

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30412924_0006

Ex dono dilect. consobrini Houille's —
die 17^a Julij 1773. —

NOSOLOGIA METHODICA
SISTENS
MORBORUM CLASSES

Juxtà Sydenhami mentem & Botanicorum ordinem.

AUCTORE

FRANCISCO BOISSIER DE SAUVAGES

*Regis Consiliario ac Medico, in Monspeliensi Universitate
Medicinæ, olimque Botanices, Professore Regio; Academiae
Scientiarum Monspeliensis, Londinensis, Upsaliensis, Berolinensis,
Florentinæ, Physico - Botanicae, Suecicae, Naturæ curiosorum,
& Instituti Bononiensis Socio.*

Editio ultima, auctior, & emendatior.

TOMUS SECUNDUS.

Si morbi ejuslibet historiam diligenter perspectam haberem, par malo remedium numquam
non scirem adferre. *Sydenham.*

AMSTELODAMI,
Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

MDCCCLXVIII.

CLASSIS SEPTIMÆ SYNOPSIS.

D O L O R E S.

ORDO I. D O L O R E S & molestiæ vagæ sæpiùs universales aut cutaneæ ad phlegmasias non referendæ.

- I. **A**RTHRITIS, *goutte*, articulorum dolor spontaneus periodicus.
- II. OSTOCOPUS, *douleur des os*, ossium dolor non erraticus & internus in artubus.
- III. RHEUMATISMUS, *rheumatisme*, dolor diuturnus in parte carnosa artuum.
- IV. CATARRHUS, *catarrhe*, collo vicinarum partium dolor à frigore suscepto, cum tussi, coryzâ, &c.
- V. ANXIETAS, *anxiété*, molestia quæ ad continuam loci mutationem cogit.
- VI. LASSITUDO, *lassitude*, molestia cum debilitate quæ ad quietem invitat.
- VII. STUPOR, *stupeur*, molestia quæ sensum tactûs obscurat.
- VIII. PRURITUS, *prurit*, molestia quæ ad scalpendum nos cogit.
- IX. ALGOR, *froideur*, molestia qualis à summo aëris frigore excitatur.
- X. ARDOR, *chaleur*, molestia qualis à summo aëris calore producitur.

ORDO II. D O L O R E S CAPITIS, scilicet vel capillitii vel faciei.

- XI. CEPHALALGIA, *mal de tête*, gravativus capitis dolor.

C L A S S I S V I I.

- XII. CEPHALEA, *cephalée*, periodicus diuturnus tensivus capitis dolor.
 XIII. HEMICRANIA, *migraine*, dolor alterutrius lateris frontis.
 XIV. OPHTHALMIA, *ophthalmie*, dolor oculi cum rubore, lucis intolerantia, &c.
 XV. OTALGIA, *douleur l'oreille*, dolor aurium.
 XVI. ODONTALGIA, *mal de dents*, dolor maxillarum dentiumve.

ORDO III. DOLORES PECTORIS, jugulive anhelationis expertes, anhelationibus non accensendi.

- XVII. DYSPHAGIA, *difficulté d'avaler*, molestia deglutationem impediens.
 XVIII. PYROSIS, *cremason*, ardor oesophagi ad stomachum extensus.
 XIX. CARDIOGMUS, *douleur du cœur*, dolor cordis cum ejus pulsatione.

ORDO IV. DOLORES ABDOMINALES INTERNI.

- XX. CARDIALGIA, *cardialgie*, molestia in stomacho syncopem minitans.
 XXI. GASTRODYNIA, *douleur d'estomach*, dolor vehemens epigastrii stomachive.
 XXII. COLICA, *colique*, dolor intestinorum.
 XXIII. HEPATALGIA, *douleur hépatique*, dolor hypochondrii dextri hepatisve.
 XXIV. SPLENALGIA, *mal de rate*, dolor aut molestia in regione lienis.
 XXV. NEPHRALGIA, *douleur néphrétique*, dolor lumbi alterutrius ureteris ductum sequens, cum nausæa, testis retractione in viris, cruris stupore in foeminis, &c.
 XXVI. DYSTOCIA, *difficulté d'accoucher*, dolor uterinus in gravidis cum conatibus parturitionis.
 XXVII. HYSTERALGIA, *mal de mère*, dolor uteri sine nisu parturitionis.

ORDO V. DOLORES partium externarum locales, artuumque.

- XXVIII. MASTODYNIA, *douleur du sein*, dolor mammarum.
 XXIX. RACHIALGIA, *colique de Poitou*, dolor abdominis & spinæ dorsi in brachiorum paralyfim aut convulsiones definens.

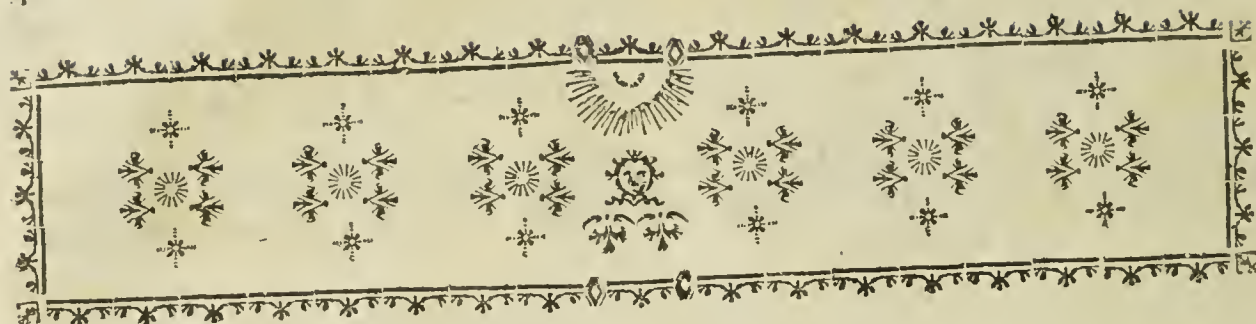
XXX.

SYNOPSIS.

3

- XXX. LUMBAGO, *Ereintement*, dolor lumborum corporis erectionem impediens.
- XXXI. ISCHIAS, *Sciatique*, pelvis & coxendicis dolor claudicationem sæpiùs inducens.
- XXXII. PROCTALGIA, *Mal du fondement*, dolor podicis citra tenesmum.
- XXXIII. PUDENDAGRA, *douleur des parties honteuses*, dolor genitalium citra dysuriam.

CLASSIS SEPTIMA.

MORBI DOLORIFICI,

S E U

D O L O R E S.

ALGEMATA Græcis, quo nomine etiam *Hippocrates* nōsemata, seu morbos in genere intellexit; Gallis *Douleurs*, *maladies de douleur*; Anglis *Pein*, *Asch*; Hispanis *Lastimas*; Italis *Dolori*.

2. *Charaeter*. Morbi quorum præcipuum symptoma est ingrata & molesta sensatio, aut imaginatio, qualis ex nervearum partium laceratione, rosione, ustione, pressione, aut distractione oritur.

3. Non omnis molesta sensatio dolorificos morbos determinat, cum vix ullus sit morbus qui molestam sensationem non inferat; unde *Hippocrates* morbum per molestiam definivit; requiritur dolor constans, vel notabilis, qui cætera symptomata superet; si enim morbum febrilem, inflammatorium, convulsivum, vesanum, evacuatorium comitetur dolor, tunc ægri- tudo ad illas classes pertinet.

Theoria Doloris Mechanica.

4. Dolor est molesta & confusa perceptio, qualis à fibrarum nervearum distractione, rosione, punctione, similive læsione oritur.

5. Perceptio molesta à sensatione, seu actione corporis cujusvis in fibras nerveas

nerveas oriunda, dolor est *sensitivus*; quæ verò ab actione simili in fibras cerebri medullares, aut sine ullâ actione in corpus, ab animæ affectione dependet, dolor *imaginarius* est, qualem experiuntur somniantes, hystericæ, artubus truncati, pathematis agitati, sine ullo vitio corporeo.

6. Dolor vulgaris à sensatione oriundus pendet materialiter ab eâ nervis illatâ violentiâ, ex quâ rupturæ, vel dissolutionis periculum imminet; formaliter verò à perceptione & metu hujus periculi proximè imminetis.

7. Causæ hujus actio est proportionalis vi fibras impetenti, & attentioni animæ periculum ruptionis sentienti.

8. Fibræ nerveæ quæ magis exiles, nudæ, solitariae, tensæ, illæ cæteris paribus ab eadem vi faciliùs rumpuntur.

9. Corpora majorem vim habent ratione molis, & ea plures simul fibras lacerant, & ratione velocitatis, & ea eodem tempore altius penetrando fibras attingunt.

10. Si vis corporum in nos agentium imminuatur à partium resistentia, quò major est moles simul partibus applicata, eò dolor est magis extensus, sed minùs intensus, quia corporis impetus à pluribus fibris sustinetur.

11. Si vis corporum in nos agentium partium nostrarum resistentiâ longè major sit, dolor quidem ab ejus actione velociori exurgens acutior est, sed tanto fugacior, quia sectis fibris nerveis earum sensus perit, & dolor evanescit.

12. Hinc patet cur ab eodem pondere capillorum fasciculum trahente, nullus dolor, vel levis; si verò unicum pilum trahas, dolor acutus exurgat? Si pluma labii fibras leviter vellicet, sensatio molestior est, quàm si carnes abdominis manu distrahantur; quia fibrillæ nerveæ, solitariae, nudæ, magis tensæ, magis à tractatione periclitantur, quàm trunci nervei carnibus immerfi, laxi.

13. Si globus in manum impingat, actio globi est, ut ejus vis totalis; dum manus resistit immobilis; ipsius globi vi minor, quò magis cedens recedit manus; nulla, si manus pari velocitate recedat, quâ globus eam premit; omnium maxima, si in globum impetentem manus ipsa moveatur. Hinc gradus collisionis, & doloris à contudentis instrumenti actione & reactione quisque repetat.

14. Hinc sequitur sævos fore dolores, si corpus humanum in parietem impingat, si paries in corpus humanum irruat, si calculus, dum homo curru vehitur, in renes impetat, si ren, vel vesica spasmodicè se constringens calculum fortiùs comprimat.

15. Actio stimulantis in corpus nostrum, si par fuerit resistentia, est ut ejus vis, seu ut moles & velocitas quadrata conjunctim, quæcumque fuerit ejus figura. Sic globus plumbeus obtusissimus, & minimus, modò summâ velocitate moveatur, duriores corporis nostri partes potest diffringere.

16. Si minimæ fluidi cujusdam moleculæ valeant solidas nostras partes rōdere, dissolvere, certum est eas tantò majori velocitate pollere, quò minores sunt, aut indigere tantò majori temporis spatio, ut datum effectum præstent, quò sunt pauciores.

17. Errant itaque illi, qui vim corrosivam, stimulantem, dissolventem ex sola molecularum minimarum stimulantis, vel solventis figurâ acutâ, & rigiditate deducunt: cū figura acuta nullam viam habeat ad agendum, & tantū agat commodiūs, si vis sufficiens ipsi applicetur.

18. Ut aqua pura rodit durissimum metallorum, & oleum blandum dissolvit cuprum, ita moleculæ fluidi salibus, partibusque acutis ac rigidis destituti, valent nervos lacerare, rodere; ex eo quod fluidum rodât & stimulet, non sequitur illud gaudere rigidis & acutis particulis.

19. Vi adhæfionis moleculæ fluidorum agunt eò fortius in solida, quò major est mutuus eorum contactus; sed mutuus contactus est major, quò major est affinitas gravitatis specificæ, & simul molecularum & pororum eas recipientium: adeoque vi adhæfionis moleculæ fluidorum possunt agere plus vel minus in fibras nerveas corporis humani, licet sphericæ & obtusæ sint, ac omnis duritiei expertes.

20. Corpora mollissima, ut aqua, si velociter impetantur, ut à manu, non minùs reperiuntur quàm si forent dura; ita non minùs feriunt, si corporis solidi & resistentis partes impetant illa fluida; utrobique enim æqualis est collisio; ergo à vehementi actione corporis in nervos ad ejus duritiem non valet consequentia.

21. Sic explodi possunt errores, quos in Scholas induxit Cartesiana, in mechanicis sæpiùs erronea, philosophia; qui tamen errores, si longis præjudiciis confirmati, vix avelli possunt.

22. Principia morborum dolorificorum sunt, vel 1° *Instrumenta* mechanicè pungentia, ossa acuminata fracta, calculi asperi renibus impacti; vel prementia, ut calculi sphericæ, politi; vel trahentia, ut quæ os luxant, subluxant; vel vulnerantia, aut contudentia, ut vis corporum in nos impingentium, aut corpus nostrum in dura obvia lapsu, impetu, impactum.

23. Vel 2° *Infarctus* vasorum, seu obstructio à copioso, vel spisso fluido, maximè si retrosequens fluidum urgeat infarctum; unde vasa infarcta aggravantur, distenduntur, hinc dolor gravativus; vel etiam distrahuntur fortius, unde dolor distensivus; vel inflammata pars in acumine ferè laceratur, hinc dolor punctorius, perterebrans, pulsans, cū infarciuntur arteriæ, antequam in reticula, vel in venas abeant.

24. Hujus *infarctus* quantitas est eò major, quò emissaria fluidi magis ejus effluxui resistunt, vel culpâ solidi constricti, compressi, vel culpâ fluidi viscosi, crassi; & quò immixta fortius immixtum recipiunt simul fluidum, ut à corde vehementer contracto, ab ipso immixtario fortius pulsante, vel spasmodicè se contrahente; utraque enim de causa pars infarcta fortius distenditur, premitur, concutitur, ut accidit in phlegmone; hinc dolor vehemens.

25. Vel

DOLORIS THEORIA.

7

25. Vel 3° vitia solidorum dolori ansam præbent, quia majori *erethismo* pollent, aut ob præviam tensionem, aut ob influxum fluidi nervei majorem quo tenduntur, aut ob phlogosim, aut ob sensibilitatem adauctam à metu, debilitate, pathemate, subitanæ & inassuetæ actione, partis teneritudine. Sic metus titillationem reddit dolorificam, & intolerabilem; assuetudo tegendi caput facit ut à levi aurâ, si detectum fuerit, frigeat; oculi ophthalmici diù clausi, cum sanati sunt, à luce etiam læduntur; pars nimis diù calidè fota, & remollita dein à minima causa dolet; ægri debilitati delicatiores fiunt, & molestius afficiuntur à levibus incommodis; nerveæ fibræ aëri expositæ nudæ ab aëris attactu dolent acerrimè; tendines tormentis distracti levi pressione dolent; oculi phlogosi affecti lucem non tolerant; convulsa intestina colicam, ileum inducunt.

26. Vel 4° *Acrimonia* humorum, ut bilis, urinæ, ichoris, puris, tabi, virus syphilitici, scabiosi, cancrofi, & similia, dolores excitat maximè pruriginosos, rodentes, acres, calidos, urentes, vi adhæSIONIS; & quoniam diversa corporis solida, viscera, ac colatoria, gaudent diversa gravitate specifica, ut docent statica *Hambergeri* experimenta, idem fluidum acre illi potius adhæret parti quàm alteri, eadem ratione quâ bilis potius fecernitur in hepate, quocum gravitate specifica affinis est, & urina in rene, & saliva in parotide, non verò è converso. Hinc intelligitur cur materies arthritica articulos, rheumatica musculos, syphilitica vetus periossteum, scabiosa cutim, &c, aggrediatur, ibique dolores excitet.

27. Vel 5° Conatus naturæ ad expellendam, aut corrigendam materiem quamvis morbificam, sive acrem, sive blandam, sed copia vel situ incommodam, sive conatus sit rationalis, sive erroneus, sive voluntati congruus, sive illi repugnans; atque hi conatus sunt frequentissimum dolorum principium. Dolores capitis non rarò sunt à conatu naturæ ad excitandam narium hæmorrhagiam; dolores pectoris à conatu naturæ ad expectorandam materiem morbificam; unde tot dolores pertinaces capitis, pectoris, uteri, abortis hæmorrhagiâ, hæmoptysi, catameniis evanescunt. Dolores partûs non certè à pondere foetus; quippe quidni pridie doleret uterus? Cur illico noni mensis sine tantum illi dolores excitantur, & per intervalla deinceps continuò breviora revertuntur eodem dato pondere? Dolores illos excitant constrictiones naturales uteri, quæ ligamenta lata distrahunt; revertuntur illa iterum tormina, cum excluso foetu sequenti die excludendi sunt grumi cruoris in utero concreti, orificium adhuc dolens deduci debet per violentiam quâ constringitur uterus, unde dolores atroces. Quis ignorat autem in partu, voluntatem quandoque naturæ suppetias ferre in eliminando foetu?

28. Indicatio rationalis est cognitio utilitatis, vel opportunitatis cujusdam auxilii in dato morbo adhibendi, ex qua determinatur voluntas ad illud agendum, vel præscribendum, quod profuturum esse cognoscimus.

29. Indicatio empirica est memoria utilitatis, quâ quoddam auxilium in simili

simili casu fuit adhibitum, etiam si modus agendi, & morbi conditio; seu causa ignoretur. Hæc valet in usu remediorum specificorum, & arcanorum, quorum utilitas solâ experienciâ, vel historiâ comperta est.

30. Indicantur in omni dolore sensitivo, 1° laxantia, quæ fibræ nervæ distractæ tensionem minuunt: 2° anodyna, quæ animæ sensibilitatem tollunt, vel minuunt. Nam cum laxantia & anodyna necessariò destruant sensibilitatem & distractionem, quæ simul junctæ dolorem constituunt, ex illorum usu cognoscimus ægrum melius habiturum; ergo ea auxilia utpote profutura indicantur.

31. Verùm cum partium laxitas earum officiis noceat, animæque somnus, & stupor ejus actiones liberas impediat, ille status diù sine sanitatis detrimento perstare non potest, nec narcotica possunt continuò deglutiri. Necessum est ut principia doloris, seu causas etiam hujus distractionis tollamus; principia verò sunt vel instrumenta mechanicè lædentiæ, vel infarctus, vel acrimonia, vel erethismus, vel demùm naturæ conatus, iisque sublati tollitur distractio, quæ doloris causa est materialis; ergo ea auxilia indicantur, quibus ea tolluntur principia.

32. Irritantia mechanica sunt vel externa, ut chlamydes pectus constringentes, calcei pedem prementes, collaria, vincula arctiora, quæ removenda sunt; vel interna, ut calculus vesicæ qui lithotomiâ educendus, foetus mortuus cujus partus provocandus, scybala dura clysmatis educenda, saburra emetico catharticove ejicienda, fragmentum cranii trepano attollendum, pus in abscessu, cui via paranda; quibus omnibus chirurgica auxilia sæpiùs competunt.

33. Infarctus fit vel per fluxionem, ut phlegmo, erysipelas, cujus remedia in classi inflammationum quærantur; vel per congestionem ab humorum spissitudine & crassitie, vel siccitate, quæ indicant medicamenta resolventia, seu ea quæ physicè agendo fluidis inspissatis fluiditatem conciliant: Illa verò agunt imminuendo mutuos contactus humoris concreti; sive interponendo moleculas aqueas sphæricas, ut diluentia, emollientia; sive interjiciendo particulas igneas, quæ moleculas cohærentes separent, ut calida; sive intermiscendo particulas fluidi specificè levioris, ut resinosa, oleosa, unguenta; sive impediendo perspirationem, eamque colligendo, unde veluti in balneo vaporis retinetur pars infarcta, quod præstant emplastica, unguinosa.

34. Sed quoniam infarctus dolorificus simul stipatur tensione nervorum, eaque tensio laxantibus simul & anodynis minuitur; ea præ cæteris eligenda resolventia, quæ simul emollientia sunt & anodyna, quæque cum satis altè penetrant, ut ad partem affectam devenire possint.

35. Talia sunt flores chamæmeli & meliloti, folia cicutæ & hyoscyami, ex quibus in aquâ, vel lacte coctis parantur cataplasmata, vel intinctis linteis fomenta partibus calidè admovenda; farinæ etiam quatuor resolventes dictæ, orobi, lupini, fœnigræci, in pastam redactæ, addito croco, oleo lini, & similibus; ovorum vitelli, sperma ceti; catelli, colum-

columbæ, pulli juniores vivi secti & lateri, capitive dolenti, vel confuso, vel bubonoceli applicati optimè resolvunt, & sedant: Idem præstant axungiæ, adipēs, olea, butyrum lactis, cacao, quæ etiam si à causâ frigidâ dolentibus calidè illiniuntur, superpositâ chartâ emporeticâ; huic scopo etiam conducit vinum rubrum, quo cum micâ panis paratur cataplasma resolvens; ast ex spiritu vini & camphora, cujus uncia libram spiritus vini ingrediatur, fit resolvens penetrans & antiphlogisticum; etiam saponēs in aqua vitæ soluti, & partibus dolentibus applicati, necnon irrigationes, semicupia ex aquis thermalibus sulphureis, quæ dolores rheumaticos resolvendos fugant.

36. Interna resolventia doloribus accommodata sunt chinæ radix, falsa parilla, dulcamara, & potissimum electrificatio. Chinæ radix conscissa bulliat in aqua, vel juscule à drachma semisse ad drachmam pro quovis juscule; falsæ parillæ semi-uncia pro quavis aquæ libra potum præstat optimum; dulcamaræ stipites in lacte cocti vim solventem & anodynam lacti conciliant, modò magnâ copiâ lac singulis diebus bibatur. Sed in doloribus rheumaticis à lymphâ spissâ factis, in ischiade, nihil est utilius iteratâ quotidie electrificatione, scintillis è collo extricatis, & additâ sub finem levi fulminatione, quo solo auxilio innumeros sanatos vidimus; conducunt & laconica, stuphæ, seu fomenta calida ex foliis ebuli, vel hederæ in aqua, vel sub cineribus coctis, & parti dolenti, ac œdematosæ admotis.

37. Ubi acrimonia datur, conducunt edulcorantia, in calidis doloribus à sanguine exsucco, lymphâve aridâ productis; in hunc finem parantur ex pullo juniore, ranis, vitulinâ carne decocta, quæ formâ ptisanæ, jusculive potantur ubertim, præmissis generalibus; præmissis jusculis, interposito leni cathartico, lacticia felicius adhibentur, ut lac asininum, vaccinum, caprillum, ea pro omni cibo arthriticis, rheumaticis feliciter usurpantur. Flores malvæ, violæ, radices althææ, semina lini infusa in sufficienti aquæ copiâ suppeditant potum calculosis, dysentericis optimum. Extus edulcorant cataplasma de mica panis cum lacte & croco, de oryzâ coctâ, pulpa radice althææ, & axungiæ recentes, butyrum insulsum, unguentum de althæâ modò recens fit; oleum olivarum, amygdalarum.

38. Ad erethismum & naturæ conatus compescendos conducunt laxantia demulcentia, ut balneum in oleo, in decocto foliorum malvæ, violæ; clysmata ex iisdem; litus; potus diluens & demulcens, maximè oleum amygdalarum dulcium intus & extus usurpatum; præstant in doloribus acutis, vel febrilibus phlebotomiæ, hirudines; sed demum ubi dolor non est gravativus, nec æger interno capite laborat, hos erethismos & quosvis naturæ ferocios conatus moderantur, & sedant anodyna & narcotica, maximè in doloribus spasmodicis sine soporis metu, in hystericeis motibus, in atrocibus quibusvis membranarum divulsionibus, in colica, ileo, nephritide.

39. Mitissima sunt syrupus de papavere albo, qui puerulis ad drachmam, *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.*

adultis à semi-unciâ ad unciam datur; diacodium, quod opii partem recipit, minori copiâ præscribitur; caput unum aut alterum papaveris albi, quod in paucâ aquæ copiâ coquitur, & decoctum hauritur; laudanum adhibetur, ubi dosi syrupi papaverini non sufficit, atque laudanum liquidum intus guttatim usurpatur, ut à guttâ unâ ad sex pueris, ad viginti & multò plures adultis minorem dosim expertis: Solidum laudanum à semi-grano præscribitur, sensim augendo, vel quartâ quavis horâ repetendo, vel majori dosi initium ducitur, si dolor urgeat. Theriaca recens etiam usurpatur, cujus una drachma continet opii granum; vel diascordium, cujus una drachma vix dimidium opii granum continet; vel pilulæ de cynoglossò, cujus grana octo continent opii, & seminum hyoscyami ex singulis granum unum, vel sapo Starkei hîc vix usitatus.

40. Ex laudano solido, ad grana tria cuique uncix unguenti de althæa mixto, fiunt litus anodynî; ex granis aliquot laudani & tacamahacâ, vel galbano fiunt emplastra temporibus applicanda.

41. Verùm & narcotica, quandoque intus non adhibenda, possunt extûs admoveri, ut folia hyoscyami, cynoglossi, stramonii, lacti vel aquæ incocta, & in cataplasma seu pulpam redacta; sic succus solani hortensis, phytolacæ cum oleo lenissimo tritus in marmoreo mortario abit in unguentum quod ulceribus cancròsis applicatur; sic balsamum tranquillum calidum partibus admovetur.

42. Ubi vires sunt refocillandæ, stomachus roborandus, humores torpidi dissolvendi, anima exhilaranda, doloresque spasmodici compescendi, guttæ minerales anodynæ frustulo sacchari affusæ intûs sumantur; nitrum in doloribus nephriticis, & calore, siti stipatis, usurpatur; hujus grana decem vel viginti in singulis ptisanæ libris sufficiunt; id fervorem temperat, & sanguinem dissolvit.

43. Sal sedativum Hombergii in doloribus hysteriis ad grana duo, vel forma ptisanæ ad grana decem usurpatur in animi anxietatibus, agrypnîâ. Nullus sopor ab æthereo liquore Hoffmanni, nitro, nec à sedativo sale Hombergii pertimescendus est.

44. Si primæ viæ ante opiatorum usum internum non sint expurgatæ, metuendæ sunt cardialgiæ, nausæ; si sanguis non sit edulcoratus, & solida laxata, metuendum est ab horum usu delirium; aut sopor turbulentus, anxius, agrypnîâ pejor, expectandus.

45. Narcotica evacuationes supprimunt, naturæ conatus suspendunt; ab his itaque abstinendum, cum evacuationes, & naturæ conatus necessarij sunt, ut in asthmaticis; vires fractas ab evacuationibus immodicis, ut dysenterîâ, cholera, reficiunt; suppressa ob dolorem, & spasmus catamenia non retinent. Ast facile eorum usus in consuetudinem difficilè deponendam abit, nisi edulcorantia in narcoticorum locum sensim subrepant.

46. Nunquam felicius naturæ conatus sedantur, quàm sublato eorum principio, seu 1° sublata materie morbificâ, ut avulso dente carioso in odontalgia; evacuatis sinibus frontalibus in hemicraniâ inde oriundâ; rejectis vomitu

DOLORIS THEORIA.

II

mitu saburris, quæ cardialgiam excitant; misso sanguine in rheumatismo calido, & inflammatoriis morbis; extracto calculo in dysuria calculosâ; 2° vel correctâ materie morbificâ, ut viru syphilitico per hydrargyrosim; scorbutico per lacticinia; scabioso per sulphur, &c: hæc sunt omnium mitissima, quæ dolores sedant, auxilia; 3° vel revellendo seu conatus naturæ aliorum determinando per stimulantia, quæ tamen methodus Empiricis ut plurimum relinquenda: Sic colicam cauterio actuali pedibus admoto curant Javanenses: Sic Sinenſes moxâ accensâ urunt dorsum ut sopiant dolorem lateris, pollicis abductorem ad curandam odontalgiam, quam nostrates infuso in aurem alii succo sanant. Cephalæam accensis capillis sanatam vidit *Homburgius*; ischiadem combusto femore sanabat *Hippocrates*, & quod ferrum non sanat, igne sanari pronuntiabat; vide *Hertelii dissert. de stimulantium effectu sedativo*. Hinc liquet quare emetica cephalalgiae speciem sæpè tollant duplici titulo.

47. Ad sedantia referri debet nervorum parti dolenti prospicientium mechanica pressio, ut maxillaris inferioris juxta auriculam decurrentis vel arteriæ temporalis in cephalæa, nec non vinctura capitis in eodem morbo, quibus frenatur naturæ impetus dolorem efficiens.

Theoria Doloris Psychologica.

48. Psychologia est scientia eorum quæ per animam possibilia sunt: *Wolf Psychologia rational. prælim.*

49. Animam in morbis dolorificis non merè passivè se habere, sed pro doloris averſatione, & agendi potentia, qua pollet, ad ejus principia tum avertenda, tum auferenda, diversos conatus edere, tum rationi, tum experientiæ consentaneum est.

50. Motiva itaque animam in his morbis ad agendum sollicitantia, fines quos ejus conatus intendunt, media quibus utitur, ad theoriam doloris psychologicam attinent.

51. Nulla propositio certior est in Geometria quam hæc psychologica; hominem scilicet felicitatis, seu non interruptæ voluptatis esse adeò cupidum, ut quidquid meditetur aut exsequatur, illud hujus finis gratiâ directè vel indirectè faciat: ita ut philautia, seu amor proprius, sit omnium hominis actionum auctor, & suasor.

52. Non verò solas actiones liberas philautiæ famulari certum est, sed etiam naturales in eum finem dirigi docent qui pathematum theoriam certiore scripsere, ut *Archiater la Chambre*; & qui conatus iræ, metu, libidine percitorum pro inconcinnis, & fortuitis machinæ, & fluidi nervei motibus habent, non minùs errant, quàm qui motus oculorum, palpebrarum, pupillæ, ex eo quod eorum non sumus conscii, pro inanibus, & fortuitis habent, licet in eximios fines, ut visus perfectionem dirigantur.

53. Philautia exigit ut quantum de machinæ suæ integritate, robore, pulchritudine, & sanitate lætatur anima, tantum de ejus destructione, debilitate,

bilitate, deformitate, ægritudine mœreat. Mœror enim est intuitiva imperfectionis suæ cognitio; cùm autem perfecta non sit machina nisi integra, robusta, pulchra, sana tendat ad hominis longævam felicitatem, omnesque ejus partes ad eundem finem conspirent, si quavis de causa saucietur, vulneretur, corrumpatur ejus machinæ structura, ea imperfectior evadit, & ejus imperfectionis intuitu mœret, quæ ipsi unitur, & ejus conservationi invigilat, anima.

54. Nervorum discissionem, ruptionem, lacerationem inferunt quæcumque vulnera corpori extus inflicta; nervi enim custodiam fidelem referunt, quæ sensum moneat de periculo imminente; horum itaque læsio, distractio, non potest esse non molesta, atque molestia percepta tactu ob imminentem partium ruptionem *Dolor* dicitur.

55. Omnis perceptio dividitur in sensitivam, & imaginariam: illa sensitiva est, quæ refertur ad objectum respectu cerebri externum, & ejus actioni tribuendum; sic visio sensitiva est scintillæ, si reapse scintilla exterior agit in organa visus.

56. Perceptio verò imaginaria vel phantastica dicitur, quæ etiam si refertur ad objectum externum, fit tamen à sola mutatione intra cerebrum, nulloque objecto simili præsentem seu agente in organa; sic etiam si nulla reapse scintilla sit præ oculis in diversis morbis cerebri, aut etiam percusso in tenebris oculo, scintillæ nobis repræsentantur, & visio illa imaginaria est.

57. Ita & errores in tactu admittuntur, quippe aliæ tactus operationes sunt sensitivæ, & respondent objecto tactus præsentem, ut dolor ab aciculâ manum actu pungente; aliæ verò sunt imaginariæ, ut dolor quasi ab aciculis pungentibus manum, quæ tamen ab aliquot annis fuit amputata: hujus verò doloris imaginarii exemplum vidimus aliquot abhinc annis in mendico, cujus humerus in nosocomio Sancti Eloei fuerat amputatus.

58. Cùm anima non possit contristari, quin huic attenta cætera objecta, & negotia negligat, ut homo curæ intentus cæteris muniis minùs aptus est, à gravi dolore languent cæteræ functiones, quæ ab animæ actione tanquam principio movente dependent: hinc actiones liberæ, ut loquela, deambulatio, labores minùs ad vitam necessarij, actiones omnes artuum voluntati subditorum languent, intermittuntur, differuntur, segniter fiunt.

59. Actiones naturales ab animâ pendent, licet intellectus eas minimè determinet, nec voluntas præcipiat, ut motus cordis, respiratio, excretiones, quæ appetitu quodam jucundo sollicitantur, ut salivæ ad jusculi suavis aspectum, languent admodum, intermittuntque quantum necessitas permittit; sic in dolore dirissimo pulsus exilior, debilior, rarior; respiratio similes pulsus patitur mutationes; ista quandoque suspiriosa, interrupta, querula, turbata; pulsus etiam quandoque intermittens, turbatus.

60. Actiones verò quæ vitæ actuali non sunt necessariæ, ut excretiones memoratæ, ut manducatio horis assuetis, ambulatio, omninò per horas, diesque etiam aliquot dimittuntur. Nulla voluptas odoratum, visum recreat, omnia displicent, & fastidiuntur, appetitus ciborum, potulentorum, veneris,

ris, tabaci, caffè, &c. etiamfi in deliciis priùs habeantur, jam evanescit, ut apud eos qui magno mœrore à principio morali conficiuntur; deglutitio etiam difficilis quandoque evadit, & si cibi consueti solitâ dosi ingerantur, indigesti diù gravant stomachum.

61. Omnes partes consentiunt, seu se mutuò adjuvant, sic pedibus insistere stando non possumus quin ad hanc stationem concurrant musculi pedum, tibiæ, crurum, lumborum, pectoris, colli, &c; nec in hoc situ pedem loco movere, quin omnes prædicti musculi simul agant, nobis insciis, etiam invitis; ast si alter musculus, v. g. in collo, dolorifico morbo laboret, is dùm contrahitur dolet acriùs, atque cùm pedem stando loco movemus, is contrahitur nobis invitis, & insciis, ergo in hoc casu dolet acriùs à motu pedis. Idem dictum esto de aliis partibus remotissimis, dùm pes luxatus est, dùm mariscæ podicis dolent, vel levissimus brachiorum, vel trunci motus dolorem redintegrat, tussis, excreatus eum exacerbat.

62. Hinc sedula arthriticorum, rheumaticorum, fractorum, luxatorum attentio, viriumque intensio, eo fine, ut motus conspirantes, etiam remotarum partium, caveantur vel lenissimè fiant; hinc posituræ delectus scrupulosus, hinc etiam partium virium impensa, & debilitas in his morbis.

63. Ex summa doloris averfatione, summa hujus principii tollendi enascitur cupiditas, tanta ut qui patientissimo aliàs animo sunt, in hisce tormentis impatientissimè moram tolerant, remedia expectent, & contra obvios dolori sedando inutiles facillè irascantur; ut in atroci dolore novam posituram, à qua levatum iri se sperant, continuò quærant, seu irrequieti sint, licet ex posituræ mutatione sæpe magis doleant, vires exhauriant, perspirationem inhibeant, hinc majora mala sibi accersant. Ea enim est hominis indoles, ut præsentē dolore nihil ipsi videatur acerbius; inde omnia experiri mavult licet dubia, quàm certò pati statum præsentem.

64. Pathematum nexu Deus optimus omnes homines invicem uniri voluit: quod tibi fieri vis, alteri facias, est principium divinæ sapientiæ, humanæ philantiæ consentaneum; si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi: etenim pathemata, velut si contagiosa forent, sive grata sint sive ingrata, cum adstantibus, licet peregrinis & idioma non intelligentibus, communicantur. Si quem videamus vel meritò, vel immeritò poenis mulctatum, inviti vel volentes condolemus, & ad ipsi auxiliandum proni sumus; inquirant sagaciores quo mechanismo homo dolori ferendo impar, ut infantulus diro cruciatu excarnificatus, lachrymetur voce querula, singultibus interpolatâ, viciniam excitet, aliàs ridiculis, seu humanâ ratione vix explicandis, faciei distortionibus dolorem suum invitus exprimat. Rideat quantumvis stoicus hos inconcinnos, & ut putat, inutiles, vel dolori exacerbando aptos naturæ motus: Nos in his miramur statim divinam bonitatem, quæ sancivit, his signis adstantes humanæ aut non ferinæ indolis condolare, & inde ad auxilium miseris ferendum ex

citari. Indè intelligimus quàm sapienter hi motus , hæ distorsiones faciei quæ aliis ridiculæ videntur , quia harum finem non percipiunt , à naturâ instituantur , ut auxilium aliunde petat ; & imploret , ope vocis quæ à diversarum gentium hominibus , confusè quidem , sed clarè , cognoscitur : quod à loquela distincta vix obtineri posset.

65. Indè intelligitur cur magnus dolor mutus fit , cùm eo affectus nullum auxilium speret ; cur dolor ab inimicâ manu voluntariè nobis excitatus , lachrymas non extorqueat tunc inutiles ; ast si quem videat sibi faciliùs compassurum , nec ipsi vires suppetant ad vindictam , illico ad gemitus , fletumque confugiat miser.

66. Nec quis objiciat idem in brutis fieri , adeoque hos fines naturam ad agendum non determinare , sed cœco mechanismo ea omnia deberi. Is verò supponit bruta non sentire , nec doloris remedia physica vel moralia quærere , cùm contrarium doceat experientia. Intellectus ad hos fines pervidendos necessarius non est , & instinctus sufficit , nec potest sentiri dolor quin ejus mali fugiendi nos , & bruta incessat cupiditas , quin simul & naturales , & liberos , ad eum removendum conatus instituamus.

67. Conatus liberi maximè instituuntur , quoties principium materiale doloris in sensus incurrit. Sic si os in faucibus impactum dolorem procreet , ipsamet quadrupedia musculos omnes vicinos contrahunt , ut os ejiciatur , si deglutiri nequeat ; simul collum , capite demisso , vicinis corporibus apprimat animal in eundem scopum ; jam digitos pedum anticorum intra fauces adigit , ut obicem extrahat ; aërem tussiendo velociter emittit , ut hac vi etiam si fieri possit , avellat ; nec non vomitu nausæque iteratis illud foras eliminare tentat , non cessaturum à conatibus , donec vires deficiant , aut sese ab hoc malo liberet. Scintilla ignis in felis palmam advolet , illicò ignem fugit velocissimè , & currendo palmam exagitat , ut scintillam excutiat. Spina sit tendini infixæ , subito dentibus extrahere , motu brachii excutere spinam nititur ; illi verò conatus qui in brutis merè naturales sunt , in hominibus sæpè sunt liberi.

68. Verùm si spinula altè adacta extus non incurrat in sensus , tunc quid supereft agendum , quod natura non exsequatur in homine , & in bruto ? Spinula illa vel destruenda est , vel foras educenda ; tutum non est auxilium , sed parùm refert , ait *Celsus* , utrum tutum non sit , modo unicum remedium : facto abscessu spinula quandoque corrumpitur , vel si sit metallica tandem puri innatans innoxia evadit , & cùm extrorsum vergant ferè omnes abscessus , corpus nocuum feliciter demum eliminatur. Ad hunc finem assequendum necessaria est inflammatio , unde quidem dolor augetur , & rarissimè corpus noxium vasorum , & tendinum subulibus frangitur , vel destruitur ; ast cùm instinctus non dignoscat quænam sit materiæ morificæ duresces , & sæpius in simili casu à fluido stagnante , cruore coagulato similes dolores fiant , in quo casu subsultus , &

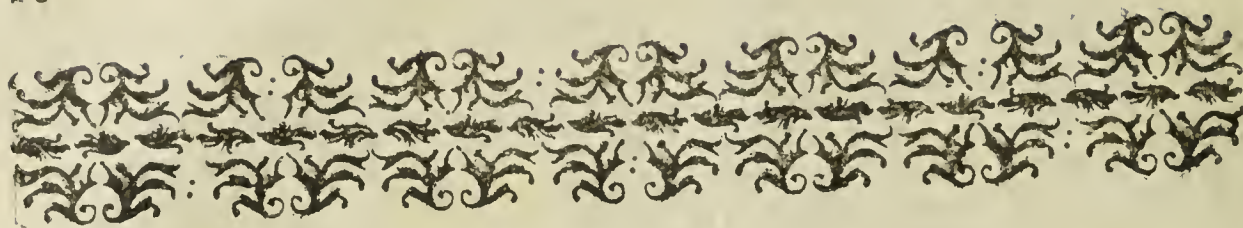
con-

contractiones spasmodicæ vasorumque impetus acuti ad malum tollendum suffiunt, similes conatus edit natura.

69. Ast in his circumstantiis magnum præsidium est Medici intellectus, & scientia medica, quæ causas morbi distinguit, & remedia aptiora, magisque rationi consona partibus dolentibus applicat; inutilia tamen, ut plurimum, nisi natura simul suam in curatione symbolam conferat.

70. Hactenus potissima dolorum symptomata, ut anxietatem, gemitus, lachrymas, debilitatem ex principiis psychologicis deduximus; plura superessent explicanda, ut pervigilium; verum quisque ex prægressis illa deducere potest: sic ex lege sensationis non potest una vivida idea excitari, quin aliæ ipsis alligari solitæ exsuscitentur; verum si plures simul idæ sensitivæ claræ excitantur, homo dicitur vigilare: ergo intelligitur quare vigilia dolores notabiles comitetur.

CLASSIS SEPTIMA.

D O L O R E S,

P O N O I & *Algemata Hippocrati*, quo etiam nomine morbos in genere indigitavit, cum dixit *quamvis molestiam morbum esse. Passiones Arabum*, ut passio colica, iliaca &c; *Odynes Galeno & Copoi multis*, unde dolor ossium *ostocopus* dictus est. *Algeia* etiam idem sonat, unde *cardialgia*, *otalgia*, seu cordis dolor, auris dolor; nec non *agra* seu captura, inde *podagra*, *gonagra* &c.

Si dolor simplicissimus & in abstracto consideretur, tunc certè *Symptoma* est, ut Pathologi veteres volunt; sed cum dolor secum gerat alia simul accidentia, horum concursus morbum constituit, sicque dolores notabiles, qui observantur, morbos constituunt, quoties scilicet dolor est ægritudinis præcipuum symptoma; si verò molesta sensatio comitetur graviolem morbum, ut febrem, phlegmasiam, convulsionem, fluxum, &c, tunc pro horum morborum accidente dolor reputandus est. *Dolores* classis morborum adstrictorum annumerare Methodici: Vide *Prosper. Alpinum Medic. Method. lib. 9. Felix Platerus lib. 3 de doloribus* hanc classem primus instituit, quam ordinæ anatomico divisit, verum immeritò Febres doloribus accensuit.

Congestionum nomine hos indigitarunt *eximii Junckerus & Nenterus*, causam loco morbi obtrudentes.

Dolores dividebantur ab Antiquis in *graves*, *infixos*, *mordaces*, *punctorios*, *acutos*, *pulsatorios*, *tensivos*, *frigidos*, aliosque plures quoad magnam partem ab *Archigene* excogitados; sed multò satius est morbos dolorificos à sede quàm ab ideâ doloris distinguere, cum confusissima sit doloris idea, nec ullis definitionibus distinctè tradi queat, licet sentienti clara sit; adde quod in eadem ægritudine, ut colicâ, odontalgia, dolor sæpè à priori diversus percipiatur, nec morbus genere diversus sit, licet gradu variet, ut omnibus est in confessio.

Accidentia dolores saltem notabiles comitantia ex intellectâ dolorum theoriâ facilè cognoscuntur, scilicet cur in atroci dolore vigilia, anorexia,

rexia, anaphrodisia, asthenia, deinde macies, pallor, syncope, &c, superveniant.

Cum enim anima conservationi corporis invigilet, ea debet ad partem dolentem continuò attendere, & nimis urgentes necessitates considerare, sed ex acri attentione, vigilia acris exsurgit, omnis somnus arcesit & phænomena ex pervigilio derivanda accidere debent.

Per somnum fit uberior fluidi nervei secretio, adeoque facultas motrix refarcitur; deficiente itaque somno, deficit reparatio virium, unde languor & asthenia omnium organorum & artuum.

Fluidum nerveum ex nervis extremis debet admisceri succis digestivis, eo verò deficiente succi digestivi sunt vappidi, inertes, adeoque minùs apti ad digestionem & famem, inde anorexia. Uber est proventus fluidi nervei in organis generationis, eo itaque deficiente, viribusque languentibus, nulla libidò, seu datur anaphrodisia; ut datur neglectus omnium voluptatum assuetarum, tabaci, caffè, indifferentia erga deambulationes, negotia, ludos; cordis viribus imminutis, sanguis debiliùs fertur in vasa, adeoque ultima & angustissima non penetrat per majuscula tantùm provolutus, hinc pallor; denique cur macies succedat ex defectu digestionis, ex virium penuriâ, ex fluidi nervei dissipatione assiduâ, cuique evidens est.

Doloris nomine non intelligo tantùm eam vividam sensationem quæ à nervearum fibrarum distractione procedit, ut vulgò in Scholis intelligitur; sed quidquid animam molestè afficit, angit, vexat, ex corporis dispositione oriundum, unde à pathematis moralibus differt; sic pruritus, anxietatem, frigus, ardorem doloribus accenseo; sic pro doloribus hepatis, lienis, habeo molestiam, gravitatis sensationem, quæ ex horum viscerum infarctu sæpè procedit; unde differt à mœrore, tristitiâ merè patheticâ, vesaniarum comite, quæ à determinatæ partis vitio non pendet, sed ab errore seu hallucinatione animæ, ut in melancholiâ, producitur.

Dura meninx, pleura costalis, periosteum & aponeuroses acutè sentiunt; acutè etiam sentiunt lingua, cutis, villosa intestinorum tunica, nec non trachæ bronchiorum: obscurè verò sentiunt pleura pulmonaris, mediastinum, pericardium, peritonæum quod viscera abdominis obvolvit, muscoli, exceptis illis qui, ut in collo, nervis scatent; nullus sensus in textu cellulari, in peritonæo quod abdomen succingit; ex his quænam sint dolorum acutiorum sedes in morbis intelligitur.

ORDO PRIMUS.

DOLORES VAGI.

SUNT ea morborum dolorificorum genera quæ artus diversos affligunt, nec à determinatâ individuâ sede, vel dextrâ vel finistrâ corporis parte characterem suum mutuuntur.

Artûs nomine intelligimus brachia & crura, quæ sunt organa præcipua motûs localis, adeoque ille ordo motûs hujusce difficultatem vel impossibilitatem secum sæpius importat, saltem in parte affectâ; atque cum pedum, tibiæ & crurum ope corpus indigeat ut huc illucve transferatur, his artubus dolore tentatis, ille corporis totius motus vel difficilis vel impossibilis evadit, quod de artubus superioribus non valet.

Morbi illi quatenus vel totius corporis motum localem impediunt, ut Arthritis, Rheumatismus, Ischias, vel quatenus plurimas partes afficiunt aut simul aut successivè, universalibus annumerantur, dum cæterorum ordinum morbi peculiaribus accensentur, ut colica, cephalalgia; verùm tamen particulares, si atroces sint, ita vires labefaciunt ut totum corpus inde debilitetur, & sæpè lecto addicatur.

Dolores vehementes vagi sæpius initio pyrexiam accersunt, sed fugacem; unde differunt à phlegmasiis membranosis, ut Phrenitide, Pleuritide, Hepatitide; illi etiam qui cum pyrexia incipiunt, non à frigore & horrore ordiuntur, si catarrhum excipias; unde à febribus distinguuntur. Dolores quâ tales sunt morbi, adeoque sensationis molestæ constantiâ, aut ejus intensitate, vel extensione se demonstrant, nec ad hanc classem ideo referendi sunt morbi aliarum classium, qui fugaci & symptomaticâ molestiâ quadam sunt stipati; sic in diarrhœâ, dysenteria, tenesmo, est molestia dolorifica, sed ob majorem evidentiam & constantiam fluxûs alvini, ea genera ad fluxus potius quàm ad dolores referuntur; ut pleuritis, peripneumonia ad phlegmasias potius quàm ad dolores attinent. Ne tamen Philatri in praxi hæreant, dum morbos observant qui ex utraque Classe, v. g. fluxûs & doloris aut etiam phlegmasiæ participes videntur, species ambiguas ad utramque Classem referre malui, adeoque dicta repetere, quàm Philatri inquisitioni aut dubitationi operam sæpè utilem recusare.

I. ARTHRITIS; *La Goutte.*

Cognoscitur ex spontaneo, vago, & periodico articulorum dolore. Spontaneus est quatenus sine principio evidenti ut plurimum accedit; si enim ideo

ideò quis artubus doleat quia verberatus aut vulneratus est, non arthriticus dici potest.

Gutta dicitur ex absurdâ veterum hypothefi quâ ab humoris cujusdam stillicidio in articulos factò eum dolorem oriri putabant.

Si genus confundatur cum arthritidis specie vulgari quæ podagra dicitur, ut vulgò fit, periculosi inde errores pronascentur, quod tamen fiet quamdiù vigeant innata Medicorum mentibus præjudicia, quamdiu genera ab speciebus non distinguunt.

1. *Arthritis podagra*; *Podalgia* Dioscoridis; *Podagra* Boerhaave Aph. 1244; *Goutte ordinaire ou régulière*: L. P. *Ægri Podagrici*. Chirac Consult. 1.

Est Arthritis regularis simplex, five hæreditaria five adventitia, quæ adultos & senes sæpius, rarò mulieres, easque senescentes tantùm, nunquam infantes aggreditur, atque pedis pollicem, mox talum cum rubore, tensione discruciat; sub galli cantum dolor sedatur, sequenti die alterum pedem aggressurus, alias reversurus, vèrè & autumnò sæpiùs recurrens.

Hujus historiam graphicè tradidit Sydenham, eam ad suæ vitæ terminum passus, qui notat plures sapientes quàm fatuos, divites quàm pauperes, eâ affici, maximè verò eos qui maturè Baccho & Veneri litant, qui ex vitæ genere summè exercitato, pathematis vexato, in sedentarium & tranquillum subito transivere, qui voraces sunt, nec satis cibos masticant.

Notum est Arthritidis podagræ seminium esse materiam calcaream, eamdem quæ ossium compositionem ingreditur, quæque è lympa cui inest secernitur intra cavum articuli, ibique tophos gypseos inducit; eadem etiam calculos in renibus podagricorum efformat: verosimillimum est ex historia Diabetis 6ⁱ, Astheniæ 10^æ, & Rachialgiæ 8^æ, ab acido quodam dissolvi calcaream basim ossium, unde filula in urinis natantia Arthritidem juxta *Doverum* designantia, eaque exalbida illa materies cretacea, in sanguine dissoluta, quandoque ad alias partes defertur: D. Baro du Bouchet, Velaunus, hydropota, venator & tamen podager, liberari consuevit à paroxysmis largâ exspuitione pulveris arenulosi granulati, duri, ad instar tartari sub digitis crepitantis, qui etiam ex naribus multus emungitur; unicus paroxysmus diutius solito eum divexabat, usquequò D. Fontfrede Medicus ejus sialagogis, & vaporibus ori nasoque appōitis hanc retardatam arena- rum excretionem revocavit, unde convaleuit: vivit adhuc verò Nobilis ille vir nephralgiæ calculosæ obnoxius.

Communis opinio Sydenham & Boerhaave est ab stomachi debilitate hunc morbum primitus oriri; indigestionis certè signa per septimanas aliquot paroxysmum antecedunt, licet ipso pridie fames intensior sit; dein per totum tempus quo paroxysmuli concatenantur, fames languet cum alvo adstrictâ, urinâ paucâ, coloratiore, aliquali rigore corporis juxta vespèram. Ille verò paroxysmus initio, cùm nondum est inveterata podagra,

est brevior, magis inconstans in periodo, deinde verò senescente podagrico dirior evadit, & typum certiorum affectat.

Discussio paroxysmi pedis affecti pruritus, furfuraceaue desquamatio succedit, fames & bonus habitus redeunt; paroxysmi eò remiores sunt, quò atrociores & è contra, atque in regulari hac specie non ultra duos tresve menses extenduntur, imò incipiente morbo multò breviores sunt.

Ex hac specie regulari licet dolores atroces oriantur, quos vel levis pavimenti motus exacerbatur, quos ira continua ægri comitatur, cum febriculâ initio, interea nullum vitæ periculum infertur & vitalitatis longioris potius præfagium est quàm mortis principium, imò inter paroxysmos ægri sunt floridi, corpulenti, alacres, ad venerem & voluptates omnes proni: sed si demum consenserit morbus aut imperitè tractatus fuerit, tum anomalus evadit & periculum involvit.

Curatio exigit non phlebotomiam saltem repetitam, quæ non nisi in paroxysmi vigore apud adolescentes, ad sedandum dolorem, potest adhiberi, non verò impunè pluries repeti; nec exigit iteratam catharsim, aut tantummodò extra paroxysmum lenissimam catharsim ex mannâ & fero lactis; nec demum sudorificis est utendum, licet in temperamentis frigidis sæpius profecerint; ea omnia efficiunt ut sequentes paroxysmi sint atrociores aut pertinaciores; imò quod pejus est, ut anomala evadat podagra. Scopus itaque Medici eò potissimum spectet, ut vires stomachi reborentur, & ut humorum acrimonia & fervor temperetur, de quibus consulatur Sydenham: Arthriticus præter ossam, carnem assam & elixatam, abstineat ab omnibus cibis; pro potu utatur aquâ fontanâ cum quintâ, &, si senex sit, quartâ circiter parte vini veteris, potissimum Hispanici; ab albis Gallicis & potissimum immaturis abstinens. Quotidie se exerceat vel ambulando vel equitando, vel saltem rhedâ utens; frigus, vigilias, animi contentiones, studia à pastu, veneremque fugiat, aut illâ moderatè utatur; stomachum theriacæ bolo, cum opus est, roboret; frigus pedum, manuumque vitet; lectum maturè petat. Qui senes sunt, si potu merè aqueo utantur, stomachi debilitatem incurrent, & pejus habebunt; juvenes biliosi aquæ addicti pluries se ab arthritide liberarunt.

Qui juvenes sunt & acrimoniâ humorum multâ laborant, diætâ lacteâ constantissimè adhibitâ sæpè se ab Arthritide liberant.

Udones telâ ceratâ pedibus gestati Arthritidem in pedes revocare apti sunt; sed si sudor accedat, ab his eum reprimi periculum est.

Ptisana sudorifica cum diætâ tenuissimâ per triduum multos ab ingruente paroxysmo liberat; Vide Ptisanam apud Helvetium.

In paroxysmo juvant victus tenuis, potus diluens leviter diaphoreticus, cataplasma è micâ panis cum lacte & croco; si dolor acrior sit, laudanum horis nocturnis. Podagricum, quem negotia urgentia aliò advocabant, è paroxysmo liberavit D. Lazerme tusâ venâ pedis affecti.

Arthritidis varietates.

2. *Arthritis hiemalis*. L. P.

Ea est podagra quæ ferè per totum annum recurrit, exceptis tribus mensibus æstivis, qualem describit *Sydenham* eâ fortè affectus. Ea pituitosis senibusque frequentius inhæret, minori calore in paroxysmo & pruritu extra paroxysmum stipatur; in illâ conveniunt magis sudorifica, ut ptisana ex radice chinæ, falsæparillæ, ligno guaiaco, saffrafras; electuaria stomachica & antiscorbutica ex calamo aromatico, angelicâ, kinkinâ, enulâ campanâ, extracto juniperi; nux moschata, theriaca. Hæc est omnium frequentissima; dicitur *calida* cum tumor partis dolentis est ruber, calidus,ensus atque febriculâ stipatus, crustâ inflammatoriâ cruorem in patella tegente; *frigida*, si hæc absint; sed hæc sunt meræ varietates, atque secundum magis vel minus differunt.

3. *Arthritis Rheumatica. Arthritis Rheumatismo superveniens* Musgrave cap. 2. *Goutte Rheumatismale* De Mezeray n. 396. P. L.

Ea species arthritidi frigidæ ferè similis est; ast non est primaria, sed secundaria, id est, rheumatismo succedit, qui rheumatismus tumores in musculosis partibus exerere consuevit oviformes, nucis magnitudine ut plurimum. Hæc species nunquam tophos in articulis generat, ut podagra, nec per periodos regulares revertitur, sed ferè continuò leves paroxysmos identidem procreans, non solum pedes, sed nunc manus, nunc genua molestat. Epidemica fuit Moguntia anno 1757, *Strack Journ. de Med. Avril 1763.* pag. 350: tumentibus articulis hirudines admovendas suadet *Pringle*.

Censetur oriri à lentore & visciditate lymphæ ex quâ similis gelatinæ synovia in articulos amandatur. Paroxysmi frequentiores sunt autumnis, & hieme à levissimo frigore redivivi, cum tumore partis dolentis ferè œdematoso; manûs digiti ab hac specie magis affecti torquentur, manus ipsa retroagitur. Ad vitæ terminum sæpius affligit hic morbus; nullo cardiacorum abusu, ut in calidâ arthritide, paroxysmus ejus excitatur, & sanguis in paroxysmo extractus molli gelatinâ tegitur, ut in rheumatismo: tumores in suppurationem non vergunt.

Curatio exigit medicamina sanguinem resolventia; sanguis autem & lymphæ, si fides est *Musgravii* experimentis, ad alkalinum ita vergunt, ut syrupo violaceo virorem in hoc morbo concilient. In hunc finem tamen suadet Auctor non solum antiscorbutica, ut armoraciam, cæpam, arum, cochleariam, fysimbrum, in quibus est alkalinum volatile, sed etiam spiritum cornu cervi, urinæ, fuliginis, salis ammoniaci, qui fortiora sunt ejusdem ordinis alkalina. Advertit etiam repetitis emeticis quosdam robustiores sanatos fuisse, liquatâ per concussionem vomitionis lymphâ, sed violenta hæc methodus paucis convenit. Oleum terebinthinæ intus ad guttas quatuor horâ somni deglutiendum, balsamum sulphuris terebinthinatum artubus motu privatis bis in die superillinendum præscribit. Camphoram etiam intus, ex-

tusve adhibendam censet; quæ juncturis inest gelatina per tenuem fistulam orificio facto immixtam exfugiri debet, ut in arthritide podagrâ vulgare jam & pervagatum esse putat; articulos dein vino ustulato fovere & emplastro magistrali tegere oportet.

Mulier quadragenaria, ritè menstruata, boni habitûs, initio hiemis per duos menses laborabat arthritide rheumatica, seu dolore omnium articulationum extremitatum, cum manuum, pedum, genuum tumore: nullum levamen senserat à jusculis diluentibus, at sumpto extracto hyoscyami albi melius habuit intra septimanam, dosis à grano uno sensim adaucta ad grana decem; ipsi tunc accidit pro solito more suffusio *danaes* dicta; hoc solo remedio intra mensem convaluit.

4. *Arthritis æstiva, Goutte chaude.* L. P.

Eam quam ipse à decem annis experior describam, quæ cum per totam æstatem me defatiget, & hieme omninò me liberum faciat, meritò æstiva vel calida dicitur. Differt à regulari, quòd nullam periodum constantem servet, quodque ita mitis sit, ut nunquam me domi detineat, & solummodò levem in progrediendo moram mihi injiciat; prima quidem ejus invasio fuit acerbissima, ac autumno me per mensem lecto affixit; ast deinde dolorem pedis, manûsque sinistri lateris, rarò cubiti, ferè continuum, inducit cum aliquali extra paroxysmos debilitate & teneritudine, sine tumore aut coloris mutatione: cum primùm verna tempestas calorem revocat, doleo pedibus, manibusque; dolor refrigerato aëre mitescit, rursus ex calefactâ atmosphærâ revertitur, calore æstatis intenditur, hieme verò rigente nullus omninò est. Ille morbus partim hæreditarius est, partim ab aciori studio excitatus. Pruritus acer in dorso paroxysmos fortiores sequitur; qui priùs frigidulus eram potissimùm toto latere sinistro, jam à novem annis multò minùs à frigore hiberno patior, seu frigus minus experior. Ut ut acris sit materia hujus morbi quem calor aëris in motum agit, & à balneis domesticis benè habeam; tamen lac & juscula refrigerantia frequenter adhibere non sinit vel stomachi debilitas, vel ætas ingravescens, nec à vino abstinere mihi fas est, ne diarrhoea accedat; imò stomachica calida in usum quandoque vocanda censeo: nihil juvit electrificatio.

5. *Arthriticis Chlorotica* Musgrave de Arthrit. ex Chlorosi, vel *arthritis alba* ejusdem. L. P.

Ea est species quæ mulieribus, quarum parentes arthritici fuerunt, quæque catameniorum retentione aut chlorosi laborant, in ipsa juventute supervenit; nec non adultis sterilibus rarò aut parùm catamenia patientibus, corpulentis, sedentariis, viraginibus voce gravi sæpè etiam barbâ præditis, accidit.

Ea species ad frigidam seu hiemalem accedit, & in hoc altero casu ætate provectas adoritur; atque licet molestam, tamen longissimam vitam spondet.

Curatio apud juvenes obtinetur per medicamina quæ catamenia revocant, scilicet martialia, boracem & similia, multò verò melius ope matrimonii & partûs: si verò steriles sunt, tunc emmenagoga tentanda sunt; quæ si non succedant, locum faciant cathartics quândiu catameniorum revocandorum spes est,

est; ea verò cathartica semel in mense tantùm adhibenda: hac ætate prætergressâ in fonticulo & decoctis amaris solamen inquirendum.

Idem dictum esto de Arthritide ascitem excipiente, in quâ catharsis sæpius iterata convenit.

6. *Arthritis melancholica* Musgravii Cap. 5. L. P.

Ea est quæ longo mœrore, studio, ærumnis debilitatos, hypochondriaci, hysteriâ etiam vexatos, demum aggreditur, ita ut cum hac animi dejectione alternet, ea recedente accedat dolor, accedente verò recedat. Melancholiæ nomen hîc ab Auctore usurpatur in plebeio significato pro tristitiâ, non pro delirio, licet verè melancholici ab hac Arthritide non sint immunes. Ea species est mitissima qualem meam descripsi. In paroxysmo nil diversum ab aliis exigit; sed in prophylaxi operæ pretium est 1° alvum laxam servare; 2° coctionem instaurare: in hunc finem aquæ acidulæ ferrugineæ æstate cum mannâ usurpentur, infusum theæ cum præparatis martialibus, ut limaturâ martis intra offæ cochlear; kinkina etiam parca dosi diù continuatum prodest, & pro potu decoctum ex radice chinæ, falsæparillæ, &c. Cavendum autem est ne nimia dosis limaturæ ferri paroxysmos concitet, adeoque ea ad grana pauca usurpetur.

7. *Arthritis Scorbutica* Musgravii Cap. VI. Willis de Scorbuto C. 5. *Goutte volante*. L. P.

Est illa quæ scorbuto calido jam affectos aggreditur, podagræ genuinæ & calidæ similis, sed multò mitior, diuturniorque in paroxysmis, ut plurimum cum scabie, maculis lividis, gingivarum vitiis, pruritu acri, ossium crepitu.

Ejus signum pathognomonicum sunt filamenta viscida, albicantia, urinæ innatantia, extus pellucida; Optimum hujus speciei remedium est sapo sumptus à semiuncia ad drachmas sex per plures septimanas: *Clerk*.

In paroxysmo applicentur lenia attrahentia, ut ceratum viride, ex quo fiunt petasothecæ: an tela cerata, vel folium brassicæ?

Extra paroxysmum acrimonia sanguinis emendetur, cui scopo hydrargyrum, ut calomelas, antiscorbutica, cathartica, martialia, &c, suadet Auctor; cavendo tamen ne fluxus humoris ad pedes interpellatur.

Duo ægri sexagenarii sunt in Nosocomio generali, qui conqueruntur à sex mensibus de dolore assiduo urente in interiori pedum, qui dolor nullo tumore stipatur, & noctu potissimum eos discruciat, ita ut neuter somno indulgere valeat, nec levissima stragula præ calore ibi loci tolerare; ambo sunt macilenti, luridi, cute obscurâ, ferè flavescente, oculis tamen minimè flavis; alter edentulus est ferè, dentibus cæteris cariosis; alter verò gingivas habet molles, sanguinolentas; uterque à sex mensibus anorexiâ laborat, & simul diarrhœa. Solo laudano hæctenus sublevantur. Tibiæ alteri licicrate; nigredo & siccitas dein totum pedem & partem tibiæ utriusque occupant.

Hic morbus à nemine ritè descriptus est, non tamen rarus; ejus symptomata

ptomata essentialia sunt dolor calidus noctu exacerbans, adducens contracturam scorbuticam, pedumque nigredinem minimè gangrænosam & stomachicam. *Vide Catochum scorbuticum.*

Conveniunt post levia cathartica ex rheo, opiatæ absorbentes, juscula ex millefolio, enulâ campanâ, dein lac; & si diarrhœa absit, plantæ antiscorbuticæ formâ jusculi, nec non amaræ, stomachicæ; in junioribus pediluvia emollientia, resolventiaque quondam profuerunt.

8. *Arthritis syphilitica* Musgrave Cap. VII, *Arthritis paturse succedens* ejusdem; *venerea* Locheri; L. P.

Bis nuper eam observavi, & quidquid dicat Musgrave, eruptionibus syphiliticis, scilicet rubedine, pustulisque, stipatam eam vidi, nunc in pedibus, nunc in manibus, cum doloribus verè arthriticis, noctu quidem magis excruciantibus: Illa species à gonorrhœa suppressâ sæpiùs oritur, & hydrargyrosi solito more curatur; post longas tamen præparaciones non solum symptomata syphilitica, ut pustulæ, rubores evanescunt, sed etiam aliquando dolores arthritici omninò recedunt, quod factum vidi tamen non nisi pluribus post hydrargyrosim mensibus; si tamen syphilis accesserit arthritidi prioribus post hydrargyrosim mensibus; si tamen syphilis accesserit arthritidi prioribus, dubito utrum dolorum arthriticorum sanatio succedat. Salvationem, quam laudat Musgrave, nec mercurium dulcem adhibui. Suffitus in Italiâ priùs adhibiti morbum in altero ægro per aliquod tempus suppresserant. Si hæc arthritis negligatur, ea in apoplexiam ducit sæpiùs quàm aliæ docente Musgrave. Senes tantum hoc morbo affectos vidi.

Magna dosis mercurii dulcis data vespere pridie catharseos est remedium à Riverio & Pringle laudatum in hac specie; ast litus mercurialis præstat cæteris remediis. Vidi hanc speciem cum magno genuum tumore ac dolore, quem pressio non intendit. Spiritus antivenereus in quibusdam sub initio hos dolores intendit, dein verò mitigat.

In doloribus arthriticis Americani radices napi raspatas ad digiti crassitiem parti dolenti applicant; nos utimur pediluvio ex decocto chamæpityos, aut florum sambuci in lacte: sunt qui folia brassicæ tepida admovent. In arthritide rheumatica laudant quidam pulverem ex anaticis partibus radicum aristolochiæ rotundæ, gentianæ, foliorum chamædryos, chamæpityos & centaurei minoris, dosis drachma una in infuso theiformi per tres menses, dein successivè minuenda. *Journ. de Med. Juill. 1757.*

9. *Arthritis asthmatica* Musgrave Cap. VIII. L. P.

Ea est quæ adjungitur asthmati pituitoso, circa quinquagesimum ætatis annum non prius: ea sat mitis est sine nodis, hieme filet, seu est æstiva, à catharticis drasticis exasperatur, aut revertitur.

Illam arthritidem sublevari asthma, & asthmaticis utilis est; adeoque si deficiat, recedatve, est revocanda per ceratum viride, vel aliud leve epispasticum. Extra paroxysmum leves catharces præmittantur, dein decocta amara, martialia & bechica usurpentur.

10. *Arthritis febrisæqua. Arthritis febri vel continua, vel erysipelatoza, inter mittenti quartanæ succedens* Musgrave Cap. IX. L. P.

De hac utpote rariori consulatur Auctor.

Febrisequam voco, quia febrem sequitur, ut pedisequa.

a. *Arthritis febricosa* Werlhof. Obs. de Febr. pag. 55. Cockburn de Morbis Navigantium, Obs. 19. A. P.

Est arthritis vaga seu rheumatismus arthriticus, cum febre remittente, tetartophya duplici in casu Auctoris, à viru febrili dependens.

Præmissis generalibus, observato per tres hebdomadas typo, *D. Werlhof* in remissione præscribit kinkinam cum pulvere lumbricorum terrestrium, & jubet continuari post profligatam febrem, additâ ari radice in infuso vinoso. Evanuit inde perpetuò & febris & arthritis; catamenia huic ægræ redierunt cum fame; cessavit vomitus, debilitas, &c.

11. *Arthritis rachialgica. Arthritis à colica* Musgravii Cap. X. Journal de Med. Avr. 1765 p. 328. C. L. P.

Est illa species quæ supervenit rachialgiæ apud Damnonios familiari ob usum pomacei immitis, & acidi, ut *Musgravius* & nuper *Huxhamius* oculati testes fidem faciunt; ea arthritidi podagæ omninò similis est, & eandem in paroxysmo curam expostulat; in prophylaxi stomachica & cardiaca, aquæ thermales sulphuræ, lenia identidem eccoprotica suadentur.

12. *Arthritis exanthematica; Arthritis morbis cuticularibus subjecta.* Musgrave Cap. XI. L. P.

Ea est quæ cutaneis morbis exanthematicis tum acutis, ut miliari, erysipelati; tum chronicis, ut crustis herpeticis, ulcerosis, hæmorrhoidalibus, mariscis, supervenit, de quâ consulatur Auctor.

Arthritidis omnis signum statuit *Doverus* fibrillas quasdam in urinâ nantes, quas in urinâ aliquot arthriticorum quæsi, videre non potui.

13. *Arthritis rachitica.* Vide *Duverney*, Malad. des os, tom. 2 du Rachitis, Observ. I pag. 296. ex *D. Saviard*. C. P.

Est species in quâ dolent omnia ferè ossa & facillimè ex attactu franguntur, sine febre, cum symptomatis Rachitidis.

Mulier triginta annos nata, à quatuor mensibus dolores in toto corpore atroces patiebatur sine febre; ingressa Nosocomium gradi & aliquot motus satis liberè exercere poterat; ad minimum corporis attactum dolor recrudescibat, dein lecto addicta post tres menses omnium ossium fracturas experta est, unde dolores intendebantur; postquam decem menses sic undique fracturas passa vixisset, demum obiit. Inventa sunt ossa femorum tenerrima fracta & ita fragilia, ut digitis pressa fatiscerent, uti cortex arboris putridus, in minima fragmenta, plena erant medulla rubescente; ossa cranii sub digito deprimebantur; carnes erant albidæ, molles; cartilagine & articuli, visceraque omnia benè se habebant.

14. *Arthritis Americana.* Le Pian. C. P.

Est morbus doloribus arthriticis chronicis primùm divexans, quibus deinde superveniunt tumores avellanæ magnitudine, crustosi, ulcera phag-

gedænica, caries ossium, & tandem pedum, manuumque rhagades, ex quibus fungosæ excrescentiæ progerminant, *frambesia* dictæ. Huic morbo frustra opponuntur medicamenta ex hydrargyro desumpta; sola conveniunt sudorifica ex decocto salsæparillæ, chinæ, &c. De *Frambesia* vide *Class. X.*

15. *Arthritis Bahamensis*, Philos. Trans. N. 114 Art. V. B.

Pisces sunt in *Insulæ Bahamæ* circuitu, quorum usus excitat atroces articulorum dolores, qui post aliquod tempus terminantur pruritu triduo.

II. OSTOCOPUS, Gorræi Definit. *Dolor ossium. Douleur des os.*

Est dolor constans & notabilis ossium à periosteio interno potissimum affecto, pressione non exacerbans.

Differt ab arthritide quòd non per periodos recurrit, & quòd pressione non augeatur, prætereaque non solis epiphyis infideat. Dictus fuit ab *osteon* os, & *copos* dolor.

1. *Ostocopus ab arthroce*; *Teredon* Græcis; *Spina ventosa* Rhases; Freind histor. medic. anno 900. pag. 102, Petit malad. des os, de l'exostose, Chap. 16; *Epine venteuse*. C.

Dolor est profundus in ossibus tubulosis, ut tibiâ, peronæo, femore, à medullæ & periosteii interni rosione oriundus, cum ossis ipsius intumescentiâ seu exostosi. Vide diversas species *exostoseos class. 1. ord. 5.* Inter eas cancrofa & syphilitica dolores atrociores excitant, ossis medullam corrumpunt, & carie laminas internas afficiunt, simulque vel deinceps intumescit periosteum externum, atque dolet quandiu intumescit; cum exostosis externa non amplius crescit, illa quidem extus non dolet & os potest contrectari sine dolore; verum ostocopus remanet cum dolore interno. Indicatio est ut terebretur os, quod primus *Argillata* executus est circa medium decimi quinti sæculi: variis in locis, potissimum in parte imâ, perterebratur ope malleoli plumbei & scalpri. Cavitas detegenda, ut caries detergi possit, ope ferri candentis & aliorum in carie usitatorum.

Si spina ventosa sit syphilitica, & hydrargyrosis decenter administrata fuerit, superest operatio jam indicata. Vide Petit de l'exostose. Heisler. differt. de tumoribus ossium.

2. *Ostocopus à pædarthroce*. *Pædarthroce* Severini de abscondita abscessuum naturâ. C.

Differt pædarthroce ab spinâ ventosâ quòd dolor & tumor in spinâ ventosâ à medio osse initium ducat, in pædarthroce apophyses afficiat, dolorque in isto sit initio mitior vel nullus, dein crescat, vel accedat; adde quod pædarthroce pueris sit familiaris, adeoque ad rachitidem accedat, aut ad exostosim, tum scrophulosam, tum variolosam. Petit de l'exostose.

Quid per ostocopum vel osteocopum sibi velint Græci, non evidens est.

est, nisi tantum lassitudinis gradum intelligant, ut docet *Goræus*. Qui sic laborant ne minimum quidem motum sustinent, sed omnem formidant; sentiunt autem in tendinibus circa ossa manifestum calorem unâ cum morfu & tensione, vitioso humore in totam corporis molem largè effuso.

3. *Ostocopus Cancrosus: Clavus. C.*

Mulier quæ in mamma dextra gerebat carcinoma capitis magnitudine, quæque ab hydrargyrosi, sine syphilidis suspitione, adhibitâ sublevata fuerat, ita ut carcinoma ad pugni magnitudinem rediisset, in decursu morbi horrendo in medio dextri humeri dolore discruciatâ est, à pressione non mutabili, pertinacissimo, in uno fere puncto perterebrante; post aliquot menses utroque morbo consumpta periit: dissecto brachio inventum est in puncto doloris periosteum ab osse humeri paulisper semotum, cum aquæ guttula, nil ultra. Num ichor cancrosus huc delatus partem erosit? Num medulla ossis laborabat? Hoc verò exemplum, licet rarum, non est unicum. Videtur hic affectus analogus paronychiæ periostei; & ratione doloris etiam malidi furiali, hemicranix clavo, & crampo, nisi iste ultimus fugax esset. In hisce casibus scalpellus foret ad os usque adigendus, ut in trismo dolorifico fieri diximus.

4. *Ostocopus à gummatibus* Heister. Dissert. de Ossium tumoribus, 1740. C.

Gummata sunt tumores tuberosi, inæquales, ossibus faciei & capitis potissimum supervenientes in syphilide veteri, qui consistentiam tophaceam friabilem obtinent: *Tophi* etiam vocantur, aliis etiam *nodi*, qui quidem initio nullum dolorem creant, sed in tertio gradu ossa subjecta afficiunt, & dolores quandoque acerbos excitant.

Cura exigit 1º. remedia generalia, ut phlebotomiam apud adultos, catharsim ex jalappa & mercurio dulci apud pueros. 2º. Sanguis corrigitur decoctis sudorificis ex bardanæ, chinæ, falsæparillæ, pimpinellæ albæ radicibus; ex lignis sassafras, guaiaco, junipero; ex usu mercurii dulcis, panacæ, æthiopis mineralis exiguâ dosi sæpè repetitis. 3º. Cum hæc *gummata* suppurata sunt, citissimè ea aperienda sunt usque ad os, quod ferè semper invenitur corrosum usque ad meninges. 4º. Pure ejecto, linamentis carptis tegitur vulnus, & finitur puris effluxus per aliquot dies. 5º. Dein ossa expurgantur ope essentiae succini & myrrhæ, quæ cum tincturâ euphorbii, & pauxillo unguenti digestivi admiscuntur, semota per volsellam parte ossis teredinosa; & sic quotidie semel, imò æstate bis deligando ulcus, intra aliquot menses novus callus, nova caro succrescit, sed cicatrix concava semper remanet. Æger interea lacte, balneis, & vespere narcoticis utitur.

5. *Ostocopus syphiliticus* Astrucii, lib. 4. cap. 11. de Morbis venereis; ubi vide historiam & curam. C. P.

Hic dolor juxta illustrissimum Professore pendet à medullâ ossis suppurascente, putrescente, unde evidens est nullam expectari posse medellam, nisi osse perterebrato, ulcus illud expurgetur, quod rarò perfici potest.

potest. Osteocopus autem ille non solum eludit hydrargyrosim, sed etiam sæpius illam sequitur, cum partis dolentis, ut tibiæ, humeri exostosis.

6. *Ostocopus scorbuticus* Lind. de Scorbuto. C.

Est dolor ossium ipsorum atrox, cum crepitu, carie, erosione; costæ inter respirandum quandoque crepitant, & post mortem pars ossea à cartilagineâ separata est, ut in articulis apophyses ab ossium corpore distinguantur; costæ expressæ fundunt cruorem atrum; loco synoviæ in articulis adest humor viridescens. Hæc observavit Lind in veteri scorbuto. Vide *Arthritidem scorbuticam*.

Lind omnibus Medicis in eo refragatur quod contendat dolores scorbuticos non esse noctu dirores quàm interdiu.

7. *Ostocopus ab osteocosarcosi* Transf. Philos. N. 470 à Sylvano Bevan.

Dolores sunt atroces, qui cum diabete incipiunt & perseverant, in scapulis, dorso, artubus, comitantibus hecticâ & anorexiâ. Ossa dorsi omnia, potissimum ubi duriora fuerant, remollescunt; medulla rubella, plena, membranacea, in apophysibus adhuc firma: hic morbus ab acido calcaream ossium materiem dissolvete pendere videtur, & usum aquæ calcis, huic acido infringendo aptæ, suadere videtur, quæ aqua in diabete Anglico plurimum valet.

III. RHEUMATISMUS; *Rhumatisme, fourbure, courbature.*

Est diuturnus musculorum, in artubus potissimum, dolor, sine coryzâ, raucedine ac rheumate.

Differt ab *Arthritide* & *osteocopo* ratione sitûs doloris in partibus carnis, non in articulis & ossibus ipsis. A *catarrho* & *lassitudine* febrili, ratione diuturnitatis quæ ad plures menses & annos extenditur, (solo acuto excepto) nec non quia catarrhus incipit à coryzâ, raucedine, &c. A *cephalalgia*, *pleurodyne*, *ischia*, *lumbagine*, &c. quod rheumatismus brachia, crura, nunc illa nunc ista vagè afficiat, non verò determinatis locis inhæreat, aut simul huc illucve excurrat, unde etiam differt à phlegmasiis dolorificis, ut pleuritide, phrenitide, &c. A *rachialgia*, *hepatalgia*, *nephralgia* discriminatur signis horum generum propriis.

Hoc genus militat quandoque inter phlegmasias, ratione febris acutæ, crustæ inflammatoriæ sanguinis, & fortè in duo genera rectius divideretur, unum acutum, alterum chronicum.

Genus rheumatismi est modernum; hoc nomine *Cælius Aurelianus* diarrhœam, *Riverius* arthritidem vagam intellexere; ægri vocantur *rheumatici*, aut rectius *rheumatismales*; metu confusionis rheumatismi cum rheumate, *Frederic. Hoffmannus* rheumatismi nomine complectitur plura genera, ut odontalgiam & otalgiam; quidni colicam & omnes dolores, quod ab usu & rectâ logicâ recedere est.

1. *Rheumatismus acutus*; *Rheumatismus Sydenhami* cap. 5 sect. 6; *Arthritis vaga* quorundam; *Rhumatisme chaud*. A.

Est

Est illa species quæ febre continuâ acutâ, scilicet synocho, stipatur, deinde apyreta evadit.

Differt à febricoso, qui intermittenti febre, ejusque veneno debetur, ac ope kinkinæ curatur.

Incipit à frigore & horrore, dein calor & pyrexia succedunt cum doloribus noctu, diuque discruciantibus, in diversis musculis artuum & trunci, motum impredientibus; accedit sudor, qui quandoque uberrimus & constans est; à levi artuum denudatione dolor recrudescebat. Febris tamen est immunis à putredine, lingua est nitida, nullus ructus, nulla cardialgia, sanguis in patellâ est tectus gelatinâ albâ, subpellucidâ, crassâ, molli, unde à pleuriticâ differt, quæ densa, firmaque est. Post duas circiter hebdomades, iteratis pluries phlebotomiis & potu diluente, febris evanescit, tunc lenia adhibentur cathartica, juscula refrigerantia, cremores usurpantur, & residui dolores ope lactis tandem evanescunt.

Hic morbus sub finem autumnii adolescentes lautè viventes, exercitatos, biliosos, plethoricos adoritur.

Prognosis satis tuta est, nisi quod malè tractatus hic morbus in rheumatismum apyretum chronicum degenerat.

Hæc species est verè inflammatoria; sudores, si parci sint, ptisanâ calidâ de cichorio, capillis veneris promovendi sunt; si uberiores, ptisanâ refrigerante ut aquâ, & cremoribus oryzzæ temperandi; quotidie, si sudor cesset, è lecto surgendum, aut in eo sedendum, ut ardor ventiletur; parcè utendum narcoticis, quæ materiam morbificam figunt seu sanationem retardant; phlebotomiæ sæpiùs quinque aut plures in nostrâ regione desiderantur, intra septem primos dies instituendæ. Hæc sunt præcipua hujus speciei remedia.

Ante Sydenham hujus speciei historia distincta nulla erat.

2. *Rheumatismus vulgaris*; *Dolores rheumatismales* vulgò; *Rhumatisme simple chronique*. L.

Illa est species quæ per intervalla recurrit sine febre, sine sudore, & valdè affinis est doloribus catarrhalibus, nisi quod signa catarrhi cætera desint. Illa species à sanguinis & lymphæ viscositate aut spissitudine pendere creditur, & quoniam hieme magis vexat, atque diaphoreticis curatur, ideò dicitur vulgo rheumatismus frigidus, seu à causa frigidâ. In hac specie quandoque tumores molles cuti concolores, vel parum rubri in diversis partibus sobolescent, extantes, hæmisphærici, nucis magnitudine, potissimum apud plethoricos, & mulieres non menstruatæ; nulla febris adest, aut levis & fugax, cruor tamen gelatinâ pellucidâ albescente in patellâ tegitur.

Curatur in paroxysmis repetitâ phlebotomiâ, parciùs tamen quàm in acuto, nisi methodum ab *illustr. Medico Settensi D. Uffroy* adhibere placeat. Potus diaphoreticus, ex decocto scabiosæ, infuso capillorum veneris, usurpandus ad sudores movendos: frigus omnino vitandum; narcotica vespere adhibenda.

In prophylaxi seu dolorum intervallis, indusium laneum (flanella) cuti immediatè applicatum gestetur, aqua calida sit potus ordinarius saltem hieme, juscula viperina & ex cancris fluviatilibus; dein institutà catharsi, lac vaccinum aut caprillum, decocto lignorum sudoriferorum, ut buxi, guaiaci, chinæ alteratum, per mensem usurpetur: in temperamentis frigidis ammochasia mensibus calidissimis, thermæ Balerucanæ mense Maio aut Octobri sub formâ potûs, balnei, stuphæ, luti in usum advocentur; & quod sæpe miros effectus præstat, electrificatio quotidie per horæ quadrantem repetatur per dies quindecim, si tempestas frigida, & sicca fuerit, additis scintillarum extractionibus ex collo & partibus affectis, nec non aliquot fulminationibus. *Vide Acta Acad. Suecicæ.*

3. *Rheumatismus arthriticus*; *Rheumatismus Riverii*; *Rheumatisme gouteux*; *Goutte vague*. L.

Ille est qui & articulos & passim partes carneas afficit ita constanter ut ad rheumatismum simul & arthritidem ferè æqualiter inclinet, qui proinde utriusque morbi curam exigit. Is morbus accedit quandoque post arthritidem vagam, & hoc præludium more morbi acuti ægrum lecto per mensem affigit cum pyrexia, dolore articulos & pedes, genua, nec non caput, thoracem, lumbos & artus simul vel seorsim infestante; aliàs ille morbus est chronicus, vagus, apyretus, nunc has, nunc illas partes aggrediens, perspiratione potissimum suppressâ; maciem inducit, digitos immobiles facit, & subrigidos; sublevatur ptisanis leviter diaphoreticis ex guaiaco, chinâ, nec non lacticiiniis & thermis sulphureis, ut Baregianis, Lamalou, de Rennes juxta Aleth, de Bagnaul juxta Mimatem, de St. Laurent apud Helvios, &c.

4. *Rheumatismus scorbuticus* Frider. Hoffmanni de Rheum.; Lind de scorbuto 1 vol. pag. 375. *Rheumatismus cruralis* Ettmulleri pag. 446. Willis de scorbut. cap. 5. L.

Est vel comes vel *pedisequus* scorbuti.

In comite dolores non magis noctu quam interdiu sæviunt; sæpe mutant locum, in lumbis, articulis, tibiis, potissimum cum intumescere tibiæ pectus lancinant, cum dyspnœâ à levi exercitio crescente; adest lassitudo universalis, abdominis tensio & tumor, facies pallida & œdematosa, pigrities, torpor, odontalgia, maxillarum dolor.

Pedisequus est, qui sanato scorbuto accedit; est etiam arthriticus, chronicus, cum dolore & stupore articularum; crescit uterque à motu locali, abit uterque in contracturam, uterque maculis tibiæ est insignitus, præter oris vitia.

In utraque specie præter generalia remedia, ut juscula antiscorbutica, lacticia, conveniunt equitatio & epithemata ex spiritu vini, aceto, & camphoræ pauxillo, quæ partibus dolentibus & maculosis applicanda: item decoctum ex sedo acri extus admovetur, & si duplo cerevisiæ misceatur intus sumi debet ad uncias tres quovis mane. Hoc remedium quandoque emeticum evadit & tunc citius juvat.

In hoc morbo phlebotomia est pernicioſa.

Si dolor unam vel alteram partem afficiat, juvant ſotus ex lixivio cinerum vulgarium, incoctis ſimul chamæmeli, ſambuci floribus, abſinthii, rutæ foliis & corticibus limonum.

Veficatoria pernicioſa ſunt & gangrænam accerſunt. Cochlear ſeminum ſinapis ſemel in die deglutiendum. Sudores promovendi, & juxta *Lind* hydrargyroſis ſubeunda, quod ego nunquam ſuaſerim.

Vide lumbaginem & pleurodynem ſcorbuticam.

5. *Rheumatismus calidus*; L. *A lymphâ ſpiſſâ & acri* Jac. Lazerme curat. de morbis cutaneis; inter quos rheumatismus malè collocat vir aliunde meritiffimus.

Hæc ſpecies à ſcorbuticâ differt defectu vitiorum oris & macularum cutis, cum eâ convenit ratione acrimonix ſanguinis: differt ab acuto ex eo quod chronicus ſit & ſine febre; ſiccitate, caliditate, macie, temperamento bilioſo, calido & ſicco ægrorum cognoscitur; juvatur lacticiiniis, juſculis diureticis ex cichorio, ſyſimbrio, veronica, beccabungâ, aquis aciculis calidè aſſumptis, balneis domeſticis, necnon ſulphureis ut *Lamalou*, *Bagnaul*; irritatur ſalinis, ut *Balerucanis*; in contracturam facilè vergit & ad arthriticum accedit. In hoc ſtuphæ domeſticæ ex aquâ vulgari hieme profunt. Itali in ſimili morbo partes affectas æſtate glacie ipſa confricant ſæpe cum ſucceſſu.

Cyrillus in conſultatione medicâ 21. Centur. 3. hanc ſpeciem à ſcabie repreſſâ ortam curat juſculis *Septalii* cum lignis ſudorificis, viperis, plantis diureticis, addito marte intra nodulum ſuſpenſo, ſuadet etiam catharſes præmittendas & aëris mutationem. *Vide etiam ejusd. centur. obſ. 51*: In utroque morbo dyspnœa comes erat.

6. *Rheumatismus equinus* Bourgelat *Encycloped. la Fourbure*. Equi affecti dicuntur *Fourbus*.

Signa & curam vide loco citato & apud *Soleyſel*.

7. *Rheumatismus hyſtericus*. *Dolores hyſterici* Sydenhami differt. de paſſione hyſterica.

Eſt dolor diverſarum partium ut capitis, ſcrobiculi cordis, dorſi, coxendicum, extremorum, cui obnoxia hyſtericæ; dolor ille, ait *Sydenham*, internas, & nonnunquam etiam exteriores partes occupat, carnesque muſculoſas, ut maxillas, humeros, manus, crura, tibias, nunc cum tumore, nunc ſine tumore, in quo genere is qui tibias diſtendit tumor præ reliquis conſpicuus eſt. Inter omnia hujus morbi tormenta nullum ſe tam crebro ingerit quàm dolor in dorſo, quod certò certius perſentiſcunt quotquot vel leviffimè hoc affectu tanguntur; quin imò id habent commune dolores prædicti, quod illa cui inhæſerant regio, etiam poſt eorum diſceſſum, tenera ſit, & quaſi ſuſtibus probè dedolata tactum refugiat, quæ quidem teneritudo ſenſim evaneſcit: Curatur lacticiiniis.

Morbus, apud Suecos rarò obſivus, quem *Dievaren*, necnon *Laufendovaren*. *Schenckius* nominaffe videtur, quem *Bartholinus Act. Haſſn. T. II n. 118, Illuſtris.*

Illustris etiam *Linneus volaticam* appellant. Dolor ille atrox diversas idem-tidem partes, vespere potissimum discruciat, semi-horâ ad summum in eodem loco permanens, è tibiis ad ulnas, ad femur, ad brachium, relicta priori sede, momento citius se transferens, sine ullo signo externo, si ascaridum exitum è parte affecta, à *Schenckio* memoratum, excipias: æger præ dolore clamat, mortem aut Dei opem implorat, ac intra aliquot horas sanus est, nisi tamen dolor ad abdomen deveniat, tunc enim per-tinacior est, abdomen tenditur, palpitatio, anxietas, aphonía accedunt, ob-servante *Ill. Linnæo*. Affinem morbum vide apud *Freind Histor. Med.* in vita *Albucasis*.

8. *Rheumatismus saltatorius* Cardani lib. 3 de Venenis; *Flatuosus* qui na-kir *Albucasis*; *Spasmus flatulentus* Plateri pag. 277; *Rheumatismus vermi-nosus*. Vide D. Tiffot Avis au Peuple, du Rheumatisme Chap. XI.

Apud Helvetios infantes obnoxii sunt doloribus adeò violentis & uni-versalibus, ut, ubivis tangantur, clamores edant vehementes; cave ne de-cipiaris hunc morbum pro vulgari rheumatismo curans; pendet aliquando à vermibus seu lumbricis, quibus rejectis, ægri convalescunt. Hæc *illustr. Tiffot*.

a *Rheumatismus verminosus*, D. Marteau de Grandvilliers Journ. de Med. Juill. 1765 pag. 37 Obs. 5. Tiffot Avis au Peuple: Du Rhumatisme Chap. XI n. 165. A.

Puella, vermibus obnoxia, laborabat febricula, cephalalgia, stupore do-lorifico omnium artuum; alternans rubedo alterutrius genæ vermes argue-bat; indicabantur cathartica, sed dolor abdominis ejusque tensio, sine tu-more tamen, tanta erat, ut ne summis digitis tangi pateretur; frustra phle-botomiæ, oleosa, clysmata, emollientia adhibebantur; sensibilitas abdo-minis evasit universalis, maximè verò affectit totum abdomen, pedes, verticem; nulla pars sine dolore tangi poterat, omnes dolores ad tumo-rem cuti concolorem in regione iliaca dextra, tanquam ad centrum, ver-gebant: à motu vel tactu corporis tantum dolebat ægrotans: adhibitis in-cassum remediis, etiam anthelminticis, post decem dies carotica evasit, pupilla immobili ut & palpebris; artus flexibiles, respiratio pacata, color, pulsus, facies ut in statu sano, sed somnus profundissimus; hic carus fugax, fumo tabaci in nares immisso discussus, iterum per aliquot dies reverteba-tur; demùm clysmata è lacte & vermifuga successivè quadraginta quatuor lumbricos, quorum tres rubri erant, foras ejecerunt: horum fortè glomus in regione iliaca tumorem memoratum excitaverat: & sic ægra convaleuit.

9. *Rheumatismus febricosus* Mortoni, cap. 9. histor. 22; *Febris inter-mittens rheumatismum simulans*, seu *Febris rheumatica* ejusdem histor. 12. pag. 84. histor. 10. ad 14. Ill. S... de recondita febrium natura. A. P.

Cognoscitur hæc species 1° quòd urinæ sint lateritiæ: 2° quòd per in-tervalla cum frigore accedant dolores singulis alternisve diebus, & remit-tantur: 3° ex pulsu etiam, nisi doloris intensitas eum deprimat: 4° ex prægressis accessibus.

Cura *Mortoni* in vehementi paroxysmo, ubi deliquium animi imminebat; fuit

fuit 1° phlebotomia larga: 2° post sex horas vomitorium: 3° kinkina cum laudano. Ab emetico dolores rheumatismi sedari pluries expertus est *Mortonus*.

Quartanæ chronicæ non raro succedit rheumatismus, ut observavit *Baltonius Lib. de Rheumatismo*, & dein *Frid. Hoffmannus*. Sed ea species ad rheumatismum scorbuticum accedit.

10. *Rheumatismus metallicus* D. Doazan, Doct. Med. Monspel. L.

Est illa species quæ pictoribus, figulis, deauratoribus, colorum trituratoribus, calceorum femineorum fabris, talos scilicet colorantibus, plumbi laminatoribus, fusoribus, vini lithargyrio edulcorati potatoribus, &c, accidit, sine prævia abdominis rachialgiâ. Incipit illa species à manuum & brachiorum stupore, fornicatione, digitorum contractione, linguâ albidâ, mucosâ, sine pulsûs frequentia: Exacerbatur phlebotomiis iteratis, emollientibus, intus vel extus usurpatis; mitescit ab emeticis drastis; ast sequenti die abit in dolores lancinantes, rodentes, contundentes, crurum, genuum, tibiarum, pedum, quibus miserè torquentur & ejulant ægrotantes; sed alternis diebus purgati, interpositis clysmatis ex vino & oleo, nec non vespere narcoticis ex laudano & bolo theriacæ, intra decem aut duodecim dies convalescunt omnes ferè. Hæc species rarior est rachialgiâ intestinali.

Hæc observavit in Nosocomio Charitatis Parisinæ egregius Burdigalensis Medicus supra laudatus, atque asserit dolores lancinantes, atroces artuum inferiorum, nisi adhibeantur mochlica, certiùs adventuros, cum superiorum paralyfi, & difficiliùs expugnatum iri, si methodus edulcorans adhibita fuerit.

Curatio Lobbiana rheumatismi acuti, seu *Febris rheumaticæ* *Theoph. Lobb. Tract. Pract. cap. 9. T. 2.*

D. Witham 55 annos natâ 1° Junii querebatur de magnis doloribus in toto corpore, oculi velut inflammati, identidem delirium, respiratio prompta & brevis, sitis urgens, tussis importuna, pulsus velox, fatis fortis, cutis fervida: Die 2ª accersitus *Lobbius* nullam phlebotomiam præscripsit, hujus verò loco bolum attenuantem, sextâ quavis horâ repetendum, superbibendo infusum melissæ; in bolo erant nitri, florum sulphuris, lapidis contrayervæ, ana, gr. septem; salis succini, salis volatilis coccinillæ, croci, myrrhæ, ana, gr. duo. Tertiâ quavis horâ sumenda erant tria cochlearia julapii attenuantis, ex salis absinthitis, scrupul. duob. aquæ lactis alexiteriæ unc. sex, aquæ cinnamomi, unc. una & semisse, spiritus nitri dulcis, gutt. quadraginta, syrupi limon. & balsam. ana, drach. duabus. Ægra subinde capiebat mixturæ sequentis guttas viginti quinque, spiritus vitrioli dulcis & tincturæ croci ana drachinas duas superbibendo haustum decocti cornu cervi & vini albi. In languoribus verò capiebat julapium ex aquâ lactis alexiteriâ, aquâ brioniæ compositâ, spiritu lavendulæ, & tincturâ myrrhæ. Febris remisit quintâ die, evanuit septimâ; dolor verò octavâ. Ad accelerandam curationem quartâ die præscripsit *Lobbius* julapium ex antimonio diaphoretico, lapide contrayervæ, diascordio, coccinellâ, sale

absinthite, aquâ lactis alexiteriâ, aquâ bryoniæ compoſita, ſyrupo de althæâ, & tincturâ caſtorei, & ſic deinceps.

Monſpeli phlebotomia primis diebus ter in die circiter fuiſſet repetita, potus fuiſſet largus calidus ex decocto cichorii, vel infuſo capillorum veneris; noctu narcoticum; ſedatâ febre, cathartica mitia, &c., eodem modo quo Sydenham hunc morbum curabat Londini.

Lobbius verò pleuritidem veram in adulto viginti duos annos nato ſimiliter abſque phlebotomiâ curabat ſudorificis, cardiacis, emplaſtris, veſicatoriis ulnæ applicitis. Videatur ejus *obſervatio* 49. & 50. Tom. 2, & maximè in aphoriſmis quibus terminatur opus, quibus aſſerit morbos omnes febri- les, inflammatorios, ardentis, putridos, malignosve acutiſſimos, ſine catharſi, ſine emetico & phlebotomiâ curari poſſe, & pluries à ſe ipſo curatos eſſe.

Hinc concludo naturam eſſe optimam morborum medicatricem, cùm, invitis quæ à Medico obji- ciuntur impedimentis, ægrum tamen à morbo liberat.

11. *Rheumatismus dorfalis* Lommii de tabe dorfali. C.

Eſt ille qui nimium Veneris uſum ſequitur. Vide *Lumbaginem à ſatyriaſi; Tabem dorfalem*.

12. *Rheumatismus miliaris* Cl. Bonté Journ. de Med. Janv. 1757.

Puerperis familiaris eſt, cùm eruptio miliaris abit in ſquammas; dolores enim vagi, qui priùs viſcera affecerant, ad artus excurrunt; in articulis fit intumeſcentia, qualis in arthritide rheumaticâ; cutis colorem lucidum ibi adipiſcitur, ſine œdemate; hæc intumeſcentia lucens, pallida, ab uno articulo ſeu geniculo ad alterum migrat, & pertinax eſt; dolores acuti ſunt, ægræ ex his immobiles fiunt; doloris enim acerbitas à leviffimo tactu adaugetur: criſis in hoc morbo utilis eſt urinæ turbidæ copioſæ proventus; juvant ideo diuretica levibus diaphoreticis juncta, ut ſerum lactis cum incocta radice chinæ.

13. *Rheumatismus fugax*; vulgò dolores rheumatici; *courbature*. B.

Ille eſt qui febribus acutis & phlegmaſiis initio ſupervenit, dolor ſcilicet in omnibus artubus & muſculorum aponeuroſibus, cum ſentatione laſſitudinis, qui phlebotomiis, aliſque horum morborum remediis evaneſcit; ægri dicunt ſe ſentire quaſi fractos & ubique contuſos aut fuſtibus dedolatos.

14. *Rheumatismus necroſeos*. Vide *Necroſim uſtilagineam*.

Dolores incipiunt à ſtupore pedum, qui ſenſim tibias, crura, manus; brachia invadunt: illi dolores atroces ſunt, urentes ſæpius, aëre frigido ſublevantur, partes contabescunt & nigreſcunt, unde necroſis.

15. *Rheumatismus convulſivus*. C.

Eſt dolor artuum, dorſi, lumborum, vehemens cum artuum retractione ſpaſmodica, vel in ſtuporem & extremorum necroſim deſinens, ut in necroſi uſtilaginea & epidemica Flandriæ, vel ſine necroſi perſeverans, ut in convulſione raphania.

IV. CATARRHUS; aliis *fluxio*, *defluxio*, *destillatio*; Italis *Infreddatura*; Hispanis *Romadizo*; Caterre, *Catarrhe*.

Character. Est partium, præsertim collo vicinarum, dolor frigidus cum tussi, aut coryzâ & levi partis intumescentiâ ab aëris vicissitudine ortum ducens: Pyrexia vespere datur exigua, si ulla; symptomata plura, ut tussis, coryza, ptyalismus, otalgia, odontalgia, tumor colli, frigus vagum præcedunt.

Difficilis est hujus morbi character, sed certè qui deducitur à causâ latente, eo peior est, quòd falsus sit; absurdè scilicet eum definiunt Veteres per *humorum decubitus*; alii per fluxum materiæ serosæ à capite ad partes; nec enim ille decubitus, nec ille fluxus in sensus incurrit.

1. *Catarrhus benignus.* D.

Dolor catarrhalis est sæpius sensu frigoris stipatus, & à suscepto sæpius frigore ortum ducit, unde frigidus dicitur; attamen rubedine & phlogosi lymphaticâ non rarò stipatur, sic rubet cutis capillata in cephalalgia catarrhali; utcumque eum morbum à perspirationis repressione oriri sæpius putem, non minùs notum est omnibus eum non solum ab aëris subito refrigerio, vento frigido suscepto, sed etiam à subita post frigus aëris incalescentiâ ortum ducere, ut & ab insolatione; ita plures catarrho affliguntur vere quàm hyeme ob tempestatum vicissitudines. Certum est à minori gradu frigoris homines affici magis, si majori assueti sint calori, quàm afficiuntur à frigore intensiori, sed continuo & uniformi; si calentem hominem leve frigus occupet, cutis magis constringitur quàm si idem frigus antea non calentem afficiat. Perspiratio totius corporis est æqualis dimidio assumptorum, seu quantitatis urinæ, circiter quadraginta sex unciiis; ea verò materies urinosa est & acris, quâ proinde retentâ irritantur partes, turgescit textus cellularis; hinc tumor, dolor, non rarò febricula accedit, quæ vespertinis horis atgescit cum horrore & frigore. *Vide Amphimerinam catarrhalem.* Ille status est valdè affinis ratione frigoris & febris cum amphimerinâ hysterica, eo discrimine quòd catarrhalem serè semper præcedat coryza, tussis, raucedo, odontalgia, otalgia, &c, dolores catarrhales sæpe ad humeros, brachia, pectus se diffundunt & pleurodynem ac pleuritidem catarrhalem efficiunt, ut plurimum verò genas inflant, maxillas impediunt, obstipitatem inducunt. Is itaque affectum concursus catarrhus dicitur à rheumate diversissimus, licet ab eodem principio ortus, sede nec non dyspnœâ & tussi discrepans.

Dolores catarrhales perspiratione restitutâ, victu tenui, potu calido, aëris temperaturâ calidiori, exercitio sensim tolluntur; si acriores sint, phlebotomiâ, & quod minimè negligendum, catharsi identidem repetitâ, demùm theriacâ recenti ad scrupulum vespere sumptâ, sanantur: si diuturniores evaserint; signum est rheumatismum calidum his accrevisse, lacticiiniis ac thermarum sulphurearum balneis impugnandum. Sunt multi qui confundunt ca-

tarrhum cum rheumate , & calidum dicunt catarrhum illud rheuma quod phthisi viam sternit.

De catarrho maligno qui agunt intelligunt febrem catarrhalem malignam Germanorum , quæ est Hemitritæi species nihil cum catarrho commune habens , ut notat *illustr. Brendelius* , vel saltem catarrhum ferinum aut epidemicum volunt.

2. *Catarrhus Ferinus. Quintæ. Coqueluche.*

De hoc videatur tussis ferina ; tussis enim est tunc præcipuum symptoma , licet vividis doloribus dorsi , pectorisque stipetur.

3. *Catarrhus epidemicus, Febris catarrhalis epidemica* Huxham Febr. 1733 & Nov. 1737 ; *Grippe ; Folette. A.*

Maximè distinguendus est à febre catarrhali malignâ Junckeri, Nenteri, aliorumque Germanorum , quæ cum catarrho nil habet commune præter nomen.

Catarrhus epidemicus à ferino non discrepat nisi ex eo quod popularis sit & grassetur è loco in locum. Catarrhus iste pendet à generali aëris vitio , & cum zephyrus tepidus in mediâ brumâ vento aquilonari frigido succedit , sæpius suboritur quàm si frigus perseveret : sæpius est cum febre vespertinâ. *Vide Amphimerinam catarrhalem* : Secus non minùs molestus est ob horripilationes fere continuas per biduum triduumve , quas æger potest aliquatenus sistere per aliquod tempus , constrictione quadam cutis & intenso conatu corporis ; adest frigoris sensus in diversis partibus , tussis , coryza , capitis gravitas ; succedit destillatio ex naribus , ore ; dein maturescente catarrho , exspuitio viscosa , muci narium copiosi rejectio , antea verò noctes inquietæ , anorexia , asthenia , tussis defatigans. Curationem repete ex *Riverio* , *Hoffmanno* , aliisque.

Catarrhum suffocativum etiam memorant Auctores , quem non satis intelligo , nisi tussim suffocantem velint : ast plurimi hoc nomine insigniunt asphyxias seu mortes subitaneas , quarum multæ à rupto anevrysmate interno , aliæ à vomica ruptâ dependent , aliæ sunt apoplecticæ &c.

De catarrho , *vide Amphimerinam* , *Tussim* , *Rheuma* , *Coryzam* , *Cephalalgiam* , aliaque genera.

4. *Catarrhus Bellinsulanus* , Journ. de Med. Novemb. 1757. D. Richard Chirurghi. *Maladie particulière des glandes , endémique à Belle-Isle en mer. B.*

Œdematosè intumescunt glandulæ colli , maxillares , parotides cutanæ ; ad angulum maxillæ primò viget hic tumor , ac tantus ut deformis evadat æger ; tumor quidem mollis est , & tamen dolorificus. Incipit morbus absque febre , cum inappetentiâ , & lassitudine , & post paucos dies , si à phlebotomiâ inceperit curatio , testis ejusdem lateris , ambo etiam , si utrumque colli latus affectum sit , dolent leviter ac tument. Hic affectus milites custodiam sub dio agentes aggreditur.

Curatur potu leviter emetico , dein diluentibus calidis , quibus præmissis ad phlebotomiam tutò confugere possunt ; vitatur , si ab aëre nebuloso & frigido

gido caveant. Hæc ergo species testiculorum tumore adventitio distinguitur ab aliis.

5. *Catharrus rubeolofus.*

Est præludium *rubeolæ*, ut *crampus*, *Granf* dictus, *miliaris*; scilicet ante eruptionem *rubeolæ* æger sæpè tussit, sternutat, lacrymatur, *coryzâ* laborat, verbo catarrhosum eum dices, licet erumpentibus *rubeolæ* pustulis hæc symptomata evanescant, exceptâ tamen tussi siccâ, quæ multum quandoque negotium ægris & Medicis faceffit; his adde anginam catarrhalem, dolores capitis, aliaque catarrhi accidentia. Ille verò catarrhus ab epidemico vulgari diversissimus est.

6. *Catharrus pectoris.* L.

Puella, quæ hiemali tempore sericeo velo tantum pectus texerat, *chlamidi* densiori assueta, per plures menses in parte pectoris antica dolorem sensit, qui tactu paululum exasperabatur; mœror à longitudine morbi metusque *phthiseos* accessit ob tussiculam accedentem; interea dolor erat merè catarrhalis ab *adiapneustia* ortus; frustra adhibitis jusculis edulcorantibus & lacticiiniis, crassum & calidum muccinum, & pectori impositum, & aliquandiu gestatum, calorem & suppressam hujus partis perspirationem revocavit ac morbum sustulit.

Dolores etiam à collo & facie diffusi pro catarrhis habendi sunt, licet tussis, *coryza*, nec sternutatio præcesserint, quoties evidens est eos ab *adiapneustia* ortum duxisse, unde à rheumatismo discrepant, quod ulterius confirmatur, si pannorum villosorum aut densiorum calidorumque tegumentorum applicatione & diluentium diaphoreticorum usu tollantur: ast ea diagnosi non rarò difficilis & obscura est.

17. *Catarrhus caninus*, Journ. de Med. Fev. 1765.

Est illa epidemica species, quæ nuper genus caninum *Monspeli*, *Lugduni*, per totam ferè *Galliam*, impetivit, plurimosque abstulit. Incipit à frigore & horrore, sequitur tussis, *coryza*, *ptyalismus*, inappetentia, tanta *asthenia* ut *paraplegici* videantur, & cruribus posticis quasi resolutis insistere nequeant. Vide *P. Fournier D. M. Divionensis de hoc morbo Schedulam ann. 1764.* Epidemia redivit hac hyeme 1765 nec non *D. Desmars* qui eundem morbum anno 1763 observaverat symptomatis supra recensitis addit tussim, dyspnœam, oculorum lippitudinem viscosam; alii canes intra breve tempus vertiginosi moriebantur, alii intra mensem, & tunc macie consumeantur. In cadaveribus cerebrum depressum, pulmo vitatus; stomachus saburra putri foetidissima farctus.

V. ANXIETAS; *Dysphoria*, *Affe*, *Aporia*, *Riptasmos*, *Adaimonia*, *Blestismos* & *Alysmon* Hippocratis & aliorum; *Inquietudo* Sennerti; *Restlessness* Anglorum; *Desassossiego* Hispan.; *Inquietude*, *Angoisse*, *Anxiété*.

Est molesta sensatio quæ ad jectigationem cogit, sed quomodo ab affinis morbis discrepet, dicant qui experti sunt.

38 CLASSIS VII. DOLORES

1. *Anxietas febrilis.* Boerhaave Aphor. 631. A.

Tres hujus varietates meritò distinguit sagax & peritissimus ejus commentator, scilicet 1° anxietatem quæ in morbis acutis febrilibus oritur ab immeabilitate sanguinis per cor sinistrum & majores arteriæ aortiæ ramos; ea pulsus inæqualitate, debilitate potissimum stipatur, cum angore cordis & præcordiorum intolerabili, eaque est sævissima, periculosissima: 2° anxietatem quæ oritur ob immeabilitatem sanguinis per cor dextrum & arteriæ pulmonaris ramos, ab infarctis sanguiductibus tum arteriosis tum venosis, in morbo acuto pulmonum, ut peripneumoniâ, cynanche, orthopnoeâ, & illa stipatur suspiriis frequentioribus, profundioribus, præcordiorum gravamine, molestiâ intolerabili, dyspnœâ suffocativâ, quo quidem symptomate nullum est pejus præter primam speciem quæ sæpè huic adjungitur: 3° anxietatem quæ oritur ab impedito transfluxu in morbo acuto febrili per venam portarum, quæ stipatur incredibili cardialgiâ, ægitudine vehementi circa orificium superius stomachi, cum sensu ponderis molestissimi, quod etiam quidam ægri præ intolerantiâ pugnis contundunt; huic succedit quandoque salubris aurigo, ex quâ mortis periculum removetur.

Has varietates, scilicet *præcordialem*, *pulmonarem*, *epigastricam*, doctè enarratas, earumque signa & indicationes vide apud *illustrissimum archiatrum Van-Swieten* Boerhaavianæ doctrinæ & famæ hæredem.

2. *Anxietas spasmodica* Boerhaave aphor. 633.

Est illa præcordiorum & stomachi vehemens anxietas quæ hystericas potissimum, hypochondriacas, simileque genus hominum delicatiori & molliori genere nervoso præditorum, maxime si per cathartica acria exagitentur, sæpius discruciat; hæc stipatur angore animi, suspiriis, oppressione, nausea, doloribus, & irrequietâ miserandâque corporis agitatione, quibus mortis imago præsens animis & in facie depicta terrorem summum adjungit.

Hæc verò species utcumque majorem cæteris terrorem ægris incutiat, cæteris multo minus periculosa est, cum urinæ limpidæ & uberrimæ mictione, flatibus ano vel cato erumpentibus, spirituosorum odoratu, aliisque similibus auxiliis citò discutatur, & sine febre, pulsu interea depresso, constricto, sed non frequentiori existat.

3. *Anxietas agonistica.* *Angoisses de la mort.* A.

Est illa quæ mortem imminentem concomitari & præsagire consuevit, in quovis morbo acuto vel chronico, à præcedentibus ideò diversa; quæ visus obtenebratione, pulsus inæqualitate, parvitate, inconstantiâ, faciei pallore, delirio, oppressione pectoris, palpitatione cordis, virium muscularium prostratione stipatur.

Pendet à sensu confuso periculi propter resistentias circulationi oppositas & debilitatem naturæ quæ his superandis jam impar evasit.

4. *Anxietas cardiaca.* D.

Ea est quæ citra morbum inflammatorium aut febrilem pendet ab obice circula-

culationi opposito, intra aut prope cor collocato, ut à polypo, anevrysmate, coagulo sanguinis, veneno v. g. viperæ & similibus.

5. *Anxietas tibiærum*. Astruc de Morb. venereis. L.

Hoc affectu nihil est in praxi frequentius & non altius de quovis morbo quàm de illo apud Auctores est silentium. Quotidie videmus mulieres & viros, potissimum arthriticos, rheumaticos, qui accedente vespere tibiæ ne per minutum in eodem situ & loco retinere queunt, ob importunam quamdam sensationem, quæ motu illo paulisper sedatur, quæque vulgò decubitu in lecto evanescit.

6. *Anxietas à morfu*; à morfu felis iratæ Morgagni Epist. LXI. 14. L.

Felis irata tibiæ heri sui dentibus unguibusque sauciaverat; quartâ à morfu die magna præcordiorum anxietas accessit; nullus erat hydrophobiæ metus. Adhibitis in cassum cucurbitulis & scarificationibus loci affecti, nec non phlebotomiis, æger solo balneo pluries repetito sublevabatur; demùm obortâ ephemerâ & sudore ubertim fluente, sanus evasit. Verùm quolibet plenilunio in demorso loco, eoque adhuc livido, irritationes per duos annos perseverabant, indeque ad præcordia adscendebant, ubi anxietas magna, non nisi per phlebotomiam superanda, redibat; & per alios duos annos hic affectus quarto tantum quovis plenilunio revertebatur.

Cæteræ anxietates partium distinctarum videantur in singulis morbis ad quos attinent. De cætero multi morbi ab anxietate declarantur apud infantes lactentes, maximè intra cunas victos.

VI. LASSITUDO; Græcis *Copos*; Anglis *Weariness*; Italis *Stracchezza*; Hispanis *Cansancio*; *Lassitude*, *Courbature*.

Est ingrata sensatio cum debilitate juncta, quæ ad quiescendum cogit virium reparandarum gratiâ. Procedere videtur ab infarctu musculorum, ob sanguinem in eorum vasis minimis impactum eaque vasa distendentem, interea dum ob defatigationem prægressam fluidum nerveum penuriâ laborat, aut ob aliam causam in artubus deficit, ut initio morborum accidit.

Hujus septem species accenset *Galenus* divisione potiùs logicâ quàm medico-practicâ. Huc attinet *Copos tonodes*, lassitudo tensiva, *Copos elcodes*, seu ulcerosa, in quâ infixarum spinarum horrorisque sensus adest; *copos phlegmonodes* seu æstuosa, quæ sensum caloris secum infert; *copos ischnotes*, quæ cum aridurâ corporis est, &c.

1. *Lassitudo à labore* Hippocratis de diæta lib. 2; Herellii dissert. de lassitudine, Altdorfæ, 1706. B.

Ea est quæ à motu producitur sive in toto sive in parte, quæque, observante *Hippocrate*, sequitur rationem compositam motûs & debilitatis præviæ; ita ut quò motus vehementior & robur minus, eò major lassitudo, & è contra. Verùm non solum à vehementia motûs illa lassitudo mensuranda est, sed etiam ex eo quod motus sit minùs assuetus, magisque constans;

sic

sic qui laborem inassuetum, utcumque levem, ineunt, citius defatigantur, quàm qui certos musculos constanter contractos retinent, ut de stantibus ostendit *Alphonsus Borellus*, qui reapse citius defatigantur quàm ambulantes. Cur lassitudo vehementes convulsiones, ut paroxysmum epilepticum sequatur quisque intelligit.

2. *Lassitudo à pathemate.* B.

Ea procedit vel ab irâ quæ fluidum nerveum subito in omnes artus diffundit & dissipat, vel à terrore & gaudio effræni, quæ alio modo non satis cognito vires infringunt; verùm infractis subito viribus corpus gravius solito persentitur, unde lassitudo. Huc pertinet quæ magnos dolores, quæ vigiliis immodicas sequitur.

3. *Lassitudo à fluxu.* L.

Ea est quam *alvi fluxus*, maximè torminibus juncti, ut diarrhœa torminosa, tenesmus, dysenteria, cholera, vel *sanguifluxus*, necnon phlebotomia, menorrhagia, vel demum *serifluxus* copiosi, necnon gonorrhœa seminalis & similes fluxus excitant; huc pertinent puris effluxus subiti è magnis apostematibus.

4. *Lassitudo à calore.* B.

Ea est quam atmosphæra incalescens tempore verno, necnon calor hypocausti, sicut & calor à balneo similiaque excitant, dum fibras omnes motrices subito relaxant, inde enim debiliores sunt, & cum pondus corporis non pari passu decrescat ac debilitas, corpus ponderosius sentitur.

5. *Lassitudo à plethorâ.* B.

Talis est ea quam crapula seu excessus in potu & cibo excitant, quam catameniorum, effluxuumque assuetorum suppressio inducit; huc pertinet lassitudo à somno nimio.

6. *Lassitudo febrilis* Pr. Alpini de prælag. vit. lib. 2 cap. 21. B.

Duplex est, vel enim initium morborum præsertim acutorum est, de quâ dixit *Hippocrates*, *lassitudines automatica* seu spontanex morbos prænunciant, & ea pendet tum à plethorâ, tum maximè à debilitate universali, quam inducit infarctus vasorum, resistentia cordi à sanguine opposita; tum quam metus obscurus mali imminenti causatur; plethoram ferè semper antecedere suadent perspirationis retentio, quæ multis morbis ansam præbet, necessitas phlebotomiæ in omnibus ferè morbis acutis.

Vel lassitudo febrem jam ortam comitatur cum dolore diversarum partium, & est major in typho, peste, aliisque morbis malignis. Vide *astheniam febrilem*. De hujus speciei prognosi vide *Prosp. Alpinum l. c.* Lassitudo localis in febribus declinantibus apostemata seu abscessus prænunciat ex *Hippocr. Aphor. 31. 32. sect. 4.*

7. *Lassitudo scorbutica* Lind. de scorbuto; *Lassitudo ostocopos* Græcorum; *ulcerosa* Veterum. L.

In prima periodo scorbuti adest pigritia insolita, quæ abit in lassitudinem, cum genuum stupore & debilitate à levi exercitio, atque dyspnœâ, quæ duo ultima symptomata, lassitudo scilicet & dyspnœa, ad finem usque perseverant,

verant, eo discrimine quod in secunda & tertia periodo accedit asthenia seu debilitas crescit admodum.

8. *Lassitudo cachectica* Helvetii de lassitudine. L.

Est illa quæ morbos chronicos cachecticos comitatur, inter quos potissimum sunt aurigo, œdematia, aliaque genera; quæ à tænia in primis viis latente inducitur lassitudo, singularem attentionem meretur, cum ejus principium in sensus non incurrat, ut principium lassitudinis quæ asciticos, œdematofos, corpulentos & convalescentes omnes afficit.

VII. STUPOR; Græcis *Narke*; Latinis etiam *Obdormitio*; *Engourdissement*; *Stupeur*.

Est molesta sensatio cum obscuritate tactûs. Differt maximè à torpore in eo quod torpor meram tactûs & motûs imminutionem designet; stupor verò illud singulare, quod quisque experitur cum olecranii aut nervi fortis pressio facta est, aut cum diutiùs horis pomeridianis brachio incubuimus. Differt à crampo, quocum tamen quandoque jungitur ex eo quod non sit in stupidis musculis rigiditas ut in multis crampis.

1. *Stupor à pressione*. L.

Est ille quem experiuntur artus diu compressi vel proprio vel alieno pondere & situ non mutato. *Vide Gangrænâ à contusione*.

Ille etiam quem excitat contusio olecranii, aliarumve partium per quas nervi majusculi sub cute transeunt; si universalis sit & constans, hemiplegiam, apoplexiamve denunciat; si fugax & partialis vix medelâ indiget.

2. *Stupor formicans*; *Formicatio* Latinis; *Fourmillement*.

Hæc species id habet singulare quod dolor sit qualis à millenis formicis seu spiculis partem stupidam pungentibus, quodque simul motus artûs affecti sit torpidus, sine tamen rigiditate, qualis est in crampis.

Curatur spontè stupor frictione, calidis admotis, maximè spiritu vini calido, ut aquâ lavendulæ, thymi, rosis marini: si perseveret, curatio paralyseos adhibenda est.

Hujus morbi theoria adhucdum est obscurissima. Videtur fluidum nerveum in partibus affectis hære, congeri, unde pars appensa obscure sentit, difficulter movetur, & pars ipsa affecta dolet.

Stupor est sæpius accidens morborum soporoforum imminentium, necnon dyscinesiarum, ut paralyseos; differt ab anæsthesiâ aliisque morbis *dysæsthesiis* dictis, ratione doloris seu molestiæ singularis.

Formicationem in fronte & facie centies expertus sum quoties caput deorsum inclinarem, in quo certè casu ex rubore faciei & legibus hydraulices patet sanguinem solito fortius subire ultima sua vasa, eaque vellicare, forte lymphaticorum oscula diducere; non ergò leviter in omni formicatione acrimonia humorum est incusanda.

3. *Stupor à gelu*, vernaculè *Grepi*, Gallicè *l'onglée*. B.

Illa est species quæ extrema tantum, ut digitos manuum, pedumve, in-

tenfissimo frigori expofita, fenfim non fubitò corripit, rigiditate & aliquali partis ftupore ftipata, cum dolore acuto & fenfu frigoris congelantis: Dif- fert à crampo.

4. *Stupor à torpedine. Coup de la Torpille. B.*

Eft ille quem Torpedo tangentibus incutit, maximè fi immediatè con- tingant, debilius verò, fi baculi interventu duo mufculi dorfum illius raiaë tegentes, summâ vi excuffi, hunc effectum inducunt, quem docente *Kam- pfero* & experientiâ prævertunt qui summo nifu, dum torpedinem tangunt, anhelitum cohibent. Stipatur ille dolor aliquali ftupore, & à manu ad hu- merum & ultra extenditur. Duplex autem eft Torpedo, altera Europæa, quæ *Raia tota glabra Linnæi*, vulgò *Miraillet*, in Mediterraneo vulgaris: altera Americana, quæ eft *Gymnotus tremulus*, *Act. Helvetic. Tom. 4*: utra- que tangentibus vel mediatè vel immediatè artubus crampum vehementem imprimit. Illud tamen attentionem meretur, quod fi interventu cujufdam metallici corporis tangatur *Gymnotus*, fuccuffio multò intensior eft; aft fi interventu ceræ *Hispanicæ*, fuccuffio ferè nulla fit; quæ fi vera fint, ut testantur autoptæ, verofimile eft vim electricam horum pifcium effe hujus commotionis principium.

5. *Stupor miliaris. Granf Taurinenfium Allione de miliari. A.*

Eft fymptoma miliaris, feu ftupor pungitivus in digitis manuum vel pe- dum, aliifve partibus, ante diem sextum feu eruptionem frequens, cum pulfu exili, frequenti, contracto, tremore, anxietate.

6. *Stupor rachialgicus. C.*

Vide *Rachialgiam* cujus eft fymptoma, parefeos prodromus.

7. *Stupor à necrofi*, *Clar. Salerne de morbo Solonienfi; Mem. de l'Acad. R. des Sc. des Académiciens étrangers 1755*: Vide *Necrofim uftilagineam. A.*

Stupor eft pedis vel manûs cum mentis hebetudine, qui femper præcedit dolores atroces fine rubore necrofim uftilagineam antecedentes; pars citò nigrefcit, indurefcit, & ficcata fponte à fana feperatur fine hæmorrhagia; præceffere pallor, phifconia, macies, dein rheumatifmus accedit. Confer *Tiffot Avis au Peuple §. 670. 671. Vide Claff. X. Ord. VII.*

8. *Stupor faburrælis.*

Monialis quinquagenaria à mense conquerebatur de dolore formicante ma- nuum & pedum, cum ftupore harum partium, tandem fupervenit atrox ce- phalalgia cum naufea fine febre; præfcripto poft phlebotomiam emetico co- piofam bilem evomuit & omnia fymptomata evanuerunt: fequenti die rever- tebatur morbus, levior tamen; purgata iterùm uberrimam bilem dejecit & omninò fanata eft. Moniales funt sæpius atrabiliaræ ob mœrorem, zeloty- piam, fimiliaque pathemata, quibus vitæ genus anfam præbet, cum deeft fœcunda vocatio.

VIII. PRURITUS; *Prurit; Démangeaifon.*

Eft molefta cutis fenfatio quæ ad fcalpendum cogit. Ille dolor fingularis, qui

qui quâdam voluptate temperatur cùm pruriginosa pars strenuè scalpitur, est ita quandoque ferinus ut vix cruentata cutis deraſione ſublevetur.

Pendere cenſetur ab acrimoniâ humoris mucoſi, qui in glandulis ſebaceis ſecernitur, verùm & excitatur à cauſis etiam externis.

1. *Pruritus exanthematicus. L.*

Eſt ille qui accidit in multis morbis exanthematicis tum acutis, ut vario-
lâ, rubeolâ, dum puſtulæ exſiccatae ſunt, in ſcarlatinâ, dum ſævit, vel
etiam in ſcabiæ, tineâ, aliſque impetiginofis ultimæ claffis morbis; demùm
& in vitiis primæ claffeos, *effloſcentiis* dictis, ut herpete, pſydraciâ, &c.
Horum generum curam videſis.

2. *Pruritus pedicularis.*

Eſt ille qui à phthiriaſi, ſeu à pediculis vulgaribus, necnon à pediculis
inguinalibus aliſque dependet, quique facilè curatur aſperſo pulvere vel ſe-
minum ſtaphiſagriæ, vel hordei cauſtici *Civadille* dicti, ni malint ægri ad
litum vel cingulum mercurialem confugere.

3. *Pruritus ictericus. L.*

Eſt ille qui auriginofos infeſtat, cum aliis auriginis ſymptomatis, & bilis
ſanguini mixtæ præſentiam arguere videtur: curatur ut aurigo. An Melafic-
tero etiam ſuperveniat ignoro, ſcilicet Melaficteros viderim.

4. *Pruritus arthriticus. B. P.*

Eſt ille qui poſt paroxyſmos arthriticos, pedes, manus, dorſum, alias
que partes pertinaciter moleſtat, aſt accedente paroxyſmo doloris, imò
ſæpiùs antea, evaneſcit.

5. *Pruritus infantum Ettmulleri.*

Eſt illa ſpecies quæ recens natos mirè anxios reddit & inſomnes; qui-
que non niſi oculatis obſervatoribus innotefcit; pendet ſiquidem à crinoni-
bus capillo vulgari longè tenuioribus, qui per cutem dorſi potiffimùm
erumpunt, quique frictione iteratâ cum panno laneo excutiuntur; vide
Malidem in 10^a Claſſe.

6. *Pruritus fugax. B.*

Eſt ille quem excitant cauſæ externæ facilè amovibiles, quæ tamen va-
rietatis attentionem meretur ne cum aliis confundatur.

Si quis manibus tangat phaſeoli pruriginofi (pois pouilleux) legumen;
eum pruritus per ſemihoram, & ampliùs defatigabit: *Vide Dolichum Ill.*
Linnaei.

In luxationibus poſt diuturnas partis vincturas non rarò pruritus eſt mo-
leſtus, ſed qui aquâ calidâ diſſipatur.

Pruritus non rarò infeſtat tibias & dorſum eorum qui veſtibus tibialibus-
ve laneis immediatè cuti applicatis utuntur, quod non accidit in uſu lin-
teorum.

Pruritus ſpecialiùs aggreditur præputium ob ſebacæ materie albae inibi
collectæ acrimoniam, verùm ea facilè urinæ ope eluitur, ſi ſcilicet præ-
putium digitis inter mingendum obturetur.

Scrotum etiam pruritui eſt obnoxium ob linimen quoddam quo tegi-

tur, quodque exsiccatum in lamellulas albas abit, quo calidâ eloto, pruritus cessat.

Si pruritus oculos, maximè carunculam lachrymalem invadat, hoc vitium pertinet ad ophthalmiam pustulosam. Si podicem afficiat, videndum num ascarides adsint in excrementis. *Vide Tenesmum*. Si vulvam moleftet, inquirendum an ex sorditie pendeat, an à pustulis syphiliticis, an à nymphomaniâ, &c.

7. *Pruritus gravidarum* Puzos *Traité des Accouchemens* pag. 82. C.

Circa graviditatis tempus medium seriùs ociùs à perspiratione retentâ & acriori non rarò supervenit pruritus ferinus, tum ubique passim, tum in genitalibus; sive phlyctænæ accedant in cute, sive immersæ lateant in cute pustulæ; mulieres unguibus noctu & interdiu se scalpendo cruentant, aut scopulâ affricatâ pruritum acri dolore commutant, pervigiles evadunt, febreque excitatâ, ferè abortiunt.

Curatio obtinetur phlebotomiis repetitis, potu ex emulsionibus, lacte, sero lactis, aquâ pulli, apozematis lenientibus, clysmatis, cremoribus ex oryzâ, avenâ, phaseolis, imò balneis, si pruritus acer sit, vapore aquæ tepidæ, fomentis emollientibus, levibus catharticis, demùm & narcotitis; si verò his invitis perseveret morbus, is puerperio demum cedere solet.

8. *Pruritus ex opio*.

Est ille qui ab usu opii vel faciem vel totum corpus infestat, quod in bene multis subjectis constanter vel ex minimâ opii, laudani, theriacæ dosi accidere vidi; usu lactis suppletur opii sumendi necessitas in chronicis, & sanatur ille pruritus, qui aliunde non viget nisi quandiu opium agit vi suâ narcoticâ.

9. *Pruritus à medusa*. B.

Medusa est zoophytum gelatinosum aquæ marinæ innatans, rubellum, quod intensam oculis & manibus tangentibus uredinem & pruriginem excitat: non secus ac urtica: unde vulgò *urtica marina* vocatur, vernacule *pote*.

10. *Pruritus syphiliticus*, Amati *Lus. Cent. VI cur. 99*.

Inguina ut plurimùm afficit. Curatur venæ sectione, hirudinibus & unguento camphoram & saccharum saturni recipiente, dein antisyphiliticis.

IX. ALGOR; Græcis *Kryos*, *Psychos*; Latinis *Frigus morbosum*, *refrigeratio*; Anglis *Coldness*; *Froideur*, *froid excessif*.

Hæc molesta sensatio cuique cognita est, ferè semper symptoma aliorum morborum, potissimùm rigoris seu phricasmi qui intermittentium accessum comitatur, unde inter morbos non accensetur vulgò, & tanquam merum symptoma prætermittitur. Interea tamen hoc symptoma quandoque gravissimum est & primarium, seu alterius morbi non est pedissequum, & pro diversis gradibus nunc frigus, nunc algor vocatur, nec semper cutis tremula agitatione seu horrore, nec muscutorum concussione seu rigore exagitur.

1. *Algor externus*; *Froid de cause extérieure*. B.

Est ille quem patiuntur, qui frigido aëri, aquæ frigidæ, nivi diutius expositi sunt, & ea sensatio eò molestior est, 1° quò magis inassuetus est homo, seu quò prius calidior, mutatio promptior, constitutio sensibilibior, educatio mollior: 2° quo frigus intensius, ut quod à decimo gradu Thermometri Reaumuriani versus punctum congelationis accedit, & quò infra illud congelationis punctum ulterius descendit: 3° quò diutius frigori exponitur homo eò intensior dolor evadit, usquequò vel typhomania singularis vel sphacelus partis sensum auferant.

Calore vitali fluiditas sanguinis, & muscutorum, fibrarumque nervearum flexibilitas, permeabilitas conservantur: frigore verò, id est, particularum ignearum recessu fluida nostra coagulantur, fibræ omnes densatæ rigescunt, unde nervorum immeabilitas, muscutorum inflexibilitas: hinc stasis circulationis in extremis partibus, quæ ut pote à corde remotiores citius frigore congelantur; hæc fibrarum condensatio, vasorumque angustatio fit à proprio elatere quem non amplius sustinent aut cohibent fluida in minus spatium redacta, hinc verò fibrillarum nervearum rugæ, distractionesque inassuetæ, dolorificæ, punctoriæ, sensatioque intolerabilis. Si frigus illud intensum etiam ad interiora serpat sanguinemque in majusculis vasis figat, mors accedit; secus verò, febris accenditur, calor interiorum partium augetur, vicinia partis congelatæ inflammatur, pars congelata livescit, regelascit, putrescit, sphacelo corripitur, à sanâ separatur. Si eousque non processerit frigus & auxilia debita adhibita fuerint, saltem pars oedematosa remanet, tendines flexilitatem aut mobilitatem suam vix recuperant, & nervi sensu suo ferè orbantur.

Notum est à regelatione promptiori maximum sphaceli periculum imminere, quod ut avertatur, per gradus illa debet excitari frictione partis cum psâ nive vel aqua frigidula, deinde cum tepidâ, immersione intra fimum equinum, & sic successivè. *Vide Sphacelum à gelu.*

Millena incommoda patiuntur milites à frigore, ut catarrhos, rheumata, rheumatismos, perniones, sphacelum, sordiditatem, febres varias, de quorum prophylaxi legi meretur *medicina militaris D. de Meyserey, tom. 1, art. 14 ad 20.*

2. Algor internus; froid intérieur. A.

Est ille qui à principio interno procedit, ut ab accessu febrili potissimum quartanæ, à paroxysmo tritæophyæ algidæ, catarrhalis; à catarrho ipsomet, ab auriginis præludio, ab ischuriâ, cum urina sanguini remiscetur, quod facile fit per refluxum ejus à pelvi in venulas emulgentes ut vidi lac & atramentum in eas transeuntia, &c. à paroxysmo amphimerinæ hæcticæ, phthiseos, aliorumque morborum quos suppuratio fovet.

In illis verò summis frigoribus non deest periculum, quippe qui intermittenti succumbunt v. g. durante frigore moriuntur, pulsus evadit contractus, intermittens, facies albet, pallet, labia livescunt, tremor occupat artus, ita ut quandoque præ dyspnœâ & maxillarum trismo vix quidquam ægri deglutire valeant; hinc summa angustia, urgens periculum, nisi citò succurrant adstantes, quæ auxilia ut omnibus notissima, ita & certissima,

scilicet æger in lectulo apprimè calefacto reponatur, sufficienter tegatur lintheis ficcis calidissimis; vasa excalefactoria pedibus apponantur, intus vinum calidum, theriaca, confectio de hyacintho, aqua cinnamomi similiaque usurpentur; similibus auxiliis qui ex aquâ frigidâ extracti pro mortuis habebantur, excitati sunt. Vide *Asphyxiam immerforum*. His etiam plurimi homines frigore interno penè extincti reviviscunt.

3. *Algor febricosus*, Journ. de Medec. Janv. 1761 p. 36.

Est frigus glaciale totius corporis à viru febris intermittens dependens; differt rigor ab algore motu tremulo cum frigore conjuncto. Algor etiam comitatur *Asphyxiam immerforum*, *hystericam* &c.

X. ARDOR; Græcis *Diaausis* & *Cauma*; Anglis *Heat*; *Chaleur excessive*; *Echaufement*.

Est molesta illa sensatio omnibus cognita quæ à partium ignearum majori actione in nobis excitatur.

Calor hominis sani est hieme 27 grad. in thermometro Reaumurii, æstate ad 30um gradum ascendit; ardor itaque eò major est, quò calor altius progreditur, ut ad 35um, 38um; ultra verò partes comburuntur, destruuntur organa, fit eschara seu sphacelus ficcus, fluida exsiccantur, vasa coarctantur, fibræ corrugantur, sensus, motusque partis amittitur: infra verò 35um gradum fluida rarescunt unâ circiter ducentesimâ nativi voluminis parte, vasa pari passu diducuntur, pars rubet, dolet, intolerabili rofionis, punctiōis, ustionis sensatione divexatur.

1. *Ardor externus*, *chaleur externe*. B.

Ea est species quæ à corpore calido extus admoto dependet, ut ab aëre fervido, insolatione, hypocauſto, igne aperto, aquâ, lixivio, oleo, ardentibus. Ille verò ardor vel toti corpori vel parti tantum applicatur; ex aëre calidiori rubet cutis, turgidulæ evadunt venæ, cephalalgia, asthenia, anorexia, lassitudo, agrypnia, sitis, hæmorrhagia narium, urinæ rubræ, paucæ; sudor copiosus, dyspnœa, orthopnœa, cardialgiæ, syncopes, alique morbi oriuntur. Ex calore nimio parti applicato erythema, phlyctænæ, ambustio; ea verò phænomena ut pro gradu caloris diversa sunt, ita diversam medelam exigunt.

In genere quamdiu nulla labes organica parti fuit inusta, & ardor tantum est curandus, remotis, si fieri possit, causis externis, frigida actualia sunt usurpanda, potu, lotu, fotu aqueo, item potentialia intus adhibenda, ut acida, nitrosa, diluentia. Huc pertinent ptisanæ de succo limonum, aurantiorum, syrupi granatorum, berberidis, ribesii, nymphææ; emulsiones ex hordeo, seminibus peponis, cucurbitæ, ptisanæ, aquæ acidulatæ cum acido sulphuris, salis marini & similibus, adde balnea, acidulas &c.

Si pars laboret erythemate, ambustione, videantur horum vitiorum curæ.

2. *Ardor internus*; *ardeur de cause interne*, *échaufement*. A.

Ea

Ea est species quæ tertianas biliosas, tritæophyam, caustum, phlegmasiasque bene multas comitatur, ut erysipelas, pleuritidem, phrenitidem; cujus theoriam & praxim hisce in classibus inquiras. Hinc pendent agrypnia, anxietas, dyspnœa, lassitudo, polydipsia, cacurema rubra, seu urinæ rubræ, paucæ.

Gradus autem caloris maximi thermometro teste in corpore etiam febriente vix ad 34um assurgit: aquæ Balerucanæ cum calent ad 42um cito erysipelas partibus immersis conciliant, nec ultra pauca minuta tolerari queunt. Maximus calor atmosphæræ apud nos anno 1746 & 1762 assurrexit mense Julio pomeridianis horis ad gradum 30um: hic est gradus caloris sanguinis in vulgari æstate; quidam asserunt ad 38um gradum eum ascendisse apud Guineenses; verum meritò id in dubium revocat *Du Crest* in thermometricis versatissimus; calor autem sanguinis hieme ad 28um circiter gradum ascendit.

a *Ardor volaticus*, vulgò *æstus volaticus*; *Kæringbad* Suecis; *flammes du visage passagères*; Occitanis *flamboises*.

Est subitaneus faciei, colli &c calor & rubor, per quadrantem horæ ad summum perseverans, quandoque in sudorem prorumpens, qui mulieribus, dum menstrua deficiunt, imo hysteriis, cum anxietate & dyspnœa sæpius accidit & pluries recurrit; similis est huic æstus volaticus à pudore faciem suffundens: hoc symptoma videtur pendere ab impetu sanguinis adaucto cum strictura carotidis internæ, unde uberius ad externam amandatur.

ORDO SECUNDUS.

D O L O R E S C A P I T I S.

SUNT illi qui potissimum capitis hanc vel illam partem afficiunt, ut calvariam, oculos, aures, dentes, seu maxillas, citra febrem, convulsionemve, nisi dolores pro horum morborum accidentibus, non verò morbis, ut aiunt, essentialibus habeantur.

Hi morbi apud nos generico nomine *mala* vocantur, ut *mal à la tête*, *mal aux yeux*, *mal aux dents*, &c. *Rheumatismi* vocantur à *Frider. Hoffmanno*.

Rarò illi morbi ægrum in lecto detinent, quia pars tantum, non verò totum corpus, afficitur, nisi dolor sit vehemens, & astheniam inducat; in paroxysmis est adipisia, anorexia, anaphrodisia, aliaque symptomata ejusdem ordinis, quod de omnibus doloribus dictum puta; accedit etiam agrypnia, moeror, anxietas, morositas, si pertinaciùs sæviant hi dolores; si verò leviores sint, non rarò superveniente gravi negotio vel pathemate animi insolito, dolor evanescit vel feriat. Omnes dolores partium internarum sæpius

pius ad partes externas referuntur, & horum idea, ut ut vivida, est satis confusa quoad locum, ut sæpe hæreant ægri in determinandâ præcisè sede doloris.

Principium horum morborum frequentissimum est infarctus vasorum aut congestio sanguinis, vel lymphæ in parte affectâ; ille infarctus est vel simplex vel phlogisticus; fit à sanguine puro, vel à sanguine vitioso, ut lymphâ acri, rheumatismali, arthriticâ, syphiliticâ; vel fovetur à carie, ulcere, exostosi, luxatione, fracturâ.

Dolores sunt vel idiopathici vel sympathici. *Idiopathici* sunt illi quorum principium materiale, seu materies morbifica censetur in eâdem parte ac ea quæ dolet, ut cephalalgia à plethorâ vasorum cerebri, meningum, &c. Dolores *sympathici* sunt illi quorum materies morbifica vel principium evidens est, in uno loco, dum dolor est in altero, ut cephalalgia quæ tribuitur saburræ ventriculi, sanguini in utero hærenti.

Falsum autem est dolores sympathicos tribuendos esse ulli causæ, quæ sit remota à parte dolente, seu falsum est ullam causam agere ubi non est: ergo errant qui causam cephalalgicæ v. g. stomachicæ in stomacho reponunt: verum quidem est sæpe fieri ut emetico præscripto illa cephalalgia evanescat; verum inde non sequitur ejus causam fuisse in stomacho; dubium est num sanguis inspissans & vasa meningum vel cerebri infarciens sit incusandus; num verò inspissatus fuerit ob plethoram, ob saburram, inquirendum restat. Esto fuerit inspissatus à saburra è stomacho in sanguinis massam transfusâ, illa cephalalgia optimè discutietur & præcavebitur usu emetici, licet principium proximum hujus referatur ad caput, quò dolor etiam refertur. Commotio enim ab emetico facta potest sanguinem in ipso capite discutere, & saburrâ eliminatâ futuri dolores simul præcaveri possunt. Qui itaque morbi juxta quosdam sunt sympathici, juxta alios diversâ theoriâ imbutos idiopathici sunt; arbitraria est itaque illa morborum divisio, & à theoriâ dependens sæpiùs erroneâ.

Dolores interni gravativi capitis, aurium, oculorum, non rarò pendent ab infarctu quem narcotica adaugent, nedum minuant: licet enim narcotica sanguinem resolvant & fluxiliorem faciant, interea cùm morbi hujus solutio pendeat potissimum à vi systalticâ vasorum & contractione meningum, quæ humores congestos exprimat, cùmque narcotica utrumque naturæ conatum supprimant, ex usu narcoticorum infarctus non rarò crescit & cephalalgiam sequitur sopor, delirium, aliudve malum ipso dolore periculosius; ergo cautè illis utendum in simili casu, nec non apud epilepticos, vetulos, paralyticos, similesque ægros in soporem facilè delapsuros.

Docet etiam experientia narcotica, topica, quæ in aliis partibus à capite diffitis tuto usurpantur, non sine quodam periculo oculis, auribus internis, seu origini nervorum propiùs admoveri; sic folia daturæ oculis admota mydriasmum, & amaurosim excitare valent, adeoque non nisi cum cautelâ illis in simili casu utendum est.

CAPITALES. CEPHALALGIA.

XI. CEPHALALGIA ; *Eplexis* Hippocratis ; *Carebaria*, *Gravedo capitis* Goræi Definit. Med. ; *Dolor capitis* Sennerti ; *Capiplenium* Baglivi ; *Dolor cephalicus* Frid. Hoffmanni ; *Mal à la tête* ; *Etourdissement*.

Est capitis gravitas vel sensatio molesta , quæ refert caput interius distensum , turgidum , & quasi gravatum.

Verosimile est hujus causam esse infarctum ipsius corticis cerebri , qui licet resectus dolorem acutum non inferat , sensum tamen obscurum obtinet , maximè cum ejus vasa quocumque modo distenduntur & turgent.

Si sedes morbi foret accuratis signis cognita , ex illâ posset distingui cephalæa & hemicrania à cephalalgia ; cephalæa etenim utpote dolore tensivo vivido stipata membranas afficeret , tum extra tum intra cranium positas : hemicrania verò sinubus frontalibus magis insideret vel locis à sympathico parvo nervos accipientibus.

1. *Cephalalgia plethorica* ; *Eplexis* Hippocratis ; *Capiplenium* Baglivi , Morgagni Epist. I. 17 ex Cowpero , *Commerc. Litter. Baiero* ; à *vasis meningum sanguine turgidis* , *varicosis* ; *étourdissement* ; *pesanteur de tête* , *Dictionn. de Santé*. B.

Dolor capitis à plethora oriundus cognoscitur ex signis generalibus plethoræ , stipatur pulsu raro ; semper enim observavi in gravibus capitis doloribus pulsum rarescere , nec semper facies est rubicunda , ut dum plethora alias partes afficit , sæpiùs in gravi cephalalgia pallescit , gravitas ad frontem est notabilis , cum difficultate cogitandi , distinctè ratiocinandi , reminiscendi. Videtur esse conamen naturæ ad hæmorrhagiam narium excitandam , in quem finem , meningibus & vasis sanguiferis contractis , ea urget sanguinem versus vasa excretoria narium , & reapse superveniente sufficienti hæmorrhagiâ , hic dolor evanescit : crescente infarctu vertiginosus aut somnolentus evadit æger : præcessere non rarò dapes uberiores , vini potus copiosior , somnus pomeridianus , similiaque errata , vel molem directè augentia , vel excretionum consuetarum suppressiones eam indirectè augentes. Hujus varietates sunt

2. *Cephalalgia catamenialis*. L. P.

Ea est quæ ob catameniorum suppressionem vel emanfionem mulieribus periodicè & circiter quolibet mense supervenit ; atque catameniorum fluxu sedatur vel evanescit. In curatione habenda est hujus principii ratio , seu extra paroxysmum medicamina auxiliaque diætetica & gymnastica , quæ hunc fluxum restituunt , sunt adhibenda ; in paroxysmo phlebotomia est eximium remedium.

3. *Cephalalgia hæmorrhoidalis* Hippocr. V Epidem. Valles. 491 : à *constipatione* : *Echaufement*. L. P.

Altera est plethoricæ varietas quæ à conatu hæmorrhoidali dependet , cum scilicet plethorici evadunt hæmorrhoidarii , illi ante mariscarum turgescientiam cephalalgia gravativæ sunt sæpiùs obnoxii. Hoc aliquot dies perseverat cum

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

G

verti-

vertiginosis motibus, idearum confusione, frontis gravitate, corporis torpore, alvi constipatione: præmissâ phlebotomiâ, clysmata & deinde juscula sanguini diluendo & leviter incidendo apta conveniunt; extra paroxysmum balnea, semicupia, tempestate conveniente victus parcius, exercitium moderatum indicantur; sanguis enim crassitie, seu spissitudine peccat simul & quantitate.

Hujus varietas est cephalalgia à constipatione alvi, à calore viscerum, quam comitantur æstus fugaces faciei, cum torpore & stupore capitis, capiplenio, oculorum rubore, visûs obnubilatione, quæ omnia clysmatis & victu refrigerante debellantur.

4. *Cephalalgia stomachica* Riverii Pr. de Dolore capitis; Bonet. Sepulchret. Tom. I. pag. 12. obs. 11. B.

Ea est quæ à saburrâ in primis viis hærente fovetur, aut, ut ait *Riverius*, quæ fit per consensum capitis cum stomacho; à saburrâ primarum viarum foveri dolorem capitis cognoscitur ex prægressis & concomitantibus, ex prægressâ crapulâ seu ciborum & potulentorum nimîâ ingestione, potissimum ex liquorum inebriantium abusu, nec non ex habituali stomachi debilitate, ratione cujus malè digeruntur alimenta; ex concomitantium numero sunt ructus, nausea, vomitio, ventriculi gravitas, cardialgia, pravus oris sapor; circa quod observandum vomitionem gravi cephalalgiae & hemicraniae supervenire absque eo quod origo morbi sit in stomacho, ut patet ex vomitione quæ supervenit fracto cranio. In hac specie cephalalgiae eximius est *aphorismus Hippocratis* 17. sect. 4. *si sit cibi fastidium, cardialgia, oris amaror & vertiginosa capitis gravitas, emetico opus est.* Quoties enim hæc symptomata cephalalgiam comitantur, vomitio præstantissimum est remedium: si tamen aliunde vetetur usus emetici, cathartica possunt, licet minùs tutò, usurpari; utrumque genus remedii, præmissis præmittendis, ut phlebotomiâ, abstinentiâ, potu diluente, adhibeatur. Ea symptomata designant saburram inhærentem & latentem in ventriculo; saburra enim cruda à recenti crapulâ orta non stipatur oris amarore, & vomitione spontaneâ sæpè tollitur, secus emeticis aut catharticis abigitur; illa species sæpè cephalalgiae febrili est adnexa, seu stomachica cum febrili sæpè conjungitur, ast diversæ sunt quoad principium.

5. *Cephalalgia febrilis.* B.

Est illa species quæ à sanguinis impetu febrili dependet; in quocumque febrium & phlegmasiarum ordine morbus certè frequentissimus, nisi symptoma placeat nuncupari; quoties impetus sanguinis est solito major, toties pressio lateralis in vasa sanguifera crescit; sed cum ratione astheniæ febrilis æger horizontaliter jacet, impetus cruoris in vasa capitis major est quàm cum stamus; ergo hac duplici de causâ pressio lateralis vasorum capitis major evadit; hinc cephalalgia gravativa quæ vulgò ad frontem refertur.

Ea cephalalgia in febre acutâ cum urinâ tenui, pellucidâ, phrenitidem, id est delirium portendit, maximè si æruginosa vomunt ægri, & si cum

fur-

furditate est pervigilium, ut docent *Prorrhetica*; si dolor capitis venemens in hoc casu subito delitescat, signum est delirium aut soporem accedere, quod si fiat sine causâ evidenti, ut à crisi, phlebotomiâ, &c, pessimum est.

6. *Cephalalgia pulsatilis. Sphygmocephalus* an genus diversum?

Est sensatio molestæ pulsationis in capite juxta tempora, quæ licet sit symptoma cephalalgiae febrilis, quandoque sine dolore propriè dicto capitis observatur cum molesto pervigilio; ita ut ægri de hac pulsatione tantum conquerantur & de agrypnia; ea etenim pulsatio tunc maximè molesta est cum æger jacet, & ad somnum se componit; accidit autem ea pulsatio post magnas animi contentiones, studia nocturna, curas graves, nec non ob pergræcationes, maximè spirituosorum liquorum potationem, & quæcumque sanguini impetum majorem conciliant; ægri distinctas & arteriarum pulsui synchronas pulsationes in temporibus percipiunt, quæ perceptio an ad tinnitum hominum, an ad cephalalgiam magis referenda sit, ambiguum est: pendet autem ex pulsatione arteriæ temporalis adversus canalem osseum, quem in cranii subingressu prætergreditur; cum enim canalis ille sit incurvus, & fluida velociter mota fortius agant in curvaturas oppositas, ibi cruor arteriam suam fortius impetit, cum velocius solito movetur; fluida enim quæ velociter moventur ferè sequuntur solidorum leges, juxta quas vis percussionis in plana opposita est, ut quadratum velocitatis; cum è contra fluida pacatè fluentia quoquo versum æqualiter premant, & liberè per canales fluentia in parietes eorum minimum agant; hoc symptoma fugax esse solet, si nullâ febre stipetur.

Eandem pulsationem observo cum agrypnia inde adaucta in muliere menorrhagiam uberrimam quovis mense patiente, quæ inde chlorotica, id est pallida, picansque evasit, cujus sanguis calidus & acer hysteralgiam in medio catameniorum suorum excitat. Idem symptoma in melancholia Anglica, seu tædio vitæ, constanter adesse ab ipso ægro percipio.

7. *Cephalalgia intermittens. L.*

Quotidiè, vel tertiâ quâque die etiam sine pulsûs frequentia horis præfixis ea species supervenit, & à veneno febris intermittentis fovetur, quod apprimè evincit curatio, quippe paucæ doses kinkinæ, irritis cæteris omnibus remediis, hanc brevi tollunt, ut aliquoties expertus sum.

8. *Cephalalgia gravidarum. Maux de tête des femmes enceintes. L.*

Quandoque gravidas vehemens divexat cephalalgia circa frontem & oculos; palpebræ difficulter attolluntur, imò quod pejus sopor accedit minimè levans; huic gravi malo, ex quo pejora metuenda sunt, illico phlebotomiâ etiam repetitâ succurrendum est. Hic morbus sub graviditatis finem magis metuendus est, aortâ scilicet ab utero compressâ sanguis in supernis partibus retinetur, inde metuenda apoplexia, eclampsia, &c.

9. *Cephalalgia inflammatoria* Manget. Biblioth. pract. tom. 1. pag. 1021;

1022; *Dolor capitis à meningum inflammatione* ab Heers. *Dolor capitis à phlegmone cerebri*, Brasavoli Comm. in Aphor. 51. lib. 7; River. obs. comm. 21. A.

Huc referantur etiam dolores capitis ab ictu, vulnere, contusione, fracturâ, similibusque principiis procatarcticis, quæ cephalitidem, phrenitidem, eclampsiam, aliosque gravissimos morbos deinde inducere solent, adeoque cura in morbis inflammatoriis & tractatibus chirurgicis est inquirenda.

10. *Cephalalgia catarrhalis*. L.

Ea duplex est; vel enim est externa, id est, cutem ipsam tantum afficit, quæ duplici phænomeno patet, scilicet cutis capillatæ rubedine & dolore tactum refugiente, quique etiam capillorum pectinatione exasperatur. Altera est altior & capsulam aponevroticam, quâ involvitur cranium, afficit; atque ut prior coryzâ, tussi, sternutatione se prodit, & maximè ex eo quod dolor tactu, frictione sedatur; hic dolor quandoque est sævus & pertinax cum tinnitu, strabismo, visu duplicato, prout in vicina organa serpit fluxio, ac catarrhorum more ad quadraginta dies extenditur. Curatur phlebotomiâ unâ vel alterâ, deinde catharsi binâ, dum interea potus theiformes, diæta mediocris, suffitus ex karabe, fumus salviæ, sacchari usti, similiaque in usum vocantur; cum autem ab aëris frigidityte & humiditate procedat morbus, evidens est perspirationem tegumentis calidis, siccis, aëre calido, exercitio, potu calido esse revocandam; quod rasio capillitii densioris etiam præstat.

11. *Cephalalgia anemotropa* Georg. Hannæi, Miscell. Cur.: *Cephalalgia rara* Mangeti Bibliothec. Pract.

Ea est quæ quoties fiat ventus meridianus, calidus & humidus, certos homines constanter afficit, & accedente vento boreali aut alio quovis evanescit; ad eam disponunt quæcumque cerebri vigorem imminuunt; ut studia immodica, curæ diuturnæ; quoties fiat auster apud nos electrica vis ferè evanescit in aëre, ut docent observationes electricæ; inde fortè fit ut tonus cerebri laxetur, sanguis in eo congeratur, & hæc species perbellè sanatur illicò per electrificationem, quæ diversis artificiis excitatur. Datur altera quæ à vento boreali inducitur, qualem refert *Hannæus*.

An cephalalgia, quæ ab insolatione accidit, habeat symptomata specialia, aut curam specialem, ac proinde inter species sit recensenda, nondum mihi notum est; scio quidem in hoc casu soporem, imo asphyxiam quandoque accedere; scio etiam mulieres huic malo mederi solitas esse singulari artificio quod vocant solis à capite extractionem, apposito scilicet fronti cyatho inverso frigidâ pleno; verum an hæc sufficiant dubito.

12. *Cephalalgia hysterica*. B.

Illà est diversissima ab hemicraniâ clavo, quippe partem magnam capitis, sæpè occiput totum, afficit cum sensu frigoris vehementis, quod quidem pro
hyste-

hysteriæ criterio haberi voluit *Baglivi*; sed hæc species ex signis genericis hysteriæ magis innotescit; fugax est, tremorem incutit, spasmodicas contractiones diversorum organorum, catameniorum emanationem; antihysteris tollitur.

13. *Cephalalgia metallica* D. Doazan Doct. Med. Monspel. L.

Est species quæ potissimum figulis familiaris est, ex eo quod ad encaustum, quod vitreandis vasis suis adhibent, plumbum & diversa metalla terere, fundere, eorumque tum pulverem, tum vapores haurire consueverunt. Vide apud *Lemery Diction. des drogues* quænam sint metalla diversis encaustis componendis adhibenda. Illos autem incessunt 1º dolor colli & occipitis pertinax, pressione non exacerbans; 2º dolor gravativus totius capitis, frontis potissimum; 3º stupor mentis quasi soporosus.

Ille autem morbus curatur, ut rachialgia metallica, scilicet 1ª die clyisma cum decocto colocynthidis, sennæ & similibus injicitur; 2º trihorio post noctu bolus ex theriacâ præscribitur; 3º manè sequenti sex grana tartari stibiati in duas doses divisa intra semihoram hauriuntur; vespere clyisma ex vini & olei ana unciiis quatuor injicitur, dein alternis diebus catharticum validum ad tres vices iteratur, & sic ægri intra duodecim circiter dies sanantur.

XII. CEPHALÆA; *Crotaphus* Cæli. Aureliani cap. 22. *Douleur de tête, Céphalée.*

Differt juxta *Cælium Aurelianum* à cephalalgia, quod illa chronica sit, ista verò acuta seu brevi terminetur. Cephalæa scilicet morbus est diuturnus dolor totius capitis, sed etiam vehemens, qui à parvâ occasione vehementes habet exacerbationes, inde sequitur cephalæam gradu tantum, non genere, à cephalalgia discrepare, & fortè satius esset eas ambas unico generi inferere; utinam saltem si genus confusum sit, species dentur distinctæ. Cephalæam Neoterici, Stahlianique distinguunt in eo quod dolore non gravativo sed tensivo spastico stipetur, verum an hoc verum sit de omni specie non constat.

1. *Cephalæa syphilitica, Céphalée vérolique*, Mangeti Bibliotheca Pract. de dolore capitis. C.

Ea præterquam quod signa syphilidis latentis, malè curatæ obtinet, & quod noctu, dum æger lectulo incalescit, ferociat, nulla criteria propria obtinet: etenim vidi hanc speciem ita catarrhali affinem ut nisi hydrargyrosi cessisset, & noctu exacerbasset, pro catarrhali eam habuissem. Vidi aliàs hanc speciem à biennio sævientem, noctu exacerbantem, quam pro rheumaticâ Medicus ordinarius habuerat, proindeque phlebotomias repetitas præscriperat, jusculaque edulcorantia, sed incassum; æger scilicet viru venereum celaverat, sanguis extractus erat ut in rheumatismo gelatinâ albâ crassâ obducus; cum demum accersitus confessionem virus venerei extorsissem, adhibitâ

hydrargyrosi æger convaluit, hæc species neglectâ exostoses cariesque cranii inducit.

2. *Cephalæa ab acrimoniâ. Cephalalgia scorbutica* Boneti in Sepulchr. *Dolor cephalicus à materiâ salina* Frid. Hoffmanni; à scabie, guttâ rosaceâ repulsis ejusdem. L.

Ea est quæ ab acrimonia humorum dependet.

Cognoscitur ex victu prægresso, ex temperamento calido & sicco, à juvantibus scilicet lacticiniis, aquis acidulis, balneis, & à lædentibus, ut calidis, acribus. Si acrimonia tanta sit ut ossa erodat, diploen corrumpat, ad terebrationem aliaque auxilia chirurgica deveniendum est.

3. *Cephalæa arthritica*, Musgrave cap. 14. hist. 7; Frider. Hoffmann. de dolore cephalico; *Podagra capitis*, Act. Acad. N. C. Obs. 155, 214, &c. L. P.

Vidit hanc speciem quotidie eadem horâ meridie recrudescentem adeò intolerabilem ut nihil magis; capite fortissimè vincto levabatur paululum; ea dolore ad pedes redeunte illico evanescit; ut autem in pedes divertatur nihil est utilius epispasticis, inter quæ lavipedium ex aquâ calidissimâ aliquoties miros effectus præstitit; novi aliquot ægros eâ methodo sanatos.

4. *Cephalæa febricosa*. Vide Morton. Pyretolog. pag. 32. *Hemicrania à febre intermittenti latente*. A. P.

Dolorem capitis intolerabilem, certis statisque periodis quotidie ut plurimum recrudescentem, observavit Auctor, verum absque aliquo solemni algore, rigore, calore & sudore, qui sese alternatim excipiunt in legitimis intermittentibus; urina verò multum tincta & contentis saturata speciem aquæ cum pulvere lateritio mixtæ semper præ se ferebat.

Morbum sæpè incassum frequenti phlebotomiâ, etiam è jugulari, epispasticis, cephalicis omnigenis, errhinis, masticatoriis, aggressus est Mortonus, eum verò auxit adhibitis emeticis, catharticis levioribus, chalybeatis, antiscorbuticis: donec tandem experienciâ didicisset usu copioso kinkinæ doloris hujus fomitem penitus posse subigi.

5. *Cephalæa melancholica*, Ramazzini *hypochondriaca* dicta. L. P.

Est ea species quæ sanguinis viscositati, lentorique tribuitur, quæ ut plurimum mitis, sed diuturna ferè continua est, cum animi mœrore, solitudinis amore, & non rarò puellis ob latens matrimonii desiderium, vel aliud pathema, viris ab æumnâ, curis, studiis immodicis supervenit; valdè affinis est cum specie quam suppressio catameniorum & hæmorrhoidum fovet. Ast peculiariter exigit diluentia, rusticationem, venationem, quæcumque diversitatem & hilaritatem idearum valent excitare, æstare verò balnea, aquas acidulas, &c.

6. *Cephalæa Polonica*, Stabel histor. 5. & 6. plicæ Polonicæ. C.

Est ea quæ à plicæ Polonicæ retentione, vel capillitii plicosi resectione ortum ducit, quæque atrox est ac cariem cranio infert.

7. *Cephalæa serosa*, Mangeti Biblioth. practic. de dolore capitis Tom. 1, Boneti

Boneti Sepulchret. Tom. 1, Fabricii Hildani Centur. 3 obs. 20. C.

Numerosæ prostant observationes hujus speciei quam tribuunt sero in diversis cerebri partibus collecto; an verò illud principium incusant quia cadaverum dissectio hoc serum adesse docuit? certè non valet consequentia; an quia hydrotica, diuretica, vesicatoria, setacea profuerunt? inde non certò deduci potest morbum à sero profluxisse, cum aliunde serum stupori, gravitati, sopori potiùs inducendis par videatur, quàm vividis doloribus excitandis, nisi aliquis sit infarctus phlogodeus, ut in catarrhali cephalæa. Consule *Morgagni de Sede Morborum Epist. 1.* ubi hujus cephalææ acutæ prostant casus à *Valsalva* observati.

Cephalalgiae speciem intolerabilem amentia terminari solitam putabat *J. Salzmännus* oriri à pineali glandula calculosa vel scirrhusa; talem invenere in hoc morbo *Schenckius*, *Drelincurtius*, &c. sed hujus speciei signa desunt.

Ab hydrocephalo sinûs cerebri ortam vidit cephalæam dirissimam *P. Borellus Obs. 38 Cent. 1*; repulsa fuerat scabies; aqua purissima ad libras duas effluxit cum impetu ex sinubus cerebri post mortem incisis.

XIII. HEMICRANIA; *Migraine*, *Clou*.

Est morbus cujus præcipuum symptomata dolor est in alterutro capitis latere, potissimum ad tempora, frontem, juxta oculos, isque vehemens, sæpè periodicus.

Differt à cephalæa ex eo quòd ejus sedes non est in encephalo, nec in calvariae parte quæ immediatè cerebrum tegit, sed in sinubus frontibus, orbitâ oculorum, ita ut vel oculi globus vehementer afficiatur tractione, lachrymatione, vel æger naris obstructione, coryzâ, similive sinuum frontium læsione laboret ut plurimum, aut in loco, quem clavus aut pollex tegeret, terminetur affectus, quod in cephalæa non accidit.

1. *Hemicrania ocularis. C.*

Ea est quæ pendet ab oculi suppuratione, synchyfi, inflammatione internâ. In illâ dolor est constans, tensivus in parte superiori orbitæ alterutrius oculi cum visûs læsione notabili.

Sunt autem plurimi oculorum morbi quos ea comitatur, sequiturve, & in quibus ille dolor sæpè est præcipuum symptoma, & 1° quidem cataractæ purulentæ, & cataractæ à synchyfi: 2° amblyopiæ hydrophthalmicæ: 3° amauroseos à synchyfi: 4° ophthalmiæ choroideæ, uveæ; ab elcomate, & sæpè sequitur extractionem cataractæ, oculi ipsius evacuationem, atque non rarò ad mortem usque ægrum divexat; si verò ægrum orbem uno oculo dimittat, anno sequenti alterum oculum aggreditur. Si sit diapyesis seu puris collectio in camerâ posticâ, puris emissio potest dolorem sanare; si sit synchyfis, suadet *Saint Yves* ipsius oculi extractionem; servet nos Deus immunes à morbo & à remedio.

Sola observatio potest evincere hemicranias immanes pendere à vitio partium remotarum, & quoniam Medici specierum morborum doctrinam parvi faciunt, inde incidunt in errores ægris perniciosos; sic pro rheumatismo plu-

res Medici curabant hemicranias odontalgicas, quæ demùm illicò dentibus cariosis avulsis à *Fauchartio* evanuerunt, nec ampliùs rediere.

2. *Hemicrania odontalgica* *Fauchart* 2, 3, & 4 observat. pag. 413. B.

Ea est quæ principium suum habet in dente carioso, ac nervis pedem anferinum constituentibus, cujus curationem ex dentis avulsione, vel ex nervi affecti ambustione exspecta, qualem tradidimus inter trisimi species: mira quidem sympathiæ species, quippe utut principium in nervis dentium existat, non rarò solùm caput juxta oculos dolet, quo dolore ineunte, vel remittente odontalgia apparet. Succus porri in aurem infusus dolorem sublevare dicitur; nisi omnes cariosi dentes avellantur, hemicrania permanet, & ad plures menses ac annos quandoque perseverat.

3. *Hemicrania sinûs*. Journ. de Med. Avril 1761, & pag. 371 à calculis. D.

Est ea quæ ab alterutro sinu frontali obstructo dependet; dolor est perseverans, diuturnus, in imâ parte frontis supra orbitam; naris ejusdem lateris est sicca, oculus vel ruber vel lachrymosus cùm dolor exacerbatur: hujus verò varietates sunt 1° à vermibus vel larvis muscarum intra sinum latitantibus. Vide *Fernel*. 5 *Pathol. cap. 7*, *Rolsincium de capitis dolore*, *Boneti Sepulchretum tom. 1. pag. 67*; cognoscitur ex pruritu & vertiginoso affectu conjunctis; huic speciei frequenter obnoxie sunt capræ & oves, unde vertiginosæ evadunt. 2° A sanguinis impetu critico & errore hæmorrhagiæ narium. Monialis bis hunc morbum cùm febre acutâ passa est, primâ vice hæmorrhagia narium quam Medicus ex pulsu nasali prædixerat eam liberavit; alterâ vice eadem symptomata, idem pulsus, sed naris sicca fuit, & nihil sanguinis ex eâ effluxit: Febre sanatâ dolor immanis in orbitâ permansit: Consultus cum *Ill. D. Chaptal* non dubitavimus quin sanguis in sinu clauso collectus huic ansam præberet, & trepanum sinui applicandum suavisimus. 3° Dantur similes dolores à muco ibi collecto, imò indurato & in calculos converso; calculi alii per nares anticas rejecti fidem faciunt *Bonet. Sepulchret. appendic. pag. 62. tom. 1*; alii per nares posticas; idem ibidem pag. 61; Acidulæ potatæ in hoc casu profuere, *Fabric. Hildan. Centur. 5. obs. 1*.

4. *Hemicrania coryzæ*. B.

Sic dicta quia à coryzâ incipit; & coryzâ ac alterius naris siccitate constanter stipatur; est dolor atrox periodicè, sed rarò, ut semel vel bis in anno, revertens cum oculorum intra orbitam violentâ retractione, lachrymatione, quandoque visûs hebetudine, aliisque diris symptomatis, quique pendet ab infarctu sinuum frontaliū: infarctus verò ille est à muco viscido & acri, saltem in sene; hunc morbum vidi sanatum duciis ex aquâ Bellilucanâ, & inde secuto fluxu viscoso è naribus.

Verùm quænam sunt hemicranie quæ curantur vesicatoriis, setaceis, similibusque remediis pone caput applicatis? nonne sunt cephalææ ferosæ?

5. *Hemicrania hæmorrhoidalis* *Heisteri*; *Clavus hæmorrhoidalis*, dissertat. ann. 1734 *Helmstadii*. A. P.

Character. Dolor capitis fixus quasi à clavo premente vel terebrante; hæ-

hæmorrhoidibus & catameniis, hæmorrhagiis narium, suppressis superveniens, his restitutis sanandus.

Adest partis intumescencia, calor, rubor, ardoris sensus, agrypnia, pulsatio temporum, corporis lassitudo, urina rubra, spumans, pulsus durus, plenus.

Cura exigit sanguinis detractionem & dilutionem, fluxuum suppressorum restitutionem ad principium tollendum: hoc præstant phlebotomiæ pedis, dein hirudines parti ipsi aut ano etiam applicatæ, diæta diluens & refrigerans, medicamenta resolventia & temperantia, ut pulvis temperans Stahlii vel Heisteri ex matre perlarum cum nitri granis tribus, quatuorve, portiones temperantes ex lapide cancerorum, matre perlarum, aquâ rosarum, florum tilæ, sambuci, cinnamomi cum syrupo violaceo: fomenta ex floribus chamæmeli, sambuci, millefolii & micâ panis, spiritu vini camphorato, &c. Cucurbitulam parti applicatam laudant *Naturæ Curiosæ*, hirudines *P. Borellus*; arteriotomiam *Pareus*, aquam frigidam nonnulli.

6. *Hemicrania clavus*; *Clavus hystericus* Sydenhami de colica hystERICA, process. integr. pag. 669: *Le clou hystérique* Raulin des maladies vaporeuses pag. 258. A.

Est dolor atrox, perterebrans, capitis, in parte quam pollex vel ovum tegeret, clavi infixi sensationem referens cum animi desperatione, prostratione, sæpè delirio, hystericas, chloroticasque discrucians. Arabibus etiam *ovum* & *testa* dicitur, si paulò majus spatium occupet. Hic morbus atrox phlebotomiis incassum oppugnatur. Valet hîc tantum curatio eadem ac in gastrodyniâ hystericâ, scilicet serum lactis & laudanum.

7. *Hemicrania purulenta* Nicolai Decas observat. pag. 14 Argentorati, 1725. C.

Miles accepto ante triennium vulnere capitis cum fracturâ, sed dudum consolidato, ab hoc tempore laborabat cephalæâ immani, quæ omnes Medicorum & ipsius carnificis conatus eluserat; præscripto denique pulvere cinnabaris & nitri, emulsione & emplastro, facta est cum aliquali fragore sternutatio cum excretionem purulentæ materiæ tenacis sanguine interspersæ per nares, integrum diem perdurante, & ad quadrantem mensuræ accedente, quam subita doloris mitigatio & tandem plenaria sublatio subsecuta est; unde infert auctor sæpè medicamentis tribui effectus quos minimè præstant & fortunam esse Medicorum fabrum.

Est itaque ea species quæ à pure sinus frontales, maxillaresque replente deducenda est.

8. *Hemicrania ab insectis*. Morgagni de sedib. Morb. Epist. i.

Est ea quæ oritur à quodam insecto intra sinus frontales nidulante, v. g. ab scolopendrâ, æstro nasali, vel larvis muscæ carnariæ, ab erucis, &c.

10. Catharina Pnaferin quinquagenaria per annum fuit vexata dolore exquisito frontis versus latus dextrum, cujus locum pollex tegere poterat: is dolor à somno tranquillo evigilantem, vel radiis solaribus expositam acrius

discruciabat ; aderat pruritus narium earumque siccitas & obstructio ad partem dextram cum frequenti sternutamento , capitis obnubilatione , vertigine & palpebræ dextræ spasmo ; expergefacta tetrum odorem ex ore exhalantem , reliquo tempore ructus acidus experiebatur. Inspiravit tabaci pulverem , aquam Reginæ Hungariæ : ex his reperitis secuta est mucii copiosa emunctio , & denique viva scolopendra bicornis expeditè currens , se in circulum convolvens , quindecim ex utraque parte aut plures pedes habens : Videtur scolopendra plana [pedibus utrinque quindecim Faunæ Suecicæ 1263. Vide *Hist. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1733 p. 33* , & 1708 pag. 24 ; oleo in aurem immisso scolopendra post triennium ejecta fuit & syrignus eam comitans sanatus. 2°. Ab Eruca pilosâ intra sinum frontalem latente *Fabricius Hildanus centur. 1. observ. 8.* observavit puerum hemicrania discruiatum : Vide iconem apud auctorem. Similem erucam pilosam medium digitum longam vidit è naribus ejectam *Tulpius lib. 4. observ. 12.* Illa hemicrania ovibus est familiaris , hominibus non raro tamen accidit , ut constat sex observationibus quæ prostant in *Ephemer. Nat. Cur.* Licet autem plures Authores eam tribuant vermibus intra cerebrum latitantibus , hoc nullius Authoris fide digni observatione constat , ut monet *Illustr. Morgagni Epist. 1 p. 6 & 7.*

In simili morbo *D. Lindern* Argentinenfis observat dolorem ad occiput exporrigi , mucum è naribus extillare , à lacte calido in nares attracto levari , ab errhinis exacerbari , vomitoriis excussam esse erucam infernè flavam superne fuscâ , punctis nigris notatam.

9. *Hemicrania nephralgica* Baglivi pag. 335. cap. 9 de fibra motrice. A. Observavit *Baglivi* hemicraniam in nephralgiâ ex eodem latere quo calculus dolorem creat cum pulsu ejusdem lateris parvo & depresso , quod deducit à dolorosâ oscillatione & contractione fibrarum communicatâ à renibus ad pericranium.

10. *Hemicrania lunatica* P. Salii cap. 10. ad Altomari praxim. L.

Ea est quæ determinatè qualibet octavâ die circiter , seu juxta quamlibet lunæ phasim ægros divexat. Tres vidit Auctor ægros , inter quos Dominicanus per tres annos & septem menses continuos quâlibet octavâ die lunæ , fermè eâdem horâ , hemicraniam patiebatur cum ingenti & acuto dolore circa temporalem musculum , triginta circiter horas perseverante , quo tempore nec lumen aspicere , nec strepitum audire , nec etiam cibum gustare poterat sine manifestâ læsione ; in intervallis sanissimus erat.

Merito existimat Auctor à veneno intermittentis febris octavæ pendere hanc hemicraniam.

XIV. OPHTHALMIA ; *Pituita* Horatii ; *Lippitudo* Celsi ; *Oculorum inflammatio* , *Dolor oculorum* Sennerti ; *Ophthalmoponia* Heisteri ; Gallicè *Ophthalmie* , *mal aux yeux*.

Ophthalmia Græcis ab *ophthalmos* oculus , quasi morbus ocularis.

Cognos.

Cognoscitur ex oculi *dolore, rubore, intolerantiâ lucis & lachrymatione.*

Dolor & lucis intolerantia sunt præcipua ophthalmiæ symptomata; rubedo in ophthalmiis externis tantum adest. Dolor in oculis est proportionalis hujus organi sensibilitati, quæ maxima; quippe nulla pars sub pari volumine tot fila nervea recipit, quot oculus. Ille ex sex paribus nervorum fila mutuatur, & sensibilitas est nervorum quantitati intra datum spatium proportionalis, si par sit filorum nerveorum distractio.

Cum ophthalmia est inflammatione stipata, quod in plurimis speciebus accidit, dolorem comitantur rubedo, calor, tensio, tumor, quorum omnium causa est impetus cruoris in vasa sanguifera oculi: *Vide theoriâ inflammationis*: Inde etiam nervorum distractio: verum dantur ophthalmiæ internæ quæ etiam in suppuratum abeunt, v. g. in crystallino, sine prægresso rubore ac tumore conspicuis, ut cum crystallinus suppuratur; ibique datur inflammatio lymphatica Boerhaave.

Intolerantia lucis retinæ sensibilitatem adauctam esse probat, five detur ejus infarctus phlogisticus, five tensa sit nimium choroidea, ejusque expansio uvea, five simul consentiat sclerotica; in his omnibus casibus datur *myosis* seu pupillæ angustia huic lucis intolerantiæ proportionalis.

Illachrymatio uberior accidit propter dolorem oculi, ejusque siccitatem & fervorem; natura siquidem eo fine secretionem illam intendit ut lachrymarum fluente, si quid est peregrinum, everratur, ficcum humectetur, fervidum & acre temperetur; nec alio modo intelligitur quare ab irritatione magis augeatur lachrymarum excretio quam illarum per puncta lachrymalia resorptio, quod tamen ad epiphoram statuendam omnino necessarium est.

Differt à caligine, quia obscuratio visus in ophthalmicis est libera; si enim palpebras aperiant, clarè vident; verum in caliginosis est obscuratio coacta quæ à voluntate superari non potest.

1. *Ophthalmia Taraxis.* *Taraxis* Aëtii, Pauli lib. 1 cap. 22; *Ophthalmia notha* Sennerti: *ophthalmia catarrhalis* Saint Yves spec. 3. De Meyserey art. 383. 382. B.

Ea species omnium levissima est, à nullo interno vitio præexistente fovetur, & tantum accidentaliter à principio procatactico pendet, ut à frigore, rore vespertino, fumo, vento, lectione immodicâ, oculorum labore in minutis aspiciendis, ex vapore cæparum, allii, pulvere &c.

Sanatur naturæ vel artis auxilio; natura scilicet pulverem aut miasma acre everrit, eluit, obortis lachrymis; dolorem sedat à luce ortum clausis interdium palpebris; & naturæ imitatrix ars medica umbellam ex sericea telâ viridi prætendit, tenebras suadet, aquâ tepidâ oculum eluendum jubet, nec non abstinentiam à principiis nocivis, ut lectione potissimum nocturnâ, à vento, sole. Si quid in oculos seu inter palpebram & oculum hæserit, diductâ palpebrâ interventu plumulæ vel frusti papyri illud extrahitur.

2. *Ophthalmia trichiasis, Trichiaise* de St. Yves p. 98. L.

Trichiasis est directio ciliorum versus oculi globum. *Distæchiasis* est series duplicata pilorum in palpebræ internâ superficie.

Si pili ciliorum prælongi sub palpebris recondantur, nascitur ophthalmia, quæ eductis ciliis evanescit; verùm cum cilia ob ulcuscula marginis palpebrarum intus enascuntur, ea acriter pungunt oculum, eumque inflammant, exulcerant, usquequò exstirpata sint. Frustrâ refecantur hi pili, qui rigidiores deinde succrescent; eradicari debent figillatim interpositis pluribus diebus, & dein, ne novi succedant, sub debitis cautelis, lapide infernali locus unde exstirpati sunt est comburendus, imò suadent quidam, ubi nullum aliud est remedium, palpebræ marginem pilis onustam omninò refecare; de quibus vide *Heisterum Chirurg. cap. 47*, & *Saint Yves cap. 8 page 98*.

3. *Ophthalmia tuberculosa. L.*

Posithia Galeni, à *poste* præputium vel *potos* desiderium. Tubercula palpebris accreta sunt *hordeolum*, Gallis *orgeolet*, *envie*, quia creditur accidere illis, qui gravidæ desideranti quidpiam recusant. *Grando*, Græcis *Crite*, Gallis *grain de grêle* ob duritiem & pelluciditatem tuberculi, unde etiam *sclerophthalmia* Aëtio dicitur, nec non aliis *Chalaza: Præputiolum* Cornarii.

Nascuntur scilicet in palpebrarum marginibus tumores rubri, duri, indolentes, aut parùm dolentes, qui veluti præputiolum phimosi affectum referunt.

Illa tubercula sunt emollienda ut resolvantur; si non resolvantur, sunt inflammanda aut adurenda ut suppurentur; vel sunt enucleanda, & demum cicatrix est inducenda; si sint verrucæ, atheromata, excrescentiæ, filo vinciri debent ut cadant, vel comburi, vel forficibus refecari.

Emolliuntur emplastro de mucilagine, de vigo, cum pauxillo saponis &c: comburuntur guttâ spiritûs salis ammoniaci, vel quod promptiùs agit, acumine lapidis infernalis: enucleantur, refecantur forcipibus; vinciuntur filo sericeo si verrucæ, excrescentiæ, petiolatæ sint. Curatur ulcusculum unguento diapompholygos.

Vide *Boerhaave de Hordeolo*; *Heister. Chirurg. cap. 43. 44.*

4. *Ophthalmia Trachoma P. Æginetæ.*

Trachoma est asperitudo palpebræ in parte internâ.

Dasympma vocatur, si sit herpetica; *Tylosis*, si callosa; *Sycosis* demùm, si pustulæ crassiores fuerint.

Differt à psorophthalmiâ ex eo quod pustulæ duræ miliares seu exiguae palpebras intus, non verò globum oculi afficiant.

Epidemica fuit Romæ post terræ motum & quadragesimale jejunium. *Baglivi & Teloni de terræ motu.*

Cognoscitur ex sensu gravitatis in palpebris; accedunt dolores vividi, pruritus assidui, calor & rubor in canthis & conjunctivâ, ulcerosi videntur tarfi ex quibus lippitudo glutinosa fluit cum lachrymis rodentibus; noctu palpebræ agglutinantur.

Si inveterascit morbus, palpebra potissimùm inferior invertitur, & cartilago tarsus dicta prominet instar arcus tumidi; excoriantur tarfi, & morbus

vocatæ

vocatur à Boerhaave *inflammatio excoriatoria palpebrarum*, hinc earum sequitur exulceratio, necnon pustulæ exiguæ miliares quandoque instar arenularum callosæ interiora palpebrarum obsident. Affectus hic contumax est & valdè incommodus : ægri de arenulâ in oculis pungente conqueruntur, niſtando excoriationem recentant, &c.

Curatio mali recentis alia est quàm inveterati.

In recenti inflammatio sedanda maximè remediis internis, phlebotomiâ, catharſi, jusculis diureticis, balneis, necnon topicis.

Recipe bulbi liliorum unc. semisse; florum meliloti vel sambuci, unc. i; croci, scrupul. i; coque in aquâ; adde farinæ filiginæ q. s. & salis ammoniaci gr. vj.

Hoc cataplasmate linteis involuto, bis in die renovato, foveatur oculus donec palpebræ prius tensæ jam laxæ & rugosæ evadant. Si ultra pergas, succedet epiphora sebacea, nisi adstringentibus, ut roſis, malicorio, agrimonix foliis decoctis cum paucis mellis rosacei, utaris.

In inveterato morbo unguentum sequens palpebris est illiniendum.

Recipe sacchari saturni, drachm. i; cerusæ albæ, scrupul. iv; camphoræ, gr. vj; cum pauxillo olei rosarum tere, dein adde unguenti de tutiâ vel rosacei unc. i; inunge mane & vesperi palpebras clausas: si non possit tolerari, ex butyro recenti, oleo ceræ & cerâ albâ fiat unguentum solùm leniens.

Ulceratis & scabiosis palpebris Saint Yves admovet collyrium ex hepatis antimonii, drachm. ii; tutiæ semi-unciâ, camphoræ semi-drachmâ, caryophyllorum gr. xx. quæ infundantur per octiduum in aquarum euphrasix, foeniculi, chelidonii magni & rutæ, ana unciis iv. ter in die instilletur aqua illa in oculum; vespere unguentum de tutiâ applicetur. Si hoc non succedat, lapide infernali urantur ulcuscula marginis palpebrarum cum cautelis debitis.

Si herpes tantùm sit in palpebris, nec ulcus ullum evidens, sufficit quater in die collyrium ex salis saturni & salis ammoniaci ana gr. iv. in aquæ rosarum & plantaginis ana unc. iv.

5. *Ophthalmia sicca. Xerophthalmia P. Æginetæ. Ophthalmia angulos oculi afficiens* Saint Yves. *spec. 5. ab acrimonia sanguinis*, De Meyserey n. 386.

Nullus tumor in palpebris, rubedo & pruritus tantùm in tarsis, lachrymæ vix ullæ, palpebræ noctu agglutinantur, lux ab aquis reflexa vix toleratur; curatur facilius quàm humida; interea est contumax & habitualis, quippe fovetur à lymphæ acrimoniâ, atque superveniente levi dysuriâ tanquam crisi sanatur, metastasi factâ ex conjunctivâ in præputium.

Cura exigit phlebotomiam quæ sæpè sufficit; maximè verò præmissâ catharſi balnea per aliquot dies repetita succedunt. Jusculum refrigerans, vel serum lactis è balneo exeunti propinatur; noctu anodyna profunt, maximè puerulis observante Sydenham. Aquæ acidulæ per æstatem novem diebus potantur.

Topica quæ indicantur sunt collyria ex aquis rosarum, plantaginis, mucilagine psyllii; aqua spermatis ranarum; folia cydoniæ, petala rosarum; juvant etiam aqua vel solutio saturni, aut sal saturni magnâ aquæ copiâ dilu-

lutum, saccharum canthum &c. *Saint Yves* verò præscribit collyrium ex aquarum rosarum & plantaginis ana unciiis ii, tutiæ gr. xii. & spiritûs vini cochleari: foveatur oculus per diem hoc collyrio; vespere autem huic applicetur plumaceolum in decocto foliorum veronicæ, thymi & florum rosarum ex vino rubro intinctum; taleolæ pyri aut pomi sedant apprimè.

6. *Ophthalmia pustulosa* *Saint Yves*. Mal. des yeux pag. 183. *Ophthalmie bourgeonnée*. L.

In hac specie fasciculi vasorum rubrorum ab interiori palpebræ tunicâ ad corneam usque excurrunt, & ad corneæ peripheriam pustula excitatur lentis magnitudine; si verò in corneâ ipsâ resideant pustulæ, ibi pure confecto, abscessus albedine se prodit.

Cura exigit solutionem aquæ divinæ in aquâ, modò pustulæ corneam non attingant: si verò eam attigerint, abscessusque efformaverint, ut abscessus aperiatur guttatim affundenda est aqua destillata camphoræ, & apertis pustulis ad solutionem lapidis divini recurrendum.

7. *Ophthalmia erysipelatoza* *Saint Yves* spec. octava pag. 184.

Rectius *herpetica* nominanda est; in eâ scilicet præter conjunctivæ ruborem, palpebrarum tumorem, cum doloribus oculi & capitis intolerabilibus summoque calore exoriuntur crustæ, & squamæ furfuraceæ in fronte, temporibus & naso, quibus sanatis cicatricosæ remanent partes. Morbus est pertinax & curatu difficilis.

Curatio exigit 1° fomentum ex aquâ florum sambuci cum decimâ parte spiritûs vini; 2° setaceum nuchæ applicabitur, præmissis phlebotomiâ repetitâ & catharsi, necnon ad vesicatoria scapulis aut pone aures admovenda confugiendum erit: propter dolores iteranda phlebotomia, & narcotica in usum vocanda sunt.

8. *Ophthalmia humida*. *Saint Yves* spec. 2; *Epiphora* *Galen*. introduct. *Ophthalmia vera* *Sennerti*.

Habitualis est ut sicca, seu fomitem habet in sanguinis massâ, unde est pertinax. Cognoscitur ex lachrymarum abundantia, & palpebrarum tumore circa tarfos, ac copiosa lippitudine: dolores oculi lancinantes, lucis intolerantia, rubedo interioris oculi, cum impossibilitate palpebras diducendi; inde maculæ succedunt in corneâ; sæpè apud pueros genæ à lachrymis exco- riantur, nasus & labia ob situm declivem & inclinatum capitis intumescunt.

Cura exigit phlebotomiam è brachio, pede, jugulo, necnon hirudines oculi vicinæ admotas tres vel quatuor; secundâ vel tertiâ die catharticum vulgare ex sennâ, mannâ, tamarindis; quibus præmissis juscula ex lactucâ, acetosâ, endiviâ usurpanda sunt; noctu narcotica assumenda; vesicatorium am- plum inter scapulas applicandum, vel in pueris aurium fluxus excitandus, fovendus ut serum acre ab oculis revellatur; catharsis etiam iteranda, & balnea domestica tunc in usum vocanda, nisi linguæ & stomachi status dis- suadeant. Interea oculis collyria initio mitissima admovenda, nec conveniunt aquæ fœniculi, multò minùs aqua euphrasiæ quæ acrior est, sed pulpa po- mi in lacte cocti, lac ipsum tecens mulctum, mucilago seminum psyllii, cy- doniæ,

doniæ, albumen ovi cum aqua rosarum, aut quod melius est, quia oculis non agglutinatur, albumen ovi cum pauxillo aluminais intrito inspissatum & linteo obvolutum; necnon albumen ovi ad duritiem cocti & transversim secti, quod aquâ rosarum, vel plantaginis irroratur; sedato fervore, aqua rosarum cum pauxillo aquæ Saturni, vel sacchari Saturni, potest admove-ri, aquæ fœniculi & rosarum ana uncia duæ cum sacchari Saturni gr. ii. fiat collyrium, vel cum trochiscis albi Rhafis semi-drachmâ. Sedato dolore pulvis tutiæ oculis noctu inspergi debet, ut palpebræ manè possint aperiri, secus lippitudo eas agglutinat.

Denique in inveteratâ hac ophthalmiâ vitriolum vel album, vel romanum debet eâ dosi in aquâ fontanâ dissolvi, quæ si gutta instilletur, vividum dolorem, sed momentaneum oculis inferat; sic scrupulus vitrioli in aquæ unciiis sex cum sacchari drachmâ hunc effectum præstat; illud collyrium horâ somni debet instillari, nec oculus fasciis aut spleniolis aggravari; nunquam verò mane acria instillanda sunt, sed solummodò oculi aquâ tepidâ, aut aquâ rosarum fovendi, balneandi.

Sunt qui vitriolo addunt æruginis grana tria, aut qui vinum in quo moneta cuprea per noctem infusa sit, adhibent, aut qui lapidem divinum in aqua infundunt, & hujus guttulas oculis vespere instillant, quæ etiam collyria feliciter succedunt, modò balneis, phlebotomiis, jusculis sanguis edulcoratus fuerit.

9. *Ophthalmia scrophulosa.* Diction. de Med. L.

Illâ infantibus scrophulosis familiaris est, eaque humida, cum palpebrarum marginibus tumidis, maximè lippitudine viscosâ obductis, conjunctivâ rubrâ, subtumidâ, lachrymis acribus; illi caput deorsum inclinant, nasum, labra, collum habent turgidula, subtumida, & leucomate sæpius cornea opacatur.

Principium morbi est lymphâ scrophulosa, viscida & acris, quæ debet dividi, attenuari, depurari. Hoc præstant cathartica iterata, præmissâ pilulâ ex aquilæ albæ granis duodecim: dein juscula aperientia quæ pauxillum limaturæ ferri, chinæ minutim sectæ & millepedum recipiant, præscribenda sunt, addito calendulæ sylvestris pugillo, aut aparines foliorum manipulo dimidio. Ptisana etiam convenit ex chinæ & radicum lapathi ana uncia unâ, quæ bulliant in aquæ libris decem ad dimidii consumptionem: sub finem coctionis adde summitatum cupressi pugillos tres, glycyrrhizæ drachmas duas, utatur pro potu ordinario. Dein utatur per triduum bolo qui recipiat æthiopis mineralis gr. xx aut xxx, purgetur quartâ die; qui bolus cum sequenti catharsi post septimanam iteretur: si tempestas permittat, balnea etiam in hac specie faustè succedunt, atque, quod cæteris præstat, est setaceum collo insitum per menses potissimum temperatos sustinendum.

Remedium Doctoris *Hans Sloane* hic apprimè quadrat, collyrium scilicet ex axungia viperinâ & tutiâ paratum appposito simul amplo ad nucham vesicatorio: lactis autem usus minimè negligendus, intereadum topica collyria ophthalmiæ humidæ in usum vocantur, mixta cum resolventibus

ex thymo, verbenâ & euphrasiâ depromptis, quæ initio morbi metu inflammationis minimè convenient.

10. *Ophthalmia tenebricosa*; *Hydrophthalmia* Græcis; Maitre - jan de l'extension du corps vitré, 2. p. chap. 1. idem *Exophthalmia* chap. vi. part. 2. *Gutta serena* quibusdam. L.

1° Dolet frons & oculus unus vel uterque. 2° Dolore sedato vel recedente, bulbus oculi paulò major videtur & eminentior. 3° Pupilla multò magis dilatata est, minusque ad solem coarctatur quàm in statu sano. 4° Visus ita obscuratur, ut objecta vix distinguant, vix soli progredi queant ægri.

Oculi prominentia minùs sensibilis est, si oculi sint nigris iridibus præditi; præsertim si ambo sint affecti; magis sensibilis verò cum irides sunt cæruleæ vel albescentes, oculi maximè fissi; adhibitis auxiliis maxima horum pars visum recuperat, ita tamen ut non pristinam visûs distinctionem & claritatem attingant.

Hic morbus frequentius accidit viris atrabilariis; mulieribus ab uno alterove mense gravidis, & ad partum perseverat, virginibus oppilatis quas per quatuor vel quinque menses affligit.

Sennertus hunc morbum descripsit *cap. 37. sect. 2. libr. 1.* dicens hunc cognosci, quod oculi planè clari appareant, nihilque vitii in eis advertatur, nisi quod pupilla nigrior & amplior appareat.

Hic morbus initio difficile distinguitur à cataractâ vulgari incipiente, nec non à cataractâ glaucomate, sed cum nulla accedat crystallini opacitas, atque dein visus aliquatenus restituatur, id ab aliis morbis distinguitur.

Principium verò synecticum hujus est moles vitrei increescens per fluxionem vel congestionem, unde pupillæ dilatatio, dolor, oculi intumescencia, retinæ pressio & visûs obscuratio.

Curatio exigit phlebotomias initio repetitas ex brachio, collo, pede, imò arteriotomiam pro vehementiâ doloris & plethoræ gradu; deinceps serum evacuantia, ut vesicatoria nuchæ, pone aures apposita, imò cathartica sextâ quavis die repetenda; ptisanam ex falsæparillæ uncia & chinæ radice semuncia intra aquæ libras quatuor coctis ad quartæ partis consumptionem; cujus duo cyathi manè, duo vespere per quindecim dies propinantur. Topica verò vix ulla conveniunt nisi resolventia, quæ etiam parùm præstant.

Si fluxio hanc ophthalmiam excitans validior fuerit, & fluida acriora, oculus magis extrorsum protuberat, verè inflammatur, lancinat intus, dolores intolerabiles accedunt, rubor extus cum calore, imò febris acuta, agrypnia, palpebræ oculum tegere non valent & invertuntur, epiphora fervida, visûs obscuratio, ac demum perfecta & insanabilis amaurosis accedit, atque suppuratis internis partibus, fit synchysis, seu dissolutio vitrei, dein fistulæ oculum perforantes, quæ omnia ad ophthalmiam internam referri debent.

11. *Ophthalmia syphilitica* Baglivi pag. 202; *Ophthalmia Gallica* Zacuti prax.; *Ophthalmia venerea*, Camerar. Diff. Tubingæ 1734; Aloys. Luifini p. 665;

p. 665; Locher de Lue Venerea; *Ophthalmie vénérienne* Saint Yves spec. 10^a. L.

Hanc dividit Autor in duas varietates, scilicet in metastaticam & symptomaticam; utraque à viru syphilidis venereæ dependet, & versus noctem ingravescit.

Symptomatica versus auroram remittit, numquam in chemosim abit, materies morbifica in illâ non locum mutat, dolores sunt mitiores, & ea auferitur syphilide sanâtâ, minusque periculi importat; in secundo syphilidis stadio observatur.

Metastatica ophthalmia non remittit circa auroram, abit semper in chemosim, materies morbifica in istâ sedem mutat, dolores acriores infert, non auferitur syphilide sanâtâ, periculosior est.

Calorem, dolorem, ruborem in lecto crescere, hoc viru syphilidis venereæ tribuendum, necnon quod morbus vulgaribus remediis resistat. Ophthalmia metastatica ex tumore scleroticæ ejusque livore ac dolore acri & lancinante, depressâ quasi intra foveolam corneâ cognoscitur, necnon ex eo quod à repressâ gonorrhœâ per metastasim virus in oculum factam accedat; atque ut plurimum gonorrhœa prius insanabilis abortâ hac ophthalmiâ evanescat, & reciprocè gonorrhœâ abortâ recedat. Ophthalmia venerea in genere curatur per hydrargyrosim, sed mercurius nunquam oculis est applicandus: laudant alii decocta sudorifica, pilulas mercuriales intus sumendas: Monspeli verò solus litus adhibetur. In metastaticâ præter hydrargyrosim expedit materiem virulentam in textu celluloso scleroticæ & palpebrarum collectam levibus incisionibus utriusque membranæ evacuare; exit autem ichor gonorrhœico persimilis, observante Ill. Nicolai & Camerario. Illam scarificationem ineunte hydrargyrosi instituere satius puto, quàm ipsi præmittere, ut docet Camerarius.

Humidæ & chemoseos valde similis est, excepto quod in syphiliticâ conjunctiva est velut carnosâ & duriuscula; incipit à lippitudine seu epiphorâ sebaceâ ex albo flavescente, uberrimâ; omnibus remediis resistit præter antisiphilitica; sæpius à suppressâ intempestivè gonorrhœâ post biduum supervenit. Chirurgus Monspeliensis decumbendo supra pulvinar ptyalismo syphilitici conspurcatum illam contraxit.

Curatio exigit virus syphilitici extinctionem, quam optimè præstant litus mercuriales ex poniatâ scilicet neapolitanâ, præmissis post phlebotomiam & catharsim viginti quinque, pluribusve balneis: suadet Saint-Yves panaceam mercurialem: Sume panacæ mercurialis, drachmam unam; rhei pulverati, drachmas tres; balsami copayvæ unciam semisse; misce, fiat opiata, cujus dosis drachma una quotidie manè sumenda; purgetur æger quarto quoque die.

Recipe aquilæ albæ, gummi ammoniaci, ana, grana XV: trochiscorum alhandal, gr. v. syrupi florum persicorum, q. s. fiat bolus.

Sed sæpius præstat cathartica vulgatissima in usum vocare.

12. *Ophthalmia chemosis* St. Yves spec. 9. & 13. *Chemosis* Aëtii: *traumatica*, De Meyserey art. 382. 383. A.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

I

Ori-

Oritur à principio externo, ut gravi oculi contusione, unde hyposphagma; vel ab operatione chirurgicâ in oculo institutâ, ut ab extractione cataractæ, operatione unguis, empyesis, &c: aut à principio interno, metastasi, catarrho gravi in subjectis cacochymicis.

Character est intumescencia atro-rubra conjunctivæ cum depressione & obscuritate corneæ, quæ in foveâ latere videtur: Gravis est inflammatio cum doloribus diris oculi & capitis, sensu gravitatis supra orbitam, pervigilio, febre, pulsatione, palpebrarum intumescentiâ, occlusionem. Terminatur quandoque suppuratione oculi, unde immedicabilis cœcitas, saltem leucomata post se trahit, sanguis in patellâ crustâ coriaceâ obducitur.

Curatio. Nihil est præstantius initio repetitis ex brachio, pede, jugulo phlebotomiis; ipsis palpebris deinceps hirudines aliquot admovendas quandoque suasi; alii ophthalmoxysim seu scarificationes oculi suadent; post duas tresve phlebotomias catharticum ex infusione foliorum fennæ ad drachmas duas, rhei drachmâ unâ, seminis lini, florum violarum, ana pugillo uno, mannæ uncis duabus vel tribus; alii fortius catharticum ex scammonio præscribunt; iterum ad phlebotomiam deveniendum est; noctu syrupus papaveris, aut laudanum somni conciliandi gratiâ debent præscribi, cum diætâ tenui refrigerante & humectante.

Interea oculus initio lacte tepido, sanguine pulli, pulpâ pomi in lacte cocti tepidâ foveri debet; exulent cataplasmata, quæ gravitate suâ noceant; infusum ex croco, semine lini, floribus malvæ sufficiat; ast post paucos dies resolventia in usum advocentur, ut vinum aut aqua vitæ cum aquâ fontanâ; imò si lividitas, dolorisque imminutio suadeant, aqua vitæ camphorata indicatur; *Saint Yves* suadet spleniola madida vino intra quod folia roris marini, salviæ, hyssopi ad pug. 1. infusa fuerint pro vini semilibrâ, nec non, si detumescant palpebræ & conjunctiva, fiat collyrium ex aquæ fœniculi uncis duabus, & spiritûs vini camphorati uncia semisse, maximè si leucomata adfuerint. Interea potus sit resolvens, qui prius erat leniens; potus resolvens fiat ex ptisanæ libris quatuor cum diaphoretici mineralis drachmâ unâ. Emplastrum vesicatorium scapulis applicetur, clysmatis alvus laxa fervetur; jussula ex pullo, feminibus frigidis, foliisque endiviæ, lactucæ, acetosæ, finito ptisanæ prioris usu, per decem dies usurpentur.

Si suppurationis signa adsint, Chirurgi opera est necessaria ad pus educendum, vulnusque sanandum; si verò synchysis vitrei supervenerit, oculus artificialis in nativi locum est aptandus, ut saltem vitetur deformitas.

13. *Ophthalmia choroidea.* *Ophthalmie interne de la retine ou de la choroïde.* A.

Cognoscitur ex lucis intolerantiâ, pupillæ constrictione, epiphorâ, cum vel sine conjunctivæ rubore, his adduntur dolores hemicranie pertinaces.

Ea species ferè semper accidit nonâ die post operationem, qua *Daviel* & *Janin* cataractam extrahunt circumcisâ corneâ, & quindecim circiter dies perseverat, atque ultimis diebus cum æger demum palpebras deducit, is omnia objecta tanquam nive conspersa videt. Si æger post aliquot ab hac ope-

operatione dies moriatur, inveniuntur vasa choroideæ rubra, infarcta, & quandoque vitreum in gelatinam puriformem mutatum.

Cum producitur à principiis internis, eodem modo curanda est quo chemosis; at versus finem maximè conducit guttulas aquæ destillatæ camphoræ oculis instillare; factâ verò operatione vel cataractæ vel empyesis vel unguis, sedatur inflammatio vel mucilagine educta per aquam rosarum ex seminibus psylli, foenugræci, cydoniæ, vel collyrio albuminoso, id est, albumine ovi, cum aquâ rosaceâ ad spumescentiam conquassato, & supra manipulum lintei carpti expanso, quo fovetur oculus frigide statim ab operatione, ter in die repetendo; additâ fasciâ per biduum, quæ scilicet arceat vitrei ejectionem ex oculo, si tussis, nausea aut sternutatio supervenerint.

14. *Ophthalmia angularis; Ophthalmie angulaire, ou de l'angle nasal. Inflammatio lachrymalis caruncule* St. Yves pag. 50, 182, 203. L.

Est dolor aut pruritus cum tumore, quandoque rubore in cantho nasali; accedit epiphora puriformis, plura autem eaque distincta vitia hanc ophthalmiam excitant; 1° Anchylops, de quo vide *Epiphoram*; 2° Rhyas, vide etiam *Epiphoram*. Phlogosis carunculæ lachrymalis, ubi vasa sanguinea turgent ad corneam usque protensa, unde non rarò pannus succrescit, & in hoc casu vitrioli albi & iridis Florentinæ pulveratæ ana scrupulus unus infundatur in aquæ libra unâ, fiat collyrium.

15. *Ophthalmia cancrofa, Cancer des yeux, Cancer palpebrarum* S. Yves Cap. VI. C.

Est illa species quæ palpebrarum tumore sæpiùs exulcerato, duro, lancinantique insignitur; hujus quinque varietates observavit *Auctor citatus*, nec ullum aliud in oculis carcinoma vidit.

In *primâ* varietate tumor durus palpebræ superiori adnascitur cum sanguineis vasis ad basim turgidis & colore plumbeo præditis, doloribusque per intervalla lancinantibus. In *secundâ* porrum oculi cantho nasali adhæret infra palpebrarum commissuram, illius porri radices altæ sunt, tegiturque vasis sanguineis in fasciculos granulatos distinctis, ex quibus vel levissimo attactu sanguis effluit; ille tumor ita pruriginosus est, ut à scalptu vix abstinere queat æger; unde citò ulcus cancrosum progerminat; hæc sola varietas sanabilis est liquore arcano quem sibi reservavit *Saint Yves*. In *tertia* varicosa sunt vasa sanguinea, & colore plumbeo, sine porro aut tumore antecedenti, sed in his tribus varietatibus successu temporis accedit exulceratio cum carnibus fungosis, quæ deinceps sponte absumptæ ulcus majus ac majus in cæteras faciei partes diffundendum relinquit. In *quartâ* malum incipit ab epiphorâ seu lachrymis acribus, carunculam lachrymalem exulcerantibus, & deinde palpebram inferiorem exedentibus, cujus oræ deinceps callosæ evadunt; hunc morbum quandoque præcessit lachrymalis fistula. *Quintam* determinat non rarò ictus oculo inflicto, quo vasa contunduntur, sanguisque prius acrimoniâ propriâ cancris vitiatu alteratur, atque sic ulcus cancrosum & callosum subsequitur.

Hæ omnes varietates, excepta secunda, insanabiles sunt; cura verò pal-

liativa exigit diætam lacteam, juscula refrigerantia, balnea, aquas acidulas; inter topica laudantur aqua spermatis ranarum, aqua solani hortensis, cum aliquot granis salis saturni & plumbi usti.

16. *Ophthalmia à synechiâ* Mauchartii Dissert. Vide D. Demours Observat. in Essais d'Edinbourg. T. I. pag. 90. L.

Synechia morbus est oculorum in quo uveæ limbus corneæ adhæret, cum pupillæ distorsione, lucis intolerantiâ & nyctalopiâ.

Adhæret uvea corneæ, tum quia prægressis vulneribus, ulceribus, aut fistulis corneæ, evacuatoque humore aqueo, vitreum pressioni scleroticæ cedens uveam extrorsum trudit, & sic uvea collapsæ corneæ, quam contingit, adhæret; tum quia ob decubitus pronum pondere suo uvea corneæ incumbit, maximè si tectis oculis, ut in ophthalmiâ & ulcere, illius uveæ motus cessaverit, qui hanc adhæSIONem impediret.

Symptomata partim ophthalmiatri visui patent, ut adhærentia uveæ cum cornea, unde hujus, in parte saltem adhæSIONis, immobilitas, nec non pupillæ figura mutata ex circulari in ovalem vel pyriformem, hinc impossibilitas pupillæ ad lucem meridianam coarctandæ; sed lux meridiana, si pupilla non angustetur, visum offuscat, inde nyctalopia; dolet etiam retina à visu lucis fortioris, inde intolerantia lucis, imò dolor, objecta valde lucida hinc expansa vel appendiculata videntur, atque retinæ vasis sanguiferis ob phlogosim turgidis, ægri muscas, vel araneorum telas præ oculis versantes vident, ut in suffusione myode.

Curatio. Alia est radicalis, alia palliativa. *Radicalis* obtinetur operatione chirurgicâ, quæ acu intra cameram anticam intrusâ perficitur; vide *Mauchartium Dissert. de Synechia in Disputationibus Chirurgicis Ill. Halleri.*

Palliativa est vel opus naturæ, quæ maculâ opacâ corneæ ulcus subsequente vim lucis nimiam retundit; Vide D. Demours, observat. 3, pag. 111: vel opus est artis, quæ, ubi aliud auxilium non suppetit, similem maculam corneæ inurit ope lapidis infernalis; sed præstat conservis vitri colorati, virescentis, vel subcærulei jubar lucis moderari, vel cupulis metallicis in centro exiguum foramen habentibus & manu gestandis uti in meridianâ luce: Vide Ill. Demours ibidem. Post operationem synechiæ æger supinus decumbat per aliquot dies, & oculum sæpius luci exponat, ut nova adhæSIO vitetur.

17. *Ophthalmia à lagophthalmo.* L.

Lagophthalmus est hiatus palpebrarum ex alterutrius retractione aut nativâ brevitate, gallicè, *œil de lièvre*. Sæpius vitium est in palpebrâ superiore & procedit à diversis principiis, ut ab ortu, ab strictione cutis.

Curatio exigit ut palpebræ elongatio omni ope procuretur frequenti tractione post emollitionem per iteratam unctionem ope olei, butyri, unguenti de althæâ; noctu emplastro glutinante deorsum trahatur palpebra superior, sursum prematur splenio & fasciis aptis inferior.

Si hæc diu usurpata non valeant, operatio instituaturscalpello, juxta

directionem rugarum incisiones duæ vel tres parallelæ cuticulam dividant, dein tractæ palpebræ curatio adornetur.

18. *Ophthalmia ab elcomate* Mauchart. de ulcere corneæ dissert. 1742. L.

Elcomatis varietates sunt *Argema*, ulcus occupans aliquam partem circuli corneæ externi, dimidiæ circiter lineæ latitudine, cum rubore tunicæ conjunctivæ, corneæ verò albedine. *Botrium*, latinè *fossula*, aut *annulus*, gallicè *la fossette*, est ulcus corneæ, exile, cavum, angustum, purum, sine sordibus purulentis aut crustosis, æquale capitulo aciculæ; si sit in laminis internis, datur *Gerontoxum*, succedit *Staphyloma*. *Epicauma*, *ulcère brûlant*, ulcus externum corneæ ut plurimum mediæ, impurum, sordidum, ardens, urensve, coloris cinericii, aliquando instar flocci lanæ, minus profundum quàm encauma. *Encauma*, ulcus corneæ admodum ardens, crustosum, sordidum & dysepuletum. *Caloma*, gallicè *encaveure*, ulcus cavum, rotundum, latius sed minus profundum botrio, residens in illâ corneæ regione quæ iridi proxima est. *Elcidrion*, ulceratio corneæ superficialis facta à quadam fluxione clarâ, subtili.

Principia sunt vulnera, contusiones, phlyctænæ, epiphora, ophthalmia, staphyloma, collyria acria, pustula variolosa in cachecticis, scrophulosis, syphiliticis; post cibum acrem, usum telescopiorum, lucubrationes, trichiasim, accedunt ophthalmia, lucis intolerantia, visus nebulosus, sensus arenulæ in oculo.

Indicationes sunt 1° affluxum humorum arcere, ablatis ex oculo peregrinis; huc phlebotomia, catharsis, sanguinis depuratio. 2° Ulcus mundificare, quod præstat lapis divinus *Saint-Yves*, qui paratur ex alumine, nitro, vitriolo cyprio in ollâ figulinâ fufis, dein addito pauxillo camphoræ hujus lapidis grana sex in aquæ cochlearibus aliquot solvuntur; adde sacchari drachmas duas, aquæ vitæ cochlear unum. Acres, salinæ materies corriguntur tutiâ, cretâ, gummi arabico, mucilagine, radice althææ, lacte, albumine ovi; abstersio fit ablutione frequenti ex decocto absinthii, hyperici, aquâ calcis, unguento de tutiâ vel pulvere ex saccharo, radice iridis, aloë, osse sepia. 3° Ulceris consolidatio exigit victum edulcorantem, lenem, decoctum ex agrimoniâ, veronicâ, symphito, hyperico, collyria ex cretâ, pompholige, bolo armenâ, myrrhâ, mastiche, oleum ovorum, albumen ovi.

Infunde in vino Hispanico caryophyllos, aloem, crocum metallorum, camphoram & tutiam; dosis, guttula ter in die ulcusculo affusa. *St. Yves*.

19. *Ophthalmia ab ungue* Mauchartii. A.

Unguis, Græcis *onyx*, est abscessus inter lamellas corneæ; dicitur *Saint-Yves abscessus corneæ*, cap. 9.

Incipit ab ophthalmiâ chemosi, quæ magnâ cephalalgâ, pervigilio, pondere supra orbitam, febre, pulsatione, caligine stipatur; ratione cephalalgia, febris, &c, discrepat à leucomate *Saint-Yves*: Macula apparet subrotunda, alba, eminens, si sub epidermide corneæ pus lateat, in quo casu levè est malum; verùm si inter profundas corneæ lamellas hæreat, malum, gravius est; si in albuginea, ex solo tumore indicatur adesse.

Convenit paracentesis, seu eductio puris ope lanceolæ; sed sæpius pus effunditur in cameram, unde Hypopium *Mauchartii*. Vide *Caliginem*.

20. *Ophthalmia à corneæ fistula* D. Mauchart. Diff. de fistula corneæ. L.

Cognoscitur visu, foramine scilicet corneam vel rectè, vel sinuosè perforante, oris callosis, oculi subsidentiâ propter effluxum continuum aquei humoris; visus obscuritas, rubedo oculorum à puris illapsu accedunt.

Curatur operatione chirurgicâ. Sumatur aqua rosarum in qua tutiæ frustum ignitum extinguatur, imbuatur hac aquâ splenium quo foveatur oculus. Vesicatorium nuchæ applicetur, vinciatur per aliquot dies oculus sanus; iusculis per hos dies utatur æger & supinus jaceat. Sic implebitur oculus humore aqueo: acus utrinque secans intra fistulam gyretur ad callos destruendos vel vulnus recentandum, affundatur guttula balsami, deligetur oculus.

21. *Ophthalmia phlyctenodes*, *Phlyctainæ* Auctorum; *Phlyctænæ corneæ* Sennerti; *Phlyctides* etiam à *phlyzein*, fervere. *Pustulæ* Arabibus *Bothor*. L.

Sunt vesiculæ vel bullulæ grano milii æquales in cornea vel conjunctiva vulgo exortæ; quæ in conjunctiva, rubro vel atro circulo cinguntur; quæ in corneæ lamina extima sunt, nigricant; quæ profundius latent, albescent. Dantur quandoque majores & solitariae avellanæ magnitudine observante *Sennerto*. Desinunt vel resolutione, quod optimum, vel ruptione ad interiora, vel ulcere externo, quod quandoque corneam latè rodit.

Curatio. Ut resolutio obtineatur auxilia ophthalmiæ generica sunt advocanda, ut phlebotomiæ, victus tenuis, fomenta emollientia; cathartica non sunt omittenda; fiat fots ex mucilagine seminum psyllii, cydoniæ, fœnugræci, ana drachmis duabus, aquæ rosarum unciis duabus, florum sambuci uncia semisse, croci scrupulo semisse. Subsidente pustulâ, aut remissâ pilogosi, resolutio tentetur aquæ rosarum unciis duabus, aquæ euphrasiæ, uncia sem. tutiæ, opii ana scrupulo uno, vitrioli albi granis duobus; misce.

Convenit albumen, imo luteum ovi cum saccharo & croco; fomenta ex decocto meliloti, verbenæ, rutæ, rosarum rubrarum.

Si pustula remaneat, ea acu argenteâ pertundatur, & curetur ulcus, ut diximus dum de caligine ab ungue vel ab elcomate.

22. *Ophthalmia uvæ*. B.

Illâ ut plurimum accidit à crystallino suâ sede dimoto in cataractâ mobili & in cameram anticam difficulter ingresso; unde cognoscitur ex signis cataractæ mobilis, ex distorsione pupillæ, dolore inde subsequente, sine ullâ oculi rubedine. Accedit sæpè synechia; curatur verò extractione crystallini per incisionem corneæ, sedatur decubitu constanter supino, ut synechia excitetur locusque amplior crystallino concedatur in camerâ secundâ.

23. *Ophthalmia febricosa*, Mortoni Pyretol. exerc. I. cap. 9; De S. Martin Journ. de Med. Sept. 1760 p. 228. B.

Dolor atrox oculi, periodicus, cum lachrymatione, siti urgente, pulsu celeri ac forti & urinis intense rubris ac turbidis, sine rubore, ope kinkinae sanatus.

24. *Ophthalmia metastatica*, De Meyserey art. 384. B.

Ea est quæ à materie morbifica arthritidis, scabiei, herpetis, erysipelatis, fontanellæ, ulceris, setacei, repressa supervenit. Præter generalia auxilia hic morbus exigit horum morborum vel fluxuum revocationem.

Veteres Medici tot fere distincta instituerunt morborum oculi genera quot sunt ophthalmiæ caliginisque species, quem errorem ipsi in Historia naturali, quam plures ex illis colebant, admittere consueverant, ut patet ex *Rondeletii Ichthyologia*; inde verò summa oritur confusio & omnis methodi tollitur fructus. Si artis antistites cognovissent ophthalmias internas, illi in definitione illius generis ruborem & tumorem conjunctivæ non reposuissent, vel hos morbos ad distincta genera retulissent.

XV. OTALGIA; à Græco *ous* auris & *algeia* dolor; *Dolor & spasmus otalgicus* Frid. Hoffmanni; *Douleur d'oreille*.

Morbus cujus præcipuum symptoma est dolor notabilis in aure.

Omnis dolor est proportionalis periculo ruptionis partium nervosarum & harum sensibilitati: omnis ruptio supponit vim applicatam vehementem respectivè ad tenacitatem partis, quæ vis eò efficacius agit, quò pars dividenda magis est tensa, magisque tenuis: tensio lintei, chartæ est necessaria ad hoc ut forcipibus scindantur; sic rigiditas, siccitasque virgulti ad hoc ut frangatur; funiculi flexiles non possunt secari nisi prius tendantur vel indurentur in loco secando. Cum itaque periossteum auris internæ, maximè verò labyrinthi, sit siccissimum, ab aëre contiguo maximè tensum supra ossa, atque simul tenuissimum, eademque conditiones in myringâ, membranisque fenestellarum locum habeant, horum organorum dolorem fore vividissimum cuique patet, si vis insolita applicata fuerit, quæ est vel peregrina, ut insecta, corpora illapsa; vel indigena, ut vasorum spasmus, inflammatio, ossiculorum luxatio, suppuratio, &c: ea excitabit dolorem atrociorum quàm in alia quavis parte, quippe nulla est quæ exquisitiori sensu, excepta fortè retinâ, & majori nerveorum filorum copiâ sit instructa: ex dolore atroci delirium, pervigilium, convulsio, febris acuta, artuum torpor, aliaque gravia accidentia suborientur.

1. *Otalgia inflammatoria* Etmulleri. *Inflammatio aurium* Sennerti. A.

Cognoscitur ex calore, rubore ad auriculam & genas diffusis, dolore pulsatili, & pyrexiâ, sæpius acutâ, oxycoiâ, bombo; unde pervigilium, delirium, convulsio, syncope, frigus extremorum, & non rarò mors; secus terminatur vel resolutione, vel suppuratione.

Differt à catarrhali per pulsationem & fervorem necnon pyrexiam acutior-

tiorem, atque ex prægressis principiis juvenes graviora symptomata incurrunt quàm senes; conatus enim naturæ apud juvenes sunt fortiores; unde inflammatio intensior, intolerantia major. Post septimam diem suppuratio accedens dolorem tollit & febrem, inde otirrhœa purulenta.

Curatur antiphlogisticis maturè adhibitis, inter quæ potissima sunt phlebotomia repetita, potus diluens, nitrosus, emulsionatus, cum decocto capitis papaveris, clysmata laxantia, fomenta emollientia ex decocto malvæ, radicis althææ, violarum; cataplasma de micâ panis cum lacte, & croco; lac tepidum, oleum amygdalarum recens in meatum instillantur, renovenitur; omnia acria ab Auctoribus Germanicis prædicata fugiantur; narcotica extus & intus adhibeantur, cathartica mitissima, sedato dolore, usurpentur.

Huic morbo ansam præbent hæmorrhagiæ narium; catameniorum, hæmorrhoidum suppressio, plethora apud juvenes, metastasis in febribus, ictus, vulneraque temporum: ante septimum diem mortis est periculum. Si tumor retro aures, expectanda suppuratio; quæ intus fit melior quàm quæ extus, facta suppuratione dysecæa vel cophosis expectanda.

In otalgîa ex ictu vel lapsu, qui saniem ex auribus fundunt, omnes pereunt. *Riverii obs. 18. pag. 291.*

2. *Otalgia verminosa* Journ. de Médec. Vandermonde 1758 pag. 145. Acta Acad. N. Cur. Obs. 5, 266, 50, 57, &c. Morgagni Epist. XIV. 7. Verduc Pathologie T. 2. p. 143. Ch. 4. D.

Catelin dolebat aure ad furorem usque; Chirurgus Leautod Arelatensis ex aure solerter extraxit vermes quinque pollicem longos, & quod incredibile prorsus, semipollicem latos, sine pure, vel cruore, in ductûs auditorii externi fundo latentes, unde illicò sanatus est. Hæc infecta erant nymphæ ex ovis à quodam insecto depositis oriundæ: insectum est ut puto musca carnaria. Huc pertinet fumus tabaci in ore retentus & per tubam Eustachianam in aurem transire coactus. Caveant ab insectis circum volitantibus qui otalgîa ulcerosâ laborant.

Exemplum paraphrosynes phreneticæ à dolore atroci, æger enim insaniebat currens, clamans, & in Rhodanum inox sese projecturus: In simili casu nuper ex aure extractæ fuerunt larvæ plurimæ, oblongæ, albidæ, quæ in vase vitreo servatæ dederunt intra paucos dies muscas carnarias.

3. *Otalgia catarrhalis* Etmulleri, Zacuti praxis; *Otalgia notha* Nenterii. B.

Distinguitur ex procatarcticis, ut frigore, vento humido, frigidoque suscepto, auribus vel capite nudis, antea calentibus. Symptomata multò mitiora sunt, dolent viciniae auris, leviterque tument; coryza, tussis, angina sæpius comitantur; musculus salpingo-staphylinus sæpè dolet, unde Eustachianæ tubæ dolor, sæpè syrigmus, tubæ Eustachianæ distractio, sonorum intolerantia, paracusis, oxycoia.

Curatio ab unâ phlebotomiâ ordiatur, potus diaphoreticus, aër calidus, fomenta exsiccantia, perspirationem juvantia, usurpentur; caput deradatur, vel pectinetur, & fursure exsiccentur: suffitus aromatici ex succino, olibano, saccharo adhibeantur, narcotica intus non contemnantur, panis calidi mica auri applicetur; hirudines auribus admoveere suade *Areæus*.

Vesicam decocto florum malvæ, sambuci, meliloti, lacte plenam auribus applicandam suadet *Hoffmannus*.

Otalgiam cum hemicraniâ, dolore menti, palati & faucium à pluribus mensibus perseverantem & à carioso dente dependentem videsis sanatam illicò extractione dentis, apud *Fauchart obs. 4. pag. 408.* in libro cui titulus: *Chirurgien Dentiste*.

4. *Otalgia ab intrusis* Jonstoni idea medic; *ab insectis* Jonstoni; *a forficulis aliisque* *Ephem. Natur. Curios. Wolckameri obs. 266*; *a teredinibus* *Dec. III. Obs. 46*; *à gryllis* *Dec. I. Obs. 5. L.*

Dolorem viginti annos per intervalla perseverantem à forficulis aurem ingressis narrat *Wolckamerus*. Alium à vermiculis ex aure in frontem sub cute repentibus recenset; qui morbus oleo juniperi in aurem instillato, & suffitu gummi ammoniaci sanatus est. Eundem morbum à vermiculis capite nigro donatis multipedis observavit *Carol. Raygerus Collect. Academ. tom. 3. pag. 205*: vermes illi in aure geniti censebantur ob ulcus præexistens. Decoctis vermifugis cessit dolor.

A globulo vitreo in aurem immisso dolores atroces cum diris accidentibus ortos narrat *Fabric. Hildanus*; illi post octo annos extracto globulo sanati sunt.

Exostosim in aure quam pro corpore peregrino habebant Chirurghi, per violentiam extrahere conantes, ægrum è medio sustulerunt.

A cerumine aurium acri factam otalgiam censent *Duverneyus* & *Et-mullerus*, verum vix credibile est; à larvis insectorum meatui innatis otalgias recensitas vide apud *Vandermonde, Journ. de Med. Fevr. 1758. pag. 145.*

De retrahendis in aurem illapsis consulatur *Heisteri Chirurg. Cap. 56.* Eneantur verò insecta oleis & decoctis amaris.

Turunda terebinthinæ intincta ad extrahenda corpuscula, aut insecta quædam à *Tralliano* suadet. *Riverius* pilos caninos in aurem immitti vult ad educendos pulices.

XVI. ODONTALGIA; *Dolor dentium* *Sennerti Praxis*; *Rheumatismus odontalgicus* *Frid. Hoffmanni, T. 2. Odontagra* *Heisteri Praxis*; *Mal aux dents.*

Cognoscitur ex dolore distensivo, pulsatili, rodente, lancinante, aut alio quovis ad dentes relato cum perviligio, quandoque maxillæ tumore, ptya-
Sauvages Nosologia Methodica, Tom. II. K lismo,

lismo, &c. Sedes ejus est in nervo periosteum dentis internum perreptante, quandoque in periosteo dentis externo.

1. *Odontalgia cariosa*. Vide P. Fauchart Chirurgien Dentiste, Tom. 1. Chap. 7. B. P.

Ea est quæ à carie humida dentis procedit; sicca enim caries indolens est, caries vero humida est simplex, scorbutica, serophulosa, syphilitica, &c; vel *interna* quæ vel radices vel dentis interiora corrodit, à principiis internis procedens; vel *externa*, quæ vel vitrum dentis, vel ejus collum occupat, à tartaro, ictu sæpius ortum ducens, quæque nisi ad cavum dentis penetraverit minus est sanatu difficilis quàm interna.

Hæc species ex signis cariei distinguitur, quæ in sensus sæpius incurrit; at quandoque latet caries in dentium interstitiis, & tunc color dentis ipsam peritis denunciat, dentiscalpium, fœtor, lancinatio ab aquâ frigidâ, aère frigido intra os illapso, erosionis sensus, pertinacia morbi, sine magno gingivarum tumore, fistulæ in gingivis ortæ cum tumore circulari ad ejus orificium, puris exitus. Morbus ille à vigesimo quinto anno ad quinquagesimum est frequentior; caries dentibus posticis sæpius multo quàm anticis insidet, potissimum verò serotinis, seu ultimis molaribus; color cariem internam declarans est quasi pellucidus, margaritæ instar, levis percussio ope dentiscalpii metallici dolorem renovat.

Inveteratæ huic speciei superveniunt epulides, abscessus, alveoli caries, in paroxysmo febris, furor, delirium quandoque observantur.

Quatuor remediorum genera huic speciei conveniunt; omnium promptissimum & certissimum est dentis avulsio, in qua operatione peritiores sunt non rarò circumforanei balatrones, qui in hac exercitatissimi sunt. Alterum auxilium est cauterium actuale, seu ferri filiformis, prius dentis foramini apertati, deinde candentis, repetita applicatio, quæ nervum illicò comburit & cariei progressum sistit. Tertium auxilium est olei cinnamomi & caryophyllorum guttula ope gossypii intra cariem immissa prius detergo cavo carioso; horum defectu oleum cadinum usurpari potest; ad præservationem verò juvat lamellis plumbeis tenuissimis, absente omninò odontalgia, cavum replere, modò sursum spectet foramen; necnon ex suavis *Fauchartii* os quovis manè urinâ calidâ colluere, putidum quidem, at expertum remedium in morbo, qui levi de causâ, si plures dentes carioli sint, reviviscit. Guttula spiritûs salis in dente carioso odontalgiam sedat: collutio oris ex aqua lavendulæ vel spiritu ejus aqua diluto, ipsum avertit, si quotidie adhibeatur.

2. *Odontalgia gravidarum*, Mauriceau, des Maladies des Femmes; Fauchart cap. 14 pag. 292. B.

Prægnantes nec non nutrices huic maximè sunt obnoxie, siue dentes carioli sint, siue integri, & tanta est doloris vehementia, ut metus sit ne fœtus, alumnusve, ratione febris quam mater patitur, morbum gravem contrahat; aliunde verò sunt mulieres quæ adeò exhorrescunt instrumenta chirurgica, ut illius horroris sequelæ possint esse ipsi fœtui funestæ; summa itaque requiritur in Chirurgo prudentia & sapientia, quâ vel dolentem ad subeun-

subeundam operationem inducat, nec eam, nisi præ atrocitate & contumacia doloris indicetur, suscipiat.

In nutricibus quidem si dolor acerbissimus sit, dentem ut in cæteris hominibus avellere necessarium est, licet nulla sint cariei indicia; dolorem enim intolerabilem, phlebotomiæ & laudano resistentem, illicò ablatum vidi, vel avulso, vel etiam fracto vi instrumenti dente sanissimo; phlebotomia autem apud prægnantes odontalgicas est primum auxilium.

3. *Odontalgia catarrhalis* Juncker. *Fluxion sur la dent.* B.

Est ea species quæ à frigore suscepto calente corpore, à perspiratione retentâ, sine carie, aut cum carie dentis, accedit; qui dolor intumescente genâ ut plurimum mitescit; distinguitur ex prægressis, & ex eo quod non unus vel alter dens doleat, sed tota maxilla ejusdem lateris dolore, gingiva etiam tumore afficiatur, accedit & copiosus ptyalismus; præcessit quandoque frigus, adjunxit se tussis, sternutatio, angina, aliaque accessere symptomata catarrhi; dolor non ita est vehemens & perterebrans, ac in cariosâ, & tollitur phlebotomiâ unâ aut alterâ, collutione ex lacte & aquâ calidâ, diætâ sudorificâ, narcoticis, & sialagogis, ut fumo tabaci, masticatione radice hellebori foetidi, emplastro ex resinâ tacamahacâ, carannâ, oleo mastiches, & opio supra alutam temporibus admovendam extenso; pastilli etiam masticantur facti ex pyrethro, pipere, zingibere, semine staphisagriæ, caryophyllis, cinnamomo, vel simili quodam medicamine, quod pulveratum opere ceræ in globum pisiformem effingitur, vel purum in ore detinetur; nec negligendi panni lanei suffitu carabes, sacchari, thuris, &c, imbuti, & calidè genis admoti: confert etiam dentis ablutio ex spiritu vini camphorato. Cum dens cariem admisit, alterius dentis è latere opposito ipsi respondentis & paralleli caries anno sequenti venit expectanda.

Caries sicca nullo ferè foetore, nullo omninò dolore est stipata, nec progreditur multum, eam proinde ferro, nec igne attingendam esse putant medici.

4. *Odontalgia scorbutica* Eugalenî de Scorbuto; Lind signa primæ periodi; Fauchart Tom. I. pag. 266. L.

Est pruritus gingivarum, cui succedit earum tumor, à levi tactu cruentatio, foetor anhelitus; mox gingivæ atrorubæ, molles, spongiosæ, deinde fungosæ, putridæ evadunt; præcessere faciei pallor & levis tumor, lassitudo; labiorum, carunculæ lachrymalis virescentia, genuum stupor & debilitas, aliaque scorbuti signa.

Dentes autem nigrescunt, gingivis denudantur, mobiles evadunt, & faciliè ac sine dolore ut plurimum labuntur, accedit etiam non rarò dentium & ossis maxillaris caries cum fistulis, hæmorrhagiis, & præter pruritem quandoque intolerabilem, à quo mali labes incipit, dolores etiam vividissimi non rarò accedunt.

Præter remedia generalia interna hæc maximè necessaria, sunt & alia adhibenda topica, ac 1° quidem ad prophylaxim post quemlibet pastum colluendum est os aquâ cinnamomi hordeati; alii vinum rubrum in quo balaustia

decocta sint, suadent : 2° In odontalgia forficibus rectis vel incurvis detondendæ sunt sigillatim inter singulos dentes gingivæ tumentes, & sanguis exprimendus, quod nedum dolorem excitet, pristinum compescit, dein melle rosaceo, vino calido, detergendæ gingivæ; si cultrum renuat æger saltem dentiscalpio acuto tundendæ sunt gingivæ atro-rubræ, tumentes, ut cruorem fundant. Si caries vel exulcerationes accedant, colluatur os sæpius in die cum decocto foliorum hyssopi, salviæ, cochleariæ, rorismarini, syfimbrii aquatici in vino albo aquato, additis aliquot drachmis spiritûs ardentis cochleariæ.

Sunt qui spiritum salis marini, vel etiam vitrioli cum trigecuplo aquæ rosarum & plantaginis ad collutorium adhibent; alii guttas spiritûs salis paucas melli rosaceo admiscunt, quo labia, ulceraque gingivarum illinunt, vitatis dentibus. Ego verò succum limonum vel aurantiorum his omnibus antepono, ejusque loco folia cochleariæ, syfimbrii aquatici, acetosæ, &c, masticanda sæpius in die suadeo. *Vide Stomachacem inter sanguifluxus, Class. IX.*

5. *Odontalgia dentitionis. La dentition. A.*

A sexto ætatis mense ad annum & ultra infantes odontalgia identidem ita laborant, ut ex hoc morbo plurimi moriantur. Errant autem illi qui scribunt dolorem illum atrocem procedere ex eo quod epithelis gingivas ambiens resistat eruptioni dentis, ita ut si illis fides sit, in illo dolore gingivam tumentem unguibus vel cultro scindere utile sit. Ego verò semper vidi per intervalla unius mensis duplicem observandum esse eventum, scilicet uno circiter mense antequam dens unus ac alter erumpat, omnes gingivæ tument, dolent, veluti quadratæ evadunt, & ut nutrices aiunt, reduplicantur, tunc dolores sunt pruriginosi, intolerabiles, ita ut quæcumque oblata corpora dentibus apprimant & affricent illi miselli. Hoc novit nutrix cujus papillæ arctè stringuntur, & ardore oris incalescunt, infans fitit, vigilat, ejulat, inquietus est, non tamen lachrymatur; genua tument aliquandiu notante *Etmullero*; accedit febris, faciei rubor, vomitus, diarrhœa, eclampsia, &c: cum hæc procella omninò desit, & minimè dolent gingivæ, nec nutrices de ejus morbo cogitant, dentes primores intervallo quandoque unius mensis ab odontalgia protuberant, sensim crescunt; initium verò ducunt duo incisivi maxillæ superioris, post mensem aut circiter incisivi inferiores pullulant, & sic deinceps molares omnium ultimi sobolescent, sed ut plurimum sine dolore.

Dentes primores decem in utrâque maxillâ, cum infans septimum circiter annum attigit delabuntur, successivè aliis in eorum locum succrescentibus. Illi verò qui delabuntur radicibus carere videntur, id est, pars tantum externa seu corona dentis à radice separata delabitur; illa verò secunda dentitio ut plurimum dolore caret, ut & primorum lapsus; molares verò vix unquam delabuntur; interea apud Parisinos infantibus sexennis, ut narrant, molarium eruptio odontalgiam tam immanem creat, ut plurimi hoc ætatis anno inde moriantur, quod apud nostrates non accidit; dentes caduci apud infantes sunt in utrâque maxillâ incisorii quatuor, duo canini, & quatuor primi

primi molares, quorum duo tantum quandoque delabuntur. *Vide cutam dentitionis apud omnes Auctores.*

6. *Odontalgia arthritica* Musgrave de Arthritide, Cap. IV. B. P.

Est ea quæ arthricos invadit, cum venenum arthriticum pedes deserit, & per corpus divagatur; illud futuras cranii ritè delineat, quandoque dentes discruciat, accedente verò dolore articulorum evanescit odontalgia.

De odontalgia verminosâ fermè fileo, quippe licet *D. Andry* vermiculos in dentibus cariosis se vidisse asserat, licet plures esse vermiculos in guttulâ salivæ quàm incolæ in Provinciis Unitis scripserit *Leeuwenhoeckius*, sunt gravia rationum momenta quæ me movent ad credendum hisce fidem esse denegandam; vidit quidem *Loesekius*, ut refert *observat. pag. 66*, vermiculum caudâ bifidâ in dente carioso; ipse etiam vidi quid simile, quod pro vermiculo alii habebant; quod tamen frustulum nervi vel vasis resecti mihi visum est.

7. *Odontalgia hæmodia*; *Stupor dentium* vulgò; *L'agacement des dents*. B.

Est molestia singularis dentium quæ à fructibus acerbis, stridulis sonis auditis, affricu dentium, &c, procedit, quam soli experti norunt.

Huic obnoxii sunt potissimum rachitici, quorum dentes exquisitori sensibilitate gaudent. Hæmodiam sæpius excitant non solum fructus acidi, ut ribes, cerasa, sed etiam ipsum saccharum, præsertim candum; dolent etiam eo modo dentes à sonis acutissimis & raucis, ut limæ, ut suberis secti; hic verò dolor exacerbat ab ingressu aëris in os, impedit masticationem, sed ut plurimum fugax est, & vix ullius momenti.

Sublevatur linteo calido dentibus admoto, masticatione portulacæ, imò acetosæ; acidum debilius acriori mixtum illud enervat.

Dentes sunt ossa minima & durissima corporis, adeoque quorum tonus est omnium acutissimus, ex principiis acoustices; debent itaque vibrari & exagitari eorum fibræ ossæ à sonis externis acutissimis, & si discordes sint, vibrationes similes pati: unde distractio dolorifica calore sublevanda.

8. *Odontalgia hysterica* Ill. Raulin des Maladies vaporeuses pag. 25. B.

9. *Odontalgia stomachiea*, Mémoire des Academiciens Etrangers, Tom. III, pag. 463.

Est dolor dentium & gingivarum vividus qui à saburra stomachi pendere videtur, quique vomitione sanatur. *Vide Acta Phys. Med. Tom. III, pag. 163. App.*

Nota. Ad hunc ordinem referri deberet *Stomalgia*, *Glossalgia*; sed dolores hujus partis sunt symptomata alios morbos comitantia, scilicet catarrhum, rheumatismum, cynanchem, anginam, aphtham, carcinoma, de quibus suis locis egimus.

ORDO TERTIUS.

DOLORES PECTORIS.

Sunt potissimum peripneumonia & pleuritis inter phlegmasias; pleurodyne & pneumonia inter anhelationes; palpitation inter convulsiones. Huc itaque referendi dolores œsophagi & cordis.

XVII. DYSPHAGIA; *Difficulté d'avaler.*

Difficultas & dolor est deglutitionem masticationemve concomitans, & non raro impediens sine notabili respirationis læsione, unde ab anginâ discrepat.

1. *Dysphagia spasmodica* Frid. Hoffmanni Tom. I, pag. 130. *Spasmus gulæ.* B.

Est illa quæ ab œsophagi spasmodica constrictione dependet; constric-tio verò illa nunc in summâ, nunc in imâ œsophagi parte potissimum adest.

Signa spasmi omnibus communia sunt pedum refrigeratio, extremorum artuum tremor, ac rigor, alvi constipatio, flatulentia, borborygmi, ventris dolores, murmura, nausæ, cardialgiæ, urinæ pallidæ, pulsus duri, &c.

Signa propria spasmi pharyngis sunt deglutiendi difficultas, dolore aliquando stipata, nec fluida, nec solida transmittens, rigida vicinorum constric-tio, dolor, impeditus motus, molestia suffocativa, sensus pali faucibus infixi, ac si quidquam inde proserperet; vox perit, & hæc omnia per inter-valla recurrunt, ac quandoque convulsiones vel eclampsiam accersunt; signa spasmi gulæ inferioris sunt percepta deglutorum hærentia in ipso œsophagi tubo, maximè circa cardiam, potissimum à potu frigido; levamen à calido, dolor in spinâ dorsi inter scapulas; accedit nausea, ructuatio, mu-ci limpidi ex œsophago rejectio.

Hæc species opisthotonum sæpe comitatur, *Forest. libr. 10, observ. 112 & 113*, & *Boneti de Opisthotono in Sepulchreto*. Vidit Mead tantam dysphagiam in palpitationis cordis paroxysmo ut à dysphagia hydrophobi-ea similem differret; vidi ego non in paroxysmo epialæ cum convulsivo tremore & frigore horrendo ut ob præcipitem anhelationem ne cochlear potûs cardiaci per horam integram posset degluti.

Curatio exigit antispasmodica pro re nata diversa.

2. *Dysphagia hysterica*, Mead of the Mad-dog. p. 147. L.

Novi mulierem hystericam quæ diversis terroribus vexatur, & quæ quoties cibum sumit, metuit suffocationem, nec sine labore quidquam deglu-tit,

tit, ita ut per annum & ultra sola pastum sumat, quod indecorum putat cuilibet bolo vehiculum præbere hausto aquæ potu. Itineratio, balnea & lacticia hanc dysphagiam demùm auferunt; hysterics œsophagum à paroxysmo arctari, ut ne quidquam deglutire valeant, notum est omnibus, spasmo hysterico gulam & tracheam urgente; sed hic affectus fugax est, nec cum spasmo gulæ superiori comparandus quoad periculum.

3. *Dysphagia paralytica* Foresti lib. 15, observ. 30, Friderici Hoffmanni ibidem, pag. 130. n° 6; Van Swieten Tom. I, pag. 702; An dysphagia tussiculosa? L.

Est species quæ à musculorum laryngis dilatatorum atonia & resolutione pendere putatur; ea difficultas deglutiendi non est interpolata ut priores, sed continua; in hac alimenta per os ac nares regurgitant, aut quandoque laryngem subeunt. *Tulpius lib. 1, cap. 44*, allegat casum in quo omnino impedita erat deglutitio cum faciei pallore, partium vicinarum molitie, ac flacciditate, famem explendi impossibilitate, unde summum periculum.

Vide historias in *Acad. Nat. Cur.* ubi dysphagiæ ab apoplexiâ, paralyfi relictæ, quæ paralyseos curam exigunt. In hac specie boli solidi per vim linguæ adacti resistantiam superant & deglutiuntur; fluida verò minimè: *Vide Mangeti Biblioth. Med. de Paralyfi*, pag. 770.

4. *Dysphagia pharyngea* Deidier Consultation. tom. 3 pag. 308: *ab excrecentiis, fungis, verrucis œsophago innatis*, vide Synopsim *Acad. Natur. Curios.* verbo Deglutitio: à *thymo incrassato* Boneti Sepulchret. obs. 10 pag. 33; *ab Ossiculo retro laryngem nato*, *Acad. Nat. Curios. Decur. 2.* observ. 116, *Tulp. lib. 1, cap. 44.* à *calculo palatum obsidente*, *Kruger Journ. de Med. Juill. 1765* pag. 69. L.

Ea est species quæ superiorem œsophagi partem obturat, in quâ proinde alimenta vix degluti possunt, sed per nares & os regurgitant; si nullus sit hiatus, inediâ pereundum est; si exiguus, tunc liquida sibi viam parant, non solida. Huc spectat observatio *D. Coulas, Mem. de la Soc. R. de Montpellier* de ovo seu hygromate ad radicem linguæ posito, quod nuper mulier ore rejecit gallinaceo ovo non minus.

5. *Dysphagia œsophagea* Coiteri Observ. anat. Deidier Consult. Tom. III, pag. 327; *ab obstructo imo œsophago interventu scirrhi*, Fernel. *Pathol. cap. 1, lib. 6*; à *callo aortæ adnato* Dodonæi in cap. 30 Benivenii de abditis; à *scirrho cardiacum obsidente*; vide Coiterum; à *tuberculo cancroso in œsophago*, Bonet. *Sepulchret. pag. 38, obs. 2*; *ab œsophagi induratione cartilagineâ*, idem pag. 32, obs. 8 & 9; à *glandulâ œsophageâ* Verheyeni & Heister *Anat. de œsophago. D.*

Ea est species quæ à tumoribus infra medium œsophagum, vel intus vel extus adnatis, dependet, vel etiam quæ ab ipso tubo angustato producit, ut *Heurnii Observ. 30* patet. In illa specie alimenta quidem deglutiuntur, sed ad locum obturatum perventa ulterius progredi nequeunt, unde vomitione rejiciuntur.

6. *Dys-*

6. *Dysphagia lactentium* Bonet. Sepulchret. Obs. 5.

Eam intelligo quæ non à vitio pharyngis aut laryngis obstructæ, induratae vel angustatae dependet, sed quæ vel à palato perforato, vel à columellæ erosæ, absumptæ, velive palatini defectu oritur.

Ad deglutendum necesse est bolum in faucibus undequaque magis comprimere, quàm versus œsophagum, & sic quâ datâ parte propelli; si itaque velum palatinum, uvulæ deficient, nares posticæ minimè obturari possunt, nec proinde resistere pressioni quam bolus experitur: ergo bolus per nares regurgitabit, utcumque liberrimus sit œsophagus. Novi tres homines quorum palatum ab ortu erat perforatum, unde paraphonia singulari laborant; illi verò lac à papilla oblatum deglutire in infantiâ non poterant usquequò inventæ fuissent nutrices, quarum papillæ adeò extensæ erant, ut ultra palati foramen protenderentur. Inde verò filius ipsius Boneti cito periisse mihi videtur, ut narrat loco citato, & *Act. Nat. Cur. Decad. 2, obs. 5.* Vide veterem Salmuthi observationem.

Ea species infantibus tantum ferè accidit, nec est confundenda cum ea difficultate sugendi lactis, quæ pendet ab aliis principiis; v. g. si frænum linguæ solutum non sit, lac difficillimè sugunt infantes, & citò indignabundi papillam respuunt, sed nulla est deglutendi difficultas saltem mihi cognita, quod tamen ulterius inquirant Medici.

7. *Dysphagia tussiculosa.* Vide Fabric. Hildanum, observ. 34 cent. 5; Majault Journ. de Med. Ann. 1756. L.

Ea est quæ metum suffocationis incutit quoties liquida deglutuntur ob illapsum illorum in tracheam. Hanc vidi in sene qui quoties jusculum aut potum quemvis deglutire conabatur, toties superveniente vehementi tussi defatigabatur cum suffocationis metu ob similem causam. Hujus morbi theoriam tradit Fabric. Hildanus existimans epiglottidem catarrhali fluxione incrassatam non potuisse more solito glottidi applicari dum fluida bibebantur. Quid simile refert P. Barbette ab epiglottide duriori ortum, & insanabile hoc malum meritò reputat, observatque majores bolos solidorum ciborum deglutiri, non verò liquida. *Forestus lib. 15, observ. 30*, & post eum *Frid. Hoffmannus* hanc speciem à paralyfi œsophagi pendere putant.

Adolescens à decem mensibus post cynanchem nil poterat deglutire, quin fluido glottidem subeunte, illicò tussi violenta & convulsiva ferè suffocaretur; præscripsit Ill. Majault ut æger bibens caput in alterutrum latus inclinaret; & factò tentamine æger quoties in sinistrum latus inclinabat capite, toties liquida sine tussi & difficultate deglutiebat; quippe aderat ulcus in margine pharyngis & laryngis rimam glottidis in laryngem continuans; inclinato verò capite, muscoli deglutitioni famulantes hanc rimam mutuâ labiorum adunatione delebant, ut demonstravit cadaveris sectio.

8. *Dysphagia hydrophobica* Mem. de la Societ. R. de Montpell. obs. III. Haguenot: *Dyscataposis* Mead of the Mad-Dog.

Patet ex ejus & aliorum observatione Hydrophobos, antequàm in rabiem

biem incidant, conqueri potissimum de quadam deglutiendi difficultate, sine ullâ dyspnœâ: *D. Lamorier*, citatum in hac historiâ rusticum examinans digitum in ejus fauces intrufit inquirens causam difficilis deglutionis, & nihil vidit; quippe intra œsophagum latent illæ lacunæ quæ virus hydrophobicum fundunt; sequenti verò die non sine terrore audiuit hunc rusticum asserentem se tantâ rabie affici ut exercitum integrum devorare cuperet; si monitus fuisset is insignis Chirurgiæ demonstrator dari talem dysphagiæ speciem, is non ita facile suum digitum in os hujus lupi immisisset, quod tamen impunè factum est.

Presbyter, à fele rabida demorsus dudum, sola dentium impressione relicta, sine laceratione, per multos annos, eodem anni tempore quo fuerat impetitus à fele, magnâ faucium angustia, à quâ primum citò evaserat, corripit solitus erat, *Scaramucci Epistol. 8*; historias quindecim hydrophobiæ à morsu felium excitatæ recenset *Ill. Morgagni Epist. XI, 14*; his ego tres addere possem.

9. *Dysphagia nauseosa* Bonet. Sepulchret. pag. 31 & 32, Tom. 2. B.

Est ea species quam nausea & inde nata constrictio spasmodica cardiæ excitat, quæ vel ab exulcerato œsophago, vel à succis acribus in ventriculo contentis, vel ab antipathia dati cibi oritur. *Vide Act. Natur. Curios. Centur. 1, Obs. 6*: ægri licet deglutire conentur, paulò post nausæâ, singultu, vomitione defatigantur, nec deglutire possunt. De hac specie quam ulcus excitat, *vide vander Linden & Torti de Febr. pag. 132*.

10. *Dysphagia à deglutitis* Vateri differt. *ab officulo infixio pone tonsillas subsistente*, Diemerbroeck anatom. lib. 2 cap. 16; *a devorato officulo & eo rejecto inflammatione œsophagi persistente*, Fabric. Hildani, Cent. 5. obs. 35; *ab esu seminis sagopyri*, Act. Nat. Curios. Dec. 3 anno 3 obs. 5; *a frusto cibi solidi* Frid. Hoffman. consult. casu 63. & Foresti lib. 15. observ. 28.

Quibus artificiis hæc semi deglutita foras educantur, vide *Heisterum & Fabricium Hildanum*.

11. *Dysphagia à daturâ* Crugeri Ephemer. Germanic. Decur. 3 pag. 84. P.

Sumpto semine daturæ seu stramonii supervenit dysphagia strangulans cum periculo suffocationis, vertigine, paraphrosyne & ecstasi, in quâ æger chimæras & visiones phantasticas sibi repræsentat. Usus gargarismatis ex ficibus, uvis passis, & glycyrrhizâ juvat; theriaca ad sudorem excitandum, pulveres absorbentes ad reliquias veneni auferendas prosunt; mallem, præmissis vomitorio, acetum propinare.

Vide plures observationes circa noxam daturæ dum de paraphrosyne.

12. *Dysphagia à sarcomate* Hannemani Collect. Acad. T. 3 p. 604. L.

Post abscessum œsophagi mulier dysphagiam experta est oriundam ab excrescentiâ seu carunculâ huic abscessui succedente, unde omnis in ventriculum aditus alimentis præcludebatur; bis ferro via cusa fuerat, ast tertiam operationem experiri noluit, adeoque fame periit ægra. De hac specie *vi-*

82 CLASSIS VII. DOLORES

de obs. 14 appendice ad centur. 4. Riverii; vide etiam *Tulpium lib. 1. obs. rv. 44.*

A sarcomate syphilitico ortam dysphagiam memorat *J. Rhodius centur. 2. obs. 46.*

13. *Dysphagia ab scirrho*, Joan. Rhodii Centur. 2 obs. 47. Otto Heurnius.

Ab hygromate ovum gallinaceum colore & magnitudine referente ortam vidit nuper dysphagiam *Doctor Coulas*, ovumque illud inter basim linguæ & laryngem latuisse è latere situm comperiit; mulier illâ dysphagiâ liberata fuit, hoc ovo per os expulso integro: illud hygroma continebat aquam subflavam minimè in igne concrescibilem. *Vide histor. in Mémoires de la Societ. Royale de Montpellier propediem edendis.*

14. *Dysphagia canina*, *Essais d'Edinbourg Tom. 2 art. 15. difficultas deglutiendi ob scirrhos oesophagum cingentes*, à J. Taylor Medico Edinburgensi. D.

Dolor constans sub cartilagine xiphoideâ, difficultas deglutiendi alimenta solida, eorum frequens rejectio antequam in ventriculum delapsa forent, in imâ œsophagi parte pondus & dolor. Macies & asthenia crescunt in dies; cum tubercula illa suppurantur, accedit febricula, cum sudore nocturno, quæ sublevantur tuberculis rejectis: Post diversos cruciatus mors: Canes habent glandulam Vercellonianam in imo œsophagi, in quâ vermiculus ruber nidulatur, si ab eâ, vel simili glandulâ intumefactâ nascatur dysphagia, ea canina cognominatur.

Dysphagiam caninam observante *Illustrissimo Pringle* initio designat vomitio omnium assumptorum statim à deglutitione, sed lenis & quasi ruminans, successu temporis vires & evexia imminuuntur, accedit frigiditas ætate non evanescens, demùm atrophia marasmodies. Aperto cadavere excrecentiæ scirrhosæ œsophagum à medio ad imum obstipabant ut vix stylus trajici posset: *Essais d'Edinburg. Tom. 2. art. 24.*

15. *Dysphagia Valsalviana*, Valsalva de aure cap. 2 n° 20.

A musculorum hyopharyngeorum violenta distractione, qualis in majoris boli deglutitione accidit, quandoque luxantur appendices ossis hyoidis; quod ego in muliere Bononienfi à deglutitione majoris boli bovillæ carnis non benè manfæ observavi. Putabat mulier multisque imposuerat se divexari à bolo in faucibus hærente, quem ut inde obturbaret, varia manuum & medicamentorum auxilia tentavit, sed incassum; jam elapsum triduum erat ab eo quod ullum cibum & potum assumere potuisset, cum denique à me opem quæsit; ego verò omnibus perpensis, cum in aliqua ex appendicibus cartilagineis ossis hyoidis luxationem suspicarer, partem, ut anatomica indicabat cognitio, ita digitis contræctavi, & illicò per unam alteramve contræctationem, omnia in pristinam sanitatem redacta sunt, ut immediatè absque ullo deglutiendi incommodo jusculum sumere & cibum mulier modò desperata potuerit. Hæc *Valsalva*.

16. *Dysphagia aneurysmatica*, Morgagni Epist. XVII. 18, 25. C.

Plu-

Plurima sunt exempla Dysphagiæ, quæ ab aneurysmate aortæ œsophagum comprimentis dependet; illud itaque symptoma ad hujus aneurysmatis diagnosim conferre potest.

17. *Dysphagia à labario.*

Labarium vocat *Ill. Linnaeus* lapsum dentium aut vacillationem; ex his autem vitiis masticationem impediri, lædi notum est.

18. *Dysphagia à siccitate.* B.

Est difficultas vorandi alimenta solida, sicca, quæ observatur ubi fauces sunt sicciore; hoc symptoma observatur in syncho & tritæophya ardentibus, *Bonet. Sepulchr. Obs.* 14; in anasarca & ascite, *Bouillet de l'Anasarque*; oritur etiam à fumo nicotianæ *Ephemer. Nat. Cur. Dec. III. Ann. I. Obs.* 79: comitatur etiam hæc siccitas usum internum extracti stramonii, hyosciami albi, nigri &c, *Mem. de la Soc. R. de Montpell.*

19. *Dysphagia ab hypostaphyle; lulette tombée.*

Differt ab angina & cynanche, quod nulla sit difficultas respirandi, nulla inflammatio; sola est laxitas uvulæ extensæ & propendentis, quæ curatur adstringentibus & tonicis admotis, ut catechu, alumine, pipere, gal-
lis, rosis rubris, granatis, spiritu vitrioli.

XVIII. PYROSIS; *Cremasor.*

Morbus cujus præcipuum symptoma est sensus ardoris in ventriculo & œsophago sine febre acutâ.

Dicitur *ardor ventriculi* Hoffmanno Tom. 2. p. 120; *Ardor stomachi* Frid. Stokari differt. cum historia accuratâ 1704. *Soda* Germanis, ut Nentero tabul. 99: *Den sodt* Sennert. cap. 16. *Orexia* etiam Nenteri ibidem. *Gorgoffet* Lugdunensibus, Meyssonier. Occitanis *Cremasor*, quia cremari seu uri videtur cardia. *Pyrosis* Græcis à *pyr* ignis.

1. *Pyrosis vulgaris, aigreur d'estomac; le fer chaud*, *Histoir. de l'Acad. R. des Sc.* 1708. L.

Est fugax & indigestionibus acidis, empyreumaticis superveniens atque post finitam digestionem evanescens. Sentitur sensus aciditatis & fervoris potissimum in gutture per totum œsophagum se diffundens, cum frequenti salivæ, quæ acida videtur, exspuitione, simili circa epigastrium molestiâ, quæ vomitionem etiam concitat, animæ quâdam molestiâ, quæ iracundiam aut morositatem, faciei que distorsiones inducit. Familiaris est illis qui cibos crudos, acescentes malè digerunt, maximè eos in quibus extricatur oleum copiosum, ut castaneæ, quod oleum pravâ digestionem empyreuma contrahit; familiare etiam malum ab usu piscium, carnum, quoties cum oleo, adipeve maximè rancidis frictæ fuerint in sartagine; item à liquoribus fermentatis.

Pyrosis vulgaris est simplex, fugax & curatu facilis, modò in hypochondriacos non incidat. *Homborgius* eam frequentem observat apud cerevisiæ potatores, & largo usu oculorum cancerorum feliciter sanavit; ut plurimum

selectis alimentis eupeptis evanescit aut cathartici cedit. Salia alkalina fixa in pyrosi vulgari laudat expertus *Pringle*: mutant enim succos in saponem utilem: *Experim.* 36. Si in phiala cum pane, carne contritis & saliva affundatur oleum vel substantia oleosa, fermentatio violentior evadit, eamque saliva moderari non potest. Cum stomachus laxior alimenta diutius retinet, fermentatio completa evadit, etiamsi carnibus, pane & aqua tantum usus sit homo, inde verò exsurgit aciditas quâ dentes stupefiunt; *idem ibid.* Testacea, aqua calcis, alkalia fixa, ac potissimum saliva aciditatem corrigunt. Alimenta cocta, carnes affatæ, bene masticatæ, morâ maceratæ, pacatius fermentescunt, & facilius digeruntur.

2. *Pyrosis biliosa* Fel. Plateri de doloribus, Bianchi histor. Hepat. tom. I p. 516. L.

Est species febre & cardialgia sæpius stipata; de quâ *Hippocrates* ait in aphor.: *In febribus circa ventriculum & fortis æstus & cordis morsus malum.* Hanc comitatur inappetentia, oris amaror, vomitio biliosa; biliosis est familiaris, maximè si utantur cibis acribus, cæpâ, allio, caseo veteri; hæc enim in stomacho calido indigestiones empyreumaticas excitant.

Commendatur catharsis ex tamarindis, deinde absorbentia ex cretâ, oculis cancerorum, ebore usto, bolo armenâ; item aqua portulacæ, conserva cynorrhodonis, &c. Aquæ acidulæ scopo purgandi indicantur, & serum lactis cum extincto lateris frustulo.

3. *Pyrosis à phlogosi* Solenandri; *ab inflammatis visceribus* Boneti. L.

Ea est species quam phlogosis ventriculi seu gastritis, nec non hepatitis, cystitis, hysteritis excitant.

Curatur ut morbus primarius phlebotomiis, aquâ pulli, narcoticis.

4. *Pyrosis Suecica* Illustriss. Equitis Linnæi, Archiatri Suecici epistola ann. 1752, *Cardialgia sputatoria* ipsi dicta. C.

Est apud Suecos, qui Alpibus Lapponicis proximè adjacent, morbus endemicus, quo dimidia pars hominum laborat tum mas tum foemina. Dolor pressorius sub scrobiculo cordis premit versus dorsum & pectus, repetitis vicibus summâ cum anxietate, usque dum æger incipit ex ore emittere salivam instar rivuli cum repetitâ nausæâ, interdum vomitione; saliva exiens ad libram semissem & libram unam est calidissima, purissima, aquei coloris, quo effluxu mitigatur morbus aut saltem per unum, alterumve diem æger immunis est à morbo.

Paroxysmus excitatur à cibis fumo induratis, carnibus salitis, larido, pulte quavis. Mitigatur carnibus recentibus, piscibus, lacte dulci; morbus durat sæpè per vitam, nullâ verâ medicinâ adhucdum cognitâ; nonnulli utuntur vomicâ nuce pulveratâ ad scrupulum unum intro sumptâ, alii alia adhibent; hæc scribit *Ill. Car. Linnaeus*.

5. *Pyrosis ulcerosa* Frid. Stokari differt. Academ. Ardor stomachi Basileæ an. 1704. C.

Est species pyroseeos pertinacis, diræ, quæ ab ulcere pylori per multos annos fovetur.

Quidam multibibus à triennio de ingenti ardore epigastrii versus pylorum querebatur; à sumpto quocumque salito vel acri, ut vino, iusculo, acerbissimum dolorem velut à prunâ aut ferro candente inuito patiebatur; dolore furente, pugno epigastrium validè comprimebat, gemitus, suspiria ac ejulatus edere cogebatur, cætera benè erant.

Dabantur cremores hordei, farinæ avenacæ, bolus armena, cornu cervi ustum, creta, lapides cancrorum, sed incassum; pulvis ex radice althææ, gummi arabici & tragacanthâ fuit inutilis; pulvis feminum cydoniorum aliaque frustra adhibita sunt.

Sumpsit vomitorium à Medicaastro, unde malum increvit, anorexia, fitis, hæctica, debilitas, urina rubicunda, vomitus habitualis, tabes marasmodies, inde in ascitem, & post atroces intestinorum dolores, mors, prius tamen anhelitus olebat graviter.

Abdomine aperto viginti mensuræ feri viridescantis effluxere, stomachi fædes mutata, fundus sinistrorsum, orificia dextrorsum vergebant; stomacho aperto foetor horrendus exivit, in antro pylori erat ulcus tres pollices latum, sordidum, coenosum, foetidum, & cacoëthes, caro lacera & putris, fæcies foetida, intestina valdè attenuata, hinc inde inflammata, hepar exsangue, pallidum, duriusculum, glandulæ mesenterii duriusculæ, cor exiguum, flaccidum, pericardium sero distensum, sanguinis vix unciae duæ in corpore, &c.

Cura à lacte, quod nemini in mentem venit, erat auspicanda.

6. *Pyrosis à conceptione* Paul. Hermannii obs. Von der Lahr. diff. de sterilitate. L.

Hic celeberrimus Professor Leydenensis observavit mulierem quæ imprægnatam se cognoscebat ex pyrosi quam statim à conceptione experiebatur, ita ut suam graviditatem inde certò prædicaret; hunc morbum *Hermannus* exhibitione oculorum cancrorum, martialiumque feliciter sedavit, at ultimâ vice per novem menses graviore multò pyrosi cum majori ventriculi rosione & ardore ea vexabatur, ita ut iisdem remediis profligari non potuerit, usquequò demum dato tempore geminum foetum exclusit; in illâ itaque sodâ aura feminalis mariti erat principium morbificum, & quò uberius erat hoc principium, eò major erat pyrosis.

XIX. CARDIOGMIUS; *Aneurysma præcordiorum; Anevrysme du cœur, &c.*

Est gravis pertinaxque molestia in præcordiis cum sensu ponderis & magnæ molis pulsantis à minimo motu increscens; cordis vasorumve vicinorum molitaductæ aut aneurysmati tribuenda.

Cardiogmi nomine, ait *Galenus*, quidam intelligunt cordis motum quemdam palpitationi similem; *Gorræi* definit. Alii verò cordis etiam dolorem hoc nomine significant: nos verò eum indigitamus morbum adhucdum obscurum.

rum, qui à cordis & vicinorum majorum vasorum anevrysmate, tum ejus visceris mole, cum vel sine polypo, dependet.

De hoc morbo consulendi sunt *Lancisius cap. vi. de cordis anevrysmatibus*; *Ill. Senacus des malad. du cœur, tom. 2 liv. 4 chap. 8*; *Anton. Matani de præcordiorum morbis anevrysmaticis, Florentiæ 1756, pag. 34 &c.* *Meckel Mem. de la Soc. de Berlin, 1755 pag. 58.*

Cardionchus dici potest à *cardia* cor, & *onchos* tumor, sed præstat nominis cæterum vacui significatum definitione determinare.

Portentosè dilatari cordis ventriculos, auriculas, sinus, cavam ipsam & aortam frequenter satis observatur, & frequentius observaretur, nisi denegarentur mortuorum extispicia; interea hujusce morbi diagnosi intricatissima remanet, & si à morbo palpitatione dicto distingui queat, id ex sensu magnæ molis in cordis regione pulsantis, quasi præfocantis, repeti posse videtur; in his tenebris non species distinctas, sed individuas observationes referemus.

1. *Cardiogmus polypofus* Hombergii *Histoire de l'Academ. R. des Sc. ann. 1704 pag. 159. C.*

Matrona annorum 35 patiebatur dirum asthma, frequens & magnum capitis malum, cum perpetuâ vigiliâ & *doloribus pectoris*; si vel minimum sedimoveret, asthma adaugebatur, accedente violentâ cordis palpitatione, quæ per horam interdum perseverabat; aliis etiam symptomatis successivè laborabat, unde morti proxima sæpè reddebatur; durante paroxysmo, magna ac sensibilis aderat venarum colli & brachiorum pulsatio, exactè sequens motum cordis & quasi undulatoria.

Secto cadavere cor duplo majus inventum est & flaccidum, cava solito ampliora & graciliora, polypi cordi adhærentes & per arterias ad pedem & ultra extensi.

2. *Cardiogmus Palaggii*, Lancisi de cordis anevrysmatibus propos. 53. *Anevryisma ventriculi dextri. C.*

J. Palaggi, Canonicus Romanus, hypochondriacus, cordis palpitatione reversivâ laborabat cum pulsûs inæqualitate & intermittentiâ, maximè verò quoties corpus aut animam vehementer exercuisset; suffocativum etiam asthma identidem ac vertigo illum vexabant.

Vidit *Lancisius* in cadavere valvulas aortæ osseas vel cartilagineas, venam cavam, auriculam & ventriculum dextrum ita dilatata, ut pugnum admitterent; interea sinistra cordis cava in statu sano permanebant. An ex epilepsiæ paroxysmis ortum duxisset hic morbus dubitandum est: Idem Canonicus sphacelum dextræ manûs passus erat. Similem casum refert *Hildanus Centur. 2. obs. 99.*

Ex osseis valvulis orificiî aortæ dilatatum fuisse magis cor sinistrum quam dextrum patet ex *historia 49. lib. 2. sect. 7. Boneti*, quam ex *Horstio* mutatur. Multis aliis exemplis constat cardiogmum sine polypis exstitisse, & plures polyposæ concreciones in agone mortis à lymphæ coagulo producuntur.

Similem morbum à venâ pulmonari cartilagineâ angustiori refert *Ill. Senacus*; à sarcomate inter aortam & arteriam pulmonarem, *Garnerius*; ab aortâ offîcatâ & angustissimâ, *Blancardus*.

Multiplici observatione constitit mera cordis aneurysmata sine ullâ concretionem polyposâ existere, & cardiogmi symptomata creare, *Ill. Senac. liv. 4 chap. 8 n° 5*. De hac specie videtis *P. de Marchettis* & *Ill. Senac. pag. 400*.

3. *Cardiogmus auriculæ* *Ill. Senac. liv. 4 chap. 8 n° 8. C.*

Puella vicennis difficulter respirabat, deinceps in lecto jacere non poterat, sine periculo suffocationis; conquerebatur de violenta pulsatione infra xiphoidæam cartilaginem, pulsus imminuebatur, fermè evanescebat, sub morbi finem oedematia pedes & tibias affecit; cor bubulo non minus inventum est, ast ventriculus dexter maximè, & auricula dextra portentosè intumuerant, cava inferior & superior diametrum brachii adepta erant, pars sinistra cordis rectè se habebat; numquid in hac specie pulsatio cordis debilior ob laxitatem ventriculi & auriculæ affectæ? numquid pulsatio à dextris aut ad antica debet esse potius quàm ad latus sinistrum? nonne in hac specie jugularium undulatio frequentior? His signis addit *Lancisius* pulsum magnum & æqualem.

4. *Cardiogmus cordis sinistri* *Poterii Centur. 3 cap. 22. C.*

Quædam est respirandi difficultas, quæ per intervalla deambulantibus accidit; in hac fit præceps virium lapsus, æger propinquis tenetur niti adminiculis, aliàs humi corrueret; hi ægri ut plurimum derepente moriuntur: In hoc morbo vena pulmonaris distensa disrumpitur, & sanguine effuso spiritus illicò suffocatur.

5. *Cardiogmus aortæ* *Ill. Senac. pag. 407. n° 6. C.*

Vidi, ait ille, virum violentis palpitationibus obnoxium; pulsationes erant è sinistro latere infra costas, cum doloribus vividissimis; principium morbi erat dilatatio aortæ ab origine suâ usque ad diaphragma, tanta ut capitis volumen æquaret, volumine cordis vix adaucto.

6. *Cardiogmus à mole cordis* *Petr. de Marchettis obs. 49. C.*

Venetus quidam, crapulosus, quadragenarius, de respirandi difficultate conquerebatur, & de hypochondriorum angustia; subito extinctus est. Secto cadavere, cor adeò amplum observavit Auctor, ut tria naturalis magnitudinis æquaret, ventriculis itidem amplissimis & carnosissimis, undique pericardio adhærens, & hypochondrium pressione suâ in tumorem elevans.

Cor incrassatum, pinguedinosum pluries observatum est. Cardiogmum procreant quæcumque valent sanguinis impetum in cor adaugere, ejusque per vias suas transfluxum reprimere, ac tonum ejus cordis imminuere; hinc patet cur concionatores, iræ, exercitiis violentis dediti huic sint obnoxii; cur ad levem motum paroxysmus accedat, tunc enim sanguinis impetus in cor crescit; cur lapsus, casus, ictus pectori inflictus, cur cacochymia ferrosa, acris, cordis textum laxans, vel erodens, cur strictura orificiorum

cordis, concretiones polyposæ, aortæ aneurysmata, tumores vasa vicina prementes, huic morbo anam præbeant.

Ad procrastinandam mortem repentinam quâ sæpè terminatur hic morbus, quies corporis & animi necessaria est, nec non phlebotomia identidem repetita, licet hydrothorax & œdematia immineant in fine morbi; suadentur etiam narcotica ad spasmos & dolores cordis minuendos, demum diæta media constanter servanda.

Morbus hic sæpiùs confunditur cum palpitatione & cum asthmate, verum longè diversus est ratione principii; serior ætas hujus diagnosim forte elucidabit. Maxima mortium repentinorum pars, quæ vulgò apoplexiæ tribuitur, pendet ab hoc morbo, quatenus subito rumpuntur aneurysmata, ut aliquoties ipse comperi; sunt tamen qui diù hoc conflictati vivunt, sic S. Philippus de Neri octogesimum annum attigit hoc morbo laborans, referente *Casalpino*.

De his vide palpitationem, syncopem, orthopnoeam, quibuscum cardiogmus valdè affinis est.

7. *Cardiogmus Leprotianus*, Ant. Leproti Observ. de aneurysmate arteriæ bronchialis Commentar. Acad. Bonon. 1731. C.

Dolor ad sternum, dorsum, scapulas, intolerabilis, qui minor erat cum æger pronus jacebat demisso capite; aderant vigilæ, oris amaror, flatus, qui ab obice ex œsophago in stomachum repellebantur: dyspnœa crescens, facies livida, jugularis sinistræ pulsatio in pectore, pulsus in carpo inæqualis: Hæc in cursore juveni.

8. *Cardiogmus Meckelii* Mem. de l'Acad. de Berlin des maladies du cœur Observ. C.

Est illa species in qua ob cohæsionem cordis cum diaphragmate & pericardio adsunt dolores cordis cum dyspnœa, præcordiorum anxietates, pulsus intermittens, &c. Vide ejus morbi historias in quibus ventriculi cordis flaccidi, sanguineque turgidi ac distensi fuerunt. Vide *Palpitationem 8am*.

ORDO QUARTUS.

DOLORES ABDOMINIS.

XX. CARDIALGIA; *Morsus ventriculi* Latinis; *Mal au cœur*; *Cardialgie*.

Est molesta quædam sensatio ad stomachum aut epigastrium relata, quæ syncopem minuitur.

Distinguitur à cardiogmo defectu gravium symptomatum, ut oppressio-
nis,

nis, palpitationis vehementis, quæ solent cardiogmum concomitari. Juxta Scholasticos differt etiam quòd principium habeat cardialgia in ipso stomacho, vel ejus orificio sinistro *cardia* dicto. Verùm ægri ita confusè sentiunt locum affectum, ut indigitare ipsum determinatè nequeant. Differt à Leipothymiâ, quia in cardialgiâ sensatio molesta oritur circa epigastrium, in Leipothymiâ vertigo, obnubilatio oculorum scenam ducunt, & deinde sequitur affectus cordis, vel cardiæ. Differt à Gastrodyniâ, in qua est atrox stomachi dolor, non simplex molestia, nec ille virium vitalium lapsus, quem exprimunt ægri dicentes *mox se morituros*, vel *cor sibi mori*, aut *deficere*.

Advertendum est nomine generico *doloris* vel *algiae* Veteres non semper intellexisse molestiam tantum eam, quæ à partium vulnere distractioneve oritur, vel dolorem vividum, cum in cardialgiâ sit sensatio confusa, quæ à dolore illo acri & vulnerante maximè discrepat.

Sedem ejus in cardiâ *Galenus*, in pyloro potissimum *Frid. Hoffmannus* reponit; ast in cavo stomachi sæpius esse verosimile est.

1. *Cardialgia a saburrâ* Juch. Differt. Erfordiae; *Dolor cardialgicus à cruditatibus oriundus* Frid. Hoffmanni tom. 2 pag. 261 n° 6. B.

Ea species cognoscitur ex signis cujuscunque saburræ in stomacho latitantis, scilicet sive saburræ crudæ à crapulâ recenti, saburræ viscosæ, saburræ acris & biliosæ, putris aut rancidæ, quæ signa sunt, pondus epigastrii, anxietas, nausea, ructus, pravus in ore sapor, linguæ sordities, borborygmi.

Curatur verò emeticis quoties adest cum cardialgiâ oris amaror, capitis vertiginosa gravitas sine tensione epigastrii; verùm emesim sæpè ciet aquæ tepidæ potus; si acris fuerit saburra, aquam pulli, oleum cum aquâ præscripsisse sufficiet; in hoc etiam casu potus leviter cardiacus, vires stomachi augendo, vomitionem quandoque adjuvat; demùm cathartica recidivam prævertunt.

2. *Cardialgia à veneno* Frid. Hoffmanni cap. 2 n° 6 tom. 2. A.

Veneni nomine hîc intelligo quidquid vehementi stimulo ventriculum laceravit ore prius sumptum, ut arsenicalia, antimonialia, imò cathartica resinosa inopportunè assumpta. Hujus signa sunt, cum intensissimus est morbus, cephalalgia, vertigo, agrypnia, delirium, convulsio, pectoris oppressio, cordis tremor & syncope, pulsus exiguus, debilis, interdum durus & inæqualis, vel intermittens, in abdomine ventris tormina, constipatio, urinæ suppressio, in artubus refrigeratio, horror, sudor frigidus, facies livida, contracta, &c.

Vidi ab arsenici drachmâ deglutitâ ea omnia symptomata & alia plura accessisse, scilicet oris & œsophagi epithelidem ablatam, erosam, penis sub finem morbi spasmus, & post octiduum mortem atrocissimam, licet optimis auxiliis usus esset hic miser, à Pharmacopolæ fimiâ delusus, scilicet ab aromatario, qui contra leges medicamenta chymica ægris vendebat.

In his casibus aqua pulli, pinguedo fusa, butyrum fustum, lac, aqua tepida.

pida, decoctum omaforum affatim debent hauriri, ut vomitio juvetur, & venenum demulceatur; dein clysmata similia injicienda, & narcotica subjungenda.

3. *Cardialgia flatulenta* Huberti Marchand Differtat. Argentin. habita anno 1754; *Dolor cardialgicus flatulentus* Frid. Hoffmanni tom. 2 cap. 2 pag. 257. A.

Dignoscitur hæc species per tumorem ovi gallinacei magnitudine versus partem dextram epigastrii, ubi situs est pylorus, necnon ex majori respirandi difficultate propter turgescentiam ventriculi à flatibus; adde ructuum frequentiam, quibus dolor nonnihil sublevatur; denique, addit *Hoffmannus*, post cibum, præsertim qui inflat, assumptum, ordinariò dolor ingravescit.

Hæc autem cardialgia ab *Hoffmanno* descripta videtur vix discrepare à Gastrodyniâ flatulentâ, vulgò colicâ stomachi ventosâ dictâ, à quâ tamen omnes nostrates Medici cardialgiam distingui etiam genere contendunt.

In hoc morbo, si pulsus valeat, à phlebotomiâ ordiendum; dein aqua pulli liberaliter haurienda, laudani granum unum est præscribendum, præmisso, si minus urgeat dolor, clysmate; lintea calida epigastrio & pedibus admovenda, eo fine ut spasmodica orificiorum stomachi contractio solvatur. Si dolor levis sit, temperamentum pituitosum ac frigidum, stomachus debilis, valent in hoc casu stomachica & carminativa, nimium rusticis in quavis specie laudata, ut decoctum baccarum juniperi, piperis grana integra, anisum, fœniculum, quæ in aliis casibus phlogosim, siccitatem, doloremque intendere valent, & præ aliis theriaca recens.

4. *Cardialgia febricosa*, Vide Mortonum hist. 16 cap. 9; *Febris cardiaca* Torti de Febr. lib. 3 pag. 125 & 183. A.

Febricosos nuncupat affectus *Werthofius* illos qui febris cujusdam intermittens, vel remittens sunt accidentia, ut distinguat eos à febrilibus, qui continuas stipant. Cardialgia febricosa est series symptomatum cardialgicorum paroxysmum febrilem concomitantium, cum eo sæpius ingruentium, & recedentium, & in febris vigore crescentium, quod de quovis alio accidente febricoso, vel intermittente febre comitante est intelligendum.

In tertiana sæpius, dum adhuc rigor & horror ægrum infestat, vel desinit, accedit acerrimus ventriculi morsus cum paucâ vel inani vomitione; accedit animi defectio, seu syncope stomachica, pulsus exilis, facies Hippocratica, luctuosum suspirium, &c; pro expiratione eduntur clangores, aut ululatus in his casibus, quæ vix unquam primum accessum comitantur, sed secundum, aut tertium, rarò quintum; quò graviora sunt symptomata, eò majus mortis periculum est sequenti accessu expectandum.

Quomodo differat à syncope febricosâ, vide suo loco; syncopem scilicet nulli dolores ventriculi præcedunt. Dolores ventriculi periodicos sine febre alternis diebus recurrentes observavit *Bartholinus Centur. 3 obs. 50* in propriâ filiâ & aliis.

5. *Cardialgia sputatoria* Car. Linnæi Archiatri Suecici epistola anni 1751: Vide Pyrosim. C.

6. *Cardialgia scirrhusa* Boneti Sepulchret. obs. 13.

A *Scirrhus* ipsius ventriculi pluries observata Hippolito Bosco, unde dolor per annos perseverans.

A *Molâ*, seu excreſcentiâ carnosâ in ipſo ſtomacho obſervatâ à Vitagliano apud Panarolum.

Ab *Scirrhus* pylorum, pancreasque occupante, Riverius Centur. 1. obs. 90.

Ab *Hepatis lienisque* duritie, Bonet. obs. 31.

A *Pancreate scirrhuso*, obs. 49, & Piso de colluvie ferosâ pag. 594.

Hæc verò species potiùs ad Gastrodyniam attinet.

A *verrucâ Stomachi* Acad. Nat. Cur. Dec. 1 ann. 1 observ. 109.

A *Strumâ*, Dec. 3 ann. 5 & 6 Obs. 175. &c.

7. *Cardialgia Paralytica*; *Paralyſie du ventricule. Rarus ventriculi morbus* D. Lieutaud Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1756 pag. 223.

Cognoscitur ex continuo ſenſu plenitudinis & gravitatis in ſtomacho, cum naufea & impotentiâ vomendi.

Sexagenarius de his ſymptomatis diù conquæſtus, cui propinata emetica nullam vomitionem excitabant, poſt mortem exhibuit ſtomachum tenſum & repletum, licet per plures ante obitum dies perparum alimenti ſumpſiſſet; pylorus etiam liber erat, unde noſter Auctor aliquo jure deducit ſtomachum ſenſu & motu deſtitutum fuiſſe, nec potuiſſe alimentis ſe exonerare, quod accidit veſicæ urinarie, dum ejus corpus paralyſi afficitur. Lien verò erat molis exiguæ; quippe illius hic uſus cenſetur, ut repleat ſpatium vacuum abdominis, cùm cibus abſtinuit æger, & detumeſcat, cùm cibus factus eſt ventriculus.

8. *Cardialgia arthritica* Sydenham Proceſſ. pag. 710. de podagrâ. A.

Maximè familiaris eſt ventriculi languor cum ventris torminibus apud arthriticos diù podagrâ conſiſtatos; in hoc caſu nihil æquè votis reſpondet, ac vini canarini hauſtulus ſubinde deglutitus; exercitio utatur æger: ſi autem ſymptoma inducias non ferens mortem minitetur, modò caput malum ſimul non impetat, ad laudanum ſtatim confugiendum; hac ipſâ methodo ſe ab imminente morte liberavit *Sydenham*, ubi ex errore aliquo in ingentem ſtomachi ægitudine incidemat, cum vomituritione, & aliquali ventris dolore; artus interim, ex retroceſſione materiæ arthriticæ, doloris erant expertes, & ad motum plus ſolito habiles; congium nempè unum liquoris poſſetici devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerat, vini canarini hauſtum cum laudani ſui guttis ſexdecim ſumebat; quod ſi huic remedio ſymptoma non cedat, ſudor provocetur methodo & medicamentis huic uſui dicatis ad biduum, triduumve, mane & vespere per duas, treſve horas continuas.

9. *Cardialgia bradypepta. Cardilea* Plateri de dolore cordis à ventriculi imbecillitate, pag. 369 & 377. *Foibleſſe d'eſtomac.* L.

Eſt illa habitualis & conſueta cardinalgia, quæ ab imbecillitate ventriculi

procedit: Stripata est inappetentiâ; dolores comprimendo, distendendo graviusque etiam rodendo molestant, & levi errore in victu, ac gymnasticâ, maximè admissò frigore circa epigastrium, aut sumptis cibis difficilioris paulò coctionis, excitantur.

Tarda & difficilis coctio eam molestiam inducit, & saburram crudam efficiendo diversa inducit symptomata, ut inappetentiam, nauseam, ructus, cachexiam.

Huic originem præbent intemperies nativa, senectâ, debilitas à morbis prægressis, frigidorum & humidorum abusus, crapulæ prægressæ, quæ stomachum sæpius distendendo ejus tenuitatem inducunt ex *Plateri* sententiâ. Hæc species nominatur ab illo *cordis molestia*, *imbecillitas ventriculi dicta*, pag. 370. & curatio fusè traditur, à pag. 398 ad 445, ubi sequentia externa commendat, scilicet pannum scarlatinum vel pellem vulpinam, leporinam aut plumeam à vulture desumptam, aut textum ex gossypio factum, pulveribus galangæ, caryophyllorum, calami aromatici, menthæ, pulegii, seminibus fœniculi, carvi, &c, factum, & scrobiculo cordis constanter appositum; suadet etiam ut manus calida, catellusve stomachi regioni noctu applicetur; potissima verò auxilia sunt vina stomachica & diæta conveniens.

10. *Cardialgia verminosa* Bonet. Sepulchret. vol. 3. p. 527; Frider. Hoffmanni ibid. n. 19; *hirudinosa* Acad. Nat. Curios. Centur. 1. obs. 172, Hercul. Saxon. prælect. pract. part. 2 cap. 7; River. lib. 9. cap. 10 & centur. 1 observ. 91. A.

J. Bezac Universitatis Decanus accitus quondam fuit in oppidum Frontignan, ubi similis *cardialgia* plures è medio sustulerat. Secto cadavere invenit vermes ita tunicis ventriculi adhærentes, ut eum perforaverint. Tænia non rarò horis matutinis & vacuo ventriculo hos ventriculi morsus creat, cum aliquali bulimiâ, ptyalismo, quæ assumpto cibo sublevantur; identidem hujus fragmenta *cucurbitini* dicta foras amandantur; in hoc casu magna copia olei juglandum, succus aurantii amari *bigarreau* dicti, præter emetica, aquas Balerucas, &c. non rarò profuere.

Quædam medicamenta pro venenatis habita hic laudantur, ut radix *mimose pudicæ*. Vide *Labat histor. Antillarum*; *spigelia anihelmia*, *nicotiana*, *tabacum*, arcanum D. *Herrenschwand* fortè sunt hujus generis: Vide *Wepfer. de cicuta aquatic. cap. 13 hist. 3*, *Hildan. centur. 1. obs. 27*.

11. *Cardialgia lactentium*, *Cardiogmus* Nenteri Tabula 209 cap. 9. A.

Est, ait auctor, species *cardialgiæ* infantibus familiaris cum anxietate præcordiorum & dolore gravativo conjuncta, à flatulentâ abdominis & ventriculi distensione originem habens.

Cardialgia adultorum strictior, ista laxior est; *cardiogmus* cruditates tantum primarum viarum cum flatibus & vermibus pro causâ agnoscit: cognoscitur, 1° anxietate & angustia præcordiorum cum dyspnœâ; 2° nausæâ, anorexiâ, & vomitione concurrentibus; 3° copioso salivæ effluxu, si vermes subsint; 4° febriculâ quandoque satis intensâ, convulsionem non rarò comites habente. Oritur à mercurii reliquiis, saburrâ viscidâ, lumbricis, sudore, achori;

achoribusve retro pulsus: ructus & flatus sublevant; alvus aperta bona; panophobia, convulsiones & febricula periculum portendunt.

Purgetur infans ex syrupo florum perficorum cum guttis tribus vel quatuor syrupi emetici Glauberiani, vel granis duobus tribusve ipecacuanhæ ac mannæ uncia, si bimus vel trimus fuerit; unguenta oleo anethi, aut petrolei guttulis paucis additis umbilico illinantur, iteretur catharsis, clysterum usus, &c.

12. *Cardialgia à cardiogmo* Bonet. Sepulchret. tom. 2 pag. 80 observ. 45. C.

Cardialgia per annum post pastum revertens, cum respirandi difficultate, pulsus interceptione aliisque gravibus symptomatis observata fuit ab Antonio de Pozzis apud Chiliarcham, cujus cor inventum est bovino majus, pulmones flaccidos comprimens, duobus polypis distensum, quod à sumpto cibo comprimebat ita stomachum ut ea omnia symptomata sequerentur; cardiogmus verò quid sit juxta nos supra diximus. Rarò de principiis morborum mechanicis in praxi cogitamus, qui omnia saburræ vel fluidorum vitiis tribuimus.

13. *Cardialgia inflammatoria* Tralles ad Gastritidem attinet. A.

XXI. GASTRODYNIA; *Cordis dolor* Fel. Plateri Class. de doloribus; *Cardiaca* Panaroli; *Colica ventriculi* vulgò aut *Stomachi dolor*; *Dolor ventriculi* Boneti Sepulchret.; *Cardialgia* Fr. Hoffmanni, qui hoc genus cum ventriculi dolore confundit, a quo dudum ipse Bonetus sejunxit; *Colique d'estomach*, *foiblesse d'estomach*, *pesanteur d'estomach*. Ægros *Stomachicos* vocat Cælius Aurelianus.

Est quicumque dolor notabilis & constans in regione stomachi, qui continuâ animi defectione non stipatur ut cardialgia, nec pyrexia ut gastritis.

In cardialgia imminet syncopes periculum; ægri animum, viresque sibi deficere sentiunt, & nostrates sibi stomachum mori conqueruntur. Ast in gastrodyniâ licet intensus quandoque dolor in syncopem demum ducat, talis animæ defectio non constanter imminet, aut vix unquam adest.

1. *Gastrodynia saburræ*. *Colique d'indigestion*, De Meyserey n. 410. A.

Est ea quæ à ciborum quantitate, qualitate, pastûs tempore, peccantium ingurgitatione procedit. Error autem in cibis est eò major quòd cibus quantitate, qualitate & respectu stomachi assumentis vitiosior est: idem enim cibus qui sano utilis est stomacho, debili noxius sæpe apprehenditur. Hac farcinâ, Medicis saburrâ, onustus stomachus, licet sæpè vomitu aut diarrhœâ post cardialgiam fugacem se liberat, quandoque vehementer contractis suis orificiis contenta comprimit; & ab hac compressionem dolet intensè, sæpiùs cum sensu ponderis respirationem inhibentis, pulsu duro, febrili, aliàs verò depresso, tardo. Dolor verò tolerabilior est multò quàm in gastrodyniâ flatulentâ & biliosâ.

Gastrodyniam à lacte coagulato, à lardi frusto, ab horæis fructibus, à

millenis aliis cibis dyspeptis oriundam observare sæpè datum est, ut plurimum verò vomitio spontanea vel artificialis, aut diarrhœa oborta eum morbum solvunt, nec consultum est alimentis factum stomachum narcoticis consopire, nisi atrocitas doloris suadeat; ut plurimum aqua tepida, oleum, clysmata, penna intra œsophagum adacta ægrum liberant; unde hanc speciem vix inter dolores stomachi recensent auctores, quam velut symptoma dyspepsiæ, vomitûs aut alterius morbi per transennam memorant.

2. *Gastrodynia flatulenta*; *Inflatio Aëti*; *cardialgia hypochondriaca Ettmulleri*; *Cardialgia flatulenta* Frid. Hoffmanni; *Colique venteuse d'estomac*. A. Vide quæ de eâ diximus, dum de *cardialgiâ*.

Est vehemens dolor tensivus sub cordis scrobiculo, cum respirandi difficultate, flectendi antrorsum trunci necessitate, qui flatuum emissionem sublevaratur: accedit pulsûs imminutio, depressio, extremorum frigus, summa anxietas, præcordiorum angustia. Differt à gastritide, à gastrodyniâ hystericâ aliisque, quod epigastrium pressionem à manu factam toleret, quâ aliàs exacerbatur dolor.

Præmissâ phlebotomiâ, si pulsus permittat, præmissoque clysmate emollienti, & copioso potu aquæ pulli calidæ, si dolor non nimis urgeat, ad oleum amygdalarum recentissimum & demum ad laudanum vel theriacam recentem, aut pilulas de cynoglossò deveniendum est: laudanum solidum ad granum & ultra, liquidum ad guttas viginti, vel triginta, pilulas de cynoglossò ad grana sex vel plura: cavendum à catharticis etiam lenibus usquequo dolor per diem evanuerit; in prophylaxi abstinendum à cibis dyspeptis, leguminosis: juscula emollientia, serum lactis, acidulæ usurpandæ ad prophylaxin.

3. *Gastrodynia biliosa*; *Cardialgia atrabiliaris* Hollerii & Zacuti; *Cardialgia epilepsiam inducens* Amati Lusitani Centur. 1 Obs. 20; *Cardialgia biliosa* Bianchi; *ab ira effræni* De Meyserey n. 411. *Colique bilieuse d'estomac*. A.

Ea est quæ foveri censetur à materie biliosâ, acerrimâ, porraceâ, æruginosâ; bilem verò flavam in viridem mutari per acida vitriolica probant experimenta Grossii ab *Ettmullero* allata; dolor in hac specie vehemens est, ut à veneno assumpto; quandoque convulsiones inducit; observante *Amato*, non rarò morbus veneno assumpto tribuitur: Imò post mortem repertus est ventriculus ruber & ferè excoriatus observante *Bartholino* & *Boneto* in *Sepulchreto obs. 1. de ventriculi dolore*; de cætero, si æger biliosus, calidus, liquoribus spirituosus, regimini calido assuetus sit, ad hanc speciem præ cæteris pronus est: bilem è duodeno in stomachum faciliè refluere docent experimenta *Ludovici Davizard D. Med. Societatis Regiæ Scientiarum sodalis meritissimi*.

Solvitur hic morbus vomitione & dejectione uberi bilis acris viridescentis, aut æruginosæ, præmissâ phlebotomiâ & ptisana emolliente.

Emetica levia in ipso paroxysmo adhiberi possunt, ut decoctum seminum raphani, oxymel scilliticum ad drachmas sex, sed si dolor minùs urgeat,

geat, aqua pulli affatim bibenda & vomitione rejicienda: in prophylaxi nihil utilius est aquis acidulis.

4. *Gastrodynia à veneno* Boneti Sepulchret. observ. 2, 3, 4, 9, 17: à viru, De Meyferey n. 414; à *vasis cupreis*, Cosnier Journ. de Med. Oct. 1755. A.

Ea est quæ à venenis corrosivis assumptis producitur, ut ab acidis puris, nitri, salis, vitrioli, mercurio sublimato corrosivo, arsenico, quod vel errore assumentis, vel malitiâ propinantis accidit, unde casus medico-legalis, qui exigit magnam Medici coram Judicibus eum referentis solertiam & prudentiam. Si venenum sit corrosivum, actuale, ut prædicta, evidens est labia, linguam, fauces, prius affici quàm ventriculum, adeoque his reapse corrosis de veneni assumpti realitate non dubitandum est. Si verò symptomata illa externa deficient, dubium potest esse num morbus à causâ internâ, num ab externo veneno dato, procedat. Mos est in hoc casu exenterato cadavere panis frustum in stomachi succo tingere, & cani vorandum præbere; & ex subsequente canis morte, ex stomachi erosione, livedine venenum datum esse concludere; verum conclusio ex prædictis non est rigorosè deducta, nisi plures circumstantiæ conjecturam verosimillimam faciant. *Vide curationem dum de cholerâ: à fungis venenatis* orta gastrodynia est gravativa, tensiva, cum suffocatione & strangulatu: vide *Orthopnæam*: præmisso emetico acida & potissimum acetum eximium est antidotum: ea verò quæ vasis cupreis, plumbeis, ortum debet, stipatur convulsionibus, clamoribus, delirio: vid. *Rachialgiam*. & Journ. de Medec. Octobr. 1755.

5. *Gastrodynia ulcerosa* Boneti Sepulchr. obs. 5, 6, 7, 8, 27, 28, 42, 43, 48, & additamenti obs. 3. a *Ventriculi sphacelo*, omenti, pancreatis, vicini hepatis putredine, exulceratione, corruptione, obs. 2, 18, 19, 23, 38, 48, 50, additam. obs. 1^a, 2^a, &c. A.

Est ea species quæ gastritidem, & phlegmasias suppuratas viscerum stomacho vicinorum sequitur, inde enim exesio ipsius stomachi, aut à pure, ichore, vapore putri, ejus continua irritatio, vomitio frequens, hectica, aliaque lethifera symptomata exsurgunt.

6. *Gastrodynia Americana; Prolapsus cartilaginis mucronatæ* G. Piso. de morbis Ind. Occid. cap. 8. *Spinela* Lusitanis. A.

Corporis totius languorem inducit cum dolore stomachi, aliquando vomitu, summâ respirandi difficultate, quæ ex refrigeratione muscutorum pectoris, tum imprimis mucronatæ cartilaginis compressione oritur; hinc mox ex dejectione appetitûs magna virium imbecillitas subsequitur, & atrophiam minatur. Chronicus est morbus & frigidus, non tamen per se lethalis, paulatim invadens, & cognitu in principio difficilis.

Empyrici signum hujus morbi dicunt esse varices in brachiis; differt à cachexiâ, oppilatione cachecticâ, quod vultu quidem tristi & dejecto, non tamen decolore & livido sint, nec pondus aut duritiem in hypochondriis sentiant, tum & fames langueat.

Curatio discutientibus, calefacientibus & corroborantibus internis, externisque

que absolvitur, interea sunt juscula pipere, imò allio & cæpâ condita, pilulæ stomachicæ, syrupus tabaci, vinum generosum, balsamum copaiva, fassaparillæ & sassafras decoctum cum aniso, cinnamomo. Externa sunt cucurbitulæ siccæ iteratæ mamminis applicatæ, mox stomachi & pectoris inunctiones ex oleo corticis aurantiorum, tabaci, artemisiæ & menthastri; scutum stomachale ex herbis corroborantibus, demùm emplastrum ex resinis & balsamis. Commotus ego, ait *Piso*, felicissimo horum remediorum successu, in colicâ atrophîâ, & dysenterîâ, commendavi nostris Chirurgis & cucurbitulas siccas & topica externa.

7. *Gastrodynia periodynia.*

Periodynia Græcorum est ni fallor species Gastrodyniæ chronicæ qualem observavi in sexagenario Sacerdote qui ante sex menses per totum tempus digestionis in stomacho contorsiones, motus, dolores, & distractiones patiebatur, intestinis etiam consentientibus, linguâ siccâ, sine siti tamen: macies accesserat, vires attritæ erant, alvus adstricta, pulsus rarus, sano similis, quidam dolor in lumbis.

Præscripsi juscula ex pullo, narcotica, & dein lac asininum, quo per mensem sumpto, sanus evasit.

8. *Gastrodynia calculosa* Schneideri, lib. 3. de Catarrhis, cap. 7. cognita Riverio, Alfario Crucio, Bartholino, aliisque observata. C.

Est ea species quæ à bezoarticis aut ægagropilis in stomacho aut ejus viciniâ enatis ortum ducit.

Faber quidam jamdudum de sensatione molestâ lapidem molarem in suo stomacho referente conquerebatur; invitis omnibus auxiliis obiit; inventus est in jejunio intestino lapis albescens pylorum comprimens, quem nullus Medicus suspicatus fuerat. *Vide* similes observationes, dum de *Ileo*. *Vide* etiam *Boneti Sepulchret. Tom. II. pag. 77, obs. 33. de Calculis cysticis. obs. 31. de Calculo gastrico, ibidem, obs. 32.* & sex historias calculorum similium in *observ. 29.* Calculos gastricos vidi ellipsoideos, albos, aquâ leviores, ovo columbino multò majores, ad ignem non inflammabiles, adeoque à cysticis diversos, ex quibus ileus obortus fuerat.

Vidi etiam diversos circulatores, quorum alter plures lapides durissimos, glabros, sphæroideos, œsophagi diametro non minores, impunè vorabat; alter præterea saxum testaceum, ex quo tota Urbs Monspeliensis constructa est, masticabat & deglutiebat cum lapillis grandiusculis, quos in abdomine colliso crepitantes audiebamur; utrum eos dein vomitione rejicerent compertum non habeo. Curavi etiam in Nosocomio militem, qui ludi gratia scyphos vitreos in ore contritos voraverat.

Sæpè hepatalgiam calculosam comitatur gastrodynia. *Vide Boneti Sepulchret. Tom. II. pag. 76, obs. 31, 32, & 33.*

9. *Gastrodynia adstringens; Stomachi adstrictio* Aëtii lib. 3. ferm. 1. cap. 13. L.

Est molestia inter digerendum cum alvo constipatâ, æstu generali, maxime verò manuum ac pedum, faciei rubore, pulsu frequenti, aut juxta quosdam febriculâ; accidit temperamentis aridam & densam carnem habentibus;

tibus; hæc *Aëtius*. Id morbi autem mihi pendere videtur ab ariditate & crethismo ventriculi, à defectu potûs aquosi, & à dispositione spasmodicâ generis nervosi.

Suadet *Aëtius* in paroxysmo, id est durante digestionem, frictionem & vincturam extremorum, situm erectiorem, gestationem in lecticâ, dein humectantia & diluentia adhibenda, ut inunctiones corporis ex oleo cum paucis nitro; extra paroxysmum juvant multus potus aquæ calidæ, lavapedium & maniluvium frequens. Ipse *Aëtius* dicit se juvasse in intervallis illos ante pastum lavando, morbo recedente vinum exhibetur; cibi autem sint facilis coctionis, & in tres vel quatuor pastus dividantur.

10. *Gastrodynia atterens*, Vide *Jonston* Idea medicinæ, pag. 445; *Stomachi attritio* Boneti Polyalth.; *Periodynia stomachi* Hippocratis, quæ ejus vehementem & circum tensum dolorem significare scribit *Gorræus*. *Foiblesse d'estomach*, Diction. de Santé, ubi fuse signa & curatio. L.

Hæc species etiam inter digerendum accidit, sed cum extremorum frigore, anhelitûsque difficultate, unde à præcedente discrepat; an diversa species à gastrodynia saburrâli, flatulentâ, &c.? *Jonstonus* suadet inunctionem epigastrii cum oleo nardino, & intus piperis drachmam. *Hecquetus* potum copiosum & emollientem in pastu; in dolore verò theriacam recentem.

11. *Gastrodynia à peregrinis*; *Cæliacus affectus* Celsi lib. 4 cap. 12. D.

Fit à deglutitis corporibus omninò ab hominum usu alienis, ut ferro, observante *Scholtzio*; monetis cupreis, argenteis, cultello, fibulâ, clavis, aciculis. Vide Ill. *Tiffot*, *Avis au peuple*, n°. 365. A lapillis *Cardano*, *Hessio*, &c., observantibus. *Pilulas deauratas*, ac refinosas, plures menses in stomacho commoratas huic morbo ansam dedisse observarunt *Ballonius*, *Mollenbroeckius*; *frustum laridi* *Hildanus*, centur. 3. obs. 33; *zingiberis libram* *Platerus* obs. lib. 3; *vesiculas pediculis plenas* *Heurnius*; *lacertas ac serpentes*, quibus tres mille homines interfecti sunt, *Gesnerus*, *Hist. animal. de lacertis*. *Salamandras* demum emeticorum vi rejectas nuper recensuit *D. Batingne*, *Mem. de la Soc. R. de Montp.*

De gastrodyniâ quam tæniæ, lumbrici, erucæ, similiaque reptilia in stomacho latitantia sæpius excitant, vide *Cardialgiam verminosam*.

Vidi impunè deglutitas aciculas, calamum scriptorium, scyphos vitreos, testam mytuli, nucleos persicæ, aliaque multa; sed non ita felices sunt omnes, & pluribus gastrodyniæ enormes ulcerosæ, lethales ab his erroribus superveniunt; quæ dissolvendis hisce corporibus apta sunt, ut conchyliis succus limonum, atque tutò deglutiri queunt hîc indicantur, nec non lubricantia quæ viam ad inferiora parant & aperiunt.

12. *Gastrodynia à xiphoide* *Ballonii* Epidem. libr. 2, pag. 242; *Barbette* Anat. pract. lib. 1, cap. 4. C.

Plebs Occitanie hunc morbum vocat, *la palette de l'estomac tombée*.

Non rarum esse hunc morbum testantur *Barbette* & *Bonetus*; rarior tamen est quàm vulgus putat. Hac cartilagine xiphoidea introrsum luxatâ vel depresso ventriculi dolor constans supervenit cum vomitu, anorexiâ, &

si morbus perseveret, atrophîa; assumpta esculenta & potulenta illico sursum rejiciuntur, dolor ad menses & annos discruciat. Suadet *Barbette* ut ampla cucurbitula semel vel bis epigastrio admoveatur, dein emplastrum adstringens applicetur; omnia symptomata siluisse à reductâ per manum dextri Chirurgi hac cartilagine, docet *Bonetus*. Similis huic dolori est hepatalgia calculosa, notante *Wepfero*.

Mulier quæ lapsa erat in partem pectoris anticam dolebat epigastrio, dolor à levi tactu crescebat, ea per intervalla sudabat, calebat, facies rubebat, erat oris amaror, anorexia, nausea; idemtidem deficiebat pulsus, imminebat syncope, à cathartico pejus habuerat. Accitus præscripti phlebotomiam unam & alteram, & sic sanata est.

13. *Gastrodynia pulsatilis* Boneti Sepulchret. Tom. II, observ. 45, pag. 80. L.

Cognoscitur ex molestâ sensatione corporis in epigastrio pulsantis, quæ certè molestia à dolore alias species comitante diversissima est. Hanc observari bis vel ter, & non rara est in hypochondriacis, hystericisque; vulgò tribuitur pulsationi arteriæ coeliacæ, quam refert *Bonetus* pugni magnitudine dilatatam; certum est & arterias gastricas & aortam, etiam si non aneurysmaticæ sint, in his constitutionibus sensu exquisito præditis, hunc molestum pulsum facere.

14. *Gastrodynia hysterica. Colica hysterica* Sydenhami cap. 7, pag. 132; & in processibus pag. 669. L.

Est morbus hystericas, aut morbo prægresso potissimum dystociâ debilitas mulieres afficiens, dolore circa scrobiculum cordis atrocissimo, & viridescentium humorum rejectione stipatus. Colica biliosa intestinis insidet, gastrodynia verò stomacho; in gastrodyniâ maxima sit animi dejectio & prostratio, vel desperatio; per diem unum, alterumve faceffit dolor, qui post paucas septimanas revertitur, nihilominus sæviens quàm antequam solveretur paroxysmus. Adde quod sedato morbo supersit in epigastrio sensibilitas minimam pressionem refugiens, & quod autigo non rarò huic morbo comitem se adjungat per aliquot dies. Differt ab ileo & à colicâ biliosâ, ut attendenti patebit.

Cura. Possetum seu serum lactis ope alæ seu cerevisiæ eductum affatim hauriatur; apud Gallos verò aqua pulli vel serum lactis vulgare, quod dein vomitione rejiciatur; quo peracto laudani liquidi guttæ xxv in aquâ cinnamomi hauriantur, quod paregoricum repetendum est, donec morbi ferocia superetur; si vires ferant, initio phlebotomia præmittenda est.

Extra paroxysmos, si revertantur, sumatur bolus ex zedoariæ drachmâ unâ, vel semisse, cum syrupo è conditurâ citri mane & serò per mensem, superbibendo sequentem infusionem; scilicet zedoariæ semi-uncia infundatur in vini canarini unciis quatuor per horas duodecim, colatura servetur pro usu; vel fume balsamum Peruvianum, ut in rachialgia Pictonum.

15. *Gastrodynia chlorotica*. L.

Est ea species quæ à catameniiis, hæmorrhoidibusve retentis supervenit chloroticis, easque ferè semper divexat, dolore quidem tolerabili, sed constanti, ab epigastrio ad dorsum infra scapulas extenso; quandoque cum epigastrii sensibili intumescencia adest dyspnœa à levi motu, lassitudo, crurum gravitas, faciei pallor, œdematia pedum, anorexia. Curatur ut chlorosis maximè usu repetito chalybis.

16. *Gastrodynia hypochondriaca*; *Colica hypochondriaca* Sydenhami Processus integri de colicâ hysterica, pag. 670: *ab emphraxi ventriculi*, de Meyserey n. 413.

Valdè affinis est morbus gastrodyniæ hystericæ, sed viros hypochondriacos afficit, & suadet Sydenham, ut inquirent Medici methodum curativam ipsi convenientem, cui quasi genuinè morbus cedat, tametsi chalybs imprimis confert.

17. *Gastrodynia febricosa*, Morton de proteif. febr. pag. 33 hist. 16. Journ. de Med. Janv. 1761 pag. 25. A.

18. *Gastrodynia à frigore*, De Meyserey n. 411. B.

19. *Gastrodynia metastatica*, De Meyserey n. 411. ab arthritide, scabie, herpete, fonticulis, ulceribus, mariscis, repressis. A.

20. *Gastrodynia gastrocelica*, De Meyserey n. 411. Vide *Gastrocele*. A.

Nota. Nomen colicæ dolorem coli tantum olim designabat, sensim idem nomen dolorem ilei, hepatis, uteri, stomachi, & nescio quot aliarum partium significavit, quo abusu nihil in scientiâ medicâ perniciosius est; cum enim cuique generi nomen proprium conveniat, ni confundi omnia velimus; & cum genera morborum, diversa viscera afficientium, diversa omnino sint, diversa debent esse nomina generica morborum diversa viscera afficientium, quorum saltem symptomata notabilia & connexa sunt cognita, secus nomina cephalalgicæ, cardialgicæ, arthritidis, &c. proscribenda.

XXII. COLICA; *la Colique*, *Douleur au ventre*, *Colique intestinale*.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est dolor, vel molestia intestini, potissimum crassi, regiones afficiens, & ab illius situ, figurâ & officiis determinata.

Cum intestinum tenue & crassum diversas sedes occupet, & diversis visceribus abdominis contiguum sit, difficile est ex sensu ægrotantis partem affectam determinare; & errare in hac assignandâ quotidianum est; verum ratiocinio physiologico adjuvante ex cognitis morbi causâ, principiis & symptomatis, cognitisque intestini structurâ, situ, usu, possumus symptomatum nexum intelligere, & ex hac possibilitate intelligendi nexum symptomatum eruitur partis affectæ cognitio, in hoc & alio quovis morbo: dolendum quidem est quod morborum plura genera non nisi theoriæ interventu ab invicem distinguantur; multò tutius & clarius esset ea à sym-

ptomatis solis definire; sed ad hoc obtinendum desideratur historia morborum accuratior quàm quæ hætenus datur.

Colicæ nomen *Plinii* tempore novum erat; Græci hoc morbi genus ignorabant, seu nomine proprio non insigniverant. Dolorem intestini tenuis cum constipatione & vomitione assiduâ *ileum* nominabant, vel passionem iliacam, ut Arabes dolorem longanonis, seu intestini crassi *passionem colicam* nuncupabant. Addiderunt quidam colicæ definitioni alvi constipationem, ut torminalem colicam à vulgari discernerent; sed hæc distinctio non pertinet ad genus; quippe si detur dolor vehemens, constans, etiam torminosus, id est, ad alvi dejectionem vergens, & sit morbi præcipuum symptoma, is meritò colicæ annumerandus est, & à fortiori, si alvus simpliciter sit libera, ut quandoque observatur; secus nullum erit genus ad quod is dolor pertineat, aut genus novum citra necessitatem erit admitendum.

1. *Colica flatulenta*, Sennerti de dolore colico, 1a species, Bonet Sepulchr. Obs. 1 & 2; à *vesiculis aëre turgidis*, Collect. Acad. Tom. 3 pag. 499; à *colo obstructo*, Journ. de Med. May 1755; à *scabie repulsa*, Frid. Hoffmann. II 287; hac obiit Episcopus Monspeliensis D. de Charancy; invenimus maculas rubras, pustulosas in ventriculo & intestina flatibus distensa. *La Colique venteuse. A.*

Cognoscitur ex eo quòd 1º. clysmatis aut alvi dejectione flatuumque per inferiora ejectione sedetur, quod non accidit in gastrodyniâ flatulentâ: 2º quod coli tractum sequatur, ceu abdominis peripheriam, unde fit ut imam partem stomachi quâ transit colum, non rarò afficiat, sed flatuum, borborygmoreque diffusu, & loci mutatione sedetur: 3º Etiam si in gravi paroxysmo urina supprimatur, penisque contractus & imminutus rigescat sine ullo voluptatis sensu, interea nec dolor renum, nec mingendi cupiditas urgeat, nec urinæ ardentes & mutabilis coloris sint, ut in nephralgiâ: 4º Pressione abdominis non exacerbatur dolor, ut in gastrodyniâ hysterica; & in enteritide: 5º Adest alvi siccitas, fecum induratio, constipatio: 6º Desunt symptomata & principia procataclica rachialgiam designantia.

Oritur ab alimentorum viscosâ digestionem, quæ aëris elastici genefim copiosam infert, cum è contra ubi saliva & succus gastricus, bilisque bene se habent, digestio sine aëris generatione perficitur. Alimenta maximè flatulenta sunt vinum non satis fermentatum, legumina, & fructus molles; cucurbitacei. Hæc species sed fugax & levis non rarò auriginem accedentem designat, suppresso scilicet bilis in duodenum effluxu; experimenta *Stewartii* in cane & homine docent, denegato hoc bilis influxu flatus in intestinis generari; alvi etiam constipatio flatulentix ansam præbet.

Levis colica clysmate emolliente, oleoso, chamæmeli infuso theiformi, fomento abdominis calido, frictioneque tollitur. Si vehemens sit dolor, à phlebotomiâ auspicetur curatio, aqua pulli affatim bibatur calida, clysmata emollientia injiciatur, & his irritis, laudanum liquidum ad guttas viginti vel triginta hauriatur; dein largo usu olei amygdalarum recentissimi quartâ qua-

vis horâ, aquâ pulli continuatâ, clysmatis ad semilibram, sed rariùs immis-
sis lubricetur alvus; quo factò & dolore sedato lenis catharsis instituetur,
& convenienti tempestate acidulis bilis fluxilitas, & primarum viarum mun-
dities concilietur.

2. *Colica pituitosa* Sennerti ibid. 3ª species; Fernel. pathol. lib. 6 cap.
9; Salmuth. centur. 1 observ. 78; Bonet. Sepulchret. obs. 23; *Colique*
glaireuse. A.

Ea est quæ censetur oriri ab humoribus crassis & viscidis intestino crasso
impactis. In hac dolor pali infixi, vel terebræ perforantis speciem ex-
hibet, ob violentam ibi loci, ubi pituita ista hæret, distensionem, &
flatûs ut plurimum simul retenti expansionem. In aliis speciebus licet dolo-
res graves & acuti sint, interea non *fixi* & *perforantes* quasi sunt; adde
quòd colica ista pertinax est.

Ettmullerus dolorem illum à pituitâ, seu mucagine copiosâ viscidâ, non
acri, *gravantem* esse contendit, & meritò, quasi conjuncta sit cum acrimo-
niâ acidâ; dolorem non solum gravativum, sed & etiam simul *contunden-*
tem infert, non tamen negat esse etiam fixum, continuum, perterebrantem,
atque existimat esse sæpiùs in hypochondrio sinistro, eumque frequentissimè
hypochondriacos divexare, cum e contra colica flatulenta dolorem disten-
dentem, & quasi disrumpentem inferat: Salia neutra in prophylaxi indi-
cantur.

3. *Colica stercorea* Ettmulleri de intestinorum doloribus, tom. 1. pag.
139. A.

Est illa quæ à scybalis induratis intestina difficulter præterlabentibus ori-
tur. Hanc aliquoties vidi apud mulieres, quæ per vim in quibusdam Mo-
nasteriis *Refugiis* dictis detinentur, ob mœrorem & vitam sedentariam; fe-
ces induratæ demùm dolores vividos sine febre excitant, quandoque cum
cruentis aliquot dejectionibus, quod malum palpo ferè cognosci potest, &
à catharticiis levissimis exacerbatur, sed longo & largo usu olei amygdali-
ni, fomentorum & clysmatum emollientium, post aliquot dies evanescit sine
flatuum saltem notabili emissionem, emissis sensim scybalis strobilos cupressi
referentibus.

4. *Colica verminosa* Sennert. 2^a species doloris colici; Fabricius Hildanus
Centur. 1 observ. 57. An *Strophus* Celsi? A.

Est ea quæ à vermibus, potissimum lumbricis, oritur, cujus character est
dolor varius, nunc rodens, nunc pungens, & à loco in locum serpens,
sine alvi astrictione; sæpiùs sunt dolores fugaces, varii, cum subsultu in ab-
domine, non rarò cum cardialgiâ, nauseis, febriculâ, excrementis apud in-
fantes griseis, halitu oris singulari, faciei nunc pallore, nunc rubedine.
His signis addit *D. Brun Med. Lugdunensis* dejectiones alvi nocturnas pro
signo pathognomonico: pulsus intermittens quandoque jungitur.

Ut plurimum hæc species ob alvi laxitatem permittit usum catharticorum
ex sennâ, semine contra vermes, aquilâ albâ, &c, nisi dolor constans fue-
rit; quandoque si gravis febris, delirium, convulsio immineant, in paulò

provehentioribus, emeticus syrupus Glauberi feliciter præscribitur; sæpius sufficit succus limonis cum oleo in ipso paroxysmo; clysmata etiam dulcia; non rarò lumbricos cathartici resistentes, educunt; tres guttulæ petrolei intus sumptæ, extus verò in juvenibus illitæ, profunt.

5. *Colica biliosa* Frid. Hoffmann. pag. 286. non verò Sydenhami, quæ *chordapsus* est; *Colicus dolor ab acri & scorbutico humore* Sennerti, Tralles de opio T. I p. 239; *Colica atrabilaris* De Meyserey n. 420.

Hæc species adolescentes vividos, calidos, iracundos, liquoribus spirituosius indulgentes, viros biliosos, æstate fervente excalescentes, cum febre fugaci adoritur, aut sine pyrexia. Symptomata sunt vox rauca, cardialgia, cacofistia, vomitio biliosa, porracea, singultus, calor, sitis, oris amaror, urina pauca, ruffa, cum alvo non omnibus adstricta; unde differt à chordapso; imò cum dejectionibus biliosis & crebris; dolor verò intestinum tenue sæpius afficit, ut duodenum; abdomen nec tensum est, nec fervidum, ut in enteritide; urinæ fluunt, caput vertigine tentatur, pulsus nec durus, necensus, licet frequens; morbus acutus est: succedit sæpius aurigo.

Curatio exigit statim phlebotomiam, clysmata emollientia ex malvâ, semine lini, radice althææ, oleo; juscula quibus incocta acetosæ folia; potum acidulatum, ut serum lactis, limonatam, oxycratum, aquam nitratam, aquam pulli, fomenta emollientia, cremores hordei, emulsiones cum narcotico; urgente dolore laudanum, decoctum capitis papaveris in aquâ oryzæ frigidâ; præmissâ lenissimâ catharsi & decocto cassiæ, si revertatur dolor, semicupia profunt.

6. *Colica phlogistica*, Sennert. species 4; *Phlogosis intestinorum* Felic. Plateri; *Colique inflammatoire*, Cl. Tissot Avis au peuple.

Differt ab enteritide ratione gradûs tantum, ex eo quòd scilicet non sit pyrexia acuta cum pulsu frequenti citato, totius corporis ardore, sudore, &c. Distinguitur ab aliis speciebus meteorismo abdominis, intolerantiâ palpi, vel magnâ sensibilitate, cum renitentiâ abdominalium viscerum versus umbilicum, urinæ difficultate, siti, &c. Curatur amplis phlebotomiis, irrigationibus emollientibus, clysmatis, aquâ pulli, ut enteritis; colicæ flatulentæ calidis medicaminibus tractatæ non rarò evadunt phlogisticæ. Cathartica acria, intempestivè assumpta, ut in alvi constipatione, hanc sæpè excitant. De hac vide *enteritidem*.

7. *Colica spasmodica* Frid. Hoffmanni de intestinorum dolore, pag. 287; *Colique convulsive* Bonet Sepulchret. pag. 266. obs. 2. A.

Alia est quam à fero acri intestinis impacto deducit Hoffmannus; alia verò quæ est endemia apud Hungaros; ista est vera Rachialgiæ species, de quâ suo loco agemus; illa verò convulsionibus etiam externis est stipata: in arthriticis, ait ille, & scorbuticis observatur; inflammationem minatur, & vix curatur, nisi materies arthritica ad artus, scabiosa & miliaris, vel petechialis ad cutem revertatur; videtur itaque eadem ac colica arthritica Musgravii capite 3. de arthritide. Præmissâ phlebotomiâ, nihil utilius censet Baglivi infuso theiformi chamomillæ.

8. *Colica plethorica* ; *Colica hæmorrhoidalis* Junckeri Tabul. 106. quam podagræ, vel ischiadis repulsiōi tribuit, proindeque cum convulsivâ confundit. *Colica sanguinea* Nenterii Tabul. 26. A.

Eo nomine indigitamus eam quæ à catameniis, lochiis, hæmorrhoidibusve retentis supervenit apud eos qui his effluxibus assueti sunt, quæque illis effluxibus restitutis, aut rectè se habentibus sedatur. Accidit illa viris & foeminis plethoricis, hypochondriacis, sæpè cum tenesmo hæmorrhoidali, & signis sanguinis copiosioris.

Ea species exigit phlebotomias, diluentia, & ea quæ valent fluxus sanguinis consuetos revocare.

Colica catamenialis, seu à catameniis imminentibus sæpiùs & intestina & lumbos & viciniam uteri sequitur, quandoque atrox est, solvitur autem phlebotomiâ, eruptione catameniorum. *Vide Hysteralgiam.*

9. *Colica Lapponica* Ill. Linnæi Flora Lapponica. pag. 69 de Angelica. C.

Morbo laborant sæpiùs Lappones silvatici vehementissimo *Ullem* vel *Hotme* dicto, qui species colicæ est, & ad colicam spasmodicam Scheuchzeri proximè accedit: corripiuntur enim interanea circa regionem umbilicalem spasmis dirissimis, qui extenduntur ad pubem usque, paroxysmis parturientium sanè vehementioribus, ita ut miser Lappo vermis instar, per terram repat, & urinam sæpè sanguinolentam reddat; licet calculi nulla omninò sit suspicio apud hanc gentem à calculo & podagrâ nativo privilegio defensam: post aliquot horarum, quandoque diei, spatium, terminatur morbus ptyalismo ingenti per horæ quadrantem durante; dicunt Lappones quòd hic morbus in Alpibus eos non aggrediatur, sed tantummodò dum in silvis per æstatem degunt, haustâ scilicet ibidem aquâ semiputridâ, vi radiorum solarium calefactâ, vermiculo *Gordio* dicto scatente. In hoc morbo variis utuntur medicamentis & omnibus quidem fortissimis, ut radice angelicæ, cineribus aut oleo tabaci, castoreo liquido, &c. *Colica convulsiva*, quam in *Itinere Alpino* describit *Scheuchzerus*, plures monachos abstulerat usos in culinâ vasis cupreis, & is morbus ad *Rachialgiam* pertinere videbatur. Certum fecit *Laurentius Montin*, hunc Lapponum morbum oriri ab assumpto cum aquis *Gordio* seu setâ aquaticâ, quo extracto sanantur.

10. *Colica Japonica* Kæmpter. fasc. 3. amœnit. obs. 11^a. C.

Senki Japonibus, id est spasmus abdominis & intestinorum, ita familiaris ut ex decem adultis vix unus sit qui eâ non aliquandò laboraverit.

Tribuitur usui cerevisiæ ex orysâ paratæ, unde advenas ea utentes etiam adoritur.

Illa species distinguitur ab aliis, 1° quòd non solum intestina lancinet, sed etiam in inguine simul motus convulsionis excitet: 2° quòd abdominis ipsos musculos dolore afficiat: 3°. Persæpè suffocationem hysteriæ instar ægro machinetur convellendo totam regionem ab inguine usque ad cartilaginem xiphoideam: 4° Definit, ubi diu sævit, in tumores hic illic promiscuè nascentes: 5° Et quod pejus est quandoque definit in viris in sarcocelem quæ
fistula;

stulam contrahit, in foeminis verò abit in foedam catervam ficorum seu tuberculorum in ani, vulvæque labiis nascentium (quæ Sarcocele *sobi* dicta est, ægri *sobimots*) & hi ficus extra colicam pariter frequentes sunt & endemii in Japonia.

Therapeia in omnibus ferè morbis familiaris apud incolas Corææ, Sinæ, & Japoniæ hauritur ex duplici remedio, scilicet ex *moxiburio* & ex *acupunctura*. Moxa est turunda conica ex filamentis artemisiæ officin. carptæ digitum crassa, quæ apice accensa apponitur comburendæ parti quam basi contingit; hæc verò ambustio tam lenis est, ut infantes hanc sine fletu tolerant, teste *Alpino* apud Ægyptios moxiburium observante, & *Kampfero* in Japoniâ. Arabes moxam parant ex panno goffypino ifatide tincto; vulgò *coton bleu*; Indi verò ex medullâ scirpi palustris.

Acus sunt argentæ vel auræ quæ in carnes adiguntur ad semi-pollicem, rarò ad pollicem, eo fine ut flatus & vapores, quibus ferè omnes morbos tribuunt, foras erumpant; plures autem & tum numero, tum ordine superstitiosis, instituuntur acupuncturæ, quibus illicò vel sanari ægros, vel sublevari testatur *Kampferus*. Alibi verò in Indiâ substituuntur plura eodem ordine moxiburia. Japonenses in epigastrio anticolicam acupuncturam celebrant, & novem punctationibus pollicem distantibus, figuram quadratam repræsentant; in aliis morbis alias partes acupungunt, aliasque figuras delineant.

11. *Colica mesenterica*, Vid. Bonet. Sepulchret. obs. 2, de dolore colico; id. obs. 7, 22, 28, 30: n° 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17; item, obs. 34, 35, in quibus de mesenterii glandulis obstructis, induratis, tumidis agitur; obs. 37, 38. ubi de mesenterii abscessu. C.

12. *Colica scirrhusa*, Bonet. Sepulchr. obs. 8; La Motte, obs. 108. des Tumeurs.

Est dolor ab scirrho intestinis adnato.

Tumor est durus, per se indolens, integumentis abdominis profundior; intestinum premeus, unde dolor à fecibus, flatibusve cohibitis.

Hæc observatio *Mauqueti de la Motte* prodit errorem Chirurgorum, qui hujuscemodi tumorem pro phlegmone habentes, aperuerunt lapidis caustici interventus; aperto verò ileo feces cum pure exierunt, & ægra intra triduum ab operatione obiit.

Similes tumores resolutos fuisse continuo usu emplastri de diachylo, melloto, ex mucilaginis observat *idem* obs. 109; sumptis intus aperientibus obs. 110.

13. *Colica pancreatica*. Vide Bonet. Sepulchret. pag. 150, observ. 34, 35, 38, &c: *Ventris dolor ob apostema pancreatis* Heurnii in Aphor. 41. S. V. Hippocrat. Highmor. Disquis. anatom. lib. 1 part. 2. D.

Est molestia perseverans in abdomine circa regionem pancreatis ab ejus visceris induratione, ulcere, abscessu, quæ post pastum crescit, & vomitionem aut nauseam non rarò excitat; in macilentis summo mane, flexis

flexis genibus, palpo potest explorari sedes hujus morbi aliàs obscurissimi.

14. *Colica pulsatilis.* Vide Bonet. Sepulchret. Ventrìs dolor pulsativus, obs. 48, 50, 51, 52. L.

Rarò dolor est vividus, sæpiùs sensatio molesta referens pulsationem in abdominis axi, arteriæ pulsibus respondentem, quæ ab arteriæ aortæ aneurysmate sæpiùs dependet. Si circa cartilaginem xiphoideam sit ea pulsatio, vulgò cœliacæ aneurysmati tribuitur; ast quandoque mucroni cordis tribuenda venit; aneurysma abdominale pugni magnitudine crustâ ossæa tectum invenit *Fallopìus*. Pulsationes aut ventris saltus & palpitatorii motus fugaces arteriæ pulsibus non respondentes sunt quandoque tribuendi motibus spasmodicis uterì, ut vidi in menorrhagiâ abortivâ; ut narrat *Marcell. Donatus Histor. mirab. lib. 4, cap. 26*; quandoque ab intestinis in globum convolutis, seu à globo hysterico; sed hæc symptomata aliorum pertinent.

15. *Colica calculosa* Bonet. Sepulchret. de Doloze colico, obs. 14; Chomel Hist. de l'Acad. R. des Sc. A.

Præter sex observationes à *Boneto* recensitas, vide alias, dum de Chordapso calculoso, Gastrodyniâ calculosâ, &c.

Huc referri possunt colicæ à corporibus duris ingestis, ut à nucleis cerasorum, prunorum: Vide Bonet. Sepulchret. obs. 17; à lapidibus, cultris, ferramentis deglutitis, *ibid. obs. 18, & obs. 8*.

16. *Colica gravidarum* Puzos pag. 79. A.

Si dolor supra umbilicum transversim abdomen cingens per intervalla recurrat, præcesseritque constipatio, flatulentia incusanda est.

Juvant in hoc casu clysmata emollientia, oleosa, largus potus aquæ pulli, theæ, olei amygdalini, ad tres quatuorve uncias pluries in die; theriaca recens, laudanum; sed si diætâ tenuis, & ea auxilia non juverint, revertente dolore, phlebotomia instituenda; hoc sedato purgandum ex decocto cassiæ cum mannâ, vel aqua mineralis haurienda ex sale Ruppelensi, seu polychresto, cum uno vel duobus tartari stibiati granis, ex quâ per cyathos haustâ calidâ alvus laxatur, minimè verò vomitio excitatur.

Si verò temperamentum biliosum, si curæ, mœrores, terror, iracundia, prava alimenta, eaque acria, calida incusentur, dolorque pungitivus, intestina tenuia, stomachumque molestat, cum vomitione saburræ vel crudæ, vel biliosæ viridescentis, colica biliosa, hepatalgica cum febrè adest, quæ phlebotomias promptas, largas exigunt, prout urgentia casus suaserit, dein curatio antecedens adhibenda.

17. *Colica hysterica.* A.

Est vehemens dolor in intestinis, vel levissimum palpum refugiens, per intervalla, & subito sine causa evidenti recurrens, qui in intervallis maximam partis veluti teneritudinem & tactûs intolerantiam relinquit; quique alternat cum visûs obnubilatione, syncope, animi dejectione; in hoc mor-

bo, ut in gastrodynia hysterica, materies viridescentes, non quidem sursum, sed per anum ejiciuntur; hoc verò singularis speciei signum est, quòd dolores atroces abdominis minimè ad dejectiones illas tendant, & nunc has, nunc illas abdominis partes subito invadant.

Nuper vidi puellam longo morbo & cathartics debilitatam, cachecticam, cui hæc omnia symptomata acciderant, quæque velut in agone mortis constituta grano laudani & potu cardiaco ex theriacâ & aquâ naphæ ab illâ colicâ & febre, quam Chirurgi putridam judicabant, ferè illicò sanata fuit.

Vide colicam hysterica Sydenhami, quæ cum ista congruit, nisi quod illa stomachum, ista intestina afficiat, & vero globo hysterico stipetur.

18. *Colica accidentalis* Willisi Tom. II, cap. 15 de Colica. D.

a *Colique d'indigestion*. D. Tissot Avis au peuple, § 305 &c.

Quæ pendet ab alimentis vel flatulentis, vel majori copia sumptis, quæque sponte non accidit, sed post errorem similem, citòque evanescit. Accidentalisis est ab indigestione, ea torminibus stipata abit in diarrhœam torminosam, quâ curatur; si verò nausæa, cephalalgia, vertigine stipetur, sæpiùs post cardialgiam vomitione sanatur.

b *Colica à frigore, Colique après le froid*. Tissot ibid. § 312; Baglivi Prax. p. 100, libr. 1.

Dolores ventris à deambulatione nudis pedibus super pavementum frigidum factâ, appositis lateribus calidis plantis pedum statim sanantur, crescente namque calore in pedibus sensim minuitur dolor in ventre.

19. *Colica meconialis; Tormina recens natorum; Tranchées des enfants*. A.

Cognoscitur ex recens nati ejulatibus intra sex primas ab ortu septimanas, & ex fecibus virescentibus.

Præcaventur sæpiùs à lacte materno, quod meconium magis diluit, & benigniùs expurgat quàm lac spissius. Curatur vel sedatur oleo amygdalarum, quod cum syrupo capillorum veneris, vel de althæa mixtum, omni bihorio ad drachmas duas vel tres offertur, vel decocto ex cassiæ pulpæ drachmis duabus in aquæ unciis quatuor, quod pari dosi & intervallo hauritur. Fiat etiam cataplasma umbilico imponendum ex ovis cum croco & oleo semi-coctis, nec non injiciantur leniter clysmata emollientia.

20. *Colica lactentium; Colique des enfants qui tettent*.

Illa est quæ ultra sex primas septimanas lactentes discruciat, & à meconio minimè pendet; nam intra illud tempus meconium omnino expurgatum est. Cognoscitur ex ejulatibus subito abortis cum tensione abdominis, ejusque sensibilitate à tactu crescente, ex excrementorum virore, ex vomitione superveniente, citra dentitionis signa. Hæc colica lacti crassiori, vel acescenti, aut pultibus tribuenda est, adeoque vitia lactis & nutricis sunt exploranda.

Curatur clysmatis emollientibus ex decocto malvæ, feminum lini, oleo amygdalarum cochleatim hauriendo, fotu umbilicalis regionis ex intrita ovis, oleo, croco confectâ, subcalidâ, usu solius lactis sine pultibus,
aqua

aqua pulli, decocto oryzæ pro potu, granis tribus vel quatuor theriacæ recentis.

Num colicam mentiatur enterocele imperfecta examinare opus est, num etiam à dentitione illi ejulatus oriantur, est inquirendum.

21. *Colica febricosa*, Morton Pyretol. p. 33 Hist. XVII.

22. *Colica enterocelica*, vide Ileum herniosum.

XXIII. HEPATALGIA; *Dolor hypochondrii dextri* Boneti Sepulchret. tom. 2; *Douleur du foye*.

Morbus est cujus præcipuum symptoma est molesta sensatio, gravativa, tensiva, aut alia quævis in regione hepatis; differt ab hepatitide defectu pyrexiae acutæ.

1. *Hepatalgia calculosa. Colique hépatique.* C. P. Vide Mem. de l'Acad. de Chirurgie T. I, pag. 177; Haller in Boerhaave Tom. III, p. 166; Morton Phthisiol. Lib. III, n° 13; Bonet. Sepulchr. T. II, Sect. 8.

Cognoscitur 1° ex atroci sæpius dolore circa locum ubi canalis choledochus inferitur duodeno; 2° ex eo quod dolor ille ad costas spurias & epigastrium extendatur, 3° quod tribus sæpius à pastu horis recrudescat; 4° quod auriginem comitetur aut sequatur.

Pendet à conatibus naturæ ad expellendum in intestina calculum biliarium, unde ductus biliaris incredibiliter dilatatur.

Moerores, vita sedenteria, quæcumque valent bilis concretioni favere sunt hujus morbi principia.

Curatio exigit longum usum emollientium, diluentium, eccoproticorum, quibus præmissis balnea domestica repetita conveniunt, & dein æger in ipso balneo catharticum bibat, ut calculus in ipso balneo foras eliminetur: quâ methodo ill. Rast Lugdunæus Medicus Montpel. Doctor plures sanavit. Hoc morbo periit Celebris Pictor le Brun, Duhamel Hist. Acad. Vide historias apud Bianchi Hist. hep. Transf. Philos. n° 142; vomitione aut forti expiratione atrocibus doloribus hepatalgicis finem imponi monet Haller. Physiol. Tom. III, p. 362; prosperè succedunt clysmata ex urina recenti & infusum florum salvix: Varnier Journ. de Med. Juill. 1755.

Signa præcipua hujus morbi sunt juxta Tacconium 1° aurigo in decursu morbi, 2° dolor mucronatæ cartilaginis & sterni, 3° spasmodica tensio dextri lateris, 4° lassitudo spontanea. Vide opus Cajetani Tacconi de raris hepatis morbis Bononiæ 1740.

2. *Hepatalgia scirrhusa; Scirrhus hepatis* vulgò; *Scirrhe au foye.* Haller Comm. in Boerhaave T. 3. p. 165. C. P.

Cognoscitur 1° tumore & duritie in hypochondrio dextro, 2° dolore gravativo, obtuso & tensivo constanti, 3° decubitu in latus oppositum difficili, 4° dyspnœa, & tussi sicca, 5° inappetentiâ cum satietate à modico pastu & pressioni sensu in stomacho ac dyspnœa: 6° color faciei pallidus, cachecticus, auriginosus: 7° urinaaurantii coloris, crassa cum

sedimento mucoso: 8º successu temporis oedematia pedum, macies partium superiorum, ascites, amphimerina hectica. Addit *Hallerus* se hunc morbum vidisse cum atrocibus doloribus, periodico decursu, vomitione, &c; ac putat esse idem cum colica biliosa Sydenhami ann. 1670: Vide *Glissonium* pag. 263.

Præcesserunt sæpius intermittentes febres diurnæ, hæmorrhagarum suppressio, topicæ contusiones, vita deses, victus ex cibis crassis.

In curatione si temperamentum ficcum, biliosum, parcius utendum martialibus, indulgendum jusculis & apozematis cum herbis & radicibus leviter aperientibus, sero lactis cum asellis, tartaro chalybeato, &c. Si temperamentum sit frigidum, pituitosum, aquæ thermales, juscula martialia, radices aperientes majores, præmissis & interpositis catharticis conveniunt.

3. *Hepatalgia infarctus*; *Tumor hepatis simplex* Sennerti cap. 5; *Intemperies hepatis* Sennerti lib. 3, pag. 6; *Infarctus hepatis* Junckeri tabul. 39. *Riedtkuchen* Silesiæ; *Obstruction du foye*. C.

Omnia prioris symptomata, sed remissiora; regio hypochondrii dextri minus firma, nulla oedematia, nec hectica; de cætero angustia præcordiorum cum dyspnœâ, dolor gravans & obtusus; æstus volaticus faciei, cum rubore fugaci & calore in volis manuum; sitis vaga, os ficcum & amarum; ruffis ficca, saliva viscosa, inappetentia, cardialgia, lassitudo & gravitas artuum, dolor à tactu crescit, alvus sæpe adstricta.

Ille morbus vel est cum hepatis *inflatione* seu expansione quod junioribus accidit, ubi tumor hypochondrii visibilis est; vel est cum hepatis *constrictione* spasmodicâ *Bianchi Hist. hep. p. 338*, adeoque renitentia ad sclerisma accedente; nulla utrobique tumoris circumscriptio, uterque status minus est periculosus & pervicax quàm hepatalgia scirrhusa; phlebotomia initio conducit, juscula ex cichoraceis, martialibus juvant, necnon apozemata, serum lactis martialibus & millepedibus onustum, quandoque acidulæ martiales, extus emplastra emollientia, resolventia; quæ tamen dolorem non augeant, ne suppurationem moveant. Rigor febrilis superveniens tollit dolorem & infarctum: *Hippocrates Aphor. 40 sect. VI.*

Si hepatis *intemperies sit calida*, quod cognoscitur ex caliditate ejus, seu ex eo quod morbi calidi, cibi calefacientes præcesserint, ætas sit juvenilis, animus pathematis vividis, potissimum iræ, deditus, quodque potissimum à medicamentis calefacientibus lædatur æger, quod adsit carnis averratio, dejectio biliosa, vomitus biliosus, urina flava, pyrexia, calor in volis manuum, color citrinus faciei, corporis macies, siccitas, linguæ asperitas; in hoc casu adhibenda refrigerantia hepatica, ut cichorium, taraxacum, fragaria, acetosa, fraga, cerasa, cucurbitacea, serum lactis, acidulæ, emulsiones, cibi refrigerantes, aër frigidulus, abstinentia à pathematis exercitiisque validis conveniunt: Vide *Chirac Consult. 26.*

Si hepatis *intemperies sit frigida*, ut aiebant Veteres, seu si solida sint inertia, fluida, mucosa, viscosa, vappida, quod conjectamus ex ætate pro-

vestiori,

veſtiori, abuſu frigidorum extuſ intuſve uſurpatorum, phlebotomiis repeti-
tis, pulſu parvo, raro, frigiditate ſeu juvamine à calidis & ſiccis, excretis
pituitofis, urinâ vix coloratâ, faciei pallore, diſpoſitione ad œdematiam,
&c; in hoc caſu uſurpantur quæ ſanguini fluxilitatem conciliant & motum
ejus intendunt, attenuando, calefaciendo, roborando, reſolvendo. Huc per-
tinent radices fœniculi, aſparagi, apii; pimpinella alba, agrimonia, abſin-
thium, lupulus, chamædrys, fumaria; cortices citri, cinnamomum; martia-
lia, ſtomachica amara, vinum rubrum, aquæ thermaleſ, &c.

4. *Hepatalgia intercuſ*. Vide Bartholinum. L.

Ea eſt quæ ex abſceſſu inter muſculos abdominis hypochondrii depen-
det; præceſſit inflammatio, de qua vide *Hepatitis intercutem*, quæ facilè
ex vulgari diſtinguitur ob tumorem & dolorem à cutis tactu exacerbantem.
Curatur ut abſceſſus quicumque arte Chirurgicâ.

5. *Hepatalgia æruſinoſa*. *Colica ſpaſmodica Angelimontanorum* Scheuchzeri
Iter Alpinum 1. pag. 12; an Rachialgia metallica? A.

Dolor coli ac tenuium inteſtinorum contumax, ſomnum arcens, delirium
quandoque affèrens; vomitiones crebræ, bilioſæ, inappetentia, alvus obſtruc-
ta, flatulentia, ardor præcordiorum infra & ſupra cartilaginem xiphoideam,
urentes & furentes dolores artuum ſuperiorum & deinde inferiorum, pa-
reſis brachiorum, reſpiratio aſthmatica, ſenſus ponderis pectori incumbentiſ.
Hæc patiebantur Benediſtini qui uſi fuerant pro lacte, butyro, vino con-
tinendiſ, vaſiſ æneiſ, æruſinoſiſ. Cadavera oſtenderunt hepar folliculiſ
concretiſ ſarctum, corpuſcula piſiformia, ſubviridia, inteſtiniſ inhærentia,
in pericardio ſerum viride.

6. *Hepatalgia ſarcomatoſa*. Mangeti Bibliothec. Med. præct. libr. 8 pag.
784, 785. &c. *Excroiffance du foye*. L.

Fuldenreichiuſ in viro, cui hypochondrium dextrum dolore gravativo &
tumore afficiebatur cum inappetentia, vomitione bilioſâ, polydipſiâ, invenit
poſt mortem hepatiſ molem portentofam, librarum ſcilicet quatuordecim,
præter carnoſam excreſcentiam caput infantis æquantem, in meſenterio: in
altero ægro ſimilia ſymptomata; ſed ex umbilico ſæpè materieſ ſeroſa &
alba fluebat: Hepar grande, induratum & triginta ulcuſcula habens inven-
tum eſt. In filiâ ſimili morbo affectâ hepar inſolitæ molis erat, pallidumque
& totam abdominiſ cavitatem replebat.

7. *Hepatalgia apoſtematoſa*; Bartholin. Centur. *Abscès au foye*, Civadier
Journ. de Med. Mars 1757 p. 216. calculi ex cyſtide felle per apoſtema
extracti. C.

Dolor ab abſceſſu hepatiſ ſtipatur febre, horrore, tumore, uti hepatalgia
Petitiana, ſeu à cyſtide felleâ turgidâ, ſed 1º dolor in apoſtematoſâ creſ-
cit cum puſ efformari incipit, ſedatur verò cum turgescit cyſtiſ. 2º Dolor
apoſtematoſæ eſt pulſatiliſ, non verò dolor à bile collectâ. 3º Dolor
apoſtematoſæ diutiùſ perſeſverat, vires magiſ deſicit. 4º In ſuppuratione he-
patiſ pulſuſ eſt minor, phriciaſiſ diuturnior & ſudore terminatur: in Peti-
tiana cyſtidiſ turgescencia, pulſuſ fortior, phriciaſiſ brevior, ſudor nulluſ.

5°. Cystidis felleæ turgescencia extus apparet sub specie tumoris saccati, firmi, æqualis, circumscripti: abscessus verò magis diffusus est. 6°. Abscessus in epigastrii regione vel hypochondrio dextro ubivis reperitur, non cystidis felleæ tumor. 7°. Fluctuatio abscessûs in ejus medio tantum, marginibus adhuc resistentibus observatur, locus fluctuationis ampliatur crescente suppuratione.

Curatur incisione quâ pus extraducitur, injectione deterfivâ & balsamicâ: Vide curationem à D. *Chicoyneau* & *Soulier* *Mem. de l'Acad. R. des Sc. feliciter absolutam*, necnon consule *Mem. de l'Acad. R. de Chirurgie tom. 1.* à D. *Petit*, *Amiand*, &c. Vide observationem apud *Heurnium ad aphorism. 43. sect. 7*, & plures, in *Mangeti Bibliothecâ Med. libr. 8. p. 783.*

Adolescens auriginosus qui pluries sanguinem ex umbilico fuderat, gerebat in hepate abscessum qui puris loco repletus erat materie ovorum intritorum luteorum persimili, ut memini me vidisse *Alesæ*.

Legi de hoc morbo meretur dissertatio *Cajetani Tacconii de Raris hepatis morbis Bononiæ 1740.*

8. *Hepatalgia Petitiana*, D. *Petit* *Mem. de l'Acad. R. de Chirurg. tom. 1. C.*

Est dolor & tumor in regione vesiculæ felleæ cum horrore, febre, sensu fluctuationis, circumscriptione à vesiculâ felleâ bile turgidâ & distensâ, qui morbus difficulter distinguitur ab *Hepatalgiâ apostematosâ* nisi per signa sequentia, cum illius signis collata; scilicet; 1°. dolor crescente tumore decrescit; 2°. non est pulsabilis sed distensivus; 3°. vires minùs prosteruntur & dolor minus est diuturnus quàm cum datur abscessus; 4°. Horror citiùs terminatur, pulsus est major & nullus sudor horrores sequitur; 5°. tumor est æqualis, firmus initio, circumscriptus; 6°. tumor est constanter infra cartilagine costarum dextri lateris è regione vesiculæ felleæ; 7°. ille tumor fluctuationem in toto suo volumine refert, margines in apostematoso renitentur.

Curatur incisione, modò tamen peritonæo adhæreat vesicula fellea & bilis in cavum abdominis non fluat, unde brevi mors accerferetur; cognoscitur verò ea adhærentia ex eo quod, 1°. tumor loco suo non potest dimoveri; 2°. ex mollitie & rubedine tegumentorum; 3°. frequenti recurso inflammationis in tegumentis.

9. *Hepatalgia deceptiva*, D. *Billebault* *D. M. M. Journ. de Med. Sept. 1762 p. 247. C.*

Est species quæ apostema hepatis ferè imitatur, & quæ pendet ab apostemate calculisque renis dextri è sua sede deorsum lapsi.

Mulieris hoc morbo affectæ hepar incidere parati erant *Winslow*, *Gaulard* & *Morand* viri expertissimi; renuit ægra: demum sectio cadaveris veram morbi sedem aperuit. Symptomata hæc fuerant; à levi pressione hypochondrii dextri, à motu citiori, à positura improvisa, suffocabatur mulier; pars tensa, renitens, acerrimè dolebat à tactu, aliàs dolor obscurus, continuus;

nuus; stupor & torpor ab eodem hypochondrio ad femur extendebatur, ita ut difficillimè moveretur aut antrorsum inclinaret, & stare cogeretur nisi somno victa; Tussis sicca, sputa interdum purulenta, aut cruenta cum amphimerina hectica, paroxysmis pingui pectoris sudore terminatis; interdum vomitio sanguinis nigri ita copiosa, ut syncope subsequeretur; hanc præcedebant nigri foetidique sanguinis ante diem rejectio, urinarum fluxus liberissimus & abundans, sine dysuria, sine ardore, sine arenulis, pure aut muco: Diarrhœa habitualis, nunc serosa, nunc purulenta; menstruatio regularis, fames inordinata, picacea, cum anorexia alternans, tabes summa, mors.

Sectio cadavere hepar & omnia viscera sana, exceptis rene dextro & pulmone; ren ille amplius, absumptus intus, pure & calculis turgidus, ureter obturatus; pulmo sinister absumptus, dexter omninò farctus arenulis miliaribus, singulas vesiculas replentibus.

XXIV. SPLENALGIA; *Dolor lateris Sennerti lib. 3 cap. 10 part. 4; Douleur de la rate.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est dolor pertinax in regione lienis, sine pyrexia acuta; ægri *splenetici* vel *lienosi* dicuntur.

1. *Splenalgia infarctus; Obstructio lienis Sennerti cap. 3 lib. 3 part. 4; Obstruction de la rate. C.*

In principio solum gravitas in sinistro hypochondrio percipitur, postea dolor aliquis acutus, præsertim in cursu & ambulatione concitatori, dein color nativus faciei in lividum mutatur, corporis gravitas seu lassitudo adest, dyspnœa ab exercitio, interdum tussis sicca, quandoque cordis palpitatio, scabies, hypochondriasis, boulimia, &c, superveniunt, & ægritudo pertinacissima est.

Curatio eadem ac obstructionis hepatis. Laudantur in his morbis lamii albi pulvis ad drachmam quovis mane, radicis filicis decoctum, limatura ferri ad grana aliquot diu usurpata, terra foliata tartari ad grana decem bis in die per mensem & ultra. Pauci sunt quartana recidiva diu afflicti, qui hanc splenalgiam non patientur, & vulgò longo kinkinæ usui morbus hic tribuitur, quod vix credo.

2. *Splenalgia scirrhusa; Scirrhe à la rate. C.*

Cognoscitur ex tumore duro lienis figuram & sedem obtinens cum sensu gravitatis; in infarctu verò tumor hypochondrii quidem adest, sed nullatenus figuram lienis referens, nec durus, nec circumscriptus, cum dolore acutiori qui efformato scirrhus sæpius abit in gravativum. Hic tumor mirè quandoque diffunditur, rarò cartilagineâ crustâ tegitur, quartanam sequitur, & in ascitem non rarò ducit. Splenetici colorem plumbeum, maciem etiam patientur; accedit dyspnœa, sensus ponderis jugulum deorsum trahentis ad sinistram, pressio stomachi à pastu, demùm œdematia pedum, quandoque ulcera tibiarum.

Sanguis maximè retardatur in liene; si enim sectio transversa hujus visceris

ceris sit centies major sectione transversâ arteriæ splenicæ, toties ferè tardius sanguis movetur in liene quàm in illâ arteriâ. Memini me vidisse è liene cadaveris, cujus aortæ adaptaveram tubum aquâ plenum, effluxisse per horam tantam humoris nigri copiam, ut ab eo lienem unquam elui posse desperarem. Vidit in hoc morbo *Diemerbroeckius* ejici per alvum tres atramenti matulas, & licet vena splenica in venam portarum ducat sanguinem, non in intestinale colum, attamen certus sum retrogredi posse hunc sanguinem & ingurgitare venas mesaraicas, dùm ejus circuitus per hepar arceatur, ut sibi viam cudat in intestinali tubâ, aut per vasa brevia intra stomachum. Refluxum sanguinis à venis in ramos earum in vivis multæ observationes mihi patefecerunt, & leges circulationis non repugnant, quippe ipsæ eadem sunt ac leges hydrodynamicæ, quæ similem regressum sæpius exigunt. Ex hoc regressu fit *hepatirrhœa nigra*, vulgò morbus niger Hippocratis, seu dysenteria hepatera, quæ lienosos juvat non rarò.

De curâ & historiâ hujus morbi consulatur *Mangeti Bibliotheca Med. practica lib. 10.*

3. *Splenalgia suppuratoria* Cornelii Stalpart. obs. rarior. centur. I. apud Mangeti Bibliothec. Med. pract. C.

Vidit ille Auctor lienem, velut saccum membranaceum, pure turgidum, quo rupto ægra obiit.

4. *Splenalgia sarcomatosa*; *Lien ingens* Blancardi Anat. pract.; *Rate de grosseur énorme.*

Is vidit lienem sex libras ponderantem, humore nigro piceo repletum; duplo majorem refert *Helviggius* apud *Riverium*. Vide multa exempla apud *Bartholinum*, *Borrichium*, *Blasium*, *Fabricium*, *Vesalium*, *Schenckium*, &c.

Morbos affines videsis in ultimâ classe inter phisconias, quæ tumore abdominis pariter stipantur.

XXV. NEPHRALGIA Zwingeri; *Dolor Nephriticus* Sennerti lib. 3 pag. 7; *Colique renale.*

Morbus est cujus præcipuum symptoma est dolor fixus in regione renum & ureterum sine pyrexia acutâ, unde à Nephritide discrepat.

Colica Nephritica vulgò dicitur; sed colica, à colo intestino dicta, nomen est quod perperam doloribus aliarum partium quàm intestinorum tribuitur ob æquivocationem restringendum: unde merito *Zwingerus* in peculiari dissertatione *Nephralgiæ* genus constituit.

1. *Nephralgia calculosa* Zwingeri dissertatio 12^a, Baglivi pag. 419.; *Calculus renum* Sennerti; *Calcul des reins*. A. P.

Ea est quæ à majusculo calculo renibus, vel uteribus impacto pendere censetur; quæque cognoscitur, 1° ex dolore & cruciatu acerbissimo in alterâ regione lumbari, rarò in utrâque, eoque fixo & stabili; 2° qui tamen juxta ductum ureteris in abdomine obliquè versus vesicam extenditur; 3° qui

qui in viris testis ejusdem lateris tractionem dolorificam, in foeminis cruris stuporem, doloremque comitem habet, si intensus sit; 4° necnon in vigore doloris nauseam & vomitionem frequentem infert; 5° decubitu in latus dolens mitescit, in oppositum verò exacerbatur; 6° cum urinis variantibus, initio aquosis, paucis, dein turbidis, copiosis, sæpè ardentibus ac cruentis.

Ulteriùs cognoscitur ex hæreditariâ dispositione, ex eo quod à unctione in curru, rhedâ dolor recurrat, cum nephralgia hæmorrhoidalis à quiete & decubitu in lecto potius exasperetur.

In lumbagine dolor maximè persentitur, cum truncus priùs flexus erigitur; in colicâ dolor per abdomen divagatur, & primis clysmatis, aut alvinis defectionibus sedatur, quod in nephralgiâ non accidit. Arenularum miccio non pertinet ad hancce speciem, nec muci copiosi excretio cum urinis hujus signum est, cum potius in calculosis, modò vesica à calculo sit expers, urina soleat esse velut lixivium pellucidum.

A Nephritide calculosâ differt nephralgia per pyrexix defectum aut gradu tantum. Calculus renum sæpè nullam sensationem molestam infert, nisi commoveatur à victu calidiori, à pathemate vivido, ab exercitio valido, à vecturâ supra pavementum lapideum.

Dolorem illum sublevant, 1° phlebotomiæ; 2° quies; 3° potus diluens mucilaginosus ex seminibus lini, petalis malvæ, violæ, limonatâ; 4° narcotica; 5° olea lenia amygdalarum, lini, &c; 6° balnea; 7° diætâ tenuis refrigerans. Cavendum ab aquis mineralibus affatim haustis, à diureticis calidis urinam uberius in renes advocantibus; inde enim calculus commovetur, & nephritis excitatur: ptisana nitrata optimè conducit.

Nephrotomia impossibilis censetur, adeoque ad curam radicalem tantum facere possunt lithontriptica, quorum usitatoria sunt, 1° aqua calcis ostreorum hausta, juxta methodum *Roberti Whitt*, cujus satis laudabiles effectus observavi; sed hæc per menses & annos continuanda; 2° Sapo albus pilularum formâ quotidie ad semiunciam, qui dolorem non rarò sedat, & calculum lentè dissolvit; 3° Leve infusum arbuti uvæ ursi, vulgò *Buxerole*, quod calculos granulatos friabiles in minora fragmenta, glutine dissoluto, dirumpit; sed sine cautelâ dysuriam creat, & licet maximam lutulentæ urinæ copiam evacuet, ut infusum parietariæ, vix calculi molem minuit, ut expertus sum.

2. *Nephralgia arenosa* Bonet Sepulchret. observ. 21 &c. ad 27, vulgò *la Gravelle*. C. P.

Est species senibus tantum familiaris, quæ rarò renes, sæpiùs ureteres & urethram afficit; in quâ sedato dolore, lapilli seminibus lentis, sed asperis similes, rubri, durissimi minguntur identidem; nulli verò sunt magni calculi; illi verò lapilli rarò hærent in renibus, ureteribusve; vix ab ullo lithontriptico cognito dissolvuntur, & ad usque extremum senium vitam ægri miseram faciunt. De his vide *Dysuriam*. Laudantur in hoc morbo geranium gratia Dei, sanguineum, ceynorthodonis baccæ, sponsia bedeguar, herniaria,

thea, solidago, virga aurea, rubia, anserina, fanicula, alchymilla, pyrola, vinacei gigarta: vide *Heucheri Dissert.*

3. *Nephralgia arthritica* Musgrave de arthritide, cap. 9. & cap. 17. pag. 154, Sydenham pag. 485. D. P.

Est ea species quæ fit à materie arthriticâ, non renes, sed membranas, periosteumque vertebrarum lumbarium vellicante, qui dolor mentitur nephralgiam calculosam; sed distinguitur ab aliis speciebus ex eo quod podagricos tunc afficiat, cum dolores extremorum silent, & restituto dolore in articulis, evanescit. Arthritici præterea sunt obnoxii veræ nephralgiæ calculosæ, & calculus in illis est tophaceus, cretæ similis, friabilis, qui facilius cæteris dissolvi se patitur. Aquæ de Banieres hîc censentur aptæ: paroxysmo podagræ non rarò terminatur hæc Nephralgia.

4. *Nephralgia rheumatica; Lumbago rheumatica* Sydenham de Rheumatismo, cap. 5. D.

Est immanis dolor idemque fixus circa lumborum regionem, ipsumque aliquando ad os sacrum se demittens; paroxysmum nephriticum mentitur, nisi quod æger non vomituriat: nam præter dolorem atrocissimum, & vix ferendum circa ipsos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad vesicam usque, eodem licet mitiori tentatur, qui & ipsi Sydenham olim imposuit, tanquam à materiâ aliquâ fabulosâ in iis partibus hærente penderet, cum reverâ materiæ rheumatismi peccanti & inflammatæ ortum suum debeat, quæ quidem partes illas jam solas urit, intacto reliquo corpore.

Immanis hic dolor, nisi abigatur eodem modo quo rheumatismus vulgaris, pariter etiam perdurat; pari sævitâ excrucians, adeo ut miser æger nequeat procumbere; sed vel lecto exiliat, vel super eodem erectus sedeat, corpore interim perpetuâ agitatione nunc versus anteriora, nunc posteriora inclinato, reductoque. *Hæc Sydenham.*

Evidens est ex his verbis non lumbaginem, sed nephralgiam his symptomatis repræsentari; nec enim morborum genera à sede nobis sæpius ignotâ determinantur. De cætero repetitæ phlebotomiæ, & diætæ tenuis, potiusque diluens hic omninò requiruntur, ut in rheumatismo.

5. *Nephralgia hysterica* Sydenham de Colicâ biliosâ cap. 7 pag. 132, & dissert. epistol. pag. 430. A.

Est ea species quæ hystericas invadit quandoque, unde vomitio immanis cum dolore lumborum per ureteris ductum se extendens, & calculum renum mentiens, uno eodemque tenore diutissimè miseras affligens, ita ut quandoque eas è medio tollat.

Hic morbus subito invadit, subitoque etiam recedit more symptomatum hystericorum; augetur à repetitis clysinatis, maximè verò à lithontripticis, & diureticis calidis: tollitur verò narcoticis. Vide *Dysuriam hystericam.*

6. *Nephralgia hæmorrhoidalis* Nenterii. *Nephritis spuria*, rectius *Nephralgia plethorica*. A. P.

Est

Est ea species quæ à sanguine copiosius in renes affluente dependet, quod cognoscitur, 1° ex suppressione fluxûs catamenialis, hæmorrhoidalis, phlebotomiæ, aut scarificationis consuetæ, 2° quæ iis temporibus accidit quibus maximè illi fluxus accidissent pro more solito, 3° quæ his fluxibus sponte restitutis sponte cessat; 4° quæ demum signa plethoræ conjuncta habet; 5° nausæ & vomitione sæpius caret; 6° dolores sunt magis externi, & ad lumbaginem accedunt, 7° crescunt à decubitu in lecto, victu calidiori; constipatione alvi stipantur.

Juvant phlebotomiæ, alvum emollientia, fluxus sanguinis ex utero, ano; nitrosa, diluentia, &c.

7. *Nephralgia purulenta* Bonet. Sepulchret. observ. 23, ubi quatuordecim hujus speciei historię proponuntur. C.

Urina deponit materiem albam fluidam, veluti lacteam; adest gravitas continua in lumbo alterutro, cruris stupor, lenta pyrexia, insignis corporis macies, nullus pyrexie paroxysmus; præcessere nephritis, vel nephralgia, hæmaturia, pituitosæ vomitiones. Vide *Mangeti Biblioth. Med. Pract. tom. 4 pag. 993; Ephem. Natur. Cur. Dec. 1. ann. 1679 observ. 182.*

Vide Chiliarchæ Townshend celebrem historiam apud *Cheyneum, the English Malady pag. 307.*

8. *Nephralgia à Pancreate* Manget. Bibliothec. Med. Pract. de Nephritide, pag. 545. Coll. Acad. T. 3. p. 330.

Chirurgus quidam sævis lumborum & dorsi doloribus excruciatuS arenulas rubras cum urinis excernens, comitante vomitu gravissimo demum obiit. In cadavere erat pancreas tumidum, cancrum, quo diaphragma perforatum, & vertebræ duæ exesæ fuerunt. Cancer hic nigricans ambos quoque renes corrumpit, nigros & putridos effecit; nec in illis arenulæ, aut calculus inventus est. Hæc *Hertodius.*

9. *Nephralgia verminosa* Zodiaci Medico-Gallici, Riverii obs. 4 pag. 103 centur. 4.

Juvenis quidam renum dolore excarnificatus, demum excrevit cum urinis vermes plurimos nigros, magnitudine, & longitudine acus communis, cornutos & friabiles, quorum duos *Pachecus* misit ad *Riverium.*

10. *Nephralgia mesenterica* Georg. Mercklini *Ephem. Natur. Curios. Dec. 1 ann. 1677 observ. 50. C.*

Dolor vehemens ad latus dextrum lumborum, & ad femur cum impotentiâ progrediendi; urina mutata, sæpius turbida & albescens, vomitio quotidiana, nausæ continuæ, somnus nullus, extrema frigida; post mortem renes sine ullâ noxâ, sed in mesenterio abscessus pure & calculis tribus turgidus, & in pancreate calculus adhuc major nigricans.

11. *Nephralgia monstrosa* Collect. Academic. Tom. 3, pag. 169, obs. 277; ex *Ephem. Nat. Cur. Cabrol. observ.*

Est Nephralgia atrox cum hæmaturia, in quâ ægra cum urinis excrenebat vermiformia frustra renum, & ren inventus post mortem portentosæ molis ponderans uncias septemdecim, simulque exulceratus.

12. *Nephralgia à carie* Vandermonde, Journal de Médec. Tom. 9; pag. 516, à D. Hazon. C.

13. *Nephralgia febricosa* Morton. Pyretol. Histor. 28, pag. 101.

Est species dirissima quæ urinâ rubrâ, dolore atroci renum, vomitione, algore extremorum, lipothymiâ, ægros in summum vitæ discrimen inducit, quæque optimis remediis vulgaribus ipsique laudano resistit; ea ab intermittentis febris larvatæ veneno dependens non tutius curatur quàm ope kinkinæ, ut omnes alii morbi febricofi.

14. *Nephralgia miliaris* Hamiltoni de febre miliari.

Est symptoma præcedens eruptionem miliarem cum crampis, odore perspirationis acido, &c.

15. *Nephralgia scirrhusa* Sachs Miscell. Curios. à lienis luxatione, Bonnet. Sepulchret. observ. 30. C.

Nephralgia scorbutica Eugaleni est potius lumbago, nec ullam nephralgiam observavit Lind in scorbuto in quo lumbago haud infrequens est.

Sympathicas nephralgias, quæ scilicet pendere putantur à vitiis in partibus à rene remotis, quæ solæ post mortem affectæ visæ sunt, missas facio, tum quia rariores, tum quia gratis tribuuntur vitiis partium remotarum, ut cordis, pulmonum; fortè siquidem pendebant à vitio renum quod post obitum evanescebat, v. g. à phlogosi, spasmo, &c: horum enim in cadavere nulla signa supersunt.

Nephralgias mesentericas, pancreaticas, nemo jure ex hoc genere expunxerit, cum nomen genericum morbi non designet necessariò partem affectam, sed tantùm symptomata quæ ad datam partem referri solent; nihil autem obstat, quominus hæc symptomata pendeant à vitio partis alterius proximæ nervos ex eodem plexu mutuantis.

16. *Nephralgia gravidarum* Puzos pag. 79. A.

Si dolor fit in lumbis, ad vesicam protendatur, urinæ difficilius fluant, cum dysuria vel mingendi cupiditate frequenti, urinis aquosis & paucis, nephralgia adest.

Huic conducunt phlebotomiæ repetitæ, oleum amygdalarum, clysmata emollientia, potus laxans, leniens. Procedit in gravidis à pressione vesicæ, ureteribusque illatâ; ab infarctu renum ob urinas crassas, lacteas, ob distractionem nervorum; clysmata, philonii romani drachmas duas vel tres recipientia, dolorem sedant.

17. *Nephralgia hamaturica* Tralles de Opio Sect. 2 p. 36.

Cum sanguis ex rene fluit ubertim in ureterem, is non rarò coagulatur, & in uretere retentus nephralgiam calculosam mentitur, ac dolores atroces in omnibus viis urinariis excitat, cum ischuria quæ ægrum capitali periculo exponit, nisi, cum emollientibus foris & intus exhibitis, opium in auxilium vocetur; accedit quandoque singultus.

XXVI. DYSTOCIA; à *Dys* difficile, & *tokus* partus; *Partus difficilis*, *Accouchement laborieux*.

Est dolorifica, laboriosa ultra modum foetus exclusio, simulque muci, lymphæ amnii & dein sanguinis effluxus.

Causa est resistentia ex parte foetus aut viarum major quam ut conatibus matris intra breve tempus vinci queat, ergo dystociæ principia sunt ex parte foetus major resistentia ob molem majorem, situm incommo- dum, mortem, aut summam ejus debilitatem; ex parte matris angustia viarum, earum siccitas, & conatuum tum debilitas tum irregularitas.

Partus facilis accidit 1° circa finem noni mensis solaris; 2° præcedunt insolitæ lumbagines; 3° tumor abdominis deorsum labitur versus hypo- gastrium; 4° leucorrhœa mucosa ex glandulis Nabothi per tres, qua- tuorve dies; 5° orificium uteri incipit hiare paululum.

Signa præsentis vel imminentis partus sunt 6° dolores lumborum fortio- res, periodis successivè brevioribus recurrentes, in quorum dolorum in- tervallis puerpera ad somnolentiam usque non rarò quiescit; 7° pulsus fre- quentior, fortior solito evadit; 8° facies coloratior, calidior, ob respi- rationis, dum dolores vigent, cohibitionem; 9° genitalia tument in la- biis; 10 sæpe vomitio, minimè noxia, accedit; 11° repetitis conatibus supervenit tremor minimè frigidus crurum & tibiarum proximè immi- nente partu; 12° simul cruentum quid ex utero stillat; 13° tunc orificium uteri magis hiat & repletur vesica ovali, quæ quovis tormine magis tensa apparet, capite interim magis ac magis intra illam membranam extrorsum ac- cedente; 14° crescentibus & densioribus torminibus crepant illæ membra- næ foetum obvolventes, & aquæ amnio contentæ cum impetu ad libram unam circiter profunduntur; 15° denique simul, vel cito post violento conatu foetus capite primo & facie pronâ, & paulo post vel simul pla- centa, excluduntur cum residuâ amnii aquâ; 16° tuncque uberior sanguis simul effluit, abdomen deprimitur, puerpera quiescit, & dolorum præ- gressorum brevi obliviscitur.

Cura. Torminibus partus accedentibus, cum scilicet quovis tormine os uteri dilatatur, membranæque protuberant, puerperæ, nisi alvus libera sit, clysmâ ex oleo, aquâ & catholice infundendum est; si plethorica fuerit, vena secanda: in sedili commodo, in quo resupinari queat, col- locanda; genua firmanda; mappâ utrinque extensâ lumbi sunt sustinen- di; de cætero crocotæ, tunicæ laxandæ, seu abdomen, & pectus ab omni pressione liberentur; ovum sorbile, crustulum cum vino sorben- dum, sitis syrupo limonum cum aquâ temperanda, levis identidem deam- bulatio suadenda, obstetrix perita os uteri exploret, & si trans membra- nas caput dignoscat, ne festinet, sed partum præstoletur, puerperam in- veris torminibus adjuvet: si verò trans membranas oblongas caput foetus

non percipiatur, Chirurgum aut Medicum in arte obstetriciâ peritum statim advocet.

Dystociæ ex parte Matris.

1. *Dystocia à debilitate* Mauriceau chap. 10 livr. 2. A.

Mater vel habitualiter est infirma, vel actu debiliores edit conatus. Habitualiter infirma est vel à constitutione nativâ, vel ob morbos prægressos, vel ob structuram vitiosam, ut si sit gibba, elumbis, clauda, maxime si organa respirationis sint debilia, ut in asthmate, phthisi; cognoscitur actu debilis ex pulsu parvo, faciei pallore, extremorum frigiditate, animi dejectione; tunc autem vino & cardiacis ac consummatis, aromaticis refocillanda est.

Si gibba, elumbis, clauda, asthmatica, auxilio obstetricii viri est adjuvanda; si pusillanimis est, hilari vultu, promissis, exemplis ad bonum animum adhortanda: si verò ideo conatus sufficientes non exerat, quia delirio, vel sopore est detenta, nec proinde stimulos uteri sentit, phlebotomiâ, clysmatis acribus aut appositis huic morbo remediis sensus est revocandus: obstetrix verò successivâ digitorum in uterum immissione & assiduâ ejus orificii diductione partum sollicitare debet, usquequo manu immissâ foetum, arreptis pedibus, extrahere valeat.

Si menorrhagiâ, aut si epilepsiâ, eclampsiâve laboret, Chirurgi operâ foetus quantocius educatur. Vide *Menorrhagiam gravidarum*.

2. *Dystocia à colicâ* Mauriceau chap. 10 liv. 2. A.

Quantum ad partum necessaria sunt tormina uterina, tantum noxia est colica, quæ nedum respondeat utero, ejusque orificium diducat, ipsum orificium potius arctat, & aliorsum dirigitur, ut ad diarrhoeam excitandam. Clysmata verò emollientia, laxantia, quæ colicam sæpius compescunt, tormina partûs excitare solent, adeoque duplici titulo indicantur; suadentur etiam in colicâ linteorum calidorum applicatio, usus olei amygdalarum, & pulsu vigente phlebotomia.

3. *Dystocia à pathemate* Mauriceau chap. 10 pag. 258 liv. 2. A.

Gravidæ vehementibus animi pathematis sunt obnoxie, quibus nihil est perniciosius in parturitione, tum quia vires ad hoc opus utiles exsolvuntur, ut à metu, moerore, pudore, pusillanimitate; tum quia divertuntur, ut ab indignatione, irâ similibusque: in his verò sola Medici & obstetricis facundia præstat; quippe animus prostratus promissis, verbis hilaribus, exemplis consolantibus erigendus est, vel narrationibus, gestis; fabulis appositis ab ideâ molestâ avocandus, spe pulchræ prolis sexûs quem cupit, promptæ liberationis.

4. *Dystocia ab angustia* Mauriceau chap. 10 liv. 2. A.

Vias angustant simulque conatibus inutilibus ansam præbent excrementa alvina, quæ proinde clysmatis laxantibus sunt expurganda, antequam foetus intra orificium delabatur; tunc enim clysmata nec immitti, nec prodesse

desse posset; urina copiosior in vesica latens debet per catheterem educi, si clysmā, ambulatio, aliaque auxilia non suffecerint. Primiparæ juniores, ficiores debent longè ante partum & instante partu butyro insulso, pomatis emollientibus, vaginam & os uteri sibi inungere, maximè verò si longè ante partum, aquæ, amnio rupto, elapsæ sint. Si tumores syphilitici vaginam angustant, quantociùs & primis etiam graviditatis mensibus, sine præmissis tunc temporis balneis quæ gravidæ non ferunt, litus mercurialis ad hos resolvendos, cautè tamen, est usurpandus, ut successit *Barbeyracio*.

Demùm si os uteri non sufficienter hiet, utcumque conatus matris vegeti sint & debito tempore duraverint, illius oris margo est non ungue, sed convenienti instrumento secante scindendus, vitando partem superiorem.

Si membrana foetum obvolvens extra vulvam propendeat, durior sit, non crepet, atque simul foetus sufficienter extrorsum protrusus, orificiumque uteri ita diductum ut spes sit fore ut foetus exclusioni nihil obstiturum sit, sub his conditionibus tantum ungue, vel alio modo illa chorii membrana dirumpenda est.

Seniores & primiparæ difficiliùs pariunt ob rigiditatem partium, ossium immobilitatem.

Si angustia sit immedicabilis, ad operationem cæsaream deveniendum, aut matri foetuique moriendum est.

5. *Dystocia ab hysteroloxia*. A. Vide Bened. Pelisæi Dissertat. Argentinæ 1758.

Dystociæ culpâ foetûs.

6. *Dystocia à mole foetus* Mauriceau ch. 29 & 25 liv. 2. A.

Moles major est vel in toto, vel in parte, sæpiùs verò in partè, ut cum hydrocephalo, ascite, aut hydrothorace foetus laborat, nec non cum monstrosè adhæret alteri foetui; si explorato utero per manum immissam judicet obstetricans impossibilem fore partum, nisi Chirurgiæ auxilium intercedat, quoniam à partu pendet vita matris & foetûs, nec utraque servari possit, & mors foetûs hydropici aliunde expectanda sit, necessum est foetum aliunde minimè evasurum matri immolare, ut saltem matris vitæ consulatur; ergo cultro hamato solerter ope manûs sinistræ in uterum immissæ directo & dextrâ impulsio incidatur caput hydrocephalicum, abdomen asciticum ad aquarum effusionem, quo facto foetus facilè retrahetur. Cum verò molis & figuræ monstrosæ est foetûs, eodem cultro ad juncturas inciduntur figillatim artus, & sic per partes extrahantur, cavendo maximè ne cultri apex extrorsum vergens uterum lædat.

Si moles creverit à numero foetuum, difficiliùs est manum in uterum immittere; interea eligantur ambo ejusdem foetus pedes, qui collati aut manu ad usque inguina extensâ, cognoscetur, & sic ab illo liberetur mater inci-

piendo.

piendo à magis obvio ; dein verò caveat ne placentam educat antequam alter foetus exierit , ne scilicet durante hocce labore sanguis ex placentæ solutæ radicibus ubertim effluat , quippe sæpè accidit , ut una placenta duobus foetibus sit communis. Frustrà autem ad alterius foetus exclusionem naturæ conatus præstolareris , cum mater novo hocce labore deterreatur , adeòque ni vegeta sit & animosa mater , foetus manu Chirurgi extrahendus est modo quo poterit commodissimo , & promptissimo.

Si foetus sit rectè constitutus , sed respectu viarum uteri crassior , tunc eum enecare nefas judico , & ad cæsaream operationem , quæ foetum , matremque servare potest , confugiendum est.

7. *Dystocia à foetu mortuo* Junckeri Tabul. Medic. 112. Chirurg. 102. Ill. Mauriceau , liv. 2. chap. 30 , 12 , 14. A.

Conjectamus foetum mortuum 1° si gravida vulnerata : 2° si gravi menoræ rhagia laboret ; 3° si foetus nondum maturus ; 4° si ante quatuor , pluresve dies aquæ amnii elapsæ sint ; 5° si mammæ flaccidæ ; 6° si facies matris plumbea ; 7° si oculi intropressi , aspectu languido , si foeteat anhelitus , si totus uterus attollatur per intervalla.

Asserimus foetum mortuum 1° si à multis diebus non moveatur ; 2° si multi ex utero humores foetidi cadaverosi exstillent ; 3° si dolorem magnum & pondus in utero sentiat mater ; 4° si foetus , velut mola , à gravitate solâ volutetur quoversus mater inclinat ; 5° si matri syncopes , vel convulsionες frequentes accidant ; 6° si dudum ex utero funiculus umbilicalis aut placenta exierit ; 7° si manu in uterum immissâ foetus sentiat frigidus , nullus in fontanellâ , in funiculo , in carpo pulsus ; si caput molle , futuris hians , ossibus ejus decussatis. Foetus autem mortuus , si aquæ elapsæ sint , magis putrescit intra biduum , quàm putresceret intra quatrimum , vel extra uterum , vel intra amnium integrum.

Cura. Expectandi conatus ad partum ; medicamina foetum expellentia noxia sunt , aut inutilia , teste Mauriceau ; embryulcia seu foetus extractio , eaque matura locum habet ; & quoniam laboriosa est etiam si foetus optimum situm servet , ad hamulos non deveniendum nisi plura simul signa mortis foetus concurrant ; cum certò mortuus est foetus , cavendum , si pedibus trahatur , ne caput ab humeris avulsus in utero restitet ; si caput offerat , sæpius hamulo caput extrahendum est , imò ad instrumentum *tirette* , dictum , quandoque confugiendum est , artus discissi seorsim extendendi.

8. *Dystocia à foetus situ ; Accouchement contre nature.* Mauriceau , chap. 13. ad 27. A.

Multiplex est vitiosus infantis situs ; 1° si pedibus primum nascatur , uno vel duplici exertis : Is situs periculosus , sed minus cæteris ; 2° si nates primum prodeant , infantes sub ipso partu non rarò moriuntur ; 3° si manus præcedit , situs est periculosissimus. In omnibus illis circumstantiis 1° ambo pedes quærendi sunt , & manu Chirurgi apprehensi foras deducendi : 2° ita invertendus est foetus , ut ejus facies gravidæ coccygem respiciat , ne
men

mentum ejus ossibus pubis incuneetur : 3° cùm ad pectus deventum est , obstetricans debet digitis diductum tenere os uteri , & puerpera fortiter con-
niti , ut caput angustiam pertranseat , ne constricto circa collum foetus utero
capitis exclusio impossibilis evadat : 4° sed antea manus utraque foetus deor-
sum est adducenda.

9. *Dystocia à secundinis elapsis.* Mauriceau , ch. 26 & 27. lib. 2. A.

Si *funiculus umbilicalis* primùm prodeat , eo in ore uteri constricto præ-
peditur circulatio à matre in foetum , & foetus intra breve tempus , ut semi-
horam , ociùs , feriùsve moritur.

Si *placenta* primùm extra uterum prodeat , non solùm foetus multum peri-
clitatur , sed etiam mater ob hæmorrhagiam uterinam summo in periculo
versatur.

In ambobus casibus quantociùs Medico-Chirurgus debet foetum utcumque
benè collocatum invertere , pedes apprehendere , & antequam funem umbi-
licalem ligare aggrediatur , gravidam liberare , quo facto cessat hæmorrhagia
matris , & illicò baptisatus foetus , calidè fatus , refocillatur halitu vini calidi ,
in quo cinnamomum , aut quid simile , ebullierit.

10. *Dystocia à molâ* , Mauriceau ch. 31. libr. 2. Heister. Chirurg. cap.
156 ; Juncker. A.

Mola quæ *falsum germen* dicitur , si himestris vel trimestris sit , est
moles carnofo - lymphatica , sæpè hydatidosa , in quam mutata est pla-
centa ; cùm foetus , in ipso omnio contentus , non explicatus fuit. Co-
gnoscitur 1° ex signis graviditatis usque ad quartum vel quintum mensem ;
2° ex eo quod hoc elapso tempore nullus verus motus aut totalis aut
partialis percipiatur in utero , nisi adsit spasmus ipsius uteri ; 3° massa
gravitans pondere suo delabatur quoversus inclinat abdomen mulieris ; 4°
multò majora sunt gravidæ molam quàm foetum gestantis incommoda , ut
lassitudines femorum & tibiarum , mingendi difficultas , gravitas in pelvi ;
5° mammæ minus turgent , veroque lacte non scatent ; 6° Abdomen à
molâ æqualiter intumescit , à foetu versus umbilicum magis prominere ,
mola absque socio foetu , & solitaria gignitur , sæpiùs circa secundum ,
tertiumve mensem ab utero spontè excluditur prægressis partûs doloribus.
Sunt quæ utero adhærent firmiùs cæteris ; sunt quæ in annos plures utero
latent.

Molæ exclusio vel medicamentis excitatur , vel arte chirurgicâ ; primo
modo præmissâ frequenti unctione vaginæ , imò semi-cupio & sectione venæ
pedis , purgabitur ægra , & post paucas horas ab assumpto cathartico clyf-
ma acre injicietur , ut tormina partûs excitentur , modò metus menorrha-
giæ absit.

His irritis , maximè si mola utero hæreat , simulque os uteri paululum
hiet , obstetrix manum insinuabit in uterum , & vel manu , vel hamulo mo-
lam extrahet.

XXVII. HYSTERALGIA; *Hysteralgia* Hasselquist Iter in Palæstinam; *Dolor uteri* Auctorum; *Mal de mère, fortuiture, colique utérine.*

Nomen *Hysteralgiæ* debetur Montalto in *Synopsi morborum*; oritur ab *hysteros*, uterus, & *algeia*, dolor.

1. *Hysteralgia ab hysteroptosi.* Class. I genus 49; *Descende de matrice.* L.

Est dolor uteri ob ejus prolapsum. Vide *Hysteroptosim*, in *Classi I gen. 49.* Vide *Astruc. Tom. III cap. 10.*

Vide curam apud Sydenhamum *tom. 1 pag. 435.*

2. *Hysteralgia ab hysterocele*, Hippocrat. de Morbis mulierum, lib. 3. 4. 5. passim: *Ab Histeroloxia*, Class. I. gen. 55. D.

Est ea quam inducit uteri è nativâ sede dimotio, cui morbos plurimos hujus visceris passim tribuit *Hippocrates*; sed hi perversi uteri situs, ut plurimum graviditatis sunt comites; ast dolores inde exsurgentes ad dystociam attinent, aut graviditatis symptomata, ut graviditatis tubalis, abdominalis, &c. Vide *Classem ultimam.*

3. *Hysteralgia à menostasiâ.* Colicus dolor in purgatione menstrua River. cent. 4. obs. 85. *Colique des mois.* D. P.

Est ille dolor in utero, lumbis, femoribus, qui quovis mense à difficili aut retardato catameniali fluxu dependet, qui dolor virgines potissimum sanguineas adoritur, & singulis mensibus per aliquot dies eas divexat, unde etiam convulsionem excitatas vidi. Vulgò verò creditur illos dolores pendere ex distractione vasorum uteri à sanguine viscoso, copioso, aut à vasis angustis, siccis, rigidis, effluxum illum denegantibus; & reapse rarò accidit, ut is affectus mulieres quæ jam peperere, aut pluries catamenia expertæ sunt, afficiat, nisi ob frigus susceptum balneo, vento, potu, fluxus ille difficilior evaserit.

Auxilia in hoc morbo convenientia sunt phlebotomia in ipso dolore, clysmata oleosa, anodyna, potissimum verò semicupia tepida, infusum croci orientalis, florum calendulæ, cheiri, potus theiformis ex foliis chenopodii Mexicani. Vide plura apud Astrucium de Morbis mulier. tom. 1.

4. *Hysteralgia cancrosa, Cancer uteri* Astrucii cap. 7 tom. 3. *Cancer de la matrice.* C.

Cancer uteri occultus hunc dolorem inducit, ulceratus verò Leucorrhœam excitat dolorificam. Vide *Leucorrhœam.*

Cancer uteri occultus cognoscitur ex dolore circa inguina, abdomen; imum ventrem, ac lumbos, necnon ex tumore duro in regione uteri si contrectetur manibus; qui tumor renitens, inæqualis, lancinantibus doloribus jungitur per intervalla; quem tumorem dolentem præcessit durities scirrhusa, simplex, diuturna; hic scirrhus dein expansus est in tubercula inæqualia, dura, quæ etiam tactu explorantur, si uteri collum vel vagina afficiantur
hoc

hoc morbo: tactus autem non secus ac motus corporis hunc dolorem exasperant.

Sublevatur hic dolor diætâ refrigerante ex offis hordei, oryzæ cremoribus, lacte bis vel ter in die sumpto, abstinentiâ à vino, à salsis, piperatis, ab usu veneris; sedatur potu ex levi decocto radicum althææ, vel infuso florum malvæ, seminum lini, balneis aquosis, vel semicupiis, sero lactis, jusculis ranarum, pulli, laudano liquido solidove quovis vespere sumpto. Possunt & injectiones demulcentes in vaginam leniter immitti ex lacte, decocto hordei mundati, infuso florum violarum, malvæ, seminibus lini, mucilagine seminum psyllii, succo solani hortensis, &c: extractum hyoscyami albi ac cicutæ non rarò profuit.

Vide ulterius *Leucorrhœam cancerosam*.

5. *Hysteralgia ulcerosa*, *Ulcère de la matrice*, Astruc. de Morbis mulier. Tom. 3 cap. 4. C.

Hæc species ferè semper stipatur ulcere interno uteri adeoque & effluxu foetidissimo, sanioso, cruento ex vaginâ, unde morbus pertinet ad menorrhagiam ulcerosam, aut ad leucorrhœam ulcerosam; de cætero cum præcesserit metritis, seu inflammatio uteri, hysteralgia hujus morbi sequela habenda est, & eadem auxilia ferè requirit ac hysteralgia cancerosa; sæpius enim uteri ulcera cancerosa evadunt.

Apostema uteri designant metritis non resoluta, febris exacerbens, tumor & dolor obtusus uteri, sudores, &c.

6. *Hysteralgia scirrhusa*; *Scirrhe de la matrice*, Astrucii tom. 3 cap. 5: Puzos du scirrhe de la matrice. C.

Cognoscitur ex molestâ sensatione ponderis in regione uteri, ex ipsius tumore duro, renitente, tactum tolerante; maxime si per vaginam explorari possit, aut si uterus sursum propellatur digito in vaginam immisso, & corpore resupinato, cruribusque flexis; potest tamen confundi scirrhus si totum uterum occupet cum graviditate, ni signa accuratius inquirentur; aut cum hydrometra, cum scirrhi moles est, notabilis dolor gravativus deorsum trahit, & ægra vix stare potest, ac imminet hysteroptosis, tumorque delabitur quò versus corpus inclinatur; inveteratis scirrhis superveniunt leucorrhœa, œdematia, febris intermittens, &c. *Vide curam apud Auctores*.

Conqueritur mulier de gravativo dolore circa podicem, atque distensivo circa uterum, inguina & lumbos. His admonitus Medicus palpo explorans hypogastrium, duritiem in eâ regione percipit, à pressione leviter dolentem; si fortius prematur uterus, cedit & rursus restituitur; si in vaginam digitus immittatur, cervix uteri crassior, brevior, aspera, in ambitu durior, & aliquatenus dolens observatur.

Dolores inguinum & lumborum, stante muliere, graviores sunt; accedit meiendi difficultas, accessus febriles, inappetentia.

Sæpius scirrhusus evadit uterus, dum catamenia cessant circa quadragesi-

mum quintum ætatis annum, cum lac suppressum fuit puerperis, cum ictus uterus passus est, cum terrore subito fluentia catamenia sistuntur.

Scirrhus incipiens vix ulla sui præbet indicia, tunc hysteralgia accedit, cum mole adauctâ molestat.

7. *Hysteralgia pruriginosa, Pruritus uteri* Roderici à Castro libr. 2 cap. 9. *Le Prurit de l'Uterus. L.*

Definitur ab Auctore ardens scalpendi, coeundique tentigo, cum maximo desiderio & dolore, quod sæviorem reddit affectionem; verum hæc libido intensa ad nymphomaniam attinet: Hysteralgia verò pruriginosa est dolor potissimum in vaginâ à materie acri, sæpius herpeticâ, pustulosâ, quæ continuò scalpendi necessitatem inducit, cum rubore, ardore & phlogosi partis affectæ; pendet à materie serosâ, acri, sanguinosâ, quandoque herpetica, quandoque syphilitica, alias cum pustulis, alias sine pustulis.

Curatur refrigerantibus, ut balneis repetitis, præmissis jusculis ex lactucâ, cucurbitâ, seminibus frigidis, quibus venter pulli infarcitur, additis diureticis sanguinem lixiviantibus, ut sylimbrion aquatico, cochleariâ, acetosâ, necnon mucilaginosi, ut ranis, cochleis, floribus malvæ, radice althææ; hæc præmissâ phlebotomiâ & catharsi conveniunt, noctu verò emulsiões, julapia: æstate aquæ acidulæ Vallenenses, Alesiensenses; inter topica folia plantaginis, vitis, rosarum petala, præparata saturnina, &c. primas tenent.

8. *Hysteralgia ab osse*, Edward Hody Philosoph. transact. vol. 9. pag. 191.

Mulier quæ dudum laborabat dolore gravativo in regione uteri, necnon tussi, dyspnœa, difficultate mingendi, dolore inter dejectiendas feces, erat asthmatica à scirrhus pulmonum, sed præterea in utero inventa est substantia ossea, cujus iconem vide ibidem *tabul. VIII. figur. 113.*

9. *Hysteralgia febricosa* Morton Pyretol. pag. 92. *Febris intermittens dolores partus simulans* histor. 19. 20. &c. A. P.

Est dolorum, spasmodorum, animi deliquiorum concursus, qualis in parturientibus observatur, sed oriundus à veneno febris intermittens, adeoque per periodos singulis vel alternis diebus recurrens; in gravidis absunt lumborum uterique dolores, vomitiones, spasmi, vociferationes, sed ex recurso periodico, ex urinâ lateritiâ, ex pulsu febrili, linguæ sorditie, absentia signorum partus instantis, hæc species dignoscitur.

Curatur haustibus febrifugis, præmissis phlebotomiâ, catharsi ac narcoticis pro rerum circumstantiâ.

10. *Hysteralgia vaporosa. Colique hystérique de l'uterus. L. P.*

Sunt dolores uterini à passione, ut aiunt, hystericâ procedente, quorum duo sunt potissima principia ex Sydenhamo, scilicet *menorrhagia* seu fluxus immodicus catameniorum, aut lochiorum, à partu laborioso, necnon qui versus quadragesimum tertium ætatis annum, antequam catamenia recedant, solet accidere, & uteri *procidencia*. Distinguitur hæc species urinæ limpidæ copiosâ mictione, extremorum refrigeratione, animi dejectione, lachrymis & cachinnis se excipientibus, aliisque hysteriæ characteribus;

teribus; potissimum verò hic morbus oritur apud puerperas à lochiorum pariori proventu & suppressione, ubi scilicet maturius aëri frigido se exposuerint, de quibus omnino legi meretur *Dissertatio Epistolaris Sydenhami ad G. Cole sub finem*. In doloribus hystericeis nil est utilius quàm laudanum cum duplo castorei, aut cum viginti guttis liquoris mineralis anodynî, aut cum tinctura succini.

11. *Hysteralgia ex abscessu* La Motte obs. 57. des Tumeurs. C.

Mulier diris doloribus ab osse sacro ad ossa pubis excruciatâ, sedem morbi in vaginæ fundum referebat, tactu exploratis omnibus vicinis partibus, invenit Chirurgus infra os sacrum & è coccygis latere locum dolentem fluctuantem pollicis latitudine, quo pertuso patella puris foetidissimi effluxit, & ægra convaleuit.

12. *Hysteralgia Imprægnatarum*. L.

In felicibus graviditatibus uteri sensibilitas & quæ ex ejus extensione atque catameniorum retentione oriuntur symptomata, ut plurimum tribus vel quatuor primis mensibus terminantur, aut maximè minuuntur, hoc signum est bonæ graviditatis, quoniam distensio uteri cùm triplam acquisivit diametrum, est ad ejus distensionem cùm duplam obtinuit, ut sunt diametri; interea tamen capacitas acquisita in primo casu est ad capacitatem in secundo, ut cubi diametrorum, seu ut 27 ad 8; capacitas uteri est ad ejus distensionem in hisce duobus casibus ferè ut 5 ad 2, adeoque crescit in duplo, triplove majori ratione quàm ejus dolores, sicque successu temporis quàm minima fibrarum ejus elongatio sufficit ad magnum volumen utero conciliandum; sensibilitas eò minor etiam evadit quò majus tempus adhibetur ad distensionem eandem, & quò minor est distensio; assuescit enim his natura & ab assuetis non patitur.

Priora recens imprægnatarum symptomata eò citius post conceptionem accidunt, quò citius recurrit catameniorum periodus, ea verò symptomata quæ ab uteri sensibilitate, à plethorâ, & à sanguinis spissitudine procedunt, sunt cacositia, malacia, nausea, vomitus pituitosus, ptyalismus viscosus, pyrosis acida, lassitudo, hysterica phænomena.

His ultra tres vel quatuor menses persistentibus aut etiam gravioribus medetur phlebotomia, alvi libertas clysmatis concilianda, ciborum delectus.

Hysteralgia gravidarum seu circa ultimos graviditatis menses aliam therapeiam exigit.

Distinguitur hysteralgia imprægnatarum à colicâ ex eo quod 1° Hypogastrio infideat potissimus dolor; 2° quod nephralgici dolores accidunt, aut lumbaginosi; 3° quod vomitio se comitem addat; 4° quod clysmata licet reddita nullum levamen afferant, distensio uteri, nervorum vicinorum pressio, incusandæ sunt, ut in hysteralgia catameniali.

His gravidis succurrunt 1° Phlebotomia; 2° Victus legitimus; 3° Exercitium moderatum; 4° Alvi libertas.

Gravidæ versus quartum mensem dolore inguinum divexantur noctu &

per intervalla recurrente ac claudicationem inferente, quod ex ligaminum rotundorum distractione fit, & sponte evanescit.

13. *Hysteralgia lactea. Infiltrations laiteuses* Vandermonde Journ. de Medec. Juill. ann. 1759 auctore D. Levret. L.

Puerperæ huic sunt obnoxie à lacte suppresso, suffocato, ab aëre frigido suscepto: raro nutrices hunc morbum incurrunt.

Initio dolor gravativus in pelvi & in inguinibus, debilitas in femoribus; ligamenta rotunda uteri dolent. In progressu infarctus femoris, cuti concolor, vix dolens, parum prominens; crescit tumor femoris, cum accedit tumor similis in tibia, sed hujus tumore accedente dolor remittitur; dein pedes intumescunt, ast quâ ratione tument minùs dolent quàm ante tumorem.

Fit status morbi intra octo decemve dies, & cum declinatio accedit; intumescencia crurum prima recedit, dein tibiæ & successivè pedes detumescunt, ut in *œdematia* resolutione.

Differt *œdematia lactea* ab *œdematia lymphatica*; 1° Quod lymphatica pellucida fit, lactea verò opaca: 2° Quod lymphaticæ ab imis partibus ad superiores procedant, è contra lacteæ à crurè ad tibiam, inde ad pedes se extendant. 3° Lactea *œdematia* originem habet juxta uterum, unde ad infimas partes se diffundit.

Curatio. Incipienti morbo sudorifica & levia cathartica ad resolvendum lac in massa sanguinis retentum & nondum alicubi decumbens sunt aptissima remedia: verum factò lactis decubitu seu partium quarundam infarctu, sapo cæteris medicaminibus præstat. Cataplasma è plantis emollientibus cum mica panis & sapone *œdematia lacteo* resolvendo convenit; sapo in clysmate solutus etiam prodest, nec non formâ semicupii in aquâ solutus.

14. *Hysteralgia Lochialis; Tranchées naturelles des accouchés*, Puzos traité des dépôts laiteux, pag. 368. A.

Post partum naturalem accedunt tormina aliquot dies perseverantia, periodica, in quorum intervallis puerpera perfectè quiescit. Quilibet torminum hysteralgicorum accessus definit per fluxum lochiorum vel cujusdam grumi sanguinis ex utero; uterus qui in dolore tenditur, cessante dolore remollescit; in intervallis, si paulo longiora sunt, sudatiunculam patitur mulier, viget appetentia & pacatè dormit.

Discrepat hæc hysteralgia à metritide lactea vel enteritide lactea, 1° Quòd tormina hysteralgica frequentiora sint: 2° Stipata calore urenti, cephalalgia, siti, febre, doloribus vagis abdominis & lumborum: 3° Lochia magis ichorosa sunt seu fluxiliora; serosa, fluunt magis propter irritationem quàm propter uteri constrictionem naturalem: 4° Lochiorum fluxus, nec symptomata minuunt, nec ægram sublevant. Vide *Metritidem lacteam*.

Pro specifico in hac specie laudat Baglivus tincturam succini extractam cum aquâ cinnamomi, & exiguâ dosi syrupi de cinnamomo: Bagliv. pag. 224.

15. *Hysteralgia ab Sparganosi, Dépôt laiteux dans l'hypogastre.* Puzos traité des accouchemens pag. 356. L.

Congestio lactis in hypogastrio cognoscitur, 1° ex eo quòd aliquot diebus à partu accidat: 2° quòd præludant tormina insolita, vaga, importuna in toto abdomine, sed ad locum fixum terminata: 3° locus ille est in alterutro inguine, scilicet in textu cellulari peritonæi, ligamentis latis vel in ovario: 4° hæc tormina nec uterum indurant, nec lochiorum fluxum excitant, ut tormina naturalia puerperis communia: 5° anorexia, agrypnia, febris vel synocha, vel intermittens quæ horrores pluries in die repetit: 6° circa decimum aut decimum quartum à partu diem tumor tactu deprehendi potest: 7° si hi tumores negligantur aut malè tractentur, abscessus his in locis funestissimi superveniunt.

Dicitur hysteralgia licet uterus non afficiatur, quia ob torminum cum uterinis similitudinem facilè cum hysteralgia verà confunditur, nec est genus morbi ad quod initio propiùs accedat, eum autem ab initio nosse operæ pretium est.

Curatur repetitis phlebotomiis, dein jusculis ex cichorio, taraxaco, chærophyllo, nasturtio aquatico, & sale Glauberiano, unde urinæ uber proventus; clysmata etiam interponantur, dein catharticis terminentur juscula; identidem verò boli ex pulvere viperino, cinnabari, millepedibus & antimonio diaphoretico præscribantur.

16. *Hysteralgia calculosa*, Puzos traité des accouchemens pag. 139; Mem. de l'Acad. R. de Chir. T. II, p. 130. Louis Journ. de Medec. Juill. 1759.

Calculi uteri sunt sæpiùs gypsei, leves, asperi, albi; cognoscuntur tactu, specillo, excretionem, ponderis sensu. Accedunt in quibusdam circumstantiis dolores gravativi lumborum, femorum, claudicatio à dolore; maximè si concurrat hysterocèle; pruritus ferinus vulvæ & inguinum juxta femora, dolores acuti febriles: *Marc. Donat. hist. mirab. l. 4, cap. 30. Schenck. obs. 4. Hystericis cum leucorrhœâ putri, purulenta Act. Erud. Lipsiæ August. 1712*: calculis triginta duobus in utero, vel tubis; calculi illi diaphoretici sunt ut Bezoarticum. *Leucorrhœa* cum doloribus lancinanti-bus ex ulcere à calculo uterino. *Louis ibid. pag. 134*, & leucorrhœâ purulentâ, marasmus. *Dystocia* seu dolores similes illis parturientium Parei de *Generat. l. 24, cap. 9. Hippocrat. de Epidem. lib. 5, Sect. 2. Sterilitas* semper comitatur hysteralgiam calculosam. *Dysuria Blancardi anat. præct. obs. 74, Philos. transact. Hody 1736. Ischuria* à calculo uterino seu ab hysterolitho. *Ephem. Nat. Cur. Dec. 1, ann. 4, obs. 65.*

Hæmorrhoids ab hysterolitho. *Duncan. Pathol. lib. 2* utero petrificato, uteri petrificatio.

Est ea quæ pendet à calculo intra vaginam genito, cum perforatâ post partum vesicâ, urina in vaginæ fundo fibris lorisque intercluso suum tartarum deponit, inde dolores, tormina vaginæ & incessus difficultas. Operationem in hoc casu necessariam memorat Puzos. Carnium vegetationem præ-

præcavent turundæ altiùs in vaginam adactæ, cùm post partum difficilem imminet colli vesicæ suppuratio.

De hoc morbo etiam videantur *Commentar. Academiæ Harlemensis part. 3 pag. 603.*

Curatur extractione quam natura vel ars exsequitur, cùm hiat orificium uteri aut in vaginam propendet.

ORDO QUINTUS.

DOLORES EXTERNI ET ARTUUM.

HUC refero dolores mammarum, trunci, lumborum, crurum, genitalium, &c, qui ad priores ordines non facile amandari possunt.

XXVIII. MASTODYNIA ; *Douleur des mammelles.*

Notabilis & constans five periodicus five continuus mammæ alterutrius, vel utriusque dolor; à *mastos* mamma & *odyne* dolor.

1. *Mastodynia phlegmonodes* Rod. à Castro de mamillarum inflammatione lib. 1, cap. 16. B.

Dolor est mammarum cum tumore, rubore, dolore pulsatili & renitentia, cujus causa est impetus sanguinis per arterias mammarias accedentis solito major, ejusque actio vehementior in vasa sanguifera mammarum: impetus sanguinis est major, quod cognoscitur ex pulsu duro, pleno, veloci aut frequenti simul, unde vasorum mammæ distensio, rubor, dolor, renitentia. Actio verò major est ob præpeditum sanguinis transitum per vasa minima, ut cùm dolent mammæ thoracibus ferreis, arctioribus balænis cingulisque compressæ, sanguis enim retrò urgens fortius agit in latera vasorum quàm si more solito in venas facile flueret; hic morbus sæpe pressioibus externis, ictibus nec non plethoræ, catameniorum suppressioni supervenit.

Curatur 1° victu tenui ex jusculis, cremoribus, potu diluente, refrigerante, ut ptisanâ hordei, oryzæ: 2° phlebotomiâ repetitâ ex brachio vel è pede, clysmatis emollientibus, cathartico antiphlogistico, cùm sedata fuit inflammatio: 3° topicis initio emollientibus, dein anodynis ac resolventibus; refrigerant lintea oxycrato frigido madida, vel irrigata decocto foliorum seminum lini; resolvunt levia cataplasmata ex pulpâ eorumdem, necnon meliloti, cum farinâ fabarum, melle, aceto, croco, medullâ bovis, butyro, oleo olivarum, &c.

2. *Mastodynia puberum* Kramerii *Commerc. Norimberg. 1735 hebdom. 30 § 2. B.*

Omnes pueri ad ætatem 12 vel 14 annorum pervenientes conquerruntur de dolore mammarum cum tumore & pruritu; mammæ, earumque areolæ inflammantur, & dolent, atque non rarò vasa earum lactea excoriantur, & exsudent.

Cura exigit ut exprimatur serum albescentis ibi latens; deinceps verò emplastrum apponatur. *Essais d'Edinbourg*, tom. 7, pag. 122.

3. *Mastodynia Pilaris* Roder. à Castro lib. 4, cap. 26; *Lactis concretio*, *Febris lactea* ejusdem; Græcis *Trombosis*, ac *Trichiasis*; Hispanis, *Pelo*; Gallis *le Poil*; Occitanis *Arcoussel*; *Lait grumelé*. B.

Fabula est *Alfaharavii* hunc morbum à pilo à matre deglutito ortum habere. Dolent acerrimè papillæ cum rubore, tensione, lactis paucâ & dolorificâ excretionem, glandularum vicinarum mammæ turgescentiâ, necnon exiguarum glandularum areolæ dolore pungenti & nigredine; unde attactus labiorum alumni tolerari non potest; hi exigui acini nigri ab Occitanis *Cats nègres* vocantur, & puerperas mirè discruciant; his adde papillarum fissuras cum inflammatione valdè dolentes, quibus accedit ephemera lactea horrore stipata, cum cephalalgia, sudore caseum acidum redolente, &c.

Hæc omnia caseationi, vel congrumationi lactis in mammas tribui solent; sed potius videtur inflammatio lactea, seu in lacteis vasis & glandulis oborta; an ab infarctu, an ab impetu illius humoris & sanguinis affluentis.

Curatur ut *Mastodynia polygala*; sed præterea fissuræ, seu rhagades inclinuntur oleo ceræ, ovorum, mucilaginis seminis cydoniorum, inspergitur pulvis gummi Arabici: Adhibetur cura *ephemeræ lacteæ* *Class. 2^a & mastodyniæ phlegmonodes*.

4. *Mastodynia cancrosa*; *Cancer mammarum* Roder. à Castro lib. 1, cap. 22; *Cancer aux mamelles*.

Cognoscitur ex dolore lancinante per intervalla ab axillis, aut viciniâ ad mammæ quoddam punctum desinente, & instar subulæ eam perfodientis, cum tumore verrucoso, duro, profundo, initio; dein verò tumor tuberosus, inæqualis, venæ varicosæ, aliaque symptomata accedunt, de quibus vide *Carcinoma in Class. X^a*.

5. *Mastodynia polygala*; *Sparganosis* Dioscoridis; *Lactis redundantia* Roder. à Castro, lib. 4, cap. 25; *Dépot laiteux aux mamelles* Puzos. B.

Lactis abundantia in foeminis quæ pepererunt interdum tanta est, ut mammæ eam sustinere nequeant, ac præ copiâ distendantur, & incredibiles excitent cruciatus; tument, tenduntur, vix attrectari patiuntur ab alumno mammæ sic turgidæ, unde nisi fluat sponte lac ex papillis, id magis ac magis congeritur, & supervenit inflammatio, de quâ supra egimus.

Curatio est difficilior, si lac suum restinguere velit puerpera; faciliior, si papillas alumno, vel catellis aut suætrici præbere velit aut possit, quod, *Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.* R licet

licet difficile sit & dolorificum, vitari vix potest per aliquot dies, usquequò lactis redundantia imminuta fuerit; interea diætâ tenui cavendum est, ne uberior lacti materies generetur; potu diluenti, diuretico, ut decocto radicum petroselini superfluum lac ad vias urinarias est deducendum, lochiorum fluxus est sustinendus, & fovendus cautissimè; clysinata sunt repetenda, phlebotomia etiam non negligenda; extûs verò linteis calidis, cataplasmatibus resolventibus lactis caseatio avertenda, fluxilitas & excretio promovenda. Inter hæc præstant mel illitum, cataplasma ex foliis petroselini, cicutæ, ex quatuor farinis resolventibus; menthæ, salviæ, fœniculi, apii decoctum, ex quo embrocationes parantur, &c.

6. *Mastodynia butyrosa* Vandermonde Novemb. 1758 pag. 441; D. Fuun Med. Harlemensis.

Quadragenaria mulier post terrorem doloribus in utrâque mamina vividis diu conflictata fuit; unicum levamen erat ab admoto igne, & simul frictione mammæ, quæ humorem flavum spissum ex papillis excernebat, quæ operatio multoties in die repetenda erat; sanata est litu ex oleis aromaticis cum spiritu vini, superapposito emplastro basilicone; demùm repetito usu æthiopis mineralis cum gummi tragacanthâ, radice guayaci, in pilulas redacti.

Humor hic flavus spissus butyro similis nomen dedit speciei.

7. *Mastodynia ex terrore* Act. Acad. Harlemensis part. 3 pag. 31.

Mulier ex terrore percellebatur, ita ut vehementes in mammis dolores perferret, irritis pluribus remediis, calor carbonum ardentium cum lentâ frictione sublevabat dolorem, quâ frictione papillæ quid viscerum stillabant; mammæ vix turgidæ & tumidæ erant; dein spirituosus, & emplastro basilico mammis admoto dolor evanuit.

8. *Mastodynia emphysematosa* Roder. à Castro, de flatuoso mammarum tumore, lib. 1, cap. 17. L.

Pars cum albedine, elasticitate & tensione dolet sine glandularum tumore; pulsata mamma, si fides sit Auctoribus, sonitum edit. Distinguitur à primâ specie per albedinem mammæ; à cancerosâ mastodynîâ per uniformem, non tuberosum, tumorem; quodque nulla seorsim glandula dura sit, sed tota mamma æqualiter renitatur; dolor ille menstruatione accedente augetur, finitâ sæpius recedit.

Curatur remediis catamenia revocantibus, necnon topicis resolventibus, ut decocto foliorum anethi, meliloti, chamæmeli, florum sambuci. Vide curam emphysematis I^æ Class. & pneumatosis X^æ Class.

9. *Mastodynia apostematosa. Abscessus mammarum.* Roder. à Castro, lib. 1, cap. 16, pag. 111. L.

Præcessit inflammatio quæ non resoluta fuit, sed exacerbata sunt pulsatio, dolor, tensio; dein resedit tumor, remollescit, apice albescit, fluctuat, febris remissa, tunc pus in tumore genitum, quod præmissis cataplasmatibus maturantibus, emollientibus foras per incisionem debet emitte, atque detersum vulnus ad cicatricem perducere. Vide *Apostema* in Class. I.

10. *Masto-*

10. *Mastodynia portentosa*, Act. Soc. Lond. n° 52. L.

A mole mammarum, quarum altera 40, alia verò 64 libras ponderabat; hæc excrefcencia intra noctem ferè supervenerat. Foeminæ Tolofati à fuppreffis catameniis mammæ portentofæ excreverant; fumptis emmenagogis catamenia e naribus effluxere.

XXIX. RACHIALGIA; *Dolor colicus Pictonum* Citefii; *Colica Plumbariorum* Ramazzini; *Colica Saturnina* Junckeri, *Damnonienfis* Huxhamii, *figula* D. Dubois ann. 1751; *Dolor colicus Pictonum* & *Figulorum* quibusdam; *Entripado* Hispanis; *Colique de Poitou*.

Genus novum ab *illuftriffimo* Aftuccio conftitutum eft nomine Rachialgiæ, ab *algeia* dolor, & *Rachis* fпина dorfî, quia dolorum principium nervis medullæ fpinalis tribuit.

Licet autem theoria Aftuciana nondùm fatis fit confirmata, non minùs retinendum eft nomen generi huic ab aliis diftinguendo utile, utpotè proprium.

Charaâter hujus morbi confiftit in atrocibus doloribus abdominis ad lumbos & dorfum ferpentibus, preffione non crefcentibus, cum umbilici non rarò retractione, alvi conftipatione, fumma pertinaciâ, manuum torpore, paralyfique, aliàs artuum contracturis chronicis terminantibus.

Convenit cum *hepatalgiâ* calculofâ quod hypogaftrum divexet maxime, & ad thoracem ferpat, atque chronica fit & paroxyfians; verùm Hepatalgia auriginem inducit fæpiùs, & hepatis regionem magis afficit; colicæ fpafmodicæ valdè affinis eft, & à multis pro biliofâ & fpafmodicâ habetur.

1. *Rachialgia Pictonum*; *Malum biliofum* ab anno 1572. ad 1606; *Colique de Poitou vegetale* C. Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761.

Eft ea fpecies quæ à vini, potûfque acido-aufteri fermentati, acidorumque immaturorum nimio ufu pendet.

Morbus Damnonienfis Huxhamii Londin. 1739 *Philofoph. tranfaâ. Tom. 9 pag. 242*. A pomaceo, Gallis *Cidre*, endemiam videre *Mufgravius* & *Huxhamius*: *Vandermonde*, Journ. de Med. 1758. pag. 133: A pomaceo veteri iterum fermentato, & à vino immaturo, acido apud Pictones frequens fuit olim, obfervante *Citefio*. A vino albo non fatis fermentato plures Monachos hoc morbo cruciatos *Pifo*, *Sennertus*, *Citefius*, *Crato*, *Cardanus*, *Wepferus* memorant. A fucco citri, à fpiritu vitrioli, à potu acido, *Ponch* dicto, ortam vidit rachialgiam *illuftr. Tronchin*, qui tertiam Rachialgiæ fpeciem conftituit.

Symptomata funt angor fummus, & dolor atrox epigaftrii, pulfus debilis, inæqualis, fudor frigidus, lingua fordida, halitus fœtens, vomitio viridescens, atra, pituitofa, acida; dein alvi adftrictio fumma, vomitio minor, dolor quafi nephralgicus in umbilico, lumbis, dorfo, cum fenfu ponderis in perinæo, & urinâ, fi flueret, craffâ: abdomen fpafmodicè contractum;

dein brachia, manusque motu carent, femora ac crura dolent, artus & intestina alternatim cruciantur, paralyfis, pustulæ rubræ morbum terminant. Differt rachialgia vegetalis, quæ à pomaceo in fermentationem acidam vergente, vetusto, ab aliis speciebus, quòd abdomen à pressione vehementer doleat, quod in metallica non accidit, quòd gradatim augefcatur morbus, ægri scilicet languent, pallent, facies ex flavo plumbea evadit, stomachus gravis est, dein nausea, ructus accedunt, dolent interanea; genua, crura debilitantur; pulsus debilis, inæqualis evadit; interea vomitiones viridescentes, acidæ, amaræ, lingua sicca, albescent, singultus; jam gastrodynia intenditur, inde in umbilicum serpit dolor atrox, umbilico minimè retracto, abdomen levem etiam pressionem refugit, constipatio pertinax, dolores artubus insident, tibias, genua cum stupore, brachia laceffunt; lumbago atrox, mitescentibus ventris doloribus; in statu morbi nulla pyrexia, nec sitis, nec delirium, nisi in secunda morbi periodo.

Curatio eadem ac speciei sequentis. Sedato dolore profunt acidulæ Selterianæ, Glauberianæ martiales, & equitatio. Si aurigo superveniat, quod salubre est, signum est Rachialgiæ nuptam esse Hepatalgiam, ob bilis coagulum ab acido. Colicæ Pictonum medetur, si credamus Sydenhamio, usus copiosus balsami Peruviani, qui præscribitur ad guttas xx vel xxx facchiari frustulo instillatus, bis terve in die; sed paresis huic remedio non cedit.

2. *Rachialgia febricosa; Colica ab intermittenti febre*, Burlet de Hispanorum morbis 1714; *Colica Pictonum* à causa remota prima, Tronchin p. 45, Riverii Prax. Med. Lib. X cap. 1; *Dolor de tripas y entripado* Hispanis. Vid. Journ. de Med. Nov. 1761 p. 415.

Hæc est species quæ febres intermittentes, remittentesve comitatur, vel pressio pede sequitur, si malè curatæ sint; observata Fernelio Patholog. lib. 6 cap. 10; Ballonio cons. 5; Spigelio de semitertiana, lib. 4. cap. 13; Carol. Pisoni consil. 3, 4, cap. 2; Epidemica visa ab illustr. Tronchino Amstelodami ann. 1717. Hanc Veteres bili æruginosæ tribuerunt; Neoterici veneno febricoso, potissimum tertianæ & hæmitritæ: aurigine sæpius stipatur.

Sensus est ventriculi, tenuiumque intestinorum asperrimus, cum alvi adstrictione; multa inflatio accedit per totum abdomen, potissimum epigastrii, modò cum ructu, modò cum vomitione; dolor hic diuturnus, admodum recidivans, remediis non facilè mitescens, in contracturas & paralyfes abire solitus. Post epidemicam Rachialgiam Amstelodamensem peste sæviorem, sæpius visi sunt miseri superslites veluti larvæ arte quasi progredientes; exsangues, pallidi, manibus incurvis, pendiculis, cum voce clangosâ, debili, nec deerant aphoni.

Ad curationem missio sanguinis, fortiaque tum emetica, tum cathartica vitanda; alvus mollienda est fomentis extus & balneis, intus blandis alimentis & medicamentis, ut oleosis, mucilaginosiis, farinosiis; adde laxantia ex mannâ, pulpâ cassiæ cum oleo amygdalarum, fero lactis tepido, omni

ni trihorio parcâ dosi repetitis. *Citellus* cathartica cholagoga expertus ad lenissima reversus est: Narcoticis abstinendum. Morbi reliquiæ sero lactis gramineo, cichoraceis, beccabungâ, taraxaco fugandæ; demùm tonus partibus acidulis aquis est restituendus.

3. *Rachialgia metallica*; *Colica Plumbariorum* Ramazzini de Morb. Artif.; *Dolor cardialgicus, spasmodicus à veneno* Frid. Hoffmanni T. II, pag. 257; *Colica Pictonum*, vulgò *Saturnina* Junckeri; *Colica Pictonum à veneno* Ill. Tronchin Spec. 2^a; *Mil-reech* Anglis, id est, *Vapor moletrinæ* Aët. Soc. Reg. Lond.; *Colique des Peintres, de plomb, des Potiers, des Barbouilleurs*. C.

Est ea species, quæ oritur, 1° à vino acido interventu lithargyrii edulcorato; fraus detegitur ope lixivii alkalini, in quo dissolutio auripigmenti bullierit; 2° ab usu interno medicaminum ex plumbo paratorum, ut sacchari saturnini ad extinguendam venerem, ad gonorrhœam sanandam; 3° ab usu alimentorum in vasis stanno obductis, cupreis, rubiginosis diù servatorum; 4° à fumis arsenicalibus quibus nulla metalla carent, cùm igne tractantur; unde Metallurgi, & qui calceorum corium cerusâ fusâ dealbant futores, huic sunt obnoxii; 5° qui varia pigmenta liquefaciunt, pulverant, tractant, ore assumunt, ut Pictores; 6° Figuli qui vasa terrea vitro ex plumbo obducunt; 7° ab antimonii crudi repetito usu interno, si fides sit Ill. Tronchino, pag. 65, imò ex cinnabari, viridi æris, colore ultramarino, aliisque pigmentis metallicis.

Hujus speciei exempla ubique sunt obvia, Monspeli, Nemausi, Alesiae nobis observata.

Differt à vegetabili seu Pictonum, quia, non pedetentim, sed subito dolores accedunt, quòd umbilicus retrahatur initio, quòd in atroci ventris dolore pressio abdominis dolorem non intendat, quòd in statu accedant pyrexia, fitis, delirium.

In hac soli artus superiores, inferiores nunquam, paralyti & stupore tentantur, sæpiùs umbilicus retrahitur, feces in scybala indurantur, ægri pallidi, tremuli, debiles fiunt.

Duplex autem est curandi methodus; 1^a ab Ill. D. Dubois in Nosocomio Charitatis Parisiensis frequentissimè adhibita, & dudum multis successibus firmata, docente Illustr. Bouvart, qui ex sexaginta ægris, quinquaginta novem sanari asserit; est methodus Drastrictorum.

Æger adveniens sumit clyisma ex decocto drachmarum duarum sennæ & pulpæ colocynthidis, cui adduntur diaphœnici drachmæ sex, benedictæ laxativæ semiuncia, mellis mercurialis uncia duæ, & sæpè vini emetici uncia etiam duæ. Post septem horas injicitur alterum clyisma ex olei nucum & vini rubri ana uncis sex; die sequenti tartari stibiati magna dosis, vulgò ad grana quatuor, præscribitur; statim ab actione emetici datur theriacæ recentis semidrachma cum laudani grano; die verò tertiâ repetuntur clysteres; dein purgatur æger ex diaphœnici semiuncia, diapruni drachmis duabus, syrupi de rhamno uncia, apozematis sequentis uncis sex. Apozema fit

ex cuscutæ, polypodii & sennæ ana uncia una, seminum anisi, & cremoris tartari ana drachmis duabus, bulliant in aquæ libris duabus ad uncias viginti; vespere hujus catharsis repetatur narcoticum; sustineantur hæc medicamina ope ptisanæ sudorificæ, ac potûs cardiaci cum lilio Paracelsi, maxime si dolores super sint, aut immineant, vel superveniat paralyfis. Hæc methodus intra septimanam omninò sanat, & si epilepsia, paralyfisve nondum accesserint, eos morbos prævertit, si sanatio imperfecta sit, iteratur partim vel omninò methodus, ipsisque atrocibus abdominis doloribus sævientibus hæc drastica usurpantur. Intra 23 annos *D. Burette* 1200 ægros hac methodo curavit & omnes exceptis 20 liberavit.

2° Altera methodus *lenitiva* est, quæ in ipso Nosocomio Charitatis ab *Ill. Bordeu*, Viennæ ab *Ill. De Haen*, & Monspeli, occasione tamen raro datâ, ab omnibus Medicis usurpatur. In hac præscribimus oleum amygdalarum ad uncias plures in die, clysmata oleosa, fomenta emollientia, narcotica, levia laxantia, serum lactis & sopito dolore aquas sulphureas tum thermæ, tum acidulas; ast à phlebotomiâ saltem repetitâ est abstinendum, quam exhorrent qui methodum drasticam sectantur. In secundâ periodo morbi hæc methodus à *Cl. Bonté* sola laudatur, in primâ verò drastica.

Mira certè opinionum de morbi causâ, & methodorum circa therapeiam repugnantia; in aliis morbis saltem acutis quæcumque sit methodus, natura non raro morbis medetur, ast in hoc morbo solius naturæ vires non sufficiunt, & methodi licet omninò oppositæ morbum tollunt: in hoc certè ovaret magnus Medicinæ adversarius *Michael de Montagne*, qui in omni morbo methodum Medicis acceptissimæ oppositam æque successuram esse contendebat.

Hujus varietas est.

a *Rachialgia Saturnina*; *Colica Saturnina* *Ilsemanni*, 1752; *Zeller*; *Docimasia vini lithargyrio mangonifati* *Tubingæ* 1707; *Colique de plomb*.

Quotquot hoc vinum biberant constrictionem gulæ & dolorem ventriculi ac præcordiorum patiebantur, quibus accessit colica circa ventriculum & umbilicum, hinc & excrementa in scybala cogebantur; conquerebantur multoties de flatibus molestis, qui tamen nec sursum nec deorsum efflabantur, accessit vehemens mingendi conatus, inanis, & tenesmus; urina pene tincta erat, ac continuo turbabatur; pulsus erat durus & tardus, æqualis tamen; flavescbat album oculorum, genæ solæ rubebant, facies cætera virorem judaicum præ se ferebat; siccescebat os, ac vomituriebant; anxii insigniter toto temporis decursu erant, quam anxietatem adauxit horrida & insignis cordis palpitatione.

Potissima cura mali recentis & primorum symptomatum consistit in vomitoriis, purgantibus, oleosis, lacte diu continuando, terreis ex bolo armenâ, terrâ sigillata, oculis cancerorum, balsamo peruviano & vulnerariis. Lixivium calcis vivæ cum auripigmento sumatur, ejus guttæ sex in vini mangonifati uncia affundantur, vinum turbabitur, & atramentosum colorem adipiscetur.

Vel

Vel olei vitrioli guttas decem affunde vini unciiis tribus, vinum lithargyrio mangonifatum instar feri lactis albescet. Vide *Willisium*, *pharmac.* pag. 471.

4. *Rachialgia arthritica* Astruc. thes. de Rachialgia pag. 9; Tronchini *Colica Pictonum species 4^a*; Zelfst de podagrâ 1738. C.

Ea est quæ cum arthriticis paroxysmis alternat, in quam scilicet arthritis sæpè terminatur, quâ reviviscente tollitur rachialgia: *Hippocrates libr. 6. epidem.* hanc alternationem dolorum articularium & intestinalium observavit, deinceps memorarunt *Andreas du Laurent*, *quæst. anat. lib. 4. quæst. 8*, *Roder. à Fonseca*, *Mercurialis*, *Musgravius*, &c. De Rheumatismo verò idem dicendum ac de podagra.

Si æger plethoricus vegetusque sit, phlebotomia præmittatur; cave ab acribus catharticis, maximè ab emeticis; furis apponantur vesicantia, & plantis pedum cucurbitulæ ficcæ, dein emplastrum de galbano, fomentaque tepida furis & femoribus ut materies arthritica deorsum vergat; molli culcitra, ficcâ, tepidâ, ex floribus chamæmeli & sambuci farctâ fo-veatur abdomen; post lene clyisma hydrogala, vel lac purum sæpius sumatur, exinde salus spectetur; sedatis doloribus vino generoso vires resocillantur; equitatione, vestibis hiemalibus corpus firmetur: hæc *Tronchin*.

a In Coenobio Savigny incipiebat morbus à cardialgia gravativa post cibum crescente, digestionem tarda, molesta; succedebat alvi constipatio, feces duræ, ficcæ, nigræ, tum pyrosis & trismus cynicus, seu ridendi cupiditas à titillatione cardiæ accedebat, mox sensatio stomachi sursum violenter distracti; inde dolor atrox epigastrii quasi à stomacho intorto; intestina videbantur sursum revulsa, abdomen durum, tensum, planum, quasi vertebriis adhærens, omnes muscoli dolebant quasi divellerentur; postea atrociores artuum dolores accedunt, quasi cubiti, genua, crura lacerarentur. His succedit impotentia artus movendi cum sensu tactûs imminuto, dolore ad stomachum redeunte; pectus etiam doler, sternum contractum videtur, vix plumæ tactus toleratur, ustio est lenior hoc dolore: urinæ paucæ, alvus constipata, pulsus sanus est nisi typhus superveniat.

An hæc species tribuenda est tartaro pomacei quo utuntur Normanhi eo-que non satis à doliis derafo? An quod fructus immaturi servantur in cellis subterraneis nitro murario foetis.

Curatur feliciter hæc species clysmatis emollientibus, julapiis antispasmodicis simul & anodynis, demum balneis; sed artus debiles, dolores arthritici periodici, stomachi debilitas rarò tolluntur. Hæc *Ill. Marteau Journ. de Med.* 1763 Juill. 1764 Janv. p. 45: Vide Nov. 1761. p. 415.

b *Rachialgia arthritica*, Cl. Strack. C.

Ab arthritide vaga seu rheumatismo arthritico pendet hic dolor atrox, abdomen aliasque trunci partes infestans, qui Rachialgiæ saturninæ omninò similis est, eo discrimine quod rarius paresim & epilepsiam inducat;

pare-

pareſim dico, ſeu motûs abolitionem in artubus, ſenſu eoque dolorifico; ſuperſſite.

Hæc arthritis vaga cognoscitur ex doloribus & tumoribus quos in diverſis corporis partibus excitat, huc & illuc diſcurrens: miasma verò arthriticum omnes ferè corporis partes, internas externaſve, obſidet, unde ſuperve niunt carus, peripneumonia, pleuritis, aſthma; ſed ſi viſcera abdominis afficiat, inde ſuccedit Rachialgia arthritica, cujus hæc ſunt ſigna.

Dolor atrox citra febrem & inflammationem, pulſus parvus, lentus, vel exiguus & frequens, color faciei flavus aut olivaceus, oculi depreſſi; præceſſerunt dolores obſcuri artuum, vel laſſitudines à levi labore, ſomnus non ſublevans, ſudor cum ſenſu uſtionis aut vellicationis quaſi electricæ, vel præceſſerunt puſtulæ exiguæ, numeroſæ, pruriginosæ, in ſquamas faſcentes, ſtranguria ſine cauſa manifeſta, urinæ limpida, quandoque albeſcentes ſeri lactis inſtar, cum ſtriis ſebaceis; hæc ſunt ſigna certiſſima Rachialgiæ arthriticæ.

Curatio conſiſtit in uſu balneorum domeſticorum, vel thermalium ſulphureorum, uſu interno antimonii crudi in alcohol redacti ad grana ij vel iij, & decocti ex lignis ſudorificis; verùm balnea non juvant niſi plurima, ut quinquaginta vel centum, quæ quotannis ſunt repetenda.

5. *Rachialgia ab adiapneustiâ. Colica Pictonum ab impeditâ perspiratione* Ill. Tronchin Spec. 5. *Colica Surinamensis* Herbert. apud Tronchin, Forest. observat. lib. 21 observ. 15; *Colique de Surinam*. C.

Ea eſt quæ à perspiratione impeditâ, frigoreve ſuſcepto producitur, & in epilepticos inſultus, vel in paralyſim degenerat. Familiaris eſt Surinami, ubi licet ſummus calor interdium incolas reſolvat, noctu venti frigidi incautos & frigoris avidos carpunt. Leniſſimis oleoſis eccoproticis inſiſtendum, mollia enemata ex inſuſo florum chamæmeli paranda, opium cum pari camphoræ doſi, ſi urgeant dolores, adhibendum, cum largo potu ex inſuſo ligni ſaffaſtras; curam abſolvunt thermæ ſulphuræ.

6. *Rachialgia scorbutica* Illuſtr. Tronchin. ſpec. 6^a & Eugalen. de Scorbuto, artic. 17, 24. C.

Sed *Eugaleni* fides meritò multis ſuſpecta eſt, adeoque ſolis obſervationibus Ill. Tronchini innititur: Hæc ſpecies à *Lind.* minimè recenſita. *Frid. Hoffmannus* colicam ſcorbuticam memorat; ſed rachialgiam in genere hoc nomine tantùm deſcribit, non verò ſpeciem diſtinctam; Veteres huic morbo nomen colicæ bilioſæ impoſuerant.

In hac ſpecie præter dolores abdominis atroces, dolent brachia, cæterique artus per intervalla, ac demùm ipſi artus reſolvuntur, aut ſpasmis tentantur, ſi fides *Eugaleno*; ſed verius eſſe puto quod vidit *Illuſtr. Tronchin*, ſcilicet extremos artus potiſſimùm pedes & tibias nigreſcere, indureſcere, inſtar piſcis ſole indurati, ut ipſe vidi; ſudor ſponte prorumpens ſallus abit etiam in cryſtallos digitis friabiles, ut vidit citatus Auctor in quodam qui ſale marino abuſus fuerat.

Fugienda phlebotomia, alvus blandis oleosis laxanda, antiscorbutica adhibenda, aquæ chalybeatæ juvant.

7. *Rachialgia traumatica*. Vid. Dissert. Ill. Astrucii, & adjunctam historiam; item, Journ. de Medec. Juin 1760, ubi duæ hujus speciei prostant observationes. D.

Ea est scilicet rachialgia, quæ ex ictu spinæ dorsali inflicto ortum ducit. Constat autem multiplici observatione homines ex hoc principio rachialgicos evasisse, seu ventre, epigastrio deinde, admodum doluisse, ac artuum resolutionem passos fuisse cum alvi constipatione, scybalorum induratione, aliisque rachialgiæ symptomatis aptè ab *Illustriss. Astrucio* explicatis. Contendit scilicet *Ill. Auctor* labem esse in medullâ spinali compressâ, obstructâ, unde paralytis artuum succedit; dolent quidem interanea, quia origo nervorum in medullâ afficitur, & sensatio ad extremos nervos refertur, ut accidit apud eos qui cum artûs amputationem dudum passi sunt, interea ob pulsationem arteriæ vicinæ resectæ, & nervum impetentis, dolores manûs aut pedis dudum ablati persentiunt; non mirum, ait, etiam si cum acerrimè dolent interanea, abdomen manibus premi potest, ac contractari sine ulla doloris exacerbatione, si intestina atona & motu peristaltico orbata alvi excretionem remorentur. Hinc & rachialgiæ nomen à Græco, *rachis*, spina dorsî, & *algeia*, dolor. Vide *Quæstionem medicam Illustr. Astrucii, an morbo colicæ Pictonum, rectius rachialgia dicto, Venæsectio? ann. 1750.*

D. Privat D. Med. Alesiensis meritissimus, curabat puellam, quæ cum horrendâ gastrodyniâ laborasset, per trihorium subitò incidit in paraplegiam, quâ omnes partes collo subjectæ sensu, motuque orbabantur; inspecto collo observavit ultimam colli vertebra[m] prominentem, ita ut infra illam notabilis foret fovea, unde hujus subluxationem adesse cognovit; puella ultra duos menses supervixit. Gastrodyniam magnus vomendi conatus comitabatur, & hanc luxationem ab hisce validis conatibus ortam fuisse, non inanis fuit suspicio; obortâ paraplegiâ statim cessavit dolor, ut in rachialgiâ solemne est.

8. *Rachialgia osteosarcosis*. Benjamin Gooch, Cases of Surgery, pag. 178. ann. 1758. Sylv. Bevan Trans. Phil. n. 474, morbus à diabete incipiens, corpore septemdecim pollicibus decurtato. C.

Est morbus cujus præcipua symptomata sunt dolores totius corporis, præcipuè vertebrarum lumbarium, cum successivâ ossium omnium dissolutione, flexilitate, & corporis decurtatione.

Fœmina, sana hætenus, ritèque menstruata, trigésimo ætatis anno dolores universi corporis cum pyrexiâ experiebatur, dolebant potissimum extrema corporis, post novem menses crura fracta, flexilia, cum signis scorbuti; per quadriennium subsequens dissolvebantur cætera ossa cum dyspnœâ, gibbositate, dolore ad vertebra[s], corporisque decurtatione.

In cadavere viscera sana, pulmonibus tantum & corde flaccidis, ossibus omnibus, præter dentes, remollitis; dissolutio in ossibus cylindricis ab internâ

parte inceptat, ossa cultro non magis resistebant quàm musculi. Varia medicamina imprimis chalybeata sine fructu adhibita; corpus viginti sex pollicibus decurtatum est. Vide historiam dum de Asthenia ab osteo sarcofi.

XXX. LUMBAGO. *Mal des reins.*

Est genus morbi dolorifici cujus præcipuum symptoma est molestia ad lumbos relata, cum trunci erigendi difficultate.

Ægri dicuntur *lumbaginosi*, *elumbes*; Gallicè *éreinés ou érenés*; morbus Græcis *lordosis*, *osphialgia*, &c: *Asphialsia* Riolani, *Ischias* Archigenis.

Differt à nephralgiâ ex eo quod nausea, ureterum dolor, testium, femorisve stupor, urinæque vitia deficient; à colicâ quòd dolor ad partem posticam corporis referatur, nec ab alvinâ excretionem tollatur, aut mitigetur; non rarò cum ischiade conjungitur, truncumque sæpè incurvat, unde aliis *curvatura* lumborum vocatur.

1. *Lumbago rheumatica* Sydenhami pag. 170, Juncker. Tabul. 19; *Malet* Helvetorum. L.

Est vehemens lumborum dolor, in quo æger semel flexum truncum erigere non potest, quin lumbos sibi rumpi videatur; qui dolor nec tactu exacerbat ut traumaticus, nec calore lecti recrudescit ut syphiliticus, scorbuticusque, quique crustam albam gelatinosam in sanguine extracto comitem habet: adde quod artus ut plurimum simili dolore vago affecti sint.

Curatur repetitis phlebotomiis; diætâ tenui initio, dein victu emolliente, refrigerante, leviter diaphoretico. Hic morbus musculos extensores dorsi afficit.

2. *Lumbago arthritica*; *Osphialgia* Hippocratis; *Goutte aux lombes*, *Goutte aux reins* de Meyserey n. 338.

Est ea species quæ arthriticos infestat, quæque procedit ex materiâ tartareâ vertebrarum ligamenta, & periosteum laceffente; ea pressione exacerbat.

Spinam dorsi, & sæpiùs os sacrum afficit; exigit eadem auxilia quæ arthritidis.

3. *Lumbago plethorica* Frid. Hoffmann. Tom. II. pag. 297; *Lumbago hæmorrhoidalis* Junckeri; *Catamenialis* Hippocratis: *A fluore albo* Frid. Hoffmanni: *A tubo intra musculos effuso*, Baglivi de fibr. motr. p. 303, 304.

Est illa species quæ à suppressâ sanguinis solitâ evacuatione dependere putatur, ut à catameniis retentis, hæmorrhoidibus suppressis, à fluore albo represso. Sunt qui contendunt à veneris abstinentiâ similem morbum induci.

4. *Lumbago febrilis* Moroni Director.; *Variolosa* Mortoni. pag. 48. 190. & 74 Pyretol. Mercurial. p. 186.

Est:

Est ut plurimum symptoma morborum febrilium & phlegmasiarum incun-
tium, sed fugax, quod tamen morbos quosdam pressius sequitur, & distinc-
tius designat. Sic variolam in adultis initio comitatur lumbago gravis cum
nausæa; in infantibus cum somnolentiâ.

5. *Lumbago scorbutica* Eugalenî apud Sennertum de Scorbuto; Lind. de
Scorbuto. A.

Est dolor lumborum à quocumque exercitio recrudescens, noctu etiam
æviens, in secundâ & tertiâ potissimum scorbuti periodo accedens, minùs
mobilis quàm cæterarum partium, cum urinis paucis turbidis, foetidisque,
sæpè œdemate tibiæ, lassitudine, facie decolore, &c.

Nocent phlebotomiæ, juvant antiscorbutica, lac, &c; prodest unciam
oxymelitis scillitici intra diem assumere, & partem dolentem fovere lixivio
cinerum vulgarium incoctis floribus chamæmeli, sambuci, absinthii, rutæ
& cortice limonum.

6. *Lumbago psoadica*, Obs. Lamothe, Chirurgo Normanno Valo-
gniensi. A.

Aliquoties is Auctor observavit lumbaginem illam singularem quæ pen-
det ab inflammatione & suppuratione musculi *psoas* dicti. *Psoas* major
oritur ex lumborum vertebis, & femori inseritur. *Psoas* minor oritur ex
latere supremæ vertebræ lumborum & ossi pubis inseritur. *Psoas* major
flexor cruris sæpiùs in hoc morbo afficitur, & inde fit ut ægri nunquam
possint in hoc morbo femur extendere, quod est signum hujus speciei
pathognomonicum. *Lamothe*, præter remedia generalia, suadet, ut vul-
nere abdomini inflictò, culter usque ad hunc musculum, prægressâ inflam-
matione abscessu tentatum, deducatur; nec ulla alia via tutior videtur ad
pus educendum, quo ægri vita seriùs ociùs tolletur, si in abdomine pus
illud lateat.

7. *Lumbago partûs. Douleur d'accouchement.* A.

Licet ille dolor lumbos graviter afficiat in gravidis, non minùs verum
est quod ad hysteralgiam attineat, quippe pendet à distractione ligamen-
torum latorum, quæ pelvi utrinque annexa peritonæum lumbis applicatum;
valdè distrahunt, cum uterus contrahitur ad fetum foras expellendum; illi
verò dolores per intervalla successivè frequentiores recurrunt, intervallis lu-
cidis etiam somnum quandoque permittentibus, simulque in quolibet dolo-
re & conamine comitante orificium uteri dilatatur. Hic verò dolor id habet
singulare, quod parturiens eo tantùm sublevetur, si magnâ vi ejus lumbi
comprimantur fasciâ circumductâ lumbis & antrorsum tractâ simulque pu-
gnis versus lumbos fortiter appressis; demùm superveniente genuum tre-
more, crepat corium, aqua ubertim ex utero erumpit, foetus prodit
in lucem, & dolores illicò tolluntur, nullo alio auxilio cessuri nec im-
pugnandi.

8. *Lumbago à saburra* Baglivi de fibr. motric. Lib. I, cap. X, pag. 345
mesenterica, id. p. 94, 95. De Meysercy n° 401.

Est ea quæ à cacochyliâ in mesenterio, ut ait ille, collectâ, eaque
S 2 crudâ

crudâ oritur; hujus & aliarum specierum innumerarum possibilitas, quæ vulgo Medicis sufficit, non mihi satis esse videtur; requiruntur observationes fidæ, quibus earum existentia comprobetur.

Cognoscitur ex longa alvi suppressione, sapore linguæ mutato, levi inappetentia, gravitate totius corporis, lumborum calore ac dolore; hanc tribuit *Baglivi* repletioni mesenterii à congesta putri cacochyliæ & crudis humoribus in ejus glandulis. Mesenterium sic affectum mentitur lumbaginem; Romani hanc speciem impugnant refrigerantibus, emulsi vis, unde morbus augetur. *Baglivi* à clysmatis & fomentis curam orditur, & catharticis dein absolvit.

9. *Lumbago miliaris* Allione de Miliari.

Hic dolor est sæpe symptoma miliaris eruptionem antecedens, quod combinatum cum crampo, odore acido, pyrexiaque potest morbum erupturum patefacere, unde sublevatur lumbago.

10. *Lumbago à nisu. Effort des reins. Reins entr'ouverts Rusticorum.* B.

Ex venere nimium exercitatâ, maximè si pedibus insistens vir eam sæpiùs exerceat, sævissimæ lumbaginis incurritur periculum cum atrophîâ semiparalyticâ femorum, unde lecto dein affigitur æger & exsolvitur: *Tiffot de manuſtupratione pag. 222.*

A ponderum gestatione, elevatione, vehementes quandoque superveniunt lumbagines, verùm sæpiùs ideo dolent lumbi, quia antea rheumatico infarctu sunt affecti, & perperam his nisibus dolores tribuuntur.

Ab Equitatione succuffante inassueti lumbaginem incurrunt, quæ sequenti die sævit magis quàm primâ: pars dolens à tactu vel pressione læditur. Illæ omnes lumbagines rarò phlebotomiam exigunt, ut plurimum quiete & calore lecti evanescunt: interea fomenta resolventia & anodyna ex decocto florum meliloti & chamæmeli opem ferunt. Extensores lumborum scilicet sacrolumbaris, longissimus dorsi, & semi-spinosus sunt distracti & contusi in his conatibus; quod ex horum musculorum situ & origine ac insertionem cognoscitur.

Ballonius & *Baglivi* quandoque observarunt in gravi lumbagine à nisu oriundâ cruorem intra musculos effusum, qui fluctuatione sine præviæ suppurationis signis cognoscitur, & lanceolâ adactâ foras educitur.

11. *Lumbago ab aneurysmate* Auberti in Boneti Sepulchreto Tom. 2, pag. 573, obs. 35. C.

Hæc aneurysmata vertebrae erodere consueverunt, & demùm rupta mortem subitanam inferunt. Dolor pulsatilis, qui arteriarum pulsationi respondet, sine inflammatione, hujus speciei signum est.

12. *Lumbago apostematosa* Riverii observat. 2 missa à Franc. Chomel. Est illa quæ ab abscessu lumborum procedit.

13. *Lumbago Sympathica* Boneti observ. 41, 42, &c.

Est illa species quæ à viscere quodam vicino læso oritur ob nervorum communionem; & quæ talis ante mortem ægrorum visa est Medicis. Tales sunt sequentes.

A Mesenterii glandulis induratis, Warthon Adenograph.

A pancreate tumido, purulento, scirrhoso, putri.

Ab induratis pyloro, venâ cavâ, pancreate.

A rene scirrhoso, putrefacto, observ. in Bonet. Sepulchret. 42.

Ab abscessu circa venæ cavæ bifurcationem, obs. 43.

A vermibus intra renes, Additamenti obs. 2.

14. *Lumbago ab hydrothorace* Morgagni Epist. XVI, 38, 41, Boneti Sepulchr. Tom. 1, Obs. 60, § 3.

Est dolor in lumbis, quem pressioni ab aquis in hydrothorace, potissimum in pericardio, contentis adscribendum censet Morgagni; nulla alia erant signa hydrothoracis, præter rheuma, febrem & pulsus humilem; dolor autem ad spinam dorso in lumbis referebatur.

15. *Lumbago à satyriasi*, D. Hatté Journ. de Med. Fevr. 1755 pag. 110; *Satyriasmè*.

Vir venere ter quaterve in die utens, in maciem & debilitatem eam devenit, ut auxiliis medicis indigeret; præcipuum symptoma erat dolor spinæ dorsalis vividissimus à medio dorso ad coccygem cum tumore, quos dolores ut sedaret æger procedebat flexis omnino genibus ut suras suas manibus sustineret: nulla gonorrhœa, nulla dysuria, nec tremor manuum, nec cephalalgia gravativa; hic morbus successerat satyriasi, seu inexplibili coeundi desiderio cui indulserat, & sanata lumbagine satyriasis revertebatur.

Curatur phlebotomia, fomentis emollientibus, emulsionibus; hæc species vocatur *lumbago*, & quarta species tabis dorsalis à Ronsæo apud Sennertum de tabe.

16. *Lumbago pseudoischuria*. Vide Ischuriam nephriticam.

17. *Lumbago ab arthrocace* Cl. Perrault Journ. de Med. May 1757, pag. 389.

Dolor assiduus dorso, inde trunci inflexio, gibbositas. Secto cadavere aliquot vertebræ dorsales putridæ, periosteum pure inodoro farctum, cartilagine solutæ, spina medullaris suppurans.

XXXI. ISCHIAS; *Dolor ischiadicus* Sennerti; *Ischiagra* Schneideri; *Dolor coxendicus* Boneti; *Malum Ischiadicum* Nenterii; *Morbus coxarius* de Haen; *Sciatica* Barbaris; *la Sciatique*.

Morbus est cujus præcipuum symptoma est dolor constans, sæpius diuturnus, coxendicus; five ossi sacro & ossibus pelvis, five articulationi femoris cum illis ossibus, five musculis cruris & tibiæ adhæreat juxta fasciæ latæ extensionem, quod sæpius accidit; inde verò progrediendi, imo standi difficultas, claudicatio, &c. Ab hystericalgiâ non rarò diffinitè distinguitur.

1. *Ischias intermittens* Essais d'Edinbourg, Tom. VI, artic. 49, pag. 143. L.

Est species quæ à febrili fermento intermittentium, ut quotidianæ, tertianæ, producitur, & quotâ, tertiâ vel quartâ quaque die horâ datâ accedit, cum febre, deinceps verò recedit cum sudore.

Puerpera loci paludosi incola, cepit laborare dolore circa os ischium qui ad vastum externum extendebatur, quique singulis diebus determinatâ horâ redibat, cum magnâ pyrexia sudore terminandâ, quo peracto bene se habebat & ab omni morbo immunis videbatur.

Sumpto emetico & adhibitis catharticis ad usum kinkinæ deventum est, additis elixirio vitrioli & antispasmodicis, nec non emplastro vesicatorio cruri appposito, convaluit. Hæc *Duncan Baine*.

2. *Ischias sanguineum* Bonet. Sepulchret. obs. 13; *A sanguine* Moroni director. L.

Ischias non rarò accidit mulieribus à suppressis catameniiis, lochiisve, & viris à sanguine hæmorrhoidali retento, quod principium in omni ischiade incusant Stahlia.

Differt ea species à Rheumaticâ, quia sanguis gelatinâ albâ Rheumaticis familiari non est tectus in patellâ, cum plethora peccat tantum; curatur verò phlebotomiis & victu tenuiori, ut notat *Bonetus*.

3. *Ischias Hystericum* Raulin des Maladies vaporeuses chap. 8; Sydenham. pag. 132, Tom. I, de colica biliosa. L.

Distinguitur ab aliis 1° ex cognita hystericâ dispositione ægrotantis; 2° ex eo quod fugax sit, subitò accedens & subitò sine causâ evidenti recedens; 3° ex teneritudine partis quæ recedente dolore tangi vix patitur.

Panni fumo succini imbuti calidè applicati conducunt, nec non narcotica tincturæ castorei juncta intus sumenda; juvat illico electrificatio.

4. *Ischias Gravidarum* Mauriceau lib. 1, chap. 17; *Douleur des cuisses & des jambes*. L.

Est dolor crurum & tibiarum cum harum partium œdematiâ, & varicibus, ultimis graviditatis mensibus crescens, stantibus major quàm jacentibus, vespere quàm mane, ex denegato ob iliacarum venarum pressionem sanguinis reditu.

Varices minimè aperiendæ citra magnam necessitatem, sed molliter reprimendæ fasciis obliquè circumvolutis; ab ambulatione abstinendum, & sæpius decumbendum; vino aromatico fovendæ partes tumidæ. Sæpe illa œdematia ante partum evanescit, & est illis maximè familiaris quæ gemellos gestant. Vide etiam hysteralgiam inprægnatarum, quæ cruris dolorem & stuporem inducit à ligamenti rotundi alterutrius distractione; phlebotomia è brachio & situs conveniens ægræ his morbis opitulantur.

5. *Ischias ab Sparganosi*. Dépôt laiteux à la cuisse. Puzos Mém. sur les dépôts laiteux, pag. 350, Levret Journ. de Med. Juill. 1758, pag. 80. L.

Sparganosis ex *Dioscoride*, est lactis redundantia & inde ejus deviatio in alias partes.

Hic morbus circa decimum quartum à partu diem, apud mulieres lacte redundantes quæque lac sugendum non præbent alumni, indicia sui præbet à dolore inguinis unius lateris juxta tractum vasorum cruralium protensus, cum funiculi horum vasorum intumescentiâ, accedit progrediendi difficultas, dolor ex femore ad poplitem, inde ad suram atque ad pedem serpit: œdematosus verò tumor crescit quandoque ita ut volumen extremitatis inferioris sit duplo majus quàm in statu sano.

Œdema serosum distinguitur à lacteo quod serosum seu vulgare incipiat à pedibus, sensim fursum ascendat sine dolore, ambosque pedes invadat; lacteum alterutri cruri insidet, dein descendit & dolore stipatur initio, gravidasque vel puerperas tantum afficit.

Hic dolor curatur 1° phlebotomiâ unâ, alterâve; 2° catharsi; 3° calore assiduo partis & corporis; 4° topicis resolventibus diu applicatis, ut decocto herbarum emollientium & resolventium addito vino albo, aquâ vitæ, sale ammoniaco; embrocationes ex sapone & butyro, oleum amygdalarum amararum cum spiritu vini, balsamum Fioraventi, frictiones siccæ repetitæ &c. adhibentur, & si sanato crure alterum afficiatur, ut sæpius accidit, iterantur eadem auxilia.

6. *Ischias ex abscessu* River. observ. 53, centur. 2; Fabric. Hildani observat. 71, centur. 1; Lamotte Observ. de Chirurg. 110, 111, &c. Chiffot Observ. 47, fol. 41; P. Borelli Cent. II, Obs. 86. C.

Abscessus supra articulationem femoris cum ischio, seu natem, post cruciatus annum integrum durantes, cum claudicatione, incisus fuit, magna puris copia effluxit & ægra convaluit intra mensem; altera ibidem doluit per plures menses, admotis cataplasmatibus maturantibus, post quinque dies facta fuit incisio, & sanitas subsequuta est puris effluxum. Hanc speciem etiam mihi observare contigit in tribuno militum *D. du Billard*.

Ischias à carie Benivenii de abditis cap. 79 est prioris sequela.

7. *Ischias syphiliticum* Baglivi pag. 206 lib. 2 § 2; *Ischias Gallica* Moroni Director. C.

Virum gravi ischiade laborantem nuperrimè curabamus, irritisque optimis præsidis desperabamus de salute recuperandâ, cum verò per transfennam nobis subindicasset se, viginti abhinc annis, bubonibus gallicis malè affectum fuisse, statim suspicionem dedit ischiadem à fomite gallico pendere; quapropter præscriptis decocto salsæparillæ, antimonio crudo, cortice nucum, &c, paucis diebus interjectis, à gravi ischiade convaluit non sine adstantium stupore; hæc *Baglivi*, qui eâ occasione insanos dicit Medicos, qui morborum species flocci habent in praxi, qui v. g. quodvis ischias eâdem methodo curandum docet.

8. *Ischias verminosum* Delii Amœnitat. pag. 349, Zacuti Prax. pag. 398. B.

Puer habitûs corporis stricioris, pallidus, abdomine duriusculo, de doloribus abdominis sæpe conquestus, & interdum febriens habebatur pro atrophico; is titubabat genibus, pedem dextrum introrsum vertebat sæpius,

pius, dolebat femore, præcipuè circa os ileum dextrum: parentes luxationem femoris inculabant; Chirurgi luxationem conantur curare; his irritis puer claudicare videtur. *Illustr. Delius* pruritum narium, oculos relaxatos, copiosam salivam, urinam fero lactis similem, dolores abdominis respiciens, lumbricos in intestinis suspicatur, anthelmintica præscribit, lumbricisque vivis aliquot excretis, dolor ischiadicus & omnia symptomata cessant.

Zacutus memorat cuidam ab anno ischiagram gravissimam patienti è secta venâ pedis vermem vivum profluuisse teretem palmaris longitudinis, quo excreto dolor evanuit, sed est auctor subleste fidei.

9. *Ischias à subluxatione* Petit Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1718; à fractura. D.

Distorsio vehemens ligamentorum, capsulæ articularis, tendinumve femoris articulationem firmanum à lapsu, nisu, ictu, dolorem vividum, & pertinacem inducit, qui phlebotomiis, quiete, victu mediocri, potu diluente sedatur. Luxatio quidem integra citra fracturam impossibilis ferme est; nisi à laxitate tendinum sensim oriatur, eaque ex crurum longitudine inæquali cognoscitur. Vide *Heisteri Chirurgiam Part. 1, lib. 3, cap. 10.*

10. *Ischias Rheumaticum. Dolor ischiadicus* Sennerti Cap. VI. L.

Differt ab ischiade arthritico 1° quòd non articulo inhæreat, sed musculos inter os sacrum & genu, imò in tibiâ positos discruciet, latam scilicet aponeurosim, quæ illos omnes obvolvitur; 2° quòd his affecti doloribus non patiantur, ut arthritici, dolores pedum & manuum: 3° nec si dolor sit externus ullo tumore stipetur, ut arthriticus. Ille verò dolor est pertinacissimus, demùm claudicationem & artûs atrophiam inducens.

Inmutanda est crasis sanguinis viscosa & acris per juscula diluentia, præmissis universalibus ut phlebotomiâ & catharsi, dein si temperamentum ægri sit calidum & siccum, balnea domestica calida, intus serum lactis conveniunt, thermæ etiam sulphuræe profunt. Si verò æger sit frigidus & pituitosus, discutientia, attrahentia, vesicatoria, sudorifica profunt. Sic fomenta ex foliis sambuci, hederæ calidis, aut ex horum decoctis, balneum ex arena marinâ ad solem vel ad ignem calefactâ, immersio in aquas bellilucanas, litus calidus ex sapone in aquâ vitæ soluto, &c, sæpius profunt. His invitis vidi sanatum aliquoties ischias ope electrificationis repetitæ paulo fortioris.

11. *Ischias arthriticum* Sennerti cap. 6; *Malum ischiadicum* Nenterii Tab. 32 Cap. 5; *Species 1^a doloris ischiadici*, de Haën de dolore coarum Tom. 4; *Goutte sciatique*; *Ankylose de la cuisse* de Meyserey n° 404. L.

Aggreditur podagricos, potissimùm annosos; ossi sacro inhæret, quod mitius, vel ipsi articulo femoris, quod pejus. Dolor est profundus, vehemens, à motu exacerbans, ad pedes usque extensus, & in pedibus tumorem rubellum glabrum excitans; per periodos recurrit, non verò constanter

stanter divexat, ut vetus ischias rheumaticum; sanguineos, gulosos, veneri deditos, lautè viventes sæpiùs aggreditur.

Eadem cura generalis est quæ podagræ.

XXXII. PROCTALGIA; *Dolor ani* Tulpîi; *Douleur du fondement*.

Est dolor podicis, seu extremi recti, & vicinarum ejus, cujus diversæ species à totidem principiis diversis pendent.

1. *Proctalgia inflammatoria*; *Inflammation du fondement* Sennert. de inflammatione ani, cap. X. B.

Cognoscitur tumore calido, dolore acuto, qui premendo irritatur, alvus difficulter redditur, & sæpe dies aliquot subsistit, accedit febris.

Oritur hoc malum ex equitatione, ictu violento, hæmorrhoidibus restrictis, acribus applicatis, &c.

Malum hoc curatu est difficile, & in fistulas sæpe abit; curatur phlebotomiâ, victu tenui, fomentis initio emollientibus, & anodynis, cataplasmatibus ex micâ panis albi cum lacte & croco, foliis solani hortensis; oleo rosaceo, amygdalino; decocto malvæ, radicis althææ, floribus chamæmeli, meliloti; si fiat abscessus, is maturè aperiendus & detergendus, ne pus fistulam inducat.

2. *Proctalgia cancrofa*. C.

Est ea quæ ex ficis, thymis, ulceribus cancris, rhagadibus malignis procedit; fici quidem, cristæ, condylomata benigna, imò syphilitica vix ullum dolorem creant, sed non rarò pessimæ indolis sunt, & carcinomatofam indolem acquirunt, unde dolores pungitivi, pruriginosi, lancinantes, cum duritie, asperitate, ichoris acris effluxu, rhagadibus corrosivis, quæ omnia potissimum molestant in alvi dejectione.

Si hæc mala syphilitica sint, præmissis multis balneis ad hydrargyrosim deveniendum est, atque in ejus decursu cristæ, porri, verrucæ, vel cultro auferendæ, vel causticis exedendæ; dein vulnus more consueto deligandum est; sed si carcinoma minimè syphiliticum fuerit, tunc periculosius multò est, & ferè insanabile: illud verò more aliorum corro dendum est; dolor butyro, unguentisque ex lithargyrio, cerussâ paratis deliniendus, non omissis narcoticis.

3. *Proctalgia fistulosa*; *Fistule à l'anus*. C.

Fistulam ani præcessere phlegmones, mariscæve suppuratæ, & sunt ulcera sinuosa, oris callosis, quæ cum ani obsident, si cuniculos agant, in rectum, vesicam, vicinalque partes, sanatu difficillimæ sunt.

Dividuntur in completas & incompletas; sanantur operatione chirurgicâ, quæ eum in finem instituitur, ut ulcus callosum in vulnus simplex mutetur. De his vide non veteres Auctores, apud quos curatio harum fistularum impossibilis censebatur, teste Sennerto, sed Chirurgos hujus ævi, ut Heisterum, aliosque.

4. *Proctalgia intertriginosa*; *Intertrigo ani* Sennert. L.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

T

Est

Est dolor cum excoriatione & rubore partium, quæ excoriatio si fiat à causis mechanicis, ut equitatione diuturniori, curatur appposito sevo inuncto, vulgò candelâ sebaceâ, adipe, oleo rosaceo, aquâ rosaceâ, &c: sed sæpiùs intertrigo infantes divexat recens natos ob acrimoniam urinæ in plicis & rugis harum partium immorantis & excalefactæ, idcirco frequens lotio ex vino & aquâ, mundities sedula requiruntur; item nutrices his plicis quotidie serò & mane imponunt pulverem cerussæ, pauperes verò pulverem salicis cariosæ.

Si intertrigo sit herpetica, vel simplex, vel syphilitica, quod malum adultis accidit, alia methodus est adhibenda, qualis in Hyfteralgia pruriginosâ.

5. *Proctalgia ex rhagadibus* Sennert. loc. cit. *Gersures du fondement.* L.

Rhagades sunt scissuræ marginis ani sine tumore & pure, quales labris, digitisque sæviente brumâ, rusticis potissimum, accidunt; hæc ulcera sicca sunt valdè dolentia & importuna, tenesinum excitant, & ob dejiciendi necessitatem exacerbantur quotidie; pendent ab acimoniâ sanguinis, quæ ideò primò est remediis internis, debitoque victu impugnanda; dein chirurgica auxilia sunt adhibenda.

6. *Proctalgia Brasiliensis* Zacuti Lusitani Prax. pag. 396. *Morbus Brasiliensis*, vermis dictus; *Bicho* Lusitanis; *Malbundo* Brasilianis; *Worm* Belgis; *Bitos* Angolensibus *Histoire des Voyages.* A.

Symptoma præcipuum hujus morbi est dolor ardens podicis initio, cum constipatione, spontaneâ lassitudine, quibus addunt se comites, saltém apud Angolenses, profundus moeror, cephalalgia, tibiæ debilitas cum dolore acuto, oculorum prominentiâ, & quasi exophthalmiâ. Initio morbi sufficit non rarò podicem eluere, & suppositorio ex limone uti, quandiu potest tolerari; inde enim atrocior evadit podicis dolor, sed sanatur.

Si seriùs adhibeatur hoc suppositorium, ardor & pruritus ani crescit, tumet podex, exulceratur, & multum putridum album mucum, aut pus fundit; tunc verò præter succum limonum, succo nicotianæ tabaci pars abluenda est; folia tabaci aceto irrorata, & sal marinum adpersum feliciter etiam adhibentur, sed cum tanto dolore, ut æger per vim continendus sit; presunt etiam frequentia clysmata ex decocto rosarum cum ovorum vitellis, prodest litus ex oleo rosaceo & cerussâ; si verò negligantur hæc auxilia, serpit ulcus, sphacelus accedit, & sine febre ac siti, æger, viribus exhaustis, è vitâ discedit.

7. *Proctalgia ab exaniâ.* *Chute du fondement.* Vide Exaniam class. 1. gen. 47. D.

Ille affectus frequentius aggreditur infantes & pueros diarrhœâ dudum affectos & constitutionis debilis; utile est intestinum prolapsum post quamvis alvi dejectionem blandè reponere, priùsque vino eluere; in hoc vino folia verbasci priùs incocta sint; si verò tensum & dolens sit

fit intestinum , oleo , vel butyro prius inungendum est , quàm reponi possit.

8. *Proctalgia ex Mariscis* River. Centur. 3 observat. 7 ; *Douleur des hémorrhoides*. L.

Præmissâ phlebotomiâ , æger utatur clysmatis ex oleo tenui syringâ injiciendis ; syringæ cannula intestino gallinæ involvatur ; æger utatur cremoribus ex secali , emulsionibus hypnoticis.

Succus sempervivi cum ovi vitello mixtus addito opii grano mariscis applicetur ; sola folia sedi telephii Linnæi adnota maximè profunt , nec non collyrium ex albumine ovi cum frusto albuminis inspissato , sed linteis obvoluto.

Cataplasma ex micâ panis cum lacte & croco , verbasco , malvâ , radice althææ , seminibus lini , floribus chamæmeli , foliis hyoscyami ; infusus ex horum decocto juvant ; prævertuntur mariscæ , si sæpè foveatur podex aquâ frigidâ , tepidâve , & bibendo manè pintam aquæ cum lactis cyatho.

9. *Proctalgia Diarrhoïca*. B.

Qui diarrhœâ forti laborant , potissimum biliosâ , nec non qui aquis mineralibus catharticis per aliquot dies utuntur , non rarò dolorem vividum in podice experiuntur quasi urentem & pungentem , qui tamen facile sanatur , sedatâ diarrhœâ aut loto podice ex ipsis aquis acidulis : dolor ille qui à vividis intestinorum distractionibus dependet , non refertur ad intestina quæ obtuso sensu gaudent , sed ad cutim quæ marginem ani constituit , quia cutis acutiori multò sensu pollet ; eadem est ratio cur calculosi acutissimum dolorem referant non ad collum vesicæ , ubi est calculus , sed ad extremum balanum , cujus tegumentum valde nervosum est.

10. *Proctalgia Tenesmodes*. Vide tenesmi species varias.

De ani dolore videatur *Tulpius observ. lib. 3* , quem vidit dirissimum quarta post defectionem horâ recurrere , quique sublevatus est tantum hirudinum applicatione.

11. *Proctalgia equina*.

Est dolor vehemens podicis equos excrucians , inflammans , quem excitat œstrus hæmorrhoidalis ingressus , & illic instar mariscæ adhærens. Vide *D. Linnæi Amœnitat. Academ. Tom. VIII* , p. 357.

XXXIII. PUDENDAGRA. *Douleur des parties génitales*.

Est dolor partium genitalium tum in viris tum in foeminis. Nomen à *Gasparo Torellâ* inditum , ut mentulagra à *Wendelino Hockio*.

1. *Pudendagra à Parorchidio* ; *Douleur des testicules retirés , déplacés*.

Vide *Class. 1. genus 59* , præsertim 2^{am} & 3^{am} speciem , quarum altera est comes nephralgiæ calculosæ.

2. *Pudendagra ex phimosi* ; Douleur du gland provenant du phimosis , paraphimosis , &c.

Vide *Classis* 1^a *genus* 22 , ubi diversa phimoseos species, quarum altera vaginalis est.

3. *Pudendagra Herniosa* , Douleur de Hernie.

Est dolor oriundus ab herniâ , ut ab enterocele , epiplocele , cistocele , quarum aliæ ratione loci sunt inguinales , aliæ crurales , perinæales , vaginales , hypogastricæ.

4. *Pudendagra ulcusculosa* ; Chancres aux genitoires.

Ulcera subrotunda lentis magnitudine in ambitu rubra , in medio grisea , vix ultra epidermidem profunda , serpentina , à viru syphilitico oriunda , vulvæ & vaginæ in foeminis , balano & interiori præputio in viris insident ; illa quidem non admodum dolent , sed tamen molestiam creant , & quod pejus est , virus syphilitici strages edituri signum præbent funestum ; his neglectis phimosis supervenit , gonorrhœa præputii cum dysuriâ , quandoque balani exesio , sequuntur. Curantur autem radicitus per hydrargyrosim aut vicaria hujus remedia.

5. *Pudendagra pruriens* ; Impetigo scroti Fonsæca consil. 68. tom. 2 ; Prurit des parties naturelles.

Vide pruritum supra & Hysteralgiam pruriginosam. Distinguenda est hæc species ab eâ quam ascarides vulvæ excitant , & ab herpete harum partium.

6. *Pudendagra à Gonorrhœâ* ; Dysuria venerea sicca Astrucii lib. 3. cap. 3 , de gonorrhœa sicca.

Est dolor ardens in tractu urethræ sine puris seminisve stillicidio notabili , ortum habens à phlogosi erysipelatosâ urethræ , quam virus syphiliticum acrius & volatilius in subiecto magis irritabili induxit , qui simul dysuriam acrem , quandoque stranguriosam , comitem habet : hic morbus paucis diebus ab impuro coitu se prodit & curatur 1° phlebotomiâ : 2° immisso sæpius balano nudo intra lac tepidum vel decoctum radicis althææ , feminum lini ; 3° , vel admoto cerato Galeni , cataplasmate de micâ panis cum lacte & croco ; 4° , poru diluente , demulcente , emulsionato leviter narcotico ; dolore sedato , ad virus syphilitici curam progrediendum est.

7. *Pudendagra arsure* Astrucii lib. 1. pag. 49 ; Incendium virgæ.

Est dolor acer cum rubedine erysipelatosâ balani , quæ olim à concubitu cum leprosa oriri consueverat , qui dolor est urens & punctorius , præter quem accedunt puncturæ inter carnem & corium , & corporis excalefactio. In hoc morbo Joannes Arderi suadebat potissimum injectionem ex lacte , saccharo , oleo & decocto hordei , additâ si velis emulsione ex amygdalis.

8. *Pudendagra cancrosa* ; Carcinomata venerea Astrucii de morb. venereis lib. 4. cap. XI. 5. 7. & lib. 3. cap. 6. de bubone carcinomatode ; Douleurs des cancers aux parties génitales.

Est dolor à carcinomate pudendorum in viris ac in foeminis, eoque occulto, vel ulcerato, five in bubone five in balano, pene, vulvâ, vaginâ, &c, de quorum affectuum signis, causis, curâ vide loca citata.

9. *Pudendagra ab ascaridibus* Ill. Delii Amœnitat. Medic. tom. 1 pag. 341; Collection Académiqu. tom. 3 pag. 366. Auctore Benjamino Scharfio.

Est dolor pruriginosus vulvæ & vaginæ ab ascaridibus cum ardore incredibili, & eruptione vermiculorum casei hospitum similibus.

10. *Pudendagra testium.*

Utplurimum testes dolent à tumore phlegmonodeo quem suppressa gonorrhœa excitat, & vocatur vulgo *gonorrhœa in scrotum delapsa*, de quâ videtis Chirurgos de morbis scroti.

Dolores ad alias Classes dimissi multorum sunt generum, potissimi verò pertinent in *prima Classe* ad exarthrema, Gallicè *entorses*, *fractures*, ad enterocalem, phlegmonem, paronychiam, puncturam nervi, tendinis fracturam; in *tertia Classe* sunt pleuritis, cephalitis, gastritis, nephritis; in *quartâ*, trismus, crampus convulsivus, raphania potissimum; in *quinta* pleurodyne, in *sexta* hypochondriasis, hysteria, hydrophobia; in *nona* hæmorrhœis, dysenteria, ileus, cholera, tenesmus, dysuria; in *decima* demum tympanitis, meteorismus, ischuria, malis furialis, syphilis, scorbutus & gangræna dolores intolerabiles excitant.

CLASSIS OCTAVÆ SYNOPSIS.

VESANIÆ.

CHARACTER. Est morbus animi, error scilicet in imaginatione, appetitu, vel iudicio, seu hallucinatio, morositas aut delirium.

ORDO I. HALLUCINATIONES seu errores mentis oriundæ ex vitio organi cuiusdam extra cerebrum, unde imaginatio deceptiva.

- I. **V**ERTIGO, (*Vertige*) apparens objectorum vacillatio vel nutatio.
- II. SUFFUSIO, (*Berluë*) objectorum, quæ non sunt, imaginaria visio.
- III. DIPLOPIA, (*Bévue*) hallucinatio qua idem objectum duplicatum vel multiplicatum apparet.
- IV. SYRIGMUS, (*Tintoin*) auditio imaginaria soni, cuius nullum est extra aures principium.
- V. HYPOCHONDRIASIS, (*Hypochondrie*) morbus diuturnus quo affectus se in mortis periculo versari ex ructu, palpitatione, aliisve levidensibus malis, imaginatur.
- VI. SOMNAMBULISMUS, (*Maladie des noctambules*) hallucinatio qua somniantes è lecto surgunt, seque diversis periculis exponunt.

ORDO II. MOROSITATES, (*Bizarries*) cupiditates aut averstationes depravatæ.

- VII. PICA, (*Goût dépravé*) alimentorum inassuetorum appetitus, cum assuetorum averstatione.

- VIII. BULIMIA, (*Faim canine*) appetitus esculentorum copiae majoris quàm quæ digeri possit.
- IX. POLYDIPSIA, (*Soif immodérée*) appetitus majoris solito copiae potulentorum.
- X. ANTIPATHIA, (*Antipathie*) quorundam objectorum tanta averfatio ut ex eorum visu, vel olfactu æger gravia symptomata patiatur.
- XI. NOSTALGIA, (*Maladie du pays*) parentum patriæve tanta cupiditas, ut hæc non expletâ æger gravi morbo decumbat.
- XII. PANOPHOBIA, (*Terreur panique*) summus pavor inter dormiendum sine causâ evidenti.
- XIII. SATYRIASIS, (*Satyriase*) effrænis, impudensque veneris cupiditas cum libidinosa penis tentigine.
- XIV. NYMPHOMANIA, (*Fureur utérine*) est effrænis in feminis veneris cupiditas.
- XV. TARANTISMUS, (*Tarantisme*) est effrænis choreas agendi, saltandi cupiditas.
- XVI. HYDROPHOBIA, (*Rage*) est effrænis potulentorum averfatio, sæpius à morfu animalis rabidi.

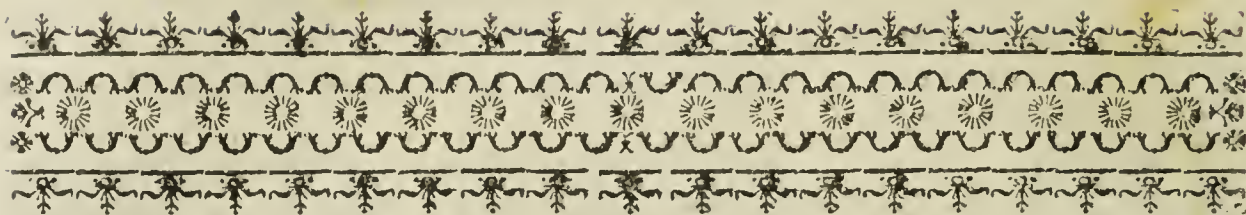
ORDO III. DELIRIA, (*Délires*) infomnia seu errores mentis judicantis, à cerebri vitio oriundi.

- XVII. PARAPHROSYNE, (*Transport, aliénation*) delirium fugax, à veneno, aut altero morbo dependens.
- XVIII. AMENTIA, (*Démence*) delirium universale mite, sine furdre & audaciâ, cum morbo diuturno.
- XIX. MELANCHOLIA, (*Mélancholie*) delirium particulare mite, cum mœrore, ac morbo diuturno.
- XX. MANIA, (*Folie*) delirium universale cum furore, vel audaciâ & morbo diuturno.
- XXI. DÆMONOMANIA, (*Démonomanie*) delirium melancholicum quod vulgò diaboli potentiæ tribuitur.

ORDO IV. ANOMALÆ VESANIÆ, morbi prioribus affines.

- XXII. AMNESIA, (*Oubli*) est omnis memoriæ feratio.
- XXIII. AGRYPNIA, (*Insomnie*) est pervigilium continuum, immodicumve.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI VESANI,

S E U

VESANIÆ.

1. **S**UNT illi quorum præcipuum symptoma est animæ error, alienatio, delirium, aut dementia, seu imaginationis, judicii, aut cupiditatis; vel voluntatis depravatio.

2. *Paraphronici* Græcis dicti sunt à *paraphrosyne*, quod delirium est; vel à *phrene*, quæ mens audit, vel à *parafero*, transfero, ut Galli delirium mentis translationem *transport* nuncupant; *apologismi* Hesychio dicuntur. *Mentis alienationes* Fel. Plater; *morbi animi vel spirituales* Nov. class.; *Morbi mentales* Ill. Linnæi.

Ægros Græci vocant *paraphronountas*, *paraleiros*, *parapaïontas*, *parapaïasantas*, *paracopsantas*, *maniacos*: Latini *mente captos*, *deliros*, *insanos*, *stultos*, *dementes*, *desipientes*.

3. Symptoma præcipuum si sit imaginationis, *hallucinatio*, Græcis *leiros*; si sit delirium, *paraphrosyne*; si sit judicii depravatio, *paraphronia* vel *dementia*, *stultitia*, *insania* dicitur; si sit hebetudo, *morosis*, Latinis *amentia*; si depravata cupiditas aut averfatio *furor*, *morositas*, Gallis *tic*, *manie*, *folie*, *caprice*, & in genere *délire*, *transport*, *aliénation d'esprit*.

Theoria.

4. Anima tres facultates præcipuas obtinuit à Summo Nūmine, [facultatem cognoscendi, appetendi, & movendi.

5. Utraque est inferior brutis communis, & superior hominibus propria. Facultas cognoscendi inferior *instinctus* est potentia ideas objectorum confusas eliciendi, superior *Intellectus* seu facultas ideas rerum distinctas efformandi, seu genera, & species cognoscendi.

6. Instinctus dividitur in sensum & imaginationem; *sensus* quintuplex, visus, auditus, tactus, olfactus, & gustus, ideas objectorum sensibilibus præsentium, seu in organa nostra agentium repræsentant.

7. *Imaginatio* nobis etiam absentia olim per sensus cognita repræsentat, tum actualia, tum præterita, tum futura, & huc referenda est memoria, & prævisio seu prognosis.

8. *Intellectus* has ideas comparat, combinat, & vi attentionis, & abstractionis, ingenii ac rationis, suas actiones sublimiores, ut syllogismum, & ratiocinium exsequitur, sicque verum à falso, bonum & malum apparentes à reali distinguit.

9. Quod nos statumque nostrum perfectiores reddit, *bonum* est: *voluptas* verò est intuitiva perfectionis nostræ perceptio. In constanti voluptate jacet *felicitas*, quam ideò nobis conciliant bona omnia, scilicet bona animi, corporis, fortunæ, &c: cum autem in eam finem nos creaverit Deus Optimus, ut nostræ perfectioni promovendæ attenti felicitatem consequamur, non mirum si bonorum appetitus, & malorum averfatio nobis sint congenita.

10. Facultas appetendi bonum, & averfandi malum duplex est; *superior Voluntas* dicitur seu inclinatio animæ versus objecta pro ratione boni intellectualis seu in eis distinctè percepti; averfatio verò rationalis *Noluntas* est.

Inferior seu appetitus sensitivus est inclinatio animæ versus objecta pro ratione boni in eis confusè seu sensuum ope percepti; averfatio verò sensitiva nos reclinat à malo sensibili; appetitus sensitivus propriè *cupiditas* vocatur, & opponitur voluntati seu appetitui rationali: cupiditas itaque à sensu, & imaginatione ducitur: voluntas verò à ratione, & intellectu.

11. Quæ nobis bona apparent sensu duce sæpè mala sunt, ut dulcia verminosis; & quæ mala sensibus videntur sæpe bona sunt, ut amputatio artūs sphacelosi; solius est itaque intellectus, & rationis bona realia à malis distinguere, & de illis judicare.

12. Cum itaque nostrâ intersit maximè bona vera nobis conciliare, & mala realia effugere, ut felicitatem aut voluptatem veram, & constantem quantum fieri potest attingamus, nostrum est etiam pro viribus intellectum nostrum perficere, & rationi obtemperare, & consequenter quæ optima sunt agere.

13. Facultas ultima agendi seu movendi superior, *Libertas* vocatur, seu potentia agendi quod rationi optimum videtur, & quod voluntas rationis nutui obtemperans indicat; non solum autem imperium libertatis in actiones corporeas extenditur, ut in motum, loquelam, &c, sed & in actiones animæ proprias, ut sunt attentio, abstractio, reminiscencia, appetitus, &c.

14. Inferior verò facultas *natura* dicitur, & est potentia agendi quæ sensui, & imaginationi bona videntur, quæque proinde à cupiditate aut averfatione sensitivis suadentur; illa verò expeditè, sine deliberatione, & vi consuetudinis bona obvia abripit, mala sensibilia removet. Cum quis uritur, aut ad lapsum inclinatur, illicò natura duce membrum usum, aut lapsurum retrahit, cum secus antequam intercessisset deliberatio, de eo actum esset.

15. Vehementia naturæ conamina ad bonum admovendum, aut malum removendum, consequenter ad cupiditatem aut averfationem sensitivas, vocantur animi *pathemata*, quibus supprimendis & moderandis concessum est libertati imperium eò majus, quò quis attentius rationem suam excoluerit, & perfectioni propriæ acrius allaboraverit, ita ut in homine perfectissimo detur summus consensus inter voluntatem & cupiditatem, inter actiones liberas ac naturales, nihilque appetatur nisi quod bonum, utile, decorum & justum. At in statu imperfecto, & quò plus ad brutorum conditionem accedunt homines, ratione, philosophiâ ac religione non satis exculsi, majus fit diffidium, & actiones quæ sensui videntur jucundæ, intellectui videntur malæ, & quæ bona ratione duce cognoscuntur, ab instinctu ingrata deprehenduntur; hinc origo malorum tum moralium, tum physicorum; de physicis hîc tantum agimus.

16. Vefania itaque inde oritur, quod cupiditatibus nostris servientes ab illis duci nos patiamur, quod pathemata refrenare, moderari non assueverimus: hinc erotomania, antipathia, pica, ab ærumnis melancholia, à repulsis furor, & ab erroribus in cibo, potu, gestis, ingestis, &c, varia incommoda, vitiaque corporis, ex quibus iterum vefaniæ producuntur, quibus certè morbis nihil est miserabilius, cum ad brutorum conditionem homines accedant, ut videre est ex maniâ, lycantropiâ, rabie.

17. Errores dividere possumus in theoreticos & practicos; cum quid opinamur, verum quod falsum est, ut solem moveri, terram stare, error ille theoreticus est, cum inde nulla pathemata subsequantur: si verò judicamus verum quod falsum est, ita ut inde pathemata gravia subsequantur, error est practicus, ut cum maniacus melancholicus amicos suos hostibus habet, à quibus insidias, venenum & mortem timet, aut cum quis vertiginosus imaginatur domum inclinare dextrorsum, & se inde pro metu sinistrorsum præcipitat.

18. Prior error *hallucinatio*, Græcis *leros* dicitur, ut in syrigmo, suffusione; alter error vocatur *delirium*, Græcis *paraphronia*, quoties scilicet pathema delirantis ipsi soli nocet, ut in nostalgia, tarantismo, hypochondria.

chondriasi, panophobiâ; *furor* verò dicitur, si animi pathema ad manus violentas sibi, aliisve inferendas, adeoque ad grave damnum eum inferat, ut mania, melancholia, rabies, nymphomania, dæmonomania, &c.

19. Inter hallucinationes referendæ sunt vesaniæ, quæ à vitioso organorum externorum statu oriuntur, illæso iudicio; ita ut cerebri vitium nullum adsit, ut in boulimiâ, cacofitiâ, polydipsiâ, & juxta quosdam, in vertigine.

20. Ex solâ fibrarum cerebri consonantiâ, & dissonantiâ, qui rectam hominis rationem, & vesaniam deducere tentant, nullo habito respectu ad imperium libertatis in proprias animæ actiones, & sua pathemata, illi materialistis, vel inviti velificantur: si erroris causa foret merè mechanica, nullus error deberet imputari; adeoque de philosophiâ morali & jure actum esset, ut impii Spinosistæ existimant, qui moralitatem actionum fabulis accensent.

21. Error non solum procedit à vitio corporeo, ut à retinæ obstructione suffusio, à vitio labyrinthi syrigmus, &c; verum etiam à neglectu suarum facultatum, aut ex eo quod in vero inquirendo, & iudicio excolendo non satis invigilaverimus; unde libertatis nostræ abusu deinceps errores corrigere nescimus. Sic rusticus suffusione laborans revera muscam præ oculis volitare judicat, Philosophus verò hunc errorem agnoscit, & ab illo se liberat; ebrius duplicem candelam adesse judicat, ubi strabo mentis excultæ errorem suum brevi dimittit, & unicam cernere assuescit. Ipse vidi hydrophobam, quæ pathemata sua religioni & rationi submittere assueta, assatim aquam bibebat, neminique ullo modo nocere parata erat; & rectè monet *Ill. de Sault* bruta & rusticos solum in hydrophobiâ adstantes minitari; homines verò rationem excolere assuetos, minimè.

22. Errorem ab organorum externorum vitio ortum corrigere facilius est, quàm qui à vitio cerebri oritur; scilicet errorem corrigimus, 1° mutuo diversorum sensuum, & imaginationis auxilio; 2° ope attentionis, abstractionis, & iudicii; auditûs errores visus & tactus corrigunt; visûs errores auditus, tactusque arguunt, ut patet ex historiâ illius adulti, cui *Cheseldenius* cataractam congenitam abstulit, visumque dedit, quique solo visu corporum distantias, figuras, minimè distinguebat, deinceps verò tactu & auditu visui conjunctis optimè distinxit; ergo si unum tantum sensus organum læsum sit, errorem facilius erit corrigere, quàm si in emporio affecto plures diversorum organorum fibræ nervæ lædantur; præterea cum cerebrum ipsum læsum est, gravius percellitur anima, quàm cum organum ad vitam minus necessarium laborat, ut oculus; ergo huic attenta malo minus apta est ad operationes, quæ errori corrigendo necessariæ sunt, dum hallucinationes sunt fugaces. Vertiginosus primo instanti timet, altero errorem suum agnoscit, at phreniticus maniacusque errorem suum non agnoscunt.

23. Quò erroris objectum ad vitam, aut felicitatem nostram magis conducere nobis videtur, eò pathema subsequens vehementius est: ferè

omnes maniaci somniant se hostibus gladio aut veneno armatis stipari; & nunquam, si abesset ille timor, in furorem adigerentur: melancholici qui vitam suspendio aut submersione finiunt, sortem morte illâ multò peiorem se manere somniant, & statu præsentē multò magis quàm à futuro cruciantur. Hydrophobi, quotquot accedunt homines, tot hostes scyphis ac phialis armatos judicant, quibus ad bibendum cogendi sunt, & ipsi potum cane pèjus & angue timere se dicunt; non mirum itaque si eos spūtis, minis, ululatibus remove conentur.

24. Licet maxima vesanorum pars vitio organorum, vel cerebri primariò deliret, non rari sunt tamen apud quos vitium primarium contraxit anima; notum est puerulos, qui noctu utcumque soli domum obambulant sine metu, statim atque nunquam satis puniēda ancillarum & anicularum garrulitate, fabulas de larvis, vampiris, manibus, hausē, miserè torqueri incipere nocturnis terroribus, sibi mille somnia in lecto, aut in tenebris fingere, unde melancholiam, aliosque graves morbos incidunt.

25. Observat *Felix Platerus* moriones bene multos, qui quæstūs gratiā apud Magnates mimos, histriones & stultos se simulant, ut ipsis placeant, demum reapse longā assuetudine desipere. Afferit *Ovidius* plures qui tantum se amatuos finxerant, reapse amore deperiisse; plures puellæ amicarum suasu & exemplo ad gypsum vorandum, quod abhorrent, incitatæ, picā deinde revera laborant; & pauci sunt qui tabacomaniā simili modo non contraxerint; adde quod deliria febrientium, ut somnia dormientium, versentur circa objecta quæ sanorum & vigilantium animis antea versabantur, horum verò ideam abjicere prius poterant; febrientes verò aut dormientes nequeunt, cū sensuum suorum non sint compostes; hinc patet principium horumce morborum non semper esse vitium corporeum, ut *Boerhaave* malè innuit, & *Spinosistæ* pronuntiant.

26. Multi in vesaniam incidunt, ne dicam omnes, ex pathemate, seu ideā objecti, quod vehementem cupiditatem aut aversionem in ipsis excitavit, adeoque ob ideam *boni animi*, ut salutis, honoris, loci quem adipisci cupiunt, aut amittere metuunt; *boni corporis*, scilicet sanitatis, formæ; *boni fortunæ*, ut opum quas conservare desiderant, vel perdere timent vehementius.

27. Sic plures sunt melancholici qui se damnatos esse metuunt, indè verò desipiunt; alii qui à Magistratibus, Judicibus, Militibus se inquiri putant, & famæ, vel vitæ detrimentum pati metuunt, inde delirant; plures mulieres quæ senescentes ex detrimento formæ, plures mercatores ex fortunæ, litigantes ex litis, adolescentes ex amasiæ suæ jacturâ insaniant; dæmonomania obsessorum, vampyrorum, maleficatorum, sagarum à pathematis vehementibus pendet, ut sigillatim in speciebus videbimus.

28. Docet observatio quod si historiam cujusdam facti audiamus, in quâ omissa sit temporis, loci, aliarumque circumstantiarum determinatio, nobis illico fingimus locum, tempus, ut noctem, vel diem, aliasque circum-

cumstantias, & sic casum omnimodè determinatum imaginamur; hæc est itaque lex sensationum, ut idea unius objecti excitet in nobis ideam omnium circumstantiarum quæ illud concomitari solent.

29. Falsum est fibras cerebri medullares esse tensas, elasticas, cum resecti ipsi nervi minimè se retrahant; falsa est itaque hypothesis, quæ systema fibrarum illarum chordis clavicymbali confertur, & quæ afferitur pulsata unâ cæteras eò vividius resonare, quæ sunt ejus alterutræ harmonicæ, ut unisonus, octava, &c: nec enim ulla est ratio cur credamus fibras quæ repræsentant colorem, figuram, aliasque qualitates utcumque diversas unius hominis, ejusque vestium, eas inter se, minimè verò cum aliis, esse harmonicas, quæ tamen omnes audito illius hominis nomine juxta hanc hypothesim debent resonare silentibus cæteris; ergo illa idearum accessoriarum conjunctio minimè mechanicis musices legibus tribuenda videtur, sed difficultati res in abstracto concipiendi, & facilitati illas in concreto, ut sæpius fit, perspiciendi, adeoque consuetudini.

30. Cum itaque ob infarctum, pressionemve quarundam fibrarum medullarium emporii quædam ideæ in animâ excitantur, quæ eam fortius afficiunt, anima v. g. metu perculsa ad hanc tantò fortius attendit, quò minùs ipsi momentosæ cæteræ videntur, aut quò ob opinioem præconceptam, motivum metuendi illi fortius videtur, statimque huic ideæ simplici alias comites metui fovendo, vel augendo aptas adjungit; sic qui somnians cogitavit se criminis cujusdam infimulari, citò satellites, judices, tortores, patibulum hisce consociat; unde mirè discruciat, febricit, sudat, & tandem evigilat, atque de errore suo visu, auditu, verbo circumstantiarum collatione, monitus resipiscit.

31. Verùm non ita resipiscit ille, qui ob fibrarum emporii constans & permanens vitium, infarctum inflammatorium, ficcitatem, rigiditatem fixam, priorem metum excutere non potest; aut si defervescente sanguinis impetu, in febris remissione, resipiscat, febrili excañdescentiâ revertente iterùm delirat miser: nec objectum delirii dimittit, nisi alterâ cerebri parte magis infarctâ aut excalefactâ à novo pathemate fortius quàm à priori afficiatur.

32. De cætero quandiu objectum delirii idem remanet, quod quandoque per integrum ægritudinis decursum perseverat, quidquid agit & loquitur delirans, præconceptæ ideæ consonat, & consequens est; & licet anima sit in continuo statu statum suum mutandi, atque sit nobis impossibile ad unam ideam simplicissimam per duo temporis secunda attendere, quin ad ideas ipsi conjunctas evagamur, interea ab objecto primario non semper recedimus; ita licet delirans videatur quandoque multa deblaterare, & textui primario intermiscere, non rarò accidit, ut per dies integros discursus, ejusque actiones sibi cohæreant.

33. Meritò itaque definitur à *Pitcarnio* delirium *vigilantis somnium*; quippe ut in somnio, ita in delirio, nullius sensationis sumus conscii, seu res præsentis non appercipimus, & absentibus tantùm detinemur, seu

ensationes omnes sunt obscuræ; phantasmata verò clara nos afficiunt; iudicium verò minimè læditur, cùm ex præconceptâ ideâ imaginariâ rectè iudicent, & appetant delirantes.

34. Cùm delirantes objecta præsentia obscurissimè aut nullatenus percipiant, eorum ratiocinia non determinantur ab objectis externis, seu circumstantiis non respondent ea quæ appetunt, loquuntur & agunt, sed respondent imaginationi, quæ ab internâ cerebri dispositione maximè determinatur. Meritò itaque dicit *Boerhaave* in delirio esse ideas, quæ non respondent objectis externis, sed internæ cerebri dispositioni, & illarum idearum exortus est causa delirii, quatenus anima ad eas solas attendit, & à circumstantiis non afficitur.

35. Verumtamen in maniac paroxysmo, cùm magna est agitatio in cerebro, ita velociter excitantur diversæ omnino objectorum ideæ, ut nullam invicem cohæsionem habeant, adeoque cùm ex eâ actionum & ratiociniorum cohæsione iudicemus de iudiciorum consequentiâ, non mirum si in hoc casu ipsum iudicium maniaci nobis videatur depravatum; atque sunt optimi Auctores, qui in hoc maniam à melancholiâ distinctam esse volunt, quod melancholici consequenter ratiocinentur ex præconceptâ ideâ, maniaci verò minimè sibi cohæreant; sed reapse limites inter utrumque morbum assignare difficillimum est, iique vix nisi gradu differunt in certis individuis.

Praxis.

36. Cùm hallucinationes, ut vertigo, syrigmus, diplopia, &c, nullum cerebri vitium agnoscant pro suo principio, nec maxima pars cupiditatum & averstationum, ut boulimiæ, cacositæ, polydipsiæ, &c; in illis curandis corrigendum est organi determinati vitium, ut stomachi in boulimiâ, auris in syrigmo, oculorum in diplopiâ; quorum proinde morborum nil habet commune therapeia, quàm quod medicamentis cuique organo convenientibus sit utendum, iisque diversis pro diversitate principii eos excitantis; interea tamen quoniam omnem vehementem cupiditatem & averstationem sedant, quæ sensationem obtundunt, in illis narcotica & sedantia videntur generaliter indicata.

37. In maniacis verò, melancholicis, aliisque, cùm cerebrum peccare videatur, non solum remedia topica conveniunt, verùm etiam ea quæ vitium sanguinis & solidorum hîc suspicandum corrigunt, scilicet humectantia, laxantia, diluentia, necnon ea quæ sensationes compescunt, ut narcotica; demùm cùm remissior est morbus, & æger intellectu suo potest uti, auxilia moralia non negligenda sunt; etenim illa deliria sæpius ex eo procedunt, aut foveantur, quod iudicent ægri sibi magnum malum impendere, ut paupertatem, infamiam, mortem, aut magni cuiusdam boni jacturam se passos esse; verùm si quid apud eos valeat ratio, ut valet initio morbi, facile est magnis rationum momentis hanc præjudicatam opinio-

nionem evertere , *sunt verba & voces quibus hunc depellere morbum potest Medicus philosophus.*

38. Sapientis est , ut felicitatem assequatur , eam finem semper sibi proponere , & media certissima ad eum scopum attingendum adhibere ; ad hanc conferunt bona , quæ ideò omnes quærimus avidi ; verum non omnes æquali sapientiâ eligimus ; ea certè aliis anteponenda sunt , quæ omnium maxima , quæ fortunæ non obnoxia , quæ sola mentis aviditatem explere possunt : talia certè sunt bona animi , quæ ideò bonis corporis anteponenda , & præ quibus bona fortunæ sunt meræ quisquilæ , quibus frui dulce est , adhærere insipientis est. Insani omnes bonum quoddam fluxum & labile miserè ambiunt , diliguntque. Sic sunt adolescentes , quos etiam mentiri sæpe non pudet , qui ita læduntur à contumeliôsâ mendacii exprobratione , ut hoc dedecus suo , aut adversarii sanguine eluere non dubitent , & si inulti sunt , in morbum , ut melancholiam , delabantur ; hoc furore tamen apud Sapientes multò plus eos infamari certum est , quàm ab ultione decorari ; misera felicitas , quæ ab alterius arbitrio pendet.

39. Itaque insanientes , falsis moralis philosophiæ principiis imbuti , possunt ratiocinio ad rationis usum revocari , modò velint nobiscum perpendere quid verè bonum sit , quid aliis anteponendum , & cujus possessione contenti cæteris tutò carere valeamus : voluptas equidem est summa bonorum , sed ea debet esse constans , inconcussa , sincera , & vera , nullisque obnoxia damnis.

„ Nam quid velle potest homo , ni vult esse beatus ,
 „ Hoc unum variis quærent in motibus omnes ;
 „ Vos per delicias & lenimenta dolorum ,
 „ In quibus ut vento fluviique fugacibus undis
 „ Nil stabile est , ubi se veri spes conscia fundet ;
 „ Quos bona nulla movent , nisi quæ infinita putentur ,
 „ In virtute Deum , atque Deum in mercede requirunt.

40. Præter moralia sunt etiam auxilia physica , quæ morbo radicato sæpiùs inutilia sunt , nisi à febre fugaci sustineatur delirium ; notum enim est maniam , melancholiam , similesque morbos chronicos difficillimè sanari , & hypochondriasm ipsam , licet multò leniori delirio stipetur ; ob id crux & opprobrium Medicorum vulgò dicitur ; cùm autem in ipsis fibrarum tensio , & sanguinis viscositas ad siccitatem vergens ut plurimum morbum foveat , nihil diluentibus , refrigerantibus , & potissimum balneis feliciter succedit.

41. In melancholiâ verò & hypochondriasi optimum auxilium est itineratio & equitatio ; quippe cùm maximè referat ideam morbificam , quâ ægri torquentur , depellere , nihil est ad hoc utilius quàm animæ atten-

tionem ab hac in alias, easque varias ideas divertere: docet autem observatio homini iter facienti, vel equitanti continuo varia nova & gratè afficientia obversari objecta, quæ successu temporis animam à priori ideâ revocant; interea dum purioris auræ respiratio, & moderatus musculorum motus sanguinis lentorem resolvunt, perspirationem adjuvant, famem & digestionem restituunt, somnoque pacato ansam præbent.

CLASSIS OCTAVA.

V E S A N I Æ.

A Nima, quandiu corpori sociata est, ejus malis compatitur in omni morbo; illa frigore & calore alterno, nec non molestiâ debilitatis afficitur in *febris*; iisdem miseriis nec non dolore simul in *phlegmasiis* vexatur; ejus facultas motrix depravatur in *spasms* & *anhelationibus*, languet in *debilitatibus*, sensusque feriat in *comatibus* & *dysæsthesiis*, ut tactus intenditur & molestus evadit in *doloribus*. Verum præter facultatem movendi & sentiendi, quæ in illis morbis laborant, sunt aliæ ipsius facultates, quæ specialiter læduntur in vesaniis, quippe facultas objecta absentia sibi repræsentandi, seu phantasia, cujus ope ideas boni & mali retinet, revocatve, organorum culpâ quandoque vitatur, unde error imaginationis, seu *hallucinatio*, ut in vertigine & syrigmo; facultas superior quæ ex idearum comparatione exsurgit, seu judicium etiam ab hallucinatione in errorem deducitur, maximè si cerebrum ratiocinii præcipuum organum lædatur, unde *delirium*; demum inclinatio & averfatio ejus circa objecta bona & mala physica, corporis nostri conservationem aut speciei propagationem spectantia, in errorem pariter trahuntur ex organorum & ipsius cerebri vitio; inde voluntates & cupiditates depravatæ, quæ *morositates* genericè vocantur.

Morbos itaque quorum præcipuum symptoma est *hallucinatio*, *delirium*, aut *morositas*, classico vesaniæ nomine indigitandos volumus: *vesanos* siquidem à rectâ ratione alienos aut errore gravi, constantique detentos nuncupamus, atque error constans animæ in imaginando, judicando, vel appetendo, est hujus classis character, qui quidem directè sub sensus non cadit, ast ita facilè à quovis homine sano cognoscitur, ut in ipsis ovibus similes vel his affines morbos agnoscant pastores.

Rectæ hominum actiones sunt illæ quæ in bonum quemdam finem con-

spirant; in homine rectè agente, & mente sanâ prædito, hanc actionum conspirationem cernimus, si gestuum, localium motuum, cupiditatum, discursuum, judiciorum inter se nexum respiciamus; nec opus est ad hallucinationem aut delirium agnoscendum, ut syllogismos falsos proferat vefanus; sufficit, ut ex ejus actionibus quibuscumque inter se & cum communi hominum ratione non cohærentibus, ejus errorem aut alienationem intelligamus.

Facultas cognoscendi superior, quæ *intellectus* vocatur, homini concessa est, ut verum à falso, bonum & malum reale ab apparenti distinguere valeat; ut autem facultatibus suis rectè utatur, is debet libertate sua non abuti, debito scilicet regimine corporis, organorumque suorum valetudinem servare, nec non veri, bonique studio attentè incumbere; qui secus faciunt, sibi imputent, quod sanitatem mentis cum sanitate corporis amittant, quod erroribus & præjudiciis irretiti falsum pro vero amplectantur, & errent; quodque cupiditatibus aut aversionibus sensitivis abrepti, rationique minùs optemperantes, morositates admittant, seu pro bonis habeant quæ mala sunt, & pro malis aversentur quæ forent secunda.

Hæc est duplex hallucinationum, deliriorum & morositatum origo. Qui crapulæ indulgent, illi organa sua ita vitiant, ut vertigine, visu duplicato, somnolentiâ, paraphrosyne afficiantur, hinc verò intellectus depravatio, amnesia, amentia, mania ex corporis vitio, quod suâ culpâ contraxerunt; verum ipsamet voluptatis ex vino perceptæ assidua contemplatio facit, ut vinosus hoc bonum physicum attendat, bona cætera prætermittat, maximè verò intellectualia, adeoque ut pergræcationi, tanquam bono reali, & omnium maximo, inhiet. Hinc error qui cæteras animæ facultates, ut judicium, voluntatem transversum rapit, & sic abusus libertatis vitia corporis vitiis ipsius animæ cumulat, & in diversas vefanias hominem deducit.

Hinc sequitur eos homines, qui cupiditatibus suis libentiùs indulgent, & intellectum minùs excolunt, ut Americani præ Europæis, rustici præ litteratis, mulieres præ viris, ganeones præ Philosophis, hisce mentis erroribus & voluntatis depravationibus esse magis obnoxios.

Inter eos verò qui rationi obsecundant, suisque pathematis frænandis & regendis incumbunt, illi morbis animi sunt magis expositi qui etiam studio acriùs incumbunt, qui labores animi suis viribus majores subeunt; non secus enim ac cantores morbis pectoris, ganeones morbis genitalium; ita qui tum imaginationem, tum judicium, tum alias animæ facultates, ultra modum exercent, morbis animi sæpiùs afficiuntur.

Hoc tamen non impedit quominus ex recto harum functionum usu, & moderato exercitio omnes animæ facultates roborentur, non secus ac qui modicè choream ducere assuevit, qui modicè lyram pulsare assuetus est, is faciliùs, aptiùs & expeditiùs eos motus exsequitur, constantiùsque quàm qui in his minimè exercitatus, & rudis est.

Vesaniæ à duplici conditione, tùm animi, tùm corporis pendent, scilicet vel à nimia sensibilitate, vividitateque, vel à segnitie & tarditate idearum, phantasmatum, judiciorum, appetituum; utrumque autem vitium pendet à principiis moralibus, aut à principiis physicis.

Quoniam verò inter principia moralia libertatis abusus primas tenet, ejusque rectus usus ad sanitatem animi ac corporis recuperandam omnino necessarius est in multis casibus, non mirum est si vesaniæ ita rebelles & pertinaces sint, raròque & difficulter sanentur, quippe ægri quod in se ipsis est nequaquam agere suscipiunt, quia ægritudinem suam ignorant, aut cognitam amant.

Morbos animæ curare non est stupidi & imperiti, sed solertis & ingeniosi Medici, in psychologicis & moralibus æque ac in physicis versati, qui apprime distinguat quandonam irritabilitas generis nervosi, seu nimia sensibilitas, quandonam verò atonia & torpor in causâ est.

Imprimis eligendus Medicus fiduciam ægri jam adeptus, ubi valet illud effatum; *præstat Medicum esse ægri amicum quàm ignotum*; secus æger suspiciosus, indomitus, ferox, ipsius consiliis exasperabitur, ejusque auxilia recusabit.

Vesani sæpe ingenii acumine pollent, ut hystericæ & hypochondriaci, nec crassæ minervæ dictis aurem præbent, vulgaremque ac ut plurimum falsam medicastrorum theoriam vix sibi cohærentem risu excipient, ad populum phaleras dimittent. Quis enim nisi stolidus probaret eorum Medicorum opinionem quæ omnes morbos saburræ stomachi, vel humorum spissitudini & acrimoniæ tribuit?

Philosophus sit qui morbis animi mederi contendit; cùm enim origo horum morborum sit præconcepta idea boni cujusdam circa quod errat ægrotans, illud vehementer appetens quod bonum sibi videtur, periti Medici officium est, ut ipsi ratiocinando probet illud quod tantopere appetit bonum esse apparens, & malum reale, sicque eum ab errore abstrahat.

Sed summa etiam in Medico requiritur animi lenitas & flexibilitas, quâ diversitati animorum sese accommodet, eorumque fiduciam captet; nam nihil est difficilius, morosiusque vesanis, & in omni ferè morbo plures, aliàs maximè rationales, jam morosi evadunt; tempus opportunum ad consilia & monita, nec non ad remedia offerenda est cautè eligendum; ægris mœstis, diffidentibus, desperatis, Medicus hilarem & serenum vultum præbeat; meditabundum & tristem ne invites ad risum & jocos, indignabitur æger molestum interpellatorem; ut ejus formidinem pellat, errorem corrigat, mœrorem diluat, amicè & familiariter, ut ait *Kloeckhoffius*, at lentè & distinctè, graviterque argumenta sua proponat, pauca, clarissima, quibus communis omnibus ratio statim assentiri queat; si vel quidquam obscuri, falsive detexerit æger, actum esse solet de toto molimine.

Maxima præterea in Medico requiritur patientia, ne suos conatus, ut-

cumque industrios, dum multoties elufos videt, de perficiendâ curâ desperet, & totum opus derelinquat, ne ægri morosi fastidia & repullas tolerare recuset.

Maximi momenti est principium erroris è tenebris eruere; non raro hoc celat cautissimè vesanus, quem pudet fateri se gravem contumeliam passum, aut honorum, honorisve jacturam experiri; atqui tamen si ignoretur origo vesaniæ, ipsi mederi impossibile est. Mulier quædam quæ conjugem suum miserè amabat, & ab ipso se pariter amatam esse hætenus crediderat, cum spe suâ se delusam percepisset, & maritum perfidum esse cognovisset, animo suo mori firmiter decrevit, nec cuiquam suum aperuit propositum; interea vetabat religio, horror suicidii, parentum & natorum amor, quominus subito sibi faceret fatis; demùm post multas inducias vitam sibi subito eripuit. Si verò maritus hoc infortunium vitare potuisset, nihil erat aptius quàm ipsius ægræ lateri continuò hære, eam in itinere quodam grato comitem sibi adjungere, sicque mœrorem & zelotypiam idearum diversitate, & fidei suæ argumentis diluere: accersitus Medicus varia præscripsit medicamina, quæ morbi principium non attingere, & infelix ægra horrendâ catastrophæ vitæ suæ finem imposuit: *Nichols.*

Quanto in errore versabantur veteres Medici, qui in vesaniâ fere quâcumque atram bilem pro morbi fomite incusabant, eamque acribus helleboratisque catharticis evacuare contendebant. Medicamina nunc acria, si atonia fuerit, nunc lenientia, si erethismus adsit, conveniunt; verùm cæteris longè præstantiora sunt ut plurimum auxilia moralia. Plura de morbis illis curandis vide in eximio, nuperoque tractatu *Corn. Kloeckhoffii de morbis animi ab infirmato tenore medullæ cerebri*, cujus verba mea facere, dato loco, non dubitabo.

ORDO PRIMUS.

HALLUCINATIONES,

SUNT illi morbi, quorum præcipuum symptoma est imaginatio depravata, erronea. Hallucinantur illi qui vigilantes somniant, id est, apud quos sensationes pro imaginationibus, & imaginationes, seu phantasmata pro sensationibus habentur, ut rectè monet *ill. Delius*. Dum mens rectè se habet, ideæ aliæ sensuum ministerio offeruntur, scilicet objecta colorata, sonora, sapida percipimus præsentia, & in organis nostris impressiones suas actu exercentia, simulque ope reminiscentiæ ideas universales prædicatorum illis objectis convenientium repræsentare nobis potest phantasia; unde fit ut celeri subjecti & prædicati combinatione cognoscamus tale prædicatum tali subjecto congruere; v. g. saccharum esse dulce, absinthium esse

esse amarum; cum itaque saccharum ore detinemus, oritur perceptio dulcedinis quam sensationem esse cognoscimus; cum è contra nullo saccharo in ore detento, hujus ideam nobis repræsentamus, exsurgit phantasma, seu perceptio imaginaria sacchari, quod ab ore cognoscimus abesse; tum quia non percepimus motus prævios ad illud in os ingerendum necessarios, tum quia perceptio imaginaria multò debilior est sensatione; hætenus error nullus, tum in sentiendo, tum in imaginando; verum si, ut accidit in somno, sensationes obscurissimæ evadant, ita ut objecta præsentia non apperçipiamus, simulque anima objectis externis minimè distracta, & tota perceptionibus imaginariis intenta sit, illa percipiet motus quos in organis fluidi nervei fluxus & refluxus, arteriarum, & sanguinis motus excitant, qui inter vigilandum debilius nos afficiunt quàm ut percipi possint, utpote qui multò fortioribus impressionibus obscurantur; tunc anima ideas æque vividas percipiet, ac si forent sensationes, cum tamen imaginationes sint, adeoque objecta illa præsentia reputabit quæ sunt absentia, inde error qui hallucinatio est; nam anima more somniantium præsentium externorum impressiones non sentiet, & internorum impressiones referet ad objecta quibus repræsentandis sunt destinata, quæque proinde præsentia esse reputabit, licet sint absentia. Sic infans dormiens saccharum se degustare somniabit, si in ejus linguæ papillis aliqualis motus à salivâ, sanguine, fluidove nerveo exsurgat, qui affinis sit cum speciali sacchari impressione; & cum simplex idea menti refricata, omnes cum illâ sociari solitas refricet per legem imaginationis (*Cl. VIII §. 28*) ex perceptâ solummodò ideâ dulcedinis, vel viscositatis, vel friabilitatis sacchari, cæteras omnes sacchari qualitates, ut albedinem, in aquâ solubilitatem, jucunditatem, percepturus est, quod est percipere in concreto, non verò in abstracto, seu percipere objectum undique determinatum; hinc non mirum si illa imaginatio pro sensatione habeatur.

Anima vigilans similem errorem vitat; quippe ope tactûs, visûs, auditûs, memoriæ, reflexionisque ea distinguit omnes circumstantias, quarum concursu de objecti præsentia, vel absentia, adeoque de sensatione & de imaginatione rectè judicat; errores enim gustûs corrigit visus, prævertit auditus, emendatve altera facultas; sed in somno defunt illa adminicula; unde errores illi in dormientibus ita familiares sunt: in vigilantibus etiam obrepunt illi errores, sive impressiones in organo factæ ab arteriis, sanguine, succisve aliis, ita sunt actuosæ, ut sensationibus ferè æquales sint. Hinc in febribus ob pulsationem vehementem vasorum cerebri, aurium & oculorum, nascuntur tinnitus, marmaryges, similiaque phantasmata, quæ nos vehementissimè commovent.

Error etiam facilè admittitur, si menti inhæreat fixa quædam idea, quæ maximam attentionis partem absumat; unde anima ad alias ideas trutinandas, recipiendas minus sit apta; inde fit ut qui veneri continuo inhiat, voluptuosisque phantasmatis continuo delectatur, non solum in somnis ex levi seminis titillatione imaginationes venereas, & inde sequen-

tes libidinosos motus experiatur; verum etiam inter vigilandum à similibus phantasmatis detentus & turbatus, momentosis negotiis, philosophicisque studiis prosequendis impar sit, & veluti de rebus venereis continuo deliret.

Hallucinatio itaque pendet à duplici principio, scilicet 1° à fortiori, vividiorique fluidi nervei refluxu spontaneo, seu sine objecti externi præsentiâ, sed ob motum in organi fibris, arteriis, fluidisve excitatum à causâ intrinsecâ. Sic agitatâ retinâ marmariges, vellicato nervo acoustico soni imaginarii percipiuntur. Incusanda itaque & fibrarum nervearum sensibilitas major, seu fluidi nervei nimia mobilitas, necnon motuum sanguinis intensitas, aut humorum major activitas. 2° A defectu attentionis ad omnes circumstantias quæ errorem fugaret; illa autem attentio ad omnes circumstantias deficit, five organa sensuum ferientur, ut in somno, in anæsthesiis, paralytibus quorundam organorum, five anima pathemate quodam detenta cupiditati, aut aversioni cuidam tota inhærens, cæteras ideas attendere, & accuratè perpendere nolit, aut nequeat.

Ex hac verò theoria, praxis hallucinationum deducitur; etenim ad eas curandas. 1° Organi affecti vitiosus status corrigendus est, sic ablata maculâ corneæ, ablato retinæ infarctu, visus errores qui ex his pendebant, corriguntur: imminuto sanguinis fervore & impetu somnia terrifica, quæ à plethorâ aut calore oriebantur, evanescent: alia verò auxilia sunt moralia, & repetuntur à recto libertatis & aliarum facultatum usu; sic physici ut errorem in suis indagibus vitent, summâ attentione, acri studio, meditationeque utuntur, optima instrumenta ad visum auditumque acuendum adhibent, mensuras accuratas sedulo capiunt, & sic errores sæpius vitant, quàm stolidi, rustici, aut qui cupiditatibus suis, voluptatibusque sensuum mancipati, suas facultates excolere negligunt.

Hallucinationes *visûs auditûsque* sunt omnium frequentissimæ; dantur etiam *tactûs*, ut in artubus dudum amputatis, *gustûs* in febribus, necnon *olfactûs*; sic in epileptico *Morgagni* foetoris perceptionem imaginariam observavit *Epist. XIV*, 28; hæ hallucinationes non sunt morbi, sed tantum aliorum morborum accidentia eaque anonyma.

I. VERTIGO; Græcis *Dinos*, *Scotodinos*, *Scotoma*; Gallis *Vertige*, *tournoyement de tête*.

Est hallucinatio quâ objecta licet quiescentia è loco moveri vel in gyrum versari nobis videntur. Ipse æger sibi quandoque nutare videtur.

Causa vertiginis est eadem impressio facta in retinâ quam reapse inducerent objecta si visa imaginem suam in diversis retinæ punctis successivè depingerent. Non autem in omni vertigine repræsentantur menti objecta visûs seu quatenus colorata & collustrata, quippe oculis clausis vertigo etiam datur, & tunc objecta tactûs quorum colorem non percipimus, videntur è loco moveri licet quiescant. Sic in lecto jacens vertigino-

ginosus lectulum suum retrorsum, sinistrorsum, vel dextrorsum præceps rueret vel inclinare imaginatur, & ne cadat ipse metuit. Est ergo vertigo tactûs, ut vertigò visûs, atque utraque fit per eadem organa, cùm nervi visorii simul tactûs sensationem referre queant, cùm non repræsentant objecta visûs.

Principia vertiginis sunt ea quæ valent successivè agere in diversa retinæ loca, non secus ac agerent radii ex objecto circumgyrante vel moto prodeuntes in retinam immissi: nam ideò non sumus vertiginosi cùm objectum transiens à dextris ad sinistras suam imaginem depingit in retinâ continuò loco motam, aut cùm oculo gyrante lustramus objectum quiescens, cujus imago percurrit oculum, quia novimus saltem confusè nostrum oculum, vel illud objectum moveri; sed si ignoremus nostrum oculum moveri, & credamus objectum v. g. murum esse immobilem, tunc motum illius objecti percipientes illud moveri imaginamur, in quo hallucinamur, non deliramus tamen; quia errorem nostrum statim corrigimus ope judicii & aliorum sensuum; interea in paroxysmo ita hallucinamur, ut casum illicò seu lapsum & domûs & nostri corporis ab altero vix separabilem metuamus, quandoque ad tremorem & palpitationem usque.

Immoto bulbo oculi & muro videbitur objectum moveri: 1° Si lens crystallina, cujus motus non appercipimus, dextrorsum vel sinistrorsum inclinet; quod accidit, si fibræ coronæ ciliaris, quæ in statu sano hinc & inde sunt æquilibræ, spasmo quodam contrahantur, ut accidit in vertigine hysterica & hypochondriacâ: 2° Si globuli cruoris, qui percurrunt reticularia vasa retinæ, insolito modo moveantur; motus progressivus cruoris in illis vasis est ita assuetus, ut à nobis non percipiatur, ut non percipimus pulsus arteriarum labyrinthi, nec molitor motus suæ moletrinx; sed si motu retrogrado sanguis arterias illas percurrat, tunc inassueta illa actio in retinam novam in nobis sensationem excitabit.

Sanguinis motum retrogradum dari in vasculis minimis arteriosis à levissimâ mutatione morbifica, observant omnes qui circulationem sanguinis ope microscopii in ranæ pedibus, mesenterio, caudâ piscis, &c, observant. Ipse centies hunc motum sanguinis retrogradum observavi, & aliis videndum præbui: vidit deinceps sæpius *Ill. Hallerus*: Vide ejus *commentaria de motu sanguinis sect. 4 exper. 64 ad 82 Lausanae 1756*.

Ita liberè promovetur sanguis ex truncis arteriarum in extremos ramulos, ut levi enato in venulis obice sanguis ille in arteriolas & ex illis in truncos regrediatur per aliquot temporis secundâ, rursus progrediatur in venas, rursusque retrogrado motu in arterias influat. Ille verò obex est vel crassities sanguinis, vel ejus plethora, vel frigus, vel ligatura, vel spasmus viam coarctans in minimis vasculis, hinc totidem vertiginis principia. Cùm autem oculis apertis & sub luce hic retrogradus motus accidit, successivè diversa retinæ loca afficiuntur non secus ac si objecta præsentia loco moverentur, & tunc datur vertigo visûs, quia refertur ad objecta visibilia: si verò oculis

lis clausis aut in tenebris similis motus retrogradus detur in retinâ, tunc non videre, sed sentire tantum, seu tactu quodam confuso percipere horum objectorum vicinorum motum existimamus. Sic cæcus in suo sedili quiescens existimat sedile retrorsum inverti, vel ad latus alterutrum inclinare & delabi, quia impressio in retina facta, licet non visibilis, eadem est ac si reapse labasceret sedile, nec ullum objectum visibile, sed tantum tactile perciperetur.

In retinâ verò ille motus retrogradus est magis sensibilis quam in ullo alio organo, quia retina est tota nervea adeoque valdè sensibilis. Secundo quia cum venulis careat, ut patet ex theoriâ suffusionis reticularis, illa minimè est assueta motui retrogrado cuicumque, cum aliæ partes nervosæ quæ habent venulas arteriis contiguas motui retrogrado sanguinis per venulas suas sint assuefactæ. Docet experientia impressiones ab objecto visibili factas in retina aliquot secunda perseverare etiam remoto objecto, ut patet ex zona flammea quam cernimus, cum titio accensus præ oculis in circulum versatur; ergo si corpus nostrum in gyrum agatur circa suum axim, cum semel steterit, vertigine corripiemur fugaci, quippe impressio objectorum circumgyrantium aliquandiu post in retina remanebit.

Idem accidit cum ex altâ parte flumen præterfluens attentè intuiti sumus, vel rotam velociter circumactam, vel alterum motum, maximè si terrorem vel metum incutiat; clausis etenim subito oculis aut aliò directis adhucdum moveri objecta judicamus, quæ quiescunt: terror autem, extrema vasa membranasque constringens, motum retrogradum sanguinis excitat in retinâ ut in aliis organis, unde hallucinatio sustinetur.

Similis motus retrogradus in auribus tinnitum vel sibilum excitat, unde non mirum vertiginosis aures sæpius tinnire, cum ab eodem principio in auribus ac in retinâ sæpe sanguis retrogrediatur.

Qui verò tribuunt vertiginem majoribus arteriolarum retinæ oscillationibus illi ignorare videntur quod illæ oscillationes, & turgescentiæ excitent tantummodo suffusionem reticularem, qualem experimento singulari excitare valeamus. Vide *suffusionem*.

Hallucinatur vertiginosus, non verò delirat: delirium enim est error constans qui à facultatibus animæ superstitibus corrigi non potest, quique pendet à vitio sensorii communis, ut in maniâ, melancholiâ. Hallucinatio est error fugax qui pendet à solo vitio organorum externorum, quique ab ipso iudicio & reflexione salvis faciliè corrigitur, ut qui globulum digito indice & medio superimpositis palpando duplicem globulum se tractare statim putat, aut qui flexo ope digiti oculo duplicem faciem accensam putat, cum unica est.

Licet sit vertigo tactûs, ut vertigo visûs, ultimæ ætiologiam tradidisse sufficiet, cum quæ de posteriori dixerimus, mutatis organis, de priore faciliè intelligenda sint.

Vertigo visûs est illa in qua reapse objecta tanquam circumgyrantia in oculis depinguntur, licet sint immota, aut motum ab eo diversum obtineant.

Objecta moveri videntur, vel quia reapse moventur, vel quia illis imotis, oculi nostri aut quædam eorum partes nobis insciis moventur eo modo qui ad successivam objectorum in oculi partibus diversis delineationem requiritur.

Cùm autem situs imaginis in retinâ sit è directo objecti, quæ sunt in latere dextro pinguntur ad sinistram retinæ, quæ sunt in summâ pinguntur in imâ oculi parte, & reciprocè. Ergo si eadem fiat impressio successiva in oculo à dextris ad sinistras, quæ ab objecto circumgyrante, seu ad eandem à nostris oculis distantiam modo accidit, objectum à sinistris ad dexteris circumagi videbitur. Et si imago objecti juxta axim oculi moti successivè clarior, distinctior, & major appareat, objectum ad nos accedere, secùs verò à nobis recedere videbitur.

Insultus verò vertiginis fugax est, licet quandoque repetitus & interpolatus, vix ultra temporis minutum unquam quisque insultus perseverat, sæpius intra minuti trientem, imò quadrantem definit.

Polus opticus est pars oculi pupillæ è directo opposita: ille polus opticus non multùm distat ab insertionem nervi optici, qui versus canthum nasalem est; in meditullio ipso nervi optici est arteria centralis dicta, quæ nullam venam comitem habet, quæque in retinam ramulos suos è centro ad circumferentiam tanquam radios dimittit; venulæ verò aliam viam persequi videntur.

Si oculis parietem album proximum respicientibus, lucem retrò accedentem, solarem non tamen directam, sed reflexam accipiat paries, observator videt in muro reticulum obscurum, quâvis arteriarum pulsatione apparentem, mox evanescentem.

Cùm verò venulæ sint arteriis majores, si nullum reticulum supersit, cùm arteriæ sunt in systole, nullas venulas saltem arteriis dilatatis æquales retinæ affidere verosimile est; ergo nullum est in retinâ, vel magis dissitum est reticulum venosum.

Juxta quamcumque plagam lumen oculos prætergrediatur, hujus imago sequitur lineam curvam quæ à circumferentiâ incipiens versus polum opticum accedit.

Lens crystallina polo antico corporis vitrei affixa limbo suo adhæret membranæ vitreæ; circa hunc limbum radiatim dispositæ sunt fibræ nigricantes alternatim breviores & longiores, quæ *coronam* dictam *ciliarem* constituunt, quæque videntur à ligamento ciliari procedere & in limbum crystallini terminari; si paulisper contrahantur illæ fibræ, nihil facilius videtur quàm quod lentem crystallinam ex eodem latere paululum deprimant, & ex opposito attollant.

Si lens vitrea cameræ obscuræ foramini opposita transmittat imaginem objecti immobilis, eamque depingat in pariete opposito, docet experientia

quòd si immoto objecto lens vitrea sola inflectatur, imago locum mutat seu movetur; ergo si lens crySTALLINA per coronæ ciliaris tractionem inflectatur, imago objectorum movebitur, seu objecta loco moveri videbuntur, licet immota sint.

Si globus ipse oculi circa suum nervum opticum huc vel illuc inclinet, nec hujus motus anima sit conscia; evidens est quòd objectorum licet quiescentium locus apparens mutandus sit, seu objecta circumgyrari videantur. Si verò anima hujus motus, qui per musculos rectos aut aliquos perficitur, sit conscia, tunc nulla subsequutura sit hallucinatio.

Illæ tres hypotheser phænomeno vertiginis explicando sufficere videntur pro diversis circumstantiis, eo tamen discrimine quod si bulbus oculi loco moveatur, quoniam ille motus millies in die secutus est imperium animæ, millies in die connexus est cum conscientia illius imperii, adeoque vix fieri potest quin hanc connexionem appercipiamus; sed si appercipiamus hunc motum dependere ab animæ imperio, nulla vertigo secutura est; ergo ab hoc principio vertigo dependere non potest.

Motus quidem crySTALLINI minimè pendet ab imperio animæ, & omnino inassuetus est, nec coram speculo in nobis ipsis, nec in aliorum oculis percipi potest; si itaque accidat, anima ejus non erit conscia, adeoque inde hallucinatio vertiginem constituens oriri poterit.

Verùm eam non esse vertiginis omnis causam ex eo sequitur quòd vertigini tactus explicandæ non sufficiat, cum supponat oculos apertos & in luce constitutos, vertigo verò tactus etiam oculis clausis & in tenebris nocturnis accidat.

Supereft itaque prima theoria quæ utrique vertigini explicandæ sufficere videtur, quæque proinde fusiùs est examinanda.

Si ranæ vivæ membranam quibus ejus digiti connectuntur microscopio solari subjiciamus, videbimus rivulos sanguinis & lymphæ, quorum alii à corde recedunt, & arteriosi sunt, alii ad hoc accedunt & venosi dicuntur, vasa verò ipsa minimè appercipimus. Ast ubi animal vel conatu exagitur, vel pungitur, vel quomodocumque perturbatur, nihil est frequentius quàm quod videamus motum sanguinis progressivum in retrogradum mutari, ita ut globuli sanguinis ex venulis in arterias resfluant, & per aliquod temporis spatium, v. g. semiminutum, per arterias versus cor retrocedant, pristinum iter mox recuperaturi, aut inter aliquot oscillationes in hoc alterno progressu, & retrogressu hæsitaturi; hoc phænomenum ante viginti annos Philatriis sæpiùs ostendi.

Illud autem quod in minimis vasis cylindricis familiare est, in majoribus difficiliùs accidit, quippe in majoribus arteriis vis sanguinem à corde ad extrema protrudens eò major est quòd cordi proximiora & majora vasa sunt, & non nisi vi majusculâ ipsi æquali adhibitâ potest sanguis resfluere; in minimis verò vasculis sanguis subsequens non agit in antecedentem, sed communieaque exiguâ velocitate ambo procedunt, ita ut illi rivuli velut aquæ gutta

in tubo vitreo horizontali posita, ad progrediendum & retrogrediendum æqualiter proni videantur.

In novâ pulsûs theoriâ probavimus pulsationem vasorum pendere ex eo quod sanguis subsequens cum majori velocitate progredi conetur quàm antecedens, sicque in antecedentem, & proinde in parietes eum continentes agit, atque ratione contrariorum, ubi nulla est pulsatio, consequens est sanguinis subsequens in antecedentem nullam esse actionem, in extremis autem arteriis microscopium nullam pulsationem ostendit.

Hinc sequitur quod reticulum, quod in retinâ formant vasa in experimento superius allato sensibilia, non depingitur in arteriis ultimis; quippe cum vasa hoc reticulum depingentia pulsan, nisi tamen alia sit circulatio in ranis, piscibus & mesenterio catellorum in quibus eadem observantur, alia verò in oculis hominum, quod vix ullus admittat Physiologus.

Nihil itaque verosimilius est quàm quod in eisdem circumstantiis in quibus sanguis per arteriolas minimas animalium prædictorum retrograditur, sanguis etiam arteriolas retinæ humanæ præteriens refluat.

1. *Vertigo plethorica* Junckeri; *idiopathica* Pitcarnii. B. P.

Ea est quæ sanguinis nimie copię tribuenda videtur & per plethoram intelligi potest; à plethorâ scilicet ob molem movendam majorem & attritus adauctos sanguinem in ultimis vasis retardari pronum est; sed ut sanguis in minimis vasis retardatur, vis quâ progreditur tantumdem imminuitur, atque vi trusivâ ejus imminutâ facillè sanguis à minimâ vi huc vel illuc movetur, atque reflueret potest; ergo à plethorâ intelligitur possibilitas vertiginis.

Cognoscitur vertigo plethorica à prægressis, comitantibus, à juvantibus & lædentibus. Prægressa, ut ingurgitatio avida, copiosa esculentorum eupetorum, cum fame, vis digestiva fortior. Comitantia, pulsus plenus, facies turgidula, rubra, segnities, lassitudo, catameniorum, hæmorrhoidum, perspirationis suppressio, venarum cutanearum tumescencia. Juvantia, vertiginosi illi manè post inediam, vel exercitium melius habent, eruptis catameniis, hæmorrhagiis narium, perspiratione, clysmatis, melius habent, è contra ab epulis, à somnolentiâ, ignaviâ, post pastum pejus habent.

Si plethora sit magna, & cerebri debilitas, ex vertigine forti succedere potest apoplexia, epilepsia vel alius gravis affectus, in quo casu medicamenta negligenda non sunt; in fugaci verò vertigine diæta tenuis sufficit.

Curatio. 1° Imminuenda est plethora: 2° Sanguis à capite est divertendus: 3° Vasorum oculi robur est denique adaugendum.

Imminuitur plethora 1° victu parciori, eoque fluxiliori, quippe plethoram viscositas sanguinis facillè comitatur; 2° auxiliis catamenia, hæmorrhoides

revocantibus, phlebotomiâ ex brachio, clysmatis, imo catharticis, sed phlebotomia directè subitoque idem præstat.

2° Derivatur sanguis ad partes inferiores situ erecto, capite elatiori, non horizontali, collaris solutione, seu plenariâ colli & thoracis, cingulorumque abdominis libertate, clysmatis, phlebotomiâ è talo, lavipedio, frictione extremorum, catharticis.

3° Roborantur vasa oculi medicamentis tonicis, cephalicis specificis; huc spectant potus theiformes ex infuso florum salviæ, lilii convallium, tiliæ, ex decocto chinæ, pauco vino & aquâ ferratâ, potu caffèæ tenuioris; medicamina sint stercus pavonis siccum ad scrupulum, *Pitcarnio* laudatum, succinum ad grana decem vel ejus tinctura, sal &c, & quæ ab omnibus celebrantur, kinkina ad 3ß. bis in die, syrupus martialis vel limatura ferri parva dosi diu usurpanda.

Cavendum in plethoricâ vertigine ab aquis acidulis intus sumptis, & suspectæ etiam thermales potandæ; vitanda insolatio, lucubratio, magna lux, animi contentio, capitis pertinax inflexio sursum deorsumve, lectio assidua; iteratæ purgationes nocent in plethoricâ, magis verò in hysterica.

2. *Vertigo stomachica* Aretæi; ab ebrietate, ingluvie Riverii; *sympathica* Pitcarnii. B.

Ea est quam præcedunt apepsiæ, nausea, cardialgiæ, crapulæ, vomitus, oris pravus sapor, odor, pondus epigastrii, tubercinatio, quæque à cruditatibus primarum viarum sanguinis massam inspissantibus pendere censetur, ast non ideo stomachica censenda est vertigo, quam nausea non præcedit, sed subsequitur; omnis enim gravis capitis affectus, ut fractura cranii, cephalalgia non rarò vomitionem excitat, etiam si stomachus prius benè se habeat. Illa species est frequentissima omnium, si *Willisio* credamus, & comes est assidua initio morborum acutorum, ut synochi cum cephalalgia gravativâ.

Curatio exigit 1° ut phlebotomia præmittatur, nisi æger frigeat, pulsus exilis sit, temperamentum pituitosum, subjectum senex, debile &c: 2° ut præmisso clystere, si alvus stricta sit, vomitio cieatur ope tartari vel vini emetici magnâ aquæ tepidæ copiâ diluti, & partitis dosibus sumpti; sic pro adulto, uncia vini emetici in tribus aquæ cyathis quovis horæ quadrante assumendis sufficit. 3° Sequenti die catharticum est præscribendum satis efficax, additis v. g. tabellarum diacarthami drachmis aliquot in potione communi. 4° Dein stomachus usu caffèæ, cinnamomi, corticis Winterani, kinkinæ, vino rubro, opiatâ Salomonis, roboretur. 5°. In paroxysmo spiritus salis ammoniaci, aqua Luciæ, acetum naribus offerantur, extrema fricentur, pennâ fauces irriterentur, aquâ tepidâ ad vomitionem pronus excitetur. 6° Demùm stomachicis martialia, kinkina, antiepileptica addentur; inter ea laudatur à multis radix doronici pardelanches *Linnei*, ad scrupulum, quæ majori dosi suspecta, nisi tantum in loculo gestetur, ut funambuli consueverunt.

3. *Vertigo hysterica* Etmuller. pag. 36. vel *hypochondriaca*; *vertige vapeureux*. B. P.

Est species quam magnæ nervorum sensibilitati aut irritabilitati tribuunt Neoterici, vaporibus Veteres, spasmodicis motibus Bagliviani, sanguinis siccitati, nervorumque tensioni plurimi.

Hæc species studiosos, meditabundos, melancholicos, ingenio acuto præditos pertinaciter divexat, aëstro flante potissimum hystericas, hypochondriacos, epilepticos infestat, à metu, curis, terrore faciliè nascitur, remediis evacuantibus repetitis, stimulantibus gravibus exasperatur, anodynis leviter narcoticis, laxantibus, emollientibus cicuratur; summo terrore & angore ea animum percellit.

Novi hystericam quæ, si templum vacuum ingrediatur, lapsum metuit & vertigine afficitur, minimè verò si in media turba ipsi prætereundum sit: Alteram vidi, cui per vicos progredienti pavimentum videtur instar gossypii cedere & intrò premi, unde continuò lapsum ad anteriora metuebat. Sæpe vertiginosi caput suum quasi vacillans & non satis collo cohærens imaginantur: illa capitis instabilitas, necnon idearum confusio quam Gallicè *étourdissement* dicimus, sunt quando sola symptomata quæ ad hoc vertiginis genus referimus, ubi tamen nulla est objectorum nutatio; stuporis torporisque nomen huic ultimo symptomati exprimendo impar est; quam multa sunt quæ adhucdum ita parùm sunt cognita, utcumque familiaria, ut nomine proprio careant: talis est status eorum quos *attonitos* vocamus.

Curatio. Strictior diæta non imperanda est, somnus, quies concilianda est, studia, contentiones animi, curæ vitandæ sunt, inedia in pichrocholis fugienda; ubi principium morbi non satis est cognitum, ad specifica & hysteriæ convenientia remedia confugiendum est, temperamentum occultè consulendum; sic in mulieribus hystericis frigidis, pituitosis, adiposis, pulvis cascarillæ, cortex Winteranus, castoreum, guttæ minerales anodynæ conveniunt cum kinkina & martialibus, floribus calendulæ; pulvis temperans *Stahlii*; in ficcis, macilentis, calidis potiones & pulveres cum nitro, julapia acidulata, serum lactis: paucæ guttæ laudani monente *Pit-carnio*; ab emeticis purgantibus, repetitis catharticis eodem docente abstinendum; sæpè morbus est contemnendus & eò gravior evadit quò plura medicamina adhibentur: externa non nocent, ut spiritus vini camphoratus; aqua Reginæ Hungariæ, Carmelitarum, cum spiritu cornu cervi cervici vel temporibus admoveantur, haustus vini post pastum usurpetur.

Acidulas ferrugineas potandas suadet *Heisterus*; balnea & jusscula leviter aperientia tutiora videntur.

4. *Vertigo fugax* Sennert. *Vertigo accidentalis*. B.

Ea est quam motu vorticoso corporis nostri vel aspectu corporis in motum acti ex alto potissimum visi, maximè si metus sit, excitamus; illa vertigo paucis secundis temporis cessat: an verò præter durationem impressio-

nis factæ in retinâ motus centrifugus impressus sanguini retinæ ex eo latere versus quod gyramus excitat sanguinis regressum ex arteriis in suos truncos? hoc suadere videtur observatio eorum qui oculis clausis gyrantes vertiginem incurrunt; quorsum verò ex hoc vorticoso motu sequatur vomitio? an ex illa succussione alimenta in ventriculo versata ventriculum irritant? an inde vomitus marinus in procellis crescit?

5. *Vertigo ab ictu* J. Sculteti Armamentar.

Ictus capite exceptus, concussio à lapsu vertiginem excitant, ob constrictam à dolore & spasmo subsequente coronam ciliarem, unde refluit sanguis in arteriolam centalem nervi optici.

Curatur phlebotomiâ repetitâ, & si fractura adfuerit, eadem auxilia quæ in apoplexia traumatica conveniunt.

6. *Vertigo à venenis*;

A lolio & ab opio, ut docent Ephemerides Natur. Curiosorum: Vide tabulam illustr. Buchneri.

A fumo lithantracis & calcis, necnon vapore minerarum: Vide Ramazzini de morbis inauratorum, calcariorum, &c.

A vino, seu vertigo ebriorum. *A cerevisia*. Vide Sennert. de vertigine.

Ex tabaco. Vide Ephemerides Natur. Curiosorum.

Ex foliis coriorum manducatis capellæ vertiginosæ evadunt.

Mulier, sumpto juscule in quo folium hyoscyami albi fuerat incoctum, patiebatur vertiginem in qua caput collo minime adhærens videbatur, corpus verò in aëre suspensum existimabatur sine delirio, quippe ratio seu intellectus hanc hallucinationem apprime corripbat.

7. *Vertigo ovilla*, Boneti sepulchr. Obs. 8; Morgagni Index 2 de vertigine.

In ove quæ se per intervalla quotidie sæpe circumvolvebat, nec sibi caput tangi ferebat, *Valsalva* invenit folliculum aqua furgidum in sinu cerebri, cujus pars corrupta os ethmoideum carie affecerat, inde in nares exstillabat serum. In decem vertiginosorum capitibus *Morgagni* serum effusum invenit: inde fonticulorum & pulveris de gutteta usus indicatus videtur.

8. *Vertigo syphilitica*, Frambæarii Lib. II Conf. 3; Ettmulleri cap. 8. p. 365.

II. SUFFUSIO; *Scotoma* Heurnii Med. Pract.; *Suffusio* Latinis; *Hypochyma* Græcis; *la Berluë*.

Genus est morbi imaginarii, cujus præcipuum symptoma est hallucinatio visus circa objecta, ita ut suffusi ea videre sibi videantur quæ non sunt, ut muscas, colores, scintillas, quarum imaginum prototypus extra oculos non existit. Vide *Ophthalmiam* 18^{am} & 19^{am}.

Differt à vertigine, quod *suffusio* repræsentet substantias aut corpora quæ non sunt: *vertigo* verò modificationem corporum, scilicet motum, ita ut in

suf-

suffusione corpora quæ non sunt, & in vertigine corporum præsentium motum qui non existit, imaginemur.

Imaginatio est facultas percipiendi absentia; error est imaginationis, si ea quæ non agunt in sensus, actu præsentia existimemus: hoc accidit in suffusione, quâ fit ut videre nobis videamur scintillas, telas, muscas, fulgura, ut actu præsentia, licet absentia.

Error verò qui circa visibilia versatur, *opticus* vulgò cognominatur, isque vel originem ducit à iudicio temeratio & præcipiti, sine vitio cerebri, vel oculi, talis error ad Logicos attinet. Multiplices verò sunt huiusmodi errores; sic ferè omnes existimant, dum navis à terrâ recedit, terram ipsam recedere; in rhedâ agros vicinos retrogradi, qui error vertiginosus etiam circa motum Solis omnes, exceptis Astronomis, occupat. Sunt etiam errores suffusioni affines milleni; sic baculum aquâ semmersum fractum putamus, turrim eminùs aspectam non cylindricam, sed planam, solem lunâ non maiorem, & utriusque superficiem planam; plebs in ipsis faciei humanæ varias partes videre se putat; sed hæc à vitio corporeo non pendent, unde ad forum medicum minùs attinent.

Errores verò optici morbofi, vel à vitio cerebri, vel à vitio oculorum potissimùm oriri censentur; qui à vitio cerebri circa visibilia versantur, sunt suffusiones, vel vertigines gravioribus multis symptomatis stipatæ, ut sopore, convulsione, delirio, & ad alia genera referendæ sunt, ut phrenitidem, maniam, paraphrosynem, melancholiam. Verùm si error opticus à vitio oculorum oriundus sit præcipuum symptoma, tunc genus proprium constituit, ut vertiginem, vel suffusionem.

Error ab organi externi, non verò cerebri, vitio oriundus vocatur apud *Platerum* *hallucinatio*, ut à delirio distinguatur, cujus principium est in ipso cerebro; adde quod hallucinationem citò & facilè corrigamus aliorum sensuum auxilio, ut ope tactûs, auditûs; delirium verò eo modo non facilè tollatur, quia functiones mentis ad eam correctionem necessariæ impediuntur à vitio ipsius cerebri, harumce functionum præcipui instrumenti: sic vulgò consentiunt Medici vertiginosos & suffusos minimè delirare, qui tantùm hallucinantur; ast delirant melancholici, maniaci, phrenetici, &c. Errare est acquiescere iudicio falso, quale est iudicium suffusi, qui percipiendo imaginem muscæ, inde præcipitanter infert adeste muscam; iudicium verò falsum est quoties prædicatum non determinabile est per notionem subiecti; cum verò perceptio est confusa, ut in suffusione, non datur vera notio quæ distinctam ideam involvit; ergo ex umbrâ fuscâ, vel nigrâ per errorem muscæ præsentia infertur. Hunc verò errorem facilè corrigit suffusus, cum manum prætendens in loco ubi musca percipitur, nec quidquam tangens, sic ratiocinatur intuitivè: *Contradictorium est esse muscam ubi ejus imaginem percipimus, & tangi non posse, sed contradictoriorum alterutrum est impossibile; possibile verò est imaginem muscæ in oculo impressam huc ab animâ referri, quæ tangi non potest, & sic ab errore suo liberatur suffusus.*

Mirum certè est, cùm objecta tantùm percipiamus interventu imaginis in retinâ depictæ, eam imaginem minimè à nobis percipi, sed ad objecta quæ videmus hanc sensationem referri; hinc consuetudine ducti, ubi datur in retinâ imago objecti, licet confusissima, inferimus dari extra oculum objectum huic imagini respondens, & si quid in ea deficiat, imaginatio cætera supplet. Sic ex imagine meram umbram determinatam circularem referente imaginamur adesse muscam, vespam, vel crabronem, adeoque huic maculæ obscuræ imaginatio alas, pedes, proboscidem, aliasque insecti partes addit. Hæc enim est lex imaginationis, ut quoties idea simplex menti obversatur, toties accedant idææ, quæ priorem concomitari consueverunt, ut idea loci, temporis ab imaginatione additur omni narrationi indeterminatæ; verbo imaginatio objecta universalialia non amplectitur, sed tantùm individua, seu undequaque determinata.

Objectum quod imaginatione percipimus tanquam præsens, vocatur *phantasma*, à phantasia, seu imaginatione; diversa sunt phantasmata in diversis suffusionis speciebus; præcipuas hîc delineabimus.

1. *Suffusio myodes*; *Scotoma* Heurnii de vertigine. L.

Orchides quarum flori insidere videntur muscæ, vespæ, crabrones, similiaque insecta volitantia, à Botanicis *myodes*, seu muscis similes cognominantur; ea suffusionis species simile quoddam insectum in aëre præ oculis volitans repræsentat; ast si oculus fixus chartam inspiciat, citò percipimus hanc muscam fixam esse, nec moveri, nisi moveatur oculus. Calculus dioptricus suadere videtur maximam distantiam ad quam hoc phantasma refertur, decem vel duodecim pollices circiter non excedere; notum est autem apud opticos objectum non videri in loco ubi est, sed tantùm in foco virtuali, unde radii in oculum perveniunt, aut pervenire censentur.

Optimi quoad visûs aciem, organique pelluciditatem, & figuram oculi, huic morbo sunt obnoxii; verùm presbytæ & myopes ab hoc non sunt immunes. Error fuit opticus veterum Medicorum asserere in oculo suffuso se percipere quid opaci tanquam cataractæ rudimentum, quod huic phantasmati principium præberet: error verò ille ex præconceptâ theoriâ oriebatur; hinc factum est quod suffusionem tanquam symptoma, vel socium, vel prodromum cataractæ plures etiam hodiè habeant, licet experientia sæpius repugnet.

» Interfui aliquando (ait *P. Dechales*, *Optica* libr. 1 cap. de *suffusione*, pag. 402) Medicorum satis peritorum consultationi circa morbum quem aliquis ex nostris patiebatur: cùm autem ex suis tantùm principiis loquerentur, nec opticas rationes advocarent, mirum quantum in re alioquin facili hallucinabantur; conquerebatur ægrotans quod ferè continuò sibi obversari videretur aliquam notam obscuram instar muscæ alicujus volantis, & omni objecto insidentis; nihil verò aliud molesti sibi contingere afferebat. Re diu inter eos agitatâ, talis fuit sententia: hujusmodi notam esse rudimentum aliquod cataractæ, quæ pupillæ insi-

,, de-

» deret ; imò aliquis eorum perspicacior inspectis diligentius ad lucem oculis, se in medio pupillæ eam notam videre afferebat ; ridebam ego tacitus, nec multum eos hallucinari dolebam, cum ex hoc illorum errore nihil mali ægroto contingere præviderem. «

Hypothesis horum Medicorum, quales etiamnum hodiè non desunt, admitteret concretionem quamdam opacam in humore aqueo, (Nuperi verò potius in crystallino,) quod tamen pupillâ minus sit, secus occultaret omnia objecta. Verum illa molecula opaca primo intuitu Medicorum facile cognosceretur, cum tamen oculi suffusorum sint maximè pellucidi; secundo huiusmodi concretio inter crystallinum & corneam latens minimè repræsentaret umbram quamdam determinatis limitibus circumscriptam & opacam; quippe cum nulla sit pars corneæ & pupillæ, quæ ex omnibus circumstantibus objectis non recipiat radios, similis concretio, quæ totam pupillam non obturat, minimè potest impedire quin omnia objecta circumstantia videantur, seu nullam objecti cuiusvis partem potest occultare, nec proinde notam opacam determinatam referre; atque id tantum efficere potest, ut paulò minus clara, seu illuminata sint omnia objecta, cum ex singulis aliquam partem radiorum intercipiat.

Illi certè Medici magis errant quàm plebs quæ huius morbi causam esse putat, quòd *ager felis cujusdam morti adfluerit*, cum error eorum facilius demonstrari possit, quàm plebis opinio refutari; sed quoniam inutilis est demonstratio adversus eos qui vim syllogismi demonstrativi non sentiunt, quive & Logicam & Mathesim contemnunt, satius est ad experimenta provocare; itaque illi vel in oculo artificiali, vel in telescopio vitrum objectivum atramento partim offuscent, vel corpusculis opacis tegant; dein per tubum cœlum aspiciant, ac attoniti percipient se non minus cœlum in toto suo ambitu videre, quàm si nihil foret interpositum, nec ulla maculas, aut umbras videre.

Alterum facilius experimentum instituunt; caput scilicet aciculæ corneæ admoveant; quò propius est oculo, eò melius; illud aciculæ caput nullo objectum occultabit, nil umbrosi aut opaci ante oculum cernet qui id experiatur. Si tamen caput aciculæ ad plures lineas removeat, tunc illud & pellucidum ut nebulam videbit, & illud mole maximè auctum apparebit. Iterum illud caput aciculæ removeatur ultra pollicem, & tunc radiis ab eo reflexis & coloratis videbitur, cujus tantum umbra prius conspiciebatur: confusa tamen erit visio usquequò quatuor circiter pollicibus à corneâ distitum fuerit, quia in minori distantia radii in oculum procedentes, & ter refracti minimè possunt, ut par est, in retinâ adunari, sed à crystallino divergentes, aut ad summum paralleli ad retinam tendunt, cum ad visionem distinctam necessum sit, ut pone crystallinum radii convergant, & focus suum in retinâ habeant.

Si calculus dioptricus instituatur circa concretum quoddam opacissimum in ipsius corneæ substantiâ hærens, ut leucoma, quæratque num oculus illud sit percepturus, vel umbram distinguere possit, inveniatur radios

in retinam denique pertingentes ferè dispergi tanquam à centro convexitatis posticæ crySTALLINI, adeoque nullam hujus concretionis delineari penè imaginem, nec umbram; ultimus focus est scilicet in centro ipsius crySTALLINI, vel o. 8 lin. ab ejus superficie posticâ distat.

Neceffum est itaque ut ponè medietatem crySTALLINI positum fit illud quod radiòs intercipit, & quò propius erit retinæ, ut in vitreo & retinâ ipsâ, eò fortius expressa erit illa musca imaginaria; radii scilicet qui incidunt in corneam ex omni hemisphærii puncto, quod stupendum est, in singula corneæ & pupillæ puncta perveniunt; sed cùm coni lucis inde procedentes invertantur, quilibet conus à puncto dato hemisphærii procedens sensim separatur ab aliis magis ac magis, ita ut ad retinam perventus apex ab aliis omnibus conis distinctus sit omnino; adeoque si quoddam sit in retinâ punctum, guttulâ v. g. cruoris, tectum, adeoque radiis lucis extrinsecus adventuris impervium, illud retinæ punctum non poterit recipere conum lucis, cujus apex ibi est, & basis in tota corneæ superficie, nec proinde partem objecti cujus radii conum prioris inversum constituunt.

Sit guttula cruoris effusa in textu retinæ, illa cùm opaca sit, intercipiet radios ab extra venientes è loco determinato, & ille locus obscurior, vel nigricans videbitur, eritque diameter illius umbræ 8, 7 vicibus major: docet autem dioptrica quod maxima distantia ab oculo ad quam refertur illa imago, futura sit 122 lineis, seu 10 pollicibus æqualis.

Cùm autem magnitudo apparens ejusdem objecti crescat prout longius ab oculo protenditur imago, sequitur suffusos eò minorem muscam visuros esse, quo propiori objecto infidebit; ita ut si librum legant, quò magis ad oculos eum admovebunt, eò minor ipsis apparitura sit musca libro infidens, cùm è contra objecta extra oculum posita eò majora videantur, quò propius oculis admoventur.

Verùm illa musca nec noctu, nec in mediocri luce apparebit; cùm enim ideò videatur, quia vicina retinæ loca luce afficiuntur, quæ hujus umbram limitat, si illius guttæ sanguinis umbra non limitetur, seu si omnia vicina loca æqualiter obscurentur, nulla musca videbitur; ergo tunc musca debet ægris potissimùm observari, cùm cœlum, vel objecta magis illuminata respiciunt.

Ut in levi ecchymosi intra paucos dies cruor effusus calore loci resolvitur, & à vasis vicinis demum resorbetur, atque quâ ratione attenuantur globuli, eâdem colorem mutant, ita ut ex nigredine sequatur lividitas, dein flavedo, adeoque opacitas in dies minor ac minor evadat; ita & illæ muscæ de die in diem sæpe evadunt minus opacæ, dein in medio pellucidæ ac denique evanescent.

Si tamen concrementum magis fuerit, ut apud *Boerhaave*, qui illicò vidit umbram nigram pugni magnitudine, non omnino resolvi poterit totum concrementum, unde umbra imminuetur quidem, sed nucleus induratus perseverabit.

Verum post aliquot annos anima huic visioni assuefacta vix afficietur, nisi principium renovatum fuerit, & denique licet primum mali principium perftet, musca omnino evanescet, quod sequenti experimento elucidabitur.

Notum est ex anatomia nervum opticum à latere interno seu nasali globo oculi inferi, minimè verò in polo optico; notum est ibi coarctari nervi medullam ita ut ejus diameter sit circiter semi-lineæ, quod spatium subrotundum vocatur *foramen choroidea*, juxta eos qui choroideam esse immediatum visus organum existimant, ut *Mariotte*, *Le Cat*, *D. Bernoulli*; in hoc puncto debet deficere visio; notum est pariter arteriolam centralem dictam ex axi nervi optici intra oculum serpere, ibique pone retinam ramos innumeros, minimos dispergere: cum autem truncus illius arteriæ centralis non sit visus organum, radii in illum incidentes nullum objectum debent repræsentare, adeoque idem effectus eventurus sit, ac ex foramine choroideæ provenire putat *Mariotte*. Talis autem est effectus.

Applicetur parieti albo ad oculi altitudinem frustulum chartæ nigræ pollicis magnitudine, & in eadem altitudine, sed ad octodecim pollicum distantiam altera charta circularis decem pollicum in diametro cærulea; hoc facto claudatur oculus sinister; si charta cærulea sit à dextris & recedat oculus ad tres pedes à chartâ nigrâ, dum dexter oculus fixè eam intuetur; tunc oculus qui recedendo utramque chartam nigram scilicet & cæruleam videbat, jam cæruleam minimè visurus est, sed hujus loco parietem album videbit. Hoc experimentum *D. Gauteron*, dein *D. Bernoulli* & *Le Cat* diversis modis tractarunt, & extenderunt, sed ad idem omnia recidunt.

Cum eò devenit oculus, ut conus lucis à chartâ cæruleâ procedens & inversus in oculo incidat in foramen choroideæ, vel in arteriam centralem nervi optici, evanescit charta cærulea: verumtamen hujus loco nulla videtur umbra, nec alterutro oculo aperto & fixo ullam umbram in muro albo percipimus; quia huic umbræ assueti sumus ab ortu, & quæ assueta sunt non percipimus, sic non percipimus pulsationes articularum in auribus nisi multum crescant, nec pondus proprii corporis nisi debiliores evadamus, & hujus umbræ loco videmus album parietem, cujus ratio à sequenti experimento innotescet.

Sint duo corpora conjuncta, unum album, alterum nigrum, si è longinquo uno oculo cernantur, licet æqualia sint, album majus videbitur, & si corpus opacum ad nigrum accedat, tunc album recedere videbitur. *Vide De Chales Optic. pp. 37, 1, 1.*

Æger suffusus utatur perspicillo maximè convexo (*Lunette à Cataracte*) vel microscopio (*loupe, biloupe*) & tunc temporis evanescet musca, quia radii fortiores facti, utpote uniti, trans guttulam sanguinis in retinam agunt, adeoque nulla umbra percipietur.

Curatio à Veteribus tradita inanis est, imò noxia; suadebant scilicet Veteres diversa collyria vel innocua, ut sanguinem columbinum, vinum calidum, vaporem aquæ vitæ, oculis excipiendum, vel acria ut infusum

fœniculi, rutæ, succum chelidonii, euphrasæ, fel diverforum animalium, ut resolveretur concretio quam ex errore theorico in corneâ aqueove humore supponebant; in primo casu inanis, in altero noxia erat curatio, nec medicamina ad principium morbi poterant pertingere.

Si sanguis in retinâ effundatur, illud accidit ut plurimum ex eo quod maximo solis ardore, per iter æstivum sub sole, retina lædatur, ut accidit *Boerhaave*; vel ex eo quod sanguis fortius per febrem ad extrema vasa impellatur, ut accidit phreniticis, dum natura narium hæmorrhagiam frustra molitur; vel ex eo quod plethoricus sit æger ob suppressas hæmorrhoides, catamenia; maximè si lucubrationibus, microscopiorum aut telescopiorum usu, retina fuerit debilitata & veluti inflammata, ut accidit sæpius Astronomis, qui vitro diaphano non obscurato aut colorato eclipses observant. In hisce casibus 1° Vena brachii, pedis, aut juguli est aperienda, & phlebotomia repetenda: 2° Si à solis fervore oriatur malum, oculus serò & mane pluries aquâ frigidâ est irrorandus, balneandus, ut successit *Boerhaave*; balneis etiam sæpius utendum; si à lectione nocturnâ ortum ducat malum, ut sensibilitas retinæ quæ in hoc affectu maxima esse solet, compescatur. 3° Si plethora concurrat, utatur victu moderato, auxiliis catamenia, hæmorrhoides revocantibus. In phrenitide per hæmorrhagiam narium maximè liberantur ægri ab hisce phantasmatibus.

2. *Suffusio reticularis. L.*

In ea specie ægri præ oculis umbras tenues & ramosas, invicem reticuli instar connexas, videre sibi videntur, easque aranearum telæ, lanæ carptæ & similibus objectis comparant.

Hujus verò theoria non magis inclarescere potest quàm experimento frequenti, quod quisque capere potest. Sit cubiculum angustum, magnam quidem lucem reflexam; non verò solis lucem directam, accipiens; sed deat quis in hoc ante murum album luce maximè collustratum, atque hunc murum fixè à distantia unius pedis circiter aspiciat, simulque anhelitum per vices cohibeat; is, ni fallor, percipiet in muro fenestræ opposito, quem cominus respicit, reticulum umbrosum, quod per intervalla accedit & recedit; obscuratur scilicet eo ipso tempore quo arteriæ pulsant, claritatem verò recuperat dum arteriæ contrahuntur; verum observabit ulterius filamenta hujus retis esse duarum linearum circiter diametro, eorumque margines minus obscuros axi.

Ex hoc experimento ritè pensitato, sequitur filamenta hujus reticuli esse in retinâ arteriolas, nullas verò venulas apparere, licet venulæ sint arteriis multò crassiores, adeoque verosimile est nullas esse venulas in retinâ; cum nulla sint filamenta quæ non pulsant; sequitur etiam obscurari reticulum dum arteriæ pulsant; claritatem recuperare dum non pulsant, licet plenæ adhucdum sint sanguine, & modò non turgidæ; denique arteriolas dum non pulsant minimè percipi, seu umbram earum supra retinam esse inconspicuam licet realem.

Ex hoc experimento & ex theoriâ suffusionis myodis facilè eruitur causa

sa hujus phantasmatis; sanguine turgescunt arteriæ capitis dum respirationem cohibemus, & arteriolæ retinæ febrillis nerveis intertextæ lumen in illas casurum intercipiunt, hinc umbra veluti reticulata; arteriæ enim illæ reticulum in retinâ efformant, imò in ovinâ retinâ annulos coronæ ciliari veluti concentricos sequuntur; illarum imago est 77 vicibus amplior ipso objecto; ergo si duas lineas in diametro obtineant filamenta imaginis, arteriolarum diameter est circiter nona pars lineæ.

Experimentum mihi succedit, quia retinam valdè sensibilem habeo, ut omnes ferè, quibus hæc suffusio atque myodes solent accidere, atque ideò videntur in hisce circumstantiis illa phantasmata, quia magnâ luce collustratus est paries, unde clariùs affecta retina clariùs percipit differentiam inter loca umbrosa & collustrata, unde non mirum si extra has circumstantias ætoptæ hac suffusione careant. Inde etiam fit ut suffusi ea filamenta non percipiant nisi in meridianâ luce, & dum cœlum, vel objecta alba intuentur.

A vero longè aberrant illi qui filamenta in crySTALLINO aut in corneâ & aqueo humore supponunt, quique consequenter scribunt in hujus morbi historiâ hæc filamenta locum mutare etiam si oculus sit immobilis, ut ipse existimavit *La Hire*; hoc enim accidit in alterâ varietate quæ sedem habet omnino diversam, scilicet in suffusione scintillante.

Suffusio reticulata vel est fugax vel permanens: fugax ab arteriolarum retinæ infarctu procedit; permanens ab errore loci seu deviatione sanguinis in vasa retinæ lymphatica seu serosa procedere videtur; nec existimandum est infarctum merè lymphaticum huic phantasmati producendo sufficere, cùm ipsæmet arteriolæ apud sanos in systole nullam umbram depingant.

Curatio verò videtur eadem esse ac suffusionis myodis; revellendus scilicet cruor à superioribus; summa retinæ sensibilitas est minuenda; juvant phlebotomiæ, victus mollis & humectans, clysmata, balnea repetita, abstinentia à lucubrationibus, ab usu microscopiorum, à visione assiduâ rerum minutarum, & maximè lucis; unde sibi caveant aurifabri, phrygiones, cælatores, vitriarii, &c, atque scriptores, amanuenses, studiosi utantur perspicillis foci longissimi vulgò *conserve*, vel etiam vitris planis colore subcæruleo, subviridi aut flavescente tinctis, quæ magnæ lucis splendorem mitigent, atque inter legendum & scribendum lucem à latere tantum excipiant, aut umbellâ moderentur, ut retinæ sensibilitas minuatur.

3. *Suffusio scintillans*; *Marmaryge* Hippocratis; *Marmaryges* quibusdam; *splendores* & *fulgura* Latinis. *Berluë étincelante ou rayonnante* L.

Hujus speciei tres vel plures varietates sunt, sed aliæ fugaces aut aliorum generum comites, quæque proinde speciem suffusionis non constituunt; alia est constans & præcipuum symptoma, quæ propriè suffusio scintillans est.

a. Inter fugaces est *Suffusio radians*, quæ sede, symptomatis & curâ discrepat ab aliis; in hac scilicet, cùm objectum quoddam radiosum, ut

lampadem, cernimus, prælongi radii lucidi ex ipso objecto, alii sursum, alii deorsum, protendi videntur, sæpius objectum multiplicatur, & simul amplum, subrotundum atque radiolis minoribus circumdatum videtur. Illud symptoma accidit omnibus sanis, si facem multis hexapedis distitam noctu palpebris conniventibus respiciant, atque si caput deorsum inclinent, evanescunt radii inferiores; si sursum erigant, superiores; si oculos omnino aperiunt, omnes è conspectu avolant.

Ut eorum ratio intelligatur, observandum est 1° Corneam humore lachrymali continuo madere, quem suppeditat partim glandula lachrymalis, partim verò humoris aquei per poros corneæ transfusio jugis; 2° conniventibus palpebris lachrymalem humorem fluere inter palpebrarum limbum declivem non arctè corneæ applicatum, sed hiantem spatiolo triangulari & corneam; 3° aqua illa ibi palpebris adhærens in tumorem affurgit, cujus pars jam ipsam corneam pellucidam tegit cum palpebræ connivent; ergo radii à face promanantes & in illam aquæ superficiem convexam illapsi refractionem patiuntur, quâ non ad axim opticum, sed versus superiora retinæ tendunt, si de palpebrâ superiori quæstio sit, versus inum, si de inferiori agatur; ergo imago flammæ quæ in polo optico pingitur est diversa ab imagine horum radiorum, quorum illi in summo, alii in imo retinæ depinguntur, sed ambo ipsi flammæ cohærent in corneâ & in retinâ; demisso capite vel protensa manu intercipiuntur radii qui in palpebram superiorem tendunt; ergo radii qui sunt in summo retinæ depicti, repræsentant radios inferiores facis; & vicissim erecto & retrorsum flexo capite radii inferiorem palpebram pertingentes non admittuntur in oculum, & evanescit eorum imago, quæ flammæ superiora petebat; diductis palpebris monticulus aqueus refringens nullus est, nulli proinde facis radii supra dicti.

Interea in hac facis magnâ distantia omnes homines hujus respectu sunt veluti myopes, nam radii ferè paralleli ex hac in oculos irruunt, adeoque juxta leges dioptricæ citius post crystallinum coeunt; ergo si aliunde oculus myops fuerit, imago facis magis ac magis confusa futura est, ut patet ex theoriâ amblyopiæ diffitorum, seu myopiæ, atque ex ea theoriâ intelligitur cur flamma diffusa, quæ pyramidalis est, videatur circularis & simul multò amplior quàm proxima radiolisque circumdata, cum conus lucis ab eâ in oculum pertingens & inversus pone crystallinum iterum decussatis radiis non punctum, sed maculam in retinâ depingat.

Ea autem suffusio radians est symptoma epiphoræ, ophthalmiæ humidæ & amblyopiæ, quæ magnam retinæ sensibilitatem comitatur, seu lachrymosæ, quippe cum in his affectibus lachrymæ continuo exundent, non solum illi radii sursum deorsumque protendi videntur ad conspectum facis, stellæ, &c, sed etiam cujusvis objecti imago interdiu obnubilatur & turbatur à refractionibus quas monticuli aquei per corneam & cilia enati excitant, ut quisque inter lachrymandum expertus est. Quorsum verò facies multiplices videantur, hoc inquiremus dum de suffusione multiplicante agendum erit.

Curatio verò petenda est à curatione epiphoræ & ophthalmiæ humidæ, quæ sunt præcipua symptomata; suffusio enim radians absterfis lachrymis evanescit.

b. Altera *Suffusio* fugax est *coruscans* vel fulgurans, quæ vel à principio externo dependet, ut ab ictu in oculum, vel ab interno, ut à cephalalgia, vertigine, phrenitide, epilepsiâ &c.

Notum est omnibus quod si digito oculus è latere prematur, etiam in tenebris, ex alterâ oculi parte lux vivida videatur, eaque uniformis, semicircularis, quæ cum pressione recedit; si verò alapâ percutiatur oculus, tum lux splendidior irradians in toto oculo fulgeat; quod nares fortiter emungendo, aut etiam sternutando similis coruscatio observetur.

Quæ ipse in memetipso pluries observavi accuratius referam; quoties incessit me cephalalgia ab austrinâ aëris constitutione vel à plethoriâ dependens, eam per aliquot minuta pervideo, quippè marmaryges hanc prænuntiant; video scilicet, per horæ minuta septem vel octo, etiam oculis clausis, lineas lucidas quasi igneas, sed angulis acutis intersectas, inflexas, pluresque simul sibi parallelas, quæ simul semicirculum constituunt; quod singulare est in illis lineis, est motus tremulus continuus quo agitantur, qui motus est multò frequentior arteriarum pulsatione; nunc verò illi arcus scintillant, nunc alii; circulus ab illis effectus est paulò major toto oculi ambitu, & hoc phantasmate evanescente capitis gravitas accedit.

Ut hujus phænomeni rationem intelligamus, observandum puto 1° dari in oculo copiam filamentorum nerveorum, quæ respectu ad molem partis est ferè decies major quàm in ullo alio organo, etiam si solum nervum opticum attendam, & plura nervorum paria ad illum accedentia omittam, 2° verisimillimum est fluidum nerveum esse vaporem fluido electrico imprægnatum, adeoque intra oculum plus esse fluidi electrici quàm in aliâ corporis parte oculo æquali; 3° fluidum electricum in oculis potissimum coruscare, etiam sine affrictu prævio, apud animalia valdè electrica, quales sunt feles dum ipsorum pili non nisi hieme & ex affrictu fulgurant vel scintillant; unde credibile est ipsos oculos in obscurissimâ nocte lucem objectis videndis præbere; at apud nos illud fluidum minùs activum est, nec sine affrictu aut percussione quadam coruscat; nec in vitro, sulphure, aliisque corporibus electricis id accidit. Nota tamen hanc vim electricam felis, observante D. Dufay, cum vitâ animalis evanescere, ut evanescit oculorum splendor; 4° omnia filamenta nervea retinæ, cum ad *orbiculum ciliarem* devenerunt, efformant ex Winslowii sententiâ tunicam quæ antrorsum vitreum amplectitur, & cum tunicâ alterâ crystallinum involvente, ac fibris ciliaribus *coronam ciliarem* efformant. Illa verò coronâ ciliaris terminatur circa anulum similem à *Petito* detectum, cellulosum, vacuum, intestinulo valvulis distincto similem, quo circumdatur crystallinus, qui annulus vocatur *Canalis Torosus* vulgò *Petitianus* ab inventore, gallicè *canal godronné*; is facile insufflatione detegitur, nec

communicat cum capsulâ crystallini quæ similiter insufflatione detegi potest; 5° illius canalis Torosi usus nullus alius videtur esse quàm ut fibras ciliares superimpositas attollat in semi-circulum, eo fine ut commodius possint, si contrahantur, extrorsum adducere crystallinum, ut ad visionem distinctam sæpius necessarium est; quippe si oculus esset idem in vivis ac in cadaveribus, quoad distantiam crystallini à retinâ & corneâ, impossibile foret ullum objectum, vel proximum, vel remotum, videri distinctè, sine interventu perspicilli convexi, ut ex dioptricis probari potest.

Verisimile est itaque, quoties quidpiam intueri aut distinctè videre volumus, toties turgescere canalem Petitianum; à quo verò turgescere potest canalis, in quo nihil post mortem reperitur, in quem milleni tubi nervei deferre videntur, iique fluido electrico turgidi, nisi repleatur illo fluido nerveo electrico.

Si nullus esset in aure internâ aër, nullus sonus audiretur, cum ad sonum necessaria sit aëris vibratio, & sonus diversæ frequentiæ vibrationum, diversos tonos constituat; ita verisimile est nullam lucem, nullumque colorem ab oculis videri posse, nisi foret in oculis materia lucis, quæ confusa splendet & albicat, in radios verò diversæ refrangibilitatis secreta colores constituit. Verùm ut materia soni sine vibratione nullum sonum edit, ita nec materia lucis sine vibratione splendescet, & ut quilibet tonus à determinato vibrationum intra datum tempus numero, ita quilibet color à determinato vibrationum numero pendet, ut putant *Illustr. de Mairan, Euler, &c.*

Si auctoritate thesis nostra comprobanda foret, præstò essent Auctores, non modò Poetæ, quibus *lumina* pro oculis continuò usurpantur, sed gravissimi Philosophi; sic ex *Aristotele* est *lumen oculi quasi portitor, qui species ab extimo lumine ad intimum animæ traducit*; ex *Platone*, postea quàm in vultu luciferos oculos insculpsere (Dii) *lumen illis igneum accendere. Galenus, de usu partium, dicit se scripsisse Librum de spiritu visivo, quod æthereum esse & lucidum putat. Oculos re vera lucem ex se in mediâ nocte emittentes habuere plurimi non ignoti homines, ut Caius Marius, Augustus Octavius, Tiberius, Albani omnes ex Plinio, Asclepiadorus teste Photio; ast Cælius Rhodiginus, Cardanus, Julius Cæsar Scaliger, Fromondus, Theodorus Beza, de se ipsis testantur, se nocturnis tenebris libros perlegisse ad lucem ab oculis emissititiam; unus sit pro omnibus testis Illustriss. D. de Mairan.*

Apud ægros verò nihil est vulgatius quàm oculorum splendores; multi homines somno & nocte sopiti, si insperatò excitati oculos diducant, manifestum intuebuntur splendorem; de se testatur *Th. Bartholinus*; de ægro à se observato *Galenus*. Ast in vividis pathematis luxisse oculos, ut ab adstantibus splendor cerneretur, testatur *Liber Estheris* de Assuero furore percito. In irâ juxta *Ovidium*, *Oculis quoque pupula duplex Fulminat, & geminum lumen ab orbe redit*; in Juliano Imperatore decertante, *Micantia sideris*

HALLUCINATIONES. SUFFUSIO. 185

dereis ignibus lumina notat *Mamertinus*. Felibus œstro venereo percitis clariùs ardent oculi; mense scilicet Febuario, quò electricitas fortiùs viget.

Ut itaque ad propositum redeamus, verisimillimum est non ex simplici fibrarum nervearum oculi vibratione pendere coruscationem; cùm ad vibrandum nihil sit ineptius ipsis fibris nerveis, nihil est mollius & flaccidius retinâ quæ pulposa est & flaccida; quid igitur lucem emittere potest, nisi impetus fluidi electrici in canalem *Petitianum* per vim intrusi, quod accidit in tussi, epilepsiâ, sternutatione, furore, nec non ejus concussio & frictio, ut in alapâ, oculi pressione.

Unde verò figura circularis hujus luminis qualem descripsi, & qualem notat *Calius Aurelianus* de epilepsiâ, dùm ait, *circulos igneis circumferri oculis sentiunt agrotantes*; de quibus epilepticis ait *Hippocrates in Coacis*, *quibus convulsis oculi intensè relucent, nec apud se ipsos sunt, & diutius agrotant*; non video quorsum circularis illa radiorum convolutio posset excitari, nisi ab ipso canali *Petitiano* valvulis intersecto, hujus luminis delineationem satis aptè referente. Motus verò tremulus arcuum luminosorum videtur arguere similem motum in crystallino, vel fibris musculosis coronæ ciliaris crystallinum moventibus; cilia, palpebræ hisce velocissimis motibus tremulis in nyctagmo sunt obnoxie, qui motus in uveâ *hippus* à *Mauchario* vocatur.

c. Suffusio Danaës.

Denique vera *suffusio scintillans*, quæ permanens est, sic se habet; æger in magnâ luce constitutus, ut plurimum presbyta, vel oculis nitidissimis gaudens, continuò præ oculis observari sibi putat puncta lucida, quæ non huc & illuc volitant, nec à commoto capite agitantur, ut putat *La Hire*, & ejus in hoc exscriptor *Boerhaave*; sed constanter si oculus immobilis remaneat, deorsum lentissimè delabi videntur; adeoque veluti pluvia aurea præ oculis eaque densa cernitur; quæ verticaliter semper descendit in quâcumque capitis positurâ, sive erectâ, sive lateraliter inclinatâ; hoc in me ipso expertus per annos, observavi in aliis potissimùm illis qui studio nocturno indulserant, & in ægotante qui de eo symptomate ad melancholiam ferè per multos annos sollicitus erat.

Si fides sit Auctoribus, iidem ferè homines vident strias lucidas, sinuosas, quandoque ramosas, in medio lucentes, in marginibus umbrosas, quas cæteri pro suffusione reticulatâ vagâ habent; sed diversa res est, cùm in reticulatâ non locum mutant filamenta, & in axi obscuriora sint quàm in margine, contra quàm in hac suffusionis specie à *La Hire* memoratâ.

Re diù perpensâ nulla alia hujus speciei theoria mihi congrua videtur, quàm theoria *D. Demours*, eximii Ophthalmiatri, quæ sic se habet: 1° Ex poris corneæ à *Winslowio* notatis, aqua oculi continuò renovanda, continuò exstillat extrorsum corneam lubricatura; in ipsis recens mortuis magna elasticitas globi expressionem illam continuat, unde nitorem corneæ tollit humor in pelliculam coactus, quò non refarcito brevi remollescit.

globus antea firmissimus : 2° Illæ guttulæ minimæ scaturientes in superficie corneæ paululum protuberant , adeoque hanc superficiem veluti totidem lentes sphæricæ exasperant : 3° Idem itaque debet exoriri effectus si retina sit valdè sensibilis , ac si vitrum tumoribus minimis exasperatum (vulgò *godronné*) oculis obversaretur , scilicet punctula totidem lucida , vel magis diaphana debent observari quot guttulæ hemisphæricæ : 4° Verùm hæ guttulæ continuò per corneæ convexitatem deorsum labuntur , & sic pluvia lucida vel scintillans delabi videtur , cùm hujus imago successivè percurrat retinam ab imo ad summum ; hæc sunt phænomena à me observata.

Si guttulæ sint uberiores , rivulosque constituent , illos in ramos dividi facile est ; illi verò rivuli ramosi eundem effectum præstabunt , ac vitra præ oculis posita filamentis densioribus deturpata , Astronomis & Opticis invisæ ; lux scilicet in axi refracta major erit , in marginibus erunt tenebræ ; ergo reticulum continuò in retinâ depingetur hujusmodi , ut in axi filamenta luceant obscuris lineis terminata , atque horum filamentorum situm , ordinemque facilè mutari consequens est , quod in suffusione reticulatâ non accidit.

Non possum assentiri *La Hire* & *Boerhaave* , qui hujus morbi principium in humore aqueo reperiunt ; nec intelligitur in eâ sententiâ , cur pluvia aurea vel lucida continuò delabatur in quocumque capitis situ. Curatio verò in eo tota versari videtur ut nimia retinæ sensibilitas , sine quâ ea phantasmata nulla sunt , simulque animæ melancholica attentio , hoc symptoma exaggerans , tollantur.

Suffusio *Danaës* accidit sæpius in usu extracti hyoscyami albi , hoc verò finito evanescit , ut observat *D. Coulas M. D. Reg. Soc. Soc. meritissimus*.

4. Suffusio colorans. B.

Ea est quæ objecta alienis coloribus infuscat , excluso albo & nigro , qui propriè coloribus non accensentur. Colores verò sunt septem ; rubrum , aurantium , flavum , viride , cæruleum , indicum & violaceum. Ruber color inhæret radiis minimè , violaceum maximè refrangibilibus ; molecule ætheris vel lucis rubrum constituentes sunt omnium crassissimæ , violaceum facientes minimæ ; omnes summâ , imò perfectâ elasticitate præditæ , infinitè parvæ ac sphæricæ ; numerus vibrationum dato tempore absolvendarum est in illis diametro reciprocus ; hinc tonus , proindeque color , cuique proprius & inhærens. Atque ut tonus determinatus ex aère externo in internum auris transmittitur , propter consonantiam molecularum ejusdem ordinis , ita color determinatus in lucem oculo contentam propagatur , atque per nervea filamenta ad animæ sedem transmittitur. De his legi meretur *magni Euleri Dissert. Mem. de l'Acad. de Berlin 1754*.

Ut percussâ fidium chordâ , postquam sonus principalis imminutus est , audiuntur à Musicis toni ejus harmonici tertia , quinta , &c , ita si vivido lumine perstrihgatur oculus , ut à solis directo aspectu , subsequuntur suc-

ſucceſſivè colores in lumine contenti, priuſque confuſi, ſcilicet ruber, luteus, viridis, cæruleus, violaceus, unde quoquò convertat oculos homo magnas maculas ſubrotundas cernit in parietibus & chartis albis.

Verùm ſi corpora quæ inſpiciuntur jam colore quodam infecta ſint, ex diverſa colorum combinatione novi colores exſurgunt; ſic in hoc experimento ſi color cæruleus in corpus luteum incidat, viridis erit macula, ſi in rubrum, purpurea, &c.

Corporum quorumcumque, modò prismaticis, puriſve coloribus tincta non ſint, ſi trans vitrum prismaticum triangulare, vel limbum lentis vitreæ acutum inſpiciantur, margines inde cærulei, inde verò rubri apparent, ut docet experimentum vulgatiffimum. Idem præſtat in oculis cryſtallina lens, ſi ejus limbus, pupillâ nimis dilatatâ, lucem refringat. Idem experiuntur Aſtronomi tùm quando lentem ocularem in debitâ ab objectivâ diſtantiâ non collocant, tùm maximè, cùm apertura diaphragmatis, ſeu annuli chartacei quo vitri objectivi limbus tegitur, nimis eſt patula.

Si in lentem, cujus convexitates ſint ſphæricæ, lumen incidat, quoniam radii rubri ſunt minùs refringibiles una 77 parte quàm violacei, focus non eſt punctum unicum, ſed axis juxta quem radii violacei propiùs, rubri verò remotiùs uniuntur; adeoque ſi ſphæricæ ſint cryſtallini convexitates, colores in oculo ſeparati viſionem turbarent, ut in tubis aſtronomicis; ſed huic incommodo triplici modo obviam ivit ſupremi Numinis ſapientia; primò quidem convexitatem corneæ & cryſtallini non ſphæricam, ſed hyperbolicam fecit, quod peritiſſimi hominum in vitris polien-
dis, ac fingendis adhucdum præſtare non potuerunt; ea autem eſt hyperbolicorum vitrorum proprietas, ut radios in puncto uniant. Secundò pupillam ita aptè concinnavit, ut apertura diaphragmatis hujus excludat radios à limbo cryſtallini juxta proportionem quam demum invenit Aſtronomorum ſagacitas: 3° Lentem cryſtallinam aqueo humore, aut vitreo, ejuſdem cum aquâ denſitatis involvit, & denique ſummus *Newtonus* vi ſui ingenii, ac nuperrimè *D. Eulerus* hoc artificium ad colores ab imagine abigendos eſſe utiliſſimum cognovere. Vide *Mem. de l'Acad. de Berlin* 1747. Nullum eſt itaque tam ſublime ſummorum hujus ævi Philoſophorum & artificum inventum, quod in humanæ machinæ fabricâ ſummi Numinis ſapientia ante ſæcula non occupaverit, & quò doctior ac peritior homo fuerit, eò ſublimiora & veriora ſcientiarum Mathematicarum & Artium principia in operibus Dei demirabitur.

Guttula cruoris retinæ inſidens & nigricans omnem lucem intercipiet, unde phantaſma obſcurum vel nigrum; verùm ſi dilutùs cruor radios rubros tranſmittat, tunc maculam rubram videbit æger, ut omnia trans vitrum inſpecta rubra ſunt.

Lumen candelæ ſebacææ flavescit, unde objecta alba ad illud lumen flava apparent, & cærulea virideſcunt, luteaque pro albis habentur.

Qui ad ſolem diutiùs libros legunt, illi characteres intenſâ rubedine

tinctos brevi vident: si nivem in umbra arborum aspiciant dum sol nitet, nix apparet cærulea.

Qui aurigine habent infectos oculos non ideò vident objecta lutea, sed minùs collustrata, quia non subito intensus ille color oculos inficit, & dein omnia objecta diluto illo colore sensim tincta æqualem corporis nativi imminutionem patiuntur, atque ob assuetudinem sensim inductam nativi coloris, si non gradum, saltem ordinem servare videntur; si subito flavescerent oculi, subito omnia flava viderentur objecta, sed brevi temporis intervallo hoc phantasma evanesceret ob assuetudinem.

Observavit *Valsalva* hominem qui continuò præ oculis palatia pulchrè decorata & colorata sibi obversari videbat; verisimile est illi fuisse combinatam suffusionem reticulatam cum colorante, seu pupillam respectu crystallini fuisse nimis apertam, unde oculi ejus veluti prismata triangularia omnibus objectis iridis cœlestis colores inspergebant.

5. *Suffusio metamorphosis.* B.

Metamorphosis est figurarum mutatio; figura est limes extensi; limites extensorum mutantur, si situs, proportio, numerus, magnitudo partium mutetur additione, detractiōe, translatione, &c. Videamus itaque potissimum mutationes quas imagines objectorum patiuntur in magnitudine, situ, &c., ut intelligatur quomodo fiat metamorphosis illa, quæ species singularis suffusionis est.

Objectorum magnitudo apparens est 1° ut angulus visorius tùm interceptus à radiis objecti extrema radentibus & in oculum concurrentibus, si visio fiat unico oculo; tùm ut angulus ab axibus opticis objecti extrema radentibus efformatus; similis enim est in oculo angulus imaginem mensurans, cujus magnitudini respondet apparens objecti magnitudo. 2° Quò objectum est magis dissitum, eò majus judicatur sub eodem visorio angulo; unde judicium de distantia objecti mutat magnitudinem apparentem. Mutatur magnitudo apparens objectorum tùm in visu distincto tùm in confuso seu amblyopiâ; in visu quidem distincto, si utamur vitro concavo aut biconcavo, objecta minora simul & distinctiora apparent; sed etiam sine perspicillis concavis, si pupilla angustetur nobis non jubentibus, objecta minora videntur. Sic à subitaneo frigore omnia objecta imminuta se vidisse refert *Le Cat* nativæ magnitudinis probè memor; ut plurimum tamen hanc imminutionem, cùm in omnibus simul objectis accidat, non percipimus.

Contrariorum ratione si cornea fiat magis convexa, etsi pupilla citra animæ imperium diducatur, objecta majora videntur.

In amblyopiâ nihil est frequentius quàm augeri objectorum magnitudinem; cùm enim myopes videant objecta interventu imaginis confusæ, sed multò amplioris quàm apud ætopas seu aquilinos oculos, conus opticus inter crystallinum & retinam terminatus rursus dilatatur cùm retinam attingit, illi objecta ampliora cernunt; sic si myops faciem accensam è longinquo respiciat, is videt flammam circularem & valdè extensam. Idem

autem;

autem accidit presbytiis apud quos conus opticus ultra retinam pertingit, adeoque amplâ maculâ retinam inficit; sic acicula prope oculum collocata, respectu cujus distantie omnes homines sunt presbytæ, quadruplo crassior videtur quàm reapse est, quia pone illam radii inflexionem à *Newtono* detectam patiuntur, & sic angulus à radiis inflexis interceptus major est.

Homines qui fixè intuentur objectum proximum confusè vident simul objecta remota & reciprocè; si aciem oculorum in remotum dirigant, confusè propiora cernunt: ergo presbytæ evadunt vel myopes horum respectu, simulque variam in iisdem objectis magnitudinem percipiunt. Sic si filo ferreo ante pupillam posito distans campanile intueamur, filum ferreum diaphanum & crassissimum videtur; si deinceps ad filum dirigamus oculorum aciem, campanile videtur minus quàm antea.

Si in hoc experimento filum ferreum horizontaliter situm coram oculo moveatur, campanile & montes remotiores videntur exsultare & subsidere vicissim, radiis per inflexionem ita mutatis ac cum per lentem refringuntur. Sic cum trans vitra fenestræ tuberosa, nodosa, prætereuntes cernimus, in illis motus circulares & figuras anomalas miramur.

Si itaque alterutrum lentis crystallinæ vel corneæ latus simili vitio laboret, eadem metamorphosis oculis obversaretur. Novi myopem qui quoties montes in horizonte positos intuetur, in certâ positurâ montes dextrilateris præruptos & deficientes cernit; in eo verò singularis mihi evenit observatio, scilicet ejus oculi fundum introspicere datum est, non secus ac in fele aquis immersâ, habebat scilicet à *D. Lefevre Medico Uzetiensi* arcanum quoddam, cujus semigrano corneæ imposito, statim pupilla mirum in modum dilatata lucem in oculum admittebat & ex ejus fundo reflecti sinebat: nihil morbofi in retinâ observavi, adeoque mihi venit in mentem illud phænomenon in omnibus hominibus evenire posse, maxime myopibus ut in experimento *Mariotti* accidit: non ita facile est intellectu cur illa hysterica *Marcelli Donati*, cui in dextro oculo sæpe dolenti lumen resplendebat, sinistro omnia objecta non nisi dimidiata apparebant: Vide *Bartholin. de luce animal. pag. 41.*

In hac suffusione objecta mutantur per emarginationem, vel subtractionem, in alterâ per additionem; sic si respiciatur pruna ardens in cineribus, vel carbo nigricans in medio igne, & digitus accedat ad conum opticum ab ipso objecto procedentem, illius objecti latus videtur extendi, aut elongari versus digitum. Hinc explicari potest observatio *Valsalvæ*, qui refert homini librum legenti, licet characteres æquales forent, alios aliis constanter majores apparuisse.

Denique situs objectorum mutatus apparet in experimento sequenti, ex quo signum diagnosticum tum myopiæ, tum presbytiæ erui potest. Candelæ accensæ aliquot hexapedas distitæ respiciantur, flamma ea non pyramidalis, sed circularis & ampla videtur; si verò digitus sensim ad radios in oculum incidentes à dextris admoveatur, tunc vel latus dextrum flammæ emarginari videtur, vel sinistrum, si dextrum objectum in situ

inverso apparet, & homo myops, si sinistrum, homo presbyta est. *Vide La Hire de diversis visûs accidentibus Mem. de l'Acad. R. des Sc.; Le Cat, traité de la vue, &c.*

Mulier in accessibus epilepsiæ non solum diplopia laborabat, sed etiam spectra horrenda, atmosphæram cæruleo-viridem circa omnia objecta, & ipsa objecta illuminata multoties majora quam reipsa erant, videre sibi videbatur, ita ut musca gallinæ magnitudinem referebat, & gallina bovis volumen adæquaret: usus castorei hanc suffusionem abstulit, sed sequebatur vertigo quæ objecta viridia repræsentabat. *Journ. de Med. Nov. 1760.*

6. *Suffusio dimidians objecta* Abrah. Vater Dissertat. de visûs vitiis 1723. Wittembergæ.

Tres casus hujus morbi memorat, & theoriam à compressione cerebri, ac nervorum opticorum decussatione suppositâ deducit. *Vide Collection Academ. Tom. V. p. 292.*

7. *Suffusio nutans.*

Illustr. Medicus Narbonensis octogenarius per aliquot dies laborabat suffusione, quâ omnia objecta inflexa, flexuosa, & in alterutrum latus nutantia ipsi apparebant; ita ut homines obvii ipsi viderentur trunco cruribusque tortuosi, simulque in alterutrum latus inclinantes, & ad lapsum proni, quos idcirco primâ vice monebat, aut sustentare conabatur; evanuit hic affectus, remansit verò visus solito obscurior.

III. DIPLOPIA; *Suffusio multiplicans; Visus duplicatus* Auctorum; *Bévuë; Double Vuë.*

Est hallucinatio quâ idem objectum geminum, multiplicatum, vel multoties repetitum apparet.

Illud symptoma ferè semper fugax est, atque liberè illud patimur; ut in experimentis, idque vel unico oculo, vel binis aspicientes. Experimenta verò magnam hujus theoriæ lucem feneratura adducam.

Si digito oculum è latere premamus, dum quoddam objectum intuemur, illud geminum illico videtur. Si unico oculo, sed palpebris ferè clausis, maximè oculis humidis objectum quoddam exiguum in tenebris præfulgens & diffitum, ut faciem, intueamur, tum ætopiæ, tum imprimis myopes, illud multoties geminatum videbimus.

Similiter si chartam luforiam aciculâ bis perforemus, ita ut foraminula non magis distent à se quam pupillæ diametro, atque chartâ oculo uni adnotâ, altero clauso, vel flammam candelæ, vel punctum nigrum in pariete albo apprimè collustrato respiciamus, statim foramina centies majora videbuntur quàm reapse sunt, & quasi nebulosa, seseque mutuò interfecantia; tum in segmine communi lucidiori, & medio videbimus punctum nigrum geminum, unum altero nigrius; removeatur charta usquequò punctum unicum, aut flamma unica percipiatur, quod in presbytis quibusdam vix unquam accidit, ea distantia, si *La Hire* credamus, est

extensio visûs distincti, ea est præcisè juxta ipsum distantia, cui debet esse æqualis semidiameter convexitatis perspicillorum presbytæ experienti convenientium, & concavitatis perspicillorum myopi dato eligendorum.

Si verò ulteriùs charta removeatur, iterum objectum geminum apparet; imò si tria sint foraminula, triplicatum; atque ambæ notæ nigræ à se mutuò tantò magis recedunt, quò charta ab oculo magis distat.

Quamdiu objectum non est in distantia visûs distincti, imagines binæ cuilibet foramini respondentes, & in oculum illapsæ non uniuntur in retinâ, sed distinctis in locis; adeoque polum opticum pro centro non habent, unde duplex videtur imago. Quippe longo usu edocti sumus per sensum confusum, esse unicum objectum etiam ambobus oculis inspectum, duplicemque imaginem depingere, quod, cùm intuemur in polo optico, delineatur. Polus opticus est spatium circulare in fundo oculi, cujus centrum occupat axis opticus; quoties verò objectum quoddam ambobus oculis intuemur, toties, nisi sit vitium in organis, ita convertimus oculos, ut axis uterque oculi concurrat in eodem objecti puncto, & longo usu didicimus, tactu potissimum nos dirigente, duplicem imaginem respondere unico objecto, unde quoties in polum opticum incidit imago, toties unicum judicamus objectum; sed si duplex imago incidat in eundem oculum, & non concurrat in polo optico, tunc videre nobis videmur objectum idem in duobus locis diversis, adeoque geminum nobis illud videtur.

Si lentis vitreæ biconvexæ superficies chartâ opacâ tegatur, relictis duobus foraminibus disitis, lentemque soli in camerâ obscurâ obvertamus, duplex solis imago ultra lentem fulgebit excepta in unico puncto quod distabit à lente ejus convexitatis semidiametro, id est, in foco lentis in quo imagines combinatæ unicum objectum repræsentabunt; idem accidit in oculo qui pro lente sphericâ potest haberi.

Si itaque palpebris conniventibus ciliorum interstitia veluti totidem foramina luci pervia relinquant, & homo myops vel presbyta fuerit, vel objectum lucidum ultra citrave visionis distinctæ distantiam positum; nil mirum, si objectum ter, quater, quinquies repetitum videatur. Sic *P. De Chales* qui myops erat, cùm hominis faciem respiciebat, sibi videre videbatur quinque, vel sex ejusdem vultûs umbras, vel larvas horizontaliter positas.

Si simul lachrymis, aut lippitudine obducantur cilia, ibique efformentur totidem lentes aqueæ vel convexæ, vel concavæ, minus mirum erit, si per totidem lentes objecta multiplicentur, ut lippis accidit; vitra inæqualis superficiei à perspicillorum fabris dicuntur visum illudere; suffundere, vulgò *berluër*, quia objecta multiplicant & immutant.

Suffusio multiplicans cum myode in experimento sequenti à *P. De Chales* proposito combinatur; sint candelæ plurimæ ad minimum viginti passibus distantes ab oculo, caput aciculæ oculo admoveatur, & attentè cernatur, negligenter verò candelæ accensæ; macula nigricans in singulis candelis videbitur; sed

si candelas attentè intueamur, macula nigricans evanescet, nec aciculæ caput videbitur, nisi velut nebula diaphana.

Visio quæ binis oculis fit, si æque vigeant amborum oculorum acies, est unâ decimâ tertiâ parte clarior, quàm quæ unico, juxta *Jurini* experimentum; ast non minùs diplopiæ obnoxia est. Longo usu didicimus clariorem esse visionem, quæ fit ambobus simul oculis, modò axes optici in objecto concurrant; planum ambabus pupillis parallelum, in quo concurrunt axes optici, vocatur *planum horopteris*, quasi visum terminans; inscii, velut inviti & non attendentes, dirigimus axes illos ad horopterem, id est, ita convertimus utrumque oculum, ut linea pupillæ & crySTALLINI centra conjungens in utroque oculo ad idem punctum pertingat: in hoc casu imago in utroque oculo depicta est circularis, cujus centrum est polus opticus, seu extremum axis optici; in his circumstantiis utpotè usitatissimis objectum unicum judicamus, licet imago duplex sit; verùm si distorto, ope digiti, vel ab alterâ causâ, alterutro oculo, axes optici non concurrant in objecti centro, tunc imago objecti non potest incidere in polum opticum utriusque oculi, & objectum in duplici loco collocatum nobis videtur, indeque geminum. Sic si idem sonus non eodem instanti, sed diversis temporibus ad aurem perveniat, ut echo, duplicem sonum esse judicamus. Oculus dexter cum sinistro non conspirat, vel quia alteruter strabismo laborat, seu non obsecundat nutui voluntatis, vel quia non jubetur agere, quia cum visu multò breviori, aut debiliori donetur, inutilis est ad diffistorum objectorum intuitum; inde verò fit, ut unico oculo utamur ad intuendum; unus itaque oculus sit otiosus, & quoquo versus vergat indifferenter; inde strabismus, non verò semper diplopia.

Si non possit ex libertate animæ oculus cum altero consentire, seu ad idem objectum dirigi, illud fit vel quia musculus alteruter, ut abductor, nimis resistit, vel antagonista, ut adductor fortius agit; unde oculus æger cum sano conspirare non potest, & tunc objecti imago in illius polum opticum incidere non potest, proindeque imago dextri oculi refertur ad unum locum, sinistri verò ad alium, unde geminum judicatur objectum. Idem potest accidere absque musculorum vitio, si scilicet crySTALLINUS cum pupillæ plano parallelissimum solitum non servet, ut si à fibris coronæ ciliaris dextrorsum & sinistrorsum distorqueatur; tunc enim axis ejus similiter distorquetur, nec potest cum alterius axi conspirare.

Si sint duæ candelæ multas hexapedas ab oculo distantes & horopteris plano parallelæ; in mediâ verò inter illos & oculos distantiâ intercipiatur earum visio per magnam chartaceam tabulam, in cujus tamen medio sit foramen exiguum unicum, radii per illud foramen ad utrumque oculum ex hisce candelis possunt accedere; dirigatur amborum oculorum acies in candelas, videbis duas candelas, & duo foramina, licet unicum sit, quia imago candelarum in polum opticum, imago foraminis extra polum incidit; jam verò solum foramen fixè intueri, unicum foramen videbitur, quia ambæ candelarum imagines hic coalescunt, ita ut si vitrum cæruleum coram unâ,

HALLUCINATIONES. DIPLOPIA. 193

unâ, luteum coram alterâ candelâ ponatur, in foramine radii utriusque uniti viridem flammam expressuri sint.

Si anima itaque negligenter objectum quoddam lucidum intueatur, nec ad illud dirigat axes opticos, tunc illius imago in diversas utriusque oculi partes illabitur, unde duplicatus visus, quod accidit ebriis, quorum axes optici in vino natant & titubant; vidi etiam diplopiam in muliere quæ hyosciami folia manducaverat, necnon in Anglo cæterum sano, sed melancholico, apud quem hæc hallucinatio aliquot dies perseveravit, nec principium verum morbi detegere potui; nullum verò remedium suasi; quippè aliunde præfagiēbam fore ut hic error intra breve tempus evanesceret, ut fieri assolet in morbis acutis caput impetentibus; ineunte variolâ, phrenitide hoc symptoma rarum non est, ob spasmos quibus vel corona ciliaris, vel oculorum muscoli distrahuntur. Hæc suffusio fugax est, & ea quæ strabonibus initio accidit, sponte curatur, quia anima errorem visus aliorum sensuum & iudicii interventu corrigit. Qui plura desiderat, legat eruditam *Dissertat. J. Klauholdii de visu duplicato*, Argentorati 1746.

Diplopiæ varietates sunt sequentes.

1. *Diplopia pyrectica.*

Est symptoma febres & pyrexias acutas quandoque comitans in impetu morbi, quoties potissimum delirium, phrenitidemve inducit; tunc enim axes optici irregulariter mutantur, nec ad idem objectum convergunt; imò adeò subito divergunt & moventur, ut æger quandoque ubi unus est Medicus, plures sibi videre videatur; in eo casu phlebotomiæ & sedantia quæ delirium tollunt, tollunt & diplopiam; inter sedantia sal sedativum Hombergii cæteris præstat in hoc casu.

2. *Diplopia ab spasmo abductoris musculi in oculo sinistro* Willis. de animâ brutorum, cap. 15: Vidi in epileptico.

3. *Diplopia à paralyfi musculorum unius oculi* Plater. observat. lib. 1° pag. 132.

4. *Diplopia ab ancyloblepharo* Langii Epistol. 7^a libr. 1.

5. *Diplopia à catarrho* Foresti libr. 2, obs. 39; Aquilonii Opticæ pag. 346. L. Vide Cephalalgiam 10^{am}.

6. *Diplopia à debilitate* Boneti Sepulchret. observ. 22, casu 43, 44, in mortu vicinis & convalescentibus.

7. *Diplopia remotorum* Aquilon. Opticæ, pag. 346. Dissita duplicia videntur, non proxima.

8. *Diplopia à contusione* Thunmigg. Act. Suecic. 1721, pag. 230.

9. *Diplopia à terrore* Abr. Vater. dissert. de visus vitiis 1723.

10. *Diplopia à temulentia.*

IV. SYRIGMUS; *Streptus, Fluctuatio, Sonitus aurium; Tintouin.*

Est error imaginationis sonos, qui extra aurem non sunt, sibi repræ-
Sauvages Nosologia Methodica, Tom. II. B b sen-

sentantis, seu hallucinatio ex imaginatione sonorum, quorum principium est in ipsis organis acousticis.

Variat ratione soni & toni; *Bombus* dicitur, si percussiones, vel ictus interpolatos repræsentet; *Tinnitus*, si tintinnabuli pressè repetitos sonos acutos referat; *Otonechos*, si dùm loquimur sonus acutus continuus sit; *Susurrus*, si murmur, gravisque sonus pressè repetitus audiatur, ut rotæ, fluminis; vel fortis, ut tonitru, &c; unde videtur nullum ex hisce nominibus generi designando convenire.

Character est sonus importunus & imaginarius, vibrationibus aëris externi non respondens.

Cognoscitur ex eo quod mutato situ capitis, obturatis etiam auribus, silentibus vicinis objectis, idem sit.

Causa est motus vibratorius fluido nerveo acousticorum organorum impressus à principio interno, non ab impressione externâ dependens; ejus itaque sedes in cerebro ad originem nervi acoustici in osse petroso, in labyrintho, tympano, vel canali auditorio; alius est fugax, nullius momenti nisi ad theoriam; alius constans & incommodus, ex quo auditus perturbatur; qui essentialis, vel accidentalis.

Inassueta & impressionibus externis non respondens fluidi nervei acoustici agitatio pendet vel à motu expansivo, aut agitativo aëris interni tympani, labyrinthi, aut à vasorum sanguiferorum turgidorum pulsatione, ut in bombo, vel à fluminibus arteriolarum non pulsantium exundatis, aut à retrogressu sanguinis & lymphæ intra vasa labyrinthi, aut ab spasmodico motu catenæ ossiculorum, aut ab infarctu corticis cerebri juxta originem nervi acoustici, aut à pulsatione dissonâ meatus auditorii cum catenulâ ossium, juxta Sauvœuriana principia.

Concurrunt sensibilitas facultatis, & nervorum, ut in hystericeis in quibus sensus est acrobeia.

1. *Syrigmus à debilitate.* B.

1° A fame seu inanitione. 2° A convalescentia in morbis, *Riverii*. 3° A veneris abusu. 4° A Leipothymiâ.

Hujus causa est motus retrogradus sanguinis in vasculis labyrinthi; cum enim cor debilius impellit sanguinem, minus resistit sanguis contractioni elasticæ vasorum à quâ columella sanguinis versus partem minus resistentem mittitur. Adde quòd spasmi carniū hinc inde sæpe oboriantur in debilibus maximè hystericeis & hypochondriacis, in quibus regressus ille excitatur; nec deest similis spasmus etiam in leipothymiâ, ut in verecundiâ.

Curatur illa species analepticeis, tonicis, pulvere de gutteta, demum roborantibus.

2. *Syrigmus criticus.* B.

In acutis bombus insalubris, & sonitus aurium lethalis. Si in febre ardente sonitus aurium cum visus caligine, & narium gravitate fuerit, delirium portendit, *Prorheticor.* alioquin hæmorrhagiam prænunciat ex *Coacis*.

cis. Quibus sanguis è naribus fluxurus est, aures tinniunt, is tinnitus perfectâ crisi finitur. *Riverius.*

3. *Syrigmus plethoricus* Frid. Hoffmanni. B.

Est vel levis vel gravis, fugax vel continuus. Fovetur 1° a victu lauto opiparo, 2° à vitâ simul deside, somnolentâ; 3° Excitatur à capitis inclinatione, situ declivi; 4° Suppressioni hæmorrhoidum, catameniorum supervenit cum facie floridâ; 5° Concurrit maximè cum anarrhopiâ sanguinis.

Causa hujus speciei est rivulus sanguinis fortius premens periosteum labyrinthi. Si manus applicetur tubis antliarum aquam in altum ducentium, fremitus continuus persentitur, & cum velocius fortiusve agitur machina à flumine altiori, fortior est ille fremitus; talis est syrigmus qui à plethorâ pendet.

4. *Syrigmus sibilus*; *Sifflement d'oreilles*. B.

Sibilamus quando ope linguæ in exiguam rimulam contractæ, vel ope labiorum in exiguum foramen effictorum, aer vel expiratur, vel inspiratur cum velocitate; tunc enim exigua glottis labialis, vel lingualis efformata in vibrationes tantò frequentiores agitur, quò peripheriam minorem illa glottis obtinet. Sibilus est itaque sonus acutus continuus, sed exilis in aure, qui à transitu aeris per exiguum foramen procedere potest.

Tuba *Eustachii* obturata à mutuâ suorum labiorum adhæsiōne resistit pressioni aeris externi, quando aer internus debitâ elasticitate præditus renititur; verum si aer internus absumatur ut fieri assolet, tunc pressione externi diducitur illa exigua glottis, & rivulus aeris cum sibilo in tympanum influit: si verò aer internus expandatur, aeris externi pressio vincitur, & reciprocè ex effluxu interni fit sibilus qui resonat in aure, ut resonat in ore sibilus glottidis labialis, sive aer inspiretur, sive expiretur.

Post unum alterumve minutum sat aeris externi influit, aut interni effluit, ut nativum restituatur æquilibrium, unde cessat sibilus, quem vulgus tribuit maledicæ alterius loquelæ, seu quod alteri malè audiamus, *L'oreille me sifle.*

Errant ergo Neoterici qui Veterum vapores ab omni syrigmo excludunt, & pulsationem arteriarum in omnibus incusant.

5. *Syrigmus susurrus*; *fluctuatio* quibusdam, *Brouissement d'oreille ou bruissement*. D.

Est sonus ita frequenter repetitus, ut rotæ vel curriculi strepitum referat, nec ictus numerari possint.

Ille affectus est sæpe diuturnis, sibilus verò fugax, aut duplicis est ordinis; vel enim est *exacerbans* per intervalla, pulsationi cordis synchronus; vel est *continuus*; utriusque verò non idem videtur esse principium.

Susurrus uterque differt à sibilo quòd sit sonus gravis, sibilus verò acutus, exacerbans; differt à bombo quòd bombus sit intermittens ictibus

distinctis, susurrus verò sensim decrescat inter quamlibet pulsationem; nec ullum sit intervallum à susurro liberum.

Susurri exacerbantis causa videtur affrictus undæ sanguinis majoris intra vasa labyrinthi projectæ, quæ injectio sanguinis ideo cordis singulis ictibus respondet, aut ictum ut impulsione vividam non repræsentat, quia in canalem osseum inflexum non incurrit, sed in mollem arteriolam lymphæ tantum vehendæ destinatam & jam à rivulo cruoris dilatatam, unde inas-sueta periostei superincumbentis, & acutè sentientis distractio, quæ rivuli murmur aut undas repetitas exprimit; cum verò unda sanguinis initio diastoles projecti sit fortior, & sensim ad usque finem systoles decrescat, susurrus à prætereuntibus globulis excitatus per intervalla pulsationum cordis crescit & decrescit.

In statu sano vel assuetæ vasculorum sanguiferorum undæ non percipiuntur, vel rivulus cruoris non transit nisi per vasa patula sanguifera, in susurro verò lymphatica diducit, vel sanguifera solito fortius titillat: cur verò in febre quâcumque non detur susurrus eadem est ratio, cur in febre quavis non incalescant aures, ut in leipothymia; vel genæ, ut in verecundia; vel penis, ut in libidine. De anarrhopiâ fluidorum aliàs agemus.

Susurri verò continui, seu ita frequenter pulsantis ut ictus numerari non possint, diversissima est ratio; vel enim pendet à principio externo, ut insecto, verme in meatu auditorio, oscitatione, aquâ illapsâ, aure digito, manu, conchâ, obturatâ; vel à principio interno, scilicet à fero, pure, muco intra tympanum, vel intra labyrinthum: quomodo verò ea susurrum illum gravis toni & continuum inducant obscurissima est ratio, nisi à dissonantiâ & pulsatione Sauveurianâ procedat.

Dum nocte pacatissimâ in lectulo auscultamus attentissimè, sonum quemdam acutum quasi grylli tenuissimi percipimus, qui vigilantibus non percipitur; ut cum extra populosam urbem recedimus semileucâ, murmur hujus urbis sentimus quod in media urbe non percipimus. Continuo scilicet vigilantibus vibratur catena officulorum tympani, quæ vibratio cum meatu auditorio harmonica est, & non auditur assuetis.

Si duo tubi organi ecclesiastici consoni sonum quemdam lenem edant, jam verò alterutrius tonus imminuatur vigesimâ aut vigesimâ quintâ parte, quod sit constricto vel partim obturato ejus extremo, imò manu ejus orificio appositâ, tunc auditur alter sonus fortior pulsatorius, seu intermittens quem musici vocant *battement*. Si tubus sit quinque pedes longus, is centum vibrationes edit in secundo; alter vigesimâ quintâ parte longior non nisi nonaginta & sex edit, ergo quilibet vigesimus quintus sonus utriusque occurrit quater in secundo: unde pulsationes quatuor singulis secundis, quæ proinde numerari possunt, & fortiores sunt sono priori; ex his sequitur,

Si tonus natus catenulæ officulorum paululum minuatur, tono meatûs eodem permanente, vel reciprocè, debet supervenire pulsabilis sonus, qui quater, quinquies, sexies, &c, in secundo repetitus videbitur con-

tinuus.

tinuus, aut ita frequens ut pulsationes vix numerari queant; talis est sonitus aurium ex experimentis sequentibus.

Si oscitamus, condylus maxillæ premit meatum auditorium, ejusque tonum minuit; si aqua infundatur intra aurem, ejus tonus acuitur, ut accidit scypho vitreo; si digitus intra meatum insertus fixus & immotus teneatur, aut manus applicetur auriculæ, idem accidit; nec hoc pendet à pulsatione arteriarum, nec à calore digiti, nec à perspiratione, aut aëre rarefacto; testa conchylii, baculus, aqua, &c, idem præstant. In his omnibus casibus paulisper mutatur tonus natus meatûs auditorii, adeoque dissonat cum catenulâ ossium, unde sonitus fortior, & inassuetus, qui proinde auditur.

Idem pari ratione accidit, si quavis de causâ vel catenulæ tonus augeatur, ut à colapho, ictu, phlogosi, magnâ attentione noctu præstitâ, vel si ejus tonus à pure, lymphâ, muco remittatur; unde dissonantia cum meatu. Consonare organa exigua cum meatu brevi docebimus dùm agitur de theoriâ vocis; sic perforato palato vox prius suavis evadit dissona cum glottide, ut norunt omnes.

Si longitudo tubi organi in experimento Sauveuriano sit ad alterius tubi longitudinem ut 1 ad 6, ad 4, &c, sexta, quarta quæque pulsatio concurret, sed cùm centum sint pulsationes in secundo, erunt viginti quinque concursus in secundo, qui sonum uniformem, minimè verò susurrantem edent, in hoc enim consistit dissonantia, quod soni tam rarò concurrant intra secundum temporis, ut fermè possint numerari; unde liquet cur dixerim susurruum pendere ab organorum auri dissonantiâ, quod certè nemo in acousticis rudis intelligere valet.

6. *Syrigmus cephalalgicus*; *Paracusis* Græcis; *Obauditio* Latinis; ab infarctu vasorum cum vel sine febre. B.

Est ille qui in gravitate aut dolore interno capitis cum obscuritate auditûs, gravi susurro vel sonitu accidit, quandoque accedente vertigine, unde metus debilis cophoseos, epilepsiæ aut apoplexiæ, aut crisis per parotides, hæmorrhagiam: gravis est congestio, fluxiove in cerebri vasis, si gravis sit morbus; levior & fugax, ut in vomitione, insolatione.

7. *Syrigmus à ventriculo* Frid. Hoffmanni; ab *hypochondriasi* ejusdem. B.

Obscura est illa species, quam putat *Hoffmannus* procedere ex ventriculo flatibus distenso, aortam premente & anarrhopiam excitante, vel ab spasmis anarrhopiam inducentibus.

In hac lenia cathartica, dein stomachica, si bombus ab aneurysmate pendeat, ut observat *Duverney*, à levi exercitio intendetur pulsatio.

8. *Syrigmus catarrhalis*; à causâ frigidâ, à frigidityte, à perspiratione suppressâ.

Si aqua in auriculam illapsa sit, pedi uni insistens saltet ex suasu *Tralliani*.

Si à frigore suscepto, conveniunt suffitus aromatici ex absinthio, verbenâ.

benâ vel ex baccis lauri, olibani, succini, vapor alkali volatilîs cum bombace; fel, essentia castorei, aqua Reginæ Hungariæ, moschus, vel gossypium moschatum, oleum rutæ, aqua fraxini, vinum album, succus cæpæ, porri cum aqua vitæ, &c, juvant.

A *Platero* laudatur potus sudorificus, &c, sternutatoria, &c: Aquarum Bellilucanarum usum suadet in hac specie *Deidier*; frequens capitis pectinatio, imò capillitii viscosi derasio, dein usus scopulæ ad detergendum; pileoli aromatici, &c, electricitas.

9. *Syrigmus ab oxycæâ*. B.

Ab exquisitiori organi sensu, à subtilitate auditûs, ab organi siccitate, tensione, agrypniâ, &c: Ab ictu, colapho, unde phlogosis, otalgia.

In otalgia phlebotomia, resolventia, lac, oleum conveniunt, hæc species fugax est.

In exquisitiori sensu sæpe syrigmus inveterascit, per annos perseverat, & vix unquam sanatur, maximè, si concurrat anarrhopia sanguinis spasmodica, hysterica, hypochondriaca, in quo casu balnea, narcotica, victus emolliens suadentur, ut in agrypniâ hystericâ.

Syrigmus accidit etiam ab obstructâ tubâ Eustachianâ ob aërem internum absumptum; myringa introrsum ab aëre externo premitur, unde mutatur tonus catenulæ aurium, & cum solvitur obex tubæ, aërque impeditur, subito extrorsum redit myringa cum strepitu quasi ruptæ vesiculæ, & murmur evanescit.

10. *Syrigmus vertiginosus*.

Singulare est symptoma, vertiginis quandoque comes, necdum ab Authoribus animadversus, quo fit ut, dum quis loquitur à dextris, ejus verba videntur à sinistris procedere aut vice versa: error ille acousticus est cognitus, verum à vitio interno pendens & morbum fugacem concomitans mihi novus videtur, & ab eodem principio procedit in nervis acousticis, à quo vertigo in opticis. In illa vertigine quam actu observo hoc est singulare quod objecta nequaquam loco moveri videantur, sed ægra subito sibi videtur ita vacillans ut lapsum metuant, sicut in vulgari vertigine.

Curatio Syrigmi. Omnium sapientissimè scripsit *Galenus* de sonitu in auribus, cum notavit neutrius affectionis scilicet nec suffusionis imaginariæ in oculis, nec syrigmi certam cognitionem causæ initio affectûs haberi posse, non convenit tamen citra cognitionem hujus curationem auspicari, at ex principiis procatarcticis, siquis horum vires norit, conjectare potest an ex frigidityte, an ex ardore, an ex exquisitâ audiendi subtilitate fiat sonitus: potissimum à juvantibus & lædentibus species dignoscitur.

De cætero quæcumque à duobus annorum millibus de hoc scripta sunt medicamina *auricularia* dicta, à *Galeno* sunt traditâ, qui ea mutuatur ex *Archigene*, *Apollonio* vel *Andromacho*. In hoc morbo, ut in aliis multis, quorum theoria obscurissima est, qui solertiùs conjectat, feliciùs curat; qui de theoriâ sua non dubitat, lectores decipit.

Medicamenta auricularia sunt 1° resolventia acia, ut succus elaterii, cæpæ, allii, porri, decoctum veratri, hellebori nigri. 2° Mitiora ut decoctum absinthii, myrrhæ, cum nitro, vel natro, cumino, atramentum scriptorium, succus raphani, aloë, mel. 3° Vel aromatica, nervina, tonica ut nardus, castoreum, cuminum, hyssopum, oleum chamæmeli. 4° Vel lenientia, oleosa, imò narcotica, ut oleum rosaceum, laurinum, amygdalinum, adeps anserinus, lac muliebre, succus mandragoræ, papaveris, cicutæ. *Riverius* aromaticis & lenientibus ferè usus est, cæteri auctores acia stimulantia auri infundenda proponunt; haud dubiè falsâ theoriâ ducti, vapores crassos esse attenuandos rati; à Pharmâcis verò auricularibus sonitum quandoque oriri notat *Galenus*. Cave itaque, si non prodis, saltem non noceas. *Trallianus*, *Ætius* tuncummodo *Galenum* exscripsere.

III. *Syrigmus bombus*. Sonitus à plethorâ *Frid. Hoffmanni*.

Si pendet à plethorâ tantum, tunc auditur cum accedit agrypnia, adeoque facultas audiendi exquisita crescit à decubitu, quia sanguis horizontaliter projectus spatium duplo majus percurrit eodem tempore, quàm qui verticaliter ascendit, ergo quadruplo fortiùs impetit canalem osseum carotidis pone aurem insculpti.

Si pendet à febrili morbo, sæpiùs præcessit tensio membranarum cerebri, capitis dolor, agrypnia, impetus sanguinis est quoquoersum major, ast actio in arterias carotides fortior prout infarctus vasorum capitis majorem ipsi opponit resistantiam; nam actio est ut quadratum velocitatis respectivæ seu differentiæ inter velocitatem virtuales, & velocitatem actuales; crescit hic bombus aut susurrus in paroxysmis, crescit in crisi, tunc autem expectatio suadetur à *Galen*o: hæmorrhagia narium hunc solvit. Si crisis sit parotidis expansio, ut vidit *Tulpius*, cataplasmatibus emollientibus, ea est adjuvanda: in paroxysmis phlebotomiis è pede impetus refrænandus, caput paulisper attollendum.

Si morbus sit inflammatorius capitis, auris, ut in phrenitide, otalgia, eadem indicationes vigent; oleum amygdalarum, lac, laridum insulsum in aure adhibenda, pediluvia, phlebotomiæ, fomenta laxantia indicantur. Vide *oxycoiam*. Hæmorrhagiam prænunciat tinnitus cum suffusione, narium gravitate, cephalalgia, obauditione, baricæâ, delirii prodromis.

V. HYPOCHONDRIASIS; *Hypochondriaca passio* Latinis; *Morbus hypochondriacus* Fracastorii libr. de Morbo Hypochondr.; *Melancholia hypochondriaca* Moroni Director.; *Hypochondriacismus* Huxham; *Ipocondria* Cocchi; Arabibus *Mirachia*; Gallis *Hypochondrie*; Ægri *Hypochondriaques*, *vapoureux*, *malades imaginaires*.

Morbus est chronicus quo affectus se in mortis periculo versari ex cordis palpitatione, ructu, borborygmis aut aliis levidensibus & sine evidenti principio mutabilibus malis, imaginatur.

Hypochondriacos cognoscimus ex eo quod mala multigena, nullo evidenti

denti principio invicem connexa, solo sæpe ægri relatu cognoscenda, cum scrupulosa intuitiarum attentione, ipsique artis terminis, nobis enarent; quod quæ alii spernerent incommoda, ipsi verbis exaggerent, millenis & sæpe mutatis remediis impugnent; Medicos suis querelis alios mox & alios defatigent; de eventu solliciti & pessime ominantes licet voraces, vegeti & functionibus omnibus utplurimum, excepto circa suum morbum iudicio, bene se habentes.

Hallucinatio mentis in eis versatur circa sanitatem propriam, quam multò magis perditam reputant quàm reipsa est, quamque continuâ ad corporis statum attentione mœstâ scilicet & fortiori, reapse labefactant, maximè ex eo quod Medicis suis diffidentes remedia proprio Marte vel inconcinnè adhibeant, sæpiùs suo morbo contraria, ut repetita cathartica, frequentes phlebotomias, clysmata quotidiana, dùm gulæ imperare nesciunt, aut digestionem mœrere, pravâque alimentorum qualitate vitiant. Hinc flatus, ructus, borborygmi, hypochondriorum dolores, nausæ, vomitiones acidæ, acres, biliosæ, atrabiliaræ, alvi constipatio, somni turbulenti; hinc macies, cutis squallor, color fuscus, &c.

Diuturna molestaque in nervoso ac membranoso systemate, oscillatorii motûs perturbatio & dissonantia videtur *Fracassino* hujus generis causa & essentia. Hallucinatio nobis videtur repetenda ex nimia mentis attentione ad corporis valetudinem; tum ob nimiam philautiam, vitæque & voluptatis amorem, tum ob nimiam systematis membranosi sensibilitatem huic philautiæ conjunctam.

Nervos vibratorio motu gaudere est hypothesis; eorum nativa laxitas & elasticitatis omnis defectus has vibrationes & consonantias esse fictitias evincunt: in rheumatismo, arthritide, tritæophyâ, &c, vibrantur & dissonant vasa membranæ sine hypochondriasi; in epilepsiâ, eadem sæpè sunt cætera hypochondriaseos symptomata sine ullo habituali mortis metu, sine sensibilitate, deest sola illa animæ fortior attentio ad valetudinem, quæ initio libera est, successu verò temporis coacta & veluti necessaria evadit, ut omnia pathemata quibus indulgemus.

Hæc ægritudo periculi expers est, nisi successu temporis alias graves accersat, aut cum illis sit complicata; ideò autem est contumax, quia unde maximum expectandum est præsidium, mens ipsa laborat, & errore suo morbum facit ac fovet; ægri scilicet indocilitas, diffidentia, continua sollicitudo, non solum digestiones lædunt, sed impediunt quominus levidensia mala, quæ huic errori ansam præbent, sanentur appositis diuque continuatis remediis, quorum alia animam spectant, alia corpus.

Therapeia ex parte corporis exigit 1° victum humidum, cibos facilis digestionis horis determinatis, parçâ dosi sumptos, diù præsertim masticatos, potu aquæ, vel vini aquati copioso dilutos; 2° somnum multum, vitando vespertinis horis lectiones, negotia, nuncios quæ animam à somno avertunt; exercitium prodest jejuno ventriculo sumptum, ut deambulatio, rusti-

rusticatio, venatio, potissimum peregrinatio, quatenus digestionem favent; 3° humectantia, laxantia in genere conveniunt ad sensibilitatem nervorum minuendam, & aliqualem fluidorum demulcendam acrimoniam: nihil est vulgatus in hoc morbo quam præscribere vere & autumno lac, præmissis jusculis refrigerantibus & catharsi leni, æstate aquas minerales leviores, ut Euzetenses, Alesenses; serum lactis & balnea, noctu emulsiões cum narcoticis.

Ex parte animæ duplici modo possumus attentionem ab objecto hallucinationis remove, & 1° quidem sermonibus philosophicis; quippe cum plures sint ingeniosi & litterati hypochondriaci quam stolidi & rustici, fieri potest ut rationum momenta sentiant; cum autem nimia philautia, vitæque & sanitatis nimius amor religiosæ opponatur patientiæ, ac philosophicæ Stoicorum apatheïæ, hypochondriaci admonendi sunt virum fortem decere hanc levium malorum intolerantiam, atque continuam de hisce querelam. Si enim satis persuasi forent neminem ex omni parte beatum esse in hac vitâ, nisi qui tædia & labores, tum animi, tum corporis eodem animo patitur, ac natus paternâ manu castigatus, illi leves sanitatis alterationes non tanti facerent. 2° Expediit ut aliis fortioribus ideis excitatis, idea morbi ex eorum animâ deleatur; plures visi sunt, qui superveniente lite, aut gravi negotio, morbi sui obliti sunt, & qui ejus oblivisci potest, salvus est. In hunc finem nihil convenientius est equitatione per loca amœna, tempestate serenâ, aut quod eodem recidit, peregrinatione, navigatione, rusticatione; ast equitatio præstat cæteris; omni enim instanti continuo novis & variis objectis visus, auditusque percellitur, ita ut ferè impossibile sit animam ab attentione funestâ non averti, & aliis cogitationibus non assuescere, in quo magna pars curationis consistit.

Quò homo debiliior est corpore, eò sæpè debiliior est animo, seu minus fortis & audax ad adversa viriliter sustinenda; ea verò fortitudo animi quæ deficit in hypochondriacis, augetur amicorum colloquiis, Medici eos alloquentis securitate & promissis; ast ut plurimum validis medicamentis corpus enervatur, cathartici repetitis, phlebotomiis importunis debilitatur, unde vis animi perit, & recrudescit hypochondriasis; nihil magis facit ad lætitiâ excitandam quam sufficiens perspiratio, observante Sanctorio; adeoque ejus præcepta diætetica & gymnastica ad eam promovendam hinc valent maximè, inter quæ iterum equitatio cæteris præstat.

1. *Hypochondriasis biliosa* Fracassini, seu *calida & sicca*, 1^a species. L.

Species omnium rarissima, quæ temperamento bilioso jungitur: Vide signa & principia hujus temperamenti in Physiologiâ. Æger sæpius conqueritur de cephalalgia gravativâ, vertigine, syrigmo, dyspnœâ, palpitatione, doloribus artuum, nephralgiâ, cardialgiâ, biliosa colicâ, gastrodyniâ, oris amarore, alvi constipatione; tristitia & morositas ad audaciam usque incre-

cunt, intolerantia est petulans; jungitur citius macies, pulsus velox, calor, siccitas.

Cura. Nocent in hac specie calida & exsiccantia, ut rheum, aloë, amara, martialia. Juvant juscula refrigerantia ex pullo, lactucâ, endivia, ranis, emulsiones, balnea, aquæ minerales leviores, potus aqueus, nec vitandæ sunt initio & in paroxysmis phlebotomiæ.

2. *Hypochondriasis sanguinea* Fracassini, calida & humida, spec. 2^a. L.

Illa est species quæ plethoræ signa conjuncta habet, ut capitis gravitatem, dyspnœam, à levi motu lassitudinem, desuetas narium hæmorrhagias, suppressa catamenia, mariscas parcè fluentes, tumidas, famem vegetam, victum opiparum, colorem faciei floridum, &c: rara est hæc etiam species.

Plethora secum sanguinis spissitudinem importat, ut plurimum vitam sedentariam, mollem sequitur. Indicantur itaque 1° sanguinis missiones repetitæ initio, quibus agrypnæ, dolores capitis, artuumque sublevantur, quæ non adeò in hoc casu pertimescendæ ac in hysteriâ pituitosâ & vetustâ meritò pertimescit *Sydenham*; hirudines etiam pro re natâ mariscis turgidis applicandæ: 2° Laxantia tùm formâ potûs, tùm formâ clysmatum optimè quadrant, tùm ad emolliendum & humectandum; peccat enim calore & siccitate corpus; alvo laxatâ caput melius se habet; potu theiformi subaromatico ex foliis melissæ, menthæ, caprarizæ, theæ, fluida diluuntur, urinæ fluunt, sanguis edulcoratur; præmissisque lenibus catharticis ex mannâ, tamarindis, infuso levi fennæ, juscula ex pullo, pediluvia in paroxysmis, ac sedantia profunt; ast opiata cum camphorâ & nitro jungenda. In inveterato morbo cascarilla & chinæ radix periodicos insultus avertunt.

Hypochondriaci, si frequentibus balneis corpora reddantur perspirabilia, & victu humido utantur, sani fiunt. *Sanctor.*

Si obstructa sint viscera, adhibeantur pilulæ ex sapone, rheo, & tartaro vitriolato, cum pauxillo essentiz juniperi, & syrupo aperitivo.

Pulveres absorbentes *Wedelii* cum succino cinnabari, & nitro laudantur, optimè spasmos compescunt.

Liquor mineralis anodynus *Hoffmanni* roborat & sedat.

3. *Hypochondriasis melancholica* Fracassini, seu frigida & sicca, cap. 3. pag. 329.

Solida sunt rigida, vasâ minima angustiora, pinguedo deficit, siccum est corpus, sanguis crassus, alvus sicca, digestiones flatuosæ, nephralgiæ, colicæ, ructus accedunt, hepar difficilè permeatur, mens anxiosa, morosa, tristis, mores severi, ingenium acre, ætas virilis; species hæc frequentissima.

In hac specie præter phlebotomiam parcam suadet corporis inunctiones, fomenta emollientia, balnea tepida, oleum amygdalarum alvo lubricandæ aptum ad uncias tres quâvis die, in decocto chamæmeli, vel in jusculo; dein catharticum lene ex cassiâ cum rheo, alternis diebus ad tres vel plures vices; tinctura rhei, cum sale tartari, in decocto fumarizæ, agrimonizæ, & si
ant

sint obstructions, in decocto foliorum saponariæ, chelidoniæ; vasis deobstructis ad sedantia, paregorica deveniendum, pilulæ de cynoglossò cum nitro & camphorâ, nitrum cum cinnabari & succino, pulvis Hanoverianus Marchionis in aquis tilix, pæoniæ, calendulæ, ceraforum nigrorum; Lac cum decocto chinæ, cochleariæ, fumarix mixtum & ebullitum hujusve loco juscula ex pullo, ranis, cancris, hordeo, oryzâ repetenda sunt.

Rasuræ cornu cervi uncix quatuor, cum aquæ libris viginti post digestionem ebulliant per sex horas, adde carnem duarum testudinum & gallinæ junioris, coquantur, dein expressâ colatura cum lactis libris octo, aquæ naphæ uncia una, florum borraginis, buglossi, foliorum cochleariæ, nasturtii aquatici ana manipulo semisse destillentur in balneo mariæ; dosis unc. x. fervetur reliquum ad usum.

Diæta aut semidiæta lactea etiam maximè congruit; aloetica, martialia, aquæ acidulæ fortiores, pillulæ Becherianæ, Stahlianæ minus conveniunt.

4. *Hypochondriasis pituitosa* Fracassini cap. 4. pag. 338. L.

Eos aggreditur qui frigidi sunt & humidi.

In illis solida mollia minus elastica, sanguis effoetus, bilis iners, circulatio tardior, pathemata languida, pulsus mollis, calor minor, pallor, somnusque major, minor audacia, major debilitas corporis & animæ. Si verò ob ærumnas, lites, dedecus, anima debilior evadat, minùs constans sit & facilè dejiciatur, inde mœror, languor, tristitia, quæ digestionem pessumdam; inde cruditas, vasorum infarctus, flatus, aliaque symptomata hypochondriaca.

Hæc species exigit præmittenda cathartica amara, stomachica, ut rheum, aloëm, fennam; respuit phlebotomiam; exigit tonica ex marte, rheo, cinnamomo, macis; clysmata carminativa ex chamæmeli, menthæ, anethi, carvi, fœniculi decocto, pilulas *Quercetani*, *Hermanni*. Curantur etiam illi hypochondriaci itinere, navigatione, venatione, musicis concentibus, potissimum equitatione; huc conferunt aquæ sulphuræ de Bagnols, St. Laurens, Caunterets, quæ tonum fibris & fluiditatem lymphæ conciliant; huc pertinet processus ad hysteriam à *Sydenhamo* commendatus suppressis lacticiiniis & balneis.

5. *Hypochondriasis hysterica* Fracassin. pag. 351 part. 3. *Hypochondriasis muliebris* ejusdem. L.

Cognoscitur ex signis conjunctis hypochondriaseos & hysteriæ, scilicet quod à levibus pathematis, ut terrore, repulsâ, tædio ortum ducat, maximè apud mulieres puerperio, diarrhœis, phlebotomiis debilitatas; quod in paroxysmis spasmi cutanei, palpitationes, carus hystericus, asphyxia hysterica, dyspnœa, angina, dysphagia, colica hysterica, gastrodynia, globus abdominalis, urinæ limpidæ, copiosæ, oscitationes, risus & fletus sine causâ evidenti accedant & recedant. In therapeiâ distinguendi sunt morbi hysterici

breves, vel acuti, de quibus jam egimus, ab hysteriâ habituali, in quâ non actu datur ullum symptoma grave.

In statu habituali respicienda sunt catamenia; si enim parcius aut nullatenus mensibus prægressis fluxerint, ille fluxus restituendus est, aut supplendus phlebotomiâ; in hunc finem in calidis aquæ acidulæ, equitatio, aqua ferrata, usus croci; in frigidis limatura martis, juscula aperientia cum rheo, radicibus aperientibus sunt advocanda.

Menstruis benè procedentibus serum lactis, balnea, aquæ acidulæ, juscula emollientia, exercitium suadenda.

Si verò acuti morbi accedant, vide illas species in suo genere.

6. *Hypochondriasis phthisica* Fracassini part. 3. cap. 3. C.

Hujus combinationis duo exempla refert auctor; phthisis verò hypochondriasi accedens ea est quæ ab hæmoptysi ortum ducit; signa obscura non sunt: Remedia verò edulcorantia, diluentia, lacticia cum equitatione ægrum sublevare possunt, non sanare.

7. *Hypochondriasis asthmatica* Fracassini part. 3. cap. 4. L.

Hanc speciem comitatur asthma vel convulsivum vel humidum vel mixtum.

Cum asthma convulsivum est, suadentur phlebotomiæ in paroxysmo, hirudines ano applicandæ, unctiones pectoris, pediluvia; extra paroxysmum balneum pro remedio singulari habetur, oleum amygdalarum vel seminum peponis, serum lactis, paregorica frequentia, lac asininum.

In asthma humorali abstinendum à balneis, phlebotomiâ, aliisque laxantibus; resolventibus insistendum, ut croco, camphoræ suffumigiis ex saccharo, olibano cum pauxillo cinnabaris, vaporibus humectantibus ex decocto verbasci, althææ, nymphææ inspirandis; intus cathartica lenia, ut manna in decocto tussilaginis, erysimi, syrupus violarum, dein incisiva bechica, ut extractum enulæ, scabiosæ, ireos, sperma ceti, crocus, flores sulphuris, benzoinum, sal volatile succini, cornu cervi; imò si viscosa sint sputa, gummi ammoniacum in aceto scillitico, fuligo præparata, olibanum.

8. *Hypochondriasis calculosa* Fracassini part. 3. cap. 5. C.

Nephralgia calculosa accedit symptomatis Hypochondriaseos, ut gastrodyniæ, hypochondriorum tensioni, borborygmis, alvi constipationi, urinis tenuibus, ructibus acidis.

Curatur oleo amygdalarum, balneo aquæ dulcis, phlebotomiis & leni cathartico præmissis extra paroxysmum, potu diluente, aquis acidulis; dein inter specifica adhibetur rasura saponis cum tartaro vitriolato, terebinthinæ ope in pilulas redacta, superbibendo decoctum saxifragæ tridactylitis & millefolii.

9. *Hypochondriasis tympanitica* Fracassini part. 3. cap. 6.

Ut plurimum intestinorum cavum flatus replet; alia verò tympanitis est

indo-

indolens, alia doloribus atrocibus stipata; rursus hypochondriasis quam comitatur est pituitosa, vel est biliosa, aut melancholica.

Ubi tympanitis est dolorifica, oleum seminum lini melius est oleo amygdalarum, paregorica parca dosi sunt adhibenda, stomachica & discutientia intus sunt necessaria, quæ aromatica, spirituosæ & volatilia sint; postea aquæ martiales sulphuræ & in pituitoso temperamento chalybeata & corroborantia; extus verò fomenta ex vino, radice bryoniæ, ireos, floribus chamæmeli, feminibus carvi, anisi; cerata resolventia, fasciæ ventrem comprimentes, clysteres carminativi cum melle solutivo, philonio romano.

At cum dolores absunt, cathartica ex mannâ, sennâ, tartaro profunt superbibendo aquas Tetucianas: pilulæ aloeticæ, rheum, mercurius dulcis, dragrydium, pilulæ Becherianæ conveniunt, dein tinctura rhei, extractum baccarum juniperi, decoctiones calami aromatici, infusa menthæ, pulegii, corticis aurantiorum.

10. *Hypochondriasis algida.*

Non rari sunt hypochondriaci qui præter flatum, constipationem, mariscas, subsultus convulsivos dum potissimum somnus accedit, pulsationes, borborygmus in hypochondriis, vertigines, cephalalgias, pectoris constrictiones, &c, conqueruntur potissimum, tum æstate, tum hieme, de frigore continuo inprimis capitis & catarrhis, ita ut vestibis hibernis media æstate se cooperiant, unde fervor sanguinis qui frigoris sensationem non tollit, nisi obortâ sudatiunculâ; hinc sudores, præsertim nocturni, quibus emaciantur: sensatio verò illa frigoris eos ducit ad thermas calidissimas quarum duciis morbus intenditur; frigusque minime sublevatur, cum illud pendeat à cutis erethismo: hic morbus est pertinacissimus, eum vidimus ortum ab intempestiva & largiori hydrargyrosi sine syphilide.

Indicantur & profunt reapse lacticia, balnea frigidiuscula, juscula emollientia, equitatio, successiva vestium imminutio. Hæc species exigua mortis timore est stipata, ita ut inter algorem & Hypochondriasim anceps sit.

VI. SOMNAMBULISMUS; *Noctambulatio, Noctisurgium; Græcis Noctegressia, Hypnobateses & Nyctobasis; Maladie des somnambules; Ægrii Noctambuli, Somnambulones; Græcis Nyctobata & Hypnobata.*

Est dormientium ea hallucinatio quâ se vigilare putant, omnia vigilantium munia exsequuntur & se diversis periculis exponunt.

Somnus sanus est ille status quo omnes tum sensationes tum imaginationes silent, & feriantur, omnesque motus liberi suspenduntur; in somnio verò sano sola viget imaginatio, omnes sensationes sunt obscurissimæ, & motus omnes, ut in somno, exceptis vitalibus, feriantur, demùm in vigiliâ & sensatio & imaginatio, ut motus liberi exercentur. Hinc patet quid sit

fit *somnambulismus*, somnium scilicet in quo omnis sensatio feriat, sed imaginatio vividissima est, unde motus artuum arbitrarii exercentur, ut in vigiliâ.

Differt itaque *somnambulismus* à vigiliâ per sensuum omnium feriatiōnem; *somnambulo* scilicet nec videt, nec audit, nec gustat, nulla eorum quæ præsentia sunt appercepit, de cætero eosdem ac vigilans actiones exercet.

Daturne in encephalo centrum quoddam ad quod omnes nervi sensiferi pertingant, quodque sit infarctum ita ut nulla sensatio fieri possit? verum nervi motui artuum destinati sunt simul omnes sensiferi; quo pacto itaque fieri potest ut idonei sint ad motum, dum ad sensum inepti sunt? an anima attentionem suam retrahit ab organis sensiferis, ut oculis, auribus, cute, &c, & tota attendit ad motus fibrarum medullarium cerebri, qui imaginationes excitant? nonne similiter in apoplexiâ & caro retrahit suam attentionem ab organis sensiferis, sed eo discrimine quod nil agat in artubus apud apoplectas, agat verò per musculos artuum in *somnambulis*? æger ab utriusque morbi insultu rediens anteaكتور omnino inscius est. Sic apoplecta, syncopicus, *somnambulo*, epilepticus post insultum æque ignorat quæ in se peracta sunt, ac si non existisset toto illo suæ vitæ spatiolo, aut ad summum obscurissimam quorundam ideam servat, ut à somnio, si insultus levissimus fuerit.

Si sensationes obscurissimæ sint in noctambulonibus, reciprocè imaginatio vividissima est, unde fit ut multò ingeniosius & sagacius munia sua perpetrent quàm vigilantes; dormiendo scilicet scholastici noctambulones & themata sua accuratius, & carmina sua rectius componunt; murorum structores excelsa tectorum tutius obambulant quàm qui vigilant, ast non sine periculo in his circumstantiis à somnio suo excitantur; difficulter autem excitantur; sopor enim *somnambulonum* multò altior est somno sanorum, licet levior sopore catalepticorum.

1. *Somnambulismus vulgaris*. L. P.

Est illa species in quâ homo sopore excitabili detinetur, unde differt à cataleptico *somnambulismo*.

Duo verò sunt hujus gradus; levior scilicet est ille quo detenti è lecto non exeunt, sed se movent & loquuntur, inter quos sunt qui enses distingunt & vibrant, sclopetum explodunt quasi hostes aut latrones impugnandos haberent, non sine magno & sui & vicinorum periculo. Alii verò è lecto exsiliunt, se vestibus induunt, lampadem accendunt, claves inquirunt, fores referant, vinum è dolio extrahunt, aut quid simile patrant, quin evigilent; alii fenestræ insident & calcare equum, cui se impositos putant, exagitant; sunt qui flumen tranant; alii ea omnia oculis apertis faciunt, nec tamen expergescunt. Illi verò se diversis periculis exponunt, maximè si imprudenter & inopportune excitentur. Infortuniorum exempla vide apud *Fabricium Hildanum centur. 2. observ. 84 & 85.*

Insultum determinant ebrietas, cœna largior, cibi flatulenti, duræ, tegumentorum copia, decubitus supinus capite depresso, usus opii, fœmen cannabæ, studium post cœnam, somnus initus ante digestionem peractam.

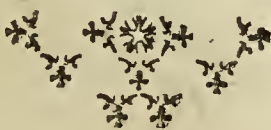
Ex his intelligitur quibus cautelis præcaveri possit insultus; verum si affectus sit hæreditarius, aut ab ortu congenitus, difficile est eum eradicare. Profuit in sene somnambulone repetita electrificatio, referente *Illustr. Maffeyo*; prodest etiam cupam aquâ plenam lecto admoveere ita ut è lecto surgens balneo frigido excitetur; prodest etiam si amicus noctambulum se fingat & verum noctambulum verberibus prosequatur; interea cancellis fenestrarum claudendæ sunt, ne se præcipitem det æger, ut sæpe accidit.

De hoc morbo vide *dissertat. Zwingeri*; *Observations curieuses du P. Bougeant*, tom. 3. pag. 256; *Theſim D. Gaſtaldy*, &c.

2. *Somnambulismus catalepticus*: *Catalepsis delirans* Act. Acad. Upsaliensis anno 1742 pag. 41. & Hist. de l'Acad. R. des Sc. 1742.

Est species quæ paroxysmo cataleptæos incipit & altero terminatur. Vide *Catalepsim*.

Medicus Ripesaltenſis suam conjugem meæ curæ commiserat; ea 24 annos nata, menstruata, contumeliam à rustico passa, incidit in morbum periodicè recurrentem, à levi animi turba recrudescentem, cujus paroxysmi semi-horam vel horam durabant; ea subito omnem sensum amittebat, ut in catalepsi delirante, sed eo discrimine quòd somnians pergebat, muscando, gesticulando, vel loquendo, sui animi sensa ab initio ad finem manifestare; tunc in lecto sedens hostem suum videre sibi videbatur in Chirurgo cubiculum ingreſſo, & in ipsum insiliebat; tum umbram sui corporis in muro opposito pictam cernens, & pro vario candelæ situ fugientem insequens, irascebatur in illam, intereadum maritum alloquentem nec videbat, nec audiebat, nec quovis modo puncta aut laceſſita ulla sensûs signa edebat. Hi paroxysmi per plures menses redibant; frustra ubertim sanguis ipsi missus est, frustra balnea, refrigerantia adhibita sunt: Monspelii procul ab objecto iræ suæ melius se habuit, multò rariùs recurrebant paroxysmi, imò ambulando, animum recreando tantum, convaleſcit. In ipsis paroxysmis digiti, manus, artus, impressum situm retinebant quod in simili morbo nuper descripto ab *Illustriss. Lorry D. M. Paris* notatum non video. Hic morbus omni ævo fuit, ni fallor, obviùs, sed à nemine observatus, antequam ejus historiam consignarem; vid. *Mem. de l'Acad. R. des Sc.*; aliud etenim est videre, aliud observare.

ORDO SECUNDUS.

MOROSITATES.

MOROSITAS est voluntatis aut noluntatis depravatio. Morosus, Gallicè *Bizarre, capricieux, volontaire*, est ille qui sine ratione quodpiam constanter appetit quod ipsi bonum reale non est, aut averfatur quod malum apparens est tantummodo, licet realiter bonum sit.

Bonum dicitur quod nos statumve nostrum perfectiores reddit, *malum* verò quod imperfectiores: perfectus est homo cujus omnes actiones & dispositiones tendunt directè ad unum optimum finem, seu ad eum propter quem à Summo Numine creatus est. Media verò ad eum finem obtinendum apta sunt totidem fines priori subordinati ad quos tendere debent ejus actiones & dispositiones; qui enim vult finem, media ad ipsum ducentia velit oportet. Finis ultimus est haud dubiè felicitas æterna, fines verò intermedii sunt bona animi, bona corporis & bona fortunæ, ex quorum concursu felicitas temporalis etiam obtinetur.

Quidquid agimus, illud finis alicujus gratiâ suscipimus, & quod nos ad agendum determinat *motivum* est sive rationale sive erroneum: ratio exigit ut bonum majus minori anteponamus; qui itaque minus majori, breve diuturno, fugax constanti bono anteponit, is motivo minùs recto, adeoque erroneo duci se patitur; atqui qui motivo erroneo ductus vehementius quid cupit aut averfatur, is morosus est, quippe minus bonum majori, aut quod eodem recidit, quidpiam quod malum est bono anteponit, seu malum reale pro bono judicat. *Hippocrates in aphorismis* vulgò bonum reputat quod à majori malo nos liberat licet ingratum sit, sic amputatio brachii in se quid malum est, & dolorificum; si verò brachium sphacelosum sit, & ejus amputatio ad vitam servandam sit necessaria, ea pro bonâ meritò habetur. Suavitas quam à saccharo degustato percipimus quid bonum est; verùm si inde progerminent vermes morbo gravi ansam daturi, sacchari esus malus habendus est, cùm suavitas constans quæ à sanitate expectatur, sit quid melius suavitate fugaci ex esu sacchari percipiendâ.

Ideò itaque erramus in appetitu, seu morosi sumus, quòd de objecti cujusdam bonitate aut pravitate perversè judicamus, quod v. g. bonum minus majori anteponimus, ut sensibile intellectualem, fugax constanti. Id verò procedit ex eo quòd objectum non satis cognoscamus & nosmetipsos ignoremus; id enim bonum solummodò censendum est, quod nos perfectiores aut minùs imperfectos reddit, ergo quid nobis deficiat priùs cognoscendum est quàm eorum, quorum indigemus, cognitionem adipiscamur.

mur, seu id solum appetere decet quod respectu nostri & in datis circumstantiis bonum est, licet in aliis circumstantiis fortè nocivum esset. Sic medicamentum emeticum quod sano noceret, in quibusdam morbis & circumstantiis ejus morbi optimum est, & ejus averfatio erronea censenda est ac morosa, cùm verosimile est, quod ab ejus omissione vitæ periculum immineat, & ab assumptione sanitas restituatur.

Bona *sensibilia* sunt voluptates ex sensationibus perceptæ, ut voluptas quæ à fame, siti, libidine expletâ exsurgit; illæ nobis sunt concessæ, ut ad individui sustentationem & prolis generationem dato tempore invite-mur; qui verò eam voluptatem pro fine sibi proponit, quæ tantum est medium ad bonum majus assequendum, ille voluptuosus, helluo, vinolentus aut libidinosus habendus est; sed illi errores, quatenus sanitati directè non nocent, sunt tantùm errores *morales*; non verò morositates, quæ medicorum curam expostulant, licet pluribus morbis ansam præbeant.

Ut hallucinationum, ita & morositatum duplex est principium, alterum corporeum quoddam vitium, alterum verò animæ ipsius error; sic libidinis morbosæ, seu satyriaseos principium est seminis acrimonia, fibrarum nervearum sensibilitas major; at seminis acrimonia ipsa potest pendere ab usu condimentorum gulæ placentium, liquorum ardentium; ac sensibilitas genitalium nimia potest intendi à lascivis ideis & phantasmatis sæpius animæ oblatis & volutatis; ergo à causis *materialibus* & à *moralibus* non rarò pendent hi morbi; proindeque auxilia utriusque generis ad hos curandos sunt adhibenda, errantque Medici qui auxilia moralia ita contemnunt, ut nullam in institutionibus artis eorum mentionem faciant. Errat maximè *Boerhaave*, & Materialistis favere videtur, cùm in definitione morbi nullam animæ mentionem eâ ratione injicit, quia *corporis statum determinatum idem*, ait ille, *animæ status individue comitatur*; unde sequeretur nullum esse animæ imperium in pathemata, nullamque moralium auxiliorum in arte medicâ utilitatem, quod certè quotidianæ experientiæ refragatur, cùm ex ipso *Boerhaave Aphor. 104*, *quædam auxilia ex mente repetenda sint, ut quæ magnos affectus, ratiocinio, excitemento contrarii affectus, vel divertendo, sopiunt*, & hac arte nimium sanguinis impetum retundunt. Status itaque corporis ab animâ mutatur, nedum status animæ corporis conditionem semper & individue comitetur.

Morositates aliæ sunt pathematis vividis, aliæ verò tristibus, languidis potissimum stipatæ. Pathemata *vivida*, ut ira, gaudium, cupiditas, pendent ut plurimum à fibrarum nervearum robore, tensione, elasticitate nimia, fluidique nervei activitate; pathemata *languida*, ut metus, animi deliquium, tædium, inappetentia, frigiditas, qualia observantur in nostalgia, picâ, morosi, amnesia, videntur pendere ab imminuto tenore medullæ cerebri & fibrarum nervearum, inde in organa distributarum, fluidorumque vappiditate, inertia.

Ad utrum ex hisce principiis morositas pertineat, docent prægressa; etenim si morbum præverint curæ mordaces, vigilæ, lucubrationes,

nes, victus opiparus, usus spirituosorum, aromatum, condimentorum, verisimile est fibras, ficcitate, elasticitate, sensibilitate peccare; sensibilitas cum mollitie & tenuitate fibrarum ponit earum *teneritudinem*, qualis in infantibus, puellis, hysterisque observatur; hinc animi mobilitas, inconstantia, iudicii levitas, ad delirium, metum, desperationem proclivitas. Medicus blandiens, crepundias offerens, spem promissis erigens, cardiacis debiles, castoreo hystericas, vino convalescentes reficit.

Sensibilitas nimia fibrarum cum harum firmitate & robore *irritabilitatem* constituit, qualem in maniacis, irâ percitis, ferocibus, rusticis, phreniticis observamus. Plethora commota, febris acuta, vini usus, dolor summus, commotiones animi tunc excitant, quas phlebotomiâ, victu molli, refrigerante, somno, quiete, tenebris, silentio, narcoticis, extra febrem balneis, fomentis pacare opus est. Quanta sit illa irritabilitas in hydrophobis, in cephalæâ discruciatis? In otalgia, vel levis susurrus; in arthritide incessus supra pavementum; in ophthalmiâ minimus lucis radius dolores, gemitus, anxietates ægri ingeminant.

Anima debilitatis suæ conscia timori, pusillanimitati, deliquio, mœrori se totam tradit; infirmatum tenorem medullæ cerebri incusant Auctores quidam in omnibus animi morbis, ut *Kloekhoffius*: ast meritò quidem in ipsis affectibus, maximè cum videamus hanc pusillanimitatem, mobilitatem animi, pronitatem in risus & mox in lachrymas, deliramenta, imaginationis ludibria supervenire, puerperis largas hæmorrhagias passis, mulieribus morbo chronico, cathartorum repetito usu debilitatis, viris delicatulis quos ærumnæ, studia acriora, vita sedentaria, prodiga feminis ejectio, ptyalismus ab hydrargyrosi, &c, infirmarunt.

Illis conveniunt analeptica, quæ jacturas reparent, victus ex eupeptis, usus vini, quies summa animi cum exercitio moderato corporis, in locis amœnis, animum divertentibus ab objecto mœroris, abstinencia ab omni medicamine evacuante, usu prudenti opii.

In curâ ægritudinum animi, quæ ferè semper cujusdam boni sensitivi cupiditate fovetur, aut mali sensitivi aversationem habent comitem, hoc tenendum Medico, penes nos esse, nisi affectus sit vehemens, illas cupiditates moderari, mentem ad alia bona revocando, ideas novas prioribus oppositas excitando; sic videmus bona physica minori in pretio esse apud eos qui bona intellectualia, ut virtutem, pietatem, scientiam sectantur; Medicus ergo cupiditatum & voluptatum sensitivarum contemptum inspiret ægris, earum noxam, instabilitatem, effectus sanitati etiam funestos enumeret; si verò hac arte dolorem, mœrorem ægri non minuat, ad alterius boni cupiditatem ægrum incitet; sic erotomaniâ affectum amicorum consortio, conviviis, ludis, theatro, venationis, musices illecebris à priori curâ dimoveat.

» Ægro corporeis voluptatibus merso in memoriam revocare decet,
» hominem natum esse qui summæ voluptati consequendæ studeat, quæ
» complectatur usum bonorum omnium singularium quorum quisque ca-

» pax

» pax est; interea locum longè principem tueri bona menti magis » propria.

Apprimè tamen attendendum est, alios hujusce classis morbos à pravâ organorum dispositione pendere, quæ medicaminibus tantùm potest restitui, ut pica ab acido in stomacho latitante, nymphomania ab acrimoniâ feminis; alios verò quos causæ morales producunt, ut pica, quæ ad pallorem pulchritudinis causâ conciliandum excitatur, nymphomania, quæ imaginationis libidinosæ & voluntatis ad voluptatem pronæ effectus est; harum verò causarum combinatio in eodem morbo frequentissima est, unde & physica & moralia remedia simul indicantur.

VII. PICA; *Picaceus appetitus* Rod. a Castro Libr. 3; *Citta* Cl. Lianæo, *Picatio* Barbaris; *Cizza*, *pitta*, *malacia*, ac *chittes* Græcis; *Appétit dépravé*; *goût bizarre*; *appétit bizarre*.

Pica est alimentorum consuetorum averfatio, cum inassuetorum, sanisque insalubrium appetitu.

Duplex itaque symptoma picam constituit, averfatio scilicet & appetitus; primum vocatur propriè *cacositia*, & *apositia*, Latinis *cibi fastidium*, quod si solum sit, & seorsim ab inassuetorum appetitu, vix genus diversum à *nausæa* est, aut ad *anorexiam* proximè accedit; verùm sæpius conjungitur cum absurdorum appetitu; qui enim assueta alimenta averfatur, is ferè necessario ad inassueta recurrit; dico inassueta, alia enim sunt insalubria sanis, ut calx, carbones, acetum, aranæ, pediculi; alia licet minimè sanis insalubria, ita copiosè, intempestivè & ardentè appetuntur, quod apud gravidas accidit, ut si his frui non possint, gravissimè angantur, foetus earum nævis singularibus notentur, observante *Hippocrate*. Novi mulierem quæ ardentissimè appetit, dùm gravida est, panem crassum nigricantem; alteram quæ noctu surgit, ut decem haleces crudos voret; dantur quæ per novem menses tantùm limonibus victitarunt; mitto loqui de iis quæ carnem humanam è vivo homine dentibus avulserunt; nec defuerunt etiam scatophagi, teste puellâ, (de quâ *Zacutus Lusitanus*, *centur.* 304 *libr.* 3.) quæ oleto denegato, anxietate quâdam vexabatur, & cor sibi lancinare sentiebat. *Vide* etiam exemplum in *Etmullero*, de *Picâ*, seu *Malaciâ*, pag. 88.

Ideò averfamur quædam alimenta, vel quia degustata malè sapiunt, vel quia sumpta stomacho displicent; malè sapiunt, quia perversa est salivæ crasis, quâcum miscentur alimentorum moleculæ, antequam papillas linguæ feriant; ex hac verò miscelâ exsurgit sapor ingratus; verùm idem accidit eadem de ratione in stomacho, in quo licet non detur gustus, datur tamen tactus, aut sensus obscurus, qui molestè fert actionem alimentorum simili salivâ, aut succo vitiatorum: hinc averfatio in organo digestionis, ut in organo gustûs; tunc autem homo alimenta vulgaria respuens quærit inassueta, & aliquali instinctu fertur in falem, humum, haleces, succum

limonum, &c, usquequò gratum cibum, aut potum invenerit. Vidi mulierem gravidam, quæ per mensem integrum animo suo revolvebat quid appeteret, & nosse non poterat; appetebat autem anxie quid sibi omninò ignotum; datur itaque certè individui licet ignoti cupiditas, quidquid vulgare adagium contradicat; sic canes ignotum sibi grainen primâ vice appetunt, & detectum avidè vorant; sic recens nati lac ignotum appetunt, ut puberes venerem.

Potissimæ species picæ mihi videntur sequentes.

1. *Pica infantilis*; *Pica des enfans*. L.

Nihil est vulgatius quàm infantes trimi, quadrimi, cacochymi, potissimùm apud plebeios, qui humum, & murorum mortarium pugillatim & clam devorant per menses & annos; non secùs ac aves pulveratrices, ut gallinæ, in sterquiliniis lapillos, arenulas eligunt, quibus indigent ad trituram alimentorum in stomacho cartilagineo juvandam; illi verò infantes debili sunt stomacho, & ad acescentem saburram prono; nativo itaque quodam instinctu ducuntur ad absorbentia terrea, quæ hunc acorem corrigant assumenda, ita ut natura in hoc sibi remedium quærat, ut quærit apud canes in gramine eum in finem vorando, ut vomitu rejectum viscosam sui stomachi saburram everrat.

Quoniam verò ea medicina naturalis insufficiens est, ars medica suppetias ipsi ferre debet, adeoque cathartica, amara, tonica, ut rheum, aloë, vel fenna in infuso amaro, antiacido, ut absinthii, centaurii minoris, chamædryos debent præscribi; dein stomachica vitium salivæ & succi gastrici corrigentia præscribuntur, ut pulvis cachecticus *Hartmanni* ex oculis cancerum, limatura ferri, pulvere cinnamomi, saccharo, &c. Huc pertinet *Pica* à scabie retropulsa. *Ettmuller. Colleg. consultat. cas. 3: Ephem. Nat. Cur. Dec. I. A. I. Obs. 83.*

2. *Pica Chlorosantium*; *Pâles couleurs*. L.

Est illa quæ puellis puberibus, non menstruatis, aut malè menstruatis, cum pallore, animi sæpè mœrore, solitudinis amore supervenit. Excrementitius ille cruor superfluus non retinetur in corpore, quin inde circulatio tardior evadat, quin serum superfluum pravam crasim, sæpiùs pùtuitosam & viscosam, imprimat salivæ & succis digestivis ab eo mutuatis; inde insipida est saliva, iners, fatua, linguam non titillans; inde inappetentia, alimentorum consuetorum aversatio, & condimentorum necessitas; uti cogimur sale, aceto, succo limonum condire, quæ sunt viscosa, adiposa, insipida ad hoc ut gustui arrideant; ita chlorosantes condimenta appetunt alimentorum instar, eaque avidè vorant, sive liquida, ut acetum, oleum, muriam, liquores spirituosos; sive solida, ut piper, sal, haleces, &c, hisque mirificè delectantur; prima posset dici *pica absorbentium*, ista verò *pica condimentorum*.

Docet autem experientia quod restituto martialium ope catameniorum fluxu, & roborato stomacho, ac solidorum aliorum tono, vitiosa hæc saliva

& faburra non ampliùs generetur, genitâque per catharsim expurgatâ, utplurimùm hic morbus sanetur.

Ad melancholiam verò dimittinius morositates illarum, quæ non alimentis, sed singularibus visis, odoratûs objectis delectantur, ut numerandis vitrorum quadratis, tabulatorum tigillis, scalæ gradibus, odorando pulveri, qui verendo cubicula spargitur.

A veneno scabiæ repulsæ, historia *Etmulleri*; à veneno etiam plicæ, seu trichomatis induci picam *Stabelii* observationes docent; à primo verò inducitur prima species; à secundo quænam inducatur ignoro.

3. *Pica Malacia; Envie de femme grosse. L.*

Malacia, Latinis mollities, effœminatio, est habitus suis cupiditatibus indulgendi etiam ratione refragante; *Malacos* Græci vocabant, quos Galli *Enfants gâtés* nuncupant, quod de utroque sexu, & quavis ætate dicimus, quoties ob molliorem vitiosamque educationem, pueri suis voluntatibus præfractè adhærent, nec rationi aures præbent.

Itaque picæ illa species quæ malacia est, propriè ab illo animi vitio procedit; à prioribus ratione originis discrepat, & licet gravidis mulieribus familiaris sit, non minùs sexus virilis, & potissimum ætas puerilis, hac pluries afficiuntur.

Illæ cupiditates non solùm circa alimenta absurda, aut inassueta versantur, sed etiam circa alia quævis objecta. Puer Monspeliensis malaciâ corruptus, languidus, gemebundus, omnem cibum recusabat, & tantummodo vicini cujusdam psittacum noctu dieque sibi dari cupiebat prece & pretio; mater gnati vitam ab hujus psittaci esu pendere existimans, psittacum sibi comparat, occidit, & assatum filiolo charissimo offert; iste verò vehementius ejulans clamat se velle psittaci cantum audire; talis est malacia; talis erat morbus ejus fœminæ quæ pistoris humerum manducare ita vehementer ardebat, ut quovis pretio maritus coactus fuerit ab illo pistore obtinere, ut conjux duobus morsibus sibi satisfaceret, & ægritudini suæ alias insanabili hoc remedium optaret. Plura exempla apud *Sennertum* sunt obvia. Quare verò gravidæ hac malaciâ sæpè detinentur, duæ possunt afferri rationes; prima est vitium salivæ tum à feminis virilis aurâ infectæ, tum à suppressis catameniis, ut in chlorosi, vitiatæ; altera ratio est moralis, recens nuptæ molliùs à parentibus educatæ, mariti & non rarò totius familiæ, prolem avidissimè expectantis, blandimentis ita vitiantur, ut quidvis sibi licitum esse persuasum habeant, & ob averfationem ciborum assuetorum à primâ causâ ortam, continuò animum ad alia inquirenda versent, cupitisque utut absurdis præfractè potiri velint; tanta autem est hæc cupiditas, ut in proverbium abierit *nihil gravidæ denegandum esse*, ex repulsâ foetum ejus objecti cupiti notas gestaturum; atque hoc mirum est quod ab alimentis illis inassuetis, aliàs sæpè noxiis, vix unquam illæ lædantur; malacia verò non solùm primis quatuor mensibus graviditatis, sed non rarò ad finem ejus extenditur, totoque illo tempore viscosum mucum, insipidum, aut nauseosum manè & jejuno ventriculo quasi tussiendo eructant ex faucibus

& stomacho, salivam mucosam saporis fatui, eamque copiosam excernunt, animo debiles, delicatulae, fastidiosae, molles sunt; ad hoc genus morbi juxta *Calium Aurelianum* attinet etiam horrenda cupiditas, quam maltachismum vocat.

Pica gravidarum differt ab aliis, 1° quod gravidæ edulia inassueta, sed non absurda vorent; 2° quod nunc istud, nunc illud appetant; 3° quod ab his vix unquam lædantur.

4. *Pica abscorbuticorum.* L.

Sunt plures qui medicamina sibi convenientia appetunt, quos Medici inter picantes numerant; eorum verò plurimi appetunt alimenta antiscorbutica, acrimoniæ sanguinis ad putre & alkalinum vergentis antidota, fervori sanguinis extinguendo apta. Sic novi puellam quæ edentula erat à vitio scorbutico, quæque per sex menses & ultra pomis tantum clam vescabatur, quo certè cibo vix quidpiam aptius ad scorbutum sanandum. Novi nobilem fœminam quæ hemiplegiâ imperfectâ scorbuticâ laborans toto anno invitis remediis à Medico præscriptis pejus habebat; autumno verò rure degens pyra immatura à Medico prohibita in cibum frequenter adhibens, robur & sensum partium recuperabat: scorbutus autem adeo obscurus erat, ut ipsum Medicus ordinarius non suspicaretur; ast deinde filii duo & maritus scorbuto perierunt. In hunc censum revoco bene multos qui simili acrimoniâ ex fervore sanguinis affecti limones, aurantia vorant, acetum affatim bibunt, similiaque quibus olim Medici consuetorum inappetentiam, pallorem, obstructions tribuebant; cum meo judicio ea esculenta & potulenta ægritudinis latentis sunt medicamina, quorum tamen usus arte medicâ melius quàm à naturâ dirigi potest. In morbis chronicis pauci sunt qui spem sanitatis recuperandæ non foveant sumptis verè cerasis, vel autumno manducatis uvis, nec diffitendum est quin hæc sint ipsis non rarò saluberrima medicamina.

5. *Pica voluntaria; Envies bizarres.* L.

Ea est quæ ab amicarum consilio contrahitur; puellæ si quidem plebeix & rusticæ non paucæ ab amicis quandoque suadentur nihil esse aptius ad album & decorum colorem sibi conciliandum quàm carbonibus, pulvere, muriâ, aliisque absurdis uti, unde stomachus labefactatur, obstructions generantur, catamenia supprimuntur, & assuetudo sensim invalescit, quæ talia etiam sordidiora deinceps vorare coguntur. Puella mihi fassa est se olim delectatam esse latrinarum crustâ muris adhærente: hæc est pica scatophagia *Helmontii* p. 271. *Zacutus* noverat puellam quæ per inscitiam cum oleti sui pauxillum degustasset, sensim magnæ copix assueverat, ita ut jam totâ vitâ esset suavissimum alimentum, quo non poterat sine ægritudine carere; altera salis libras duas multoties intra diem ingerebat, unde inciderat in diarrhœam biliosam, à quâ pica, à parentibus objurgata, & sumpto lacte caprino chalybeato, convaleuit, *Zacut. Lusitan. Centur.* 3^a observ. 104 & 116. Notum est Hottentotos totâ die in vorandis propriis pediculis occupari; hic usus apud eam gentem invaluit, ut apud alios locustis vesci, de quo

quo affectu videatur *Malis in Classe X.* & historia itinerum de Hottentotis & Acridophagis.

Maxima pars Auctorum tribuit picam vitio humorum ventriculi, vel salivæ; ast haud dubium est quin etiam error iudicii & voluntatis primario inculpandus sit, non verò in omni specie, sicut contendit *Diemerbroeckius Anat. lib. 1. cap. 6.*

Stratagemate utendum est ad curandam picam, scilicet miscenda cum iis quæ appetunt medicamina amara, aut emetica, aut cathartica, quæ picantes ab horum esu deterreant.

6. *Pica simulata.*

Vidi duos circulatores qui ut fucum facerent plebi, questûs sui gratiâ, pluries in die septem, vel octo lapillos nucis ferè magnitudine, alter totidem, & præterea notabilem copiam saxi cochlitis, quo urbs Monspeliî structa est, vorabant; ipse commoto alterius abdomine calculos illos exploravi; an vomitu eos rejiceret non potui certò comperire, videbantur tamen calculi in intestinis, & ultimus lithophagus pro homine fero, seu sylvestre prædicabatur, ac lapidibus & aquâ vitæ tantùm victitans; sed quid non mortalia pectora cogit lucri utcumque exigui cupido! Dantur etiam vitrivori, cultrivori, seu qui scyphos vitreos, cultellos, &c, vorant non sine periculo, ut admirationem adstantium excitent.

VIII. BULIMIA; *Faim canine.*

Ineptè, ut advertit *Doctus Menjotius*, vertitur hoc verbum per *famem bovillam*, quo magna fames propriè Græcis significatur, *Boulimiasis*, *Boulimos* & *Cynorexia* Græcis; *Phagedæna* Cælii Aureliani, non Galeni; *Lycorexix* quibusdam; *Bolismus* Gordonii; *Palulimos* Plutarchi Symp. *Fames canina*, *lupina*, *bovina* Scholasticis. Ægri vocantur *Famelici*.

Bulimia est fames nimia respectu virium digestivarum stomachi, seu appetitûs majoris alimentorum copix quàm quæ digeri possit.

In fame sanâ eam copiam alimentorum sumimus, quæ in pastuum intervallis digeruntur; in anorexiâ vel minima fit ciborum etiam delectus, seu gustus consulitur attentè antequam cibus ingeratur, & hic ciborum delectus *appetitum* gallicè dictum à fame distinguit; in Boulimiâ nullatenus consulto appetitu, vel brevissimis vel solitis intervallis plura appetuntur, & ingeruntur, quàm quæ digeri queant.

Quantitas alimentorum quæ quotidie potu aut cibo ingeritur est circiter vigesima quinta pars ponderis hominis, si sanitate fruatur; hujus dimidia pars urinæ, altera perspirationis viâ exhalat, excepta vigesimâ parte assumpti quæ sub formâ fecum amandatur. Hieme non major est quantitas assumptorum quàm æstate; sed major est tantùm ratio solidi ad liquidum assumptum. Monspeliî adolescentes circiter 72 uncias, scilicet 46 in prandio, 26 in cœnâ assumunt: ratio media esculenti ad potulentum est 1 ad 2.

1. *Bulimia canina*; *Cynorex* Græcis; *faim canine*. A.

Est ea species in quâ magna alimentorum copia appetitur, ingeritur, & indigesta vomitione rejicitur.

Pendet ab speciali acrimoniâ succorum digestivorum & irritabilitate stomachi, unde sensatio molesta, quæ cibis sedatur paulisper, unde fames; sed illi succi digestivi nec ad molem assumptorum dissolvendam pares sunt, nec stomachus nimis irritabilis sufficienti tempore assumpta retinet, unde vomitio indigestorum.

Vigente hieme in locis nive conspersis hic morbus sæpius accidit, maxime si victus ex cibis acribus concurrat; morbus hic, si quartanæ, asciti, aliisque morbis chronicis superveniat, funestus est.

Curatur per medicamina sedantia & acrimoniam corrigentia; cathartica & emetica facile dysenteriam aut choleram excitant, nisi sint mitissima, & non nauseosa; anteponantur itaque aquæ acidulæ, tamarindi, cassia. Corrigentia sunt vel absorbentia, ut creta, oculi cancrorum, corallia; fortè etiam alkalina, ut oleum tartari aquâ multâ temperatum, maxime si ad acidum vergant rejecta; vel sunt oleosa pingua, ut butyrum, ferum lactis, lac ipsum, oleum recens amygdalarum: demùm narcotica irritabilitatem stomachi sopiunt, ut vinum meracum, theriaca, crocus, laudanum, & si fas est, *Gesnero* innuente, utendum levissimo infuso seminum *Belladonæ* in vino. Pilulæ ex aloë optimè successerunt *Foresto*; ambra grisea ad grana quinque vel sex *Riverio* laudatur.

Boulimia morbus est chronicus lenteriam, atrophiam, ascitem demùm inducens.

2. *Boulimia cardialgica*; *Fames bovilla* Scholarum; *Boulimus* Ettmulleri, *faimvalle* Hippiatorum. A.

Est species boulimiæ quæ potissimum cardialgiam, imò frequentes syncope inducit, in quâ ægri paucis alimentis sunt contenti, sed ea utcumque pauca non digerunt, & continuis leipothyiniis vexantur; prægrandis appetentia, quia intensa est cupiditas ciborum; interea paucio alimento satiabilis in cibi fastidium & leipothymiam brevi desinens; sic definitur à *Menjotio dissert. de Bulimo*.

Aggreditur eos qui per nivosa loca iter faciunt, ut *Bruti* ac *Cyri* militibus accidit. Definitur ab *Avicennâ* fames membrorum cum satietate ventriculi; pendet scilicet ab inanitione corporis, & ut aiunt, venarum sectione; interea dum ventriculus malè se habet, illicò satiatur, nec ingesta valet digerere. Juxta *Hoffmannum* est perpetua leipothymia ortum habens ex magnâ fame, seu ex magnâ ciborum indigentia, consentitque *Galenus*.

In hac boulimiâ stomachus irritabilis est, dolet & facilè convellitur, unde celer assumptorum immutatorum egestio, seu lenteria huic sæpe se comitem addit; hinc quidam scholastici lupinam famem vocarunt seu *Lycorexim*, sed frustra distinctam speciem faciunt.

In boulimiâ istâ analeptica, cardiaca & antispasmodica indicantur; cardiaca

diaca quidem dùm urget animi deliquium, in quo casu vinum offæ mixtum laudatur, nec non theriaca: pro analeptics juscula ex pullo, oryzâ, cum capite papaveris; panatellæ tenues ex micâ panis & carne pulli, jus vituli cum micâ panis, pisces, gelatinæ, amygdalarum lac; testudinum juscula *Hecqueto* arrident, deinde verò lacticia, denique laudanum. Multi mirantur, pauci intelligunt cur *Hippocrates* phlebotomias repetiit in hoc morbo, donec æger atrophus, & famelicus exsanguis fieret; an Gastritis imminebat?

3. *Boulimia verminosa* Tralliani. *Morbus Epidemicus Saragussæ fames dictus* Foresti libr. 21, observ. 28. D.

Hæc species fovetur à lumbricis, tæniâ, aliisve infectis in ventriculo hospitantibus, cibum quidem paucum suffurantibus, sed pabulo suo ventriculum irritantibus, inde oris foetor singularis, febricula, nausea, dolores vagi, punctorii, in abdomine, rubores fugaces faciei, cardialgia ex reptatu lumbricorum in œsophagum ad nares usque, diarrhoea, stridor dentium, sopor, ejulatus, &c: boulimia ante pastum est intensior, ea pro vermibus ætate ac magnitudine urgentior est ac tæniam maximè designat.

Vide historias in *Zacuto Lusitano* libr. 2 *Medicin. princip.* *Schenckii* libr. 3, observ. 27.

Infiniti Saragossæ moriebantur hoc morbo, cùm demùm ope boli armenæ vermes copiosi ejecti sunt, & salus restituta est. Numquid absorbens illud acido-dulce vermium pabulum correxit; Alii curati sunt amaris, aloeticis, quidam sylimbrionis aquatico, cujus ope tæniam rejecerunt. Oleum nucum recens quovis mane sumptum ad uncias quatuor, superbibendo vini Hispanici haustum tæniam sæpius enecat.

4. *Boulimia esurigo; Voracité.* L.

Est species famis intensæ, quæ vix est morbus. Ægri duplum, imò triplum consuetæ ciborum copię sumunt & digerunt; quod accidit gravidis, vegetis, & gulosis, nec non adolescentibus exercitatis, ut venatoribus, militibus fame exinanitis. Mihi ab hemitritæo olim revalescenti per mensem accidit illa boulimia, quâ ex macie summâ citò in corpulentiam mutabatur meus habitus, interea dùm perspiratio mea odorem moschi intolerabilem referebat. Hoc morbo diù vexabatur *Rondeletius* condimentis nimis usus. Laborabat etiam miles, cui ad anorexiam curandam absinthium præscripserat *Riverius*. De usu kinkinæ in Tertianâ famelicâ vide *Ramazzinum* *Constit. ann.* 1690 n° 10.

5. *Boulimia addephagia* Nenteri tabul. 174, cap. 8.

Est fames summa & voracitas infantum circa quartum annum & ultra cum atrophîâ, sæpe diarrhoeâ, pallore, abdominis intumescentiâ seu phisconiâ, virium imbecillitate, carniū flacciditate; quæ quidem verminosis affectibus sæpe stipatur, aliàs verò sine illis eos infestat, & nisi regimini debito adstringantur, in diversos morbos conjicit.

Ea addephagia Rachitidem etiam comitatur. Vide curam phisconis in *Sauvages Nosologia Methodica*. Tom. II. E e fantum

fantum & rachitidis, quæ repetenda ab usu martialium, rhei, cinnanomi, chinæ, &c.

6. *Boulimia convulsorum* Muller. de morbo spasmodico disputat. Halleri tom. 1, pag. 79.

Non solum in convulsione epidemica Brandeburgensi anni 1741 in statu morbi aderat fames canina intensa tanta ut in ipso convulsionum paroxysmo ægri digitorum ministerio destituti esculenta in stragulis posita inclinato corpore labris & ore brutorum instar avidè deglutirent; sed etiam in epidemia convulsiva à *Willisio* & in altera à *Buddæo* enarrata, imò in eclampsia typhode quam *Sennertus* refert ad annum 1597, quæque cum prioribus & raphania convulsione idem morbus esse videtur; in harum altera lumbrici quidem vomitu rejecti sunt; verùm restat inquirendum num ab alio principio hæc boulimia repetenda sit, an fuerit effectus tribuendus fecali rubiginoso? Illa boulimia referente *Sennerto* lupina erat, seu cum diarrhœa. Boulimia quidem convulsionem raphaniam subsequens seminibus raphanistri pani commixtis hodie tribuitur.

7. *Boulimia ab acidis*, Mercurialis de ingenti fame p. 365.

Cognoscitur aciditate oris, corrosione stomachi, vomitione pituitosa, acida, sitis carentia, habitu corporis melancholica; Curatur refrigerantibus, absorbentibus, sale tartari.

IX. POLYDIPSIA; *Soif excessive. Sitis morbosa* Bonet. *Se-pulch.* Tom. 2.

Est potulentorum appetitus immodicus.

Procedit à sensatione siccitatis aut falsedinis & fervoris in ore, ad quam sublevandam potulentis indiget natura. Interea prava bibendi consuetudo, potissimum extra mensas, huic symptomati ansam præbet, qui mos pueris & puellis sæpe familiaris dum cubitum eunt, ipsis multa incommoda procreat, digestionique potissimum officit, unde pallor, chlorosis.

Polydipsia rarò morbus est, sæpius tantum morborum aliorum est symptoma secundarium seu minùs præcipuum, unde varietates sequentes desumuntur.

a *Polydipsia febrilis; sitis febrilis* Boerhaave *Aphor.* 613; *soif des fébricitans.* B.

Sitis intensitas sub pari sensibilitate est in ratione siccitatis, fervoris, & falsedinis salivæ; verùm in febribus potissimum acutis biliosisque, ut in tri-tæophyâ ardenti, in tertianâ duplici, ubi maxima perspiratio, cathartico-rum usus, diarrhœa biliosa, aqueum laticem sanguinis absumpsere, est magna salivæ siccitas; ob tritum continuum vasorum, & extricationem partium ignearum & alkalescentiam cruoris est magnus fervor in paroxysmis; denique ob principiorum salinorum vehiculo destitutorum concentrationem, eorumque copiam sensim in febre crescentem, ut probant *Langrishii* experimenta, est maxima falsedo; non mirum ergo si febres acutas ea polydipsia

dipsia comitetur, bibendique necessitas urgeat ad sanguinem diluendum, fervorem temperandum, acrimoniam demulcendam.

Si subitò sine ratione evidenti cesset sitis in illis morbis, signum est sentiendi facultatem feriari, quod à paraphrosyne, comate, aut debilitate summa potest oriri, sed vulgò à paraphrosyne febrili oritur. Si sensim sine ullo delirii signo, cum pulsus minori frequentia sedetur sitis, signum est paroxysmum febris fervoremque mitigari, & ex cruore jam resolutum serosum laticem, ex glandulis oris salivam, segregari.

Remedia sunt 1° quæ siccitatem tollunt, adeoque salivæ, sanguinisque viscositatem diluendo minuunt, ubi calida præstant frigidis salivam coagulantibus; huc aqua formæ potus, vaporis, fomenti, gargarismatis, epithematis, &c, maximè verò aqua in qua vegetabile quoddam saponaceum, nitrosum, decoctum vel infusum fuerit, ut decoctum hordei, avenæ: 2° quæ fervorem extinguunt, ut acida, vegetabilia, qualia acetosa, oxalis, ribes, limones, aurantia, granata, poma, cerasa, ex quibus syrupi, aquæ, gelatinæ parantur, nec non fossilia, ut nitrum, sal prunellæ, acidum salis, sulphuris ad gratam aciditatem, in magnâ aquæ copia: 3° quæ acrimoniam demulcent, ut emulsa, farinosa, decoctum hordei, cremor oryzae, emulsionem ex seminibus cucurbitarum, lactucæ, papaveris, serum lactis.

Si summa debilitas concurrat cum siti, conveniunt vinum, acetum, cerevisia, aqua vitæ & similia; quoniam verò sitis imperat potum hinc necessarium, ea non est narcoticis supprimenda; ubi verò tussis adest, licet acuta sit febris, ut in pleuritide, sitis exigua est vel nulla, non minus potus diluentis summa est necessitas.

b. Polydipsia hydropica. C.

Ea est quæ ascitem, phlegmatiam, hydrothoracem, nec non quæ diabete, hydropemve ad matulam comitatur; quæque procedit ex aqueo latice sanguinis amisso, vel in cavum quoddam derivato, vel sudoris lotiive formæ excreto.

In hisce morbis sitis intensitas sequitur salivæ siccitatem, ejusque acrimoniam; acrimonia verò siccitati respondet, quippe principia salina, sero destituta, concentratiora, adeoque fortiora evadunt.

In siti asciticorum compescendâ cavendum est ne copioso potu aqueo, inertis, solidorum laxitas & extravasalis feri copia crescant, adeoque vel illa sitis viriliter toleranda, aut frustranda est. Sitim frustrantur, & temperant frustula fructuum acidorum linguæ imposita, gelatinæ seu rob cerasorum, cydoniorum, grossulariæ, limonum, syrupi de agrestia, de limonibus, globus plumbeus ore detentus, ptisanæ leviter aperientes ex radice graminis, acetosæ, fragariæ.

In siti à diabete, dysuriâ, serum lactis acidulatum, lac cum aquâ calcis mixtum, indicatur.

c. Polydipsia fluxuum. L.

Fluxus in quibus polydipsia frequentior & intensior est, sunt dysenteria, diabetes, diarrhoea biliosa, ptyalismus, ephidrosis immodica, &c.

Dysuria à vesicantibus excitat polydipsiam. Nil tam citò post adhibita vesicantia supervenit quàm sitis cum linguæ ariditate, quæ quandoque tanta est, præsertim in ægris adulti temperamenti & mente non alienatâ, ut quibuslibet remediis temperari vix posset, præterquam continuo aquæ gargarismo; durat hæc sitis ita vehementer per triduum circiter, prout scilicet seriùs aut citiùs, parciùs aut uberiùs acres cantharidum sales è massa sanguinis fuerint separati; deinde sensim remittit; eamque appellare solet *situm vesicantium Baglivi de incommodis ab usu vesicantium cap. 2.*

In Ischuriâ ob miscelam urinæ cum sanguine supervenit sitis inexplebilis cum ardore summo, linguæ ficcitate, unde loquela impedita; deinde paraphrosyne cum tremore sitim extinguit & mors in promptu est: sedatur hæc sitis potu nitrato & medicamentis ischuriam tollentibus, ut balneis, femicupiis, fomentis.

d. *Polydipsia à veneno; à morsu dipsadis ex Lucano; à calce vorata. A.*

X. ANTIPATHIA; *Antipathie.*

Est quorundam objectorum tanta averfatio, sæpiùs nativa, ut ex eorum gustatu, odoratu, visu, tactu, vel auditu homo gravissimas leipothymias, vomitiones, spasmos, similiaque symptomata patiatur.

Harum averfationum vel motiva quædam cognoscuntur, vel nulla; prioribus accenseri possunt averfationes rerum quæ perniciem afferre possunt, vel quæ sensibus injucunda vulgò sunt. Sic horror cadaverum, operationum chirurgicarum, suppliciorum reis inflictorum, sanguinis effusi ex naturali commiseratione oritur. Sic horror gladii nudi quo *Jacobus primus* Anglorum Rex laborabat, tonitruum qui diarrhoeam & leipothymias multis incutit, procellarum, serpentum, araneorum, oritur à metu nimio quidem, sed tamen excusabili, rerum verè noxiarum, aut quæ vulgò noxiæ censentur.

Antipathia etiam casei, anguillarum, panis, vini, fragorum, ovorum apud eos qui quondam ab eorum usu malè habuerunt, v. g. qui lac nutritis caseosum, congruatum, cum suo gravi damno quondam hauserunt, qui ab his cibis inopportunè aut copiosè assumptis aut vitiosè præparatis læsi fuerunt: hæc, inquam, averfatio, utcumque nimia, ex confusâ anteaكتورum memoriâ & metu similium damnorum intelligi potest.

Verùm sunt aliæ antipathie quæ non nisi ex singulari, ut aiunt, hominis idiosyncrasiâ solent deduci; seu, ut clariùs loquar, quarum nullum motivum, nisi divinatione quadam cognoscitur, ut antipathia felium, murium, rosarum, ranarum, &c: an effluvia ex his manantia cum humoribus hominis ea exhorrescentis combinata quidpiam tertium constituunt, quod ipsis nocivum & venenatum est, uti mercurius cum acido marino chunice junctus constituit sublimatum corrosivum? an aniles fabulæ men-

tem infantis præoccuparunt circa horum objectorum nocumenta, ut accidit multis circa sagas, larvas, lemures, objecta merè imaginaria, & circa venenum vespertilionum, serpentum vulgarium, scarabæorum, &c, quæ omni noxâ carent?

Antipathia humana Zwingeri dissertat. 1^a.

Licet sint antipathiæ odorum, colorum, sonorum, saporum, &c, quarum plurima exempla congeffit Ill. Auctor in hac dissertatione, parvi refert eas sigillatim distinguere, cum simul concurrant, & qui v. g. casei saporem odit, ejus visum non toleret & odorem utcumque latentem incredibili narium sagacitate detegat & abhorreat. Ex his antipathiis vita hominum sæpe misera millenisque incommodis obnoxia evadit, adeoque illæ prævertendæ sunt; & si fieri possit, sanandæ. In puerili ætate hæ antipathiæ sæpius oriuntur, & crescente ratione plures evanescent. Puer qui caseum impensè oderat, ita ut ex paucis ejus granis cibo alteri jucundo permixtis & deglutitis ferè in convulsionem incideret, deinde ætate maturior sensim huic non sine summâ animi contentione degustando assuevit; & hodiè illum avidè deglutit.

In sexu foemineo horror tonitruum, operationum chirurgicarum, quorundam medicaminum difficillimè superatur, quia præjudicia ab animis nullâ philosophiâ imbutis vix eluuntur, sed si maturè physices studio incumbamus, si rationem excolamus, facilè intelligemus non magis à fulminibus quàm ab aliis periculis vulgò prætervisis, ut à domuum ruinis, timendum esse. Si operationum chirurgicarum in quibusdam casibus utilitatem, imò necessitatem cognoscamus, ab illarum aspectu minùs turbabimur. Si serpentes, salamandras, bufones manibus tractare audeamus, illa passere minus esse noxia experiemur, & sic ridiculo illo terrore liberabimur.

XI. NOSTALGIA, dicitur à Græco *Noftein* redire, & *algeia* mœror; *Philopatridomania* Harderi; *Pothopatridalgia*, *Nostomania* Zwingeri Diff. 3; *Nostrassia* quorundam; *Heim-Wehe* Helvetis; *Maladie du païs*.

Est genus morositatis quo peregrini ad parentes & patriam suam reverti tam intensè cupiunt, ut reditu denegato, mœrore, agrypniâ, anorexiâ, aliisque gravibus symptomatis divexentur.

Nostalgia simplex est vel complicata, utraque aggreditur juvenes molliùs in parentum sinu educatos, qui primâ vice peregrinantes, vel adversam fortunam, vel morbum incurrunt, & amicis orbati patriæ suæ delicias mente revolvunt, earumque desiderio tantò majori tenentur quò pejus habent, ut si à sociis pro rudibus habitis illis ludibrio sint, si ob linguæ, morumque differentiam, soli vivere cogantur, hinc alto mœrore detenti omnem societatem fugiunt, nemini suæ ægritudinis causam declarant, anorexiâ, pervigilio, astheniâ, aliisque gravibus symptomatis extenuantur.

I. *Nostalgia simplex*. D.

Est illa quæ nullo morbo gravi accedit, licet symptomata diversa secum adducat, scilicet mœstitiam, solitudinis amorem, taciturnitatem, cibi & potûs aversionem, virium prostrationem, febriculam vespertinam. In Nosocomio Monspeliensi pluries observata est in corpore Nostalgicorum una aut altera macula liveicens. Vidi puerulum mendicorum filium, cuius proinde patria erant tantum trivia & viæ publicæ, qui parentibus suis orbus hoc morbo laborabat. Rarissimè Philatri Monspelienses hunc morbum experiuntur, quia in numerosâ amicorum societate, facilè parentum suorum obliviscuntur, quandiu voluptatibus sectandis eis copia sufficit. Apud milites Helvetos, cum à patriâ exceßerunt, frequens est hic morbus, & olim eâ de causâ plurimi castra deserebant; erat autem cantilena Helvetiæ delicias revocans, quæ ipsos in hunc affectum deducebat, quam deinceps repetere sub capitis pœnâ prohibitum est. Hanc vide apud *Zwingerum*.

Curatio ex auxiliis moralibus solùm est repetenda, ut ex amicorum consuetudine, ludis, theatris, comestationibus, sufficienti nummorum copiâ; sed si paulò gravior sit morbus & illis remediis resistat, unicum auxilium est reditus in patriam; licet enim ægri prostrati, debiles, vix è lecto surgere possint, cum certa spes est se in patriam reversuros esse, mox meliùs habent, vires resumunt, & in ipso itinere sæpe sanantur: pauperuli verò quos è nosocomiis educere & apud se recipere non possunt parentes, aut qui parentibus orbi sunt, ferè omnes hoc morbo moriuntur, atque auxilia chirurgica & pharmaceutica saltem inutilia sunt, evacuantia verò omnia ipsis noxia.

2. *Nostalgia complicata. A.*

Est illa quæ synochum, tertianam, tritæophyam, vel aliam febrem comitem habet, in cuius quidem curatione summa virium conservandarum debet haberi cura. Si quis ex febrium paroxysmis nausæâ, vomitu, anorexiâ, concluderet faburram continuò præsentem, & è primis viis eliminandam, is potius animam foras ejiceret quàm totam quam fingit sibi faburram. Ad kinkina confugiendum est; emulsiones cum sufficienti narcotici dosi vespere sunt exhibendæ, & non solùm proxima spes redeundi in patriam ipsis facienda est, verùm etiam utcumque æger sit debilis, & febri correptus, vel rhedâ, vel lecticâ ad parentes suos est dimittendus, quippe hic solus itinerationis apparatus proximus plus valet ad morbum abigendum quàm omnia remedia vulgaria; sunt etiam qui perspectâ libertate patriam suam repetendi, ex hoc solo illicò convalescunt, & nostalgiâ liberantur, licet patriam suam non repetant, saltem ægri ferè in medio itinere vires, & paulo post sanitatem recuperant.

3. *Nostalgia simulata*, De Meysercy Malad. des Armées, n° 25; p. 109.

Dignoscitur dolus ex pulsûs robore, æqualitate, faciei nitore, colore sano, fame, metu diætæ tenuis, phlebotomiæ & catharseos aversione;

ex cognito motivo vero quo militiam effugere cupiunt & missionem impetrare.

XII. PANOPHOBIA; *Thorybos* & *phobos* Hippocrat. Aphor. 24, S. III; *Panicophobos* Herodoti Lib. VII; *Pavor nocturnus* & *pavor in somno* Sennert. cap. 8 de morbis infantum; *Panophobia infantum*; *Pantophobia* Morgagni Epist. VIII. 28; *Conturbatio*, *consternatio*; *Terreur panique*; *Frayeur nocturne*. *Ægri Pantaphobi*, & *Omnipavi* Cælio Aureliano Acut. Lib. III, cap. 12.

Hic morbus est infantibus lactentibus familiaris, dum somno sepulti febricitant, sudant, gemunt, aut evigilando clamant, tremebundi, perterriti, & ferè convulsi ob phantasmatum terrificorum aut spectrorum in somno visorum imaginationem.

Hic morbus, si gravior evadat, eclampsiam aut epilepsiam potest inducere. Accidit etiam juvenibus pueris, qui aniles servarum fabellas de larvis & lemuribus noctu vagantibus avidè exceperunt, quique deinceps vel dormiendo, vel in tenebris soli has ideas refricando summo terrore percelluntur. De Cura vide *Tissot Avis au Peuple* § 522.

In lactentibus hic morbus ferè semper pendet à saburrâ ventriculi, seu à lacte vitioso copiosius assumpto, & ideò præscribuntur levia cathartica, ut oleum amygdalarum, syrupus de rosis solutivus, vel etiam opus est ut ipsa nutrix alumni loco purgetur: verum crediderim id sæpius evenire à stragulis densioribus aut ab aëre calidiori circa cunas undique clauso & non renovato, quo quidem nihil est aptius ad febriculam excitandam & sanguinem versus caput determinandum; memini me nunquam somniis iisque terrificis magis divexari solitum fuisse quàm cum stragulis aggravabar, aut cum subitò nocte tempestas serena & aquilonaris mutabatur in calidam, humidamque, austro flante.

1. *Panophobia verminosa* Benivenii. A.

Est pavor infantum nocturnus à vermibus oriundus; materies verminosa sanguinem inspissat, quo, si in cerebri vasis hæserit, insomnia possunt excitari; maximè verò terrifica phantasmata à reptatu vermium intra œsophagum ascendentium ac quasi præfocantium determinari possunt, unde præter cathartica & absorbentia debent anthelmintica præscribi.

2. *Panophobia hysterica*; *Terreur panique de vapeur*. L.

Nihil est vulgatius hoc symptomate apud hystericas, & hypochondriacos, si baculus delabatur, si fores ex improvviso pulsantur, si suspenso pede quis earum cubiculum ingrediatur, illico terrore, palpitatione cordis, pallore, lipothymia corripuntur: a fortiori verò non solum si tonitrua explodantur, si coruscent in cælo fulgura, sed si offerat se visui aranea, vespertilio, scarabæus, scorpius, illæ præ metu fere animo relinquuntur. Duo sunt itaque horum terrorum principia; primum est ea nervorum sensibilitas & teneritudo quæ à levissimâ impressione lædatur, qualis est in otalgia.

giã sensibilitas nervi acoustici, ita ut vel minimo sono dolor auris intendatur, vel in retinã inflamatã quam lux minima instar fulguris irritat. Secundum principium est philautia exquisita seu vitæ & voluptatis amor nimius, ita ut vel minimam læsionem perpeti nesciant, vitæ voluptatibus affluenti assuefactæ & molliùs quàm par est educatæ: Hanc sensibilitatem adaugent debilitas corporis à morbis prægressis, à sanguifluxibus potissimum, ærumnæ, sollicitudines, animi contentiones; auxilia verò sunt eadem ac hysteriæ.

3. *Panophobia phrontis* Hippocratis; *La Maladie appelée Souci ou Terreur panique*, Le Clerc, histoire de la Médec. pag. 176. L.

Ægri inquieti sunt admodum, cœtus & lucem fugiunt, obscuritatem amant, cuncta verentur, tumet his extrorsum diaphragma, timent vel levissimum sui corporis attactum & dolent; insomnia terribilia patiuntur, præcordiis quasi infixam spinam sentiunt & identidem vel mortuos, vel objecta terrefactientia sibi videre videntur. Hæc species hypochondriaca vel hysterica videtur.

4. *Panophobia à rabie*, Morgagni Epist. VIII, 27. A.

Ea est quæ à viru hydrophobico latente dependet, quæque non circa aquam & aërem, sed circa omnia objecta versatur.

Senex vegetus, qui ante tres menses cane rabioso demorsus fuerat, viginti diebus antequam hydrophobia corripereetur & biduo post moreretur, minis & verberibus à quodam exceptus, ex eo tempore cepit miro atque insolenti timore agitari, ut non modò quidquid increparet semper contremisceret, sed & quicumque ignotus occurreret proditorem continuo eum putaret, & si quò posset aufugeret aut latebras quæreretur; ad hæc luminis & aquæ demum horror accessit, cum in nosocomium importatus est, in quo biduum vixit. Inventus est ad summum pharyngis quidam rubor; arteriæ erant inanes, pulmones posticè gangrænosî, ubique sanguine nigro turgidi; cerebrum non siccius solito.

XIII. SATYRIASIS; *Satyriasmus* P. *Æginetæ*; *Priapismus* vulgi; *Satyriase*.

Est morbus viris proprius, cujus præcipuum symptoma est effrænis impudensque veneris cupiditas cum libidinosa penis tentigine.

Differt à priapismo, si *Aretæo* fidem adhibeamus, quòd satyriasis sit morbus acutus, intra septem dies ægros è medio tollens, & libidinis voluptate stipetur erectio; verùm dantur species chronicæ ab illâ multum diversæ, quæ non nisi initio libidinis sensum inferunt, deinceps verò molestissimæ evadunt, adeoque ad priapismum proximè accedunt; de his judicent qui plures observationes habuerint.

1. *Satyriasis acuta* Aretæi cap. 11, lib. 2. A.

Satyri Baccho sacri arrecto pene figurantur. Est autem morbus qui laborantis penem excitat, erigitque, atque ob Dei figuræ similitudinem

Satyri

Satyriasis nuncupatur; est autem inexplibilis coëundi appetitus; verum neque, si ad veneris opus accedant, quidquam juvantur, neque multo, assiduoque concubitu sedatur arrectio. Convulsiones autem omnium nervorum fiunt, & tendinum distensio & inguinum, partisque ejus quæ inter inguina & femem est, (*plechada* Græcis dictæ) genitalium præterea inflammatio & dolor; in facie rubor inest, & sudor roscidus, porro ipsi ægri sese incurvant & comprimunt; quiescunt tristes, utpotè calamitatem suam gravatim ferentes; quòd si hominis verecundiam id malum superet, turpiter admodum linguâ intemperantes efficiuntur; intemperantes quoque in alvo (flatibus) exonerandâ, in venerem lascivientes, menteque indecenter titubantes, nam se continere nequeunt; siti laborant, pituitam largiter evomunt, quoniam labris spuma infidet, ut hircis libidinosis, quin etiam haud absimilis odor est; lotium post longam retentionem effunditur album, crassum, genituræ simile: alvus resolvitur, costæ & axillæ sponte pruriunt, ac titillantur; convelluntur, à cibis abhorrent; sed cum eos assumunt, rapaciter assumunt; conturbantur: sin ad interitum ægritudo spectat, inflantur, venterque in tumorem effertur; tendines & lacerti omnes contenduntur, ægrè admodum corpus movetur, membra contrahuntur, arteriæ parvo motu, debili, inordinatoque agitantur; hæc omnia quandoque discutiuntur, si alvus conturbata multas pituitosas, biliosasque humiditates ejecerit, easdem quoque vomitus non absque discrimine effuderit; nempè medela non vacat discrimine; ea per somnum profundum longissimumque præstatur, siquidem refrigeratio & resolutio, stuporque nervorum multus somnus est, stupor verò ac refrigeratio satyriasi medetur. Id morbi genus vere atque æstate potissimum sævire consuevit; inter ætates verò adolescentia & juvenus ei maximè patet, præcipuèque illi omnes quorum natura in venerem prona est. Acutissimum id malum triste foedumque est; nam plerumque in septimâ die ægrum consumit. Hactenus *Aretæus*.

2. *Satyriasis chronica* Cheynæi de natura fibræ pag. 71. C.

Differt à priori quòd contumax sit, ac diuturna, menses plures imò annos perseverans, & quòd senes à venere alienos aggrediatur. Rarus quidem morbus est, ait *Cheynæus*, de quo vix quidquam meminit se legisse, & quo laborantes tres tantum ægros vidit; qui morbus non junioribus & libidinosis, ut prima species, accidit, sed infirmis, debilibus & laxæ fibræ hominibus, tardè & imperfectè alimenta concoquentibus, hypochondriacis, flatulentis, animoque dejectis: rarò interdiu, sed nocte præcipuè, statim atque stragulis incaluerunt, invadens, quo tempore vehementem penis inflammationem & tensionem sentiebant, quasi quis eum manu vi avellere conaretur; nec libidinis tamen cæstro ciebantur, intensissimo dolore omnem lascivæ cupidinis sensum excludente, cujus species eorum animis odiosa, nedum grata obversabatur.

Unicum iis doloris levamen erat lecto exsilire, frigidoque se obicere aëri, unde statim subsidebat inflatio; inde somni interruptio, appetitus

ciborum digestioque languidior, unde intra paucas hebdomades illi spectris potius quam hominibus similes, somni capiendi causa, quidvis facere aut perferre parati sunt, interea opiata & omnia calefacientia morbum augeant.

Curatio ab emeticis lenioribus inchoabatur, dein lactis, sulphuris, æthiopis mineralis & cinnabaris antimonii longo sex mensium usu cum florum benzoini, & salis cornu cervini parca dosi; victus erat tenuis per longum tempus, tres scilicet vel quatuor carnis unciae & vinum Bristoliense mixtum ac pauxillum singulis diebus concedebantur; postremo kinkine, corticis aurantiorum, & vitrioli martis aliquot grana præscribebantur cum modico exercitio, & frequenti in frigidam immersione; horum usu intra biennium duo priores ægri sanati sunt; alter remedia recusans diutius ægrotavit, per intervalla à victu pleniori facile in satyriasmum relabens.

Nemausi monachus ætate provectus & castus hoc morbo diutissime laboravit, curvato corpore incedens & tristis, nec à peritissimis medicis levamen notabile experiebatur. A camphora aliquid spei affulget.

3. *Satyriasis venerea* Cheynæi de fibræ naturâ pag. 71. L.

Intelligit Auctor symptoma gonorrhœæ virulentæ quod per se morbum non constituit, & curatur phlebotomiâ, potu emulsionato, narcoticis, pituitosis lenientibus, mucilaginosi, fomentis emollientibus, nitro, semicupis, &c.

4. *Satyriasis hydrophobica*, Cæli Aureliani.

Est & aliud symptoma multò gravioris morbi, scilicet hydrophobiæ observatum à D. Rivalier Medico Lausanensi apud Boneti Sepulchretum, & Græcis etiam cognitum.

In Hydrophoborum cadaveribus cavernosa penis corpora inflammata bis notavit Ill. Morgagni Epist. VIII & LXI: nec non Ill. Brogiani venenum hydrophobicum sensit esse affine semini vesicularum inò & prostatarum, quippe hoc venenum in mulieribus nymphomaniam excitasse visum est: Vide Ill. van Swieten Comm. de Rabie.

5. *Satyriasis neogamorum* Hatté de Journ. Med. Fevr. 1755.

Est species diversa à præcedentibus 1º quod ista assiduo coeundi desiderio frequentissimaque erectione & ejaculatione stipetur; ita ut æger per plures menses, ter vel quater in die coeat: 2º quod inde successive marcescat debilisque & macilentus æger evadat, demumque in lumbaginem 16am delabatur.

XIV. NYMPHOMANIA; *Metromania* Sorani & Ill. Astrucii de morbis mulierum; *Nymphotomia* & *Symptoma turpitudinis* Mercati; *Melancholia uterina* Nenterii; *Hysteromania* Boecleri Dissert. 8; *Theligonia* Ill. Linnæi de Tænia; *Furor uterinus* & *Tentigo* Latinis; *Andromania*, *Nymphoclusia*, *Gynaicomania*, *Entelipathia* paucis; *Fureur uterine*.

Est hujus generis character in foeminis effræne veneris desiderium.

Ratione audaciæ & impudentiæ differt ab Erotomaniâ seu melancholia amatoriâ ; an ratione sexûs, adeoque organorum diversorum , genus diversum sit à satyriasi, judicent alii.

Metromania est vox æquivoca & musomaniæ synonymica , unde minùs arridet. *Nymphomania*, quasi mania clitoridis , vox est usitatissima apud eos qui nomina confarcinata , seu è plurimis distinctis verbis composita repudiant, qualè est *furor uterinus*.

Hujus morbi gradus sunt diversi pro diversis generibus à *Sennerto* habiti.

1. *Nymphomania salacitas* Sennerti de virginum morbis. L.

Huic expositæ sunt virgines cum pubertatis ætatem attigere , temperamento calido præditæ , lectionibus lascivis , cantilenis fescenninis , adolescentum illecebris captæ , potissimum quæ sub severioris matris legibus aut cœnobiorum claustris diutiùs vixere , quæ turpi masturbatione incendicula veneris excitavere ; in illis autem cupiditas à festivâ alacritate , amasiorum provocatione incipit ; denegata verò venere , deposito pudore , verba lasciva blanditiis erga viros admiscunt , aut limis oculis , gestibus sollicitant procos ; interea domi mœrent , gunt , anorexia , agrypniâ vexantur , marcescunt ; idem accidit junioribus viduis , maritum impotentem aut frigidum expertis , nec puerperii labores passis.

Quæ verò pudori litant , maximè quæ virtutem & religionem cordi habent , illæ ob acrimoniam feminis & sanguinis ac organorum genitalium sensibilitatem simili sed tacitâ veneris cupiditate incenduntur & eò ardentius ac miserabiliùs flagrant , quò ardorem suum tegunt accuratiùs ; inde mœror , agrypnia , anorexia , macies , pollutiones frequentes , quæ aversas à levibus culpis animas multum cruciant ; novi puellam hujuscemodi quæ ad sui confessarii senis & putidi pedes prostrata & acerrimè suam calamitatem deplorans , interea hisce invitis feminis profluviis erat obnoxia , à duobus annis his miseriis cruciata & castimoniam mentis intemeratam servans : immane erat veneris desiderium sensitivum cui constanter reluctabatur voluntas.

Certum est matrimonium esse præstantissimum in salacitate remedium , frustraque non rarò auxilia medica adhiberi , ut phlebotomias repetitas , refrigerantia , potum humectantem , lenia cathartica , balnea , serum lactis , antivenerea ut nymphæam , portulacam , emulsiones , &c : hæc , ait *Zacutus* , etsi proficua , profuere nihil , & virgo his malis vexata demum in puteum se præcipitare cogitabat , cum demum maritus cui nupsit juvenis , robustus , & officio suo strenuè defungens ac cui tanquam sanguisuga illa adhærebat , optimam ipsi medelam attulit ; brevi enim ea puella effloruit , revixit & pristinæ sanitati restituta fuit : *Zacutus Lusitanus de furore uterino observ. 84 , libr. 2.*

2. *Nymphomania furibunda ; Satyriasis muliebris*, Amat. Lus. Cent. VI, Obs. 97. *Fureur ultérieure*. A. C.

Est alter gradus hujus morbi in quo omni deposito pudore , nymphomaniæ notos , ignotosque ad venerem sollicitant , pudenda etiam denu-

dant, & ex denegato coitu dictis aut pugnis recusantes malè habent; quæ prius erant castæ & decenter educatæ jam obscœna verba proferunt, obvio cuique sui copiam faciunt, atque lassatæ potius quàm satiatæ recedunt; illis non rarò ob attactus impuros clitoris multum excrescit, & irritatur, quod in regionibus calidis solemne est; frequens est seminis ejectio, vulva intumescit, & hiat, ardor est in abdomine, urina pauca & rubra: atque si hæc calamitas castis & monialibus accadat, tunc ob præfocatum mœrorem & occultatam diutiùs mali causam ægrotant miserrimè, vel aut tarantismum & dæmonomaniam simulant, aut insaniunt eo fine ut rus foras è cœnobio dimittantur, millenisque in eo casu utuntur stratagematis, aut demum se laqueo suspendunt.

Similem morbum in feminâ viro utente observavit *Matthæus de Gradibus consil. 80*, quæ statim atque à viro conceperat, libera erat ab illo furore; ast verò si intra unum aut alterum annum non conciperet, furiosa evadebat, ex appetitu veneris cum ventris sonitu, delirio, tremore, &c.

Hunc verò morbum deliriis non accenseo, quia delirium non est præcipuum symptoma, sed veneris effrænis cupiditas.

Cadavera ostendere clitoridem tumidam, ovaria solitò majora, tubas Fallopii clausas.

Præter remedia antiaphrodisiaca laudatur à multis usus cicutæ; verùm quod genus plantæ hoc nomine intelligatur dubium est. Vide infra *Paraphrosynem à conio*.

3. *Nymphomania fervor uteri* Sennerti de furore uterino. L.

Est alius affectus prioribus cognatus, quem *matricis fervorem* Antiqui appellarunt, quando nimirum universa uteri substantia incalcescit, cum dolore, lumborum gravitate, horripilatione, fastidio, urinæ ac fecum suppressione, & foemina coitum vehementer appetit, sed ob dolorem veneris uti pertimescit.

Differt siquidem hic affectus à prioribus, quod nec à seminis acrimoniâ, nec à libidine morali procedat appetitus venereus; sed tantùm à phlogosi, aut fervore uteri ejus sensibilitatem adaugente.

In hoc quidem casu præter phlebotomias, victum refrigerantem & humectantem, potus nitrosi, emulsiones, balnea, injectiones emollientes in vaginam, fomenta, similiaque proficua sunt.

4. *Nymphomania pruriginosa; Pruritus uteri* Sennerti libr. 4 part. 2 sect. 1 cap. 2: *le Prurit de l'uterus*. L.

Non semper uteri, seu potius vulvæ pruritus veneris appetitum effrænem conciliat; adeoque ille pruritus est à nymphomaniâ ipsâ diversissimus; verùm quandoque hujus libidinose cupiditatis principium est, potissimum cum clitoridem obsidet materies herpetica acris, mordax, in foeminâ aliunde ad venerem pronâ; cum autem hæc cupiditas nec à seminis acrimoniâ, nec à depravatâ voluntate; sed à sede diversâ affectâ dependeat, diversum esse affectum visum est Medicis, ut *Sennerto*.

Curatio eadem est ac herpetis.

XV. TARANTISMUS; *Il Carnevaletto delle Donne Baglivi; Estro di ballare; le Tarantisme, le Janon.*

Est morbus in Apuliâ endemius, cujus præcipuum symptoma est inexplibilis saltandi, aut choreas agendi cupiditas: dicitur Tarantismus à Tarantulâ, & ægri *Tarantati*, quia invaluit opinio hunc morbum à Tarantulæ morfu excitari, quod *Baglivus* judicat; nuper verò *Ill. Serao Academia Neapolitanæ à Secretis* inficiatur.

Romæ capta sunt experimenta cum Tarantulis; horum morsus dolorem excitat, dein tumorem livefcentem, paucis post diebus crustâ nigricante oblitum; accedit somnolentia, cardialgia, vel cordis oppressio, & deinde dolores in singulis corporis articulis; sed nunquam saltandi vel necessitas, vel cupiditas demorsos incessit; hos diaphoretica vulgaria sanant.

Tarantismus ante sæculum decimum quintum à nullo Auctore memoratur, licet tarantulæ multò ante forent cognitæ; in Sicilia, Melitâ, Africâ regionibus Apuliâ calidioribus sunt multæ Tarantulæ, nullus verò Tarantismus, ait *Ill. Serao*, cui contradicit *S. Gervasius*.

Apuli habitant sub cœlo calido & sicco, sunt ingenio acuto, imaginatione vividâ, temperamento melancholico, amore musices, seu musomaniâ insignes; Tarantium plurimi fatentur se à nullâ Tarantulâ demorsos unquam fuisse quantum meminerint; solus *Baglivus* scorpio Apulo, cæteri omnes soli Tarantulæ hunc morbum adscribunt ob præjudicatam opinionem, ut Astrologi astrorum influxui bella & epidemias tribuunt.

1. *Tarantismus Apulus* Baglivi de Tarantulâ. A.

Est morbus apud Apulos endemius, quem morsui Tarantulæ ob præjudicatam opinionem tribuunt, cujus præcipuum symptoma est saltandi, aut choreas agendi, & modulamina musica audiendi effrænis cupiditas.

Occasionem huic morbo fortè præbuit olim successus musicorum sonorum ad excutiendam somnolentiam quam morsus Tarantulæ excitat; inde orta apud plebem opinio adhucdum vicens, musicæ inesse eam vim quæ venenum Tarantulæ per sudores à saltu excitatos abigat; verum & citra tarantulæ morsum, ac scorpionis vulnus hic morbus, fervente cœlo, homines ad hanc vesaniam prædispositos, quâvis datâ occasione invadit.

Morbus ille chronicus est cum paroxysmis acutis quolibet anno recurrentibus; paroxysmus incipit à mœrore, solitudinis amore; quandoque furor, ululatus, vestium indecora abjectio, in cœno volutatio, quorundam colorum, ut nigri averfatio, aliorum amor, accedunt; omnes ab instrumentis musicis pulsatis, potissimum à modulaminibus velocioribus, è somno & profundâ mœstitiâ excitati, per triduum & ultra saltant ad furem usque, arborum ramos manu gestantes & exagitantes, à dissonantiis, aut ingratis modulaminibus pejus habentes, alta suspicia trahentes; inò, si defuerit illud auxilium, in caro morientes: secus à sonis harmonicis & sibi gratis convalescentes usque ad annum sequentem; nam eo

tempore quo primùm affecti sunt, paroxysmus revertitur; quovis anno eundem morbum experiri solent, & si non saltaverint, toto illo anno aurigine, anorexiâ, febriculâ, anxietate cordis, aliisque symptomatis vexantur.

Varietates hujus morbi, si *Baglivo* fides sit, sunt repetendæ à diversis infectis, quorum morsui tribuitur hic morbus.

a. *Tarantismus à Tarantulâ albâ* mitior est; ex morsu dolor ventris pungens, diarrhœa, pruritus.

b. *Tarantismus à Tarantulâ stellatâ* pejor; inde dolor acutior, pruritus, capitis dolor, stupor, gravitas, horror totius corporis.

c. *Tarantismus à Tarantulâ uveâ* pessimus; inde symptomata stellatæ, & præterea tumor ingens, & dolor partis demorsæ, spasmus, sudor frigidus, aphonia, nausea, meteorismus, &c.

d. *Tarantismus à Scorpio Apulo* *Baglivi*.

Demorsi non vitis palmites, sed enses nudos gestare volunt.

e. *Tarantismus simulatus* *Baglivi*, cap. 7. *il Carnevaletto delle donne*.

Non à solo *Tarantulæ* morsu occasio præbetur huic morbo, sed etiam à chlorosi, ut observat *Baglivus* cap. 7. Multæ chloroticæ, ait ille, eadem ferè patiuntur symptomata, quæ *Tarantati*, & consueto more singulis annis saltando à chlorosi, & hysteriâ immunes omnino evadunt.

Romæ, licet *Tarantulæ* deficient, mulieres ac potissimum hysteriæ & moniales *Tarantismus* non rarò simulant, sive amoris igniculis, sive jacturâ rei familiaris, sive aliorum malorum his propriorum tædio afficiantur; ob assiduum mœrorem in melancholiam & desperationem abeunt, eademque ratione omni musices concentu & choreis delectantur summopere. *Citharistæ* verò simulates à veris *Tarantatis* dignoscunt, ex eo quod veri *Tarantati*, vel levissimum *citharistæ* errorem in modulamine, & dissonantiam acutissimorum instar musicorum percipiunt, non verò qui *Tarantismus* simulant, aut qui à *Tarantulâ* demorsi non sunt, ut cum *Baglivo* loquar; nec enim magis est simulatus qui a chlorosi, hysteriâ, melancholiâ, nymphomaniâ, &c, pendet, quàm cui *Tarantulæ* morsus occasionem præbuit, si *illustr. Serao* fidem adhibeamus.

2. *Tarantismus enteneasmus*; *Enthusiasmus* *Galen*i; *Saltus Valentini*, ac *Saltus Viti* *Fel. Plateri*; *Chorea S. Viti* *Sennert*. *Libr. I, P. II, cap. 17.* non verò *Sydenhami*; *Ægri Enterastici* *Herodoto*.

Est furor saltandi quem divinitus immissum putant *Guillerinus Histor.*; *Vincentius Bellovacensis*, lib. 26, cap. 10, quem narrant anno 1012 sexdecim viris & tribus foeminis accidisse ex imprecatione sacerdotis, eo quod in cæmeterio choream duxissent. Similem morbum causis physicis tribuendum narrat *Fel. Plater. in observat. libr. 1* de foeminâ *Basileensi*, quæ per mensem ferè sine intermissione saltavit; imò cum sedere cogeretur, gestu, motuque corporis inquieto corpus veluti saltans agitabat.

In Circulo Sueviæ juxta Ulmam est templum Sancto Vito dicatum; eò multæ concurrunt mulieres circa Festum hujus Sancti quolibet anno mense Maio, ibique saltu cum perturbatione mentis nocte dieque se exercent, donec

donec ecstaticorum instar corruant, qua ratione sibi restitutæ sanitati videntur, & nihil per annum sentiunt; secus membrorum inquietudine, tensivis artuum doloribus, unâ cum lassitudine spontaneâ, & capitis gravitate torquentur, donec anno sequenti organum musicum quod in eorum gratiam hoc Festo pulsatur, audiant: Hæc testis refert *Gregorius Horstius observ. lib. 2.* Similis est puellarum multarum apud Gebennenses phantasia, aut furor, cùm Divæ Mariæ Festum recurrit, & eas ad aliquod Sacellum unâ aut alterâ leucâ distans cum amasiis & sociis ineundum invitat animi recreandi, ad fidium sonos liberè saltandi, & longè à custodibus genio suo indulgendi pruritus; illa delectamenta sub velo devotionis licita tam ardentè appetunt plures, ut ab iis denegatis ægrotent; expertus loquor, his enim festis interfui.

Paulò gravior erat affectus quem propè Courtray in Flandriâ observavit *Nicol. Tulpius (observ. libr. 1.)* Homo erat verè miser, volaticus & irrequietus, qui noctes ac dies cursitabat, subsultu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut sudoribus difflueret, nec nisi inevitabili dormiendi necessitate pressus quiesceret.

Huc referatur inquietudo & cæstrum ambulandi ac saltandi, quo plures tum viros, tum foeminas exagitatas vidit *Willisus*, ut graviores molestias & lipothymias alioquin invasuras effugerent. *Willis. de morbis convulsivis, cap. 7.*

Vide quæ de melancholiâ saltante inferius referentur.

3. *Tarantismus musomania.*

Est vesanus musices amor, unde denegatâ hac voluptate moeror, languor; quandoque furor & insania; concessâ verò tranquillitas, lætitia animi, sanitas. Si musices cupiditas effrænis est, atque sanitatem lædat, *musomania* est; hic musices amor omnibus ferè innatus videtur, cùm infantes in cunis vagientes, irrequieti, insomnes, mirificè ab harmonicâ cunarum agitatione sublevantur; hoc testantur de curâ doloris arthritici *Bonetus*, ischiadici *Athenæus*, epilepsiæ *Chrysippus*, phthiæ *Desault*, alique innumeri referunt, circa quod legi meretur egregium opus *Lud. Roger Doct. Monspel. de vi soni & musices jatricâ* anno 1758. Ipse non dudum invisi adolescentem, qui in febre gravi quotidie remittente à cephalalgia vespertinis horis in paroxysmo revertente non levabatur, nisi sono tympani bellici, quod ut pulsaretur amicos rogabat, à quo quidem sono adstantes ferè capite dolebant; ille tamen adolescens minimè musomaniacus est, cùm bene valet; ad hanc speciem attinet insania illa epidemica, sed fugax Abderitarum, quâ perciti fuere, dùm agebatur *Andromeda Euripidis*, ex quâ exeuntes velut insani iambica caneant, vociferabantur, & tripudiabant perseum imitantes, referente *Luciano*. Si sole sub ardenti, ut in amphitheatris Veterum, Tragediæ nostræ *Opera* didæ luderentur, non minor excitaretur apud nos vesania, nec desunt hujus corybantiasmi exempla quotannis dum Saturnalia celebrantur, necnon apud Tarasconenses, & Aquisextienses, cùm dies festi ipsis sanctissimi revertuntur.

Huc attinet observatio musomaniaci relata *Hist. de l'Acad. R. des Sc.*
ann.

ann. 1707, pag. 7. Quidam Musicus hemitritæo detentus, septimâ die delirio correptus fuit, clamans, territus, lachrymans, insomnia decimâ die, paululûm remittente delirio, quæsit ut in cubiculo suo fieret concentus; accessere amici instrumenta musica afferentes, & ad primos sonos æger exhilaratus, præ gaudio lachrymas fudit, febris expers fuit toto concentûs tempore, quo finito recidit in priorem languorem; iterato remedio par fuit successus; imò deficientibus musicis, cantilena cujusdam vetulæ ipsum sublevavit; demûm post decem dies repetiti concentus eum sanare.

Similis ferè priori est observatio facta Alefiæ, & in *Hist. de l'Acad. R. des Sc.* relata anno 1708. quidam choreæ Magister gibbus, nomine Mafson, simili morbo acuto laborans cum delirio, suasu Dni. de Mandajors, Acad. Reg. Numismatum Socii, qui antecedentem historiam legerat, idem remedium adhibuit; ridebant adstantes quod fidicen ad ægrum furiosum accerferetur, & variis sonis eum obtunderet, cûm æger, contra omnium expectationem, tranquillitatem recuperans, in lecto corpus erigere, & dulcedine soni captus modulamina brachiorum & capitis motu imitari cœpit; post horæ quadrantem quo duravit ille concentus, æger, antea à somno alienissimus, placidè obdormivit, sudavit, & sanus evasit.

4. *Tarantismus Tingitanus; le Janon.*

St. Gervais in libro cui titulus est *Mémoires historiques*, refert apud Africanos, Tuneti scilicet, endemium esse Tarantismum spontaneum, seu à nullius insecti morfu dependentem, mulieribus potissimûm familiarem, quo ad saltandum, & choreas agendas impelluntur, & huic morbo nomen est *le Janon*; hos quidem motus tanquam convulsivos Auctor reputat; verûm verosimile est, eos ejusdem generis, ac quos verè tarantati apud Apulos edere solent.

In oppido *Donzere* dicto apud Delphinates idem mos invaluit in curando anthrace, ac olim in oppido *Roquecourbe* juxta Castres, scilicet inciso tumore, & apposito sale, aceto ac pipere, æger ad saltandum & choreas ducendas per biduum, tintinnabulorum sono, & amicorum exemplo incitatur.

XVI. HYDROPHOBIA; *Hydrophobie, Rage.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est incredibilis potulentorum omnium averfatio.

Rabies, Græcis *lyssa*, est apud lupos & canes morbus cujus præcipuum symptoma est vim sibi aliisque inferendi effrænis cupiditas; Lupi scilicet rabidi obvios omnes mordent, sed non ideò sunt hydrophobi; constat scilicet repetitâ apud Gallo-provinciales experientiâ, canes luposque rabidos bibisse, manducasse, flumen tranasse, ut olim Marologii & bis Forolivii observatum, adeoque nec cibum nec potum averfari; ast in homine, quem canis lupusve momordit, præcipuum symptoma est aquæ, æ-

ris,

ris, lucis averfatio, cui rariffimè fupervenit bibendi cupiditas. Rabiei fpecies plures assignari poffent, ut *rabies canina* quæ morfu propagatur, & in homine eft hydrophobiæ accidens; *Rabies maniaca*, *Rabies demono-maniaca*, quæ funt accidentia maniae, vel dæmonomaniae, nec diverfum ab illis genus conftituunt.

1. *Hydrophobia vulgaris*; *Phrenitis latrans* Damocratis; *Aërophobia*, *Pantophobia* Cælii Aureliani; *Rabies Canina* Boerhaave; *Hydrophobia contagiofa* Brogiani de Venenis pag. 102. *Ægri Hydrophobi*, *Phrygydri*, *Aquifugæ*, *Rabiofi* &c.

Ille morbus, Græcis prætervifus, truculentiffimus, fæpiùs ex animalis rabidi morfu communicatus; rarò fponfe febris fuperveniens, unicum ut plurimum lethalem & brevem paroxysmum obtinet, verum ejus venenum diu & circiter quadraginta dies in corpore latitat antequam evolvatur; contagiofus eft, falivæ fcilicet interventu per morfum, linctum, bafia, à corpore in corpus transmittitur à canibus, lupis, felibus antea demorfis, aut fpontaneam hydrophobiam patientibus.

Hujus hiftoriam in *difertatione quæ anno 1748, præmium Academiæ Tofanæ reportavit*, fufè tradidi; idcirco hîc paucis fuma capita attingere fufficiet.

Venenum hydrophobicum duplici materie conftat, unâ fixâ, mucofâ, alterâ volatili; utraque in glandulis febaceis faucium, œfophagique paratur, colligiturque, five venenum falivam immediatè affecerit, ut accidit celebri *Baldo*, qui caniculam rabidam osculatus eft antequam eam occidendam mitteret, necnon his quos in facie lupi fauciant; five venenum aliis partibus infufum fuerit, quod morfu, imò linctu evenit, modò tamen dentium mucus & faliva non deterfa omnino fuerit, ut accidit cùm trans vestes craffas, lanatas, quifpiam à cane mordetur; faliva venenum infert vulnere ut plurimum craffum, quod ibi loci fovetur, exaltatur, refolvitur per mensem & ultra, vulnere interea cicatricem citò inducente, & præmorfo, nifi æger timeat eventum, bene fe habente: fi verò venenum immediatè falivam infecerit, illud intra paucos dies evolvitur, & hydrophobia accedit, ut accidit illis qui in facie vulnus acceperunt; inde enim lachrymæ, faliva ducuntur citò ad œfophagum. Apud eos verò qui in loco post mensem & ultra, rariffimè post annos; tunc verò vulnus antea fanatum dolet, rubet, intumefcit; ardent partes demorfæ, linctæ; æger ferè femper oblivioni mandatum infortunium fuum in mentem revocat; imò refricatio hujus veneni evolutionem accelerat; inde ut plurimum mœror, triftitia, cibi & potûs negligentia; tunc autem five timeat, five non, anginae quædam fpecies eum divexat, potum, utcumque fitiat, deglutire recufat, falivam etiam fuam horret; incredibili quâdam antipathiâ, adverfus omnia liquida ori, aut etiam oculis oblata, afficitur, cujus rationem ipfe non intelligit; nulla hætenus in pulfu mutatio, nullum virium detrimentum; æger, fi animo miti fit, & ingenuè educatus, maximè verò fi

infans, placidè potum renuit, lac à nutrice oblatum recusat, frustra bibere conatur, cibi etiam lobulos raptim & cum summâ difficultate devorat, & nemini minuitur; si verò rusticus, aut minùs mollis indolis, diriora patitur symptomata, maximè si diram quæ imminet mortem, & quæ de rabidis vulgò feruntur non ignoret, is scilicet quâdam obvios omnes mordendi prurigne tenetur; quotquot videt, tot fingit amphoris armatos hostes, qui eum ad bibendum cogant: ægri ad aquæ, aut amphoræ nomen exhorrescunt, salivam longè exspuunt, imò vel minimum flatum aut ventum pertimescunt, rarò febricitant, rariùs delirant, plurimi devotas preces ad Deum fundunt, simulque amicos monent ut sibi consulant, ut manibus vincula injiciant, ut à morfu & sputo suo caveant, & intra unum, alterumve diem convulsi, turbati moriuntur.

Paulò post obitum secta cadavera horrendum foetent, venter intumescit flatu, ichor viridis stomachum notat, maculæ atrorubræ œsophago sunt inustæ, cruor fluxilis paucus in venis, viscera sicca, arida sunt, nec mirum, cùm per biduum, triduumve æger omni potu abstinerit. Animalium rabidorum carnes comestæ, exceptâ fortè gulâ, aliis hydrophobiam intulisse non constat; jecur ipsum pro hydrophobiæ antidoto multis laudatur; veneni ergo sedes in œsophago fixa videtur.

Phænomena intelliguntur, si ibi loci supponamus humorem calcis vivæ instar cum salivâ & aquâ assumptâ effervesce aptum, & cujus energia caustica dilutione extricatur; hinc dysphagia atrox, nausea, gingivarum pruritus, exspuitio, &c.

Si itaque hydrargyrum, affinitate quâ gaudet, adhæreat mucos faucium, & illius excretionem promoveat, illud hujusce veneni in his glandulis præparationem impedit, exaltationem à morâ pendentem arcebit, eliminationem promovebit, fortè huic adhærendo illud concentrabit, ut acidum marinum sublimati corrosivi corrigit hydrargyrum, involvit in aquilâ albâ.

Multipli observatione à viginti retro annis constat homines à rabidis demorfos, maturo & constanti hydrargyri usu ab hydrophobiâ antequam accedat immunes evadere; hoc docent observata clariss. *Desault Burdigalensis*, *Darluc Foroliviensis*, *Fratri du Choisel Jesuitæ*, qui in Ponticherry trecentos hac methodo servavit; mea demùm pluries à quatuordecim annis repetita; cùm ante hocce inventum neminem verè hoc veneno infestum convalescere vulgò creditur.

Ex diversis hydrargyri præparatis, formâ turbith, cinnabaris, &c, præstantissima est pomata vulgaris Neapolitana, cujus drachma quantociùs vulneri & viciniæ est inungenda; imò si tempus urgeat primâ vice semuncia, dein singulis diebus ægro è balneo exeunti iteranda est inunctio unius, alteriusve tantum drachmæ, quod repetatur per quindecim, vel viginti dies, ita ut æger ad summum pauca sputa, plura quàm pro solito more ejiciat; ea verò servatis servandis, sub victu refrigerante & humectante, vitando aërem frigidum, diro huic morbo præcavendo sufficiunt.

ciunt. Plura vide apud *Ill. Van Swieten*, *Commentar. in Aphor. Boerhaave*.

In accessu hydrophobiæ moschus ad gr. xvj datur cum successu, cum vel sine cinnabari gr. xxiv & aqua vitæ; sudorem & somnum procreat. Hungari suadent scrupulum scarabæi Maialis vorandum ad ciendam hæmaturiam quam in hoc morbo salubrem dicunt. *Heisterus* pejus adhuc consilium suadet ut vulnus recens ore fugatur. Scarabæus Maialis est *Meloe proscarabæus Linnæi*.

2. Hydrophobia spontanea.

Ea est quæ citra ullum contagium oritur potissimum in hemitritæi specie quâ affectos phreniticos *Brachypotas Hippocrates* nuncupat; paucæ verò sunt hæctenus hujus morbi historiæ, de quibus videtis *Journ. de Med. de Vandermonde*.

Hanc *Lycanchem* Græcorum esse putat *Ill. Brogiani*; oritur autem vel sine morbo prægresso, ut bis vidimus Monspelii, vel à calore itineris referente *Du Laurens*, vel à commotione capitis, *Journ. de Med. Fevr. 1755*, cum cephalitide ab ictu capitis, *Essais d'Edinbourg*, a potu aquæ frigidæ æstuate corpore *Kochlerus* à *Morgagnio* citatus, vel supervenit in accessu epilepsiæ quam fugacem bis vidit in suo servo *Ill. Vandellius Mutinensis Archiater*, ex epilepticæ filix morfu matrem in hydrophobiam incidisse testatur *Malpighius*, & *Journal de Medecine Avril 1761*, in typho hydrophobiam ortam refert *Salmuth Cent. 2, Obs. 52*, necnon *P. Borellus Castrensis Cent. III, Obs. 38*, in cynanche morbilla fugacem referunt *Act. Ac. Nat. Cur. T. 3, Obs. 205*, in peripneumonia *Journal Encyclopedique, T. 13*, in amphimerina cynanchica & in gastritide, *Essais d'Edinbourg, T. I*.

Datur itaque alia primaria, alia, ut aiunt, symptomatice & deuteropathica. Spontaneam esse periculi plenam testantur aliquot observationes; interea quæ gastritidi supervenit uberrimis phlebotomiis sanata fuit; hydrophobiam spontaneam & periodicè recurrentem quæ lethalis fuit citat *Mead*: fugaces & symptomatice illæ hydrophobiæ, ut quæ paroxysmum epilepsiæ, quæ anginam comitantur, periculi expertes visæ sunt; qua methodo tractari debeant sola docebit serior experientia; an contagiosa sit per morsum? hoc duæ observationes suadere videntur. Quidam, nomine Matthæus, cum anatem amore percitum vexaret, ab illo demorsus fuit in labiis, collo, pectore; partes inflammatae & citò gangrænâ affectæ fuerunt, unde mors; ipse furor itaque morsus quasi venenatos excitat.

Collatis fere omnibus Recentiorum scriptis de therapia hydrophobiæ, nequaquam assentiri possum *Illustribus Viris Nugent & Le Camus*, qui latus mercuriales, tot curis celebres, toties & feliciter adhibitos, dimittere volunt: experientia, quæ sola Practicos ducere debet, docuit ab anno 1747 ex quo methodus *Cl. De Sault Med. Burdigalensis* in nostra Dissertatione ob præmium Academiæ Tolosanae fuit latius ebuccinata, quadringentos saltem homines ab animalibus rabidis demorsos, quorum ferè

nullus antea hydrophobiam & mortem effugisset, à litu mercuriali in tuto fuisse collocatos, cum unicum citetur à Neotericis exemplum mulieris quæ ope antispasmodicorum ab hydrophobia libera evasit; illud autem exemplum, si non pro litu mercuriali, saltem pro mercuriali medicamine, cinabari scilicet pluries repetitâ, æquè militat ac pro antispasmodicis: Illa quidem mulier jam ad hydrophobiam devenerat, quod mirum, cum ab ea convaluerit; sed præter duo exempla à *Cl. De Sault*, totidem à *Jesuitæ du Choisel* citata *Journ. de Med. Aoust 1756*, aliquot hydrophobias superatas, seu horrorem aquæ, spasmos furorem, hydrargyrosi sublatos videre *Clariss. Darluc*, *Cavalier Medici Gallo-Provinciales* in ægro dicto *Beuf*, & in Johanne Delphinate, qui similiter convalere, & in quatuor rabidis quos curabat *Clar. Hoin Chirurgus Divionensis*, qui tamen deinceps obiere.

Vera methodus curandæ hydrophobiæ consistit in ea mercurii administratione citò post morsum institutâ, & quindecim saltem diebus continuatâ, antequam mensis à morsu elapsus sit, cum æger in facie vel capite læsus est, & per mensem perseverante in casu morsuum partes extremas afficientium; quippe docet observatio, ut in *nostra Dissertatione* olim monuimus, multo citius à morsu supervenire lethalem aquæ metum, cum facies vel caput vulneratum est, quàm cum manus & pedes; terminus hydrophobiæ in primo casu, observante *Ill. Darluc*, est ut plurimum unus mensis, ast in secundo ad tres menses & ultra extendi consuevit. Qui itaque in primo casu ultra dimidium mensem caruerunt litu mercuriali aut parciorem adhibuere, in tuto minimè sunt; atque si tunc temporis brevitatem temporis superstitis velimus iterata & largiori mercurii dosi vindicare, metus est ne æger ab hydrophobia sanatus, febre, sudore, spasmis, ptyalismo, viscerum & capitis inflammatione correptus, dein pacatè, seu citra ullam rabiem & aquæ horrorem moriatur, ut sexies factum esse novimus, tum in Gallo-Provincia, tum in Burgundia; cum autem æger serius implorat auxilium Medicum, necessum est parum tutum, sed unicum quod superest remedium tentare; ea lege *Sapientissimus D. Darluc* magnam pomatæ Neapolitanæ copiam fecit quatuor rusticis in facie à lupa rabida demorsis, vigesimo quinto à morsu die, quibus itaque hydrophobia proximè imminabat: inter quos duo, qui totum corpus hydrargyro sibi inunxerunt procul à Medico, in furorem acti, & post triduum uberrimo ptyalismo medio in nemore expurgati, tamen contra omnium spem convalere, ut scripsit ad me *D. Cavalier*.

Altera lex est ut, cum sufficiens tempus suppetit, & primis à morsu diebus accersitur Medicus, more *Cl. De Sault*, *Du Choisel*, *Bertrand Massiliensis Medici*, quem usque secuti sumus & olim deprædicavimus, exiguâ dosi pomatæ Neapolitanæ, ad drachmam scilicet, alternis diebus, interpositis si commodum sit balneis, illinatur, ut hydrargyrus pacatissimè omnes corporis mæandros pervadens, sine tumultu & inflammationis metu, venenum ubique extinguat, quod in syphilide curanda duplo tamen majori dosi, ob prægressas præparationes ægri, instituere consuevimus.

adeoque ea lege ut sensibilem ptyalifimum vitemus, quo scilicet fit ut hydrargyrus citius quàm par est extra corpus delabatur. Quicumque has duas regulas secuti sunt, nullo excepto, ut ut demorfi in facie vel capite, quantum mihi hætenus notum est, evasere. Huic methodo insistentes post laudatos Authores, multoties vidi à canibus, ab asina rabida, à fele rabida demorfos à periculo liberatos esse; & quod majus est, non solum à canibus & in artubus, sed etiam à lupis rabidis & in facie, demorfos quamplurimos curavit & sanavit *Ill. Darluc*, qui neminem hujusce conditionis ultimæ demorsum unquam vidit sine litu mercuriali sanatum; vidit autem duas hydrophobiæ epidemias, in quarum prima anno 1747 viginti septem homines, & in secunda duodecim anno 1751 demorfi sunt Forolivii in Gallo - Provincia, præter multos alios sporadice hoc viru contaminatos.

Ufus turpethi mineralis, panaceæ, aquilæ albæ, forte & spiritûs anti-venerei, certè utilis est, sed multò minus tutus, saltem usus turpethi, quàm litus mercurialis; hydrargyri moleculæ quæ à vasis cutaneis accedunt ad massam sanguinis vasa omnia minima prætereunt; si verò viâ chyli ad cor accedant, inde ob gravitatem specificam maximam, juxta hydraulicæ leges, vascula tantum majora in axis majorum directione posita, lateralibus insalutatis, penetrant: & turpethum minerale, utpote emeticum energeticum, stomacho inflammationi proximo, nisi maturè, & ad granum unum in mulieribus, aut duo tantum in viris, more *D. Bertrand* adhibeatur, nec pluries repetatur, potest inferre strages non hætenus cognitæ, qualis est paraplegia lethalis quater observata in hac methodo. Quod antispasmodica spectat, ut moschum, camphoram, opium, succinum, ea parcâ dosi præscripta minimè spernenda sunt, maximè cum superveniente aquæ horrore nullum aliud superest perfugium; ast multò tutius in prophylaxim, quàm ea medicamina, adhibetur hydrargyrosis.

Hydrophobis in furore constitutis oculi noctu lucent, ut felibus, quod *Ill. Darluc* testatur, & ultra mediam noctem Brunellæ hydrophobæ opem ferens *D. Cavalier Medicus* Forolivii observavit; inde roboratur quam olim tradidi de fluido nerveo electrico sententia, meaque de hydrophobia theoria, quæ admittit in hoc morbo fluidum illud in phosphoricam activitatem exaltatum.

Numquid ea activitas phosphorica fluidi nervei à vehementi affricu concitatur in cæstro epileptico, venereo, phrenitico, in fervore febrium ardentium, in phlegmasiis supra citatis? nonne epilepsia parva est in cæstro venereo, quo vigente hieme exandescunt feles, quo tempore leviter fricatæ scintillant undique, & oculis solito intensius lucent; æstate pluries accidit hydrophobia spontanea luporum quam tempestatibus temperatis ob calorem, quo fluidum nerveum magis electricum evadit, modò ventus austri-nus desit: vigente hieme lupi hydrophobi etiam evadunt, nec non feles, ob vim electricam tunc temporis vehementiorem. Sed de his in hypothesis sphæra contentis hîc agere locus non est.

ORDO TERTIUS.

DE LIRIA.

Ratio est facultas percipiendi nexum veritatum universalium ; inde homo dicitur animal rationale , quod cum ætatem sufficientem attingit , capax est hunc veritatum nexum percipiendi , seu quod idem est propositiones generales veras & abstractas ex pluribus individuis concretis observatione compertis valet efformare : *Intellectus* enim quo pollet homo est facultas abstractum in concretis pervidendi , seu ideas generales efformandi , cum bruta nil cernant nisi in individuo seu in concreto , unde veritates universales , quales sunt elementa scientiarum , capere nequeunt.

Ratiocinari est ex duabus propositionibus terminum communem habentibus , tertiam elicere ; hoc præstant homines etiam in rebus intellectualibus , ut circa virtutem , vitium , sanitatem , ægritudinem genericè sumptas ; bruta verò bonorum vel malorum sensitivorum ideam sensu retinent , & similia in similibus circumstantiis expectant , quæ expectatio est quid analogum humanæ rationi , & vulgò *instinctus* dicitur aut *sensus communis* , nam sensus seu facultas percipiendi impressiones objectorum præsentium fere sufficit cum memoriâ , ad hanc similibus eventuum expectationem.

Morosi hoc instinctu minimè destituuntur , bona & mala sensitiva non solum percipiunt , sed & quædam præ aliis impensè appetunt , & prosequuntur , atque in hoc errant quod organorum extra cerebrum positorum vitio seducti , bona hæc sensitiva intellectualibus multò majoribus anteponant , ut nymphomaniacæ illecebras veneris castimonix , famelici alimenta temperantiæ , denique pro bonis summis & realibus exigua & apparentia sumant ac prosequantur ; interea ex eo solo inter deliros non numerantur , quia animæ sedes , scilicet cerebri medulla , non vitiata est , adeoque ipsis cupiditatibus morbosis resistere possunt , ac ratione quâ polent , ac libertate quâ fruuntur , errorem suum corrigere potis sunt ; verum deliri cerebrum habent læsum tum in toto tum in parte , nec proinde ipsis possibile est suum errorem agnoscere , nec agnitum emendare ; illi quorum encephalus totus afficitur ferè ut maniacy inconcinnè de pluribus diversissimis objectis judicant & errant ; melancholici verò , quorum medulla cerebri in parte tantum vitiata est , de uno aut altero delirii sui objecto pessimè judicant , in aliis sæpe rectè cogitantes , ingeniosi & acuti.

Præterea morosi quidpiam bonum essentialiter & constanter appetunt , aut malum averfantur quoddam præfractè , & in hoc morositas consistit ;
salvum

salvum tamen remanet ratiocinium, nisi delirium cum morositate complice-
tur; at delirantes etiam si quædam avidè appetant, aut sine ratione averfen-
tur, interea plures circa indifferentia errant, ut qui se cereum, figulinum,
vitreum caput gestare, se Reges esse, aut equos, aut Deos reputant; illi
de his aliisve subjectis absurda, minimèque sibi cohærentia deblaterant, aut
multa perpetrant quorum motivum in sanorum mentem nunquam ferè ve-
nire potest: sic maniacum vidi, qui per quadraginta dies cibum & potum
recusabat, solo tabaci fumo contentus, nec suæ abstinentiæ ullum motivum
afferebat; idem filix suæ trienni pollicem cultro abscidit, nec eadem die
hujus vel meminerat, vel pœnitebat, & sciscitantibus aliena omninò res-
pondebat.

Fingite concentus cujusdam Rectorem & Præsidem, qui non solùm di-
versorum instrumentorum ab aliis pulsatorum sonos percipiat, sed etiam
quos ipse in clavicymbalo aut organo ecclesiastico pede, manuve produ-
cit, registris, ut aiunt, omnibus eductis; ille si mentis compos, liber,
& nullis aliis negotiis distractus, sonorum harmoniam, & si quæ sit, mi-
nimam dissonantiam facilè percipiet, omnium partium actionem sapienter
moderabitur & diriget; talis est anima in statu sano, dùm præest machi-
næ humanæ rectè constitutæ; verùm si instrumentorum, quibus utuntur so-
cii, chordæ sint malè ad concentum aptatæ, vitiosæ, instrumentaque ipsa
malè disposita, sive instrumenti cui præest registra quædam sint clausa, ut
si organa auditûs, memoriæ, imaginationis ferientur, aut ipse aliò distractus,
impossibile est rectum & jucundum concentum fieri; deficiente præsidis re-
gimine, omnia confundi & perperam misceri necessum est.

Talis est confusio in regimine actionum liberarum apud delirantes, licet
plures ex actionibus naturalibus, v. g. vitales pacatè & concinnè exerceri
pergant, quæ scilicet non actuale præsidis systematis nervei attentionem
exigunt, sed veluti ob longam ejus assuetudinem ab ipso inscio fiunt, ut fi-
dices inscius capite & pede mensuram denotat, interea, dum modulamini-
bus diversis excitandis est intentus.

Delirium à *Boerhaave* definitur *ortus idearum non respondens objectis ex-
ternis, sed internæ cerebri dispositioni*; à *Pitcarnio* *insomnium vigilantium*. Hal-
lucinatio error est qui à vitio cerebri non pendet, sed à pravâ organorum
externorum dispositione, ut in vertigine, suffusione, & error ille differt à
morositate, ut picâ, satyriasi, quod non notabilem & constantem secum in-
ducat appetitum vel aversionem: delirium verò pendet à vitioso cerebri
ipsius statu, & non nisi consequenter ad ejus vitium ipsi hallucinatio aut mo-
rositas sæpius adjungitur.

In statu sano animæ, qualem depinximus dum de concentûs præside age-
bamus, omnes actiones & ideæ, indeque pendentes appetitus & motus, de-
terminantur, & à circumstantiis externis, & à ratione ac memoriâ verita-
tum, vel præceptorum universalium custode; unde fit ut omnia rectè per-
cipiamus, absentia imaginemur, præteritorum recordemur, futura prævidea-
mus, omnia bona malave ad recti judicii stateram libremus, sicque omnes
ideæ

ideæ & actiones ab his principiis internis & simul externis determinantur. Verbo, datur consensus inter externas circumstantias, & notiones acquisitas boni & recti; unde determinatur quid in quâvis circumstantiâ sentiendum, appetendum, & agendum sit.

Deest ille concentus in omni vesaniâ, nam *hallucinati* imaginantur & percipiunt quæ non sentiunt; *morosi* loco voluntatis ab appetitu sensitivo diriguntur; *deliri* brutorum instinctu, non regimine rationis, ducuntur, & fiunt similes equis & mulis quibus non est intellectus, ipsis etiam peiores, si simul gravibus pathematis aut morositatibus agitentur. In amentia ferè nulla sunt pathemata, nec tristitia, nec hilaria; in melancholicis tristitia sunt, in maniacis vivida ad audaciam & iracundiam vergentia.

In phrenitide, paraphrenesi & cephalitide pyrexia acuta inflammatoria est, unde differunt hi morbi à vesanis quibuscum ratione delirii conveniunt; in his morbis est infarctus vasorum corticalium & medullarium cerebri aut cerebelli, atque impetus sanguinis in ea vasa & inde orta nevrolymphatica excitat medullarium fibrarum pulsationes, distensiones insolitas objectis externis non respondentes, inde ideæ inconcinnae, hallucinatio, morositas & delirium, quod sedato sanguinis impetu, resolutio vasorum infarctu, utplurimum cum ipsâ pyrexiâ intra aliquot dies evanescit.

In paraphrosyne etiam fugax est utplurimum delirium, febris cujusdam sæpè comes, aut veneni effectus. Verùm in maniâ, melancholiâ & amentia, constans, diuturnusque est error mentis, nec à fugaci fluidorum vitio, sæpius verò à solidorum ipsorum labe dependens, unde medelæ difficultas summa: morotrophia his ægris non sanandis, sed tantum ferè custodiendis & nutriendis dicata, hanc difficultatem satis testantur.

Ratiociniis, monitisque Philosophicis hos vesanos aggredi foret operam oleumque perdere, aut furdo canere, quos ad medicamina, vel alimenta necessaria sumenda minis & verberibus cogere non rarò opus est. Hi soli sunt ægri apud quos morbus non est molestia, seu qui suam ægritudinem non ægrè ferunt, nec de eâ conqueruntur: non mirum itaque si ad ejus sanationem concurrere recusent, forteque Medicis faustum eventum fortitis responderet maniacus, ut respondit ille, de quo *Horatius*: *Pol me occidistis amici*. Interea adeò tristis est ac turpis ille morbus, ut, si non ægrum, saltem parentes, amicos & cives omnes sibi obstringat Medicus, qui insanum ad rationis viam reducit.

XVII. PARAPHROSYNE; *Delirium* Latinis; *Temulentia* Platero; *Mentis alienatio*; Gallis *Délire*, *transport au cerveau*, *aliénation d'esprit*.

Est fugax & sæpe febrile delirium, unde à maniâ, melancholiâ, aliisque morbis constantibus diversum, nec non à phrenitide, paraphrenesi, synocho & typho, quorum sæpe comes est, ut pars à toto discrepat.

Oritur ut plurimum ex tali vitio cerebri quod valet certas æstheterii (a) fibras distrahere, succutere, unde determinatæ in mente exsurgunt ideæ objectis externis non respondentes, ex quibus tamen omnes appetitus & actiones determinantur.

Verè somnium est vigilantis; somno detenti minimè possumus phantasmata quibus detinemur abigere, & errorem corrigere; ast statim atque evigilamus visis & auditis objectis ambientibus, atque iis cum objecto somnii collatis errorem nostrum agnoscimus dum sani sumus. Verùm in paraphrosyne nec omninò evigilamus, sed tanta est impressio facta in emporio, ut eam inde exortam ideam minimè abicere possimus, unde eâ ideâ vehementer percussi, consequenter appetamus, aversemur, judicemus, & actiones omnes dirigamus; nemo est qui inter somniandum, terrore v. g. percussus, si expergefiat, paululum has ideas non rejicere possit; verùm si somno iterùm indulgeat, illa phantasmata nobis invitis iterùm menti obversantur; ita ut pluries hanc luctam inter somnium & libertatem intra horam experiatur. Si itaque febricitans talem in vasis sanguiferis infarctum patiatur, ut certam ideam altè infixam non possit amovère, quæque impressiones forinsecus advenientes superet, is frustra objecta externa percipiet, ea prætervisurus aut mox in insomnium etiam interdiu relapsurus, atque ille paraphrosyne laborare seu delirare dicitur.

1. *Paraphrosyne temulenta; Delirium ex narcoticis, venenis dementantibus.*
Temulentia Plateri. B.

Est illud delirium quod ex liquoribus fermentatis, ut vino, cerevisiâ, horum spiritibus immodicè haustis, formâ potûs, vaporis, balnei, clysmatis, &c oritur. Horumce spirituum energiâ fluidum nerveum in cerebro mirè exagitatur, inde millenæ ideæ turmatim exortæ in animâ; verùm ex illis quædam sunt cuique magis familiares; quæ proinde nos magis afficiunt & delectant, iis proinde fortius adhæremus & acquiescimus, unde cujusque mores & ingenium in temulentiâ declarantur; iracundus exardescit, amasius suspirat, nullus à circumstantibus objectis quibus vix afficitur ad simulandum determinatur, unde vulgò dicitur: *In vino veritas.*

2. *Paraphrosyne à venenis. D.*

Datura Methel. Du Guid Edimburgensis, *Diar. Medic. Novembr.* 1757.

Decoctum trium fructuum in lactis pintâ jejune haustum à robusto sexagenario induxit sequentia symptomata.

Illicò vertigo & vacillatio ut in ebrietate, sensuum omnium obscuratio, nulla nausea, lectum æger petit; lingua & os aridissima, balbu-

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

H h ties;

(a) *Æstheterium*, seu sensorium commune, est, ut multi existimant, corpus cal-

losum cerebri, quod animæ sedem esse dicunt.

ties; immobilis fuit, mullitavit, delirare visus est in gestibus, genibus flexis, brachia tendens, & aliquid inquirens; oculi graves, tristes; dein aphonus, tranquillus, sine pulsu, artubus resolutis, per sex, septem horas stupidus, dein furibundus se jactabat in lecto, infinita signa adstantibus non intellecta edidit, tranquillus dein ac eodem vespere omnino sanus evasit.

Datura stramonium, seu pericarpis erectis, in Occitaniâ vulgaris, supeditavit decem ab hinc annis latronibus venenum, quo nefarii per aliquot annos usi sunt; semen scilicet contusum in vino infundebant, sed quâ dosi nescio; majori scilicet qui bibunt venenum, pereunt, & plures sic interemptos vidi vel audiui; minori dosi paratum vinum ore assumptum intra pauca minuta hominem somno tradit, quo tempore à furibus spoliatur, dein intra paucas horas somno excusso, æger vesanus, demens, millenis minimè injucundis deliriis agitur, mutus ut plurimum & gestibus appetitus suos demonstrans, sine nausæâ nec cardialgiâ, deinde per multos dies oberrat phantasmatis suis detentus, hilaris, ac demùm ad rationem redit, sed debilis ad progressum & veneri impar: hæc in pluribus vidi, viderunt etiam Senatores Præsidialis Monspeliensis, qui hos nefarios morte damnarunt. Carnifex Aquisextiensis sumpto olim hoc veneno per noctem in cæmeterio choream agebat, & ejusdem urbis canidia morti fuit addicta quod puellas sic dementatas ganeonibus tradidisset. Hoc criminis genus apud Orientales familiare est, docente *Acosta*. Plura videtis apud *Garidel Histoire des Plantes de Provence*.

Hyoscyamus niger radice, flore, foliis, similes effectus inducit. Mulier Monspeliensis ejusque maritus radices illas pro radicibus scolymi manducaverant; vespere post quadrantem horæ guttur fuit constrictum, vox extincta, dysuria accessit, amaurosis fugax, risus ineptus, continua loci mutatio per dies duos, dein cephalgia, debilitas, quæ cuncta emeticis, catharticisque cessere. Vidi similes effectus foliorum in jusculo decoctorum in alterâ muliere.

Sumptis *hyosciami nigri foliis decoctis* superveniunt vertigo, stuporque velut à temulentia, post tres horas delirium febrili simile, pulsus irregularis, color faciei sæpe mutatur, oculi torvi, pedum gravitas. Liberantur ægri assumpto ypecacuanha cum aqua calida & oleo, si evomant, secus verò si sudore diffluant & copiose mingant; quidam per mensem adhuc laborant astheniâ, gastrodyniâ gravativâ, torminibus ventris, cephalgia, vertigine. *Transf. Philos. 1752 à D. Stedman*.

Coriaria Nissolii, *Act. Acad.* vulgò *redoul*, cujus baccæ epilepsiam creant, foliis etiam nocet hominibus, & hoc singulare observavi in muliere Monspeliensi, quæ decoctum foliorum ejus in jusculo assumpserat, quod scilicet se in medio aëre consistere ferimè putaret, nec lecto insistere; visus erat obnubilatus: hæc per biduum.

Solanum hortense baccas diversicolores producit, quarum septem vel octo in offâ comestæ, quod rustici montium vicinorum ludibrii causâ quandoque faciunt,

faciunt, similem paraphrosynem aut temulentiam inducunt. De effectibus atropæ Belladonæ, vide *Carum*.

3. *Paraphrosyne ab opio*. Collect. Acad. tom. 3. pag. 676. à Christ. Schelhammero. B.

Tribus granis & semisse, totidemque croci, deglutitis à viro circa noctem mediam, vir 1° per horæ quadrantem somno tumultuoso, insomniisque turbato, irrequieto indulgit; 2° evigilavit ore sicco, & cum loquelæ, articulationisve impedimento; 3° post horam caput stupefactum & vertiginosum; 4° tunc sibi videbatur ipse in aëre suspensus, & omnia circumrotari; 5° progredi coactus, titubabat, ægrè procedebat, stupor sensim decrescebat, alit artuum torpor identidem subito augebatur; 6° penes se non erat omnino, & suæ existentiae vix conscius erat, quæsitis tamen satis aptè respondebat; 7° post semi-horam sensibus orbatu fuit, excepto visu & auditu, sic acetum nullâ acrimoniâ præditum, spiritus volatilis salis ammoniaci inodorus, tactus ferè nullus, ipsi videbantur; 8° manuum tamen suarum genis applicatarum frigus sentiebat; frigeat autem post semi-horam toto corpore maximè extremis artubus, inde stupor musculorum, & progressus impeditus, unde ad hypocaustum excalesfactus fuit, & ambulare coactus ne moreretur, sic progrediens obdormiscebat somno obrutus; 9° horâ tertiâ matutinâ ratio prius obnubilata emicuit, pulsus prius vix sensibilis surrexit: tunc somnus ipsi concessus fuit, sed huic indulgens æger turbabatur, sui impos erat statim ab oculis clausis; iudicio liberiori facto, ipse somnum à se arcebat, à quo timebat; 10° horâ quartâ matutinâ, sumpto potu spirituofo vires recuperavit, & in omnibus artubus formationem brevi sensit, repetitis frictionibus stupor superficiei corporis evanuit, sensusque in eâ restitutus; 11° finita hac ægritudine æger fassus est suas toto hoc tempore ideas tantum vagas, & cognitionem statûs sui non nisi confusas fuisse, licet præteritorum clara remaneret memoria; 12° addebat quod oblato sibi lectoque libro lecta non intellexerat, oculosque suos quater majores sibi apparuisse, ita ut metueret ne aspicientibus horrendus videretur; hujus autem narcotici operatio post sex horas omninò evanuit, & valetudo tunc integra restituta fuit.

Ex hac egregiâ observatione multa ad psychologiam perficiendam deduci possunt corollaria. Facultas attendendi ad objectum seu ideas divagantes recolligendi ab opio turbatur, impeditur, quidam præ aliis sensus obscurantur, memoriâ tamen vigente; tactus videtur esse duplex, uno obscurato quo corpora distinguuntur, alter quo percipitur frigus, clarè sentit: imaginatio qua æger in aëre suspensus sibi videtur, sumptis aliis venenis, ut hyosciami imò coriariæ foliis orta, singularis est.

Ab atropâ Belladonâ. Vide *Obs. D. Dumoulin, Medici Cluniacensis, Journ. de Medec. Août 1759. pag. 119.*

Nota. Paraphrosynes diversi tantum gradus sunt *delirium*, *furor* & *rabies*.

Delirium est primus gradus in quo ægri pacatè & tranquillè verba effu-
H h 2
tiunt,

tiunt, aut ineptias agunt. *Furor* est paraphrosyne cum audaciâ, vultu truculento, voce altâ, gestu expedito, sæpè minaci. *Rabiës* est paraphrosyne cum insanâ sibi aliisve nocendi, imò vim inferendi, cupiditate, est itaque ultimus gradus delirii.

In eâdem morbi specie datur nunc delirium, nunc furor, nunc audacia; sic in hydrophobiâ caninâ, vidi puellam, quæ pacatissima erat ad mortem usque, tantummodò aquam horrens, ejusque averſationem superare omnimodò tentans: vidi puerulum à fele demorsum omninò hydrophobum qui morum suavitatem ad mortem usque servavit, adeoque immeritò *hydrophobiæ* à multis synonyma dicitur *rabies*: cùm dentur & rabiosi non hydrophobi, & hydrophobi minimè rabiosi.

In phrenitide tum legitimâ, tum febrili idem æger nunc pacatè delirat, nunc in paroxysmo furit, nunc verò si irritetur rabidus evadit; malè itaque *phrenitis* per *furorem* vertitur, utcumque furor in phrenitide, ut in maniâ, frequenter accidat.

Rabies itaque non est genus morbi, sed accidens, quod maniacis, hydrophobis, melancholicis, dæmonomaniacis, aliisque supervenire potest.

4. *Paraphrosyne a conio* Linnæi; Conion Græc. Galen. A.

Cicuta major C. B., *Cicuta Matthioli* est *conium* Linnæi; vulgò confunditur cum *cicuta aquatica* Wepferi. A conio, ait *Galenus*, illa fit amentia, quæ à Græcis ipsis *conion* appellatur.

Folia illa asinis tantummodò carum procreant, ita ut non tantum stupidi, sed prorsus mortui videantur, ac rustici illis sæpè pellem detraxerint, qui in medio opere expergefacti sunt, non sine magno excoriantium terrore & spectantium risu.

Ast hominibus radices, testante ipso *C. Bauhino*, manducatæ post tres vel quatuor horas rationis jacturam faciunt, ita ut ægri, quos viderat, huc & illuc per domum in tenebris vagarentur, amentia & furore ducti: unde adeò capite parietes impetiverant, ut manè occurrentibus vicinis, lividam, cruentam, ac horrendam ostenderent faciem. Idem accidit Monacho, qui hujus folia petroselini vice in jusculo incoxerat, ille per plures menses modò amentia, modò furore agebatur; hos omnes sanavit *C. Bauhinus*, *Comment. in Matthiol. de cicuta*, pag. 988.

Venenum verò quo Socrates olim extinctus est, creditur esse succus non conii, sed cicutæ Linnæi, quam *sum erucæ folio* Tournefortius nuncupat: Venenum multò periculosius, cùm homines citò perimat; illud verò cum opio permixtum fuisse, monet *Theophrastes*; unde mors placida: sic Socratem sumpto toxico oculos fixos, torporem & gravitatem expertum esse dicitur.

An conium illud extus genitalibus applicatum ad satyriasm sanandam valeat, ut plures de cicutâ allatæ testantur historiæ, ignoramus; certum est hujus extracti usum internum hodiè vulgatissimum illis viribus non esse præditum.

5. *Paraphrosyne magica. Delirium magicum* Kempfer. Amoenit. fasciculo 3. pag. 651. A.

Apud Indos frequens est usus electuarii magici ex femine daturæ, opio & polline cannabis præcipuè conflati, additis pro lubitu aromatis, quæ ferociam corrigant, & vitales spiritus roorent. De directione Pharmaci ad diversa pro lubitu inducendum phantasmata, multa referuntur admiranda, sed partim incredibilia, partim fabulosa, ut maritum excœcari, dùm adulter ejus torum conscendit. Ast plura vidit ipse *Kempferus*, ut sequentia. In Malabariâ pro compescendo Idolo cui annonæ caritatem aut tempestatem tribuunt, virgines multæ, pulchræ, comptæ è templo Brachmanum comitatueductæ in publicum prodeunt; cùm verò ex Bibliis Gentilibus verborum formulam Sacerdos prælegit, puellæ tripudiare, subsultibus crebris, inconditis, & gradatim vehementioribus corpus fatigare, torquerè artus & oculos; spumare & horrendas actiones edere; opinante populo illas irâ agitari ab inductis dæmonibus, seu geniis quibus obsidendæ offeruntur; hæc dùm aguntur, cymbala, tympanaque lætum resonant, populo voce & suspiriis applaudente; lassatas Brachmanes reducunt in templum, cubare jubent, & propinato pharmaco quod prioris vim retundat elapsâ horulâ menti restitutas ostendunt populo, ut turba Gentilis liberatas à geniis videat, & idolum (*Wistnu*) credat conciliatum.

Ipse *Kempferus* in convivio amicorum bolum electuarii à Benjanis oblato, accepit & alii accipere, hoc hausto omnes repleti sunt & perfusi incredibili gaudio, risu, cachinnis, amplexibus solum explicando, nocte accedente equos conscendunt, & tunc sibi visi sunt cum pegaso volatu per nubes ferri, iridibus circumdari; apud se perventi, lupino appetitu oblata voravere, postridiè sanissimi mente & corpore fuere.

Bethel dicitur medicamentum quoddam masticatorium in universâ Indiâ usitatissimum, quod à plebe & magnatibus continuo masticatur; componitur verò ex foliis piperis *Bethel Linnei*, fructu seu nuce *Cycadis* areca dictæ, & calce ostrearum calcinatarum; hæc in trochisci formam folio *Bethel* involvuntur; hoc salivam prolicit, labia rubore sanguineo tingit, gratum halitum ori conciliat, gingivas roborat, & areca licet exiguâ dosi addita, cerebrum leviter inebriando spiritus demulcet & exhilarat. *Kempferus* verò *Bethel* nunquam potuit mandere, quin anxietates, sudorem frigidum & vertigines, æque ac à tabaci fumo, experiretur.

Indi etiam tincturâ opii tabacum inficiunt, ut fumus ipsis usitatissimus caput vehementiùs turbet.

6. *Paraphrosyne febrilis* Patholog. Meth.; *Delirium febrile* Boerhaaveaphor. A.

In febribus acutis, potissimum syncho, typho, tritæophyâ, aliisque, cùm vis cordis sit adaucta, sanguisque rectâ ferè viâ à cordis ventriculo sinistro impulsus ad carotides immittatur, inde ad cerebri vasa cum impetu ruat, ea vasa fortius impetit quàm vasa ejusdem à corde distantæ sed fre-

quentioribus & acutioribus angulis inflexa, ut docent leges Hydrodynamicæ à *Michelotto* traditæ, à nobis verò per experimenta firmatæ (*Dissert. de Medicam. specific. actione*) inde vasorum cerebri infarctus, seu major affrictus sanguinis intra illa vasa fluentis, inde fibrarum cerebri affrictus, & ideæ objectis externis minimè correspondentes, nec à voluntate corrigendæ; inde delirium, inde stupor mentis ad necessitates solitas appetendas, inde anorexia, adipfia, asthenia, languor circulationis, secretionum omnium, inde typhi symptomata. Aperto cadavere inveni pluries vasa piæ meningis cruore turgida; ante delirium adest pulsatio temporum, seu impetus vehemens carotidis intra ossa cranii decurrentis, in formam S incurvatæ, ibique fortius impetentis; præcedunt pervigilium, ideæ vividæ, promptæ, pathemata varia, vox insolita, audax, oculi truces, similiaque. Pulsus dein oborto delirio paululum tardior quàm antea, respiratio rara, magna, suspiriosa, quia anima non percipit necessitatem frequenter respirandi, pulsus accelerandi &c: ex delirio sequitur quandoque, aucto infarctu, carus, convulsio, pejoraque symptomata.

Sæpius delirium paroxysmos remittentium aut accessus intermittentium comitatur, his cessantibus cessat, secus in vigore continuarum observatur, & quandoque per longum tempus perseverat. Vide *Phrenitidem calenturam*.

Ut huic occurratur, si febris sit vehemens, phlebotomiæ ex brachio, pede, collo instituendæ, in hæmorrhoidariis hirudines mariscis admoventur, catamenia suppressa pediluviiis, si fieri potest, revocantur, alvus clysmatis laxa servatur, jacula tenuiora conceduntur eo fine ut impetus sanguinis in caput factus, retundatur. Ast initio typhi castrensis & carcerum pulsus parvus est & à phlebotomiâ magis deprimitur ac delirium accedit cum majori asthenia.

7. *Paraphrosyne à pathemate* Plater. B.

Carolus VI. Galliæ Rex insolationem passus, & à quodam ignoto de periculo traditionis monitus, in delirium furiosum adactus fuit, spectra gladiis armata sibi fingens, omnes adstantes impetivit, percussit, per triduum mentis inpos fuit.

Novi plures homines qui laudano tùm liquido tùm solido assueti cùm delusi à me & sumptâ pilulâ succi liquiritiæ laudano tinctæ in locum opii, ut ab eo desuescerent, in delirium incidebant cum pulsu parvo & virium languore. Novi Chirurgum qui assuetus aliquot drachmas opii deglutire, eò paupertatis redactus ut opium emere non posset, delirabat cum furore, & assumpto opio resipiebat.

Qui vino, aquæ vitæ, similibusque assueti sunt, si ab eis interdicantur ob febrem obortam, aut vulnus acceptum, pejus habent, delirant cum pulsu parvo, frequenti, siti, cephalalgia; quæ omnia evanescent, si vinum, aqua vitæ similiaque cupita concedantur: horum exempla lege, *Essais d'Édinbourg Tom. VI, artic. 46, par Alexandre Monro*, quibus constat libram aquæ vitæ per singulos dies epotatam fuisse non solum impunè, sed cum

successu

successu à vulneratis, qui hoc potu destituti furebant & pejus habebant, hoc assumpto à febre, delirio, aliisque symptomatis immunes evadebant; erant autem illi ægri potatores vini strenuissimi.

8. *Paraphrosyne puerperarum* Morisot Deslandes apud D. Puzos, *Traité des Accouchemens*, Préface pag. 44. A.

Delirium apud puerperas vel est hystericum vel apoplexiæ prodromus. Hystericum incipit à cephalalgia, sed aliis hysteriæ signis, præcipuè habituali mentis ad hysteriam dispositione, ut levitate, sensibilitate, vividitate, meticulositate, distinguitur; illud potu antihysterico cardiaco tolli quotidie videmus.

Verum delirium obscurum, per intervalla recurrens, licet lochia fluant, si superveniat subitus capitis dolor quasi à mallei ictu, si aurium tinnitus, convulsio faciei accedant, sæpius in carum vel apoplexiam lethalem terminatur, maximè si officiosi adstantes, abstinentiam & cerebri vacuitatem incutiantes, cibum copiosorem gravidæ obtulerint.

9. *Paraphrosyne calentura* Philosoph. *Transact.* Stubbes n. 36. Art. 2; *Collect. Academ.* Tom. I, p. 140. A.

Differt à phrenitide calentura ex eo quòd sit sine pyrexia ulla, pendeat à saburra & vomitione sanetur; fugax est delirium, juxta tropicum navigantibus familiare, subitaneum, lætum; in medio mari folia, arbores aut similia sibi videre videntur, intèrea ni caveant adstantes in mare se projiciunt, nullus calor immodicus, lingua nitida est. Curatio; præmisso emetico, quo solo sæpe delirium evanescit, præscribitur diæta mediocris, & sequenti die una aut altera phlebotomia.

10. *Paraphrosyne febricosa*, Vandermonde *Journ. de Med.* Mars 1757. p. 195. A.

Alternis diebus adolescenti superveniebat delirium quod catharticis, phlebotomiis, vesicatoriis, sanguisugis per duos menses resistebat, æger apyretos, fermè, summa asthenia prostratus erat, venere exhaustus; usu verò kinkinæ feliciter profligatus fuit morbus.

11. *Paraphrosyne critica*, Preysinger cap. 2. de diagnosi. A.

Ea est quæ imminentem in acutis crism denotat, coctione prægressa cognoscitur, reliquisque signis criticis præsentibus die critico, brevique subsequente evacuatione aut metastasi critica sedatur.

12. *Paraphrosyne hysterica*, Ill. Lorry de Melancholia T. I. p. 78.

Est delirium, seu insomnium vigilantis, per vices recurrens, ita simile somnambulismo cataleptico mulieris Ripesaltensis, ut in historia ab Ill. Lorry tradita, nil præter flexibilitatem artuum ceream deficiat, ut idem morbus sit. Mulier scilicet parum menstruata, nondum Lucinæ labores experta, animo linquebatur, sine ulla convulsione feroci, sed obscura primùm loquela dein claris distinctisque vocibus aliquem è præsentibus alloquebatur, eum videbat, ejus vel minimos gestus observabat, cum eo de quavis re poterat loqui, sed uni ideæ intenta ad eam omnia revocabat; nullum alium adstantem videbat aut vociferantem audiebat, quod.

quod vix credibile pluries vidi, non sine stupore summo; hujus verò facti testes multi supersunt; inexpectatâ morte mater ei abripitur, tum primum cepit cum mortua imo sepulta matre quasi præsenti colloqui, ei tanquam interroganti respondere, hanc suppliciter exorare ut de sanitate sua curam suscipiat, hunc vel illum medicum, utpote præstantiorem accersat; de futuro matrimonio, quæ tamen dudum nupta erat, sanissimè & puellæ ad morem modestè loquebatur; objiciens plura, refellens alia, & quasi in sinum matris secreta multa effundens: uno verbo rectè omnino, imò & ingeniosè, de omnibus loquebatur, nisi quod circa tempus & præsentiam matris erraret. Illa mulier cæteroquin sana erat, nisi quod ad minimum horreret strepitum, ad visa & audita expavesceret amens. Illa demum in phthisim lapsa est, ast ubi primum febricula oborta est, evanuit omnis tumultus nerveus. Hæc *Ill. Lorry*.

Mulier Rupisaltensis similiter in accessu somnambulismi, omni sensu destituta, ita ut puncta, vellicata nihil sentiret, alloquebatur nunc suum maritum, ut ut absentem, nunc alium quem adesse imaginabatur, gestu, tono vocis, oculis apertis, ut in statu sano pacato, loquelam comitantibus, ut bis observavi per semihoram; imò, ut narravit ejus conjux Medicus, cum quidam Chirurgus eo tempore cubiculum ingrederetur, ea, quæ maritum præsentem nec videbat, nec audiebat, percepit Chirurgum quem hostem suum reputabat, & illo viso maxima ira commota est; & quod ipse non semel observavi, durantibus hisce accessibus, modò paulisper quiesceret, velut motitabunda, si flecterem ejus digitum, manum, brachium, vel extenderem, illæ partes statum impositum retinebant, usquequo gesticulandi necessitas eos artus à statu cataleptico dimoveret: finito accessu nihil eorum quæ ante acta fuerant reminiscebatur.

Huic affinis erat morbus puellæ decem annos natæ, pallidulæ, malique habitûs, quæ, referente *Ill. Lorry*, in quotidianas convulsiones inciderat, in quibus per plures horas super lectum prostrata, sensibus amissis, celerrimè, sine ulla intermissione loquebatur, ingenium ætate majus ostendens in dictis; sedula mater misellæ frontem comprimens eam sublevabat, quâ pressione cessante illicò convulsiones repetebant; feriantibus autem cæteris sensibus tanta erat tactûs subtilitas, ut si altera mulier huic pressioni frontis solerter ministraret, ægra irata adversus matrem suam debaccharetur, usquequò pristinam stationem mater reciperet. Sunt certè in his morbis, ut in catalepsi somnambulæ phænomena, quæ non facilè crederet qui horum testis non fuit; nos autem quod vidimus testamur, ut psychologia quondam perfectior evadat.

XVIII. AMENTIA; Græcis *Paranoia*; Latinis etiam *dementia*, *fatuitas*; *vecordia*; Gallis *Imbécillité*, *bêtise*, *niaiserie*, *démence*, Ægri *amentes*, *dementes*, *imbecilles animo*, *fatui*.

Est ineptitudo ad rectè ratiocinandum, & judicandum: differt à morbo

rosi seu stupiditate mentis, quia amentes objectorum impressiones sentiunt apprimè, non verò stupidi; ast amentes eas non attendunt, non curant, sed quasi omnino indifferentes prætermittunt, harum consequentias flocci faciunt, harum minimè satagunt; infantes minimè dementes sunt, etiam si graves & serias res prætermittant, quippe frivolas & pueriles magni faciunt & crepundias suas attentè ac sollicitè curant; amentes verò omnia perinde negligunt, rident, cantillant, in iisdem circumstantiis in quibus fani de fame, siti, frigore gemebundi conquererentur; minimè iracundi, audaces ut maniacy, nec tristes constanter & meditabundi, ut melancholici.

1. *Amentia senilis, delirium senile; Etat d'enfance; Radoterie*: Græcis *Paragerao*, deliro; *lerema* & *paralemera*, à *lereo*, nugor, ineptio, unde fortè *delirii* etymon. L.

An propter rigiditatem fibrarum senibus familiarem, illi minus sensibiles sunt objectorum impressionibus, inde res etiam momentosas pro nihilo & nugis habent, nihili satagunt?

2. *Amentia serosa* Fabricii Hildani Centur. 4, observ. 10 de Hydrocephalo; Wepfer. exercit. de apoplexia hist. 4. C.

Licet hydrocephalus internus & laxitas cerebri morosim & soporosos affectus sæpiùs excitent, non minùs sæpe observatæ sunt copiosæ aquæ in cerebro amentiam cientes, & ex *Kerkringio* lanium expertum citante, oves fatuæ, quæ nec edendi nec bibendi sentiunt stimulum, post mortem apertæ, nil cerebri habere, sed hujus loco tantùm aquam continere compertæ sunt, & hæc est *fatuitas ovina Kerkringii* obs. anatom. 46.

3. *Amentia à venenis* Raii histor. Plantar. de stramonio pag. 707; J. Bauhini histor. Plantar. de Hyoscyamo; Croco Barrere observ. anatom. 3, p. 54, edit. 2, 1753; à *transfusionis sanguinis*, Dionis. L.

Post varia symptomata ab assumptis radicibus feminibusve harumce plantarum ut ab usu opii non rarò ægri amentes evadunt, ut retulimus dum de paraphrosyne; illa verò venena sanguinem dissolvere constat (ex observatis ill. *Hambergeri Diss. de Narcoticis*) qui sanguis potissimum cerebri vasa ingurgitat.

4. *Amentia à tumore* Plateri observ. lib. pag. 13.

Bonecurtius olim strenuus miles ictum capitis passus post tres annos mente imbecillus evasit, adeò ut nihil secundum rationem ageret, cibum nec peteret, nec per vim intrusum caperet, lectum non nisi coactus adiret, nec nisi interrogatus verba quædam, quæ ad rem minimè pertinebant, proferrer: stillabat è naribus pituita aquea copiosa; ad mensam obdormiscens sedebat. Apertâ calvariâ insignis tumor globosus scirrhusosus, porri magnitudine, supra callosum cerebri corpus inventus est, aqua etiam in ventriculis cerebri inventa.

5. *Amentia ab hydatidibus* Panaroli Pent. 1, obs. 17. L.

Utrum à vesicis lymphâ turgidis, utrum à sero ex illis effuso pendeat

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

I i mor-

morbus, dignoscere difficillimum & inutile, cum nec inde diversa curandi methodus innotescat.

6. *Amentia microcephala* Willis pharmac. rationalis. L.

A solito minori cerebri capitisque mole parvitatem ingenii, iudiciiue imminutionem deducunt quidam Philosophi, verum consequentia non videtur legitima, licet verum sit quod apud hominem moles cerebri maiorem relationem obtineat ad molem corporis quam in ullo alio animali, ut ostendit in *Act. Societ. Reg. Monspeliensis Doctor Arlet*. In microcephalis organa omnia imaginationis non esse evoluta verosimile est. Exemplum ejusce amentiae præbet puellula Nosocomii generalis, quæ *simia* vocatur ob capitis parvitatem & cum simiâ quamdam similitudinem.

7. *Amentia ex siccitate* Boneti Sepulchret. Tom. 1, p. 260. L.

Civis Leodiensis post paraphrosynem furibundam fatuus & veluti repuerascens evasit: illi post obitum siccissimum cerebrum atque in summâ parte digitis friabile, flavedine citreâ undique tinctum, inventum est.

Nota. Tres puellæ quæ hieme sævientie iter in rhedâ faciebant, domum reversæ per quatuordecim dies fatuæ evaserunt; *Bartholinus* pelle vervecina calente singulis caput obvolvi curavit, easque restituit.

Quidquid itaque fibrarum medullarium cerebri flexilitatem tollit, ut siccando, coagulando, refrigerando, illud sensibilitatem exquisitam adimere videtur, simulque rationem; verum quæ nativam flexilitatem minuunt, seu ultra modum relaxant, sensibilitatis etiam nativæ multum detrahunt, unde mentis functiones tollunt.

8. *Amentia morosis*; Græcis *Anoia*; Latinis *ingenii stupor, tarditas, stupiditas* Willisii cap. 13; *Stupidité, bêtise*. *Ægri blenni, bardi, stolidi*. L.

Est facultatis imaginandi, proindeque judicandi debilitas, tarditas, abolitio, sine delirio, quæ an differat ab amentia serosâ dubium est. *Vide Amnesiam*.

Magnum autem est discrimen inter amentes, & stupidos: amentes satis promptè imaginantur & memoriâ non carent, sed malè judicant & ineptiendo, pleraque sinistrè aut ridiculè agendo risum adstantibus movent: ast stupidi imaginatione & memoriâ carent, nec bene nec celeriter capiunt dicta; non nugando ac gesticulando, sed bardè & insulsè se gerunt, sunt hebetes, obtusi.

9. *Amentia ab ictu*. L.

Vide apud *Borellum Centur. 2, obs. 73*.

10. *Amentia rachialgica*, Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761, p. 317. L.

Ea succedit Rachialgiæ, potissimum melancholicæ.

11. *Amentia à quartanâ*. L. Vide Sydenham. Sect. I Cap. 1.

Est ea quæ febribus intermittentibus, curatis per phlebotomias & cathartes repetitas supervenit. Hanc speciem passus est Monspeli meritisissimus Anatomicus sexagenarius, qui per tres menses rationis usum recuperaverat
usu

usu extracti de hyoscyamo albo, cujus drachmam demum quotidie vorabat, ab hoc verò coactus abstinuit, cum in urbe hoc medicamentum deficeret: initio profuerat etiam usus *Diascordii* juxta *Sydenham* mentem præscriptus: hic morbus erat sine furore & audacia, potius cum lætitia, unde ad maniam non attinet, contrarium innuente *Sydenham*.

12. *Amentia calculosa*, Kerckringii Spicil. Obs. 36.

Is in semistulti seu amentis cerebro loco glandulæ pinealis quæ deerat invenit calculum pisiformem sero ventriculi innatantem. An à sero, an à calculo amentia penderet? Calculos in cerebro repertos narrant *Ephemerid.* N. C. Dec. I, Ann. I, Obs. 26, Dec. II, Ann. I, Obs. 33 & 131.

XIX. MELANCHOLIA, sic dicta à *melaina* nigra, & *chole* bilis; Hippocrati Aphor. 21 & 56 lib. VI *Mania* dicitur; Gallicè *Manie*, *Folie*, *Tic*, non *Mélanchole*, quæ mœrorem tantum involvit, non delirium. *Ægri* vocantur *Melancholici*.

Character. Melancholici dicuntur qui uni potissimum cogitationi constanter affixi circa semetipsos aut statum suum delirant, de cæteris objectis ritè ratiocinantes.

Qui vertigine, tinnitu, suffusione laborant non uni ideæ constanter inhærent, & eorum error non à cerebro, sed à cujusdam sensus organo dependet, unde à melancholicis differunt.

Qui nostalgiâ, hydrophobiâ afficiuntur, quâdam cupiditate, vel aversione continuo exagitantur, cum melancholicis objecti cujusdam amor, vel aversio non sint essentielles.

Qui addunt melancholiam esse cum mœrore & tristitiâ, illi omnes species suâ definitione non includunt, cum sint veri melancholici morosi dicti qui felices se reputant: Maniaci verò de plurimis aut omnibus objectis promiscuè delirant, & apud eos non sola imaginatio, sed ipsa ratio vitatur.

A phrenitide, cephalitide, paraphrosyne differt melancholia, quod est chronica, & apyreta; illi verò morbi acuti ac sæpe febriles; ab hypochondriasi & hysteriâ quod ab interni cerebri vitio, non partium cæterarum culpa deducendum sit delirium.

Non perversè ratiocinantur melancholici, sed à principio falso cui constanter inhærent consequentias suas rectè sæpius deducunt. Inclytum melancholiæ exemplum præbet fabula romanensis Don Quichotte à Michaeli Cervantes ingeniosè scripta. Origo itaque hujus morbi est fortior & constantior attentio ad unam ideam, neglectis inde aut prætervisis cæteris circumstantiis, unde non respondent actiones liberæ hisce circumstantiis, ut in mente sanâ fieri debet, sed huic objecto cujus idea totam mentem detinet.

Galenici humorem atrabilarium, nigrum, fuliginosum; *Willisius* fluidum nerveum vitriolicum vel acetosum; Mechanici fibram nerveam cerebri magis tensam incusant, sed hæc omnia sunt gratuita.

1. *Melancholia vulgaris* Michael Engelman dissert. de melancholiâ 1754. L. Novi Medicum qui sanatus à syncho in eo delirabat quod se veneno affectum esse à pharmacopola crederet. Parochum, qui divitiis affluens se paupertate pressum existimabat; lecto affixus ut vestibis parceret, omnia sua munia intermittens, de cætero rectè ratiocinans. Novi mulierem quæ à domo sua vel minimùm recedere non poterat sine metu inexplicabili. Fuere qui sibi caput vitreum; alii ex glacie confectum putabant, & consequenter ad hanc opinionem se gerebant. Ludimagistri non pauci à puerorum educandorum curâ dementantur; viri ingeniosi, Poetæ celebres, ut *il Tasso*, artifices præclari inter Pictores, Musicos, &c, huic morbo fuere obnoxii. A zelotypia plures insaniunt, unde species est apud *Willisium* melancholia zelotypa. Inter errores melancholicos accusandus est qui olim vigeat epidemicè, *Punctum honoris* dictum, quo ad singularia certamina provocabatur honoris vindicandi gratiâ; quidam se testam putans timebat ne allideretur à vicinis: *Galenus*. Alter se gallum gallinaceum putans, cantum & alarum plausum galli imitabatur; *idem*. Alter timebat ne Atlas gravatus sibi mundi onus imponeret: *idem*. *Abenzoar* narrat quemdam se mortuum esse affirmantem.

Grimmius vidit alterum qui pedes suos stramineos esse credebatur. *Tralianus* mulierem adducit, quæ digito orbem sustinere imaginabatur.

Schad alteram, quæ nihil edere voluit, quia se pauperem putabat; *Nemausi* vivit puella, quæ sibi affidere continenter putat centurionem, quem odit, & qui ipsam rapturus est, qui centurio ante decem annos ipsi concubitum proposuerat.

2. *Melancholia amatoria. Erotomania* Patholog. Method. *Amor insanus* Sennerti. L.

Ea species à satyriasi & nymphomaniâ in eo discrepat, quòd erotomaniaci non impudenter objecti amati amplexus cupiant, sed è contra illud pro numine venerentur, omnibus ejus nutibus obsequiosi ac quasi devoti, vitam in perfectionum illius admiratione ducant, ejus absentiam contristati, præsentia exhilarati, alimenta, somnum, negotia sua parvi faciant; verbo, suam amantissimam eodem modo colant quo Dom Quichotte suam Dulcineam. Hoc delirio Aristotelem ipsum affectum esse, & ad thura suæ conjugis offerenda inductum, ferunt. Hoc laborasse ferunt Poetæ celebrem Orphæum, qui ut conjugem suam recuperaret, tartara subire non dubitavit; quò enim non deducit insanus amor? Salomon ad idololatriam usque amore desipuit. Lucretius philtro & amore dementatus, sibi violentas manus intulit. Tasso, alter Italicorum Virgilius, Principis mulieris amore captus, per quatuordecim annos desipuit.

Diffimulatus amor cognoscitur ex coloris subitâ mutatione, & pulsûs acceleratione ad conspectum aut nomen objecti amati, quo signo *Galenus* & *Erasistratus* hunc morbum celatum dignovere.

Si melancholicus amor coelebs sit, optimum est remedium hunc cum amantissimâ connubio jungi; si verò matrimonio locus esse non possit, auxilia moralia

ralia omnium sunt efficacissima, inter quæ 1° preces & jejunium cæteris omnibus præstant, teste Evangelio; dein 2° gravium virorum monita, circa hujusce vesanix dedecus, funestas sequelas, sanitatis scilicet, fortunæ, temporis, honoris detrimentum. 3° Longum iter suscipiendum, ut monet in hisce peritus *Ovidius*; omnia quæ objecti amati memoriam refrigant abjicienda. 4° Otium fugiendum: *qui vis sanari, res age, tutus eris.* 5° Vitia objecti amati detegenda, exaggeranda:

Exige quoddam cantet, si quæ est sine voce puella,

Non didicit chordas tangere, posce lyram:

Turgida si plena est, si fusca est nigra vocetur,

Et poterit dici rustica, si qua proba est.

6°. Hortor & ut pariter binas habeatis amicas,

Alterius vires subtrahit alter amor.

Intrat amor mentes usu, dediscitur usu.

Qui poterit sanum fingere, sanus erit.

7° Fugienda alimenta quæ semen adaugent, ut chocolata, pistaciæ, pinei; victus lautus, piperata, &c: vinum verò ea dosi quâ curas abigit, prodesse potest.

Huic aliisque animi morbis sanandis ac prævertendis, adeoque felicitati etiam temporali assequendæ nil aptius esse summi numinis amore, argumentis geometricâ soliditate præditis, fusè evincit *Ill. Cheynaüs, Cap. VI de animi affectibus, n° 21*: ex hoc amore etenim, pergunt ille, ad perfectionum Dei imitationem nos componeremus; & inde odium, malitia, luxus, libido, ignavia, aliaque mentis vitia, morborum corporis fœcundi fontes exarescerent.

3. *Melancholia religiosa* Cheynæi, de sanitate tuendâ, pag. 200; *Melancholia superstitiosa* Prosper. Alpin. de morbis Ægypt. Foresti, libr. 10, observ. 24. Willif. cap. 11, pag. 245. C.

Consistit in alto mœrore & immodico judiciorum Dei metu, simulque defectu dulcis illius fiduciæ, quam ejus paternæ clementiæ debemus.

Illam ut plurimum melancholia atcidit illis qui fractum infortuniis animum aut corporearum voluptatum tædio affectum, voluptatibus quas verè suis cultoribus spondet Religio, recreare cupiunt. Hominis verè pii est Deum præ cæteris omnibus diligere, infortunia tanquam merita pœnitentiæ instar accipere, & viriliter, ut bona, & ad nostram perfectionem à Deo immissa, sustinere, interea de optimi Patris nos tunc castigantis misericordiâ minimè dubitare, eique in lætitiâ servire. Melancholici è contra veræ religionis ignari, quo se vertant nescii, fluctuant incerti, indociles, superstitiosi & meticulosi sunt nonnunquam, & ad ultimam desperationem rediguntur; alii ut inter Sanctos à plebe habeantur, ut narrat *Alpinus de Ægyptiis*, in locis asperis vivunt, miseras mundi prædicant, divitias, voluptatesque spernunt; cœlibes quidem honesti, religiosi vivunt, sed à verâ religione longè absunt; horum corpora nigra, squalida, gracillima, minus arefactis similia sunt; suos sic diabolus habet martyres.

Hanc melancholiam avertunt non qui imaginationem spectris, phantasmisque terrefaciunt, sed qui potissimum optimis veræ religionis documentis mentem imbuunt.

Vidi delirium in muliere piâ de suâ salute desperante, quæ eò devenit, ut dimissis domesticis ad trabem cubiculi sui laqueo se suspenderet. *Lusitanus* verò suum ægrum hoc artificio in rectam rationem revocavit. Angelus quidam aut ejus personam agens amicus detractis prius tegulis, læva accensam facem gerens, dexterâ gladium, melancholicum noctu evigilavit, eique omnium quotquot patravisset scelerum veniam à Deo datam denuntiavit, unde æger securitati & sanitati redditus est.

4. *Melancholia argantis.* *Melancholia ægrorum imaginariorum* Francisci Chicoineau Archiatrorum Comitum, in Dissertatione, an ægrotantes imaginarii solâ diversitate idearum sanandi sint? anno 1713. *Maladie imaginaire.* L.

Ægri imaginarii, quos bellè derisit Moliere, sunt illi qui corpore bene valentes se ob momentaneos affectus in mortis periculo versari constanter judicant, unde mœsti, queruli, omnes Medicos suis consultationibus divexant, vel de sorte suâ desperantes solitudini se addicunt, ubi indefinenter desunt; vel ad abigendum morbum, pravum quoddam & damnosum vitæ genus eligunt, & gravioribus malis inde se exponunt. Differt ab hypochondriaci hæc melancholia, quòd nullo morbo corporeo laborent melancholici illi, ast multiplices laborant hypochondriaci, ut flatulentia, ructibus acidis, spasmodis, qui simul hanc melancholiam sibi adjunctam habent, unde vulgò, sed immeritò, confunduntur.

Imaginarii ægroti nunc se tales præbent quales sunt, & cum vultu florido, viribus integris, indefessâ loquacitate, de vertiginosâ & fugaci cephalalgia, de fictitiis in capite aut pectore symptomatis, tanquam promptam sibi mortem allaturis, de debilitate summâ, fortissimè, eloquentissimè per totam diem conqueruntur, vel si ab eo quem consulit se deridendum fore expertus metuat æger, ille se firmum intrepidumque mortis contemptorem simulat, atque brevi stylo, vocisque sono familiari, symptomata sua enumerat, ita ut veram esse ægritudinem facilè incautus existimet, sed si facilem aurem præbeat auditor, jam narrator personam fictam diù non sustinet, & ad luctus, mœroremque suum revertitur.

Itaque hoc signo potissimum imaginarius morbus cognoscitur, quòd dum melancholicus de gravissimis capitis, cerebrique læsionibus conqueritur, ut de turbâ, vertigine, vaporibus, hæc distinctè, eloquenter, nitidè depingat; cum summam debilitatem se experiri affirmat, illud pectoris, vocisque robur exhibet, illum vultum & colorem præfert, quæ cum statu depicto minimè consistere possent.

Sunt qui ut curas abigant, rationem exuere conantur, & idcirco se vino, veneri, ignaviæ, ludo, vel alicui vehementi affectui se dedunt. Sunt qui morosi, contentiosi, desperabundi, millies mutatis & Medicis & remediorum generibus, morbum suum obstinatè silent, interrogati renuunt, mortisque

mortisque certæ, ut putant, & imminentis formidinem altâ mente recon-
dunt, iique ut plurimum insanabiles sunt, & ad maniam vergunt.

Huic morbo divites, otiosi, lautè viventes, ingeniosi; rarissimè verò
pauperes, laboriosi, negotiosi, hebetes, obnoxii sunt; pueri nunquam,
rarò senes, sæpius ætatis consistentis viri ac mulieres.

Prædisponunt ortus à parentibus hypochondriacis, studia immodica,
educatio effeminata.

Excitant verò hunc morbum acres & attentæ meditationes circa suam
valetudinem, philautia nimia, pulsûs sui frequens exploratio, levis Ana-
tomiae & Medicinæ cognitio, medicaminum ab incauto Medico suasorum
usus, quæ omnia ideam morbi imaginarii excitant, revocant, foveant.

Curatio hujus morbi frequentissimi & pertinacissimi ingeniosum & pru-
dentem exigit Medicum, qui eò tantum collimet, ut animi attentionem à
morbo dimoveat, aliòque distrahat; verum difficillimum est persuadere il-
lis ægrotantibus morbum ab imaginatione læsâ, à præjudicatâ opinione
pendere: sæpe Medicus, ut eò deveniat, ægri erroribus assentiri se fin-
gat, ut fortiùs eos errores impugnet; imò ægrum astutè debet adducere
ad ea, quæ ideas novas à morbo longè remotas excitant, adeoque ab omni
medicaminum genere eum dimovere: suadeantur itaque festiva spectacula,
amicorum colloquia, ludicræ concertationes, exercitia corporis jucunda,
ut ambulatio, cantus, concentus Musici, venatio, sed potissimum pere-
grinatio facta equitando, vel vectura ex navi, rhedâ, concurrente simul
sobrietate: & denique si ea omnia inutilia fuerint, utile erit ægro, si, gra-
vi quodam superveniente negotio, vitæ, honoris, fortunæ discrimine,
priorem ideam dimittere cogatur.

5. *Melancholia moria* Nenteri, Tabul. 171; Horat. Epist. 2, lib. 2.
Moria Erasmi, Boileau, Despreaux, Satyre 4, vers 103. L.

Est ea species læta & jucunda, in quâ se cæteris hominibus feliciores
existimant ægri, alta quæque spirant, & se Principibus, Regibus, imò
Diis pares autumant.

*Fuit homo ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragædos,
In vacuo latus sessor, plausorque theatro,
Hic ubi cognatorum opibus, curisque refectus;
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad sese: Pol me occidistis amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas.*

Hæc facetiùs reddidit Gallicè Despreaux, Satyr. 4.

Alexander adulatorum encomiis delusus, se Deum putaverat; verum
accepto vulnere ex cruoris effusione suum errorem agnovit, quippe Deos,
non cruorem, sed alterum liquidum in venis habere pronunciaverat Ho-
merus.

Scholaris quidam per vicos currens, clamabat se Gallorum Regem anno
1503. Qui se Jovem existimarent inventi sunt, ut Salmonæus, curru su-
pra-

pra pontem æneum agitato , tonitrua imitans ; *Virgil. Æneid. lib. 6.*

Vide simile exemplum à daturâ excitatum, & temulentis familiarissimum ; ubi de Paraphrosyne & Dæmonomaniâ.

6. *Melancholia attonita* Bellini , de Melancholia , pag. 380. L.

Vidi in Nosocomio generali vesanum quadragenarium , qui dudum demens constanter tacebat , per multum tempus immobilis & velut stupidus , per septem dies cibum & potum renuebat , & cum minis eum coegisset ad sorbendum jusculum , ipse jusculum aliquandiu in ore vel œsophago detentum , voluntariò rejiciebat. Cadavere aperto inveni omnia exsucca , sanguinem viscidum , & cerebrum maximè firmum ac compactum.

In hac specie æger loco non movetur , imò nec situ ; sedens nunquam assurgit , stans nunquam sedet , jacens vix unquam se erigit , nec pedes agit , nisi ab adstantibus promoveatur , & loco pellatur ; hominum frequentiam non fugit , interrogatus non respondet , licet dictis animum advertere videatur ; monita nihil curat , ac si surdus esset , objectis visui & tactui non attendit ; quasi cogitabundus & cogitatione aliarum rerum distractus dormit , vigilat per intervalla , cibum ori admotum comedit , potum haurit. Rarissima morbi species nec à *Sennerto* visa , sed à *Jano* , *Medico Electoris Saxoniae* semel in viro triginta annos nato , observata : is judiciorum Dei terrore percussus , per quatuor menses autumno & hieme hoc morbo laboravit , & demum ad se rediit. Descriptio verò optimè quadrat cum descriptione meâ mox memoratâ.

Architectus Barcinonensis , 37 annos natus , mœrore ob ærumnam affectus , incidit ante annum in melancholiam attonitam : is continuo timet & patriam fugere meditatur , inquisitionis metu & conjugis odio motus : is constanter fileat nullique interrogationi respondet , nec gestu , nec voce ; rarò signis manus aut oris mingendi vel alvi deponendæ necessitatem indicat , audit tamen & intelligit ; minis coactus manducat & bibit , ast dein inceptum pastum vix intermittit ; unam aut alteram horam noctu dormit , reliquo tempore immotus manet , oculis apertis ; pulsus bene se habet , vires constant. Frustrâ phlebotomiæ , vesicatoria toti capiti adinota , emetica , aquæ Bellilucanæ potæ & irrigatæ , nec non ptisana sudorifica &c. adhibita sunt. Suavissimum usum moschi , camphoræ , balnea frigida , remedium *Ill. Locheri* : & verosimile est infitionem scabiei in simili casu feliciter tentatam cæteris præstantius fore remedium.

7. *Melancholia errabunda* Bellini , Montalti , &c. *Leucomoria* & *passio hydrolcos* Græcis. *Cutubuth* Arabibus. *Chalrab* quibusdam. L.

In hac æger , ne per horam quiescere nescit , sed cogitur huc & illuc continuo vagari , nesciens quò vadat ; timidior est omnibus melancholicis , hominum frequentiam fugiens , noctivagus , per sepulchreta , per solitudines ; nec scit unquam quid fugiat , quid quærat , quid velit. Corpus siccum & aridum , oculi concavi , sine lachrymis , exsucca , sitis assidua , lingua

gua arida, color corporis citrinus, ulcera non rarò in cruribus, quæ non consolidantur.

A tribus annis hoc omnino morbo laborat mulier septuagenaria Monspe-
liensis epileptica, ex quo ad curandam epilepsiam sumpsit per triduum
magnam dosim hepatis lupini exsiccati, illa non quidem hominum confor-
tium fugit, nec ulceribus tibiæ afficitur, sed de cætero omnino quoad
colorem, habitum, & quietis intolerantiam, est optimè à *Bellino* de-
picta. Inquietudo est, & veluti tædium intolerabile, quo fit ut conti-
nuò locum mutet, sui ipsius pertæsa, secum habitare minimè valens, tri-
stissima, siti continua, & oris siccitate divexata, macilenta, de cætero
timida, minimè delirans, rariores & multò minores epilepsiæ insultus pa-
tiens, sed melancholiâ illâ errabundâ miserius multò divexata, quàm
quis facilè crediderit; juscula refrigerantia, ptisanæ nitratae, aliaque in-
casum fuere adhibita; & miror quòd à tanto malo nondùm erepta fuerit.

Rarissima est etiam hæc species, & à nullo Neoterico observata aut reco-
gnita, nisi *Ephemer. Natur. Curios. Decad. 2 ann. 5 append.*

8. *Melancholia saltans* Mezeray Histoire de Charles V.

In Hollandia viguit anno 1373 morbus epidemicus, quem *chorem Sti Joannis* vocaverunt; plebei hoc tentati vestibibus abjectis & nudi, floribus
coronati, restim ducentes, per vicos & templa saltando, cantando, curre-
bant usquequò plures anhelosi humi procumbebant; ita intumescebat illis
abdomen, ut plures crepuissent, nisi vinculis coercita foret ea intumescen-
tia. Malum in adstantes nimis attentos serpere credebatur, & diaboli opera-
tionibus tribuebatur, unde ad exorcismos confugere multi. Huc attinet *An-
teneasmi* mirabilis *Guillerini*, *Specul. historiar*: Huc *Enterastici Herodoti*;
Membrorum saltuosa dispositio Arabum.

9. *Melancholia hippantropica* Patr. le Comte, Lettres édifiantes, &c.,
Zoantropicæ varietas. L.

Sinensis quidam persuasus fuerat à Sacerdotibus seu Bonzis, fore ut sua
anima migratura esset post mortem in corpus veredi, jussa Imperatoris in
Elifios campos translaturi; eum proinde hortabantur ad rectè currendum,
abstinendum à morfu, calcitatione, &c. Bonus ille senex turbulentos
somnos vix capiebat, cum se ephippio instructum & fræno, jam ad ve-
redarii flagrum profecturum credebatur; ast expergefactus sudore diffluens,
num equus esset an homo dubitabat. Conversus in Christianam Religionem,
resipuit.

10. *Melancholia Scytharum* Hippocrat. de aëre, aquis, &c. L.

Divitiores apud Scythas erant illi qui equitando mercari soliti erant; cum
autem nullis stapedibus uterentur, crura pendula erant, & genitalia diù
compressa, unde ineptitudo ad generationem, quo perspecto contristati se
à Diis afflictos hoc morbo reputabant, & in mulieres conversos: unde mu-
liebria vestimenta induebant, colum ac fustum tractabant, à plebe supersti-
tiosa simul colebantur, metuente ne quid simile à Diis pateretur; pauperes
verò, utpotè minimè equitantes, ab hoc morbo erant immunes.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

K k

Cura

Cura Scythica erat larga, & ad animi deliquium facta missio sanguinis ab arteriâ aut venâ temporali, quâ ulterius debilitati pejus habebant.

11. *Melancholia Anglica*, vulgò *Tedium vitæ*. Lege Comœdiam D. Gresset, cui titulus est *Sydney. C.*

Puellæ Milesiacæ quondam delirio singulari actæ tantâ mortis cupiditate ardebant ut turmatim se laqueo suspenderent, nec motivum quisquam agnoscebat; tandem sapientis civis consilio Senatus Edicto jussit, ut quæ prima suicida reperta foret, ea mortua omninò nuda in mediâ plateâ exponeretur: quo decreto illicò puellarum furori finis factus est: *Plutarchus, des vertueux faits des femmes, Tom. I.*

Simili melancholiâ actæ mulieres Lugdunenses, referente *Primerosio*, se turmatim aquis immergebant, & iis suffocatæ peribant.

Apud Anglos etiam frequens est suicidium ob tedium vitæ, quo capti languidi, inœsti, omnium remediorum pertæsi, res suas componunt, testamenta scribunt, amicis per epistolas dein transmittendas valedicunt, & deinde laqueo, veneno, vel alio modo vitæ suæ finem imponunt; quod criminis genus admittunt illi qui religionem omnem exuerunt, & ita debili sunt animo, ut ærumnas vitæ humanæ sustinere nequeant: apud Gallos hoc scelus lege prævertitur, quâ sancitum est ut suicidarum cadavera carnificis ductu in crate pœnariâ per vicos & compita trahantur.

Pluribus maniacis melancholicis suicidium familiare est; ast melancholia Anglica in hoc discrepat ab aliis, quòd sine ullo furore, aut gravi ærumnâ, ex solo vitæ tædio tranquillè mori decernant; quod Chiliarcha Townshend solo voluntatis imperio coram Medico Cheynæo exsequebatur, post mirum suæ veluti voluntariæ resurrectionis specimen.

12. *Melancholia zoantropia. Lycaon Aetii. Galeantropia, lycantropia Auctorum. L.*

Domus cujusdam religiosæ omnes puellæ singulari laborabant melancholiâ, quâ percitæ quâvis die determinatâ horâ, se feles esse reputabant, & felium vocem imitando concentum efformabant: Refert *D. Raulin, des maladies vaporeuses. Vide Singultum epileptico-maniacum* huic morbo affinem.

Lycantropum se vidisse testatur *Forestus*; plurimum historiam refert *Schenckius. Galeantropum* ipse vidi, qui canis aspectum horrescebat.

Verùm notari meretur artificium quo quidam sanati sunt melancholici; qui scilicet se ranas in ventriculo gestare putabant; assumpto ex jussu Medici emetico sanati sunt, clàm immixtis ranis in craterem in quem vomitu rejectæ colligebantur materiæ; alii qui in capite cuniculos se habere existimabant, factâ incisione cruciali, & exhibitis cuniculis cruentatis quasi ex vulnere extractis, ab errore suo liberati sunt.

Qui lupo vel cane rabido demorsi sunt, ab hoc delirio non sunt immunes, quo lupum aut canem ululatibus suis imitantur, teste *Calio Aureliano*, & aliis; verùm rarum est illud hydrophobiæ symptoma.

Artificio quodam *Zacutus Lusitanus* sanavit olim melancholicum, qui se perpetuò frigere arbitrabatur; & vidimus hic Gratianopolitanum simili deli-

rio per annos etiam calidissimos detentum ; ipsum spiritu vini madidâ pelle lanigerâ cooperuit , & accenso spiritu per semi-horam calefecit ad combustionem usque *Lusitanus* , unde lætus & tripudians se jam nimis calere exclamavit æger , atque brevi convaluit melancholicus.

Quidam ne omninò caput se habere putabat ; ad quem sanandum *Philotimus* excogitavit pileum plumbeum , à quo gravatus caput se habere intelligeret : *Ætius*.

Duos lycantropos se vidisse testatur *Donatus ab Altomari* , qui per avia vagabantur , cadavera humana , aut partes eorum secum gestantes ; de cætero luridos , ficos , adustos , sitientes eos depingit , ut lucomoriam omninò referant.

13. *Melancholia entusiastica* Pauli *Æginetæ*. *Enthusiasmus*. *Ægri* , numine afflati. C.

Quidam verò etiam putant se ab aliquibus potestatibus majoribus impeti , & futura prædicere , velut numine afflati , quos etiam privatim numine afflatos nominat *Paulus Ægineta*. *Paracelsus* existimabat se in acinacis capulo suum azoth , seu genium suum gerere. Mulieres fatidicæ , quibus stipat errabant *Gebennenses* fanatici , se cœlitùs afflatas putabant , futura prædicere , abscondita cognoscere se jactitabant ; has verò prophetias non priùs edebant quàm epilepsiæ paroxysmum simulatum passæ forent ; itaque humi prostratæ , mirum in modum se exagitabant , & ad se reversæ futura prædicebant. Mirabilia similiter prædicant de entusiastis , qui *convulsionarii* hodiè dicuntur. Vide *Hecquetum* , *Naturalisme des convulsions*.

Forolivii D. Cavalier M. D. vidit quatuor hydrophobos , qui mortis suæ diem , imò horam , prædixerant , & prædictâ fermè horâ animam efflarunt ; Vidi ipse *Tarascone* sexagenarium qui ante mensem mortis suæ determinatum diem prædixit , & epiala dein correptus die prædicta occubuit.

14. *Melancholia phrontis* Hippocratis ; *phrontis nousos chalepe* Lib. II. de Morbis ; *Curæ gravis morbus* , *Foësi* pag. 486 ; *Maladie soucy*. *Le Clerc* Hist. de la Med.

Viscera veluti spinarum aculeis pungi videntur , anxietudo ipsum invadit , lucem & homines refugit , tenebras amat , metus corripit , septum transversum exteriore parte intumescit , ad contactum dolet , expavescit , in somnis terculamenta & formidanda cernit , quandoque & mortuos : morbus hic interdum plurimos vereprehendit. Veratrum huic propinato & caput purgato ; post capitis purgationem catharticum exhibeto , postea lac asininum : cibis quam paucissimis , nisi infirmis fuerit viribus , utatur , iisque frigidis & alvum laxantibus , non acribus , non falsis , non pinguibus , neque dulcibus : calidâ non lavet , neque vinum bibat nisi multâ aquâ dilutum , neque se exerceat , neque deambulet ; quæ cum fecerit , temporis successu morbo liberabitur , at nisi diligentem curam adhibueris , ad mortem usque comitatur. Hactenus *Hippocrates*.

Hic morbus rectè intellectus est melancholiæ species non rara , in hoc diversa à cæteris quod æger minimè deliret , nisi summus profundusque mœ-

ror sine causa evidenti accedens delirium dicatur; mœror ille sponte accedens est spina viscerum metaphorica; æger quotannis hocprehenditur & per mensem unum alterumve insomnis, inappetens, solitudinis amans, debilis, omnem coetum refugit, atque hujus morbi causam se ignorare fatetur, apyretus stans, continuo cogitans, timet ne aliis fastidium moveat, domi se continet. Cura Hippocratica minime mihi arridet quoad helleborismum & abstinentiam ab ambulatione, à balneo; de cætero feliciter adhibetur.

XIX. DÆMONOMANIA. *Démonomanie, rage.*

Est delirium vel fincerum vel simulatum, quo magi, sagæ, maleficiati, sæpius præstigiatores se tanquam dæmone obfessos aut possessos ostendunt.

1. *Dæmonomania sagarum.* Delrio Disquisit. magicæ. L.

Est delirium eorum qui se arte diabolicâ & pacto cum dæmone convento, quid miri præstare posse existimant, indeque auctoritatem apud idiotas sibi conciliant.

Tales sunt illæ vetulæ, quæ fascino recens nuptos ligare, morbo infantulos tum afficere, tum liberare se posse imaginantur. Pastores qui se, suosve arietes cum ridiculis cæremoniis dæmoni devovent, ut gregem residuum à lupis eripiant, ut monetam volantem seu inamissibilem obtineant; quæ omnia in fascinatīs & fascinantibus sunt vera deliramenta, quibus puerorum & credulorum animos deludunt aniles fabulæ, maximè si philtrea & venena dementantia concurrant. Certum est enim quod oleum ex seminibus daturæ elicatum temporibus illitum, vel pessarium podici noctu inditum, hæc somnia prædispositis excitent. Simili pessario ex seminibus stramonii & sebo pastor Gallo-Provincialis, referente *Gassendo*, se muniebat cubitum iturus qualibet die Sabbati, unde somniabat se ad impurum dæmonum coetum viâ camini devenisse, & ibi hirco præfidi litasse: vide quæ de *paraphrosyne magicâ* diximus. Hunc morbum in Pomeraniâ familiarem dicit *Hoffmannus*. *Rufus*, Auctor sæculi secundi, primus hujus morbi meminit.

Fuere qui se diabolum in visceribus gerere, qui cum eo decumbere, conventicula celebrare adèd sibi persuaserunt, ut in suppliciis contra ipsos olim decerni solitis, id ad ultimum vitæ spiritum assumerent: *Vide Act. Med. Berolin. Decad. 1. volum. 4. & Ephem. Natur. Curios. passim.*

2. *Dæmonomania, Vampirismus* Tournefort Iter in Indias Orientales.

Vampiri activi sunt vel passivi. Activi sunt quidam præstigiatores, qui ob fines sibi cognitos cadavera recens sepulcorum exhumant, & vulnerant, atque eorum cruorem tertiâ die ut plurimum putrefactum, adèdque fluidissimum effluere sinunt, & vulgò suxisse dicuntur: passivi sunt illi, vel vivi vel mortui, in quibus talis scena luditur; horum præstigiorum rumore commoventur ita populi, ut urbem desertam inde factam viderit *Tournefortius*. Plura videsis in Vampirorum historiâ non dudum evulgatâ.

3. *Dæmonomania simulata.* *Corybantiasmus* Encyclopediæ, T. 3; Histoire des Diables de Loudun, 1636; Bayle, Diction. ad Brosier.

Constat

Constat ex Evangelio olim plures homines, summi Numinis permissu, à diabolo obsessos fuisse, unde Sancta Ecclesia Catholica ad eos liberandos exorcismis uti consuevit; verum non minus certum est plures malitiâ aut morositate singulari ad similem obsessionem simulandam frequenter induci, quod apud adolescentulas & vitæ religiosæ addictas sæpius observatur: illæ ut quamdam turpitudinem vitæ occultent, istæ ut sanctimonix famam sibi concilient, quædam ut aliis impunè noceant, imò ut de se magnum rumorem spargendo credulos ludibrio habeant.

Præstigia quibus utuntur sunt diversissima; ast sæpius futura prædicere; absentia prospicere, linguas ignotas intelligere, morbos anomalos potissimum convulsivos experiri, vires portentosas exerere; ad aquæ lustralis aspersiorem, rerum sacrarum aspectum cruciari, ululare. Eò autem assurgit plurimorum vafrities & malitia, ut non solum plebi, sed etiam & Sacerdotibus & Medicis imponant illæ præstigiatrices, ut ferro & igne probatæ suas fraudes confiteri vix cogantur, adeoque ad eas confundendas necessum est ut à viris acuti ingenii diversis modis summâ cum astutiâ examinentur, circa quæ vide quæ de epilepsiâ simulatâ diximus.

Celebris est historia Urfularum Lauduni apud Pictones. Monachi hujus urbis oderant parochum Urbanum Grandier, virum paulò elatioris animi, & dotibus tum animi, tum corporis superbientem; illi has religiosas induxerunt, ut assererent se à Grandierio fascinatæ, & ejus afflatu diabolum suscepisse: quid non religio potuit suadere, maximè si cum amore repulso ad hunc perdendum parochum & Magnatum & Monachorum invidia conspiraverint; eò demum devenit furor, ut igne damnatus sit parochus, atque cum Sacerdos impius, qui eum ad supplicium deducebat, crucifixum ferreum candentem osculandum huic misero præberet, is renuentis parochi metus pro signis diabolicæ possessionis plebi venditabat.

Interdum pro dæmonomaniâ verâ sumitur delirium febrile, cujus erroris exemplum præbuit monialis Parisina candore & pietate insignis mihi cognita; hæc Theologicis Doctrinis imbuta, Latinam Linguam clam addidicerat, & nuper à fratre suo eruditissimo elementa Græcæ Lingux secretò pariter hauriebat; hanc invasit synochus, caputque tentavit, unde delirans hæc virgo sermones græcos & latinos miscuit, quos prius ipsi ignotos existimabant cæteræ moniales; hinc fascinatam & obsessam judicarunt, usque quò frater ejus rure reversus delirii Græci & Latini rationem reddidit.

Dæmonomania simulata detegitur dolis pro re natâ diversis. Sic *Ill. de Haen* sanctæ Crucis imaginem involutam dæmonomaniacæ simulanti applicans ad contactum, vel aquam communem, quam lustralem esse fingeat, aspergens, vidit eam decipi & suam fraudem prodere: tunc autem eam nefariam toties aquæ amphoris injectis irrigari jussit, quoties sua præstigia iteraret. Alter verò Medicus in simili casu phlebotomias simul ex pede & brachio ad syncopem usque præscribebat, ut nefariam præstigiaticem plecteret; alii verberibus dæmonem abigere tentarunt.

Minimè assentimur *Friderico Hoffmanno*, aliisque Medicis Germanis, qui

uno ore cum plebe Gallicâ contendunt magos & sagas hodie dari, qui verè diabolo obsessi & possessi & ab illo instigati patrant mirabilia. Dæmonomania sinceræ signa plura ab *Hoffmanno* tradita sunt; 1° non solum horrendæ vociferationes, gestuum deformationes, admirandæ & insolitæ corporis motiones; sed 2° mirificæ convulsiones subito sine prævio morbo accedentes: 3° Blasphemia, verbi divini abusus, obscœnitas verborum: 4° Rerum secretarum & præsertim futurarum notitia & revelatio: 5° Peregrinarum linguarum scientia: 6° Robur insolitum: 7° Singularium rerum ut crinium, filicum, &c, vomitio, ex oculis, aure rejectio cum horrendis ventris torminibus &c. Dudum Senatus Gallici, qui magos & sagas igne damnabant, hodiè tanquam miseros insanos dimittunt, nisi eorum maleficia, blasphemationes, aliaque malitiæ specimina plectant. Non dubitamus tamen quin olim Deo permittente à Dæmonibus plures obsessi fuerint, verum cum *Sancto Athanasio* putamus, ex quo tempore verbum Dei apparuit spectra hujusmodi & ludibria cessavisse. Et omnes pythonissas, magos, sagas, fascinos, vel morbo à causis physicis orto laborare, vel esse deceptos aut impostores qui parum cautos suis præstigiis deludunt. Ridemus itaque credulitatem *Bodini* & dolemus sortem tot millium vesanorum quos sæculis elapsis, referente Nicolao Remigio, Senatus Burdigalensis, Rothomagensis, Tolosanus flammis addixit, qui in morotrophio tantum erant custodiendi.

Præstigia mira videbis *Journ. de Med. Avril 1757. p. 244*, de muliere ventriloqua sonum tympani flatibus abdominis imitante, & *Mars p. 163* de puella ex cujus corpore passim acus innumeræ extrahebantur.

4. *Dæmonomania à vermibus Cardani. L.*

Plura sunt exempla ægrorum qui pro dæmoniacis habiti lumbricis & tæniis tantum exagitabantur, & trismo, tetano, delirio, aliisque miris symptomatis vexabantur; plebs autem dæmoni, sagarumque fascino tribuit illa symptomata dira, quorum nexum & causam non intelligit, ut convulsiones, clamores, distorsiones, deliria quibus obnoxii sunt verminosi; ea verò omnia catharticis, emeticis & anthelminticis feliciter auferuntur.

5. *Dæmonomania fanatica*, vide Dissertationem sub præsidio D. Rideux Profess. Monspel. ventilatam: An fanatismo verbera?

Quot furores, incendia, bella, cædes excitaverit multoties falsus erga Religionem tum veram, tum falsam zelus, plures testantur historiae. Primi fanatici Helvientes solo suo afflatu catapultarum ictus, quibus crudeliter turmatim trucidabantur, eludere se posse putabant; miserabile delirii genus.

Fanatismus ad incredibilia fascinora millenos nostrâ ætate compulit, & ad patibulum, ignemve deduxit; ita ut pestis nulla majores strages ediderit: lege historiam Fanatismi D. Brueys Monspel. Ideo hæc refero ut omnes persuasum habeant fanatismum inter vesanias & deliramenta esse numerandum.

6. *Dæmonomania hysterica*. Observatio D. Descottes D. M. Argenton en Berry 1760. ad me scribentis.

Dux famulæ viginti annos natæ, amicissimæ, verè hystericae, antihystericae, ut castoreo, rutâ, nec non terebinthinâ sumptis, ab hysteria melius habuere.

habuere. Verum singularia phænomena per sex menses exhibuerunt , quæ vulgò obsessioni tribuuntur. 1° Scilicet diversis domibus sejunctæ altera alterius nec non sua accidentia suosque paroxysmos præfagiebat ante quatrimum triduumve : 2° Diversorum animalium vocem , ut canis , felis , gallinæ satis aptè imitabantur : 3° Portentosam exhibebant memoriam & ingenium solito vividius , quo nominibus fictis singulos adstantes designabant & ludibrio habebant : 4° In profundum soporem delabebantur , è quo nec vellicatæ , punctæ , ustæ excitari poterant : 5° Verùm spontè excitabantur clamantes se in quâdam parte , ut femore , tibiâ vehementer lædi , perstringi , & pars assignata livida , læsa unguibus videbatur , quam tamen tetigerat nemo ex adstantibus. 6° Triplici stadio peragebatur paroxysmus , in primo mentis compotes peracta in mentem revocantes rubescebant & dolebant ; in altero delirabant , convellebantur & quatuor robustis viris vix coerceri poterant , atque ventura quoad paroxysmi futuri tempus , durationem , aliaque præfagiebant , denique in soporem lapsæ sensuum omnium abolitionem experiebantur , è quo tamen somno hora & minuto quod prædixerant , excitabantur , sæpè è lecto procul exsistentes & clamantes : *Bone Deus ! quis mihi femur vel tibiâ crudeliter perstrinxit* , &c.

Per sex menses quotidie hæc ludebatur scena , nec quidquam inde roboris , habitûsve detrimenti passæ sunt , hodie verò adhucdum languent , & lipothymias , catameniorumque suppressionem patiuntur , meumque de illis consilium expetunt Medici.

Multa sunt in hac historiâ , quæ nimis adstantium credulitati , & harum fycophantarum præstigiis tribuenda videntur. Interea non minus est mirum quod sine ullo motivo cognito rusticæ talem egerint Comoediam , si Comoedia fuerit : mirum etiam quod similis imaginationis vis similes effectus in aliis subjectis ediderit , quos vide relatos in cataleptis hystericæ & cataleptis somnambulæ historiâ. Quoad imitationem vocis animalium , hanc olim juxta Alesiam observavit *D. Gibert D. M.* in melancholico qui horâ primâ pomeridianâ singulis diebus simili paroxysmo tentabatur , nec ab hac horâ declinabat vel minimùm paroxysmus , licet horologia de industria retardarent , aut accelerarent observatores.

Suasi balnea , serum lactis , & in paroxysmo syrupum de karabe , sal sedativum , &c. Anno 1765 quo hæc scribo eas sanatas & nuptas esse accipio.

7. *Dæmonomania Indica* , Kempfer. amœnit. fasc. 3. pag. 650 ; *Rage de l'Hamuk*.

Viget apud Indos Nigritas abusus opii execrabilis ad efferandum animos ad homicidiorum patratorum audaciam , dum vel vitæ suæ , vel injuriarum pertæsi se devovent morti per ultionem & mortes aliorum oppetendæ ; eo fine opii bolum deglutiunt , ex quo intentionis idea exasperatur , turbatur ratio , & effrænus redditur animus , adeò ut stricto pugio , instar tigridum rabidarum excurrant in publicum , obvios quosvis sive amicos , sive inimicos trucidaturi , donec ipsi ab alio perforati prosternantur. Actus hic vocatur

vocatur *Hamuck*, apud incolas Javæ & ulterioris Orientis crebro spectabilis. Vocabuli sonum ibi horret quicumque audit: nam qui vident homicidam, illi vocem *Hamuk* summopere exclamant, monituri inermes ut fugiant, & vitæ suæ prospiciant, dum ad extinguendam belluam accurrere debet quisquis armatus, & cordatus est.

8. *Dæmonomania Polonica*. Stabel. Hist. 4. de plica Polonica.

Ea est quæ à viru trichomatis repulso ortum ducit, seu à plicâ resectâ; vel ab illâ non evolutâ; Fœmina quinquagenaria plethorica fortissimo corripiebatur furore maniaco, cum summâ agrypnîâ, convulsionibus, inconsuetis borborygnis; jungebantur blasphemationes, robur insolitum, aliaque stupenda symptomata per annum sine intermissione eam discruciantia & diabolicæ obsessioni adscribi solita.

Remedia antimaniaca frustranea sunt, nec cedit morbus nisi evolutioni plicæ, quam, post annum in casu citato applicatum capiti lycopodii decoctum, intra aliquot dies excitavit; aliâ vice cum hæcce mulier iterum plicam imprudenter abscidisset, exorta est cephalæa cum doloribus rachialgicis & phantasîæ depravatione, rursusque cum plica capitis sese explicuisset ea symptomata desierunt.

9. *Dæmonomania à Cardiogmo*, Morgagni Epist. XVIII. 19.

Talis censebatur esse morbus ab *Harveio* & à *Morgagni* observatus, qui tamen pendebat ab aneurysmate aortæ ascendentis; alii eum hysteriæ, alii etiam veneficio adscribendum putabant: ægri capite antrorsum inclinato respirabant facilius: vide *Harveium de circul. exercit.* 3.

XX. MANIA. A Græco *Mainomai* insanio, furo. *Furor* & *insania* Latinis.

Gallicè *folie* & *manie*, licet ultimo nomine (à *majomai* cupio) intelligamus etiam vehementem quamdam cupiditatem, ut musomaniam, argyromaniam &c. Ægri *maniaci*, *insani*, Gallicè *fous*, *maniaques*.

Genus est morbi chronici, apyreti, quo non solum ægri circa quævis objecta indiscriminatim delirant ob imaginationis vitium, sed etiam ob rationationis depravationem cum audaciâ & robore, brutorum more se gerunt.

Differt ab amentîâ per audaciam, robur & furorem à levi oblatâ causâ redeuntem; amentes verò sunt mites, pacati, nemini nocent, nisi vehementer incitentur. Differt à melancholiâ per delirii universalitatem; non enim uni objecto constanter infixi delirant, sed successivè nunc de uno, nunc de alio objecto sunt solliciti; præterea melancholici rectè & acutè ratiocinantur ex præconceptâ opinione, consequentias rationales educunt, ast maniaci perversè etiam judicant. Differunt à dæmonomaniacis ut à melancholicis. Hydrophobi ferè omnes judicant, adstantesque monent, ut sibi caveant, dicentes non penes se esse ut abstineant à morfu, conspuatione, è contra maniaci pravum nocendi, evadendi desiderium cautè dissimulant; para-

paraphrosyne, hydrophobia, phrenitis intra paucos dies terminantur, ast mania menses, annosque perdurat.

Maniaci sæpius omnem cibum obstinatè recusant, & tamen robur insolitum conservant, vix dormiunt, continuò mente plures ideas revolvunt, mussitant, clamant, insidias adstantibus struunt, obvios quosque, etiam parentes, natos, quandoque sine ullo cognito motivo percutiunt, trucidant, vinciri eos necessum est ne sibi vel aliis manus violentas inferant, frigoris & caloris patientissimi sunt, vestes suas dilacerant, mediâ hieme nudi humi jacent, nec multum refrigerantur, balnea frigida sustinent, inviti tamen; quidam ingenio acutissimo præditi mirè deblaterant, sæpius delirant; pluri mi quidem quoddam objectum sui odii aut amoris sæpius in animo versant, verum non illi ita affixi sunt quin ad alia divagentur; atque millenis vividissimis, præcipitibus, confusis ideis noctu diuque agitantur; mores à mania mirè mutantur; mulier antea pia & modestissima accedente mania verba scortis & bajulis familiaria impudenter effutit; qui prius erat mitis & amicus jam torvis oculis, voce ferâ loquitur, & ex horum symptomatum syndrome, licet à plebe confundi & iisdem morotrophis incarcerari soleant, distinguuntur maniaci & melancholici.

Mania continua est vel periodica; continua ea est quæ nunquam intermittit, licet remittat quandoque, verum illud discrimen non in curandi modum, sed in prognosim influit; quippè continuæ sanandæ multò minor spes est quàm periodicæ mania.

Mania periodica est, quæ per intervalla revertitur, illa vel sæviante hieme quod frequentius accidit, vel æstate recurrit; tum continua tum periodica sunt sæpius hæreditariæ; dantur etiam regiones in quibus multò frequentiores sunt: Junio & Decembri mania frequentior: *Huxham*.

Mania ex quartanâ *Sydenhami* ad dementiam potius attinet quàm ad hoc genus, ni fallor.

1. *Mania à pathemate*; Locheri de mania; à *melancholia*, Preysingeri spec. I; à *terrore* Locheri; *ab amore*, Ephem. N. E. Dec. II; *sine materia*, Locheri cap. 2 p. 73. L.

Maniaci ut plurimum à magno quodam animi pathemate, ut amore, metu, spe laborare incipiunt. *Mead* refert quod in Nosocomio mente captorum Londinensi multò plures inventi sint quos dira auri cupido huc deduxerat, licet jam divites, quàm quos paupertas divexarat.

Metus tartari & judiciorum Dei plures ad insaniam ducit, maximè cum à concionibus vehementibus eorum quos *Missionarios* vocant per octiduum, ut fieri solet, mentes commotæ fuerunt. Vidi Religiosam quæ insanivit & demum se trucidavit, cujus menti infixæ erat opinio se à suis fociis propter peccata, quæ adminerat aut admisisse putabat, laqueo suspendendam fore; & mulierem honestam quæ simili metu percussa se suspendit, exanimavit; puellam quæ amasii sui perfidiam non sustinens eodem modo vitam terminavit; virum qui zelotypiâ furens conjugem & se ipsum jugulavit; mulierem præclaram, quæ recens puerpera circa religionis suæ veritatem dubia

movens in maniam incidit & per decennium nuda quadrupedum more in suo cubiculo gradiens Nabuchodonozoris speciem apprimè referebat ; verùm licet à melancholico delirio ortum habuerit hic morbus , non minùs successu temporis videtur mania alterius generis quàm melancholia , ob robur , audaciam & idearum vividarum varietatem.

Maniaci utcumque audaces sint reapse metu maximo quodam ad insaniam ferè omnes ducuntur , & licet à pluribus adstantibus se regi minimè patiantur , attamen à quodam minaci bajulo , vel milite fustem & vincula gerente , ita domantur , ut supplices & meticulosi statim obsecudent , quod necessarium est in curâ. Caveant autem sibi custodes , nam maniacus nunquam dormit & custodem , si potest , malè habet atque insidiosè impetit , ita ut per longum tempus sapientis personam agat , ut suum finem assequatur. Qui cibos renuunt & continuò vigilant sibi animo , metum inanem infixerunt , ne scilicet ab amicis toxico mixto cum cibus , aut alio modo inter dormiendum trucidentur , sed de sui metûs objecto , de spectro quo terrentur , ne verbum proferunt.

Sanguis maniacorum viscidus seroque exutus , fibræ verò musculares firmæ , rigidæ censentur.

Mania statim atque ægrum alio morbo ut phthisi , ascite laborantem afficit , ab aliis morbis , quod mirum dictu , liberat , ut observavit *Mead* : nec pestem ipsam patiuntur maniaci.

Cura. Nihil magis prodest maniacis sanandis quàm victus mollis , refrigerans , humectans ; phlebotomiæ largæ & repetitæ ex brachio , pede , jugulo ; potus laxans , diluens , frigidus , copiosus ; balnea per mensem bis in die repetita in aquâ frigidâ , caput ipsâ irrigando. *Valsalva* plures maniacos sanavit emulsionibus & syrupo de papavere , abstinendo à gravioribus narcoticis. Furorem mire compescit camphora ad scrupulum data in cochleari aceti , observante *Tralles* & *Ill. Lieutaud* , quod bis in die iteratur , inde sudor & somnus , pluresque sanati maniaci.

Narcotica verò sæpe delirium intendunt. In tenebris detinendus maniacus , atque sufficienter cibandus , vinculis coercendus ; cùm verò omnis cura tanquam frustranea omissa est quandoque datâ tempestate ratio revertitur superstitè memoriâ factorum , & ad recidivam dispositione ; si catamenia vel hæmorrhoides fluere desierint , illi effluxus revocandi ; cathartica fortia præmissis diluentibus non sunt omittenda ; acida , nitrosa , serum lactis , emulsiones , fructus refrigerantes , clysmata emollientia & similia profunt.

2. *Mania lactea.* Dépôt laiteux sur le cerveau. *Puzos* , 3. Mémoire. *Hippocrat.* de mulier. morbis L. I c. 45. L.

Est species manix quæ circa decimum à partu diem cum delirio febrili mulierem aggreditur , dein sensim evanescente febre , perseverat , atque jure tribuenda venit lactis retentioni , ejusque stasi in cerebro. Vide *Ill. van Swieten Comm.* 1127.

Rarus est hic morbus , & ut plurimum insanabilis , ipsumque initio ab hysteriâ distinguere difficile est , quippe omnes morositates , aversiones absur-

dæ , à quibus incipit , facilitè tribuuntur hysteriæ , quam puerperæ plures incurrunt ; interea successu temporis ex delirio apyreto constanti , & initio à parciore lactis & lochiorum fluxu , cognoscitur.

3. *Mania ab hemicrania.*

Ea est quam dolor constans sinuum frontaliū ab insecto in ipsis latente infert ; sic *Conrad. Schneiderus* , de *osse cribriformi* , pag. 440 , recenset rusticam quæ mente abalienata & maniaca evaserat , quæ rejecta ex naribus erucâ hispidâ ab hoc morbo convaleuit.

Antonius de Pozzis , in *Ephem. Nat. Curios. Decad. 1 anno 4 observ. 37.* refert rusticum qui cum sub arbore dormiisset , per sex menses maniacus fuit , & erucam nigram , longam , pilosam , à tabaco assumpto per nares excrevit , sicque convaleuit.

Cum œstrum subivit nares boum , aliorumque pecorum , ut in eorum sinibus frontalibus ova sua deponat , non rarò illi in maniam aguntur , imò cervi rangiferini à solo metu circumvolitantis & avidè insequentis œstri furunt , & triginta leucas intra paucas horas excurrunt , observante *Ill. Linnæo* in *Laponiâ*.

In oppidulo *Gange* dicto , homo quidam dolore capitis dudum divexatus eò insanix devenit , ut sibi caput effringi vellet , atque eum in finem ex altiori fenestrâ se præcipitem dederit , sed frustra , cum fortè in prætereuntis asini corpus incidisset : quapropter ad aliud tempus ob proximorum jurgia rem distulit , atque altera vice reapse sibi caput effregit , unde , fortè è sinibus copioso pure dimanante , convaleuit , ut à fide dignis viris audivi.

4. *Mania metastica* , *Locheri* de *Mania*. I. ab *ulcere ficcato* , *Amati* *Lusit. Cent. II cur. 67* ; à *resecta plica* , *Fr. Hoffmanni* de *delirio* p. 263 , *Ephem. Nat. Cur. à represso herpete* , *Locheri* *ibid. à menstruis retentis* , à *semine retento* , *Schenckii* fol. 157 ; à *repressa scabie* , à *graviditate* , *Ill. Lorry* Part. I cap. 7.

5. *Mania à venenis* , *Ephem. Nat. Cur.* ; à *belladonæ baccis* *Dec. II ann. 10 Obs. 118* ; à *daturæ semine* , *Dec. III ann. 3 Obs. 170.*

Vidi inde ortas paraphrosynes fugaces , non maniam.

6. *Mania periodica* , *Ephem. Nat. Cur. Dec. III ann. 3 Obs. 33. L.*

Est species per totum diem tantum durans , sole recedente intermittens ; quæ *solaris* dicitur ; datur *lunaris* quæ quovis plenilunio revertitur *Eph. Nat. Cur. Cent. IX. Obs. 12.*

7. *Mania vulgaris* , *Locher* de *Mania*. cap. 3 pag. 61. L.

Est mania cum materie. *Vide Auctores.*

8. *Mania hysteralgica* , referente *D. C. D. M. M.* anno 1766.

Virgo quadragenaria , quæ olim sanguinem vomuerat , deinde verò pus cum cystidum fragmentis ano ejecerat , ab octodecim mensibus obnoxia est , per paroxysmos noctu redeuntis , doloribus uteri & vicinarum partium , ita atrocibus , ut ea , licet benè morata & pudicissima , juret , blasphemiam fundat , deliret , genitalia manibus aut quolibet obvio instrumento vel contrectare , vel dilaniare conetur ; nedum sit ullus veneris appetitus , quod quis

facile crederet , hujus est summa averfatio , tantus horror ut viros maxime oderit ; voluptas nulla , pollutio nulla : ea obvia quæque morfu impetit : tranfacto paroxysmo scrupulis agitur , dolet animo , metuens ne peccaverit.

Adhibita sunt remedia omnigena , edulcorantia , diluentia , deterfiva , sedantia , nitrofa , balnea innumera subfrigida per horas octo , serum lactis , aqua pulli , lac afininum , laudanum , fal sedativum ; ptifana demum camphorata aliquandiu sublevavit ; fufpicio est alterius fuppurationis internæ , unde paroxysmus.

ORDO QUARTUS.

VESANIÆ ANOMALÆ ,

Seu

Morbi prioribus affines.

Phantafia est facultas objecta absentia sibi repræfentandi ; ejus actio vocatur *imaginatio* , ea in fomniando ideas claras & vividas excitat , unde æquè percellimur à phantafmatis feu ideis imaginariis , dum fomniamus , ac ab ideis fensationum ; verùm id non accidit ex claritate & vi absolutâ phantafmatum , quippe quæ multò minor est quàm vis fensationum ; fed ex eo quod anima ab objectis externis non diftracta , fortiùs ad ea phantafmata attendat , unde qui imaginari profunde vel attendere volunt interdium , illi ab aliorum confortio remoti longè ab ftrepitu in loco obscuro meditantur : anima eò fortiùs percellitur ab ideâ quò patioribus ideis fimul diftrahitur , feu quò majorem fuæ attentionis partem illi tribuit , & quo fortior est impressio eam excitans.

Docet autem experientia ideam longâ attentione , fortique meditatione clariorem fieri , quæ neglecta obscura foret : fic memoria studio , & repetitione ejusdem ideæ roboratur , maxime si conjungantur ideæ cum loco , literis , aliisque signis ad memoriam acquirendam facientibus.

Lex est imaginationis , si qua fimul percepimus , & unius perceptio denuò producat , imaginatio producit etiam perceptionem alterius. *Wolf. Psycholog. Emp. 116.*

Memoria est facultas ideas reproducendi , & reproductas recognoscendi. *Wolf.* Ea verò tribuitur flexilitati fibrarum medullarium cerebri , quæ instar chartæ pergamenæ plicas & impressiones retinet ; verùm ea theoria est merè fictitia , & fatius est in his tenebris nullam theoriam , quàm falsam amplexari.

Ad ratiocinandum proindeque ad judicandum necessaria est imaginatio & memoria. Si quis albedinis ideam abstractam , adeòque imaginariam non retineat ,

tineat, is utrum hæc charta quam cernit alba sit, vel alterius coloris judicare non valet; inde fit ut qui imaginatione carent, ut stupidi, somnolenti, illi nec discurrere valeant, nec qui memoriâ destituuntur, valent ratiocinari, saltem circa objecta quorum ideas non possunt in mentem revocare; his de causis evidens est cur inter morbos hujusce classis oblivio & amentia referantur; cum hæc vitia secum inferant judicii depravationem, aut speciem erroris quæ lethargicis valdè familiaris est; quod scilicet nesciant quid dicant, quid appetant, quia eorum obliti sunt quæ petiere, antequam responsum accipere possint: sive sensationes à fibrarum nervearum vibrationibus repetas, quod falsum videtur, sive à fluidi nervei electrici refluxu, requiritur ex parte machinæ fibrarum cerebri libertas, flexilitas, cui collapsus, laxitas, obstructioque opponuntur, & ex parte fluidorum mobilitas, fluxilitas, tenuitas, puritas, unde videre est cur à venenis, vaporibus narcoticis, cerebri vulneribus, obstructionibus, aliisque vitiis, imaginatio, memoria, acumen, ingenium, libertas aliæque animæ facultates lædantur.

XXI. AMNESIA; *Latyphrosyne* Græcis; *Oblivio morbosa* Auctorum. *L'oubli.*

Est morbus qui tollit facultatem ideas in mente reproductas recognoscendi, seu memoriæ est abolitio aut imminutio. Ideò recognoscimus ideas quæ in animâ reproducuntur, quæque ideò illam olim vel antea affecerunt, quia satis vividæ sunt & sociis claris stipatæ; si verò obscuræ sint, tum ideæ principes, tum earum sociæ, aut solum alterutræ, tunc illas recognoscere non possumus: ideam autem quam antea habuimus iterum habere, hoc ad memoriam non sufficit, necessum est ut cognoscamus nos eam antea habuisse; sic si quis dum legit Ciceronis librum non recognoscit se eum olim legisse, ille hujus antiquæ lectionis recordari non dicitur. Quoniam omnis idea imaginaria supponit prægressam ideam sensitivam seu sensu acceptam, & non sentimus nisi individua, seu concreta pluribus simul ideis sociis stipata; idea imaginaria socias secum olim perceptas in mentem revocat, nisi obscuriores evaserint, ergo obscuratio idearum est quod oblivionem producit; obscurantur ideæ à gravibus animi pathematis totam animi attentionem alio divertentibus; à somno & sopore morbofo, à paralyfi organorum ex quibus ideæ illæ natæ sunt, à morbo quovis soporoso, ut caro, apoplexia, epilepsiâ, nec non à syncope; qui enim ex his morbis resurgunt, ignorant omnino quid paroxysmi tempore peractum fuerit, & se ne quidem cogitasse, aut quasi non extitisse asseverant.

Cognoscitur initio amnesia ex eo quod obliuiofi non sibi cohærentia loquantur, nisi monosyllabis utantur: *Vide historiam amnesiæ in Ephemerid. Nat. Cur. Dec. I Ann. III Obs. 198.*

In curandâ amnesiâ attendendum an juvenis, an senex sit homo; in senibus medicamenta spirituosâ, cephalica, calidiora conveniunt: in juveni-

bus, diluentia, analeptica magis profunt, & memoriæ læsio à veneris abusu sæpè dependet.

1. *Amnesia à Venere*, Salmuth Cent. I Obs. 6; Ettmuller de memoriâ læsa, L.

Res est consideratione digna quod usus veneris nimius memoriam maximè debilitet, & quod aphrodisiaca, aromatica, spirituosæ, satyracea ad memoriam roborandam conducant, si tamen cum horum usu veneri litemus, memoria in totum abit: si verò veneri parcamus, inde confirmatur.

Usus ambriæ, adeòque cocolaræ, optimè prodest ad amnesiam curandam, ut & aqua magnanimitatis, quam ingrediuntur formicæ; item confectio alkermes & anacardina, licet hæc ultima suspecta sit. Apud senes usus theæ in hoc morbo valdè laudatur; hæc autem omnia medicamina vi quadam inebriante pollent, ambra scilicet, anacardia & thea Sinensis recens.

2. *Amnesia senilis*. Ettmuller. ibid. Collect. Acad. T. III p. 165. L.

Non omnes senes obliuosi evadunt, sed maximè illi quorum vita antea multa curis aut studiis subtilioribus non fuit defatigata; qui scilicet lautè & ignaviter vixerunt in desidîa & voluptatibus; Docti verò & negotiosi ut plurimum judicium & memoriam diutius servant.

Præter usum theæ commendantur in hoc morbo folia betonicæ, salviæ, lavendulæ, roris marini, rosarum petala; nux moschata, piper, galanga, cyperus, castoreum, thus &c, infusa in spiritu vini quo humectantur nares, tempora, &c; ninsing & gensing specifica censentur intus ad scrupulum.

3. *Amnesia traumatica* Schenckii observ.; Horstii, lib. 2 obs. 7, Hildani centur. 3 obs. 1. L.

Ea est quæ à capitis percussione, vulnere aut ictu quovis ortum ducit; ea initio phlebotomias & auxilia alia contusis convenientia exigit: Extus resolventia spirituosæ, balsamum Commendatoris, aquam vulnerariam &c: hæc species sæpè sanabilis est.

4. *Amnesia plethorica*; à suppressis hæmorrhoidibus Zacuti Lusitani lib. 1. observ. 47. prax. admirab. à lochiis suppressis Salmuth. cent. 1. obs. 72. L.

Auxilia à principiis illis satis indicantur. Horstius vidit hanc speciem cum stultitiâ successisse illis, qui post longam inediam comedere inceperunt.

5. *Amnesia à pathemate* Schenckii observ. & Ephem. Natur. Curios. L.

Ex metu & terrore subitis quandoque memoria abolita est, nec non ex vehementi tristitiâ.

6. *Amnesia cephalalgica* Aët. Acad. Par. 1711. L.

Ex diuturno capitis dolore, gravativo, memoria sæpè aboletur, nec non à cephalalgia febrili.

7. *Amnesia à temulentia* Willisii de morosi.

Est ea quæ ab ebrietate, ab opio, à philtis, seu venenis dementantibus ortum ducit.

8. *Amnesia febrisæqua*, De Meyserey T. 2 n. 243.

Est obliuio quæ post febres acutas accedit; ægri vires analeptici reficiantur,

tur, dein vesicatoria vel fontanella adhibeatur; cathartica etiam utilia sunt, necnon exercitia fortiori, demùm ad therinas confugiendum est.

XXII. AGRYPNIA; Latinis *pervigilium*, *vigilie immodica*, *vigilium morbosum*. Gallis *insomnie*.

Est pervigilium immodicum ex quo vires imminuuntur, anxietas, inquietudo, cephalalgia, aliaque molesta symptomata oriuntur.

Vulgò duas tertias nycthemeri partes vigilamus, seu in ideis claris ex parte animæ, & in aptitudine ad motus liberos exercendos ex parte corporis, vivimus; altera pars tertia somno dicata est, seu quieti corporis & animæ, in quâ scilicet torpent omnes artus, & jacent minus apti ad motus musculares, sensatione orbati, dum tamen, si insomnia adsint, ideæ imaginationi oblatæ sunt clarissimæ, ideæ verò præsentium objectorum obscurissimæ vel nullæ sunt, motusque vitales pacati, regulares, exercentur.

Cùm in vigiliâ vires ab actionibus animæ & corporis continuò absumantur, eæque somno & quiete debeant reparari, evidens est quod à longiori pervigilio robur debet sensim imminui, hinc lassitudo, anxietas, continua sitûs mutatio, perceptiones præsentium objectorum continuò nos afficiunt, attentionem detinent: hinc capitis gravitas, molestia animæ, mœror, tædium, & quandoque typhomania.

1. *Agrypnia Arthritica* Boneti Sepulchret. observ. 1.

Somno carere qui doloribus vexantur, mirum non est, & ea non est species de quâ agitur, sed est symptoma omnium dolorum comes; Ex acrimoniâ arthriticâ oriundum pervigilium, atque ex siccitate sanguinis sero ad exteriora continuò fluente sustentatum exhibet observatio præsens. Post diaram colicam arthriticam homo usus vesicatorio, incidit in pervigilium nullis remediis domatum, quo occubuit, sero quidem continuo ex vesicatorio affatim effluente, & tamen aperto cadavere ventriculi omnes cerebri aquâ limpidâ repleti videbantur.

2. *Agrypnia à pathematis*, Willis, de animâ brutor. p. 2. Sennerti Species 5a.

Monspeliî mulier adolescens quæ à ficariis maritum suum omninò trucidatum, & se ipsam pro mortuâ derelictam viderat, exin per tres pluresve menses somno indulgere non poterat; quoties enim oculos clauderat, dormiendi desiderio victa, toties cruenta illa scena oculis ejus se fistebat, strictos ficariorum gladios, conjugem morientem, ipsique brachia tendentem, se ipsam gladiis confossam videre sibi videbatur, & perterrita, sudans, febriens evigilabat, ita ut metu horumce phantasmatum somnum horreret. Similia exempla refert *Willisius*.

Usus sum in hoc casu non narcoticis, sed emulsionibus, julepis refrigerantibus &c.

3. *Agrypnia hysterica* Willis, de anima brutorum part. 2. Cap. 5. L.

Taliter affectis, ut hypochondriacis, hystericis, quoties clausi oculi som-

nos invitant, accidunt cordis tremores, subsultus & constrictiones, cum animi deliquiis & respiratione impedita; aut viscerum intumescentiæ, ardores, præfocationis sensus, aliaque symptomata pro hysteriis vulgo habita, succedunt; alii in cruribus & brachiis tendinum subsultus, spasmos, tantasque experiuntur membrorum inquietudines & jactationes, ut ægri haud plus quàm equuleo torti dormire possint.

In hoc casu *Willisius* crasum fluidi nervei vitriolicam esse contendit, & vesicatoria laudat ad serum acre educendum, sed errat maximè; & tutius est sanguinis siccitatem & acrimoniam, præmissis phlebotomiis, sero lactis, emulsionibus, acidulis aquis, lacticiiniis, balneis temperare, & dein ad hypnotica confugere, interpositis lenibus catharticis ad viam his medicamentis parandam.

4. *Agrypnia cephalalgica* Boneti Sepulchret. Tom. I. de Vigil. Obs. 2 & 3.

Post contumaces capitis dolores cum febre & vigiliis, morte succedente, observarunt Auctores, vasa piæ meningis sanguine atro referta, ipsas meninges tumore phlegmonode distensas, puniceas, nigras, gangrænosas; sanguinem fluxilem, nigrum è cerebro exstillantem; quandoque ulcus, serum copiosum in ventriculis, ut ex observatione 4^a, 5^a, 6^a. sequitur.

5. *Agrypnia ex pancreate* Bonet. Sepulchr. observat. 8.

Mercator, quoties dormire conabatur, incidebat in leipothymiam cum sudore frigido faciei; de cætero benè valens. Incusatus est ventriculus, adhibita cathartica, cardiaca incassum.

Eo mortuo pancreas inventum est abscessu tentatum, quod etiam in observationibus *Tulpii*, *Riverii*, *Hyghmori* in hoc morbo incusandum venit.

6. *Agrypnia à dolore* Sennerti Spec. 3.

Omnis sensatio fortior & molesta, ut dolores omnes, omne desiderium vehemens, ut sitis, fames, pica, tabacomania, libido, amor, mingen- di, dejiciendi necessitas, usquequo expletum sit desiderium, somnum tol- lunt.

Difficultas respirandi, tussis in hydropicis, asthmaticis, hydrothorace, ubi situm somno commodum æger servare non potest, ubi expectorandi necessitas urget, ea omnia somnum abrumpunt; idem producit omnis sen- satio vivida, ut lux, strepitus, tactus corporis duri; verùm tamen leve frigus ad auroræ exortum, sonus lenis, qualis susurrus rivi, pluviae & simi- lia, somnum invitant.

7. *Agrypnia ab indigestione* Sennerti; à vermibus primarum viarum *Hor- stii*; ructationi assidue succedens *Willisii*.

Qui se in cœnâ ingurgitant ut plurimum post primas somni profundi horas evigilant cum calore, anxietate, sudore, febre, & vix somnum iterum ca- pere possunt.

8. *Agrypnia febrilis* Sennert. Spec. 12. *Pervigilium febrile* Boerhaave, Aphor. 708. *Riverii*, de symptom. febr. putrid. cap. 2. A.

Non modò febris potest somnum turbare ratione molestæ sensationis, ut sitis,

fitis, caloris, doloris; sed etiam à vehementi oscillatione arteriarum cerebri, ejusque phlogosi; hinc enim cephalalgia pulsatis, seu pulsatio importuna.

Curatur quiete muscolari corporis, pace mentis, absentia lucis, strepitus, objectorum ideas vividas excitantium; frigore modico; aëre humido; victu blando, molli, potu farinoso, leni, emolliente: susurro leni, assiduo, grato, blandè tinnulo; medicamentis farinosis, suboleosis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium soporiferorum, usu anodynorum, paregoricorum, narcoticorum; præmissis quæ inflammationi curandæ valent, ut phlebotomia, potu nitroso, &c: Succus & aqua lactucæ hîc præ cæteris laudantur.

9. *Agrypnia senilis* Henrici ab Heers Dissert. Langii, lib. 1. epist. 26. de vigiliis senum. L.

Quæ senibus familiaris est agrypnia vix narcoticis est impugnanda, quibus scilicet narcotica ischuriam non rarò inducunt, & diversis modis ab Heers recensitis nocent. Optima quæ in hoc casu conveniunt remedia, sunt vinum paulò majori dosi sumptum, & analeptica stomachica, spirituosâ, ut ambara.

Senum vigiliæ, quæ si non excedant, ipsis minùs nocent quàm juvenibus; videntur pendere ex eorum sanguine fictiore & acriore, nec non ex curis & sollicitudinibus, quæ vino abiguntur.

10. *Agrypnia critica*, Preysinger Class. I. B.

Ea præcedit maximè hæmorrhagiam narium, si cognitionis signa præcesserint, atque alia hæmorrhagiæ præsagia comitantur, ut capitis dolor, cervicis tensio, oculorum rubedo, narium pruritus &c.

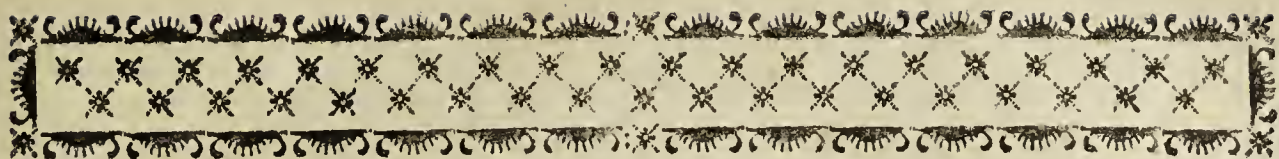
11. *Agrypnia ab insectis*.

Insecta, forte dicta quia nos insectantur, magis importuna sunt noctu *cimex lectularius*, qui morfu, reptatu, foetore irrequietos nos reddit; *pulex communis* qui vellicat & ut cimex vasa sanguinea pungit, cruorem extra vasa fundit, unde macula rubra virulentia non carens; *culex pippiens* susurro & punctura ut culex pulicarius nos vexat; sordidos etiam ingrate titillat *pediculus humanus* capillitii hospes, *pediculus pubis* qui scortis familiaris & à pube ad cilia & supercilia sæpe reptat; *asilus calcitrator* qui interdum tibias rostro tanquam subula perfodit; *musca domestica* quæ turmatim ædes ingressa per æstatem, austrino potissimum coelo, vultum, manus, importune laceffit & pomeridianum somnum interrumpit.

Unguento mercuriali illitis lectulorum compagibus ligneis, aut iis spiritu antivenereo *Swietenii*, decocto plumbaginis, lotis, abiguntur cimices: odore tanaceti, abrotani idem efficitur, pulvere tabaci, hordei caustici vulgò *cevadille*, seminum staphisagriæ pediculi enecantur; pulex verò non nisi frequenti linteorum mutatione & sagaci venatione exterminatur. Quoad culices eorum in cubicula ingressus arcetur sedulâ fenestrarum per diem clausura, arboribus à domicilio remotis, nocturna luce in cubiculis abstinendo, lectulum tela sericea insectis impervia involvendo. Lappones pice fusâ, Ame-

ricani fucco Bixæ vulgo *Rocou* corpus suum obducunt ut à culicibus & muscis se defendant. Muscæ capiuntur si salicis fasciculi in camera suspensi fuerint, dein sacco involvantur, dum muscis onusti sunt; si mel arsenico, sublimatove corrosivo, napello infectum ipsis offeratur: at satius est interdium clausis fenestris ædes obscurare; insecta enim illa tenebras fugiunt.

CLASSIS NONÆ SYNOPSIS.

F L U X U S.

CHARACTER. Fluxus sunt morbi quorum præcipuum symptoma est exitus insolitus cujusvis fluidi solidive è corpore.

ORDO I. SANGUIFLUXUS est sanguinis , vel sanguinolentæ materiæ ejectio sine alvi fluxu.

- I. **H**ÆMORRHAGIA , (*Hémorrhagie*) fluxus sanguinis è naribus.
- II. HÆMOPTYSIS , (*Hémoptysie*) sanguinis expectoratio cum tussi sine pyrexia acutâ.
- III. STOMACACE , (*Affection scorbutique*) fluxus sanguinis è gingivis sæpius foetidis , putridisve.
- IV. HÆMATEMESIS , (*Vomissement de sang*) sanguinis rejectio ex œsophago cum vomitorio conatu.
- V. HÆMATURIA , (*Pissement de sang*) sanguinis , fluidive rubri per vias urinarias emissio.
- VI. MENORRHAGIA , (*Perte rouge*) sanguinis per uterum aut vaginam fluxus vitiosus.
- VII. ABORTUS , (*Avortement*) foetus immaturi , sæpius cum menorragiâ , ex utero exclusio.

ORDO II. ALVI FLUXUS est materierum in primis viis contentarum vitiosa per os aut anum rejectio.

Dividuntur in sanguinolentos & feculentos.

1°. *Alvifluxus sanguinolenti*.

VIII. HEPATIRRHŒA , (*Flux hépatique*) est alvi fluxus per inferiora sanguinolentus , nec ater , nec terminosus.

- IX. HÆMORRHOIS , (*Flux hémorrhoidal*) est fluxus cruentus , ex podice , vel recto mariscis ruptis obfito.
- X. DYSENTERIA , (*Dysenterie*) est frequens , torminosa , sæpè tenesmodes , fecum cruentarum per inferiora dejectio.
- XI. MELÆNA , (*Maladie noire*) est fluidi atrii per superiora , vel inferiora frequens rejectio.

2°. *Alvi fluxus non sanguinolenti.*

- XII. NAUSEA , (*Nausée*) est inanis vomendi conatus , & flatûs tantum per os emissio ; affinis est aëri fluxibus.
- XIII. VOMITUS , (*Vomissement*) seu frequens vomitio , est palpabilium materierum , non cruentarum , facta per os , œsophagumque rejectio frequens.
- XIV. ILEUS , (*Passion iliaque*) est atroci circa epigastrium dolore , seu gastrodyniâ , alvi constipatione , & feculentæ demum materiæ vomitione , notatus.
- XV. CHOLERA , (*Cholera - morbus*) est syndrome ex vomitu , diarrhœâ & gastrodyniâ sæpè cum furarum crampto.
- XVI. DIARRHŒA , (*Diarrhée*) est excrementitiorum humorum frequens , vel intempestiva dejectio.
- XVII. CÆLIACA , (*Passion cœliaque*) est albescentium , aut chilacearum materierum dejectio.
- XVIII. LIENTERIA , (*Lienterie*) est celer statim à pastu facta ingestorum , vix mutatorum dejectio.
- XIX. TENESMUS , (*Tenesme*) est muci pauci frequens dejectio cum intensâ dejiciendi cupiditate , & assiduo conatu.

ORDO III. SERIFLUXUS , est fluidi cujusvis , sed non sanguinolenti , nec alvini effluxus.

- XX. EPIDROSIS , (*Sueur*) est sudoris quantitate , qualitate , intempestivitate peccantis effluxus.
- XXI. EPIPHORA , (*Larmoyement*) est vitiosus ex oculis humoris lachrymalis , sebacei , vel purulenti effluxus.
- XXII. CORYZA , (*Coryze*) est humoris serosi , mucosive è naribus effluxus sine ozænâ , sæpius cum gravedine.
- XXIII. PTYALISMUS , (*Ptyalisme*) est salivæ uberior , frequentiorve rejectio , aut destillatio.
- XXIV. ANACATHARSIS , (*Expectoration*) est muci , purisve è pectore facta per os cum tussi rejectio.
- XXV. DIABETES , (*Diabete*) subita post pastum potulentorum cum magnâ siti , per urinæ vias , emissio.

- XXVI. ENURESIS , (*Incontinence d'urine*) involuntaria , doloris & ardoris expers , mictio.
- XXVII. DYSURIA , (*Ardeur d'urine*) difficilis & dolorifica , sæpiùs ardens , urinæ immixtio.
- XXVIII. PYURIA , (*Pissement de pus*) est purulentæ , albescentis , aut viscido-mucosæ materieî mictio.
- XXIX. LEUCORRHŒA , (*Fleurs blanches*) est seroso-flavæ , vel puriformis materiæ ex utero delapsus.
- XXX. GONORRHŒA , (*Gonorrhée*) est stillicidium fluidi seminalis , vel puriformis ex urethrâ , aut ex vaginâ.
- XXXI. DYSPERMATISMUS , (*Sorte de stérilité virile*) est tarda , vel debilis seminatio in actu conjugali facta , indeque ad generationem insufficiens.
- XXXII. GALACTIRRHŒA , (*Ecoulement de lait*) est stillicidium lactis ex mammis.
- XXXIII. OTORRHŒA , (*Ecoulement de l'oreille*) est fluxus ex auris cavo , ambitu , aut parte postica.

ORDO IV. AERIFLUXUS , est flatûs , halitûsve vitiosa emissio.

De *Nauseâ* vide Alvifluxus. De *Tussi* vide Anhelationes.

- XXXIV. FLATULENTIA , (*Ventosité*) est morbus flatuum per inferiora , vel superiora emissionem frequenti , & borborygmis stipatus.
- XXXV. ÆDOPSOPHIA , est flatuum per urethram , vaginam , vel uterum emissio.
- XXXVI. DYSODIA , (*Puanteur*) est miasmatum fetidorum exhalatio.

Nota. In hisce morborum characteribus non tradimus eorum definitionem , ut existimant plures Philatri , qui characterem cum definitione confundunt ; ut rectè definiatur quodvis genus , referendum est præcipuum symptoma , sed non omittenda alia quorum concursus ipsum genus constituit ; in characterem verò quem tradimus , sufficit præcipuum symptoma , cujus ope in datâ classi & dato ordine hoc genus ab aliis sufficienter distinguitur.

CLASSIS NONA.

FLUXUS,

SEU

MORBI EVACUATORII.

Quæ debent intra corpus humanum aliquandiù retineri, ut, quibus destinata sunt usibus, inserviant, si citius, frequentius, uberius quàm par est ejiciantur, vitiosam evacuationem constituunt.

Evacuatio est itaque morbosa, si continenda ad sanitatem utilia, aut tardius, rarius, dato tempore ejicienda, uberius, maturius, difficiliùs importunè foras amendantur, atque hæc *fluxus* nobis vocantur. Quæ effluunt sunt vel *solida*, ut foetus, secundinæ; vel *peregrina*, ut calculi, insecta; vel *fluida* ordinaria, ut sanguis aut humor; vel *vitiosa*, ut pus, ichor: humores verò sunt vel *excrementitii*, ut fex, urina, sudor; vel *recrementitii*, ut saliva, bilis; vel *reparantes*, ut chylus, lac, semen, vel demum flatus, &c.

Viæ per quas fiunt evacuationes, sunt vel ordinariæ, ut os, nares, urethra, anus; vel insolitæ, ut vulnus, ulcus.

Morbi evacuatorii dividi possunt in *sanguifluxus*, cruoris effluxu notatos; *serifluxus*, lymphæ, urinæ, sudoris, muci, similisve fluidi evacuatione insignes; in *alvifluxus*, & demùm *aërifluxus*, ut in flatulentiâ, &c.

Fluxus sunt vel activi vel passivi. Activi dicuntur quos natura proritat, sive materiei morbificæ, sive medicaminis stimulo sollicitata, sive consentiat, sive dissentiat voluntas; sic activa est foetus exclusio. Passivus est fluxus quem potentiæ animatis corporibus propriæ non excitant, qualis est

fluxus

fluxus sanguinis ex vulnere , humoris amnii ex utero , urinæ ex vesicâ ,
cujus sphincter est resolutus.

Theoria. Fluidum in vesicâ contentum , effluit quoties vix expultrix quæcumque fuerit , vires quibus intra vesicam retinebatur , superat , adeoque causa effluxûs est vis expellentis excessus supra retentricem , ut loqui amant Veteres.

Vires autem quarum actione expelluntur fluida , è suis conceptaculis aut vasis sunt , vel ex parte fluidorum , vel ex parte vasorum , & partium adjacentium : fluida enim sive contenta possunt niti in exitum vel ratione 1° Gravitatis suæ ; sic ex recto cadaverum , ex vesicâ paraplegicorum , ex ore salivantium , ex vulnere liquida , si loci declivitas permittat , propriâ gravitate prorumpunt : 2° Rarefactionis energiâ ; sic flatus in intestinis vel in ventriculo expansi propriâ elasticitate , tum ano , tum cato exploduntur : 3° Vi propriâ , si quæ continentur animata fuerint , ea possunt partim exsilire , ut foetus ex utero , insecta ex œsophago , ano , &c.

Continentia verò possunt agere in contenta , eaque foras expellere , 1° vi muscolari vel voluntariâ , ut vis linguæ & labiorum salivam exspuit ; vel naturali , sive coactâ , sive spontaneâ , sic coacta per dolores natura foetum ex utero propellit , spontè verò salivam apposito jucundo cibo in oris cavum prolicit ; coactè hydrophobus vicina conspuat ; spontè & cum voluptate salvus pigra exoneratur : 2° Vi elasticâ ; si prius parietes receptaculi continentis fuerint distensi & minuatur orificiorum resistantia ; sic puncto tympanitici , ascitici abdomine , etiam post mortem , fluida contenta ejiciuntur.

Principia effluxuum frequentissima sunt 1° in contentis moles adaucta ; sic urinæ moles intra sex horas collecta pondere suo molestiam creat , ex quâ ad mictum sollicitamur : 2° Acrimonia ; sic seminis fervidioris stimulus naturam ad ejus emissionem proritat , & calculi in vesicæ collo vellicantis stimulus cogit ad evacuandam sæpius vesicam : 3° in continentibus vitiosa consuetudo voluntariè acquisita facit ut salivam utilem exspuant melancholici : 4° Pathema animi lachrymas exprimit in mœstitiâ , urinam in iræ defervescentiâ , feces in terrore , sudorem in summâ angustâ , vomitionem excitat in abominatione : 5° Natura quò se vertat nescia & summo periculo perturbata conatus spasmodicos , anomalos exerit , unde vomitus hysterici , spumæ epilepticorum , aliaque similia molimina : 6° Sensibilitas nimia , sive consueta , sive à phlogosi oriunda ansam præbet conatibus excretoriis ; sic inflammatus ventriculus omnia vomitu rejicit , etiam blandissima ; sensibilis nimium , & , ut aiunt , delicatulus , ad nomen rei foedæ nauseat.

Effluxibus passivis ansam præbent 1° quæcumque orificia nativa dilatant ; sic resoluti ani sphinctere feces effluunt ; vel 2° quæ orificia inassueta cudent , ut vulnerantia , rodentia , suppurantia.

A verò longè aberrant Neoterici qui principium effluxûs passivi , pro causâ effluxûs cujusvis incusant , nec attendunt ex solutione , vel ruptione venæ non necessariò sequi sanguinis effluxum , quod barbitonforibus ipsis notum est.

est. Sectâ enim venâ sanguis non effluit nisi præmissâ ligaturâ vena sanguine distendatur aut contractione manûs, tussi, vis expellens intendatur.

Diabrosis est erosio vasorum vel receptaculorum facta à causis physicis, ut ab energiâ puris, ichoris, putredinis; sic à diabrosi vasorum pendet puris effluxus.

Rixis seu ruptio est solutio continui facta à pressione mechanicâ contentorum in continentia sive à distensione ab intus extro vergente; sic crepant claustra abdominis in herniâ ventrali, vasa sanguifera à sanguine congesto rumpuntur, unde hæmorrhagia.

Diarexis est solutio continui à causa mechanicâ extus agente, secante, vulnerante, ut in phlebotomiâ, amputatione, paracentesi.

Anastomosis est orificiorum natorum diductio, unde fluxus juvatur, vel augetur; sic intruso cathetere, intrusâ candelulâ diducitur urethra, unde fluxus urinæ vel enuresis.

Diapedesis est diductio fibrarum mutuò decussatarum parietes vasis vel receptaculi constituentium à vi fluidi distendentis; sic vesica suilla, per tubum ejus orificio adaptatum, recipiens aquam ex aliquot pedum altitudine superincumbentem, distenditur & per fibrarum intercapedines aqua undique transudat; sic cystis fellea bile vicinum colon inficit; sic foedus stercoreis halitus per intestina in herniosis distensa transudat.

Omnis effluxus vel simpliciter *evacuatorius* est, vel simul *revulsivus*, est nunquam *derivativus*. Evacuatorius dicitur quatenus molem fluidorum corporis humani imminuit; *Revulsivus* quatenus stipatur constrictione aliarum partium è quibus fluidum exprimitur, & sic minor est in vasis ita contractis fluidi copia quàm fert nativa illorum diameter.

Effluxus evacuatorius cujuscumque fluidi cæterorum fluidorum molem sensim minuit, quia cum omnia corporis vasa invicem communicent & nitantur in sui contractionem, detracta alicubi fluidi mole & resistentiâ, cæteræ partes facilius contrahuntur, & versus partem minus renitentem suam emittunt fluidum usque ad æquilibrium: sic detracto per menorrhagiam uterino sanguine sanguis pone sequens ex arteriis hypogastricis & spermaticis abundantius in uterum affluit, nec tantumdem per venas cognomines restituitur massæ, unde parcius in cor reversa moles parcius cuique parti distribuitur; hinc minuitur mutua fluidorum & solidorum pressio, minuitur pondus, sensus molestus ex hac pressione oriundus, laxantur solida, fluida, si eadem vi protrusa fuerint, facilius provolvuntur in ratione imminutæ resistentiæ; hinc plurima in plethoricis commoda: ast in sanis vitiosa exsurgit laxitas, debilitas, mentis languor, cutis pallor, frigoris sensatio, & mala hinc plurima.

Effluxus revulsorius est, si quædam pars contracta fluidis suis exoneretur, & sic minori proportionem recipiat novum fluidum quàm fert ejus vasorum consueta capacitas; sic *fistulosus* ulceribus vesicæ apertis cum urina quâ datâ portâ effluit, ita constringitur urethra ut ne minimam urinæ guttulam transmittat; sic vomitu habituali, ita coarctantur intestina ut quadruplo minorem

rem acquirant diametrum & alvus pertinaci constipatione claudatur; sic in hæmoptysi febrili non raro frigent & contrahuntur partes extremæ cum cruor in pulmones saucios uberius influit, ille ab artubus revelli videtur.

Praxis. Fluxus sunt vel salubres & critici, vel insalubres & noxii, quod discrimen ex æquâ & iustâ Medici pensitatione repetendum est, nec enim omninò insalubris censendus ille qui vires ægri detrahit, nisi tantum detrahat ut ad superandum morbum & vitam protrahendam non sufficiant, quæ supersunt. Salubris censendus est ille effluxus ex quo rationabiliter sperandum est fore ut gravior morbus avertatur aut auferatur; nulla itaque effluxus quantitas absoluta salubris aut insalubris pronuncianda est cum vel minima debilibus lethalis & maxima robustis, plethoricisque salubris esse queat; Medici prudentis est accuratè perpendere num fluxum intendere & prorogare, num sistere, num verò naturæ committere debeat? quod pro diversis morborum generibus, speciebus & pro diversis ægri circumstantiis variat; in genere effluxus passivos, intempestivos, uberores, sistere opus est; criticos, activos, difficiles, parciore, assuetos sæpè juvare & proritare convenit; moderatos activos in robustis cum non evidentia rationum momenta nos huc vel illuc determinant, satius est naturæ committere; provocant verò effluxus omnia principia superius exposita, ut quæ augent fluidi molem, acrimoniam, receptaculi pressionem, erethismum orificii, vel sphincteris laxitatem, debilitatem; hinc verò liquet etiam quibus auxiliis fisti vel imminui possint qui sistendi sunt vel imminuendi. Auxilia verò sunt gymnastica, diætetica, chirurgica, vel pharmaceutica; quiete mentis & corporis sedantur omnes effluxus quos musculosa contractio promovet; ast somno sudor & catamenia uberius fluunt; positura quæ gravitati liquidi fluxuri velificatur est vitanda ne affluxu liquidi vis expultrix irritetur ulterius.

Alimenta quæ intendunt vitium fluidi, unde fluxus procedit, ut stimulantia, condimenta, spirituosâ in hæmorrhagiis activis fugienda, atque vegetabilia parum nutrientia in plethorâ cæteris sunt anteponenda. In effluxibus passivis mira præstant vincula, fasciæ, ligaturæ, turundæ, torcularia, si ad originem mali hæc auxilia perveniant: in certis casibus phlebotomiæ revulsivæ, vincturæ nimium à Veteribus laudatæ; medicamenta quæ vasorum constrictionem & fluidorum coagulationem inducendo valent effluxus cohibere *adstringentia* nuncupantur. Ea intus & extus adhibentur impari successu, felicius semper ubi loco affecto immediatè applicantur, infelicius cum eluctanda sunt vasa chyliifera, ut ad partem læsam deveniant, maxime si stomachus irritatus & malè se habens ea respuat & ab illis lædatur, quod sæpius accidit, adstringentia in fluxibus hæmorrhagicis passivis tutissima sunt; aqua stiptica D. Matte quâ imbuti plumaceoli vulneribus, naribus, hæmorrhoidibus applicantur; lamina boleti igniarii vulgo *amadou* quæ amputatis, vulneratis partibus feliciter apponitur; lintea carpta quæ recens sectis abscessibus, ulceribus exsiccandis induntur; stupæ pulvere vitrioli, colcotharis, aluminis, sanguinis draconis onustæ, quæ excisis partibus ad cohibendum sanguinem superimponuntur; *crepitus lupi*, cujus pulvere asper-

guntur; huc & nummularia, musci quercini, usnea, geranium Robertianum, millefolium pertinent.

Adstringentibus tutiora sunt in fluxibus activis internis, quæ vel naturæ conatus moderantur, ut anodyna, narcotica, ut in dysenteria, tenesmo, vel quæ principium morbi tollunt, ut cathartica in diarrhoeis, vel quæ utrumque simul præstant, ut mucilaginosa in tussi, dysuria, tenesmo; tum & absorbentia, nec non quæ conatus naturæ aliò divertunt & materiem morificam ab intestinis derivant, ut sudorifica in diarrhoeâ serosâ.

Nuper clarissimus Medicus Universitatis Monspel. Doctor Theophilus de Borden invenit Don Solano & Nihell sua de pulsu critico addidit, & ex pulsu diversos fluxus præfagiendi modum docuit: contendit scilicet, ut fluxus ita & pulsus alios esse superiores, alios inferiores; superior pulsus seu qui fluxus ex naribus, gutture, œsophago &c, prænunciat in morbis acutis, cognoscitur ex pulsatione seu diastole identidem duplicatâ seu bipartitâ, Dicrotum pulsum dixit D. Solano. Inferior pulsus denunciat fluxus alvinos, hæmorrhoidales, uterinos, urinosos &c, & cognoscitur ex pulsationibus magnitudine & ordine inter se inæqualibus cum aliquali subsultu; huc pertinet pulsus inciduus qui sudorem præfagit; omnes pulsus critici sunt evoluti, non contracti, & dividuntur in simplices, compositos & complicatos, de quibus auctor ipse consulatur.

Omnes ferè fluxus sunt periodici, paroxysmis per intervalla recurrentibus, exceptis fere gonorrhœa, galactorrhœa & leucorrhœa, quæ continuæ sunt.

ORDO PRIMUS.

SANGUIFLUXUS.

SUNT illi quorum symptoma præcipuum est materiæ cruentæ, vel sanguinolentæ, aut rubræ effluxus: Hippocrati Phleborrhagiæ de diætâ l. 4 n. 86.

Pulsus, qui sanguifluxus criticos prænunciat, est fortior initio, & magis renitens quàm qui alios fluxus præcedit, vel comitatur; est autem simul dicrotus si superior, subintermittens si inferior, ex clariss. de Borden.

Theoria. Cruor in arteriis, venis & corde ita continetur, ut per excretoria vasa ipsis arteriis continua, & extrorsum patula non possit amandari, tum quia resistit ratione viscositatis suæ quæ impedit quominus in adeò minutas guttulas dividatur, quæ possint tam angusta vasa subire, tum quia non sufficienti cordis vi pellitur, ut ea vasa diducere, & in minutias resolvi, seu subdividi queat. Unde, ut sanguis è vasis suis effluat, necessum est ut vires trusivæ augeantur, vel ut resistentiæ ex parte sanguinis & vasorum imminuantur, vel utrumque simul accadat.

Vires

Vires quibus potissimum sanguis truditur sunt altræ & veloces cordis contractiones, quales sunt in exercitiis violentis, febribus ardentibus, unde hæmorrhagiæ, necnon nifus musculorum quasdam partes ambientium, ut nifus ad foetum expellendum, ad feces ejiciendas, quibus hæmorrhoids, me- norrhagia, similesque sanguifluxus vel excitantur, vel renovantur.

Principia nifus cordis sollicitantia sunt ut plurimum, 1° plethora quæ vasculosum systema molestat suo pondere, infarcit, & obstruit suâ viscositate, unde qui opiparè lautèque vivunt, qui liquoribus spirituosiss, ferculis nimium conditis & succulentis utuntur, his malis sunt sæpius obnoxii. 2° Infarctus & stases quarundam partium, ut uteri in mulieribus quadragenariis, podicis & hepatis in otiosis, unde hæmorrhoids; capitis in pueris insolationem expertis, unde hæmorrhagia narium: 3° Fervor & spirituosissima crasis sanguinis vasa titillans excretiones sanguinis etiam sollicitat, maximè verò acrimonia scorbutica.

Vires quibus sanguis intra vasa coercetur, sunt 1° vasorum integritas & clausura, 2° ipsius sanguinis viscositas.

1°. Arteriæ omnes firmiter structæ sunt, at quarum majus rixis periculum immineret ab impetu sanguinis, ut in arteriis majoribus, harum nativa firmitas tanta est, ut pressionem sanguinis vigesies majorem quàm in sanitate consuevit esse, citra rupturam possint experiri, observante *Halesio*; verùm à vulneribus per diæresim factis ea tenacitas potest superari; sic calculis commotis vasa renalia lacerantur, unde hæmaturia; ingestis hirudinibus vasa ventriculi fauciantur, unde hæmatemesis, vel hepatirrhœa, &c.

2°. Vasa minima vim quidem habent sufficientem, quâ transfluenti sanguini ea debilissimè prementi resistent; ast illis obstructis tunc integra pressio cordis in sanguinem illa subeuntem fertur in eorum parietes, adeoque sufficit ad eos vel rumpendos, vel saltem diducendos, inde hæmorrhagia per rixim, vel per anastomosim, si nulla diapedesis obtineat; hinc iterùm patet quare infarctus ad hæmorrhagias dupliciter conferat. *Vide theoriam pulsus.*

3°. Vasa tùm majora, tùm minora à purulento, ichoroso, sphaceloso, carioso, cancroso, scorbutico, &c, viru possunt erodi; inde verò hæmorrhagiæ magnæ vel parvæ; quandoque ruptis anevrysmatibus subito lethales oriuntur; anevrysmata sic rupta semper inveni, intus cartilagineis quidem lamellis incrustata, sed in punctis nigris, sphacelosis hiantia.

4°. Viscositas nativa est maxima parum à Medicis perspecta; sed si decies eluantur vasa & viscera aquâ purissimâ continuò renovatâ, ultima lotura etiam viscida est, ut ex sapone dissoluto viscidior non sit; hæc visciditas robustis, sanguineis major, debilibus, cachecticis minor, in quibusdam morbis putridis, malignis, minima; eâ sublata quid obstat quominus cruor vasa secretoria subeat, ut experimenta docent fieri in pulmonibus suis elotis, ut sudor sanguineus & hepatirrhœa suadent.

Praxis. Causa morbi indicat ut principia conatus cordis & vasorum sollicitantia, ipsique conatus auferantur, simulque ut resistentiæ ex parte san-

guinis & vasorum restituantur, augeantur, si sanguifluxus imminuendus sit, vel sistendus, seu sit insalubris.

Ea verò auxilia cæteris sunt antepœnenda, quæ pluribus simul indicationibus satisfaciunt, sive indicationes sint ritè perspectæ, sive per conjecturam subodoratæ.

Sanguifluxûs principium esse plethoram commotam judicamus ex causis plethoræ in pathologiâ recensitis, & ex signis velocitatis sanguinis.

Ingesta succulenta copiosa, vires digestivæ magnæ cum vitâ otiosâ; suppressio catameniorum, hæmorrhoidis, verna tempestas, ætas juvenilis, color floridus, calor intensus, pulsus plenus, ea omnia indicant phlebotomiam repetitam initio morbi factam, victum tenuem ex vegetabilibus, cremoribus, quietem animi & corporis, potum refrigerantem, subadstringentem; spontè cessant hi sanguifluxus, & ægrum sublevant sæpiùs.

Si sanguifluxus oriatur à fervore, velocitate fluidorum, indicantur etiam iteratæ phlebotomiæ, quies, potus acidi, inter quos nullus præstantior ad sistendam hæmorrhagiam quàm aqua Rabel parcâ quantitate, aut ad gratam aciditatem immixta aquæ fontanæ; conveniunt etiam infusa ex floribus rosarum, decocta foliorum plantaginis, polygoni, radicum symphiti, bistortæ, quæ vi refrigerante simul & adstringente utrique indicationi satisfaciunt.

Si verò sanguinis dissolutio, acrimonia scorbutica hæmorrhagiæ ansam præbeant, parciùs vena secanda est, sed acida, acerba cum incrassantibus, edulcorantibus sunt præscribenda, quò pertinent catechu, sanguis draconis, fungus melitenfis, hypocistis, balauftia, acacia vera, & radices tormentillæ, bistortæ, symphiti, folia vincæ, geranii, equiseti, anserinæ, agrimonix, faniculæ, ex quibus variæ formulæ parari possunt. Si quando sanguifluxum ex quâcumque parte foveat febris cum indiciis putredinis primas vias infestantis, ut cum linguæ sorditie, oris amarore, cardialgiâ, nausæâ, & præmissis phlebotomiis natura viam monstret, ipsamet emetica, sed prudenter sunt adhibenda, quod in dysenteriâ vulgò fieri assolet, sed etiam in menorrhagiâ pluries successit; tunc autem usurpanda mitissima, ut raphani semen, syrupus Glauberi, vel & simul astringentia, ut radix ipecacuanhæ, quorum operatio potu aqueo diluente paranda est; profusas hæmorrhagias sequitur cachexia & ascites cum pedum œdemate, siti, urinâ liviosa, &c.

I. HÆMORRHAGIA; *Aimatismos* Dict. Univ.; *Profluvium sanguinis*, *stillicidium sanguinis*; *Hémorrhagie du nez*.

Docet *Galenus Comm. 1. Epidemic.* hoc nomine, sine partis epitheto; narium hæmorrhagiam intellexisse *Hippocratem*, in quo sensu à nobis sumitur. Hæmorrhagiæ propriè dictæ nomine *Hippocrates* intellexit fluxum sanguinis cum impetu è naribus erumpentis: *Errousim* vocat eum qui sensim fit, & *Stalagmon* qui stillatim; sed plus vel minùs non mutat genus, nec nomen genericum.

Character. Hæmorrhagia est quicumque effluxus sanguinis è naribus; membranam pituitariam, adeoque sinus frontales, sphænoidales, maxillares irrigant arteriæ è maxillari internâ oriundæ, venæ ad jugularem externam sanguinem revehunt, & non solum ab arteriis congeneribus hunc reducant, verum etiam à sinibus orbitariis, & è sinibus duræ matris quibuscum communicant, ita ut auctâ versus jugulares internas resistantiâ ex illis & sinibus duræ matris cruor versus nasales venas divertatur, & datâ earum aperiturâ effundatur.

Glandula pituitaria, corpus spongiosum sellæ turcicæ impositum, ope infundibuli accipit ex tertio & duobus lateralibus cerebri ventriculis, serum superfluum, quod in illis in statu morbofo exundat; illa verò glandula cingitur vasculis, seu sinibus circularibus qui cum cavernosis utrinque communicant, hac viâ serum illud cum sanguine ad narium vasa, potissimum si rupta fuerint, derivari posse verosimillimum est; hinc hæmorrhagiâ cerebrum à pluribus infarctibus & morbis liberari quotidiana docet experientia.

Sanguis eò fertur ubi minor est resistentia, cum undequaque premitur; in majoribus quidem arteriis impetus à corde acceptus tantus est, ut vix possit retrogredi à levibus obicibus oppositis; verum in minimis vasis, potissimum venosis reticularibus, sanguinem levi oblato obice non solum per venas, sed etiam per arteriolas retrogredi docet inspectio microscopica in pedibus ranarum; imò ex minoribus vasis rapi, aut velut attrahi in majora, quoties velocitas in illis majoribus est notabilis, & facultas fluxûs magna, docet *Bernouillius in Hydrodynamicâ*, docet transfluxus chyli ex canali thoracico in venam subclaviam; hæc ideò adduco quia à paucis cognita, & tamen ad intelligendam horum morborum theoriam apprimè faciunt; hinc enim patet quorsum ab hæmorrhagiâ narium internæ capitis partes sublevantur.

Symptomata. Capitis gravitas, cephalalgia, vertigo, somnolentiâ, pruritus narium, motus febrilis hæmorrhagias tantum activas præcedunt, & designant naturæ conatus ad se liberandum à sanguine superfluo & oneroso.

1. *Hæmorrhagia passiva.* D.

Ea est quam casus, ictus in nasum & frontem, vel capitis concussio excitant, vel quam corpora acuta aut stimulantia in nares immissa producant, & in hoc casu sæpè sternutamenta eam comitantur.

Curatur 1° mechanicâ compressione per turundam ex linteo factam, & intra nares immissam; 2° physicè per stiptica sub formâ fluidi, vel pulveris in nares intrusa, aut inspirata, ut aqua stiptica D. Matte, alumen, vitriolum viride, ex quo ad solem calcinato fit pulvis *sympathicus* dictus.

2. *Hæmorrhagia plethorica.* B. P.

Illâ sine febre junioribus ut plurimum vere & initio æstatis accidit, sæpius horis matutinis cum primâ vice accedit; deinde verò occasione insolationis, aut alterius erroris in gymnasticâ, vel in diætâ, unde plethora crescit, vel commovetur; hanc præcedunt capiplenium, stupor, cephalalgia, vertigo, similiaque symptomata, quæ sanguine effluente sublevantur.

Si copiosior sit hæmorrhagia, ea venæ sectione, refrigerantibus, acidis intus sumptis, extusque applicatis, demum astringentibus superius recensitis, sanatur. Novi adolescentem qui æstate ob insolationem hæmorrhagiâ correptus se demisit in flumen, atque sic hæmorrhagiam illicò sanavit.

3. *Hæmorrhagia febrilis* Boerhaave *aphor.* A. P.

Hæc vel est essentialis, vel symptomatica. Essentialem comitatur motus febrilis, intermittens, typo quotidianæ, qui adoritur cum levi frigore, deinceps calore, capitis gravitate, & tunc sanguis effluit. Symptomatica ut plurimum ad morbos febriles exacerbantes, vel continuos sub finem accedit, & ea vocatur *critica* si salubris, *morboſa* quæ insalubris.

4. *Hæmorrhagia critica.* B. P.

Tales sunt quæ moderatâ quantitate cum symptomatum graviorum imminutione, post ægritudinis statum, non verò in augmento fiunt, quæ hæmorrhoidis, aut catameniorum vicaria est, ut mulieribus hæmoptoicis, *aphor.* 32. 5. quæ cum surditate in febribus accidit, *aphor.* 604. quæ die critica debitâ copiâ accidit.

Hæmorrhagiam præſagit pulsus dicrotus, vel subsultans, seu cujus identidem pulsationes coincidunt; si prima pars sit major posteriore, quantitas sanguinis parva est; si ambo ictus vehementes, æquales, hæmorrhagia mediocris erit, si primum ictum altissimè sequatur, citò fiet hæmorrhagia; quò sæpius in serie pulsationum revertitur pulsus dicrotus, eò citius fiet hæmorrhagia, ut si qualibet trigessimâ pulsatione revertatur, hæmorrhagia intra quadriduum; si qualibet decimâ sextâ, intra triduum; si qualibet octavâ, intra biduum; si qualibet quartâ, intra diem superventura est hæmorrhagia; si ex carpo dextro major sit subsultus, ex eodem latere expectanda naris hæmorrhagia; si inconstans sit subsultuum recursus, incertum est tempus hæmorrhagiæ: *Nihelli observ.* Præcedit quandoque hanc hæmorrhagiam nausea vel vomitio, aut manuum tremor.

5. *Hæmorrhagia insalubris.*

Illa est quæ tum in morbis acutis initio & augmento fit, sine ægrotantis levamine, cum delirio, sopore, spasmodicis motibus, pulsu molli & parvo, vel inæquali, quæ stillatim procedit, statimque evanescit. Quæ diebus criticis cum perfrigeratione eximiâ. *Duret.* 10. *Coac.* Quæ è diverso latere fluit, ut in lienosis è dextro, *Coac.* 202. Quæ cum desipientiâ, aut spasmo fit hæmorrhagia, mala. *Aphor.* 9, S. 7.

Dupliciter est insalubris hæmorrhagia symptomatica, tum quæ profusa, ita ut vires exsolvat, unde pulsus parvus, inæqualis, mentis terror, delirium, spasmus; tum quæ viribus exsolutis, etiam sub finem morbi, sed die non criticâ v. g. undecimâ, accidit; imperfecta, ut leve stillicidium etiam repetitum, quod frustraneos naturæ labascentis conatus indicat, *Coac.* 212. malum si cum locali sudatiunculâ; pejus si cum extremorum frigore; malæ quæ in febribus malignis, petechialibus, imò quartanis, accidunt.

6. *Hæmorrhagia in chronicis.*

Quæ hydropicis, quartanariis, hypochondriacis, cachecticis superveniunt,

niunt, malæ, ita quæ senibus obstructis, quæ etiam scorbuticis.

Verum in junioribus plethoricis perperam suppressæ dolores, inflammationes, febres acutas, apoplexiam, epilepsiam post se trahunt.

7. *Hæmorrhagia ab hirudine*, Schneider Lib. II. cap. 22 pag. 220; *Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 1 obs. 99.*

Ea est quæ ab hirudine in nares intrusâ accidit; qui itaque aquas limosas ore ipso immediatè combibunt, ut jumenta, huic sunt obnoxii.

II. HÆMOPTYSIS, *Hæmoptoe* Græcis; *Emptoe* Gordoni; *Emoptoys*, *Emptoeica passio* Gilberti; *Sputum sanguinis* Latinis; *Hæmoptysie*, *crachement de sang*. *Ægri Hæmoptoici*, à *ptuein* expectorare, & *aima* sanguis.

Character, Sanguinis expectoratio cum tussi, sine febre inflammatoriâ: loco tussis *Rascationem* accenset *Salicetus*, id est excreatum sonorum: in peripneumoniâ & pleuritide sanguis etiam expectoratur cum tussi, sed parcius & cum febre inflammatoria.

In hæmorrhagiâ narium, stomacace, sanguis interdum exspuitur seu ex ore, gingivis, promanat, verum tussis, si quæ sit, non adducit secum sanguinem, ut in hæmoptysi.

In hæmatemesi sanguis cum vomitorio conamine plerumque niger, aut alimentorum reliquiis commixtus sine tussi rejicitur.

Theoria. Pulmones irrorantur vasis sanguiferis duplicis ordinis, arteriâ scilicet pulmonari, quæ è ventriculo cordis dextro oriunda, bifariam statim divisa, ramis suis bronchiorum divaricationes sequitur, & arteriâ Ruyschianâ quæ ex aorta descendente sæpius orta similem viam sequitur; sed vix quadringentesimam partem sanguinis pulmonariæ arteriæ suppeditat; ultimi utriusque ramuli rete instar uniti vesiculas pulmonum exterius ambiunt; prioris arteriæ verò sanguinem revehunt ad cordis ventriculum dextrum pulmonares venæ; Ruyschianæ verò sanguinem refert ad venam azygam, aut ad auriculam dextram vena Zannichelliana. Capacitas venarum pulmonarium simul sumptarum ad eandem à corde distantiam est ad capacitatem arteriæ pulmonariæ ut 26 ad 21 circiter.

Quantitas sanguinis per arteriam pulmonarem trajecti æqualis est quantitati per aortam immissæ, utriusque diameter eadem est; sed firmitas pulmonaris est triplo minor quàm aortæ; moles verò pulmonum vix est vigesima quinta pars molis totius corporis per aortam irrorati, adeoque moles movenda à corde dextro est toties minor quàm quæ à sinistro corde protruditur.

Injectiones factæ in arteriam pulmonarem multò facilius, expeditiusque transeunt ex arteriis in venas, quàm quæ per aortam instituuntur, unde meritò concludendum est plus esse patulas ultimas pulmonaris arteriæ propagines, paucioresque esse lymphaticas quàm propagines aortæ. Expeditior itaque est in pulmonibus sanguinis circuitus ad quem vires triplo minores sufficiunt; vasa ultima patula & numerosa sunt, nec inde tamen velocitatem

tem sanguinis majorem quàm in æqualibus aortæ ramis expectandam censemus; vasa pulmonum sanguifera transversim rugosa explicantur in inspiratione, amplioraque proinde evadunt; ad angulos minùs acutos simul divaricantur dilatatis ab aëre vesiculis; ea utpote triplò magis extensilia, quàm aortæ rami, possunt in magnis animi & corporis commotionibus sanguinem undique expressum recipere, & ab illo turgere, quod non sine respirationis incommodo accidit; quò difficilior autem est respiratio, eò majorem esse sanguinis in vasis pulmonum congestionem cognoscimus; at ea congestio solvitur vel obortâ febre, seu frequentioribus & altioribus cordis contractionibus, quæ sanguinem velut exantlant è pulmonibus, & in arterias corporis dilatatas distribuunt, vel etiam diductis vasis secretoriis in vesiculas hiantibus, quæ in statu sano perspirant tantùm; in hæmoptysi verò cruorem etiam transmittunt; unde sublevantur pulmones ab infarctu, & prævertitur dyspnœa, febrisque inflammatoria. Si intra arteriam pulmonarem mediante tubo pedem alto & verticaliter erecto influat aqua tepida per horam integram, aqua partim venas, partim tracheam arteriam subit; ista verò copiosam, viscidamque spumam secum aufert, quâ tandem ferè exhaustâ, si aqua cruenta trajiciatur per eundem tubum, ipsa per tracheam arteriam pleno rivo effluit; cùm autem vis aquæ injectæ sit minor vi sanguinis à corde immissi, nec ab istâ vasa rumpantur, ab illa non lacerari verosimile est. Sanguis itaque per oscula vasorum lymphaticorum intra vesiculas hiantia, sed mucò infarctâ, deterso hoc mucò spontè in vesiculas irruit, & fit hæmoptysis per anastomosim, quam nulla sequitur suppuratio.

Si verò inflammatorius præcedat infarctus, ut in peripneumoniâ, febrisque acuta adsit, quæ majori vi sanguinem intra vasa pulmonaria urgeat, ea vasa rixim patientur, unde hæmoptysis ad phthisim inclinans. Idem accidit, si vulnere externo, aut deglutitis vel inspiratis clavis, aciculis vesiculæ dilacerentur, ut *Mortonus* observavit. Verùm si glandulæ bronchicæ, in quibus toties gypseas concretiones reperire est, in suppuratum abeant, quod in phthisi scrophulosâ potissimùm accidit erosio à pure sanguiferis vasis, hæmoptysi viam parari evidens est, quæ per *diabrosim* facta dicitur. Ex dictis elucescit praxis.

Rejecti verò per tussim sanguinis color nunc est rutilantior, nunc magis ater, prout magis aut minùs in vesiculis restitat & concrescit, nec inde potest dijudicari num arteriæ, num venæ sectæ fuerint, quandoquidem ubi rumpuntur vasa minima, nullum ferè inter venas & arterias discrimen est: in pulmonibus verò venæ sanguinem paulò floridiorem suppeditant quàm arteriæ, contra quam in aliis partibus.

1. *Hæmoptysis accidentalis* Morton. Phthisiolog. cap. 5. D.

Ea est quæ à plethorâ, potissimùm commotâ, citra præviam humorum acrimoniam, aut pulmonum hæreditariam labem, ab erroribus in gymnasticâ aut diætâ, procedit.

Antecedentia. Quæ copiam sanguinis augment, ut victus lautior, potus spirituosus, assuetæ phlebotomiæ, catameniorum, hæmorrhoidum suppres-

sio ; quæ sanguinis impetum intendunt , vel & simul eum in pulmones determinant , ut vociferatio , cursus , cantus nimius , lectio altâ voce facta , iræ paroxysmus : hinc verò gravamen pectoris , sensus titillationis in faucibus , rauco & siccitas pulmonis , tussis , dyspnœa.

Concomitantia. Gustus humoris falsi , titillatio major faucium , tussis sonora , si parum sanguinis expectoretur ; tussis verò obscura , & pro vomitu à multis habita , si pleno ore ejiciatur , unde ægri in lecto sedere coguntur ne à sanguine suffocentur ; interea dyspnœa rejecto cruore sublevatur , dolor , si prius adfuerat , mitescit , sicut oppressio pectoris.

Succedanea. Ab uberiori sputo sanguinis debilitantur ægri , pallor occupat artus , terrore quem cruoris aspectus pluribus injicit , crescit debilitas , pallor , frigus , pulsus minuitur , & frequentior evadit , ut accidit à debilitate.

Subjēta. Adolescentes à vigesimo quarto ad trigésimum sextum ætatis annum , maximè qui prius hæmorrhagiæ narium erant obnoxii. Lectores , cantores , concionatores , præcones publici , Rabulæ forenses , phonsci acutiùs cantantes , frivolarii mercatores , Professores , operarii , ut lapidæ , qui ad magnas moles versandas violentos conatus edendos habent.

2. *Hæmoptysis habitualis* Morton. Phthisiol. cap. 5. C. P.

Ea est quam prava fluidorum crasis ad acrimoniam vergens & nativa vel acquisita pulmonum debilitas accersunt , quæque ut plurimum febriculâ amphimerinâ aut quotidianâ stipatur.

Antecedentia. Eadem ac in accidentali , & præterea dispositio prævia pectoris , scilicet ejus debilitas , quæ patet ex voce clangosâ , tono acuto aut falso ; scapularum prominentia , pectoris angustia , genarum rubor , pulsus plenus & frequens , febricula vespertina major quàm in sanitate , sensus titillationis & ponderis in pectore.

Concomitantia. Singulis ferè diebus accedit frigus febrile spontaneum cum tussi statim siccâ , dein calor maximè circa pectus cum anxietate & dyspnœa , mox expectoratio cruoris floridi , spumosi , quam semper tussis & faucium titillatio comitatur , intra aliquot dies cessat expectoratio , sed vere sequenti ut plurimum reversura.

Succedanea. Febris ratione ventriculus labefactatur , digestiones vitiantur ; hæmoptysi uberiori vires prosteruntur , pallor & macies invadunt , tussis perseverat ; & si parentes phthisici fuerint ab anno 18 ad 36^m ipse hæmoptoicus in phthisim delabatur.

Subjēta. Viri & puellæ in ætate virili constitutæ , potissimum anxie , mœstæ , de nihilo irascibiles , in cibo & potu eligendis difficiles , morosæ , rauræ , macræ , sudantes noctu , catameniis suppressis , sanguine falso , victu ex salsamentis utentes.

3. *Hæmoptysis à diapedesi* , Mahon Journ. de Med. Juill. 1757. A.

Cognoscitur hæc species ex eo quod sanguis ejectus sit coloris diluti , rosei , spumosis ; quod sine tussi expectoretur , imò ita fluxilis sit ut post

mortem è pulmonibus diffluat : illa hæmoptysis in observatione allata à plethora fuit determinata.

4. *Hæmoptysis catamenialis* Nicol. Pechlini ; *Passio hæmoptoica periodica à menstruis suppressis* Plater. Exspuitiones. L. P.

Illa est quæ catameniis ante terminum consuetum suppressis supervenit ; singulisque mensibus moderatâ dosi eorum vices supplet cum sanitatis integritate. Referunt etiam *Plinius* & *Sennertus* exempla virorum , qui quotannis sanguinem exspuentes , dato tempore ad summum senium pervenere , hæmoptysi forsan hæmorrhoidis vices supplente.

5. *Hæmoptysis periodica*. Nicol. Pechlini Amat. ; Lusitan. centur. 5. cur. 3. C. P.

Vir quadraginta quinque annorum jamdiu hæmorrhoidali fluxui singulis mensibus assuetus erat , hæc catamenia substitere , & ecce sanguinem per os , multum , rutilum & subflavum emittit ; consilium petit æger perterritus , & sequenti modo sanatus est.

Scopus est hæmorrhoidalem fluxum revocare , quod fit hirudinibus applicatis numero quatuor ad extrahendum cruorem ad uncias sex ; dein cruoris spissitudinem & falsedinem destruere , usu antiscorbuticorum , lupuli , fumarie , endivie , cichorii , formæ extracti , syrapi , jusculi vel apozematis per dies aliquot , servata interim diætâ humectante , ex offis , panatellis , interpositis lenibus pharmacis ex mannâ , rheo & tamarindis & cæteris universalibus.

Hæmorrhoidum apertio , Græcis ignota operatio , fit vel per hirudines vel per linctum canis junioris , lanceolâ , frictu ex asperis , ut foliis ficûs , usu aloës & similibus.

6. *Hæmoptysis scorbutica* Sennerti. C. P.

Adolescens cujus gingivæ erant molles , ulcerosæ , cruentæ , foetidæ , dentes nigri , vacillantes , &c , incidit in hæmorrhagiam , quâ curatâ accessit hæmorrhœis ex intestinis , cum pulsu vegeto ; his suppressis per medicamina , supervenit copiosa & pertinax hæmoptysis , quam ex sanguinis dissolutione oriundam judicavimus.

7. *Hæmoptysis variolosa* Sydenham. pag. 95 & 597. A.

Hoc sputum sanguinis , ante eruptionem saltem plenariam pustularum in variolâ confluente , iis accidit , quorum sanguis nimis fervidus est , & vinosis liquoribus excalesfactus ; mortem autem certam prænuntiat ; hoc verò sanguinis dissolutioni debetur , adeoque indicat potum adstringentem cum spiritu vitrioli ad gratam aciditatem. *Vide curam hæmaturie variolosæ.*

8. *Hæmoptysis catarrhalis* Bontii Medic. Indor. Boneti Sepulchret. *Hæmoptysis peripneumonica* Lælii à Fonte. D. P.

In catarrhis , tussi ferinâ , pleuritide & copiosius in peripneumonia , cruor , vel sputa rubiginosa expectorantur , deterso nimis per tussim mucos bronchiali & expressis vesiculis.

Praxis. In hæmoptysi passivâ , scilicet à vulnere , vis sanguinis expellens est.

est multò major quàm resistentia ejus effluxui oblata, quæ à sola cruoris viscositate petenda videtur, usquequò vasis secti labia ad sese accesserint; ut itaque tollatur causa, resistentia vasis mechanicè augenda per ligaturas, compressiones &c, quod cùm in vulneribus internis fieri nequeat, superest solum ut tantum detrahatur de viribus sanguinem trudentibus, quantum opus est citra mortis periculum ut vasa spontè contracta ejus effluxui resistant.

Phlebotomiæ quartâ quâvis horâ è brachio repetitæ, imò quovis bihorio institutæ feliciter adhibentur. Diætâ ita tenuis requiritur, ut sola aqua pro omni potu & cibo pluribus vulneratis sufficiat ad vivendum & convalescendum, per plures non solum dies, sed etiam septimanas, quod mirum dictu, est in Nosocomio Monspeliensi pluries observatum. Quies animi & corporis in positurâ horizontali omnino necessaria est ad sedandum sanguinis motum, & vires vitales inutiliter non impendendas; medicamina, cùm vulnere nulla possunt admoveri, vix intus sumpta profunt, nisi aqua Rabel ad gratam aciditatem potulentæ aquæ affusa, aut potus ex decocto plantarum subadstringentium, modo ventriculo non gravamen afferant: huc decoctum ex polygono, radice symphiti, infusum ex floribus rosarum, succus ex urticâ, geranio sanguineo, plantagine; fugiendi potus cardiaci qui post discussam, si quæ sit, lipothymiam, uberiores hæmorrhagiam concitant; solus aceti odor ad vires lapsas reficiendas & juvandam expectorationem congruati intra pulmones cruoris videtur indicatus.

Si vulnerato thorace cruor effusus sit in cavo pectoris, is situ ægri commodo, fistulâ sutoriâ, dilatatione vulneris, cavendo ab intercostalibus arteriis, est educendus.

Si inspirando immissi sint claviculi, soli naturæ conatus hos possunt sufficiens expectorare. Medicus narcoticis, phlebotomiis, conatus inutiles aut jam noxios debet sedare & phthisim prævertere.

In hæmoptysi activâ ab anastomosi eadem juvant auxilia quæ in rixi; sed non tam rigida requiritur abstinentia; cremores diluti ex oryzâ, hordeo, avenâ, panis micâ in aquâ coctis, præstant jusculis, quæ fervorem & febriculam excitando sanguinis effluxum promovent. Phlebotomiæ quartâ quâvis horâ institui solent è brachio; artuum vincturæ non sunt usitatæ; succus urticæ vel ejus feminum decoctum, intermediis jusculis propinatur. Levissima narcotica nocturnis horis concedenda, quæ non adeò sensum obtundant ut necessaria ad expectorationem tussis supprimatur, sed quæ anxietates, dolores ex quibus agitur sanguis sedare valeant; syrupus nymphææ, papaveris cum aqua rosarum, plantaginise sufficiunt; semina hyocyami *Hippocrates* præscribere non verebatur. Sublatâ plethorâ, sedato sanguinis impetu febrili, si quis erat, hæmoptysi suppressâ, æger offis, panatellis, cremoribus spissioribus, ovis sorbilibus, sed parcè, nutriatur; verum si ex oris inspectione, odore, ventriculi pondere, borborygmis, suspicio sit depravatæ ut fieri solet digestionis, cathartica mitia non commoventia ex pulpâ cassiæ, tamarindis, floribus persicorum & mannâ sunt adhibenda,

da, præmissis clysmatis laxantibus; quæ catharsis repetenda; si febris à frigore incipiens singulis diebus revertatur ut fieri assolet, juscula ex carne vitulinâ, vel pullo cum lactuca, vincâ, plantagine, radice symphiti aut similibus paranda manè per septimanam usurpanda, ut eâ lege diætam, quietem servet æger, & sic labente tempore vasa contracta in suo tono roborentur, & æger ab hæmoptyseos recidivâ immunis fiat.

Si hæmoptysis à diabrosi vel à scorbutica dissolutione sanguinis pendeat, eadem generalia indicantur auxilia pro robore pulsûs & impetu sanguinis effluentis, verùm narcotica, ratione stimuli majoris, fortiora, licet sanguinem paululum dissolvant, suadenda, ut laudanum liquidum cum aquâ plantaginis vel syrupo rosarum rubrarum vespere offerendum: in diabrosi edulcorantia, glutinosa, gummosa etiam in ore volutanda, ut tabellæ de althæâ, gummi arabicum, &c: intus eadem refrigerantia, agglutinantia usurpanda & citò præmissâ leni catharsi ad lacticinia confugiendum; in scorbuticâ verò præmittenda etiam sunt juscula ex testudine vel ranis cum lactucâ, vincâ, malicorio, beccabungâ, acetosâ, agrimoniâ, pimpinellâ, & si magna spuatur cruoris copia, in quovis casu ex æquis partibus aluminis & sanguinis draconis fiat pulvis qui cum conservâ rosarum detur quater in die ad grana sex, octo &c: imo frustula aluminis identidem vorentur, licet nauseam proritent: in jusculis equisetum, plantago incoquantur; in julepiis tinctura rosarum cum aliquot guttis aquæ Rabel adhibeatur; in potu baccæ sumach, myrtilli, folia brunellæ, portulacæ usurpentur.

In hæmoptysi catameniali cui chlorotica constitutio favet, unde catameniorum suppressio, ferri limatura ad granum unum vel alterum per annos continuata catamenia revocat, tussim aufert & hæmoptysim præverit, ut observavi: phlebotomia è pede, pediluvium calidum, similiaque ingruente paroxysmo debent in usum advocari.

9. *Hæmoptysis phthisica* J. Hessi; à *Tuberculo*, ab *scirrho pulmonis* Bonnet. Sepulchr.; *vomicæ prodromus* Bennet theatr. tabidor. C. P.

Ruptâ vomicâ sæpè pus & cruor cum tantâ difficultate & suffocatione expectorantur, ut æger subitò è medio tollatur, ut accidit *Vaugelasio*.

10. *Hæmoptysis ex tuberculo pulmonum* J. Hessi. *Hæmoptysis phthisica* Wagner Diff. Lips. 1742. C.

Cuidam circa furculam ad latus dextrum pulmonis erat tuberculum quod identidem crescebat & rubrum erat, vel decrescebat & concolor apparebat; ille tussi catarrhali laborabat jamdudum, ac demum hæmoptysi accedente suffocatus est; apertum cadaver exhibuit hoc tuberculum spongiosum pulmoni adhærens, purulentum, cruorem verò inde in bronchia effusum, cæteris partibus ferè exsanguibus. Hæmoptysim quamdam observavit *Cardanus*, quam admirabilem vocitat, eo quod cum hæmorrhagia narium conjungeretur, adeoque dubium esset an sanguis à naribus an à pulmonibus exiret; sed mirum est quod talia miretur subtilis ille Medicus.

11. *Hæmoptysis à sphacelo pulmonis* Dodon. observ. cap. 24.

Per sphacelum intelligenda est illa laxitas pulmonum, quam sæpè observare

vare contigit nobis, quæ mollitie, porositate, livedine suâ fiderationi similis videtur; in aliis morbis cruor exspuitur vel purus & rutilus, vel purulentus, vel salivæ aut pituitæ permixtus; in hac verò specie spumofus, nigricans cruor cum tussi vividâ ejicitur, & simul particulæ ipsæ seu frusta pulmonum nigra, sphacelata, citra puris aut cruoris puri rejectionem; hic sanguis non ex vase rupto nec ex ulcere, sed è pulmonis substantia remollitâ, flaccidâ quasi ex spongiâ exprimitur, & hic morbus serius vel citius lethalis est; qui enim spumofum spuunt sanguinem illi de pulmone exspuunt & moriuntur: *Hippocr. aphor. 13. l. 5.*

12. *Hæmoptysis traumatica* Hollerii Comm. in Coac. A.

18. Vel à vulnere externo accidit, & tunc præmissis generalibus, ut venæ sectione & clysmatis, æger per quietem animi & corporis, abstinentiam à loquelâ, situ in vulnus recumbente, diætâ tenui ex jusculis, consummatis, ovis, vitæ suæ consulat oportet; si verò magnâ copiâ ex ore & vulnere cruor effluat, mors ostia pulsat; nec non si pulsus deprimatur, syncopes adveniant: ast si parvus fuerit cruoris effluxus, si vulnus pulmonum non tantam aëris copiam admittat, quàm glottis; si magna vasa arteriosa vel venosa non sint vulnerata, pertuso licet pulmone, salutis spes est; adsunt in hoc casu symptomata peripneumonica, nam febris acuta cum dyspnœâ, sputo cruento, dolore thoracis gravativo & punctorio accenditur. Vide *Peripneumoniam ex causis mechanicis* Morton. *De vulneribus thoracis*, Munnicks & alios. Dubitant Chirurghi an vulnus externum sit obturandum necne, ast eorum controversiam solvendam sic censeo: vulnus non semper apertum servandum est, æger enim inde in aphoniam, suffocationem & majorem inflammationem pulmonis incideret, sed nec claudendum penitus, ut cruori effuso via pateat; secus ex retento cruore in cavo thoracis suffocatio, ex putrefacto mors quoque adventaret.

2º. Vel à vulnere interno hæc hæmoptysis accidit, ut à deglutitis interridendum aciculis, clavis, ossibus, aristis, &c. Ex his claviculis cientur tussis ferocissima, hæmoptysis immanis, dolor pectoris, & nisi exspuantur, peripneumonica mala, his peractis phthisis & mors, ut observavit Morton *de phthisi à calculis Phthis. Lib. III. cap. 6. Hist. 4.* In hoc casu præmissis venæ sectionibus multis ad opiata citò confugiendum, & si hæc corpora extranea glottidi vel tracheæ adhæserint, instrumentis aptis, imò laryngotomiæ ope, extrahenda sunt; demum phlebotomiæ iteratæ, laudani liberalis & repetiti, quietis animi & corporis & similibus ope consopienda pulmonum in hæc corpora arietatio, ut vita saltem protrahatur.

Hæmoptysis à percusso pectore Felic. Plater. Exspuitionses, 627; *ex casu ab alto, ex magnis contusionibus pectoris*, Plater lib. III; hoc morbo perit Tournefort.

Hæmoptysis à vulnere pulmonum. Heister Chir. Lib. I. Cap. 10 §. 14.

Exspuitur uberrim sanguis; simulque ex vulnere tum cruor, tum aër cum sibilo emittitur. Has species pleuritica symptomata comitantur, unde dolores, inflammatio, suffocatio, tussis dolorifica; sed cruor copiosus, non

verò ut in pleuritide sputa rubiginosa, hæmoptysim determinant.

13. *Hæmoptysis ab Hirudine* Galen. L. IV. cap. 6 de loc. aff. Journ. de Med. de Vandermonde 1758 pag. 127, à D. Passerat de la Chapelle Medico Regio in Insula Minoricâ. B.

Milites quatuor mense Augusto & Septembri sanguinem cum vel sine tussi, angustîâ vel impedimento faucium, voce mutatâ per semi-mensem & ultra exspuebant quotidie, alii ad plures, alii ad pauciores libras; intra morbi decursum quibusdam aderat sensus titillationis, motus vermicularis in œsophago; aliis intra nares posticas: omnibus erat hirudo cum aqua olim deglutita, œsophago innutrita, dein ad fauces ascendens, ibi adhærens, quâ denique inventâ & forcipibus solerter extractâ, brevi cessavit sputum sanguinis pro hæmoptysi habitum,

14. *Hæmoptysis calculosa* Morton. Pthioli. cap. 6. C.

Hæc accidit vel à calculis ab extra in pulmones per cachinnum delapsis, quod ad speciem superiorem attinet, vel à calculis sensim in pulmone genitis, iisque asperis; lævia enim phthisim tantum cum tussi & pondere creant, iisque per causam quamdam in motum actis; tales calculi pulmonum communes sunt asthmaticis, dyspnoicis, anevrysmate juxta cor & palpitatione laborantibus, nec non artificibus pulverulentis, ut iis qui lapides secant, frumenta in areis parant. Vide Ramazzini de morbis artificum, lapidariorum, tritici mensurum &c.

Calculi verò in motum aguntur cantu, vociferatione, cachinno, sternutatione & similibus, & si angulati sint vel in bronchia impacti, tussis vehemens & arida cum dolore thoracis horrendo & cruoris insigni sputatione excitantur; hi autem dolores prægressæ hæmoptyseos calculosæ indicia sunt, quibus adde calculos ipsos per tussim rejectos. In hac specie morbi, calculorum rejectio fovenda, juvanda, proritanda, sed interim ob doloris & effluvi cruenti vehementiam, venæ-sectiones iterandæ, quies pulmonibus concilianda per opiata largâ dosi & frequenter exhibita cum julapiis adstringentibus, diætâ tenuissimâ vel lacteâ, quiete corporis & animi, abstinentiâ à loquelâ; oleosa & lubricantia bechica ferè nullius pretii sunt.

a. *Hæmoptysis Catarrhalis*. Galen. meth. medic. l. 5. *Hæmoptysis Indica* Bontii. A fluxione Bonet.

Hæc species pro causâ habet phlogosim pulmonum ex aëre frigido, humido, decubitu in locis recens structis, sub dio, ut Indis commune est, &c. Signa hujus sunt tussis magna cum sibilo, coryzâ, levi frigore, cum febrili commotione, ariditate & calore, nec non pondere thoracis &c.

Curatur 1° generali methodo, phlebotomiis revulsivis, clysmatis, diætâ ex jusculis, potu ex succo vel decocto urticæ, cichorii, borraginis, julepiis narcoticis & similibus. 2° Galenus frictionibus revulsivis & ligaturis utebatur, nec non ceratis thoracem & caput ab aëre tuebatur, ægrum balneis tepidis immergebat fortè & subfrigidis, noctu theriacam recentem aut simile narcoticum exhibebat, ferè solâ sorbitione vel cremore hordei ægrum nutrebat, & veterascente morbo ad lac confugiebat.

15. *Hæmoptysis ascitica* Nenter. tab. X, Sydenh. de Hydrop. C.

Hydopes rarò moriuntur quin per aliquod tempus tussi identidem cruentâ defatigati fuerint, quæ hæmoptysis mortis est prodromus.

16. *Hæmoptysis splenetica* Strigell. Miscell. Cur. Valleriol. observ. 2 lib. 2. C. P.

Qui obstructionibus & scirrhis lienis ac aliorum viscerum laborant hæmorrhagiis variis ac hæmoptysi obnoxii sunt, quia præpeditus in illis locis obstructis cruoris circuitus aliorsum impetit, versus loca minùs resistentia; in hac specie pallor occupat artus, ægri admodum debilitantur, insomnia, deliquia accedunt; talem morbum usu aperientium extra paroxysmum agredi oportet, sed levissimorum, cum sedantibus mixtorum & diù continuatorum, valet ad hunc scopum usus limaturæ ferri ad granum semis-unum, duo, per plures menses adhibitæ.

17. *Hæmoptysis Helwigiana*; *Oris hæmorrhoides* Helwigii Histor. Morb. Uratislav. pag. 49. P.

Illa procedente titillatione & ardore circa uvulam, ex faucibus, naso; nulla tussi comitante, sanguinem floridum, non spumofum, cum sreatu vel simplici sputatione ejicit.

III. STOMACACE. *Ileos Hæmatites* Hippocr. de intern. affectibus. Vide Plinium libr. 25. cap. 3.

Est genus morbi in quo non solum ex ore gingivisque remollitis, sordidis, cruor promanat; sed etiam ita dissolutus est, ut facile ex diversis corporis locis erumpat.

1. *Stomacace scorbutica*. *Stomacace* Plin. libr. 25. cap. 3; vulgò *affectio oris scorbutica*.

Cognoscitur ex oris foetore intolerabili, sanguinis spontaneâ ex gingivis eruptione; gingivarum erosione, putredine, lapsu dentium, horum nigredine, vacillatione, erosione; ossium maxillarium carie, putredine; genarum etiam lividitate, sphacelo citissimè serpente, ptyalismo foetido: pulsus vix mutatus: in hac specie fames & cæteræ functiones vigent, æger vix se ægrotare cognoscit.

Pessima lues hæc puerulis Nosocomiorum neglectis, sordidis, malè nutritis, ex impuro sanguine ortis, cachecticis, non rara est, eosque è medio tollit; talique foetore aërem inficit, ut meritò pro contagiosâ habeatur; scorbutum etiam ferè semper comitatur in adultis.

Curatio in hoc versatur, ut 1° statim quidquid est putridum in carnibus & sphacelofum vossellis auferatur ad vivum usque; quidquid est cariosum in alveolis deradatur, utrumque aquâ vitæ camphoratâ eluatur; dein bis vel ter in die exprimatur tabum putre sanguinolentum ex gingivis, quæ si turgidæ sint, lanceolâ sunt aperiendæ; deterfio optimè fit ex succo limonum, foliis sylimbrii aquatici, vel nasturtii, acetosæ, Britannicæ, beccabungæ;

hungæ , raphani rusticani , cochleariæ , quibus finitis æger iterum purgatus lac vaccinum usurpabit.

2. *Stomacacæ universalis.*

Carolus Nonus Franciæ Rex hoc morbo periit , sanguinem scilicet suum ex omnibus corporis emissariis profudit non sine veneni suspitione.

Hæmorrhagia universalis *Wolf. Wedelii, Observations curieuses, 3^e. vol.*

Amplior hujus desideratur historia. Memorabilis est historia adolescentis in *Transact. Anglican. n°. 471* , qui per novem annos pluries quovis anno patiebatur profusam , & septem dies durantem hæmorrhagiam ex pede , vel naribus , vel intestinis , vel renibus.

3. *Stomacacæ ab hæmorrhœo ; Curucucu* Guill. Pison. *Hist. natur. de venenis* , cap. 3.

Coluber est venenatus , à quo ictus corripitur vertigine , tremore , torminibus , animi deliquiis , febre ardenti , quibus sudor frigidus , ac denique mors intra diem circiter succedit ; præter enarratas vires , peculiare est huic serpenti diabolico , quod ex morso venæ erodi videantur , tantamque inflammationem & ardorem efficiat , ut sanguis bulliens , mox è naribus , auribusque , imò manuum & pedum unguibus promanet , teste *Lucano*.

Cura. Caput hujus colubri emplastri formâ vulneri applicetur , tum & allium & folia tabaci calefacta cauterii loco admoveantur ; sed maxime succus herbæ colubrinæ *caacica* dictæ hauriatur , & vulneri applicetur ; dein sudorifera usurpentur.

4. *Stomacacæ purulenta* , Fauchard *Chirurg. Dent. Tom. I. Ch. 22. p. 275. L.*

IV. HÆMATEMESIS. *Aimatos Eccrises* Dict. Univ. *Vomitus cruentus* Stahl. *Dis. Vomit. sanguinis* Auctorum. *Vomiting of blood* Anglis. *Vomissement de sang.*

Charaëter. Nauseæ , five conatus vomitorii , atque rejectio facta simul per os materierum cruentarum & deglutitarum prius , cum ventriculi levamine ; cruor verò rejectus supernè grumosus est , infernè verò quæ subsequuntur dejectiones sunt nigricantes , & botellos imitantur.

Theoria. Ad hæmatemesin duo requiruntur , sanguinis in ventriculo effusio , vel præsentia , quod peregrinum sensu quodam molesto ventriculum sollicitat ad expulsionem , & deinceps conatus ventriculi ad hunc sanguinem supernè rejiciendum , qui , si robur non sit fractum , ad resistentias superandas vulgò sufficit , modò congruatio cruoris non sit strictior ; adeoque vis expultrix ventriculi à sanguine effuso irritata , & versus œsophagum directus ejus conatus ideam ejus morbi absolvunt.

Cruor verò in ventriculi cavo præsens est , vel quia deglutitus , quod rarum nisi coctus fuerit , & tum majori copiâ sumptus , mænam tantum excitat ; vel quia ex œsophagi , aut intestini duodeni , aut demum , quod
fre-

frequentius, ex ipsius ventriculi vasis ruptis in ejus cavum confluit; vasa arteriosa ventriculi sunt ex gastrica, vel ramis hepaticæ, aut splenicæ, quæ omnes cœliacæ sunt propagines; venæ sanguinem ad splenicam, inde in venam portam reducunt.

Sanguis ex illis vasis effundi potest per diæresim, ut haustâ hirudine; per rixim & fortè etiam anastomosim, ut congesto sanguine inter hepar obstructum, & arterias fortiùs pulsantes; vel demùm per diabrosim, ut in ulcere ventriculi. Cœliaca decimam quartam, saltem decimam quintam sanguinis aortæ partem suscipit, & ventriculus quadragesimam quintam; sanguinis actio in vasa ventriculi eò major est, quò majori vi pellitur retrò à corde, ut in nausæa, irâ, exercitio immodico, febre; & quò fortiùs renititur sanguis venosus, ut in hepatis infarctu, obstructione; nullum est viscus quod uberiores recipiat quantitatem aquæ cruentæ per tubum in aortam infusæ, quàm cavitas ventriculi & intestinorum, ut expertus sum in cadaveribus hominum, & brutorum; ergo sanguis vasa excretoria ventriculi diducens in ejus cavum per anastomosim effundi potest, quod fieri suadent sectiones cadaverum hæmatemesi defunctorum, in quorum ventriculo nullum vulnus conspici potuit.

Morbus frequentior est mulieribus quàm viris, & velocior; rarior ambobus quàm hæmaturia. Mulieri sanguinem evomenti menstruis erumpentibus, solutio: *Aphor. 34 sect. 5. Hipp.*

1. *Hæmatemesi plethorica; Vomitus cruentus à plethorâ* Stahl. Theor. med. 431. A. P.

Ea est quam præcedunt catameniorum, vel hæmorrhoidis suppressio; copiosa ciborum succulentorum ingestio in corpore otioso, dein plethoræ commotio per cursus, equitationem, iræ paroxysmum, vini & liquorum abusum.

Quoniam ventriculus nervis copiosis est intertextus, ejus vasis infarctis, ruptis, fit gravis anxietas, cardialgia, & accedente uberi hæmorrhagiâ, vires subitò labascunt, unde sæpè syncope ingruit; sanguis, non quâ proportionem effluit, sed sensim cumulatus & congrumatus, identidem vomitione rejicitur, cum alimentorum reliquiis, non spumosis, sed nigricans; hæmatemesi cum febre, lethalis, ex *aphor. 57 sect. 7.*

Cura exigit phlebotomias è brachio parcas, quia pulsus facilè in hoc morbo concidit, sed tamen iteratas; victum ex jusculis cum incoctis foliis adstringentium, ut plantaginis, hederæ terrestres, bursæ pastoris, radicis symphiti, bistortæ, tormentillæ, quinquefolii, anserinæ, ita tamen ut juscula stomacho ingrata non sint; potus sit ex infuso rosarum rubrarum, baccarum sumach, prunorum sylvestrium, balaustiorum, vel aqua Rabel, aut spiritus vitrioli ad gratam aciditatem aquæ fontanæ miscentur; clysmata laxantia injiciantur, julapia narcotica & adstringentia noctu exhibeantur, pulveres ex fossilibus, mole, gravitate nauseosis maximè ex aluminosis vitentur, quæ vomitum concitarent. Si tamen cruorem congrumatum dissolvere opus esset, oxycratum, in hæmoptysi à *Gordonio* commen-

datum, valeret. Cathartica à *Sydenhamo* licet commendata fugienda sunt; syrupus de symphito; de rosis rubris, earum conserva ad excipiendum sanguinem draconis anteferenda sunt; aquæ destillatæ ex rosis rubris, plantagine, stomacho minus ingratae sunt.

Potu aquæ frigidissimæ hunc morbum à *Michelotto* curatum, vide *Transact. Philos.*

2. *Hæmatemesis ex anevrysmate.*

D. de Senès, magnus Academiae Monspeliensis Geometra, post lapsum ex alto in dorsum patiebatur dolorem dorsi medio respondentem cum pulsus intermissione; crevit hoc malum per biennium, denique æger incidit repente in syncopem ferè lethalem, ex quâ rediens magnam grumosi sanguinis evomuit quantitatem, libras saltem quatuor; sequentibus verò diebus botellos nigros alvo excrevit; præscripsi aquam Rabel ad gratum acorem in aquâ fontanâ pro potu; posituram horizontalem; quietem constantissimam, & iuscula, quorum ope per aliquot dies convaleuit: anevrysmatis rupturam & commercium aortæ dilatatæ cum œsophago per arteriam œsophageam suspicabar; me invito è lecto surrexit, viribus paululum resumptis, mortem instantem frustra prænuntiavi, & cum ex libri lectione rideret, subito fato functus est. Cadavere aperto inveni quæ prænuntiaveram, ventriculum scilicet septem vel octo libris sanguinis distensum, aortam ad brachii magnitudinem per spatium septem, vel octo pollicum dilatatam, & orificium denarii magnitudine aortæ & œsophago continuo commune, quod tamen quinque cristæ carneæ veluti valvulæ ex ambitu orificii oriundæ & circumpositæ potuerant obturare, per hoc orificium sanguis ex aortâ fluxerat in œsophagum.

3. *Hæmatemesis traumatica. A.*

Vulnera ventriculo inflicta, cardialgias, syncopes, pauci sanguinis vomitiones, sed summam & citò lethalem virium prostrationem induxisse observavi.

4. *Hæmatemesis ab hirudine* Galen. de loc. affect. Schenck. pag. 227. Riv. cent. 4. obs. 26. à *lumbricis* Wedelii.

Si lutulentis, vel paludosis aquis potu assumptis, simul hausta fuerit hirudo, quod bobus solemne est, hæc vel œsophago, vel ventriculo adhærens morfu suo fluxum sanguinis excitat; unde hæmatemesis sequitur; hoc verò insectum sale marino largiùs assumpto, amaris etiam anthelminticis enecatur, aut emetico assumpto foras amandatur, dein cruor astringentibus resinguitur.

5. *Hæmatemesis catamenialis; Vomitus sanguinis menstruus* Alard. Cumini; *Vomitus sanguinis à suppressis mensibus* Eitmuller. pag. 106; Rullandi curat. empir. Hochsteteri decad. 2. cap. 6; Salmuth. cent. 2. hist. 54; Schenckii libr. 3. obs. & in gravida lib. 4; Fernel. cent. 21. *Ab hemorrhoidibus* Ramazzini. Haller. Comment. T. VI. p. 84. A. P.

Ille vomitus sanguinis catameniorum vices gerit, sæpiùs innoxie, etiam in primis graviditatis mensibus, nullaque ferè remedia exigit; disserta-

tionem

tionem de hoc morbo cum historiâ vide in *Theoriâ medica Stahlî*, pag. 731.

6. *Hæmatemesis in pancreate* Ettmuller. pag. 106. Sylvii Prax. lib. 1, cap. 15.

Ex pancreate ulcerato sanguinem, & pus in duodenum effundente, simulque pressione pulvini durioris ventriculû irritante, huic sanguine & pure in ventriculû refluentibus, fieri creditur; ægri dolorem ad pancreas referunt, pusque cum sanguine evomunt; hos vomitus præcedit dolor lumborum gravativus circa regionem pancreatis; partim per inferiora sanguis ejicitur.

7. *Hæmatemesis ex splene* Ettmuller. p. 106. Schenck. Obs. lib. 3; Zacut. Lusit. lib. 2. Med. princip. hist. 10; Glissonii, Obs. Dodon. pag. 47. C. P.

Præcedit & comitatur lienis moles, durities, tumor; accedunt pulsationes circa dorsum in sinistro latere, succedit vomitio sanguinis, sæpius salutaris. Lienem sanguinem accipere ab arteriâ splenicâ, cujus ramus irrorat ventriculû, sanguinem etiam suum in venam splenicam refundere, in quam vasa venosa ventriculi abeunt, docet Anatomia; si verò sanguis per lienem liberè transire nequeat, illum in arteriæ splenicæ ramis, adeoque in vasis ventriculi congeri, & accedente conatu naturæ illa vasa diduci, sanguinem effundi facile est; à vomitu splenis tumor concidit; hoc viscus sanguinem ex distenso ventriculo expressum accipere videtur: *Rhodii centur. 2. observ. 65. Junckeri*, pag. 52. tabul. 9. *Medicinæ theoria practica*.

8. *Hæmatemesis scorbutica*. Vide Stomacacem, Juncker. de vomitu cruento, pag. 53. n. 10. C. P.

9. *Hæmatemesis cholericæ*. *Cholera sanguinea* Panaroli, Pentecost. 1. observ. 11; *Cholera hæmatodes* Mangeti. A.

Acutissimus morbus, qui adultos, biliosos, plethoricos, communiter ex iracundiæ paroxysmo corripit, sanguinem ano & caro profundit, & intra paucos dies, vel etiam horas, è medio tollit, ut vidisse memini. A venenis corrosivis assumptis etiam accidit, in quo casu oleosa, narcotica, & antiemetica *Riverii* prosunt.

10. *Hæmatemesis simulata* D. Hagenot Profess. Reg. Monspeliens. Observation.

Puella in Monasterio detenta, ut inde emitteretur, hæmatemesim simulavit, eamque vehementem, quippe plures cruoris libras, præsentem etiam Medico, vomitu per aliquot dies rejiciebat. Detectum est tandem eam quotidie sanguinem bovillum clam hausisse, singulis diebus furtim delatum.

11. *Hæmatemesis carnosæ - cruenta* Ernest. Clauder. Ephem. Nat. Cur. Hoechsteter. Decad. 3. & 6. fol. 155. *Hæmatemesis à compressa aorta* Regis. Ephem. id.

12. *Hæmatemesis atra* Loesekii, obs. pag. 48. apud Warnerum. Frid. Hoff.

Hoffmanni, de vomitu cruento. *Morbus niger* J. Lud. Leberecht Loefeske, *Di Med. Berolin.* 1754. A.

Puella Indica, temperamenti sicci, cum pulsu duro, sanguine spisso & atro, ter hoc morbo conflictata fuit, tussi convulsivâ copiosâ, fluidi, tenacis, spissi, atro-rubri, ultra tres, quatuorve libras vomitione; dolor erat fixus, pungitivus in hypochondrio sinistro, ut in splenitide; ridebat illa mediis in doloribus, & sese ad risum excitare videbatur; pulsus & urina non diversa à statu sano. Frustrâ plures phlebotomiæ intra annum & semissem repetitæ sunt; sanguis extractus niger erat; diluentibus, laxantibus, & leviter resolventibus brevi sanata fuit. In chronicis morbis non raro lienem flaccidum, faciliè digitis lacerabilem, observavit *Loefeskius*. Ipse memini quod aptato tubo aquâ continuò pleno ad arteriam splenicam, plus quàm quindecim libras transfudi per lienem laceratum viri chronico morbo perempti, & nunquam potui eluere atrum humorem, qui continuò per lienem transfluxit.

13. *Hæmatemesis ab hepate* Dodon. obs. cap. 26. Galen. de loc. affect. l. 5. cap. 5.

Aderat calor febrilis, fitis, linguæ ariditas, urinæ rubedo, subinde dolor in hypochondrio dextro; sublevatur identidem aquis cichorii, acetosæ, inrybi; sed languore revertente, cum citrino cutis colore, vomitus sanguinis eum abstulit.

A vomitu sanguinis nullum ferè sanatum vidit *Dodoneus* præter paucas mulieres, in quibus suppressa erant catamenia, nec unquam venæ sectiones adhibere licuit, propter summam ægri debilitatem syncopalem. Qui convalescunt in ascitem faciliè delabuntur; unicum virum ex unico hæmatemesis insultu servatum vidit, idque usu iterato absinthii quomodocumque usurpati.

14. *Hæmatemesis à veneno*, Martigues Journ. de Med. Juill. 1751. A.

Illa accidit post horrendas convulsiones, aliaque symptomata, ab applicatione tabaci in diversis partibus ad scabiem sanandam. Caveant ergo qui succum nerii, plumbaginis, aliaque venena extus adhibent adversus scabiem.

V. HÆMATURIA, ab *oureo mingo*, & *aima cruor*; *Mictus sanguineus* Moron. Direct.; *Mictus cruentus* Sydenham, Juncker Tab. X; Frid. Hoffmanni II. 231; *Orina di sangue* Italis, Gallis *Pissement de sang*.

Charaëter est effluxus cruoris, vel urinæ quasi cruentæ, vel seminis sanguinolenti ex urethrâ in viris & mulieribus.

Principium est vel in renibus, ureteribus, vesica, vel in vesiculis seminariis, vel demùm in ipsamet urethrâ; *materia* est vel cruor merus, vel lotium sanguinolentum, vel urina rubedinem intensam adepta, vel semen cruentum.

1. *Hæmaturia spontanea*; *Mictus cruentus vermiformis* Wincler. Ephem. Nat. Cur. *Lumbricorum mictus* Plater. l. 3. fol. 790; *Mictus cruentus menstruus* Brassavoli, Com. *Mictus cruentus simplex seu spontaneus* Juncker. Tabul. 10. in Aphor. 25. 4. C. P.

Est mictus cruoris sinceri à congestione illius in renibus factâ, & erroneâ. Instituitur à naturâ hæc evacuatio ad plethoram tollendam.

Nullus dolor acutus in renibus præcedit, ut in violentâ aut calculosâ; senibus, plethoricis familiaris est; præcedente torpore corporis, molestiâ in vesicâ; si parcâ copiâ & lentè delabatur, ille cruor in ureteribus vermiformem figuram adipiscitur, vermes illi aliquot lineas longi, calamoque angustiores fundum matulæ petunt; urina supernatans, aut in intervallis emissâ, citrina est; hæc vermiformia corpora vidi; sunt tubuli pellucidi sero rubro pleni.

2. *Hæmaturia violenta ex vomitu* Schenckii; *ex allii usu* Schenckii; *ex equitatione* Schenckii, libr. 3; *ex casu* Amati, cent. 5; *Mictus cruentus, violentus* Juncker. A. B.

Ea est quæ ex prægressâ longiori equitatione, venatione, animi exardescentiâ, abusu cantharidum, diureticorum fortiorum, lapsu ex alto, ictibus lumbos contudentibus, similibusque, ortum ducit.

Celebris Medicus *Habnius*, qui commotionem in curru passus erat, profundam identidem hæmaturiam per annum expertus est; is urinam & sanguinem in vesica concretum, non sine horrendis cruciatibus, ejiciebat. Præscripsit *Ill. van Swieten* decoctum radicis symphiti & plantaginis pro potu, interpositâ subinde mannâ in sero lactis solutâ; *Celeb. Hallerus* phlebotomiam, victum ex vegetabilibus solis, rheum tostum præstans diabetis remedium, lac, serum lactis & emulsionem; *Clar. Werlhoffius* phlebotomiam, kinkinam, aquas Spadanas, mannâ in sero lactis solutam, serum lactis pro potu, diætâ lacteam, decoctum equiseti, injectiones in vesicam; ast æger morbi reversionibus dejectus in ascitem incidit & obiit; *Tralles de Opio sect. II. p. 34.*

Præcedunt lumbago, hypogastralgia, maximè dolor vesicæ ad grumos illos ejiciendos.

Boerhaave pluries vidit hæmaturiam in infantibus, à fasciis & vestibus arctioribus oriundam.

Quadrupedia jumenta huic speciei sunt obnoxia, ob citatiorem progressum, & onera lumbis imposita. *Liger.*

In nephritide similis hæmaturia quandoque accedit.

3. *Hæmaturia deceptiva*; *ex ficibus opuntia, rubis idæis* B. P.

Cum primùm Hispani appulere Americam, fame compulsi in ficibus opuntia & cerei irruerunt, iisque liberaliùs voratis omnes postridiè urinas, non cruentas, sed dilutas & rubras, minxerunt, ut hodie accidit ex succo rubello harum ficuum, qui affectus periculo vacat; hunc in ovibus excitat esus cisti laurifoliae.

4. *Hæmaturia purulenta*. *Mictus cruentus ex renum ulcere* Wittichii conf. 51. pag. 362. C.

Distinguitur ab aliis ex floccis purulentis urinæ sanguinolentæ mixtis & signis prægressæ nephritidis suppuratæ.

5. *Hæmaturia calculosa* Juncker. tab. 10. *Mictus cruentus ex calculo renum* Plater. lib. 3. fol. 385; Gradi, consil. 67; Scholtzii, conf. 151; Sydenhami, pag. 467; Vide Nephralgiam calculosam. C. P.

Si verò calculus sit in vesicâ, hæmaturia inde oriunda est diris symptomatis stipata ob vesicæ sensibilitatem, unde facilè distinguitur ab hæmaturia hæmorrhoidali; adest dysuria, pulsus frequens, obscurus. *Cyrilli Consult. T. I. p. 56. 350.*

6. *Hæmaturia in exanthematicis*. *Mictus cruentus in variolis, morbillisve* Sydenham. A. P.

Mictus cruentus qui supervenit variolis, certissimum mortis præsagium. Unicus æger servatus memoratur in *Transact. philos. ph. tom. 9.* Idem dictum esto de hæmaturia in petechiâ, purpurâ, miliari, &c.

a *Hæmaturia variolosa* Vandermonde, ann. 1756. pag. 158. *Trans. Philos. n. 470.* Pierce Dodd.

Sæpe accidit hæc hæmaturia apud Anglos qui in variola vesicatoriis utuntur, & tunc periculo vacat hic mictus sanguinis, qui si à virus variolosi energiâ tantum pendeat lethalis est sæpius.

Fit vel per *diapedesim*, ut observat *D. Varnier*, & tunc pulsus est parvus, frequens, intermittens; æger cacochymicus, frigidulus, debilis; conveniunt kinkina & nitrum in apozematis, vel ex *Sydenhamo* limonata mineralis ex spiritu vitrioli ad gratam aciditatem in aquâ cum saccharo; vel fit per *rixim*, quod cognoscitur ex violentiâ febris, pulsu pleno, frequenti, cum calore, robore, &c. Præscribunt Angli aquas acidulas pro potu, & camphoram.* Ex *Sydenhamo* pag. 597, *de febre putrida variolis confluentibus superveniente.*

Mictus sanguinis variolis confluentibus, potissimum nigris aut sanguineis supervenit, sub morbi initio pustulis nondum erumpentibus, aut alicubi sub cute latentibus; maculæ interim purpureæ hic illic superficiem corporis obsident, tristem eventum interminantes.

Licet debita sanguinis contemperatio maculas hujusmodi purpureas auferat, nihilominus hæmaturia, & hæmoptysis indubiè mortem prænuntiare solent; atque intensæ sanguinis inflammationi ac dissolutioni tribuendæ sunt.

Indicantur itaque remedia tum æstum temperantia, tum incrassandi vim habentia.

* Distinguitur cruor in urinâ, si linteum album immergatur; rubedine scilicet sanguinea tinctum apparebit; quod non fit, si rubedo urinæ sit à lixiviali ejus diathesi. Præterea à cruore mixto urina opacitatem ostendit.

dit cum sedimento grumoso nigro; si verò rubedo sit à salibus, ea est cum pelluciditate & sedimento paucò, incarnato, vel cinabarinò.

habentia ; quamobrem post unicam phlebotomiam liberalem paregoricum exhibeatur , ut aquæ papaveris rheados uncix duæ , laudani liquidi guttæ quatuordecim pro adulto , aceti destillati drachmæ tres ; misce , fiat haustus. Deinde sequentia præscribantur ; trochisci de terrâ lemnîâ & bolo armenâ ana uncia una , terræ sigillatæ , lapidis hæmatitis , sanguinis draconis , & corallorum rubr. scrupulus unus ; misce , fiat pulvis , cujus capiat drachmam semissem tertiâ quaque horâ , superbibendo ptisanam de radicibus symphiti , aut julapium ex aquâ plantaginis , rosarum , cinnamomi , quæ recipiant spiritum vitrioli ad gratam aciditatem ; noctu verò emulsionem cum narcotico necessariæ sunt ; finitâ verò sanguinis mictione aut expectoratione reliquâ peragantur , ut in variola confluyente convenit.

7. *Hæmaturia ejaculatoria* Philosoph. transact. n. 466. by D. Schlichting.

Est ejaculatio cruenta loco seminis , quæ juvenibus venere effræni repetitò utentibus familiaris ; sed etiam observata est in viro rarò venerem exercente , sed priùs gonorrhœam experto ; initio non mictus erat cruentus , sed sanguinis erat ejaculatio.

8. *Hæmaturia stillatitia* Regner de Graaf. *Hæmorrhagia ex rene.*

Illa species ab aliis discrepat , quòd cruor ex urethrâ , non verò ex vesicâ procedat , adeòque non mingitur , sed ut pus in gonorrhœa stillatim continuò ex urethrâ effluat.

9. *Hæmaturia hæmorrhoidalis* Cælii Aureliani lib. 4. *Mictus cruentus ex hæmorrhoidibus vesicæ* Juncker. Uratistav. tom. 1. *Alia species ex vesicâ , ejusque sphinctere* Frid. Hoffmanni , pag. 232. Altera quæ à *vasis sanguiferis varicosis urethræ* dependet. Illa senibus familiaris est , & facilè periodica evadit , tuncque doloris & ischuriæ expers est.

Illustrissimus Franciæ Polemarcha , Dux de Bellisle , belli Administrator , septuaginta quinque annos natus , animi contentionibus , curis assiduis exagitatus , sæpiùs stomachi turbas patitur , licet sobriè vivat ; inde auriginosus evadit , & identidem sine dolore sanguinem mingit ; alvum constipatam , & quandoque erythrema in tibiis experitur. Iecusantur sanguinis spissitudo , siccitas , & acrimonia , in viro temperamenti biliosi , vividî. Ex animi pathematis & curis turbatur digestio , inspissatur sanguis , & hæret in hepate , unde aurigo fugax , vas quoddam urethræ varicosum primo insultu hæmaturix ischuriam induxit. Suasimus juscula decem ex pullo , millefolio , & cancro , dein ut purgaretur æstate ex aquæ Vallenfis libris quinque ; postea serum lactis bis per quindecim dies usurparet , interpositis quindecim jusculis ex pullo . testudine & foliis plantaginis ; autumnò sumatur lac asininum , æger exercitio corporis indulgeat , bis in die cibumumat , à negotiis animum remittat.

10. *Hæmaturia spuria. Urina rubra* Sennert. lib. 3. part. 8. Frid. Hoffmann. pag. 231.

Est mictus urinæ intensè rubræ & lateritiæ , quam tamen à cruentâ distinguimus ratione sedimenti , quod grumosum est in cruentâ , non in spurâ ; præterea

præterea in cruenta mictione urina limpida cruori supernatat; ast in hac specie tota urina intensè rubra est & limpida, excepto sedimento coloris incarnati. Observatur in ascite, dysenteriâ, tritæophyâ ardente: urina lateritia est comes intermittantium febrium, ut quartanæ, *Galen. ad Glaucon. cap. 7, Dodon. observ. cap. 31.*

Urinam verò rubram, non cruentam, tamen sæpiùs observavi in scorbuticis, qui ex quartanâ convalescunt; monet *Sennert. lib. 3. de urinâ rubrâ.*

Hoc vitium à piscium & crudorum usu redintegratur, & cibis stomaticis monente *Dodoneo* curatur; itaque à vinis albis, cerevisiâ abstinendum; vino Hispanico generoso, roborantibus, calefacientibus indulgendum.

Si coaguli cruoris putridi guttæ aliquot urinæ sanæ adjiciantur, urina colorem igneum adipiscitur, quod in febribus & scorbuto sæpius accidit: post horas duas apparet in hac mixtura nubecula qualis in urina cruda acutorum morborum, & desuper una alterave macula quasi oleosa similis spumæ quæ in urinis veterum scorbuticorum observatur.

a *Hæmaturia lateritia. Urinæ rubræ* *Sennert. ibid. Urines briquetées; rouges.*

Sunt illæ quæ lateribus contritis tinctæ videntur; quæ quò pauciores sunt, eò magis atrorubræ, quò verò copiosiores, eò colorem dilutiorem obtinent.

Illæ urinæ lateritiæ observantur simul & paucæ in ascite, & aliis morbis hydropicis, ut hydrothorace, anasarçâ & utcumque rubræ sunt, ut plurimum sine dolore & ardore.

Vel observantur in febribus intermittentibus potissimùm in quartanâ, atque harum, si latuerint, signum præbent optimum, eademque ac illæ febres remedia expostulant.

Non rarò etiam comitantur morbos acutos summo ardore, sudoreque stipatos.

Tam discrepat autem curatio hujus hæmaturię in acutis morbis à curatione hæmaturię in chronicis, ut observante *Dodoneo Cap. 31*, à calidis medicaminibus intendatur rubedo urinæ in acutis & curetur in chronicis. Qui ex quartanâ convalescunt, si indigestionem patiantur ob potum cerevisiæ, ob crudorum esum, illi iterùm, monente *Sennerto*, hæmaturiam lateritiam incurrunt.

In pyrexiiis & febribus ardentibus acutis urinas lateritias diluunt potus aciduli, aquosi, nitrati, emulsionati &c, qui in ascite & quartanâ nocerent.

Deceptivas illas hæmaturias à veris, seu sanguineis distinguere quandoque difficile est; lintei verò in urinâ tincti color satis aptè huic distinctioni favet.

Urinæ turbidæ jumentorum dictæ ad piuriam propiùs accedunt.

11. *Hæmaturia nigra* Cap. 7. lib. 3. p. 7. *urinæ nigra* Sennert.

Sanguinis aterrimi mictu subito auriginosam fuisse sanatam observavit *Marcell. Donatus*, *histor. mirabil.* libr. 4. cap. 29. Lienosum, cui vere & autumnu lien intumescebat, cum dolore & facie sublivida seu *Melafidlero* affectum, toties liberari solitum quoties per aliquot dies urinas atramento finiles fudisset, observavit *Valesius in Hollerium*.

In *dysenteria* maligna vidi urinas atras coloris caffè, cum alvinis excrementis concoloribus, per aliquot dies ejectas, foetidasque, subsequente morte, æger autem fuerat hypochondriacus: Urinas non solum rubras & lateritias, sed etiam nigras in hydropse fundi docet *Sennertus*, & observant *Naturæ Curios.* Vide *Synopsim Ephemeridum Germaniæ*.

A *scabie* retropulsâ urinas nigras emitti solitas, observant *Sennertus* & *Naturæ Curios.* Vide *Synopsim Ephemerid.* *Frid. Hoffmann.* II. 237.

Vidi & in puellâ pallidâ cujus ventriculus languebat, & malè digerebat, urinas fuscas, quæ catharsi & levibus stomachicis adhibitis evanuerunt. Nuper verò in puero anasarcâ affecto similes urinas criticè emissas easque uberimas cum morbi prioris levamine, vidi.

12. *Hæmaturia catamenialis*, Ill. Haller Comment. in Boerhaave 669. p. 89. L.

Ea est quæ quolibet mense supplet catamenia.

13. *Hæmaturia à transfusione*, Denys Collect. Acad. Tom. I. p. 129.

Ex quinquaginta animalibus quæ exceperere sanguinem alterius per transfusionem à *D. Denys* institutam, viginti hæmaturia laborarunt, & in maniaco qui similem operationem passus erat, hæmaturia nigra feliciter oborta est.

14. *Hæmaturia traumatica*, Observatio 64. Medic. practicæ; *a nifu*, Journ. de Med. Avril 1761 D Landeaute A.

Lumbi hominis calce equi impetiti fuerant, illicò libra sanguinis per vias urinæ effluxit: repetitis phlebotomiis non cessit mictus cruoris; præscripto succo uricæ cruor in vesicâ figebatur, unde ischuria, meteorismus; dyspnœa; balneis, emulsione, diureticis proritabatur mictus sanguinis, demum adstringentibus & diureticis interpolatis æger convaleuit.

15. *Hæmaturia à verme*, Ed. Barry Essais d'Edinburg. T. V. article 72.

Thomas Hutchins per quinquennium urinas sanguine tinctas mingere solitus erat, sedimento nigro intra dies singulas ad uncias duas ascendente, cæterum doloris expertus; quò plus bibebat, eò dilutiores erant urinæ, nec ab exercitio, diætâ aut medicamentis ulla oriebatur mutatio; deerant omnia signa calculi, arenularum. Demum ob diuturnitatem illius hæmorrhagiæ debilitatus, oedematiâ, ascite, lassitudine, aurigine, dyspnœâ, inappetentia, siti immodicâ, amphimerinâ æger absolvebatur.

Tunc emeticum & die sequenti mercurium dulcem, deinceps verò infusum amarum, pilulasque ex sapone, croco martis, gummi ammoniaco, rheo, curcumâ, kinkina &c. assumpsit, nec non elixirii vitrioli guttas triginta quovis die præter aquas Pyrmontanas. His præmissis eminxit ver-

miculum pollicis longitudine, anguillulæ similem, rubrum, oculis, oreque & annulis instructum, quo emissio sensim convaluit.

VI. MENORRHAGIA; Etymon à Græco *men* mensis, menstruum, & *rhæo* fluo, erumpo; *Catameniorum fluxus immodicus* Hippocr. Foëssi p. 567; *Aimorroia* Dioscoridis; *Sanguinis stillicidium ab utero*, Ballonii; *Hæmorrhagia uterina*, Moroni Direct., Juncker. Tab. 14; *Lochia immodica* Juncker. pag. 991, Tab. 135; *Aphædros*, Dict. Univ. *Pertes de sang des femmes*. *Ægræ hæmorrhoiſſæ* vocantur in Evangelio S. Matthæi; Gallis *Hæmorrhoiſſe*.

Charaâter. Menorrhagia est fluxus sanguinis ex utero sæpius vel ex vaginâ morbosus & quantitate vel difficultate peccans.

1. *Menorrhagia difficilis; Menstruatio difficilis; Menses cum molestia fluentes* Sennert. lib. 4. pag. 2. A. P.

Morbus est periodicus, singulis scilicet mensibus recurrens, puellis puberibus & non viro utentibus satis familiaris, qui ante eruptionem mensium eas lumbagine, doloribus vagis hypogastrii, capitis, imò cardialgiis; vertigine, epilepticis insultibus, aliisque symptomatis illas cruciat, quæ etiam symptomata fluentibus catameniis perseverant.

Hic morbus afficit viragines plethoricas, sanguineas, libidinosas, & gravidatione ut plurimum curatur nec non semicupiis. Huic affinis est, diversa tamen, apud annosas matres hysteralgia catamenialis.

Adolescentulæ lotrici quoties imminebant catamenia, toties superveniebant cardialgiæ, epilepsiæ paroxysmi; dein, erumpentibus catameniis nec interruptis, hæc symptomata aliquamdiu perseverabant. Adhibita fuere diluentia juscula, ptisanæ ex floribus chamæmeli, pediluvia, fomenta emollientia, nec non semicupia tepida, è quibus, potissimum ultimis, multò pejus habuit. Tunc confugiebat Medicus D. Coulas ad hyoscyami albi extractum, & uno grano sumpto nullus supervenit epilepsiæ accessus, nulla cardialgia; verum catamenia non fluxerunt. Cum autem experta esset ægra sibi catamenia pluries prodiisse dum flumen frigidum pedibus nudis ingressa fuerat, Medicus, arreptâ indicatione, durante menstruationis labore fatus ex aqua frigida abdomini & pubi applicandos præscripsit, & his ritè succedentibus etiam semicupia frigida, ex quibus factum est ut catamenia prosperè & ubertim effluerent.

2. *Menorrhagia stillatitia; Stillicidium mensium* Aëtii tetrabil. 9 serm. 4 cap. 63.

Est effluxus stillatitius, sed diuturnus & dolorificus, sanguinis menstrui; stipatur scilicet hysteralgia & propter diuturnitatem ægram debilitat; hinc ægritudo, anxietas; differt à menorrhagia difficili quod non ex abrupto ubertim fluat sanguis, & intra tres vel quatuor dies cesset, verum stillatim per longum tempus effluat, quod valde incommodum.

3. Me-

3. *Menorrhagia immodica. Menses inordinati, antevertentes* Sennert. lib. 4. *fluxus mensum nimius* Sennert. de morbis Mulierum. *Hæmorrhagia uterina* Junckeri tabul. 14. Tralles de opio Tom. I pag. 41.

Merito hæc menorrhagia dividitur in acutam & chronicam. In chronica prodest decoctum corticis aurantiorum subviridium, ob vim adstringentem pulpæ albæ, in quo ferrum candens extinguitur: valet etiam vini rubri aquati potus modicus, terra catechu aliis adstringentibus mixta, rhabarbarum tostum parvâ dosi diu usurpatum; kinkina etiam à multis laudatur; valent & aquæ Spadanæ ex fonte *Pouchon*, aliaque tonica corroborantia. Si immodica confestim fuerit menorrhagia dissolve gypsi albi manipulos duos in solutione aquosa gummi Arabici; fiat cataplasma hypogastrio nudo per tres horas admovendum & iterandum, quod cataplasma nec hæret, nec induratur; In hoc morbo licet narcotica à *Rod. à Castro*, *Sennerto*, *Etmullero* laudantur, ea respuit *Tralles*: verum si sint hysteralgici dolores, ut solemne est, ab iis ego nequaquam possum abstinere, nec inde crescit effluxus: omisso opio & borace pulvis Lindani adhiberi potest, quæ fit ex coralli, succini, boli Armenæ, sanguinis draconis, ana drachmis ij, feminum plantaginis drachmâ unâ, croci martis scrup. j, syrupo de rosis succis q. s: dosi drachma una, ter de die: hoc remedio innumeras mulieres restituisse se asserit *Ill. Tralles*.

In acutâ menorrhagiâ & profusâ cum pulsu forti & magno, quies animi & corporis, phlebotomia, potiones nitratæ cum cremore tartari adhibendæ; foris verò acetum; aliquando potus aquæ frigidæ spiritu vitrioli acidulatæ, aut infusum rosarum saturatum, aut emulsiones cum nitro & syrupo papaveris juvant: idem præstat extus stercus asininum cum aceto, nec non epithema ex aqua, aceto, nitro, saccharo saturni, imo intra vaginam linteum solutione vitrioli martis madidum adhibetur: Valet etiam intus indigo ad grana xij bis in die.

Iuxta *Hamiltonum* & *Septalium* fumantur cortices sex aurantiorum amarorum, bulliant in aquæ libris iij ad libras ij, colatura saccharo edulcorata sumatur ad cochlearia x ter in die. *Hoffmannus* mulieri gravi terrore percussæ & inter lipothymias anxietatesque gravem menorrhagiam patienti antispasmodica feliciter præscripsit, ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, castoreo, camphora & assa foetida, ut systematis nervosi commotiones sedaret.

Quantitas ordinaria sanguinis menstrui est circiter unius libræ Medicæ in spatio quinque vel sex dierum, ita ut plures sint mulieres quæ præter propter uncias duas singulis diebus effundant per sex dies & fortè plures: sunt quæ intra id temporis spatium non semi-unciam effundant; hic effluxus noctu sæpiùs ingruit; antecedunt gravitas corporis, anxietas, ægritudo, cephalalgia, sensibilitas, difficilis cathartorum tolerantia, ita ut his assumptis valdè turbentur, febriant, nauseent, &c. immodicus est effluxus quoties quantitas emissa ea est quæ vires sensibilibus imminuat, adeoque est in ratione quantitatis realis emissæ & debilitatis nativæ mulieris; quan-

titas emissa est æstimanda ex profluvio quotidiano, & ex numero dierum per quos perseverat, seu ex copiâ quotidianâ, ex diuturnitate & ex recursuum frequentia.

Menorrhagia immodica sæpius accidit mulieribus eâ ætate quâ catamenia brevi valedictura sunt; quovis mense sensim uberius ea fluunt, accedit pallor, pervigilium, asthenia, anorexia, & successu temporis phlegmatia; rarò mulieres syncope ob menorrhagiam extinguuntur, sed in phlegmatiam aut ascitem delapsæ dein fato succumbunt: sanguis vel est vividus & purus vel coenofus & maculas rubras amplo sero circumdatas in linteo notat; in utroque tamen casu phlegmatia supervenit.

Therapeia hujus morbi diversa est pro periculi urgentiâ. Si enim à profluvio sanguinis merus sit ne cardialgiæ, syncopestque superveniant, sistendus est ille fluxus per adstringentia, ut decoctum bursæ pastoris, geranii robertiani, radicum tormentillæ, bistortæ, vel per succum urticæ, infusum rosarum rubrarum, aquam Rabel ad gratam aciditatem aquæ potandæ additam, imò possunt usurpari pilulæ Helvetii ex sanguine draconis & alumine. Vidi casus in quibus ob nauseam & cardialgiam urgentem viribus adhuc stantibus, ipecacuanhæ dosi vomitionem feliciter excitavit, saburram ejecit, & ipsa die fluxus cruentus evanuit.

Si verò periculum non immineat, sed phlegmatia accedat, & chronici faciem morbus induat, tunc ab adstringentibus abstinendum puto, aut saltem mitioribus utendum, ut decocto radicum symphiti; sed acrimonia sanguinis est contemperanda, licet phlegmatia contrarium suadere videatur; novi plures mulieres quæ ab hoc morbo se liberarunt usu diluentium, demulcentiumque & potissimum lactis: inter demulcentia, juscula ex pullo juniori primas tenent; pro re natâ illis stomachica admiscenda sunt, ut flores chamæmeli; stomachi enim functiones in hoc casu sæpè languent; dum acrimonia humorum ex pervigilio, pruritu vaginæ, & temperamento mulieris calido designatur; cathartica vitanda sunt, quia catamenia promoveant, & vires detrahunt, aut parcè sunt adhibenda, eaque mitia; demum lac caprinum vel vaccinum diutissimè usurpandum, quod aliquoties in ipsa phlegmatiâ cum metu ascitis præscripti, unde mulieres restitutæ sunt.

Cortices aurantiorum amarorum sex bulliant in aquæ libris iij ad lib. ij: colatura saccharo edulcoretur: dosi sit cochlear. x ter in die. *Hamilton.*

Mulieri Judææ gravi terrore percussæ, & inter lypothymias, palpitationes, anxietates, gravem menorrhagiam patienti antispasmodica feliciter præscripsit *Hoffmannus* ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, castoreo, camphora, & assa foetida ut systematis nervosi commotiones sedaret.

4. Menorrhagia erronea; Mensium per aliena loca excretio, Sennert. de morbis mulier. cap. 11.

Menses ex oculis fluentes, Dodonæi observ. cap. 15; Lud. Mercat. cap. 7 de mulierum morbis; Boerhaave Aphor.

ex naribus, Brassavol. ad Aphor. 33 Sect. V; Paræi Lib. XXV cap. 12.

ex

ex alveolo dentis, Ronflei de hominis primordiis cap. 28.

ex auribus, Brassavol. ad Aphor. 25 Sect. IV.

ex mammarum papillis, Amati Cent. II cur. 21; Paræi Lib. 23 cap. 52; Cordæi Comment. in libr. Hippocratis de morb. mulier.

ex vomitu, Hippocrat. de morb. mul. 1; Aretæi lib. II cap. 2; Benivenii cap. 4 de abortûs causis.

per intestina, Galen. in 35 Aphor. S. V.

ex podice, Paræi Lib. 23 cap. 12.

per urinam, Brassavol. in Aphor. 35. S. V.

ex umbilico, Nicolai Florentin. Serin. 2 cap. 8.

ex digito, Mercat. de mulier. affect. l. 1 cap. 7.

ex cute, Haller Comment. 667 p. 87. L. P.

5. *Menorrhagia ab hysteroptosi* Mauriceau de morbis puerperarum, cap. 6. lib. 3. Heister. Chirurg. de uteri prolapsu 157. L. P.

Symptomata sunt, 1° sensus ponderis in pelvi; 2° difficultas mingendi, seu stranguria; 3° lumbago gravissima versus ligamenta lata; 4° fluxus nunc cruentus, nunc leucorrhœicus copiosus ex vaginâ; 5° moles carnea cruentata ex vaginâ prolabens. *Vide iconas apud Heisterum.*

Alia est hysterocèle imperfecta, Gallis *Descende de matrice*, in quâ uterus extra vaginam non elabatur; alia est perfecta, Gallis *chute de matrice*, in quâ extra vaginam uterus elabatur.

Hysterocelem mentitur prolapsus vaginæ, & in hysterocèle uterus est vel inversus, vel non inversus; non inverso utero orificium ejus in inâ parte apparet, nullum verò foramen in inverso; hysterocèle simplex dignoscitur à vaginæ prolapsu ex altitudine ad quam stylus per foramen immissus pervenit, quæ major est, si sola vagina prolabatur, & semipedem attingit, multò minor si solus uterus; in virginibus nunquam hysterocèle inversa datur, quæ puerperis tantùm accidit brevi post partum.

In polypo vaginæ nullus datur effluxus, nulla lumbago; menorrhagia ab hysterocèle quandoque est ita abundans, ut per plures menses perseveret, æquè copiosa quàm uberrima catamenia. Vidi virginem religiosam quæ hysterocelem à leucorrhœâ contraxerat, in quâ per duos annos quovis mense fluebat cruor, exceptis octo diebus, quibus mucus lymphaticus tantùm extillabat; hic verò effluxus ex inâ parte hujus molis pyriformis pendulæ, seu ex orificio uteri extillabat; aderant lumbago, progrediendi difficultas, & à sanguifluxu debilitas; uterus in lecto cruribus erectis facîle restituitur, nisi recens sit prolapsus, & uterus inflammatus, ac tumidus.

Curatio consistit in promptâ repositione uteri; frustra etenim phlebotomia, adstringentia extûs vel intûs adhiberentur ad hanc menorrhagiam cohibendam; illa quidem singulis mensibus quasdam inducias dare posset; verùm singulis mensibus etiam reverteretur, eaque copiosior & diuturnior quàm in catameniis.

Repositionem sequi debet retentio, quam juvat situs supinus per semimensem;

mensem ; pessarium commodum ex subere cerato annuli instar aperto , vel subtriangulari , argenteo , buxco ; laudatur etiam pessarium Anglicum , cujus descriptio & icon traditur *Essais d'Edinbourg tom. 3. tab. V* : juvat etiam spongia noctu gestanda liquore saturni , vel decocto verbasci in vino madida , item aqua fabrorum ferrariorum injecta , & similia ; sed repositio debet prius institui.

6. *Menorrhagia gravidarum ; Hæmorrhagia uteri* , Heisteri Chirurg. cap. 154 ; vulgò *Blessure ; Pertes rouges des femmes grosses ; Perte de sang* , Mauriceau. A.

Si hæmorrhagia uterina gravidæ terminum nondum attingenti superveniat ob plethoram , febrem , lapsum , animi commotionem , &c , metus est ne abortiat , quod ut vitetur , præscribenda est phlebotomia , victus refrigerans , & quies corporis ac animi ; hæc sufficiunt ad sistendam hæmorrhagiam quæ primis graviditatis mensibus supervenit.

Si verò menorrhagia perseveret , leniter diducendum est uteri orificium immixtis digitis obstetricis , lacerandæ sunt chorii membranæ , ut exitus præbeatur aquis in eo contentis , quo facto tormina partûs intendi consueverunt , & contractio uteri menorrhagiam sistit expulso foetu , observante *D. Puzos Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. I.*

Consulatur *Mauriceau des maladies des femmes grosses observat. 49. & Heister. Chirurg. cap. 154. part. 2.* Si invitis auxiliis diæteticiis hæmorrhagia intendatur quocumque graviditatis mense , Chirurgus non potest gravidam morti eripere , nisi immixta leniter manu intra uterum foetûs pedes prehendat , & eum foras educat cum placenta ; sic enim liberatus uterus & spontè constrictus vasorum sanguinem fundentium orificia præcludet , ut multis exemplis confirmat *Mauriceau* ; ast in illâ praxi dimidia pars puerperarum paulò post partum moritur , observante *Puzos p. 330. Traité des Accouchemens.*

Aliæ sunt menorrhagiæ trium primorum mensium graviditatis , aliæ verò trium posteriorum.

Primis graviditatis mensibus principium menorrhagiæ est abortus , vel placenta post abortum superstes in utero , falsa germina expulsionì proxima , succussio foetûs à vi externâ. Menorrhagia in abortu mediocris est , cum solo foetu liberatur uterus ; ast copiosa , cum placentam ex abortu superstitem expellit. Sæpè placentam in hoc casu foras ducere impossibile est propter funiculi debilitatem , torminum uteri tarditatem , orificii uteri angustiam ; hæc si undique adhæreat utero , nullam ; si hiscat , copiosam ; si omninò avulsa uteri constrictionem permittat , exiguam ciet menorrhagiam ; eâ foras amandatâ vi naturæ , vel artis menorrhagia sistitur ; verum cum non potest avelli , atque cessat hæmorrhagia & dystocia , relinquenda est in utero ubi putrescet , & frustillatim dein effluet.

Menorrhagia quæ à dystociâ falsi germinis dependet , licet quandoque uberrima sit , & terribilis , rarissimè lethalis est ; hanc nec phlebotomiæ , nec adstringentia minuunt , necessum est ut orificium uteri excidat , vel
quod

quod melius, ut ex utero germen emittatur; vires cibo convenienti sustinendæ, opus naturæ potissimum est committendum; si verò attingi queat falsum germen, foras extrahendum est.

Menorrhagiæ, quæ sub graviditatis finem accedunt, pendent à dehiscentiâ placentæ; cum hæc menorrhagia est stipata doloribus, debilitate syncopticâ, & simul uteri liatu, partus proritandus est, imò invertendus foetus, & à pedibus extrahendus, ut docet *Mauriceau*, quod tamen summo vitæ matris periculo tantum fit.

Si verò minus urgeat menorrhagia, foetusque debitum situm obtineat, maximè verò si non hiet uterus, ad partum coactum properandum non est, sed phlebotomia est adhibenda, alimentis eupeptis parcâ copiâ utendum, lectulo constanter est incumbendum, clysmata injicienda, si alvus ægrè laxetur; si menorrhagia revertatur, vel his auxiliis non cedat, grumique sanguinis hysteralgias, syncope sive accersant, dira partûs provocandi urget necessitas, nec soli naturæ res est committenda; & quoniam tormina languent, ea proritanda sunt, digitis intra orificium immisiss & diductis, identidem opus remittendo, & conatus naturæ exspectando; paulò quidem tardius accidit partus eâ methodo, sed non invertitur foetus, nec tamdiù post partum permanet menorrhagia, ac in partu coacto, seu foetûs extractione; quippe uterus ea ratione contrahitur quâ foetus extrorsum procedit; ruptis etiam digito membranis, imminuitur volumen, uterus sensim coarctatur, quod non accidit juxta *Puzos* cum subito foetus extrahitur. Felices gravidæ quæ peritum in his obstetricium virum habent.

In menorrhagiâ vulgò datur pulsus uterinus, id est, irregularibus ac subsultantibus pulsationibus notatus, initio fortior & magis renitens, quàm alii pulsus critici, accedens ad pulsum ex quo hæmorrhagia narium designatur, seu dicrotum: Hæc *illustr. de Borden*; mihi verò has pulsuum differentias in hoc morbo distinguere non datum est.

7. *Menorrhagia decolor*; *Menses vitiosi* Sennert. de morbis mulier. cap. 8; *Humida intemperies uteri* Sennert. de morb. mulier. *Menorrhagia ex mariscis*; *Hæmorrhoides uteri* Sennert. lib. 4. p. 1^a. cap. 7. C.

8. *Menorrhagia lochialis*; *Lochia catharsis* Græcis; *Puerperia* Latinis; *Lochia* Sennert. *Nimius sanguinis post partum effluxus* Sennert. de morb. puerperarum, *Mauriceau* cap. 5. *Vuidanges* Gallis.

Statim à partu hæmorrhagia uterina est copiosior quàm decet, sive quia crassiorem foetum mulier peperit, unde partus difficilior, vasa uteri magis patula, conatus vehementiores fuerunt, vel quia mulier nimis plethorica, vel quia frustra placentæ in utero remanserunt; hæmorrhagia identidem remittitur, quia cruor in utero colligitur, congrumatur, & ferum tantum dimittit; verum dein tormina ad excernendos grumos eò diriora sunt, & purus putusque cruor iterum cum grumis evacuatur.

Periculum est præsens, si ea sit menorrhagia quæ vires infringat; tunc autem si placentæ frustra remanserint in utero, ea sunt manu obstetricis quantociùs educenda; puerpera jusculis, ovis, panatellis vescatur; supina jaceat,

jaceat, calorem lumborum avertat, stramini, vel corio incumbat *marochino* dicto; si pulsus vegetus sit, sanguis è brachio mittatur, ejus fervor ptisanis, emulsionibus temperetur, subacidis potibus utatur; lumbi linteo oxycrato frigido intincto involvantur, necnon foliis centinodæ; profuit cum feces & flatus abdomen distendebant clymate laxante eas evacuare; quies animi & corporis omninò servanda; demùm si fluxus persistat, injectiones & potus adstringentes usurpare convenit.

Illicò à partu purus putus cruor effluit ex utero, qui statim fluxilis nulla tormina creat, mox congruatus in ipso uteri orificio, tormina excitat per tres primos dies sæpiùs perseverantia, primiparis multò minora; tertio, vel quarto die febris lactea accedit, & hysteralgia lochialis pari passu recedit; interea uteri textus lacteo cruore liberatur, unde fit ut subsequenter diebus lochia odore subacido nares feriant, & dilutiora sensim evadant; ea in rusticis septimanâ unâ, vel alterâ, apud nobiles tribus vel quatuor terminantur.

9. *Menorrhagia ulcerosa*, Ill. van Swieten Aphor. 499; Tralles de Opio cap. 1. pag. 54. C.

Ea est quæ ex uteri ulcere scirrroso, carcinomatode, cum leucorrhœa ulcerosa, quandoque supervenit, antecedentibus non rarò dolore fixo pubis, lumbagine, hysteralgia & effluxu ichoris saniosi ex pudendis. Confert spiritus vitrioli vel aqua Rabel ad gratam aciditatem aquæ immixta.

VII. ABORTUS; Græcis *Amblyosmos*, *Amblosis*, *Ectresmos*, *Phthora*; *Apophthora*; Latinis *Abortus*, *Effluxio*, *Deperditio*; Gallis *Blessure*, *faux germe*, *accouchement prématuré*, *Avortement*.

Est foetus nondum vitalis ex utero exclusio. Immaturus, seu nondum vitalis est foetus qui septimum saltem vitæ suæ à conceptione mensem non attigit; aut si attigerit, debilior est quàm ut eo tempore exclusus extra uterum vivere queat.

Quæcumque valent placentam ab utero divellere, aut foetum enecare, ea omnia naturam stimulant ad foetus, tanquam ponderis inutilis, vel noxii & citò putrescentis, eliminationem; ea autem sunt interna, externave, vitia matris, aut foetus ipsius.

Symptomata abortûs sunt menorrhagia abortiva, rigor & horror cum æstu volatico, inappetentia, nausea; accedit lassitudo, lumbago, palpitatio, leipothymia, syncope, moestitia continua, hysteralgia gravativa ad inguina, frigus genitalium, tenesmus, uteri conatus, conspicuus quandoque ejus tumor in hypogastrio, mammarum subita extenuatio, flacciditas, cum galactorrhœa serosa; accedunt proximè hysteralgia spasmodica, tenesmus acrior; menorrhagia crescit cum leipothymiâ, ac syncope, extremorum frigore, mentis dejectione; æstus & rigor alternant, cephalalgia, hypogastrii delapsus, demùm aquarum amnii, & foetus ipsius dudum immobilis exclusio.

Ut

Ut præcaveatur abortus, vitanda sunt principia ejus quæ ideo cognoscenda; scilicet 1° violentia quævis aut animi, ut ex terrore, irâ; hinc frequenter accidit à terræ motu, in obsessis urbibus, &c: aut corporis, ut saltus, conatus, vomitus, epilepsiæ insultus, diarrhœa, dysenteria, tenesmus, coitus frequens; hinc abortus primis graviditatis mensibus non infrequens recens nuptis veneris avidioribus. 2° Venena, sive *emmenagoga*, ut adhatoda quâ Zellanenses, sabina quâ scorta apud Europæos utuntur; semen aquilegiæ, myrrha, absinthium, castoreum; sive *cathartica* & *emetica*, quæ succutiendo uterum, aut foetum pabulo suo frustrantia, eum enecant. 3° Plethora quæ catamenia promovet, & cognoscitur ex capipletio, faciei rubore, dyspnœâ; plures autem mulieres ab hoc principio abortiunt, nisi identidem phlebotomiam admittant, maximè quæ durante graviditate voraciores & otiosiores sunt. Plethora commota in febribus acutis & pyrexiiis, necnon in usu hydrargyroseos fortioris etiam abortum excitat; unde *Hippocrates* dixit mulierem gravidam acuto morbo corripi lethale. 4° Foetus vitio fit abortus, si foetus moriatur, sive pabulo defraudatus, sive funiculo circa collum ligatus, demum quovis modo mortem obeat; mortuo autem foetu, nullus motus saltem spontaneus in utero persentitur, sed moles pondere proprio versus declivorem locum inclinatur. *Vide* signa foetus mortui apud Auctores. 5° Vitio matris abortus accidit, si uterus sit scirrhusus, ulcerosus; si mater syphilide laboret, quod etiam suspicamur ex repetito abortu, foetus circa ultimos menses tunc eduntur in lucem luridi, putres; hæc causa non rara est, atque hydrargyrosi curatur; deinceps enim graviditates feliciter succedunt, cum virus syphiliticum ablatum est.

1. *Abortus effluxio; blessure; faux germe.*

Est exclusio foetus intra primum à conceptione mensem; vulgò illi abortus sine notabili dolore, & cum modicâ menorrhagiâ fiunt; sæpius diversis vicibus nunc embryonem, dein membranas, alias verò placentam natura expellit; quandoque tamen oviforme corpus pellucidum, foetum vermiformem includens, simul emittitur.

a *Abortus subtrimestris, Avortement. A.*

Propriè dicitur abortus, si à primo ad quartum graviditatis mensem accidat foetus exclusio; quò senior est & quadrimestri proximior, eò pejor. Principia ejus sunt interna, vel externa. Interna sunt mors foetus, vel vitiosa crasis sanguinis materni, ut syphilis. Externa sunt placentæ hiatus ob ictus, lapsus, vehementes conatus matris.

Cum mors foetus à principiis internis dependet, abortum antecedunt menorrhagiæ interpolatæ, in quarum intervallis datur leucorrhœa serosa, nigrescens; hos effluxus nec quies, nec phlebotomiæ exhaustiunt; gravis hystralgiæ periodicas patietur, cum anorexiâ & astheniâ, quæ symptomata mensem & ultra ante abortum permanent; tunc dolores partus crescunt, menorrhagia redintegratur, aquæ amnii elabuntur, & postea foetus mortuus lividus, inodorus faciliè eliminatur; si placenta non

eliminetur, illa nec funiculo debiliore tutò extrahi, nec digitis in utero parùm hiulcum immiſſis educi poteſt; exſpectandum eſt donec eum expellat natura, excitatis aliquando torminibus vividis cum menorrhagiâ, aliquando verò putredine demùm excitatâ, tabi ſpecie evacuatur placenta.

Si tormina & menorrhagia, quæ placentæ ſeparationem ab utero indicant, non ſufficiant ad liberandam mulierem, obſtetric digitis duobus immiſſis poteſt eam abripere & extrahere, matre ſuos conatus ſuſtinente. Si verò embryo elapſo, nec gravis menorrhagia, nec dolores ſuccedant, ſed ſequatur leucorrhœa ſeroſa, brunnea, dein cadaverofi odoris, tunc placenta in fruſtula putrida delapſura eſt. Hic effluxus quandoque menſem tranſgreditur cum febre irregulari, anorexiâ & anxietate puerperæ, cui ſuccurrimus uſu amarorum, juſculorum ex plantis vulnerariis, imò kinkinæ, ſi erratica febris acceſſerit; de cætero fugienda emmenagoga, opus naturæ committendum, quod tutò ſatis, licet ſerò, exequetur; quo factò ceſſat leucorrhœa foetida & uteri os clauditur.

b *Abortus ſubſeſtriſ; Accouchement prématuré. A.*

Eſt ille qui à quarto graviditatis menſe ad ſeptimum accidit.

Hic excitatur à matris debilitate nativâ, vel uteri laxitate, non rarò determinatur ab ictu, caſu, terrore, febre, morbo acuto, vel etiam ſyphilide; foetus minimè vitales ſunt, adeoque ſolius matris ratio habenda eſt; funiculus ſatis reſiſtit, ut huius ope extrahi poſſit placenta, & os uteri ſatis hiat, ut obſtetricis manum admittat.

c *Abortus octimeſtriſ; Couches précoces. A.*

Eſt excluſio foetus ſex ſeptimanis, vel menſe ante conſuetum terminum.

Recens natus languet & non creſcit, niſi cùm ætatem, quâ naſci debuerat, attigit, imò interdum ea die moritur, quâ naſci debuiffet. Summa horum foetuum cura habenda eſt, linteis goſſypio munitis obvolvendi ſunt, non verò faſciis; nutrix ab octo, decemve diebus enixa eligenda eſt.

2. *Abortus ab uteri laxitate Boerhaave Conſult. 15. A.*

Cognoſcitur ex debilitate conſtitutionis generalis, & ex violentiis, quas uterus ſæpè perpeſſus eſt, à partu multiplici, ab obſtetricis imperitiâ, à plethorâ prægreſſâ, quæ vaſa uteri debilitavit, à juvantibus & lædentibus.

Mulieri 32 annos natæ, quæ duodecies intra octo annos abortierat; foetus ſucceſſivè magis immaturos excludens, incuſſum tentatis Bathoniensibus balneis, balnea frigida per ſeſquiannum adhibuit, exiguo cum ſucceſſu; huic *Boerhaave* ſequentia remedia præcepit dum gravida non eſſet: 1º purgans adſtringens, lene ex infuſo myrobalanorum & rhei, cum pauxillo mannæ & ſyrupi de cichorio compoſito per quinque dies ſucceſſivè

SANGUIFLUXUS. ABORTUS.

315

cessivos; vespere verò cardiacum ex aquâ stillatitiâ corticis citri unc. duabus, spiritûs vini Matthioli drachm. i, tincturæ opii gutt. x, succini gutt. xv: victus interea sit ex vegetantibus, jura carniû, ex lacte; sexto die hora ante jentaculum, prandium & cœnam, sumat pilulas tres, scilicet catechu, drach. ii; cortic. granat. drach. i; mastiche drach. i. & sem. succini præpar. drach. i; terebinth. gutt. vi; olei stillatit. cinnamom. gutt. viii, misce, fiant pilulæ singulæ granor. iii.

Superbibatur verò vinum medicatum ex infuso cortic. cappar. cinnamom. tamarisci, ligni agallochi, fantal. citrini, lapid. hæmatit. limaturæ martis, maceris, nucis moschatæ, radic. lapathi acuti, femin. quatuor calidorum minorum; pulvis tenuis infundatur in vini rhenani libris sex.

In his perseverandum toto gestationis tempore corpus moderatè exercendum, victus sit ex iis quæ arrident.

ORDO SECUNDUS.

ALVIFLUXUS.

Rhodes Hippocratis; Fluxus ventris Celsi; Profluvia alvi Foresti.

Primæ viæ dicuntur apud Medicos canales continui, qui ab ore ad anum extenduntur; oesophagus scilicet *stomacho* terminatus, intestinum tenue *Ileon* olim dictum, cœco terminatum, quasi exiguo ventriculo & intestinum crassum Longano *Celii Aureliani*, & Colon Græcis dictum, quod *Marsupio* extremi recti terminatur.

Ille canalis ita est dispositus, ut alimenta possit ingerere & digerere; verum etiam vitiosa ingesta aut excrementa commodiori viâ egerere, & sanguinem ab omnibus recrementis huc affluentibus, si vitiosa evaserint, expurgare; maximâ proinde sensibilitate & mobilitate præditus est, ut sensu confuso, quæ displicent, vel nocitura sunt percipiens, ea tum ano, id est sursum per os, tum cato, id est deorsum per podicem eliminet. Sic in ore contenta quæ placent deglutimus, mastiçamus, gustamus, quæ displicent nauseamus, exspuimus, exscreamus velut inviti & inscii.

Hinc alvifluxuum alii sunt *anoterici*, ut vomitus, nausea; alii *catoterici* Galeno dicti, quibus per inferiora alvus expurgatur, ut diarrhœa; pulsus intermittens præagit alvifluxus per inferiora; intermissiones sunt omnino inordinatæ, post duas tresve pulsationes satis æquales & pleniusculas, succedunt totidem minores, promptiores, quasi subintrantes.

Nullum corpus è loco movetur, nisi excessu virium ipsum urgentium, supra vires quibus resistit, & in loco retinetur; si cum Veteribus vires quibus contenta in suâ sede retinentur, & suæ expulsionì resistunt, vocemus *retentrices*, & eas quibus extrorsum urgentur *expultrices*, evidens est quòd ad evacuationem absolutè necessarium sit, ut vires retentrices superentur ab expultricibus, quo posito impossibile est non fieri evacuationem, & quo sublato ea nequaquam fieri potest; ille excessus virium est itaque evacuationis cujusvis causâ pathologica.

Resistunt verò contenta in alvo 1° mole suâ; sic major ventriculi conatus requiritur ad tres libras alimentorum evacuandas quàm ad libram. 2° Resistunt adhæsione suâ seu viscositate quâ solidis agglutinantur, sic phlegmata amygdalis adhærentia difficiliùs exscreamus quàm salivam. 3° Resistunt gravitate suâ, seu directione gravitatis; sic stante corpore vomitus difficilior est quàm eo procumbente; è contra mictus & partus faciliores sunt. 4° Resistunt receptacula & sphincteres si contentorum corporum diameter sit minor diametro nativa orificiorum, nec nisi adhibitis viribus contenta in minores moleculas possint dividi; sic scybala quæ paulò majora sunt diametro podicis resistunt dejectioni alvi, in ratione virium quæ debent adhiberi, ut sphincteris fibræ elongentur, & ut scybala dividantur seu defringantur. 5° Resistentiæ fluidorum quæ diversis viribus propelluntur, crescunt in ratione earum virium; sic quadruplò magis resistit urina quæ duplo majori velocitate expellitur è vesicâ, quàm quæ solitâ velocitate mingitur.

Hinc patet vires retentrices crescere 1° ex parte contentorum, ratione inertiae, seu molis movendæ, ratione adhæsionis, & ratione gravitatis, etiam si contenta sint fluida; eas verò ulteriùs crescere 2° ratione duritiei si diffingi debent ad hoc ut excernantur; ratione posituræ; sic foetus transversum orificio uteri oblatas magis resistit quàm si caput directè huic orificio offerat; demùm receptacula resistere si angustiora sint, tum ratione roboris quo sphincteres clauduntur, convelluntur, tum ratione crassitiei & duritiei fibrarum, quæ solâ elasticitate renituntur.

Vires verò expultrices solùm resident in musculis receptacula ambientibus aut constituentibus; omnis enim motus animalis per vires musculorum exercetur; sic intestinum componit partim tunica musculosa, quæ ex fibris annularibus confecta tubum illum coarctat, & contenta sursum, deorsumve exprimit, & tunica musculosa quæ ex longitudinalibus fibris composita, eum tubum decurtat, ejusque cavum tantumdem minuit; his viribus conjunctis materies contentæ comprimuntur, & quâ datâ portâ exprimuntur; hisce viribus auxiliantur muscoli abdominales & diaphragma, quæ pressionem intendunt, & sub prælo viscera alvina constringunt quoquo versum æqualiter; illæ verò vires pressivæ sunt, non expulsivæ, nisi determinata accedat directio; sic si annuli musculares intestini successivè contrahantur à pyloro versum podicem, si muscoli abdominales deorsum urgeant, materies per inferiora truduntur; si verò contraria sit nisum dire-

ctio, ad superiora pelluntur; ad vires itaque expultrices requiritur pressio & determinata directio. Nomen itaque illud non est superfluum, nec ridiculum, ut præmaturo iudicio prænuntiaverant Neoterici, Veterum contemptores.

Si morbos huiusce ordinis universim respiciamus, eorum causa est conatus naturæ ad eliminandas materias à primis viis. Conatus est applicatio virium eo fine, ut superetur quædam resistantia, adeoque conatus involvit virium directionem & maiorem impensam; impensa tamen virium non est semper absolutè major, ad hoc ut conatus sit morbosus, & virium potentiæ motricis imminutionem, adeoque lassitudinem inferat.

Conatus sunt vel violenti vel spontanei; in statu sano conatus non plus impendunt virium quàm pastu & somno quotidiano possunt refarciri, illique sunt vel parvi vel magni: in statu morbofo viribus potentiæ motricis maiorem partem absumunt, quàm quæ pastu & somno quotidiano reparari queat. In agone mortis conatus violenti quidem sunt, sed tamen debiles.

Difficilis dicitur motus ille ad quem exerendum majores superandæ sunt resistantiæ, & motor minoribus viribus præditus est. Difficultas itaque actionis est in ratione resistantiæ superandæ & debilitatis ejus qui eam superare contendit; ita ut eadem actio quæ sano & robusto facilis est, ægro debilitato sit difficilis.

Alii alvifluxus magnam, alii verò parvam difficultatem involvunt; parva est difficultas ejectionis in diarrhœâ ferôsâ, ita ut nulla videatur; magna in dysenteria & tenesmo; unde dysenteria à Veteribus difficultas intestinorum vocatur.

Magnitudo morbi huiusce ordinis æstimanda est non solum à solito majori egestorum copiâ, sed etiam à difficultate egestionis, quæ virium exsolutionem & molestiam difficultati ac debilitati proportionalem excitat.

Principia alvifluxuum sunt quæcumque vim expultricem irritant, ut omnes antiqui Medici pronuntiarunt; falsi verò sunt tum Mechanicorum, tum Chymicorum hac de re conceptus plurimi. Sola obvia cuicque observatio sufficit ad hæc principia intelligenda; quidquid molestum in ore perfititur, illud naturaliter exspuimus, quidquam gratum retinemus vel deglutimus.

Eadem saliva quæ silenti molesta non est, loquelam ineunti molesta est, unde qui sermonem adoriuntur eam prius exspuunt, ut organa loquelæ sint expeditiora; nec tamen opus est ut eum finem clarè intelligant ad hoc ut exspuant. Sputatores melancholici ob pravum morem susceptum salivam velint, nolint, & non cogitantes exscreant, licet ea nec acrior sit, nec quantitate peccet, nec organa malè se habeant. Errant itaque illi Mechanici qui ex actione gravitatis salivæ, vel ex ejus acrimoniâ vellent ejus exspuitionem mechanicè, ut aiunt, deducere, cum molestia seu averfatio ex quadam perceptione confusâ oriunda sit. Supermechanica molestia non

semper secum involvit dolorem, nisi hoc nomine pruritus & ipsa voluptas intelligatur; in satyriasi semen, in tenesmo mucus alvi cum sensu molestiæ, simul & voluptatis ejicitur, in nausæa cum sensu abominationis; aut si quando dolor conatus excretorios comitetur, jucundus quidam sensus factam evacuationem sequitur, & quædam cupiditas comitatur; cupiditas dico, non voluntas; nec enim in tenesmo voluntas est, sed dejiciendi dira cupiditas, eaque insatiabilis.

Quidquid irritat, illud monet vel sollicitat ad agendum; non solum pondere, acrimoniâ, puncturâ, potest irritari ventriculus ad vomendum, sed & sola memoria objecti abominabilis, ut cadaveris putridi, cujus mentio facta fuerit apud delicatulas mulieres; à diversis pathematibus diversas evacuationes excitari notum est omnibus. Qui primâ vice concionaturi sunt, paulò ante alvum exonerare coguntur; sunt quibus terror diarrhœam incutit; ex irâ plures mulieres copiosum urinæ limpidae fluxum patiuntur; ex metu summo sudor frigidus; ex commiseratione lachrymarum proventus cietur; initio magnorum morborum, ut fracturæ cranii, febris putridæ, natura gravi pathemate commota alvum ano vel cato exonerat, ut tempestate ingruente nautæ nimis onustam navem sarcinis in mare projectis liberant; horum causam mechanicam inquirant *Mechanices* peritiores, finalem prætervidisse nobis sufficit.

Praxis. Causam nisi quis auferat, is frustra morbum debellare voluerit, adeoque scopus præcipuus est vires expultrices irritatas sedare, retentrices reparare, ac potentiam seu facultatem vitalem interea sustinere; sic enim restituetur debita intra illarum virium actiones æquilibratio.

Verùm distinguendum est prius an principium morbi sit irritatio vis expultricis, an retentricis, quod rarum est, debilitas.

Vires expultrices esse irritatas & adauctas, cognoscimus, ex conatibus, doloribusque evacuationem concomitantibus, & ex indole materiæ morbificæ, ac subjecti ægrotantis robore, ætate, sensibilitate, & constitutione; sic in dysenteriâ, tenesmo, sunt conatus ad egerendum; sunt dolores, calores, tensiones partium; sunt acrimonia excretorum, quæ indicant intestina esse valdè irritata, phlogosi affecta, spasmodicè exagitata; continuò vellicata à pravis, corrosivis aut acribus humoribus, quos vel alimenta, venenave ingesta suppeditant, vel quos sanguis in intestina tanquam in colatorium exonerat; cum itaque vires expultrices admodum esse adauctas & irritatas in hoc morbo manifestum sit, evidens est præcipuum esse medentis scopum, 1° ut naturæ noxias vitiosas materies ejicienti ferat auxilium potu diluenti, oleoso, blando, refrigerante, ut aquâ pulli, sero lactis, infuso florum malvæ, decocto oryzæ, usquequo materiam morbificam sufficienter evacuatam, & vires vitales nullo in periculo versari cognoverit; 2° ut materiam morbificam è ventriculo per vomitoria lenia auferat, ex intestinis simul, & semel intra biduum per cathartica blanda eliminat; minùs enim defatigatur homo per dejectionem uberrimam intra aliquot horas à cathartico excitatam quàm per repetitam quavis horâ

horâ noctu & interdiu licet paucam ejectionem , vi materiæ morbificæ proprietatam ; 3° ut faciliorem reddat evacuationem , adeoque conatus inutiles imminuat , quod non solum laxantia , diluentia potu sumpta præstant , sed etiam clysmata emollientia , quæ materias acres obtundunt , viscidas diluunt , vias lubricant , & fomenti ad instar intestinorum , phlogosim , tensionem , spasmos temperant. 4° Cum autem inutilis est morbi medela , nisi vires naturæ sustineantur , atque non possint sustineri si conatus immodici , assidui non intermittant , si dolores & tormina sæpius ægrum etiam noctu discrucient , si evacuationes uberiores eum exhauriant , necessum est conatus , dolores & evacuationes saltem nocte quavis sustinere , compescere , quod miraculum præstant narcotica , quæ sensum intestinorum , adeoque inde oriundos conatus excretorios compescunt per aliquod tempus ; hoc enim laudandum præstat , ut enormes evacuationes alvinas quasvis non minus suspendat quàm dolores & conatus , unde præmissis evacuantibus laudanum liquidum ad guttas circiter viginti , solidum ad granum unum , diascordium ad drachmam , pilulæ de cynoglossa ad grana sex , vel similia , debent , saltem horis nocturnis , adhiberi. 5° Demùm quoniam diuturnitate morbi superatâ sphincterum & valvularum resistantiâ , laxatis excretoriis osculis , dissolutis etiam humoribus , ac læsa vi digestivâ stomachi , facile in consuetudinem abiret morbus evacuatorius , operæ pretium est , ut eliminatâ satis materiâ quæ morbum initio fovebat , eaque specificis si dentur medicaminibus correctâ , vires retentrices restituantur , augeantur , adeoque fluidis debita viscositas restituatur ; in hunc finem stomachica , absorbentia , tonica , imò adstringentia sub his cautelis feliciter adhibentur , quæ initio morbi , materiam febrilem retinendo , nocuissent ; sic data tempore profunt , & data non apto tempore quæque nocent. Si verò morbus non tam ab irritatâ vi expultrice quàm à retentrica debilitatâ oriatur , ut accidit in diarrhœâ serosâ , tunc quem scopum sibi præfigere debet Medicus clariùs exponam dùm de serosis fluxibus erit quæstio , quippe horum maxima pars pro passivis effluxibus debet haberi.

Alvifluxuum alii sunt sanguinei , ut hepatirrhœa , dysenteria , &c : alii verò merè feculenti , ut diarrhœa , lienteria ; quidam sunt anoterici seu superiores , ut vomitus , ileus ; alii inferiores , ut tenesmus , ipsa diarrhœa ; demùm dantur qui ano & cato materies evacuant , ut cholera , & quandoque melæna , &c.

„ Dejectio saluberrima est mollis & figurata , assueto sanis tempore facta , & quoad copiam ingestorum copię respondens ; sub his conditionibus abdomen benè se habet. Quod si liquida sit dejectio , bonum est saltem , nec cum stridore , nec crebrò & paucum secedere ; dejectiones enim similes , seu tenesinodes multùm defatigant , & somnum abigunt. Si verò frequens sit dejectio , erit leipothymix periculum ; si ni semel in die , vel in biduo , idque vel diluculo , vel quod præstat post prandium alvum deponunt. Morbo acuto declinante feces alvinæ debent esse crassiôres , ruffæ , neque multum graveolentes , pultiformes ,

„ nec malum est tunc temporis lumbricos excerni. In quovis morbo mol-
 „ lem & mediocriter tumidum ventrem esse oportet; at verò dejectio-
 „ nibus præliquidis, albidis, aut pallidis, aut prærubris vel spumantibus al-
 „ vum ferri, hæc omnia sunt calamitosa; sed illud calamitosius est multò,
 „ parcum, & lentum, & album, & subflavum, & æquale excerni, ac
 „ adhuc funestius nigra aut pingua, aut livida, aut æruginosa, aut graveo-
 „ lentia excerni.“ *Hippocrates Prognostic.*

In curandis alvifluxibus auxilia diætetica & gymnastica non minoris sunt utilitatis quàm pharmaceutica; & si quidem ab exercitio alvus movetur, ergo quieti maxime indulgendum est; & si necessario æger è loco in locum transferendus sit, is quàm lenissimè navi, lecticave gestandus, non curru succussandus; ea verò cautela eò accuratius servanda quò æger magis est debilitatus, aut dolore simul vexatus, ut in dysenteria, diarrhœa torminosa, vomitu &c.

Diætam quod attinet vulgus omnem alvifluxum stomachi frigiditati & laxitati tribuit, unde vinum, liquores spirituosos, aromata, panem tostum in vino cum cinnamomo, saccharo, ambara coctum lubenter usurpat; verùm in diarrhœis biliosis, cùm calor, fitis, pyrexia, oris amaror urgent, ea sunt valde noxia, quæ tantùm in convalescentibus, à diarrhœa pituitosâ aut à longo morbo exhaustis competunt.

Frigore, maximè verò si pedes huic & humiditati exponantur, diarrhœa & alvi tormina facilè excitantur, adeoque in omni alvifluxu pedes calidè pannis laneis ficcis sunt fovendi; perspiratione siquidem retenta & in intestinale colum vergente, irritantur intestina, & materies acri hoc humore dilutæ alvifluxui sustinendo aptissimæ sunt, quæ diuresi & diaphoresi potissimum aliò sunt amandandæ; nam, ut ait *Hippocrates*, cutis laxitas alvi ficcitatem inducit, & cutis ficcitas alvum laxat.

Sunt qui alvifluxus biliosos, dysentericos, sub finem æstatis obvios, fructuum usui tribuunt, unde fructus etiam maturos sanis prohibent, cùm tamen nil sit utilius fructibus refrigerantibus, acidulis, etiam ad bilis fervorem contemperandam, humorum acrimoniam alcalescentem retundendam, unde in biliosis alvifluxibus, diarrhœa, cholera, vomitu, dysenteria æstivis, biliosis, limonatam, emulsiones affatim hauriendas suademus; nec tamen diffiteor, quin certis tempestatibus fructus rubigine, rore vitiosi infecti possint his morbis ansam præbere; verùm id potius accidit cùm penuria frugum adest, ita ut pauperes vitiosis, crudis, dyspeptis utantur, quàm cùm annus fructibus succulentis maturis abundat; imò fructus alvifluxibus inducendis aptissimi sunt, non horæi, dulces & aquosi, sed adstringenti vi præditi, qui bilem in corpore figunt, ejusque salubrem excretionem impediunt, ut fructus corni, forbi, mespili &c.

Multum nocet in alvifluxibus cibus copiosior & digestu eò difficilior quò vires stomachi ab his morbis magis labefactantur; vires fractas citò reparare contendunt ægri, sed illæ tutò jusculis reficiuntur, à quibus non residuæ sunt materies fibrosæ, crudæ, quæ intestina laceffunt; licet autem succi

fructuum & herbarum oleracearum utiles sint in diarrhœis biliosis prævertendis, fructus horæi & herbæ oleracæ in vulgaribus alvifluxibus nocent, tum parte fibrosâ quæ difficilîus digeritur, tum parte aquosâ, quæ alvi laxitatem adauget, ubi tamen alvus usu panis tosti, ovis forbilibus, rheo, rhapontico & myrobalanis potius rescicanda & adstringenda est.

VIII. HEPATIRRHŒA; *Hepatis atonia* Græcis; *Dysenteria hepatica* Tralliani Lib. VIII cap. 4, Gilberti; *Dysenteria hepatera* Reusner de Scorbuto; *Hepatitis* Varandæi Diff.; *Aimatera* Dict. Univ.; *Fluxus hepaticus* Neoteri-
corum; *Flux hépatique* Gallis.

Nomine fluxûs hepatici intellexere Veteres quamcumque diarrhœam, lienteriam, coeliacam, ex hepatis vitio oriundam, ut notat *Gordonius*, Lili-um, folio 257. Neoterici verò hoc nomine indolentem sanguinis, utplurimum diluti & loturæ carni-um similis, dejectionem significant, undecumque materia fluxûs procedat.

1. *Hepatirrhœa vera*; *Dysenteria hepatica* Gordoni Lil. Med.; Jordani de pestis phænomenon. cap. 19; Ballon. Conf. Lib. I. Consult. 53; Short Philos. Transf. n. 420; ex *abscessu hepatis* Amati Cent. III. cur. 5. C.

Est fluxus alvi feroso-cruentus, simulque bilioso-purulentus, cum signis vitii in hepate, ut abscessûs, aut putredinosæ dissolutionis, qualem observant *Lamoni-ere de fluxu dysenterico*, cap. 1. & plures Auctores in *Sepulchreto Boneti* cap. de dysenteria enumerati.

Miles Anglus hepatitidem passus erat, frustra tentatis remediis tumor quidem hypochondrii dextri remisit, sed desiit in malum fluxum hepaticum, quo per sex menses conflictatus & exsiccat-
us obiit; aperto corpore invenimus loco hepatis solam membranam ipsum investientem, satis crassam, instar facci, cui adhuc portio saniei loturæ carni-um similis inerat, qualem tam longo tempore excreverat; *Bontius*, Med. Indorum, lib. 3. observ. 7, 9. Similem observavi ipse Mantæ ad Sequanam, anno 1730.

2. *Hepatirrhœa intestinalis* Neoteri-
corum; *Cœliacus affectus* Tralliani lib. 8; *Merum non ens* Ettmulleri; *Fluxus à dysenteria* River. observ. C.

Est fluxus alvi loturæ carni-um similis, doloris expers, cujus materia, per intestinorum vasa secretoria anastomosim passa & dilatata, in intestina effunditur.

Cœliaci ex *Tralliano* liquidas, non benè concoctas, nec non cruentas feces, velut ex vase destillantes, per alvum excernunt, unde longo tempore ventris resolutio cum assiduâ dejectione perdurat; hinc extenuatio, vigiliæ, inappetentia, cruditas, &c. Rarissimus morbus, si existat unquam.

3. *Hepatirrhœa à vulnere* Bonet. Sepulchret. pag. 178. A.

In hac specie superveniunt vomitus & dejectiones cruentæ, etiam si vulnus hepar tantum, non verò ventriculum attigisset; & ea differt à dysenteria per absentiam torminum, ab hepatirrhœâ legitimâ per colorem rutilum ejectionum.

4. *Hepatirrhœa Mesenterica ; Fluxus varii mesenterii abscessum secutus* Jo. Rhodii centur. 3. obs. 95. C.

Castellus biliosi temperamenti fenex Patavinus decem menses fluxu hepatico laboraverat, iterum saniosa, deinde biliosa & pituitosa sine pure, sine urinæ mutatione reddidit. Medicus Caimus putabat principium morbi esse jecoris atoniam, Joannes Prævotius credidit mesenterii abscessum esse; nulla febris, nulla tormina; rectè divinasse Prævotium docuit eventus seu apertura cadaveris. Bonet. Sepulchret. Tom. 2.

5. *Hepatirrhœa scorbutica* Reufneri de Dysenteria pag. 411. *Hæmorrhagia intestinorum tenuium* Barbeyrac M. S. C.

Similem nuper observavi sine ulla febre, sine torminibus & statim sine alvi fluxu in puero Nosocomii generalis qui purum putumque cruorem cum fecibus per aliquot dies sine alvi fluore, dein verò cum alvi fluore excrevit; similem in febribus observarunt plures, ut D. Lazerme sine ullo hæmorrhoidum signo, sine torminibus.

6. *Hepatirrhœa cruenta ; Dysenteria hæmatodes* Heurnii in aphor., *Fluxus alvi hepaticus* Bontii Med. Indor. cap. IV. D.

Differt ab hepatirrhœa vulgari quòd non humor sanguinolentus, & loturæ carniū similis, sed purus putus sanguis sine torminibus effluat ob distenta vasa sanguifera, vel ea erosa ab acrimonia: hæc species facilius curatur quàm Europæa vulgaris.

Cura. Ubi acrimonia in causa est, emulsiones adhibeantur, cucurbitæ cum scarificatione lumbis & natibus admovendæ; cibi saccharo condiendi. Si verò plethora incusetur, vena secanda est illicò, quod tamen rarò in lavâ insulâ prosperè succedit, nisi apud Lusitanos & Indos; Belgæ enim sunt debilissimi, velut effoeminati à calore inassueto; dein ad extractum croci & opii ceu ad sacram anchoram est confugiendum, idque circa noctem.

7. *Hepatirrhœa intermittens ; subcruenta febris* Torti. pag. 182; *Febris hepatica* Torti de febrib. pag. 125. A.

Est species quæ febris intermittens perniciosæ accessum comitatur, cum illo terminatur, deinde revertitur, citamque virium exsolutionem infert, ac si etiam die intermissionis perseveret sequenti accessu in magnum periculum conjicit.

In illa vel initio vel in declinatione morbi loturæ carniū similis materies copiosa excernitur ad magnum pondus, unde summa virium imbecillitas, pulsus minutus, extremorum frigus, vox debilis, oculi concamerati, proclivitas in lipothymiam, maximè si æger è lecto velit surgere. Illa hepatirrhœa nullum dolorem, nullam animæ turbam affert, crescente febre crescit & intra secundum tertiumve accessum mortem minatur.

Periculum majus est si loco feri sanguinolenti effluat sanguis ater, vel atra bilis Veterum, ut in morbo nigro Hippocratis seu cholirica Moroni. Curatio eadem quæ cholæræ intermittens.

IX. HÆMORRHOIS; *Hæmorrhoids* Gal. lib. de atrabile. *Fluxus hæmorrhoidalis* Neoteoricorum; *Flux hæmorrhoidal.* *Ægri hæmorrhoidarii.*

A Græco *aima*, cruor, & *rheo*, fluo; ita ut fluxus hæmorrhoidalis sit nomen ineptum & pleonasma; hæmorrhoides verò nihil aliud sunt quàm *mariscæ* gazæ apud *Aristotelem*.

Apud scholasticos & plebem hæmorrhoidis nomine intelligitur tumor varicosus in podicis margine, sæpe sanguine turgidus, aut sanguinem fundens; verùm cum sæpe sint similes tumores sine ullo sanguinis effluxu, & in hoc casu sit vitium simplex, non morbus, res hæ diversæ diverso nomine sunt indigitandæ: tumores illi *mariscæ* cum *Martiali* vocari debent, & fluxus cruoris *hæmorrhoids* multò aptius vocatur.

Hæmorrhoids est fluxus cruoris ex podice, præsentibus tuberculis rubris, duris, dolorificis, aut iisdem in recto latentibus; vel sanguifluxus ex *mariscis* podicis. Distinguitur ab *hepatirrhœa* cruenta, in quâ purus cruor etiam ejicitur, ex eo quod sint signa designantia originem mali esse in podice vel in recto, scilicet tubercula hæmorrhoidalia; ea signa sunt, quod dolor in dejectione referatur tantùm ad podicem, quod tubercula illa vel videantur, vel ab ægro persentiantur tanquam nuclei persicorum intra anum. A dysenteria & tenesmo discrepat quòd nulla sint in abdomine tormina dejectiones præcedentia, quòd nullus tenesmus, nulla mucositas, & maximè quòd purus & putus cruor fecibus induratis ut plurimum superaffusus sit, non verò cum illis dissolutus, ut in dysenteria.

1. *Hæmorrhoids moderata*; *Hæmorrhoids catamenialis* Hippocr. lib. de morb. mulier. Galen. lib. 5. aphor. 33; *Fluxus hæmorrhoidalis* Auctorium. B. P.

Illa est ex quâ æger aptior evadit ad sua munia, vel per quam à majoribus morbis liberatur, ut à morbis hæmorrhagicis, convulsivis, febrilibus, dolorificis; sublevatur usu panis fecalini, pomorum, uvarum quæ alvum laxam servant, clysmatum ex aquâ, potu acidularum, balneis domesticis; abstinendum à curis, studio, vigiliâ, venere, aliisque alvum exsiccantibus.

2. *Hæmorrhoids immodica*; *Flux hæmorrhoidal immoderé.* A. P.

Supponit conatum naturæ ad plethoram minuendam, sed nimium propter stimulum ortum ab acrimonia sanguinis, à phlogosi podicis, à materia febrili. Scopus Medici debet esse ut trajectum sanguinis ex verâ hæmorrhoidali internâ per venam portam faciliorem reddat per diluentia, exercitium moderatum, & impetum ejus in mesentericam inferiorem & hypogastricam imminuat situ horizontali, phlebotomiis ex brachio; ut omnem stimulum ex podice detrahat per clysmata emollientia, catharsim ex cassiæ pulpâ, usum feri lactis, atque anodyna intus & extus adhibita; demum si metus sit nimie debilitatis debent ipsa adstringentia parti admoveri, ut vinum rubrum, in quo solutum sit alumen, vel ex pilis leporinis, bolo armena & albumine ovorum fiat cataplasma; verùm intus succus plantaginis,

aqua rosarum, decoctum millefolii, geranii, seminum urticae, debent usurpari, & æger abstinere à victu calido, ab equitatione, cursu & exercitio actuali, maximè à vigiliis, studiis & sollicitudinibus. Vidi ex longo usu lactis pro omni cibo & linctu catelli mariscis applicati, atque lacte affuso allec-
tati, curatum hæmorrhoidarium jam febre lentâ exhaustum. Novi plures homines curatos admotâ radice cataplasmatibus instar contusâ verbasci seu thapsi barbati.

In pulsu hæmorrhoidali si fides *Clariff. de Bordeu* post tres quatuorve pulsationes contractas, vividas, rigidasque subæquales, succedunt duæ tresve pulsationes paulò ampliores, minùs æquales, quas excipiunt tres quatuorve pulsationes dicrotæ: ast in omnibus adest quid tremuli & magis frequentis ac contracti quàm in aliis pulsibus inferioribus.

3. *Hæmorrhœis polyposa*, Lieutaud Chirurg. Journ. de Med. Nov. 1761. pag. 57. C.

Adolescens à quatuor annis alvi fluxu cruento emaciatus, demum ejecit ano polypum pyri magnitudine cum transitorio sanguinis profluvio, quo facto brevi convaleuit.

4. *Hæmorrhœis ab exania.*

Hæmorrhoidarii rupto, vel laxato tabulato ligamentoso quod fundum pelvis sustinet, id infortunium accidit: tunc inter desidendum foras elabitur fasciculus mariscarum cum exania, & inde sanguinis profluvium & acris dysuria; repõsito verò recto ea symptomata sedantur; hic morbus periculosus est & sanatu difficillimus.

X. DYSENTERIA; Latinis *difficultas intestinorum & tormina*; Cælio Aureliano *Rheumatismus cum ulcere*; Paracelso *morbus dissolutus*; Italis *Caque-sangue*; Anglis *Dysentery*, *bloody flux*; Gallis *Dyffenterie*, *flux de sang.*

Charaâter. Frequens torminosa mucoso-cruenta alvi dejectio.

Theoria. Arteria quæ tenue intestinum irrigat est arteria mesenterica superior: quæ verò crassum, vel longanionem, est mesenterica inferior; venæ quæ ex ambabus sanguinem revehunt sunt magna mesaraica Winslowi, quæ ex tenui, & parva mesaraica seu hæmorrhoidalis interna, quæ ex crasso intestino sanguinem revehit in venam portam deferendum: vena porta ex his duabus venis & ex splenicâ coalescentibus oriunda subit hepar, in quo dividitur in ramos successivè minores, ex quorum ultimis venæ hepaticæ sanguinem ad cavam refusus trahunt originem, sicque sanguis hunc verticem seu circulum absolvens bis arteriosus & bis venosus evadit.

Circumferentiæ & capacitates relativæ horum vasorum inventæ sunt; in
fene.

Aortæ.	37.	Linearum.	136.	9.
Venæ portæ.	19.		36.	1.
splenicæ.	15.		22.	5.
mesaraicæ.	12.	6.	15.	8.
arteriæ mesent. superior.	9.		8.	1.
inferior.	4.	1.	1.	6.

Hinc sequitur quod capacitas venæ portæ sit minor respectu arteriarum ex quibus sanguinem accipit, quàm capacitas venæ cavæ respectu aortæ, adeoque quod minori facilitate sanguis transeat ex arteriis mesentericis in suas venas ac in aliis partibus.

Sanguinolenta tamen aqua infusa in aortam multo copiosius & citius transfundat in intestinorum & ventriculi cavum, quàm in alias partes, ut expertus sum in canibus vivis & in cadaveribus humanis: ergo facilius est sanguini impulsio per arterias mesentericas, maximè si difficilius hepar permeet, suum serum cruentum in intestina dimittere quàm in aliis partibus ab aortâ irrigatis. Quantitas sanguinis per arteriam mesentericam superiorem transmissi est circiter 16a. pars ejus qui transmittitur per truncum aortæ, ut sequitur ex ratione luminum & ex hydraulicis experimentis; ast qui transmittitur per inferiorem mesentericam est quinquies minor quàm qui per superiorem, unde pronum est concludere intestinum tenue esse circiter quinquies pondrosius crasso aut saltem longius.

Eò facilius serum sanguinis per secretoria intestinorum elabatur quò fortius trudetur ab arteriis & quò magis ipsi resistetur à venis; hinc patet cur in dysenteria, etiamsi liberum sit hepar, modò febris adsit, cruor debeat secretoria intestinorum vasa diducere, & per ea effundi, ut in hepaticæ hæmorrhœæ; si hepar obstructum fuerit aut malè affectum, etiamsi nulla febris adfuerit, serum sanguinolentum poterit faciliè in intestina delabi: non potest sanguis fortius trudi in ultimas arteriolas quin illarum ramulos lymphaticos diducat & inflammet, unde phlogosis intestinorum & simul effluxus cruoris in cavum, hinc symptomata essentialia dysentericæ subsequuntur: verum aliâ de causâ possunt etiam inflammari intestina, scilicet ab acrimonia corrosivâ tum mucii in intestinis secreti tum alterius fluidi peregrini fistulam intestinalem prementis; inde enim similia subsequuntur symptomata. Intestina motu peristaltico propellunt reliquias alimentorum à pyloro versus podicem, nec ille motus peristalticus potest fieri in partibus inflammatis citra redintegrationem doloris; cum itaque boli crassiores materiæ expellendæ ad locum inflammatum pervenire, aut fluida mucosa ejus loci contractionem sollicitabunt, vi stimuli fiet illa tum intestini, tum muscutorum epigastricorum contractio expulsiva, quæ doloris vehementiam augebit cum sensu torsionis intestini, unde dolor torminosus in umbilicali circiter regione, si ibi sit sedes inflammationis; inde verò ad dejectionem eò majus labetur tempus quò magis distat locus inflammatus à podice, ita ut inter tormina & dejectionem nulla mora ferè interponatur, si intestinum crassum laboret phlogosi; ast major, si ileum vel jejunum:

junum : continua adest in dysentericis molestia , pressione abdominis detegenda , sed non continua tormina excretionem quamlibet antecedentia : tormina itaque non à phlogosi , sed à contractione intestini dependent , adeoque errant illi qui alio modo rem se habere leviter determinant.

1. *Dysenteria benigna spontanea* Wallæi ; *cruenta dejectio critica* Hœchsteri Decad. 2. obs. 1. Zacuti de princip. med. histor. lib. 2. obs. 15. D.

Illæ sunt quæ redundantem tantummodò sanguinis copiam arguunt sine febre , & sine obstructione hepatis : talis observatur in pueris per plures menses perstare ; in mutilatis qui lautius vivunt & phlebotomiam omittunt , in desidibus succi plenis ; in lactentibus infantibus recti prolapsus ferè comitatur dysenteriam.

2. *Dysenteria catamenialis* Horstii , part. 2. lib. 1. obs. 27 ; Gal. 5. de loc. affect. *Dejectio sanguinis copiosa tempore mensium , & periodicus recursus à suppressâ narium hæmorrhagiâ* , Forest. lib. 2. observ. D. P.

3. *Dysenteria Parisiaca* Junckeri : *Mal de Paris* ; D.

Ea est quæ advenas ab aquarum inassuetarum usu divexat ; oritur quidem statim à diarrhœâ torminosâ , sed successu temporis dysentericus evadit effluxus cum tenesino , & sanguinolentis dejectionibus ; exigua est virium prostratio , febris parva vel nulla , inappetentia non est notabilis ; unde à malignâ discrepat. Non solum Parisiis , sed etiam Londini , Amstelodami , & maximè in Indiis Orientalibus peregrinos discruciat hic morbus ; abstinendum ab aquâ Sequanæ , à carnibus ; vino Alicantino indulgendum.

Parisiis advenæ potius diarrhœæ quàm dysenterix sunt obnoxix ; verùm inquirendum restat num , præter usum aquæ , ad hanc concurrant fontes cuprei , stanno non accuratè obducti , in quibus aqua Sequana percolanda servatur ; num abstinencia à vino , utpote cariori , multasque esus carnis bovillæ etiam conferant : Vide *Dictionnaire de santé* sub titulo *Mal de Paris* , ubi suadetur Elixirium Garus , & ptisana ex floribus lamii albi , matricariæ , chamomillæ ; post aliquot dies æger purgetur ex manna & catholico ; si febris accedat dentur cremores oryzæ , juscula , clysmata ; dein elixirium & ptisana memorata in usum advocabuntur.

4. *Dysenteria Gravidarum* Forest. ; Hecquet in Aphor. Hippocr.

Non paucae sunt recens nuptæ quæ per aliquot dies dysenteriam hanc experiuntur , an à suppressis catameniis , an à turbato circuitu per viscera pelvis ; si sub finem graviditatis , ea à partu spontè sanatur.

Curatur clysmatis laxantibus & potu ex decocto geranii Robertiani præmissis emollientibus oleosis ; imò si nulla graviditas , phlebotomiâ ac leni catharsi.

Benigna est quæ initio graviditatis , potissimum ob plethoram , accidit ; cathartica & emetica non conveniunt , nisi initia , eccoprotica , demulcentia ; phlebotomia præstat.

5. *Dysenteria atrabilaria*. A.

Dysenteria quæ ab atra bile incipit, lethalis ex Hippocrate.

Illum præcedunt rigor, calor, nausæa, vomitus biliosi; comitatur febris synochus biliosa, vel amphimerina putris, quotidie exacerbans, cum fiti, virium prostratione, oris amarore, cardialgiâ, pervigiliis, colore pallido faciei.

Accedunt præter torminta, & tenesimum, dejectiones brunneæ, virentes, vel atræ, foetidissimæ, deinceps urinæ coloris caffè in sedimento, cæterum viridescentes atræ, putridæ, foetidissimæ; totum corpus citò extenuatur; in vigore morbi adest dysuria, accedit singultus, sudor viscidus. Lethalis est ut plurimum hæc species, atrabilarios, succis acribus, viscidis in sanguine & hepate congestis onustos aggrediens.

Videtur pendere à febre mali moris cum atrâ bile in sanguine copiosa.

6. *Dysenteria epidemica*, Sydenham pag. 108. *Dysenteria febrilis* Amati centur. 5. A.

Ista frequentior est priori, cum synocho putri junctâ, linguâ sordidâ, tumore, vel meteorismo abdominis, calore, fiti, urinæ ardore aut identidem suppressione; sed differt quod excreta & urinæ non sint coloris obscuri, fusi nec tanti foetoris.

Videtur naturæ conatus quo à sanguine acrimoniam quamdam per colatoria intestinorum excernere nititur, repetitis cordis-nisibus in arteriam mesentericam superiorem potissimum conversis; intestina feriatim percurrit phlogosis & tandem in recto sedem figit.

7. *Dysenteria castrensis* Ramazzini de morbis castrensibus pag. 637; *Fluxus virulentus* Saxonæ; *Dysenteria Indica* Bontii Medic. Indor.; *Dysenteria Pestilentialis* Amati centur. 3 cur. 90, Schenckii fol. 861. A.

Illâ epidemicè grassatur, symptomata pejora habet ac graviora, & si plures auferat quàm sanatos dimittat, pestilentialis audit; magnus excrementorum foetor, veluti cadaverosus, diversusque color, pulsus febrilis, sed parvus, mollis; vires prostratæ ab initio: his adjungunt se delirium, angina, tenesmus ulcerosus.

Circa finem æstatis frequentius accidit communi latrina utentibus; suspicio est ne contagiosa sit per halitus putres ore & podice exceptos.

Hoc morbo laborant soli milites qui noctu tentoriis suis excedunt & frigori exponuntur; nulla febris, initio diarrhœa est, succedunt tormina, vires prosternuntur, purus cruor excernitur.

8. *Dysenteria simulata* Polybii lib. 6. Stratagemat.

Amphiratus à pyratibus in Lemno detentus à cibo abstinens & rubricam cum aquâ marinâ dilutam bibens dysenteriam simulavit. Piratæ metuentes ne moreretur atque sic ejus redemptionis pretio frustrarentur, eum dimisere.

9. *Dysenteria Pecorum*; *Malis humida* Lancisii de Peste Bovillâ; *Pestis Bovilla* Ramazzini; *Lues vaccarum Tubingensis*. A.

Morbus hic totam successivè Europam & demum nuper Galliam devastavit, atque boves eripuit. Hanc observavi apud Helvios Comitiorum jussui ut obtemperarem; boves ibi, in Occitaniâ capræ, & vervecès infestabantur: oriebatur ab inappetentia, ruminationis cessatione, languore; boves passim in campis tristi & demisso capite vagabantur, interdum ejulantes, salivantes, dein frigebant auribus, fremebant toto corpore, alvi fluxum successivè cruentum & torminosum patiebantur, hinc colliquatio, feces oleosæ & mucosæ, cruentæ: paucissimi sanabantur abortis ad nares & caput pustulis crustaceis, & alopeciâ subsequente, alii quorum palearia fetaceo pertusa in molem magnam intumefacta multum puris & saniei effundebant.

Inveni cadavera exsanguia, penultimum stomachum phlogosi tentatum, primos exsuccos & alimentis solitis ficcis infarctos, tumores fluctuosos, prius dolorificos in panniculo adiposo, sæpius juxta lumbos, emphysemata in pulmonibus; carnes albissimæ impunè ab hominibus manducabantur.

10. *Dysenteria alba* Sennert. t. 3. Etmuller. Sydenhami pag. 109. Willis. tom. 2. p. 70. *Weisse-Ruhr* Germanis. *Griping of the guts* Anglis. *Dysenteria incurta* Javanensium observ. curios. A.

Omnia habet dysenterię vulgaris symptomata, tormina scilicet, frequentem alvi defectionem mucosam, tenesmum, eo solo discrimine quod nullæ sint striæ sanguinæ, vel paucissimæ; febris adest exacerbans, sitis: *Willisus* addit defectiones esse serosas & limpidas; affinis est dysenterię rheumaticæ *Al. Tralliani*.

11. *Dysenteria à mesenterii vomica* Joan. Rhodii; *Abscessus mesenterii* Santorii, Method. vitand. error. lib. 1. cap. 23. Bartholin. Vide Hepatirrhœam mesentericam.

12. *Dysenteria à catharticiis* Sennerti. A.

Oritur ab abusu colocynthidis, laureolæ, nerii, antimoniatorum, à litu mercuriali; ea species transitoria est, & non difficilè sanatur; huc referantur fructus austeri, necnon horæi quidam largiùs assumpti, ut mala persica, armeniaca; juvant in hoc casu narcotica, ut laudanum, pilulæ de cynoglossò, diascordium, præmissâ aquâ pulli, oleo amygdalarum, &c.

13. *Dysenteria syphilitica* Boyle de medicam. simpl. C.

Adolescens dysenteriâ dudum exhaustus à vulgaribus remediis nullum perceperat auxilium; syphilidis latentis signa in suspicionem adducta sunt tanquam morbi principium; tùm verò in desperato rerum statu, æthiops mineralis parvâ dosi, opiatis stomachicis & adstringentibus fuit mixtus, ex quo intra paucos dies meliùs habuit, ac demùm convaluit: Hæc *D. Gibert Alesiens. Medic.* mihi post cineres colendus.

14. *Dysenteria æquinoctialis*; *Dysenteria vera* Bontii.

Non est species diversa ab Europæâ vulgari, sed meretur singulares attentiones ob climatis differentiam; clima est calidum & humidum, ita ut semestri à pluviis etiam immuni ferrum citiùs contrahat rubiginem quàm in Belgio;

Belgio; calidum dico, ita ut per noctes ventus frigidus flare consuetus plura incommoda afferat quàm aquilo hieme apud Septentrionales; hoc calore diurno Europæi apud Indos laxantur, debilitantur, phlebotomiam vix ferunt, malè digerunt; dysenteriam itaque procreant perspiratio retenta, fructus horarii sine pane comesti, vinum oryzæ holothuriis confectum, vulgò *Arac*, quod Belgæ bibunt avidè.

Cura præcipua apud Indos est infusio rhei in decocto tamarindorum; verùm Europæi ab hoc quandoque in certam perniciem conjiciuntur; cùm in hoc morbo corroborantibus potius indigeant quàm catharticis, ut in cholera; Bontius in hoc casu suadet decoctum oryzæ cum endiviâ & cichorio, atque linguâ cervinâ; à levissimis catharticis cruciatus intenditur; unde optimum & verissimum hujus morbi antidotum est narcoticum ex opio, croco, sanguine draconis, benzoino anaticis partibus paratum, & ambrae nigræ tertiâ parte, aceto infundantur ad supereminentiam trium digitorum, ad solem æstivum vas clausum exponatur, colatura eodem sole ad extractum inspissetur, cujus dosis à granis vj. ad ix.

15. *Dysenteria verminosa* Vandermonde 1757. Mai. Le Nicolais du Saufay Brito hanc epidemicam observavit.

Dolores atroces abdominis subiti, viscerum ardor, nausæ frequentes, vomitio muci, ut spermatis ranarum, dejectiones cruentæ & mucosæ cum multo cruore, febris insignis; tertiâ vel quintâ die singultus, pulsus decrescens, sæpè intermittens, cutis arida, viscosa, extrema frigida, vultus emaciatus, oculi languidi, depressi, abdomen indolens, hinc suspicio sphaceli intestinorum, mors à quintâ die ad decimam quintam.

Duravit epidemia ab Augusto ad Novembrem, quartam partem rusticorum aggrediens, & plures è medio tollens.

Cura. Præmissis duabus, tribusve phlebotomiis, clysmatis emollientibus, ptisanâ anthelminticâ & hypnoticâ, præscribitur ipecacuanha à granis decem ad viginti quatuor in cyatho potionis anthelminticæ & catharticæ; dein serò & manè anthelmintica, ut radix filicis, rheum, folia tanacetii, cortex mori, corallina, æthiops mercurialis, quorum ope ægri lumbricos multos, rariùs ascarides, dejecerunt, & multi evaserunt.

Aliam ejusdem morbi varietatem refert Ill. Boyer libello de Epidemicis p. 32, in quâ non parùm sanguinis deiciebant ægri, sed dejectiones erant doloris expertes, & sanguis ejectus erat dilutus. Inter vermifuga eminebat in hac epidemia frustum panis allio confricatum, butyro dein illitum.

16. *Dysenteria carnosæ* Jacob. Wagneri Collect. Academ. tom. 3. pag. 633. observ. 187, & Luc. Schroeckii ibid. Huc refer diarrhœam carnosam.

Multipli observatione compertum est deijci quandoque in hac specie, tum materies carniformes quæ lymphæ & sanguini coagulatis intra intestina concretis tribui debent, ut in casu relato Collect. Academ. pag. 588; tum materies splenis aut hepatis fragmentis similes; tum denique vera corpora glandulosa per multos dies ejici solita.

17. *Dysenteria intermittens* Torti de febr. lib. 3. cap. 1. pag. 125 ; vel *Dysenteria febricosa* Werlhof. de Febris. P.

Est ea dysenteria cholericæ quæ paroxysmum febris, sæpius tertianæ, quandoque tritæophyæ duplicis, comitatur, quâ humores acres, biliosi, & deinde mucus cruentus ano & cæco ejiciuntur cum torminibus, tenesmo, stomachi dolore, perinde ac si illius membranæ divellerentur, ac excoriarentur, ut reverâ œsophagum excoriari intuemur ab illâ acri materie. Ea tamen dysenteria febricosa minus periculi portendit quàm cholera intermittens, licet in illa febris videatur intensior, quia pulsus magis expansus, nec secum ea fert illam extremorum perfrigerationem, angorem & sudatiunculam, quæ in cholera observantur; admittit tamen singultum, jactationem inquietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ scabritiem, &c, unde faciliè in continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur. *Curatur* ut cholera intermittens.

18. *Dysenteria scorbutica* Cirigli Consult. 59. tom. 2. pag. 135. C.

Character desideratur, nisi signa vulgaria scorbuti velis substituere, & puri cruoris ex ano secessum indolentem, quales sæpè observavi in infantibus scorbuticis sine alvi fluxu liquido.

Curatio. Ciriglius suadet 1°. aquam ex albo albi, seu haustum ex aquæ graminis canini uncias quatuor, & ovorum albuminibus duobus, misce; 2°. lac ipsum, si stomachus id digerit; 3°. serum lactis caprini cum succo fumarie, nasturtii aquatici, &c, destillatum; hujus uncias quatuor quovis manè, additis si lubet spiritûs cochleariæ guttulis quatuor; 4°. ante coenam aquæ Spadanæ, vel aquæ de Picejarelli, vel alterius sulphuræ uncie duæ bibantur. Adderem decoctum tamarindorum, vel myrobalanorum, cæteris remediis præmittendum.

19. *Dysenteria Polonica*, Stabel Hist. 11. Obs. 8.

20. *Dysenteria miliaris*, Gruberi.

Febris exanthematico-dysenterica, Tiguri Epidemica, 1747.

Praxis. Causa dysentericæ est conatus naturæ ad expellendas ano materias acres & venenatas, sive sanguini commixtas, sive intestina erodentes, ad auctâ vi expulsivâ intestinorum per motum peristalticum, ruptisque, vel eros, aut diductis vasis sanguiferis.

Indicatur itaque id omne genus auxilii, quod 1°. materias irritantes valet avertere, evacuare, aliorum revellere, necnon corrigere & mitigare; 2°. quod conatus dolorificos effrenes valet sedare, imminuendo phlogosim, sensum obtundendo, intestina mitigando, compescendo; denique evacuatâ materiâ morbificâ, quæ robur intestinorum, vasisque ruptis cicatricem reddere valent. Materiei irritantis, acris, venenatæ expulsio, si sit in ventriculo, quod docent cardialgia, nausæ, oris amaror, linguæ sordities, assumptorum indoles, debet tentari per emetica lenia, tubam intestinale non subeuntia, simulque aliis indicationibus satisfacienda, præmissâ unâ, vel alterâ phlebotomiâ; talia sunt radix ipecacuanhæ, tartarum stibiatum, gilla vitrioli, sed ipecacuanha cæteris præstat parvâ dosi, ut ad grana sex, duodecim, cum

cum syrupo cydoniorum, vel micâ panis. Angli utuntur ejus infuso in aquâ vitæ ad cochlear unum.

Debet dein intestinalis fistula identidem expurgari decocto pulpæ cassiæ, tamarindorum, rhei, rhapontici, myrobalanorum, additâ mannâ, oleo amygdalarum, & similibus, atque si nulla sit febris, tutius eluitur potu aquarum acidularum, quæ Glauberiano sale scatent, modò tepidæ & parvâ dosi per aliquot dies sumantur, quo solo auxilio plures sanatos vidi, aquis Alienisibus assumptis.

• Corrigitur materies morbigica, præmissis evacuantibus alvisis, per potum ex sero lactis, decocto oryzæ lotæ, aquis acidulis pro potu, unde ad vias urinarias ducitur serum acre lixiviosum sanguinis; si verò ritè expurgatis primis viis dysenteria chronica evadat, lac ipsum vaccinum coctum additâ drachmâ cretæ albæ in fundo relinquendæ, vel præmisso bolo ex cretâ, coralliis, oculis cancrorum, catechu, cum conservâ rosarum, manè & serò usurpandum.

Victus sit ex jusculis, aut quod satius est, si foeteant & acres sint multum materies excretæ, cremores ex oryzâ, avenâ, loco jusculorum sunt adhibendi; potus verò vel decoctum oryzæ, vel serum lactis, injectis frustis laterum, vel filicum, vel clavis igne prius candentibus, vel aqua pane tosto, floribus rosarum infusis parata; tormina, conatusque & profluvium alvi, ex quo vires infringuntur, sedant optimè narcotica, quæ in emulsione, julapio, oleo amygdalarum, vel cum pulvere absorbente, formâ boli, opiatæ vorentur; huc laudanum liquidum, vel solidum: huc pertinent pulvis coralliorum anodynus D. Helvetii, vel diascordium Fracastorii, modò largâ dosi sumatur, ut ad scrupulos quatuor, drachmas duas, vel pilulæ de cynoglossio ad grana quinque, octo: horum alterutro, vel emulsione cum syrupo de papavere vix carere potest æger horis nocturnis; verum & ipsa intestina debent mitigari, tenesmusque sedari clysmatis tepidis ad semilibram injectis cum cautelâ, cannula pulli intestinulo involuta; fiant clysmata ex intestinorum, vel omasorum, vel capitis vervecini decocto, vel lacte, vel oleo & aquâ cum ovi vitellis, saccharo, vel malvæ foliis, althææ radicibus aquæ incoctis; adde in pertinaci dysenteriâ theriacæ drachmas aliquot. Si tormina valida, dolor atrox, fitis, febris vigeant, iteretur phlebotomia, potus sit aqua pulli, feminibus frigidis facti, vel cum capite papaveris cocti; iteretur serò & manè laudanum liquidum sufficienti copia, oleum amygdalarum ore & ano sumendum est.

Denique inveterascente morbo, aut citiùs, modò expurgatus sit sanguis & edulcoratus, adstringentia roborantia advocanda, uberiùs assumendæ aquæ acidulæ, opiatæ ex catechu, rheo pulverato maximè tosto, decoctum ex myrobalanis, rhapontico, syrupus de cichorio compositus, simarubæ corticis drachmæ duæ in tribus aquæ cyathis coctæ, & intra diem assumptæ; imò grana duo vel tria ipécacuanhæ intra pulpam vel opiatam, decoctum codaga-palæ, aliaque conveniunt; sed febre absente offæ, panatellæ,

ova mollia, panis possunt usurpari, cavendo semper à carnibus, ut à fructibus recentibus.

In epidemicis, malignisque dysenteriis vires sunt sustinendæ, & diaphoresis juvanda cardiacis absorbentibus, sudoriferis blandis, semperque phlogosi, & imminenti intestinorum sphacelo per phlebotomiam consulendum, infusum scordii, diascordium, theriaca recens, decoctum album Sydenhami cæteris præstant.

In Castrensi dysenteriâ quæ æstiva est, & ab aurâ nocturnâ frigida ortum ducit, serum lactis optimum pro potu, ipecacuanha rarò convenit, sæpius cathartica profunt, ut expertus est *D. Vandeli D. Med. Veletriæ*.

Flores lytri falicariæ, ad manipulum unum si recentes, ad drachmam unam si sicci sint, bulliant in aquæ unciis octo, & ex hoc decocto puro, vel cum lacte si febris adsit hæctica, utatur æger in dysenteria inveterata, tanquam tonico adstringente & expertissimo medicamine: pulvis etiam florum horum ad scrupulum unum valet.

XI. MELÆNA; *Melaina nousos* Hippocratis; *Fluxus spleneticus* Gordoni; *Nigræ dejectiones* Schenckii Lib. III; *Dysenteria splenica* Ballonii Conf. 53. Lib. I. *Cholirica* Guarinonii, Moroni &c; *Morbus niger* Fr. Hoffmanni; *Maladie noire*.

Est alvi fluxus materie nigricantis, atro-rubræ, dejectione, aut vomitione frequenti notatus.

1. *Melæna splenetica*; *Cholirica* Guarinonii fol. 719. *Maladie noire* Vandermonde Journ. de Med. Mars & Juill. 1758. obs. 1. & 2. Navier 1756. Varnier Journ. de Med. Janv. 1757. A. P.

Ea est quæ melancholicis accidit post febres putridas, peripneumonias, ante plenam convalescentiam; pulsus est debilis, intermittens, non febrilis, facies plumbea, vires prostratæ; materies rejectæ per inferiora sunt nigræ, unguinosæ, sæpè foetidissimæ: syncopes frequentes à dejectione.

Impugnatur hic morbus cardiacis, antisepticis, & acidis, ut aquâ Rabel; succo limonum, decocto levissimo serpentariæ Virginianæ, gelatinâ cornu cervi acidulatâ, infuso florum chamæmeli, &c.

Vidi in Moniali septuagenariâ per aliquot dies has materies bis vel ter in die ano & cato rejectas, viscosas, unguenti digestivi similes quoad colorem, vix foetidas, cum debilitate, agrypnîâ & pulsu febrili.

Vidi Nemausi in Mercatore similem morbum cum cardialgiis, facie plumbeâ, tumore antiquo ad epigastrium; materies rejectæ copiosissimæ per anum erant initio atramentosæ, dein bili atræ & decocto caffè similes.

In senibus Nosocomii generalis similis morbus ter, vel quater fuit observatus, & ut plurimum hac ætate lethalis.

Si alvi fluxus contingat in morbis acutis, & materiaeducta non sit atrabilis, sed verè melancholicus humor, qui est fex sanguinis; illæ evacuationes quandocumque eveniant, omni carent discrimine, & ad bonum terminantur,

nantur, exoneratâ per has à gravi materie naturâ ipsâ; sin vitium accedat viscerum, ipsaque eorum substantia labefactetur, perniciosæ sunt hujusmodi dejectiones. *Petr. Salius Diversus.*

Desideratur hujus generis divisio in species, quarum signa sint magis distincta; nuper tantum modò Medici monuerunt hunc morbum non ita rarum esse, ut ante hoc sæculum existimabant.

Nigredo dejectionum sine torminibus ejus characterem constituit, sed vel dejectiones aqua dilutæ ad luteum vergunt, vel ad atramentum; vel afficitur primariò hepar vel lien. *Collect. Acad. T. 3. p. 14.*

Cholirica est nomen à cholera parùm diversum; *melena* est nomen vetus & Hippocraticum, adeoque anteponendum.

2. *Melena scorbutica. Maladie noire*, Observation 4. Journal de Médecine 1758. pag. 235. par M. Bonté, D. Med. à Coutance; Vandermonde ibid. 1757 pag. 337. quæ atrabiliaria non sanguinea est. A. P.

Vir mœstus, ficcus, macilentus, vertigine & astheniâ ac lassitudine tibiæ affectus, gingivis rubris, mollibus, ore foetidus, maculas habebat in tibiis circulares vel ovales; à minimo motu syncopem metuebat; is pluries dejecit feces nigras, foetidissimas, amurcæ vini similes; quoties fluxus niger instabat, maculæ ex purpureis nigræ evadebant, febris nulla, pulsus intermittens, accesserunt palpitationes, pulsatio temporum, labia, palatum, lingua ex nigro virescebant; harum partium epidermis separabatur; mors.

Indicabantur acida roborantia, maximè aqua Rabel, vel spiritus vitrioli; syrupus limonum, aceti, tinctura serpentariæ virginianæ, aliaque antiseptica acidis juncta.

3. *Melena atrabilis. Atrebile. A.*

An ea species est quæ in acutis cum gravi viscerum labe accidit, in qua bilis nigra sursùm vel deorsùm ejicitur, de qua dicit *Hippocrates*: *Dysenteriam ab atrabile incipere lethale.*

An ab hepate hic humor profluat? quænam sunt signa hujus speciei quibus à prioribus discrepat.

Materies carnosas cum atrâ bile rejectas, vidit *D. Geofroy Journ. de Medec. Mars 1758. pag. 250*, viderat *Ballonius*. Vide *Boneti Sepulchretum, Tom. 2. pag. 189*. Ex liene cadaveris humani eloto ipse eduxi aquæ nigræ rimæ decem ferè libras, novam aquam affundendo per arteriam splenicam.

4. *Melena hæmorrhagica*. Vide *Chomel Mater. Med. pag. 574. A. P.*

Est alvi fluxus cruentus, niger, à rupto quodam vase sanguifero in primis viis, sine mariscarum signis. Duos operarios qui ex valido nisu in attolendis ponderibus, vas quoddam sanguineum in intestinis verosimiliter siti ruperant, vidit *Chomel*: his supervenit dejectio cruenta quatuor & ultra librarum. Hos sanavit *Chomel* præscriptis succi millefolii & urticæ ana unciis sex, & forti decoctione harum plantarum in anum injectâ.

Qui hæmorrhagias in primis viis patiuntur, per aliquot dies sanguinem nigrum botellorum instar dejiciunt, ut vidi; hinc morbus melænæ videtur

adscribendus, vel hepatirrhœæ cruentæ; à quâ differt ex eo quòd non per diarrhoeam fiat, sed per rixim.

5. *Melaina prima* Hippocratis de Morbis, lib. 2. A.

» Bilem atram tanquam fecem vomit, interdum velut sanguinem, aut
 ,, vini amurcam, aut polypi aramentum, quandoque acidum ut acetum,
 ,, & cum nigrum cruentum vomuerit, eadem olere videtur: fauces & os
 ,, ex vomitu incenduntur, dentes obstupescunt, & rejectum terram attol-
 ,, lit; à vomitione sublevatur, cibos appetit, à copiosioribus ægrè habet;
 ,, si jejunos sit, viscera strepant, & saliva acescit. Cura absolvitur crebris
 ,, purgantibus, dein sero & lacte, &c. *Hippocrates*.

In specie splenetica hodie satis frequenti, nec acidum olent rejecta, nec cathartica ferunt vires ægri.

6. *Melaina febricosa*, Torti de Febr. Lib. IV. cap. 1. hist. 3. A. P.

Est species quæ typo tertianæ progreditur cum dejectionibus atro-rubris.

7. *Melaina hepatirrhoica* Torti, & Ill. S.... de abcondita febrium natura. A.

Differt hæc species à priori quod dejectiones sint carniū loturæ similes. Notionem distinctam & praxin optimam melænæ debet orbis medicus *Clarissimo Medicinæ Doctori Monspeliensi D. Varnier*.

XII. NAUSEA; *Nausea* & *Nauseosis*, *cacostia*, *cibi fastidium*; Græcis *Nautia*; Latinis *Vomituritis*; Gallis *Nausée*, *envie de vomir*. Ægri *Nautiodes*, *nauseabundi*. Provenit à *nautis*, seu navi quam qui conscendunt, nauseant maximè.

Est vomendi cupiditas & conatus frustraneus, seu qui respectu ad effectum spectatum maximus est; ita ut cum summis nisibus nil nisi flatus, aut quid paucum vomitu rejiciatur, & omnia assumenda fastidiantur. Phænomena nauseam comitantia sunt cardialgia, sensus ingratus ventriculi, aversatio seu abominatio intima ex hoc sensu oriunda, protensio capitis ad anteriora, oris diductio, motus ossis hyoidis ad superiora, sonitus singularis expiratorius, depressio simultanea epigastrii, sæpe salivæ uber proventus, labii inferioris tremor; & cum vehemens est morbus, virium imminutio, brachiorum ad posteriora protensio, corporis totius ad anteriora inclinatio, &c, omnis potus & cibi oblatus aversatio, & deglutiendi impossibilitas.

Definitur à *Gorraeo* per causam, scilicet depravatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta; quod est tenesmus respectu dejectionis, tussis respectu anacatharsis, sternutatio respectu coryzæ, id tussis erga vomitum est, & dysuria respectu enuresis, & dystocia respectu partûs.

Differt hic morbus à vomitu, quòd in vomitu uber sit materierum rejectio respectu conatuū, in nauseâ verò minima. Differt à vomitione, quæ vomitum, aliosque morbos comitatur, quia in nauseâ pro morbo essentiali spectata, inanis vomendi conatus sit constans & præcipuum symptoma,

toma, non ita in alia syndrome; ex principiis constantioribus diversamque medelam exigentibus deducuntur nausæ species seu varietates.

1. *Nausea à tænia* Hildani, centur. 2. observ. 70.

Mulier adolescens nausæ, eructationibus & cibi fastidio, sæpè doloribus ventris, torminibus & imbecillitate ventriculi vexabatur: Sumpsit tandem pulverem ex rheo, fennâ, turbith, agarico, cum syrupo rosato, & tæniam viginti spithamas longam per anum ejecit, hac rejectâ convaluit.

2. *Nausea gravidarum* Rod. à Castro de morbis mulierum, lib. 3. cap. 11. Hippocratis Aphor. 61 sect. V. Nenteri, Tab. 185. cap. 2. L.

Ea nausea sine prævio horrore aut febre recens prægnantibus sæpiùs accidit, cum cibi fastidio & picâ, nec non phlegmatum rejectione per os, sæpiùs ante quintum mensem evanescit. Intra certos limites nullum periculum involvit, sed, si violentior evaserit, etiam abortum minatur; abstineant mulieres à pravis cibis quos pica suadet.

3. *Nausea à pancreatis scirrho* Joan. Rhodii cent. 2. observ. 95. ex ejus tumore putredinoso Barbet. prax. lib. 4. cap. 2. C.

Vetula quædam vomitum quotidianum post prandium & coenam patiens, in atrophiam incidens tandem mortua est. Secto cadavere pancreas duritie lapidem æmulabatur; cum autem illud sit ventriculi pulvinar, ventriculus concoctionem celebrare non poterat hac duritie læsus, sed indignatus omnia ingesta rejiciebat. *Panarol.* observ. 14.

4. *Nausea ex gastrocele* Boneti Sepulchret. de nausea, obs. 27. C.

Ventriculum rupto diaphragmate in pectoris cavitatem prolapsus sequitur hæc nausea. Hoc factum vidi Alesæ citra causam evidentem. Hoc observavit, post vulnus diaphragmatis, Sennert. instit. lib. 2. pag. 2. cap. 13; post emeticum violentum Bonetus Sepulchret. Tom. 2. pag. 103. paragr. 2. ex obstructionibus ventriculi & epiploï Thom. Bartholin. centur. 6. obs. 45.

5. *Nausea ex compresso ventriculo* Bonet. Sepulchret. lib. 3. sect. 8. obs. 28, 29. Factum vidit ab enormi renis abscessu totam ferè abdominis cavitationem replente, Carol. Piso, de morbis à colluvie serosa, f. 2. p. 2. cap. 37. C.

6. *Nausea biliosa*. Willis. Pharmac. ration. cap. 1; Bonet. Sepulchret. Tom. 2. pag. 107. obs. 36.

Cognoscitur ex aurigine suppressa, ex amarore & flavedine eorum quæ vomitu sunt rejecta, & jam suppressa, ex eo quod à pastu sedatur nausea & jejuno stomacho recrudescat.

In homine sæpiùs nausæante secto cadavere invenit Cabrollius ductum choledochum pyloro insertum; *Observ. Anat.* 6.

Cum bilis regurgitat in ventriculo, ejusque parietes intus vel extus afficit, inde nausea & anorexia sæpè fit.

7. *Nausea nephritica* Boneti Sepulchret. Tom. 2. pag. 116. obs. 60. A.

Renibus calculo infarctis sæpiùs supervenit nausea, naturâ erroneo conatu, ventriculi alternis agitationibus, calculum quo molestat expellere conante, vel urina sanguini remixtâ ventriculum vellicante, vel nervis ventriculi sympathicè irritatis.

Hujus speciei observationes octo vel novem videtis apud Bonetum cadaverum sectione confirmatas. Idem à cochleæ putamine intra renem invento, observavit *D. Peierce*, *Act. Lips. T. 5.*

8. *Nausea à semine corrupto* Boneti Sepulchret. de Nauseâ, observ. 69.

Quidam veneri addictissimus tandem castimonie addictus, post sex menses nauseâ corripitur, tandem epilepsiâ extinguitur.

Nullum vitium ullibi inventum est præter semen viridescens in cavo canalidis deferentis cumulatam.

9. *Nausea ab apostemate circa cardiacam* Caron. Zodiac. Medic. Gallici, pag. 128. C.

Hominis nauseâ diuturnâ consumpti cadaver exhibuit apostema albi puris libram continens, cum calculis albis inter cor, & ventriculi orificium sinistrum, quo ventriculus irritabatur, nec tamen tetrum odorem fundebat illud pus, nulla febris adfuerat.

10. *Nausea ex gastritide.* Vide Gastritidem.

11. *Nausea ex cacochylia* Sennerti.

Ea est omnium frequentissima, quam comitatur pondus in epigastrio, sensus cujusdam boli cardiacam ingredientis, capitis vertiginosa gravitas, oris amaror, & cibi fastidium, sine febre; ea saburram pravam, biliosam, acrem, viscidam, ventriculo hærentem, designat, & vomitoriis post diluentem tepidum potum frustra tentatum assumptis curatur.

Cave ante emeticorum usum ne ventriculus phlogosi laboret. Illa species febres malignas quandoque declarat.

12. *Nausea marina.* Vide Vomitus marinum.

XIII. VOMITUS; Græcis *Emetos*; *Anatropa* Gilberti Angli; *Vomissement*; *Ægri Evemeti* Hoffmann.

Vomitio est eorum quæ in ventriculo, vel œsophago saltem continebantur, facta per os rejectio; & vomitus est vomitio constans & frequens, adeoque morbosus & ut plurimum celer & violenta.

Ad vomitiones tamen pertinent alimentorum regurgitatio, & quibusdam hominibus superveniens & assueta ruminatio, licet nec inde celeres nec violentæ sint rejectiones; secus multiplicanda forent in vanum morborum genera.

Materiæ vomitu rejectæ sunt recrementa vel alimentorum reliquiæ, si verò cruor rejiciatur, tunc datur hæmetemesis; illæ ut plurimum erant in ventriculo contenta, siue illuc ex tenuibus intestinis affluerint, ut in ileo; siue ex ejus colatoriis secreta fuerint; siue deglutita prius fuerint formæ medicamenti, veneni, alimenti: dantur tamen species raræ quidem, in quibus ex œsophago tantum rejiciuntur, quæ vomendo excluduntur.

Causa vomitionis est antiperistaltica ventriculi constrictio, concurrente, si violenta fuerit, simultaneâ diaphragmatis & musculorum abdominalium pressione, nec non simultaneâ expiratione, ita ut duo in vomitione tempora distin-

distinguantur; in primo siquidem inspirando diaphragma ventriculum comprimit, orificium ejus arctat; in secundo materies œsophagum per vim subeunt, & motus antiperistalticus ventriculi ac œsophagi urget ascensum, simulque aër velociter expiratus impedit ne materies intra glottidem delabantur, sed saltu extra os, imò intra nares ejiciantur.

Ventriculum, in cane post assumptum arsenicum exenterato, vidi antiperistaltico motu vomitionem aliqualem, debilem tamen, producere, licet aëri expositus, & à pressione immunis esset ventriculus. Idem viderat *Wepferus de cicutâ aquaticâ*, pag. 68.

Causa vomitûs est naturæ conatus ad expellenda per os quæ ventriculum molestant, quique resistentiis oblatis est superior, secus daretur tantum nausea.

Differt vomitus à cholera ex eo quod diarrhoeâ terminosâ, aut tenesmo simul non stipetur; ab ileo quod atroci abdominis dolore & alvi pertinaci constipatione non insigniatur vomitus; à vomitione per constantiam, frequentiam & gravitatem, cum vomitio levis, fugax, arte excitata morbus non sit, sed symptoma plurium morborum, ut gastrodynæ, gastritidis, nephritidis, cephalalgiae, cacositæ, cardialgiæ, &c.

Species vomitûs ab earum principiis constantioribus erutæ sunt, vel succi alimentares biliosi, pituitosi, lactei, atrabilarii, urinosi, verminosi; vel vitia ventriculi, hepatis, coli, pancreatis, aliarumque partium.

Pulsus in vomitu critico est omnium maximè contractus & minùs inæqualis; arteria sub digito rigescit, & fremere videtur.

1. *Vomitus à crapulâ* Frid. Hoffmanni Spec. 1. B.

Ille est qui ob nimiam alimentorum aut potulentorum copiam assumptam supervenit; in eo, si ante coctionem evomantur, colorem & saporem ingestorum referunt egesta; si præcessit aliqualis coctio, acidum olent; accedunt capitis gravitas, vertigo, titubatio, cardialgia, ructus, nausea, pondus ventriculi, labii infimi tremor, copiosa muci exspuitio, gutturis irritatio, levamen à vomitu, quo cruda ejiciuntur.

2. *Vomitus à saburrâ*. Frid. Hoffmanni Spec. 2. B.

Si carnes ingestæ putruerint, ex illis reliquiis irritatus ventriculus etiam ingesta respuit, & foetore saburræ ultimæ vomitiones inficiuntur; adest nausea frequens, cardialgia, horror jussulorum & carniū, sitis refrigerantium & acidorum, foetor oris, linguæ sordities, febricula, capitis vertiginosa gravitas, pondus, non verò dolor acutus in epigastrio; ea omnia indicant emeticorum, & dein catharticoꝝ utilitatem, nisi vomitus uber sit & facilis, aut potu tepido expeditus & sufficiens evadat.

3. *Vomitus lacteus* Kerckring. obs. an. 40. L.

Lactentes ut plurimum lacte ingurgitati, illud regurgitant. Hoc debent alumni suis nutricibus, quæ ut lactis sui copiam ostendent, infantes lacte continuò infarcire amant, unde debilitatur eorum ventriculus, vel

statim à concepto gravi pathemate lac præbent alumnis vitiosum, quod in ventriculo non digeritur; hinc vel coagulatur, vel putrescit, unde vomitus excitatur, salutaris quidem, sed à principio morbofo, & sæpè puerulis funesto oriundus. Apii palustris succi potus eum vomitum sanat; dosis drachmæ vj.

4. *Vomitus à dentitione. A.*

Pueris, circa septimum mensem ætatis suæ, dùm primores perpullulant dentes, distractâ tunicâ, quæ ab ore ad ventriculum protenditur, accidunt vigilæ, anxietates, gingivarum pruritus, oris fervor, papillæ mordendæ, aut cujusvis oblatis corporis mordendi cupiditas; febris, alvi constipatio, frequens vomitio lactis aut ingestorum; & si atroces dolores fuerint, febris acuta, motus convulsivi, quibus se comites adjungunt symptomata vermes etiam indicantia; minùs malè se habent, quibus diarrhœa supervenit, non verò vomitus; hisce verò post aliquot dies sedatis, rarò accidit ut dens optatus prorumpat, sed tantùm, ut aiunt nutrices, gingivæ reduplicantur; subsequenti autem mense dentes, ne advertente quidem nutrice, prorumpunt.

Tot vana & noxia laudantur in hoc morbo auxilia, ut ea enumerare pigeat. Videantur Auctores, ut *Sydenham*, *D. Laxerme*, &c.

5. *Vomitus verminosus* Amat. Lusitan. cent. i. cur. 5. *Frider. Hoffmann*. §. 24.

Quandiu solo lacte utuntur infantes, tandiù à vermibus immunes sunt; ablactatos, vel carniùm esui indulgentes infestant sæpius, quod indicant odor singularis, quem acidum dicunt omnes, & tamen ab acido diversissimus est; anxietates & morsus tùm ventriculi, tùm abdominis transitorii, vomitus cum vermium per nares, œsophagum, anumve eruptione; quandoque reptantes per œsophagum vermes ipsi pueri suffocati digitis extrahunt; nares continuò pruriunt, tussis gutturalis vexat, facies inter horas rubet & pallet alternatim, sopor eos detinet cum febriculâ, dejectiones liquidæ, griseæ, odor sudoris verminosus, proprius; vomitus pituitæ pellucidæ, diræ quandoque in ipso sopore convulsiones brachiorum, capitis, oris; demùm oculis fursùm rigidis, ita ut album tantùm appareat; ad patriam suam coelestem relicta hac miseriarum valle, puræ eorum transmigrant animæ.

Si credamus Veteribus, materies acido-dulcis sanguinem coagulans, horumque vermium pabulum, est omnium symptomatum principium; si *Gualtero Harris* fides adhibeatur, ab acido omnia pendent quæ absorbentibus copiosè assumptis debent curari. Omnes ferè Medici dulcariis assumptis vermium exclusionem tribuunt; solus *Valisnerius*, sagax observator, contendit à dulcibus, bellariisque vermes molestari, & hinc commotos suas strages rependo, confricando edere, si lumbrici fuerint, de quibus hîc tantùm est quæstio; nulla hætenus firma est theoria; in praxi verò venæ sectio quadrimis & provectionibus instituitur cùm febris acuta est, licet non consentiant mulieres, sed parcè & rarò mittitur sanguis; dein lacte solo

solo lactentes aut iusculis nutriuntur infantes; cathartica vermifuga ex senâ., floribus persicorum, mannâ cum infuso seminis santonici iterantur; vel emetica, ut tartarum sibiutum ad granum unum, vel paulò ultra, aut syrupi glaucriani guttæ sex circiter propinantur, ea verò die rarò vermes per inferiora excluduntur, sed diebus à catharsi vacuis offeruntur succus limonum cum oleo, vel potus ex aquâ portulacæ, nâphæ, confectiione hyacinthinâ, semine santonico, corallinâ, nec non injiciuntur clysmata ex uvis passis, ficibus, melle, similibusque parata, & tunc lumbrici quandoque plures ejiciuntur. A millepedibus vomitum pertinacem vidit *Auctor nuperus Observat. Medico-Practicar. pag. 89.* Duobus oniscis rejectis sanatus est æger.

6. Vomitus ruminatio.

Sunt homines qui unâ aut alterâ à pastu horâ placidè ingesta alimenta ex ventriculo ad os usque regurgitant, & lobatim exspuunt cum aliquali masticatione; imò qui iterùm ea deglutiant, ut boves & capræ; unde meritò ruminari dicuntur, quod incommodum & adstantibus nauseosum est; post lautiores dapes hoc tantùm accidit.

Rusticus Cadomensis, fortè premens manibus abdomen, sensit alimenta recens ingesta ad os ascendere, atque ea cum voluptate gustata iterum deglutivit; cùm per aliquot dies hoc experimentum voluntariò iterasset, hæc ruminatio in consuetudinem abiit, & sine voluntatis jussu per triennium quotidie horâ unâ & semissè post pastum perseveravit, inde robur minimè imminutum, sed sudor & urina copiosior, dejectio verò alvina rarior; nullum de cætero detrimentum; hoc demum rescivit Confessarius ac crimini vertit, quòd voluptatis causâ initio hæc ruminatio fuisset instituta, proindeque jussit ut alimenta vel in os reversa subitò exspueret, vel in stomacho retineret; ultimum non potuit, unde ruminata exspuere cœpit; inde verò intra quindecim dies debiliior evasit, à labore consuetò defatigatus, pallidus emaciabatur; hinc alvus adstricta, pedum phlegmatia, somnus inquietus, insomnia terrifica: Medicus consultus præscripsit ut alimenta in os reversa subitò deglutiret, ruminationem pro viribus impediret, masticatis post pastum jucundis stomachicis, ut conservâ angelicæ; fero lactis copioso alvum laxavit, & post decem dies æger à ruminatione & aliis incommodis immunis vixit: *Hæc scribit D. Du Saulsay Medicus Cadomensis.*

7. Vomitus à veneno Frider Hoffmann. spec. 4. Journ. de Med. Avr. 1757, Cl. Majoult; *hyperemesia* Tralles de opio p. 5. A.

Sumpto arsenico vomitus brevi lethalis legatur in *Salmuthi cent. 1. observ.* 10. Erosio fundi ventriculi & inflammatio inventa est, dorsum & scrotum lividum; sumpto decocto hellebori albi seu veratri, convulsiones & vomitus immanes, citò lethales. Inventa sunt intestina flatu distenta, in ventriculo corrosio & macula nigricans magna, pulmones spumei nigricantes: *Boneti Sepulchret. T. 2. p. 91. observ. 6.* Similem casum à gillâ vitrioli malè præparatâ, *Henr. ab Heers.* In Chymici cadavere observavit *Bonet.*

ibidem. A *fungis venenatis* vid. *Hildan. cent. 4. obs. 34. Lemonier, Hist. de l'Acad. R. des Sc. 1740.*

8. *Vomitus à pyloro calloso* Frider. Hoffmann. §. 22; Willis. Tom. 2. pag. 24; Bonet. de vomitu obs. 17. ubi casus plures, obs. 18, 19, 20. Cl. Razoux Journ. de Med. Dec. 1756; Nov. 1759 p. 409.

Ter illam speciem in ægris observavi, & in eorum cadaveribus principium tetigi; accidit vomitio tribus circiter à pastu horis, adeoque cum pasta chymacea proximè in pylorum immittenda est; frustra omnia auxilia tentantur, quotidie post pastus vomitio revertitur, unde sensim ægri contabescunt, debilitantur; alvus ferè clausa est, aut rarò deponitur; jejuno ventriculo, si supinus & genibus flexis exploretur æger, quædam durities in regione pylori, quandoque in fine duodeni, & aliis in locis sentitur; post mortem intestina mirè coarctata, indurata, quandoque duodenum à tumoribus scirrhis compressum, plura viscera indurata reperiuntur; post annum circiter moriuntur; usu lactis pro omni cibo fatum procrastinatur; à nummo deglutito pilorum obturante casum vidit *Kerckring. obs. an. 1.*

9. *Vomitus hypochondriacus*. Vide Colicam hysterica Frid. Hoffmanni spec. 4. C.

Scorbuticis, quartanariis, lienosis, cachecticis communis est; prasini, æruginosi, virides, biliosi sunt vomitus: Vid. *Act. Acad. Bononiens. Tom. 2.*

10. *Vomitus ab ulcere ventriculi* Bonet. Sepulchret. Tom. 2. [pag. 89; *Hildan. cent. 5. observ. 36. C.*

Illum præcedit dolor ventriculi acerbus, constans, sive phlegmone spontanea accefferit, sive à deglutitis aciculis, ossiculis punctus sit ventriculus; rupto abscessu, dolor minuitur; sed vomitus in longum tempus perseverat, ita ut veneno quandoque tribuatur; pus tam paucum vix in rejectis cognoscitur: apertura cadaverum principium morbi declarat.

Similem casum in quo pituita ad aliquot libras evomebatur cum alvi constipatione, observavit *Marcell. Donatus hist. lib. 4 cap. 3*: pylori tunica interior erat exesa, unde chymi irritantis transitum denegabat.

In ventriculo hominis vomitu habituali defuncti ulcus fistulosum invenit *Schneiderus, de Catarrhis pag. 439.* Æstus lentus, vomitus pertinacia, ægri extenuatio, febricula hanc speciem produnt.

11. *Vomitus ab steatmate ventriculi* J. Rhodii, observ. 63. cent. 2; Boneti Sepulchret. de vomitu observ. 15. C.

Vomitus alimentorum semicoctorum, alvi constipatio sensim crescens; morbus habitualis, abscessus, vel steatoma nunc in pyloro, nunc in cardia, nunc in fundo ventriculi; juvamen ab infessu in aquâ tepidâ.

Ab scirrho in supernâ parte ventriculi & omenti ortum vidit *Riverius cent. 2. observ. 48.* Ab abscessu, vide *Riolan. lib. 2. Anthropol. cap. 20.*

12. *Vomitus gravidarum.*

a. *Idem febricosus*, Vandermonde Journ. de Med. Mars 1757 pag. 198.

Eum scilicet singulis diebus eadem horâ revertentem observavit *Vandermonde*, eumque vulgaribus remediis resistentem sanavit solo extracto kinkinæ.

Ut

Ut plurimum vel biliosus est, vel alimentaris. Biliosus manè jejunis accidit, & laboriosior est, ac gravior, ferè convulsivus: ille sedandus est ope phlebotomiæ quandoque repetendæ, potu vel acescente ut limonatae, vel diluente ut theæ, infuso croci, unde juvatur bilis excretio, rejectio; vel stomachico, ut infuso florum chamæmeli, summitatum centaurii minoris, absinthii, coffeæ, vel aquæ naphæ, vel cocolatae, vel quiete in lecto curatur, aut prævertitur.

Vomitum ciborum statim à pastu minus laboriosus est, verum inanitionem inducit & debilitatem: huic etiam confert phlebotomia; aliàs juvat aquæ potus; alias verò vini, imò elixirii proprietatis ad paucas guttas; alias theriaca. Interea vomitus quandoque salubris est, inde felicior parturitio; hoc suppresso ægrius habent plurimæ, minùsque appetunt cibos, in quo casu vomitus est naturæ committendus. Vomitum in gravidis abortum prævertit. *Langrish.*

13. *Vomitum bezoarticus* J. Breynii, Philosophic. Transaction. n. 459, 1741. G. Konig Trans. Philos. 1678. n. 3. C.

M. Lawer 21 annos nata per biennium idemtidem evomebat lapideas concretiones, quarum strepitus, etiam palpando, in ejus epigastrio percipiebatur: mirum quidem quod per quatuor menses sine cibo & potu vixerit, quod clysmata plurima vomitione rejecerit, quod urinas virides & arenosas pluries minxerit: *Collect. Acad. Tom. I. p. 426.*

Quidam laborans pyrosi magnam copiam absorbentium, testaceorum ingessit; demùm supervenit vomitus cum sensu ponderis in diaphragmate, & post longum cruciatum obiit. Secto cadavere inventi sunt in stomacho plurimi calculi, quorum alii corallia, alii globulos referebant; quorum icones vide *volum. 9. Philosoph. Transact. Abridged. pag. 171.*

14. *Vomitum rabiosus* Anton. de Ulloa Voyage en Amerique, vulgò *la Chappetonade*; Hispanis *Vomito prieto*.

Chappetons ibi vocantur qui fortunam experiuntur, & quæstum, victumve apud Carthaginienes industriâ suâ quærunt; inopia facit tum ut prava, vilique alimenta hauriant, tum ut frigori nocturno se exponant, quo nihil periculosius in regione fervidâ. Succedit vomitus lethalis, sæpiùs stipatus delirio ita furibundo, ut nisi vinculis coerceatur æger, is se unguibus, dentibusque miserè dilaniet; in mediis hisce tormentis rabiosus expirat.

Hic morbus eos tantum aggreditur qui has regiones ab aliquo tempore inhabitare cœperunt, nec erat cognitus ante annum 1730.

15. *Vomitum atrabilaris* Bonet. Sepulchret. observ. 23. de vomitu; *Morb. niger* Hippocratis. A.

Quidam nigricantia, aut æruginosa vomitu assiduo rejiciebat; inventum est duodenum ubi arcum, seu angulum constituit, omninò obturatum, unde bilis in ventriculum refluebat, morâ nigricabat.

In vehementibus nauseis, intestini duodeni finis, à duplicaturâ transversâ mesocoli arctatus, bilis uberius tunc affluentis transitum denegat, unde bilis post primas vomitiones ferè semper accedit in ventriculum. Vomitum atræ bilis hepate obstructo, scirrhuso observarunt *Car. Piso, de morbis à sero, S. 4. cap. 1*, Bonet. *Sepulchret. obs. 43.* ubi plures casus recensentur.

16. *Vomitus ab hepate obstructo* Bonet. Sepulchret. obs. 36; Frid. Hoffmann. §. 26.

Eam speciem confirmant observationes aliquot à Boneto relatæ, quibus verosimile evadit, bilem in hepate obstructo retentam per vasa sanguifera in colatoria ventriculi refluere, ibique excerni & biliosum vomitum excitare, sive hepar scirrhosum, sive bilis in lapillos coagulata sit in cystide, sive abscessus in hepate ductus biliferos premat: hanc speciem observo à quinque mealibus in muliere, quæ pluries auriginem experta erat, quæque averfatione alimentorum, maximè verò è carnibus desumptorum laborat; sublevatur aquis thermalibus hieme, & acidulis Vallengibus æstate.

17. *Vomitus à pancreate* Bonet. Sepulchret. obs. 53, 54, 55. Vide Nauseam obs. 58.

Hujus pulvini durities, vel ex pancreate putri ulceroso manans pus ventriculum ad vomendum sollicitat, maximè cum plenus est alimentis.

18. *Vomitus gastrocelicus*; D. P.

Est vomitus habitualis, quem excitat hernia stomachi intra musculos abdominis intrusi, vel in thoracem trans diaphragmatis scissuram adacti; istam varietatem, apud equos satis obviam, vidimus in muliere, quæ post vehementes nauseas in hunc morbum inciderat. Secto cadavere, ventriculus totus in thorace latebat; à quovis partu hæc misera mulier fere suffocabatur, usque quò assumptum evomisset. In cane similem morbum observant & referunt *Mem. de l'Acad. R. des Sc.*, nec *Sennerto* hic affectus fuit ignotus: vide *Nouvelles Classes de Maladies* pag. 152.

Prima varietas est frequentior, ejusque signa vide in *Classe I de Gastrocele*, & auxilia apud *Garengeot*, *Gunzium*, &c.

19. *Vomitus gastriticus*. Vide Gastritidem.

Epigastrium tumet, & ita acutè dolet, ut ne stragulorum levissimorum attactum sustineat, ut in colicâ hystericâ; pulsus est debilis, frequens cardialgia, mens quandoque stupet, vomitus frequens est, febris veluti maligna, viribus omninò prostratis: Vide *Gastritidem*.

Ab herpete ventriculi vomitum habitualement observavit Panarol. observ. 43. *A pustulis rubris lividis*, Vide Bonet. Sepulchret. obs. 56.

A carbunculo pestilenti Diemerbroeck de peste lib. 4, hist. 15.

20. *Vomitus nephriticus* Bonet. obs. 60. Vide Nauseam. *Vomitus à calculo* Frider. Hoffmann. p. 27. A.

Hæc species doloribus nephralgiæ calculosæ, aut etiam nephritidis stipatur; hujus casus octo in Bonet. Sepulchreto videtis.

Si arteria renalis cani vivo ligetur, consuto vulnere post aliquot horas rejici materias urinam redolentes testatur *Chiracius*; verum non semper succedit experimentum.

21. *Vomitus ab œsophago obstructo* Frid. Hoffmann. §. 21; Willif. Pharmac. pag. 17; Fernel. Pathol. cap. 1; Coiteri obs. pag. 121; Littre Hist. de l'Ac. R. des Sc. Willif. Tom. 2. pag. 25; Cochi Horti Florentini præfat. Halleri Disput. Tom. III. p. 33. C. P.

Vomitum habituale statim à pastu observavit *Littre* œsophago in mar-
supium dilatato propter scirrhum intus enatum, quo obturabatur. Similem
obturationem glandula Vercelloni intumefacta potest inducere in canibus.
Celebris Florentiæ *Æsculapius D. Cochi* bis observavit hunc morbum à
glandulâ dorsali scirrhosâ, & semel à vertebri salmonis deglutitis ortum,
ut docuit *Anatome*; ægri fame perierunt.

22. *Vomitus à cartilagine xiphoideâ*, vulgò *la palette démise*. C.

Prolapsa (vel intus inflexa, ut vidit *D. Lasfossé*) cartilago ventriculū
molestat, qui ut obicem removeat convulsivè contrahitur, alternatimque di-
latatur. Similem vomitum observat *Frider. Hoffmann.* à ligneis illis, vel ba-
lænaceis chlamydis, *Busquières* dictis, quibus epigastrium arctant puellæ,
ut elegantioris staturæ videantur. Vide *Heisterum de luxatione hujus cartila-
ginis*. Hic morbus, si rusticos audiamus, frequens est, reapse rarissimus.

23. *Vomitus cephalalgicus* Hippocr. aphor. 50. lib. 6. Frid. Hoffmann. §. 28.

Sed vomitio est potius quàm vomitus; oritur vel à percussio cranio, &
post alimenta bilis ipsa rejicitur, vel à cephalæâ.

24. *Vomitus iliacus*. Vide Ileum. *Vomitus ab herniâ* Frid. Hoffmann.
§. 24. A.

Non semper feculentus est, nec cum ileo, ac bubonocèle conjunctus;
sed tantum à refluxu humorum ex intestinis in ventriculū procedit, ut
in ileo.

25. *Vomitus marinus*. *Mal de mer*. *Water - Galle* nautis. B.

Est ille qui navigantes discruciat cum cardialgiis, nauseis, virium pro-
stratione.

Ille minimè pendet à foetore cloacæ, licet ille foetor quandoque concu-
rat; qui autem vomitu marino defatigari solent, illi etiam in fluminibus na-
vigare nequeunt, navigiis minimè foetidis quin evomant aut nauseant; ita-
que nec à cloacæ, nec ab aquæ marinæ odore præcisè pendet hic vomitus.
Ille vomitus urgentior est cum mare procellosum est, & potissimum cum
motus navis est à puppi ad proram, qui motus vulgò *Tangage* dicitur, at-
que accidit cum ventus à posticis fiat, vulgò *vent arrière*; minimè verò ac-
cidit aut minùs cum à vento laterali navigium versus latus inclinatur; minima
enim est navis succussio in hoc situ. Ad hunc vomitum arcendum 1°. supra
pontem degendum est: 2°. In loco à puppi & prorâ æquidistanti, ubi scili-
cet minor est navis agitatio. 3°. Lautè manducandum est, ventriculus enim
satur minus laborat, quàm vacuus: 4°. Decumbendum est potius quàm stan-
dum: hæc experti dicunt. 5°. Sunt qui usum narcoticorum septimâ quâvis
horâ suadent, & aliquot horis antequam navem conscendant paucis alimentis
onerari stomachum jubent. *De Meyserey 76 n. 5.*

In vomitu quem rheda aliavè vectura ciet, perniciosum est spiritus, li-
quores, elixiria ingerere; inde excitatur pyrosis: plures faciliùs evomunt si in
anteriori vecturæ parte sedeant, & ea præposterè procedat.

Illi vomitus ostendunt digestionem non ritè fieri, si ventriculus exagitetur,
sed quorsum stomachus satur rectiùs digerit; an quia saburra gravatus minus
mobilis

mobilis est? Ægri qui navigantes multum initio vomunt, à priori morbo convalescunt. *Langrish.*

Plures vomitu marino rite expurgati, cum portum appulerunt, multò meliùs se habent & voraciores evadunt quàm ante navigationem; & ad anorexiam præstans est quandoque remedium.

26. *Vomitus pituitosus.*

Senes quorum ventriculus mucum uberem secernit; qui tamen belluones sunt, interdum evomunt uberem muci viscidum, subpellucidi, insipidi copiam manè jejuno ventriculo, post cardialgiam multæque pituitæ exspuitionem: laxitatem & inertiam ventriculi inculamus, & tunc ipecacuanha ad vomendum & roborandum, catharsim ex rheo, sennâ, nec non aquas Bellilucas, dein absinthium, catechu, aloem, similiaque stomachica præscribimus. Hunc observabam in D. Lebrun Occitanix Prætor. Evacuato stomacho offa Hippocratica juvat; fit ex pane tosto; in aqua cocto ad ficitatem, dein vino veteri irrigato, cocto & addito saccharo; juvat etiam vinum cinnamomo, saccharo, ambara aromatizatum.

27. *Vomitus urinosus* Haller Physiol. T. 2. p. 371. A.

Is procedit à suppressa urinæ secretionem in nephralgia, ut accidit Lanfranco ipsi; vel ab excretionem retenta ob ischuriam vesicalem in atretis, *Horstii Hist. Med. pag. 508*; vel ob ischuriam urethralem, *Hist. de l'Acad. R. des Sc. Obs. 3.*

28. *Vomitus hæmorrhagicus* Obs. D. de Fontfrede Medici Podio-Velauni.

In febris synochi decursu, cum hæmorrhagia narium, pulsu dicroto præ-nunciata, parum levasset ægrotantem, revertente illo pulsu, nec hæmorrhagia revertente supervenit nausea repetita, quam brevi secuta est hæmorrhagia, sed hæc non sufficiebat; die sequenti idem pulsus, eadem vomitio cum hæmorrhagia subsequente; tertia vice idem effectus, & æger convaluit: nullus verò fuit pravus in ore sapor aut color, nullum signum indicabat vomitum à saburra excitari, verum hoc vomitorio conatu naturam usum esse ad hæmorrhagiam criticam narium promovendam verisimillimum est.

29. *Vomitus febricosus*, Richard Journ. de Med. 1761. p. 35. A.

XIV. ILEUS; Græcis, Hippocrati III. de Morbis *Eileos*, ab *ano eilesis*; revolutione intestini sursum factâ, vel ab *eilestai* intestini convolutione; vel ab *ileo* intestino aliis; Vox ilei est æquivoca, adeoque *chordapso* postponenda: rectiùs ergo *Chordapsus*; *Chordapsos* Celsi, vel *tenuis intestini morbus* id. Liv. IV. c. 13; Cælio Aureliano *acutum tormentum*; Pythagoricis *Pragmon* quasi sepimentum; Latinis *Iliaca passio*, *volvulus*, *convolvulus*; *Copriemesia* Bonet. sepulchr. pag. 234; vulgò *Miserere*; *Passio iliace*; *Ægri Iliaci*.

Character. Morbus est acutus dolore abdominis, borborygmis, alvi constipatione, & vomitione sub finem stercoraceâ, stipatus.

Differt à vomitu per atrociam abdominis circa umbilicum tormina, cum ructibus,

ructibus, nausæa, rugitu alvique pertinaci clausurâ. A Colicâ per vomitionem frequentem, demum feculentam, cum singultu, virium prostratione & sensu exagitationis & volutationis intestinorum. Ab Ileo Galeni discrepat ileus Neotericorum, ut à colicâ.

Causa est facultatis expultricis intestinorum motus inversus, nec obstant experimenta ab *Ill. D. Haguenot* instituta; ligato scilicet in fele intestino tenui, illud post 26. horas sphæroideam figuram adeptum esse docet, atque si icones non fallant, sexdecies majorem diametrum juxta ligaturam acquisivisse, nec tamen in exenterato animali vidit motum antiperistalticum: inde enim non sequitur quod in ileo ab alio principio orto deficiat hic motus, maximè cum intestina in abdomine calida & abdominis musculis sustentata illum exsequi possunt: in hoc verò casu vel levissima & vix oculis conspicua facci dilatati constrictio sufficiebat ad refluxum materiei in stomachum obtinendum, ut in folle hydrostatico depressio utris oculis inconspicua sufficit ad aquam velociter è tubulo projiciendam. Gratis supponit Auctor mechanicâ necessitate contrahi fibras annulares intestini successivè à pyloro versus podicem, cum natura non difficilius hunc motum invertat, quàm libertas motum digitorum argillam amplexantium & exprimentium potest pro lubitu mutare, ut quidam pro lubitu vomendo directionem motus peristaltici oesophagi & ventriculi invertunt; fateor quidem hunc motum in distenso prætermodum tubo non ita expedite fieri posse, ut in sensus incurrat, nec hoc necessum est ad sursum exprimendas materies, quæ morâ & miscelâ superiorum cum infimis saporem & odorem stercoraceum adipiscuntur, qualem in tenui intestino possunt adipisci. *Morgagni Epist. Anat. XXXIV. 30.*

Principia sunt ea omnia quæ facultatem expultricem, ad hanc consuetam expressionis directionem mutandam, determinant, ut difficultas transmittendi feces per inferiora, sive ob acriorem dolorem in ulceratâ vel inflammatâ parte, sive ob spasmus quo pars inferior coarctatur, ob lumbricorum, nucleorum, scybalorum resistantiam, vel demum ob ligaturam, compressionem, aut intus susceptionem, ac herniam, intestinorum; angustia verò canalis minimè pro causâ vomitus potest haberi, cum omnis motus vim motricem pro causâ supponat; angustia itaque intestinorum est tantum frequentius ilei principium. Nullum servatum vidit *Galenus* ex iis qui feculentum vomitum passi sunt.

1. *Ileus Inflammatorius*, Sennert. 1^a. Species. *Chordapsus*; vide Sepulchret. Boneti, Foresti Obs. pag. 336. *Colica inflammatoria* Brendel. MS. A.

Ileus frequentissimus ab inflammatione intestini tenuis oriundus. Cognoscitur 1° ex mali acutie seu celeritate progressus: 2° ex febre & vehementissimis doloribus: 3° Virium prostratio magna est: 4° nec cibis nec potibus contineri potest: 5° graves singultus cum sudore: 6° quandoque convulsio: 7° in loco dolente tumor quandoque apparet renitens, oblongus, chordæ tensæ adinstar: 8° Urina supprimitur: 9° Abdomen inflatur: 10° Respiratio anhelosa, velox. Præcesserunt causæ internæ, vel externæ inflamm-

flammandis intestinis aptæ. Species hæc ut plurimum lethalis est intra quadri-
duum. *Ballon.*

Cura enteritidis & dysentericæ inflammatoricæ convenit, non Sydenhamiana. Hanc speciem observarunt *Willis de animâ Brutorum*, *Hildanus de gangrænâ*; invenere eorum gangrænosum *Ballonius*, *Henricus ab Heers*, *Blasius*.

Larga phlebotomia instituatur, dein clysmate emolliente alvus proluatur, potus emulsionatus, parca dosi sed repetita, offeratur; vomitio narcoticis idemtidem sedetur, semicupium tepidum dein usurpetur bis in die; vespere, si dolor, tensio abdominis exigat & pulsus permittat, phlebotomia iteretur; alvus pertinacissime resistens fumo tabaci syringæ ope injecto sollicitetur. Syringem *Steph. Hales* verticaliter erectam, ano inditam, aquâ tepidâ continuo plenam, nuperi in hoc morbo laudant.

2. *Ileus à fecibus induratis*, Sennert. spec. 3. *A cydoniato obturante* Fernel. Pathol. lib. 1; Fontan. p. 84. Hippol. Bosci S. 2. p. 24. D.

Præcessit diuturna alvi adstrictio, sine acuto dolore, accessit abdominis gravitas, tensio crescens, tactu intestina stercore turgida apparent, flatus eructantur, febris fermè abest, vomitio biliosa & pituitosa accedit, crescente morbo stercoreosa evadit. Hæc species multo minus acuta & periculosa est quàm prior. Flatum ope follis in rectum immitti suadet *Hippocrates* & *Sennertus*; oleosa, diluentia, fomenta, clysmata profunt.

3. *Ileus spasmodicus*. *Ileus ab humorum anarrhopiâ* Sennerti. A.

Novam ilei speciem testatur *Sennertus*, in eo humores ex hypochondriis sursum vergebant, ut non solum epilepticus & cæcus fieret, verum etiam ut clysterem vomitu rejiceret æger ab eo observatus. Similes clysterum imò pessarium per os rejections observavere *Matthæus de Gradibus de vomitu*, *Guainerius* & *Jac. Oethæus*. Similes anarrhopias videmus in insultu apoplexiæ, capite & oculis cruore turgentibus, rubris, dum extrema pallent & frigescent. Similes spasmodici motus ventriculi & intestinorum observantur in colicâ hystericâ, cujus curatio in hac specie maximè convenit.

4. *Ileus ab intestino compresso*, Bonet Sepulchret. C.

A pancreate scirrhuso tumido eorum premente inflammante, Kerckring; observ. anat. 43.

A scirrhuso tumore ossiculis facto eorum premente, inflammante, Hippol. Bosci de facult. anat. lib. 2.

A cancro exulcerante in cæco contracto & ileum intestinum subingressa, Fabric. Hildan. cent. 1. Observ. 61, P. Salii Diversi, cap. 11.

Ab intestino sub costis spuris in hypochondrio dextro compresso, Henr. Lavater Thes. inaugur. 5. C.

Rumpi aliquoties intestina in hoc morbo docet observatio, ut *Colum. Barbette prax. lib. 4. cap. 7. Beniven. de abditis cap. 76*; *River. cent. 3. obs. 26*; *D. Martin Hist. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1706*.

A Mola tubali rectum premente, Hippol. Bosci de Facultat. Anat. lib. 2. pag. 23.

A Scirrho mesenterii intestina præmente. Riolan. method. med.

A Recto per membraneum annulum constricto Bonet. Sepulchret. obs. 24. cas. 9.

A tenui intestino per filum ferreum ab agyrta ligato, Henric. ab Heers observ. 32. pag. 191.

Ab intestini abscessu Bonet. Sepulchr. obs. 24. cas. 10.

Hæc ultima varietas ad ileum inflammatorium attinere videtur: cæteræ verò ileum chronicum constituunt, qualem observavi nuper in adolescentula moniali, quæ tumores scirrhosos in mesenterio gerebat; hæc per tres menses ileo laboravit sine pyrexia & ferè sine dolore, ac non nisi ultimo mense materies vomitione rejectæ levem fecum odorem semel aut bis retulere; ea initio non nisi semel in septimana vomebat, sed intra minutum plures fluidi brunnei chymo griseo onusti libras, & quidquid ferè in intervallo ingesserat vomitione rejiciebat, & hic est ilei chronici character; vires ejus sensim imminutæ sunt nutritionis defectu, mors fuit placidissima, lecto ob summam debilitatem diù addicta; virgo sub finem levi delirio visûsque obscuracione affecta fuit; in decursu morbi bis vel ter alvum exoneravit, rejectâ hydrargyri assumpti magnâ copiâ; non nisi sub finem morbi, extenuato abdomine, tumorem mesenterii palpo distinguere licuit.

5. *Ileus à colo pituitâ infarctô.* Boneti Sepulchret. observ. 25. ex Fernelio & Salio Diverso. Corpus semper friget, febris nulla, dolores vehementes, dein vomitus biliosi & pituitosi, demum feculenti, colum pituitâ oppletum & obstructum inventum est.

6. *Ileus herniosus*, Foresti Obs. 20, 21, 22 Lib. XXI. A

A prolapsu intestinorum in scrotum, Ballonii Conf. 24 Lib. II, Foresti Obs. 7. Lib. XXI.

A bubonocèle qui frequentissimus, Ballon. Conf. 31. Lib. I, Mangeti in Boneti Sepulchr. Obs. 26 pag. 237; *Colique provenant d'un boyau pincé*, Puzos Traité des Accouchemens pag. 81.

Ab exomphalo Foresti. Obs. Lib. XXI.

Ab hernia vesicæ, Petit Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1707.

Ab hernia Littriana, Hist. de l'Acad. R. des Sc.

Est Bubonocèle frequens ilei principium; sunt benè multi rustici, qui de colicâ & nausæâ conqueruntur, nec Bubonocèlem se pati monent Medicum, hujus infirmitatis dedecus timentes: unde cavendum semper est ne emetica aut cathartica præscribantur in hoc casu, nisi priùs exploratis ægri inguinibus.

Cura exigit phlebotomiam, situm supinum cruribus inflexis, fomenta ex omasis animalis, intestinis calidis, litus ex oleo, clysmata laxantia, artificiosam à Chirurgo institutam pressionem & succussionem & demum his irritis operationem.

Numquam herniosi debent bracherium deponere maximè cùm cathartica sumunt, cùm tussiant.

Si intestinum tenue, quod gravidis accidit, perstringatur in annulis musculorum transversorum, vel in umbilici foramine, sine ullo tumore extus sensibili nec indiciis partis affectæ, morbus exsurgit atrox, cujus symptomata colicam biliosam, flatulentam, simulque hepatalgiam & nephralgiam referunt. Similem morbum vomitu, pervigilio, febris mediocri stipatum septem phlebotomiæ, clysmata plura, potiones oleosæ, narcotica ne minimum sedabant in gravidâ septimestri; abortum proritavit *Puzos*, & fœtum vivum extraxit; mater verò post biduum obiit. Inventa est post mortem intestini ilei pars livida in annulo dextro vellicata.

Curatio generica ilei. Naturæ conatus vergunt ad obicem, si adfuerit, torminosis intestinorum nisibus superandum & materias vomitoriis conatibus quâ datâ viâ expellendas, quæ morâ longiori gangrænam inducerent.

Vena pro viribus bis vel ter est secanda, ut inflammatio sedetur, gangræna avertatur, intestina arctius convulsa & constricta laxentur; jusculis & aquâ pulli quartâ quavis horâ nutriatur æger. Oleum amygdalarum recens ad uncias plures bis vel ter in die hauriatur; vel decoctum radicis althææ, foliorum malvæ, seminum lini substituitur; abdomen oleo tepido illiniatur, vel decocto emollienti foveatur; clysmata oleosa & demulcentia injiciantur: Noctu narcotica cum oleo blando offerantur. Immunito dolore cassiæ pulpa recens ad uncias duas bulliat in aquæ pulli librâ, fiant duo cyathi, cuilibet addatur oleum amygdalarum ad uncias duas; cathartica fortiora ab Auctoribus præscripta fugienda sunt.

Si à vermibus, fecibus induratis, volvulo, foveri morbum suspicio sit; globulos plumbeos duos vel tres successivis diebus hauriat æger, vel hydrargyri semi-libram, nec non balneum ex oleo paratum ingrediatur. Vena è talo, si vires finant, deinceps aperiatur, linimenta, clysmata repetantur; una salus ægri alvum referari, flatus fœtidos, feces hac via ejici.

7. *Ileus volvulus.* Bonet. Sepulchret. observ. 20 & 21. ubi casus viginti tres. A.

Ille est qui à mutuo intestinorum subingressu vel intus susceptione dependet; millena sunt hujus exempla; vide *Boneti Sepulchret. obs.* 20. ubi casus 15. recensentur. Ego in puerulis, cum & sine ileo, similes vidi intestini invaginationes & constrictiones spasmodicas in cadavere perseverantes; ubi enim vermes sunt, intestina eos arctè amplexantur atque infra & supra ita constringuntur, ut impervia evadant, tunc constrictam partem à laxâ superiori invaginari facillimum, superveniente hac occasione, vi expultrice inversâ, supervenit inflammatio, dolor, nausea, ileus.

Si hujus darentur signa, indicarentur in hac specie globi plumbei, hydrargyrus magnâ dosi, potissimum ubi lumbrici incusantur.

Curam videsis in *Riverii obs.* 26 centur. 3. Huc pertinet ileus physodes Rolsincii: intestina enim sæpè flatu distensa & portentose intumefacta observantur *Plater. obs. lib. 3 pag. 657. Beniven.*

Gastrophagia eo fine facta, ut digitis evolvantur intestina, quâ curatam aiunt Baronissam de Landi, apud me fidem nullam inveniet. Vide in *Boneti Sepulchret. notam Mangeti p. 228 Tom. 2.* Eam tamen suadet *Cl. de Meyzerey num. 423.*

8. *Ileus Indicus*; *Mordexin* Frider. Hoffmann. Tom. 6. pag. 207; *Gallis Fer chaud*; *Mor-detchin* Mém. de la Chine. A.

Eam speciem Goæ familiarem, & Sinensibus communem, comitantur signa saburræ crudæ, vomitiones violentæ, tormina atrocia, sensuum obscuratio. Alii choleram eodem nomine designant.

Cura. Obtinetur abstinentiâ ab omni potu, & ferro candenti pedibus applicato.

9. *Ileus physodes* Rolfincii observ. 18. lib. 21; *Tormentum* Cælii Aureliani. A.

Stipatur borborygmis, alvi constipatione, torminibus, & loco vomitionis datur flatuum frequens eructatio, dolor supra umbilicum est, flatus etiam, sed non feces alvo excluduntur; species à *Foresto* observata, curata fuit, ut ileus inflammatorius; mulieres tabulam ligneam calidam ventri applicabant infaustè.

10. *Ileus calculosus* D. Chaptal. D. Med. M. Clarissimi. A.

15 Maii 1753. mulier post dolores abdominis & alvi constipationem in ileum incidit, feculentas materias per triduum vomuit; multo oleo olivarum propinato, & clysinatis formâ injecto, nec non potatâ decoctione foliorum violæ, demùm dejecit calculum pollice longiorem, semi-pollice crassiorē, ovatum, subalbidum, levem; quo excreto, alvus ubertim profluxit; hydragryri semi-libram etiam hauserat, sicque sanata est.

11. *Ileus à callosâ colî strîcturâ* D. Gauteron, Societ. Reg. Monsp. Secretarius. A.

In iliaco defuncto invenit ille sagax Medicus colum callosum arctissimè angustatum, ut vix calamus scriptorium admitteret; hæc constrictio vetus erat, inflammationis expers. Similis casus est apud *Bonetum in Sepulchreto*, ubi observatur rectum coalitum. Idem observavit *Wahrendorffius Act. N. C. T. III. Obs. 132.* & apud *Morgagni Epist. XXXIV. 34*, nec non *Ill. Hauguenot* in homine qui inde enterocelicus evaserat.

Qui imperforati nascuntur, eundem morbum incurrunt.

12. *Ileus imperforatorum*, Journ. de Medec. Novembr. 1757. pag. 59. *Iliaca à recti intestini coalitu* Bonet. Sepulchret. C.

Infantes recens nati meconio suo non vacuantur; anus examinetur; si obturatio sit altior in recto, candelâ cereâ, vel specillo mutico exploretur, & membrana obturans se prodet; quæ citò pharyngotomo, vel cuspidē *trois-carts* est cautè, duce digito indice, aperienda.

Hac operatione neglectâ abdomen intumescit, tenditur, dolet, vomitio, cum torminibus acutis accedit, febris inflammatio, sphacelus, mors intra hebdomadam.

Nemausi puella puber ano & genitalibus externis ab ortu destituta, de

cætero sana, imò pulchra, quolibet triduo vel biduo oborto circa umbilicum dolore, excrementa alvina per os rejiciebat ab annis quatuordecim, urina verò ex papillis mammarum aliquoties in die stillabat, narravit autopta *Ill. D. Baux*, Medicinam cum laude summâ faciens Nemausi, Regiæque Scientiarum Societatis Monspeliensis Alumnus meritissimus.

13. *Ileus verminosus*. *Iliaca passio à vermibus* Gordon. pag. 263. A.

Hanc speciem vidi ipse in adolescentulâ, quæ per os omnia rejiciebat, cum materiebus acidis, verminosis, vivido dolore ad umbilicum, borborygmis, ita ut ad ileum magis quàm ad aliud quodvis genus hic morbus accederet; interea alvus libera erat, non pertinaciter adstricta; hæc species multò minùs est periculosa ileo vulgari seu volvulo, & catharticis vermifugis cedit.

14. *Ileus à veneno*. Vide à catharticis, ut veratro, colocynthide.

Sartor Monspeliensis arsenici albi drachmam unam loco cremoris tartari in potu cathartico hausit; 1° statim sensit se comburi, suffocari; vomitu continuo, ardore ventriculi, oris excruciabatur: 2° Extrema frigescebant, facies plumbea, pallida, sudore frigido perfusa: 3° Singultus frequens, sapor in ore horrendus: 4° Pulsus parvus, rarus, tardus, intermittens: 5° Sitis exhausta, anxietas horrenda: 6° Constrictio pectoris ineffabilis: 7°. Per octo primas dies nulla urina, nullus sudor, nisi in facie, lingua sicca: 8°. Per septem primos dies vomitus assiduus, biliosus, brunneus, abdomen molle, per quatuor dies alvus omninò clausa, reliquis diebus liquida, brunnea dejectio: 9° Circa quartam diem eschara nigra, crassa, ex ore, œsophago rejecta est, subsequente hæmorrhagiâ: 10° Circa sextam diem æger escharam ventriculi evomit, pulsus nullus; die septimâ priapismus cum rigiditate, erectione, dolore penis, balano livido per 24 horas; octava die anxietates auctæ, febris cum pulsu pleno, intermittente, accedunt convulsiones, delirium obscurum, vesperè mors.

Cadaver aperiendum jussit Magistratus; adfui; dentes carnibus denudati; linguæ papillæ nudæ, totum os membrana suâ spoliatum, villosa tunica ventriculi nulla; ventriculus liquore atro cum sedimento quasi carbonum tritorum plenus, intestina atro-rubra, valvulæ integræ, gangræna in pyloro, in amygdalis, & foramine linguæ.

Cura. Hauriantur quæ præsto sunt ex oleis, jusculis pinguibus, lacte, dein gummi arabicum in aquâ solutum, mucilago seminum lini, fiant similia clysmata, gargarismata.

Clyisma sequens pluries feliciter successit in ileo vulgari; in decocto florum malvæ, chamæmeli & meliloti infunde per bihorium foliorum rutæ recentis manip. j; in colaturæ libra & semisse dissolve salis ammoniaci, drachmas iv; adde olei nucum & mellis mercurialis, ana, uncias ij: divide in duo clysmata intra bihorium injicienda ut alvus exoneretur. *Journ. de Med. Nov. 1761.*

XV. CHOLERA; *Cholera-morbus*: *Trousse-galant* D. Tissot. A chole, bile, dicta fuit, vel ob *cholades*, seu intestina, ex Tralliano.

Qui

Qui metuunt ne cholera cum iracundiâ Gallicè dictâ confundatur, vocant *cholera-morbum*, ac *cholericam passionem*. Ægri *cholerici* Aureliano dicuntur. Græcis *choleriontes*.

Charaâter. Morbus acutissimus vomitione biliosâ aut acri assidua, & diarrhœâ simul violentâ, saltem nausæâ & tenesmo stipatus, cum dolore abdominis, virium prostratione, & non rarò surarum crampis.

Sub finem æstatis frequentissima est quæ spontanea.

Causa est juxta *Galenum* conatus facultatis expultricis ventriculi & simul intestinorum ad evacuandam sursum & deorsum materiam acrem, biliosam, putridamve, quæ suâ morâ veneni ad instar viscera corrumpet.

Materies vomitu rejectas ab intestinis etiam procedere probat non solum bilis, sed etiam stercoracei smegmatis vomitio ab *Hippocrate* & *Lommio* notata in cholera.

1. *Cholera spontanea*, Hippocr. Epidem. lib. 5. Foef. pag. 1144, ubi curatio pessima ex veratro & balneo. Idem, pag. 1159 de Eutichide, descriptio optima. *Cholera-morbus*, anni 1669 Sydenhami.

Illa est species quæ sine procataâ seu occasione evidenti sponte circa mensem Septembrem, etiam illis qui nullo fructu utuntur, subitò supervenit. Vomitiones enormes, biliosæ, putres per plures horas, dejectiones difficiles & tenesmodos simul vel paulò post succedentes, quandoque & ut plurimum cessante vomitione unam aut alteram diem perseverantes. Tormina ventriculi & intestinorum, cardialgica syncopen minantur; prostratio virium subita summa cum pulsu parvo, dein nullo, vel celeri, frequenti, exili; in extremo facies cadaverosa, livida, extrema gelida, æstus, sitis inexhausta frigidorum, averfatio carnum, anxietas continua, surarum & aliorum artuum contractio spasmodica, crampus dicta.

Morbus ille terrificus, si subitò accersatur Medicus, felicissimè sæpissimè sanatur; ast malè curatus, aut neglectus, brevissimo tempore ægrum è medio tollit.

Cura Sydenhamiana est omnium optima, ut vigesies & ultra expertus sum; nam in Nosocomio generali quotannis quatuor circiter cholera autumnales dantur.

Ægro adhuc vigenti offeratur aqua tepida, aqua pulli, imò si pulsus valet & dolor intensus sit, vena secetur è brachio. Juscula vel cremores fluxiles quartâ quavis horâ offerantur, sed vix retineri possunt, adeoque post sufficientem evacuationem offeratur antiemeticum Riverii, scilicet unum aut alterum succi vel syrupi limonum cochlear, cum salis absinthii granis viginti; si dolor, debilitas urgeant quavis diei horâ, huic julapio adduntur laudani liquidi guttæ viginti, vel pro re natâ aqua menthæ, aqua cinnamomi, oleum amygdalarum dulcium: datis hoc modo induciis, juscula retinentur; tunc clysmata ex decocto intestinorum vervecum tepida injiciuntur, parvâ dosi, maximè si tenesmus dolor exigat, quod rarius accidit. Redeunte vomitione redeo ad antiemeticum, & vesperè

perè ad laudanum, potentissimum in hoc casu cardiacum & fluxum mirè cohibens; siti urgente limonata pro potu adhibetur. Post tres dies à cessatione vomitûs & diarrhœæ, æger ex decocto rhapontici, mirobalani & syrupo de cichoreo composito, vel ad summum mannâ superadditâ repurgatur, & sic optimè convalescit.

2. *Cholera sicca* Sydenham. Sect. 4 cap. 2, Ballonii, Confil. 77 lib. 1. *A flatibus* Galen. de caus. morbor. 4; *Flatulenta* Menjotii; *Cholera suppressa* Riverii; *Cholera hypochondriaca* Langii; *Cholera Xere* Hippocr. de victus ratione 103, Galeni. A.

Ab aridâ cholera venter inflatur, strepitus fiunt, & dolor tum laterum, tum lumborum; nihilque alvus dejicit, sed adstringitur; ita affectus ne vomat caveto, clysterem ex calidis & pinguibus adhibebis, perunctumque in balneum calidum immittes, calidâ irrigabis, ut calefiat. Hippocr.

a. *Cholera auriginosa à fungis venenatis* D. Lemonnier Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749.

Historia diaria. Puella vorat ferculum in quo erat fixus fungus mediæ magnitudinis, totus albus. Vaillant. Hoc in prandio. 1° Horâ quartâ pomeridianâ cardialgiæ; noctu dolores acuti, nausæ, vomitiones, dejectiones biliosæ, vires prosternuntur, cholera perseverat. 2° Manè pulsus frequens exiguus, vix distinguitur; epigastrium tumet, pulsat quasi à cordis mucrone, (duodeno distenso, aortæ pulsationes transmittente) præscribitur aqua pulli, decoctum radicis althææ & semen lini, clyisma iteratum & fots ex plantis emollientibus, pauxillum theriacæ. Dejectiones sex cum frustis fungi, vomitio nulla. 3° Manè diarrhœa sedata, cardialgia, debilitas persistent, meteorismus epigastrii & pulsatio crescunt; dejectio biliosa cum frustis fungi. 4° Nox pacata, cutis humida, pulsus melior, urinæ fluentes, sumitur manna & catholicum, aqua pulli copiosa, fungos dejicit, sedantur symptomata, dormit. 5° Die accedit delirium, pectoris oppressio, suspirat, oscitat, anxia est, pulsus evanescit, omnia auxilia recusat, facies pallet, friget, catamenia sistuntur: paratur balneum; substituitur pediluvium; inde redeunt catamenia sed parca: saphæna secatur, dyspnœa crescit, convelluntur maxillæ, iteratur phlebotomia è pede: aurigo supervenit. 6° Die manè expiravit, cutis flavedo evanuit, macula viridis in utroque oculi cantho accessit.

Cadavere aperto, phlogosis parva ventriculi, duodenum flatu valdè distensum, inferiùs strangulatum, hepar tensum, rubrum, ductus choledochus in medio strangulatus, supernè turgidus, infernè vacuus, unde aurigo post mortem, bilis in vesicâ fellea atro-viridis, intestina vacua illibata.

b. *Cholera dysenterica auriginosa* Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749. Lemonnier.

1^a Die ejusdem puellæ mater, quadraginta quinque annos nata, robusta, parciùs hos fungos voravit in prandio, vespere cœnavit more solito. 2^a Summo mane, colicæ, biliosæ vomitiones, meteorismus, pulsus debilis, virium prostra-

prostratio, lingua sicca, fordida; dejectiones biliosæ: 3^a Ipsi succurritur, vespere melius habet: 4^a Purgatur, dejectiones sunt foetidæ, liquidæ; vespere laudani guttæ quindecim: 5^a Dejectiones fuscae, foetidæ, ramenta dysenterica, dejectiones cruentatæ, pulsus exilis, extrema frigent, nullus dolor, nec motus in abdomine; tensio tamen in epigastrio, noctu ex narcotico dormit: 6^a Dysentericus fluxus crescit, sopor altus, facies tumet, oculi flavescent, dejectiones mucosæ, cruentæ, grumosæ, cardialgia assidua, furditas, oculi aperti fixi nil vident distinctè; delirium obscurum, fugax, datur lilium: 7^a Ipecacuanha præbetur ad scrupulum, nil vomuit, secessit, dejectio inde minus foetida; datur tinctura rosarum, spiritu vitrioli acidulata, dysenteria sedatur, datur tinctura rhei cum lixivio: 8^a Cessat sanguinis dejectio, pulsus major, sopor discutitur, redeunt sensus, nocte sudat, dormit: 9^a Dejectiones biliosæ, utitur tincturâ rosarum & rhei: 10^a Fluit alvus, facies detumescit, aurigo persistit, datur ptisana ex cichorio, soncho, scorzonera; febricula accedit, somno & madore leni terminatur: Intra decimum quintum diem urinæ fluunt ubertim, aurigo evanescit, ægra convalescit.

4. *Cholera à venenis fossilibus.* Vide *Ileum à veneno.*

A vitriolo Amati Cent. V. Obs. 84.

Ab antimonialibus.

Ab arsenicalibus Frid. Hoffmann. de cholera obs. 3.

A mercurialibus.

5. *Cholera à veneno animali.* A *Lucii ovis* Gesner. de piscibus, Schenckii de venenis; A *barbi ovis* Gesner. de piscibus; Ab *atramento sepiæ* Plin. Histor. natur. A.

Historia. Mulier quinquagenaria, & filius ejus ova frixa barbi piscis ad coenam edunt; horâ primâ matutinâ ambo expergefiunt cum nausæâ & cardialgiâ atroci, inde vomitus biliosi, acres, foetidi; haustâ aquâ pulli, secessus frequentes, torminosi; injiciuntur clysmata ex aquâ pulli, perseverant vomitiones & dejectiones usque ad vesperam, & convalescunt ambo; interea adolescentulus multos in annos debilitatus est.

6. *Cholera intermittens* Mortoni Pyretologiæ pag. 16, 33, 81; *Tertiana cholericæ* Torti de febr. lib. 3. cap. 1. pag. 124. De Meyserey art. 499 & t. 2 n. 214. A.

Est species quæ accessum febris tertianæ, rarò quartanæ, sæpiùs tritæophyæ paroxysmum comitatur.

Initio scilicet accessus vomitio biliosa, prasina, copiosa, acris, simulque dejectio frequens supervenit; non rarò cum singultu, voce clangosâ, aut raucâ, oculorum concavitate, angore stomachi, sudatiunculâ minutâ circa frontem, pulsu exili, extremorum perfrigeratione, aut livore, uno verbo cum symptomatis choleram regularem stipare solitis, à quo distincta est ista, quia febris est symptoma ipsius periodos concomitans.

Hæc cholera mortem minatur in eo febris accessu, qui morbi incrementum, aut statum constituit.

Curatur promptâ & largâ kinkinæ exhibitione, statim à paroxysmo incipiente

piendo, usquequò drachmæ minimum sex ingestæ fuerint ante quatuor horas quæ subsecuturum præcedunt.

In cholera pulsus est qualis in vomitu simul & in diarrhœâ contractus; & per intervalla intermittens.

7. *Cholera Indica* Delloni Voyage aux Indes Oriental. Amstelodam. 1689; Merdechi vulgò. A.

Symptomata. Sitis ardens, cephalalgia, inquietudo, febris, delirium, alvi fluxus, & vomitus, pulsus fortis & inæqualis, urinæ rubræ & albæ, sed semper limpidæ.

Therapœia. Primum & præcipuum remedium quod huic morbo opponitur, est combustio pedis, admoto veru ferreo è latere ad tali partem magis callosam, usquequò æger dolorem sensisse significet, quo facto statim veru tollitur, & paucis ictibus pars ambusta impetitur calceo molli, eo fine ut phlyctænæ præcaveantur; hæc ambustio dolorem exiguum infert; & non impediret quominus æger statim incederet, si cholera permetteret: nihilominus cholæræ violentiam retundit, & si febris non evanuerit, ea auxiliis ordinariis est impugnanda: æger nutritur decocto & cremore oryzæ, in quo etiam, si febris adsit, multum piperis additur; idem piper pulveratum capiti inspergitur; à phlebotomiâ abstinent, & cathartica mitiora tantum sedato morbo, & dimissâ febre adhibent.

Hæc methodus ita empyrica videbatur *Dellonio Medico*, ut eam initio contemneret; verum multiplici eaque funestâ experientiâ didicit non aliâ methodo curari hunc morbum, adeoque in semetipso, & aliis ægris eam deinceps feliciter adhibuit.

8. *Cholera inflammatoria*, Amati Cent. V Cur. 28; De Meyferey Malades armées art. 496.

Ea est quæ enteritidi, ut in casu *Amati*, seu tumore phlegmonodeo intestinorum seu gastritide stipatur; in hac quantocius phlebotomia institui debet, non neglectis fomentis emollientibus, aqua pulli, emulsionibus.

9. *Cholera verminosa*. A.

Est ea quæ à materie verminosâ in primis viis latitante excitatur. Hujus exempla aliquot observavi in puerulis, apud quos materies illa verminosa eodem ac venenum effectus edebat.

10. *Cholera arthritica. Cholera ab arthritide repulsâ*, ex quâ mortuus est Sydenham. A.

Ea est quæ à materie arthriticâ repressâ per artem, aut ob naturæ debilitatem retentâ exoritur.

11. *Cholera crapulosa*, de Meyferey Art. 498.

Ea est quæ à nimia ciborum & potulentorum ingurgitatione, vini potissimum nimia potatione procedit, naturâ hanc sarcinam supra & infra cum impetu eliminante; hic verò affectus fugax est & salubris.

XVI. DIARRHŒA; *Cacatoria* Galeni Lib. IV. p. 790; *Rheuma gastros* Galeni in I Prognostic.; *Rheumatismus* Tralliani Lib. VIII cap. 7, *Asclepiadis*,

piadis ex Aureliano, *Defluxio Cælii Aureliani* Lib. III de morb. ac. cap. 22; *Catatrophæ*, *Diarrhea* Gilberti Angli; *Alvi fluxus*; *ventris profluvium*. *Diarrhée*; *cours de ventre*; *bénéfice de ventre*; *flux de ventre*; *dévoïement*. *Ægri Diarrhoici*, *Foireux*.

Charaâter. Recrementorum & excrementorum ut plurimum fluxiliorum frequens per anum dejectio morboſa, id eſt, conſtans & notabilis.

Differt à coeliacâ & lienteriâ ex eo quòd non excernantur cibaria, aut cruda, aut in chylum mutata, ut in quibuſdam lienteriâ & coeliacâ ſpeciebus, ſed excrementitiâ, aut recrementitiâ materies. A tenefimo, quòd niſus ad egerendum non ſint inanes. Ab hepatirrhœâ & dysenteriâ, quòd ejecta non ſint cruentata. A melænâ, quòd non ſint nigra.

Cauſa dejectionis cujuſvis ſufficiens eſt niſus facultatis expultricis major reſiſtentiis oblatis ex parte ſecum & ſphincteris, valvularum, &c: ſed quod hoſce conatus excretorios determinat, eſt moleſtia quam materies mole, morâ, acredine, pondere, vel quomodocumque in inteſtinis excitant; rarò facultas à terrore ad agendum commovetur.

Materies morbiſica eſt vel peregrina, ut venenum, medicamentum, vel humor in ſanguine genitus ad inteſtinale colum delatus, ejuſque tunicas moleſtans, ut in diarrhœis criticis, ſeroſis, adipofiſ, ſeu colliquativis; vel ſucus bilioſus, pancreaticus, ſimiliſve in cavum inteſtinorum delapſus; vel demum feces corruptæ, vitioſæ, acres; in omni ſpecie primò ingeſtorum reliquæ egeruntur, deinde pro victûs ratione ejectiones cum hiſce reliquiis commixtæ, vel puriores apparent, & prout bilis, ſerum, vel alter humor prædominium tenet, diarrhœa bilioſa vel ſeroſa nuncupatur; pulſus intermittens, obſervante *Solano Doctore Medico*, diarrhœam criticam præſagit.

1. *Diarrhœa ſtercoroſa* River. *Diarrhœa à ventriculo & cibis corruptis* Sennerti; *Diarrhœa ſtomachalis* Gaſpar. Hoffmanni. *Fluxus cibalis* Sennerti; *Bénéfice de nature*.

Illà eſt quæ à crapulâ, vel indigeſtis alimentis ut plurimum à voracitate orta, ſine febre, & cum euphoriâ unam aut alteram diem perſeſerat, ex quâ nedum vires imminuantur, functiones reparantur, fames proſtrata reſurgit; & cum ob copiam chymi, vel chyli cæterum cocti, ſed in venas lacteas non tranſmiſſi, excitetur, fluxus cibalis aut chyloſus audit, licet excreta ſint nequaquam alba, ſed non ſtercoracea, liquidiora; qui voracius cibos digerunt, non ſatis maſticant, aut qui ſunt edentuli, imò etiam balbi, notante *Hippocrate*, huic morbo ſunt obnoxii. Rheum, rhaponticum, ſyrupus de cichorio compoſitus in curâ primas tenent.

2. *Diarrhœa vulgaris*; *Diarrhœa à toto corpore ſine febre* Sennerti. B.

Ea differt à ſtercoroſâ quòd diuturnior, graviorque ſit, atque cum ab ingeſtis non poſſit ſuppeditari tota quanta evacuatur materies, ea ab inteſtinorum colatorio magnam partem excerni verofiſmile eſt, adeoque à toto corpore ſuppeditatur, id eſt, à ſanguine qui per hanc viam depuratur; hujus itaque principium eſt uberior putridi ſeroſique humoris excretio ex colatorio

intestinali, unde cum fecibus ea ratione dilutis evacuatur diarrhœæ formâ. Diæta tenuis, potus ex crustâ panis tostî in aquâ infusâ, & cathartica lenia, sed adstringentia præmittantur; dein diascordium, vel theriaca præscribantur.

3. *Diarrhœa febrilis* Boerhaave *aphor.* 719; Sydenhami *const. epid.* cap. 4. pag. 31; Stahl. *de febr.* pag. 64; *Diarrhœa à toto cum febre* Sennerti. A.

Ea est quæ synochum versus finem comitatur; in febris quippe processu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil subegerit natura, & ad intestina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc fonte, perpetim scaturiente, usque adeò corroduuntur, ut non possit non insequi diarrhœa.

Cognoscitur hæc species quòd initio febris æger in vomitum propensus fuerit, nec tamen ei emeticum fuit præscriptum.

Ab hac diarrhœâ æger, jam febre debilitatus, ulterius enervatur, eo tempore quo natura suis viribus magis indiget ad febrilem materiam, quæ sanguinem inficit, corrigendam, & aliâ fortè viâ evacuandam, unde periculum.

Hanc speciem non rarò comitantur, aut præcedunt nausea, cardialgia, anxietas, jactatio, suspiria luctuosa, linguæ sordities, nigredo, &c.

Curatur, præscripto quantociùs emetico, si vires finant, & vespere sequenti paregorico leviter cardiaco; adstringentia verò parum profunt.

4. *Diarrhœa pituitosa*; *Album alvi profluvium* Guill. Pison. cap. 9. D.

Perspirationi impeditæ, adeòque crudo & pituitoso humori in intestinis excreto tribuitur apud Indos; ægrum magno dolore paulatim languescere facit, sine febre est; omnia ætati, hiberno id est pluvio potius quàm æstivo tempore, ad menses, nonnunquam ad annos durat.

Curatio à clysteribus abstergentibus incipiat, ut ex melle paratis; corpus præparetur syrupis similibus, dein ad ipecacuanham confugiendum, scilicet hujus radicis drachmæ duæ cum vel sine oxymelite coquantur in aquæ unciiis quatuor; per noctem maceretur decoctum, & sumatur manè sequenti; postmodum semel atque iterum pro re natâ, die secundâ, inò tertiâ, ejusdem ipecacuanhæ jam coctæ decoctio sumenda, tùm quòd ægri debiliores eam faciliùs ferant. Hæc *Guill. Piso.*

5. *Diarrhœa carnosâ* Wolfgang. Wedelii *Collect. Acad.* Tom. 3. pag. 588, Peyerii *de glandul. intestin.* exercitat. 1. p. 2. C.

Ad dysenteriam accedit hic morbus, aut potius ejus est sequela.

6. *Diarrhœa variolosa* Sydenhami pag. 97, 94, 83; *A miliarî* Roncalli *Medic.* pag. 151. 153; *Rubeolas subsequens* Sydenh. pag. 122, Morton. pag. 28. A.

Ut ptyalismus adultis in variolâ confluente salutaris est & necessarius, ita in confluente variolâ apud infantes, seu impuberes diarrhœa salutaris est, licet non æquè constanter accedat, & in discretis variolis sit insalubris; in confluentibus etenim hac viâ apud infantes natura se viru varioloso partim exonerat; ast in discretâ non exsuperat illud virus, & tunc tantùm supervenit diarrhœa cùm à frigore suscepto reperiuntur pustulæ, & materia morbifica retrocedit.

Malè locata imprudentium muliercularum opera in sistendâ diarrhœâ, quæ infantibus variolâ confluenti affectis accidit, multa infantium millia letho dedit; secus feliciter perseverat ad finem morbi; è contra in discretâ variolâ diarrhœa superveniens accidit, vel à percussione per frigus externum, vel ob evacuationes indebitè factas, atque illis usu cardiacorum, & regimine conformi opitulandum est, quæ tamen ultra non sunt continuanda, quàm symptomata quæ ex hac percussione processerunt; aquæ itaque stillatitiæ & diascordium indicantur.

Diarrhœa autem non solet ita maturè infantes invadere, ac adultos ptyalismus. Quocumque autem temporis morbo ingruerit, nisi ante sistatur per artem, ea solet singula morbi stadia decurrere: diarrhœa rubeolam non rarò excipit vel etiam ad plures septimanas excurrit post morbi omniumque ejus symptomatum fugam, *Sydenham. pag. 121*, maximè si regimine calidiori morbillosi usi fuerint; hæc autem diarrhœa venæ sectione non minùs sanatur quàm peripneumonia, quæ ab eodem calido regimine quandoque infantes in rubeolæ ipsius decursu aggreditur, cum pustularum retropressionem periculosissimâ. *Sydenham. pag. 122*.

Si in variolâ discretâ ante eruptionem superveniat diarrhœa, illa à saburrâ primarum viarum dependet atque catharticis, ut rheo, myrobalanis, dein verò absorbentibus est impugnanda.

Factâ eruptione in discreta variolâ, diarrhœa est insalubris, atque ope diascordii, theriacæ & absorbentium est reprimenda, secus collaberentur pustulæ, parcè tamen apud infantes narcotica sunt præscribenda.

7. *Diarrhœa acraſtia, incontinence du ventre. L.*

Incontinentia alvi est non frequens, sed intempestiva & involuntaria alvi depositio, qualis accidit pueris dormientibus vel etiam vigilantibus sed invitis, aut sui nimium negligentibus; hic pravus mos corrigitur minis, verberibus, curando ut alvum exonerent antequam lectum petant, cavendo ne nimium cibus se ingurgitent, ne cibus dyspeptis utantur.

8. *Diarrhœa biliosa* Alex. Tralliani, Frider. Hoffmanni T. 2. pag. 165; *Cœliaca* Cœlii Aureliani non Neotericorum. A.

Cognoscitur ex flavedine biliosâ excretorum, torminibus & calore viscerum, siti & siccitate oris, febre sæpiùs adjunctâ, oris simul amarore, linguæ flavedine, causis calefacientibus prægressis, temperamento bilioso, tempestate calidâ prægressâ.

Solvit sæpè tertianam, tritæophyam aliasque febres biliosas, necnon amphimerinam catharrhalem benignam; potus optimus ex sale prunellæ, ex nitro, aquis acidulis, sedatâ febre; affinis est valde diarrhœæ cholerioidi, sed non est inflammatoria.

9. *Diarrhœa arthritica* Musgrave de arthritide anomalâ cap. 4; *Sydenham p. 485*; *Baglivi p. 429. D.*

Est illa quæ spontè arthriticis dolentibus superveniens dolores & tumores pedum suppressit; vel quæ materiem arthriticam ad intestina divertens solitum arthritidis paroxysmum prævertit; vel quæ demùm in

veteri arthritide, ob cruditates labefactato ventriculo, accidit. Hæc ultima est pessima, vino & stomachicis debellanda; quæ à catharticis oritur, ut hypercatharsis curanda, prior verò naturæ sæpius committenda est.

10. *Diarrhœa serosa* Car. Pison. de colluv. seros. *Diarrhœa cerebialis* Gordoni; *Diarrhœa aquosa* Frid. Hoffmanni Tom. 2. pag. 117; *lymphatica* Lambsina. C.

Illa species cognoscitur ex quantitate serosi laticis excreti, non oleosi & pinguis, ut in synthectica; est autem vel critica vel morbosa: critica si morbis cerebri, ut apoplexiæ serosæ, paralyfi serosæ, aliisque similibus superveniat, si leucophlegmatæ, asciti se adjungat, & priores morbos imminuat, modò tamen vires ægri adhuc sint vegetæ; insalubris est, si à materie acri intestina sollicitante & serum sanguinis solvente foveatur, qualem suppeditant cathartica hydragoga.

a *Diarrhœa urinosa*, Haller Physiol. Tom. II. p. 370.

Ea Ischuriæ supervenit: Vide *Transact. Philos. n.* 337; *Pechlini Obs.* II. 51; *Rhodii Cent. II. Obs.* 90 & 84; *Groeneveldt de tuto cantharidum usu* p. 171.

11. *Diarrhœa purulenta* Benedict. Sylvatic. cent. 2. obs. 86; *Frider. Hoffmanni* Tom. 2. pag. 174. obs. 3. C.

Illa sequitur suppurationem in mesenterio, periodicè recurrit, faaniem purulentam, quandoque sanguinolentam fundit à quâ æger levatur.

12. *Diarrhœa Chiliensis*, Feuillée, obs. vol. 2.

Illa species sedem habet potissimum in intestino recto; Chiliensibus est endemica; principium ejus est recti inflammatio: signa sunt febris acuta, tensio podicis, dejectio frequens.

Curatur clysmatis ex decocto solani, quod officinali nostro affine est, scilicet solanum chenopodii folio, acinis luteis.

13. *Diarrhœa colliquativa* Riverii; *Synhexis* Dodon. pag. 102; *Fluxus colliquativus* Sennerti; *Diarrhœa atrophicorum* Junkeri; *Diarrhœa synthetica* Græcis: *Ægri Synthetici*. C.

Duplex est hujus varietas; vel enim exacerbantes malignas febres comitatur, ut amphimerinam malignam, & cum summâ virium prostratione; liquidissimas, nigricantes, fuscas & foetidissimas, putres, oleosas, materies eliminat; unde citò emaciatur æger & exhauritur. Vel amphimerinam hecticam purulentamve ut phthificam sibi habet adjunctam, & excrementa pinguedine fusâ, putri, liquidâ diluuntur ob summam acrimoniam ex qua liquatur totius corporis pinguedo, unde emaciatio, prostratio virium & mors inevitabilis. In dysenteria epidemicâ boum vidi sæpè materies ejectas velut oleo supra affuso obvolutas: unde hæc animalia citò emaciabantur.

14. *Diarrhœa verminosa*; *Diarrhœa à vermibus* Sennerti; *Larvæ conicæ in fecibus*, Journ. de Medec. Juin 1751 p. 340; *Vermiculi hexapodes*, ibid.

ibid. Janv. p. 33 à D. Bonté : non sunt vermes qui hanc diarrhœam excitant.

Cognoscitur ex signis verminum , lumbricorum , aliunde repetendis ; potissimum odore proprio anhelitus in infantibus ab lactatis , ex vermium dejectione , ex fecibus griseis , morfibus intestinorum ; curatur cathartici pro ætate diversis , modò vires finant , secus absorbentibus & anthelminticis.

15. *Diarrhœa à dentitione* Sennerti. Vide vomitum à dentitione. A.

Qui in dentitione diarrhœâ laborant infantes , ii minus convelli solent quàm quibus alvus est adstricta ; huic autem diarrhœæ sæpè junguntur signa lumbricos designantia.

16. *Diarrhœa ab hypercatharsi.* Sennerti. A.

Ea est quam venenum catharticumve inopportunè assumptum excitat : Cathartica fortiora sunt vel per se , ut colocynthis , scammonium , veratrum , esula &c : vel respectivè ad eos quorum viscera sunt tensa ; ficca , irritata , non sufficienter remollita , etiamsi benè constitutis conveniant , ut jalappa , senna : atque sic inopportunè præscripta in venenum abeunt.

Illa præceps & torminosa diarrhœa curatur aqua pulli , oleo amygdalarum , fomentis , & cùm vires sunt nimis prostratæ laudano , diafcordio , non secus ac choleram curari diximus. Zeilanenses ab usu schini , cujus fructus *diavull* dicitur , huic speciei sunt obnoxii. *Flora Zeilan.*

17. *Diarrhœa choleriodes* Junckeri Tab. 135 ; Nenteri pag. 401. A.

Hanc magna tormina , dolores , & febris inflammatoria comitantur : huic ansam præbent apud puerperas iracundia , lochiorum suppressio , unde puerperæ huic obnoxie sunt ; potus verò frigidus , in his circumstantiis lochia sistens , morbo ansam præbet.

Curatur phlebotomiâ , clysmatis laxantibus , potu oleoso , diluente & anodynis.

18. *Diarrhœa adiposa.* *Grasfondure* Gallis. *Moltengrease* Anglis. Haller Physiol. T. I p. 42. A.

Ex synochâ ab equitatione violentâ funditur adeps , & partim in venas resorbetur , ubi copiosus cum sanguine mixtus ipsi viscositatem magnam concilians , partim in intestinorum cavum defluit , & feces quasi butyro fuso involvit ; differt à colliquativâ quòd sit sine hæticâ.

Cuidam post sectas mariscas supervenit fluxus materiæ spermati ranarum simillimæ , quæ ad decem libras ascendebat referente *Greisellio* , *Collectio Academic.* pag. 15. Tom. 3.

19. *Diarrhœa lactentium.* *Dévolement des enfans de lait.* L.

Est dejectio pluries in die repetita & liquidior quàm solemne est lactentibus , ut quinquies , sexies , octies in die ; procedit ab apestiâ , si excrementa sint frustis alimentorum mixta , ut pultis , carnis , fructus , cupediarum &c : si sint chylosa , grisea , caseosa , lactea , grumosa ;
maximè

maximè si nutrix lactis inopiam pultibus solidisve, cibis maturius exhibitis, vindicet.

Quomodo differat à diarrhœâ dentitionis, signis propriis dentitioni definiendum est; maximè fecum virore, gingivarum pruritu, calore, dolore hæc ultima species dignoscitur.

Curatur sublatis principiis, suppressis pultibus, cupediis, cibis solidis; clysmata ex aquâ præmittantur; purgetur infans syrupo de cichorio cum rheo alternis diebus, hujus syrupi uncia una pro dosi est, dein absorbentia & stomachica adhibeantur, ut confectio hyacinthina, oculi cancrorum, corallia præparata.

20. *Diarrhœa febricosa* Mortoni Pyretol. pag. 75, 80, 135. A.

Est species pendens à veneno febrium intermittentium latente quæ ideò ope kinkinæ curanda est.

21. *Diarrhœa pleuritica* Sydenham. pag. 99; Baglivi pag. 37. A.

Fluxus alvi in pleuritide sunt perniciosi, quo in casu bolum sequentem præscribit *Baglivus*, scilicet requiei Nicolai & stibii diaphoretici scrupulum unum; fluxuque sedato, si opus sit, phlebotomia imperatur; ideò diarrhœa nocet pleuriticis, quia tùm sudoris, tùm anacatharseos materiem ad intestina divertit & sic naturæ conatus criticos turbat.

XVII. CÆLIACA; *Cæliacos pathos* Aretæi; *Ventriculosa passio* Cælii Aureliani Lib. IV; *Passio cæliaca* Recentiorum; *Passio cæliaque*. *Cæliacus affectus* Celsi videtur colica periodynia ventriculi; adeoque à cœliaca recentiorum diversissimus; *Ægri cæliaci* Græcis.

Hujus character obscurus est, nisi cum neotericis ex albedine dejectionum desumatur, quod indicavit *Aretæus*.

1. *Cæliacâ chylosa* Aretæi; *Diarrhœa chymosa*, Tralles de opio.

Est profluvium liquidi alimenti inconcocti chronicum, cœliacus morbus dictum; in hoc propter debilitatem virtutis digestivæ, alimentum semicoctum relinquitur, in pravum mutatur & colore & odore, & consistentiâ; albus est enim bile privatus color; olida excernuntur & lutulenta; strident intestina, flatus erumpunt asperi, dolor ventriculi gravis est, punctiones referens, debilis & macilentus æger redditur; longissimum, periodicum & difficulter curabile vitium. *Aretæus*.

Nullus est inter Neotericos qui hunc morbum ritè observasse videatur: bile deficiente excrementa quidem albescunt, sed alvus adstringitur, ut in aurigine.

2. *Cæliaca purulenta*, *puris profluvium* Lambsma flux. ventris cap. 7; *Hæmorrhœis alba* Reisellii Collect. Acad. Tom. III. p. 15. C.

Coxæ apostema neglectum tribus alvi dejectionibus unâ nocte evanuit: *Miscell. Natur. Curios. Decad. 2. p. 82.* Abscessûs cubiti pus jam maturum fluxu ventris effudit: *van Swieten comm. tom. 1. pag 706.*

Differt à diarrhœâ colliquativâ colore & periculo; cœliaca enim purulenta salubris est sæpius, diarrhœa colliquativa lethalis. Pus quandoque ex pectoris absces-

abscessibus, alias ex abscessu ventriculi, mesenterii, intestinorum, uteri procedit. Vide Meibomium de abscessibus.

Pleuritidis pus per alvum expurgari vidit Bartholinus Epist. cap. 4. epistol. 87; Septalius animadv. lib. 6. par. 127; Valeriola lib. 4. obs. 10. idque non infeliciter; vix autem nisi à prægressis dignoscitur pus alvo excretum à muco puriformi: Sanatur terebenthinæ usu.

3. Cæliaca mucosa; Fluxus alvi puriformis, Lambsina fluxus ventris cap. 7. pag. 87; Mucosa dejectio pro pure habita, Fernel. Pathol. 6. cap. 10. Mucosa diarrhæa puriformis & torminosa Freind Hist. Med.; febre etiam comite, van Swieten comm. tom. 1. pag. 707. C.

4. Cæliaca lactea, Hoffmann. disquisit. anat. pathol. pag. 212; Smellie Mydvifri pag. 420; Jul. Offray Essai de pratique n. 28. de lacte lochiali.

XVIII. LIENTERIA; Leienteria Græcis; Laxitas intestinorum Celsi lib. 4; Lienterie. Ægri Lienterici.

Charaacter. Alimenta parum aut vix mutata per alvum ejiciuntur & simul statim à deglutitione vel parvâ interpositâ morâ dejectio excitatur.

Lienteria videtur diarrhææ species, vel gradus, non verò genus distinctum, aut ad summum, ut notat Paulus Ægineta, coeliacâ non nisi gradu differt. Mirum est Antiquos nullam aliam ejus causam agnovisse quàm lubricam & lævem intestinorum superficiem, quasi alimenta proprio pondere intestinorum anfractus possent superare, nec vi trusivâ indigerent ut foras pellerentur.

Sublimatum corrosivum ad drachmam unam assumptum ab homine escharam nigram abstulit ab intestinis, nec valvulas delevit: fictitiam esse hanc in lienteria deletionem puto, ut & cicatricem orificia secretoriorum obturantem, quam dysenterix succedere quidam putant: ut manus & digiti nucleum argillamve lubricam exprimunt, ita massam excrementitiam emollitam ejiciunt intestina, velocius quidem in ratione lubricitatis & fluxilitatis massæ, nec non velocitatis contractionis, adeoque eorum irritabilitatis.

1. Lienteria ex ulcere ventriculi. Foresti l. 22. obs. 30. C.

In hac ventriculus ab ingestis irritatus ea continuò per pylorum in intestina expellit, hæc verò facilè irritabilia propellunt ulterius. Hæc species fuit curata abstergendo ulcus per aquam mulsam, decoctum hordei, dein consolidando cum decocto radicis symphyti, terrâ Lemniâ &c.

2. Lienteria spontanea; Lienteria primaria; Lienteria ex irritatione stomachi Gabelchoveri Cent. 2. obs. 41.

Similem vidi in puerulo trimo, qui excrementa liquida omninò summa cum celeritate post assumptum jusculum ejiciebat; ex siti, calore, & sensibilitate ventriculi inducebar ad præscribendas aquas acidulas Alefenses, quibus sanatus est. Gabelchoverus per serum lactis aliaque temperantia ægrum suum sanavit. Hecquetus verò in hoc casu narcotica ut theriacam recentem præscribit.

3. *Lienteria scorbutica* Barbette Praxis, Etmuller. de expulsiōe læsa. C.
Hanc inducit irritatio facta stomacho à succo gingivarum sanioso, foetido; ventriculū molestante, concurrente laxitate pylori, & dilutione pastæ chymacæ, uberique feri intestinalis secretionē: præmissis levibus catharticis ex cassiâ, tamarindis, lacticia cum absorbentibus ut cretâ, terrâ lemniâ, conveniunt.

4. *Lienteria aphthosa; Diarrhœa ab aphthis*, Tralles de opio. C.
Ab aphthis non solum os, sed etiam ventriculū inficientibus & ad expulsiōem sollicitantibus oritur.

5. *Lienteria secundaria* Hippocratis. C.
Ea est quæ longam dysenteriam, diarrhœamve subsequitur; alimenta cum deglutiuntur borborygmum edunt, quasi, ut aiunt ægri, in puteum delabentur; citò verò post excrementa liquida serosa foras ejiciuntur; ægri transfluentes materies non percipiunt, sive debilitate obruti non attendant, sive sphinctere ani laxato, non advertant.

XIX. TENESMUS; *Tenesmos* Græcis, à *teino*, tendo; *Tenafmo* Gordoni & Gilberti; *Tinesmus* & *tenesmus* Nicol. Pisonis; *Dendruipleed* Batavis; *Perse* Indis; Gallis *envie d'aller, épreinte, tenesme*.

Character. Ejectio mucosa pauca, cum magna egerendi, eaque assiduâ cupiditate, conatuque ipsi proportionali.

Principium est irritatio continua intestini recti.

1. *Tenesmus spontaneus* Hippocrat. de affectibus; *Tenesmus biliosus* Bianchi histor. hepatis; *A pituitâ falsâ* Rondeletii; *Ab acidâ* Etmuller. B.

Pendet à materia acri, biliosâ, vel in podicis glandulis à sanguine secretâ; vel à canali intestinali huc delatâ, podicemque irritante, inflammante.

Hoc symptoma dysentericæ ferè constanter assidet, imò post usum catharticoꝝ tum fortium, tum aquarum mineralium quæ frequentem dejectionem proritant, inducitur.

Stipatur autem ineffabili & molestissimâ desidendi cupiditate; quid paucum, mucosum, biliosum, quandoque subcruentum summâ vi excernitur; quo elapso dolor cupiditatem sequitur, eâ tamen multò tolerabilior. Hic, ait *Hippocrates*, alvum madefacere, pinguibus illinire ac lævigare convenit, quæ intus sunt lenibus catharticis subducere, calidâ corpus lavare, &c.

Profunt clysmata ex oleosis, decoctis omaforum, lacte, butyro insulso; intus diluentia, laxantia, cassia, tamarindi, & noctu narcotica.

2. *Tenesmus à calculo vesicæ* Bonet. *A dysuria* Bonet. Sepulchret. obs. 30. *A vesicularum seminalium phlegmone* Car. Pison. C.

Inflammato vesicæ collo, sphincter ani phlogosi afficitur, inde tenesmus calculosus molestans usquequo calculus extractus sit. Sedatur semicupis, sapone intus sumpto singulis diebus ad drachmas duas, narcoticis.

3. *Tenesmus Indicus* La Mettrie, Institution. Medic. n°. 109. *Perse* vulgò. An bicho Brasiliensium?

Tenes-

Tenesmus ille chronicus est, Indis familiaris.

4. *Tenesmus ab ascaridibus* Sennerti. L.

Ascaris est reptile teres fusiforme seu utrimque acuminatum, anum habens in medio ventre, annulis distinctum, album; habitat in extremo podice. Numerosæ ascarides cum fecibus sæpè excernuntur. Tenesmus ille pruriginem inducit in podice horis potissimum vespertinis in lecto; flatibus & fecibus emissis sedatur, sed singulis diebus revertitur.

Curatur oleo rutæ, unguento mercuriali in anum immixtis. Intus verò profunt anthelmintica, cathartica, decoctum radicis filicis maris. Equi in podice gerunt alterum etiam insectum, sed diepteron, quod est *æstrus ani equorum* Faun. Suec. n°. 1028. illa insecta ano insident instar hæmorrhoidum cæcarum.

5. *Tenesmus hæmorrhoidalis* Nenter. Tab. 114. L.

A mariscis quandoque irritatur podex, potissimum si internæ sint, & datur sensus molestus quasi nuclei persicæ ano intrusi. Hic est tenesmus quem experiuntur quandoque gravidæ, qui ipsis funestus est, si vehemens, nam abortum inducit.

Curatur auxiliis generalibus, phlebotomiâ, diluentibus; topica verò sunt fomentum ex lacte, vitellis ovorum, decocto florum meliloti, sambuci, chamæmeli, croco.

6. *Tenesmus ulcerosus* Boneti Polyalthæa; *Tenesmus legitimus* Nicol. Pisonis de morbis cognoscendis l. 3. C.

Veteres contendunt verum tenesmum fieri ab exulceratione podicis, cæteros nothos appellant, verum non satis adhucdum constat ab ulcere quemquam excitari tenesmum. Vidi pluries fistulas ani sine tenesmo; mucus expressus pro pure forsan imposuit. Vide curam apud *Pisonem*.

7. *Tenesmus à carcinomate* Bonet. Sepulchret. obs. 30. titulo 4. C.

Carcinoma inter vesicam & rectum hanc speciem excitavit ab acri ichore rectum vellicante.

8. *Tenesmus dysentericus* Sennerti, Boneti Sepulchret. obs. 30. tom. 1.

Ille tenesmus est symptoma dysentericæ assiduum & præterea sine dysentericâ comitem habet ejus principium, scilicet intestinorum tenuium phlogosim, ut notat *Bonet. obs. 30.*

9. *Tenesmus à Scybalis; Constipatio; la constipation.* L.

Qui lacte pro omni alimento vescuntur, crassa, albida, & dura quandoque scybala in recti marsupio colligunt, ad quæ ejicienda superveniunt conatus tenesmodes cum cupiditate ita urgenti ut nisi citò feratur auxilium in syncopem delabantur. Chirurgus digitos oleo unctos intrudit in podicem, imò quandoque forcipes quibus dura hæc scybala diffingat & foras extrahat; parturitioni similis est hæc dejectio; cæterum alvi constipatio quæ non nocet, nec molestat, inter morbos non est magis referenda quàm suppressio sudoris aut muci narium, seu mundities.

Ægra quædam per quatuor menses nec mingebat, nec alvum exonerabat; nec sudabat; frustra præscriptis sero lactis, jusculis diluentibus, oleosis, de-

num ea sanata est balneo frigido per octo dies iterato ex suasu *Clariss. D. Chaptal D. M. M.* qui eas suppressiones auctæ nimium diaphoresi insensibili tribuebat.

10. *Tenesmus orientalis*; *Ulcus & inflammatio ani* Guill. Pison. cap. 14; *Teico araiba* Brasiliensis: *Bitios* Angolensium; *Doenca de Richo* five *Bicho del culo* Lusitanis.

In Angolâ aliisque fervidis plagis antiquitus viguit, deinceps in Brasiliam serpsit. Vel dysenteriam malè curatam sequitur, vel est primarius; iste incipit à dolore quandoque pruriente, dein intenso, atroci, cum constipatione ita ut feces induratae non nisi cum summo cruciatu egerantur, imò non egeruntur; hinc febres, vigiliæ, lassitudines, nausea, capitis imprimis dolor & ardor. Quandoque verò initio latet sub spontaneâ lassitudine, capitis & membrorum doloribus, insomniis, inappetentiâ, caliditate corporis, pulsu celeri & inæquali & tantum aliquo pruritu ani aut inani alvum exonerandi desiderio; hinc fit ut in omni intestinorum affectu Medici de ani statu percunctentur, & Empirici visu & tactu, imò limonum affricu has partes tentant & explorant. Differt à mariscis gravi capitis dolore, nec non quod ani ostium latè hiet, & quod sæpè mortem & quidem confestim adferat. Anus latè diductus cloacæ instar livido & plumbeo colore squalet, dein sanguis, pus egeruntur, quandoque cum vermiculis. Demum est incendium & corruptio ani cum ulcere depascente sine vel cum sanguinis fluxu dolorifico, tempore imprimis æstivo grassante.

Prævertitur refrigerantibus, antiseptis, clysmatis, inunctionibus, lavacris; balneis, subfumigiis perpetuò insistendum; phlebotomiæ non negligantur; si vires non finant, tunc cucurbitulae infra dorsum affigantur, clysteres consolidantes adstringentes qui narcotica recipiant; dein usurpetur dilutum ex cerâ, aquâ rosarum, saccharo rubro, ovi albumine, lacte & opio concinandum, quod ope lintei in anum profundè immittatur; si verò pars attactum reformidet, suffimenta emollientia & siccantia instituantur; victus sit refrigerans & roborans; irritantia cane & angue pejus declinanda; si vermiculi à putredine orti appareant in parte affectâ, ii oppugnandi unguento quod pulverem amarum & cinerem tabaci admittat.

Nihil autem frequentius est vermibus apud Brasilianos; illi ob calorem in ulceribus omnibus generantur; illi non solum ano & intestinis sunt familiares, sed in ventriculo, folliculo fellis, utero, quin in ipso corde eos invenit *Piso*: qui cardialgias, deliquia animi, palpitationes, dentium stridores & horrores nocturnos inferunt, illis medentur vermifuga, potissimum syrupus tabaci, citrea, & aurantia, &c.

Apud Angolenses viget idem ferè tenesmus, eo discrimine, ut ferunt, quòd stipetur alto mœrore, magnâ cephalalgia, astheniâ crurum cum acris doloribus, oculorum tantâ intumescentiâ ut exorbitare videantur; huic morbo sæpè succedit Beriberia.

Frequens est apud Lusitanos Brasili incolas tenesmus magnâ podicis, rectique inflammatione stipatus, cum cephalalgia, torminibus & cupiditate des-

dendi,

dendi, magno podicis ardore & sæpius febre, inde si negligatur morbus, ulcera podicis vermibus scatentia formantur. Prophylaxis exigit ut podex sæpius aquâ eluatur.

Therapeia. Pluries in die vapor decocti limonum cum pauxillo salis marini est podice excipiendus, pessaria ex frustulis limonum in anum immittenda; initio hoc remedium sæpius sufficit.

Si ulcus adfit, pulvis pyrius in aquâ rosarum vel plantaginis diluatur, & linteam hac aquâ madidum podici applicetur, præmissis vapores ex decocto limonum.

A phlebotomiâ abstinendum est, licet febris adfit, sufficit clysmata initio anodyna & in fine deterfiva adhibere. *Vide Dellonium Voyage aux Indes Orientales.*

O R D O T E R T I U S.

S E R I F L U X U S.

HOc nomine comprehensos volo fluxus quosvis nec cruentos nec alvinos, sed vel mucosos, vel urinosos, purulentos, lacteos, aquosos, lymphaticos: horum alii ex cutaneo, colo ut ephidrosis; alii ex naribus, ut coryza, phlegmatorrhagia; alii ex oculis, ut epiphora; quidam ex ore, ut ptyalismus; ex pectore, ut anacatharsis; ex genitalibus, ut leucorrhœa, gonorrhœa, enuresis, diabetes oriuntur, quem ordinem sequi mihi visum est.

Horum maxima pars vi retentrici imminutæ debet adscribi, quippe ad hos fluxus producendos vis expultrix consueta major non requiritur, sed tantum respectivè major ob resistantiæ imminutionem absolutam. In hoc verò minus rectè sentiebant Methodici, & errant etiam plures Neoterici qui omnes effluxus laxitati sphincterum vel vasorum ruptioni, rosioni, debilitati adscribunt, cum plurimi sint ad quos conatus veluti tenesinodes requirantur, adeoque vis expellens consuetâ intensior.

Nec minùs à vero aberrant qui pro horum morborum principio semper colluviem serosam, lympham exundantem assignant, cum tamen ex seri effluxu ad ejus in sanguine exundantiam non valeat consequentia: senes mucum, pituitam frequenter à faucibus, naribusve ejiciunt; eos phlegmaticos esse, seu humido scatere si concludas, alter pari jure eos sero expurgatos & exsuccos esse pronuntiabit: certè in causa morborum genericâ ratiocinii severitas est observanda, cum error in classe admissus toties multiplicetur quot sunt genera, species, & individua. Si quis pro causâ fluxûs in genere vasorum solutionem v. g. admittat, cum nihil possit esse sine suâ causâ, nec possit deesse positâ suâ causâ, necessariò sequitur nullum posse dari effluxum per vasa integra, scilicet per oscula excretoria vasorum; neganda sunt saltem

italia dari in vasorum systemate oscula, quod quantum repugnet quotidianæ autopsiæ nemo non videt. Si laxitati sphincteris ani, valvularum intestinalium, superfici ei lævitati tribuendus sit tanquam causæ suæ omnis alvi fluxus, ut credebant plurimi, sequeretur in omni alvi fluxu curando convenire adstringentia & roborantia, quod quàm periculosum foret in dysentericis, inflammatoriis, tenesmodeis quisque paululum cordatus perspicit.

Sint duæ vesicæ, una major, altera verò minor, sed sibi similes quoad figuram, elasticitatem, eodemque fluido repletæ, ita constructæ ut fluidum suum per ureteres admittant & per urethram emittant: si utraque compressa vel contracta fuerit, quantitas effluxura ex unâ respectu alterius erit necessariò in ratione amplitudinis orificiî emissarii & velocitatis fluidi intra emissarium conjunctim, quandiu sufficiens erit admissio liquidi ad fluxum continuandum.

Quantitas itaque ex minori effluens potest esse æqualis quantitati effluenti è majori, etiam si emissarium duplo, triplo minus fuerit, tùm quia velocitas, tùm quia duratio effluxûs tantumdem major est, ergo à quantitate effluxûs ad orificiorum magnitudinem nulla datur consequentia, nisi velocitatum respectus habeatur.

Velocitas cujusvis liquidi est ut radix facultatis seu potentiæ illud premensis, aut quovis modo exprimentis, norunt aquileges; quæcumque sit potentia vesicam comprimens, constringens, sive muscularis vesicæ inhærens, sive gravitatis ipsius fluidi, sive expansiva, sive à pondere ambiente, ut dupla, triplave velocitas fluido impertiatur quadruplo noncuplo major requiritur potentia, nullâ habitâ orificiî emissarii ratione, ita ut si pondere quadruplo prematur vesica, sive majus, sive minus fuerit ejus emissarium, velocitas effluxûs sit duplo major; ergo à velocitate fluidi ad magnitudinem emissarii non valet consequentia contra quam sentiunt hydraulices ignari.

Quoniam possibile est ut vesica quæ duplo, triplo majorem continet fluidi molem, nec emissarium majus, nec potentiam comprimentem majorem habeat, adeoque non majorem in fluido exeunte velocitatem; fieri potest ut major sit quantitas seu plethora fluidi, & tamen non major sit, imò minor effluxus, ergo à plethora ad effluxum majorem non valet consequentia: errant ergo qui plethoram pro causâ cujusvis effluxûs in genere assignant.

In fluxibus intermittentibus, quantitas effluens intra datum tempus est proportionalis & numero recursuum effluxûs, & durationi singulorum recursuum, si cætera sint paria, adeoque exiguus licet sit effluxus intra minutum, si tamen pluries in die, vel in mense recurrat, & per plura minuta vel per plures horas quilibet recursus perseveret, major fieri potest fluidi jactura quàm per uberiores qui rariùs revertitur & minori tempore definit.

Facultas vitalis docente experientia collabitur, cùm vasa eo usque deplentur ut eorum parietes flaccescant, ita ut cùm necessaria ad sanitatem & robur detrahatur sanguinis còpia, quò plus detrahitur sanguinis, eò majus vitæ immineat periculum.

Ex uberiori five lymphæ five cruoris effluxu vasa flaccescere certum est, adeoque facultatem vitalem minorem evadere consequens est, hinc fit ut ex hæmorrhagiis, diarrhœis aliisque effluxibus, in homine non plethorico accidentibus, robur omnium facultatum à vi vitali pendentium imminuatur.

Rubet facies quatenus cruor sufficienti vi pellitur à corde in cutanea vasa, superatis eorum vasculorum resistentiis, superatâ earum vi elasticâ, quâ continuò constringerentur, ni obstaret vis immixti cruoris: ergo imminutâ à sanguinis aut feri effluxibus immodicis facultate contractivâ cordis, pallore suffundetur facies.

Calor respondet particularum ignearum extricationi & actioni, illæ verò extricantur & agunt à vi circulationem promovente & vasorum cum fluidis attritum excitante, si itaque à fluxibus immodicis vis cordis imminuatur, calor in partibus potissimum extremis debet decrescere, seu frigescant extrema.

Cùm robur seu potentia motrix in homine imminuitur, mutatur consuetudo virium distributio, & ad organa vitæ minus necessaria, minor, ad cor verò & pulmones movendos major distribuitur virium quantitas, urgentiori etenim est occurrendum; hoc cernimus fieri in febrilibus morbis, artus enim multò magis debilitantur quàm organa vitalia.

Simile quid in profusis sanguinis fluxibus observamus, in quibus cùm ad eam debilitatem artus deveniunt ut è loco vix moveri queant, interea non tanto gradu debilitatur, pulsus imò pulsationes paulò frequentiores evadunt aliquando, & sic quod ipsis deficit ex parte plenitudinis, aliquatenus ex parte velocitatis compensatur.

Pulsus itaque in longis effluxibus minorem, mollioremque evadere, simulque solito frequentiore, malum est signum; quippe quod indicat facultatem vitalem in angusto esse & vitæ periculum imminere.

Qui robore gaudent nec moralibus periculis perturbantur, illi omnes suas actiones constantius, & æquabilius exercent; qui verò debiles sunt, aut in periculo versantes animo perturbantur, non nisi tremulos & inæquales motus exerunt; hinc patet ratio cur hominibus, quorum facultas vitalis à profusis fluxibus est valde imminuta, & mens terrore percussa, pulsationes sint inæquales, intermittentes, pejus est si mente non consent.

A mœrore digestionem languere, vitari ingesta non satis citò digesta, omnibus notum est: verum in longis ægritudinibus mœror mentem occupat, cùm vires vitales fatiscunt, & periculum vitæ imminet, maximè si elasticitas solidorum labascit; non mirum est itaque si in morbis evacuatoriis, potissimum chronicis, digestiones vitentur & stomachi functiones, ut fames, langueant, unde mala plurima subsequuntur.

Omnis effluxus pendet à vi fluidum exprimente majori quàm est fluidi & sphincterum illud retinentium resistentia; quam propositionem mechanices principiis adeò congruam noverant veteres Medicinæ Patres & contemnunt Neoterici. In effluxibus activis, quales sunt plurimi, vis expellens solito

lito major est, nec potest diutius exerceri, quin sphincteres elongentur, seu quin fibræ circulares vasorum diutius elongatæ & distensæ retineantur: atqui docet experientia chordas fidium quæ diutius extensæ retinentur, non ita citò, nec unquam deinceps etiam si sibi relictæ pristinam brevitatem recuperare, quod accidisset si brevi tempore tantùm distractæ fuissent, ergo in longis fluxibus vires retentrices & contractivas sphincterum, fibrarumque circularium imminui consequens est.

Imminuto fibrarum circularium robore, orificia ab eadem vi applicata magis hiare debent, adeoque eadem vi expultrice applicatâ major debet, cæteris paribus, aut facilius fieri effluxus: hinc fit ut post longas dysenterias, alvus laxa evadat, ut post longas dysurias vix possit contineri urina, ut post multos partus diductâ vaginâ uterus prolabatur, post longam diarrhœam rectum intestinum puerulis procidat &c. Non mirum itaque si superatis morbis evacuatoriis acutis, roborantia, tonica, adstringentia, quæ tonum augeant, restituant, sunt necessaria, licet in acuti morbi vigore fuissent noxia.

In morbis evacuatoriis acutis vis expultrix est ut plurimum absolutè major quàm in sanitate, quia facultas est irritata à mole aut acrimoniâ materiæ morbificæ, adeoque requiruntur laxantia, lenientia, anodyna & evacuantia, quæ vires nimis auctas minuant, & materiem morbificam eliminant: verùm in chronicis & passivis fluxibus vis retentrix seu solidorum elasticitas est imminuta, robur vitale deficit, adeoque tonica, adstringentia, roborantia indicantur, & quoniam facultati vitali periclitanti ante omnia succurrendum est, analeptica, restaurantia, cardiaca sunt in usum vocanda, fluidis effœtis, vappidis, nimium aquosis sua activitas, spirituascentia, ut aiunt, nativæque restituenda viscositas, & semper ea sunt eligenda quæ cæteris paribus vim digestivam minorem exigunt, ut digerantur, seu quæ sunt coctû faciliora, gustui & ventriculo gratiora, atque materiæ morbificæ corrigendæ simul aptiora.

Sit homo v. g. diarrhœâ ferossâ exhaustus, ea debent eligi cathartica quæ minori virium dispendio intestina expurgant, ut mitia; sed simul ea anteferri quæ ventriculo & intestinis robur conciliant, ut subadstringentia, quæque ventriculum non subvertant, sed ipsi quàm minimè fieri possit displiceant, aut eorum sapor ingratus, admixtis stomachicis jucundis debet emendari, & eorum finitâ operatione sedantia, cardiaca, absorbentia & stomachica debent in usum advocari.

Rheum v. g., rhaponticum, myrobalani sunt mitia simul & adstringentia, nec non ventriculum roborant, serum acre absorbent; aquæ thermales sulphuræe fibras laxas roborant, serum vitiosum eluunt, expurgant, & vires corporis non infringunt.

Diascordium, pilulæ de cynoglossa fluxus compescunt, adstringunt; terra catechu, cinnamomum, cassia lignea, nux moschata tosta, conservæ rosarum, syrupo cydoniorum admixta palato arrident, stomachum
roborant

roborant & simul adstringunt, adeoque cæteris paribus sunt aliis anteponenda.

Decoctum cornu cervi, gelatinæ aromatibus conditæ, decoctum album Sydenhami, succum nutritium, purum, viscidulum, sine labore stomachi sanguini suppeditant, ergo exhaustis conveniunt.

Lacticia, præmissis catharticis, & diluentibus, acrimoniam fluidorum temperant, coctu facilia sunt, siccitati medentur, visciditatem fluidis dissolutis restituunt; ergo ubi dissolutio alkalescens, siccitas, amphimerina hæctica, purulenta, lues scorbutica, fluxum foveant, ea cæteris præstant.

XX. EPIDROSIS; *Ydros*; *Epidrosis* Hippocrati; *Sudor morbosus*, aut rectius *Sudatio morbofa*; *Sueur*.

Consultius est alio nomine indigitare evacuationem, aut actionem sanam; alio verò morbosam, quàm sub eodem confundere.

Sudor est fluidum cujus epidrosis est evacuatio; epidrosis est ad sudorem quod diarrhœa ad feces, & sudatio ad epidrosim, quod dejectio ad diarrhœam.

Charactèr. Epidrosis est sudatio tum quantitate, tum qualitate, tum intemperativitate notabilis, seu morbofa sudoris evacuatio.

Eandem esse perspirabilis halitus, & sudoris materiem verosimillimum est; sudor ab halitu illo discrepat, ex eo quod conspicui fluidi, non vaporis formâ, eliminetur è cute; halitus verò perspirabilis quantitas est singulis diebus intra sanitatem dimidia ferè assumptorum alimentorum pars; vir mediæ staturæ & ætatis 146 libras ponderans, in cibo vel potu intra viginti quatuor horas assumens circiter quinquaginta sex uncias, duplò uberiorius prandens quàm cœnans, intra id tempus circiter viginti octo uncias perspirat, scilicet duodecim circiter per trientem qui somno impenditur, & sexdecim per duos trientes, qui vigiliæ; à sudore magis immixtum pondus corporis quàm à solâ perspiratione certum est ex experimentis Gorterianis.

Sudatio est proportionalis quantitati materiæ perspirabilis in sanguine contentæ, *velocitati* quâ secernitur, & cutanei coli *calori*, aut laxitati; quæ à velocitate sanguinis adauctâ crescit epidrosis, est activa; quæ à cutis laxitate & feri abundantia fit, est passiva; visa sunt cadavera per aliquod tempus sudorem fundere, eumque frigidum.

Sudor frigidus ubertatem feri perspirabilis, cutisque laxitatem designat; calidus, sanguinis velocitatem & ferositatem simul.

1. *Epidrosis spontanea*; *Sudor apyretos spontè perseverans*.

Ter vel quater observavi homines qui sine causâ evidenti, sine febre, sudoribus, potissimum nocturnis, per menses diffuebat, unde macies, debilitas, inappetentia. Curatur catharticis, acidulis, lacte; sed diu resistere consuevit apud pueros.

2. *Epidrosis scorbutica* Sennert. de signis scorbuti.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

Sudor copiosus scorbuticis etiam mediâ hieme sub levissimis tegumentis erumpit, & cum anxietates simul eos affligere soleant, non cessant illæ, nisi vapores illi pravi per sudores discutiantur; sequitur autem plerumque hos copiosos sudores atrophica.

3. *Ephidrosis febrilis* Boerhaave aphorism. 715; *Sudor febrilis; critica* Hippocr. Sect. IV. aph. 36 ad 62.

Sudor vel est insalubris, vel salubris. Salubris peractâ materiæ febrilis coctione supervenit cum euphoriâ & virium redintegratione; is nunquam initio febris accidit, nec paucus est, nec profusissimus, aut diutius repetens.

Insalubris est tum qui calidus initio accidit, tum qui in decursu morbi partialis tantum est, ut circa caput, pectus, tum quocumque tempore superveniens, si frigidus fuerit.

Post febres exacerbantes malignas quandoque æger in sudores delabitur, à quibus debilitatur, & illi cohibentur, monente Sydenham, si æger lecto non continuo affixus maneat, sed identidem lecto infideat, vel exsurgat; at si vires & fames vigeant, hi sudores optimi sunt, licet foetidi; memini me sudorem moschatum per mensem exhalasse post amphimerinam malignam; simulque salubri boulimo detentum intra hoc tempus vires & corpulentiam amissam recuperasse.

Utilius nihil est ad prohibendos sudores quam tegumenta detrahere, è lecto surgere, aërem frigidiusculum admittere, potu nitrato, emulsionato, frigido amissum reparare.

Vide *Ephemeram sudatoriam* 1^a. Classe. *Hemitritæum*, *ibidem*, &c.

Sudor criticus ex pulsu inciduo præfigitur, ut docet D. Solano.

4. *Ephidrosis syncoptica. Sudor diaphoreticus, seu syncopticus* Nicol. Pisonis de morbis cognoscend. pag. 212.

Is sudor stipatur frigiditate, & vel partialis est, vel universalis.

„ Is evenit, ait Piso, quoniam ea quæ corpora nostra regit natura;
„ quæ Hippocrati est calor naturalis, vel omnino extinguitur, vel proxima
„ est extinctioni, unde laxantur solida, adeoque cutis oscula secretoria; in-
„ tereadum à cruore frigido & veluti coagulato serum ubertim separatur,
„ & sic per cutem frigidam exsudat, facultate retentrice illud continere non
„ valente. “ Hunc sudorem comitatur pulsus parvus, rarus, formicans, faciei color, qualis est mortui, foedus, pallens, desperatio, animi angor, jactatio. Videtis an syncope sit, an verò cardialgia quæ sudorem foveat. De sudore consulatur Sennerti *Semeiotica*.

5. *Ephidrosis hæctica*.

Est symptoma phthiſeos, tabis; hæcticæ amphimerinæ in phthiſi; sæpè partialis est, & à collo, capite, thorace potissimum promanat, noctu post paroxysmum.

6. *Ephidrosis exanthematicum* Frid. Hoffmann. Tom. 2.

Est sudatio quæ rubeolam, purpuram, miliarem, similesque exanthematicos morbos comitatur; acidum redolet in miliari; in nullo morbo est subito aëris

aëris frigidi interventu cohibenda ; si diebus criticis accidat , modò vires non exsolvat , salutaris est.

7. *Epidrosis febricosa* ; *Triteophya elodes* Græcis. *Febris sudatoria* , vel *diaphoretica* Torti de febribus libr. 3. pag. 126 & 187.

Fraudulentior est ea febris intermittens , vel remittens , quæ nullo præcedente pravitate indicio , ægrum invadit more solito cum frigore & horrore , cui succedit calor , & statim sudor aliquantulum præcox , qui equidem febrem videtur primo aspectu alleviare , sed reverâ post illum potius intenditur febris quàm remittitur , imò eò fortior videtur , quò copiosior est sudor.

Hinc potius longitudo morbi significatur vulgò quàm mors , sed in hoc morbo paulatim frigesit sudor , & in diaphoreticum sensim degenerat , sudat perpetuò ægrotans , & diffluit undequaque frigido sudore perfusus , sicque perpetuò algens & sudans , sicut cera liquatur , dissolvitur , & deficit ; pulsus celer est , minutus ac debilis ; respiratio fit anhelosa & frequens , dissipantur vires , mens sola lucidissima est , & sentit homo se paulatim mori ; nisi autem illa ipsâ accessione succedat , in proximè futuram tantum protrahitur ; rariùs accidit ægrum algidum sudando fieri , & circa tempus declinationi proximum tenui , frigido & viscoso sudore profundi cum frigore marmoreo , unde cùm tantum metuebatur longitudo morbi , in declinatione succedat mors , quàm facies Hippocratica illicò facta præmonstrat. Præmissis catharticiis & diætâ tenui ad kinkinam est confugiendum.

8. *Epidrosis lateralis* Franci & Schmidii Collect. Acad. vol. 3. pag. 577.

Ille observavit mulierem quæ per totam vitam , excepto graviditatis tempore , quoties sudabat vel arte , vel sponte , nunquam nisi à sinistro latere sudorem profundeabat.

9. *Epidrosis lactea* Ephemer. German. Dec. 2. anno 5 append. pag. 67.

10. *Epidrosis mellea* Rhodii ; *Oleaginosâ* Mollenbroeckii.

Sudor colore & consistentia mellis.

11. *Epidrosis vinosâ* Bartholini.

Sudor colore vini rubri.

12. *Epidrosis viridis* Borelli Cent. 2. Obs. 56.

Sudor colore viridi in axilla.

13. *Epidrosis nigra* Zacuti , Joel. Langelot. Collect. Academ. Tom. 3 pag. 255.

A scrupulo auri fulminantis sumpto oriebatur , observante *Langelotio*.

14. *Epidrosis lutea* Hildani , Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 257.

Ab usu auri fulminantis in hemiplegiâ scorbuticâ vidit *Langelotius*.

Ab usu Rhei *Christ. Mentzelius* , Collect. Acad. Tom. 3 pag. 255.

15. *Epidrosis urinosa* Salmuth. L. 2. Obs. 82 ; Haller Physiol. Tom. II. p. 371.

16. *Epidrosis cruenta* Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255. *Schwencke Hæmat.* 130.

In scorbuticâ sanguineum sudorem vidit *Langelotius*.

In adolescente sudor axillarum colorem cinnabarinum referebat : *Hoffmann*;

17. *Ephidrosis cerulea* Wincler. *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 263.*

In epilepsiæ paroxysmo faber lignarius sudorem cæruleum ex hypochondrio dextro fundere visus est à *D. Winclero* & à *Mogio*.

18. *Ephidrosis à saburra*.

Est sudatio quæ a nimio cibo sumpto, potissimum à cœna lautiori & somno citius eam subsequente, procedit, & hic est sudor à saburrâ crudâ. Altera est ephidrosis à saburra putri; sudor multus in somno factus absque causa manifesta corpus uti nimio cibo significat, ait *Hippocrates*; si verò cibum non accipienti id accadat, corpus evacuatione indiget : *Aphor. 41. Sect. IV.* : portentosam ephidrosim, quæ intra diem ad 40 libras assurgebat, à saburra verminosa productam observavit *Ill. Marteau de Grandvilliers Journ. de Med. Juill. 1762 p. 29* : hæc ultima cardiacis cessit.

19. *Ephidrosis acida*.

Symptoma miliaris, rachialgiæ vegetalis, ephemeræ lacteæ, & amphimerinæ verminosæ.

20. *Ephidrosis arenosa*, Haller *Physiol. L. 12. pag. 40*; à sale crystallisato Tronchin de Colica Pictonum; Leeuwenhoeck *Trans. Philos.*

Hydronosus Foresti, vulgò *suette*, ad hanc Classem attinet, si sudor in hoc morbo sit præcipuum symptoma, non verò febris, ut in *ephemera sudatoria*, vel eruptio miliaris, ut in *miliari sudatoria*, quibus nomen *suette* etiam vulgò tribuunt Neoterici. Sudorem esse potissimum symptoma in morbo quem sub eodem nomine descripsit *Clariss. de Meyserey* verosimile est, cum pyrexiam fere nullam observarit, sed clarior & magis distincta hujus morbi requiritur notio ad genus hydronosi stabiliendum, si à prioribus morbis discrepet.

XXI. EPIPHORA; *Delachrymatio* Plinii; *Rheuma ophthalmorum* Galeni *Definit. Med. Epiphora* Galeni 4. de locis cap. 5; Tralliani lib. 2. cap. 1; Pauli lib. 3. cap. 12, &c : *Oculi lachrymosi*; *Illachrymatio*; *Lachrymæ morbosæ* Gorræi; *Lippitudo serosa* Ettmulleri pag. 297; *Larmoyement*.

Charaacter. Humoris ut plurimum serosi uber & constans ex oculis effluxus. Fons potissimus est glandula lachrymalis supra oculum externè sita, cujus ductus excretorii ad limbum internum palpebræ superioris hiant; ille humor per spatium trigonum à tarsis & corneâ relictum, vi adhæSIONIS fluit, & veluti fugitur à punctis lachrymalibus quasi à tubulis capillaribus, inde fertur per ductum nasalem ad nares.

Toties verò nulla est lachrymatio, quoties quantitas à glandulâ suppeditata non major est eâ quæ transmittitur à punctis lachrymalibus; verum major evadit 1° vel uberiori secretionem; 2° vel parciore resorptionem; uberior est secretio, dum inæror mentem afficit, dum vapore acri, aut pulvere ilapso, aut phlogosi irritatur hæc glandula; parciore est transmissio, dum vel puncta

puncta lachrymalia, vel ductus nasalis quoquomodo angustantur, obstruuntur, comprimuntur; hinc variae species.

1. *Epiphora à pathemate.*

Vel hyſteriam comitatur, qui fletus citò riſu excipitur; vel mœrorem, commiſerationem à motivo extrinſeco ſequitur; vel in morbis graviffimis, ut febris acutis, accidit citra cauſam evidentem. Vidi autem in hoc caſu unam aut alteram tantum lachrymulam, & illa lachrymatio, ſi cum aliis ſignis peſſimis jungatur, pravi eſt ominis ex *aphor. 80. Epidem. 1.* Si reliqua non ſint exitialia ſigna, hæmorrhagiam tantum ſignificant è naribus imminentem.

2. *Epiphora ex rhyade* Avicennæ, *Algarab* Arabibus.

Hujus exiſtentia valdè dubia mihi videtur, niſi Rhyas fiat ab eroſione carunculæ lachrymalis, adſitque ideò irritatio, rubor, dolor, cujus ratione ductuli lachrymas à punctis lachrymalibus ad ductum naſalem devehentes ſint conſtricti; nec enim, ut putant plurimi cum Veteribus, gravitate fluunt lachrymæ in ſtatu ſano, adeoque deficiente hac carunculâ non ideò defluunt, cum etiam pronè decumbens non lachrymetur.

3. *Epiphora ophthalmica* Sennerti; *Epiphora* Galen. introductione. *Lippitudo ſanguinea* Etmuller. pag. 297; *Ophthalmia humida* Sennerti; *Chaffie. L.* Vide *Ophthalmiam*.

4. *Epiphora ex variolis* Etmuller. L.

Illa illachrymatio ſequitur variolam, cujus puſtulæ forſan intra tubum naſalem ſuppuratæ hujus coalitum, vel à pure ſpiſſiori inſarctum produxere; ea verò quandoque fiſtulam lachrymalem accerſit; an verò ſemper? dubium & inquirendum ſuper eſt. Infantes plurimi creſcente ætate ab hac epiphorâ liberantur.

5. *Epiphora ex ægilope* Sennerti; *Fiſtula lachrymalis* Auſtor. *La Fiſtule lachrymale. L.*

Ægilopis nomine intelligo exulcerationem, aut abſceſſum in magno oculi cantho, quâ ductus naſalis, vel partim, vel omnino afficitur, ita ut lachrymæ purulentæ tum per nares effluant, tum per puncta lachrymalia, tum per fiſtulam in vicinia cuſam refluant.

Inde verò ſubdividitur fiſtula in completam & incompletam; imò datur ſpecies in quâ pus non ex interiori hujus ductûs, ſed ex abſceſſu proximo demum ſupernè rupto effluit. Vide *Petitum loco citato* & *Heiſteri Chirurgiam*.

In hac fiſtulâ lachrymali, quam ſola fovet ductûs naſalis obturatio, feliciter ſuccedit operatio olim ab *Anello* indicata, nuper perfectius adhibita à *dexterrimo Monſpeliensî Chirurgo D. Mejan*; filum ſcilicet argenteum extremo altero acûs inſtar perforatum immittitur per alterutrum punctum lachrymale uſque ad nares; hinc verò foras abductum trajicitur uno, vel altero bombycino filo, quod ope fili argentei ſuſum per oculos retrahitur; in ductu naſali inſtar ſetacei relinquitur per menſem, unguento deterſivo, ſi opus ſit, illinitur, & ſic via patula fit lachrymis, & fiſtula ſanatur.

6. *Epiphora ab eētropio. L.*

Eētropium est palpebræ alterutrius extraversio, *Renversement. Entropium* palpebræ intraversio, *Eraillement. Palpebra inferior* evertitur à *carne luxuriantē*, quæ ulceribus membranæ internæ superveniunt, in quo casu lapide infernali absumenda excrescentia, usquequo palpebræ sui tarfi elatere se restituat. Vel evertitur propter *ambustionem* externam, quâ cutis corrugatur; ea si vetus, immedicabilis; si recens, curatur emollientibus, ut lacte, butyro, unguento de althæâ, cerato Galeni, compressisque decentibus. Vel evertitur à *laxitate*, ut apud senes, observante *Heistero*, eaque insanabilis. Remedia exsiccantia conveniunt, calor ficcus, spirituosâ fotu, vapore adhibita, lutum ex aquis thermalibus, palpebra inferior invertitur ab *operatione* fistulæ lachrymalis secto tendine musculi orbitarii, quod immedicabile est; vel à *vulnere* tarsum secante, unde in acumen bifidum intro vel extro vertitur (*éraillement Saint-Yves*;) hoc malum conveniens futura conjunctivæ & cutis intacto tarso prævertit, si ulcus recens sit; si vetus, malum est immedicabile.

Extrovertitur etiam palpebra inferior ab exophthalmia aut globi tumore, tum aquoso, tum cancroso; prior vocatur hydrophthalmia, & ambos oculos afficit, & curatur diureticis catharticis; posterior canceri indolem & curam sequitur.

7. *Epiphora ab anchilope. L.*

Anchilops, quasi visus angularis, est tumor cysticus, vel purulentus, vel lachrymoso-mucosus canthi temporalis, cum epiphorâ.

Anchilops purulentus est, vel spurius, ab apostemate subcutaneo, vel ab apostemate inter musculum orbicularem & saccum nasalem; prior est nullius momenti, posterior epiphorâ quandoque stipatur, & ægilopem potest inducere.

Anchilops lachrymoso-mucosus compressione recedit, & tunc lachrymæ vel tantum per puncta lachrymalia, vel per poros Gunzii refluit, vel etiam in nares dimanat; excitatur ab obstructione ductûs nasalis, vel à muco spisso, viscido, vel ab infarctu ipsius sacci spongiosi, vel per fluxionem intumefacti. In priori casu injectio per syringem Anelli sufficit; secus compressio ope fasciæ & splenii iterata per diem continua; per noctem ope emplastri, sæpe morbum sanat, addito spirituofo vel vinoso liquore, quo splenia madescant, tonusque sacco restituatur. In posteriori specillum argenteum per puncta lachrymalia immissum obstructions referat, addito etiam filo uno, alterove gossypino, præmissis præmittendis.

Anchilops purulentus incipit à tumore calido, rubro, lancinante, vel pulsante, cum febre, ophthalmiâ, epiphorâ; pendet à verâ inflammatione sacci lachrymalis quæ abit in suppuratum; unde dignoscitur ab anchilope lachrymoso, vel hydrope sacci nasalis. Lachrymalia puncta fundunt verum pus, non verò mukum puriformem, qui à pure vix distinguitur, nisi per antecedentia; naris ejusdem lateris sicca est, nisi per noctem quid effluat; quod sæpè fit. In illâ specie, vel viget inflammatio, vel recessit; si vigeat, instituitur

tuatur diæta tenuis, refrigerans, phlebotomia celebretur, juscula refrigerantia usurpentur, catharsis antiphlogistica non negligatur. Si resolutio non succedat, applicetur tumori cataplasma ex medullâ pomi cocti cum albumine ovi mixtâ, vel cum pulpâ cassiæ, ut suppuratio procedat, quâ factâ apostema lanceolâ aperiatur, injectione hordei detergatur, turundâ tenui saccus lachrymalis apertus servetur, cicatrix inducatur.

8. *Epiphora frigida* Sennerti cap. 46.

Est effluxus involuntarius lachrymarum serosarum, sine pruritu, dolore & calore saltem notabilibus; ea sequitur diuturnas ophthalmias etiam sanatas, studia immodica, ut accidit potissimum circa annum ætatis quinquagesimum, cum visus imminuitur, & objecta non nisi paululum diffusa, distinctè videri possunt; accedente hyeme ingravescit, & difficulter curatur; interea si æger ab studio, vento, fumo, cibis falsis, vinoque abstineat, si simul noctu oculum foveat infuso quatuor caryophyllorum in aquæ vitæ unciiis duabus, hic affectus imminuitur; si verò ob tam levidense incommodum æger velit cathartica & vesicatoria nuchæ in usum vocare, ut suadent Auctores, ille de horum successu judicabit.

9. *Epiphora calida* Sennerti ibid.

Ea est serosi laticis ex oculis destillatio, quæ stipatur calore mordaci, pruritu, rubore, & dolore oculorum, adeoque diversas ophthalmiæ species, potissimum ulcerosam fistulosamque, comitatur, quas vide suo loco. In hac præter remedia generalia, ut phlebotomiam & catharsim, conveniunt balnea, juscula refrigerantia, serum lactis, nec non collyria leviter adstringentia ex rosis, plantagine, acaciâ, gallis, vino rubro, vitriolo, &c.

Lachrymæ quæ à nullo animi pathemate procedunt, in morbis acutis hæmorrhagiam narium, & si sint cum signis exitalibus, mortem prænuntiant:

1. *Epidem.* 2. *Aphor.* 80. & 4. *Aph.* 52.

10. *Epiphora cruenta; Lachrymæ sanguineæ* Sennerti ibid. & fusè Schenck. libr. observ. *Larmes de sang.* Vide Menorrhagiam erroneam. P. Borell. Cent. II. Obs. 56. L.

11. *Epiphora sebacea* Haller. Stud. Medic. pag. 782. ex Rudolpho Vehrens; Lemæ Hippocratis; Lemia Celso; Oculi gramiosi Lucilio; Gramia Nonnio; Lippitudo Auctorum; La chassie.

In palpebrarum marginibus sunt glandulæ sebaceæ, quæ separant paucum in statu sano sebum, quo fortè præpeditur lachrymarum effluxus & deviatio; ast uber & copiosissimus est hujus sebi quandoque proventus. Illa lippitudo sæpius ophthalmiam humidam seu puitam Horatii comitatur, ea visum perturbat, palpebras noctu, scilicet horâ octavâ vespertinâ usque ad diem sequentem, agglutinat; tunc verò apertis per vim oculis, lachrymæ serosæ effluunt.

Curatur tutiæ pulvere vespere adperso, vel aquâ rosarum, cujus uncia octo vitrioli viridis vel albi grana viginti excipiunt, vel aliis ophthalmicis deterisivis & subadstringentibus.

12. *Epiphora arthritica* Musgrave de arthritide, cap. 18 & 21. L.

Est ea quæ ab humore acri arthritico à pedibus retropulso accidit, & cum arthri-

arthriticis doloribus alternat, ac quandoque cum illachrymatione odontalgiam excitat. Affectus hic quandoque diutinus est, & saltem incommodus.

Exigit phlebotomiam & vesicatorium nuchæ applicandum, nec non collyria mitissima, ut lac oculis instillatum, mucilaginem seminum psyllii & cydoniorum; aquam rosarum, trochiscos albi Rhafis, aquam plantaginis, &c.

13. *Epiphora lactea*, Ephem. Germ. Dec. II. Ann. VII. Obs. 98 in infante recens nato.

XXII. CORYZA Hippocratis, Gorræi Definit. Med.; aliis *Catastagnus*; *Gravedo* Latinis, *Destillatio*, *catarrhus ad nares*; *Rhûme du cerveau*; *Coryza*.

Character est humoris pellucidi aut mucosi, viscosi è naribus stillicidium. Membrana pituitaria, quæ sinus frontales, sphænoidales, maxillares obvestit, est amplissima; duplicem verò humorem suppeditat, tenuem scilicet, & paucum qui in nares posticas, inde in œsophagum cum lachrymis infunditur, & mucum viscidum, qui membranam, ut odoratui sit idonea, continuò lubricat, oblinitque. Duplex est itaque fons humoris qui in coryzâ per nares effluit.

1. *Coryza catarrhalis*, vulgò *gravedo*. *Coryza humida* Nenteri. *Enchifrènement*. *Rhume du cerveau*. B.

Illa ab aëris vicissitudinibus, potissimum à frigore suscepto calente corpore, oritur; dolore gravativo frontis, sternutatione, anosmiâ, voce nasali, dyspnœa, tussi stipatur; dein verò procedente morbo destillatio humoris, qui prius erat limpidus, è naribus qualis in summo frigore fit, qui *roupie* vocatur, jam abit in mucosum, viscidum, copiosumque effluxum, à quo æger sublevatur, redit odoratus, respiratio juvatur, &c.

Phlogosis membranæ pituitariæ, est hujus morbi principium.

Curatur diætâ tenui, potu theiformi, calido, diluente, inspiratu lactis tepidi, aquæ, vaporis; aëre tepido, vapore seminum nigellæ in aquâ coctorum; vide *Schneider. lib. 3. de catarrhis*, pag. 503. Cum nares posticas occupat sævior est quàm cum altius affurgit.

2. *Coryza phlegmatorrhagia* Salmuth. obs. 37. cent. 1; Bonet. Sepulchret. T. 1. pag. 410; *Phlegmatorrhagia* Junckeri; Morgagni Epist. XIV. 20. Hippia-
tristis *Morfondure*. Furetiere Diction. B.

Differt à præcedenti quòd, sine satellitio catarrhi, illicò spontè accidat profluvium jüge humoris limpidi, lymphatici, copiosi, non merè aquosi, qualis est qui à frigore acri maximè apud senes exstillat; hanc coryzam bis noctu expertus sum, sine alio incommodo: similem per plures menses perseverasse memorat Morgagni; uberrimum aliud narrat Bidloo, quod *stillicidium narium* vocat.

3. *Coryza virulenta*; *Ozæna* Bonet. Sepulchret. T. 1. pag. 406; Hippia-
tristis *Morve*.

Est purulentæ materiæ effluxus è naribus cum ozænâ. Hic morbus ob fœ-
torem & acrimoniam puris diu in naribus conclusi, & fœnum inquinantis
ab

ab equo ad equum propagatur, seu contagiosus evadit : *Vide Hippiatros*, ut *Soleysel & Bourgelat, Elementa Hippiatricæ.*

4. *Coryza variolosa* Huxham.

Illud symptoma stipatur sternutatione, difficultate deglutiendi, tussi, epiphorâ, & sæpius rubeolam, quandoque variolam ineuntem comitatur, ac designat.

5. *Coryza purulenta* Boneti Sepulchret. Tom. 1. Obs. 10. Append. 1; Morgagni Epist. XIV. 22. ex Fernelio, Palfino, Nicolai, &c: vide *Cacodiam ozænam*.

Si sinus frontales ulcere laborant injectiones institui possunt deterfivæ, imo horum sinuum terebratio institui; si verò sinus maxillaris alteruter pure turgat, dente canino avulso puri via parari debet, *Meibomio & Cowpero* ducibus.

6. *Coryza febricosa* Vandermonde Journ. de Med. Mars 1751. p. 197.

Viro catarrhoso fluxus muci periodicus vespere quovis revertens, meridie sequenti evanescens, stipatus erat capitis intumescencia, dolore, sinuum infarctu: mucus narium copiosus erat, limpidus, acer; pyrexia nulla; diaphoretica frustranea fuere, soli kinkinæ usui cum cathartici morbus cessit.

XXIII. PTYALISMUS; *Ptyalismus* Hippocratis in Coac. à *ptuelon*, sputum; *Anabexis* Galeni; *Anachrempsis* Hesychio; *Cartharsis diapharyngos*; *exscreatus*: *Salivatio*; *frequens exspuitio* Latinis. *Bave*, *salivation*, *expuition*, *crachottement*. *Ægri Salivantes* Latinis, Gallis *Baveux*, Anglis *Drivellers*.

Character. Est salivæ vel muci sine expectoratione ac vomitione ex ore effluxus, aut emissio.

In os confluunt 1° saliva ex ductu potissimum Stenoniano à parotidibus delata, nec non ea quam omnes glandulæ sublinguales, buccales, &c, suppeditant: 2° præterea liquor tum limpidus, tum mucosus, qui ex naribus in fauces delabitur, tum per nares posticas, tum per ductum sphæno-palatinum: 3° Mucus viscidus, qui ex tonsillis & glandulis faucium sebaceis exprimitur: Mitto quæ vomendo vel expectorando confluunt.

Quidquid exit ex ore, illud vel vomitu vel ructu ejicitur, vel expectoratur cum tussi, vel exscreatur cum sono rauco, quem Arabes *Rascationem* vocant; vel exspuitur ex linguâ & labris, vel sine impetu elabitur, quod Galli *bave* nominant.

1. *Ptyalismus nauseosus*. *Ptyalismus à saburrâ nidorosâ*. B.

Illa est species quæ à saburrâ ortum ducit, quatenus irritatur inde pharynx, & liquor ac mucus ex faucium cryptis ubertim profluit, cum nausæâ, angore ventriculi; tantâ quandoque copiâ exspuitur & exstillat hic liquor, ut ex stomacho suppeditari quis crederet; talem ptyalismum excitat etiam emeticum assumptum, etiam antequam vomitio accedat. Talem exci-

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

Bbb

tat

tat etiam acronitum, si vel masticatum fuerit; hinc enim oris sapor putris per duos vel tres dies cum salivatione, ut observavi, & cardialgia cum lancinante dolore in medio linguae.

2. *Ptyalismus à pyrofi.* Vide Sodam Junckeri. L.

Differt ille à priori, quia sensus ustionis & acidi erodentis extenditur à ventriculo ad os, atque quasi acidum saporem præ se fert saliva, in hoc affectu ubertim effluens; hanc excitant fructus acidam vel empyreumaticam saburram generantes, castaneæ, nuces, pisces conditi, frixa omnia ex sartagine cum oleo vel butyro cocta, nec tamen nausea excitatur ut plurimum.

3. *Ptyalismus Lapponicus* D. Linnæi; *Ullem* vel *Hotme* Lapponibus. C.

Est symptoma colicæ Lapponicæ: Vide *Floram Lapponicam*, pag. 69. Differt à prioribus per dolores atroces abdominis juxta umbilicum qui hoc ptyalismo terminantur.

4. *Ptyalismus à laxitate* Cheynei de sanit. pag. 366 cap. 5; *Ptyalismus symptomaticus* Zwinger. de salivâ Differt. *Ægri Drivellers* Anglis vocantur. L.

Illi sunt, qui stupidi, labris laxis & pendulis, oculisque demissis, nequidem salivam ore continere possunt, ita ut continuo ex ore effluat; simile vitium in paralyticis observatur; idem accidit à laxatâ mandibulâ.

5. *Ptyalismus mercurialis* Nicol. Heinii; Christ. Roperi Diff. de Salivatione cap. 2. *ab oris ulcusculis* Stenon. *Ptyalismus artificialis* Zwinger. de salivâ, Differt. 8; *Salivatio ab hydrargyrosi* D. Astruc. de lue venerea. B.

Vulgò post quinque vel sex litus mercuriales, vel assumptis intus præparatis mercurialibus, præsertim non satis diluto sanguine & laxatis vasis, supervenit calor in ore, sapor æruginis; glandulæ sublinguales, & quæ utrinque linguam cingunt, tument, aphthas patiuntur, dein ulcuscula quæ multum salivæ foetidæ fundunt; crescente actione hydrargyri tumet lingua, exeritur foras, fauces anginâ aut cynanche corripuntur, cum febre, pervigilio, assiduâ exspuendi necessitate.

In curâ morborum syphiliticorum vitari debet ptyalismus, secus syphilis per aliquot tantum menses supprimitur, aut etiam minimè minuitur. Vitatur verò, longo usu balneorum præmissis, diætâ lacteâ in hydrargyrosi usurpatâ, remotis ad duas tresve dies inunctionibus, illarum dosi, quæ vulgò semi-unciam attingit, imminutâ. Si verò invitis his cautelis accdat, quod vulgò post quartam, sextamve inunctionem accidit, suppressâ omnimodè inunctione, expectandum donec desierit; os sæpè decocto hordei abluendum; si verò ex abrupto auctus ægrum in periculum cynanches conjecerit, lingua tumuerit, & in ore vix possit contineri, phlebotomiâ, linteorum depositione, catharticis, imò balneis tunc huic occurrendum. De ulcusculorum oris deterfione, cæterisque ad hoc spectantibus videatur *Ill. Astrucius*.

Ex cinguli mercurialis adversus pediculos gestatione, ex hydrargyri etiam con-

contractatione solemni aurifabris, speculorum confectoribus, ex unâ drachmâ unguenti Neapolitani citra cautelam illitâ, ptyalismus quandoque supervenit.

6. *Ptyalismus variolosus* Sydenhami pag. 83, 103, 93, 593. *Salivation de la petite vérole confluente.*

Apud adultos variola confluente laborantes, salivatio sub primum eruptionis tempus, aut biduo post, perpetuus comes accedit, sæpius multò quàm infantibus diarrhœa; materia primò tenuis excernitur, ægro multa lintea ipsamet nocte conspurcante. Hic ptyalismus mercuriali non minor est, sed non foetet; die verò undecimâ saliva viscidior ægerrimè excreatur; siticulosus est æger, tussit subinde inter bibendum, & potus per nares revertitur, atque hoc die cessat ut plurimum salivatio, licet aliquando biduo post revertatur; dicto autem die undecimo scilicet tumor faciei una cum salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumescere solent ac debent.

Non solùm autem in variolis, sed & in febre variolosâ Sydenhami, seu synocho variolode, in quâ nulla est eruptio, par ptyalismus accidit, & ad salutem necessarius est.

Indicationes sunt 1° ut ptyalismus ille sustentetur, quod maximè præstat, *potus tenuis*, qui diluat, nec refrigeret nimis, aut calefaciat, qualis est cerevisia tenuis, imò serum lactis, nec non paregoricum seu anodynum vespere exhibitum, sic docente experientiâ. 2° Cavendum ne ptyalismus supprimatur, quod intempestivâ catharsi aut phlebotomiâ, maximè verò calidiori regimine, efficitur. Si verò ptyalismus non interveniat, aut citius quàm par est evanescat, nec in ipsius locum manus tumeant, facie tamen detumescente, tunc in summo periculo versatur æger; si enim hoc accedat inter sextum & undecimum diem pustulæ deprimuntur, delirium invadit, febris deficit, pustulæ pallidæ, circulo etiam pallescente; in hoc unico casu ad cardiaca deveniendum est, ut ad scrupulum theriacæ, cum eadem dosi pulveris è chelis cancrorum, semi scrupulo radicis contrayervæ & syrupo caryophyllorum; si verò hoc infortunium accidat circa aut post undecimum diem, quo tempore pustulæ faciei resiccatæ sunt, præmissa venæ pedis sectione, vix ad emeticum, ut nostrates faciunt, aut ad lene catharticum, ut Angli solent, properandum est; sed quoniam vires non vegetæ sunt, earum ratio habenda est, & semper de summo periculo astantes admonendi.

Monspelii rarissimè observatur ptyalismus, in variolis etiam confluentibus adultorum, rarò etiam diarrhœa apud infantes hac specie laborantes, sed apud Septentrionales is est frequentissimus & salubris, atque hoc ptyalismo circa undecimum diem decrescente necessarium est ut facies, manusque intumescant œdemate varioloso, quod ptyalismi vices impleat.

7. *Ptyalismus scorbuticus* Roper. Dissert. citata; Lind. de scorbuto, &c. Journ. de Med. May 1755. p. 327. C.

Cognoscitur ex stomacaces signis, scilicet facili gingivarum hæmorrhagiâ, mollitie, foetore, dentium lapsu, nigredine, maculis tibiæ, faciei pallore, &c.

Profusus vires exhaurit, adeoque sistendus quantocius; suadet verò *Lind* revellentia epispastica, sinapismos furis admovendos; alvus clysmatis solvenda; lenia cathartica usurpanda; laxandus cutis spasmus, qui fluxum illum determinat; profunt in eum scopum diaphoretica, theriaca, camphora, flores sulphuris ter vel quater in die; adde etiam diuretica. His salivatio arcetur, & suffocatio prævertitur. Sistitur etiam collutoriis ex gummi Arabico, ichthyocollâ, alumine, cortice quercûs; laudat *Roperus* gargarismata ex vino rubro, viride æris, aquâ plantaginis & salviæ, sæpius ope penicilli gingivis applicanda.

Intus vescatur æger lacte vel vegetabilibus, sumat kinkinam, elixirium vitrioli, dum lacte non utitur.

8. *Ptyalismus hypochondriacus* Ballonii, lib. 2. consil. 49. Sylvii, Prax. Medic. *Ptyalismus melancholicus* Sennert. de scorbuti signis; *hystericus* Morton. Curationem vide apud Ballonium, lib. 2. consil. 25. Roper. Diff. de ptyalismo. L.

Est ille qui hypochondriacis, melancholicisque familiaris est; is vires imminuit, stomachum labefactat, stipatur borborygmis, constipatione, ructu, præcordiorum angustia, somno turbulento; fovetur sæpè à cœna copiosiori, & tunc horis matutinis augetur.

9. *Ptyalismus arthriticus* Musgrave, cap. 11. histor. 3; *Sputatio arthritica*.

10. *Ptyalismus phthysicus* Morton. cap. 2, n°. 10 & 11. Phthysiologiæ, pag. 29. C.

Inter signa phthysim præsagientia meritò recensetur matutina & diurna phlegmatis falsi & acris, quandoque viscosi, excretio, quod universum sanguinis serum parili gradu falsum esse atque acre significat; proclives sunt illi ad copiosum salivæ fluxum per ductus salivares & tonsillas, quod diathesim sanguinis colliquativam indicat; hoc symptoma multis annis phthysim antecedere observavi. In ultimo phthysicos gradu idem ptyalismus recrudescit, ab anacatharsi purulentâ valdè distinctus. Oritur enim fluidi ejecti copia ab ipsis oris glandulis, nec sudoribus profusis imminuitur, ac fatum accelerat. *Roper. Dissert. de ptyalismo*.

11. *Ptyalismus viridis* D. Huxham Philosophic. Transact. n° 382. anno 1724.

Fox quadragenarius ab aurigine & colicâ liberatus est ptyalismo uberri-
mo ad sextarios circiter duos, salivæ statim vividissimæ porraceæ, sed tenuis; usus autem fuerat pomaceo quod bilem hoc colore viridi inficere potuerat; hic ptyalismus quadraginta horas duravit, deinde pellucida evasit saliva; ope verò ptyalismû serosi sponte erumpentis ab aurigine, prius bis, terve liberatus fuerat.

12. *Ptyalismus purulentus* Petr. Hardisway, Philosoph. tranfact. n°. 400, 1727. L.

Hic ptyalifinus purulentus ultra triennium perseveravit, pure fanioso supeditato à finibus maxillaribus in oris cavum apertis & cariosis, puero satis benevalente, quoad cætera.

13. *Ptyalismus aphthosus. Chancres à la bouche.* B.

Adolescens corripitur fynochâ cum cephalalgîâ, anginâ, linguæ sorditie albâ, glandularum tonsillarum & maxillarium tumore; præmissâ phlebotomiâ purgatus est addito emetico, bilem ano & cato copiosè rejecit, & difficultas deglutiendi evanuit; ast eadem die levis exulceratio interiora oris & linguæ ambitum detinuit, ita ut crusta in utraque labiorum commissurâ oris apertionem impediret, lingua tamen supernè albescens, lateraliter excoriata, intensè rubra, videbatur, & tantus erat viscosusque ptyalismus, ut noctu, interdique insomnem continuò expuentem ægrum per aliquot dies detineret. Præscripto altero cathartico, & gargarismate ex unciâ mellis rosacei, cum drachma spiritus salis in aquâ hordei melius habuit, dein convaleuit.

Ptyalismus cujus fœtor cadaverosus est junctus dysphagiæ, est signum cynanches ulcerosæ seu gangrænosæ, quæ nuper apud Piscenates & Biterrenses maximam infantum stragem edidit.

14. *Ptyalismus gravidarum. Crachottement & aigreurs des femmes grosses* Puzos. L.

Recens gravidæ per tres quatuorve menses vel salivam viscidam, vel fatuam pituitam matutinis horis exscreandam habent, cum sensu acoris intercurrente, aut cardialgiâ, aut nausæâ.

His opitulamur vel bolo panis, vel aquæ cyatho, vel cocolatâ, feminibus cumini, aut cardamomi mastigatis, infuso theæ, veronicæ, chamæmeli, mellissæ. Si ea inutilia fuerint, phlebotomia adhibenda; manè rhei pulverati, vel hujus extracti dosis ad purgandum sufficiens sumenda, vel clyisma vespere injiciendum, aut stomachus roborandus theriacâ, confectiione hyacinthinâ, alkermes, opiatâ Salomonis. Confert quandoque ptisana pectoralis emulsionata, & aqua cinnamomi aromatisata.

15. *Ptyalismus catarrhalis. Salivatio anginosa* Roper. Dissertat. *Rhume d'estomac*, De Meyserey T. 2. n. 302.

Est ille qui in odontalgîâ, anginâ catharrhalibus supervenit, eademque auxilia exposcit. Os exundat saliva mucosa; accedunt flatus, gravitas ventriculi, nausea, vomitio phlegmatis, vel diarrhœa, quæ omnia ægrum sublevant.

16. *Ptyalismus à carie* Quelmalz Dissert. de ptyalismo febrili. P.

In maxillæ ossibus cariosis & carie dentium protrahitur quandoque ptyalismus ad hecticam consumptionem, ut pluries vidit Auctor citatus; hocce etiam phænomenum accidit cum carie, perforatur antrum Hyghmori, seu sinus maxillaris. Eundem ptyalismum observavi in trismo, qui odontalgia arthritica est.

17. *Ptyalismus à calculo* Christoph. Scherer, de calculo ex ductu salivali excreto Dissert. Argentorati 1737. Journ. de Med. Juill. 1756. Leautaud.

Initio levem inducit dysphagiam, deinde verò ptyalismum calculus sub linguâ genitus, quod licet rarum sit, interea à Cowpero, Walthero & Salzmanno fuit observatum. In casu Clariss. Leautaud aderat dolor sub lingua vehemens, pyrexia ardens, quæ omnia, extracto calculo gypseo sub lingua latente, evanuerunt. Vide Arthritidem D. Du-Bouchet qui arenulas copiosas exscreans à doloribus arthriticis se liberabat.

18. *Ptyalismus febrilis* Quelmalz Dissert. Lipsiæ 1748; Sydenham. pag. 99. de febre variolosa.

Est ptyalismus tritæophyæ epidemicæ Lipsiensi superveniens, per septimanas perseverans, abundans, morbum non perfectè solvens, & quem tamen reprimere periculosum erat. Hunc stipabant erosiones circa linguam, foetor, tumor gingivarum; salivæ limpidæ, dein viscidæ æque uber excretio, ac si hydrargyrosis plena fuisset adhibita.

19. *Ptyalismus syphiliticus.*

Est ille qui citra ullum hydrargyri usum accidit illis qui ulcuscula venerea gerunt in faucibus, uvulâ, velo palatino, quæ quidem ex maculâ griseâ serpente, ex foetore & ex salivatione faciliè se produnt.

Huic speciei ipsamet hydrargyrosis cautè & parcâ dosi administrari debet, non neglectis detergentibus sub finem hydrargyroseos, scilicet levi attactu ulcusculorum bis in die iterato ex penicillo intra collyrium Lanfranci tincto; collyrium verò aquâ rosarum edulcorandum est, usus lactis est usurpandus.

20. *Ptyalismus urinosus* Waller Act. Upsal. p. 156. Vid. Tulpium Lib. III. Hist. 22. Helvetius Oecon. Anim. p. 156. L.

XXIV. ANACATHARSIS Hippocratis, Galeni in Aphor. 8. lib. 5; *Anaptyxis* Hippocr. *Tussis humida. Expectoration.*

Character est muci, lymphæ, vel cujuscumque humoris facta cum tussi expectoratio constans & notabilis.

Differt ab exscreatione ptyalismum comitante quòd tussis in anacatharsi sit pectoralis, non verò simpliciter gutturalis. A rheumate quod sit anacatharsis sine raucedine. Anacatharsis rarò est morbus essentialis, sæpius est symptoma phthiseos, asthmatis humidi, catarrhi.

1. *Anacatharsis biliosa; a spittle of unusual color.* Philosoph. Transact. n. 382. by Huxham. anno 1724; *Choleptyxis* D. Coste, Med. Profess. in Academia Perpinianensi.

Observavit scilicet in ancillâ tussim gutturalem, quâ primò cruorem exscreabat, deinde verò per viginti circiter dies expectorabat bilem, seu humorem intensè flavum & amarum, & feces ano redditæ erant griseæ.

Præscripsit apozemata amara diluentia, dein verò saponem venetum singulis diebus ad grana viginti, triginta, sumendum: parabat saponem ex sale tartari

tartari & oleo olivarum optimè mixtis ad consistentiam pomari flavi, quibus adhibitis remediis intra quinque dies sanata est.

Vidi ego dudum mulierem quæ ex rheumate neglecto incidit in anacatharsum materiæ viscidæ ex flavo viridescens, quæ cum amphimerinâ catarrhali perseveravit multos dies, sed ea expectorata materies non amarescebat; idem iterum in adolescente vidi: cathartica verò morbum sustulerunt, & febrem simul.

Similem luteo-viridem observavit excreationem *D. Huxham Transact. Philos.* Anacatharsum azuream observavit *Clariss. Fontfrede.*

2. *Anacatharsis phthisica: Tussis purulenta.* Vide phthisim humidam.

3. *Anacatharsis à vomica; Vomica pulmonis; La Vomique.*

Vomica est apostema materiem puriformem, vel sebaceam, aut pultaceam continens ut plurimum tunicâ obvolutam; verosimile est vel glandulam lymphaticam sebaceâ materie sensim distensam, vel hydatidem pingui & crasso humore sensim turgidam esse hujus morbi principium. Similes hydatides humore puriformi quandoque gypseo factas in ovariis & ascite hydatidoso observarunt Academici Parisini. Gypseos, tophaceosque tumores sæpè inveni in pulmonibus, sine ullâ inflammatione præviâ, parvâ quandoque, eaque acutâ comitante febre, atque ex hac anacatharsi, licet per menses perseverante, ægri non rarò convalescunt, maximè si tunicam oviformem, seu cytidem expectorent.

Hic morbus sæpè cum phthisi confunditur in praxi.

4. *Anacatharsis puriformis; Tussis purulenta* Stahl. Satyr. Harvey. vulgò *Suppuration lymphatique du poudmon.*

Duplex est hujus varietas.

1º. Post peripneumoniam & pleuritidem, in quâ non omnino per phlebotomias resolvi potuit congestio inflammatoria, supervenit puriformis germen & ultra perseverat, nec tamen phthisis est, atque ex eâ, adhibitâ diætâ lacteâ, cum balsamo Canadensi, ægri convalescunt.

2º. Post febres putridas ac malignas, corpore satis jam superque purgato, accidit interdum, maximè in senibus, ægrum valdè debilem esse, & quandoque tussi, interdum etiam excreatu magnam glutinosi, viscosique phlegmatis copiam expectorare, quod symptoma non tantum ægro terrorem injicit, sed & ipsi Medico, præsertim minus cauto, imposuit pro phthiseos prodromo.

Hoc in casu ægrum jubeo vinum de Malaga, vel muscatum cum pane tosto ei immixto bibere, quod vires reparat, & symptoma illud intra paucos dies abigit. *Sydenham. pag. 38. cap. 4. S. 1.*

5. *Anacatharsis asthmatica.* Vide *Asthma humidum.*

XXV. DIABETES; à diabete Hydraulicorum, seu syphone aquas transmittente. *Diarrhæa urinosa* Galen. lib. de crisib. *Diarroia ex oure; Dipsacus* Galen. lib.

lib. 6. de loc. affect. *Hydrops ad matulam* Galen. de loc. affect. lib. 6 ,
& lib. 1. de crisiibus ; *Profluvium urinæ* Latin. *Diabētēs*.

Charaēter. Subita potūs omnis per urinas cum magna siti profusio , *Gorrai* ; cum corporis colliquatione , (*Aretæo*) febriculâ , anorexiâ , polydipsiâ , urinâ copiosâ violas redolente , oleo supernatante perfusa *Dover. Legacy* , quales sunt urinæ scorbuticis.

1. *Diabetes legitimus* Aretæi ; Deidier Consult. 58. Tom. 1.

Indefinens meiendi necessitas quam nihil cohibere potest. Mictio copiosior est quàm potus , unde adipis colliquatio , sitis urgens cum salivâ spumosa , viscidâ , fastidium , animus dubius , præcordia gravia ; à retentâ urinâ tumor abdominis , testium ; crescente morbo calor mordax in visceribus , tabes ; rarus morbus , *Galeno* bis observatus , curatu difficillimus.

2. *Diabetes Anglicus* Pechey promptuar. med. pract. Mead of poisons edit. 4. C.

Charaēter. Urina odoris , coloris , & saporis mellei. *Mead Monita*.

Affectus ille differt à diabete *Aretæi* , quod urinæ sint dulces & mellitæ , vel limpidæ , ut referunt Angli , vel subturbidæ , ut apud nos , necnon quod hodie apud Anglos & Batavos , ob vini meracioris ingurgitationem , frequens sit ; urina intra viginti quatuor horas mittitur quandoque ad libras decem , quindecim ex obiervatis *Pechey*. Sitis est immanis , febris hectica , insignis asthenia , languor , & emaciatio.

Æger lacte vel crudo , vel aquâ hordei diluto vescatur , & aquam calcis secundam ter in die ad uncias quinque vel sex sumat. Juvant etiam gummi Arabicum , tragacantha , cinnamomum , cymæ cupressi , rheum , noctu narcotica ; aquas vitriolicas suadet *Jurinus*.

Similem diabetem observavit in duobus rusticis Gebennensibus mediâ hie-
me cum urina saccharata & subturbida , eodem mense & anno , *D. Privat* ,
D. M. Alestensis clarissimus.

Lactis serum aluminatum laudat *Dover* , juxta quem remedium id nunquam fallit.

3. *Diabetes hystericus* Sydenham. Diff. epist. de hysteriâ ; Cheynæi de sanitat. 177. L.

Hanc speciem observavi in Marchionissâ St. Victor hystericâ , quæ serum insipidum , aqueum , copiosissimum , fundebat per aliquot dies , hoc cessante , leucophlegmatica evadebat ; redeunte sic per vices diabete solvebatur phlegmatia ; hystericis & mulieribus irâ percitis magnum urinæ limpidæ profluvium est familiare.

Serum aluminatum Mead fit ex lactis paululum cocti libris quatuor , & aluminis drachmis tribus ; hujus feri (possietum vocant) saltem uncix quatuor ter in die bibantur ; est ut plurimum diabetes remedium. *Mead Monita* pag. 165.

Desidiosos aggreditur. qui luxuriâ diffuentes , cum mero sanguinem accenderint , frigidis potibus sitim restringunt ; morbum esse hepatis & humidum

dum aëris in eo attracti contendit Mead. Lac muliebre est verè saccharatum; chylum itaque dulcem parum mutatum diabetico fluxui dulcedinem præbere putaverim.

4. *Diabetes artificialis* Malpigh. de liene.

Ligatis in cane vasis lienis, canis solito frequentius mingit.

5. *Diabetes à vino* Collect. Academ. Tom. 3. obs. 122.

Quadragenarius robustus, bilioso-sanguineus, vino & aromaticis abusus; in diabetem incidit; tunc verò quam bibebat alam, seu tenuem cerevisiam urina omnino referebat, & potus assumpti molem multum superabat; vige-
bat fames, sitis urgebat, oris ficitas, renum dolor, ardor viscerum; inacies summa.

Usus est tinctura martis, catechu, corallorum; vespere bolum ex ebore usto, antihectico Poterii, croco martis cum uno, vel altero laudani grano; post mensem his utens convaluit.

6. *Diabetes arthriticus* Sydenhami de podagrâ, pag. 463.

Est symptoma arthritidis inveteratæ, sed extra paroxysmos, in quibus etenim urina est pauca & colorata; at extra eos urina quandoque est æque copiosa & aquosa ac in diabete, quod designat à materie acri sitim excitari, simulque ita languere digestionem, & imminui perspirationem, ut potulenta illibata per urinæ vias emittantur; nec ab aliis principiis derivanda est magna urinæ copia, quæ in diabete vulgari effunditur. Quantitas urinæ in sanis est circiter dimidia pars assumptorum tum esculentorum, tum potulentorum, atque circiter altera pars perspirando avolat. Si itaque in statu sano quadraginta urinæ unciae emittantur, ut in me expertus sum: si sitis potum tertiâ parte uberiores imperaverit, & simul tertia pars perspirationis solitæ suppressæ in urinam versa fuerit, inde sexaginta sex unciae urinæ quotidie emittentur, quæ cum cruda sit, & repetitis mictionibus amandetur, diabetem efficiet.

7. *Diabetes febricosus* Sydenhami epistol. responsor. I. pag. 192.

In tertianâ & quotidianâ nonnunquam accidit, etsi perquam rarò, ut senes qui diu hac febre antea laborarunt, ac interea phlebotomis & catharticis imperitè fuerint mulcati, in diabetem incidunt, etiam febre jam perfectè fugatâ; etenim cum sanguis eorum abhinc debilitatus assimilandis succis ei illatis prorsus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & incocti exitum sibi quærunt, proindeque præ ingenti urinæ copiâ, quoties eam reddunt, excretâ, sensim labefactantur, & quasi substantia corporis per hanc cloacam exinanitur; curativæ indicationes ad sanguinem invigorandum, & fluxum urinæ minuendum omninò dirigendæ sunt.

℞. *Theriaca unciam & semissem, conservæ flavedinis aurantiorum unciam; diascordii unciam semissem; zingiberis conditi, & nucis moschatæ conditæ ana drachmas tres; pulveris è chelis cancerorum, corticis granatorum, radicis angelicæ, coralliorum, terræ lemnæ, boli armenæ, gummi arabici, ana drachmam unam, cum syrupo de rosis siccis fiat electuarium; sumat drachmam ter in die per mensem; utatur vino hispanico, cibus eupeptis; abstineat à crudis, oleribus, &c.*

XXVI. ENURESIS; *Perirrhœa* Hippocratis; *Paresis* Aretæi; *Stranguria* Galeni; *Stillicidium urinæ*, *Incontinentia urinæ* Sennerti, &c. *Incontinence d'urine*: flux d'urine.

Est mictio involuntaria & inopportuna, quam nullus vesicæ stimulus sollicitat, quæque sæpius insciis accidit.

Differt à diabete quòd non major sit urinæ copia, nec diversus à sano color; à dysuriâ quòd sine ardore & stimulo fiat.

1. *Enuresis infantum* Junckeri Tabul. 98.

Est mictio quæ tùm interdiu ob negligentiam, tùm noctu inter dormiendum accidit junioribus; plurimi ideò lectum urinâ conspurcant, quia somniant se in loco commodo mingere; alii ita negligentes sunt etiam octennes & decennes, ut in seipsis tùm vigilando, tùm dormiendo mingant.

Prævus hic mos 1° virgis & minis est coercendus apud eos qui quartum annum ætatis attigere: 2° Curandum est ut horis pomeridianis parum bibant: 3° utque antequam lectum petant, vesicam evacuent. Si verò atonia sphincteris vesicæ adfuerit, ad tonica deveniendum est, ut in specie sequenti.

2. *Enuresis paralyticorum* Junckeri Tabul. 98. L.

Incontinentia urinæ à paralyti sphincteris vesicæ procedens accidit apoplecticis, hemiplegicis, & sæpius paraplecticis, ubi nervi ossis sacri, lumborumve fuerunt compressi, contusi, læsi, aut in cerebro ipso affecti; in illâ specie adest continuum urinæ stillicidium sine sensu, unde differt ab aliis speciebus in quibus per intervalla tantum urina emittitur.

Incommodus est hic morbus ægro & adstantibus, ob foetorem urinæ quâ imbibuntur vestes, maximè apud foeminas quæ non ita valent in urinatorio portatili urinam excipere, ut viri.

Curatur hic morbus eodem modo ac paraplegia; sed vix unquam sanatur, nisi levis sit affectus, aut quædam atonia, quam superant infusus aromatici, spirituosa fomenta, thermæ Bellilucanæ, ammochasia.

3. *Enuresis herniosorum*. L.

Est ea quæ exocysten, hysterptosim, cystocalem, similesque ectopias comitatur, quibus ita distrahitur sphincter vesicæ, in viris podici, in foeminis vaginæ adhærens, ut distracto vel intestino, vel vaginâ, sphincter constringi nequeat pro lubitu. Sanatur ablato principio.

4. *Enuresis gravidarum* Mauriceau, lib. 1. cap. 15 de l'incontinence d'urine. L.

Non est ea frequens mictio, seu dysuriæ species, quæ ob vesicæ ab utero factam compressionem gravidis accidit; cùm enim parum urinæ continere possit vesica, necessum est ut frequentius vesica distendatur, & ad mictionem sollicitetur; verum ea est quæ ipsis accidit non solum gravidis versus ultimos menses, sed etiam mulieribus plures partus expertis; illæ enim ad minimam corporis inflexionem, ad minimum risum, aut tussendi conatum, illico urinam sine stimulo, quandoque sine sensu emittunt. Hoc etiam recens puerperis

peris familiare est, observante *Roderico à Castro lib. 4. cap. 2. de fœtu mortuo*, & hoc urinæ profluvium alvi acrafiâ sæpè stipatur: educto, ait ille, infante, urina aut alvi feces, quod frequenter accidit, involuntariè fluunt, quod curatur ut paralyfis earundem partium: laudatur infusus in decocto aromatico chamæmeli, roris marini, salviæ & litus ex oleo ejusdem virtutis.

Quoad enuresim quæ sub finem graviditatis oritur à mole uteri vesicam prementis, ea sublevatur mappâ quæ ita collocata sit, ut abdomen proindeque uterum sustineat.

5. *Enuresis puerperarum. Perforation de la vessie. Incontinence d'urine après les couches*, Puzos pag. 137. L.

Cùm fœtus diutius in transitu per os uteri retinetur, collum vesicæ, inde fœtus capite, illinc osse pubis, compressum inflammatur, contunditur, & post quinque, vel octo dies urinæ incontinentia accedit, perforatâ ibi loci vesicæ: hæc enuresis insanabilis est; sublevatur incommodum ope utris ex corio fabrefacti penduli, & spongiæ appositæ; pessaria vix ullius utilitatis sunt, nisi ad præcavendam obturationem vaginæ, quæ à succrescentibus ex hac fistula carnibus, fibrisque ramosis oritur; ibi calculi successu temporis generantur. Vide *Hysteralgiam calculosam*. De hac specie fusè egit *Hirschfeldius in dissertatione Argentorati editâ anno 1759. de incontinentiâ urinæ post partum difficilem*; hanc etiam observavit *Clariss. Med. Doctor Privat Alesiensis* in primiparâ, quæ dystociam per quinque dies experta, deinceps per quadraginta dies dysuriâ laboraverat, quâ sanatâ supervenit enuresis constans; urina scilicet eâ stante, vel erectâ fluebat, sedente verò retinebatur, immisso per urethram filo ferreo, & simul in vaginam digito, inventum est foramen minimi digiti diametro non procul ab uteri orificio, urethram cum vaginâ conjungens.

6. *Enuresis catamenialis*, seu mense quovis revertens. L.

Virgo sanguinea, pinguis, 28 annos nata, enuresi ab ortu ad pubertatem usque conflictata, omni semihorâ noctu & interdiu mingebat; cùm menstrua accessissent per triennium, ab enuresi fuit immunis; suppressis ab hoc tempore catameniis ob pediluvium frigidum, singulis mensibus patitur per triduum horis nocturnis enuresim cum pervigilio; sed octo diebus ante & post illam catamenialem urinæ incontinentiam, cephalalgia, hypochondriorum tumore, pedum oedemate; vel etiam hæmoptysi afficitur; ast si deficiat, ut quandoque accidit, urinæ fluxus ille frequens, tunc symptomata numerata crescunt & perennant usquequo enuresis accesserit.

Mater ejus ad vigesimum ætatis annum hoc conflictata initio tunc matrimonio convaluit; ista virgo potatis aquis Barregianis, vomicam expectoravit; soror ejus enuresi laborans phthisi periit.

Cura. Præmissâ venæ sectione è brachio, purgetur cum mannâ in infuso fennæ; dein juscula ex collo vervecis, cichorio, rubiæ drachmis duabus, pæoniæ drachmâ unâ per novem dies bibat; dein serum lactis in quo clavi ferrei extincti, millepedes decem, flores cheiri ad pugill. 1; ante haustum sumat boracis grana sex in cochleari aquæ naphæ.

Post viginti dies purgata sumat lac asininum, & alternis diebus ante ejus haustum sumat bolum ex croci martis, terræ catechu, & coralli rubri anagranis octo in pauxillo fyrupi; continuet usque ad finem Junii mensis; his irritis, nubat.

Theoria. Videtur hic morbus pendere ab irritabilitate vesicæ, ob sanguinis menstrui retenti influxum uberiozem in ipsam; hinc frequens mingendi necessitas; ex eadem sanguinis congestione in pulmone sanguinis sputum, in visceribus abdominis meteorismus, in pedibus œdema; sanguis autem spissitudine obstat catameniis, acrimonia etiam irritat vesicam & pulmones. Historiam morbi retulit *D. Richard D. Med. Monspel. à Villeneuve de Marfan.*

Mictiones involuntariæ agonisantium, necnon eæ quæ in paraphrosynæ febrili accidunt, sunt symptomata fugacia, non morbi; non secus ac quæ epilepsiæ & eclampiæ paroxysmos quandoque comitantur.

7. *Enuresis calculosa* Collect. Acad. Tom. 3 pag. 579: Cyrilli Consult. 23 Cent. IV. L.

Puer Metensis per totam vitam incontinentiâ urinæ laboraverat sæpè cum dolore, continuâ cum siti; excrevit calculum; alterum in collo vesicæ gerebat; in cadavere repertæ duæ vesicæ loco renum, ureteres amplissimi conici, vesicæ cavitas fibris transversis ejus collum diducentibus distincta.

Huc ferè pertinet enuresis quæ lithotomiam sequi consuevit; nam secto, vel maximè debilitato sphinctere vesicæ collum arctante, non mirum si urina deinceps sponte effluat, maximè verò cum ut fieri solet, vesica calculo irritata, occalluit, & veluti capsula coriacea contractionis etiam in collo incapax evasit: hæc autem species tolerari debet, minimè verò sanatur.

8. *Enuresis à fistula* Junckeri Tab. 98. L.

Fistulæ quæ vesicam, ejusve sphincterem attingunt, oriuntur 1° vel à mariscis suppuratis; 2° vel à gonorrhœis virulentis; 3° vel à calculis vesicæ; 4° vel ab ictibus & operationibus Chirurgicis in dystociâ, fistulâ anî, calculove adhibitis.

Hæc autem species eodem modo curatur quo hæc fistulæ.

9. *Enuresis à sparganosi*, Hazon Journ. de Med. Aout 1761. p. 345. L.

Ea est quæ à lacte suppresso puerperis accidit. Sanatur catharticis, successive magis hydragogis, ex manna, sale polychresto, syrupo de rhamno, &c.

XXVII. DYSURIA; *Stranguria* Pauli Æginetæ, non Galeni; *Ardor urinæ* Sennerti; *Substillum* vel *stillicidium urinæ*; *Dysurie*, *Ardeur d'urine*.

Charaëter. Difficilis vel dolorifica, & sæpiùs ardoris sensu molesta mictio: *Gorraei definition.* Galen. in aphor. 48. libr. 7. Mictio est non puris aut seminis, sed urinæ ejectio, unde discrepat dysuria ab ardenti mictu gonorrhœam stipante; si non pleno ductu, sed guttatim fluat urina cum dolore, *Stranguria* dicitur à Græco *Strangos*, gutta.

1. *Dysuria hysterica* Sydenham. de hysterica passione pag. 132. B.

Dysuria hysterica ita calculum mentitur quandoque, ut Lithotomistæ iis symptomatis delusi operationem necessariam judicent, ut observavi in Marchionissa St. Victor, quæ per mensem hoc morbo laboravit; symptomata subito accesserant post vertiginem hystericam; eâ vertigine redente, subito evanuerunt, & Lithotomistam stupentem dimiserunt. A spasmo hystérico sphincteris vesicæ pendet hic morbus. Observata hujus varietas in muliere hystERICA hoc habuit singulare, quod ægra hystERICA statim à pastu mingere coacta foret, ut in hienteria statim à pastu alvum deponere coguntur: urina autem illa erat cruda, aquosa; ægra emaciabatur, cum pyrexia nocturna, nec solito frequentius mingebat, nec sitiebat; observante D. Coulas.

2. *Dysuria herpetica: Ab herpete vesicæ.*

Cognoscitur 1° ex herpetibus cutaneis repressis; aut vaginam etiam infestantibus; 2° ex muco urinæ furfuraceo. Hæc species est pertinacissima, valdè dolorifica. Curatur aquis acidulis, balneis, lacte, præmissis præmittendis.

3. *Dysuria nephralgica; Dysuria deceptiva à renibus* Stahl's ars curandi morbos per expectationem; *Dysuria ab ulcere renum* Sydenham. pag. 680. Vide Pyuria renalis.

Ea est quæ à nephralgiâ calculosâ, aut ab urinæ acrimoniâ renes stimulantem dependet, in qua ob dolores renum, ureteres, & ipsemet sphincter vesicæ dolent & irritabiles sunt.

Curatur ut nephralgia phlebotomiis, balneis mucilaginosi intus sumptis, nec non narcoticis.

4. *Dysuria venerea* Riverii obs. 22. pag. 138; *Dysuria syphilitica* Nicol. Heinssii; *A carunculâ* P. Borelli. obs. 79. *Ab urethra per cicatrices gonorrhœæ angustatâ* Saviard. obs. *A phlogosî urethræ sine ulcere* Nicol. André de morbis urethræ 1756. B.

Hæc species est omnium apud adultos & senes longè frequentissima; stipatur sæpè mictu bifurcato; præcessere semper gonorrhœæ virulentæ malè curatæ, accedunt scirrhi, ulcera, fungi, calculi muco involuti, fistulæ, calli in urethrâ.

Curatur litu mercuriali & candelulis cereis D. Goulard, Daran &c.

Gonorrhœa sicca Astrucii & *Dysuria venerea sicca* ejusdem, est vel phlegmone in prostaticis ac vesiculis seminariis, ubi tumor, calor, dolor, stranguria, ardor vividus inter mingendum, qui morbus si intra aliquot dies non resolvatur abscessum perinæi excitat. Vel est erysipelas in toto urethræ tractu cum gravi dysuriâ, dolore urenti totius urethræ, sine ullo puris aut feminis effluxu, & utraque varietas à concubitu impuro, ac à viru acri & volatili dependet. Ultima varietas atrocior est, & si non resolvatur tumor, facile in sphacelum terminatur.

Quandoque verò à gonorrhœa virulentâ adstringentibus suppressâ oritur. Prior verò non rarò hanc gonorrhœam præcedit & fluente semine purulento

lento sedatur; utraque varietas exigit initio repetitas phlebotomias, immersionem penis in lacte tepido; fomenta emollientia ex decocto radicum althææ, feminum lini, injectiones in urethram similes, noctu narcotica, possum emulsionatum, nitratum.

a *Dysuria à caruncula. Virgæ Caruncula* Riverii observ. 22. communic. *Carnosité de l'uretre.* L.

Vulgò apud senes qui olim gonorrhœas passi sunt supervenit dysuria pertinax, & quæ quandoque plures annos perseverat, in quâ fluentum urinæ inter mingendum est bifidum (*Purine fourchue*) cum aliquali ischuriâ; atque incusari solent excrescentiæ carnosæ in urethrâ quas deprimendi gratiâ stylos plumbeos à Riverio ad nostra usque tempora in urethram sensim insinuari solemne est. Vide *D. Lapi dissert. de stranguriâ.*

Ast *Saviardus & Clar. Chirurgus Monspeliensis J. Serres* dissecto pene aliquot ægrorum, qui de eo morbo conquesti erant, nil simile invenerunt, & tantummodo urethram phlogosi alicubi tentatam; non dudum candelulæ ceræ in locum plumbearum succedæ sunt à *D. Daran, Goulard, André &c.* sæculo elapso à *Geronimo Lapi Italo* primum usurpatæ, quarum usu gonorrhœa mucosa excitatur, via urinæ liberior paratur, lapilli siqui sint educuntur, ulceraque detergantur.

5. *Dysuria primaria.* L.

Ea est quæ à victu acriore, falso, abusu liquorum fermentatorum, diureticorum, ab ætatis fervore, ab exercitiis immodicis, similibusque causis urinæ acredinem inducentibus oritur; urina in illa specie falsa est solito magis, fervidiorque simul. Hanc excitant sæpè vina alba, cerevisia, usus cantharidum. Curatur phlebotomiis, clysmatis emollientibus, ptisanâ ex floribus malvæ, violæ, radicibus althææ, feminibus lini, gummi tragacantha, fomentis, semicupiis refrigerantibus.

6. *Dysuria hæmorrhoidalis* Frider. Hoffmanni. L. P.

Ea est quæ à mariscis tumidis, potissimumque luxatis fovetur. Luxantur mariscæ seu tumores hæmorrhoidales quoties *diaphragma hypogastricum* descriptum ab *illustr. Lecat* in libro de lithotomiâ, quod ano & recto sustinendis dicatur, suo officio non fungitur & hiat; tunc mariscæ foras protuberant ex ano, & nervi ad urethram pertingentes dolorificè distrahuntur, atque urina cum ardore incredibili excernitur, ita ut calculum in vesicâ latere & hos atroces per multos annos dolores procreare videatur; æger quidem à fluxu hæmorrhoidali sublevatur, sed non sanatur; quoties alvum deponere tentat, toties mariscis excindentibus dysuria recrudescit. In nobili ægroto sic laborante frustra applicata sunt suspensoria podicis, æger ferè semper manibus suis hanc molem hæmorrhoidalem sustinere cogitur, ac post alvi depositionem restituere, inunctis prius cerato Galeni mariscis.

7. *Dysuria arsuræ; Arsuræ* Joan. Andern; *Incendium virgæ; Burning* &

& *Brening* Anglorum. Vide Astrucium de morbis venereis lib. 1. cap. 7. n° 5.

Est dysuria ardens quæ olim maximè apud Anglos circa sæculum decimum quartum eos affligebat, qui cum leprosa, aut cum muliere quæ leprosum virum prius admiserat, concumbebant, sine ullo feminis aut puris effluxu inde subsequente.

Morbus erat à syphilitica disuriâ diversus, atque curabatur injecto vel lacte vel oleo amygdalarum in urethram.

8. *Dysuria à cystocele* Saltzmanni differt. de Herniâ vesicæ urinariæ. L.

Cognoscitur hæc species ex tumore molli in vicinia vesicæ, ut in scroto, perinæo, &c. qui pressus cogit urinam eamque per urethram exprimit; vide *Mem. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1713. pag. 146. à D. Mery.*

9. *Dysuria ab hysteritide*, vide Hysteritidem. A.

Si phlogosis tantum sit in collo uteri, aut, ut aiebant Veteres, ejus adsit intemperies calida & sicca, nulla quidem adest notabilis pyrexia, adeoque nulla vera hysteritis, interea explorato ore uteri, digito immisso, calor, sensibilitas, siccitas, percipiuntur.

10. *Dysuria ab hysteroloxia*, Ruysch Obs. Chir. 88, Morgagni Epist. XLVIII. 39. L.

Hæc species stipatur continuo mingendi & alvum deponendi desiderio, sed constans non est.

11. *Dysuria rachialgica. Stranguria colicum popularem concomitans* Citesii de signis diagnosticis colici popularis pag. 6.

In populari colico, ait ille, urina biliosa, & acris, eaque sæpius cum stranguriâ emittitur, ut plerisque imponat existimantibus se non colico dolore, sed calculo cruciari. His adde Rachialgiæ cætera signa, pallorem, extremorum frigus, virium languorem, animum inquietum, corpus anxium, vigilias assiduas, leipothymias, anorexiam, nauseam, ructum, vomitionem biliosam, quâ deficiente singultus, sitis accedit, sæpiusque febris lenta, & quod totius caput est, acutissimus ventriculi intestinorum lumborum, ilium, & inguinum dolor excruciat. *Citesius cap. 6.*

In colicâ vulgari accedit non rarò dysuria cum penis rigiditate & condensatione, nullâ verò erectione, quod cessante doloris vehementiâ evanescit; at in rachialgiâ dysuria ita vehemens & pertinax observatur, ut calculosa videatur.

Cura verò hujus speciei eadem est ac rachialgiæ, adeoque à cura cæterarum diversissima, cum juxta ipsum *Citesium* cathartica drastica, & emetica oleosis interpolata conveniant; sed de rariori apud nos morbo nil pronunciare ausim.

12. *Dysuria calculosa. Calculus vesicæ.* Sennerti, Cyrill. Consult. Tom. I. p. 46. 112. 128. 146. L.

Cognoscitur 1° Dysuriâ frequenti periodicâ, vel continuâ, seu frequenti & dolorificâ mingendi cupiditate: 2° Dolore acutissimo extremi glandis, in viris à mictione recrudescente: 3° Frequenti penis eâque injucundâ tentigine, seu duritie, in quâ nec erigitur penis, nec crassior evadit: 4° Pondere assiduo in perinæo: 5° Subitaneâ quæ quandoque accidit inter mingendum

dum urinæ suppressione : 6° Facilitate mingendi, si crura decussentur ; aut corpus resupinetur : 7° Tactu, digito in anum immisso, si de pueris agatur, aut interventu cacheteris in vesicam immissi, quod ultimum signum, aliàs certissimum, deficit cum calculus inter laminæ internæ cellulæ aut vesicæ biventris & coarctatæ sinus delitescit. 8° Exasperatio dolorum ab exercitio, potissimum vecturâ in curru super stratum lapidosum.

Alii sunt calculi murarii durissimi, ruffi, qui omne dissolvens eluunt, alii gypsei, alii gypsomurarii, seu ex lapillulis invicem gypso coagmentatis efformati, qui tandem dissolventibus vel in toto vel frustillatim divisi cedunt.

Duplex est methodus curativa, una *chirurgica*, quæ in extractione calculi consistit, eaque instituitur hodie per apparatus lateralem; altera *lithontriptica*, quæ in usu lithontripticorum medicaminum consistit.

Optima methodus lithontriptica ea est quam *D. Rob. Wut* expertus est, scilicet 1° ostreorum vel aliorum testaceorum conchæ vehementi igne per biduum urgentur usquequo totæ albescant & nil coloris subcærulei retineant; octupla aquæ fontanæ copia superaffunditur, & fit vehemens ebullitio; aqua illa per duodecim horas cum ostreis calcinatis infusa colatur & servatur ad usum, & est *aqua calcis ostreorum*. 2° Hujus aquæ cyathum unum aut alterum quovis die horis Medicis ebibat æger, ita ut sensim hujus dosim augeat ad pintam singulis diebus potandam, & ultra : 3° Simulque saponis albi in pilulas redacti, vel in aqua dissoluti drachmas duas, dein tres, demum quinque, vel sex, singulis diebus deglutiat, maximè si alvus ab aqua calcis constipetur; & persistet in illorum usu quàm diutissimè, ut per sex menses, imò per annos. Hujus aquæ & saponis ope calculus obducitur mucosum quoddam albido leni, quo fit ut vesica ab ejus irritatione immunis evadat; dolor sedatur, mictus cruentus compescitur, & successu temporis calculus deteritur & dissolvitur, vel in frustula divisus foras excernitur.

Altera est methodus Monspelii aliquoties usitata, sed minus tuta : scilicet 1° colliguntur folia *arbusi uva ursi* dicti, quæ arbuscula in monte *Esperou*, necnon in Pyrenæis adolescit, & *Buxerola* vocatur : 2° Illorum foliorum vel pulvis ad grana quindecim, vel infusum drachmæ unius pro duobus, vel tribus aquæ cyathis quotidie deglutitur per mensem, atque cum ab ejus usu vesicæ mucus abraditur, & dysuria potest recrudesce, jusculum ex herbis emollientibus, refrigerantibus, pullo, ranis paratum usurpatur, maximè si pulvis buxerolæ adhibeatur, aut infusum debilius sumitur : hujus medicaminis ope calculi teneriores dissolvuntur, aut in frustula minora dividuntur.

Quoad lithotomiam, ea rarò felicem sortitur eventum, maximè si æger jam provectæ ætatis sit, quia apud eos vesica est callosa, valdè circa calculum coarctata, quandoque ulcerosa : ea non impedit quominus novi calculi generentur, & vidi puerum qui hanc operationem ter passus intra aliquot annos, iterum calculo laborat; præterea peritissimum Chirurgum requirit operatio, ex quâ, si malè successerit, intra breve tempus inflammata vesicâ æger

æger è medio tollitur ; fecus non rarò insanabilis perinæi fistula supervenit ; undique periculum , undique angustia.

13. *Dysuria gravidarum* Nordmanni Dissert. de ischuriâ gravidarum , Argentinae anno 1758. Mery Hist. de l'Académie des Sciences anno 1713. B.

Illa accidit vel toto graviditatis decursu , ut vidit *Mery* , vel ultimo tantum mense ; 1° ob uteri molem expansam quâ vesica premitur , & distracta dolet , in quo casu situs supinus , decubitus in lecto solatium præbent ; vel 2° ab hysteroptosi , incompleto scilicet uteri prolapsu , in quo casu potissimum est ischuria , & juvat decubitus supinus , sustentatio molis abdominis ope mappæ , repositio uteri & usus pessarii ; 3° vel à cystocele , seu herniâ vesicæ urinariæ , de cujus curatione vide *Auctores*.

In his omnibus casibus plus valet ars obstetricia quàm pharmacia. Quoad ischuriam quæ sub finem graviditatis accidit , vide *Ischuriam* Class. X.

De dysuriâ à cystocele fusè egit *Saltzmanus in dissertatione de Herniâ vesicæ urinariæ*. Dysuria ab hysteroptosi etiam non gravidis accidit. Vide *Hysteroptosim in Class. Iâ*.

14. *Dysuria Neonympharum* Delii Amœnitat. Acad. pag. 188. B.

Est ea quæ recens nuptas forti viro junctas adoritur cum vulvæ , nympharumque phlogosi ; à contusione , à coitu repetito & effræni ortum ducit , & intra aliquot dies cessat , modò à coitu abstineant , & fomentis emollientibus utantur nymphæ ; sic olim vocabantur recens nuptæ.

Post coitum etiam viros afficit dysuria , sed fugax , de quâ *Ephemer. Nat. Curios. Decad. 2.*

15. *Dysuria ab insectis* , *Ephemerid. Nat. Curios. passim ; A teredinibus* , Delii Amœnit. Acad. pag. 54. tom. 1 ; *A lumbrico* , *Philosophical. Transact. pag. 202. D.*

Teredines Ill. Delii erant veri ascarides vermiculis casei similes , cum urinâ copiosâ excreti , qui priùs fovere videbantur stillicidium urinæ dolorificum. Vidi ipse similem ascaridem cum urinis emissum à viro , qui dysuriam , & dein ischuriam patiebatur , antequam hic vermiculus ejiceretur.

Suasit ill. *Delius* diversa anthelmintica , & erinaceum ustum cum essentiâ cascarillæ , sed omnia incassum.

16. *Dysuria atretarum. L.*

Vidi & curavi duas puellas , quæ ab aliquot annis quovis mense post pubertatem atroces in pudendis dolores cum mictione ardenti patiebantur ; altera verò cum urina paucillum sanguinis mingebat ; utraque erat imperfecta , & catameniorum expers , licet altera vigesimum nonum annum attigisset ; illa autem cum dysuria tumorem quemdam è vagina tunc temporis prominentem gerebat ; ope scalpelli hymenis sectio verticalis facta est , & prærupit magna quantitas cruoris viscosi , nigri , picei , inodori , quo facto convalescere ambæ , & harum junior viro juncta dein feliciter peperit.

17. *Dysuria diabetica.*

Ea est species in quâ post quemlibet pastum , illicò non auctâ urinæ copiam , nec frequentiam , sed necessitate incoercibili , & cum levi irritatione ve-

ficæ, mingitur urina aquosa, cruda, quod per plures menses in hysteriâ sine fiti, ast cum macie, & cum febriculâ nocturnâ perseverasse vidit *clariss. Doctor Coulas*. Hic affectus est ad vesicam quod lenteria ad alvum; videtur potum illicò transfluere, ut per diabetem hydraulicum aquæ citissimè transfluunt.

Indicantur in hac specie lacticinia emollientia, antihysterica.

XXVIII. PYURIA; *Cacurematis species* D. Cuffon. *Pissement de pus*.

Est purulentæ, albæ, flavæ, vel viscido-mucosæ, lutulentæ materiæ cum urinis ejectio.

Differt à gonorrhœâ quod materies hæc puriformis mingatur, non verò simpliciter ex urethrâ exstillet, ut exstillet guttatim in gonorrhœâ.

In pyuriâ materies puriformis, vel mucosa pellucida non ex urethrâ oritur, secus continuò stillaret; sed vel ex vesicâ, vel ex ureteribus, aut renibus effluit.

1. *Pyuria renalis*; *Ulcus renum* Sennert. cap. 11 lib. 3. pag. 7; *Ulcus ureterum* Sennert. cap. 12. *Pissement de pus*. Journ. de Med. Avril 1761 pag. 353. C.

Cognoscitur 1° urinæ colore griseo, flavescente, consistentiâ crassâ, odore foetido ad putridum cadaverosum vergente. 2° Præcessere signa nephritidis suppuratæ, dolor scilicet renis alterutrius cum pyrexiâ acutâ, quæ deinceps in amphimerinam hecticam abiit; vel præcessit nephralgia calculosa; interdum verò dolor renis, dum suppuratur, exiguus est.

Differt à pyuriâ vesicali ex eo quòd dysuria nulla sit in renali; quòd etiam in renali substantia ipsius renis carnea, atro-rubra, veluti dissoluta cum urinâ quandoque effluat, & cum filamentis viscosis; (*aphor. Hippocr. 76. lib. 4.*) illa verò pyuria peior est, si ulcus renum pendeat à calculis reni impactis, aut ab acrimoniâ sanguinis, quàm si à causis mechanicis, ut vulnere, contusione orta fuerit nephritis sine sanguinis dyscrasiâ.

2. *Pyuria vesicalis* Boneti Sepulchret. obs. 20ª tom. 2. pag. 695; *Ulcère à la vessie*. C.

Vel est exulceratio in collo vesicæ, vel in corpore ipso. Si in collo vesicæ præcessit gravis dysuria, stranguria, dolor atrox circa perinæum, ibi etiam tumor, calor; pus inde prodiens copiosum cum muco viscido, tenaci. Si in reliquâ vesicâ, dolor ad hypogastrium, præcessit cystitis, cum urinâ fluunt materies crassæ, furfuracæ, foliaceæ, unde *Hippocrates* scabiem vesicæ adesse contendebat; cruentæ & purulentæ ac foetidæ sunt urinæ, ex quo foetore intolerabili potissimum dignoscitur pyuria vera à gonorrhœis, necnon ex eo quod in gonorrhœis pus non mingitur, sed exstillet; ast in pyuriâ urina turbida, grisea, foetida mingitur.

Pus à muco dignoscitur, quod pus sit friabile, mucus verò in longa filamenta ducatur; pus griseum est & foetidum, mucus pellucidus.

Post gonorrhœam virulentam in fundo matulæ datur paucus mucus viscidus, qui pyuriam non constituit veram, seu purulentam, & spontè evanescit.

In curandâ pyuriâ aquæ Euzetenfes, Alefienfes longo usu, ferum lactis, diæta lactea mortem procrastinant.

Si adfit sarcoma fungosum in vesica adnatum, dolores sunt diriores; injectiones in vesicam fieri non possunt sine catheteris interventu, quod ob dysuriam difficulter institui potest.

3. *Pyuria à corde* Boneti Sepulchret. obs. 12, & 13.

Constat his observationibus post longam puris mictionem cum nephralgiâ, quæ Medicis ulcerosa censebatur, nullum vitium in cadavere inventum fuisse præter abscessus & ulcera cordis, cum multis in eo calculis, *Hollerius Commentar. ad aphor. 75. 54.*

4. *Pyria à thorace* Boneti Sepulchret. lib. 3. f. 28. obs. 24, 21; ex Diemerbroeckio Anat. lib. 1. cap. 17; & Dulaurentio Anat. lib. 9. q. 12. B. vide duodecim observationes apud Schenckium p. 266. L. I.

Est purulenta mictio quæ cum aliquali nephralgia empyicis accedit, & plures quandoque libras attingit intra paucos dies, eosque à morbo priore liberat. Vidi adolescentem empyicum in urbe *Clermont de Lodeve*, cum *D. Med. D. Bertomieu*, qui me consuluit, ille post aliquot dies pus copiosum minxit, sicque convaluit.

5. *Pyuria viscida.* Vid. Consultation *D. Deidier*, tom. 1 pag. 84. *Ecoulement par le canal de l'urètre, cru vénérien par le malade : Glaire des reins. L.*

Aggreditur ætate provectos qui olim gonorrhœam passi sunt; inter pollutiones nocturnas titillatio, imò dolor identidem acutior persentitur ad vesicæ collum; urinæ acres sunt, cum est dispositio nephritica, aut arthritica in sanguine, quod ex nephralgiâ, ex pruritu cutis, libidinosa constitutione judicatur, maximè verò ex dysuriâ frequenti; insimul urinæ quandoque turbidæ, rubræ, subcruentæ; sed constanter deponunt in matulâ viscidum quid griseo-pellucidum, urinæ fundum petens, quod matulæ agglutinatur, quodque effusum longissima fila præ lentore efformat. Dùm urina crassa mingenda est, dolet collum vesicæ, balanisque, necnon hæret aliquandiu, & alvus ad dejectionem stimulatur; mingendi cupiditas, durante alimentorum digestionem, frequentior est.

Hunc morbum syphilitico viru foveri putarunt optimi Medici, & ritè institutâ hydrargyrosi sine ptyalismo æger non melius habuit, licet subsecuta forent lacticia, balnea, aquæ sulphuræ Euzetenfes; morbum exasperaverant candelæ unguento suppuratorio tinctæ in urethram sæpiùs immissæ. *D. Deidier* dubitavit an ulcus circa prostates, aut in collo vesicæ morbum foveret; sed pus prunis injectum valdè foetet, non viscosa materies; si viscosum quid è renibus, ureteribus, aut ipsâ vesicâ excernatur, ut verosimile visum est, suadet ptisanam ex foliis parietariæ, seminibus lini, glycyrrhiza; dein pareirabravæ pulveris semidrachmam, vel tantumdem corticis radicis calcitrapæ per triduum, ptisanâ superhaustâ. Id autem remedium aliquoties in mense tentandum, & utiliori insistendum putat. Si pus mingi videatur, balsamus copaivæ ad guttas xx vel plures ex cochleari syrapi cujusdam hauriendus, superbibendo lac asininum per quatrimum, dein lac purum per

mensem continuandum addito identidem balsamo. Accedente Julio aut Augusto acidulæ potandæ sunt per novem dies, dein balnea domestica per octiduum semel & bis sumenda, & aqua pulli exeundo è balneo est propinanda. Demùm ope candelæ plumbeæ vel cereæ explorandus urethræ & vesicæ status, ut principium morbi meliùs cognoscatur.

6. *Pyuria mucosa* Pathol. method. *Rarus vesicæ morbus* Frider. Hoffmanni; *Catarrhus vesicæ* D. Lieutaud *Maladie du bas ventre*. *Glus* Ill. Linnæi Gen. Morb. 199. *Glaire de la vessie*.

In adolescente arthritico incepit à dolore vesicæ, fortè cystitide vel simplici dysuriâ; urinæ exinde crassæ, sedimentum albidum & viscosum, quod sensim copiosius, dolore etiam præterito quartam urinæ partem componebat; febris post duodecimam diem recedens multam mutationem in pyuriâ induxit, quæ ultra ad quadragesimum diem processit, cum astheniâ & marasmode macilentâ. Phlebotomiæ, diluentia, temperantia, sedantia, laxantia durante febre usurpabantur, natura sola pyuriam deinceps sanavit: largo cæparum usu hunc morbum sublatum vidit Ill. *Linnaeus*.

Differt à pyuria vesicali, vel quæ ab ulcere vesicæ dependet, quod in mucosa mucus à vesicæ cryptis abundanter exstillans, qualis in catarrho ex naribus exstillet; non verò pus; unde sequeretur pyuria vesicalis foetido fluxu insignata nec sponte sanabilis.

Mucus ille quandoque ita copiosus est, ut dimidiam matulam impleat referente *Hoffmanno*, & juxta ipsum provenit à vesicâ ureteribus quasi coryza affectis, juxta *Sennertum* à cacochyliâ viscidâ primarum viarum in sanguinem transmissâ suppeditatur; ita quandoque affinis est pyuriæ legitimæ, ut non nisi a magna excretionis copia distinguatur juxta ipsos. *Vide Boneti Sepulchret. de urinis decoloribus, obs. 22. 18.*

7. *Pyuria lactea* Diemerbroeckii Anat. lib. 1. cap. 17. B.

Est lactis vel chylosæ materiæ effluxus per vias urinarias. *Nicol. Florentinus* vidit juvenem, qui quotidie sine ullo incommodo mingebat lactis quantitatem medii urinalis, præter urinam multam. *Capellus* Medicus vidit mulierem quæ dimidium cyathum lactis è vesicâ excrevit. *Laurentius* nonnullas vidit puerperas plurimam lactis copiam per uterum & vesicam excrevisse.

8. *Pyuria chylosa. Urines blanchâtres & troubles.* Vieussens Exper. anatomiq. 26. observat.

Pueri sexennes circiter non rarò urinas turbidas & albescentes fundunt, sine dolore renum aut vesicæ, & successu temporis sine ullo medicamine jam convalescunt, aut ad summum clysinatis & jusculis refrigerantibus sumptis, ab hoc affectu liberantur. Judicat Ill. *Vieussens* hunc colorem pendere à chylo qui per ductus secretorios ipsius vesicæ paululum patulos in vesicam influit à sanguine secretus.

9. *Pyuria arthritica. Urines blanches & troubles.* Vieussens observ. anatom. 27. & 28. *Urina cretacea* Dissert. Frid. Hundertmarck Comment. de rebus

rebus in Medic. gestis vol. X p. 359. vol. II. p. 195. Histoire de l'Acad. R. des Sc. 1752.

In prima *Vioussenii* observatione urinæ in adulto jamdudum erant albescentes & turbidæ statim à mictione, sed diu servatæ parte superiori limpida, inferiori verò sedimento subluteo pellucido gaudebant; aderat autem levis dysuria.

In altero casu ab ætate puerili usque ad 45 annum æger urinas albescentes, turbidas & mucosas fundebat; adhibita hydrargyrosi similes mingere perrexit. Uterque autem suppressa sponte pyuriâ arthriticus evasit, quod indicat materiem calcaream, arthritidi producendæ aptam prius emitti solitam, in sanguine retentam fuisse, unde arthritis accessit.

10. *Pyuria à mesenterio* Boneti Sepulchret. Tom. 2 pag. 696 n° 7.

Virgo dolores colicis similes habuit, & marasmo consumpta interiit; in mesenterio ingens copia puris quod natura per renes vacuare tentaverat urinis valdè purulentis profluentibus, renes tamen erant integri.

11. *Pyuria nigra.*

A transfusione sanguinis vitulini in venas viri maniaci: *Transf. Philos. n. 32. D. Denys.*

12. *Pyuria virescens*, *Transf. Philos. n. 27 art. 6. Stubbes.*

Ab esu testudinis marinæ urina illico luteo-viridis & quasi oleosa evadit.

XXIX. LEUCORRHŒA, Castelli Lex. Bonet. Anat. Pr. Lib. 3; *Rheumatismus uteri*, Amati Cent. IV Obs. 12; *Ulcus uteri* Sennerti; *Fluor albus* Auctorum; *Fluor muliebris*; *Fleurs blanches*; *Ulcère à la matrice.*

Est humoris serosi, vel flavescentis effluxus ex utero aut vagina hujus morbi præcipuum symptoma.

Muco albescente continuò in statu sanitatis madere muliebria, docet observatio: Muci illius inspissati ramenta in angulis nympharum observat *Puzos*. Verùm si copiosior sit ille mucus, ita ut exsillet etiam extra coitum, tunc leucorrhœa datur, sive mucus ille pellucidus sit, sive quovis colore præter sanguineum infectus, sive purulentus, sive spermaticus, sive ichorosus fuerit, nec enim dantur limites, qui genus gonorrhœæ in mulieribus à leucorrhœâ discernant.

1. *Leucorrhœa ulcerosa*; *Fluxus fulvus* Hippocrat. de morbis mulier. lib. 2; *Ulcus simplex uteri* *Puzos* cap. 4. de morbis uteri. *Cyrilli Consult. 13 Cent. II. Ulcere à la matrice.*

Est effluxus seroso-mucosus parcissimus, nullo ferè dolore stipatus, qui post signa vulneris aut levis cujusdam phlegmones in utero succedit.

Ulcuscula qualia in ore aphthæ dicuntur, vel exigua in uteri fundo aut cervice vulnera, suppurantia supponit hæc leucorrhœa, quæ cum simplici vulgò confunditur, & non rarò sponte sanatur, nisi sanguis vitio quodam gravi simul peccaverit.

Ejus principia sunt acrimonia sanguinis, pustulæ in utero, vulnuscula in partu difficili accepta, à manu obstetricis, à violentâ foetus expulsionem, utero jam sicco & dudum elapso amnii liquore.

Curatur ut leucorrhœa simplex.

2. *Leucorrhœa fungosa; Ulcere fungueux à la matrice.* Puzos chap. 4. artic. 2. C.

Cognoscitur ulcus fungosum uteri, 1° effluxu ferè continuo vel lymphæ pellucidæ gummosæ, aliàs sanguinolentæ: 2° cum frustulis carnis adipem concretum referentibus, sed sine pravo odore: 3° Cervix uteri digito explorata dura & inæqualis in ambitu percipitur, incrassata simul & obducta operculo fungoso, facilè lacerabili, quod in alvi dejectione vel mingendi conatu etiam in visum incurrit. 4° Fungus ille pedunculo suo intus utero adhærens trans ejus orificium progressus capitellum in vagina fungi vegetabilis æmulum refert, ita ut digitus immissus inter pedunculum & orificium uteri liberè excurrere possit. 5° Si operculum fungosum uteri cervicem obducens resecetur, novum aliud brevi tempore succrescit. 6° Quoniam verò simul scirrhusus est uterus, si digito ejus orificium, manu verò hypogastrium premas, figura & durities uteri supra pubem percipietur.

Dux sunt varietates hujus speciei; prima est incrustatio & adhæsiō fungi cum uteri cervice; altera verò est vegetatio fungi, cujus pedunculus in utero latet, capitellum verò liberum in vagina excrescit, nec utero adhæret. Hæc ultima varietas repetitâ pedunculi ligaturâ excidit, residuum dein putrefactum ab utero rejicitur, ut constat binis *Clariff. Puzos* observationibus.

Prima verò varietas si incipiens sit, etiam curatur; si vetus cum dolore uteri & foetore mucī excreti curari quidem potest, sed non sanari: adsunt lumbago, gravitas uteri inter progrediendum, meiendi difficultas cum dysuriâ, menorrhagiæ graves identidem recurrentes.

Acrimonia sanguinis huic ulceri fungoso originem præbet; ope diætæ lacteæ præmissis præmittendis, & potissimum lenibus catharticiis quovis mense iteratis, cum victu selecto & aquarum martialium acidularum, ut Alefienfium usu, quandoque sanatur, modò nulla sit syphilidis aut carcinomatis combinatio.

3°. *Leucorrhœa syphilitica, fleurs blanches ou ulcère vérolique à l'utérus.* C.

Cognoscitur 1° ex subitanâ invasionem mali post coitum impurum, cum dysuriâ, fluore flavescente, calore loci, ulcusculis vulvæ, porris vel condylomatibus, pustulis pruriginosis vaginæ. 2° Si spontanea lassitudo, anginæ, cephalalgia, pervigilium, eruptiones cutaneæ, seu vari subrotundi duri identidem redeunt, dolores potissimum nocturni similia syphilidis signa concurrent. 3° Si materies effluens sit albo-flavescens non foetida, cum doloribus acutis & pruriginosis, circa menstruationis tempus.

Curatur ut syphilis; scilicet post præmissam phlebotomiam & cathar-

fira

sim diæta lactea usurpatur, & præmissis quadraginta aut quinquaginta balneis, hydrargyrosis parcâ manu adhibetur, ita ut unguenti Neapolitani tres circiter drachmæ inungantur qualibet vice usque ad quatuordecim vel plures litus, non depositis per quadraginta vel plures dies linteis unguento imbutis: possunt etiam decocta lignorum ut guayaci, falsæ parillæ, sassafras, nec non panacea, vel aquila alba usurpari si hydrargyrosis nequeat.

4. *Leucorrhœa cancrosa*; *Fluxus niger & fulvus* Galen. definit. *Cancer à l'uterus. Ulcere carcinomateux de la matrice* Puzos pag. 274 Art. 4. Tralles de Opio Cap. 1. p. 54. C.

Illam speciem præcedunt menorrhagiæ, cum dolore mediocri, apud fœminas præsertim quæ pluries peperere; demum accedunt dolores atroces, lancinantes, continui; materies non purulenta sed ichorosa, rufescens, fœtiosa & foetidissima diffluit, interpositis menorrhagiis anomalis; pressio abdomine dolor exacerbatur.

Hic morbus insanabilis est nisi prima ejus initia sagaci Medico innotescant; regimen edulcorans, anodyna, injectiones ex decocto hordei & melle, ex succo solani & plantaginis, diæta lactea morbum palliant.

5. *Leucorrhœa Americana*. Guill. Pisonis cap. 6.

Ex iisdem principiis oritur ac asthenia Americana. Mulieres fiunt pallidæ, tristes, obstructæ, viris ingratae, & uteri profluvia alba patiuntur, ita demum debilitantur ut de corroborantibus, non minùs quàm de evacuantibus in illis curandis cogitandum sit.

Cura. Balneis artificialibus ex fragrantibus herbis adstringentibus & calefacientibus, nec non aperientibus, scilicet jusculis, apozematis, maximè verò pulvere Guayaci & scorix ferri per mensem usurpato curandæ sunt; adde syrupum tabaci & mel aromatibus mixtum; non neglectis lenibus catharticis; syrupus autem tabaci fit ex succo tabaci recenti, sed aliquandiu digesto, qui proinde vim emeticam amisit & catharticam, addito etiam oxymelle.

6. *Leucorrhœa Indica* Couzier Journ. de Med. Decembr. 1757. C.

In Insula *Bourbon* vel *Mascarenhas* Africæ mulieres leucorrhœâ frequentissimè laborant ex eo quod usus est in partu genitalia aliquatenus lacerari; adde quod in fervidâ hac regione mulieres balneo omni tempestate, etiam dum menstrua fluunt, uti solent, moxque à balneo domos aquâ continuò asperfas subeunt, ubi frigus persentiunt. Virgines & nuptæ steriles ab hoc morbo sunt immunes.

7. *Leucorrhœa scirrholes*. Vide Astrucium lib. 2. de scirrho uteri; *Flusso bianco* Nicol. Cyrilli Consult. Medic. 37. cent. 2: *Sanguiluvio* Hispanis: C.

Est ea species quæ ab uteri scleromate, seu scirrhosâ duritie fovetur, quæque quotis mensibus occupat catameniorum intervalla in menstruatis, quandoque ciet catamenia vaga in annosis, & uberrima in junioribus, ac tunc temporis accedunt tormina uteri cum catameniis.

Signa sunt pallor faciei, debilitas corporis, œdematia pedum, anorexia, pervigilium, tinnitus aurium, mœror, sanguis catamenialis serofus, loturæ carniū similis, dein merè serofus, per intervalla iterum subcruentus, dolores torminosi alteri, crescunt secundâ die catameniorum, tertiâ, vel quartâ evanescunt, non sunt vividi, sed ejus indolis quâ mulier continuo truncum, femora, loco mutare cogatur quasi irrequieta ac identidem sibi videatur pollice vellicari omnes partes uteri vicinas. Vide *hysteralgiam catamenialem*.

Cyrillus in principe muliere quinquagenariâ, leucorrhœam identidem subcruentam patiente, cum pallore, debilitate, anorexiâ, adhibuit hyeme limaturam ferri vel tincturam ejus cum vino, parvam identidem dosim rhei tostii cum pauxillo macis & nucis moschatæ, bis in mense, atque his per duos menses continuatis suasit ut ante prandium trihorio decoctum calidum roris marini, vel lamii Archangelicæ dicti ad tres uncias identidem sumeretur, tanquam medicamentum in leucorrhœa expertissimum; ut ægra violentos motus atque otium fugeret, cibis salitis, crudis abstineret, animi pathemata moderaretur. An sanguiluvium cui omnes fere mulieres Valentiniæ apud Hispanos post partum sunt obnoxie, & in quo loturæ carniū similis est fluxus uterinus, isque pertinacissimus ad hanc speciem attineat, inquirendum: curatur thermis Baregiensibus.

8. *Leucorrhœa gravidarum*; *Aqua profluens ex utero prægnantis* Rod. à Castro, lib. 3 cap. 19. *Aquæ ex utero effusio*, Sennert. lib. 4. part. 2. sect. 5 cap. 6; *Écoulement des eaux*. L.

Lympha nutritia concrecibilis ad ignem quæ in amnii cavitate, ut albumen in ovo recondita est, quæque crescit crescente foetu, ejusque pabulo infervit, debet tantum in partu ipso effluere, ut viam foetui lubricam & facilem reddat, quod per ruptionem involucri foetus subito accidere solet. Si verò hæc lympa vel subito vel stillatim longè ante partum effluerit, inde difficilior futurus est partus, & infelicior.

Subito & præmaturè effluunt aquæ ex involucri foetus, si hæc involucri lapsu, saltu, vulnere rumpantur, atque tunc illico cum impetu ad libram unam aut alteram simul & semel ferè sit effluxus, quod abortum etiam secum trahere potest; cum eadem causa quæ involucrum rumpit, sæpè foetui noceat, vel utero; tunc regimine gymnastico & diætetico eodem modo sunt curandæ mulieres, ac si partus instaret, atque ne arescat nimis via foetui calcanda, butyro insulso quotidie ea lubricanda est, usque ad partum, viresque ægræ conservandæ.

9. *Leucorrhœa Nabothi*.

Si verò humiditas tantum ex utero effluat longè ante terminum legitimum, qualis per aliquot dies solet effluere ante partum, mucosa scilicet, vel rosea, vel viscosa pellucida, quæ suppeditari solet à glandulis Nabothi in uteri orificio latentibus, tunc laxitatem harum glandularum & caco-chymiam serosam prægnantis hoc designat, quod cum foetus robore vix consistere potest: adeoque examinandus est prægnantis status; si enim ju-

vencula

vencula & plethorica sit, tunc plethoram imminuere oportet victu parciori, phlebotomiâ; si verò habitus cachecticus serum luxuriare significet, utendum est roborantibus, ut morsulis ex margaritis, coralliis rubris, terrâ catechu, caryophyllis, maci, nuce moschatâ, conservâ rosarum rubrarum, syrupo myrtino, imo ad magis adstringendum bolus armena, terra sigillata adhibenda est.

XXX. GONORRHŒA, *Gonorrhée.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est fluidi puriformis aut seminiformis effluxus stillatitius ex urethrâ in utroque sexu, vel ex vaginâ in fœminis.

Differt à pyuria quòd etiam cùm nulla sit miçtio, effluat materies in gonorrhœa, quod non accidit in pyuriâ; unde liquet sedem hujus humoris esse citra sphincterem vesicæ in gonorrhœâ, ultra verò in piuriâ; in utero verò dùm est leucorrhœa, pauca est, & stillatim elabens in gonorrhœâ, ubertim verò mingunt in diabete Anglico.

Quoniam semen inter & pus, dùm elabuntur stillatim ex urethrâ, non dantur limites quibus distinguì queant, nisi fortè microscopii interventu, quo semini sano & fertili virorum videntur inesse animalcula, ad idem genus pertinent, utriusque humoris effluxus.

1. *Gonorrhœa pura; Gonorrhée simple.*

Est feminis effluxus stillatitius ex urethrâ in viris sine dysuriâ ac libidine, nec ab impuro concubitu dependens; talem excitant abusus cerevisiæ, (quæ sanatur potu aquæ vitæ) clysmata calida, equitatio apud eos, in quibus copiosum est semen vesicularum, & non levis est ad ejus effluxum dispositio; verùm hoc accidens est fugax & nullius momenti, nec generationi obstat. Verùm momentosum est malum & generationi obest gonorrhœa quæ habitualis evasit, quod accidit laxatis aut erosio osculis excretoriis vesicularum, tùm ob abusum repetitum horumce organorum, ut accidit fœdis masturbatoribus, quorum plurimi deinceps semen retinere nequeunt, & in alvi depositione sine sensu effundunt; hoc accidit etiam à repetitis gonorrhœis virulentis alias acquisitis, & sanatis quoad virulentiam. Cura verò hujus mali exigit vitæ castimoniam & injectiones adstringentes in urethram factas, ex decocto equiseti, millefolii, malicorii, & similibus; potum etiam ex similibus decoctis.

2. *Gonorrhœa libidinosa; Satyriasis très-singulier*, Deidier Consultation 43 tom. 1 pag. 301. B.

Est effluxus feminis involuntarius frequenter repetitus, sine erectione, cum intensâ libidine.

Differt à satyriasi & priapismo per defectum erectionis; ab oneirogmo, per eundem defectum, & quod etiam vigilando accidat. Monachus, qui Ill. D. Deidier consulebat, hoc morbo dudum laborans, plura medicamina incassum adhibuerat, ut balnea ipsa frigida, in quibus pluries acci-

dit fluxus feminis involuntarius libidine acri stipatus; cum penis arrigebat, tunc pollutio nulla, & libido seu cupiditas veneris languidior erat; decussatis cruribus, æger à libidinosis illis emotionibus immunis erat; ast studio incumbens, & in loco vel lecto calidiori his malis gravius affligebatur, nec non ab usu caffè. Sublevabatur autem usu frequenti chærefolii.

Præscripsit *Ill. Deidier* usum erucæ in acetariis usurpandæ, juscula refrigerantia ex pullo, seminibus frigidis, & foliis chærefolii, denique aquas acidulas, & noctu narcoticum, quo successu nescio. Notum autem est quòd *excitat ad venerem tardos eruca maritos*, unde minus indicata videtur hæc herba. Quoad scrupulos quibusangebatur Monachus, metuens ne peccatum in hac libidine subesset; eos contemnendos suadebat Professor, nec magis metuendum illum feminis effluxum quàm alvi aut urinæ incontinentiam, quippe ubi nulla voluntas, nullum est peccatum; interea à voluptate ad assensum voluntatis via est maximè lubrica. De cætero Professor calculum in vesicâ hujus morbi principium esse suspicabatur, & sedem morbi in prostaticis, non in vesiculis feminalibus reponebat.

Simili morbo laborabat puella religiosissima, quæ ad pedes sui Confessarii, senis admodum inficeti, pollutiones involuntarias patiebatur, & scrupulis ad insaniam ferè adigebatur; præscripti antiaphrodisiaca plurima; sed eventum ignoro.

3. *Gonorrhæa oneirognos* Cælii Aureliani de epilepsiâ; *Oneirognos* Foessii. *Gonorrhæa simplex* Clariss. Tissot pag. 257. *Pollution involontaire*. D.

Est involuntaria cum libidine & erectione feminis frequens ejaculatio ab insomnio libidinoso excitata; nomen procedit à Græco *oneirosein*, de venereis somniare. Si voluntaria & frequens sit feminis ejectio, vel ea est legitima, ut apud uxoratos, & recens nuptos; vel illegitima, ut apud ganeones & masturbatores, de quo infami vitio legatur liber *Clariss. Tissot, D. M. apud Lausanenses, de Onanismo*, & Libellus de *morbis ex masturbatione*.

A frequenti, præcocique feminis ejectione superveniunt morbi plurimi, maximè verò apud hypochondriacos, ut asthenia, tabes dorsalis, sterilitas, anorexia, agrypnia, epilepsia, amnesia, hypochondriasis, amaurosis, flatulentia, pallor, &c.

Venus quidem moderata, ut docet *Sanctorius*, omnes facultates roborat; sed immodica orbat sanguinem illo fluido volatili hircino quod à testibus secretum, dein resorptum barbam, vocem virilem, robur, vigoremque inducit. Hoc orbatus homo laborat primò ventriculo, dein oculis, extenuatur, pallet, debilitatur.

Scelera sunt, ait *Ill. Tissot*, quæ tarda sequitur poena, & hac non carere masturbatores demonstratum est, sed præterea citò & acerbè mente, corporeque plectuntur, turpitudine notantur, omni privantur excusatione & solatio,

folatio, imparia sunt sæpè auxilia; nullum ergo datur crimen quod cautiùs vitare debeat quicumque nondum desipit.

Curatio exigit ut ægri abstineant à condimentis, utantur cibis bonæ & facilis digestionis, nec non lacte & kinkinâ, non neglectis balneis frigidis, roborantia verò & nervina genitalibus admoveant.

4. *Gonorrhœa syphilitica. Chaudepisse, gonorrhée virulente. D.*

Est ea quæ post impurum concubitum initio cum dysuriâ accidit; alia est prima, alia secunda. Qui primò gonorrhœam virulentam experitur, ut plurimum gravi ardore urinæ & puris viridescentis stillicidio è balano mulctatur; at si five gonorrhœa recidivet sine impuro concubitu, vel five nova eo modo acquiratur, ut plurimum dysuria minor est quàm primâ vice vel nulla; mulieres autem, etsi pus viridescens fundant, in primâ gonorrhœâ rarò dysuriâ laborant, quia sedes ulcusculorum hoc pus fundentium est tunc temporis ab urethrâ distans. Interea si mictio indolens sit, coitus aliqualis doloris non est expers, nec tetra illa cloaca à foetore est immunis.

Inveterascente gonorrhœâ dysuriâ recedit, pus colorem flavescentem & demum album adipiscitur, dolores, tentigines remittuntur, una aut altera guttula exprimendo è balano fluit, & indusium contaminat muco flavescente per siccitatem quo linteum rigescit siccescendo.

Stillicidium illud sponte ut plurimum intra mensem evanescit; si verò ulterius perseveret remediis etiam diutissimè resistit; si citiùs aut quovis tempore adstringentium interventu reprimatur, succedunt ulcuscula, porri, thymi, verrucæ, pustulæ, aliaque syphilidis phænomena, nisi priùs viru syphiliticum profligatum fuerit: ut itaque illud vitetur infortunium in gonorrhœâ virulentâ curandâ, 1° phlogosis, ardor, tentigo debent debellari phlebotomiâ, ptisanis emulsionatis, fomentis emollientibus. 2° Debellatis his symptotis ulcus detergi debet usu radicis nymphææ, balsami de Copaivâ vel Canadensi, & lactis. 3° In usu lactis frictiones aliquot ex pomatâ Neapolitanâ adhiberi debent circa partes affectas. 4° Demum sublato viru, si stillicidium perseveret, ad adstringentia confugiendum; sed quod tutius est, aquæ acidulæ Alesiensis aut Vallenses per octiduum epotandæ, quæ eundem scopum attingunt. In hoc casu laudant Viennenses kinkinam, rheum tostum cum absorbentibus, essentiam pimpinellæ, balneum roborans.

Virulentia primùm inflamat, dein exulcerat, & rodit in gonorrhœâ diversas partes, potissimum verò vesiculas seminarias ac prostatas in viris; unde perinæi tumor, dolor, calor, dysuria, stranguria; & hac suppressâ tument, calent, dolent testiculi, quod vulgò dicitur *gonorrhœa in scrotum delapsa*; vel potissimum afficiuntur in viris glandulæ urethræ Cowperianæ, Littriana, sed rarò solæ, & tunc dolor in illis urethræ locis per sentitur; quandoque penis tortuosus evadit inter arrigendum, atque ea vocatur *gonorrhœa chordata*.

In foeminis afficiuntur etiam, vel prostata Bartholini, seu lacunæ Graafii,

quæ urethræ affident, unde dysuria; vel tantum afficiuntur glandulæ sebaceæ, per vaginam & vulvam disseminatæ, unde harum partium calor, dolor, sordities, & raro dysuria, nisi urina fluens hæc ulcuscula lambat. De hoc morbo consulatur *Ill. Astrucius*, qui instar omnium est, nec non *W. Cockburne*, qui fusè de gonorrhœâ scripsit.

Gonorrhœa sicca Astrucii ad dysuriam attinet.

Gonorrhœa habitualis, *Glitt* Anglorum, est idem ac inveterata.

5. *Gonorrhœa spuria* Astrucii lib. 3 cap. 3 §. 2. L.

Est stillicidium puris aut muci purulenti ex coronâ balani & præputio ab impuro concubitu oriundum. Hæc species minimè rara est, & facile dignoscitur; stipatur quandoque ulcusculis, *chancres* dictis, & tunc temporis phimosis sæpius accersit; accidit ganeonibus quorum balanus præputio tectus est: tunc enim inter præputium & balanum pus virulentum in coitu facile fugitur, sed etiam diu factum tectum remanet; unde calore & morâ acrius factum glandulas odoriferas subit, inflammat, exulcerat; in apellis verò facile abstergitur post impurum concubitum.

Ea species quandoque pertinacissima est, si hydrargyrosis non adhibeatur; exigit verò 1° frequentes lotiones ex decocto tepido radicum althææ, immersiones in lacte, & sedatâ phlogosi, ac dysuriâ quam post mictionem excitat, 2° ad hydrargyrosim deveniendum. *Vide curam fusiolem apud illust. Astrucium.*

6. *Gonorrhœa balani. Gonorrhée pure du prépuce.* L.

Est ea quæ sine ullo viru syphilitico præputium afficit, atque stipatur hujus ac balani rubore, levique phlogosi, muci flavescens, olidi parco stillicidio, ac sub finem mictionis dysuriâ, ob guttulas urinæ præputium subeuntes, quod in recutitis nunquam accidit.

Hoc vitium pendet à singulari acrimoniâ sanguinis, quæ ob affinitatem cum odoriferis coronæ glandulis ibi secernitur, & quamdiu durat illa excretio, tamdiu durat levis illa gonorrhœa, quæ nedum periculosa sit, sæpius salubris est, & ophthalmias aufert; interea sanguis edulcorandus & diluendus est, quod præmissis jusculis ex pullo, cichorio, acetosâ præstant balnea.

7. *Gonorrhœa leprosa* Levitici cap. 15. Junckeri.

An simplex, seu pura fuerit gonorrhœa; an verò à viru leproso dependens, judicent alii.

XXXI. DYSPERMATISMUS; Auctor clariss. D. Cusson D. M. M. *Impuissance d'éjaculation.*

Est seminis in actu venereo stillatitia, tarda, impedita, & ad generationem insufficiens emissio.

A Græco *dys*, malè, infelicitè, & *spermatismos*, seminatio.

Ut rectè procedat opus fœcundationis necessum est ut fiat coitus, seu erecti penis in vaginam immissio; dein ut fiat boni seminis ejaculatio, quæ recta

rectâ in uterum tendat; si itaque penis flaccidus sit, tunc vel nulla, vel debilis erit erectio, seminis aderit emissio stillâritia, non ejaculatoria; idem accidet si semen sit aquosum, iners titillandis vesiculis, & erectioni prori- tandæ impar; si urethræ nodi, angustiae, obliquitas, ejus orificia, rectam, celeremque ejaculationem impediant.

Differt à gonorrhœâ, quod extra actum venereum, & continuò sine li- bidine stillet humor in gonorrhœâ, non in dyspermatismo qui in coitu tan- tum emittitur. Ab anaphrodyfiâ, quod non sit essentialis voluptatis defectus in dyspermatismo.

1. *Dyspermatismus urethralis*; *Tarda seminis emissio à morbis urethræ*, Frid. Hoffmanni de gravi-spasmo & dolore vesicæ obs. V; de la Peyro- nie Mem. de l'Acad. de Chir. T. I p. 425; Petit ibid. p. 434; Sharp Recherch. crit. p. 205; André Obs. Prat. sur les maladies de l'urethre p. 113.

Charaâter hujus speciei deducitur 1° ex signis genericis; 2° ex vitio urethræ ipsam angustante; porrò multiplici vitio affici possunt urethræ pa- rietes interni, nimirum intumescentiâ substantiæ, quâ constat, spongiosæ, tumiditate glandularum ipsi adjacentium, varicibus, ulceribus ad margines ala- tis, spongiosis, callosis, cicatricibus eminentibus, duris, crispis, duplicaturis membranaceis, habenis, contractione, vasorum ejaculatoriorum mutatâ directione.

Vitiorum urethræ modo dictorum diagnosi potissimum habetur ex immis- sione catheteris, vel candelæ in urethram, necnon ex vitio urinæ multi- plici sæpissimè observando. Signa quibus obtineri potest vitii singuli specialis cognitio, hujus loci non est ut congeramus; apud Auctores varios, qui morbos urethræ persecuti sunt, legenda.

Suspiciari potius quàm dignosci potest Peyroniana varietas. Prima hæc dyspermatismi species morbi urethralis, cui debetur, prognosim sequitur, quæ cum ex plurimis circumstantiis numerosioribus certè, quàm ut hic re- censeantur, varianda sit, ab Auctoribus modò allegatis mutuanda venit.

Speciei hujusce obtinetur curatio, si urethræ æqualitas ac diameter nati- væ restituantur. Porrò adversus vitia urethram angustantia variæ excogitatae fuerunt medendi methodi, quarum præcipuas indigitavimus.

1° Exoleverunt corrosiva candelarum ope urethræ immissa, quæ inutile, periculosum, noxium in hac ægritudinis specie medicamentorum genus ho- die habentur: attamen ægrotos non paucos obicem in urethrâ gerentes, candelis ex linteamine cerato factis, subtilissimo sabinæ pulvere ad exiguam vim conspersis, levatos imò & curatos gloriatur *Petit Mem. de l'Acad. de Chirurg.* curationem obice destructo perficientibus candelis simplicibus ex em- plastro epulotico de cerussâ ustâ, de lino carpto, aut Nurembergenfi pa- ratis.

2° Commendat idem Auctor sectionem chirurgicam incisioni lithotomicæ similem, quam successu constanti confirmari, & candelis simplicibus, aut catheteribus plumbeis longè præcellere asserit, si ritè instituitur. Porrò in-

hunc modum celebratur sectio hujuscemodi. Ægro præparato & immisso in urethram, dum lotio turget vesica, cathetere sulcato ad apicem aperto, inciduntur cutis & adeps ad duorum pollicum longitudinem, & in catheteris sulcum scalpellus adigitur, qui ad extremum usque sulcum decurrens viam sternit acui tricuspidatæ, ac tubulo pariter sulcato inclusæ, ut in vesicam penetret, facile ac tuto subeundam, si demissa manu ossum pubis flexura superetur; acu è tubulo extractâ, fluunt urinæ, & ope sulci in tubulo exarati scalpello inciditur locus urethræ arctatus: absque negotio tunc intromittitur in vesicam cannula exigua, ibi loci relinquenda, donec sufficientem suppurationem passus sit urethræ canalis: eductâ tum cannulâ per balani orificium intromittitur in vesicam catheter sygmoideus, quo effluit lotium, dum cicatrix interea efformatur. Sunt qui jam dictam sectionem adhibuerunt adhibitis corrosivis, quibus denudatum sectione obicem exesum voluere, frustraneâ prorsus, imò & nocivâ operâ, cicatricem inductam excipiente majori urethræ arctatione.

3° Deventum est ad remedia mechanica, quibus locum urethræ angustatum dilatandum fore sperabatur: hinc usurpatæ fuerunt turundæ cerâ, aut unguento oneratæ, & sensim incrassandæ, quæ filo alligatæ, ut extrahi possent, ope cannulæ argentæ cavo donatæ, & utrinque apertæ, necnon styli, quo pelli possent, ad usque contractionis sedem, adigebantur: educabatur tunc cannula, relictâ super obicem per horas aliquot turundâ, quæ iis elapsis, ope fili extorsum penduli extrahebatur. Experimentiâ compertum est loci affecti dilatationem partium urethræ utrique turundæ extremo respondentium contractione excipi. Hinc etiam in usum vocati sunt catheteres plumbei, qui primùm tenues, sensim crassiores in urethram immitti debent.

4° Tandem his omnibus palmam subripuerunt candelæ simplices & compositæ, quales habet *Daran*, *Goulard*, *Sharp*, &c. Silemus ingredientia quibus constant, modum quo componuntur, dimensiones quibus gaudent, variam ipsarum adhibendarum rationem, tempus in ipsarum applicatione insumendum, aliaque id genus apud citatos Auctores passim legenda.

Sequentia circa variarum candelarum usum satis sit annotasse. Candelæ simplices, è telâ scilicet & cerâ tantùm factæ, præstant semper catheteribus plumbeis, & sæpissime malo depellendo sufficiunt: ratio est quod obices urethram arctantes sunt ut plurimum hujus canalis varices, quas premunt, sustentant, delent citra irritationem candelæ hujuscemodi. His etiam, necnon catheteribus plumbeis gradariè incrassatis curatæ sunt urethræ contractiones: in casu glandularum urethræ tumentium, cicatricum elevatarum, ulcerum margine tumidorum, callosorum, intumescientiarum textus urethræ spongiosi induratarum, & similium, candelæ *Daranianæ*, *Goulardianæ* curam & citiùs & certiùs expediunt: dolendum quod irritatio modò major, modò minor earum usum sequatur; huic occurritur, quantum fieri potest, si candelis varia impertiatur energia, & à mitioribus ad potentiores successivè fiat transitus.

Aquarum Selteranarum usu ad plures menses protrac̃to pro potu ordinario suum ægrotum cum sanitate in gratiam reduxit *Hoffmannus*.

2. *Dyspermatismus nodosus*; *Tarda seminis emissio à nodis corporum cavernosorum* La Peyronie Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. 1 pag. 428; *Nova pudendi distortio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 50; *Nodus penis* Clar. Lieutaud Compend. Med. Pract. pag. 533. L.

Pluries observavit La Peyronie in corporibus cavernosis protuberantias nodis, aut gangliis similes, duras, indolentes, erectionem ita depravantes, ut si seriem efforment concatenatim dispositæ difformis ac gibbis plena sit mentula arrecta; si medium corpus cavernosum dextrum, sinistrumve occupent, dextrorsum, vel sinistrorsum incurvetur penis erectus; sursum verò, aut deorsum, si supernam, aut infernam eorundem corporum partem teneant. Vigente jam dictâ corporum cavernosorum labe, dolore quandoque non vacat erectio validissima, nusquam exinde impeditur liber urinarum fluxus; seminis ejaculandi non eadem est ratio, quod etsi è vasis ejaculatoriis effundatur cum vi debitâ, & non minori forte voluptatis sensu; attamen ex urethræ orificio stillat, remittente erectione tantum, longove post voluptatem perceptam intervallo paulatim effluere incipiens. *Vide observationes à La Peyronie relatas loco citato*. Hunc dyspermatismum specificè determinat nodi præsentia, qui vigente erectione facilius cognoscendus, & pro causa cellularum quarundam corporum cavernosorum laxitatem agnoscens, earum est quædam herniæ species ex celeb. *Lieutaud*, potius corporum cavernosorum quasi anevryisma dicendus. Nodi penis virus venerei ut plurimum effectus sunt; hos tamen in duobus viris nulla usquam labe cypriâ tactis observavit *La Peyronie*; imò & in senibus qui fervidiori temperamento plus æquo indulserunt, rara non sunt hujusce affectûs exempla. Emollientibus ac resolutivis variis auscultari renuunt hæ protuberantiæ; neque venereas ipsas fugat hydrargyrum. Aquarum Bellilucanarum, Borboniensium vim eludit malum, solis Baregiensibus resistere nescium; ex *La Peyronie* itaque in protuberantias hujusce modi instituendæ sunt multiplices embrocationes, qualibet tempestate iterandæ, donec penitus evanuerint: redit tunc peni arrecto forma nativa, & emissio semini jactus celer & saltuosus. Notabis fallere in casu venereo efficacissimum hocce remedium, si prius adhibeatur quàm hydrargyroscos ope, ex humorum massâ penitus exulet labes syphilitica; hanc ubi unctio-nibus mercurialibus debitè celebratis debellaveris, aquas præfatas integer in nodos superstites manebit successus: probat *sexta La Peyronie observatio*.

3. *Dyspermatismus præputialis*, sive *phimosicus*. *Tarda seminis emissio ab angustiori præputii orificio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 54. L.

Pars præputii extrema, vitio, vel congenito, vel accidentali, ita exiguo foramine prædita esse potest, ut non solum glandem detegi prohibeat, verum etiam interdum urinæ expulsionem & seminis ejaculationem remoretur, ubi præsertim orificium præputii glandis foramine angustius est. Testatur *Arantius* se non semel vidisse homines, ob præfatam præputii stricturam tardiori seminis

feminis emissione, & impotentiâ laborantes, adhibitâ convenienti medelâ semen jactu debito profudisse, & prolificos factos fuisse. Porro hæc ipsi non alia fuit quàm sectio chirurgica, quâ phimosis venerea auxiliis incruentis immorigera tollitur. Præputii stricturæ nimix accommodatum pariter præsidium est circumcisio. De binâ hacce operatione legantur Auctores Chirurgici. Notabis præputium orificio angustius ex utero allatum ætate crescente sensim & spontaneè ut plurimum dilatari, neque modò dictis operationibus locum esse, nisi in viris quibus vitium hocce, nec sponte, nec remediorum mitiorum ope evanuit.

4. *Dyspermatisinus mucosus*, five *catarrhalis*. *Tarda seminis emissio à muco urethram infarciēte*, observante D. S**. perito hujusce Urbis Chirurgo & Reg. Scient. Societ. Sodal. L.

Viro annos quadraginta nato, vegeto, cæterum sanissimo, ita augebatur liquoris mucosi vesicam internæ oblinientis, & lymphæ viscidæ per urethræ glandulas percolatæ excretio, ut muco per penis expressionem stillante infarciretur urethra, & hujus copiam maximam urinæ secum foras educerent. Supra quartam urinæ emissæ partem ferè ascendebat mucus ipsi mixtus. Morbus erat qui cum albo mulierum fluore magnam alit convenientiam; neque multum abludebat ab illâ gonorrhœæ nothæ specie, quam benignam vocat *Frid. Hoffmannus*; catarrhalis vero nomine salutant Auctores nonnulli ex *Etmullero*. Similem morbum *Frid. Hoffmannus* sub titulo rari vesicæ affectûs, & *celeb. Lieutaud* sub vesicæ fluxûs catarrhalis nomine describunt. Id verò discriminis inter Auctorum modò laudatorum ægrotos & nostrum intercedebat, quod in nostro, simili vitio vesica simul & urethra tentarentur, & exularent dolor vesicæ, ardens mictio & acrimoniæ signa. Cave pro vesicæ calculo, renum ac vesicæ ulcere, & gonorrhœâ verâ cum excretionem mucosâ combinatâ, affectum vendas de quo loquimur: Catarrhus fuit vesicæ & urethræ. Partes hujusmodi eadem laborare posse defluxione, quæ in narium, oris, bronchiorum membranas sæpissimè depluit, credunt magna nomina *Lieutaud* & *egregius Senac*. Porro sequentia incommoda patiebatur vir jam dictus, si coitui indulgeret; probè ipsi erigebatur quidem virile membrum; grato veneris sensu, minùs licet quàm antea intenso, titillabantur genitalia: ast quod olim ipsi rapido jactu emovebatur semen, hoc jam muco irretitum ac permixtum sensim reddebat urethra citra tamen interjectam à voluptate persentitâ moram. Character specificus ex signis genericis deducendus venit, & catarrhi præsentia cujus prognosin speciem hujusmodi sequitur. Hanc curabis, si vesicæ & urethræ catarrhum noveris depellere. Atqui huic competunt varia remediorum genera, quæ leucorrhœæ acrimoniæ experti proficiunt, necnon ea medendi methodus, quâ gonorrhœam catarrhalem debellari vult *Etmullerus*.

In casu *Lieutaudiano* natura & expectatio morbo sanando satis fuerunt. Aquas Spadanas, essentiam cascarillæ succini essentix maritatum, succinum præparatum

præparatum, potum ex falsæparillæ, scorzonæræ, & similibus decocto ægro suo injunxit *Hoffmannus*.

5. *Dyspermatismus hypertonicus; Tarda seminis emissio à validiori penis erectione. Seminis in actu venereo retentio Cockburni* Essais d'Edinburg Tom. 1. art. 35. L.

Nobilis Venetus, annos natus duos & viginti, cum muliere pulcherri-
mâ, quæ sibi in uxorem cesserat, rem habens, semen nusquam ejacula-
ri poterat, quamvis per insomnia pollutiones nocturnas pateretur. Quod
cum sibi & parentibus curam injiceret, frustra tentato Medicorum Vene-
torum auxilio, per Legatos Reipublicæ in variis Europæorum Principum
Aulis degentes consilium à famigeratissimis Medicis petiit, ut si causam &
remedium tam stupendi aperirent mali, quod vigilantem eâ defraudabat fa-
cultate quâ pollebat dormiens. Visum est *Cockburnio* morbum hæere in
urethrâ, quæ inter coeundum per validiorem erectionem ad obturationem
usque ferè constricta, tantam seminis exitui objiciebat resistantiam, quan-
tam vincere non poterat liquor hujuscemodi in ipsâ effusus, & per poten-
tias ejaculatorias propulsus: in insomniis verò ob minùs validam penis
erectionem, urethrâ non arctè adeò constrictâ, semini erumpenti congrua
patebat via. Ex dyspermatismo spasmodico epileptico intelligi possunt &
modus & tempus, quibus sub œstri venerei remissione effundebatur semen.
Morbum debellarunt diæta tenuis, refrigerans, humectans, necnon leves
evacuationes.

6. *Dyspermatismus epilepticus; Tarda seminis emissio ab epilepsiâ spasmo-
dicâ in coitu adveniente*, observante D. B***. Doct. Monspel. clariss. & in
Nosocom. Sti Eloisii Med. Vicar.

Vir quadragenarius, temperamento sicco donatus, amatæ conjugii nup-
tus, absque prole erat ab annis duodecim, cujus uxor causam sterilitatis
suæ, quæ ipsa erat viri impotentia, ut Medico prælaudato aperiret, nar-
rabat 1° quòd maritus ad rem veneream capeffendam alacris, eam tantâ
petulantia persequatur, ut ad medium opus in ipsam concideret totis mem-
bris rigidus, sensu & loquelâ orbatus, & gravis adeò factus, ut in al-
teram lecti partem præ oneris impotentia viribus collectis ipsi excutiendus
veniret: 2° quòd per novem, decemve annos adeò brevis paroxysmus fue-
rat, ut primâ vice ad se rediret sponsus, dum ipsa timore perculsa opem
admovere festinabat: 3° quòd à duobus tribusve annis invaluerat malum, acce-
dente scilicet oris spumâ, neque tam citò sensu redeunte: 4° quòd tan-
dem, remittente corporis rigiditate, effluebat semen ex urethrâ paulatim,
& membro flaccido exituriens. Frigida in lumbos denudatos paroxysmi tem-
pore ex alto ad tres vices projecta epilepsiam non fugavit; observatum
est tantummodò hujus stimulo epilepticum cogi ut artus inferiores retrahe-
ret. Ad morbum debellandum varia usurpata sunt remedia, nimirum ve-
næ sectiones iteratæ, cathartica pluries repetita, balnea ad plures menses
protracta, juscula refrigerantia, lactinia; quibus minùs proficientibus, tan-
dem radix Valerianæ sylvestris ad tres menses in infuso & in substantia ex-
hibita

hibita fuit. His omnibus peractis, (erat annus quo cœlebs vivebat,) plenariè convaluit, rem jam habens cum uxore integram, mente ac sensu illibatis, & rapido jactu proficiente femine.

7. *Dyspermatismus apractodes*; *Nimis tarda feminis excretio à genitalium ignavia*, Aëtii Tetrab. 3. Serm. 3 cap. ultimo; Matth. de Gradi Conf. 69; Amati Lusitani Cent. II cur. 18 & 81; Marc. Donat. Hist. Med. Mir. cap. 18; Schenckii ex Hollerio Lib. IV de impot. vir.; Foresti Lib. XXVI obs. 18 & 19; Vesslingii Epist. & Obs. Epist. 38; Ettmuller de morb. viror. cap. 2 p. 459.

Hujus speciei duæ sunt insignes varietates: in alterâ penis erectio toto veneris tempore; una in culpâ est emissio feminis, quod paulatim ac lento rivo funditur. In alterâ præsentem etiam feminis emissi tarditate, peccat membri virilis erectio, quatenus vel nulla prorsus est, vel debilius fit, vel ante absolutam venerem cessat, ipsa ineunte sufficiens: posterior hæc nunc à solo erectionis vitio, viribus ejaculatoriis illæsis, sobolescere potest; nunc verò cum priori varietate combinari.

Singularem hujusce speciei characterem sistunt fractæ erectionis, ejaculationis, vel utriusque simul vires. Manifestum est erectionis deficientis, infirmatæ, non satis persistentis, vitium. Vires ejaculatorias labefactatas esse potissimum cognoscitur 1° exploratâ sub feminis emissionem, imò sub guttularum urinæ ad mictionis finem in urethrâ resitantium ejectione vibratoria, penis radice, quæ minùs intendi, debiliùs contrahi, imbecilliùs concuti percipitur: 2° ex minori quam vulgò inter ejaculandum observari solet urethræ & balani intumescentiâ: 3° ex defectu causarum quibus species dyspermatismi reliquæ natales debent: 4° ex principiorum prægressione, quibus debilitas, dyscinesia inducuntur, quæ præ maximo ipsorum numero hîc non recensenda, ex aliis morborum generibus petenda sunt. Si cum erectionis defectu, aut debilitate combinentur modò dicta, varietatem hujus speciei alteram cum primâ complicari indicium est.

Dyspermatismi apractodæi curatio adversùs causas erectionem, ejaculationem, vel utramque impediens dirigenda est; quæ cùm numero luxurient, & de cætero apud Auctores plurimos ipsarum expugnandarum ratio declaretur, in aperiendis, quæ ipsas tollunt, auxiliis operam non locabimus, brevitati studentes. Monuisse in universum satis fit sæpiùs in hac specie stimulantibus, roborantibus, antiparalyticis, excitantibus, aliisque id genus medicamentis locum esse.

8. *Dyspermatismus serofus*. L.

Est ejaculatio feminis aquosioris, adeoque ad genesim inepti, quæ species est frequentissimum sterilitatis virilis principium; hujus exempla prostant apud *Ettmullerum*, aliosque plurima.

Semen aquosius idque copiosissimum in coitu effunditur, sub mollissimâ & momentaneâ erectione; illud enim nimis effœtum est quàm ut debite titillare possit, & sine titillatione nulla nisi arte coacta erectio. Litem intentabat nuper marito suo mulier Itala, quòd ab octo annis nupta prolem non suscep-

fufcepiffet; maritus quidem antequam foret uxoratus generando par erat, fed fortè mafuprio repetito penem ita debilitaverat, ut non nifi uxoris auxilio penis arrigeretur, & vix introductus flaccefferet, tuncque fine ullo voluptatis fenfu, poft infignem & voluntarium nifum, magnam feroſi humoris copiam effundebat, à quo humore non aliud reſtabat quàm quod urina reliquiſſet in linteis veſtigium. Hac de re conſultus cum *illuſtr. D. Haguénor & clariff. Chaptal* iudicavimus virum illum laborare dyſpermatifmo feroſo, & matrimonium fuiſſe nullum, ſeu à viro generationi conſtanter inepto tantùm fuiſſe celebratum.

Huic morbo ſanando conferunt aphrodiſiaca medicamina, ut cocolata, ambara, moſchus, vinum optimum, ſed præſertim cremor ex drachmâ unâ radicis Salep quotidie hauſtus; radix Ginſeng quotidie ad drachmas tres, vel ſemi-unciam manducata, ut apud Canadenſes fieri ſolet, minori enim doſi non ſufficit; adde electuarium, diaſatyrium, & ſynapiſmum genitalibus admotum ex ipsis ſynapis & erucæ ſeminibus.

9. *Dyſpermatifmus reſſuus. Aſpermatifmus clariff. D. Cuſſon, D. M. M.* diſſert. de Bradyſpermatifmo.

Eſt reſluxus ſeminis ex ſurethrâ in veſicam, aut in veſiculas ſeminales, adeoque tempore coitûs nulla ſeminatio, deinceps verò ſeminis cum urinâ miſctio. *Vide Mem. de l'Academ. de Chirurg. Tom. 1. pag. 434 auctore Petit.*

Quandoque ille reſluxus ſeminis in veſicam accidit ob verumontani reſiſtentiam, ut in illis qui plures gonorrhœas paſſi, nodos, ſcirrhos, & ut aiunt, carunculas in urethrâ geſtant; quandoque verò à forti penis compreſſione inter ejaculandum ſemen intra veſiculas ſeminales & canalem deferentem reprimitur. Sic vir quidam qui inter ſomniandum pollutionem incipientem præpedire conabatur, pene manibus fortiter compreſſo, paſſus eſt paulò poſt tumorem teſticuli, ſemine inibi vel hærente, & collecto, & fortè à veſiculis reſſuo.

Impotentiam huic affinem memorat *ill. Deidier, Conſult. 1. Tom. 3.* quâ laborabat calculoſus ob fiſtulam è veſiculis ſeminalibus in rectum pertingentibus; is de cætero vegetus quoties uxorem ſuam premebat, toties ſemen vix ullum è pene, at reſiduum in inteſtinum emittebat cum urinâ mixtum, unde ſterilis erat.

XXXII. GALACTIRRHŒA; *Sparganoſis* Dioſcorid. lib. 2. cap. 98. *Lactis redundantia* Sennerti.

Cognoſcitur ex ſpontaneo lactis è papillis effluxu.

Lac in gravidis paratur eò copioſius, quò ad partum propius accedunt, ſed tenue & feroſum; verùm tribus circiter à partu diebus ephemera lactea papillarum & mammarum vafa galactophora diducit, & major fit lactis ſecretio, cujus quæ vulgò ſecernitur copia ad libras tres circiter quavis die aſſurgit. Puerperæ licet tantam lactis è mammis copiam fundant,

dant, si almæ nutrices sint, nihilominus tamen partem aliam lactis in sanguine geniti per diversa loca evacuant, partim lochiorum formâ ex utero; urinas turbidas, feces minùs brunneas, si sanæ sint, imò viridescentes si ægrotent, sudores etiam acidos copiosiores ejiciunt; sanguis etiam in patella extractus lacte supernatante albescit in gravidis & puerperis.

1. *Galaçtirrhœa mammarum*; *Ecoulement de lait des mammelles*. L.

Hoc symptoma puerperis quandoque accidit à lactis redundantia, cum scilicet mammam alumno sugendam præbere recusant; unde intumescencia; & quandoque inflammatio, caseatio, alaque mala ipsis mammis superveniunt, lac continuò è mammis exstillat. Visæ sunt mulieres, quæ quinto graviditatis mense libram & semissem lactis quotidie fundebant; in puerperis hoc symptoma suctione alumni vel catellorum, phlebotomiâ, catharsi, potu diuretico tollitur.

2. *Galaçtirrhœa erronea*; *Lactis effluxus ptyalismni formâ* Puzos: aut *salivæ deglutiendæ formâ* Ephemer. Natur. Curios. Ex *umbilico*; ex cute *mammarum sudoris* specie; sub *urinæ* formâ Journ. de Med. Fevr. 1758; ex *oculis epiphoram lacteam* inducens; ex *femore*, parte scarificatâ; ex *venâ sectâ*; ex diversis viis extraordinariis elabens, de quibus consulatur *Synopsis Ephemerid. Natur. Curios.* ad verbum *Lac*.

3. *Galaçtirrhœa virorum* Collectio Academica, Tom. 3. pag. 63.

Testantur plurimi Auctores, ut *Scholtzius*, *Doleus*, *P. Borellus*, *Laurenbergius*, &c. dari viros è quorum mammis lac purum & sincerum effluebat, aut continuò per longum tempus destillabat, imò quorum alii nutricum officio functi sunt; recens verò nati ferè omnes serum quoddam albescent in mammis gerunt, quod mulierculæ primis diebus emungere solent.

4. *Galaçtirrhœa purulenta* J. Bauhini Observ. med.

5. *Galaçtirrhœa atra* Ephemer. Natur. Curios. Dec. 2. ann. 4. pag. 207.

6. *Galaçtirrhœa lutea* Ephemer. Natur. Curios. ibid. pag. 203.

7. *Galaçtirrhœa viridis* Ephemer. Natur. Curios. Dec. 1. ann. 6.

8. *Galaçtirrhœa serosa*.

Est lactis aquosioris ex mammis effusio, quod accidit prægnantibus, si foetus in utero moriatur; mammæ etenim flaccescunt, & lac serosum fundunt, sed hoc est accidens parvi momenti: ast in nutricibus lac serosum ultra primos dies à partu vitiosum alumno præbet pabulum; cognoscitur verò serosum, si guttulæ etiam minimæ in manu positæ statim suo pondere diffuant aquæ instar; illud lac ut plurimum simul est calidius, & minùs dulce quàm par est, adeoque rejicitur. Curatur illius vitiosa qualitas bono nutricis regimine.

XXXIII. OTORRHŒA, Linn. gen. 171; *Fluxus aurium* Sennerti c. 9; *humidité ou écoulement des oreilles.*

Fluxus est sæpius serofus, purulentusve ac foetidus ex auris cavo, quandoque ex hujus ambitu aut parte postica.

1. *Otorrhœa serofa; humiditas aurium*, Ettmuller. L.

Est humiditas quæ ex cryptis pone auriculam fitis, in pueris cacoehymicis, sobolescit, & puris adinstar linteis maculas flavas ac firmitatem conciliat; ea verò humiditas excrementitia locum tenet vesicatorii, caput, oculos, faciem ab aliis incommodis liberat; hac repressâ accidit ut vel fluxus ex aure interna etiam procedat, aut ophthalmia infestat. Uberrimam otorrhœam serosam ex ictu vide in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. Ann. 6 obs. 12.*

2. *Otorrhœa purulenta*. L.

Ea est quæ prægressam otalgiam inflammatoriam aut parotidis suppurationem aut cephalalgiam gravem sequitur: Vide *Ephemer. Nat. Cur. Dec. II Ann. 7.* & authores de ulceribus aurium.

3. *Otorrhœa menstrua* *Ephem. Nat. Cur. Dec. II Ann. 7. App. p. 157. P.*

In viro scilicet quotis mensibus liquor croceus ex aure effluere solebat, non sine foetore: fluxus hæmorrhoidalis ex aure etiam recensetur *Dec. III. Ann. 4 & 6 Obs. 162.*

ORDO QUARTUS.

AERIFLUXUS.

Character est flatûs vel halitûs emissio inassueta. Flatus est motus æris vel vaporis, cum sono & impetu; *halitus* est fluidum elasticum vaporis instar expansile.

XXXIV. FLATULENTIA; *Flatulence.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est flatuum ex primis viis per superiora aut inferiora frequens rejectio.

Rejectio simplex flatuum per superiora vocatur ructus, eructatio, Græcis *eryge*, Gallis *rot*, *rapport*; qui ructus sunt acidi, nidorosi, putres, insipidi, &c. Flatus per inferiora delapsi vocantur *borborygmi*, si cum humiditate quadam edantur; *bombi* verò, si cum sono erumpant, qui Latinis

F f f 3

crepitus

crepitus audiunt, *Gorræi definit*. Neoterici borborygmos vocant intestinorum murmura.

Omnia alimenta, potissimum vegetabilia & potulenta non satis fermentata, magnam aëris copiam continent, ut fusè docent experimenta *Hales Statique des Végétaux*, & *Cotes Leçons de Physique*. Ille aër ex vegetabilibus fermentescentibus extricatus maximam expansilitatem obtinet, ita ut sibi relictus spatium portentose majus priori possit occupare. Præterea aër purus inter alimentorum bolos quotidie deglutitur, & in statu sano ventriculum & intestina molliter distendit, eorumque vacua replet calore loci debilitatus, seu expansilitate moderatâ præditus. Aërem in corpore, sive genitum, sive adscititium continuò absorberi, sensimque expansilitate suâ orbari seu destrui, docent physici, & potissimum *Mayow*, *Halesque*: sic duodecima ferè pars aëris inspirati destruitur; sed ille aër non ad nihilum redigitur, quippe docet analysis chymica eum fluidorum, solidorumque nostrorum compositionem ingredi, ipsisque solidis duritiem impertiri; saltem certum est ea quæ cæteris duritiæ præcellunt, ut vesicæ calculi, aëris contenti copiâ cæteras partes superare. Volumen aëris qui exit ex sanguinis suilli pollice cubico 33 pollices cubicos replet; qui ex cornu damæ pollice exivit, 234 pollices æquavit; qui verò ex calculi humani pollice, 648 pollices, &c.

Aër qui per spontaneam fermentationem è pane, fructibus, seminibus, herbis educitur intra stomachum, si digestio langueat, destruitur seu absorbetur, si salivæ sanæ miscelâ digestio benè fiat, ut suadent experimenta *Ill. Pringle*, in vitro capta; bilem hujus aëris nimix expansioni obstare, suadent etiam experimenta *Stewartii*; quippe si cani vivo per vulnus vesicæ felleæ inflictum bilis effluxus intra duodenum præpediatur, animali superveniunt borborygmi & tympanitidis symptomata; bullæ aëris quæ urinæ ac asciticorum lymphæ in cyatho collectæ supernatant, illicò cum crepitu diffiliunt & evanescent, si contingantur pauxillo ceruminis aurium.

A putrefactione etiam extricari aërem ex animalibus, docent inflationes abdominis in cadaveribus potissimum submersis, quæ ideò accedente putredine aquis supernatant. Duplex est itaque principium expansionis in aëre intra animalia & vegetabilia contento, scilicet fermentatio & putrefactio præter caloris intensitatem. Cùm saliva est sana, & sufficienti copiâ alimentis bene præparatis, non immodicis suppeditatur, fermentatio, in vase vitreo saltem, sine tumultu & sine copiosis bullis peragitur; ast cùm alimenta non sunt satis masticata, vel sunt copiosiora, cùm carnes nimis firmæ aut adiposæ, aut mixtæ cum farinosis non fermentatis, aut cùm saliva est parcior vitiosa, non intimè alimentis immixta, fermentatio tumultuosa evadit, flatibus repletur vas vel stomachus, in quo supervenit pyrosis vel ardor interaneorum, qui salibus alkalinis frænandus est: Vide *Pringle T. II. p. 250*.

1. *Flatulentia acida*; *Oxyregmia* Tralliani lib. 12. cap. 1. de iis qui ex eruditate acidâ febricitant, Amati Cent. IV. obs. 54; Pringle Exp. 36. pag. 250. *Rots aigres*. D.

Ad acidum vergere omnia vegetabilia, herbas, fructus, radices, panem, vinum, cerevisiam, exceptis plantis tetrapetalis cruciformibus & condimentis piperatis, &c, docent Chemicis; ex horum alimentorum morâ in ventriculo, ob defectum bonæ digestionis producuntur flatus acidi; ex oleo, pinguedine, larido, aliisque similibus, ut piscibus vehementiam ignis passis seu frixis extricatur acidum quoddam volatile, saporis urentis, maximè si fumum camini exceperint, cum odore ingrato empyreumatico; his assumptis oritur indigestio, & *flatulentia empyreumatica* acris, cum pyrofi in œsophago, salivatione frequenti. Hæc flatulentia curatur catharticis, dein verò si resistat, utendum est absorbentibus, testaceis præsertim, oculis cancrorum, coralliis, catechu; interea si æger sit pituitosus, frigidus, si viscida, insipida sit saliva, suadet *Trallianus* medicamenta stomachica calida, præsertim piper. Si verò sit temperamenti calidi & sicci, jubet ut utatur cibis frigidis, ex conchyliorum classe petitis, ut ostreis crudis, mytulis, &c, nec non in utroque casu consultum est abstinere à cibis vegetabilibus, & potissimum carnibus animalium indulgere: Ast aquæ fale Glauberiano foetæ cæteris præstant.

2. *Flatulentia nidorosa*; *Eryge cnissodes* Græcis. *Rots pourris*. *Rapport d'œufs couvés*. B.

Est ructatio ovorum putridorum odorem & saporem referens. Illi stipantur ut plurimum anorexiâ, nausæâ, cardialgiâ, linguæ sorditie albâ vel luteâ, salivâ mucosâ; è contra in oxyregmiâ saliva est limpida, copiosa, nulla anorexia, lingua nitida est.

Licet omnia vegetabilia putredini sint obnoxia, certum est facilius & frequentius multò à cibis animalis prosapiæ ructus nidorosos pendere; maximè verò si succi digestivi ad putredinem vergant, ut in synocho, amphimerinâ, typho, &c: inter carnes putredini obnoxias, quæ sunt diutius servatæ, ex annosis animalibus quæ magis teneræ, coctæ, succulentæ, ad putredinem facilius tendunt quàm quæ ex junioribus desumuntur; ita quæ sunt duriores, viscosiores, difficilior putrescunt, ut conchyilia. Docent experimenta *Pringle* quod pauxillum salis putredinem accersit, multum verò salis avertit; à vino, cerevisiâ, aceto, succo limonum etiam putredo corrigitur; sed medicamina corrigentia vix usurpari queunt, nisi prius emeticis vel catharticis primæ viæ expurgatæ fuerint, succenturiato copioso aquæ calidæ potu, qui has eluat, dein ad absorbentia stomachica est deveniendum, ubi præ aliis eminet confectio hyacinthina.

3. *Flatulentia hypochondriaca*; *Flatulentia hysterica* Junckeri. *Erygmatores nousos* Hippocratis; *Flatos* Hispanis; Gallis *Ventosité*.

Symptoma est sæpius hypochondriaseos, sed quandoque in ægritudine præcipuum, unde mutatur genus; cognoscitur ex pertinaciâ morbi, ex flatibus ano & cato, potissimum durante digestionem, erumpentibus, ructibus.

verò

verò nec acidis, nec nidorosis; sed vel inodoris, aut tantum assumptorum odorem retinentibus. Adest ut plurimum pravus mos tubercinandi, aut cruda & dyspepra manducandi, cum querelis continuis de flatibus, borborygmis, doloribus colicis, spasmodicis diversarum partium affectibus, ptyalismo mucoso, urinis limpidis, aversionibus morosis. Vide *hypochondriasm* & *hysteriam*. Hic morbus pertinacissimus est ex se, & potissimum ex pertinaciâ & morositate ægrorum, qui sæpius & Medicos & methodum medendi mutant, nec regimini addicere se volunt, aut cathartica repetere amant.

Curantur diætâ, potu aqueo, balneis & equitatione; abstineant à cibis dyspeptis, cibos diu mastigent; utantur aquâ, fero lactis, jusculis emollientibus, aquâ pulli, aquis acidulis, balneis; sed potissimum equo vel rhedâ constanter utantur, ut à curis, mœrore se liberent, & humoribus suis fluxilitatem & blanditiem concilient. *Hippocrates 5. Epidem.* repetitis phlebotomiis hunc morbum debellavit; nostrates hanc methodum mirantur, non imitantur.

Hispani huic flatulentix sunt valdè obnoxii, & plures utuntur Edicto Imperatoris Claudii, quo licebat cuilibet & ubilibet flatus emittere, ut docet *Suetonius, cap. 32.* Qui utuntur catharticis, adstringentibus, ut rheo, ad hunc morbum sanandum, evadunt sæpè insanabiles, ut vidi. Nihil magis nocet flatulentis quàm alvi constipatio, quæ exinde solet induci; ambara in hoc morbo laudatur à *Zacuto Lusitano, observ. 7. libro 2;* & ab *Amato Cent. IV. cur. 54.* exantlatio flatuum ex recto ope syringæ quod excogitatum sibi tribuit.

4. Flatulentia accidentalis. B.

Est ea quæ à principiis procatarcticis, fugacibusque dependet, ut à cibis fermentescens, ut musto, cerevisiâ immaturâ, syrupis, leguminibus, vino vappido, frigore suscepto, constipatione, potu frigido: differt à colicâ flatulentâ defectu doloris fixi, atrocis, &c.

Curatur diluentibus calidis, potu thé, caffè, stomachicis, theriacâ, extracto juniperi, cortice aurantiorum & carminativis omnibus, anisi, carvi, fœniculi, cumini semine.

5. Flatulentia infantilis. *Cardiogmos* Junckeri, Tabul. 137 n°. 32. A.

Torminibus, flatibus, alvi obstructionibus, & primarum viarum sordibus fovetur hic morbus apud infantes, unde ventriculus & præcordia inflata sunt.

Mulierculæ accusant apud Germanos distorsionem vel luxationem partis cujusdam.

Sæpius hic morbus a repressis sudoribus, vel achoribus fovetur.

Curatur lenibus catharticis, mercurio dulci, syrupis de cichorio, de floribus persicorum, spermate ceti, oleis carminativis umbilico calidè inunctis, ut oleo ruthæ, petroleo, &c.

6. Flatulentia lochialis Junckeri Tabul. 135. n°. 7.

Puerperæ & gravidæ ob alvi constipationem & calorem hypogastrii, aut pressionem recti, obnoxix sunt borborygmis & ructibus. Hunc affectum præ-

vertunt

vertunt in gravidis potus copiosus, clysmata emollientia, exercitium moderatum. In puerperis suadet *Junckerus* oleum amygdalarum, nitrum, crocum, & præterea pulveres absorbentes, juscula carminativa, aliaque in nostris regionibus non usurpanda.

7. *Flatulentia convulsiva. Spasmus abdominis* Sennerti lib. 3 part. 10 cap. 8, Heurnii de morbis capitis, cap. 15.

Jesuita ab *Hæchstettero* observatus per paroxysmos patiebatur flatuum copiam, rugitus & murmura in ventre, hypochondriorum dolores, accedebant simul convulsiones totius abdominis & thoracis, cum difficili & anhelosâ respiratione, involuntariâ feminis excretionem, mentis alienationem. Similem ægrum vidit *Heurnius* Patavii, eo discrimine quòd testes ad inguina retrahebantur. Hæc species ad epilepsiam valdè accedit, unde ab hypochondriacâ discrepat.

XXXV. ÆDOPSOPHIA.

Est flatuum à genitalibus emissio sonora; à Græco *aidoia* pudenda & *psopheo* peditum edo. Hic affectus non ita rarus est, ut debeat à Nosologis prætermitti. Accidit autem & viris & mulieribus.

1. *Ædopsophia urethræ.* Vide Freind, de febr. comm. 6, Zacut. observ. 112. l. 2.

Quidam laborabat dysuria quam calculosam putabant Medici; urinas purulentas, ramentosas reddebat, & identidem cum urinis magno cum impetu & sonitu quodam flatus erumpebant; aperto cadavere colon erat ulcere rotundo perforatum, & adhærebat firmiter vesicæ, quæ inter extimam, medianque tunicam ductu quodam pennæ anserinæ diametro erat pertusa; inde verò à colo ad vesicam flatus pertingebant. Similem morbum nuper observavit *Monspeli Collega Illustr. D. Fixes in peregrino*, cui erat fistula in recto, & materies stercoracæ cum urinâ effluebant.

Per penem in coitu flatus excerni novum est; id autem observavit *Zacutus*; loco feminis scilicet flatus erumpebat; hinc sterilis remedia quæsit; profuerunt verò cathartica quibus sudorifica succedere, & demùm balnea domestica, quibus fertilis evasit.

Ædopsophiam urethræ inter coeundum, seu flatuum cum semine explosionem observatam videtis cum dyspermatisismo apud *Frid. Hoffmannum de gravi spasm. & dolore vesicæ observatione* 3.

2. *Ædopsophia uterina* Zacut. Lusitan. lib. 2. observ. 141, 142; *Tympanitis fugax* Astrucii de morb. mulier. lib. 2 art. 2 cap. 9.

Notum est tympanitides uterinas solvi solitas per flatum, cum impetu ex utero erumpentes; sed hæc flatuum eruptio fugax est; verum in tympanitide fugaci *Astrucii* quoties mulieres corpus suum antrorsum flectunt, aut abdomen, aut in coitu premi patiuntur, toties flatum sonorum ex utero emittunt; testis *Martialis* qui garrulitate vulvæ offendebatur; ex ipsamet vaginâ semi-prolapsâ & aërem nunc includente, nunc pro situ corporis excludente peditus illos quandoque proficisci verosimile est.

Mulieri zelotypiâ , aut vehementi irâ percitæ , uterus portentose intumuit , illâ lecto commissâ , stragula alternatim attollebantur , quasi subitus maximus ventus à folle fuisset explosus , hinc sibilus , qui sensim desit , sed supervenit strepitus flatu cum impetu ex utero exeunte ; *Bianchi Journ. de Medec. Mars 1756 pag. 174.*

XXXVI. DYSODIA , Puanteur.

Est foetidorum vaporum è corpore exhalatio , five è naribus , ore , ventriculo ; five ex axillis , pedibus , vulvâ , inguinibus.

Plures sunt foetores qui ad alia genera morborum tanquam symptomata vel accidentia pertinent , quive fugaces sunt , & dysodiam non constituunt ; talis est foetor in *febris* continuis , ac remittentibus , in *phlegmasiis* , ut variolâ , miliari , in *fluxibus* alvinis purulentis , in *cachexiis* , ut carcinoma te , gangrænâ tabe ulcerosâ , &c : hîc foetores ab aliis morbis independentes tantum referre nostrum est.

Foetor autem à miasmatis salino-sulphureis volatilibus per aëra dispersis procedit ; hæc miasmata nares ingratè feriunt , licet oculis & auribus , aliisque sensibus non percipiantur. Si aëre multò leviores sint , illi fursum tantò velocius avolant , quo leviores illo sunt ; si ejusdem gravitatis specificæ , tunc illi quoquo versus se diffundunt , & cum aëre inspirato nares adstantium fubeunt , secus cohibita inspiratione per nares non sentiuntur.

1. *Dysodia ozæna* ; *Ozæna* Galeni , non Celsi ; *Ulcère du nez* , *Punaise* , *Ægri Gallis Punais*. L.

Est foetor narium cum putridi ichoris effluxu ob ulcus membranam pituitariam exedens.

Ulcus illud vel est simplex , vel virulentum , ut cancrum , syphiliticum , scorbuticum ; ratione loci vel est in ipso narium , vel in sinuum frontalem , maxillariumve cavo alterutro.

Ex foetore ichoris exeuntis non tutò pronuntiatur adesse ulcus , cum ex narium stenochoria ob moram mucis putridi foetidus humor , nec tamen purulentus exstillet.

Ut plurimum insanabilis est ozæna , & anosmiam accersit , atque si ossium carie stipetur , si cancrum sit , si syphilitica , periculum utut ferotinum vitæ portendit.

Curatio exigit in ulcere simplici deterfionem quotidianam quæ fit inspissando decoctum hordei cum melle , vel foliorum hederulæ , seu glechomatis , vel aquam calcis ; si ulcus sit syphiliticum , præmitti debet hydrargyrosis , & cum medicamentis inspirandis mercurii dulcis pauxillum addere convenit. In hoc casu præter spiritum antivenereum aqua errhina sæpius naribus est attrahenda , quæ fit ex aqua majoranæ , melle , chelidonio , oleo amygdalarum , & tinctura Aloës ; *Locher p. 23.* Si ulcus sit scorbuticum , remedia antiscorbutica , lactinia sunt adhibenda.

Si sinus maxillaris alteruter pus fundat , quod cognoscitur ex effluxu ichoris , ex determinatâ capitis positurâ , tunc nihil est melius quàm primum aut

secundum dentem molarem superiorem ejusdem lateris avellere, & si via puri sic non paretur, intruso in alveolum stylo ferreo viam puri cudere, quæ operatio feliciter instituta fuit Monspeli.

Injectiones deterfivæ & exsiccentes parantur ex vitriolo & viridi æris ac alumine; huc balsamum viride Metense, aliaque in Auctoribus memorata.

2. *Dysodia à rhinostenote. Punaisie des camards. L.*

Fœtor est narium ab earum angustia, quippe accidit ut vel mucus, vel aër in locis angustatis, diu retentus, fœtorem adipiscatur, qui aëri exspirato per nares conciliatur.

Angustia autem est multiplex; vel enim nares sunt resimæ, id est radicem versus depressæ, vel sunt polypo, sarcomate, muco spisso intus obstitutæ, vel excrescentiâ, fluxione obturatæ.

Si ab ortu resimus sit æger, affectus insanabilis est, & cura palliativa exigit ut quotidie aqua tepida & odorata naribus inspirata in os adducatur, sicque viæ illæ constanter eluantur, dein tabaco & odoramentis fœtor ille, prout fieri potest, corrigatur: unde meritò dixit *Martialis*:

Hic malè semper olet, qui benè semper olet.

ut adolescentes quidam moschati, ambarati, &c.

Si à polypo pendeat angustia, is est vel eradicandus, vel exedendus, atque cum sæpe pendeat à syphilide, hydrargyrosi est curandus.

Si à muco narium viscido, ut in coryzâ, expectanda solutio ejus, quæ vapore lactis calidi, aquâ tepidâ inspiratâ acceleratur; in puerulis hæc causa vel aliqualis finitas, aut nativa nasi depressio fœtorem conciliat fugacem; quippe successu temporis nasi radix attollitur, & via libera aëri spontè patitur, vel & mucus fluidior evadit.

3. *Dysodia stomatica. Puanteur de bouche.*

Oris fœtor Auctorum vel procedit à dentibus cariosis, vel à calculoso concremento circa dentes, vel ab stomacace scorbuticâ, vel ab ulcere gurgulionis simplici, syphilitico, gangrænodeo.

Si à carie dentium, vel ea caries est humida odontalgiam inferens & per se fœtida, atque tunc temporis dentes carioli avellendi, vel caries ferro candenti comburenda, aut palliativè oleo caryophyllorum & cinnamomi est curanda. Si caries sit ficca, tardissimè progrediens, per se vix fœtens, tunc fœtor procedit ex reliquiis carniū pridie comestorum in cavo dentis putrescentium, quæ reliquæ post singulos pastus dentiscalpio auferendæ, & dein os vino collui debet. Si fœtor sit ab stomacace, succo acetosæ, limonum, cochleariæ, ejusque spiritu os colluendum. Si à calculis dentium radices obsidentibus, illi ferramentis aptis sunt identidem auferendi. Si adsit ulcus gangrænodeum, ut in pædanchone, seu cynanche gangrænosa & malignâ, vitæ summum imminet periculum à morbo, cui propriis auxiliis medendum. Si ab ulceribus oris, illa ulcera vel pendent à syphilide, & hydrargyrosi præmissâ debent bis in die elui ope guttularum aliquot collyrii Lanfranci in aquâ rosarum; vel ulcuscula ab hydrargyrosi fortiori procedunt cum ptyalismo fœtido & frequenti; hoc malum est fu-

gax , & sublatâ hydrargyrosi evanescit ; ulcera verò simplicia oris vix fœtent , nisi sint fistulosa , sordida , cancrofa , &c.

4. *Dysodia stomachalis. Puanteur d'estomac.*

Est fœtor anhelitûs procedens ab stomacho & œsophago ; ille ut plurimum est putridus , & ab accidentali , vel habituali indigestione putri carniû procedens , ructibus potissimum superveniens , jejunis familiaris , à pastu recedens ; eaque curatur emeticis , catharticis & stomachicis.

5. *Dysodia pulmonica. L.*

Vide *phthisim* , *anacatharsim* , à quibus pendet ; odor ille est qualem sputa phthysicorum fundere solent.

6. *Dysodia ab otorrhœâ. Puanteur des oreilles. L.*

Otorrhœa est fluxus serosus , vel purulentus aurium ; ex auribus scilicet apud pueros non rarò fluit humor seroso-purulentus qui eos à morbis capitis tutos facit , sed qui ob moram in hisce cavis odorem fœtidum contrahit ; hic fluxus sistendus non est , sed locus optimè detergendus , renovatis quotidie spleniis , injecto hordei decocto , &c.

7. *Dysodia à tineâ. Puanteur de la tête. L.*

A tineâ malignâ , achoribus , porriginè , testudine , trichomate , phthiriasi , aliisque similibus morbis capillitii , fœtor non rarò horrendus promanat , qui curandus est , ut morbi primarii à quibus pendet.

8. *Dysodia axillarum ; Puanteur des aisselles.*

Est odor specialis acris , rusticis sudantibus , sordidis communis ; acutior est apud homines sanguine acris & bilioso donatos.

Curatur balneis repetitis , sero lactis , quæ sanguinem edulcorant ; palliatur aquis destillatis thymi , rosmarini , similibusque quotidie axillas eluendo.

9. *Dysodia hircina ; Odeur de bouc.*

Est fœtor genitalium qui promanat ex unguine , seu sebo quo perinæum ; vulva , & scrotum illita sunt , necnon à vapore spermatis , qui vapor fœtidus apud hircos œstro venereo percitos procul dispergitur ; mulieres emunctæ naris affinem huic odorem in viris cognoscunt.

10. *Dysodia urinosa.*

Est fœtor urinæ quo inficiuntur qui enuresi laborant post lithotomiam , vesicæ fistulas , similesque morbos , nisi summâ cautelâ utantur ; is odor haleces salitos etiam refert apud homines qui munditiem contemnunt ; mulieres hoc morbo viris gravius afficiuntur.

11. *Dysodia pedum ; Senteur du pied de muletier.*

Est fœtor teterrimus , qui ex pedibus sudantibus exhalat , apud eos potissimum qui tibialia & udones non mutant.

Sudores illi olidi minimè sunt adstringentibus repellendi , sed sanguinis acrimonia est lacticiiniis , jusculis temperanda , pediluvia ex infusis aromaticis adhibenda ; fontanellæ quas suadet *Zacutus Lusitanus* in hoc casu sunt ipso morbo peiores , & odorem ulcerosum ipsæ referunt.

De periculosa sudoris pedum fœtidi repressione , vide *eruditam Dissert. Illustr. Comit. Buchneri* , *Acad. Naturæ Curios. Præsidis sapientissimi.*

FLUXUUM THEORIA ET PRAXIS.

1. **S**ymptomata in excretis Pathologorum. Morbi laxi, Prosper. Alpini, *Medic. methodic. Lib. 12 & mixti, Lib. 13.*

Morbi quos Græci *rheumata, catarrhos*, Latini *fluxiones, destillationes, defluxiones*, Cælius Aurelianus *Rheumatismos* vocarunt, licet vi nominis *fluores & fluxus* significant, ad hanc classem minimè pertinent, & ex causâ hypotheticâ denominati sunt; ast diarrhœa, perirrœa, leucorrhœa, rectè à *Rheo* fluo nomen mutuata sunt.

2. *Character.* Morbi evacuatorii sunt illi quorum præcipuum symptoma est quilibet effluxus, ut sanguinis, feri, urinæ, sudoris, puris, alvi, uteri, &c.

Symptoma verò præcipuum est illud, monente *Platero*, de quo ægri maximè conqueruntur, quod intensitate, extensione & duratione notabilius est, aliorumque symptomatum sæpè principium est.

Commodè dividuntur in *sanguifluxus, serifluxus, & alvifluxus*. Classis hæc est maximè obvia, atque mirum est eam ab omnibus Auctoribus omissam fuisse; Methodici ipsi hos morbos in duas classes amandarunt; *Stahliani* quidem, ut *Juncker, Nenter*, sanguifluxus satis aptè in ordinem redegerunt; sed serifluxus & alvifluxus perperam cum morbis omninò heterogeneis miscuerunt; magis foret homogenea classis, si abortus & dystocia aliò possent amandari.

THEORIA.

3. Partes contentæ quæ extra corpus debent amandari, sunt vel *fluidæ*, ut *urina, sudor*, vel *firmæ*, ut *feces, foetus, placenta*; ambæ verò tum sibi mutuò, tum cum partibus continentibus adhærent (*ex definitione partis in Physiol.*), adeoque non nisi per vim hac adhæsione majorem possunt extra corpus ejici; hoc norant Veteres, solo instinctu in mechanicis eruditi, quique vires expultrices à retentricibus distinguebant, optimèque senserant in omni fluxu vim expultricem retentrice majorem requiri.

4. Neoterici, hanc cohæsionem prætermittentes, & corporibus sese loco movendi facultatem tribuentes, rectius se philosophaturos crediderunt, si eversâ illâ Veterum theoriâ vasorum soli aperturæ, ut *rixi, diabrosi diæresi*, tanquam causæ, hos effluxus tribuerent; unde nil vulgatius in Scholis, quàm pro causâ proximâ sanguifluxûs vasorum sanguiferorum solutionem, & pro causâ alvifluxûs, urinæ fluxûs, sphincterum laxitatem incusare.

5. Alter error Neotericorum est considerare moleculas fluidorum, sensibiles globulos v. g. *cruoris*, tanquam duros, ita ut ex eo quod orificia

vasculorum lymphaticorum, aut cutis, diametrum illis globulis minorem habeant, exinde transitus eorum impossibilitatem concludant; verum uti solida per digestionem abeunt in fluida, ita fluidorum molecule etiam crassiores & firmitiores per resolutionem, ut aqua, per fervorem abeunt in vaporem, seu halitum omnium tenuissimum; sic humores nostri perspirabiles, & quaecumque sit globulorum viscositas & cohesio, illi vi sufficienti adhibita minimos vasorum hiatus pervadere possunt.

6. Cohesio itaque fluidorum nostrorum, quæ nondum vaporisationem adepta sunt, aut in fluidum elasticum & electricum mutata, sola impedit quominus citò è machinâ nostrâ turbulosa undique porosa & pervia effluent; non verò impedit molecularum crassities, quæ viribus prementibus obscurandans evanescit, ut quisque in alvi depositione experitur. Errant ergo Neoterici, qui ad omnem fluxum sanguinis requiri putant vasorum rptionem, solutionem, cum sufficiat ut cruoris guttulæ, si coheserint nimis, elongentur & angustentur, aut ut orificia vasorum, non amissa integritate, nec contractilitate elasticâ diducantur; sic foetus per vim expressus ab utero elongato capite, & distracto uteri orificio citra vulnus, erosionem & laxitatem ejicitur.

7. Diversi generis sunt vires, quæ contentorum effluxui resistunt, & quæ eorum effluxum excitant; Effluxui resistunt 1º mutua partium ejiciendarum cohesio; sic scybala, ob duritiem intestinorum viribus vix solvendam, effluxui resistunt; sic grumi cruoris, frigore, debilitate cordis, adstringente medicamine firmati, possunt resistere viribus eos transuterum promoventibus, unde suppressio fluxus. 2º Posita vi trusiva fluidorum eadem, receptaculorum & orificiorum contractilitas, sphincterum contractio, crassities, elasticitas impediunt effluxum; verum impedimentum nullum absolutum est, & nulla est vis retentrix tanta, quæ ab antagonista expultrice superari nequeat.

8. Vires expultrices receptaculorum sunt 1º muscoli, & membranæ musculosæ ea receptacula componentes vel ambientes, quatenus vires obtinent à conatibus tum liberis, tum naturalibus fluidum nerveum in eos immittentibus. Sic ventriculi vis expultrix est vis fluidi nervei fibras ejus organi, & musculos illud ambientes contrahentis, eo ordine, eaque directione quæ requiritur, ut tum in oesophagum, tum in pylorum ejiciantur, atque si fiat alterutrius directionis delectus, ea vis pendet à facultate sentiente, ut naturâ, aut libertate. 2º Gravitas ipsius fluidi ejiciendi potest effluxui sufficere, si ea orificium deorsum vergens inveniat, & resistentiis major sit; secus obstat ipsi effluxui gravitas; in quo errant illi qui lienteriam, tanquam à gravitate solâ feces ad alvum ducerentur, ab intestinorum sola lævitate deducunt, licet pars intestinorum sursum, pars deorsum vergat.

9. At quaecumque sit vis expultrix, ea nunquam effluxui producendo sufficit; necessario verò requiritur ad effluxum, ut vis expultrix superet vim retentricem, & in hoc excessu consistit effluxus causa, unde intelligitur

gitur 1° quòd utcumque sanguis viscosus, grumofus, crassusque fit, is potest effluere, si vis vasa premens, exprimens major fuerit; 2° quòd utcumque fluxilis, tenuisque fit, potest sisti, si vires fluidi subsequenteris, aut vasis continentis minores fuerint; 3° quòd utcumque fortis sit contractio receptaculi, ut uteri, recti, ea non sufficiat ad expulsionem foetus, fecum, nisi minor sit orificiorum resistentia; 4° quòd utcumque debilis sit vis fluidum exprimens, ea sufficiat ad effluxum, si minor fuerit adhuc ejus resistentia. Merito itaque Medici methodici effluxus ad laxos partim, & ad strictos morbos redegerunt, cum fluxus principia sint æquè vasorum constrictio & orificiorum laxitas.

10. Falsa est Humoristarum theoria quæ causam fluxuum omnium in fluidorum tenuitate reponit; falsa Solidistarum doctrina quæ illam à solo solidorum vitio deducit; falsa Chymicorum ætiologia, quæ effluxus solis adscribit Chymicis partium elementis; vera Veterum, & verè mechanica theoria, quæ incusat vim expultricem retentrice majorem, quæque omnes Sectarum doctrinas conciliat, praxique velificatur.

11. Sanguifluxus alii ex vasis sanguiferis immediatè extra corpus erumpunt, ut ex mariscis, vulneribus; alii in cava quædam statim irruunt, ut in intestina, ventriculum, pulmones, vesicam, ex quibus deinceps foras eliminatur sanguis: in prioribus sufficit, ut vel orificia vasorum excretoria, ut uteri, narium, diducantur per anastomosim, nec ea dilacerari, vulnerari necessum est, quod sine violentiâ externa, vel internâ fieri vix posset, & sine phlogosi, dolore, ac dein subsequente suppuratione non accideret; cum verò sæpius hæc omnia signa ruptionis, diabroscos, & diæresis deficiant, verosimilius est sæpius eos effluxus fieri per anastomosim, seu dilatationem osculorum excretoriorum; tales sunt sanguifluxus qui à plethora, aut à febrili orgasmo simpliciter oriuntur, & revertuntur, hos voco *sanguifluxus ab anastomosi*.

12. Dantur *sanguifluxus à diabrosi*, quoties scilicet erosa, ulcerosa, fistulosa sunt organa ex quibus sanguis effluit, ita ut sponte ad minimum horum organorum motum pus cruentetur, vel sanguis ex ulcere dimanet, nunc guttatim, nunc ubertim, talis est hæmoptysis phthysicorum.

13. Dantur *sanguifluxus à diapedesi*, quos nimia sanguinis fluxilitas excitat, quoties scilicet sanguis est dilutior, dissolutusve, ita ut per orificia nativa, etiam si non dilatata, per ipsos cutis poros, fluidum rubrum, aut intensè flavum eliminetur; talis est sudor ruber axillarum æstate pluribus accidens, talis est hæmaturia, hæmatydris, hæmorrhagia, scorbuticis familiares.

14. Sunt etiam *sanguifluxus traumatici* à rixi vel à diæresi, per violentiam ruptis, aut sectis mechanicè vasis; à rixi quidem, si impetus, & pressio sanguinis vasorum integritatem solvat, & tenacitatem jam fortè debilitatam superet, quod accidit in hæmoptysi, quam validi clamores, vehementia conamina, aut pathemata excitant; in hæmorrhagiâ febrili critica: per *diæresim* verò fit sanguifluxus, quoties extrinsecè admotum, vel

intus sumptum corpus quoddam secans vasa dilacerat, ut accidit in hæmatemefi ab hirudinibus deglutitis, à clavis, frustis vitri, piscium officulis sumptis.

15. Qui verò fluxus sanguinis fiunt intra receptacula, illi, ut perficiantur, requirunt naturæ conatum, ut inde foras ejiciatur cruor; adeoque causa duplex ad eos concurrat; sic non datur hæmoptysis ex eo solo, quod rupta, erosa vasa pulmonum sanguinem fuderint, inde enim quandoque supervenit orthopnoea, syncope lethalis sine sputo cruento; sed requiritur ut naturæ conatus, tussis dictus, seu expectoratio sanguinis effusi, cum priori causâ concurrat; ita & in hæmatemefi, hæmaturiâ, aliisque, in quibus sanguinis extravasatio est principium morbi sanguifluxus dicti, cujus causa est conatus naturæ ad expellendum illum sanguinem extravasatum.

16. Alvifluxus alii per superiora fiunt, ut vomitus; alii per inferiora, ut diarrhoea; quidam ano simul, & cato ut cholera. Dejectio per inferiora fit viribus expultricibus intestinorum, diaphragmatis, & musculorum abdominalium, concurrentibus ani elevatoribus, & sphinctere, qui simul detenduntur, seu gradariè laxantur, ut in omni motu concurrat antagonistarum laxatio cum sociorum, & directoris musculi contractione; concursus ille simultaneus tot musculorum, diversis modis ad eundem scopum conspirantium, non intelligitur, nisi principium movens idem sit quod horum contractionem, illorum laxitatem dirigat, datoque tempore & ordine, viribus ad resistentias proportionalibus exsequatur; nec enim alia potest esse ratio cur eo ordine, eo rhythmico tot actiones diversæ perficiantur: ergo verosimillimum est principium illud idem esse quod necessitatem hujus actionis sentit, seu animam esse; nec ulla alia ratio sufficiens potest assignari cur ex stimulo ubique diffuso potius subsequatur peristalticus quàm antiperistalticus intestinorum, aut ventriculi motus.

17. Qui ex stimulo vellet explicare cur ægri v. g. in extremo periculo certis verbis Dei auxilium implorant, illi deberent exponere cur certi linguæ, laryngis, pectorisque musculi dato ordine certâ vi, certaue combinatione moveantur potius quàm modis aliis, æque possibilibus, & numero infinitis, ex quibus hæc verba minimè pronuntiarentur; determinari autem facile potest quod ille concursus determinatus organorum facultati seligenti soli tribui debeat, atque eadem demonstratio valet pro aliis actionibus similibus, quas proinde veteres Medici animæ facultati meritò tribuerunt, ut patet ex *Riverii Physiologiâ*.

18. Vis expultrix itaque ventriculi, ad vomitum v. g. agens, non est solummodò, ut Neoterici putant, vis fibras musculares ventriculi contrahens, quæ viget in digestionem, in gastrodyniâ flatulentâ, absque ullâ expulsiōe, quæque viget etiam in lenteria absque ulla vomitione; sed est præterea vis quæ determinatè pylorum occludit, cardiam referat, & simul motum antiperistalticum ventriculi efficit, quæ denique organis ad finem optatum

optatum conspirantibus, & selectis utitur. Hanc verò vim agere in vomitu ex attentâ effectuum consideratione demonstrari potest.

19. Hanc facultatem, cui ea vis debetur, esse animam, probatur ulterius ex eo quòd nullus ferè sit alvi fluxus, vomitusve quem anima solummodo pathemate affecta in corpore prius sanissimo non possit excitare. Quot sunt concionatores, qui cum prima vice cathedram conscensuri sunt diarrhoeâ laborant? Quot delicatæ mulieres, quæ si appositâ mensâ audiant ulceris cancrofi aut cadaveris putris descriptionem, nauseant, & vomunt? Quot qui pro lubitu tussunt, ructant, vomitum cient? Quot qui alvum onustam pro tempore supprimunt, pro lubitu exonerant, qui præ irâ largius mingunt, præ pavore sudant, præ suavis fructûs ideâ salivam fecerunt, præ cominisatione lachrymas fundunt, ut millena alia mittam?

20. In statu æquilíbrii inter potentiam quæ ope fibræ circularis comprimit cylindrum, & resistantiam illius cylindri, spatium percursum à potentiâ motrice est ut circumferentia, & spatium à resistantiâ percursum est ut radius: ergo vis impena à potentia motrice in statu æquilíbrii est ad vim resistantem ut 7 ad 44, seu circiter sexies minor; momenta enim sunt æqualia, quando vires sunt reciprocæ spatiis eodem tempore percurfis.

21. In contractione maximâ musculosæ fibræ unâ sui tertia parte possunt decurtari: fibræ itaque circulares, quæ vesicam, uterum, aliudve viscus sphæroideum constringunt, possunt maximâ sui contractione ejus cavum imminuere in ratione 27 ad 8, seu plus quàm subtriplà prioris amplitudinis; cylindrorum verò cavitas à fibris circularibus potest imminui in ratione 9. ad 4, seu circiter subdupla.

22. Si vesica alteram diametrum decies superans, & æquali prædita orificio imminuatur eadem quantitate quoad diametrum, ita ut diameter majoris sit 10. pollicum, minoris unius pollicis, & utriusque diameter intra idem tempus decrescat per contractionem fibrarum circularium uno pollice, quantitas fluidi, quæ ex majori exhibit, erit ad quantitatem, quæ fluet ex mediocri ut 271 ad 1: verum velocitates fluidorum per orificia eadem fluentium sunt ut quantitates eodem tempore effluentes; ergo in priori velocitas effluxûs est 271 vicibus major quàm in posteriori; ita ut vel minima majoris receptaculi contractio sufficiat ad magnum effluxum excitandum; minime itaque æstimanda est quantitas effluxuum ex receptaculorum contractione, nisi habeatur eorum capacitatis consideratio.

23. Quantitas effluxûs ex diversis orificiis sub diversâ velocitate fluidi, & diversis temporibus, est in ratione compositâ orificiorum, velocitatum, & temporis, ita ut, si cætera sint paria, quantitates fluidi effluentis sint ut numeri, & magnitudines simul orificiorum; si orificia sint paria, ut & tempora, quantitates crescunt aut decrescunt pro ratione velocitatum; & demum si orificia, & velocitates pares sint, quantitates sunt, ut tempora quibus fit evacuatio.

24. Quantitas fluidorum in diversis subjectis sanis, & similibus, est eorum ponderi proportionalis, ita ut cum pondera sint in ratione triplicatâ quantitas

rumvis dimensionum, in adulto sex pedes altò quantitas fluidorum sit octies major quàm in puero decenni utplurimum tres pedes alto.

25. Evacuatio moribosa eò periculosior censetur, quò intra datum tempus quantitas effluxûs major est, & quantitas nativa hujus fluidi minor est in corpore; ergo jactura unius libræ sanguinis in puero est æque periculosa cæteris paribus, quàm jactura octo librarum in viro duplo altiori.

26. Periculum sanguifluxûs eò majus est, quò copiosior est, & simul breviori tempore absolvitur; quippe minus est periculi si jactura duarum librarum sanguinis fiat intra septimanam, quàm si fiat intra diem; cùm intra id temporis tantò minus reparetur jactura, quò minùs temporis intercedit, & e contra.

27. Malum quod ex sanguifluxibus immodicis resultat, minùs pendet à quantitate fluidorum imminutâ, quàm ab eorum qualitate mutatâ, quippe cùm juscula, & potus quartâ quavis horâ ad uncias sex circiter ingerantur, adeoque fluidi quantitas corpus subiens intra diem ascendat ad 72 uncias; facile accidit ut multò major sanguinis amissi quantitas resarciatur. Verùm quoniam non nisi successu temporis, & viribus vigentibus, quantitas chyli cruoris qualitates adipiscatur, seu ruber, sapidus, inflammabilis, actuosus principiis foetus evadat, evidens est damnum à sanguifluxibus imminens, ut emolumentum à phlebotomiis spectandum, esse potius repetendum à crassi cruoris mutatâ quàm à copiâ imminutâ.

28. Phænomena, quæ à profusis sanguifluxibus procedunt, sunt varia pro diversâ quantitate, & diuturnitate effluxûs. Audiamus Illustrem Medicum, qui in sanguineis ægris rheumatismo affectis viginti libras sanguinis intra biduum emittere solitus est. Quidam nauta, *Coste* vocatus, rheumatismo laborans, & meticulosus, more meo decem intra biduum phlebotomias passus est, in singulis libras duas sanguinis amisit, & eodem tempore sanguis ad libras duas è pede, & totidem è brachio tùm mane tùm sero effluebat; in primis phlebotomiis præ timore incidebat in lipothymiam, ita ut adhortandus esset, ut bono animo esset, nares & tempora aquâ Reginæ Hungariæ fovenda, & ut sufficiens cruoris copia flueret, aqua in faciem erat projicienda, aut etiam vinum ipsi propinandum; cùm nova sequenti die vix celebrata esset phlebotomia, syncope supervenit cum convulsionibus, facie extinctâ, & plumbeâ, corpus evasit frigidum, & in tantum soporem incidit, ut vix ulla vitæ indicia exhiberet; pulsus nullus, oculi clausi, sudor frigidus terrore adstantes & Chirurgum prostravere: adstantes conciamantes effugerunt; Medicus ope cardiacorum ipsi opitubatur; paulò post pulsus, calor, visus rediere, soporeque discusso, æger dixit se nescire unde veniat, perfectâ quiete, & dulci somno se potitum esse; horâ tamen quartâ vespertinâ ultima phlebotomia è pede ad libras duas feliciter celebrata fuit, & vigesimo post die æger, quem mortuum crediderant, videre omnes in plateis optimè valentem: *Observations intéressantes sur la Goute* 1745. pag. 377.

29. Virgini 25 annos natæ, similes phlebotomias patienti, post quartam
super:

supervenere lipothymia fugaces, & dein morosis hysterica, in qua nunc ridebat, nunc plorabat, dein in magnum moerorem incidebat, cui succedebat terror panicus; quæ symptomata post syncopem etiam graviolem sequentibus phlebotomiis supervenere; demum synochus putris accessit, atque post longam convalescentiam pallida, & pedibus oedematosa vixit. Quotidianum autem est videre quod ab intempestivis, & pluries repetitis phlebotomiis aut sanguifluxibus oedematata pedes, tibias, imò anasarca, & ascites invadant.

30. Ex historiâ priori videtur concludi posse pavorem potius quàm inanitionem vasorum hisce syncopibus, & convulsionibus ansam præbuisse, cum post quartam phlebotomiam accesserint, & post decimam sequenti die peractam nil similis accesserit, utcumque duodecim insuper libras sanguinis amisisset ille Rheumaticus; quare verò diu pallidi, frigidi, oedematosi evadant, qui multum cruoris amiserunt, hoc procedit ex eo quod chylus diu crudus remanet in vasis loco boni cruoris spumosi, phlogisto scilicet deficiente, quod fluidum nerveum suppeditat, quod chylum in sanguinem convertit, & sic robur labascit: deficiente autem cordis robore, cur oedematosis evadat æger explicabimus in cachecticorum classe.

31. Nonne videtur ex hac historiâ, & quotidianâ observatione circulationem sanguinis ita esse connexam cum animæ vigore, ut si æger metuat, ut si animositas ipsi deficiat, suspendatur illico circulatio, vel maximè retardetur; atque sedato metu, sanguinisque fluxu suppresso, vires vitales non exercentur, ne omnino virium penus exhauriatur, quibus per quietem restitutis, iterum revertitur circulatio. Errant itaque illi qui vires cordis minimè ab animâ pendere putant, ex eo quod non pendeant ab ejus voluntate; plura siquidem facere nolumus, aut non lubenter exsequimur, quæ necessitate urgente coacti facimus.

32. Evacuationes salubres, ait *Hippocrates*, passim benè ferunt ægri; ita ut ab ipsis non solum subleventur mala, sed etiam robur prius prostratum resurgat: illæ verò salubres, seu criticæ sunt, quas natura, prius inutili aut noxio fluidorum pondere onusta aut irritata, excitat, & illæ ideo conferunt, quia sunt necessitati proportionales ac benè feruntur, quia illud tantum detrahitur quod copia sua onerabat aut qualitate noxiâ molestabat; ergo ex euphoria potissimum æstimanda evacuationum salubritas, & ex dysphoriâ insalubritas.

33. Imminutio molis corporum diversæ dimensionis ab eadem fluidi jactura est vix conspicua in majoribus, cum conspicua est in minoribus, ut sequitur ex n°. 22; ergo etiam si aliquot libræ sanguinis detrahantur ex corpore humano, cutis non videtur quoad molem, & plenitudinem sensibilibiter imminuta; non minus tamen, usquequò jactura refarciatur, vasa singula partem suæ tensionis amittunt, & fluidi nervei quantitas detrahitur, atque ex hoc duplici fonte dependet debilitas subsequens, nisi vires forent ab hac sarcinâ prius oppressæ.

34. Natura videtur prospicere simul suo robori, & necessitati evacuan-

dæ materiæ morbificæ, quippe quæ urgentiori satisfacit, tùm simul & semel cùm necessitas expostulat, largam vomitionem & ejectionem materiei putridæ & venenatæ eliciendo, ut in cholerâ, tùm per epicrasim, & interpositis moris materiam minùs noxiam per alvum, aut vomitionem evacuando, ut accidit in vomitu & diarrhœâ, in quibus licet copiosa sit in ventriculo & intestinis materies morbifica, ea non continuos, sed pluribus horis quandoque interpolatos edit conatus, ut interea temporis robur refarciatur.

35. Hoc intelliget ille qui senserit non à quantitate, sed à qualitate pendere ut plurimum actionem materiæ morbificæ in nervos; nec enim tinctura, aut superficialia spiritus nitri illitio super manum minùs nocet, quàm si in eadem superficie triplo major quantitas ejus incumberet; cùm itaque à primâ vomitione remaneat saltem ille litus materiæ acris intus ventriculum humectantis, ibi remanet quod sufficeret ad ventriculum convellendum, nisi ad hanc contractionem requireretur influxus fluidi nervei minimè in sua origine mechanicus.

36. Nunquam magis elucet naturæ activitas & providentia, si ita loqui fas sit, quàm in partu; ea enim illicò, cùm maturus est foetus, conatus ad uteri orificium sensim dilatandum, & dein foetum expellendum adoritur: verùm ea est proprietas fibrarum animalium, ut si subito eas vehementer distraxeris, rumpantur, aut dolorem intolerabilem inferant, si sensim, & repetitis vicibus, cedant, & extendi se patiantur; ergo debent sensim produci; conatus continui defatigant, alterni diutius sustinentur; nam *quod non habet alternam requiem, durable non est*; ergo ut diu & sine virium detrimento extendantur fibræ, illæ per alternas morulas sunt extendendæ; denique cùm ad exclusionem ventum est in partu sano, nifus tùm naturales, tùm liberi conspirant, & ut abdomen fortius agat, rigescit pectus, rigescunt artus, in quo solo statu fortissimè deprimitur diaphragma, & uterus feliciter compressus, & contractus chorion, ac amnion vi diffringit, & aquarum interventu lubricatâ viâ foetus excluditur.

37. En perfectam criseos imaginem! In his conatibus ut & crisi bus mentem sibi constare, metu & timiditate immunem esse, atque omnes facultates motrices viriliter, & animosè concurrere, his peractis, levamen persentire, dulcem requiem experiri, præteritorum dolorem citò oblivisci, hoc est quod in partûs felici salubrique crisi observare est.

38. Mulieres parturientes in primorum nixuum intervallis pacatè quiescunt; imò sæpius obdormiscunt, ut vires citiùs reficiantur, dein subito expergefactæ nixus iterant successivè frequentiores. Qui putant ea mechanicè fieri à pondere foetus uterum distendente & vellicante, ignorare videntur ab eadem causâ eosdem effectus expectandos esse; & cùm pondus sit idem inter utrosque conatus, nulla est ratio cur accedat alterna requies, cur per totum graviditatis decursum nulli conatus, ultimâ verò die, vel tribus ultimis diebus conatus accedant; numquid naturæ

naturæ aliis quàm mechanicæ legibus directæ ibi molimina cernere difficile est ?

39. Evacuaciones humorum in serifluxibus & alvifluxibus eò faciliùs tolerantur, quò humores illi sunt minus ad sanitatem utiles, magisque noxii; sic vidimus alvifluxus serofos, biliosos, mucosos diutiùs tolerari, minusque robur infringere quàm sanguifluxus; quia sanguis est multò utilior humoribus illis, & sæpiùs cum humoribus quàm cum sanguine plus ejicitur materiæ morbificæ quàm sanæ; adde quod humores è sanguine sensim fecernantur, adeoque sensim fiat eorum à massâ sanguineâ separatio; & etiam si è receptaculis ubi asservantur deinceps subito & affatim ejiciantur, non ita infringuntur vires, quàm ubi vasa sanguifera pari velocitate evacuantur tum humoribus, tum sanguine; robur enim non infringitur ab alvifluxibus & serifluxibus in hoc casu à vasorum collapsu, & fluidi nervei jacturâ, ut accidit in sanguifluxibus.

40. Quò plus virium impendit natura in contrahendis musculis ad fluxum efficiendum necessariis, eò plus imminuitur robur in ratione magnitudinis, & intensitatis conatum, eorumque durationis; si ad vomitionem unam intra diem unus gradus virium impendatur, ad decem vomitiones intra idem tempus decem gradus absumentur; jam supponamus vomitiones esse intensiores, alias verò leviores duplo, eodem dato numero; quæ erunt duplo intensiores ratione virium contractioni adhibendarum, virium impendium exigent duplo majus; si verò ad unam vomitionem duplo plures musculi agant eadem intensitate quàm ad alteram, duplo plus virium impendetur; denique si per dies duplo plures perseveret vomitio, duplo plus virium etiam ab hoc titulo requiretur.

41. Si itaque æstimetur magnitudo conatum ex numero musculorum qui contrahuntur, & eorum conatum numero, intensitas verò ex altitudine ad quam hi musculi contrahuntur, demum duratio ex longitudine temporis per quod morbus perseverat, evidens est, quod neglectâ etiam differentiâ à quantitate & qualitate materiæ rejectæ, periculum mirè variare potest, & in casu superiùs recensito sequitur unum fluxum esse sexdecies periculosiorem altero ejusdem speciei; atque si quantitas humoris effluentis, ejusque qualitas utilis ad virium dispendium, concurrat in eadem ratione trigesies, vel sexagesies, &c, majus fieri posse periculum.

42. Periculum mortis eò majus est, quò virium dispendium in morbo majus est, & robur vitale minus. Robur enim est penus virium, quas exhaurire citra mortem impossibile est; cum itaque tantò faciliùs exhauriatur penus, quò minor est, & quò dispendium actuale majus; sequitur plurimùm periclitari eos qui morbo prægresso, pravo victu, inediâ, ætate provectâ, aut juniore sunt infirmi, si gravis fluxus illis superveniat, atque sub eodem fluxu periculum esse proportionale infirmitati habituali ætatis, constitutionis, &c.

P R A X I S.

43. Cùm causa fluxûs cruoris sit excessus virium expellentium supra vires retentrices, evidens est, quòd si sanandus sit ille fluxus, tollendus est necessario ille excessus, quod sit augendo vires retentrices, vel imminuendo expultrices, ita ut posteriores prioribus non prædominentur; ergo duplex est indicatio adimplenda simul; sive enim augeamus vires quæ retinent, non auctis expellentibus; sive expellentes vires minuantur intactis prioribus; sive denique augeantur retentrices in majori ratione quàm expultrices, necessario tolletur fluxus.

44. Verùm apprimè cognoscendum est prius num fluxus ille sit morbus salutaris, qui scilicet majorem præcaveat, vel sanet illius principia auferendo. Vidi pluries, sanatâ diarrhœâ serosâ, supervenire ascitem; suppresso diabete hysterico, anasarcam reverti, gonorrhœâ repressâ, syphilidem nidulari; anacatharsi retentâ, dyspnœam intendi; menorrhagiæ suppressæ diversos morbos succedere, &c: nullum itaque fluxum activum reprimat Medicus, quin attenderit num plus emolumenti ab eo sanato spectandum sit, quàm timendum ab eo sanato detrimenti; sæpè Medici operosè nihil agunt, aut nedum profint, magis nocent.

45. Fluxus activi sunt illi in quibus vires expellentes sunt vires naturæ ad effluxum sollicitatæ, vel per quantitatem materiæ morbificæ, vel per ejus qualitatem, vel per errorem. Fluxus passivi sunt illi qui ab imminutis tantùm resistentiis, non auctis naturæ conatibus, dependent, ut sanguifluxus à vulnere, ulcere, rupto varice, anevrysmate, à diapedesi scorbuticâ, sudor ab astheniâ, alvifluxus à laxato sphinctere ani, enuresis à simili principio, ptyalismus à laxitate, &c; in istis evidens est nullam esse utilitatem fluxûs, adeoque eos esse curandos, quod de activis non semper verum est.

46. Vires expultrices ideò agunt fortiùs quòd sollicitantur, atque apprimè respiciendum est num 1° copiâ materiæ morbificæ; num 2° ejus acrimoniâ; 3° num causâ morbificâ; 4° num erroneo conatu natura ad hunc fluxum sollicitetur; 5° num ob nimiam sensibilitatem & hystericam dispositionem, conatus sint vehementiores quàm par est; 6° num intempestivi sint.

47. Si copia materiæ morbificæ conatus proportionales sollicitet, æger fluxum benè feret, adeoque fluxus est naturæ committendus, ut si plethorico proportionalis accidat sanguifluxus; si helluoni diarrhœa stercorosa, si ascitico larga enuresis, asthmatico plenaria anacatharsis, crapuloso vomitus, &c: Si verò major judicetur, moderandus est fluxus; si intempestivus, detinendus est usque ad tempus opportunum.

48. Si verò acrimonia materiæ morbificæ fluxum sollicitet, indicationes desumendæ sunt à quantitate fluxûs robori relativâ, & ab acrimoniâ materiæ peccantis; præterea distinguendum an hoc fluxu liberetur corpus ab
hac

hac acrimonia; num verò minimè: si sanguis acer scorbuticus effluat, imminuitur quantitas sanguinis minimè excedens, nec residui mitigatur acrimonia, ergo supprimendus est effluxus, & mitigandus tantum sanguis. Sed si saburra in ventriculo contenta alvifluxu anoterico ejiciatur, liberatur corpus ab hac noxa per vomitum, ergo juvandus, aut moderandus, aut naturæ committendus; juvandus, si vires naturæ langueant; moderandus, si metus sit ne robur deficiat; naturæ committendus, si rectè procedat.

49. Si à causâ mechanicâ sollicitetur fluxus, illa causa est auferenda; si v. g. hæmatemesis ab hirudinibus, pyuria à calculo, menorrhagia à placenta post partum relicta in utero, evidens est hirudines esse necandas, vel ejiciendas, calculum extrahendum, placenta frustum educendum, ut naturæ conatus cessent, & fluxus sistatur, aut si ablatio impossibilis sit, naturæ conatus anodynis & narcoticis sedandus.

50. Si errores sunt naturæ conatus, seu non conducant ad principium morbi auferendum, ut in ultimis exemplis, aut ubi ex tussi sit hæmorrhagia, ex vomitu menorrhagia, enuresis, ex cranii ictu vomitus, ex sternutatione abortus, &c: quia evidens est effluxus illos à naturâ non intendi, nec proinde utiles esse, illis opponenda sunt remedia; quorum tutiora sunt quæ tollunt materiem morbificam, quam respiciunt illi conatus. Sic in vomitu ab ictu capitis phlebotomia; in enuresi à tusse bechica; in ptyalismo à nausæa vomitum juvantia, & similia conveniunt.

51. Si nimia sensibilitas, aut ut hodiè placet, irritabilitas, fluxui ansam præbeat, ut in vomitu hysterico, gonorrhœa, oneirogmo, epiphora ophthalmica, diarrhœa à dentitione, sedandus est fluxus, si inutilis, aut excedens; tollendus verò omninò per narcotica, dolorem physicè, vel mechanicè lenientia.

52. Si intempestivus ratione loci, vel temporis, tunc ad debitum locum & tempus eum dimittere opus est; sic ratione loci menorrhagia ex naribus, podice, digitis, papillâ, ea ad uterum si fieri potest revocanda; diarrhœa quæ noctu revertitur, quæ gravidam molestat, quæ exhaustum enervat, supprimenda.

53. Vires expultrices agunt fortiùs, quia sollicitantur; sed etiam si non nimium sollicitentur, illæ debent quandoque imminui, cum scilicet majus impendet periculum à fluxu perseverante, quàm à virium expellentium imminutione; vires autem illæ imminuuntur, 1° detracto sanguine per phlebotomiam, aut aliam quamcumque viam; 2° fluxu ipsomet, ut seroso, alvino, uterino, &c: 3° diætâ parcâ, liquidâ; 4° potu laxante, diluente, refrigerante; ea etenim omnia robur sanis consuetum detrahunt, & detracto robore omnes vires minuuntur, nisi inæqualis earum distributio fiat, ob partis cujusdam necessitatem, ut cordis, aut irritationem singularem.

54. Sic in vehementi cholera, dysenteria, aliisque effluxibus acutis, non solum initio detrahitur sanguis respectu plethoræ, & infarctus inflammatorii, qui timetur; verum etiam, ut detractis viribus cordis, contractio fortior ventriculi, & intestinorum sedetur; sic in hæmoptysi, hæmorrhagiisque aliis febre

bre acutâ , aut plethorâ stipatis , non solum detrahitur sanguis ut plethora tollatur , verum etiam ut robur imminuatur , adeoque moderatiores evadant vires sanguinem trudentes ; cum autem in serifluxibus , & alvifluxibus chronicis robur non majus sit quam par est , & continuo minuat a morbo , phlebotomiam omittimus , & solum dietâ jurulentâ , potu diluente , si sit acrimonia , vel siccitas , roboris moderamini prospicimus.

55. Utile est etiam vires expultrices minuere per diversionem , id est , fluidi nervei impetum aliò divertendo , quod præstant irritantia procul ab effluxûs loco admota ; sic in hæmorrhagiis narium , Veteribus solemne erat ligaturas dolorificas cruribus , tibiisque injicere ; in menorrhagiâ cucurbitulam ficcâ mammis apponere ; sed hoc est incommodum , quod dolor , irritationes illas necessariò concomitans , robur detrahat , adeoque non minus noceat ex eâ parte , quam revellendo ex alia prodesse potest , adeoque satius est iis revulsivis auxiliis abstinere juxta Neotericos.

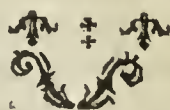
56. Non idem sentiendum est de derivationibus ex parte nobiliori , & magis sensibili in minus nobilem , sensibilemque , maximè cum pauca est effluxio , & hujus desuetudo est inducenda ; sic feliciter in epiphora catarhali , quæ oculos lædit , per lobum auriculæ setaceum ex cortice thymelææ trajicitur , vel vesicatorium pone aures applicatur , ut huc derivetur seri acris oculos molestantis effluxus ; sic per diuretica , & sudorifica diarrhœam ferofam sanamus , & ephidrosim habitualement per cathartica avertimus , quæ in serifluxibus tantum obtinent.

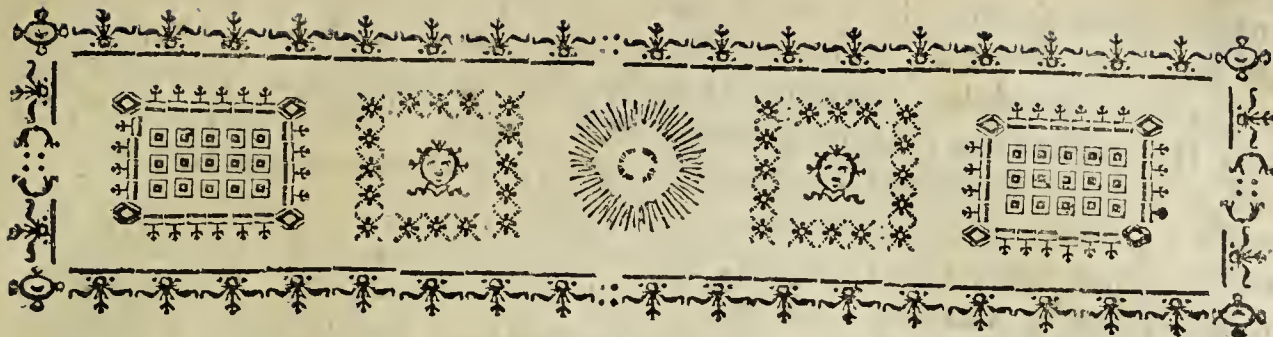
57. Jam verò vires retentrices augemus multiplici modo per auxilia mechanica , tum chirurgica , tum gymnastica , & per auxilia physica , tum hygiætica , tum pharmaceutica.

58. Auxilia chirurgica ad sistendos sanguifluxus sunt , torcular , quo in amputationibus utimur , pressio manualis interventu lintei carpti , aut boleti igniarii , turundæ ex linteo intra nares intrusæ , fasciæ & splenia in vulneribus , &c : Auxilia gymnastica sunt , posituræ commodæ , ut statio erecto capite in hæmorrhagiâ narium , situs horizontalis & quietus in alvifluxibus , sessio comprimens partem ex quâ quid effluxurum est.

59. Auxilia hygiætica sunt aër frigidus , aqua frigida in ephidrosi , in sanguifluxibus calore , febre stipatis ; frigida enim poros , vasaque externa constringunt , cruorisque fluxilitatem imminuunt ; alimenta incrassantia , refrigerantia , demulcentia , prout materies morbifica est acrior , calidior , magis activa & concentrata.

60. Auxilia demum pharmaceutica vocantur , adstringentia medicamina tum intus , tum extus adhibenda.

CLASSIS DECIMA.

MORBI CACHECTICI,

S E U

DEFORMITATES.

1. **Q**ualitates mutatae Pathologorum; Vitia corporis, Fel. Plater. scilicet deformationes, discolorationes, extuberantiae, defædationes, & consumptiones: Morbi seroso-lymphatici, Stahlianorum; à Græco *cacos pravus*, & *exis habitus*, forma.

2. Character est ægritudo chronica, cujus præcipuum symptoma est vitium formæ in magnitudine, figurâ, vel colore.

Ægri vocantur *cachectæ*, *cachectici*, *cacochimi*, *deformes*; Gallicè *cachectiques*, *cacochymes*, *malingres*.

THEORIA.

3. Forma, pulchritudo est complexus jucundus omnium qualitatum, quæ ætati, sexui, regioni conveniunt.

4. Qualitates in Physiologia sunt corporis dispositiones sensibus obviæ, sine motu locali spectatæ; aliæ mechanicæ, ut moles, seu magnitudo, figura, numerus, proportio partium; aliæ physicæ, quarum non nisi confusa potest obtineri idea, ut color, odor, &c.

5. Nares resimæ, capilli lanati, labia prominencia, color niger apud Africanos complexum jucundum qualitatum, adeoque pulchritudinem designant.

gnant; facies rhomboidea, oculi parvi, lutei, labia crassa, pallida, dentes nigri ex Bethèle, color brunneus, striis cæruleis pictus, ungues prælongi, aures pendulæ, mentum imberbe, &c, placent apud Siamæos. Statura tres pedes alta, caput subquadratum, color fuscus, labia crassa & reflexa decent Pygmæos Hudsoniensis finûs, ut statura gigantea, macies, color niger Groenlandicis arridet; nares crassæ, depressæ, clavo ligneo perforatæ, aures simili clavo ornatae, caput amplum, globosum, capilli breves, rubro-luteo & cæruleo-variegati, apud novæ Guineæ Incolas; apud Timorenses color aurichalceus; apud Magellanicos cupreus; apud novæ Hispaniæ Incolas color initio ruber, dein nigricans, visus hemeralopum; in Madagascar cutis nigra, cicatricosa, adipe foetido illita, ut Gallis Indicis, vox glaciens, aut singultuosa; apud Caffros pedum elephanta, ut apud Alpigenas quosdam bronchocele; apud Jaggas os anticè edentulum mulieribus, & oculi strabones; in regno Loango pallor cadaverosus, oculi strabones, & hemeralopes; apud Hottentotos unius testis castratio, appendix hypogastrii apud mulieres pudenda tegens, illitus corporis ex adipe & fuligine, foetor, &c, pro totidem leporibus habentur.

6. In hac classe verò Europæorum tantum deformitates morbosas, seu notabiles enumerabimus, & eas maximè quæ symptomata in functionibus, aut in excretionibus accersere solent; atque dividemus hos morbos in macilentos, tumidos, tuberosos, leprosos, & decolores.

7. *Moles* corporis absoluta, sive major, ut gigantea, sive minor, ut pygmæa, nullam deformitatem involvit; verum moles deformis est cum aliæ partes relativè majores aut minores sunt, atque ea est quæ viget in tabidis, & in tumidis.

8. Tabidi sunt illi in quibus moles partium corporis mollium minor est respectu ad compagem osseam, quàm fert formosa corporis fabrica in statu sano adultorum; adeps dimidiam corporis partem componit; ita ut pingues ejusdem altitudinis duplo magis ponderent tabidis; viscera in tabidis ejusdem ætatis, & altitudinis, si omentum excipiamus, aut adipem detrahamus, sunt æqualia pondere pinguium visceribus: arteriæ verò, & venæ respectu ad pondus corporis duabus quintis partibus ampliores quàm in adiposis, licet sint absolutè æquales.

Comparatio ponderum totius & partium in macilento.

<i>Pondera.</i>	<i>unc.</i>	<i>dragm.</i>
Corpus totum.	1140.	0.
Cerebrum.	56.	0.
Pulmo cum mediast. & pericardio.	66.	0.
Cor nudum.	10.	0.
Hepar.	45.	0.
Intestinum tenue.	21.	6.
crassum.	17.	4.
Mesenterium.	8.	0.
		Lien

	unc.	dragma.
Lien.	6.	4.
Ventriculus.	5.	3.
Vesica.	5.	0.
Ren finifter.	4.	4.
dexter.	4.	3.
Pancreas.	2.	4.
Epiploon.	1.	0.
Capfulæ renales duæ.	0.	3.
Cutis fine adipe.	160.	0.

9. Pondera viscerum in macilentis sunt duplo majora respectu ponderis totius corporis humani quàm in sanis pinguibus ; ergo si jecur v. g. renitatur tactui, tunc ejus moles videbitur major absolute, quàm in statu sano, etiamsi minimè tumeat ; difficile est itaque in macilentis judicare de augmento seu tumore viscerum.

10. Adeps solvitur in omnibus morbis febrilibus, inflammatoriis, alvifluxibus, serifluxibus, maximè in suppuratis, & sudantibus, necnon ab agrypnia, labore, pathematis diuturnis, ut mœrore, à doloribus, &c : ergo his succedit macies.

11. Quadratum cutis segmentum in pectore cadaveris atramento descripseram, cujus longitudo 85. 7. linear., latitudo 102, adeoque superficies 8751 lin. ; resectæ verò cutis illa pars habuit in longitudine 57. 2, & transversæ latitudinis 94 lin. adeoque superficies fuit æqualis 5386 lin. ergo plus quàm tertiâ parte minor priore.

12. Minima vis fluidum impellens intra plures vesicas valet superare intra longum tempus magnam resistantiam ; textus cellulosus, intra quem adeps à vi circulationis adigitur, debet itaque, licet lentissimè distensus in adiposis, cutis contractilitatem superare, eamque nitidam, glabram, turgidulam reddere ; verùm ubi viscositas, quâ resistit adeps, calore, alkalescentiâve soluta est, tunc adeps cedit vi contractivæ cutis, quæ sui juris facta, rugosa, stricta & arctior evadit, ut patet experimento allato : ergo & corporis moles debet in partibus carnosis imminui, color floridus in sordidum mutari ob cruoris expulsionem à cute contractâ, imò si adeps uberius effluat quàm quod à cutis contractilitate spectandum est, cutis debet esse flaccida, marcidaque, ut in atrophîâ accidit.

13. Quoniam verò ossium capita seu apophyses in genubus, manibus, omoplatis, &c, solâ cute teguntur, nec à macie decrescunt, illa videntur excrevisse, si de eorum volumine ex carnum mole judicemus, ut non rarò defectu attentionis accidit ; ergo in hoc casu articuli in macilentis protuberare videntur, & fieri potest, ut rachiticos judicemus, qui simpliciter macilenti sunt.

14. *Extuberantia* partium est earum supra consuetam libellam elevatio ; fit autem vel in partibus omnibus carnosus ab adipe, ut in polysarcia, vel ab humore collecto, ut in anasarcâ, vel in partibus quibusdam tantum

tantum, ut in ascite, physconia, vel in ossibus partibus, ut in rachitide, vel in subcutaneis cutaneisque glandulis; ut in leprosis; in quibus duo sunt potissimum spectanda, scilicet extuberantia, quæ est symptoma classis, cujus theoriam ex theoriâ tumorum primæ classis deducere est; & symptomata accessoria, quæ ut plurimum vitiosam sanguinis humorumque crasim arguunt, ut virus syphiliticum, scorbuticum, cancrosum, leprosum, scabiosum: quandoque infectis tribuenda sunt, ut phthiriasis, malis, &c.

15. Vitia craseos, quæ hos morbos foveant, adhucdum in obscuro latent; & nondum Chemia satis adolevit, ut ad eorum cognitionem claram nedum distinctam nos possit manuducere; quidquid enim novimus de salium alcaliscentium, & acidorum indole, aut viribus, nimis est genericum, nec quidquam ferè prodest ad specificam virus syphilitici, scorbutici, cancrofi cognitionem assequendam; cum itaque horum theoria sit confusa, necessum est ut therapeia sit empirica.

16. Corpus humanum præbet hospitium multis insectorum generibus, ita ut nulla sit ferè pars quæ infectis sui generis evolvendis, nutriendisque non inserviat. Capiti insident pediculi; cutim sugunt cimices & pulices; aures infestant forficulæ; in narium sinibus muscæ ova sua deponunt; in carnibus dracunculi; in ventriculo, & intestinis lumbricus, tæniæ plurium specierum; in recto ascaris; in ductu choledochi ovium alia infecta nidulantur; horum venena sunt nobis medicamina, quæ sola experientiâ cognoscuntur: omnia autem infecta vel ex ovis incubatis pronascuntur, ut pediculi, vel fortè ex frustis majorum resectis, ut polypi, germinant; quod de tæniâ verosimillimum est; verum ea theoria nondum sufficienti luce est illustrata, ut ad praxim medicam deducere non valeat; ergo iterum hic sola valet empiria, imò cognitio vermium horumce historica nondum satis est evecta.

17. *Decoloratio* est nativi coloris in alienum mutatio. Europæorum color alius est in genis, ut rubro-roseus; alius in cute residuâ, ut albo-roseus; alius in iride, ut dilutè cæruleus, fuscus: datur in uvea niger, in nævis etiam color ab illis omnibus diversus, frustra que hos omnes à nativo cujusdam humoris peculiaris colore repeteremus, cum nullus sit humor in nobis cæruleus; atque ex theoriâ colorum mechanicâ, quam *Newtonus* adumbravit, *Eulerus* elaboravit, resultat tantum ex datâ tantummodò crassitie molecularum inconspicuarum, & datâ densitate pendere diversos colores seu determinati tóni vibrationes in lucis radiis; verum inde nil ad praxim utilis adhuc redundavit; ergo merè empirica est decolorationum quâ talium therapeia, & hoc tantum superest, ut obstructions viscerum, vaporum debilitatem, cacochymiasque varias hisce morbis conjunctas curemus: quod in generibus tantum atque speciebus quibusdam horumce morborum exponemus.

18. Chronici sunt omnes morbi hujusce classeos, id est diuturni, & periculosi simul, si gangrænam excipiamus, quæ brevis, & periculosa est, adeoque

adeoque acuta. Morbus est naturæ conatus ad corrigendum corporis viventis statum: corrigere est in melius mutare; cum itaque vitiosus est corporis status, natura hujus confusè conscia utitur suis organis ad vitium illud fluidorum, & solidorum corrigendum; vitium illud est vel materies noxia functionum exercitium lædens, vel obstruendo vel irritando, & prout organa utiliora impedit vel lædit, eò promptiora, & fortiora conamina exerit natura ut ab illâ materie se liberet.

19. Verùm quò potentia motrix limitata fortiora exerit conamina, eò symptomata ab hisce conatibus oriunda, ut febris, convulsio, fluxus, dolor, graviora sunt, & virium impensæ majores; atque ex eo quod symptomata graviora sint, viriumque impensæ majores, eò minus perseverare possunt sine periculo; ergo eò brevior, & periculosior est morbus seu acutior.

20. Mors omnium virium exhaustionem aut suppressionem supponit; exhauriuntur eò citiùs vires, quò majores conatus exeruntur, & quò parcius est virium promptuarium, seu minus est robur; supprimuntur seu suffocantur eò promptiùs vires, quò materies morbifica est vehementior, & cum robore minori vires impensæ majores; in morbis acutis materies morbifica vehementiùs agit; & vires impensæ proportionem eâdem sunt magnæ: ergo duratio morbi est in hoc casu plus minusve brevis, prout robur nativum minus vel majus est.

21. Si materies morbifica obstruat vasa sanguifera, ea vel intercipit totam molem sanguinis circulantis per obstructionem in quâcumque alvei sanguiferi sectione factam, & in hoc casu mors in promptu est. Si dimidia pars ramorum primi ordinis obstruatur, circulatio fit per aliam partem dimidiam, morbusque duplo minus est acutus: si dimidia pars ramorum secundi ordinis obstruatur, quarta tantum pars circulantis sanguinis intercipitur, & periculum est quadruplo minus; si demum decimi ordinis pars dimidia vasorum obturetur, obstructio intercipit tantum $\frac{1}{12}$ sanguinis partem, & periculum toties minus est.

22. Obstruitur ferè totus alveus sanguinis in orthopnoeâ, seu subitâ totius pulmonis inflammatione, constrictione, aut ingurgitatione, qualis in suspensis, fumo sulphuris præfocatis: totus enim sanguis transiturus per ultima vasa pulmonum subitò hærens infarcit totam arteriam pulmonarem, cor extremos conatus eosque frustraneos exerit, illico perit animal.

23. Si verò dimidia pars vasorum pulmonarium infarciatur, ut in peripneumoniâ gravi, tunc conatus maximos, & huic resistentiæ proportionales exerit natura, usquequò resolutus sit infarctus, unde salus intra tres, vel quatuor dies: vel usquequo vires sint exhaustæ, unde mors intra illum circiter terminum.

24. Verùm si ren alteruter obstruatur, quoniam una arteria emulgens decimam circiter totius sanguinis à corde ejecti partem transmittit, decies minus est periculum mortis quàm in orthopnoeâ, & quinquies minus intercipitur sanguinis quàm in peripneumoniâ gravi; ita & labor morbosus ad

multò plures dies extendi potest, & morbus non ita acutus est.

25. In morbis febrilibus & inflammatoriis, quales ferè sunt omnes acuti, datur in interceptione sanguinis ratio sufficiens periculi; verùm in soporosis, ut apoplexiâ, idem vasorum cerebri infarctus datur, & ex eo infarctu interceptio fluidi nervei, unde virium suppressio, & proinde debilitas. In dolorificis, ut gastrodyniâ, colicâ, non solum ob dolorem absuntur fluidum nerveum, verùm ut inflammatio sæpiùs accedit, ex constrictione vasorum circulatio intercipitur; ergo ea theoria omnibus acutis intelligendis sufficit.

26. Chronici sunt illi, qui juxta *Hippocratem*, ultra 14 dies extenduntur, & juxta *Neotericos*, ultra septem septimanas; in illis verò major est distantia ab initio ad incrementum, ab incremento ad statum, & sic tardigradus est morbus, seu lentè sua percurrit stadia, & in hoc differt à diuturnis, quòd periculosus sit, ut *Neotericis* placet.

27. In chronicis materies morbifica minimam intercipit sanguinis circulationi partem, utpote quæ materies afficiat vasa ultimorum ordinum, scilicet serosa, vel lymphatica, in quibus tantò minor sanguinis copia trajicitur, quò numerosiores sunt à corde numerando divisionum vasorum ordines; obstructa sint vasa lymphatica oriunda circa 24um ordinem divisionis arteriæ v. g. lienaris, cujus sectio est ad sectionem cœliacæ, ut 1 ad 3: cùm verò cœliaca transmittat vix octavam partem sanguinis aortam trajicientis, sanguis lienem ingrediens vix est 24ª pars ejus; ergò primæ divisionis dimidium vix 48^{am} partem, dimidium secundæ 96^{am}, & sextæ divisionis dimidium obstructum vix 1500^{am} partem totius sanguinis intercipiet; itaque non plus intercipietur ex obstructis omnibus lymphaticis, quæ ex hac sexta divisione possunt successivè pronasci, quàm 1500ª pars totius.

28. In remotis divisionibus arteriarum dantur anastomoses venarum sanguinearum cum suis arteriis, antequam ad divisiones lymphaticas perventum sit, ut videre est in mesenterio; ergo fieri potest ut ferè totus sanguis per arterias delatus, obstructis etiam omnibus lymphaticis inde oriundis, per venulas sanguiferas revehatur; ergo non nisi exiguissima datur resistentia cordi opposita ex illis obstructis, ferè nullum itaque exinde vitæ periculum, ferè nullum naturæ conamen, nullus itaque morbus acutus, nisi accessus quartanæ febris in hoc censu reponatur.

29. Interea tamen lien sensim distendetur ab hoc infarctu, tumescetque, unde vicina viscera prementur; præterea lienis actiones physicæ, seu præparatio sanguinis ad bilem conficiendam, & si quæ aliæ sunt, deficient; unde bilis iners minùs ad chylopoiesim apta; hinc chylus minùs aptus, magis crudus, imperfecta hæmatopoiesis; inde pallor, frigus, œdema pedum, anasarca, aliaque mala oriunda; parcior præsertim liquidi nervei ex crudo sanguine secretio, robur minus; inde periculum quod remotissimè tantum vitæ imminet.

30. Alterius est originis periculum, quod à morbis evacuatoriis chronicis infertur, ut à serifluxibus & alvifluxibus; malum enim illud oritur vel ab acrimo-

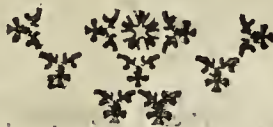
acrimoniâ irritante, quæ simul dissolvit sanguinem, unde deficit resistentia illa ad perfectionem machinæ necessaria (*Class. 6. n°. 37*), simulque influxus fluidi nervei ad ejectiones ano, vel cato producendas vires detrahit in ratione frequentix, & vehementix conatum, si fluxus fiat per organa, quæ motu muscolari agunt in effluxibus; denique in quovis effluxu diuturno, ob imminutam in organo secretorio resistentiam, lymphæ nutritia, maxime si fluxilior, per organum laxius effluit cum succo excrementitio, unde deficit succus nutritius, & vires à laxitate organorum labascunt; cum muscoli laxi, flaccidique non possint transmittere ad artus vim fluidi nervei quam accipiunt, laxatur ipsius cordis textus, & sanguificatio impedita impar est præparando fluido nerveo, necnon tandem hisce de causis succi digestivi inertes chylum aptum præparare nequeunt; hinc inappetentia, inedia, chyli, sanguinis, fluidique nervei penuria.

31. Ex hoc morborum circulo, scilicet ex vitiatâ digestionem, vitiosa sanguinis crasis; ex quâ fibrarum atonia, fluidi nervei, proindeque virium penuria; ex hisce etiam principiis fibrarum & vasorum atonia; hinc stases fluidorum, unde vitium majus contrahunt; hinc extravasationes & hydro-pes, qui partem magnam chronicorum terminant; residuam verò partem tabes amphimerinæ, hecticæ, potissimum phthisis ad mortem comitantur: verum his addendi sunt halitus putridi, venenati, qui ex certis corruptelis humorum, & ex omni sphacelatâ parte exhalant, qui fluido nerveo vel extinguendo, vel destruendo mortem inferunt, & hæc sunt pericula ultima à chronicis metuenda.

32. Vitia itaque satis cognita in chronicis sunt, 1° cacochymia, 2° cacochylia, 3° debilitas, & mollities in solidis, 4° obstructio ab spisso & acri in vasis potissimum lymphaticis. Auxilia itaque generalia in his indicata, sunt, 1° quæ colatoria perspirationis, urinæ, cæterorumque excrementorum pravis succis inquinata depurant; 2° quæ vitiosas digestionem corrigunt; 3° quæ tonum solidis reddunt; 4° demum quæ obstructa vasa, viscera referant, acrimoniam edulcorando, simulque viscida fluida resolvendo.

Cacochymiam biliosam, seu bilem in hepate, & sanguine redundantem educunt cathartica iterata, modò prius hujus excrementi fluxilitas huic expurgationi locum præbuerit; in hunc itaque finem juscula & apozemata ex plantis cichoraceis, hepaticis dictis, præmittuntur, serum lactis æstate potissimum usurpatur, necnon aquæ martiales adhibentur.

Cacochymiam purulentam, seu purulentiam in quovis viscere enatam, expurgat natura per anacatharsim in phthisi, per mictum in pyuriâ, & sic deinceps; ergo Medici officium est illam evacuare.

CLASSIS DECIMÆ ET ULTIMÆ SYNOPSIS.

C A C H E X I Æ.

CHARACTER. Vitiosus corporis habitus quoad volumen, æqualitatem, levitatem. & colorem.

ORDO I. MACIES, (*Consumptions*) morbi quorum præcipuum symptoma est imminutio voluminis à pinguedinis defectu.

- I. **T** A B E S, (*Erisie*) macies cum amphimerinâ lentâ sine tussi.
- II. P H T H I S I S, (*Phthisie*) macies cum amphimerinâ lentâ, tussâ & anacatharsi purulentâ.
- III. A T R O P H I A, (*Atrophie*) macies sine febre.
- IV. A R I D U R A, (*Dessèchement*) macies unius tantùm partis.

ORDO II. INTUMESCENTIÆ, (*Enflures*) deformitas à volumine adaucto.

- V. P O L Y S A R C I A, (*Corpulence*) intumescentia universalis ab adipe.
- VI. P N E U M A T O S I S, (*Bouffissure*) intumescentia universalis corporis à flatu.
- VII. A N A S A R C A, (*Anasarque*) intumescentia totius corporis œdematosa.

VIII.

- VIII. PHLEGMATIA , (*Œdématie*) intumescencia partium inferiorum œdematosa.
- IX. PHYSCONIA , (*gros Ventre*) intumescencia abdominis à partibus solidis sine graviditate & fluctuatione.
- X. GRAVIDITAS , (*Grossesse*) intumescencia abdominis ab hypogastrio incipiens , opus generationis subsequens & partu terminanda.

ORDO III. HYDROPE PARTIALES , (*Hydropisies locales*) tumor à fluidis in capite , abdomine , uterove congestis.

- XI. HYDROCEPHALUS , (*Hydrocéphale*) est hydrops capitis à sero.
- XII. PHYSOCEPHALUS , (*Enflure de tête*) est hydrops capitis à flatu.
- XIII. HYDRORACHITIS , tumor cysticus ex hiatus vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans.
- XIV. ASCITES , (*Ascite*) hydrops totius abdominis à fluido non elastico , seu gravis & fluctuosus.
- XV. HYDROMETRA , (*Hydropisie de matrice*) tumor hypogastrii sine graviditate ab utero fluidis distenso.
- XVI. PHYSOMETRA , (*Tympanite de matrice*) tumor hypogastrii à flatu uterum distendente.
- XVII. TYMPANITES , (*Tympanite*) hydrops totius abdominis à flatu , seu elasticus & levis.
- XVIII. METEORISMUS , (*Météorisme*) est inflatio flatulenta , vel epigastrii , vel in morbo acuto ipsius abdominis.
- XIX. ISCHURIA , (*Ischurie*) tumor hypogastrii ex urinæ retentione sæpius intra vesicam.

ORDO IV. TUBERA , (*Protubérances*) tumores partium solidarum , non hydropici.

- XX. RACHITIS , (*Rickets*) deformitas ex articulorum tumore duro , carniū marcore , capitis mole , cum ingenio præcoci , in puerulis.
- XXI. SCROPHULA , (*Ecouelle*) tumor scirrhus glandularum colli , mesenteriiq̃ue , cum labiis & naso crassioribus.
- XXII. CARCINOMA , (*Ulcères chancreux*) ulcera cancrofa cum doloribus lancinantibus.
- XXIII. LEONTIASIS , cognoscitur ex papillis fetaceis , vel corniculatis cutim exasperantibus.
- XXIV. MALIS , (*Clavelée*) tumores sæpius purulenti , vel ulcera , cum infectis vermiformibus , passim enata.

XXV. FRAMBÆSIA, (*Yaw, Pian*) excreſcentiæ fungosæ mori inſtar granulofæ, ſæpiùs cum ulceribus, &c.

ORDO V. IMPETIGINES, (*Maladies cutanées*) morbi contagioſi, chronici, qui cutis excreſcentias, tumores gregales, exulcerationes, cruſtas, &c. inducunt.

XXVI. SYPHILIS, (*Vérole*) cognoscitur ex ulcuſculis, porris, bubonibus, ficis, quibus primò ut plurimùm genitalia afficiuntur, prægreſſâ non rarò gonorrhœâ, dein puſtulis cruſtoſis, doloribus nocturnis, exoſtoſibus, cariebus, &c. quibus cæteræ partes inficiuntur.

XXVII. SCORBUTUS, (*Scorbut*) cognoscitur ex ſtômace, necnon maculis lividis, flavis, purpuro-violaceis, potiſſimùm tibiæ.

XXVIII. ELEPHANTIASIS, (*Ladrière*) cognoscitur ex facie deformi, tuberibus calloſis, ozænâ, raucedine, cute elephantiâ, craſſâ, unctuoſâ, in extremis artubus anæſtheſiâ.

XXIX. LEPRA, (*Lépre*) cognoscitur ex tuberculis calloſis, ſcabiæ majoribus, vel cruſtis & ſquamis diffuſis, herpeticis, per cutem diſperſis, pruriginofis.

XXX. SCABIES, (*Gale*) cognoscitur ex puſtulis cruſtoſis, lentis magnitudine, pruriginofis, manus potiſſimum obſidentibus.

XXXI. TINEA, (*Teigne*) cognoscitur ex cruſtis flavis, vel grifeis, ulcerofis, per caput diſperſis.

ORDO VI. ICTERITIÆ, (*Couleurs dépravées*) cognoscuntur ex totius cutis colore inaffueto, pallido, flavo, nigro, rubro, ſine pyrexia acutâ.

XXXII. AURIGO, (*Jauniffe*) cognoscitur ex oculorum & cutis flavedine ad auream, vel aurantiam vergente.

XXXIII. MELASICTERUS, (*Ictère noir*) cognoscitur ex cutis colore nigro, vel atro-livido, atro-fuliginoso.

XXXIV. PHÆNYGMUS, (*Ictère rouge*) cognoscitur ex rubore diffuſo, vel maculoſo ſine pyrexia.

XXXV. CHLOROSIS, (*Pâle couleur*) eſt pallor, vel fuſcus color cutis, oculis minimè flavis, ſæpiùs cum picâ.

ORDO VII. CACHEXIÆ ANOMALÆ, cognoscuntur ex ſignis claſſeos, & affinitate cum prioribus ordinibus.

XXXVI. PHTHIRIASIS, (*Phthiriæſe*) cognoscitur ex pediculorum exortu, cum alopeciâ, & ſæpiùs exulceratione capitis.

XXXVII.

- XXXVII. TRICHOMA, (*Plique*) cognoscitur apud Polonos ex capillis invicem complicatis, agglutinatis in globos inextricabiles, sæpiùs cum phthiriasi.
- XXXVIII. ALOPECIA, (*Alopécie*) cognoscitur ex capillorum lapsu, cuticulæ desquamatione, &c.
- XXXIX. ELCOSIS, (*Mal St. Lazare*) cognoscitur ex numerosis, vel amplis ulceribus chronicis, cariosis, foetidis, &c, cum pyrexia lentâ.
- XL. GANGRÆNA, (*Gangrene*) est initio mors partis, dein ejus putrida dissolutio.
- XLI. NECROSIS, (*Ergot*) est partis mors, sine tumore prævio, dein de verò exsiccatio, induratio & nigredo.

CLASSIS DECIMA.

CACHEXIÆ,

S E U

MORBI CACHECTICI.

Sunt morbi quorum præcipuum symptoma est fœditas, seu formæ nativæ alteratio notabilis.

Cùm forma seu pulchritudo supponat concursum qualitatum sensibilibum; ut figuræ. molis, numeri, proportionis partium, nec non glabritiei, coloris, consistentiæ, &c, quales apparent in hominibus qui eâ ratione cæteris omnibus placent, quoties alterutrum ex hisce deficit, datur deformitas, quæ tamen non est morbosa, nisi notabilis & constans sit, atque ut plurimum aliis gravibus symptomatis stipetur.

Deformitas Græcis *cachexia* vocatur, seu pravus corporis habitus. Cachexiæ titulo vulgò Veteres designant macies, ictēritias, impetigines, diversasque lues chronicas, ut ex definitionibus *Gorrei* deducitur.

Non omnis fœditas accenseri potest inter morbos hujusce Classis; sic pravus odor licet ad qualitates vitiosas attineat, est potius symptoma aliorum morborum, ut ozænæ, enureseos, diarrhœæ; *caloris & coloris* vitium in febribus phlegmatis, aliisque morbis acutis, non est præcipuum symptoma, adeoque licet vitiosæ sint qualitates illæ, ad alias classes, quarum sunt symptomata, rectius pertinent.

Habitus vitiatur *mechanicè* ubi situs, numerus, figura, proportio partium sensibilibum mutatur, ut in rachitide, gibbositate, vulnere, herniâ, monstrositate, hydrocephalo, &c: *physicè* verò pervertitur ubi debita proportio vel humorum inter se, vel molecularum insensibilibum diversæ qualitatis mutatur, sic bile prædominante flavescit cutis, lymphâ excedente pallescit, partibus

partibus igneis nimis extricatis calet, densata frigore cutis riget, &c: Consultatur *Physiologia de temperamentis*, pag. 241.

Vitia corporis mechanica vocantur vitia *structuræ*; vitia physica vocantur vitia crasis seu *mixturæ*. Omnis mutatio fit per motum, adeoque per vires motrices vel resistentes; omne vitium est mutatio in corpore sano facta; ejus proinde causa ad vim mutantem reduci debet, eamque vel *mechanicam*, qualis ad luxationem, excrescentiam, aliaque vitia organica concurrunt; vel *physicam*, ut adhæSIONem, secretionem, motum intestinum, ex quibus vitia physica seu intemperies oriuntur; si vires corporis humani mechanicæ & physicæ concurrant ad eundem finem propter quem à summo Numine institutæ sunt, sanitas viget, *Physiologiæ*, pag. 128. & tunc structura & mixtura partium se habent perfectissimè *Pathol. n. 8*. Causa itaque vitiorum corporis conspicuorum in structurâ & crasi, est virium earum dissensus, fusiùs demonstrante *Ill. Schreiberno in Physiologia*.

Natura vitiosis organis utens & mediis ad finem suum obtinendum aptis destituta non potest solito vigore & successu machinæ humanæ vitia mechanica & physica corrigere, ut ea corrigit, vel emendare nititur, dum vigor est in machinâ, viget ætatis robur, & vires animæ longo morbo non sunt fractæ; in morbis itaque cachecticis, in quibus nec ea est solidis firmitas, nec ea fluidis activitas, quæ ad virium exercitium vegetum requiritur, maximè si ætas ingravescent, debilitas nativa, vel morbis acquisita accedant, deficiunt illi naturæ conatus, qui febres acutas, metastases, crises, celeresque mutationes excitant; morbi itaque cachectici sunt ut plurimum chronici, id est, tardè procedunt, lentè mutantur, & deficiente facultate sæpè morte terminantur.

Pertinent juxta methodicos ad morbos *laxos*, in quibus scilicet solidorum tonus nativo minor est, juxta Galenicos ad *intemperies frigidas & pituitosas*; juxta Chymicos ad aquei seu *phlegmatici* principii prædominium; juxta Mechanicos ad inæquilibrium ex solidorum *atoniâ* oriundum, & ad obstructions lymphaticas.

O R D O P R I M U S.

M A C I E S.

SI pressio lateralis vasis illata à fluidis prætereuntibus perseveret, ea vasa consuetam servant diametrum & tensionem, adeoque partes ex iis vasis conflatae suam firmitatem & magnitudinem; pressio verò lateralis decrescit tum ex imminuto influxu liquidorum ex arteriis in vasa minora, tum ex aucto eorum in venas & vasa excretoria effluxu, atque ex excessu effluxûs supra influxum pendet lateralis pressionis imminutio.

Decrescente verò laterali pressione fluidorum in solida, si vasa sint satis elastica, pari passu coarctantur partes, cutisque corrugatur, fit consumptio cum aridura & siccitate; si verò vasa elatere careant, partes marcescunt, seu flaccidæ magis quàm macilentæ evadunt. Hinc discrimen inter marcorum & macilentiam; marcor laxitatem supponit, non voluminis imminutionem; macies voluminis potissimum imminutionem importat; quo verò pacto ab imminutâ laterali pressione vasorum oriatur macies per vim elasticam, tanquam causam, & solâ imminutâ pressione marcor oriatur, intellectu facillimum est.

Influxus fluidorum in vasa minora minuitur imminutâ *facultate* cor contrahente, ut à moerore, senectute, languore, longo morbo prægresso, longo jejunio, laboribus immodicis, pathemasis diuturnis, vigiliis, vel etiam auctâ *resistentiâ* locali in magnis arteriis alicubi compressis, ut à tumore, luxatione, fracto osse, excrecentiâ, vel ab anevrysmate impetum sanguinis intercipiente, vel à concretionem polyposa idem præstante.

Effluxus fluidorum è vasis minoribus sanguiferis, lymphaticis & adiposis, augetur in majori ratione quàm influxus, si *orificia* excretoria sudoris, urinæ, perspirationis, aut colatoria morbosa, scilicet ulcera, fonticuli, interminorum emunctoria, nimis patula sint, vel etiam irritata ad excretionem, quod accidit in evacuatoriis serosis, purulentis, alvifluxibus, nec non si fluidorum *viscositas* nativa minuatur diluentibus, potulentis, medicamentis fundentibus, exercitiis, venenis, laconicis, ammochasia, vel dissolventibus miasmatis, medicamentis alkalinis, mercurialibus, diureticis, acribus.

Macies itaque erit in ratione excessûs quo effluxus superat influxum; & elasticitatis vasorum.

I. T A B E S. *Etisie.*

Character est totius corporis macilentia, cum pyrexia lenta, habituali; citra tussim & puris sputum.

Differt ab atrophîâ, quæ febre habituali caret; à phthisi, quæ tussi & puris sputo, vel alterutro stipatur; alia est primaria, seu morbi præcipuum symptoma; alia secundaria, quæ morbo alterius generis jam degeneris supervenit aut succedit, eaque frequentissima est.

Ægri vocantur tabidi, *étiques*.

Symptomata essentialia sunt *macilentia* & *hæctica*. Hæcticæ quidem causa est conatus naturæ ad expurgandum sanguinem à purulentis, acribusve miasmatis per frequentes cordis & vasorum pulsationes, sed ob facultatis imbecillitatem, lentas & interpolatas; maciei verò causa est elasticitatis nativæ excessus supra pressionem lateralem fluidorum in solida, seu hujus pressionis lateralis imminutio. Pressio autem lateralis imminuitur maximè in tabe ob auctum effluxum humorum è vasis, sive quia ea fluida sunt acria, & ad secretionem cutaneam, ulcerosam vasa sollicitant; sive quia sunt simul dissoluta,

soluta, fluxiliora, unde perspirando, sudando, aut quovis modo avolant, eliminantur.

Differunt tabidi ab hecticis, quia in tabidis major est morbus ratione maciei, in hecticis verò ratione febris; nec non quia in hecticis nullum est viscus, nulla pars vitio fixo & organico affecta, quod valet sæpè in tabidis. De cætero vulgò confunduntur sine errore in praxi periculoso.

1. *Tabes dorsalis* Lommii Obs. 1. 2. *Phthisis notias* Hippocratis lib. de morbis. C.

Ea est quæ recens uxoratos & luxuriosos, in venereis rebus non satis continentes, aggreditur; febre carent initio, & cibos appetunt, ast emaciantur; formicarum à capite secundum spinam decurrentium sensum se habere putant; urinam emittendo semen simul emittunt, vel mucum prostaticarum viscidum; anhelosi, debiles, capite graves, febriculosi evadunt. Nihilius veneris usus teste *Sanctorio*, nocet stomacho, oculisque, perspirationem præpedit, senes debilitat, refrigeratque, juvenes leviores & calidiores reddit. Qui diutius libidini indulgent, nec sobriè vivunt, illi vires stomachi labefactant, & inde prævæ digestionem; unde cruditates, flatus & hypochondriasis, simulque viribus imbecilles evadunt, colliquescunt, & tandem *exhausti*, sic enim vocantur ægri, pereunt.

Juxta *Lommium* accidentia tabis dorsalis sunt cephalalgia vehemens, acuta, lumbago dolore fornicanti collum & lumbos sequente, rheumatismus inflexionem crurum impediens, alvus pigra, mictio difficilis, feminis effluxus inter mingendum & in somno, dyspnœa & lassitudo ab ascensu cum gravitate capitis & tinnitu aurium; febris nulla, macies in dies crescens, dolor artuum crescens: morbo inveterascente accedit phlegmatia, tremor manuum, amaurosis; ægritudo post annos plures reverti solet, non rarò per septennia: vide *Satyriasm*, *Gonorrhœam*. Hæc descriptio optimè convenit ægro quem præ oculis habeo: tres autem varietates tabis dorsalis quas refert *Hippocrates*, citatus à *Riverio*, signis sufficientibus sunt destitutæ: Vide *Lumbaginem* 16am.

Præmissis universalibus *Hippocrates* præscribit lac asininum, deinde lac vaccinum per quadraginta dies, & postea cibis mollibus vires reficit.

Prodest etiam illis qui venere abstinere recusant, cibis euchymus & reficiens ex carnibus succulentis assis, cocolatâ cum vanillâ, moscho, ambrâ; semina pinuum, radix ginseng, pistaciæ, avellanæque fructus, bulbi ex orchide, salep, ex quibus parantur cremores.

2. *Tabes renalis. Phthisis nephritike* Hippocratis. C.

Ea est species quæ ex renum exulceratione dependet. Memorabilis huc pertinet casus chiliarchæ Townshend, quem refert *Cheynæus*, *the English malady* pag. 308. A multis annis laborabat ille doloribus nephriticis, cum constanti vomitu, unde vitam miseram ducebat. Usus erat stricto regimine, lacte asinino, & aquis Bristolii. Is ipse pro lubitu modò in sedili se componeret sibi omnia vitæ signa eripere, deinde restituere poterat, cujus singularis facultatis, & in proprium cor imperii testes fecit Ill. Cheynæum, Baynardum.

Baynardum & Pharmacopolam Skrine. Facto experimento suis valedixit, codicillum testamento suo addidit, & Sacramentis assumptis tranquillè expiravit.

Secundo cadavere omnia ritè se habuerunt, excepto rene dextro, qui quadruplo major erat solito, vesicæ instar distensus, & pulte albescente, quæ durante morbo post urinas excernebatur; turgidus erat calcereâ materie vel gypseâ; & carnea renis substantia dissoluta evanuerat, hoc nephritico cancro exesa.

3. *Tabes apostematodes. Tabes ab apostematibus & ulceribus* Morton Phthisiol. cap. 5. C.

Ea est species quam fovet apostema, vel ulcus, vel fistula cujuscumque partis musculosæ. Substractio succi nutritii à massâ sanguineâ huic originem præbet. Hanc comitantur sitis, languor, inappetentia, vigilæ, febris; continua hæctica vespere exacerbans, quæ ad ultimam maciem ægrum deducit.

Sedes abscessûs ulcerisve est in quâvis parte, ut in tegumentis, capite; corde, diaphragmate, glandulis colli, lumborum, crurum, pedum, &c. Vide *Sepulchretum Boneti Tom. 3. sect. 7. de Tabes; Mortonum Phthisiologia cap. 5.*

Curatio ex Mortono fusè habetur. In genere secundo apostemate, pus expurgetur auxiliis chirurgicis, intus balsamicis; crasis sanguinis demulceatur lacticiniis, aquis sulphureis, decoctis ex chinâ, salsaparillâ; dulcamarâ.

4. *Tabes nutricum* Morton Phthisiol. cap. 6. C.

Tabes à nimia lactatione cognoscitur 1° inappetentiâ: 2° languore virium: 3° frequenti hysteriâ: 4° calore hæctico, quibus non rarò tussis; dyspnœa, & signa ipsius phthiseos imminenti accedunt.

Tabes illa recens curatur 1° ablactione alumni: 2° cibis euchymis nutriti oblatis: 3° hilaritate animo conciliatâ: 4° usu diætæ lactæ, in loco ubi jucundam vitam transigere possit.

5. *Tabes ab hydropo* Morton. Phthisiol. cap. x. C.

Hydropis nomine non genus morbi, sed ordinem morborum intelligo, ubi continentur ascites, hydrothorax, hydrocephalus, &c. Hos morbos tabes subsequitur ob sanguinis depauperationem, succo nutritio in abdomen vel thoracem effuso. Signa sunt pallor faciei, sitis assidua, urina pauca & lateritia, languor virium, inappetentia, febris lenta; eventus est sæpissimè lethalis.

Indicantur 1° hydragoga repetita, si vires vigeant: 2° vel diuretica salina: 3° aperientia martialia, ut principium morbi, scilicet jecinoris vel lienis aut ovarii obstructio, tollatur. Vide *Sydenhamum & Alex. Trallianum de Ascite.*

6. *Tabes sudatoria; Tabes à sudoribus immensis* Morton. Phthisiol. C.

Hanc speciem sudores assidui vel nocturni atque febricula comitantur. Hæc phthisi confirmatæ comitem se adjungit; at quandoque seorsim à crasi sanguinis

guinis dissoluta, acri, scorbutica pendet. Vide *Ephidrosim*, in morbis evacuationariis.

7. *Tabes à pericardio*, Salius de affectibus omiffis; Zacutus Prax. admirabil. lib. 2. observ. 137.

Galenus hanc tabem in fimiâ & gallo ob tumorem in pericardio ortam observavit sectis animalibus: *Zacutus* ter observavit, cujus signa sunt frequens animi deliquium, cordis palpitatio, pulsus durus, parvus, febricula & absumptio.

Secto cadavere tubercula dura intus quandoque suppurata reperiuntur in pericardio.

Hic affectus chronicus, insanabilisque est.

Similem tabem in bove observavit *Bartholinus*, *Hist.* 32 centur. 2; à cordis abscessu *Galen.* lib. 5. cap. 1. de locis affectis.

8. *Tabes hepatica* Boneti Sepulchret. T. 1. pag. 742. *Tabes à scirrho hepatis* Ol. Borrichii obs. 95. C.

In hac specie substantia hepatis est referta granulis duris, albis, qualia in jecore porcorum strumoforum vulgò observantur.

Hanc tabem in adolescenti observavit *Borrichius*; plures hujus historias vide in *Boneti Sepulchreto*. Si suppurati hepatis substantia per ductum choledocum feratur dissoluta in intestinum, inde oritur hepatirrhœa purulenta. Hanc tabem inciso hypochondrio curarunt *D. Chicoyneau* & *Soulier*.

a *Tabes hepatica* *D. Monro* Essais d'Edinburg Tom. IV. art. 47 obs. 5.

Incipit ab hepatalgiâ gravi; apparet tumor dolorificus in hepatis regione, color faciei plumbeus evadit, pulsus parvus & frequens, paroxysmi nocturni sudore matutino terminantur, anorexiâ; à pastu magis dolet epigastrium; sitis continua, somnus interruptus, diarrhœa perstinax.

Observavit *Monro* talem tabem, ubi admotis epigastrio cataplasmatibus maturantibus, diarrhœâ ope feri lactis perseverante, intra aliquot dies, tumor qui fluctuabat sensim evanuit, licet nullum pus in fecibus appareret.

9. *Tabes mesenterica* Baglivi; *Tabes à glandulis mesenterii* Boneti Sepulchret. pag. 745, 746 Tom. 1; *Frid. Hoffmanni* de affectione phthificâ, cap. xi. 3. C.

Ea species pendet à glandulis mesenterii scirrhosis tantum, ut sæpius observavi in Nosocomio generali, vel etiam simul suppuratis; in illis quandoque nulla scrophulæ signa alia reperiri potui. Infantes circiter septennes ex scortis nati maximè huic tabi sunt obnoxii; pallent, moerent, cum addephagiâ, seu fame voraci, quandoque pica accedit, alvi laxitas, lienterica, emaciantur, febriculâ absumuntur, & sæpè in ascitem, vel phlegmasiam morte terminandam delabuntur.

Vide horum scirrhorum descriptionem apud *Whartonum* *Adenograph.* *Sauvages* *Nosologia Methodica*, Tom. II.

cap. XI. & delineationem apud *Russellum de Tabæ glandulari*, Londin. 1750 in-8°. Curantur martialibus, aquis chalybeatis, infuso rhei pro potu, & deinde lacticiiniis.

10. *Tabes glandularis* *Russelli de Tabæ Gland. Glandulæ induratae* *Pauli Æginetæ*; *Tabes scrophulosa*.

Ea est quæ glandularum colli, aurium, bronchiorum, & mesenterii simul tumore fovetur, eoque albo duro. Triplex est tempus distinguendum, 1° indurationis glandularum, 2° inflammationis, 3° suppurationis. Glandulæ lymphaticæ affectæ constituunt catenam quæ ex auribus ad collum thymum in pectus, & inde in abdomen descendit utrimque.

Glandulæ illæ indurantur à viru scrophuloso, quod per litum mercurialem frustra aggressi sunt percelebres Medici; suadet in hoc casu *Geofroy* antimonium crudum in pollinem tenuissimum redactum ad grana pauca per menses continuandum; *Russellus* verò in libello de tabe glandulari, & aquâ marinâ, suadet in hoc primo stadio tanquam expertum pluries remedium, & à *Sereno Samonico* ac *Celfo* olim laudatum, aquam marinam sive puram, sive melle edulcoratam, quæ nunc *Thalassomel* vocatur, & ad libram unam singulis diebus manè hauriatur, non neglecto lactis usu in tertio stadio.

11. *Tabes syphilitica*; *Tabes Gallica* *Roderici à Fonscâ* tom. 1; *Schenkii* lib. 6; *Atrophia à lue venereâ* *Astruc* lib. 4. cap. 3. C.

Ea est quæ post concubitum impurum, gonorrhœamque virulentam inopportunè repulsam, ulcuscula in pudendis, bubones inguinales, herpes, varosque frontis, vel colli, demum dolores nocturnos, vomeris, tonsillarum, uvulæ, palati exesione, ac ossium erosiones & tumores accersivit; ea quidem ritè administratâ hydrargyrosi, post sufficientem jusculorum, lactis & balneorum usum, curari solet; verùm si imperitè tractata fuerit, adeoque restiterit, non rarò syphilis in tabem eò magis curatu difficilem abit. Vel etiam si ritè curata fuerit syphilis, interea tabes syphilitica perseverat, si ossium medulla tabo & carie putruerit, in quo casu non alia tentari medela potest, quàm ossis apertio, rasio, excisio, ustio, si vires ægri ferant, interea dum inunctus æger est hydrargyro; dein verò lacticia, juscula ex testudinibus parata colophonem imponunt.

12. *Tabes ulcerosa*.

Ea non aliam curationem exigit quàm quæ fit ab abscessibus, excepto quod cum ulcus & fistula pertinaciora fuerint, timendum est ne vel à latente carie cujusdam ossis fistulæ foveantur, vel ne pus à sinubus & labirynthicis foveis partes internas excavantibus suppeditetur, vel demùm ne sanguinis labes quædam syphilitica, scorbutica, variolosa, canerosa, vel scrophulosa morbum sustineat, in quibus casibus auxilia chirurgica remediis internis consocianda sunt.

13. *Tabes catarrhalis* *Frid. Hoffmann. de affect. phthificâ*, §. 3. *Hæctica catarrhalis* *Guarionii*. C.

A catarrho inveterato, rheumate neglecto febricula quotidie cum rigore

re exacerbans accidit; inde inappetentia, inedia, tussis, mœror, marcor, macies. Quomodo hic affectus à phthisi imminente distingui possit, & an sit ab eâ diversus, judicent alii.

Curatur præmissis generalibus, per ea quæ lymphæ fluxilitatem & blanditiem conciliant, lacticia scilicet, & diætam mediocrem.

14. *Tabes à stomacho* Collect. Acad. Tom. 3. pag. 252. observ. 4: *Mal subtil*, Furetière Dictionn. C.

Fredericus Archiepiscopus Bremensis ob tussim siccam, maciem, aliaque symptomata pro phthifico apud Medicos habebatur; in cadavere pulmo sanus repertus est, stomachus verò corruptus quasi sphacelosus, & ita foetidus, ut nihil magis.

15. *Tabes à vomica* Vandermonde Journ. de Med. Nov. 1758. pag. 449. C.

Febris adest quasi recidiva post peripneumoniam, cum dyspnœa, seu oppressione pectoris, tussi spasmodicâ, difficultate decumbendi in quodvis latum, dolore obscuro in interiore pectoris crescente, cum in alterum latum vomicæ oppositum jacet, febris hectica, macies in dies crescens, demùm post violentum tussis paroxysmum rejectio cystidis, vel membranæ pus continentis. In observatione citatâ *D. Causse Aquismortuensis Medici*, viginti vermiculi in pure cystidis natabant.

16. *Tabes rachialgica* Tulpî Lib. III obs. 24; *Tabes dorsalis* 2^a *Hippocratis*.

Ea non est venerea; pendet ab acri humore medullam spinalem opprimente, cum doloribus atrocibus totiùs spinæ dorsalis & febriculâ lentâ: *Boneti Sepulchr. T. I p. 762*; *Journ. de Med. Mars 1764. p. 215*.

Hæc rabes notatur facie macilenta, mœstâ, marcida, oculis languidis; artubus extenuatis, ferè immobilibus; corpus sceletum simile est; synochus, quæ secundam rachialgiæ periodum stipabat, jam hecticæ locum cedit; mesenterii glandulæ sæpius scirrhosæ & suppuratæ hanc fovēt; solida sunt exsucca, indurata; fluida acria & sicca. Ægri nutriantur decocto cichorii & gruti; utantur lacte asinino per autumnum, vaccino & caprino cum asininum deficit: & dilui debet decocto chamæmeli, pauxillo saffras, vel misceri cum acidulis ferrugineis; æstate balnea domestica usurpentur.

17. *Tabes à veneno*, Amati Cent. II cur. 65. C.

Ab arsenico exigua copia assumpto, vel ab ejus levi decocto aqueta *Ita-lorum* dicto, sensim tabe assumi, & seriùs ociùsve perimi haud dubium est, nisi longus lactis usus veneni acrimoniam deleat.

II. PHTHISIS, Græcis *Phthoë* & *Phthisis* à *phthino* vel *phthoo*, corrumpo; *Phthisis pulmonaris* Morton Phthisiol. *Pulmonia* Cirigli Consult.; *Tise ac Tise-chezza* Italicorum; Gallis *Phthisie*, *Pulmonie*, *Consumption*. Ægri *Phthisiques*, *Pulmoniques*.

Character. Est corporis emaciatio cum amphimerinâ lentâ, tussi, dyspnœa, & ut plurimum puris sputo.

Conatus naturæ ad expurgandos pulmones à purulentâ, aut ichorosâ materiâ eos irritante, videtur omnium symptomatum causa.

Principium verò est infarctus pulmonis suppuratorius, initio scilicet scirrhosus, vel tuberculofus, cum acrimoniâ summâ; unde tussis sicca & frequens, ex quâ tuberculorum illorum suppuratio promovetur, fortè puris pars fluxilior resorpta sanguinis massam inficit, dissolvit, vasa irritat, febremque amphimerinam sollicitat, cujus paroxysmi sudoribus colli, capitis, pectoris effusis terminantur; hinc faciei pallor, marcor, corporis macies, colliquatio, debilitas, somnus tussi interruptus, anxietas, quâ fit ut sine ratione sibi & aliis facilè irascantur; nullus tamen pectoris dolor constans, unde fortè nunquam de recuperandâ sanitate desperant.

Cognoscitur phthisis 1° tussi initio siccâ, pertinaci, quæ rheuma neglectum, pertinax & recidivans ab ægro vocatur, cum vocis tono solito acutiori, clangoso, pondere & oppressione pectoris, mœrore, difficili inter ambulandum respiratione, quæ mucosâ uberi expectoratione sublevatur. 2° Pyrexia quæ habitualis est, post pastum exacerbans, cum genarum rubore roseo circumscripto, dum residua facies pallet, sordet, marcescit; est cum pulsu parvo, frequenti; vespere & noctu incenditur, unde vigiliæ, calor acer, & summo mane sudor; pyrexia autem illa identidem veluti peripneumonica evadit, cum dyspnœâ majori, quandoque sputo subcruento, & dein uberiori expectoratione, quæ purulenta est; hinc sitis, urina rubra, macies crescit. 3° Sputa initio pauca, expectoratu difficilia, viscosa, dein remittente febre, mucosa, copiosa evadunt, grisea, subdulcia, vel falsa & acria, foetida, flava dùm siccantur, & viscosa, in aquam coniecta demerguntur, nisi spumâ sustineantur; supervenit demùm diarrhœa colliquativa sputa supprimens, ungues curvantur, capilli delabuntur, corpus extenuatur, & vix unquam ab ægro prævisa, mors supervenit.

Sectio cadaveris monstrat pulmones tuberculis duris resperfos, cum diversis interpositis abscessibus; hinc pulmones nedum exesi sint, ut vulgus putat, sunt tumidiores & solito ponderosiores, pure & muco referti, adeps in toto corpore nullus, muscoli exiles, cutis rugosa, flaccida, tempora concava, facies exsucca, Hippocratica dicta: Vide historiam & curam *Dictionnaire de Santé*.

Phthises primariæ.

Illæ sunt quæ sæpiùs hæreditariæ à decimo octavo ad trigésimum sextum ætatis annum supervenire consueverunt, vel acquisitæ, quæ quavis ætate prædispositis accedunt.

Prædispositio autem est siccitas & macies habitualis, vox exilis, & levi de causâ raucescens, cutis alba & mollis, scapulæ prominentes velut alaræ, pectus angustum, aut malè conformatum, collum longum, genæ rubræ, excretio matutina, copiosa, frequens; species sequentes sunt velut gradus diversi phthiseos, qui tamen ob diuturnitatem morbi singularem melam tanquam diversæ species exigunt, maximè cùm aliquando suos ægros ipse

ipse primus gradus auferat, antequam sequentia stadia morbus percurrat.

1. *Phthisis sicca*; *Tubercula pulmonis*, vulgò *Phthisis incipiens* Morton. *Tuberculum crudum* Hippocrat. *Phthisis à scirrhis pulmonum*; *Phthisie sèche*. C.

Illa est quæ sine ullo aut notabili puris sputo ægrum successivè emaciat, sudoribus extenuat, cum febre amphimerinâ, dyspnœâ, manuum & pedum calore intenso, sicco.

Principium ejus est induratio & intumescencia glandularum bronchialium, quas per totum pulmonem resperfas, duras & nigricantes in cadaveribus observavi, nequaquam in centro suppuratas, sed veluti cohærentes & firmas, avellanarum, aut nucum magnitudine; interea ex illis in bronchia exsudabat mucus purulentus, quem in sputis nunquam observare potueram.

Cognoscitur hæc species, 1° tussi chronicâ non unius circiter, ut in rheumate, sed plurium mensium, eaque etiam initio & continuò sicca, quæ in rheumate humida est; tussis illa phthifica, mitis initio, dein ferina evadit, & vomitionem à pastu excitat; hanc tussim ægri sæpè tribuunt humori acri in laryngem depluenti, eamque stimulant; unde nisibus repetitis, mucum quidem gutturis & salivam uberem exspuunt, sed nihil, aut quid paucum expectorant, contra quàm accidit in rheumate; hanc tussim phthificam comitatur vox habitualiter exilis, quasi castratorum, necnon dyspnœa ex motu corporis, pectorisque oppressio, unde pro asthmate sicco sæpè Medicis ipsis imponit; comitatur etiam anorexia, necnon difficilior in alterutrum latus decubitus, accedit ægri morositas insolita, ut vix ab amicis tolerari possit. 2° Cognoscitur ex febre cum siti, inappetentiâ, urinæ rubedine, fervore volæ manuum & pedum, vespertinâ & pomeridianâ exacerbatione, unde à rheumate & catarrho distinguitur, quæ quidem febris lenibus etiam catharticis resistit, & nunquam desinit. 3° Tandem macies quæ eò velocius procedit, quò crasis sanguinis est acrior; ast in pituitosis & adiposis sæpe vix per annum est sensibilis.

Lympha concrevens in glandulis bronchialibus scirrhus, seu tubercula steatomatica producit, ac proinde indicatio curativa est, ut huic lymphæ fluxilitas concilietur eâ cautelâ, ut sine violentiâ & irritatione referentur hæc vasa lymphatica; sed hoc opus, hic labor est, adeoque incidentia levissima, antequam febris accesserit, sunt præscribenda, & cum lacticiis, vel edulcorantibus similibus diù usurpanda. Huc conferunt, præmissâ phlebotomiâ, juscula ex pullo, ranis, testudine, cum uno, aut altero cancro fluviatili, foliis hederulæ, floribus tussilaginis, vere & autumno repetenda. Si chlorosis, mensium suppressio, scrophulosa dispositio adfit, pulvis tenuissimus ferri, antimonii crudi ad grana duo per menses addantur, aquæ chalybeatæ pro potu usurpentur.

Serum lactis cum succo cichorii, syfimbrii aquatici & decem asellis, opiata ex catechu, asellis pulveratis, nec non granis decem antihectici Poterii, pro quavis dosi cum syrupo de erysimo alternis diebus ante lactis haustum deglutatur. Lac autem asinum cum calore nativo, saccharo edul-

coratum, purum, mane, per autumnum & ver hauriatur ad uncias octo vel plures. Lac caprinum vere, vaccinum quâvis tempestate coctum, solum, vel offæ formâ, vel cum oryzâ, sagou meridie & vespere sumatur.

Æger interea aëre puro, libero, non ventis perflato utatur, hilaritatem sectetur, levi exercitio lymphæ fluxilitatem conciliet.

Æstate acrimonia lymphæ, ejusque visciditas corrigantur potu aquarum sulphurearum, quales de Cauterets apud Bigorrenses, de St. Laurents apud Vivarienses, d'Euzet apud Occitanos, ex quibus tres vel quatuor tantum in die cyathos hauriat. Tussis syrupo de papavere albo noctu sedetur; sitis levissimo infuso foliorum veronicæ, vel hederulæ, seu glechomatis compescatur.

Machina Muselii Berolinensis est vas conicum, orificio amplo instructum, decocto pectorali ad tertiam partem onustum, cujus orificium oriphthificorum tertiâ quâque horâ admovetur, ut naribus clausis halitus balsamicus inspiret: *Boenekenii Obs. in Collectione Franconica tom. 6*, qui usum crudorum cucumerum in phthisi felicem expertus est.

2. *Phthisis humida; Phthisie humide. C.*

Phthisis vulgarissima, quam tussis humida, & tantum initio, aut in febris exacerbatione sicca, comitatur, cum expectoratione materiæ griseæ, flavescentis, viscidæ, non spumosæ, dulcis vel salsæ, putris, foetidæ. Differt ab asthmate humido per febrem vespere exacerbantem, genarum ruborem, sputorum foetorem, calorem, corporis maciem. Ab *anacatharsi* quæ vomitum ruptam sequitur, per puris copiam exiguam, cum in vomitâ ruptâ initio sit copiosa expectoratio; phthisis humida sæpè est gradus tertius sicca; cum enim peripneumonice febres accedunt phthificis, illæ per copiosorem puris expectorationem accedentem remittuntur, & phthisis humida fit quæ prius erat sicca, simulque omnia symptomata à suppuratione oriunda, ut macies, calor, sudor intenduntur. Cadaver ostendit tubercula pure turgida.

Curatio. Eadem est ac sicca, eo discrimine quod detergentia bechica debeant adjungi, qualia sunt balsama, ut de Mechâ, Copaivum, nec non Canadense, ad guttas octo vel plures in cochleari syrupi de capillis veneris, vel violacei ante haustum lactis matutini.

Possunt etiam aquæ de Cauterets, & similes paulò majori dosi, ut ad libras duas vel tres, per novem dies manè usurpari calidæ, eo fine ut sanguis eluatur, initio per alvum, dein per urinas ac sputum, ab acri & falso pure eum inficiente; verum cavendum est maximè ne aquæ in corpore cumulentur, & restitent.

Si lactis usus tolerari nequeat, quod malum omen, tunc juscula edulcorantia superius laudata debent advocari, cremores oryzæ, sagou, juscula ex pulmone vitulino dimidio, cochleis, ranis, testudinibus, cum foliis siccis pulmonariæ Italorum, Gallorum tussilaginis, glechomatis debent lactis loco usurpari, præmissis lenibus & rarò repetendis catharticis, ut mannæ unciis duabus, tribusve.

*Phthifes secundaria.*3. *Phthifis fcrrophulofa* Morton. cap. I. C.

Omnium frequentiffima eft, & fæpiùs curatur quàm aliæ fpecies. Cognofcitur ex fignis fcrrophulæ antecedentis, ex decurfu miti, tardigrado, paucâ macie, febre leni; lymphæ magis vifcida quàm acris eam fuftinet, adeoque lentè procedit morbus.

Curatio exigit initio, antequam fuppuretur, levia incidentia præmiſſis & repetitis phlebotomiis, vere & autumnò uſurpanda; tales funt pilulæ balfamicæ Mortoni quæ fic parantur.

Rec. Millepedum pulverat. drachmas tres; gummi ammoniaci, drachmam unam & ſemiſſem; florum benzoini, ſcrupulos duos; extracti croci & balfami Peruviani, ana ſcrupul. ſemiſſem; balfami ſulphuris terebinthinati, quantum ſatis; fiant pilulæ deaurandæ, vel pulvere glycyrrhizæ involvendæ. Sumat ager hujus maſſæ ſcrupulum unum ſerò & manè, ſuperbibendo hauſtum lactis, vel apozematis pectoralis.

Apozema paretur ex foliis millefolii, pilofellæ, pimpinellæ, taraxaci, pulmonariæ, botryos, ſcabiøfæ; ex floribus hyperici, violarum, papaveris rhœados, leucanthemi ana manipulo ſemiſſe, jujubarum, dactylorum ana paribus ſex, croci in nodulo ligati ſcrupulo ſemiſſe, ſeminum aniſi, baccarum juniperi drachmis tribus; infunde & coque in aquæ fontanæ ſufficienti quantitate ad libras tres, in colaturâ calidâ miſceatur conſerva roſarum rubrarum ad uncias quatuor; adde ſyrupum violaceum vel capillorum veneris ad uncias tres, fiat apozema in uſum.

Martialia etiam parcâ manu ad prophylaxim conducunt, & tuſſes in puerulis ſcrrophuloſis fæpè ſanatas vidi longo uſu martis ad granum unum, aut aquæ fontanæ in qua clavi, claves ferreæ infuſæ fuiſſent; utile eſt aquam more ruſticorum Gebennenſium bibere ex cratere ferreo in ſitulâ ſemper merſo; unde apud eos rara ſcrrophula, ſed floridus viget color.

4. *Phthifis ſcorbutica* Mortoni; *Phthiſie ſcorbutique*. C.

Cognofcitur ſudoribus copioſis, ubere miſtione, ſalivæ & muci tonſillarum exſcreatione aſſiduâ, tuſſi humidâ & frequenti; exſcreata tamen materies eſt vifcida, tenax, vix irritans, ſed voluntariis ferè niſibus expectoranda; phthiſis illa mitis eſt & chronica ab admiſſo frigore, vel errore in victu; febris accedit cum inappetentiâ.

Cognofcitur ulteriùs eruptione exanthematum inſtar herpetis miliaris, & eroſione gingivarum.

Indicantur in hac ſpecie rarò opiatia, quæ ſputum ſupprimunt, nec juvant lacticinia, quæ ſtomacho vix tolerari poſſunt, fæpius conducunt apozemata antiſcorbutica ex naſturtio aquatico, beccabungâ, hederâ terreſtri, lapatho, nec non abſtergentia, ut mel, ſyrupus de eryſimo, millepedes, balfama, ex quibus pilulæ parantur. Verùm cum ſuppuratione aperta eſt, tunc aquæ ſulphureæ, juſcula increaſſantia & præmiſſis opiatibus abſorbentibus

lac asininum, quod non ita facilè coagulatur, est usurpandum.

5. *Phthisis asthmatica* Morton. cap. 3; *Phthisis senilis* Morton. ibidem. *Phthisis asthmaticque*. C.

Ea est quæ asthmaticis supervenit, atque ab asthmatis paroxysmis fovetur. Cognoscitur ex eo quod per totum ægitudinis decursum respiratio-
ne difficili, sibilante, sit stipata, ob mucum viscidum è nodis seu tuberculis pulmonum exstillantem, & trachæ tenaciter hærentem. Phthisis illa chronica est, & insanabilis, senibus familiaris; febre, macie ab asthma distincta.

Exigit in paroxysmis non quidem incrassantia, multò minùs narcotica quæ sputum supprimerent, unde suffocatio; sed parcas phlebotomias, incidentia, bechica, ut mel, hydromel, syrupum de erysimo, balsamica, millepedes, benzoinum, storacem, sperma ceti; & si spasmodicum fuerit asthma, spiritum cornu cervi, vel salis ammoniaci; mixtura Riverii emetica ex æqualibus partibus oxymelis scillitici, & aquæ cinnamomi cautè, si nausea accedat, est adhibenda. Juscula ex gallo veteri, enulâ campanâ, iride Florentinâ, marrubio albo, seminibus anisi, anethi, passulis, liquiritia laudantur à *Riverio*, nec non syrupus de peto, seu nicotiana Quercetani; verùm aciora sunt remedia in hoc morbo: terebinthinæ drachma una, cum ovi vitello exhibeatur ad expectorationem movendam, vel balsamum Canadense ad guttas decem, cum syrupo de tussilagine, superbibendo lac vaccinum ebutyratum, & infuso florum tussilaginis, vel gnaphalii montani temperatum. Potus theiformis ex foliis hederæ terrestris etiam conducit.

6. *Phthisis hæmoptoica* Morton. cap. 5. D.

Ea est quæ hæmoptysim habitualement subsequi consuevit; quæ hæmoptysis tum pulmonarium vasorum laxitatem, tum sanguinis acrimoniam & motus febriles supponit; hæc verò phthisis præcavetur præmissis generalibus per corticem Peruvianum, vel kinkinam, quod optimè vas tonum restituit, acrimoniam alkalinam emendat, & motus febriles reprimunt.

Illius phthiseos duplex est varietas; altera acuta, altera chronica; utraque exitialis; acuta verò periculosior. In hac sputum sanguinis levi de causâ revertitur; & sæpè ægrum de medio tollit; in hac phlebotomiæ, decocta adstringentia, pectoralia, ex symphyto, hederâ terrestri, pilulæ ex trochiscis de karabe, sanguine draconis, narcotica maxime conveniunt; at super omnia in hac acuta phthisi decoctum & syrupus de kinkinâ sunt palmaria remedia.

In chronicâ lactinia, & æstate aquæ chalybeatæ non magnâ copiâ; sed pro potu ordinario haustæ laudantur à *Mortono*.

7. *Phthisis calculosa*. Vide Morton. cap. 6. C.

Ea species cognoscitur calculis per tussim rejectis, sæpius asperis, ficcis, lentis magnitudine, post tussim ficcam, nec non doloribus acutis pectoris, quandoque etiam sputum cruoris accersentibus.

Ea

Ea dispositio muci ad concreciones cretaceas producendas sæpè in eodem subjecto calculum in renibus inducit ; ex hac verò calculorum pulmonarium minerâ phthisis chronica inducitur , quæ aquis sulphureis parca dosi & diu usurpatis , lacte etiam asinino ; in paroxysmo verò tussis , doloris , aut spuitionis cruentæ , narcoticis potissimum debet sedari.

8. *Phthisis syphilitica* , Vide Morton. cap. 7. & 8. *Phthisis vérolique*. C.

Illa cognoscitur ex syphilidis conjunctæ signis , & ex eo quòd asthmatica est & humida , multum phlegmatis viscosi expectorans ; circa quod duplex varietas distingui debet ; vel enim phthisis vera , & ex pulmonibus erosio , materiæ viscidæ , purulentæ ejiciuntur , atque ea species certè apud nos nunquam sanata est ; utrum verò per decocta sudorifica & pilulas ex æthiope minerali sanetur , ut asserit *Mortonus* , dubito.

Verùm videre mihi contigit alteram speciem , in quâ licet omnia phthiseos pulmonaris signa forent , tussis scilicet , sputa purulenta , amphimerina lenta , & emaciatio summa , cum pustulis venereis hac illac resperfis ; & ea hydrargyrosi perbellè sanata fuit ; verùm pus ex tonsillis , palato , uvulâ & vicinis partibus ulceratis muco albido tectis oriebatur , cum tono vocis nasalis , & intra sesquimenssem sine ptyalismo omnia sanata sunt.

9. *Phthisis à metastasi puris* Morton. cap. 8. C.

Adolescens vulnus in crure ab explosâ catapultâ passus , ibi loci largam & diutinam suppurationem expertus curabatur ; ast phthisis pari passu accedebat , quo ulcus cruris exsiccabatur ; post plures menses ulcus in crure reuersum est , atque phthiseos symptomata evanescebant ; sanato cruris ulcere iterùm phthisis revertebatur , &c ; unde facile est concludere in simili casu non solum diætam lacteam & balsamica , jusculeque antiscorbutica vulneraria convenire , sed etiam ulceris externi cicatricem integram esse præcavendam , ut fontanellæ ad instar hoc emunctorio purulenta materies possit è sanguine eliminari.

10. *Phthisis chlorotica*. Vide Morton. cap. 9 ; Schenckii lib. 2 ; C. Leigh. *Phthisiol. Lancastriens.* C.

Ea est quæ mulieres , sive virgines , sive nuptas , quibus catamenia supprimuntur , cum tussi siccâ & pertinaci , ac cachectico vel pallido colore , doloribusque pectoris atrocibus , demum emaciat.

Chlorotica licet nuncupetur , non tamen illis parcat virginibus quæ optimæ coloratæ sunt , imò floridæ ; verùm à suppressis catameniiis , vel rariùs & parciùs fluentibus , dolores laterales , dorsales , tussis sicca habitualis , sputum quandoque cruentum , demum febris nocturna , & cætera phthisis prænuntia symptomata , colorem citò mutant in pallidum.

Illa phthisis præverti debet usu martialium , amarorum , jusculeque aperientium , & catamenia restituentium ; verùm cum moerore summo & animi languore stipetur , necessarium est ut quæ cœnobiiis inclusæ virgines hoc mor-

bo tentantur, rusticanum aërem respirent, exerceantur, phlebotomiis, lacte; cæterisque auxiliis tempestivè utantur; à cantu tamen assiduo, frigore vespertino caveant; nil est melius antequam febris accedat, quàm syrupi martialis cochlear unum singulis diebus, vel linaturæ martis granum unum, alterumve per plures menses in cochleari offæ deglutire; & hoc solo remedio novi puellas quibus hæc phthisis imminabat, radicitus sanatas.

11. *Phthisis à peripneumoniâ* Morton. cap. 10. C.

Ea est quæ à pulmonis inflammatorio morbo quovis, ut peripneumoniâ vel pleuritide neglectis, ortum ducit, sive prædispositi pulmones fuerint vitio hæreditario, sive non sufficientes & maturè institutæ fuerint venæ sectiones, sive bechicis & acribus nimium institerit Medicus; sive demum ægri infantes catarrhali peripneumoniâ oppressi sint; cum enim expectorare nesciant, facilè in phthisim ex hoc morbo delabuntur.

Ea phthisis, cum sanguinis crasis acris non est, & pulmones de cætero benè constituti sunt, facilè curatur; licet copiosa puris visceri, grisei, gelatinosi expectoratio, febris amphimerina lenta eam comitetur. Præmissis lenibus catharticis ex mannâ, floribus malvæ, persicorum, ad diætam lacteam properandum est, & sedato pectoris fervore, præmissis ptisanis detergentibus, ut ex infuso theiformi, hederæ terrestri, balsami Canadensis, vel opobalsami guttæ sex circiter singulis diebus ex cochleari syrupi sunt hauriendæ, hac methodo convalescere quidam quos observavi. In hac specie quam peripneumonia vel hepatitis præcesserant, quæque stipitata erat phlegmatiâ, aurigine, diarrhoeâ colliquativâ, amphimerinâ lentâ & sudore nocturno, successit usus lactis in infuso semidrachmæ rhei intra semilibram aquæ calcis; lac scilicet coquebatur cum hoc infuso: *Mémoire des Etrangers T. III. p. 450.*

12. *Phthisis rheumatico-arthritica.* Vide Morton. cap. 11. C.

Ea est species quæ dolores rheumatismales vel arthriticos excipit & tollit. Asthmaticæ similis est, sed ab aëre crasso non exacerbatur; tussim non siccam, sed phlegmatis visciditate molestam creat.

Prævertitur phlebotomiis, diætâ lacteâ, & thermis sulphureis, ut Balneolensibus, Barregianis, St. Laurent apud Helvios. In hac *Mortonus* laudat kinkinam, vomitoria etiam repetita, quæ ab Anglo nuperiori mirum in modum extolluntur.

13. *Phthisis à febribus* Morton. cap. 12; Tralles de Opio sect. 4 pag. 22; Werlhof de febribus p. 54 C.

Ea est quæ ab intermittentibus potissimum febribus ortum ducit. In hac ab ipsis febris primordiis tussis, dyspnœa, aliaque phthiseos imminenti signa adjunguntur; sequitur etiam synochos potissimum crapulosas, & tunc à peripneumonicâ tussi ordiri consuevit, & paulò acutior est; verum prior chronica & mitis est, & nihil peculiare exigit cura, nisi ut kinkina bechicis admisceatur, quo etiam solo remedio tussim phthisicam, quæ alias à kinkinâ exasperatur, sedatam aliquando vidi.

14. *Phthisis*

14. *Phthisis exanthematica*, Vide Morton cap. 12; *Phthisis impetiginosa* Carol. Leigh. Phthiolog. C.

Ea est species quæ à febribus exanthematicis, potissimum variolis, morbillis repressis, cutaneis etiam eruptionibus chronicis retropulsis ortum ducit, inter quas ea quæ rubeolam repressam sequitur est infantibus & frequens & funesta, atque Monspeli anno 1752 epidemica fuit: à scabie repulsa, vide *Fr. Hoffmann. III. 287.*

15. *Phthisis ictericia* Morton. cap. 13. *Phthisis hepatica* ejusdem. C.

Cognoscitur 1° ex urinis intensè flavis, coloris etiam brunnei, qualis decocti caffè: 2° flavedine cutis sæpè pruriginosâ: 3° pondere, duritie, imò quandoque tumore hypochondrii dextri: 4° inappetentiâ & cacofitiâ insuperabili: 5° Sæpè accedunt etiam dolores atroces hepatici ad viciniam & pectus extensi, & tribus à pastu horis recrudescentes: 6° Mœror & prostratio animi summa: His verò se comites addunt symptomata phthiseos, sed chronicæ tardigradæ, quæ dolores hepaticos & tandem ascitem inducit.

Prævertitur hæc phthisis remediis generalibus, & potissimum illis quæ bilem dilutam per urinas & alvum ducere valent, ac primò præmissâ phlebotomiâ, ad apozemata aperientia properandum est; ex radicibus brusci, asparagi, foliis cichorii, pimpinellæ, scolopendriæ, incoctis simul intra linteolum, rheo crassiusculè trito & limatura ferri. Serum lactis etiam cum succo chærophylli, nasturtii aquatici, levis cerevisia lupulata, millepedes potissimum debent usurpari. Verùm nihil est præstantius, antequàm pectus molestè affectum sit, quàm aquas Vallenses identidem epotare, & si jam phthisis signa se prodant, aquas sulphureas usurpare, interpositis catharticis; decoctum cichorii, infusum croci martis pro potu ordinario sit.

16. *Phthisis hypochondriaca* Morton. cap. 4; Cirigli Consult. medic. cent. 1. pag. 66. C.

Ea est quæ melancholiam, hysteriam, hypochondriasm, mœrores inveteratos subsequi solet tum ratione spasmodicæ pulmonum & pectoris constrictionis, quæ frigore subito perniciosior est pulmonibus, tum ob spissitudinem humoribus inductam, unde pulmones obstruuntur.

Hæc phthisis est chronica & funesta, nec multum à curâ phthiseos generica differt hujus curatio, nisi quod ex *Mortoni* mente, volatilibus, ut spiritu cornu cervi, castoreo, animi vires excitandæ sunt; narcoticis liberalius sumptis mœror & pectoris constrictio sublevanda est; aquis martialibus antequàm pus efformatum fuerit, potius quàm lacticiniis utendum est; imò si fides ipsi adhibeatur, levibus vomitoriis initio utendum.

Ciriglius in hoc morbo ineunte usum rhei, juscula viperina, juscula Lud. Septalii, & pilulas balsamicas pectorales suadet.

17. *Phthisis chylosa* Car. Leigh Phthiolog. Lancastr.

Albescunt feces, intumescit abdomen, marcescit corpus, gravis tussis di-

vexat, obstructis verosimiliter lacteis vasis, & intumefactis mesenterii glandulis.

18. *Phthisis à vomica*; *Vomica* Ill. Linnæi Gener. Morb. Vide Pleurodynem 16 & dyspnœam 6am.

In hoc differt ab aliis speciebus quòd confestim multum pus sæpe fœtidum exspuatur, sine præviis phthiseos vulgaris signis; 2° quod si folliculus hoc pus contineat nulla pyrexia morbum comitetur; 3° quod sæpius sanetur, maximè si folliculus pus continens ejiciatur. Hic morbus *vomica rupta* vel *aperta* vulgò dicitur.

19. *Phthisis à plicâ*, Stabel Histor. 8.

Sanata fuit post biennium plicâ evolutâ.

20. *Phthisis cellularis*, Ill. de Haen Tom. 3. cap. 5. p. 89.

Ea est quæ, sine ulcere pulmonum, pendet ab anacatharsi crustæ albæ, quâ solent obduci pulmones post inflammationem, quæ materies puriformis è pulmone fungo transsudat intus.

III. ATROPHIA ; *Marasme*.

Illud est genus morbi macilenti in quo corpus, vel ejus pars sine febre notabiliter marcescit, & extenuatur, unde differt à tabe & à phthisi per febris absentiam. Derivatur nomen à *trophe* nutritus, & *a* privativo. *Marasmus* derivatur à Græco *maraino* marcesco, quod de floribus languentibus dicitur abusivè; *marasmi* significatus etiam extenditur ad tertium gradum phthiseos & tabis; quòd si nomen genericum pro gradibus mutaretur, triplicandus esset nominum genericorum numerus, unde obrueretur memoria.

1. *Atrophia nervosa* Morton. de phthisi nervosâ, cap. 1; *Atrophia Anglicæ & Virginianæ* Mortoni; *Tabes nervea*, Lorry de Melanch. p. 182; *La Consomption*; *Phthisie nerveuse*, Dict. de Santé. C.

Est consumptio totius corporis absque ullâ insigni febre, vel tussi, vel dyspnœâ, verùm cum appetitûs & digestionis everfione, unde languor & marcor in dies crescens.

Habitus initio œdematosus, facies pallida, squalida, ciborum omnium fastidium præter potulenta. Languor virium qui lecto ægros continuò affigit; urina sæpè pauca & rubra, quandoque pallida & copiosa; febris nulla, nec dyspnœa, nisi quæ à debilitate summâ oritur. Principia procacitica, pathemata animi graviora, liquorum spirituosorum potus liberalior, aër insalubris, ut Virginianus: morbus est chronicus, & in phlegmatiam lethalem degenerat.

Curatio. Initio morbi exigit ea quæ tonum solidis valent restituere, ut stomachica, nervina, martialia, cephalica, amara. Purgetur æger tertio, vel quarto quoque mane, decocto amaro, rheo, myrobalanis. Potus ordinarius sit ex vino, vel cerevisiâ alteratâ absinthiò, cinnamomo, menthâ, juniperi baccis, ferro. Pilulæ fiant ex balsamo, pulvere ari, galangâ, zedoariâ, calamo aromatico, cascarillâ, kinkinâ. Opobalsamum, spiritus cornu cervi,

cervi, & salis ammoniaci cum pauxillo sacchari usurpentur. Victus varius, jucundus in aëre puro, coetu hilari.

2. *Atrophia à sanguifluxu*: Vid. Morton. lib. 1 cap. 3. C.

Ea est quæ à quovis sanguifluxu per nares, tussim, vomitum, secessum, uterum, mictum, &c, uberiori, vel longiori procedit; si menorrhagia ab uteri ulcere syphilitico procedat, syphiliticum virus est impugnandum. De cætero in quocumque casu, diæta lactea, cremores de fagou, salep, oryzâ sunt eximia remedia.

3. *Atrophia lactentium* Frid. Hoffmanni Tom. 2. de tabe infantium.

Ea est quæ defectu lactis accidit infantibus qui sugunt ubera exsucca & lacte destituta, tum quia nutrix pabulo caret, tum quia gravida est; hos *ingannatos*, seu delusos vulgò vocamus. Cognoscitur infantes non sufficienter lactari ex eo quod parùm mingunt, parùm dejiciunt, vagiunt, marcescunt, & accepto lacte copioso conquiescunt.

4. *Atrophia à leucorrhœâ*: *Tabes à gonorrhœâ*, *fluore albo* Mortoni; *ab oneirogmo* Hippocr. Epidem. VI. sect. 7. 52. C.

Ea est quæ ex longo seminis tum fertilis, tum infœcundi in maribus & fœminis effluxu procedit, a tabe dorsali discrepans per definitionem generis.

Initio mœstitia hypochondriaca, nimia cogitatio, virium languor, famis dejectio, hæc in viris ex largo seminis effluxu; in fœminis verò pallor œdematosus, squalidus, pathemata hysterica, lassitudo insignis cum debilitate, inappetentiâ; hæc in fœminis ex leucorrhœâ simplici accedunt, sitis, marcor crescens, emaciatio sine ullo phrifeos signo. Vide casum Satyri in Hippocr. pag. 1201.

Cura. Sistatur quantocius effluxus gonorrhœicus, non virulentus, & leucorrhœa per remedia his propria, fames exercitiis levibus, frictione leni, aëre rusticano sustineatur, cibis variis, gratis, eûchymis excitetur, à vino & ardentibus liquoribus ferè abstineat; cathartica & omnia evacuantia fugiantur.

Accedente calore hecico aquæ minerales æstate, & vere ac autumnò lacticia usurpentur.

5. *Atrophia nutricum.* Vide Tabem nutricum. C.

6. *Atrophia ab alvi fluxu*, Morton. cap. 7 lib. 1; *Tabes à dysenteriâ*, *diarrhœâ* Mortoni; *A lienterîâ* Mortoni Append. pag. 23. C.

Si acrimonia humorum alvi fluxum foveat, bibantur aquæ sale Glauberiano scatentes pro potu ordinario; serum lactis chalybeatum cum bolo absorbente usurpetur, dein lac ipsum adhibeatur.

Opiatæ absorbentes & adstringentes cum narcoticis interponantur factæ ex terra catechu, oculis cancerorum, cretâ campanâ, & syrupo de rosâ ficcis.

7. *Atrophia à ptyalismo* Morton. cap. IX. de tabe à salivatione. C.

Est ea quæ ptyalismum quemcumque uberiores sequitur, sive sit ptyalismus scorbuticus, sive qui à pravâ exspuendi consuetudine oritur, sive qui ab usu hydrargyroscos procedit, inde ægri emaciantur, & ad tabem, aut

ad phthifim vergunt; fi à pravo more procedat ptyalifmus, ab eo deterendi funt ægri, illos docendo falivam effe digeftioni neceffariam; fi ab acrimoniâ fanguinis, aut ab hydrargyrosi, diætâ lactea eft præfcribenda.

8. *Atrophia rachitica* Frid. Hoffmann. cap. VIII tom. 3. *Tabes peçtorea* Bonet. Sepulchret. tom. 1 pag. 742. C.

Hæc non feriùs, nec ociùs fe prodit quàm dentitionis tempus; infantes magnum caput, ingenium præcox, articulos, potiffimùm genua, carpos, tarfos, craffos habent; fæpè funt valgi, vel compernes, gibbive, fed in refiduo corpore emaciati & flaccidi. Vide *Rachitidem*.

Non rarò infantes antea fani, & per omnia rectè valentes, abfque prægreffâ manifeftà causâ languent, corporaque extenuari incipiunt; atque hoc patiuntur, quando maturiùs ablactantur, feu à lactis usu ad folidorum ciborum ufum deferuntur; illi pedibus infiftere recufant, artus evadunt penduli, corporis habitus, potiffimùm in natibus & nafo, evadit flaccidus. Qui affectus rachiticæ atrophix affinis eft; aſt curatur bono lacte reſtituto.

9. *Atrophia à vomitu* Velfchii. C.

Tabes à pyloro obſtructo quaſi cartilagineo non ita rarò accidit; hinc vomitus habitualis à paſtu ſuperveniens, ipſa duodeni durities aliquando tactu percipitur. Hunc morbum aliquoties obſervavi, nec quidquam profuit præter diætâ lacteam.

10. *Atrophia à crinonibus* Horſtii. Vide *Malidem*.

Comedones, vel crinones funt pili rigiduli, per dorſum potiffimùm ſparſi; qui recens natis ſuboriuntur, eoſque puncturâ quâdam ita divexant, ut illi miſelli ſomnum capere nequeant, marceſcant, & atrophix laborent; illi pili pro vermiculis habentur à pluribus Medicis, quibus aſſentiri vix poſſum; hos nutrices ſolent quotidie manibus abſtergere, confricare ut elaborantur; funt qui infantes calidâ eluunt, ut ſuadet *Hoffmannus*: Hic affectus non rarò ſolet recurrere. Vide *Malidem* infra in ordine ultimo.

11. *Atrophia ſenilis* Mercurialis. *Marafmus ſenilis* Galeni; *Morbus frigidus* Galeni; *Maranſis* Ariſtotelis. *Senium* Philippi. C.

Eſt ea quæ vel omnibus hominibus ſenefcentibus accidit, quæ vulgò tribuitur ſicceſcentix corporis; nam, ut aiunt, ſenefcere eſt ſicceſcere, & ea proprie *maranſis* vocatur *Ariſtoteli*; vel eſt atrophia, quæ licet nullâ febris ſtipetur, febrem ſequitur, unde differt à maraſmo torrido, ſeu hecticam comitante. Hic morbus exigit eximium cibum, & ufum vini generoſioris, calorem aſſiduum hieme, & Sunamitæ concubitum, qualis Regi Davidi profuit.

12. *Atrophia ſcorbutica* Severini; *Atrophia ſcorbutica infantum* Frid. Hoffmanni de morbis infantum cap. 8 §. 9; Willis de Scorb. c. 5. C.

Hoc nomine non ſolùm inſignitur atrophia, quæ à lue ſcorbuticâ fovetur cum ſtomacace, maculiſque diverſicoloribus extremorum inferiorum; verùm etiam ea quæ morbis diverſis chronicis, aut acutis ſuccedit in pravâ

con-

convalescentiâ ; nam apud Anglos , imò Parisinos , plurimi morbi cachectici pertinaces ad scorbutum referuntur.

Vide *Mortonum de tabe ab hydrope , à sudoribus , &c.*

13. *Atrophia infantilis* Frider. Hoffmanni tom. 2. cap. 8 ; *Hæctica infantum* Sydenhami Schedul. mon. C.

Est paulatina corporis consumptio cum abdominis inflatione. Vide *Talem mesentericam.*

Initio artus superiores & inferiores marcescunt , macrescunt , abdomen verò distenditur , plenum est & crassum ; respirandi difficultas , lassitudo corporis ; fames magna ut plurimum , unde prava digestio ; hinc alvus inconstans ; sæpè laxa , abdomen dolet ; facies pallescit , palpebræ manè livescunt ; urina modò crassa , modò rubra ; noctu calor & siccitas cum siti inextinguibili ; frigent extrema , pejus habent hieme.

Mortuis mesenterium glandulis duris , quandoque suppuratis oblitum ; tument & hepar , lien ; amurca nigra in intestinis vacuis flatu distentis , muscoli tenues.

Aqua in quâ ferrei clavi infundantur sit potus ordinarius ; in primo cochleari offæ nunc rhei , nunc limaturæ martis grana duo , vel tria , nunc pulvis cachecticus Hartmanni ex limaturâ martis , cinnamomi pulvere & saccharo factus , pulvis ex radice chinæ ad gr. vj. singulis diebus sumatur , aqua pauxillo vino tingatur.

Juscula ex radicibus graminis canini , fœniculi , petroselini , asparagi , apii dulcis.

Abdomen oleo chamæmeli , vel anethi ungatur.

14. *Atrophia verminosa* Frid. Hoffmanni de tabe infantum ; *Atrophia à fascino* Plebis. Salmuth Cent. I Obs. 5. C.

Est macies successiva sæpius infantum ablactatorum , quæ fovetur à lumbricis , aliisve vermibus intestinalibus , cibum suffurantibus , quæque apud Plebeios ob symptomatum contumaciam & causæ obscuritatem fascinationi tribuitur. *Manget Bibl. T. I p. 219.* aliam speciem verminosæ refert.

15. *Atrophia lateralis* ; *Atrophie de la moitié du corps* , Collect. Acad. Tom. 3. pag. 693. C. J. Dolæo. C.

Corporis pars dimidia ab axillis ad calcem pedis erat emaciata , ita ut ossa tantum cute involuta viderentur , dum latus dextrum pingue fuit ; admotis spinæ dorsali hujus pueri septennis topicis antispasmodicis , & sumptis sudorificis melius habere cœpit.

16. *Atrophia febrisæqua* ; *atrophia febris superveniens* Willisii de Morbis conv. Cap. 8. C.

Est ea macies universalis quæ febribus longis aut acutis , potissimum ardentibus sudatoriisque , supervenit , ut syncho ardenti , tritæophyæ , caufoni , elodi , &c : finitâ febre illa est maxima & procedit à fluidorum acrimonia , siccitate , depauperatione , seu inopiâ lymphæ mucilaginosæ , nutritiæ , quæ sensim reparatur jusculis ex pullo , ranis , testudine , rusticatione , vectura in rheda , aliisque gymnasticis auxiliis corpus roborare aptis.

IV. ARIDURA Ettmulleri; *Dessèchement*.

Aridura est macies partis, ut manûs, brachii, cruris, pedis, oculi, &c: & in hoc ab atrophia diferèpat, quòd atrophia sit macies universalis, non verò unum aut alterum artum exsiccet.

Pendet itaque aridura à vitio topico ipsius artûs, aut nervorum & artèriarum ipsi prospicientium, quod vitium est ut plurimum pressio his nervis, vel vasis, aut medullæ spinali illata, unde supprimitur influxus, saltem sufficiens, fluidi nutritii in hanc partem, dum cæteræ solitam pinguedinem aut evexiam obtinent.

1. *Aridura rachialgica*; *Aridura scorbutica*, Ettmulleri T. I p. 250; Boneti sepulchr. T. I pag. 761 Obs. 96 L.

Illa cognoscitur ex eo quòd præcesserint dolores rachialgici, potissimum spinæ dorsalis, quandoque cum convulsionibus, dein verò pars formicatione, stupore, contracturâ laborer; ille morbus pertinacissimus sæpius brachium, rarò crura, afficit, emaciat & ferè sensu tactûs orbat: vide *Rachialgiam* quam scorbuticum affectum judicabant superioris sæculi Aucthores.

2. *Aridura hydropica*, Ephemer. Nat. Cur. passim; Bartholini in Boneti Sepulchr. T. I p. 762.

Est macies partium superiorum, dum omnes infimæ œdematosè tumescunt: Vide *Hydropes*.

3. *Aridura traumatica*; Vide Ettmullerum de Aridura. L.

Est ea quæ à vulneribus, ulceribus, fistulis, carie, fractura veteri, luxatione veteri non reposita artuum procedit: Vidi ariduram cruris à secto nervulo.

4. *Aridura paralytica*, Ephemer. Nat. Cur. Dec. II Ann. 6 Obs. 27.

Vide *Contracturam*: Artus enim dudum paralytici fere semper contracturâ & macie, quandoque flacciditate laborant.

5. *Aridura ab arthropace*.

Arthropace seu tumor geniculorum osseus, hydarthrus seu tumor eorum lymphaticus, tumor etiam articularum scrophulosus ejus sunt principia.

6. *Aridura spasmodica*, Ephemer. Nat. Cur. Dec. I. Ann. 3 Obs. 236. L.

7. *Aridura scorbutica*, Ephemer. Nat. Cur. Ann. III Obs. 78. Vide Atrophiam. C.

O R D O S E C U N D U S.

I N T U M E S C E N T I Æ.

Volumen corporis humani, vel ejus partium crescit quoties à fluidis sufficienti copiâ genitis & congestis pressio lateralis infertur vasis, quæ solito major fit. In statu sano certa est inter sanguinem & humores proportio quæ mutatur in statu morbofo, maximè verò in morbis cachecticis; quantitas lymphæ, feri, bilis, adipis, alteriusve humoris respectivè ad cruoris quantitatem exsuperat, & sic causa cachecticorum, tumidorumque affectuum est pressio lateralis facta major à lymphâ, vel humore excedente.

Si pinguedo excedat, & textum cellularem distendat, datur corpulentia obesa: si lymphæ dilutior prædominetur in textu celluloso, datur phlegmatia; si in abdomine, ascites oritur; si lymphæ viscida in glandulis cumuletur, scrophula oritur; si bilis, vel bili affinis humor exundet, aurigo nascitur.

Quandiu debita vi pelluntur fluida à corde in arterias liberas, exindeque per venas ad cor revertuntur, tandiu debita fluidorum crasis perseverat, excrementitii humores ex sanguine segregantur, nullibi fiunt stases feri, quod vasa relaxaret; sanus & albo-roseus cutis color efflorescit, verùm imminutâ vi cordis, retardato fluidorum in vasis circuitu, crasis eorum mutatur, ferum ab ipsis nec per urinas, nec perspirationis via satis segregatur; hinc vasa laxantur, color cutis desœdatur, nec cruor ruber præparatur; hinc in dies ejus proportio ad lympham imminuitur; hinc calor decrefcit cum rubro colore, crescit verò caco-chymia serosa; hinc fit ut cachectici illi morbi frigus, pallorem & carniū laxitatem comites habeant.

Deficiente vi trusivâ, cruor minori vi truditur quàm ut possit arterias ultimas laterales diducere, adeoque subire, unde deficit in vasis cutaneis; hinc iterum pallor, nec eâ vi atteritur quâ possit calor natus foveri; hinc caloris imminutio, nec fluidum electricum nerveum satis extricatur; hinc virium omnium languor.

Potulenta non benè miscentur sanguini, nec in sanguinem commutantur, tum ob bilis serosæ inertiam, tum ob languorem pulsationum cordis; hinc urinæ pallidæ, crudæ; hinc etiam accidit ut sanguis abeat in duas substantias, unam caseosam, spissam, non satis elaboratam, quæ vasa ultima infarcit, obstruit; hinc viscerum infarctus, obstructions; alteram aquosam, quæ fluxilior solito facilè in vasa lymphatica lateralia, inde in textum cellulose loco adipis influit; hinc sensim textus ille cellulosus serosâ & aquosâ lymphâ distenditur.

Totus in humano corpore textus cellulosus est continuus; cellulæ omnes perviæ sunt, ita ut facilè à capite ad pedes, & à dextris ad sinistras, prout declivitas finit, illud serum intra textum cellulosum elabatur; verùm cùm illud serum à pressione cordis sit immune, illud viribus solius gravitatis regitur, atque ideò stante ægro in pedes delabitur, eoque in latus dextrum jacente in illud latus facilè defluit.

Si ob cibum viscosiorem, uberiorem feri evacuationem prægressam, aut virus peculiaris energiam lymphæ viscidior, crassiorve evadat, ea faciliùs hæret in glandulis & glandulosis visceribus, quia hisce in locis ob vasorum angustiam summam, & iteratam complicationem affrictus sunt majores; ergo in hisce vasis lymphæ viscida cumulatur; hinc lateralis pressio lateralibus vasis inde prodeuntibus major infertur; hinc durities & intumescencia & viscerum & glandularum.

Acrimonia humorum quiete exaltatur, ut crystalli salium in lixivio quiescente coeunt, datâ verò fluidorum stasi deficit necessaria in vasis excretoriis sanguinis depuratio, aut ab excrementitiis fluidis repurgatio; hinc acrimonia intenditur; unde patet cur in cachecticis morbis ab eodem principio & vasa minima obstruantur, & fluidorum crasis acris evadat.

Hæc sunt itaque serè omnibus cachecticis communia symptomata, scilicet 1° virium vitalium languor, minor fluidi nervei secretio, lentior circulationis impetus; 2° minor calor, proindeque debilior cruoris attritus, parrior ejus genesis, major vappiditas; 3° pallor & squalor cutis, tum ob debiliorem sanguinis motum, tum ob excedentem feri & lymphæ etiam crassæ copiam; 4° vasorum minorum obstructio, & infarctus, & sæpe refluxus aquosi feri in textum cellularem; 5° humorum acrimonia major defectu excretionis & depurationis, quæ continuò per emunctoria fieri debet, sine quâ ad putredinem & ranciditatem sanguis, lymphæ, adeps, facilè vergunt; 6° demùm laxitas & mollities solidorum, quâ fit ut prementibus fluidis maximè congestis cedant, & in tumores frigidos, indolentes, pallidos excrecant.

Praxis. Hinc evidens est ad genericam horum morborum curam requiri ad medicamina, & præsidia quæ valent cordis vires recreare, fluidique nervei copiam adaugere, quod præstant, 1° volatilia, aromatica, spirituosæ elixiria, spiritus volatiles, liquores fermentati, vinosi. 2° Calefacientia, ut calida actu, & calida potentiâ, ut stomachica, cephalica, cardiaca, amara, frictiones, thermæ, ammochasia, vestes laneæ calefactæ. 3° Stimulantia excitantia, quæ fluidi nervei & cruoris appulsum ad exteriora sollicitent, ut sinapismi, dropaces, modò vires non dissolvant. 4° Maximè conveniunt res solventia, aperientia, quæ fluidorum spissitudinem corrigant, ut cascarilla, kinkina, antimonii pollen, ferri limatura, resinæ, ammoniacum, bdellium, opoponax, aloë. 5° Diuretica calida, ut cancri, millepedes, radices rusci, asparagi, eryngii, apii, cichorii, necnon antiscorbutica, ut folia syfimbrii aquatici, fii, cochleariæ, arimoraciæ, erucæ. 6° Simul ea indicantur quæ sanguinem edulcorant, ut juscula ex pullis, testudinibus, ranis

ranis cum aperientibus & diureticis, atque si siccitas sit in sanguine, serum lactis, lacticia, aquæ acidulæ. 7º Demùm indicantur quæ tonica simul sunt & aperientia, adeoque martialia, rhabarbarum, rhaponticum, kinkina, cascarilla palmam cæteris medicaminibus præripiunt. 8º Verùm frictiones, deambulatio, equitatio, rusticatio, maximè profunt ad roborandos musculos, excretiones juvandas, coctionem & famem inflauandam, fluorem spissis humoribus conciliandum, & si fiat rure in aëre puro, sicco, loco amœno, animus simul recreatur, mœror cachecticorum morborum principium & fomes abigitur.

V. POLYSARCIA, *la Corpulence.*

Is est morbus qui nimia pinguedinis mole figuram corporis deturpat, ejusque agilitatem minuit.

Unde differt à giganteâ, sed proportionali partium omnium magnitudine, quæ nec decori quidquam detrahit, viresque moli respondentes obtinet. Differt maximè à phlegmatiâ & pneumatosi, quod textus cellularis non ferro, nec flatu, sed bono adipe sit turgidus, unde color & tonus non minuuntur, cùm tamen moles movenda major sit, nec organa motûs musculosa sint potentiora, segnities & pigritia accedunt, & inter agendum dyspnœa defatigat.

1. *Polysarcia adiposa*; Cyrilli Consult. 17. Cent. IV; De la Tour Journ. de Med. Juin 1757 p. 422. *Obesitas* vulgò; *Corpulentia saginosa* Foresti lib. 31; *La Corpulence.*

Differt à corpulentiâ carnosâ, seu athletico habitu, quod sit segnities ad motum, & respirandi difficultas in motu. Corpulenti brevioris vitæ putantur, atque apoplexiæ & orthopnœæ magis obnoxii.

Vis coëtrix stomachi valida, diætâ plena ex cibis euchymis, habitus corporis laxus, transitus ex regione calidissimâ in frigidam, convalescentia ex synocho malignâ, vita hilaris, opipara, otiosa, sunt corpulentia principia.

Sennertus refert mulierem triginta sex annos natam, quæ 480 lib. & virum qui 600 libras pendebant.

In eufarchis non saginatis subjectis quondam inveni pondus adipis esse dimidiam totius corporis partem, & in his hominibus adiposis inveni arterias, venas ac viscera non esse majora quàm in macilentis ejusdem staturæ, adeoque hepar v. g. splen, pulmo in adiposis dimidio minores respectu ponderis totius quàm in macilentis.

Cura exigit 1º abstinentioniam à somno longiori, à desidiâ tùm corporis, tùm animi, ita ut nihil magis extenuet corpus quàm curæ & sollicitudines, ac quævis pathemata; 2º. detractio alimonix quoad quantitatem & qualitatem; 3º excretionum quarumvis augmentum, maximè perspirationis, per exercitia, venationem, cursus, seminis per matrimonium; 4º adipis liquatio per salita, piperata, acetum, caffè, oxymel scilliticum, per medicamina

dicamina omnia evacuantia , maximè cathartica , diuretica , sudorifica , nitrum , tartarum , semen fraxini ; epispastica , &c. vel quotidie saponis drachmam unam , aut alteram.

VI. PNEUMATOSIS ; *Hyderos Galeni* ; *Empneumatosis Cœli Aureliani* ; *Sarcites flatuosus Smetii* ; *Tympanitis universalis Schenckii* ; *Emphysema universale. Bouffissure.*

Est elastica & flatulenta cutis intumescencia.

Causa est expansio aëris in fluidis latentis , qualis in cavo ipsius abdominis , in tympanite abdominali , accidit , & in emphysematis sub cute sæpius observatur. Aërem elasticum generari 1° à putredine in animalibus aquâ submersis docet observatio multiplex ; 2° à fermentatione ex reliquiis alimentorum in primis viis colica flatulenta testatur. Discrepat à phlegmatia per elasticitatem partium , necnon ab anasarcâ per crepitum sub tactu.

1. *Pneumatosis à veneno* Linnæi Faun. Suec. n. 261. A.

Smolandi narrant à morfu colubri *asping* dicti corpora horrendum in modum intumescere.

An flatu expanso , an alio modo ? ignoramus : Id à pluribus venenis subito fieri notum est *Willis. de tympanite* , pag. 146.

2. *Pneumatosis à vulnere.* Littre Mem. de l'Ac. R. des Sc. 1713 ; *Tympanitis universalis Willisii* cap. 4 ; Sennert. pag. 954 ; Haller Phys. de tela cellulosa Tom. I. p. 13. A.

Juvenis Leodiensis vulnus punctim factum sub axillâ dextrâ in thoracem penetrans acceperat , postridie toto corpore turgidus apparebat , non solum pectore , sed dorso , ventre , lumbis , scroto , femoribus , brachiis , humeris , collo , vultuque , ut ne palpebras quidem diducere posset , quin etiam in vertice ipso , cute ubique distensâ & tumefactâ , tumor ubique erat tensus , & cum dolore non pauco. *Smetius.*

Similem casum observavere *Sennertus* & *Willisius* ; aërem in obliquo vulnere ex thorace exeuntem textum cellularem subire , & per totum corpus insinuari facile crediderim historiâ sequenti suffultus.

Ante duodecim annos miles , à nefariis lanionibus in specu Jovis prehensus , insufflatus est tubulo in vulnus inguini inflicto immisso ; totum citò corpus intumuit , exceptis manibus , pedibusque ; paulò post crescente colli tumore , & inde dyspnœâ miles cultro sibi collum scarificavit ; sequenti die in Nosocomium delatus est , cutis erat sanæ concolor , sed tensa & elastica , manibus tractata crepitabat ; novas hic , illic incisiones cutis exposculabat æger , ut levaretur à doloribus , & immobilitate artuum ; solæ autem scarificationes profuerunt. Eadem operatione utuntur Medici Guineenses ad sanandos morbos chronicos ; sic inflatos ægros potu sudorifico assumpto currere cogunt , usquequò sudor accedat , & sic pneumatosis cum morbo

morbo priori evanescit. *Act. Societ. Harlem. T. VI p. 676*: eam curam in canibus instituit cum successu *Cl. Negre ibid. p. 688*.

Si quæ pneumatosis à flatu dependeat, ea certè quæ vulnus thoracis sequitur; interea *Willisus* hoc negat, & contendit hunc tumorem à spirituum nerveorum agmine indignabundo, furente & tumultuario cutem subeunte fieri; sic *Baglivi* meteorismum abdominis à musculorum ejus spasmo deducendum putat, errore haud absimili.

Curam vide apud *Heister. Chirurg. pag. 181*.

3. *Pneumatosis hysterica*. Vide *Sydenham. Diff. Ep. pag. 41*.

Ut hysteria omnes partes internas, ita & externas quandoque afficit, carnes scilicet musculosas, ut maxillam, humeros, manus, crura, tibias, nunc dolorem adducens, nunc tumorem, in quo genere is qui tibias distendit tumor præ reliquis conspicuus est; cum enim in hydropicorum tumoribus duo hæc semper observari possint, ut tumor scilicet sub vesperam se majorem exhibeat, tum etiam ut pastæ instar madentis vestigium digiti fortius impressi, formamque referat, jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior est, nec digito cedit prementi, aut vestigium ullum manet; plerumque etiam tibiæ alterutram tantum inflat; de cætero sive magnitudinem spectes, sive etiam superficiem, hydropicorum tumores ita ad amissum æmulatur, ut ægræ se haud facile ab eâ quæ insedit sententiâ se hydropes esse, dimoveri patiantur.

Illa pneumatosis cum diabete & ptyalismo hystericis alternat, ab his solvitur, his suppressis revertitur: *Vide Ill. Raulin des maladies vaporeuses, pag. 221*.

4. *Pneumatosis febrilis*. Vide *River. observ. 69 cent. 2. A*.

Inflatio totius corporis in puero. Infans 18 mensium ætate toto corpore inflatus est subito, cum febre; alter ejusdem familiæ ex eodem morbo interierat. Varia præscripta remedia per 12 dies cathartica, aperientia, vesicatoria; tandem alvifluxu & urinæ profluvio excitatis, sanatus est.

Vidi & Chirurgum qui cum diu quartanâ conflictaretur, toto corpore intumuit cum pallore, atque tumor in quibusdam locis erat quidem oedematosus; verum in facie, pectore, manibus, suris erat simul emphysematosus, elasticus; per duos ferè annos auxilia medica ferè incassum expertus est; ille verò paucis ab hinc annis quater electrifatus, ita subito convaluit, ut vires, colorem, somnum naturalem simul recuperaverit, & tumor omnis evanuerit. *Vide Acta Societ. Reg. Monspel. ann. 1751*.

Quid est apostema ventosum Avicennæ quod inter tendines & sub periosseo oriri tradit, quem flatum per vices accedere, currere, & membra disrumpere tradit? Est fortè rheumatismus flatuosus, *Nakir Albucasis*.

Nota. Adolescens dum ensis tractandi arte informabatur, & pro more solito ah! ah! clamaret, gladio præpilato commilitonis in faucibus percussus est, atque die sequenti media pars pectoris antica, abdominis-

que cutis emphysemate mirè intumuit, cum dolore & febre; undecim phlebotomias passus est, & sic sanatus, narrante *Illustrissimo Professore Antonio Fixes*.

Adolescens ab aratri mole in pectore compressus, & magno conatu equum coercens, fractâ costâ toto corpore intumuit, cum sensu stuporis, voce clangosâ; cutis ubivis premeretur strepitum edebat, ut charta pergamena; sectâ venâ aër cum sibilo, simulque sanguis effluebat. Curatus est diversis cutis scarificationibus, & fomentis resolventibus. *Daniel Hoffman. Dissert. de aëre factitio, Disput. Halleri, Tom. 3.*

In bobus dysenterîâ epidemicâ affectis familiaris est pneumatosis, non tamen universalis, Hippiatris cognita; ea diversas dorfi & lumborum partes obsidet. Si manu prematur hæc pars, dolet animal, & pars sonitum levem edit; sectis eorum cadaveribus, ipse inveni pulmones emphysemate distensos; eadem emphysemata in equis observavi.

P. de Sorbait in Act. Naturæ Curiosorum, narrat apud Austriacos endemicam esse pneumatosis, quam ipse emphysema, Germani verò *Rausch* appellant, quæque suffitu è foliis myrthi vulgò sanatur; sed hæc ex auditu narrat.

VII. ANASARCA; *Leucophlegma* Platonis; *Hypofarcidios* Hippocratis IV de Rat. Vict. in Acut. *Ileus* Hippocratis Foessii pag. 555, *Phlegmatites* Aretæi de Diut. Lib. II, Gorræi Defin.; *Anasarca* Galeni; *Episarcidium*, *Catasarca* Galeni in Hipp. de Diæta Acut.; *Intercus* Latinis; *Leucophlegmatia* Cælii Aureliani. M. C. Lib. III. c. 8; Gorræi Definit. *Hydropisis vera* & *hypofarca* Gordon. de passionibus hepatis; *Pituita alba* Gorræi; *Hypofarca* Dodon. p. 575 & Jonston. Idea Medic.; *Phlegmatia* Junckeri Tab. 87; *Hydrops universalis* Auctorum; Gallis *Anasarque*, *Hydropisie par infiltration*.

Charaacter. Est cutis totius intumescencia, mollis, pallida, non elastica.

Diversis gradibus diversa nomina generica malè tribuit *Proculus*, teste *Cælio Aureliano*, ut leucophlegmatix initio morbi, catasarcæ vel anasarcæ statui, &c. cum enim quivis morbus suos gradus, sua stadia habeat, nulla est ratio cur huic diversa nomina tribuamus, non verò alteri; unde nominum multiplicatio vana.

Sedes est in textu celluloso totum corpus ambiente, ipsiusque musculos; tunicasque subeunte. In hoc itaque lymphæ aquosæ & copiosæ si cumuletur, fit tumor mollis, vestigium digiti fortius impressi retinens, pallidus & squalidus, per totum corpus diffusus.

Hinc differt a phlegmatiâ in quâ tantum partes infimæ vespere tument, manè detumescunt; in anasarcâ verò totus habitus tumer, ut etiam manè magis tumeant partes, potissimum palpebræ genæ, accedit difficultas respirandi, lassitudo, inappetentia, urinæ tenues, aqueæ, febricula, sæpe sombus non levans.

1. *Anasarca metastatica. C.*

Illam sic voco quæ suppressis evacuationibus solitis sanguinis, urinæ, hæmorrhoidum, diarrhœæ, ulceris, supervenit. Cum enim moles sanguinis ac proinde lymphæ crescit in vasis, pressio lateralis in vasorum lymphaticorum oscula pari passu crescit; hinc uberior ingressus lymphæ in ea, & inde in adiposa quæ textum cellularem constituunt; textus autem illius cellulæ implentur & distenduntur eadem vi quâ follis hydrostaticus. Ex hac feri diffusionem laxantur carnes, motus cordis debiliior evadit, vix cruor ad vasa cutanea pervenire potest; hinc pallor, frigus, mollities, corporis gravitas, segnities. Cum autem aliqualis sit transfluxus, tardus tamen lymphæ è cellulis in venas, ex arteriis lymphaticis in cellulas, ejus liquidi putredo arcetur, aut tardius fit; hinc minus periculum in anasarcâ quàm in ascite.

Curatio. Eò debet collineare Medicus, ut pressionem lateralem sanguinis in vasorum parietes, & lymphæ in sanguine prædominium tollat.

1°. Ut primum scopum obtineat necessum est suppressa catamenia, suppressas hæmorrhoides revocare, unicâ præmissâ phlebotomiâ, medicamentis diureticis, emmenagogis, martialibus, resinosis, formâ jusculi, apozematis, ptisanæ, pulveris, opiatae. Huc spectant potissimum radices asparagi, rusci, eryngii, pimpinellæ, apii, petroselinii, dauci, menthæ, dictamni, capparidis, ononidis, curcumæ, cyperi, galangæ; folia tanacetii, matricariæ, absinthii, ruthæ, menthæ; flores croci, calendulæ, matricariæ.

2° Succii, assa foetida, bdellium, opoponax, myrrha, aloë, ut lymphæ excedens eliminetur, conveniunt, quæ alvum, urinam, sudores, vomitum movent; sed potissimum conducunt cathartica & diuretica; cathartica autem hydragoga cæteris maritata maximè profunt, nec non tonica aperientia. Huc refer jalappam, scamoneum, iridem, sambucum, syrupum de rhamno, aquam vitæ Germanicam, rheum, mannam. Diureticis accense præter radices & herbas cichorii, chærophylli, eryngii, rusci, &c, millepedes, cineres plantarum, ut genistæ, fabæ, in vino albo infusos, corticem radices ulmi, cochleariam, apium, nasturtium aquaticum, trifolium aquaticum, rubiam, balsama, terebinthinam, boracem, tartarum.

3° Demum evacuatis aquis superfluis tonus est vasis restituendus usu martialium, cinnamomi, macis, cassiæ lignæ, rhei, myrobalanorum, aquis thermalibus, ammochasia, laconicis, suffitibus aromaticis. Plurima exempla anasarcæ per fonticulum aut scarificationem, ambustionem, aquis effluentibus sanatæ vidè apud *Hallerum Physiol. T. I pag. 14.*

Hujus varietas est.

a *Anasarca periodica.*

Sex octove diebus antequam fluere catamenia, intumescebat toto corporis habitu virgo viginti quatuor annos nata; in quacumque corporis parte imprimeretur digitus, illius vestigium retinebat, tumor ille evanescebat in ea ratione quâ fluebant menses. Tertiùm redibat morbus cum virginem invisisset prædictis symptomatibus laborantem; solutionem morbi, quæ prius successe-

successerat, exspectavi, & reapse eadem die quâ fluxerunt catamenia, tumorem decrefcere, & cum mēfibus deficientibus penitus evanescere observavi. Exaeto tempore illo, præmissis præmittendis, juscūla refrigerantia, chalybem fractâ & interpolatâ dosi præscripsi, instanti mēstruâ purgatione, opiata cum antihystericis maritata usurpavi, & non rediit anasarca. Observatio *Clariff. Doctoris Brōussouet.*

b. *Anasarca ab aliapneustia.*

Tertiâ morbi die rusticum invisebam qui obsidebatur tumore molli per totum corpus diffusio; referebat ille se post messem factam sanum recubuisse; manè verò sequenti surgere non potuisse propter corporis intumescētiā. Inter varia responsa quæstionibus à me factis, dixit se recubuisse super stramen in loco humido. Hanc causam morbo natales dedisse judicans jussi, ut linteis calidis perfricaretur, ut panibus mox è furno extractis cooperiretur, pro potu biberet decoctum calidum radicis rusci, quâ methodo intra biduum redintegratur perspiratio, & evanescit anasarca. Communicabat *Clariff. Doctor Brōussouet.*

2. *Anasarca à fluxu. C.*

Talis est ea quæ longis hæmorrhoidum, catameniorum fluxibus, hæmorrhagiis, phlebotomiis repetitis, necnon diarrhœis, lienteriiis, diabeti, &c, supervenit. In hoc casu ob virium vitalium & digestivarum exolutionem chylus crassus & crudus, sanguini mixtus, non satis elaboratus, non potest reparare cruoris jacturas; totus sanguis chylosus, aqueus, crudus evadit, unde obstruuntur ultima vasa, & serum in lymphatica, hinc in adiposa vasa fertur uberius, in illis stagnat, cumulat.

Scopus Medici est ut 1° vires fractas sustineat analepticis, stomachicis, cibis facillimæ coctionis, abstinendo ab omnibus medicaminibus, quæ evacuando vires ulterius exhaurirent; 2° ut tonum vasis laxatis, & fluxilitatem congestis liquidis conciliet citra ullam irritationem; usus autem docuit diætā lacteam his indicationibus satisfâcere, quod expertus sum ex suâsu *Alexandri Tralliani*; interim non negligenda aqua in quâ rheum & ferrum cum cinnamomo infusa fuerint.

3. *Anasarca exanthematica. C.*

Ea est quæ scabiei suppressæ, quæ puerulis à rubeolâ, variolâ retrogressâ, similibusque morbis cutaneis supervenit.

Huic præter generalia remedia competunt maximè curcuma & radix lappathi acuti in juscūlis; feliciter sanatum hunc morbum, necnon ascitem ex eodem principio oriundum vidi indutâ scabiosi tunicâ, seu scabie resumptâ.

In eâ verò quæ à rubeolâ suppressâ non satis erumpente supervenit; auxilia generalia, sed potissimùm serum lactis succo chærophylli alteratum profunt.

4. *Anasarca à febris. C.*

Ea est quæ ab obstructione hepatis lienis febres intermittentes fovētib; ut quartanam, tertianam, ortum ducit.

. Illa

Illa species eodem modo curatur ac ascites febris intermittenti superveniens. Consule *Sydenham de febr. intermitt.*

5. *Anasarca gravidarum* Puzos pag. 82.

Si phlegmatiæ limites tumor œdematosus excedat, tunc intumescunt hinc & inde lumbi, qui tumor vulgò *le Bourlet* dicitur; partes superiores, ut manus, facies simul intumescunt; vera anasarca est à phlegmatiâ quoad prognosim longè discrepans, maximè si febris hæctica, & polydipsia accedant.

In hoc casu usurpanda sunt juscula aperientia ex cichorio sylvestri, symfimbrio aquatico, chærophyllo, & crystallo minerali, vel sale Glauberi; cathartica identidem usurpanda; opiata dein aperiens præscribetur ex millepedibus, viperis, antimonio diaphoretico, amaris & febrifugis; imò initio una proderit phlebotomia, nec diæta sicca negligenda est; partus præmaturus est expectandus.

Si verò his resistat anasarca, partus non vicinus sit, crescat tumor, dyspnœa molestat, timendusque sit ascites, vel hydrothorax; tunc labia vulvæ quæ ultra modum turgere solent, vel infima pars tibiæ leviter incidenda sunt, unde uber feri proventus, & partûs facilior expectatio, à quo sananda est mulier.

6. *Anasarca hysterica; Leucophlegmatie hystérique.* C.

Ea est quæ mulieribus hystericis, ficcis, melancholicis, supervenit, v. g. post synochum mediâ æstate; in hac vestigia digiti prementis cutis vix retinet, unde à ferosâ, seu flaccidâ differt.

Cathartica & diuretica nocent; serum lactis, urinæ fluxum restituit; hoc solo per mensem continuato corpus detumescit, lac asininum deinde feliciter usurpatur. *Pomme Essai sur les vapeurs, obs. 16. pag. 145.*

Differt à phlegmatiâ, quòd brachia, manus, facies ipsa intumescant etiam vespere.

Eam speciem vidi olim diabete terminatam in muliere hystericâ.

7. *Anasarca Americana; Mal d'estomac* Labat Voyage en Amérique. Chevalier des maladies d'Amérique. C.

Nomen vulgare ineptum est; morbus enim est vera anasarca, juxta descriptionem *Patris Labat*. 1° Pallent etenim ægri, tumescunt, cum aliquali flavedine, pedes, tibiæ, totum corpus, & potissimum facies, si fides sit *D. Chevalier*, œdematosè turgescunt: 2° summâ lassitudine prostrati sunt: 3° cum cephalalgia gravativâ: 4° inde somnolentia continua; 5° epigastrium & abdomen intumescunt, & tandem ascitici fiunt.

Tribuitur hic morbus esui cancrorum, qui vulgò *Crabes* dicuntur, utpote cibo dyspepto, gravi, nisi corrigatur cruditas vino & aquâ vitæ sacchari vulgò *Tafia*; sæpius ortum ducit à decubitu sub dio, mœrore. Nigritæ Brasilienses qui durissimè tractantur, huic sunt obnoxii, & ut sanentur ab hero dimittuntur rus, ubi libertate fruuntur, mœrorem discutiunt, & fructus acajou subacidi usu intra paucos dies convalescunt. Apud Europæos qui in Americâ degunt, hic morbus familiarissimus est; illi verò utuntur a curationis initio potibus cardiacis & sudorificis, balneis calidis, cibo fa-

cilis digestionis, vino generoso, dein verò auxiliis hilaritatem conciliantibus, & potissimum exercitio ita vehementi, ut sudor copiosus proritetur.

8. *Anasarca rachialgica* Theod. Zelft de dolore colico-scorbutico in hydropem mutato, Tract. de podagrâ, pag. 30 ann. 1738. C.

Est faciei, pedum, manuum, ventrisque tumor cum dyspnœâ, pulsu debili, inæquali, urinâ rubrâ, biliosâ, clarâ, arenulis refertâ, parcâ, succedens colicæ scorbuticæ, seu rachialgiæ, quam arthritidem intropulsam putat Theod. à Zelft.

Laudat maximè aquam gemmarum pini per fermentationem paratam; ad unc. sex; tincturam mineræ martis nativæ, ad unc. duas; tincturam vermium maïalium drach. 1. syrupi de cichorio compositi cum rheo drach. sex, de quâ mixturâ singulis bihoriis sumat unc. duas.

9. *Anasarca purulenta*, Haller Physiol. Tom. I. p. 14; Jac. Nic. Weiss progr. 5.

Est intumescencia cutanea à pure diffuso intra telam cellulofam.

10. *Anasarca hydropotarum* De Meyferey Malad. des Armées, 571. C.

Ea est quæ ab alimentis aquosis, frugibus horæis, aquis mollioribus, cœnosis, aut etiam acidulis intempestivè adhibitis procedit. Curatur diæta exsiccante, carne tosta, vino generoso albo, vel cerevisiâ, ptisanis diureticis vel sudorificis, catharticis hydragogis: tibix in situ horizontali sunt servandæ; linteis pannisve ficcis calidis fovendæ, molliter fricandæ; lateribus calefactis, furfure calido, avena fervida involvendæ; prodest etiam fots ex aqua vitæ camphorata, addito sale ammoniaco &c, modò nulla sint erythemata.

11. *Anasarca urinosa*, *Leucophlegmatie urineuse* Journ. de Medec. Nov. 1765 p. 421.

Pluries supervenerat puero ischuria calculosa affecto; extracto per lithotomiam calculo vesicæ, is tamen iterum incidit in ischuriam nephrospaticam, unde anasarca urinosa, sopor, tumor universalis ad collum usque sensim ascendens, pulsus durus, depressus, hypogastrium vacuum.

Linteis humidis tepidisque omni horæ quadrante mutatis per quadrihorium æger involutus fuit, multamque frigidam bibit, syncope accessit, urina ubertim fluxit, hinc salvus evasit.

VIII. PHLEGMATIA, *Leucophlegmatia* F. Plateri; Gallicè *Œdématie*. Vandermonde *Infiltration des jambes: Piés enflés*. Dictionn. de Santé. *Ægri Œdipi*.

Est intumescencia œdematosa artuum inferiorum, seu turgescencia mollis, non elastica, cuti concolor, indolens; in diversis tamen speciebus varia.

1. *Phlegmatia vulgaris*; *Leucophlegmatia* Veterum; *Enflure œdémateuse*; *Infiltration sèreuse*. C.

Prodromus est & comes 1° ascitis; 2° anasarcæ; 3° hydrothoracis; 4° pedissequa empyematis; 5° prodromus puerperii; 6° comes chloroseos aurigæ.

auriginis; 7° quandoque morbus solitarius; harum verò varietatum, aut specierum signa distinctiva desiderantur. In genere tumor incipit à malleolis, vespere crescit, mane minuitur, aut evanescit, digiti prementis vestigium servat, subpellucidus est, sensim ad tibias, dein ad femora, lumbos ascendit. Curatur diureticis, catharticis, aperientibus, tonicis, martialibus, ut ascites; necnon topicis, potissimum foliis ebuli, aut sambuci sub cineribus coctis, calidis, artus involventibus, necnon foliis hederæ in aquâ, aut vino coctis, & calidè applicatis.

2. *Phlegmatia hysterica* Sydenhami de passione hystericâ. C.

Ea species à nullo alio Auctore memorata differt à priori ex eo quod tumor digito pressus illicò restituatur, seu vestigium digiti non servet; quod etiam faciei pallore non stipetur. An pneumatosis? Verùm tumor non crepitat.

3. *Phlegmatia lactea* D. Levret; *Infiltration laiteuse* Journ. de Medec. Juill. 1759 des Mem. de l'Acad. R. de Chir.

Differt à vulgari, 1° quòd puerperas, rarò verò nutrices, aggrediatur; 2° quòd lactis uterini, aut mammaris repressionem sequatur; 3° quòd ab hysteralgiâ lacteâ incipiat; 4° quòd infarctus circa inguina sit initio dolorificus; 5° quòd crura & dein tibiæ, demùm pedes successivè tensione, dolore afficiantur, non verò ordine retrogrado, ut in vulgari, seu serosâ; 6° quòd dum partes intumescunt dolor recedat; 7° quòd tumor sit opacus, non pellucidus.

4. *Phlegmatia gravidarum*: *Œdématie des femmes grosses. Enflure des extrémités aux femmes grosses* Puzos pag. 84; Mauriceau lib. 1. cap. 17. L.

Familiaris est ultimo ac penultimo graviditatis mense tumor œdematosus pedum, dein & tibiæ & femorum, successivè ascendens, vespere crescens, noctu evanescens, mane nullus; qui tumor, licet vulgò tribuatur pressioni ab utero venis iliacis illatæ, aliquot ante partum diebus solet recedere, ubi tamen compressio minimè imminuta est. Ea varietas nullius ferè momenti est; curatur accedente partu; prævertitur abstinencia à situ erecto, aut ad summum catharsi circa duos ultimos menses adhibitâ.

Altera varietas ortum ducit à solito majori abdominis & uteri intumescentiâ, unde dolor & pondus; plures hac phlegmatiâ laborantes melius habent, si stent erectæ, quàm si decumbant, & stant ut faciliùs respirent, cujus ratio mechanica facilè intelligitur, cùm stantibus abdomen extrorsum magis protuberet, tantòque minùs sursum prematur diaphragma. Curatur difficiliùs; interea quæ sanguini fluorem conciliant suadenda, dein partus expectandus; crescente eo morbo jam est anasarca gravidarum.

Si phlegmatia lumbos non transcendat, vigeatque fames, color faciei non sit plumbeus, & si sexto, septimove graviditatis mense abdomen magis prominet quàm aliis, nono prominere consuevit, tunc vel graviditas est duplicata, seu plures foetus utero gestat mulier, vel hydrometrâ laborat, & citra noni mensis finem paritura certò est. Hactenus Puzos.

Mulieres quæ duplicem foetum utero gerunt, quæ pluries pepererunt,

quæ multum diùque pedibus infistunt, duobus ultimis potissimum graviditatis mensibus sunt huic obnoxia, quia cum premantur venæ iliacæ ab utero, lymphæ à sanguine represso, & in venis congesto uberius in textum cellularem divertitur, ibique congeritur; sed si textus ille à quacumque causâ fit solito laxior, vires cordis trusivæ minores, tunc impressio digiti foveam diuturniorem relinquit, & vespere magis intumescunt extrema, atque concurrat pressio iliacarum cum principio quod œdematiam in non gravidis excitat, vi scilicet imminutâ circulationis, unde utriusque habenda est ratio.

Phlegmatia gravidarum ab uteri in iliacas venas pressione tantum orta, sponte post partum evanescit fluentibus lochiis; imminuitur etiam decubitu in lecto, quo pressio iliacarum minuitur; nec impedit illa œdematia phlebotomiam. Si concurrant varices tibiæ ab eodem principio oriundæ, illæ lenibus fasciis circumductis reprimendæ sunt, non verò aperiendæ. Si dolores crurum & tibiæ vexent ægram, phlebotomia ipsa indicatur, quæ contraindicatur ubi œdematia ab altero principio fovetur; ea autem phlebotomia è brachio tutò celebratur, non è pede.

Si concurrat solidorum laxitas, & virium cordis imminutio, sufficit durante graviditate ad topica adstringentia & tonica confugere; paretur scilicet vinum aromaticum ex decoctione foliorum roris marini, lauri, thymi, majoranæ, salviæ & lavendulæ, ana, manipul. i; rosarum rubrarum manipul. semisse; balauftiorum & aluminis, ana, unc. i: bulliant in vini rubri libris sex, ad tertiæ partis consumptionem; cola & fervetur ad usum; lintea hoc vino calido madida bis vel ter in die partibus œdematosis applicentur.

5. *Phlegmatia à Menostasiâ*, Observat. 102. Lamotte des tumeurs. L.

Puellæ à suppressis catameniis supervenit chlorosis, scilicet faciei pallor, lassitudo, fastidium omnium, inappetentia, lumbago, gravitas femorum, eorumque, necnon tibiæ & brachiorum œdema.

Brachio sinistro multum œdematoso, incisus tegumentis manûs inter ossa carpi, quæ respondent digitis annulari & auriculari, pollicis magnitudine, non solum copiosum serum successivè extillavit, & brachium detumuit; sed & hæc virgo inde convaleuit.

6. *Phlegmatia ulcerosa*; *Blak-leg* Anglis; *homa* Cl. Linnæi. C.

Est tibiæ & pedum turgescencia œdematosa, & erysipelatosi ulceribus stipata.

Nil est frequentius illo symptomatum concursu, adeoque mirum est inde speciem singularem nondum fuisse constitutam.

Rubent, tumentque tibiæ, rubore quandoque livescente; cum calore molesto; inde exulcerantur, & fundunt ferosi puris copiam. Signum imminenti exulcerationis est cuticulæ separatio à cute rubrâ, tensâ, dein vel à levi ictu, vel à pustulis rubris spontè abortis orditur suppuratio, quæ vel serosa, vel legitima, semper autem pertinacissima, nec œdematis inde fit imminutio.

Illa ulcera sunt duplicis indolis; vel enim est mera exsudatio feri ex cuticula

cuticulâ abrafâ, aut ulcere molli, humido, fungoso; & tunc diureticis jufculis, fimul & antifeorbuticis, ferum illud verſus renes derivandum, pars affecta ficcanda, tonicis ſpirituofis, ut vino, aquâ vitæ camphoratâ, & fimilibus fovenda eſt; huc conferunt unguenta ex foliis ſclareæ; ipſa etiam folia parti admota: vel ulcera ſunt eryſipelaceo rubore in viciniis ſtipata, pruriginofa, rodentia, & tunc calor & acrimonia temperantur medicamentis ſaturninis, ut ceruſſâ, albo Rhafis, foliis adſtringentibus, ut plantaginis, vel refrigerantibus, ut vitis, betæ, butyro illitis.

Si œdemate rigeant, duræ ſint tibiæ, & doleant, exponantur vaporibus aquæ cum pauco aceto, vel pauxillo ſalis ammoniaci, deinde oleo palmæ illinantur, vel leviter frica cum flanela calida quæ exceperit fumum ambaræ, vel benzoini accenſi, vel aquæ ſpirituofæ accenſæ. Si ulcera ſint ſordida, inungantur melle roſaceo, ſpiritu vitrioli acidulato.

Ea omnia vana ſunt in ſenibus, cachecticis, valetudinariis, imò in vegetis, niſi utantur diætâ vegetabili, identidem purgentur, ſumptis remediis ſanguini depurando & edulcorando aptis. Vide *Heiſterum de eryſipelate, de ulceribus, &c.*

7. *Phlegmatia Malabarica; Hyperſarcoſis ulcerofa pedum* Kempfer. obſ. VIII. Amœn.; *Perical* Malabaridis endemium, ſive *Pikal*, ſeu *pes febricitans*; *Pædarthrocaces* Chriſtianis Sancti Thomæ familiaris; *Peju de Sancto Thoma* Luſitanis Indis. *Kojaſſi* Japponenſibus. C.

Viget hic affectus maximè in montibus quos Chriſtiani, Sancti Thomæ religionem amplexi, & ideò ex Provinciâ Coromandel à Paganis ejeſti, incolere coacti ſunt, tribuiturque malum aquis nitroſis, acribus hujus loci. Indigenæ narrant à Diis gentilibus poenam illam inflictam eſſe; verùm ſimilem morbum in Ceilan & Omeræ in Japponiâ obſervavit *Kempferus*.

Crus tantum alterutrum afficitur à ſurâ ad pedes, genu nunquam, digiti rariùs; hanc partem ſingulis menſibus cum lunæ incremento phlegmone corripit, quâ intra aliquot dies deſervente, tumor tamen non remittit, ſed in carnem vitioſam ſecedit, ut ambitus cruris crescente ætate, duplo, triplove major ſit quàm ſanis; craſſities eſt inæqualis, œdematoſa, duriuſcula, aſpectu ſcirrhoſa, fungoſa, ulcerofâque ſanie ſcatens: qui hydrocelem ſovent, à malo illo ſunt immunes; *Kempferus* ſuſpicatur oſſis cariem.

Malum eſt inſanabile, & licet ſit nigricans & foedum, non facilè in ſphacelum degenerat; imò ſi ulcuſculis ſcateat, non impedit bajulos ne gravia onera geſtent, & palmas altas agiliter ſcandant.

Morbum illum ſublevant Malabarici excitatis circa femora & genua multis fonticulis, quibus ſunt toti veluti faſciati; aſt ab ipſo mali initio poſt paucos tantum inflammationis reſcurſus, ſic avertitur ſeri acris influxus in tibiæ; ſerius inſtituti fonticuli non profunt.

Japponenſes verò tumorem ſcarificant, & pluries moxâ comburunt.

8. *Phlegmatia elephantina*; An diverſa à Malabaricâ Kempferi? *Elephantia* P. Alpini Med. Ægypt. Amati Cent. II cur. 34. C.

Hac correpti pedes multis magnis duris tuberculis tumidos, magnos, at-

que deformes habent; elephantinis pedibus maximè similes, cruribus etiam tumefactis, quod Malabaris non accidit; æger nullum dolorem patitur, sed ad ambulandum ineptus est; interea capsulis ligneis calceorum loco utens pedetentim progreditur.

Tribuitur hic morbus piscium & aquarum semiputridarum usui, necnon cibis crassis, ex bammiâ melochiâ, anguriâ batochel, eidemque principio tribuunt hernias, pneumatocèlesque ibi frequentes.

9. *Phlegmatia cruralis*, Zacuti Prax. L.

Vidi quinquies in gravidis octi-vel novimestribus crura tumida & aquoso humore plena, ac œdematosa simul labia uteri pudendi; scarificatis cruribus intra horam detumescere coxæ, & foetus ad statutum tempus servatus est: Bonet. Mercur. Compital. p. 582.

10. *Phlegmatia exanthematica*. C.

In confluente variola, cum pustulæ maximæ sunt, cutis tenditur & intumescit; facies primò quidem, quippe ibi pustulæ tument citius, dein collum; siccescentibus pustulis facies detumescit, oculi palpebris tumidis antè clausi aperiuntur, & tunc brachia, manus, deinde verò extrema infima intumescunt: Vide *Ptyalismum variolosum*.

In miliari, tum primariâ, tum potissimum symptomaticâ, quâ synochis & typhis non rarò apud Septentrionales supervenit cum tussi & dyspnœâ, inclinante morbo, non rarò phlegmatia, imò abdominis intumescencia succedit, cum vel sine aridura partium superiorum, donec tandem sudoribus vel spontaneis, vel arte proleclis, ex toto cedat.

11. *Phlegmatia Deliensis*, Æschines in Epistolis Philocrati.

In Insula Delos endemia erat hæc phlegmatia in qua œdema, partibus inferioribus parcens, superiores tantum pallore & tumore afficiebat, potissimum collum & pectus; hoc erat autem singulare quod non solum facies, sed etiam capilli albescerent: nulla febris, dolor nullus: hæc Apollinis irâ sibi evenisse putabant.

IX. PHYSCONIA. *Hypofarca* Ill. Linnæi Gen. Morb. 218.

Est intumescencia totius ferè abdominis à partibus solidis citra graviditatem.

Physonum nomine Græci indigitarunt homines ventricosos; inde *Ptolemeus* cognominatus est *Physo* apud Ægyptios ex *Tito Livio*.

1. *Physonia hepatica* Cl. Cusson. Bonet. Sepulchr. de Graviditate falsa Obs. 3. n. 8. 9. 10. Verduc Patholog. du Rachitis. (a) *scirrhouea* Georg. Segeri Misc. Nat. Cur. Ann. IV. Obs. 142: (b) *calculosa* Bonet. Sepulchr. de hypochondrii tumore obs. 5: (c) *hydatidosa* Winckeri disp. de hydatidibus apud Bonet. Med. Septentr. T. II. pag. 313. C.

Mulier ob suppressionem mensium gravida habebatur; hepar habuit quadraginta librarum pondus.

1° Puellulam primò ætatis anno optimæ ut videbatur constitutionis, eo elapso,

elapso, varia affligere accidentia, primum quidem levia, ast quæ intra sex menses mirè ingravescebant. Apparebat tumor totius abdominis durus, in hypogastrio maximus, summè dolorificus, ac plumbeus. Emissis urinis purulentis per aliquot dies, erumpentibus ad tertiam usque vicem in pedibus præprimis ac collo quibusdam, scorbuticorum adinstar, maculis, accedente diarrhoea, intra quatuor menses, debitum naturæ solvit. Aperto post mortem corpusculo, omentum cum mesenterio, magnâ parte, putredine absumptum apparebat; pancreas putridum erat; ren sinister discissus copiosam fundebat saniem; hepar magnitudine donatum insolitâ, pallidoque colore, totam abdominis replebat cavitatem.

2° A longo tempore conquerebatur mulier de tumore ac duritie hypochondrii dextri; adhibitis in cassum remediis multigenis, ictero tandem correpta intra aliquot dies fato fungitur. Aperto cadavere, hepar repertum est impensè magnum, libras circiter 12 pendens, durum, flavum, calculis hinc inde flavis respersum: Vesica fellea, arenulis flavis & calculis duobus, meatus hepaticus calculo unico foeta erant.

3^a. Dissecto virginis 43 annos natæ, & abdominis tumore laborantis cadavere, inveniebatur hepar multis obsitum hydatidibus, quarum aliæ ovi gallinacei, aliæ ovi columbini, aliæ minoris erant magnitudinis.

Tumorem in regione hepatis à quindecim annis ferebat mulier quadragenaria, de anno in annum eò increverat tumor, ut vidua illa in procinctu duplicis partûs diceretur. Tumor externam hepatis figuram retinebat; erat durissimus, volumine monstrosus; illo fortiter compresso, vix dolebat ægra; inter ascendendum anhelabat; pedes nunquam intumuerunt, catamenia ritè fluxerunt. Pertæsa mulier illa medicamentorum, quæ clarissimi Doctores per plures annos & ego per plures menses in vanum usurpabam, devoravit simul & semel drachmam unam & semisse mercurii dulcis, quod remedium in conservâ enulæ campanæ exceptum in plures doses partitum, & intra quinque dies assumendum præscripseram; ab assumpto remedio vix tres elapsæ erant horæ, cum vividissimum dolorem in abdomine conqueritur, & inter cruciatus exclamat se persentire aliquid è pectore in infimum ventrem ruens; interea evanescit tumor, & ferè exanimis in lecto procumbit ægra; illam invisurus accedens vires prostratas, pulsum vix micantem, intestina velut in aquâ innatantia deprehendo; compressâ levi manu parte quam prius obsidebat tumor, dolorem acutum persentiebat ægra; viribus per quatuor dies refocillatis, abdomen intumuit, sensibilis fit fluctuatio & jam septimus excurrerat dies, quo clarissimo *Doctore Farjeon* in consilium vocato, paracentesim instituendam decrevimus, juxta quam ad decem, quindecimve libraseducta fuit aqua limpida; tribus verò à punctione diebus elapsis, redit ascites, & non modò abdomen, sed & totus corporis habitus intumescit; in hoc debellando hydropes incassum usurpavi hydragoga vegetabilia melioris notæ, ad mercurium dulcem & antimonium crudum confugiendum erat, quibus hydropem penitus fugavi, & ægram adeò perfectè sanitati restitutam dedi, ut à sanitate adeptâ tertius excurrat an-

nus; nullum dolorem ampliùs perpeffa in hepate, licet valdè compresso : ex communicat. *D. Brouffounet* D. M.

2. *Phyfconia fplenica* Cl. Cuffon; (a) *emphraëtica* Haller Disp. Pathol. T. IV. disp. 109; Tulpii Obs. Med. Lib. II. cap. 30. (b) *fcirrhodea* Bonet. Sepulchr. de ventris tumore Obs. 34. n. 3. C.

1°. Puer 9 annos natus, per remedia purgantia ab afcite liberatus, graviffimis dein tentatus in infimo ventre doloribus, hypochondrium finiftrum tandem oculis & palpo exhibebat valde tumidum ac dolens. Præter alia in ipfius cadavere obfervata, deprehendebatur lien infignis magnitudinis, æft immutatae figuræ, fuper ventriculum affurgens, hepar reprimens, quoad colorem & confidentiam hepatis fimilis, non fcirrho, non ulcere, non inflammatione tentatus, verum ab uberius affluente, quàm tranfeunte fanguine infarctus atque obftructus.

Infans malè habitus à nutrice, & loco lactis altus graviore cibo, quàm tenella ætas ferendo fuit, collegit inde plurimum lenti ac vifcidi fucci, infercientis ufque eò angufta lienis vafa, ut vifcus illud fummooperè intumefcens abdomen prorsùs diffunderit, contabefcente interim corpore univerfo. Sublatâ obftructione & imminutâ uberiori fucci copiâ, decrevit tam manifefte lien; ut luce clariùs apparuerit tumorem hunc, non tam fuiſſe à malâ conformatione, quàm à redundante alimento.

2°. Refert ex *Hyppol. Beſco Theoph. Bonetus* fectionem mulieris laborantis fcirrho lienis in tantam molem excreti, ut totum ferè repletet abdomen & libras 33 penderet. Morbum præfatum decem & feptem annos mulier tulit, munia fua de cætero obiens. Exemplis fimilibus ſcatent hiftoriæ Medicæ, quæ brevitatis ergò miſſa facimus apud *Schenkium*, in *Boneti Sepulchreto*, *Medicinâ Septentrionali*, &c. legendâ.

3. *Phyfconia renalis* : Cl. Cuffon, Bonet. Sepulchr. de gravid. falſa Obs. 3. n. 7. (a) *calculoſa* Plater Obs. L. II. p. 449; River. Cent. IV. obf. 34. (b) *ſarcomatico-cyſtica*, Haller Disp. Pathol. disp. 114. C.

In cadavere muliebri *Franc. Plazxonus* unum dumtaxat renem invenit in medio ventre fitum tantæ molis ut initio fœminam prægnantem putaret, *Rhodium Mantiff. anatom. obſerv.* 32.

1° Nobilis quædam matrona multos annos graviffimis renum doloribus, finiftro præfertim in latere, divexabatur; & quatuor decies uterum geſtans toties ante abſolutum graviditatis terminum parturiebat. Tandem unâ cum ætate doloribus invaleſcentibus de dextri præfertim lateris dolore, ita ut nec contactum nec decubitum in illam partem ferre poſſet, conquerebatur: rejectis interim, toto morbi tempore, multis calculis & puris ac fanguinis copiâ per urinas, accedente inſuper graviffimo ſtomachi & gutturis ardore. Culter anatomicus exhibebat renem finiftrum penitus conſumptum; puriforme, finubus amplis, fcirrhofis tuberculis refertum, cum uretere dilatatiſſimo, inteſtini ſimili; dextrum verò renem tumidum, in immenſum adauctum, in quo per medium diſſecto, calculus tantæ molis nidulabatur ut ſinum ſecundum omninò adimpleret &c: *Riverius* renem vidit calculis 22 refer-

refertum in magnitudinem nativâ quadruplo majorem excrevisse.

2° Refert *Joan. Martin. Ottus* casum fabri ferrarii qui biennio ante mortem perſenſit in ſiniſtro lumborum latere tumorem abdomen, eâ in parte præprimis ac ſiniſtro hypochondrio, maximopere tandem diſtendentem, borborygmos, jejuno præſertim ventriculo, edentem ac ſi verum quoddam animal intus deliteſceret & vocem, ſeſe hinc inde commovendo, ederet: hanc moleſtiam cibus ingeſtis mitigare diu noverat æger: increverunt in dies ſymptomata; acceſſit immedicabilis dyspnœa, inſultus apoplecticus, dysphagia, pſelliſmus, dextro lateri hemiplegia, mors. Aperto abdomine mox prodibat corpus immane, globosum, tenſum, vasis ſanguiferis ac nerveis dives, magnitudinis cucurbitæ mediocris, inflammatione gangrænodea inferne tactum, intus ſarctum ſanguine fuſco, copioſo, parum vel nihil foetente, conjuncto cum ſubſtantiâ flaveſcente, ſpongioſâ, lamellatim ſibi incumbente; in quâ hinc inde apparebant vomicæ atro ſanguine ac pure collecto diſtentæ. Nihil erat morboſum hocce corpus præter partem renis ſiniſtri dimidiam; illæſa ac ſana erat renis ejuſdem medietas altera.

4. *Phyſconia uterina* Boneti Sepulchret. de gravidit. falſâ, obſ. 2 n. 5, 6, 7. C.

In muliere quæ utero geſtare putabatur, uterus apparuit undique diſtentus, durus, craſſitie quinque digitorum, pendens libras novem cum dimidiâ, in capacitate maſſa carnea concreverat. In alterâ uterus poſt partum tantam molem retinuit, ut totum infimum ventrem ſolus occuparet. In altera utero adnata erat exteriùs excreſcentia candida, ſeu lipoma.

5. *Phyſconia ab ovario*. Monroo Eſſais d'Edinburg tom VI art. 74 obſerv. 1.

Mulieri 36 annos natæ priùs hydrometrâ graviditatem mentionte affectæ; catamenia quæ eruperant ſteterè, venter intumuit cum omnibus graviditatis alterius ſignis; ſub finem noni menſis acceſſere tormina partûs in quibus obiit. Aperto cadavere, inventum ovarium dextrum molis graviditatem mentiontis intus cellulis ſarctum, & intra cellulas materiem ſteatomatoſam obſervavit *Monroo*, vasis ſanguiferis in ejus molis ſuperficie repentibus; præterea lien mollis erat, ſuperficies viſcerum nigro humore infecta, cyſtis fellea plena grumis, mori fructus colore & ſuperficie referentibus, ſexdecim aquæ brunneæ libræ in abdomine.

6. *Phyſconia meſenterica* Cl. Cuſſon: (a) *hydatidofa* Greg. Horſtii Lib. V. Obſ. 33, Tulpîi Obſ. Lib. II. c. 34; (b) *ſtrumofa*, Bonet ex Rudnicio de ventr. tumore Obſ. X. n. 15; Ambr. Parei Lib. VII c. 21, Scultet. Armentar. Chirurg. Obſ. 38; (c) *ſcirrhodea*, Marc. Donati Hiſt. Med. mir. lib. VII, c. 15, Claudin. Conſult. Sect. II. conſ. 134, Trincavell. Lib. III Conſ. 22, Riolan. Anthropogr. lib. II. c. 26, Morgagni de ſedib. & cauſ. morb. Epiſt. 39 n° 2 Tom. II; (d) *ſarcomatica* Bonet. Sepulchr. de falſa gravid. Obſ. 3 n. 1; (e) *ſteatomatoſa*, Barth. Cabrol. Obſ. 33 & 35, Tulpîi Obſ. Lib. II c. 32 & 33, Joh. Lecheliî apud Bonet. Med. Sept. T. II p. 486; idem Collect. Acad. Tom. III p. 585; Hierne Collect. Acad. Tom. III

p. 226 Obs. 166. (f) *fungosa*, Bonet. Sepulchr. de gravidit. falsa Obs. 3. C.

1°. Juvenula, altero post nuptias anno, cœpit variis torqueri in imo ventre & hypochondriis doloribus, qui nunc omnino evanescebant, nunc ad lipothymiam usque sæviebant: pallescebat facies; venter in tumorem surgebat inæqualem. Irritis Empiricorum ineptiis nec-non Medicorum consiliis ita increverunt dolores, præprimis circa uterum, parturientium instar, ut obstetrix accersita vel molam vel simile quid ex utero proditurum expectaret: sed præter aquea quædam effluvia nihil apparuit; & dolores paulatim omnino remiserunt: interpositis diebus aliquot tumor ventris & dolores aucti sunt. Purgantibus, cataplasmate & infussionibus adhibitis subsidit insigniter tumor; dolores fere sublati; ægrâ rursus munia domestica perficere incipiente. Haud ita multo post accedentibus subito convulsionibus, ea ipsa die vitam cum morte commutat. Aperto cadavere loco glandularum mesenterii apparuerunt vesicæ venulis ejusdem implicitæ ac tectæ, uti & toti mesenterio hinc inde adnatæ, ultra viginti omnes inter se connexæ, mole variæ, aquâ limpidissimâ turgentes: harum maxima caput infantis, sex aliæ pugnum, reliquæ ova gallinacea & columbina æquabant.

Filia celebris pharmacopœ, dissecta post obitum ob ascitem, ostendit in mesenterio suo insignem tumorem libras viginti ponderantem, involucri membranaceo extus tectum, intus verò refertum vesiculis pluribus aquâ limpidâ distentis. Increvit tam lentè hæc moles, ut prægnationis suspicionem moverit: sed elapso partûs tempore, confluit deinceps misera hæc integrum triennium cum funestissima ascitis specie; adeo ut vix unquam spiritum liberè traxerit. Huic Physconix speciei, ruptis vesiculis, socius accessit ascites.

2°. Virum ingluviei deditum varii corripuerunt affectus, qui quidem curati, nusquam tamen in totum sublati sunt: tandem totius abdominis inæqualem tumorem percipiens, sensimque languore universali affectus dolorem in lumbis gravativum, in sinistro hypochondrio obtusum & sub ventriculo transversalem, constrictorium, conquestus est: Irritis remediis sensim contabuit. Aperto cadavere observabantur glandulæ omnes tum mesenterii, tum externæ abdominis, maximè in regione lumbari, induratae; cellulæ intestini coli scybalis, frustisque caseorum ingestorum ferè omnes infarctæ; denique lien crustâ subosseâ partim obductus.

Mulieri sexagenariæ ab octo annis abdominis tumor cœperat sensim atque indolenter ad summam magnitudinem progredi: interim naturæ, animæ, ac vitæ munia, perinde ferè ac sana, ægra obibat: duobus antè mortem mensibus tantum lecto se tradere coacta fuit, febre superveniente. Secto cadavere inventum est mesenterium tumore miro ac propè incredibili turgens, librarum decem & semis pondere, totum extus scirrhosum, solis partis posterioris lumborum vertebrae adhærens, anticâ autem peritonæo scirrholo pariter ac prorsus cartilagineo, nullatenus verò intestinis, aliisque partibus, quibus velut connatum alligatur. In ipso suberant infiniti tumores cystici materiâ variâ, aquosâ nimirum, oleosâ, melleâ, sebaceâ, albugineâ, pultaceâ referti.

referti, &c. Aquæ fitulam habebat abdominis cavum, ascite in physconia societatem tandem veniente.

3° Puer octennis ab alio puero fuste circa lumbos percussus, aliquot diebus post malè habere cœpit, & septimanis aliquot præteritis, licet ad vitæ tempus ultimum cibo sufficienti nutritur, tæbe assumptus obiit. Huic licet nec tussis molesta esset, nec febris laboraret; nihilominus tamquam phthisicus à quodam tractatus fuit. Parentibus mortis causam intelligere cupientibus, decreta est mortui pueri exenteratio. Cadavere denudato, abdomen turgidum & utrinque circâ umbilici regionem renitens inventum est: quo aperto glandulæ mesenterii non solum tumentes, sed etiam scirrhusæ apparebant, atque ita conglobatæ ut duorum pugnorum magnitudinem superarent. In thorace & pulmonibus vitii nihil penitus occurrit. Varietatis hujuscemodi Historias habent *Claudinus*, *Trincavellius*, *Riolanus*, *Morgagnius* locis citatis.

4° Refert *Bonetus* ex *Welschio* mulierem Parisiis visam fuisse ingenti totius abdominis tumore correptam cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam existimantes ad partum accingi jubebant, parùm omnino proficientes. Abdomen universum quod tractatum, non aquæ, sed carnis duræ consistentiam præ se ferebat, ita elevaverat tumor, ut geminos utero gestare videretur: cæterum aderat appetitus; alvi & vesicæ beneficio liberè fruebatur mulier, de re aliâ nullâ conquesta, nisi de tumoris molestiâ & indecentiâ. Accitus postea *Honoreus* bono animo hanc esse jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quidquam ultra cogitare; prægnationem enim hanc non esse, sed mesenterii sarcoma, cujus scilicet glandulæ mirum in modum intumuerant, accedente quâdam insensibili syffarcosi: tres jam eodem affectu laborantes foeminas sibi olim fuisse observatas.

5° Puella menses nata tredecim insigni ventris tumore ac tensione vexabatur, tanto respirationi factò impedimento, ut statim suffocatione jugulanda videretur. Tumoris ad ilia utrimque pertingentis aliqualis palpo deprehendebatur circumscriptio: quinque adhuc menses ferè duravit affectus hujuscemodi, quem intra octiduum lethalem pronuntiabant optimæ notæ Medici ac Chirurghi. Factâ cadaveris sectione occurrebat in sinistro latere tuber immensæ molis cysti duplici venis varicosis intertextâ præditum, libras 10 pendens, materiâ pulmentum, ova cocta, ficus, carnem referente sarctum, tuberculis tribus aliis, pondere trium librarum, quoad cystidem & materiem contentam similibus foetum, quod ab apophysibus transversalibus vertebrarum lumbarium ortum ducens, deinde sub liene transiens totum id latûs occupabat; dextrum verò latûs tenebant duo itidem immensâ tubera prope vertebra originem trahentia, quoad cystidem & inclusam materiam similia, libras 4 pendentia: quorum alterum cavam jecoris partem adimplebat; alterum ad os usque pubis descendebat. Diaphragmate ad claviculas impulso duorum digitorum spatium pulmonibus non erat reliquum. Sana erant reliqua omnia thoracis atque abdominis viscera.

Puero intrâ biennium excrevit abdomen in eam molem ut crederetur firmiter ascite laborare. Sed sectio cadaveri deinceps adhibita, invenit tamen illic nihil liquoris; verùm ingens solummodò steatoma quod ex mesenterii glandulis excrevens devenerat in eam magnitudinem; ut bilanci impositum ultra libras octodecim ponderaret. Erant jecur, lien, ventriculus illæsa, pancreas pingue ac ponderosam, & alterutrum latus rene suo destitutum....

Steatoma mesenterii capitis magnitudine, sensu gravitatis, doloribus per intervalla, & vomitionibus stipatum; quandoque diarrhœa torminosa accedebat; pedes ante obitum œdematosi fuerunt, nullum serum in abdomine.

Miles quem hydropicum existimabant, omnino macilentus, œdemiâ, seu phlegmatiâ crurum & tibiæ laborans, abdomen portentosi voluminis habebat cum dyspnœâ, debilitate, anxietatibus præcordiorum, & fame maximâ sine siti.

Gerebat in abdomine molem adiposam, trilobam, quinquaginta quinque librarum pondere, quilibet lobus tumoris intus cavus continens liquidi obscuro-flavi circiter libras sex, in altero quid arenosi latitabat, vix aquæ libræ duæ circa tumorem, qui vasis sanguineis, imò quibusdam lacteis circumdatus erat; unde jure refertur glandulas mesenterii portentose auctas fuisse.

Fungus est excrecentia mollis; ille innascitur mesenterio, & ita sensim crescit, ut mulieribus graviditatem mentiatur. Plures sunt observationes, ut *Welschii*, *Slegelii*, *Severini*, *Horstii*. Appetitus, alvi, vesicæque munia benè se habent; tantummodo est in hoc morbo magni, carnosique tumoris in abdomine molestia & indecentia. *Pigræus* hunc tumorem vocat *Sarcoma mesenterii*; alii *Suasarcosim*; Galli *Champignon*.

Aliam historiam vide apud *Boneti Sepulchret. tom. 3. pag. 93 n.º. 8.*

7. *Physconia intestinalis*, Cl. Cusson; (a) *concreto-glomerata*, Morgagni de Sedib. & caus. morbor. T. II Epist. 39 n. 21. 25; (b) *sarcomatica*, Fantoni Obs. Med. selectiores, Obs. II. C.

1º. Vir hypochondriacæ affectioni & fluxui hæmorrhoidali obnoxius vivebat: inminuto fluxu præfatos dolores quidam ventris, sæpe repentini & momentarii, nonnumquam paulò longiores, ipsi interdum creabant molestiam, quæ, fluxu penitus compresso, major in dies facta est. Elapsis pluribus mensibus animadverti cœpit in ventre durities quædam, ac tumor: prædicta incommoda alvi adstrictio stipabatur; accesserunt vomitiones contumacissimæ, nulli morigeræ remedio, supervenit macies, febricula; interim ventris tumor ita increverat ut jam circulum æquaret cujus diameter esset octo digitorum: erat autem is non tactu modò, sed & visu persentiendus, cuti concolor, medius inter ensiformem appendicem & umbilicum locatus, & ab utroque modicè distans: tuberosus, renitens ex corporibus glandulosis quasi compactus palpo videbatur; dolebat à pressione, & etiam cum flatibus vexaretur æger, huc illuc movebatur, si manu utraque comprehenderentur ipsius latera: facile erat animadvertere eum non ventris parietibus, verùm his proximum esse. Docuit abdominis apertio totum ileum intestinum & jejuni
proxi-

proximi partem aliquam sursum retracta, coacervata, & inter se arctissime conjuncta magnam illam ac circumscriptam protuberantiam efficere &c. &c. Signa quibus hæc physconia varietas utcuinque dignosci possit, necnon causas quibus debebatur hæc intestinorum retractio, & coacervatio, memorat laudatus Author. Patent ex concretionis theoriâ apud *Gorterum* aliosque legendâ causæ quæ arctissimam intestinorum conglobatorum connexionem in hac varietate observatam induxerunt.

2°. Puer 10. circiter annorum, habitûs corporis carnosî, cœpit ægrotare dolore ventris violento, cum febre & vehementi vomitu: observabatur infra sinistrum hypochondrium versus epigastrium oblonga eminentia cum aliquâ duritiæ, quæ videbatur æmulari prolapsum lienis. Febre, quæ fugata fuerat ope congruorum remediorum, redeunte, dolore continuò nullis remediis auscultante, & protuberantiâ immutatâ permanente, puer extinctus est. Aperto cadavere omnia satis sana inventa sunt, præter intestinum colon in latere sinistro & sub ventriculo, longitudine palmari valde durum, distentum, & tumore carnosio, fibroso, admodum denso, ipsius cavitatem coarctante, instructum. Secedebat tunica ejus exterior purulento humore infarcta, & fracida.

3. *Physconia omentalis*; Frid. Reebman Diff. de Omento; Cl. Cusson C.

Est abdominis intumescencia ab omenti mole adauctâ cum duritiæ scirrhusâ, cartilagineâ, vel ab infarctu ejus & convolutione.

Scirrhusum totam epigastrii regionem occupans omentum *Riverius* in Canonico Monspeliensi vidit. *Prax. lib. 13. cap. 5.*

Scirrhusum & adiposo-carneum vidit *Ruyschius Observ. anat. 63.* In eodem crasso carnosio pilosum glomum *idem* vidit. *Observ. 18.* In puellâ carnosoglandulosum crassum, *Warthonus Adenogr. cap. 12*; *Bartholinus, Anat. lib. 1 cap. 8.* Cancrosum ventriculo & hepatis adnatum, *Hallerus comment. in Boerhaave.* Crassum, durum, ferè lapidosum, *Panarolus pentec. 3. obs. 10.* Osseum tredecim librarum pondere, *Mongin, Hist. de l'Acad. des Sciences 1732, pag. 34.* Auctum ad quinque libras refert *Vesalius*, teste *Bartholino.* Multis millenis glandularum infarctum, *Segerus Ephemer. German.* Conglobatum viginti sex libras pendens, unde mulier primùm gravida, dein hydropica habebatur, *Reiseliuss*: triginta libras pendens, unde orthopnoea exorta, *Furstenius & Boerhaave, Haller. comment. in Inst. Capitis infantis magnitudinem adæquans, Raygerus.* Durum ingens sexdecim libras pendens, atroces dolores creans in feminâ, *Huxham Philosoph. Transact. vol. 7. pag. 519. & pag. 194.*

Mulier ventris tumorem gerebat qui ascitem ingentem quantitate mentiebatur. Ab aliquot annis exordium sumpserat affectus, & pedetentim invaluerat, irritis remediis omnibus ad resolutionem & dissipationem tumoris accommodatis. Tanti ponderis extensione non solum doloribus variarum partium consumebatur, sed insuper præcedente reliqui corporis atrophîâ tandem extinguebatur. Aperto abdomine in conspectum veniebat tumor ingens, totam ven-

tris capacitatem implens, libras 56 pendens, undique satis crassâ ac robustâ membranâ donatus, substantiâ constans primûm adiposâ, dein scirrhosâ ac glandulosâ, cujus medium tenebat cavitas fœtidâ ac sordidâ sanie repleta. In parte inferiori ac in lateribus facili negotio sine partium reliquarum læsione separabatur tumor; atq; superiùs à fundo ventriculi, partibusque circumjacentibus non sine laceratione divellebatur. *Greg. Horstii Prob. 10. Dec. VI.*

Cura obtinetur longo usu martialium, mercurialium, salinorum, necnon extûs saponaceis, resinosis, emplasticis, interposito usu laxantium, millepedûm, salinorum, saponis, aceti, &c.

9. *Physconia polysplachna* Cl. Cusson; (a) *scirrhodea*. Fabr. Hildani Cent. II. Obs. 45; (b) *scirrhodea & sarcomatica*, Hildenreich Misc. Nat. Cur. Ann. VI & VII p. 321; (c) *scirrhodea & adiposa*, T. Bartholin. Cent. III Obs. 6; (d) *hydatidosa*, Wolch. Coiter Obs. Anat. p. 117, Maur. Cordæi Comm. 5 ad lib. priorem Hippocr. de muliebr. (e) *hydatidosa & scirrhodea*, Halleri Disp. Pathol. Tom. V p. 256. C.

1° Secabat *Fabr. Hildanus* mulierem morbo jampridem detentam, quæ sibi persuaserat foetum mortuum, post fœtûs alterius intrâ triduum mortui partum, per menses 14 in utero remansisse. Hanc ipsi opinionem injecerat durities sinistro in latere manifesta, oblonga, infernè rotunda, caput infantis repræsentans, adusque ilia sese extendens, & simul comprehendens regionem umbilici unâ cum lateris dextri costis spuriiis. Reperiebat autem hepar tantæ magnitudinis, ut costas sinistri lateris spurias transgrederetur; lienem verò mole portentosum, durum, infernè rotundum, sanguine adusto plenum, hepatis lobo adnatum.

2° Mulier annorum 45, temperamenti biliosi, post consolidatum ulcus, quod sub axillâ dextrâ per aliquot menses aluerat, incidit in ciborum fastidium, vomitum, sitim intensam, cum dolore circa hepatis regionem gravativo & insigni dextri hypochondrii tumore: invaluerunt in dies symptomata; non remiserunt dolores; tumor nec emolliri, nec discuti potuit; accessit icterus; tandem misera, dextro latere, præ tumoris ipsam trahentis ac ferme opprimentis mole, versùs terram inclinato, dies noctesque sedens animam efflavit. Secto abdomine inventum est hepar scirrhosum, vastissimum, libras 14. pendens: in mesenterio autem detecta fuit excrescentia carnosâ, caput infantis magnitudine æquans. Viscera reliqua à nativâ bonitate nihil defecerunt.

3° Fœmina prægnans ab obstetrice judicabatur ob ventris tumorem ac duritiem: per intervalla modò remittebat durities, modò augebatur: pedes subinde tumidi, interdum absque sensibili evacuatione subsidebant: cæterum eleganter toto corpore carnosâ ac florentis ætatis erat fœmina. Intra 4 menses ita invalescebant symptomata præfata, ut doloribus ingentibus excruciatâ vivere desierit. Culter anatomicus sistebat intestina tenuia omnia, arctissimè inter se connexa, eminentia, membranâ & pinguedine cooperta; hepar grandius, utrumque implens hypochondrium, scirrhosum, cum ventriculo, liene &c, mediante pinguedine cohærens; lienem adipi immersum;

ven-

ventriculum densum, cartilaginis duritie; intestina crassa sub membranâ præpingui, ac per abdomen protensâ universum, delitescencia; intestini recti vicinias pinguedine obsitas &c. In vitiorum prædictorum societatem venerat sanguis serosus in ventris ac thoracis cavum magnâ copiâ effusus.

4° Phthifisci ventrem distentum secabat *Coiterus*, & inveniebat vesiculas inæquales, aquâ lymphidâ refertas, ubique peritonæo, mesenterio, intestinis, hepatis, lieni, visceribus denique omnibus adhærentes. Consumpta & exsucca erant viscera præfata. Aquam nullam habebat abdominis capacitas. Simile exemplum hydatidum loco citato refert *Cordæus*, qui in mulieris cadavere nullum cavum observabat in quo non penderent vesicæ aquâ citrinâ & fœtoris experti repletæ: his scatebant intus & extus vesica urinaria, renes, uterus, ventriculus, intestina, pericardium, cor, &c: his tegebatur hepar, lienque universus: Octingentas numerus faciliè superasset.

5° Mulier 46 annos nata, temperamento sanguineo-phlegmatico & habitu corporis macilento prædita, post suppressa menstrua, acerbissimos abdominis dolores patiebatur. Trium annorum spatio in dies ita intumescibat abdomen, ut ambulatio ei ob difficultatem respirandi denegaretur; & summa oriretur imbecillitas: pedes & femora nullo tamore affecta, imò & contabida erant: nulla corpore moto sentiebatur fluctuatio; verum hepar durum, scirrhum percipiebatur, non secus ac regio circa vesicam urinariam: interrim paracentesim urgebat ægra, quâ asciticam non ita pridem curatam norat: reluctabantur Medici: instituitur tandem paracentesis in latere sinistro, mollissimo, tenuissimoque: fluebat aqua pauca, viscida, gelatinosa, tenax, quæ ad vesperam spontè subsistebat: profundiorē incisionem idem sequebatur effectus. Ex aperturâ identidem prodibant cuticulæ: exacto biduo cum impetu profiliebant hydatides, partim disruptæ, partim sero limbo repletæ, majores, minores, quæ sub quâlibet deligatione per tres dies exire pergebant. Secto cadavere, muscoli abdominales, peritonæum, uterus cum suis ligamentis, & vesica urinaria scirrhouidea inventa sunt; viscera verò reliqua vesicis sero repletis vel cooperta, vel referta: Plura vide loco citato.

10. *Physconia visceralis* Bonet. Sepulchr. de gravid. fals. Obs. 3; *Megalosplachnos* Hippocratis; *Physconia megalosplachna* Cl. Cusson, Marc. Donati Hist. Med. Mir. Lib. VI cap. 2, Schenck. ex Garnerio de Liene Lib. III obs. 9, Salmuth Cent. I Obs. 21, Boneti Med. Sept. Lib. VII p. 487, Bianchi hist. hepat. T. I. p. 130. C.

Mulier novem menses utero gestare putabatur; instante partûs tempore obiit præ dolore; totum corpus internum, epiploum, mesenterium, hepar, lien, pulmones, cor quoque & peritonæum erant obsita vesiculis aquâ lymphidâ plenis, cuique vesiculæ triplex erat tunica. *Ballonius Parad.* 186. In aliâ hepar & splenem immensæ molis invenere.

Hanc speciem sistit visceris unius aut multiplicis, inculpabili undequaque substantiâ contexti, magnitudo abdomen elevans atque distendens: perstat illæsa visceris functio: una peccat moles, palpo judice: quod non ita tamen intelligi volumus quasi functionum aliarum à viscere justo majori non pendentium

tium nusquam adesset læsio; in hac specie non semel observantur dyspnœa, ponderis sensus, molestia sub vario corporis motu & similia: Cæterum vita vel sana est, vel à sanitate parum omnino abludit. Megalosplachniæ plurima apud Auctores prostant exempla. Hepar mole maximâ præditum, naturalis tamen habitudinis, in subjectis plurimis per varia morborum genera denatis invenit *Bianchi*. Fœminæ optimâ sanitate fruētis, & hepar vastæ molis in corpore alentis historiam *Salmuthus* commemorat. In puellâ similem hepatis magnitudinem dyspnœa nullâ stipatam, quamvis alia adessent symptomata dolorifica quæ in hepatis molem abnormem refundenda certè non veniebant, vidit *Carolus Offredus*. Non semel tamen difficultatem spirandi comitem habet Megalosplachnia hepatica. Exempla de hoc genere apud præfatum *Offredum*, *Dominicum de Marchettis*, aliosque legere datur. Quod de hepate modò diximus in liene etiam locum invenit, qui ob malam conformationem vel hypertrophiam suâ mole, sanâ licet, nonnumquam spectabilis est, abdomenque distendit. Historias Megalosplachniæ splenicæ referunt *Schenckius*, *Marcellus Donatus*, *Vesalius*, *Helvigius*, & sexcenti alii. Hujus cum hepaticâ combinatæ casum, ut alios fileamus, describit in *observationibus Anatomico-Medicis Schraderus*, qui inciso quodam cadavere hepar & lienem insignis magnitudinis invenit, parenchymate interim utriusque visceris integro ac bene colorato..... Cæterum ex hac specie exulare jubemus obeforum megalosplachniam adipis copię abdominalia viscera obsidenti tribuendam, quæ nimirum Polysarciæ symptoma est vulgatissimum: Speciei hujuscemodi varietatem tunc tantum creat pinguedo, cum interiores abdominis partes ita obruit, ut ventris protuberantia, cum reliqui corporis marcore aut saltem impinguationis defectu conjungatur.

11. *Physconia externa lupialis*, Cl. Cusson, Walter Graham Transf. Philos. Compend. Vol. IX cap. 4 p. 187. C.

Puella 30 annos nata, prosperâ satis valetudine gaudens, nisi quod interdum de menstruorum suppressione quereretur, dum pondus abdomini applicatum elevabat, nisum edidit validum, quem insequebatur dolor vividus in sinistro latere: exactis duabus tribusve hebdomadis, in eodem latere observandus veniebat exiguus tumor rotundus; & paulò post assurgebat abdomen universum, magis tamen in sinistrâ quàm in dextra parte. Querimonias habebat sæpius ægra de crebris ac vehementibus in intestinis doloribus, qui interdum ita ingravescebant, ut solo opii liberaliter assumpti usu quies ac somnus obreperent: cæterum parcè admodum fluebant urinæ, & tanta alvum tenebat segnities ut rarò admodum, nisi catharticæ potionis aut clysteris beneficio, ea descenderet: à cathartics malè semper, ab emollientibus verò enematibus optimè habuit ægra: adeò non tuebant pedes, tibiæ, femora, ut potiùs artus inferiores, non secus ac reliquas partes marcor obsideret. Tumor abdominis erat insignis, præprimis circa umbilicum, inæqualis, major scilicet latere sinistro quàm in dextro, ita durus ut pressioni prorsus obisteret. Regionem epigastrii sinistram tenebat peculiaris protuberantia, molliuscula, quæ digito prementi sese inflecti patiebatur. Tres ferè annos

annos morbus emensus est. Culter Anatomicus exhibuit membranam adiposam tenuissimam, musculos abdominales gracilissimos, peritonæum, præcipuam morbi sedem, adeò portentose incrassatum; ut circa & infra umbilicum pollicum quinque latitudinem superaret, suprâ ipsum crassitie donatum paulò minori: in eo observanda veniebat numerosissima lupiarum substantiâ albâ & spongiosâ distinctarum cohors; quarum aliæ rotundæ, oblongæ aliæ: maximæ in latere sinistro reperiundæ ovum anserinum æquabant, aliæ columbinum, his minores erant nonnullæ; colore ac consistentia variabat materies in his contenta, quæ nunc tenuis, albida, nunc viscosa, gelatinosa, pellucida, albumini ovorum similis, nunc tandem spissa, alba, puri analoga: ut contentorum ita & cystidum varia erat conditio; membranæ his tenues, illis crassiores, plurimis cartilagineæ. Debebatur peculiaris epigastrii sinistri protuberantia cystidi aquosæ, splenis ac renis regionem occupanti, intra peritonæum eo in loco tres ferè lineas crassum efformatæ. Abdomine exulabatur, nec-non aqua. Maximum erat hepar, sanguineque farctum. Intestina in latus dextrum adegerat lateris sinistri protuberantia cystica, &c.

12. *Physconia externa scirrhouea* Cl. Cusson, Ger. Blas. Obs. Med. VI. C. Mulier 35 annorum, tabe confecta, & à molâ, uti credebatur, extincta per triennium ventris intumescentiâ sensim auctâ laboraverat; durum valde abdomen; sic ut constitutionem lapideam referret, ubi manu attingebatur. Culter Anatomicus nec pinguedinis, nec membranarum, imò ne muscutorum quidem abdominalium vestigia exhibuit: omnia hic in substantiam commutata reperiiebantur alienam, ulnâ dimidiâ in regione umbilici crassam, omninò cartilagineam, circa corporis exteriora, versus interiora verò magis carcinomatodeam. Ortum duxerat malum ex tuberculo duplici ad spinam & os pectoris sinistro in latere sito, cystidi propriæ incluso, cui protuberantiæ reliqua pars adnata quasi incumbebat.

13. *Physconia externa hydatidosa* Cl. Cusson, Bonet. Sepulchr. de Gravid. falsa Obs. 3 §. 2. 3. 4. 11 &c, Acholtzii apud Schenckium lib. III. de Hydrope Obs. 4, & apud Scholtzium Conf. 339, Solenandri Conf. 15. Sect. V, Riverii Obs. communicat. ultim. C.

Inventus est in mesenterio puellæ tumor viginti libras ponderans, intus refertus vesiculis. In feminâ alterâ quæ gravida habebatur, abdomen erat plenum vesiculis crebris, aquâ limpidâ refertis. Vide *Ballonium parad.* 186. Vide de hac re *Philosoph. Transact. ann.* 1722 n°. 370. ubi incisione in vivo octo millia globulorum, seu hydatidum educta sunt ex abdomine.

Mulier plebeia, annos circiter 40 nata, humiliorem domûs partem inhabitans, æstate & autumno ventre tumere cœpit absque molestiâ, ut gravidam se crederet; hyeme accedente, eam invaserunt dolores gravativi, tensivi, lancinativi, noctu vehementius affligentes, crescente simul ventre, absque reliqui corporis inflatione ullâ, imò potius emaciatione. Graviditatis spe in metum hydropis mutatâ, perquisivit & admisit undequâque remedia, sed frustra: quin dolores, una cum ventre subinde magis aucti fuerunt, ut noctu neque in lecto, neque extrâ quiescere potuerit, sed in summo gelu

extrâ domum obambularit ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine examinata concessit. Sectione abdominis factâ, flatus nullus compertus est, aqua verò pauca; angusto spatio arctabantur intestina & reliqua viscera. Abdominis parietes à cute ad peritonæum quasi albâ pinguedine dumtaxat contexti videbantur, nullâ musculorum carneâ substantiâ interpositâ, sed vesiculis crebris, majoribus ac minoribus, aquâ limpidâ refertis, atque invicem cohærentibus: elatior magisque tensa erat regio umbilicalis. Dùm, adactâ profundè novaculâ, circa umbilicum abdominis integumenta inciderentur, aqua obscura, quasi referatâ propriâ cavitate, largissimè profluxit; totaque citissimè evacuata fuit: in societatem ergo morbi nostri tandem venerat cystis aquosa, ruptis in focum communem hydatidibus natales debens. Physconix hydatidosæ casum narrant Solenander, simplicem, Riverius cum apostemate combinatum, ægro emergente.

14. *Physconia ab adipe subcutaneo*, Cl. Cuffon; (a) *simplex* Cl. Lieutaud Comp. Med. J. Mich. Fehr apud Bonet. Med. Sept. T. I p. 636; (b) *syphilitica* observante Celeb. Fizes. C.

1° In muliere observabat Cl. Lieutaud tumorem abdominis duritie scirrhopæ præditum, lentè incrementem, admodum dolentem, febre lentâ stipatum, tandem portentosum, à coacervatione, ac congestione adipis subcutanei enatum. Abdominis integumenta, etsi crassissima, partis hujusce ambitum excedebant, ac duplicaturam passa femoribus incumbabant: Partes corporis reliquæ interim gradariè contabescabant: mulier fato fungebatur macie confectâ. Cadaver apertum exhibebat cellularem textum abdominis adipe ita distentum, ut in nonnullis locis ad sex pollices ascenderet ipsius crassities; viscera verò abdominalia obstructionibus scirrhopis, suppurationibus, ac corruptelâ tentata. *Hypogastrocele*, Cl. Lieutaud audit rara hæc Physconix species; quam remediis omnibus adhibitis immorigeram expertus est.

Varietatis ejusdem exemplum cum copiosâ pinguedine nonnulla etiam abdominis viscera obsidente combinatum ex Fehrio refert Bonetus loc. cit. Varios cruciatum labores exantlaverat patiens, cui in insignem magnitudinem elevabatur abdomen, primo aspectu hydropem mentiens, nisi hanc opinionem delere jussisset durities ejus insolita: cæterùm exsucca erant membra omnia. Sectâ abdominis cute pinguedo sub ea occurrebat quatuor in umbilicali regione digitorum latitudinem æquans; copioso adipe obvolvebatur lien ac renes: intestina omnia particulis pinguibus hinc inde conspersa videbantur, &c.

2° In viro syphilide confirmatâ laboranti observabat alteram hujusce speciei varietatem Celeb. Fizes. Abdomen viru venereo tactum mirè turgebat, infarctis, distentis, induratis per adipem subcutaneum coacervatum telæ cellulossæ loculis. Celebratâ post debitas præparaciones, ut Monspeli moris est, hydrargyrosi, & inuncto, præ reliquis partibus illini solitis, ad septimam usque vicem abdomine, evanuit protuberantia; & in gratiam cum sanitate æger prorsus restitutus est.

15. *Physconia ab excrementia. C.*

Ea est abdominis partialis durities, aut intumescencia quæ pendet ab excrementiâ obstructionem mentiente.

Excrementiam ad pylorum memorant *Vesalius*, *Benivenius*, *Fernelius*; ad intestina reni ovillo similem ano rejectam *Chr. Wincler. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 274.*

X. GRAVIDITAS, Græcis *Cuesis*; *Grossesse*. Ægræ *Gravidæ*, utero gerentes.

Verus est morbus, isque apud mulieres pœnalis, (docet *Genesis*) cujus signum præcipuum est abdominis intumescencia in axi hypogastrii prominens, sensim ascendens, partuque terminanda.

Differt ab hydrometrâ, 1° quia ultra quartum mensem in graviditate verâ datur motus foetus in utero contenti, vel sensus molæ per graviditatem huc illuc inclinantis; 2° quia datur resistentia tanquam à partibus solidis in utero contentis; in hydrometrâ verò nec motus tum totalis, tum partialis, nec firmitas adest, sed potius fluctuatio tanquam à fluidis in utero congestis.

Principium graviditatis cujusvis est coitus fœminæ cum mare, unde quæ viro non utuntur hydrometræ quidem, minimè verò gravidæ esse possunt; verùm dantur plures fallaciæ ex parte earum quæ innuptæ graviditatem celare, aut quæ nuptæ eam simulare cupiunt, præter errores involuntarios.

Causa graviditatis est evolutio foetus, vel placentæ in utero, aut tuba alterutrâ, præmissâ fœcundatione; si foetus exolvatur, graviditas vera est tum uterina, tum tubalis; si verò suffocetur ab evolutione placentæ, datur molaris, non potest autem distendi uterus prius in pelvi contentus, & crescere ad hoc ut contineat foetum novimestrem cum liquore amnii & placenta, quæ omnia duodecim circiter libras adæquant, quin sensim fursum ultra umbilicalem regionem tumor in abdominis axi prominens ascendat, quin ligamenta distendantur, distensusque uterus vicinas partes premat; unde dyspnœa, constipatio, difficilis incessus, gravitas, seu lassitudo totius corporis; præterea suppressâ majori sanguinis menstrui copiâ, quàm quæ primis saltem mensibus ad nutricatum exigui foetus impendi potest, superfluo sanguine onerantur viscera acutiori sensu prædita, potissimum stomachus; unde nausea, malacia, aliaque gravidarum incommoda, initio graviditatis magis conspicua.

1. *Graviditas vera* Mauriceau lib. 1 cap. 6.

Ea est quæ à foetu in utero evoluto producit, quæ cum molari eadem per tres, vel quatuor primos menses habet symptomata, nec distingui potest à tubali, nisi quod tumor in axi hypogastrii constanter observatur; in tubali verò constanter ad alterutrum latus. Cognoscitur 1° ex eo quod post coitum catamenia solito tempore prius erumpentia jam deficient, nisi valdè plethorica sit mulier; 2° quod phænomena eadem ex parte appetituum superveniant, quæ in prægressis gravitatibus, eaque diversa in diversis mulieribus; alia enim vinum, alia tabacum, alia panem, haleces, &c. quibus delectabatur jam fastidit, aut quæ oderat jam sectatur. 3° Intumescit

hypogastrium, colore tamen faciei florido permanente, unde à chlorosi, & alcite incipiente cum opilatione discrepat. 4° Inter quartum & quintum mensem distinctè percipit motum partialem foetus qui initio velut exiguus mus titillabat, deinde alterutram corporis partem huc, vel illuc pro lubitu movet, calcitrat, extenditur, mox in alterum latus se provolvit; qui motus vegetiores quovis mense evadunt, & sæpe matri dolorem creant, quique palpo exploranti videntur fieri à capite foetus, vel à clunibus, vel à pedibus, hanc modò, vel illam uteri regionem prementibus, qui certè motus partiales in molâ deficiunt. 5° Ultra quartum mensem mammx turgescunt lacte quidem seroso, sed tamen albescente, & multò copiosiori quàm in foeminis dudum vacuis, viduisve. 6° Si digito in vaginam immisso tangatur orificium uteri, dùm alterâ manu jejunæ mulieris exploratur hypogastrium, & in partes oppositas alternis vicibus premitur, ut docet *Puzos*, graviditas inter secundum & tertium mensem detegi poterit; quippe eo tempore fundus uteri gravidi duobus, tribusve transversis digitis ossa pubis supereminet, & pressio hujus fundi transfertur ad digitum uteri orificio admotum; illa tamen exploratio in mulieribus ventricosas non nisi inter tertium & quartum mensem profutura est; addit his signis *Mauriceau* orificii uteri clausuram, cervicis ejus brevitatem & crassitiem majorem, ejus etiam versus posteriora inclinationem, de quorum signorum veritate meritò dubitabat *clar. Puzos*.

Cura exigit ut initio & in fine graviditatis metuentes abortum caveant à lapsu, ictu, pathematis, saltibus, similibusque nimis commotionibus; quoad victum insalubris modò jucundior & expetitus cibus minus nocet gravidis quàm non gravidis; plures gravidæ indigent phlebotomiâ bis terve in decursu graviditatis repetitâ, & per illam à plurimis incommodis liberantur; phlebotomia verò è brachio tantum, non è pede instituenda est juxta usum; caveant ab arctioribus crocotis, thoracibusque abdomen comprimentibus, nec non ab occasionibus pathematum quibus magis percelluntur quàm non gravidæ; ultimo mense butyro vias foetus inungant.

Quomodo verò liberentur per partum, vide in *dystociâ*.

2. *Graviditas molaris*, *Mauriceau* lib. I cap. 9 pag. 104. & lib. II cap. 31. Synopsis Ephemerid. Germaniæ. L.

Signa molæ vide in *Dystociâ à mola*.

Concreta carnosâ in utero sunt vel falsa germina, vel ova immatura; vel molæ, vel fungi. *Falsa germina* sunt placenta incrassata, undique clausa, in pyriformem molem efficta, intra quam vel aqua tantum latet, vel nullus continetur embryo vivus, sed tantum embryonis rudimentum exiguum & informe. *Ovum* vel germen verum est folliculus filamentosus, pellucidus, albumine pellucido plenus, in quo latet embryo mensis ætatem nondum adeptus, vermiculo similis. *Mola* demum est moles carnosâ vel hydatidosa ex solius placentæ incremento per multos menses facta prodiens embryone destituta.

Quoniam intra mensis spatium tantum crescit falsum germen, nullo signo illud, dum latet in utero, dignosci potest. Abortus verò ejus, qui effluxio propriè

propriè dicitur, illud in conspectum prodit; verùm mola idem evadit cùm diutius, imò ultra novem menses, in utero resistat, & foëtus instar excrescit; adeoque graviditatem veram mentitur usquequò, cùm ad quartum mensem & semissem deventum est & ultra, nullus motus partialis in utero per sentitur, sed tantùm motus totius in partem decliviorē pro diversâ matris positurâ diversus.

Ad sunt scilicet initio graviditatis molaris anorexia, malacia, vomitus, suppressio catameniorum, asthenia, ut in verâ graviditate, sed illa non ita diu durat; identidem menorrhagia serosa-exigua & irregularis accedit, lumbago obscura supervenit, quin ulli principio procatactico nec menorrhagia, nec lumbago tribui possint. Exploratio etiam docet uterum non ita eminere intra abdomen, ac in verâ graviditate sub eodem termino eminere solet supra pubem; si intra secundum, tertiumque graviditatis mensem subitò superveniat gravis menorrhagia, cum lumbagine parturitionis prodromo, grumorum effluxu, & gravitate podicis, signum est certius falsi germinis, maximè si exploratum uteri orificium possit digitum admittere, & digito percipiatur in utero corpus molle quoddam extrorsum tendens, ferè certum est instare falsi germinis exclusionem. Vidi nuper post aliquot dies à menorrhagiâ gravi dolores partûs succedere, sedato aut cessante ferè sanguinis effluxu & abortum feliciter terminari; quo factò vires sensim recuperabantur; quibus cautelis, debeat in hisce casibus sollicitari partus, docet *Puzos de falso germine, cap. 19.*

Molam viginti libras pendentem, assumpto spiritu salis ammoniaci salito Zwelferi, & cathartico expulit *Khonijs Collect. Acad. Tom. 3. pag. 368.* Huic scopo frequentes clysteres prosunt, si mola sit extra uterum, ut ea quam refert *Christ. Fromman. ibid. pag. 50.* & ad physconiam pertinet, qualis in virginibus etiam reperitur.

Molas quinque imò septemdecim annorum observarunt *Academiæ Germanicæ Socii.* Vide *Synopsim Ephemerid.* Molæ hydatidosæ, vesicariæ, seu vesicales, sebaceæ sex pingues, sanguineæ & carneæ observantur. Omnes verò vasis, vel lymphaticis, vel sanguineis placentæ infarctis, dilatatis fabricatæ sunt.

3. *Graviditas perennis*, *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 697. L.*

Uxor militis gravida termino consueto advocavit obstetricem, sed parere non potuit; decimo graviditatis mense foëtus erat jam mortuus, cùm lochia ubertim fluxere, & lac per duos menses è mammis promanavit; supervenit dein scabies maligna; tunc moles abdominis decrevit; interea foëtus sceletum in utero percipiebatur, carnes absumptæ judicabantur. Hæc judicabat post sex graviditatis annos *Georg. Hanneus Med. Danus.*

Monspelli verò uxor Senatoris per multos annos sterilis, paulò ante mariti obitum concepit, nono mense conamina partûs experta est, & à peritissimis in arte obstetriciâ viris explorata fuit, quorum testimonio minimè æquivoco, constabat eam foëtum gestare novimestrem, cujus caput intermediâ tantùm membranâ crassiori manibus suis tetigisse, se fidedi-

gni Chirurghi asseruerunt ; demum à mense in mensem frustra exspectabatur partus , quievere omnia foetus conamina , ipse foetus obiit , & tumor durus in regione hypogastrii sphaericus per aliquot annos perstitit , ea demum mulier Lugduni obiit post effluxum materiei putris ex utero ; in hujus cadavere repertum sceletum foetus ruptum in tubâ fallopianâ dilatata latitans.

Steigerthal in Philosoph. Transact. n°. 367 anno 1721. per quadraginta sex annos gessit in utero foetum , seu potius molam , cujus iconem vide loco citato.

Rob. Houstoun in Philosoph. Transact. retulit graviditatem extrauterinam in quâ foetus per quinque annos in abdomine latuit.

Ossa foetuum ano excretorum observavit *Bern. Shlever.* Foetus per anum expulsum memorat *D. Nourse.* Vidit Monspelii *Castellanus filius Med. Professor.* Graviditas novem annorum extra uterum contento foetu , *Philosoph. Transact. volum. 9. pag. 191. Bromfield.*

4. *Graviditas vesicularis.* *Transact. Philosoph. 1728 no. 405. Mola vesicularis Synopsis Ephem. German. Journ. de Med. Juill. 1758. Nov. 1761. pag. 438.*

Ea est in quâ loco foetus massa hydatidum generatur ; omnium molarum vel falsorum germinum frequentissima est nullis signis ante abortum dignoscenda. Vide *Hydrometram hydaticam.*

Littre observavit hanc graviditatem ; massa exclusa post decimum mensem novem libras pendebat , & similis erat racemis grossulariæ : acini albi , pellucidi , lineam in diametro obtinebant & racemus ramosus erat.

5. *Graviditas à falsâ molâ. L.*

Est ea quæ loco foetus gestat tantum placentam , vel à prægresso partu residuam , vel concrementum lymphaticum , polyposum à cruore effuso effectum , quæ substantiæ molis quidem solent annumerari , attamen ita ab illis differunt , ut sine coitu in utero viduæ , virginisve generari possint ; cum è contra veræ molæ prægressum coitum supponant , quandoquidem illæ nihil aliud sunt quam germinis involucra ex ovis immaturis aut subventaneis ex ovario in uterum delapsis , & sufficienter accreta ; de cætero obscurissima est earum diagnosi. De his legi meretur *Dissertatio de generatione molarum Auctore Illustriss. Comite Buchnero , Acad. Natur. Curiosor. Præsides dignissimo.*

6. *Graviditas tubalis Astrucii de morb. mulier. Tom. 4. pag. 44. C.*

Est ea quæ fit à foetu intra tubam Fallopianam crescente , cujus exempla numerosa prostant. Vide *Littre Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1702 ; Cyprianum , Dissert. de fœtu ex tubâ exciso 1700 ; Halleri in Boerhave Tom. V. pag. 329 ; Santorinum Observ. anat. cap. 11 ; Bonetum in Sepulchreto , libr. 3. tom. 2.*

Ex tubâ denique ruptâ foetus in abdominis cavum delabi non novum est : hinc verò mors foetus & matris. Vide superius relatam historiam similis graviditatis perennis.

7. Gra-

7. *Graviditas ovarii* Abrah. Vater. Dissertat. de graviditate apparente ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durante , Wittembergæ, 1722. C.

8. *Graviditas sarcoma. Sarcoma uteri* Astruc. lib. 2. cap. 6 artic. 2. C.

Est excrescentia adiposa uteri cavitati adnata , quæ , cum notabiliter excrevit , graviditatem sæpè mentitur , id est , mulieres viro utentes sensim intumescere hypogastrium percipientes , sine ullo gravi incommodo facillè se gravidas esse existimant , & si quondam hoc sarcoma in lucem edant , videtur corpus uteri modulo accommodatum , adiposum , solidum ; unde à molâ , germine , aliisque corporibus differt ; initio , dum totum uterum non replet , catamenia liberè fluunt , dein verò supprimuntur , imò phlegmatia gravidis familiaris supervenit ; sunt tamen quibus hoc sarcoma leucorrhœam accersit. Vide curam apud *Ill. Astrucium*.

ORDO TERTIUS.

HYDROPESES PARTIALES.

Sunt tumores majores , sed non universales , à fluido intra cavum capitis , abdominis , uteri , vel vesicæ contento , unde differunt ab intumescentiis textum cellularem earumdem partium flatu vel fluido quovis distendentibus aut partes solidas infarciuntibus.

Differunt à cystidibus primæ classis ratione gravitatis symptomatum , huc itaque referre non juvat hydroceles , bronchoceles , hydromphalos , oscheoceles , anevrysmata , varices , lupias , hyarthros , &c ; nec hydrothoracem , hydrocardiam , eclampsias , apoplexias , &c , quæ à fluido in cavo thoracis , cerebrive effuso , sed nullo tumore conspicuo , dependent.

Causa tumorum est pressio lateralis fluidi congesti in cavitatibus quarum claustra distenduntur. Principia frequentissima sunt effluxus lymphæ per vasa lymphatica in suis nativis emissariis obstructa , si de ascite agatur ; flatuum genesis aut expansio , si de tympanite , & sic de cæteris.

XI. HYDROCEPHALUS , *Hydrocéphale*.

Est tumor capitis , facie sæpiùs excepta , mollis aut elasticus à fluidi intra ipsum congestione.

Intumescit caput cum facie , & quandoque residuo corpore , in vario-
la confluenta. Vide *Ptyalismum variolosum* : sed hic affectus ad anasar-
cam tertiam attinet. Intumescit etiam manè facies oedematosè in cæteris
anasarcæ speciebus , nec non emphysematosè tumet quandoque in pneu-
matosi ;

matosi; quem affectum physocephali nomine quidam insigniverunt; sed ab his discrepat hydrocephalus, quod in cavitate notabili fluida congesta supponat.

Morbus hic vel est congenitus, vel junioribus tantum supervenit, cum nullo exemplo constat adultis accidisse; pars tota capillata capitis sæpissimè intumescit; raro accidit ut tumor vesiculosus aquam ex futurarum hiantium intercapedine mutuans, & capiti superimpositus morbum hunc constituat. Vide *Mangeti Bibliothec. Med. pag. 872 de Hydrocephalo*.

1. *Hydrocephalus interior. Hydrocéphale des ventricules. C.*

Ea est species in quâ serum intra cranii thecam latitat, eamque ita distendit, ut futuræ hient.

Illius feri origo in sinibus ipsis cerebri, sæpius à glandulis plexûs reticularis vasorum, & vel tantum ipsos sinus cerebri ita distendit, ut plures hujus libræ in ipsis contineantur, vel inter meninges ipsas & cerebrum, meninges & cranium cumulantur. Si caput minimè intumescat, nullus propriè dictus est hydrocephalus, licet hydrops sinuum cerebri hoc nomine abusivè significetur; sed adest alterum genus morbi soporosi, spasmodici, vesani, &c.

Cognoscitur ea species ex hiatu futurarum qui digito prementi innotescit.

Ægri sunt sæpius somnolenti, stupidi, tardi, cœci; non pauci spinâ bifidâ simul laborant, & sive congenitus sit morbus, sive primis vitæ annis supervenerit, ea species omninò insanabilis est; qui simul laborant spinâ bifidâ, eâ sectâ citius moriuntur, incisus enim ope chirurgica tegumentis, mors acceleratur; interea apud jumenta, ut boves, aquarum emissionem ope trepani factam vulgò institui apud Helvetos, docet *Wepferus*.

Sunt hydrocephalici quorum caput portentose tumet, ita ut residuo corpori præponderet, & simul est ferè totum pellucidum & molle, quale hîc nondudum vidi; illi ad annum unum aut alterum vitam prorogasse visi sunt, lac nutricis apprimè sugentes, de cætero somnolenti, vix sentientes, stupidi.

2. *Hydrocephalus exterior. Hydrocéphale des téguments. C.*

Est illa species in quâ omnia capitis integumenta turgida sunt, alba, mollia, œdematosa, non invicem hiantibus futuris; textu verò celluloso aquis admodum distenso. Illa distensio fit successivè, eadem ætate quâ in priori specie, atque vel est simplex morbus, quod rarissimè accidit, & tunc functiones cerebri vigent; vel simul adest vitium simile in cerebri sinibus, & tunc ægri furdi, cœci, vel stupidi, somnolentive sunt, imò ut plurimum tumor conspicuus secundarius est, & ab hydrope sinuum cerebri dependet.

Cum simplex est illa species curationem admittit quandoque; & in hoc casu hydragoga cathartica diuretica tenellæ huic ætati accommodata usurpantur.

pantur. His frustra institutis ad vesicatoria, imò scarificationes; præmissis tonicis, resolventibusque deveniendum est.

XII. PHYSOCEPHALUS.

Est tumor totius capitis emphysematosus seu tensus, elasticus, sub digito crepitans.

Hujus verò unica datur species à pneumatosi distincta, eaque est à Græco *physao*, inflo, & *cephale*, caput.

Physocephalus artificialis. *Artificiosus hydrocephalus* Mangeti Bibliothec. Med. Pr.

Mendicus Parisiis visus anno 1593, ut pro monstro suum natum latentem ostenderet, & inde quæstum sibi faceret, cuso foraminulo in ejus vertice intra cutem & musculos ope tubuli sensim quotidie aërem insufflavit, & intra menses aliquot, repetita operatione, monstrosam in molem nati sui caput extendit, atque sic per Galliam de oppido in oppidum visendum exhibuit. Sceleratum hunc patrem Magistratus Parisiensis morte mulctavit. Pneumatocelem artificiosam à mendico in similem finem factam narrat *Pareus*.

XIII. HYDRORACHITIS, ab *udor* aqua, & *rachis* spina; *Spina bifida* Ruyschii; *Spinola* Linnæi Gen. Morb.; *Lupia species* 1^æ Editionis.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est tumor cysticus sero turgidus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans cum anæsthesia.

Propter hiatum vertebrarum lumbarium dicitur *spina bifida* ab Arabibus; hic autem est velut hernia hydrocelica periostei medullam cingentis, quæ dilatatio fit à pondere columnæ fluidi serosi, quod ex quarto cerebri ventriculo trans medullam spinalem ad usque caudam equinam Anatomicis dictam pertingit: ibi verò robustius factum illud periosteum resistit ulteriori suæ dilatationi, unde fit ut citra hunc obicem ille vectis aqueus vertebrae divellat & trans hunc hiatum tumor extrorsum effundatur: ea ratione morbus dictus est ab *Illustr. Morgagni* hydrorachitis, quasi hydrops spinæ medullaris.

Tam gravis est ille morbus ut recens natos serius ociosve è medio tollat ut plurimum hoc affecti anæsthesiâ laborant, quasi somnolenti, nil ferè sentiunt, nec moventur, nisi à nutrice percussi ad lac fugendum sollicitentur. Quoties verò ignari Chirurghi hunc tumorem aperiunt, toties infantes illico pereunt. Quinques vel sexies Monspelii hunc morbum vidimus; tumor autem erat mollis, castaneæ magnitudine ac figurâ, ut plurimum subfusus, indolens, pressione recedens; atque canalem qui ex hoc ad cerebrum pertingit non solum flatu demonstrabat *Clariss. Doct. Tendon*, verum erecto corpore aqua ex cerebro ad hunc saccum evidenter delabebatur.

XIV. ASCITES, ab *askos* uter; *Pachy* 4um Hippocratis p. 559. *Askites* Tralliani Lib. I; *Hydrops abdominis*; *Ascite*; *Hydropisie ascite*; *Ægri Hydropiques*, *Ascitiques*.

Character. Gravis & fluctuosa abdominis intumescencia.

Si manu latus abdominis prematur, & alterâ latus oppositum percutiatur; tunc perſentitur repercusſio ſeu antitypia quam vulgò *fluctuationem* nuncupamus; hoc ſigno aſcites diſtinguitur à phyſconiâ. Gravitatis ſenſu de quo ægri conqueruntur, & defectu elasticitatis ac ſoni ex percusſione editi, diſtinguitur à tympanite. Abdominis totius ſphæroideo tumore, non ſolius hypogaſtrii prominentiâ circumſcriptâ, qualis eſt in graviditate, ſaltem initio morbi, diſtinguitur ab hydrometrâ, phyſometrâ & graviditate: aſt hoc ſignum fallit in aſcite intercute, aliisque non abdominalibus.

Serosos voco eos qui ab humore lymphatico fiunt: *Non serosos* qui à cruore, pure, chylo, urinâ, &c. *Abdominales* voco eos quorum humor fluitat in cavo eodem, ac viſcera abdominis; *non abdominales* verò, ſi humor coerceatur in alio quocumque cavo & intra cutem, muſculos, laminas peritonæi, ovarium, uterum, &c, portentose dilatum, hinc quatuor aſcitum differentiæ, quarum ſigna ante cadaveris exenterationem vix ulla ſunt, & Medicis reſtant indaganda.

1°. *Seroſi abdominales.*

Horum ſunt permultæ varietates, de quibus in genere agemus titulo aſcitis vulgatiore, dein eas ſigillatim examinabimus.

1. *Aſcites vulgatiore. C.*

Aſcitis character eſt gravis & fluctuosa abdominis intumescencia, utplurimum cum polydipsia, urinâ paucâ lixiviali.

Incipit ab urinæ paucitate, colore intensius flavo, rubescente, lateritio; pedum tumore molli, pallido, qui vespere crescit, mane diffunditur in faciem, palpebras potissimum, manumque alterutram, in quam æger nocte recubuit; sitis assidua accedit, abdomen tenditur, tumore non solius hypogaſtrii, ut in graviditate, ſed totius abdominis uniformi; ægro reſupino, ſi alterâ manu ut ſiniſtrâ prematur latus abdominis, dum dextrâ latus alterum ex adverſo percutitur, fluctus ſeu impetus aquarum perſentitur, clarior vel obſcurior, prout aquæ liberius vel difficilius volvuntur in abdomine; obſtructis alicubi in abdomine, ut in hepate, liene, ovario, vasis lymphaticis exterioribus, lymphæ à retro urgente cruore pellitur, unde vaſa ſua diſtendit, vel rumpit, vel vicina patula diducit, unde ſtillatim in cavum abdominis effluit, lymphæ inquam non ſerum perſpirabile; fluidum enim paracentefi extractum ad ignem concreſcit, ut albumen ovi; ſenſim itaque repletur abdomen hoc fluido quod premit quoquo
verſus

versus æqualiter sub eâdem altitudine, si solâ gravitate premat; unde stante ascitico hypogastrium magis tenditur epigastrio.

Verùm si turgidum sit abdomen collecto fluido, & ejus tegumenta semel distensa fuerint, tunc pressio aquarum respondet tensioni claustrorum abdominis & quoquoersus eâ ratione æqualis est, unde diaphragma sursum in fornicem attollitur; hinc respiratio difficilis, maximè jacente ægro, hinc conatus ad respirandum, conatus ad molem corporis auctam movendam, quæ major est viribus affuetis, unde lassitudo; lymphâ depauperatus cruor non refarcit jacturas partium, hinc macies in dies crescens, potentia motrix cordis decrescit, hinc pulsus minuitur, & pari passu frequens evadit; cruor non satis elaboratur, unde lymphæ cruda prædominatur, quæ gravitati potius quàm viribus cordis trusivis obsequitur, unde juxta textum cellulosum cutis deorsum semper ad partes infimas & declives delabitur, hinc pedum, crurumque oedema vespertinum, lumborum, palpebrarum, manuum oedema matutinum; ast progrediente morbo æger vix potest horizontaliter jacere, ob respirandi difficultatem, unde erecto trunco jacet; sero superfluo imbibitæ partes laxantur, hinc & cerebrum, unde somnus gravis, fortè & securitas animi circa eventum morbi, hinc nullus metus, summa confidentia de recuperanda sanitate; pressis pulmonibus & laxatis supervenit tussis sicca, quæ sputum cruentum paucum dein excitat; effusa lymphæ in scroto & præputio has partes laxas portentose diducit; alvus sicca est, & difficillimè solvitur, languente intestinorum sero imbibitorum sensu & motu peristaltico; facies pallet, fordet, corpus supernè sceletum repræsentat, abdomen quandoque ulcerosum exstillet, unde æger sublevatur; quandoque exulceratis & fluentibus tibiis detumescit, hinc natura monstrante viam, Medici paracentesim necessariam esse intellexerunt.

Si sanguis mittatur ascitico, thrombus ruber est exiguus respectu feri circumflui; ergo serum prædominatur, quod laxitatem solidorum, fluidorumque cruditatem indicat. Si cadavera asciticorum secantur, viscera plurima nunc hæc nunc illa obstructa, indurata, vel etiam remollita, semi-putrida, callosa, retorrída, granulosa, suppurata, absumpta, adaucta reperiuntur, & sæpissime hepar, dein lien, mesenterium, pancreas, uterus, rariùs renes, epiploum, pulmones, cor. Si cutis pedum secetur, ea vix hiat quod atoniam summam significat. Herpetes, exulcerationes, sitis, humorum stagnantium acridinem simul indicant, unde gangræna vulneribus horum sæpè supervenit.

Ex dictis patet cur plurimi ascitici omninò insanabiles sunt, maximè inveterato morbo & solidis graviter vitiatis; inveterascente morbo omnia in pejus ruunt, fluidis scilicet stagnantibus, putrescentibus, congrumatis vasa laxantur, canales obturantur, vires vitales absumuntur, unde morbus initio sanabilis, dein curæ nulli cedit. Prognosim pejorem reddit ignorantia principiorum hujus morbi in dato ægro; desunt enim signa quibus diversa hæc viscerum & humorum vitia primaria cognoscantur, unde methodum curandi genericam tantum sequimur, quæ causam sæpè non attingit; in praxi ad sequentes ascitis varietates attendendum est.

2. *Ascites ab opilatione. Hydrops ab obstructione viscerum.*

In recenti sunt 1° pedum oedema; 2° urina pauca rubra; 3° fitis in dies crescens; 4° abdominis intumescencia, gravis, fluctuosa.

In vetusto 1° febricula; 2° anorexia; 3° macies; 4° dyspnœa; 5° tussis ficca; 6° ante mortem hæmoptysis parcissima; 7° erisypelas abdominis ichorem fundens; 8° decubitus horizontalis suffocans.

Desiderantur in recente 1° obstructionum reseratio; 2° aquarumeductio per paracentesim; 3° urinæ copiosus proventus; 4° diarrhœa serosa; 5° abstinentia à potu.

Obstructiones referant 1° succi expressi ex herbis amaris, ut cichorio, fymbrion aquatico, apio, addito rheo & limaturâ ferri; 2° apozemata ex radicibus petroselinii, asparagi, fœniculi, rusci, ononidis, herbis diureticis, millepedibus, rheo.

Urinas movent vinum Rhenanum, Mosellanum, *clarctum* cum rheo, ferri limaturâ, absinthio, salibus neutris, bolus ex terebinthinâ, ipsius spiritus, levissima cantharidum infusio cum vino Campano facta, maxime acetum scilliticum; diarrhœam serosam procreant succus ireos, radicum ebuli, syrupus de rhamno, jalappa, aqua vitæ Germanica, remedium Medici Arabis, seu scammonium succo limonis correctum, gutta gummi, &c.

In inveterato ascite sola diuretica tolerari possunt; cathartica hydragoga vires nimis pessumdant. Extus emplastra resolventia abdomini adnota laudantur; suadentur etiam à *Tralliano* & ab *Hecqueto* incisiones cutis in malleolis ad aquas stillatim educendas. Hoc natura quandoque iter sibi cudit; imò in cute abdominis phlyctænæ ruptæ aquis viam præbent, ut vidi; verum sive sponte, sive arte educantur aut non educantur aquæ, sphacelus ibi timendus; ex ulcere putri, verminoso tibiæ, vidimus aquas effluxisse, & ægrum convaluisse; sed in cachecticis annosis, obstructisque vix ulla salus speranda est. Vinum medicatum hic conveniens, fit infundendo sennæ fol. polypodiique radicem, ana, unc. 11; rhei, jalappæ, ana, drachm. 11; absinthii, manip. 1; macis, cinnamomi, ana, semi-drachm. in vini albi libr. 111. colaturæ unciz quatuor manè sumantur.

Ex bulbis Colchici autumnalis in aceto maceratis & melle paratur oxymel Colchicum, quod ad drachmam sumptum urinas felicissime movet in ascite, hydrothorace, aliisque morbis hujusce classis. Adhibetur etiam pulvis cantharidum intus, incipiendo à grani triente cum quadruplo camphoræ triturando intimè mixto, & augendo successive utriusque dosim, usquequò vel urinæ fluant uberius, vel gravis dysuria oborta finem huic medicamin. imponat.

3. *Ascites ab hepate. Ab hepate obstructo, indurato, scirrhuso, tuberoso, calculoso, flavo, corrupto, pallido, enormi, &c.* Boneti Sepulchret. obs. 4. 5. 6. C.

Hepatis superficies numerosis scatet vasis lymphaticis ad cisternam lumbarem lympham devehentibus; obstructo hoc viscere, rupto alterutro lymphatico vase, lymphæ in abdomine affusa sensim colligitur; operæ pretium est itaque

itaque ut libertas circulationis in hoc viscere restituatur; frustra enim aquæ per paracentesim & cathartica educerentur, cum novus ab hepate proven- tus semper expectandus est, adeoque in hoc casu ab initio remedia aurigi- nis aperientia, martialia, radices aperientes debent usurpari formâ apozema- tum, jusculorum, opiatarum quæ diù debent usurpari.

Si bilis adusta, viscida, retorrída, ob labores, æstivos sudores, calorem summum, hepar obstruat, tunc juvant serum lactis, aquæ minerales Val- lenses, Bellilucanæ, cautè tamen, juscula diluentia, quæ omnia inveterato asciti nocerent, causam primordiale morbi tollunt, ut expertus sum; sed non expectandum donec aquæ effusæ sint.

4. *Ascites à liene. C.*

A liene tumido, aducto, indurato, pallido, molliori, corrupto, lapi- dofo, vel cartilagine obducto, crasso, cruore turgido, apostematoso, &c. *Boneti Sepulchret. obs. 6. 7.*

Hæc vitia sensibilia sunt sæpius sequelæ quàm principia ascitis; ast desi- gnant sæpius latere in hoc viscere vitium primordiale, scilicet obstructionem quæ ansam dedit cujusdam lymphatici vasis ruptioni, aut diapedesi, vel anastomosi, quod conjectamus præcipuè ex hujus regionis tumore, reni- tentiâ; ex prægressis quartanis & tertianis febribus maturius suppressis, sine sufficienti aperientium usu, deinceps revertentibus; ex ægri colore fusco, habitu macilento, animo melancholico; hoc facit etiam hæmorrhoidis as- fuetæ suppressio, fontanellæ, ulceris, catameniorum, repressio.

Dum levis est vasorum splenis, vel hepatis infarctus à sanguine spisso, crasso, vel lymphâ crudâ, feculentâ, curatur feliciter, aut prævertitur ascites jusculis, ptisanis, apozematis ex rheo, ferri limaturâ, cinnamomo, ra- dicibus asparagi, brusci, ulmi, capparidis, enulæ, foliis absinthii, chelido- nii, armoraciæ, eupatorii, agrimonix, cerefolii, cichorii, sylimbrii aquatici.

5. *Ascites scrophulosus. A mesenterio strumoso. C.*

Hæc species infantibus crasso cibo utentibus, ab impurâ venere ortis, non satis exercitatis, est familiaris; crescit à liberaliori sanguinis missione in mor- bis acutis eos infestantibus, suppressâ diarrhœâ serosâ intenditur, cum hy- drothorace & anasarca complicatur, & exigit levia attenuantia scrophulis ad- versa, tenuissimum antimonii & martis pulverem, juscula aperientia cum calendulæ, rutæ, xanthii, filipendulæ, bellidis, elatinæ, scrophulariæ, foliis aut radicibus incoctis; huc opiata ex rheo, martis tincturâ, millepedibus, ammoniaco gummi.

6. *Ascites ab ovariis* Mead Monita de hydropo, pag. 127. C.

In quamplurimis mulieribus asciticis origo morbi est in ovariis obstructis, hydatidosis, quorum lymphatica rupta lympham fundunt, quod evenit præ- fertim illis quarum catamenia defecere, viduis, sterilibusque, aut iis quæ morbos tubæ, ovarii, uterive passæ sunt.

Flatus ex utero per tubas in abdomen fertur facilè, ut expertus sum in cadaveribus humanis; mirum est quod hac viâ aquæ asciticarum ex abdomine foras emitti nequeunt quodam artificio.

Illa species rarissimè cedit remediis; ex *Mead* incipit à dolore & tumore inguinis alterutrius; mulieribus est familiaris; sanatur quandoque longo usu decocti summitatum genistæ viridium, & feminum sinapis, cochleari uno bis in die vorato.

7. *Ascites à sanguifluxibus* Juncker. de ascite; *Ab inanitione & colliquatione* Schenckii obs. l. 5. *Idropisia minaciante* Delpapa consult. 37. tom. 1.

A repetitis phlebotomiis, catameniis, aut hæmorrhoidibus immodicis, ab hæmorrhagiis profusis, non solum succedit cachecticus & œdematosus totius corporis habitus, verum etiam ascites verus cum urinâ paucâ, lixiviali, siti intensâ, aliisque symptomatis, & magnâ debilitate.

Decrescente scilicet vi trusivâ sanguinis per arteriolas ob cordis debilitatem, quæ patet ex pulsu exili & frequenti, arteriæ majores & minores proprio elaterio complanantur, unde sanguis illas difficilius permeans premit, & subit oscula lymphaticorum in majori ratione quàm in sanitate; lymphæ etiam illa debilius elaborata crassior obstruit vasa sua, hinc non mirum si alicunde effluat in cavum abdominis, ibique ut in textu celluloso colligatur. In hoc autem casu aliquoties expertus sum, *Tralliani* suasu, lacteam diætam esse præstantissimum auxilium, quo non solum ægri vires reparantur, hæmorrhagiæ prævertuntur, verum etiam ascites radicitus sanatur; an verò ascites ille procedat à principio prius assignato, an ab uberi adstringentium & kinkinæ prius adhibitorum usu, non ausim decidere; illorum adstringentium usum necessarium reddit sanguifluxus uber & pertinax cum febriculâ sæpius quotidianâ eum concomitante. Quando hæmorrhagia est naturalis, uterina, vel alvina, similem ascitem longis diarrhœis serosis, diuresi, vel diabete etiam supervenire observavi; ast in his casibus magna adhibetur adstringentium copia.

Curam ascitis diureticis & lacticiniis perfectam vide apud *Willisium*, §. 3 pag. 142.

Hic morbus familiaris est mulieribus menorrhagiam vel à partu, vel à quavis origine copiosam passis: incipit à pallore pedum & tibiæ œdemate, inde aquâ turgēt abdomen, quæ pulsata fluctuat; sitis, urina rubra pauca, aliaque symptomata accedunt; multi, ait *Hippocrates VI. Epidem.* ex hæmorrhagiis nimis in hydropem incidunt.

Bis morbum vidi in quadragenariâ menorrhagiam maximam ter, vel quater in anno experiri solitâ cum nausæâ, anorexiâ, ob usum falsorum nimium; ille verò ascites in eâ bis sanatus fuit præmissâ levi catharsi per usum lactis bis terve de die ad mensem continuati, & *Papa* in hoc morbo suadet 1° ut sitis constanter toleretur; secus 2° paucò vini albi Avenionensis, ejusque chalybeati per infusam ferri limaturam temperetur; 3° ut per diuretica lenia, minimè fortia, urinæ fluxus copiosus restituatur, in quem finem adhibeantur decocta ex radicibus asparagi, apii; sal tamarisci, quod idem est ac mirabile Glauberi, terebinthina, saffra; 4° à catharticiis timet ne vires imminuantur, solum oleum amygdalarum & clysmata concedit; 5° ad roborandum corpus juscula ex columbis, guttulas

tulas elixirii proprietatis in jusculo, usum theæ, infusum lapidis medicamentosi, &c. suadet.

8. *Ascites ab exanthematis; Ab scabie repulsâ* D. Deidier, Profess. Monspel. Obs. *Ab herpetibus, maculis, &c. repressis* Charleton; *A rubeolâ repressâ malè curatâ.* Vide *Anasarcam.* C.

Bis in Nosocomio Monspeliensi accidit à suppressâ scabie ascitem supervenisse, qui, frustra tentatis cæteris auxiliis, sanatus est assumptâ scabiosi tunicâ, unde repullulavit scabies, & ascites evanuit; vix unquam in ascite succedunt sudorifica, in hac specie tamen indicata videntur.

9. *Ascites arthriticus* Musgrave de arthritide, cap. VII. histor. 3. C.

Hanc speciem ascitis feliciter curatam videtis in Auctore.

10. *Ascites artificialis* Loweri Experim.

Est ille qui canibus inducitur ligatâ venâ quadam majori ut cavâ; tunc enim sanguine in venis congesto alteri retro sequenti opponitur resistentia, quâ fit ut fortius premat oscula omnium arteriolarum huc tendentium, ergo ut oscula lymphaticorum ex his oriundorum diducantur, & majorem sui liquidi copiam fundant; quod liquidum antea formâ tantum halitûs in cava abdominis, pectorisque transsudabat, jam formâ sensibili colligitur.

11. *Ascites scorbuticus* Boerhaave Consult. 16; Charletoni, Willisii de scorbuto.

Post auriginem, melasicterum, à cacochymiâ biliosâ ortum, & scorbuti signa, ut maculas pedum luteas, punctatas, maculas crurum & dorsi lividas, latas, gingivarum foetorem, cruentationem, superveniunt crurum & pedum œdemata, urinæ brunneæ, atro-flavæ, paucissimæ, lateritiæ, sitis urgens, macies artuum, abdominis tensio, tumor gravis, fluctuans, facies lurida; his comites se præbent hepatirrhœa scorbutica, tussis hydropum sicca, dein sanguinea mortis prænuncia, dyspnœa, &c.

Curatio Boerhaaviana. In his circumstantiis sumat æger omni bihorio per dies quinque pilulas, singulas gr. iv. sic paratas.

Recipe bulbi ari recentis & rhei ana, drach. i; assæ fetidæ, croci, terebinthinæ, & balsami copaivæ, ana, gr. xv; saponis Veneti, unciam semisse; misce, fiant pilulæ; superbibat verò unc. i. de liquore sequente. Recipe aquæ stillatiæ baccarum juniperi, cochleariæ, ana, uncias sex; salis polychrestæ, drach. ij; tartari vitriolati, drach. i; rob. baccarum juniperi, unc. iv; spiritus rectificati baccarum juniperi, unc. unam & semisse; tincturæ myrrhæ, unc. i; misce. Hæc per mensis decursum fiant; interim pannis calidis siccis mane & vespere totum abdomen fortiter confricetur; addatur exercitatio pedestris, vel equestris assidua pro viribus; victus ex lactucâ, spinachiâ, paucoque vino, aut cerevisiâ; hæc ineunte morbo suadentur, jam factò nulla spes superest. Hæc Boerhaave.

Franciscanus Religiosus, quem hoc ascite laborantem vidi, sumptis vulgaribus remediis, post sex circiter menses, cum uteretur apozematis antiscorbuticis, interpositisque catharticis, contra meam & omnium expectationem, superveniente urinæ profluvio, liberatus est ab ascite & scorbuto, & convaleuit;

valuit; illa itaque species ascitis minùs multo periculosa censenda est quàm cæteræ.

Ea species à sanguinis dissolutione dependet, ejusque acrimoniâ, quâ fit ut defectu nativæ viscositatis in sanguine, pars serosa ab eo facilè secedat, ex vasis lymphaticis exhalantibus uberius in abdomen exstillet, aut in carnium intercapedinem dimanans tonum earum deterat, simulque morâ acrior reddita putredinem contrahat, viscera corrumpat; hæc verò species etiam ascitem inducere potest ob hæmorrhagias immodicas quibus scorbutici sæpe exhauriuntur; stipatur verò gingivarum tumore livido, sanguifluxu ex ore, dentium nigredine, oris foetore, tibiarum & crurum latis, livescensque maculis, simulque distinctis, nigris, flavis, luteisque puncticulis.

Juscula ex carne vitulinâ, rheo, lapathi radice, foliis cichorii, pimpinellæ, sanguisorbæ, &c, balneo mariæ parata, interpositis lenibus cathartics, indicantur; & deinceps diuretica cum roborantibus mixta, quorum ope evacuetur abdomen, atque demum lactis asinini usû sanguinis acrimonia temperetur.

12. *Ascites febrilis*; *Ascites à colliquatione* Sennerti de hydropse ascite. C.

Illam speciem ab initio comitatur, vel immediatè præcedit febris acuta, continua, vel exacerbans, vel inflammatoria, mox accedit abdominis calor, intumescencia, & mors, ut observavi, minimè sera; unde discrepat ab ascite intermittentibus febribus succedente.

Ascites ex quartanâ Werlhof. obs. de febrib. p. 59. C.

Mulier à biennio quartanæ obnoxia, ab eo ferè tempore ascitica sensim evaserat cum mensium obstructione, & dysuriâ urinæ lixiviosæ; crura & femora cum dorso œdematiâ laborabant, turgebat facies, respiratio anghela, & lassitudo; omnibus remediis resistebat hydrops & quartana; *Werlhofius* ter manè ante paroxysmum pomeridianum præscripsit vini emetici unciam unam & semissem, unde mirâ imminutus est tumor abdominis, sudor erupit post accessus; præscriptum deinde electuarium ex kinkinâ, enulæ radice, sale ammoniaco, vitriolo martis & rob juniperi, unde omnia melius se habuerunt; deinde purgata est ægra succo ex iridis vulgaris unciis quatuor in aquâ foeniculi maceratis expresso, cum paucis sacchari; quod plurimis arcanum est eximium.

Recipe radicum iridis vulgaris recentis subtiliter rasarum, uncias quatuor; parum macerentur in aquæ foeniculi unciis duabus; expresso succo addatur saccharum, & aquæ cinnamomi pauxillum; fiat potio.

Kinkinam in ascitis illâ specie laudant *Francus, Restaurant, Boecler in Hermannum, Brunnerus, Alexand. Camerarius.*

13. *Ascites calidus.* vide Sponii aphorism. 81; Mead. monit pag. 139.

Non infrequenter in praxi occurrit species ascitis, quæ largo potu, sero lactis, sanguinis missione feliciter tollitur, contra verò solitis aliàs artibus exacerbatur. Vidimus hydropem curatum viginti venæ sectionibus, qui ab exhibitis hydragogis & diureticis cujusvis generis magis ac magis intumue-

rat;

rat; in hac siquidem specie calor exsuperans fundit & liquat sanguinem ac ferè totum in serum convertit; ac proinde dùm diagrydiatis aut salibus diureticis res peragitur, morbus ingravescit, cedit è contra benignioribus & refrigerantibus præfidiis.

Asciticus, quem refert *Mead*, à collisione in hypochondrio dextro per ictum violentum post sex septimanas intumuerat, dolor erat gravissimus in abdomine, sitis intensa, urina lixiviosa pauca, adhibitis diureticis & catharticis pejus habebat, tumor in dies crescebat, paracentesis recusabatur, demùm ad levandos dolores adhibita sunt narcotica; mirum dictum, non solum dolor sedabatur, sed urina fluebat, alvus libera erat, sed cum finitâ somniferi actione rursus pejus haberet, narcoticum octavâ quaque horâ adhibitum est, & ad famem inde languentem excitandam addita est infusio amara, nec non vorabantur pilulæ ex styrace & kinkina cum terebinthinâ, & sic æger contra omnium spem convaluit. *Mead monita de Hydroke pag. 141.*

2º. Serosi non abdominales.

14. *Ascites intercus*, *Œdema* Lamotte Chir. T. I. obs. 100 des tumeurs: *Hydropisie du pèritoine*, Trans. Philos. n. 106 art. 3. C.

In asciticâ extra peritonæi cavum 54 mensuras aquæ ichorosæ invenit *J. Scultetus Miscel. Curios. ann. 4.*

In peritonæi duplicaturâ observavit *P. Barbette Anatom. pr. part. 4. cap. 2*; sub cute ipsa *Platerus, lib. 3 prax.*; *Juvet Journ. de Med. Oct. 1761 p. 336.* cum signis hujus speciei, scilicet defectu sitis, defectu dyspnœæ, phlegmatizæ & urinis minimè lateritiis.

Hæc species non confundi debet cum eâ in qua viscera omnia abdominalia in glomum collecta & peritonæi lamellâ involuta locum cedunt aquis effusis & totum abdomen replentibus, licet extra peritonæum contentis, quia verum ascitem abdominalem ita repræsentat hæc posterior, ut non nisi ab anatomico perito post cadaveris aperturam dignosci queat: glomus verò viscerum vel fursum vel ad alterutrum latus fertur, cujus exemplum vide apud *Mead. monit. de Hydroke.*

Cognoscitur ex tumore partiali tegumentorum abdominis circumscripto, intra quem fluctuatio percipitur sine signis suppurationis ac effusionis intra cavum abdominis.

Aperto ope acûs triquetrae ex hoc hygromate aqua limpida effluxit, & æger intra tres septimanas convaluit; evidens est non œdema fuisse, ut putat *Lamotte*, sed hygroma.

In observatione 101 ejusdem Auctoris aqua limpida ex simili tumore fluctuante emissa est ope incisionis, ubi pus adesse suspicabatur, & hunc morbum *abscessus* nomine indigitat. Sedes ejus erat inter peritonæum & musculos abdominis.

15. *Ascites uterinus* Nicolai Decad. observat. Argentorati, 1725 observ. 9.

In cadavere viduæ sexagenariæ, uterum sphæroideâ distentione cartilagi-

nem xiphoideam attigisse vidit; ille sexdecim mensuras aquarum instar amurcæ continebat; orificium arctè clausum erat, ubi limus fusci coloris, extus hydatides multæ, intestina versus superiora protrusa, ovaria oblitterata, viscera abdominis partim scirrhusa, partim livida: mulier ante duodecim annos lochiorum regimen in puerperio malè observaverat, inde malum indies crevit.

Videatur apud *Verdier anatom.* alterum hujus morbi exemplum.

Vidua sexagenaria, quæ pro asciticâ habebatur, tumore abdominis tenso, non fluctuante, sine ullo umbilici vestigio, habuit integumenta communia valde extenuata, musculos abdominis oblitteratos, peritonæum callosum jussu crassius; in illo cavo uterus tendineo - cartilagineus, sphæroideus, usque ad cartilaginem xiphoideam distensus, aquæ amurcosæ sexdecim mensuras Argentinenses continebat cum limo fusco in fundo, hydatibibus orificium uteri exactè claudentibus; ovaria & tubæ Fallopii oblitteratæ, intestina versus superiora omninò protrusa, hepar renesque scirrhusi, gangrænodei, lien exiguus, lividus, omentum absumptum: *Saltzman. Obs. Dec. Obs. 9.*

16. *Ascites stomachi*, Riverii Centur. 4. obs. ab Anton. Jodon, Altissiodorensi communicata pag. 107.

Hydrops ventriculi est ascites à nonaginta libris feri in stomacho contenti in muliere quadragenariâ, quæ pro gravida habebatur.

17. *Ascites intermuscularis*, Thom. Short Philosoph. Transact. vol. 9: pag. 150. C.

Aderat triplex ascites; 1° intermuscularis in latere sinistro abdominis; 2° abdominalis in cavo; 3° in ovario omnium maximus.

Cognoscebatur ex lateris dextri mollitie; aderat inappetentia, vigiliæ, sitis exigua, febris lenta, dolor multus, ovarium viginti libras pendebat.

18. *Ascites omentalis*, Munnicks observat.

Illa est species in quâ cavum omenti aquis collectis distenditur; verum nullum est in symptomatis nec in curâ discrimen quo ab abdominali vulgari dignoscatur.

19. *Ascites ovarii*, Mem. de l'Academ. de Chirurg. tom. 2. pag. 431; *Ascites faccatus*, vulgò *hydropisie enkistée*. C.

Est species quæ incipit à tumore alterutrius lateris hypogastrii, unde differt ab ascite vulgari seu ab effuso liquido: crescens tumor sensim totam abdominis cavitatem implet, sed fluctuatio est multò obscurior, & extractus humor est crassior, viscosior multò quàm lymphæ ascitis vulgaris, humor lutosus, cruentus, foetidissimus, urinis lateritiis paucis, febre, sæpè vomitu, abdominis dolore, alvo constipatâ; incisione factâ, injectis detensivis, fistula successit, & demum exhausto humore per fistulam convaluit: *Le Dran observ. 11.*

Aquæ gelatinosæ copiosissimæ intra ovarium & tubam ita distensam ut totum abdominis cavum occupans primâ paracentesi viginti lymphæ pintas suppe-

HYDROPE PART. ASCITES.

507

suppeditaret. Multi scirrhi in abdomine ab ovario, cætera viscera sana *D. Montaulier*. In abdomine asciticæ inventa duo ovaria scirrhosa intus hydatidibus turgida, alterum quindecim, aliud duodecim librarum. *M. Malaval*. Moles enormis ovarii dextri ascitem in toto abdomine referens continebat ultra quadraginta libras gelatinæ pellucidæ viscosissimæ. *M. de la Porte*.

a. *Ascites saccatus* Abraham Mercklini, Collect. Academ. tom. 3 observ. 183.

Est ascites à sero urinoso contento intra folliculum ex ovario pronatum.

In puellâ ante sexdecim annos abdomen intumescere cœpit sine dolore, sine difficultate progrediendi; nupta ter gravidata peperit, nec tumor evanuit, imò accessit progrediendi difficultas, ischias, anxietas in interaneis, urinis rite fluentibus, demùm dyspnœâ, & tumore crescente obiit.

Inventus faccus membranaceus portentosæ molis, urinoso sero plenus, visceribus impositus, omento fursùm retracto.

3°. Non serosi abdominales.

Sunt sanguinolenti, purulenti, urinosi &c.

20. *Ascites cruentus*; *Ab aquâ sanguinolentâ*, Ger. Blasii observ. 11; *Ab aquâ nigrescente*, Bonet. Sepulchr. obs. XX. §. 5; *A cruore loturæ carniū simili*, Holler. de morbis cap. 39; *A cruore mero*, Saxonia lib. 3 cap. 32; Beniven. cap. 76; Tulp. cap. 40; Severin. de abscess. pag. 279; Ant. Pozzis Collect. Acad. volum. 3 pag. 209. C.

Monialis trigenaria menstruis tunc deficientibus abdomine intumuit post inguinis dolorem. Inventa est tuba uteri liquido feminali distensa, & moles sanguinis atri octoginta libras pendens inter peritonæum & musculos abdominis, præter quadraginta libras feri in cavo abdominis effusi.

21. *Ascites purulentus*, Mead de hydrope; *A pure aquoso, fœtido, abdomen replente*, Saltzman. observ. anat. 31; Journ. de Med. Avril 1761 p. 364. *A purulentiâ saccatâ*, Boneti Sepulchr. observ. XX. §. 7; *A pure abdomen distendente*, Plateri obs. C.

Illâ species sæpe tympanitidem refert, seu flatibus abdomen implet, & insanabilis est omninò.

22. *Ascites urinosus*; *A vesica disruptâ* Plater. lib. 3 cap. 3. C.

Eo bene poto humique strato, alius ventrem infiliens vesicam ex ebrietate distentam eo impetu ruperat, unde urinâ in abdomen effusâ venter ante mortem intumuerat. Vesicæ vulnus post mortem aperto cadavere vidit Platerus.

23. *Ascites chylosus*, Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1700 p. 11.

Liquidum paracentesi eductum lactis colorem, consistentiam, imò saporem, sed paulò magis falsuginosum, obtinet, spumat bulliendo, ac conquis-

tando, acidis non coagulatur, sed sale tartari; bis in mense ultra 26 libras hujus aquæ chylo tinctæ educebant.

24. *Ascites oleosus* Baglivi Praxis p. 313. C.

In cadavere viri athletici quadragenarii febre vehementissima, & spirandi difficultate, & deinum horrendis motibus convulsivis perempti invenit *Baglivi* intestina undequaque veluti innatantia in pinguedine fusa, & oleum olivarum condensatum referente.

48. *Nec serosi nec abdominales.*

25. *Ascites sanguineo-uterinus.*

Mulier ascite laborans ex urbe *le Puy en Velay* Monspelium appulit auxilium implorans: venter portentose distensus, urinæ paululum lixiviosæ, pedes etiam œdematosi, fitis exigua; tentatis frustra consuetis remediis paracentesis instituitur; hinc fluunt libræ circiter quatuor cruoris meri; stupent Medici, & Chirurgus eorum jussu cannulam retrahit metu syncopes quæ paulò post summum metum incussit: restitutis paululum viribus ea patriam repetit & elapso mense fato succumbit; aperto cadavere cruoris immensa copia intra uterum portentose distensum inventa est à *D. de Fontfrede D. Med.*; uterus autem ita expansus erat, ut totius abdominis cavum replet; hinc pro ascite abdominali lymphatico rarus ille morbus Medicos fefellit utut peritissimos.

26. *Ascites sanguineo-intercus.* C.

Histrion noctu insilit in fenestram, unde præceps in vicum plures hexapedas altum ruit invitus, ita tamen ut in pedes lapsus sit; dolorem atrocem in abdomine, deinceps tumorem & febrem expertus in nosocomium deferitur; post aliquot dies abdomine intumefacto moritur. [Sectò cadavere invenimus musculos abdominis à peritonæo separatos per saltus violentiam, & spatium intermedium copioso cruore refertum: hic itaque morbus acutus est. datur ergo intercus sanguinolentus.

27. *Ascites sanguineo-peritonæus.* C.

Mulier quadragenaria abdomen turgidum sine insigni molestiâ octo annos circumtulit, omnem culpam in menstrua suppressa conjiciens, demum crescente mole suffocatur; vix cute cadaveris pertusâ amurcæ foetidæ copia ad libras XX medicas profiliit; hæc intra musculorum abdominis tunicam & peritonæum continebatur, quod ex venis epigastricis internis, periodo lunari, destillasset; istarum venarum extremis aderant tubercula nuci avellanæ similia, ac si papillæ forent etiam scissæ. *N. Bogdanus obser. XI.*

28. *Ascites flatulento-peritonæus*, Vid. Mead monita pag. 124; Combautius Pneumatopathologia.

Mulier ex oppido Manguio tympanitidis symptomata primum patiebatur, his se comites adjunxere fluctus abdominis, pedum œdema, fitis assidua &c: puncto post mortem abdomine à *D. Serres* chirurgus clariss. & Regio Anatomica

tomixæ Demonstratore, flatus cum summo impetu exiliit, abdomen apertum exhibuit aliquot libras lymphæ effusæ, sed intra cavum in quo nulla viscera reperiabantur, omnia autem viscera latebant versus diaphragma in breve spatium congesta & à peritonæi lamellâ involuta: Sectioni interfuit D. Combautier D. Med. Monspeliens.

Praxis.

Curam quod spectat consulatur *Sydenham*.

Vix aut rarò curatur Ascites, quia ejus principia sæpius ignorantur, aut quia chronicis morbis, visceribus jam labefactatis, supervenit, nec non quia diversarum specierum historia deficit; qui verò recentes sunt & robore integro præditos ægros afficiunt quandoque sanantur, in genere remediis aperientibus, catharticis, diureticis & dein tonicis. Præstantissima, si rectè usurpentur, sunt in ascite vulgatori, si robur perstet, hydragoga iterata vulgaribus catharticis mediocribus maritata vel sola; huc spectat syrupus de rhamno cathartico, aqua vitæ Germanica, vel succus iridis Germanicæ, vel succus medii corticis sambuci ad unciam; pilulæ hydragogæ D. Helvetii; imò catharticum, arabs dictum, v. g. antimonii tenuissimè pulverati, grana XII. scammonii gr. xxiv; syrupi de limonibus uncia una; misce pro dosi; oxymel scilliticum ad drachmas tres vel quatuor; si vires non ferant ad diuretica confugiendum est, quale est lixivium è cineribus genistæ, vel fabæ stipitibus in vino albo infusis, ex quo uncix aliquot serò & manè propinantur; mitto loqui de vulgatissimis radicibus aperientibus, asellis &c, formâ jusculi. Profunt etiam succi expressi ex foliis contritis cichorii, sylimbrii aquatici, apii, petroselini, additis & velut infusis ante succi expressionem asellis & ferri limaturâ; hi succi sero & manè ad paucas uncias hauriantur; serotum sæpè aquis distensum foveatur vino rubro, rosis rubris infusis onusto, vel aquâ secundâ calcis, intra quam diluatur cinis spongiæ combustæ: vidi asciticos diæta sicca, id est abstinentiâ ab omni potu & humido cibo, curatos; paracentesis ad sublevandum ægrum aquarum mole suffocatum prodest. Ascites qui intermittentibus supervenit sæpe curatur, licet præmissa paracentesi, modo viscera non fuerint indurata.

Celebre *Loweri* experimentum quo constat ligata venâ cavâ inferiori ascitem cito in cane excitari nos monet obstrui non rarò vasa minima viscerum, & inde ascitis principium exsurgere, adeoque in chronico morbo aperientibus tonicis ut martialibus, antimonii pollini, rheo esse insistendum.

Processum therapix videfis in curationibus *Professoris Regii illustriss. D. Laxerme*, nec enim actum agere in me suscipio.

In ascite scorbutico, in eo quem summa acrimonia, summus fervor comitatur, juscula in balneo mariæ parata, serum lactis chalybeatum & millepedibus onustum, imò lac ipsum, aquis nondum collectis aut etiam evacuatis ab *Alexandro Tralliano* à *D. Lethuillier*, aliisque, ut in ascite colliquativo, suadentur; errant certè illi qui unâ methodo tam diversas species curari

volunt ; in morbo adeò desperato , qui novas vias ineunt certè laudandi ; non verò ut fieri solet , deterrendi.

Asciticos aliunde bene constitutos solâ à potu abstinentiâ fanatos dum succo limonum vel pomorum sitim fallebant , memorant *Mead* , *Deidier* , &c.

In ascite qui à tympanite inceperat cum atrocibus doloribus lumborum & umbilici repetitæ phlebotomiæ & narcotica optimè successerunt , observante *Cl. Porte Journ. de Med. Juill. 1759.*

Methodus *Warickii* Chirurgi in *Transf. Philos. à Clar. Russello* relata & ab *Illustr. Hales* probata hæc est : injiciantur æquæ partes vini rubri & aquæ Bristolensis in abdomen , statim atque per paracentesim aquæ evacuatae fuerunt : hac mixturâ iterum cum seri morbosî residuo rejectâ , aquæ Bristolensis pars tertia & vini duæ partes in abdomen injiciantur , iterumque illicò emittantur ; nisi verò quam promptissimè fiant illæ injectiones æger animi deliquia patitur , quibus tamen finitis vires restituuntur.

29. *Ascites purulento-peritonæus* ; observ. X. Medic. pract. Paris. 1743.

Est ea species intercus , seu in qua magna puris copia reperitur inter lamine peritonæi in anticâ abdominis parte , ita ut intestina peritonæo undique obvoluta in angulo superiore & postico abdominis lateant.

Historia. Mulier scirrho abdominis laborans incidit in ascitem ; cadavere aperto quadraginta pintæ humoris ruffi , coloris coffeæ , grumosi , amurcosi repertæ sunt in duplicaturâ peritonæi ; intestina macilenta in glomum collecta tam parùm spatii occupabant ut vix inveniri possent , vertebri adhærentia.

Nulla sitis erat ; si priùs cognita fuisset species , ea incisione & deterfivis curari potuisset.

XV. HYDROMETRA ; *Hydrops uteri* Sennerti ; Roderici à Castro cap. 19 ; *Inflatio uteri* Roder. à Castro cap. 2 ; *Hydropisie de matrice.*

Est hypogastrii in mulieribus successive crescens tumor , uteri figuram referens , pressioni cedens , fluctuansve , ab ischuriâ & graviditate diversus.

Circa imum ventrem tumor adest amplus , laxus , ex parte fluctuosus , graviditatem aliquatenus mentiens , cum borborygmis intestinorum , in ambulando gravitate , spirandi difficultate , secum graveolentiâ insolitâ , catameniorum turbâ aut suppressione , dolore abdominis , lumborum , hypochondriorum , inguinum , pollutione nocturnâ , rigore , sæpeque febris , non inflammatoriâ , phlegmatiâ , mammarum mollitie.

Hydrometra observatur vel cum vel sine graviditate ; fluidum effusum est vel in uteri cavo , apud vacuas , vel inter uteri cavum & membranas foetum involventes , vel inter ambas foetum involventes membranas seu chorium & amnium , vel in ipso cavo in quo foetus innatat , vel in vesiculis uteri hydatidosi ; an inter uteri ipsius membranas ? deficiunt observationes.

1. *Hydrometra ascitica.* Vide Astrucii lib. 2. cap. 8. C.

Est

Est ea quæ à fero tantum in uteri cavitate collecto fit, unde differt ab hydrometrâ hydatidosa & gravidarum. Signa præcessere sæpius; 1° uteri scirrhus vel obstructio, menostasia, vel leucorrhœa vetus; 2° obstructio orificii uteri à muco spisso, vel à tumore adnato post dystociam, vel ab erythismo sæpius hysterico.

Tumet hypogastrium successivè, pro voluminis incremento; pondus, difficultas gradiendi, & truncum ad anteriora inflectendi, crescunt; catamenia supprimuntur; hinc sterilitas, phlegmatia, seu œdema inferiorum accedit; percusso utero ex unâ parte, antitypia in opposito latere per sentitur.

Vix confundi potest hydrometra ascitica cum hysteritide, quæ dolore, febre, ægritudine acutâ designatur, nec cum hysteralgia scirrhosa, graviditate molari, &c, ob firmitatem uteri in istis morbis; à physometrâ distinguitur per antitypiam, gravitatem & elasticitatis defectum; ab ascite uterino per hypogastrii solius tumorem; ab hydrometrâ hydaticâ, per antitypiam; à graviditate demum, quod in istâ post tres vel quatuor menses motus parciales foetus distinguuntur.

Hydrometra ascitica difficulter sanatur, & ratione principiorum periculosa est, inde enim sæpè hectica, vel ascites ipse accersetur.

Curatio exigit 1° hydragoga qualia in ascite usurpantur: 2° diuretica & aperientia: 3° remedia uterum aperientia, ut saltum, sternutationem, vomitionem, balneum, injectiones, pessaria emollientia, suffitus; quibus incassum præmissis stylo mutico orificium uteri est reserandum, & evacuatis aquis injectiones ex aquis deterisivis aut thermalibus instituendæ.

2. *Hydrometra gravidarum*, Puzos pag. 86. *Hydropisie de matrice des femmes grosses*. C.

Moles abdominis est solito major; minùs tamen obnoxia est mulier phlegmatica quàm in graviditate duplicatâ; foetus vel debilis evadit, vel sæpius obit; nunquam sanus est, & vegetus, ut in graviditate verâ, nec ita crescit, maximè si aqua in cavo amnii cum ipsâ lateat.

Si aqua inter uterum & chorium sita sit, ea spontè effluit, statim atque uteri os hiare incipit, quem effluxum ter quaterve, intervallo semimensis inter utrumque, accidisse vidit Puzos, quin partus ante quartum effluxum successerit.

Frequenter inter chorium & amnium colliguntur aquæ, in quo casu minor est earum quantitas quàm cum in amnii cavo sit hydrops, vel cum inter placentam & uterum; tunc autem membrana exterior in partu lacera- tur sine dolore, deinceps verò etiam interior, quandoque plurium dierum intervallo; si verò conamina partûs langueant, tunc digito laceranda est membrana superstes, ut partus juvetur.

Cùm in amnii ipsius cavo colligitur aqua, sæpius foetus moritur, & diu in utero mortuus remoratur, usquequò uteri distensio maxima, ulterius crescere non potest; exigua sunt in parturitione tormina, unde mollior est membrana quæ dilatatum uteri orificium obturat; obstetrix in hoc casu parturienti succurrat, opus est. Cognoscitur hæc species ex debili vel nullo fo-

tûs motu, ex mole enormi abdominis; in partu licet orificium uteri multum pateat, caput foetus ritè se offerat, tormina per multas horas languent; tunc si obstetrix digito premat caput foetus, iste sursum facillimè pellitur, utpote innatans aquæ, nisi plures sint simul in utero, tunc digitis scindendæ membranæ, & sic tormina utilia foetum expellent.

3. *Hydrometra sanguinea* Boneti Sepulchret. Tom. 3. pag. 92. n°. 2. C.

Fœminam recens enixam obstetrices alterum foetum gestare credebant, quia inferior abdominis pars adhucdum erat tumida; uterus aquâ cruentâ repletus apparuit: Vide *Ascitem uterinum*.

4. *Hydrometra hydatica* Astrucii de morbis mulierum, lib. 2. cap. 8; *Hydrops uteri vesicosus* Nicol. Tulpii, Vandermonde Journ. de Med. Juill. 1758 pag. 54. C.

Compertum est gravidationem aliquando degenerasse in substantiam membranaceam globosam, totam aquosis bullis rotundis tumidis, pellucidis, innumeris plenam, aliquando cum sanie foetidâ & dilutâ, ut comperimus in uxore Bibliopolæ. *Mercatus, de mulier. affect. lib. 3 cap. 8*: Eisdem hydatides invenit in utero *Thom. Bartholinus: Boneti Sepulchret. pag. 88 Tom. 3 n°. 3*, & omnium primus *Aëtius ferm. 4. cap. 79*.

Hæc species spontaneo partu potest sanari, sed rarissima est, & difficulter distinguitur ab asciticâ.

5. *Hydrometra puriformis* Boneti Sepulchret. Tom. 3. pag. 88. n°. 5. & pag. 92 n°. 1. C.

Augusta Imperatrix omnia signa veræ gestationis habuit; in cavitate abdominis erant ichorosi humoris, tum phlegmatis libræ viginti quatuor, uterus erat valdè magnus, plenus humore crassissimo, albo.

6. *Hydrometra ovarii* Astruc. de morb. mulier. Tom. 4 pag. 43. observ. 45 lib. 4; Nicolai Tulpii; Acta Eruditor. Lipsiæ anno 1701 Februar. Ephemerid. Germaniæ, decur. 2. observ. 95. anni 2, Bianchi de generatione, pag. 107; Munnicks in Bibliothecâ Anat. C.

Sunt hydrometræ ovariorum asciticæ quarum penultima octoginta; ultima 112 libras feri continebant.

Tumorem tubarum 150 librarum aqua plenum memorat. *Ill. Bianchi Taurinensis Professor*, nuper amicis multis ereptus, & *Cyprianum* testem citat.

XVI. PHYSOMETRA; à Græco *metra* uterus, & *physao* inflo; *Inflatio uteri* Sennerti; *Tympanite de la matrice* D. Astruc de morbis uteri Lib. II cap. 9.

Est constans, permanensque tumor levis, elasticus, uteri figuram, & sedem referens in mulierum hypogastrio.

Differt ab ædopsophiâ uterinâ per constantiam & permanentiam, eodemque modo distinguitur à globo hysterico, & ab erethismo uteri fugaci in abortu subtrimestri, in hysteralgia catameniali observando; nam in his casibus non rarò uterus intumescere seu indurescere per intervalla videtur, & reapse

reapse nunc ad unam, nunc ad alteram partem inclinat, ut ipse expertus sum.

1. *Physometra sicca* Astrucii lib. 2 cap. 9; *Tympanites uteri*, Valesci de Taranta, lib. 6 cap. 15; Matthæi de Gradibus in Rhafim. C. de mola; Thadæi Duni Lib. Miscellan. cap. 8. R. Dodonæi obs. 49. L.

Signa communia graviditati & chlorosi, tumor elasticus, & à pulsatione resonans, increfcens à calore ignis, lecti; volumen nativo non multo majus; nullus ex vaginâ crepitus, ut in ædopsophia seu tympanite fugaci *Astrucii*.

2. *Physometra humida*, Astrucii libr. 2 cap. 9; Ambr. Paré libr. 25 cap. 34; Salmuth Centur. 2 obs. 57; Laur. Jouberti de urinis, cap. 13. &c. C.

Est ea in quâ cum flatibus concurrit serum quo potissimum uterus distenditur, & molem quandoque maximam adipiscitur, unde simul & ratione ponderis à priori distinguitur; de cætero eadem sunt signa.

Curatur utraque species, si flatuum emissio per uteri orificium promoveatur; cætera enim auxilia inutilia sunt. In hunc finem præmittatur usus balneorum, semicupiorum, injectionum, pessariorum emollientium, quo facto sollicitetur uteri orificium obstetricis digito, pessariis acribus, clysinatis irritantibus, sternutatione, vomitione, saltu; denique si hæc non profint, stylus muticus cautè in uterum immittatur; evacuato utero fiant injectiones pro re natâ diversæ, ut in primâ specie emollientes, in alterâ detensivæ, tonicæ.

Memini me olim duabus vetulis hoc morbo recenter affectis præscripsisse juscula diuretica, & emplastrum de Galbano regioni uteri admovendum, unde obortâ copiosâ urinæ excretionem citò convaluere.

Physometram fugacem, sed quovis mense revertentem, observo in muliere quæ hysteralgiam catamenialem patitur, seu quæ quoties catamenia ipsi fluunt, per duos dies iis ubertim prorumpentibus, dolores assiduos in tota uteri viciniâ, & ipso utero patitur, atque tunc uterus, pugni magnitudine supra pubis altitudinem, ad tactum, non ad visum, tumet; illa olim sæpius peditus ex utero edere erat solita; sed ædopsophia, jam si quæ sit, ita pacatè se habet, ut non audiatur; is verò tumor à flatibus esse videtur, cum subito recedat pluries; dein verò aëre ingressò & ob grumum sanguinis utero obturato fit ejus rarefcentia, unde physometra fugax. Hæc mulier pluries peperit, unde non mirum si uterus ita altus & magnus sit; de cætero tumor ille omninò indolens est, & post catamenia nullus; ac nunc dextrorsum, nunc sinistrorsum paululum inclinans.

XVII. TYMPANITES; *Typhos quartus* Hippocratis Foëssii pag. 555; *Hydrops siccus & flatulentus* ejusdem Aphor. II Sect. IV; *Tympania* Galeni Commun. de victu in acutis, Tralliani Lib. III; *Tympanita* Sennerti; *Tympanias* Frommanni apud Bonetum. *La Tympanite*.

Est intumescencia totius abdominis, levis & elastica, à pulsatione sonum edens,

edens, hujus morbi præcipuum symptoma, adde ructus, borborygmus, constipationem, & dolores.

In colicâ flatulentâ volumen totius abdominis minimè est adauctum, & morbus acutissimus est in paroxysmo, unde differt à tympanite. In meteorismo volumen quidem abdominis est adauctum à flatibus, sed ægritudo est acutissima, & sæpè accidens aliorum morborum; tympanites verò, licet doloribus colicis initio saltem stipetur, est morbus chronicus, & ideò ab aliis distinguendus. Physometra, hydrometra, & colica flatulenta quatenus tantum abdominis partem inflant à tympanite discrepant, in quo constanter prominet abdomen versus umbilicum in quocumque ægri situ.

1. *Tympanites intestinalis*, Smetii Miscellan. lib. 10; Fabricii Hildani Cent 6 observ. 74; Hercul. Saxonix Præl. part. 2. cap. 24; Plateri obs. pag. 656; Littre Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1723. D.

Est ea species quæ fovetur a flatibus ventriculorum & intestina valdè distendentibus; hic fovetur sæpiùs à materiâ verminosâ; supervenit etiam puerperis, hypochondriacis, mœstis.

Incipit non rarò à borborygmis, doloribus abdominis atrocibus, pertinacibus; adest constipatio, dolores initio ad umbilicum, deinde ad ambitum abdominis referuntur; à flatibus erumpentibus levamen fugax; secto cadavere, intestina alia admodum intumefacta, alia velut in cellulas constricta, & veluti convoluta apparent; illis punctis non multum resedit tumor, nisi multis in locis aperiantur, unde paracenteseos inutilitas apparet.

Deest phlegmatia, urina lateritia, fitis urgens, nisi sub finem morbi ascites accedat, unde differt à tympanitide asciticâ.

Curatio difficilis est ob contraindicationum concursum; initio vena secanda est ob dolores, calorem, tensionem; alvus est emollienda oleosis, diluentibus, refrigerantibus ob dolorem, siccitatem, constipationem, tensionem; anodyna etiam blanda, antispasmodica suadentur; ergo cavendum à catharticis, nisi mitiora sint, à carminativis nisi sint anodyna; interea cum flatus generantur sæpiùs à materiebus fermentescentibus, putrescentibus, verminosis, tum necessaria videntur cathartica mediocria, vermifuga, saponacea; inveterascente morbo, & calore, spasmus, dolore imminutis, tunc cathartica fortiora, resolventia, ac tonica tutiùs agunt.

Æger utatur serò & manè, dum recens est morbus, clysmatis laxantibus; & post unam, alteramve phlebotomiam dein purgetur ex mannâ, tamarindis, oleo amygdalarum; dein ter in die sumat decoctum hordei in quo flores rosarum infusi fuerint, cui ptisanæ addantur spiritus vitrioli, vel nitri dulcis guttæ aliquot ad gratam aciditatem; vel usurpet emulsionem anodynas, julapia refrigerantia, ptisanam ex crystallo minerali; tum repetitâ catharsi æger lacte asinino, vel etiam vaccino, thermalibus aquis mixto utatur; abdomen urinâ calidâ foveatur identidem; ac his irritis fiat remedium *D. Rast amici nostri apud Lugdunenses Medici experientissimi*, scilicet fomentum ex aquâ frigidâ, deinceps verò gelidâ, quo
duos

duos tympaniticos Lugduni sanatos vidit; & quod etiam mirè convenit intus aqua gelida, imò frustula glaciei sunt voranda ad condensandum flatum, maximè ubi calor intensus, ætas juvenilis, temperamentum fervidum, æstas, similesque circumstantiæ suadent; quoniam tamen sunt varietates hujus morbi in quibus prædominatur vel acidum, vel glutinosum, vel atonia, pro diversis hisce conditionibus diversa auxiliorum genera sunt prioribus addenda, quæ videbis apud *clariss. Combalusier* in *Pneumatopathologia* n°. 353.

2. *Tympanites abdominalis* Vallesii comment. in lib. 4. de victus ratione, pag. 284; Ballonii Paradigma 241; Combalusier *Pneumatopathologia*, n°. 26, 226; Zeviani libr. del flato C.

Est ille qui flatus in cavo abdominis collectos gerit, quique vel *ficcus* est, quod de recenti quocumque ferè valet, vel *humidus*, seu asciticus, cum urinâ lateritiâ, siti, phlegmatiâ, ascite, in fine morbi veterascentis se comitem præbente, & in hoc casu sede tantum differt ab ascite flatulento peritonæi duplicaturam non cavum distendente, in quo scilicet viscera abdominis convoluta in glomum sub diaphragmate non omento, sed peritonæo tecta, latent.

Tympanites abdominalis ficcus aliquot observationibus constitit, utut à *Littre* in dubium revocetur; est in eo resonitus evidentior quàm in intestinali, flatuum emissio rarior, minùs levans ægrum, dolores abdominis magis exteriores, alvus minùs pertinaciter adstricta. Si à priori dignosceretur, posset institui paracentesis, ut factum novi in cadavere, & tunc illicò exploso flatu sæpè foetido tumor subsidet; hujus diagnosim, prognosim, & curam specialem videbis in eximio tractatu *Fr. Combalusier*.

Quoad ejus principia, verosimile est eroso quomodocumque, vel ventriculo, vel intestino flatus in abdomen irrepsisse, ut vidimus, in vesicam ex intestino eroso sese insinuasse ad producendam ædopsophiam, & ut in uxore Medici Salvatoris dicti reperit olim *Joannes Bauhinus*. Vide *Mangeti Bibliothec. Medic. Pract. de Hydrope*, pag. 1003.

Signa hujus erosionis erant dolor hypochondrii sinistri, vomituritio, ruetatio, febris; dein venter intumuit, dyspnœa accessit, cum lumbagine, dentium stridore, siti, astheniâ; intra mensem mors cum mentis constantiâ; in fundo ventriculi fuit orificium digitum admittens; à flatibus intra vasa lactea adactis in colicâ flatulentâ, ea dirumpi quandoque, & inde in abdominis cavum irrumpere suspicatur *Combalusier*; verum non facilius est flatu dirumpi hæc vasa minima, quàm ipsa intestina; nam vasa minima tantò magis resistunt suæ ruptioni, quò minorem habent diametrum, ut norunt Mechanici; si tamen hæc lactea debiliora fuerint, & eò usque ducta, ut guttulam aëris possint admittere, eâ conditione poterit fieri tympanites.

Hæc tympanitis principia vix dignosci, vixque tolli queunt etiam cognita; verum si aër è fluidis excalefactis, fermentescentibus, putrefactis emer-

gens in abdomen irruerit, ut generatur in emphysemate de quo egimus dùm de pneumatosi spontaneâ, tunc pro diversis hujus flutûs principiis, diversa methodus est adhibenda ad præpediendam ulteriorem hujus genefim; dein collecti flatûs elasticitas est destruenda; demùm huic flatui quidam est exitus parandus.

Cùm aëris extricatio debetur summo æstui sanguinis, phlebotomia, acida refrigerantia initio conveniunt; si ab acido & verminoso pabulo fermentefcente, tunc omnia absorbentia, terrea, alkalina, aromatica, stomachica amara, kinkina juvant; si à glutinoso pingui, quale in lactentibus sæpè viget, pendeat flatuum genefis, tunc ea impugnanda victu ex pane benè fermentato, vino veteri, infuso chamæmeli, cinnamomi, jusculis amaris cum enulâ campanâ, cichorio, salibus neutris; frictione ex pannis calidis; clysmatis ex urinâ calidâ, lixivio, terebenthinæ pauxillo in ovi vitello soluto; dein catharticis evertendum illud glutinosum, tonus visceribus laxatis restituendus; iterùm clysmata resolventia, tonica, acria usurpanda.

Denique si irritis omnibus auxiliis æger cruciatibus in ambitu abdominis torqueatur, qualem olim me vidisse memini, aliàs vegetus sit, nec putredinis in primis viis fiat indicia, unicum solatium ex paracentesi videtur expectandum, hancque olim non adhibuisse me poenituit; quippe misera mulier, ad quam accersitus fueram, ita cruciabatur tympanite, ut viribus adhuc integris, facie rubens, mediæ ætatis, mente constans, nullis remediis internis sublevata, eadem die quâ ipsam invisi & dereliqui, fato functa sit.

Obiit quidem brevi æger tympaniticus post paracentesim, cujus testis fuit *Helmontius*; verùm summè putridus inde exivit flatus, quod gangrænodeum viscerum statum arguebat; erat enim odor cadaverosus; præterea foramen nimis amplum cufum est, cùm venter illicò subsederit, unde periculum summum, quod averti posset exigua acu tricuspidata, & per intervalla obturato foramine; interea dum arctè stringitur abdomen, & cardiacis vires sustinentur.

3. *Tympanites enterophysodes* Combalufier. n°. 122 & 152. C.

Est ea species quæ ab emphysemate intestinorum, cæterorumque abdominis viscerum dependere putatur, quæ species non confundenda cum pneumatosi abdominales regiones afficiente, & subcutaneâ, à pressu crepitante.

Dignoscitur hæc species ex inæquali tumore abdominis aliunde tympanitici, maximè verò ex conjunctis pneumatocele, pneumatomphalo. Jam recensui me pluries observasse in equis apud Helvios non solum emphysemata valdè dolentia per lumbos, dorsumve equorum dispersa Hippiatrîs dudum cognita, verùm etiam in boum pulmone post mortem à me observata, tanquam membranam pellucidam in vasorum & lobulorum interstitiis aëre elastico turgidam, & demùm in ipsis intestinis humanis emphysema observavit clariss. *Duvernoy*, ut docent *Acta Academ. Petropolitanae*, tom. 5 pag. 213.

Verùm

Verum huic speciei paracentesis nulla convenit, & tantum, præmissis solventibus, ope cathartorum & diureticorum exitus huic aëri parandus est, & auxilia priori speciei accommodata videntur suadenda.

Puer Nosocomii generalis pro ascitico habitus à *D. Verny & Lazerme*, ob abdominis tumorem & fluctuationem; institutâ *D. Serres* paracentesi, nihil omnino effluxit, nec æger pejus meliusve habuit; æger demum obiit; secto cadavere intestina inventa sunt flatu admodum distensa, & invicem ope textus cellularis ac epiploï oedematosorum in glomum colligata; hic puer phlegmatia, siti intensâ, & urinâ paucâ lixiviosâ laborabat.

4. *Tympanites asciticus* Del Papa Consult. 2. tom. I; *Idropisia tympanica*. C.

Adultos adoritur robustos, sanguineos, diarrhœis, colicis, dysenteriis diu vexatos, tertianis prius affectos. Intumescit abdomen, & subito digitis pulsatum cum sonitu digitorum repellit. Urina pauca rubra, alvus astricta, oedema pedes infestat. Morbus difficillimè sanatur etiam recens; flatulentia anò vel cato prorumpens sublevat.

Indicantur ea quæ flatulentas digestiones & acorem corrigunt, ut 1° abstinentia à fructibus, lacte, crudis, dispeptisque alimentis: 2° absorbentia, ut mater perlarum, oculi cancerorum: 3° amara, ut rheum, absinthium, vinum absinthites ab *Hippocrate* contra flatum laudatum: 4° laxantia, ut emulsiones ex amygdalis amaris, harum oleum: 5° diuretica, ut radices aperientes, terebinthina: 6° Paracentesis & cathartica valida fugienda.

Tumor abdominis subito accedens à repressis alvi fluxibus putridis, aut ab intermittentibus kinkina suffocatis, utut ascites videatur, vera est tympanitis, juxta *Pringle*; præmissâ phlebotomiâ si opus sit, præscribetur rheum quovis vespere ad alvum laxandam: vitentur carminantia, & violenta cathartica, sumatur electuarium ex floribus chamæmeli, zingibere & croco martis.

5. *Tympanites spasmodicus* Pomme, Essai sur les vapeurs, obs. 14, 15: est varietas tympanitis intestinalis. D.

Hic morbus sexagenariæ hypochondriacæ quartanâ per hydragoga & kinkinam sanatæ supervenit cum dolore abdominis.

Fotus frigidi, aqua pulli, aqua nive frigefacta, serum lactis, clysmata ex oleo, dein diarrhœa biliosa flatum multos emittens abdominis tumorem & dolores sustulere; levissimum catharticum nocuit, lac asininum curam absolvit.

Alteram mulierem catameniis anno quadragesimo quinto cessantibus, siccam, melancholicam invasit tympanitis; phlebotomia è pede, clysmata, serum lactis vix profuere; sed fomenta frigida & balnea profuere; ex lacte supervenit diarrhœa biliosa quæ morbum solvit.

Hippocrates lib. V Epid. observ. 18. triginta urceos aquæ frigidæ effundi jussit supra corpus mulieris robustæ, quæ à sumpto medicamine ventre insumuerat cum dolore, dyspnœa, animi consternatione; huic vomitu ex

aquâ frigidâ nec dolor, nec dyspnœa remiserant; quinquies mortua visa fuerat; hac affusione frigidæ sublevata est, bilem copiosam dein ejecit, & vixit. Vide *Fœsium*, pag. 1153. n°. 42.

Videatur clariss. *Combalusier*, n°. 368. de *tympanite cum exitu, spasmoque prævalente*.

6. *Tympanites Stwartii*, Philosophicarum Transactionum anni 1730 n°. 414 ab Alexandro Stwartio. C.

Est tympanitis acuta, nisi malueris meteorismo hanc accensere, quæ à bilis extra cystidem effusione ob vulnus inflictum sat citò supervenit, ut *Ill. Stwartius* in milite observaverat, & in canibus dein expertus est.

Miles vulnere accepto quo vesica fellea pertusa fuerat, sat citò intumuit abdomine, ut in tympanite; ast sine dolore, febre, inflammatione, cum alvi constipatione pertinaci, urinâ paucâ, croceâ, pervigilio, quòd opiatiss restitit, linguâ siccâ; aperto cadavere, bilis intra abdominis cavum exundabat, intestina valdè inflata & extensa, nulla ne in vulnere quidem inflammatio; paulò ante mortem, quæ septimo die advenit, pulsus inæqualis, levisque singultus.

Haud dubium est quin bilis in intestinis, ut saliva in ventriculo expansionem aëris in alimentis contenti, & in chylo copiosissimi coerceat, adeoque quin ea deficiente aër expandatur, & tympanitem ac borborygmos edere debeat; in auriginosis non rarò observavi recursum morbi à borborygmis & flatibus abdominis incipientem; ubi verò bilis deficit, modò non à vulnere, debent ægri illius defectum resarcire amaris, resinosis & saponaceis, quæ etiam in tympanite à viscido prædominante commendantur. Vide *Melancholiam 8am*, *adopsophiam*, *physometram*.

7. *Tympanites verminosus*, De Meyserey tom. 3 n. 592. A.

Est ille qui febres verminosas sæpius comitatur, aut qui à vermibus fovetur: distinguitur ab aliis per signa vermium. Curatur 1º phlebotomiâ juxta dolorum intensitatem & ægri robur repetitâ; 2º oleosis blandis, dolores mitigare, vermes necare, alvumque laxare aptis; 3º potu diluente, emolliente, antiphlogistico, addito succo limonum, utpote vermifugo & refrigerante; 4º decocto cassiæ, vel quod melius est & flatulentiam non fovet, extracto cassiæ, decocto tamarindorum, manna &c, ut alvus laxetur, & vermibus, flatibusque exitus paretur; 5º sedatis doloribus, pyrexiaque sublata & alvo apertâ, tum amaris, vermifugis & catharticis reliquiæ morbi tollendæ.

XVIII. METEORISMUS, Météorisme.

A Græco *Meteoros*, *sublimis*; est intumescencia abdominis, vel tantum epigastrii, aut hypochondrii à flatibus contentis; in eo diversa à tympanite, quod si totum abdomen tumeat à meteorismo, illud symptoma sit fugax, & acuti cujusdam morbi comes; si verò tantum tumeat epigastrium, hoc symptoma, licet pertinax, cum tympanite minimè confundi potest.

Differt

HYDROPE PART. METEORISMUS. 519

Differt à colicâ flatulentâ, & gastrodyniâ flatulentâ, ex eo quod vel dolor nullus fit in meteorismo, vel exiguus & non atrox, ut in his morbis; adde quod in colicâ & gastrodynâ rarò extûs tumeat abdomen, licet palpo explorata intestina ratione doloris, ac tensionis tumere videantur.

1. *Meteorismus ventriculi. Inflatio ventriculi Sennerti. L.*

Est inflatio epigastrii, ita ut nulla sit cavitas ab sternò ad umbilicum qualis in sanis est, cum vel sine dolore, quæ chloroticis & puellis quarum catamenia sunt suppressa, non rarò accidit; idem accidit viris pituitosis, phlegmaticis, & pendet à flatu intra ventriculum contento, nec tamen admodum eum distendente; meritò incusatur languor motus peristaltici intesti-
norum, vappiditasque succorum digestivorum, viscositas cacochylæ, simulque ventriculi laxitas, unde fit ut magis solito distendi queat cum minimo, vel obtuso dolore.

Therapeia vulgaris inflationis ventriculi eò vergit, ut 1° viscoso, pituitosoque humori primas vias infarciendi exitus ano vel cato præbeatur; 2° ut ventriculi tonus, & succorum digestiva vis restituatur; in hunc finem diæta sit attenuans, & flatus discutiens; cibi sint boni succi, cocti faciles, non flatulenti; lac, recens vinum & cerevisia non satis fermentata fugienda sunt; vinum vetus & meracum juvat, pannus laneus calidus, ventriculo continuò applicatus, calorem ejus fovet & revocat; cathartica ex rheo, rhapontico præmittuntur; dein ad stomachica, martialia, incidentia, carminativa deveniendum; sic radix angelicæ condita, semen anisi, foeniculi, cinnamomum, zingiber, baccæ lauri, juniperi, &c, possunt suppeditare diversas formulas huic affectui debellando aptas.

2. *Meteorismus abdominis. A.*

Est symptoma ilei, enteritidis, & plurium morborum acutorum, præsertim tritæophyæ, amphimerinæ, synochi, ubi magnus putridæ cacochylæ apparatus cum inflammatione systrophicâ, vel gangrænedeâ, adeoque vel cum dolore & tensione maximis, aëre intestinali rarefacto ob calorem, vel sine dolore, ob gangrænosum viscerum statum, & expansionem aëris à putredine oriundam; qualis meteorismus in cadaveribus aquâ diù mersis, aut soli expositis observatur.

Ille meteorismus in acutarum febrium vigore pessimum est symptoma, tum quia usum catharticorum maximè necessariorum interdicit, tum quia materies putridas, aut fermentescentes, noxiosque succos in primis viis hærentes supponit; hinc phlogosis viscerum, eorum putredo, simulque flatuum expansio; hinc abdominis tumor umbilicum versus cum tensione, velut in tympanite, qui tumor ex sono percussionis à flatibus foveri videtur.

Curatio & prognosis eadem quæ enteritidis; post *Hippocratem clariss.* Tissot ausus est in hoc casu aquâ frigidâ abdomen fovere, quod benè successit: *Tissot de febre biliosa, pag. 115.*

3. *Meteorismus hystericus*, ill. Raulin des Maladies vaporeuses, pag. 29. L. Hepatide laborabat mulier, presso epigastrio ea oscitabat, unde hysteriæ suspicio

suspicio in mentem Medici venit; depulsis hepatitidis symptomatis, ac febre, abdomen intumuit admodum; existimabant alii Medici hoc esse à pure tumidum, seu ascitem purulentum; Ill. verò *Raulinus* meteorismum hysterici cum adesse tantum cognovit, & ægram semicupiis tepidis brevi sanavit.

4. *Meteorismus à manzanilla* Journ. de Med. Decemb. 1757. D. Peyssonel. A.

Comestis multis pomis hujus hippomanes post horam abdomen multum intumescit, interanea ardent, tremit totum corpus, sudor frigidus, cardialgia, syncopes, labia exulcerata, & acutè prurientia, hinc sæpè mors; excitatà cholera, seu adhibito cathartico-emetico ex infuso seminum fabæ purgatricis, seu jatrophæ gossypifoliæ, evacuatur venenum, & deinedulcorantibus, ut oryzà quandoque ægri sanantur.

Tam acre venenum in arbore Hippomanes ferunt Auctores, ut umbram; vel maximè ex eo delabentem pluviam metuendam esse asserant.

D. *Jacquin Medicus Leydensis*, & *Imperatoris Botanicus*, nuper ex Americà redux, mihi retulit se experiundi causà nudum exposuisse pluvie ex hac arbore delabenti, idque impunè, imò succum manu supinà excepiisse; verùm cum hujus succi guttulam pronà manu tetigisset; illicò magnum erysipelas ibi se passum esse.

XIX. ISCHURIA; *Ischouria* Græcis; *Urinæ suppressio*, vel potius *retentio* Frider. Hoffmanni de Morbis infantum; *Hydrops vesicæ* Nouvell. Class. des maladies; *Rétention d'urine*; *Ischurie*.

Morbus est cujus potissimum symptoma est hypogastrii intumescencia ab urinà intra vesicam retentà.

» Cum urina omninò in vesicam non venit, vocat etiam vulgus Medicorum ischuriam, quanquam ischuria non sit, & permittendi sunt profecto ita nominare, cum propriam appellationem non habeant. » *Galenus libr. 3. de symptom. causis*, pag. 246.

Sunt hujus generis species plurimæ, quæ in methodo perfectà ad Classem phlegmasiarum attinerent; verùm nulla methodus perfecta est; sequentes species collegit clariss. *Doctör Cusson*.

Charact. Ischurie vere signa sunt

1º Sensus ponderis in hypogastrio, pube, perinæo. 2º Perceptus urinæ stimulus cum ejusdem fundendæ cupiditate, & irritis ad vesicam exonerandam conatibus; (hoc ferè aut prorsus exulat, si vesicam teneat stupor, vel anæsthesia. , 3º Protuberantia supra os pubis magna; (minùs patet in ischurià fugaci à calculo vesicæ, vel si vesica contracta, indurata parum extendi queat) ad attactum dolorifica; (abest prorsus aut ferè dolor in ischuria à vesicæ anæsthesià, stupore,) nativam vesicæ figuram referens; (alienam inducit mala conformatio, cystocele, &c.) subfluctuans; nisi lotio refertissima sit vesica; urinà sponte emissà, aut per artem eductà, decrescens, evanescens. 4º Detectio tumoris insoliti, immisso in anum, vel

in

in vulvam digito. 5° Effluxus lotii sub profundiori catheteris immiffione ; (in ifchuriâ quam facit inflammata veficæ uvula , cathetere licet intra hujus collum adaçto , non effluit urina. Tumor notabilis ad mufculorum rectorum infernorum latera , ad inguina , fcrotum , perinæum , & intra vaginam ; quandoque , fed rarò , protuberantiæ hypogaftrii modò memoratæ aliam addi fociam , hujus fimilem , sæpiùs minorem , quandoque vaftiùs tumentem , imò hypogaftriæ vices fupplementem.

Ifchuriæ nothæ figna funt

1° Lumborum utplurimùm dolor punctorius , obtufus , vel gravativus. 2° Abfentia ftimuli per urinam veficæ inferendi , necnon conaminis ad lotium emittendum. 3° Protuberantiæ in hypogaftrio , necnon in ipfius viciniis defectus. 4° Veficæ contractio , collapsus catheterifmo , vel digito in anum , aut vulvam adaçto , cognita. 5° Catheteris in veficam immiffio fruftranea nihil lotii effundens.

Soliti *ifchuriæ veræ ac falſæ* fupervenire morbi funt anorexia , cardialgia , naufea , vomitus , fapor urinoſus in ore , anxietas , fingultus , agrypnia , febris , cachexia , corporis tumiditas , hydrops , foetor urinoſus , affectus foporoſi , dyſpnoici , deliri , motus convulſivi , ephidroſis frigida.

Symptomata alia in hac vel illâ ſpecie fuppreſſionis urinæ obſervanda fiſtet character ſpecificus ſub ifchuriâ qualibet inferiùs tradendus.

Curatio. Cùm maximus fit principiorum ifchuriam producentium numerus , diverſiffimaque indoles , nemo non videt , modo vario , principiorum nimirum varietati accommodato , fanationem abſolvi debere. Regulam univerſaliſſimam ut minus generalem reddamus , tria proponimus auxiliorum genera , quæ ſi non omnes , præcipuas ſaltem indicationes complectuntur in numeroſis ifchuriæ ſpeciebus adimplendas.

Primum auxiliorum genus ſuppeditant antiphlogiſtica , nimirum venæ ſectiões , clyſteres emollientes , refrigerantes , oleoſa nitrata , potus laxantes , diluentes , aceſcentes , acidi , linimenta , fotus , cataplaſmata blanda , balnea , ſemicupia tepida , tum ſimplicia , tum emollientium , & oleoſorum ſocietate majorem efficaciam naçta. Conveniunt auxilia hujusmodi in ifchuriis omnibus , in quibus adefit , aut imminet inflammatio , viget motus febrilis , plethora , tenſio , ſpaſmus , irritatio , dolor.

Alterum auxiliorum genus fiſtunt ſtimulantia , attenuantia , extus nimirum fomenta , cataplaſmata , linimenta calida , ſpirituofa , nevrotica , phoenigmi , veſicantia , duciæ , balnea thermalia , concuſſio ab equitatione , curru vectiōne ; intùs verò diuretica calida ex herbis , radicibus , feminibus , balfamis , ſalibus , animantibus eruta , clyſmata acriora , cathartica , emetica , aquæ thermæles. Memorata auxilia competunt illis ifchuriæ ſpeciebus , quas faciunt humores craſſi , lenteſcentes , fibrarum atonia , rēnum , aut veficæ ſtupor , anæſthēſia , torpor , paralyſis.

Tertium auxilii genus ſubminiſtrat Chirurgia ; ſitum illud eſt in artiſicioſâ lotii in veficâ contenti eduçtione , immiſſo ſcilicet in ūrethram cathetere cavo , candelâve tubuloſâ ; vel celebratâ , ſi catheteriſmus inſtitui nequeat ,

vesicæ paracentesi ad perinæum, aut supra pubem ope acus tricuspidatæ, rectæ, vel incurvæ, tubulo inclusæ simili; encheiresibus memoratis locus est in ischuriâ verâ quâcumque, si remediis congruis statim adhibitis auscultare renuerit, diutiùsque persistat.

Circa ischuriæ curationem satis sit hæc generaliter delibasse. Quid methodo antiphlogisticæ stimulant, catheterisino, paracentesi addendum sit in speciebus variis quibus competit horumce auxiliorum genus unum, aut alterum inferiùs sub qualibet specie declarabitur; ischurias in quibus locum nullum præfata auxilia inveniunt, specialissima suo loco manet therapeia.

Ischuria renales.

1. *Ischuria (nephritica) à renum inflammatione* Schacht. Institut. Med. Pract. lib. VIII cap. I & VIII; Gorteri Syst. Prax. Med. de Ischur. Fabric. Hildani de Lithotom. cap. IV; Læl. à Fonte Conf. 59; Boneti Sepulchret. lib. III sect. XXIV observ. IV §. 3; Schenck. lib. III de Ischur. falsâ, cap. IV & V; Ettmulleri Coll. pract. pag. 994. A.

Character specificus deducitur ex notis ischuriæ falsæ genericis & signis nephritidis; sunt hæc ultima dolor lumborum acutus, pungens, pulsans, ardens, in partes vicinas, inferas præcipuè, ut ad vesicam, pubem, genitalia, inguina, femora se extendens; sternutatione, tussi, & simili corporis commotione, exasperandus; sæpiùs continuus, interdum per intervalla remittens; febris acuta, inflammatoria, erraticè exacerbans, cum cibi fastidio, nausæâ, vomitu, extremorum, pedum imprimis, frigore, agrypniâ, gravioribusque aliis symptomatibus; testiculi alterutrius, vel utriusque retractio; femoris dextri, sinistri, vel utriusque dolor obtusus, stupor; alvus arctè compressa, inflata, borboryzans; trunci erectio, conversio, incessus vix possibiles; decubitus in latus oppositum, & in ventrem difficilior, facilior in latus infirmum & dorsum; præcedit mictio difficilis, tenesmodea, ardens, urinâ primùm tenui, aquosâ, dein rubrâ, flammeâ, semper parcâ, tandem suppressâ. Rara hæc ischuriæ species periculosissima est, mortem nunc citissimam, nunc lentam quidem, ast minimè declinandam, de facili inferens; curatur methodo antiphlogisticâ. Ischuria quæ interdum contingit in morbis inflammatoriis, ut phrenitide, peripneumoniâ, pleuritide, gastritide, rheumatismo, in febribus acutis, ardentibus; in paroxysmo febrium intermittentium; ischuria quam faciunt materies arthritica, catarrhalis, scorbutica, variolosa, ad renes delata, necnon aperientia acria, salia alkalina, infecta eminenter diuretica, cathartica energica, verbo medicamenta calidiora hinc intelliguntur, atque curantur.

2. *Ischuria (nephrolithica,) à renum calculo* Schacht. lib. citat. cap. II & VIII; Gorteri libr. citat. de Morb. renum; Car. Pison. de Morb. à coluv. serosâ; Schenck. de Ischur. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. & Medic. Septentrional. de Ischur. &c; &c. A.

Signa ischuriæ nothæ generica, necnon calculi renalis hanc speciem determinant;

minant; signa calculi renalis sunt dolor in lumbis fixus, stabilis, nisi per ilia ad pelvim, vel testes excurrat, sæpius gravativus, interdum acerbissimus, & infixi aculei more pungens, sub decubitu in partem affectam minor, in oppositam augescens, post assumptum cibum, & corporis motum exasperatus, jejuno vantriculo, & quiete remittens; febris nulla, utique initio; testis retractio, femoris stupor, trunci incurvatio; anorexia, flatulentia, nausea, vomitus, alvi adstrictio, pulsus durus, paroxysmi nephralgici, recursantes, dysuria, stranguria frequenter affligens, excretio urinæ cruentæ, mucosæ, membranis floccis, sabulo, lapillis refertæ; calculus antea excretus, ortus à parentibus calculosis, podagra prægressa; paroxysmo ischurico præit urina tenuis, acris admodum, dolorifica, pauca. Hujusce speciei frequentissimæ, & cum colicâ affinissimæ lubrica est diagnosi. Signum calculi renalis certum nullum dari vult *Joan. Baptist. Silvaticus*; non semel docuit anatome in renibus hæsisse calculum, de quo ne vel minima suspicio per vitam aderat.

Ischuriæ nephrolithicæ, quæ gravissima est & in renis inflammationem, apostema non rarò abit, competunt methodus antiphlogistica, & maximè opiata. Vitanda diuretica calida, stimulantia, tonica, adstringentia. Nephrotomiam admittit calculus renalis in eo tantum casu, ubi inflammationem à calculo accersitam excepit apostema protuberantiâ & fluctuatione in lumbis insignitum. Hujus loci non sunt quæ ad novi calculi genesim præcavendam ab Auctoribus commendantur. Renes à calculo perforatos fuisse, succedente immedicabili ischuriâ, *Mercatus* testatur.

In Nephrolithica seu arenulosa ischuria succi petroselini unc. iij, succus expressus ex xxx millepedibus, olei terebenthinæ semi-drachma, & lili Paracelsi drachma, hæc mixta & sumpta in balneo promoverunt ejectionem centum lapillorum pisi magnitudine, quorum ulterius sexcenti intra tres menses ejecti fuere. *Journ. de Med. Octobr. 1756.*

3. *Ischuria (nephroplethorica) Renalis à plethorâ River.* Cent. i observ. 1 & 89. *Ettmuller. Schacht. loco citat. Gaubii Pathol. de vit. miction. Ludwig. Instit. Med. Clin. Seb. Nasii specul. method. med. pag. 167. A.*

Virum temperamenti sanguinei, & habitûs athletici post confectum calidissimis æstivis diebus longum iter, corripit ischuria notha, clysteribus, fomentibus, linimentis, semicupis, diureticis, immorigera; nulla aderat febris, nullus dolor in lumbis, in pube; hætenus affectu renali quocumque & urinary vitio, omni immunis vixerat æger; una *Riverio* accusanda videtur plethora; mittitur sanguis largâ manu; vix elapsa à venæ sectione horâ urinam à renibus in vesicam descendantem persentiscit æger, & tantâ paulò post profundit copiâ, ut intra horæ spatium, nullo alio adhibito remedio plenariè convalescat. Ex plethoræ signis & therapeia discito hanc ischuriæ speciem nosse, ac debellare.

4. *Ischuria (lunatica) Renalis lunatica Tulpîi,* observ. med. lib. II cap. 49. C.

Urina viro supprimebatur quolibet fermè plenilunio, cum insigni angustia,

fiâ, corporis incendio, febre; persistebant ad diem quintum ut plurimum jam dicta symptomata, si sibi relinqueretur æger, neque redibat urinæ effluxus, nisi lunâ decrescente, vel sectâ brachii venâ. Tantæ erant efficacix sanguinis missio, ut ea adhibita statim excerneretur lotium. Aperto cadavere, inventa est renis sinistri pelvis in eam amplitudinem excrevisse, ut vicem vesicæ urinariæ commodè suppleret; hinc ischurici paroxyfmi tempore tam vesica fuit vacua quàm ren sinister repletus. *Vide Auctorem citatum.*

5. *Ischuria (nephrospastica) Renalis spasmodica* Schacht. Gorter. lib. citat. Sydenham Dissert. Epist. tom. I. Raulin des Malad. Vapor. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1715. A.

Ex consensu, convulsione, passione hysterica, hypochondriacâ, dolore vehementi ventris, capitis, lumborum, intestinorum, coxæ, uteri, menstruatione, dentitione sistitur non rarò urinæ secretio. *Gorter. Syst. prax. medic. de Ischuriâ*; Dignoscitur spasmodica ista species signis pseudo-ischuriæ genericis & spasmi renalis præsentia. Fibras renales spasmio tentari colligitur ex præsentem morbo spasmodico, aut insigniter dolorifico; ex ægri hyperæsthesi, mobilitate, ex causis prægressis, ex signorum absentia. speciebus aliis renalibus propriorum, ex dolore renali vivido, ambulatorio, fugaci. Curationem subministrant antispasmodica, anodyna remediis, quantum res postulat, maritata, quæ socius jubet morbus spasmodicus, aut dolorificus.

6. *Ischuria (nephrelmintica) Renalis verminosa* Gorter. lib. citat. Gaubii Pathol. de vit. miction. A.

Vermes in renibus repertos, & cum urinâ excretos fuisse testantur *Gentilis, Fernellius, Hollerius, Zacutus Lusitanus*: His posse in renibus obstructionem produci, & exinde ischuriam nemo sanè inficiabitur. Suppressam ex hac causâ urinam agnoscunt *Gorterus & Gaubius*. Rarissimam hanc speciem nec nephralgia, neque aliud ullum symptoma designat, solo eventu cognoscendam. Curationi supersedemus. Vidi vermiformes tubulos à cruore in ureteribus concreto effictos.

7. *Ischuria (nephrothromboides) Renalis à sanguine congrumato* Mercati de Morb. inter. cur. cap. 12; Ettmulleri de læs. urin. secret. pag. 314; Fernellii Pathol. libr. VI. cap. 13; Gorteri, Gaubii loc. citat. A.

Rarior est hæc species quam ischuria grumosa, ureterica & vera; hanc cognoscet signis pseudo-ischuriæ genericis, dolore in lumbis, hæmaturia præviâ, causâ prægressâ, ut si percussione, lapsum, ponderis maximi elevationem, longam, validamve equitationem ischuria exceperit; his accedunt gravissima symptomata, uti pallor, pulsus parvus, obscurus, anxietates, virium concidentia, rigor, febricula, nausea, animi defectio, sudores frigidi, &c. Curationem vide apud *Mercatum*.

8. *Ischuria (Nephropyica) à Renum purulentia* Schenck. lib. III. de ren. tumorib. Gorteri, Gaubii, loc. citat. Bonet. Sepulchr. de urin. suppress. Salii Diversi de affectib. particularib. cap. 14. A.

Cognoscitur hæc species notis pseudo-ischuriæ genericis & signis re-

nes purulentia tentari commonstrantibus; hæc ultima eruuntur ex prægressis, nephritide contumaci, pulsatili, nephralgia acedinosâ & maximè calculo; ex apostemate exinde orto, ex superflite caloris & doloris sensu in lumbis, ex horroribus, febriculâ, & nonnunquam lumborum tumore fluctuante, ex urinâ turbidâ subalbicante, cruentâ, graveolente, ad fundum vasis deponente sedimentum crassum, tenax, purulentum, flocculentum, membranosum, carnosum aliquando, quod renum apostema præstat; hoc & etiam, si in renes materies purulenta confluerit, producere potis est aliarum partium internarum abscessus. Puris crassitie debetur renalis obstructio. Hujus speciei sanatu difficillimæ curationem inchoant intus abstergentia incidentibus maritata, extus verò laxantia; perficiunt verò, interpositis, si opus sit, remediis generalibus & opiat, edulcorantia, aquæ Vallenses, Spadanæ, & præprimis balsamica, vulneraria, deterfiva. Diuturnum pulveris uvæ ursi usum mirè laudat *Clar. de Haen*. Nephrotomiæ tantum locus est cum tumore & fluctuatione in regione lumbari conspicuis sese prodit apostema; cave protuberantiam ac fluctuationem à lotio ob ureterum obstructionem congesto in lumbis excitatas & à *Sebastiano Nasio* observatas pro apostemate vendas.

9. *Ischuria (Nephrophlegmatica) Renalis pituitosa seu mucosa* Salii Diversi loc. citat. Grassi, *Ephem. Natur. Cur.* ann. III observ. 212; Schacht. Gorteri, Gaubii, Mercati, loco citat. Varandæi de ren. affect. Bonet. Sepulchret. de Ischur. observ. IV, V. A.

Speciei hujusce diagnosim subministrant pseudo-ischuriæ signa generica; hujus repentina accessio ex *Hippocrate* & *Lommio*, dolor obtusus, seu gravitas in lumbis, symptomatum remissior multò gradus, temperamentum pituitosum, prægressi morbi mucosi, evacuationes similes, excreta prius urina muco referta, apyrexia, absentia signorum pseudo-ischurias inflammatoriam, calculosam &c, commonstrantium. Raræ huic speciei, de facili ast citra periculum cum subsequenti confundendæ, competunt auxilia stimulantia, incidentia in curatione generali memorata.

10. *Ischuria (Nephroplegica) Renalis paralytodea* Salii Diversi, Mercati loc. citat. Horstii tom. II lib. IV observ. 49; Marcel. Donati *Histor. med. mirab.* lib. IV cap. 28; Bartholini *Centur.* IV epist. 18, 38, 39; Hœchsteter. observ. Dec. V. Cas. 20; Claudii Chaptal *Practici Mompeliensis felicissimi.* A.

11. *Ischuria (suppleta) Renalis ab alia evacuatione suppleta.* (a) *Ab diarrhœa & sudore* Marcelli Donati *Histor. medic. mirab.* lib. IV cap. 27; Schenck. lib. III. de diabete obs. 9; (b) *Ab otorrhagiâ* Sennerti ex *Platero pract.* lib. III part. VIII sect. II. cap. 9; (c) *Ab perspiratione* Vandermonde *Journ. de Med.* tom. IV; (d) *Ab sudore* Vandermonde *Journ. de Med.* tom. X. A.

Memorat *Marcellus Donatus* historiam monialis cui per sex menses urina supprimebatur alvo interim descendente; restitutâ verò urinâ per menses quatuor omnimodè cohibebatur alvus. Substitit deinceps & lotii & fecum

excretio, refudante in epigastrio ad plurimum librarum pondus humore, qui urinam colore & odore referebat.

Narrat *Platerus* casum puellæ annos natæ tredecim, cui, postquam aliquandiu copiosè minxisset, urina subito supprimebatur, accedente otorrhagiâ serosâ ita uberi, ut per aliquot dies affatim ex aure dextrâ sæpe ad duas mensuras aqua efflueret; interim bene habebat puella, neque de ullo affectu conquerebatur. Diureticis ac terebinthinatis ad magnam vim elicitæ est urina quæ subito iterum substitit, recurren- te otorrhagia memoratâ: adhibitâ efficaciori medicinâ, rediit urinæ excretio liberalior primùm, remittente aurium fluxu, post modum verò ad copiam nativam, nihil exinde mali perpetiente puellâ.

Legitur apud *Vandermonde* historia puellæ hysteriâ per octo menses maximè vexatæ, cui tandem supervenit omnimoda urinæ & fecum suppressio, quæ clysmata, balnea tepida, ptisanam pulli, apozemata laxantia, refrigerantia, potiones oleosas & diætam humectantem per tres menses solidos aspernata est; primis quidem balneis feces olidissimæ cum vermibus & sanguinis grumis descendere cœperunt; pseudo-ischuriam, atque alvi suppressionem fugarunt balnea frigida ad duos menses protracta, quæ urinam mox cierunt & sensim in integrum hujus excretionem restituerunt. Quolibet die ægra horas decem in balneo commorabatur, quod si glacie injecta magis infrigidaretur, crescebat urinæ cum ardore minori tunc emissæ quantitas; deficientem lotii excretionem supplebat perspiratio cutanea.

Observationem aliam habet *modò laudatus auctor* de muliercula annos circiter 50 nata, cui repente alvus & urina prorsus restricta sunt. Frustra fuerunt diuretica; cathartica etiam valentia pluries ano injecta ex ore assumpta nullam præter sudorem, evacuationem excitarunt. Naturæ commissa pauper- cula, sine febre, dolore & ferè citra morbum annos septem vixit, nec per anum, nec per urethram quidquam emittens. Interim excretionum harumce defectum supplebant sudores universales copiosissimi, foetidissimi, nunc die quolibet, nunc quovis biduo, triduove erraticè recurrentes & ad duas tresve horas continuati. Toto hocce tempore alimenta omnigena, integro appetitu, voravit ægra, vultu florida, imò pinguefacta, lecto tamen præ debilitate affixa, contra spem omnem spontaneè cœpit alvus descendere, urina effluere, cessante tunc sudore & redintegratâ penitus sanitate, quæ ad sex, septemve annos illibata perstitit.

Missis ischuriæ renalis speciebus aliis, quæ vel ab Auctoribus minùs benè describuntur, vel è præcedentibus facile possunt intelligi ad ischurias uretericas sermonem convertimus.

Ischuriæ uretericæ.

Ischurias inter renales & uretericas limites certos statui non posse superius diximus, collectis quantum penes nos fuit signis conjecturalibus, quibus ambæ possunt ab invicem utcumque determinari. Monuimus etiam eadem

dem ferè methodo utraſque impugnari, quotieſcumque cauſæ ſimili natales debent. Porrò cum vix ac ne vix quidem vitium ſit iſchuriam uretericam inducens, quod renalem non excitet, ſi renibus hæſerit, uretericas tantùm memorare ſatis eſſe ducimus; unius cuiuſque diagnoſim ac therapeiam mutatis mutandiſ, ſubminiſtrante iſchuriâ renali ſimili. Ex iſchuriis nephreticâ, nephrolithicâ, nephrothromboide, nephrophlegmaticâ & nephropyicâ, nec non ex iſchuriarum uretericarum ſignis conjecturalibus intelliguntur iſchuriæ ſequentes uretericæ.

12. *Iſchuria (ureteritica) ureteritica inflammatoria* Salii Diverſi loc. ſupra citat. Ludwig. Inſtit. Clin. Gaubii pathol. de vit. miſtion. Schachtii inſtit. practic. de Iſchur. ſpur. &c. A.

13. *Iſchuria (ureterolithica) iſchuria ureterica calculoſa* Tulpîi obſerv. med. lib. II cap. 45; Monro Eſſais d'Edinburg tom. VI art. 68; Boneti Sepulchret. lib. III de urin. ſuppreſſ. Schenck. lib. III de ureterib. Salii Diverſi loc. citat. &c. A.

14. *Iſchuria (uretero-thromboides) iſchuria ureterica à ſanguinis grumo* Salii Diverſi, Schachtii, Gaubii loc. citat. Boneti Sepulchret. de urin. ſuppreſſ. obſ. I &c. A.

15. *Iſchuria (uretero-phlegmatica) ureterica à pituitâ* Gorteri prax. med. ſyſt. Schachtii, Salii Diverſi loc. citat. Boneti Sepulchr. de urin. ſuppreſſ. Sebaſt. Naſſi Spec. meth. med. loc. citat. Epiphan. Ferdinandi hiſtor. 97. &c. A.

16. *Iſchuria (ureteropyica) ureterica purulenta* Gorteri lib. citat. de ureter. morb. Schachtii, Salii loc. citat. &c. A.

Has itaque ſpecies deſcriptione ac curatione ſingularibus perſequi ſupervacaneum eſt.

17. *Iſchuria (ureteroſtomatica) ab oriſicii ureterum inferioris clauſurâ* Theod. Elleri Miſcell. Berolin. Tom. IV pag. 381; Verdieri ex Noël Mem. de l'Acad. de Chirurg. tom. II obſerv. 17; Lieutaud Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1753; Franc. Sylvii Deleboe prax. med. lib. II; Saltzmanni obſerv. anat. pag. 62. A.

Poſſe ureterum oriſicium veſicale calculo, ſanguinis grumo, muco, pure obſtrui, patet ex jam allegatiſ ſpeciebus; hîc verò ſpeciatim verba, facere de iis iſchuriis volumus, quas oriſis ureterum inferioris ſumma conſtrictio, coalitus, vel obturatio inducunt.

Vidit Noël puellam pluribus diebus iſchuriâ frequentibuſ motibuſ convulſivis ſtipatâ vexatâ; aderat exocyste ſeu prolapſus tunicæ veſicæ interioris obveſtientis, quæ per meatum urinarium erumpens, ſacculum ſiſtebat ovuli gallinacei magnitudine, diaphanum, tenuem, humore limpidò refertum. Aperto cadavere inventi ſunt ureteres ita dilatati, ut colon adulti craſſitie æquarent; occluſus erat ipſorum ad veſicam introitus; veram urinam continebat ſacculus inter vulvæ labia conſpicuus.

Invenit Saltzmannus in puero iſchuriâ laboranti ureteres ſero diſtenſos,

ad vesicam verò angustissimos, ita ut stylum exiguum non nisi vi admitterent.

Credit *Lieutaud* ab intumescentiâ trigoni vesicæ inflammatoriâ aut aphlogâ obturari posse ureterum orificia, subsequente ischuriâ satis frequenti, inter renalem & vesicalem mediâ seu uretericâ.

A calculo unico magno, aut pluribus mediocribus vesicæ cavitatem replentibus ischuriam inductam observavit *Sylvius Deleboe*, ureterum ampliatorum, & ad renes usque urinâ distentorum orificiis per lapidea hæc concreta obturatis.

Aliis præter memoratas ureterum noxis ischuriam deberi asserunt Auctores, ut partium ureteribus adjacentium vitiis multigenis *Schachtius*, *Gaubius*; flatibus colon distendentibus, *Ludwigius*, *Varandæus*, *Sennertus* &c. Hæ species, quoniam memorantur potius quàm describuntur, idcirco præmittuntur.

Ischuriæ Vesicales.

18. *Ischuria (Cystitica)* à vesicæ inflammatione *Schacht.* instit. practic. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1704, 1753; *Boneti* Sepulchr. lib. III de urin. suppress. *Forest.* lib. XXV observ. 27, 28; *Zacuti Lusitani* ex *Galeno* Hist. med. princ. lib. II Hist. 150. A.

Inflammatio vesicæ sphincterem, vel ex *Lieutaud* ipsius uvulam occupat; addit *Schachtius* hujus tunicas. Diagnosim hujusce speciei sistunt signa ischuriæ veræ generica, ut hypogastrii intumescencia, renitentia &c, urethræ perviatio, nec non cystitis. Cystitidis notæ sunt febris acuta, fervida, dolor acerbus, ardens ad perinæum, accedente interdum hujusce partis rubore, distensione; dolor pariter & ardor ad pubem & exinde ad umbilicum perveniens; dysuria maxima, sæpissime verò ischuria summo sitipata meiendi desiderio ac conatu; alvus adstrictior, tenesmus maximus, catheteris ultra vesicæ collum immittendi impossibilitas, vigiliæ, delirium, vomitus biliosus, extremorum frigus. Hoc habet peculiare ischuria ab inflammata vesicæ uvula sobolescens, quod catheteri non objiciatur resistantia, nisi superatis prostatâ & sphinctere, atque ita ipso intra vesicam nonnihil jam adacto; & quod obicem catheteri non superandum injectio removeat, subsequente urinæ effluxu. Periculosissima est hæc ischuriæ species, quâ gangræna, abscessus sæpissimè excitantur. Convenit methodus antiphlogistica; malo verò perstante, tentanda est catheteris immissio lenis, cautissima: tandem sub hujus in vesicam adigendi impossibilitate, paracentesis ad perinæum vel supra pubem celebranda, ope acûs apice tricuspidatæ, & tubulo inclusæ hic rectæ, illic rectæ etiam & præprimis incurvatæ. Optima *Sharp Recherches critiques* &c habet monita circa vesicæ paracentesim in hypogastrio institutam; adversus ischuriam ab inflammatâ vesicæ uvulâ in locum catheteris ad urinam educendam frustra adhibiti fausto cum successu injectiones suffecit *Clar. Lieutaud.*

19. *Ischuria (Cystolithica)* à vesicæ calculo *Tulpium* observ. med. lib. IV cap. 37; *Essais d'Edinburg* tom. IV; *Foresti* lib. XXV obs. 23; *Fabric.*
Hildani

Hildani Cent. III observ. 67. Car. Pisonis de morb. à colluv. serof. Boneti Sepulchret. de urin. suppress. observ. X, &c, &c. A.

Hanc ischuriæ cysticæ speciem facit calculi vesicalis præsentia, quem cognosces vagâ circa pubem & perinæum titillatione, vel ponderis sensu in iisdem locis, incessu cruribus divaricatis; erectione penis, frequenti tenesmo, dysuriâ, stranguriâ, mictione cruentâ maximè post equitationem, vel curruvectionem, dolore post mictum in toto urethræ ductu vel ad extremum tantum balanum percepto; genitalium ab ægro crebrius contrectandorum pruritu; ischuriâ frequenti, fugaci; mictione crebrâ, derepente, postquam ea institui cœpit, intercissâ, mutatâ corporis positurâ interdum, vel immisso cathetere haud ægrè revocandâ; urinâ crassâ, albâ, turbidâ, sub decubitu horizontali facilius fundendâ. Symptomata jam dicta modò sæviora sunt, modò mitia & obscura, quin etiam nulla, præsentia in vesicâ calculo non semel observata, per intervalla sæpius, imò post inducias nonnumquam longiores recurrentia; his signis certitudinem addunt, quantum fieri potest, maximam exploratio ope digiti in anum apud pueros, in vaginam apud mulieres immissi, & catheterismus, quo nulla datur via ad calculum vesicæ cognoscendum universalior, certior, licet errorem etiam sub quibusdam casibus admittere possit. Hypogastrii intumescencia, renitentia non observantur in hac specie, nisi persisterit satis diù urinæ suppressio. Calculi in vesicâ remanentis augmentum inevitabile, pressio, attritus in vesicam, acris calculosorum urina, irritationi, doloribus vividis, inflammationi, suppurationi, ulceri vesicæ ansam præbent. Ischuria hujuscemodi ad tempus fugatur, mutatâ corporis positurâ, repulso per catheterem calculo, cujus radicalis curatio, vel ex lithotomiâ, repetenda, vel juxta *Whitte*, *Lieutaud* aliosque gravissimos viros, quibus contradicit *Clarissim. de Haen*, ex aquæ calcis & saponis usu diuturno. Palliativam methodum sistunt diluentia, lenientia, mucilaginosâ, oleosa, opiata, lithontripticum Whittianum, & ex *Clar. de Haen* urvæ ursi pulvis.

20. *Ischuria (cystospastica) à sphincteris vesicæ spasmō* Mercati de morb. intern. cur. lib. IV cap. 22; Sebas. Nafii specul. method. med. part. II pag. 267; Nenterii de Ischur. Schachtii, Gorteri, Gaubii, Varandæi, loc. citat. A.

Cognoscitur hæc species ex signis ischuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & spasmī sphincterici præsentia. Constrictionis hujusce spasmodicæ, quæ nunc idiopathica est, nunc verò symptomatice, notitia eruitur ex perinæi exploratione, quod durum apparet, dolore ad vesicæ collum, ei simili, qui ex calculo ibidem impactō solet accidere, diverso tamen in eo quod continuus sit in hac specie; nusquam accedat copiosa mictio, & cathetere aut candelâ immisissis exasperetur; ex intestini recti condolentiâ, ex mictione stillatitiâ, dolore colli vesicæ continuo, acerbissimo stipatâ, sub violentâ omnium potentiarum urinam expellentium actione, tandem ex causâ, ut ex plethorâ, ex suppressis catameniiis, hæmorrhoidibus, ex ictu, puncturâ, solutâ unitate hujus partis minùs bene tractatis. Curationem subministrant me-

thodus antiphlogistica, opiata, antispasmodica, & catheteris prudens immisio.

Ad hanc speciem referatur ischuria quæ colicam, ileum, enteritidem comitatur; *Morgagni Epist. XXXIV. 8.*

21. *Ischuria (cystoplegica) à vesicæ paralyfi* Lieutaud compend. medic. de Ischur. Zacut. Lusitan. ex Galeno Hist. princ. Hist. 140; Mangeti Biblioth. Medic. pract. tom. IV; Serane Thes. pro Reg. Cathedr. Hollerii de morb. intern. capit. 47; Amat. Lusitan. cent. IV cur. 10; Pringle, Essais d'Edinbourg. tom. 2. artic. 32. A.

Locum habet hæc species, siue vesicam teneat stupor, anæsthesia, siue musculares ipsius fibræ paracinesis perfectâ vel imperfectâ resolvantur; siue concurrat utrumque vitii genus. Hanc cognosces notis ischuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & signis vesicæ torporem, paralyfim indignantibus; hæc ultima erantur ex prægressis, qualia sunt ictus, lapsus in columnam vertebralem, luxatio vertebrarum, medullæ spinalis vulnus, protuberantiæ nervos in ea parte afficientes, vita in locis humidis, mora in aquis frigidioribus, applicata ad vesicæ regionem, alterius mali gratiâ, præsidia frigidissima, affectus paranoici, soporosi; ex ætate senili, ex absentia doloris & sensûs ab urinâ excitandi in vesicâ repletâ, & distensâ; ex partium aliarum ignaviâ, frigidityte, resolutione; ex mictione tussim, nixum validum similem & præprimis hypogastrii pressionem subsequente; ex deficientibus ischuriæ cystophlegmaticæ notis. Valent signa hujuscemodi in ischuriâ nervorum vesicæ sensoriorum tantum, vel sensoriorum simul & motoriorum resolutioni natales debente: si verò afficiuntur dumtaxat nervi motorii, è modò tradito charactere expungenda venit absentia doloris & sensûs, ab urinâ excitandi in vesicâ repletâ ac distensâ, quæ sub hac circumstantia & dolet & ab urinæ stimulo molestat. Casum ischuriæ à vesicæ torpore inductæ, dysuriam diuturnam & gradariè crescentem urinæ paucitatem tandem excipientis, in viro sexagenario fluxum hæmorrhoidalem diu passo à muliercula perperam cohibitum, nobiscum pro suâ humanitate communicavit *clar. Chaptal*. Dysuriæ tempore ægro tumebat ac dolebat prostata, hypogastrium tenebat protuberantia circumscripta, dura, indolens, pro scirrhus artis peritis imponens, urinæ quotidie partim in vesicâ restitanti & sensim collectæ natales debens, educto per catheterem lotio evanida, brevi dein reditura; urinâ difficiliter, parcius in dies fluente, accessit demùm ischuria; cessante penitus urethræ ardore ac dolore, assiduo catheteris usu per duos menses citra ullum sensum exonerata est vesica; quibus elapsis tandem supervenit febris acuta exacerbans, quâ die undecimo soluta est ischuria & rediit nativa urinæ excretio. Præsidio sunt in hac specie gravi quidem, ast non semel curatâ, catheterismus repetitus, remedia antiparalytica varia, interna & externa: inter externa eminent thermarum Bellilucanarum aqua, lutum, quibus fovebitur hypogastrium, perinæum, nec non earundem aquarum purarum aut aquâ simplici plus minus temperatum facta in vesicam inje-

injectio, cum vitio chirurgico natales debet ischuria; hujuscemodi modò memoratis addenda venit vitii topici specialis therapeia.

22. *Ischuria (polyurica) à vesicæ lotio diutius cohibito distentâ.* Halleri Prælect. in Boerhaave Tom. II §. 384 pag. 336; Forest. Libr. XXV. observ. 14. Nenter. de ischuria; Paræi Lib. XVI cap. 48; Sennert. Pract. Lib. III part. VIII sect. I cap. 4. Ettmulleri, Riverii, Varandæi de ischuria &c. A.

Hanc ischuriæ speciem in quam incidunt, qui negotiis, loco, verecundiâ ab urinâ fundendâ arcentur, ipsamque sponte diutius cohibent, sistunt character ischuriæ veræ genericus, voluntaria urinæ cohibitio ex ægri relatu accipienda, dolor ad vesicam maximus, assiduus ad urinam fundendam stimulus, subsequente frustraneo conatu, inictio ex hypogastrii summè distenti pressione succedens, causarum absentia quibus aliæ ortum debent ischuriæ vesicalis species. Gravis est hæc urinæ suppressio, nisi promptè malo obviam eatur, vesicæ atoniâ, contractionis defectu, inflammatione, abscessu, gangrænâ terminari solita. Curatio ex præcedenti specie & cystitica intelligitur. Foetus in orificio uteri longiores moras nectens apud mulieres dystocicè parturientes similem inducit ischuriam ex *Kiolano*. Vide speciei 28 varietatem 2am.

23. *Ischuria (cystopyica) vesicalis purulenta* Felic. Plateri Mantiff. obs. 29; Camerar. Ephem. Nat. Curios. Tom. II; Zacuti Lusitani ex Galeno, Hist. Medic. princip. hist. 148; Hollerii de morb. intern. cap. 47; Sebast. Nassi Specul. method. med. part. II pag. 167; André des maladies de l'urethre observ. 16; Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX. A.

Hæc species quæ à vesicæ apostemate, ulcere proficiscitur, in plurimis convenit cum ischuria nephropyica; ab eâ verò discrepat notis ischuriæ veræ genericis, nec non signis purulentæ vesicæ hærentis. Ab ulcere renum distinguitur vesicæ ulcus loco doloris ad vesicæ collum, in pube, perinæo, persentiendi, tactu, mictione, corporis inflexi erectione exasperandi, doloris ejusdem gradu majori, continuitate, sede protuberantiæ in perinæo, si hæc adsit etiam observandæ, cupiditate & difficultate urinæ majoribus, tenesmo, erectione penis frequenti, urinâ pus minùs cruentum, minùs cum ipsâ commixtum ac confusum, graveolentius, citra lotium, aut ante ipsum quandoque prodiens, & nonnunquam squamas furfuraceas ac membranulas vehente. Potest etiam hæc species renum, imò & aliarum partium apostemati, ulceri deberi; si nempe materies purulenta copiosa, tenax, vesicæ collum occludat ipsi impacta, quod apostematis & ulceris prædictorum signis nec non generico ischuriæ veræ characterè dignosces. Vix sanescit præsertim in ætate provecta vesicæ ulcus quod fugatâ ope catheteris nec non abstergentium attenuantibus maricatorum ore assumptorum & vesicæ injectorum ischuriâ, remediis in renum purulentia propositis impugnandum venit, additis repetitis per catheterem injectionibus edulcorantibus deterfivis.

24. *Ischuria (cystothromboides) vesicalis à sanguinis grumo*, Claudini Consult. 141; Fabric. Hildani Cent. III observ. 66; Foresti Libr. XXV obs. 20;

Zacuti Lusitani ex Galeno Hist. Med. princip. hist. 145, & ejusdem Prax. Med. admirab. Lib. II. cap. 65; Mercati de morb. intern. cur. cap. 12. A.

Hanc speciem indignant hæmaturia prævia, prægressæ causæ in ischuria nephrothomboide assignatæ, gravissima symptomata sub eadem specie memorata. Ischuriæ veræ signa generica, urina, sub catheteris ad usque vesicæ collum liberè adigendi immisione, fluens parvâ copiâ, & cum sanguinis ramentis, os catheteris educti cruentatum. Curationem suppeditant catheterismus, cardiaca, & quæ sanguinem valent solvere epota, injecta, applicata. *Vide Mercatum, Forestum, Zacutum, &c.*

25. *Ischuria (cystophlegmatica) vesicalis à muco* Mercati loc. citat. Schacht. Instit. Medic. pract. lib. VIII. cap. 9; Ettmulleri de ischur. vesical. Amati Lusitani Cent. VI cur. 12; Zacuti Lusitani Prax. Medic. admirab. lib. II observ. 64; Boneti ex Thom. Bartholino de urin. suppress. observ. 17. A.

Ex urinâ turbida muco refertâ ante excretâ, ex vitæ genere alimenta recipiente crassa, viscida; ex prægressis morbis pituitosis, ex temperamento simili, verbo ex signis diatheseos pituitosæ in ischuriâ nevrophlegmaticâ memoratis; ex urethræ perviatione, & ex notis ischuriæ veræ genericis cognoscitur hæc species, remediis stimulantibus, incidentibus & catheterismo curanda.

26. *Ischuria (ectopocystica) à vesicæ ectopiâ. (a) Herniosa, seu à cystocele*, Verdier Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II observ. 4, 6, 9, 10, 14; Felic. Plater. observ. pag. 830; (b) *Proptoica, seu ab exocyste*, Verdier ex Noel lib. citat. obs. 17. A.

Comitatur hæc species vesicæ urinariæ herniam, & tunicæ ipsius interioris prolapsus. Igitur, exulantibus ischuriæ vesicalis causis aliis, hujus diagnosim subministrant urethræ perviatio, & ischuriæ veræ, nec non cystocelis vel exocystes signa. Binæ hujusce ectopiæ notas exhibent *Verdier, Saltzmanni, Dapples Dissertationes de vesic. urinar. hern. seu de cystocele*; exinde etiam ischuriæ ectopocysticæ petenda curatio.

27. *Ischuria (cystoproclica) vesicalis ab intestino recto, scybalis, calculo, flatibus, inflammatione, abscessu, hæmorrhoidibus turgente* Dodonæi Observ. Medic. cap. 47; Schenck. lib. III de ischur. observ. 6; Wepferi Dissert. de apopl. pag. 391; Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX pag. 261; Boneti Sepulchret. de urin. suppress. observ. 18 §. 4; Schacht. Gaubii loc. citat. A.

Signa ischuriæ veræ generica, intestini recti conditio varia, cum symptomatibus vitia ipsius modò memorata stipare solitis, urethræ perviatio, causarum ischurias alias vesicales inducentium absentia hanc speciem determinant; ex principiis in nomenclaturâ recensitis haud ægrè eruitur varia quæ ischuriæ hujusmodi comperit curatio, in malo contumaciori peritâ catheteris immisione opus est. *Vide historias allegatas.*

28. *Ischuria (hystercystica) vesicalis ab utero, (a) Gravido*, Nordmanni Dissert. de Ischur. gravidar. Mauriceau lib. I cap. XV; Roderici à Castro Lib. II cap. XV. (b) *Parturiente*, Boneti ex Riolo de urin. suppress. Vandermonde

dermonde ex Daran, Journ. de Med. tom. V. (c) *Hydropico*, Hippocrat. de morb. mulier. lib. 12; Sennerti Pract. Lib. IV part. I sect. II cap. X. XI. Schenck. Lib. IV de mol. fals. Schachtii, Gaubii loc. citat. (d) *Tumoribus distento*, Gaubii, Schachtii, loc. citat. Sennerti ibidem, ac supra cap. XIII; Knoeffelii E. N. C. añ. IV. (e) *Prociduo*, Nordmann. Dissert. citata; Sabatier Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. III; Sennerti ibid. ac supra cap. XVI. A.

Uterus foetu, molâ, sanguine, fero, flatu distentus, inflammatione, scirrhus, cancro dilatatus, prolapsu, inversione è sede nativâ emotus, factâ in vesicæ collum, & quandoque etiam in urethram pressione, ischuriæ hujuscemodi ansam præbet. Cognoscitur hæc species notis ischuriæ veræ genericis, graviditatis præsentia, partu imminente, hydrometrâ; protuberantiarum uterinarum, hysteroptoseos, verbo memoratorum uteri affectuum signis, tandem causarum defectu ischurias vesicales alias inferentium. Ischuriæ à graviditate prospicit situs horizontalis & reclinatus, abdominis ab ossibus pubis ope manuum remotio, elevatio, & his non proficientibus, catheterismus assiduus ad imminentem usque partum continuatus. In ischuriâ quam facit partus laboriosus diuturnior urget profectò lotii educendi necessitas: verum obstat catheteris vulgaris in vesicam adigendi difficultas, impossibilitas: in his rerum angustiis cum bonis ægræ rebus in catheteris metallici locum candelam tubulosam suffecerunt *Daran* & *Levret*. In ischuriâ ab hysteroptosi præsidio sunt decubitus, uteri repositio, in sede nativâ firmatio. *Vide Sabatier, Puzos, Levret, &c.* Secunda & tertia hujusce speciei varietas catheterismus & affectuum uteri memoratorum curationem expostulat, apud *Sennertum, Mercatum, Astrucium de mulierum morbis* legendam.

29. *Ischuria (atretarum) urethrocystica à menstribus in vagina retentis* Amyand Transact. Philos. ann. 1732 n°. 442 art. 8 pag. 45; Schenck. lib. IV. de part. genit. mulier. observ. 9; Heister. Chirurg. Tom. II pag. 951; Astruc de morb. mulier. Tom. I lib. I. cap. 5. A.

Notæ ischuriæ veræ genericæ, sanguinis uterini retentio in vaginâ per membranam, per carnem crassam ac densam, per parietum vaginæ, caruncularum myrtiformium, labiorum vulvæ inferiorum concretionem clausâ, hanc speciem designant. Fortior coalitus ope carneæ substantiæ densioris difficulter curatur; clausuris vaginæ reliquis, aut sanguinis congesti vis, aut coitus, aut chirurgia medentur; partium concretarum separatione, membranæ prætensæ sectione, sanguini retento via referatur, & ischuria inde oriunda tollitur: *Vide Heisterum & Astrucium loc. citat.*

Aliæ præter memoratas, apud Auctores occurrunt ischuriæ vesicalis species; ut ischuria à tumoribus vesicæ glandulosis & sphincteris ipsius callositate *Reiseli Eph. Nat. Cur. Dec. 11. an. 2.* Ischuria à carunculis è resolutione renum substantiâ oriundis, & vesicam obstruentibus *Schenckii ex Herculi Saxonia, lib. 3 de ren. caruncul.* Ischuria ab incrustatione vesicæ calculosâ *Schachtii de ischuria.* Ischuria à protuberantiis intra vesicam enatis,

ipsiusque collum claudentibus *Boneti Sepulchret. de urin. suppress. passim.* (Huc ischuria à vesicæ fungo *Schachtii*, ischuria à vesicæ varicibus *eiusdem*, ischuria à tumore insolito è vesicæ infernæ parietibus intus enato *Macgill Essais d'Edimbourg. Tom. IV. &c.*) Ischuria à vesicâ in se ipsam per intestinum inversa *Fouberti Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II. pag. 37.* Ischuria à vesicularum seminalium protuberantiâ scirrholeâ *Gaubii, Pathol. §. 810.* Ischuria ab steatmate vesicæ adjacentē, huiusque collum premente *Bartholini, cent. I. hist. 23. &c.*, quas omnes missas facimus brevitati consulentes.

30. *Ischuria paradoxa*, Morgagni *Epistol. Le Clerc Journ. de Med. Juill. 1755 p. 11. L.*

Est ea species ischuriæ in qua successive distenditur hypogastrium, crescente tumore magis ac magis sursum, eoque duro, ab urina haud dubie intra vesicam cumulatâ, & interea, non solum per intervalla sed fere stillatim fluentibus urinis per urethram, quæ observatio apud *Morgagni* iterata clarè evincit ischuriæ characterem, non ab urinæ suppressione, sed ab hypogastrii tumore repetendam esse. In casu *Clar. Le Clerc* non sufficienter fluebant urinæ, quia vesicæ orificium seu collum induratum partim huic effluxui resistebat, ratione cuius resistentiæ vesica reactionis vi dilatabatur in dies: sic cum aqua in tracheam magnâ vi injicitur pulmones continuo intumescunt, licet undequaque ex eorum superficie aquæ rivuli prorumpant.

Ischuriæ urethrales.

31. *Ischuria (perinæalis) urethralis à perinæi tumore* *Galen* lib. de affect. loc. & ex eo *Zacut. Lusitan. Histor. 149*; *Vandermonde* ex *Daran Journ. de Med. Tom. V. pag. 291*; *Tulp*ii *Observ. medic. Lib. III Cap. X*; *Forrest*i *Lib. XXVI observ. 2. A.*

Perinæum inflammatione per ictum, lapsum, aut aliam quamlibet causam inductâ tumens, apostemate, excrecentiâ, aut alio duriori tubere tentatum, urethræ principium premendo, hanc speciem inducit, in subjecto aliarum vesicalis ischuriæ causarum immuni cognoscendum ex notis ischuriæ veræ genericis & perinæi protuberantiâ variâ. Speciei huiusce varietas inflammatoria postulat ventæ sectiones, laxantia assiduò applicata, balnea, hypogastrii pressionem, tandem catheterem, ac præprimis candelam *Daran* tubulosam. Varietati apostematosæ competit abscessûs apertio, absterfio, cicatrificatio; graviores certè sunt varietates sarcomatica & scirrholea catheterismo & affectus chirurgici congruâ tractatione debellandæ.

32. *Ischuria (urethrolithica) à calculo urethræ impacto* *Schmidii Eph. Nat. Cur. Decad. I ann. VIII observ. 89*; *Winckleri* ibidem *Tom. VI observ. 34*; *Zacuti Lusitani Prax. Med. admirab. lib. 11 observ. 66, 67, 68*; *Tulp*ii *Observ. medic. Lib. III cap. 8*; *Boneti Sepulchr. de urin. suppress. observ. 14*; *Bartholini Cent. IV epist. 5*; *Heisteri Chirurg. Tom. II pag. 839. A.*

Noscitur hæc species ischuriæ veræ caractere generico, constitutione calculosâ, dolore maximè ad urethram & penem, urethræ intumescentiâ, imper-

perviatione, canalis hujusce contrectatione, quâ quid duri palpo objicitur, immiffione catheteris, antequam in veficæ collum pervenerit corpus offendens solidum, & , fi stylo ferreo percutiatur, subargutum. Curatur autem venæ fectione, anodynis, laxantibus, epotis, applicatis, injectis; balneis, leni penis expreffione, fuctu, specillo, uncinulo, & his non fuccedentibus factâ fupra calculum firmatum fectione, cujus celebrandæ ac percurandæ methodum vide apud *Heifterum loc. citat.* Ischuriam à calculo intra rectum latente memorat *Journ. de Med. de Vandermonde Septembr. 1758 pag. 261.*

Ex ischuriarum cystophlegmaticæ, cystothromboidis, & cystopyicæ diagnofi, atque urethræ imperviatione intelliguntur fequentes ischuriæ urethralis fpecies, fcilicet

33. *Ischuria (urethrophlegmatica.) Ischuria à muco urethram infarciante*, Boneti Sepulchr. & Medic. Septentrion. Mangeti Biblioth. Medic. Practic. Amati Lufitani Cent. V. obf. 71; Foresti Lib. XXV obferv. 25; Varandæi de ischur. Lud. Apini Eph. Nat. Cur. Decad. III. ann. 111. obferv. 69. A.

34. *Ischuria (urethromboides) à sanguinis grumo urethram opplente*, Boneti Medic. Septentrion. de ischur. & Sepulchr. de urin. fuppreff. obf. xi; Foresti Lib. XXV obferv. 25 &c, &c. A.

35. *Ischuria (urethropyica) à pure urethram obftruente*, Boneti Medic. Septentrion. de ischur. Foresti Scholio modo citato; Boerhaave Præfat. aphrod. &c, &c. A.

Ischuriam ab abfcessu inter veficam & rectum pofito urethram premente refert *Vandermonde Journ. de Med. Septembr. 1758 pag. 263.*

Urethrales hujuscemodi ischuriæ eadem admittunt auxiliorum genera quæ ischuriis competunt veficalibus à cauſâ fimili oriundis.

36. *Ischuria (urethrohymenodes) à membranâ in urethram impactâ.* Hiſt. de l'Ac. R. des Sc. ann. 1714, hiſt. pag. 22. A.

Viro fumâ urinæ difficultate vexato, & catheteriſmum pluries paſſo, catheter, qui plus minus ab urethrâ eductus nigricabat, cum membranæ fragmento quondam extractus eſt. Triduo poſt perſenſit æger quidpiam urethram obturans, & è balani oriſicio prodiens, quod avulſit digitis arreptum; membranæ fuit fragmentum aliud. Haud ita diu dum ad mingendum fumme allaborabat; intra breve tempus tria alia membranæ fragmenta ejecit, quæ duos membranæ veficam internè obveſtientis trientes efficere viſa ſunt; reverâ fuerunt illius membranæ partes fragmenta hujusce modi, quibus emiſſis liberè fluxit urina nullo unquam tincta immixto ſanguine. Virum dein detinuit levis urinæ incontinentia. Similium membranarum per urethram excretarum, quamvis citra ischuriam mentionem injiciunt *Williſius, Felix Platerus, Schenckius, Fabric. Hildanus, &c.*

37. *Ischuria (urethrelmintica) urethralis verminofa*, Joan. Petr. Albrecht. Vide Boneti Medicinam Septentrionalem de urin. cap. 31; & Mangeti Biblioth. Medic. pract. Tom. IV de morb. urin. ſpectant. Vandermonde Journ. de Med. Septembre 1758 pag. 245; Joan. Rhodii Centur. 3. obferv. 36; Collect. Acad. Tom. 3 pag. 497 obf. 77. A.

Plura vermium è vesicâ urinariâ cum lotio exclusorum exempla reperire est apud Auctores. Sequentem ischuriæ è verme urethram opplenti inductæ casum memorat *Albrechtus*. Septimus jam erat dies, quo militem excruciat omnimoda urinæ retentio cum summis circa umbilicum doloribus, regionis hypogastricæ tensione & abdominis tumore ascitico non absimili. Nil profecerunt quæ diebus sequentibus tum internè, tum externè adhibita sunt remedia. De cathetere in vesicam immittendo cogitabatur, cum æger post multos conatus, laboresque per urethram vermem ejecit vivum, crassitie calami scriptorii, & trium digitorum longitudine, redeunte pristina excernendi lotii facultate, quod per aliquot dies sanguine mixtum, sincerum tandem emissum est. Rarissimæ hujusce ischuriæ eventum potius quàm certa nota cognoscendæ curationi supersedemus.

38. *Ischuria (urethritica)* ab urethræ inflammatione Hildani Cent. IV observ. 54; Forest. de incert. urin. judiciis, Lib. III cap. 3 versus finem; Varrandæ de affectib. ren. & vesic. cap. VII; Boneti Medic. Septentrion. de ischuriâ cap. 1 n^o. v; Goulard des maladies de l'urèthre; Heisteri Chirurg. Tom. 2 pag. 838. A.

Generales inflammationis causæ, gonorrhœa, catheterismus rudior, devius, faucians, aut frequentior, licet artificiosus, candelæ acriores immissæ, litus mercurialis in urethram urgente dysuriâ gonorrhœicâ, &c, hanc speciem accersunt, notis ischuriæ veræ genericis, urethræ imperviatione, signis inflammationis generalibus, nimirum dolore, calore, tensione, febre, &c, & causâ præviâ cognoscendam. Curatur hæc species methodo antiphlogisticâ; cathetere, non statim quidem adhibendo, verum inflammatione paululum temperatâ, aliquoties per dies singulos sensim immittendo; demum paracentesi ad perinæum vel supra pubem, si antiphlogistica omnigena malum aspernetur, nec catheteri in vesicam aditus pateat.

39. *Ischuria (carunculosa)* à morbis, ut vocant, urethræ, Amati Lusitani Cent. IV cur. 19, Cent. V cur. 48; Sharp Recherches critic. cap. IV; Goulard des maladies de l'urèthre; Heisteri Chirurg. Tom. II pag. 834. André des maladies de l'urèthre, passim. A.

Morbi, ut vocant, urethræ, sunt spongiosi sui textûs intumescencia, hujusce canalis varices, ulcera, cicatrices, contractio, callositas, fungus, duplicaturæ membranacæ, verumontani, intumescencia spongiosa, scirrhouidea, glandularum urethræ lacunalium, Cowperianarum, Littrianæ, prostratæ tumores, ulcus, callositas. His omnibus non solum angustatur, verum etiam tandem præcluditur urethra. Ischuriam hinc enatam signis cognoscas ischuriæ veræ genericis; urethræ imperviatione, seu plenariâ obstructione, signorum ischurias urethrales phlegmaticam purulentam, grumosam & præprimis calculosam indignantium absentiam; quibus omnibus præcesserunt dysuria, stranguria, filum urinæ tenue, flexuosum, gradaria suppressionis urinæ accessio, carunculæ minoris cathetere, aut candela olim facta detectio, & ut plurimum gonorrhœa virulenta. In ischuriæ hujuscemodi varietate quam facit prostratæ affectus syphilidis expers, ex glandulæ istius intumescencia eo in casu semper præente,

præfente, urethræ principium summè arctante, & digito in anum immiffo optimè percipiendâ potiffimùm eruitur diagnofis. Curatur gravis hæc ifchuria candelis fimplicibus & maximè compofitis, ut Daranianis, Andreanis, Goulardianis, Sharpianis, quæ fi non fatis citò urinam eliciant, inftituenda eft veficæ paracentefis in perinæo, & præprimis fupra pubem, (fectio urethræ lithotomiæ urethrali fimilis in quibusdam cafibus locum poteft invenire) lotio per cannulam fingulis diebus educto, continuatur candelarum ufus, donec debita urèthræ reftituta fuerit libertas. *Vide Sharp Recherches critiques &c. & D. Perierii Differtationem de bradyspermatifmo ad speciem primam.* Monuiſſe fupervacaneum eft fymptomatibus urgentioribus pro re nata per auxilia congrua occurrendum eſſe dum chirurgica paratur, aut tentatur obicium urethralium cura. Affectuum proſtatæ qui venerei non ſunt curationem certè difficillimam prætermittimus, ex inflammationis, apoſtematis, ſcirrhi, therapeia petendam.

40. *Ifchuria (hydrocelodes) ab urethræ rupturâ in ſcrotum hiante* Joan. Lud. Apini Miſcellan. Natur. Curioſ. Decad. III ann. III obſerv. 68. A.

Vir ſupino in terram lapſu interfemineum cum teſticulis & ſcoto graviter impegit, diffraçto arboris trunco, inſequentibus iſchuriâ, atque ingenti ſcroti tumore, quod die 3° adeò increverat, ut pilei capacitatem non intraffet, colore atro ſuffuſum; intumuerat etiam horrendum in modum penis gyris tortuoſis, ut in hydropicis ſolet, in ſe reflexus. Remedia varia ad ſolvendum ſanguinis grumum, qui iſchuriæ huiusce adjutor primùm credebatur, & ad demulcendam fibrarum violentiâ externâ læſarum criſpationem intùs & extùs adhibita ſunt; verùm irritâ operâ, ſcroti tumore ad ſenſum auctiori, & ægro, quoties urina exitum urgeret, miſerè ejulante, atque ardorem in ſcrotum deſcendentem conquieſto. Suſpicio tunc fuit urinam ex urethrâ ruptâ in ſcrotum colligi; idque eò magis, quod digitum explorantem in perinæo ad penis radicem, ubi urethram ſalvis exterioribus ruptam fuiſſe oportet, æger ferre non potuerit. Itaque ſine morâ cautis ſimul & profundis ſcarificationibus incidebatur ſcrotum; effluebat illicò liquoris ſeroſi odorem urinoſum ſpirantis copia, ſanguinis verò nihil. Imponebantur linteamina calida ſpirituofis & antiſphaceloſis madida; lætiùs rubere & ſero ad vim non exiguam exſtillante notabiliter detumeſcere cœpit ſcrotum, per quod omnem urinam excerni & quidem ſine notabili dolore die 5° certò conſtabat; vulnerarias injeçtiones in urethram factas, & digeſſiva ſcoto applicata ita fauſtus ſequebatur exitus ut die 10° dimidium urinæ per viam ſolitam, reliquum verò per ſcrotum efflueret, quæ tandem omnis per urethram die 21° emiſſa eſt. *Vide citatum Auçtorem.*

41. *Ifchuria (cryptopyca) à penis intra corpus retractione.* Frid. Hoffmanni conſult. de morbis abdomin. Caſ. 105. A.

De penis intra corpus occultatione obſervationem fiſtunt *Paulus de Sorbait & Joannes Schmidius.* Hujus cum iſchuriâ junctæ ſequens exemplum legitur apud *Hoffmannum.* Vir 30. annos natus, litterarum amantiffimus, alvi tardioris, de inſigni artuum, pedum maximè frigore per æſtatem etiam

affligente, atque per hyemem non nisi fortiori corporis motu depellendo, anno ferè integro conquestus, deinceps observabat, quod, si hiemali tempore in frigidiori loco diu commoratus esset, aut si crebrius ipsi descendisset alvus, ob colem intra corpus retractum ac ferè prorsus occultatum, urinam non priùs emittere valeret, quam donec post aliquam corporis exercitationem naturalem situm penis recuperasset. Plura vide apud *Auctorem citatum*.

42. *Ischuria (peridesmica) à vinculo strictiori peni injecto*, Boneti Medic. Septentrion. de Ischuria cap. 1 n°. VIII. A.

Puerulos filo ad radicem balani circumligato paraphimosim sibi excitare in Nosocomio generali Monspeliensi pluries observavi; quin etiam exinde colem transversum sensim ac penitus scissum vidi, nullâ labe insequente. Pueri quidam qui lectum solent commingere & ideò acerbius à parentibus excipiuntur, verberum declinandorum causâ, injecto peni arctiori vinculo, ischuriam sibi comparant referente *Boneto*, solutâ protinùs ligaturâ fugandam.

43. *Ischuria (phimotica) urethralis à phimosi*, Horstii tom. II lib. IV. pag. 274; Goulard des maladies de l'urethre, Heisteri Chirurg. tom. II. pag. 818; Bonet. Sepulchr. de ischur. obs. XV. &c. A.

Phimosis à præputio nativè vel per coalitum non patente; phimosis à præputio inflammatoriè vel aphlogè mirum in modum incrassato citra concretionem; phimosis à præputii cum balano concretionem ad urethræ orificium, imò & etiam intra ipsum factâ, hoc ultimum in senibus observante *D. Serres Chirurgo Monspeliensi dexterrimo*, hanc ischuriæ speciem excitant de facili sane dignoscendam. Phimoseos pro varia ipsius specie, atque ita ischuriæ exinde sobolescentis curatio obtinetur per laxantia, resolventia, discutientia, mercurialia &c. & per sectionem chirurgicam variam. *Vide Auctores Chirurgicos*.

44. *Ischuria (aspadialis) ab urethræ clausurâ*, Heisteri Chirurg. tom. II pag. 818 & 951. Horstii tom. II observ. 55; Joan. Wieri observ. pag. 221; Boneti Sepulchr. de urin. suppress. observ. XV Schol. & Medic. Septentrion. de ischur. cap. 2. §. VI. A.

Hanc ischuriæ speciem faciunt, 1° parietum urethræ in sui tractu vel in extremo coalitus adventitius, aut congenitus; 2° canalis hujusce extremi obturatio per membranam adnatam; 3° labiorum vulvæ concretio plenaria. Cadit in sequiorem sexum tantum ultimum vitii genus, reliqua verò in utrumque. Quoties malum urethræ extremæ hæret, vel objicitur, facilima est ischuriæ hujusce diagnosi, difficilius quidem obtinenda, si urethræ interiora coalitus teneat, circa quod vide *Boneti Medicinam Septentrionalem loco citato*. Curationem cuilibet speciei hujusce varietati accommodatam non trademus; monuisse satis erit ab Auctoribus allegatis varia indicari media quibus chirurgia ut plurimum novit urethræ partem concretionem nativâ obturatam referare, coalita vulvæ labia separare, aut saltem si gravi-

vissi-

vissimæ tollendæ veniant concretiones , artificialem aperturam in viarum naturalium locum sufficere.

Alias ischuriæ urethralis species , ut Ischuriam urethralem suppletam *Horstii tom. II. obs. 55* ; Ischuriam à colis distorsione *Gaubii Pathol.* Ischuriam à penis musculis ejusdem *ibidem &c.* nihil morati manum de tabula tollimus.

O R D O Q U A R T U S.

T U B E R A.

Extuberantiæ Felic. Plateri.

SI superficies corporis deformetur obortis tumoribus firmis , duris , pertinacissimis , ut accidit in scrophulâ & cancro , vel partibus ossibus inæqualiter excrescentibus , ut in rachitide , tumores hosce frigidos , constantes , firmos , tubera vocamus , modò sat notabiles sint ut morbis accenseri queant , secus ut verrucas ad vitia amandamus.

Felix Platerus , nostræ Monspeliensis Facultatis quondam præclarum fidus , primus ausus est novam Nosologiam condere & methodum symptomaticam aliis præmonstrare ; is autem hanc ultimam Classem in ordines quinque distribuit nostris fatis aptè respondentes , scilicet in deformationes , discolorationes , extuberantias , fœdationes & consumptiones.

X X. R A C H I T I S ; *Rachitis ; Rickets.*

Cognoscitur in infantibus à tumore flaccido capitis & faciei , à cute laxâ , à tumore abdominis , musculorum macilentia , protuberantiâ epiphygium , venarum arteriarumque magnitudine , collo flexili , capite nutante , pigritiâ ad ambulandum , ingenii præmaturo acumine , sensuum sincero exercitio , fame & digestionem fermè illæsis.

1. *Rachitis nodosa ; Rachitis incipiens Boerhaave 1485 ; Le Nouage ; Puzos Maladies des enfants chap. 7. Ægri Noués, Rachitiques.*

Hujus signa sunt , 1° physconia , seu abdominis intumescencia ; 2° asthenia seu infirmitas totius corporis , quietis amor , motûs , vel progressûs aversio ; 3° dentitionis tarditas ; 4° pedum , genuum , corporum crassities insolita , capitis moles major ; 5° lumborum debilitas , instabilitas , ob crurum & tibiæ laxitatem ; 6° voracitas cum macie partium carnosarum , &c.

Rachitis Britannica differt à nodosa quòd ætate provectiores & dentitionem jam passos ferè biennes afficiat , acumen ingenii præmaturum , progressûs

impotentiam aliaque signa ostendat suo loco relata, non itaque diversa species, nisi quòd ratione ætatis alium victum, aliam curam exigat. Principia sunt, 1° hæreditarium vitium à parentibus, venere, ætate exhaustis, cacochymis, syphiliticis; 2° nutrix iisdem vitiis affecta, vini potatrix, lactis inops, pulsem, vinum, cerevisiam alumno propinans, cupedias tectaratas offerens, gravida dum lactat; 3° maturior ablactatio, convulsiones prægressæ, dentitio difficilis, progressus involuntarius, cum epiphyfes nondum firmatæ sunt. Circa nonum vel decimum ætatis annum rachitis solvitur primum; deincepsque adolescente corpore iterum nodus, ut aiunt, expeditur, id est tumores articulorum imminuuntur & crescit corpus; illa autem nodorum solutio in quibusdam diarrhoeâ, vel alio symptomate notatur.

Cura vix ulla à medicaminibus expectanda, sed ab aëris & regiminis ætatisque mutatione; aër itaque statim mutandus; si lac nutricis vetus sit aut vitiosum, altera nutrix adhibenda; si ablactatus infans fuerit, utatur offis, jusculis, pane benè fermentato, non verò pultribus ex farinâ & lacte paratis; aquam potet aliquot tincturæ martis guttis alteratam; levi Rhei tincturâ aquosâ etiam identidem utatur, semel in mense purgetur syrupo de cichorio composito; nodosi artus leviter fricentur cum oleo aromatico & vino rubro: insolatio tecto capite in quibusdam regionibus laudatur: à præmatureo incessu caveatur; in sella perforatâ vel in lectulo, capite ope pulvinaris erecto, sedeat. Quomodo differat hic morbus à cachexiâ scrophulosa, vulgò *chartre*, quacum nomine Gallico sæpè confunditur, suo loco videatur.

2. *Rachitis Britannica*: *Rachitis* Glissonii, Duverney *Malad. des os tom. 2 pag. 288. Ægri Enfants noués. Rickets* vel *Riquets* primum innotuit in Occidentali Angliæ parte, circa annum 1540.

Oritur circa sextum ætatis mensem, & ad tertium annum ut plurimum perseverat, rariùs ad sextum, rarissimè ad duodecimum, rarissimè totam vitam comitatur. Caput Rachiticis majus solito, facies plena & carnosa; ingenium præcox, iudicium ætate majus; cutis in reliquo corpore laxa, rugosa, muscoli flaccidi; abdomen crassum, tensum, hepate & liene magnis, ventriculo & intestinis flatu distensis; glandulæ mesenterii ut in atrophia rachiticâ tumidæ; pectus à lateribus compressum, sterni prominente, angustum, unde dyspnœa, pulmones rubri, scirrhusi; thymus & glandulæ œsophagi tument; serum in thorace effunditur, cerebrum sæpè molle ut medulla spinalis. Serum in sinibus; carnes albidæ, flaccidæ, decolores; cruor aquosus, fluxilis; ossa cranii, artuumque teneriora, flexilia; claviculæ incurvæ, humerus cubitus & radius introrsum flexi, ossa carpi, metacarpi, digitorum tument, femur retrorsum incurvum, condylus internus non magis protuberat quàm externus, collum femoris fermè horizontale: tibia & peronæum extrorsum curvantur, nec tibia perpendiculariter insidet astragalo; pes extrorsum disjicitur, adeoque à lineâ directionis gravium recedit, hinc claudicatio anatina seu ad dextram & alternatim ad sinistram partem facta anatum instar. Epiphyfes tument, unde costarum extrema no-

dosa;

dosa, intervalla angustiora, latitudo major, dorsum fornicatum; spina antice incurva, unde collum breve & humeris immersum, columna vertebralis pondere depressa, quandoque circa lumbos inflexa, hinc gibbositas; ossa innominata intus flexa, unde pelvis angusta. Ossium substantia mollis, superficies inæqualis, tuberosa, incrustata, porosa, foraminulis saniem rubram fundentibus si premantur, colore griseo, levia, teneriora, fragilia, turgidula; hinc quæ cubica erant sphæroidea videntur; medulla abundantior, sed fluidior. Germina dentium abortiunt, quia rachitis eodem quo fit prima dentitio tempore, supervenit; pauci rachitici circa decimum ætatis annum videntur qui non sint edentuli.

Rachiticum virus in ætate provectâ suboriri suadet arthritis rachitica.

Ossa artuum sunt in statu sano paululum incurva, & ex eadem parte numerosiores sunt muscoli; illa nativa curvatura in rachiticis augetur, unde major evadit in cruribus quàm in brachiis.

Principia rachitidis sunt, 1° cibus crassus qualis pauperum, lac vitiosum; 2° morbi graves prægressi, maximè dentitio difficilis, eclampsia; 3° virus quo serum copiosum acre evadit, quo ossa remollescunt. Quò citius accedit rachitis, seu quò juniores aggreditur, eò pejor est; apud infirmos curvatura ossium seriùs perseverat; qui ante octavum annum non sanantur, totâ vitâ infirmi remanent; quò curvatura artuum major, eò difficilior & gravior morbus; si scabies rachitidi superveniat, bonum; puellæ quæ ad decimum circiter annum rachiticæ fuerunt, difficiliùs pariunt ob pelvis angustiam.

Indicantur ea medicamina quæ digestionem corrigunt, serum superfluum intestinorum & renum viâ evacuant, cathartica roborantia, diuretica quæ fluida crassa leviter attenuant, maximè si scrophulosum virus accesserit, cavendum à motu musculari, in lecto quiescendum quamdiu ossa molliora sunt; vide *Boerhaave de rachitide*. Laudantur lac chalybeatum, nec non pulvis hederæ terrestris; vide atrophiam rachiticam; imprimis consulatur *Sydenhamus*.

3. *Rachitis strumosa*; *La noîeure scrophuleuse* Glisson. de rachitide. C.

Ea est quæ cum glandularum colli, aut mesenterii obstructione conjungitur, nec non quæ à parentibus syphilide infectis ortum ducit, in quâ lacticia & æthiops mineralis, vel mercurius dulcis cum aliis maritanda sunt.

Pulvis hederæ terrestris per novem dies ad grana sex laudatur.

4. *Rachitis Calmucana*, *Histoire des Voyages*.

Calmuci juxta mare Caspium habitant, illis facies lata & depressa, oculi quatuor vel quinque digitis transversis ab invicem distant, & minimi sunt; ita simi ut pro naso duo tantum sint foramina; genua introrsum, pedes verò extrorsum vergunt.

Vagolistæ in Sibiria, & *Daghostani* eadem formâ gaudent quâ Calmuci.

Rachitidis spurix nomine *Sydenham* intellexit atrophiam rachiticam, cap. 5 de febribus intermitt. pag. 59.

Curam pro rachitide verâ simplicissimam is proponit, scilicet potum roborantem ex vino, vel cerevisiâ in quâ infusæ sint herbæ absinthii, cen-

taurii minoris, chamædrys, scordii, hyperici, virgæ aureæ, & unguentum ex hoc vino & axungia paratum, quo abdomen & artus serò & manè illinantur per mensem & ultra, abstinendo à repetitis catharticis.

5. *Rachitis Polonica*, Vide Stabel. de Plicâ Polonicâ dissert. histor. II observ. 8a; à *scabie* Fr. Hoffmanni III. 488. C.

Cognoscitur ex doloribus arthriticis, vagis, tumoribus strumosis colli, tuberculis, & exostosis variis, ossium fragilitate, nonnunquam superveniente gibbositate apud plicosos familiari, unguibus lividis, incurvis, scabris, deciduis, fracturis spontaneis, quæ omnia diversis historiis confirmat Auctor.

Remedium est plicæ evolutio, origo hujus imprudens abscissio, medicamentum ex lycopodii decocto, si plicam iterum evolvere queat.

6. *Rachitis elephantiaca*.

Observabatur olim in elephantiasi inveteratâ, ut testantur descriptiones hujus morbi lepræ Arabibus dicti apud *Gilbertum Anglum*, & *Gordonium*, nec non in elephantiasi Javanensi, quam *Cleyerus* descripsit, imò iconibus delineavit.

7. *Rachitis à castratione*; *Ægri castrati*.

Castratio fit apud Italos testiculorum extractione aut contritione: illos eunuchos, istos thlibias vocant Jurisperiti: ætas apta est circiter annus sextus; operatio vitæ innocua est, modò sub debito regimine per quadraginta dies castratus in tenebris detineatur: Pueri huic se submitunt operationi ut vocem canoram obtineant & personam theatro utilem agere possint, ast castrati, cum puberes evasere, rachitidis speciem patiuntur insanabilem; scilicet genua ipsis intumescunt, crura divaricantur, dorsum amplum quasi gibbosum evadit, facies ultra sexagesimum ætatis annum flavescens luridaque est; imberbes semper sunt, pingues, ipsis vox acuta, magis suavis quam foeminea, ad senium perstat. Castrati in scenâ agunt personam marium & foeminarum, immunes putantur ab herniis, non à libidine. Hæc operatio, summorum Pontificum quibusdam bullis prohibita, toleratur.

XXI. SCROPHULA, J. Allen Synopsis; *Scrophulæ* & *Strumæ* cæterorum Auctorum; *Choirades* Græcorum; *Kings - evil* Anglis; *les Ecouelles*. *Ægri Scrophulosi*, Gallicè *Scrophuleux*, *Ecouelleux*, *Glandés*, *Farcineux*.

Cognoscitur ex strumarum proventu in collo, mesenterio, aliisque locis, labii superioris, nasique crassitie solito majori, facie turgidulâ, &c.

Strumæ verò sunt singuli illi tumores sphæroidei, duri, cuti concolores, indolentes, veræ lupiæ, seu intra tunicam humore pingui, crasso fardæ.

Scrophula itaque est concursus diversorum symptomatum, quorum præcipuum est strumarum in collo proventus.

Scrophulosi majorem cæteris pueris ingenii vividitatem, & præmaturam intellectûs vim obtinere consueverunt; morbus hic statarius sine ullâ ferè mutatione permanet usque ad virilem ætatem, quo tempore recidit, & tunc robustio-

robustiores, atque ab aliis morbis frequentius immunes sunt scrophulosi, observante *J. Quincy Essai of the Evil*.

Pendet hic morbus à quodam vitio lymphæ glandulas conglobatas irrorantis, quod ab ortu contractum non evanescit, nisi cum adolescentis vires digestivæ adauctæ hoc vitium corrigere valuerint.

Illæ glandulæ scirrhosæ sub duplici facie videntur, scilicet sunt vel integræ, vel suppuratæ; integræ quidem nascuntur, & sine ullâ erosionē diu permanent; aut vel sponte, vel male tractatæ suppurantur, & his sanatis cicatrices foedæ per totum vitæ decursum collum deturpant.

Huic morbo sues & feles obnoxios esse vulgò ferunt; interea sues minus scrophulæ quam chalasi sunt expositæ, & ideò non scrophulosæ Gallis, sed leprosæ, *Ladres* vulgò nominantur.

1. *Scrophula vulgaris*, Warthoni Adenograph. cap. 40; *Les Ecouelles proprement dites*. L.

Cognoscuntur ex tumoribus duris, pisi, fabæ, castaneæve magnitudine concatenatis, cuti concoloribus nisi inflammentur, quæ non solum collum, maxillamque ambiunt, sed etiam sæpè ad axillas, inguina, & intus per mesenterium diffunduntur: hæ indolentes sunt, mobiles, vel fixæ, aggestæ, cum labii potissimum superioris, nasique crassitie, genarum ad aures turgescentiâ, pueris familiares, in adultis evanescentes, nisi cicatrix superstes sit, rarissimè in foeminis quinquagenariis revertentes.

Hic morbus est sæpius congenitus, quandoque hæreditarius; frequens est apud eos quorum parentes syphilide fuerunt infecti, nec non apud pauperes qui cibis crassis utuntur, & locis humidis inhabitant; per se vix lædit functiones, sed non rarò vel admotis remediis suppurantibus, vel ob pravam sanguinis constitutionem strumæ suppurant, quod non nisi difficulter & lentissimè fit, & tunc hecticam sibi adjungunt comitem; periculum autem certum inferunt illæ strumæ, quæ pulmones aliaque viscera infarciunt; certè maxima pars phthisium est de scrophulosarum numero; scrophulosi pueri in Nosocomiis morbis multis insanabilibus sunt obnoxii, ut asciti, diarrhœis, hecticæ.

Virus scrophulosum vetus & peioris indolis ulcera in diversis corporis partibus inducit pertinacia, sordida, digitos non rarò carie afficit, articulos aggreditur, & eos in tumores attollit, unde ancyloses, pædarthrocace, infinitaque alia mala sæpius insanabilia, ita ut strumæ, seu tubercula colli sint exigua pars totius morbi scrophulæ dicti. Scrophula dividi debet in occultam, seu non suppuratam, & in exulceratam quæ quandoque diversas corporis partes foedis ulceribus deturpat; verum ejus morbi & specierum utcumque valdè frequentium nulla datur hætenus fidelis & accurata historia.

Curatio sæpius est noxia, aut saltem frustranea; noxia, si per externa medicamina suppurantia, aut quod pejus est caustica, aut demum per excisionem tentetur; inde etenim uberius strumæ progerminant, acrius inflammantur, pertinacius exulcerantur. Frustranea est, quandoquidem, si strumæ simplices sint, non exulceratæ, eas attingere vanum est, saltem cum suc-

cessu

cessu temporis dum adolescit corpus, ipsæ sponte discessuræ sint.

Necessaria est tamen curatio, si acris sit lymphæ, si suppuratæ sint strumæ, si eò usque induratæ & tumidæ, ut circulationi noceant, deglutioni obstant, febrem excitent; si cariosa evaserint ossa; si ulcera serpant; ea quidem auxiliis chirurgicis indigent, simulque medicamentis internis sanguinem leviter incidentibus & edulcorantibus; si verò occultæ sint, sufficit vere & autumno juscula leviter incidentia præscribere ex radicibus scilicet aperientibus, herbis antiscorbuticis, asellis, martialibus, adhibere pulverem antimonii lævigatissimum more *illustr. Geoffroy*, & demùm lac diù usurpare. Nuper compertum est longum usum extracti cicutæ, seu conii maculati ad grana pauca, nec non potum quotidianum aquæ marinæ esse summa in hoc morbo remedia.

Extractum cicutæ sumitur initio ad grana ij, sensim adaugendo dosim uno grano, modò nec cardialgia, nec vertigo accedant, in quo casu eadem dosis continuatur, & his accidentibus elapsis rursus augetur, ita ut ad drachmam unam quovis die sumendam dosis quandoque assurgat; cætera extracta venenata gulam exsiccant, quod cicuta non efficit. Strumas aquâ marinâ & foliis absinthii fovere utilissimum est.

2. *Scrophula fugax*; *Struma* Warthoni Adenograph. Gallicè *Glandes*. Ægri *Glandés*. L.

Tales sunt infantes triennes, aut quinquennes cachectici, in quorum collo glandulæ paucæ, maxillares præsertim, sed non concatenatæ, leviter tument, aut indurescunt parumper, maximè si tinea repressâ fuerit, si otorrhæa, seu seri effluxus ex auribus imminutus fuerit, si frigidus aëri infantes expositi fuerint; illæ verò glandulæ identidem evanescunt, mox revertuntur, nequaquam stipantur tumore pallido labiorum aut genarum, nec ophthalmiâ scrophulosa, nec carie ossium; verbo alterius omnino est indolis illa species, & meritò à priori distinguenda venit. Curatur cibus eupeptis, exercitio quale huic ætati convenit, pauxillo vini in potu, levibus aperientibus, ut infuso ferri in aquâ, pulvere guayaci vel chinæ ad grana sex per menses in ossâ deglutito; an differat hic morbus à scrophulâ mesentericâ examinent periti. Si à represso aurium fluxu, aut à siccata tinea benignâ procedant illi tumores, illi fluxus ope unguenti digestivi, vel foliis betæ admotis restituendus est.

3. *Scrophula farcimen*. *Le Farcin*. Ægri *Farcineux* Gallis dicuntur. C.

Morbus est equis familiaris, chronicus & contagiosus, in quo erumpunt tumores alii majores, duriôres, scirrhusi qui venarum majorum iter sequuntur; alii verò minores sparsi spontè, sed tardè suppurantes, unde ulcera verminosa, foetida, cancrofa, phlegmorrhagiam, astheniam, & tabem non rarò excitantia.

Hæc lues quæ veneno singulari tribuenda videtur, ut scrophuloso, syphilitico, &c, vulgò tribuitur erroribus in usu præsidiorum sanitatis, ut exercitiis violentis fervente æstate, pabulo copiosiori dato equis, macie & calore

calore debilitatis, avenæ, graminique recens cæsis, &c. Dividitur farcimen ratione gradûs in benignum & malignum.

a. *Farcimen benignum. Farcin volant, benin.*

Pustulæ dorsum, collum & caput obsident, suntque minores, pauciores, quarum aliæ erumpunt, dùm cæteræ spontè exsiccantur.

Indicantur remedia sanguinis viscositatem, & acrimoniam corrigentia, præmissis clysmatis emollientibus; victus erit edulcorans, potus albus ex farinâ & furfure; addetur cibo aquila alba, & demùm ad diaphoretica devenietur, quibus exsiccabuntur pustulæ, & resolventur tumores scirrhusi.

b. *Farcimen malignum. Farcin malin, cordé, intérieur, chancreux, bifurqué, &c.*

Est illud quod partes corporis obsidens, ulcera foetida, & juxta venas majores tumores chordam nodosam referentes inducit, cui non rarò jungitur phlegmatorrhagia, & pedum posteriorum phlegmatia elephantina.

Hæc species maximè contagiosa judicatur; cavendum ne equus ulcera sua lambat, removendus est ab aliis omnibus jumentis; præmissis phlebotomiis & catharticis, ac diætâ humectante, ptisana sudorifica adhibebitur; inde ad æthiopem & cinnabarium progredietur Hippiaater. Tumoribus scirrhusis applicabitur emplastrum emolliens, unguentum de althæâ, & præmissis iterùm remediis generalibus lithargyrosim levissimam tentare consultum erit; interea ulcera fordida sunt decoctis detergentibus eluenda, putrida & verminosa antisepticiis, imò causticis oppugnanda, tibix elephantinæ tumidæ linteis tegendæ, decoctum hordei cum melle injicietur in nares. Si phlegmatorrhagia adfit, sæpius uber in pedibus suppuratio spontè accedens à morbo liberat; pulvis viperinus curæ finem imponit. *Vide plura in Encyclopediâ* relata à *Clariss. Bourgelat*, qui in Nosocomio equis destinato Hippiatriciam summâ cum laude Lugduni promovet.

4. *Scrophula mesenterica; An Rachitis strumosa? La Chartre* Puzos *Maladies des enfants*, chap. 8. *Ægri dicuntur Enfants en chartre. C.*

Cognoscitur 1° pallore; 2° morositate, seu fastidio universali; 3° inappetentiâ; 4° physconiâ, seu abdominis intumescentiâ; 5° fecum foetore insolito.

Post mortem inveniuntur viscera omnia infarcta, glandulæ mesenterii tumidæ, epiploum fuscum liquefacto adipe, ascites & hydrothorax aquis in agone, aut statim à morte effusis; in ultimo gradu hujus morbi accedit phlegmatia pedum, ac potissimùm manuum œdema, mortis prodromus.

A vulgari scrophulâ differt hic morbus ratione ætatis minoris, sedis glandularum tumidarum, non in collo, sed in mesenterio, pallore faciei, cùm scrophulosi sæpius sint colorati, faciem turgidulam & coloratam præbentes.

Principia hujus cachexiæ sunt ortus ex patre, vel matre valetudinariis, aut syphilide malè curatâ infirmatis; videntur familiæ quarum proles mascula optimè valet, foeminea verò hac scrophulâ laborat; sunt infantes qui hoc morbo convalescunt, cùm decimum circiter annum attigere: ut-

plurimum vitæ genus roborans, ut rusticatio, usus vini, infusum leve cinnamomi, ferri rubiginosi, hunc morbum præcavet, aut curat; utile tamen est, si suspicio sit syphilidis in parentibus, præparata mercurialia, ut aquilam albam identidem intus adhibere, pulverem radice chinæ ad grana sex quotidie cum offâ deglutire, saltem per hyemem, & identidem aquâ rhei & syrupo de cichorio composito uti, ut tonus partibus restituatur, lymphæ visciditas solvatur, adeoque ejus acrimonia per vias urinæ elutietur.

5. *Scrophula Americana* Russel de usu aquæ marinæ pag. 133. C.

Est ea species quæ tumoribus scirrhis colli cum Europæâ convenit, at fungosis, nigrisque excrescentiis capitis in pericranio radicatis, ac frambæsiæ imitantibus ab illâ discrepat. Pueri Jamaicensis collum tumoribus scrophulosis ubique scatebat, caput etiam tumoribus fungosis, colore fusco, nigricante, mirum in modum obductum erat; tumorum radices in pericranium se profundè inferebant, eorumque capitella molliuscula adinstar spongiæ erant foraminulenta, ac levissimo tactu cruorem fundebant.

Præmissâ phlebotomiâ applicatur unguentum è pice liquidâ confectum; dein adhibeatur æthiops vegetabilis, & potetur quotidie aqua marina ad cyathum unum, vel duos, ita ut alvum laxam efficiat, continueturque per menses; hac ratione tumores capitis & colli discussi sunt.

Non solum in Americanâ, sed etiam in vulgari scrophulâ cum summo successu usurpatur potus aquæ marinæ à parvâ dosi incipiendo, & quotidie dein ad libram sumendo per menses aliquot, quâ methodo, duce *Russello*, apud nostrates clariss. *Doct̃or Cusson* scrophulosos sanavit. Vide *Russelli aphorismos*.

6. *Scrophula periodica. Maladie singulière*, observée par M. Petit Med. & par M. de Makey Chirurg. Journ. de Médecin. 1758 pag. 38 & 317. L.

Est species farciminis hominibus propria, in quâ tumores carnosî, dolentes, quandoque rubri, plurimi, in diversis partibus, facie, v. g. pundendis, à pisi magnitudine ad magnitudinem nucis intra aliquot dies excrescunt; dein verò sine suppuratione sensim retrocedunt, flavescente cute, & omninò resolvuntur, suo tempore redituri sine ullo alio incommodo; hoc autem malum plures annos perseverat, & sine suspitione syphilidis sanatum fuit ope hydrargyroseos à *D. Petit*, frustra tentatis antea diversis remediis.

7. *Scrophula chalasis; Chalasosis* Græcor. *Scrophula leprosa* Gilberti Angli de leprâ; *Ladrière des porcs* Liger.

Cognoscitur ex tuberculis nigris, albis, luteis, pisiformibus sub linguâ; in toto ore, collo, corpore. Incipit ab stupore & somnolentiâ, animal vix pedibus insistit posticis, setæ ad radicem sunt cruentæ. Vidi pluries in carnibus eorum porcorum glandulas, piso minores densissimas, albas,

albas, duras, sebaceâ materie turgidas, adeoque strumosas, carnibus infixas.

Veterinarii sanguinem è caudâ suis educi, nitidam stipulam substerni, & sæpius corpus lavari jubent.

Hac specie scrophulæ laborabant elephantiaci homines, teste *Gilberto*, *Gordonio*, aliisque, maximè verò qui elephantiasi legitimâ erant afflicti; erant enim glandulosi in toto corpore, & maximè in linguâ.

8. *Scrophula Molucana. Le Farcin des Moluques.*

Tophi, gummata, & ulcera in Insulâ Amboynâ & Molucis præcipuè endemia, Belgis *Amboynense poken*.

Sine congressu venereo erumpunt in facie, brachiis & cruribus tophi, seu tumores duri primùm, & scirrhusi, & tam crebri per universum corpus, quàm clavi & verrucæ oriuntur in manibus & pedibus in Belgio; si verò eos ulcerari contingat, materiem lentam & gummosam reddunt, tam acrem & mordacem, ut profunda & cava ulcera inde oriuntur cum labiis callosis & inversis; foedum & deforme malum cum syphillide conveniens, nisi quod dolores tanti non adsint, nec caries in ossibus tam facilè oriatur nisi per curantis incuriam; hic affectus oritur ex vaporibus salsis aëris, usu piscium, pane sagou, vino de palmâ, cui etiam tribui debet beriberia.

XXII. CARCINOMA, à *carcinos* cancer, & *nome* ulcus depascens; *Cancer ulceré*; *ulcère chancreux* ou *cancereux*.

Carcinoma morbus est gravis, cujus præcipuum symptoma est cancer exulceratus, vel ulcus sordidum, labiis duris everfis, scirrhusis, per intervalla lancinantibus doloribus discrucians, quibus se adjungunt ichor sanguinolentus, excrementiæ fungosæ, venæ varicosæ in vicinia glandulæ induratae adjacentes, & hectica febris.

Sedes hujus ulceris est in omnibus partibus glandulosis tactu exquisito præditis, ut linguâ, labiis, genis, oculis, collo, mammis, utero, pene, &c; minime in cerebro, pulmone, hepate, liene &c; Licet omne carcinoma a cancro occulto primùm incepisse credatur, non minus verùm est illud in lingua, ore, oculo, ex ulcere primùm ab ægro quandoque animadverti; in mammis, dum intus latet, tumor durus, lancinans, extus oculis rubet, prurit acerrimè, introrsum deprimitur dum viciniæ tument, dein saniem fundit, exulceratur. Sæpe tumores scirrhusi, verrucæ indolentes, cum labes cancrofa latet in sanguine, si escharroticis aut etiam cultro vexentur, post aliquod tempus, nullo cancro prægresso, carcinomata evadunt, seu ulcera cancrofa ostendunt.

Principium proëgumenum carcinomatis vulgò censetur virus proprium cujus agendi modus ex nullis principiis mechanicis intelligitur, adeoque theoria hujus morbi est obscurissima, & medela ex antidotis, non verò remediis rationalibus, expectanda; interea si massa sanguinis accurate a viru

illo expurgata fuerit, licet pars affecta sanari mechanicè nequeat, corpus ab hoc tumore tutò per excisionem chirurgicam liberari potest, de quibus consultantur Opera Chirurgica.

Expurgatur massa sanguinis à viru quovis acri per usum jusculorum ex pullis, ranis, testudinibus, cum astacis, asellis, radicibus graminis, fragariæ, foliis syfimbrii aquatici, cichorii, taraxaci, interpositis lenibus catharticis, postea utendum sero lactis, nec non lacticiniis, quibus assuefieri potest stomachus, diutissimè usurpandis, potissimùm diætâ lacteâ, æstare balneis domesticis, aquis acidulis Alesiensibus, Hieuzetensibus; iterum autumno jusculis, sero lactis, lacte asinino utendum; quibus peractis vel operatio Chirurgica instituitur, si tumor costis, glandulis vicinis non adhæreat, si febricula absit, si habitus corporis restitutus sit, secus ad specifica deveniendum est, quæ diversa pro varia carcinomatis specie.

1. *Carcinoma vulgare. C.*

Est illud quod à nullo alio viru foveatur, saltem à syphilitico immune est, & multò rariùs difficiliusque sanatur; vulgò pro chronico & insanabili habetur. Specifica nuper usurpata sunt extracta stramonii, belladonæ, hyocyami nigri, albi, napelli, cicutæ, & phytolacæ, nec non plumbago & pulvis de Guy dictus.

In carcinomate crustaceo labia & nares dudum afficiente, præmissis frustra litibus mercurialibus in viro vinoso, vidi feliciter adhibitum extus oleum olivarum, in quo recens infusa erant folia contrita plumbaginis Europææ; escharrâ intra quindecim dies delapsâ æger ut plurimùm sanatur. Vide historiam à me olim traditam *Hist. de l'Acad. R. des Sc. Ann. 1743.* An illud *Carcinoma crustaceum*, noli me tangere vulgò dictum, sit species diversa à carcinomate glandulas conglomeratas magnas obsidente, judicent alii.

Pulvis de Guy dictus est ex plantâ quadam corrosivâ ignotâ, forte *Daphnes* specie, contritâ; circa carcinoma cuditur sulcus ope lapidis infernalis, & elapsâ escharrâ adspargitur quotidie hic sulcus dicto pulvere, inde fit ut tumor sensim à basi suâ sejungatur, tandemque decidat; modò tamen carnes non excrescant ultra sulcum, ut mihi primâ vice experienti accidit; hunc pulverem ab Anglis emerunt Sueci magno pretio, plantam verò non revelarunt.

Extractum foliorum atropæ belladonæ primus *Clariff. Lamberger* intus adhibuit, incipiendo à grani quadrante & sensim augendo, quod quandoque successit, & feliciter à *Cl. Barluc* iteratum fuit: *Journ. de Med. Janv. 1761, & Mars 1757.*

Extractum conii maculati, vulgò cicutæ, ab *Ill. Storckio* cum successu in multis regionibus, apud nos frustra, fuit usurpatum, incipiendo ab uno alterove grano, sensim augendo ad drachmam, & extus foliorum decoctum applicando.

Extractum stramonii multo vehementius est & à grani tertiâ parte ineunda dosis, secus vertigines tenebrosas inducit.

Extractum foliorum hyoscyami nigri à granis duobus, sensim augendo ad scrupulos, apud nos vix quidquam præstitit, & multò utilius adhibitum fuit extractum foliorum hyoscyami albi, quod à triente grani initio adhibendum est, & quotidie repetendum, sensim auctâ dosi, usquequò siccitatem narium & gutturis cum dysphagia producat, ac per menses continuandum; hujus interventu uteri canceri sanati sunt.

Extractum foliorum & caulis aconiti, napelli, cujus grana duo cum sacchari drachmis duabus teruntur: hujus mixturæ dosis à gr. vj ad xij, vel plura extenditur: eo usus est in carcinomate *Ill. Lebmacher*.

Folia phytolaccæ Americanæ apud nos in hortis obviæ tutò carcinomati applicantur; eorum etiam extractum nuper intus adversus hunc morbum adhibuere Medici, quorum tentaminum eventum expectamus; hætenus utut saporem salis ammoniaci habeat, vim sedativam obtinere videtur.

Usitatissimum ex his medicaminibus & tutissimum est extractum foliorum cicutæ, & apud nos hyoscyami albi, atque in istius usu bis vidimus novos tumores cancosos prius inconspicuos explicari, ut à decocto stipitum dulcamaræ quandoque bubones venerei latentes evolvuntur; quis fuerit hujus decocti successus in gravissimo morbo Nemausi à nobis observato tradidit *Clariss. Razoux D. M. Hist. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1760*; Venena vegetabilia sunt itaque medicamina in morbis hucusque insanabilibus; sed virus scabiosum, variolosum in eundem censum revocandum esse nullum est dubium, ut probant quæ de anæsthesia melancholica retulimus.

De cura vulgaris Carcinomatis consulantur Authores.

2. *Carcinoma syphiliticum, Cambuca Paracelsi. C.*

Vidi quadraginta abhinc annis in muliere Alesiensî virus venerei ex-
perta, & mammæ carcinoma capite infantili majus dudum gestante, hunc-
ce tumorem exulceratum ad pugni magnitudinem citò rediisse usu hy-
drargyroseos, quam *colendissimus Medicinæ Professor Deidier* præscripse-
rat, verùm non omninò sanatum est carcinoma & ad excisionem deve-
niendum fuit. Verùm nuper cùm duo canceri intra mammas adolescen-
tulæ dudum syphiliticæ in usu extracti hyoscyami albi prorupissent ad ovi
gallinacei magnitudinem cum dolore lancinanti & glandulis duris tuberosis
ad axillam extensis, post tres menses adhibito spiritu antivenereo hosce can-
cros, nec non ulcera gutturis, dolores nocturnos, &c, omninò evanuisse vidi:
unde inferendum puto cancos esse diversæ indolis adeoque speciei à vulga-
ribus quos nunquam mercurialibus remediis solis sanatos esse audivimus.

XXIII. LEONTIASIS.

Hoc nomine intellexerunt Medici veteres morbum qui terrorem respicien-
tibus incutit, ut leo, nec non qui humanam figuram ita mutat, ut ferinæ
aliquatenus similis sit, quod non solum de elephantiasi, verùm & de fe-
quentibus dici potest.

1. *Leontiasis hystrix* ; Ascanis Journ. de Med. Mars 1756, Philosophic. Transaction Sloane n° 424, Æger *The percupino-man, le Porc-Epy*.

Observata est in Anglo, cujus caput in omnibus locis aëri non expositis horrescebat fetis rigidis, pellucidis, septem lineas longis, duas vel tres crassis quovis autumno deciduis. Is peperit quinque filios eodem morbo affectos.

2. *Leontiasis corniculata* Ash Journ. de Medec. 1756, & Sloane Philosoph. Transact. n° 424 & anno 1685; Georg. Franci de Cornutis; Du Monceau Journ. de Med. Fevr. 1761. p. 145.

Anno 1685 visum est corpus Annæ Jacson apud Anglos variis corniculis horridum. Et nuper D. Ash Secretarius Academiae Dublinensis memoravit puellam quæ in omnibus articulationibus gerebat excrescentias corniculatas, initio verrucosas, dein ossificatas. Centenas cornuum in corpore humano succrescentium historias vide Journ. de Med. l. c.; plurima verò in basi ulcere cancroso erant stipata; vidi ossiculum nucis magnitudine ex medio femore extractum nulli ossi adhærens.

3. *Leontiasis vitulina*. Vide Vandermonde Journ. de Med. Novembre 1756 cum icone.

Est morbus congenitus quo diversæ faciei partes sine dolore, ac coloris mutatione monstrosè protuberant, ut vituli, vel alterius bruti rictum & caput referant; sed de his legatur *Ambrosius Paræus de monstis*.

XXIV. MALIS; *Passio bovina* vulgò; *Malis hypodermatitis* Lancisii part. 3 de bovillâ peste; *la Clavelée*.

Morbus est in quo insecta vermiformia, vel larvæ insectorum ut plurimum ex tumoribus, abscessibusve corporis humani prodeunt, vel in ejus ulceribus nidulantur.

Insecta sunt vermiformia, seu apoda, & ideò à pediculis phthiriasim comitantibus distinguuntur. Larvæ sunt formæ insectorum quas inducunt statim ac ex ovis exclusæ sunt, tunc ut plurimum sunt pedibus destitutæ, molles, edaces, & exutâ pelle ultimam formam perfecti animalis adipiscuntur. Muscæ carnariæ anno recens elapso pustulas variolæ ferè omnes in partibus aëri expositis pertuderant, unde nascebantur larvæ albidæ hordei grano similes, vermiformes, quæ in singulis pustulis maturis reperiiebantur. *Clariss. Doctor Razous* has larvas vitro inclusit per aliquot dies, quæ in totidem muscas carnarias mutatæ sunt. Ex simili origine pendent vermes in ulceribus sordidis neglectis, æstate potissimum, toties reperti; ast sæviante etiam hyeme apud Lappones, *illustriss. Linnæo* observante; œstrus rangiferinus cervos rangiferos infectatur, & eorum cutim perforans in ipso vulnere sua ova deponit, ubi larvæ tutò calidèque hybernare queant, unde hi cervi non pauci furibundi emaciantur, & pereunt. Apud nos œstrus narium subit nares ovium & caprarum, atque in harum sinibus frontalibus ova deponit; simile quid sæviante peste Alesix anno 1720 sæpiùs & centenis hominibus accidit, quippe sumpto ad prophylaxim emetico ferè omnes magnam copiam

copiam larvarum hordei grano similibus vomitu rejiciebant. Notum est lanionibus per æstatem inveniri in ductu choledochi ovium quædam insecta pollicem longa, lata, alba, apoda, tæniæ similia, quæ sunt larvæ insectorum volatilium horum pecorum anum subeuntium; sed nil vulgatius & Pastoribus familiarius cognitum quàm quod cæstrus bovinus dorsum boum aculeo pertundat, ibique ova sua deponat, boves etiam pinguiore eligens, atque inde excitantur tumores qui suo tempore in suppuratum venientes novis cæstris exitum præbeant, inde verò ortum nomen *passionis bovinæ* huic generi morbi dudum inditum.

1. *Malis cornipedum* Ligeri, la *Clavelée*, ou le *-Claveau*. L.

Pecoribus lanigeris frequens est morbus; in toto ferè corpore nascuntur furunculi, clavi Gallis dicti, unde nomen *Clavelée*, in quorum cavitate, dum suppurantur, vermis est; morbus contagiosus censetur.

Curatio. Incidantur illi furunculi intacto tamen vermiculo, & infundatur in vulnus sebum candelæ fustum.

Quandoque observamus furunculos in hominibus numerosos & ferè epidemicos, nec tamen vermiculi latent in tumore suppurato, nisi pro verme habeatur floccus fibrosus albus, qui vulgò *Bourbillon* Chirurgis dicitur, aut nisi ita sordidum sit ulcus, & æger sui negligens, ut muscas in his ulceribus sua ova deponere patiat.

Insecta autem illa sunt vel muscæ carnariæ vel Hippobosca aptera, vel cæstri capitis. Vide *Illustr. Linnæum de noxâ insectorum*.

Quid affectionis bovinæ nomine inter hominum morbos numeratæ sibi velint Arabes (vide *Freind histor. Med. de Aëtio*) non satis capio; hoc solum novi quod quidam homines tumoribus in diversis corporis locis detenti sint, quibus suppuratis vermes in pure nidulantes sunt inventi; & huncce morbum Ucetiae ante triginta annos observatum fuisse mihi retulit *Clariss. Lefevre Medicus Doct. Ucetensis*.

2. *Malis verminosa*. Vide Saltzmanni de Verme narium, Argentinae 1721.

Anno 1718 in nosocomium Argentinense delatus est adolescens cui per magnam corporis partem vermiculi alii minores, alii majores sub cute cuniculos egere & tantum non totum corpus consumpsere: oculi sinistri pinguedo ab ipsis tota absumpta erat; in inguine, in poplite magna carnis portio erat vorata horrendo & commiseratione dignissimo spectaculo.

In cadavere aperto cunctisque visceribus nullus vermis inventus est.

3. *Malis Americana*, Dellon Voyage aux Indes; *Biecho* Brasiliensibus; *Chiques* Americanis: Linnæi de miraculis insectorum pag. 323; *pulex caudâ furcatâ*.

Insectulum vix conspicuum in locis sordidis & juxta muros frequens, hominum pedes aggreditur, cutis poros subit, sæpius sub unguibus latet, sine ullo dolore, nec obstant calcei, sed pedes nudos numerosiora obsident illa insectula, intra dies quindecim ita crescunt in cute sub epidermide ut pisi magnitudinem acquirant, & quod majora sunt eo difficilius eruuntur, partes his obsessæ exulcerantur, eroduntur, nisi maturius insecta auferantur, singulis

singulis enim diebus ea venari consultum est; ulcera illa ita corrosiva sunt ut pluribus Nigritis pedes excarnes & ossa nuda videantur; aciculâ avelluntur infecta nigricantia, vel pulvere tabaci enecantur, dein medicamentis deterfivis & epuloticis vulgaribus ulcera sanantur, juxta *D. Virgilium* à quo historiam Frambæsiæ Americanæ accepi. Insectum *Chique* dictum, verus est pulex colore, magnitudine & figurâ, qui ubique in pulvere latitat cum tempestas est sicca, verum accedente pluvîâ vel tempestate humidâ hoc insectum interit & nullibi reperitur, Nigritæque ab eo sunt immunes; hoc sæpius inter ungues pedum & indiscriminatim in omnes corporis partes se infinuat, ibi verò statim non injucundam titillationem excitat, ast cum epidermidem perforavit, pruritus valdè molestus exsurgit; qui calceis utuntur, ut Europæi, minus infestantur quàm Nigritæ nudipedes & pigri. Hoc insectum intra tres, quatuorve dies crescit ad magnitudinem pisi, & quod erat castanei coloris, jam est sub formâ cocci vel testæ coriaceæ albæ, sphæricæ, granulis vel seminibus albis foetæ; hæc testa firmiter adhæret cuti ut kerimes ilici, unde suspicor esse cocci speciem & foeminam, quæ cum gravida est parti immobilis adhæret, interea disruptâ hac testâ, nulla vidit *Virgilius* exclusa ex his ovis infecta; ubi hæret testa, ulcus cuditur.

Curatio facilis est, nam ubi pauca sunt hæc infecta, singula ope aciculæ, vel cultri acuti auferuntur, avelluntur, & ulcus tabaci combusti cineribus adspergitur; ubi verò sunt numerosa hæc infecta, v. g. totum pedem obsidentia, linteum in pissæleo, vulgò *Goudron*, intingitur, quo pars affecta involvitur; citò infecta separantur & deinceps lavipedio adhibito æger liberatur ab hoc incommodo.

4. *Malis acridophagorum*, Drack *Voyage autour du monde*.

Juxta Æthiopiam gens *acridophaga* sic nominata quòd locustis tantum vescitur, quas vere colligunt, siccant, & salinas servant. Hoc unicum in desertis nutrimentum obtinent. Nigri sunt macilenti, veloces, parvi, nec ultra quadragesimum annum vivunt; hac scilicet ætate intra eorum carnes generantur infecta, ex quibus pruritus vividus sentitur; infecta numerosa adeo sunt, ut his corpus undique scateat; hæc verò infecta ipsis abdomen, dein pectus, aliasque partes ad ossa usque devorant.

5. *Malis à crinonibus* Ettmulleri; *Crinones*, *Morbus pilaris* Horstii; *Setæ*, *Comedones*, *Dracunculus nostras*, *Cridones*, &c. quibusdam. Nostratibus *Masclous*.

Hic affectus apud nos familiaris corripit infantes paucis ab ortu diebus; cutis scilicet dorso, brachiorum, crurum perforatur setis densis, nigricantibus, lineam longis, rigidiusculis, confertis, seu vix lineæ intervallo diffitis, frictione ex oleo magis conspicuæ evadunt illæ setæ porcinis similes; pueruli ejulant, vigilant, quidam emaciantur; alii etiam convelluntur, lac fugere recusant, febricitant; obstetrices solent alternis diebus vel oleo & salivâ madidam manum adhibere, quâ cutem leviter fricent, ut illæ setæ excutiantur, vel pauxillo farinæ in aquâ tepidâ solutæ eos infantulos sæpius eluere, dein linteis ficcis abstergere; harum verò setarum exortus intra primum

num ætatis mensem ter, vel quater revertitur; setæ in dies nigriores evadunt, dein delabuntur. Si credamus *Horstio* ætate provectiores, ut biennes, huic affectui sunt expositi.

6. *Malis dracunculus* Pathol. Method. *Colebrilla* Americanis; *Dracunculus Persarum* Kempferi fasc. 3. observ. 4; *Ver de Guinée* malè confunditur à Sennerto cum crinonibus infantum. *Dracontium* Græcis; Vide *Velschii* exercit. de venâ Medinensi. *Nervus Medinensis*, seu *Irk Medini* Avicennæ, malè *vena Medeni* Carmonensis; Gallis *Dragoneau*; *Ickon* Guineensium; *Pejunk* & *Ivaru* Persis.

Verè vermis est quem vivum bis extraxit *Kempferus*, pallidè albicans, tener, teres, chordæ citharæ crassioris similis, rostello barbato, pilis tenuissimis, cum puncto atricoloris & oris vestigio quodam, in caudâ etiam punctum foraminis est instar ani, longitudo varia est, ad pedes plures extenditur.

Patria est terra æstiuosa, torrens, cœlum intemperatum, solum arenosum, sterile, falsum, aquâ destitutum, ubi aqua ex cisternis hausta, eaque sæpe impura, verminosa bibitur, nascuntur eò frequentius, quò æstas est sicciore; hospitat in carnibus maximè in textu celluloso à genibus usque ad pedem frequentissimè, rariùs in scroto, lumbis, brachiis, sæpius musculorum flexus sequitur, & quod pejus, ossa pedum amplectitur, unde non nisi difficillimè extrahitur; nunc est solitarius, nunc plures in eodem homine habitant.

Ephamera extensa est nuncia illius in lucem prodituri cum partis levi rubedine & tumore; postridie exsurgit pustula pisi magnitudine, tenera, aquosa, pellucida, non rarò atricolor, quâ post alterum diem ruptâ, proflit rostellum vermis, sensim erumpens; & vix ante decimum diem extrahendus omninò, ex scroto & suris facillè, ex pede vix intra 20 dies extrahi potest cum tabo quotidie copioso, & magno ægri dolore, ac incommodo; sæpe peregrinantibus per annum in corpore latitat, sine alio incommodo quàm dolore partis affectæ.

Curatio. Emplastro emollienti tumor maturatur; deprehensa vermis portio circa ligulam, pollicaris longitudinis rotatur, & epithemate retinetur ne intus recedat, bis in die ulcus à pure liberatur, & vermis trahitur, cavendo à forti, aut subitanæ tractione, quæ dolores atroces, & vermis ruptionem efficeret, unde dolores longi usquequò novum exitum sibi paret vermis; extracto verme, ulcus facillimè curatur: sunt qui frigidâ affusâ quotidie illud curant.

Carthaginenses in Americâ eidem malo sunt obnoxii, ut refert *D. Anton. de Ulloa*. Incipit à phlegmone cruris, tibiæ, vel brachii, quæ suppurantibus emollita dat dracunculum, quem tamen inanimatum putat Auctor, quemque Incolæ *Colebrilla* vocant; hunc morbum dracuntiasim vocat *Cocchi Bagni di Pisa*.

7. *Malis pratensis*.

Vulgò *Bêtes rouges des Savanes* apud Martinicanos, sunt insecta ricinis prioribus similia, sed in pratis *Savanes* dictis reperiunda, & capite rubro

insignia; illa tibiis hominum, rostro brutorum adhærent, & intolerabilem pruritum excitant.

Occiduntur decocto foliorum vitis, aurantiorum, herbarum odoriferarum; præcipuè *Mombain* arboris.

8. *Malis Westphaliensis*; *Die-varen* vulgò; *Morbus novus Westphalis endemicus* Schenckii lib. 6 pag. 919 1ª species. C.

Hic morbus circa annum 1596 referente *Henrico à Brâ*, Westphalam, Geldriam, Frisiamque affligebat endemicè; hic se prodebat cum vagis doloribus, potissimum dorsi & lumborum, sed celeri motu omnes partes nunc has, nunc illas pervadentibus, dolor erat exedens quasi à vermiculis depascentibus; prima species erat cum tumore circa articulos qui ibi diu perseverabat, maculas & lituras scorbuticis similes proferens; hi tumores suppurati ulcus potissimum circa pedes malignum relinquebant, ex quo vermiculi ascaridibus similes educebantur.

De curâ vide *Schenckium*.

9. *Malis Transsylvanica* Heurnii Epistol. ad Forestum; *Dievaren marasmodium* & *dievaren podagrico-scorbuticum* Henr. à Bra apud Schenckium.

Differt à rheumatismo saltatorio per exitum vermiculorum seu ascaridum, qui in dievaren ex genuum fistulis, aut cum urinis ejiciuntur, si fides Authoribus habeatur.

Hæc species Transsylvanis endemia erat eodem tempore, & à priori discrepabat, 1° ex eo quod nullum tumorem inferret; 2° quod maciem corporis adduceret veluti marasmodem; 3° quod aliquali membrorum impotentia stiperetur; 4° quod vermiculi caseorum vermiculis similes cum urinis excernerentur; de cætero dolores in utrâque specie noctu exacerbabantur, febris nulla, aut lenta, alvus astricta.

10. *Malis furialis*. Vide *Systema naturæ Animalium* Ill. Linnæi gen. 245; animal *cocyta*, Linnæi Gen. Morbor. 257. A.

Cognoscitur ex stigmate exiguo, fusco, & dolore dirissimo, quem insectum vermiforme, tenuissimum, duas lineas longum, furiâ infernalis dictum, carnem subiens procreat: vide *Linnæi Amæn. Acad. Tom. 3. p. 322*; illud insectum apud Suecos ex æthere delabitur, & tum in hominum tum in jumentorum corpora momento citius penetrat, & tam diros dolores excitat ob aculeos suos reflexos corpori appressos quibus ciliatum est, ut miseri homines quandoque intra horæ quadrantem occidantur; sunt qui diutius resistunt. Fennones lac nuper coagulatum parti vulneratæ admovent, & dolor remittit, ac insectum foras prorumpit: alii cultro locum confodiunt, & illud furiosum animal extrahunt.

XXV. FRAMBÆSIA; *Yaw* Guineensium; *Epian* vel *Pian* Americanorum;

Est morbus contagiosus apud Guineenses & Americanos endemius, aliquando congenitus, ut asserit de Caraibis *Pat. Labat*, cujus præcipuum symptoma est frequens exortus fungorum rubi idæi fructus colore, figuræque referens

referentium, unde nomen Africanum *Yaw*, quod idem sonat ac frambæsia; his symptomatis se adjungunt ulcera dysepuleta, exostoses, caries, anchyloses, macies.

Si accuratis descriptionibus fides sit, dantur hujus morbi duæ species, altera Africana *Yaw* dicta, altera Americana *Pian* vel *Epian* nuncupata, quam solus inter Auctores cognitos memorat *Labat Voyage en Amérique*, & *D. Chevalier de Med.*

1. *Frambæsia Guineensis* Effais d'Edinburg. Tom. VI. *Yaw* vulgò Guineensium. C.

Est morbus Guineæ endemicus, infantibus & adolescentibus familiaris; maximè apud Nigritas; contagiosus est, & qui semel eum expertus est, ab eo dein vivit immunis. Incipit à maculis capite aciculæ non majoribus, quæ in dies increscunt, & protuberant; tunc verò epidermis ex illis delabitur, & eschara alba apparet, ex quâ fungus exiguus, ruber enascitur, qui colore & magnitudine, ac figurâ granulosa imitatur baccam rubi idæi, vel mori; pili nigri si fuerint in viciniâ albescunt; ultimum incrementum adipiscuntur hi fungi intra duos, tresve menses. Omnibus partibus hi fungi innascuntur, sed præsertim inguinibus pudendis, ano, faciei, axillis; quò plures, eò minores; quo pauciores, eò majores sunt. Nullum aliud incommodum experitur æger quàm ex sorditie horum fungorum, quibus est sensus, sed non dolorificus. Inter fungos est quidam maximus seu princeps; ille solus, aliis fugatis per usum aquilæ albæ, resistit, ille escharroticis est erodendus.

Curatur hic morbus unguento mercuriali, vel usu aquilæ albæ; seu ea mercurialia non priùs sunt usurpanda quàm cùm totum suum incrementum adepti sunt fungi; si verò maturiùs adhibeantur, superveniunt dolores nocturni, caries, exostoses; dilapsis usu mercurii omnibus fungis minoribus princeps fungorum escharroticis est sanandus.

Hic affectus à syphilide est diversus, ut patet ex ejus historiâ, licet ut scabies, aliaque genera, hydrargyrosi feliciter curari possit.

2. *Frambæsia Americana. Le Pian*, ou *Epian. Ægri Pianistes*. C.

Pian apud Nigritas baccam fragariæ significat, unde nomen morbi, cujus præcipuum symptoma est exortus fungosarum excrementiarum, colore, figurâ, consistentiâ & sæpiùs mole has baccas referentium; alterum symptoma est ulcus sordidum, à quo morbus incipit, quodque vulgò Mater Pianorum, Indicè *mamapian*, nuncupatur; tertium symptoma *craba* dicitur, & est excoriatio plantæ pedum vel palmæ manuum, quæ duplicis est speciei, unde dividitur in *crabam viridem* & *siccam*.

Morbus hic est chronicus, contagiosus & periculosus, Nigritis multò frequentius quàm Europæis seu Albis familiaris. Chirurgus Monspeliensis *D. Virgile*, qui in Insula Hispaniola seu *Sto. Domingo* duodecim annos artem exercuit, quique multa millia Pianistarum curare sætegit, sequentia mecum de hoc morbo communicavit.

Hic morbus ortum ducit ab ulcere pollicem vel manum circiter extenso, statim superficiali, mucoso, quod à vulgari ulcere vix differt, nisi

quod pertinacius sit, nec remediis vulgaribus cedat. Hoc ulcus ubique corporis indiscriminatim, sed frequentius tibiis innascitur; deinde verò ocius, seriùsve per totam superficiem corporis plus, minusve numerosi sobolescunt fungi, qui vel minimi sunt variolosæ pustulæ magnitudine, & tunc ita numerosi sunt, ut faciem & totam cutem qui procul aspiceret, variolam videre sibi videretur; quandoque pauciores sunt & multò majores, ita ut quidam nucis magnitudinem attingant. Hi verò fungi sive minores, sive majores sunt coloris rosei, vel pallidè rubri, granulosi, seu papillis exasperati, mucosæ rufescente continuo madidi, nulli ulceri, sed cuti adhærentes; quò pauciores sunt eo ut plurimum benigniores; si tantum septem vel octo prodeant, utcumque deinceps æger adhibitis remediis convalescat, metus est ne morbus latitans pejor revertatur, unde Nigritis mos est horum pianorum exortum uberiores sudorificis excitare.

Crabæ virides sunt amplæ excoriationes sub pedibus vel in manibus exortæ, pertinaces, nullo tumore, sed eodem colore, eadem formâ præditæ, ac si musculus omninò nudus esset; humidæ sunt, sensu exquisito præditæ, & Nigritis, qui pedibus nudis gradiuntur, valdè molestæ, marginibus, cute lacerâ terminatis. *Crabæ ficcæ* dictæ differunt à viridibus, quòd in iisdem locis caro sit coriacea sicca, dolens tamen, aspera & albescens quasi farinosa & virgata.

Ulcus *mamapian* dictum, sensim carnes excavat, erodit, & ossa vicina, in morbo inveterato, carie, exostosi, articulos vicinos ancylosi, doloribusque noctu recrudescentibus afficit; illa ulcera sunt mucosa, pallida, à nullo caustico escharam admittentia nullo piano, id est, fungo onusta, in quo maximè discrepat à morbo yaw Guineensium, quem *D. Virgile* nunquam vidit, licet ex omnibus Africæ regionibus millenos Nigritas advenientes viderit.

Hoc commune est utrique morbo quod semel sanatus, sanitate per tres menses perseverante, homo deinceps ab hoc morbo immunis vivat; nulla febris acuta hunc morbum comitatur; verum ex hoc neglecto morbo, vel non sanato sequitur sæpè macies insignis, phthisisque accedente lenteria lethalis, in inveterato ulcera nova & excoriationes crabæ dictæ sobolescunt.

Contagiosus est hic morbus, quippe primò si eodem lecto utatur sanus & pianista, maximè verò si coitus fiat, serpit ab infecto ad sanum hæc virulentia, interea tamen nulla accedunt syphilidis recentis symptomata, qualia sunt ulcuscula, porri, verrucæ, bubones, gonorrhœa, &c, nec pudendis potius quàm aliis partibus innascitur *mamapian*; unde evidens est morbum hunc à syphilide diversum esse. Alter contagii modus isque frequentior est muscarum interventus; si etenim musca quæ pianistæ ulceri insedit ad sanum deveniat, ejusque vulnuscule cuicumque fortè infideat, illud vulnusculum antea simplex & purum in *matrem pianorum* vertitur; dein fungi non in ulcere, sed in facie, brachiis, trunco, aliisve sobolescunt.

Curatio hujus morbi nulla hætenus certa habetur; Nigritæ fuliginem lebetum æneorum cum succo limonum diluunt, & ope spatulæ hoc magma
ulceri

ulceri & fungis applicant ; crabas ficas , rigidas , tenfas & dolentes febo inungunt ; has & virides pulvere scoriarum ferri , vulgò *machefer* , vitrioli , aluminis , fuligineque cum spiritu nitri commixta , tanquam unguento delinunt , similique modo ulcus *mamapian* dictum curare conantur.

D. Virgile adhibitis octoginta balneis , deinde verò decem pomatæ mercurialis unciis , & ultra duos menses in hydrargyrosi detentis ægris paucis sanitatem restituit. Anglus quidam Medicus in viginti quatuor aquæ fontanæ libris infundebat duodecim falsæparillæ uncias , duodecimque sacchari rufescentis libras ; hæc soli per quindecim dies in vase vitreo probè clauso exponi curabat ; deinde verò hujus ptisanæ cyathum quater in die ægris offerebat , omni alio potu interdicto ; hoc medicamentum cæteris omnibus antecelluit , & *Gooldrink* dicitur.

Quidam *Sara* dictus solutionis mercurii in spiritu nitri factæ septem , vel octo guttas ptisanæ de falsæparilla libris duabus admiscebat , & hanc ptisanam pianistis bibendam præbebat ; is hujus ope multos quidem sanavit , ast multò plures è vivis eripuit , & ad phthisim deduxit ; hoc verò remedium genus valdè affine videtur specifico antivenereo *Ill. Baronis van Swieten* , scilicet sublimato corrosivo , cui tamen successu impar est.

Descriptio hujus morbi à *P. Labat* scripta minimè huic convenire videtur , cum dicit enasci in toto corpore pustulas crustâ flavescente tectas , renitentes , indolentes , extremi digiti crassitie , per totum corpus dispersas , quarum aliæ suppurant , aliæ siccae sunt & farinosæ.

O R D O Q U I N T U S.

I M P E T I G I N E S.

Hic Ordo continet morbos cutaneos , chronicos , sæpius contagiosos & virulentos , qui eâ ratione *lues* nominari consuevere , ut *lues syphilitica* , *scorbutica* ; verùm luis nomen etiam tuberibus inditum est , unde *lues rachitica* , *scrophulosa* , *cancrosa* nomen habent. Sub duplici statu successivè strages suas edunt omnes illi morbi , scilicet occulto & manifesto , aut ut rectius loquar , vel in illis cutis est *integerrima* , vel est *exulcerata* , aut crustosa , ut exanthematicis phlegmasiis accidit , quæ ratione pyrexiae acutæ tantum ab hacce classi removendæ sunt ; de cætero cutaneæ & contagiosæ , vel saltem epidemicæ vulgò censentur , ut pestis , variola , rubeola , ita ut convalescentium ab his morbis status , impetiginibus apprimè similis videatur.

Hoc est ferè commune omnibus his morbis , ut sanis subjectis inferti vulgò inoculationis viâ communicari possint. Pendent itaque à semine quodam , seu *viru* , quod humorum massam fermenti instar potest ita mutare , ut idem morbus in inoculato producat. Quanto cum successu va-

riola inferatur, hoc nostro ævo satis notum est; ast morbus pecorum cutaneus varioloso affinis, fortè idem etiam ovibus feliciter fuit inoculatus apud Carcassonenses; hæc inoculatio morbum fere omnibus imminentem, aut semel experiundum & periculosum, si spontaneus accesserit, reddit innoxium; ast quandoque inferuntur alii morbi cutanei, ut horum exortu à gravioribus morbis æger liberetur; sic cum à tineâ, scabie, herpete repressis superveniunt anasarca, phthisis, aliive graves morbi, non rarò profuit prioribus morbis viam parasse, ut iterum in cute efflorescerent. Sic *illustr.* Deidier scabiosi indusium induendum feliciter præscripsit hydropicis, quos nullâ aliâ viâ morti eripuisset.

Ut singularis indolis venenum hisce morbis contagiosis originem præbet, ita singularia antidota, quæ summi Numinis est providentia, horum plurimis sanandis apta sunt, ut *scabiei* sulphur, hydrargyrum; *syphilidi* hydrargyrum, coris cærulea, Lobelia cardinalis, guayacum officinale, calaguala, &c. *scorbuto* citrus medica, cochlearia officinalis; *cancro* conium maculatum, atropa belladonna; horum etiam multis solanum dulcamara, smilax china, smilax falsaparra, &c, profuere.

Horum antidotorum moleculæ virulenti principii moleculis adhærent ob aliqualem tùm congruentiam, tùm affinitatem, seu gravitatis specificæ similitudinem, ex qua adunatione resultat mixtum innoxium, aut quod cum humore quodam excrementitio nuptum foras è corpore amandatur. Sic sublimatus corrosivus multo hydrargyro saturatus abit in medicamentum salubre, quod prius erat venenum atrocissimum.

Hæc diversa virulentiae genera sopiuntur, aut mitigantur medicamentis edulcorantibus & diluentibus; sic syphilis, scabies, cancer, scrophula, &c, repetitis balneis domesticis, necnon lactis usu diuturno sedantur, unde conjicimus virus aqueo vehiculo dilutum cum urinis, & sudore partim excerni, aut ejus moleculas salinas, acres lactis mucilagine obvolvi.

Horumce morborum plurimi novi sunt, & ex exteris regionibus ad nos allati, vel adhucdum exotici. *Advenæ* sunt apud nos syphilis, scorbutus, rachitis: *Indigenæ* scrophula, cancer, scabies, tineâ: *Exotica* sunt frambæsia, elephantiasis, lepra, trichoma, &c.

Ferè omnes illi morbi, si excipiamus eos quorum cognita est antidotus, insanabiles sunt, aut pertinacissimi; phlegmasiæ exanthematicæ quem semel dimisere ferè nunquam iterum impetunt. Sic qui à peste, rubeolâ, variolâ convalescere, nunquam, aut ferè nunquam hos morbos incurrunt; verum non eadem est prærogativa eorum qui syphilide, scabie, scorbuto, aliisque impetiginibus affecti sunt; pluries enim eodem morbo laborare possunt.

XXVI. SYPHILIS, *Vérole.*

Qui post impurum concubitus laborant ulcusculis genitalium sæpius gonorrhœæ

gonorrhœæ suppressæ succedentibus, vel bubone, cristis, condylomatis circa vulvam, podicemve, dein pustulis per cutem dispersis, rubro-lividis, medio exulceratis, vel crustosis, ac successu temporis doloribus nocturnis, faucium, narium ulceribus, &c, illi syphilide vel recenti, vel inveteratâ laborant.

Si verò defint hæc mala cutanea, & virus lactendo, osculando, concumbendo, sine coitu, quovis modo susceptum fuerit; sint autem alia symptomata, ut osteocopus, ophthalmia, hæctica, leucorrhœa, phthisis, &c, hi morbi syphilitici, aut venerei quidem nominantur, aut improprie syphilidis nomine insigniuntur, licet à viru venereo pendeant.

Nec existimandum est morbos qui ab eodem principio sobolescent, si in diversis organis resideant, ejusdem generis esse; concedunt enim omnes Medici peripneumoniam, hepatitidem, nephritidem esse morbos diversorum generum, utut ab eodem principio, seu inflammatoriâ sanguinis diathesi, dependeant; defectu ejus distinctionis nullam ideam fixam syphilidis, nullam hysteriæ, scabiei, &c, definitionem tradere possibile est.

Syphilis diversa apud diversas gentes synonyma obtinuit; Vide *Prolegomena Tomi primi pag. 29.* Nomen oritur à *syn* cum, & *phileo* amo, seu ab amore mutuo. Morbus est novus ab Insulâ *St. Domingue* in Europam delatus; Hispani ex Americâ reduces ad obsidionem Neapolis perventi, eam mercem inde per Europam diffudere anno circiter 1496. Ratione analogiæ hujus morbi cum aliis cutaneis *Berengarius Carpenfis* ad hydrargyrum huic applicandum inductus fuit.

Cùm *Cheyneus* adhucdum juvenis percepisset modum verè mechanicum quo hydrargyrus sanguini mixtus ejus partes viscosas dissolvit; is syphiliticum virus lympham in floccos viscidos, crassos inspissare finxit, eique proprietati commentitiæ hujus virus totam vim adscripsit; *Astrucius* verò illud virus acidum corrosivum supposuit, & exemplo sublimati corrosivi, qui addito multo hydrargyro mutatur in sal innoxium, existimavit virus venereum simili modo per hydrargyrosum extinguere.

Hactenus nobis cognitam speciem syphilidis tantum descripsimus, veneream scilicet; verum sunt & aliæ species exoticæ non satis accuratè descriptæ, quæ ad hoc genus attinere videntur, quæque ab hac differunt ex eo quod more syphilidis nostratis inveteratæ genitalia non afficiant.

1. *Syphilis venerea; Lues venerea Astrucii; Scabies venerea Locheri; Vèrole commune. A.*

Ea est quæ sæpius ab impuro concubitu oriunda gonorrhœæ intempestivè suppressæ supervenit, ulcuscula, phimoses, testis tumorem, bubones, ficos, cristas, &c, dum recens est, excitat; deinceps verò pustulas crustosas passim in toto corpore, varos, seu coronam veneris in fronte, ulcera in faucibus & naribus, gummata, & caries in ossibus capitis, dolo-

dolores noctu exacerbantes cum hecticâ, aliaque symptomata his connexa producit.

Differt hæc syphilis ab elephantiasi ex eo quod syphilis initio genitalia afficiat; utraque quidem ossa carie afficit, contagiosa est, foetorem oris & narium ob harum partium ulcera inducit, sed in syphilide non deficit sensus tactûs in partibus. Differt à leprâ quòd sint in leprâ verrucæ vel tubercula dura, crustacea, sicca, corymbosa, digiti crassitie per faciem & corpus dispersa, quodque genitalia initio afficiat hæc syphilis, non verò lepra. Limites inter has diversas impetigines assignare difficile est, tum quia lepra & elephantiasis rarò hodiè videntur, tum quia diversæ illæ virulentiae non rarò mixtæ aut combinatæ reperiuntur in eodem subjecto.

Ad curandam syphilidem antidotus hujusce virus ita est administranda ut pacatè totam sanguinis massam subeat, maximè vasa lymphatica ac ossea penetret, & sine ullâ sensibili evacuatione virus corrigat seu extinguat, quod ut obtineatur & parca dosi interpositisque moris illa administranda, ac ea auxilia præmittenda sunt, quæ sanguinis fervorem, acrimoniam, viscositatem, solidorumque erethismum emendant; quò autem virus est antiquius, & suâ indole acrius, efficaciusve, eò magis hisce cautelis insistendum est: dantur enim virulentiae aliæ aliis acriores aut obstinatiores, ut si virus syphilidis cum scorbutico, herpetico, scrophuloso combinetur, atque quò diutius corpori adhæsit, eò altius ut aiunt in partes cartilagineas & osseas sese insinuat, ex quibus difficilior eradicari potest.

Hodiè tutissima methodus sanandæ syphilidis est hydrargyrosis, id est; litus mercurialis seu inunctio pomatæ Neapolitanæ, quæ paratur ex unciis tribus hydrargyri purissimi in terebinthinæ pauxillo extincti, & axungiae porcinae unciis sex accuratè per attritum commixtis: præmissâ phlebotomiâ, & catharsi, æger recenti syphilide contaminatus & ulcuscula *chancres* dicta, bubonem, vel alterum symptoma patiens quotidie balneum tepidum domesticum semel vel bis ingreditur; præmissis viginti aut triginta balneis, & si opus sit jusculis refrigerantibus, iterum mediante alterâ phlebotomiâ & subsequente catharsi, ad litus mercuriales paratur; illi verò litus fiunt in totâ cute, excepto capite & parte anticâ pectoris ac abdominis, nisi ibi loci fuerint virûs localis indicia: ad totius corporis inunctionem pomatæ unciaë circiter octo vel novem adhiberi consuevere, quælibet inunctio à drachmis duabus ad sex pomatæ Neapolitanæ ascendit, & inter utramque, dies una, duæ, vel tres interponuntur, ita ut si vel pyrexia vel oris calor, rubedo, ptyalismus, accedant, majores moræ aut parciore pomatæ dosi adhibeantur, nullum autem est nisi tædii aut temporis impenso periculum, si majores moræ sint & doses minores; à nimia verò festinatione gravia possunt induci symptomata, ut cynanche cum linguæ tumore & exertione, dysenteria, pyrexia acuta, cum ptyalismo, unde hydrargyrum foras è corpore elabatur, & inanis luditur opera. Pri-
mâ

mā die calidè inungitur drachmis duabus, vel pluribus pes alteruter per semi-horam, dein udone tegitur, tertiā die alter pes similiter inungitur post triduum tibia similiter una, post triduum altera, tibialibus similiter induenda & ita procedendo ad femora, nates, dorsum, brachia, ita ut eadem ferè cutis extensio singulis vicibus inungatur, & linteis, indusiisve ad morbi finem non deponendis tegatur, nisi symptoma grave superveniens jufferit. Interea æger eādē aëris temperaturā fruatur, quæ vere vel autumnō dari consuevit, & utatur diætā mediocri, humectante ac refrigerante, largo scilicet potu ex decocto hordei & quater in die lacte vacino vel puro vel formā offæ cum pane aut cum oryza cocto; si verò febris accesserit aut festinet nimium Medicus in usu hydrargyroseos, maxime cum aliquantulum cura processit, jusculis, cremoribusque tantum utendum est; atque huic methodo, & inunctionibus insistendum usquequo symptomata syphilidis evanuerint, ut gonorrhœa, ulcuscula, bubones, phimosis, fici, dolores &c: si quæ verò sint obstinatiores quæ chirurgicam opem requirant, ut phimosis, bubo suppurans, verrucæ, porri, operationes durante ipsâ hydrargyrosi instituendæ sunt: verum sunt morbi syphilitici, qui etiam sanatâ syphilide perseverant quandoque, ut gonorrhœa, exostoses, paralytes, cophoses, osteocopi, qui propriis remediis deinceps sunt impugnandi; si illito toto corpore, syphilis non evanescat, in linteis hydrargyro inunctis aliquandiu quiescat æger, & his irritis, iterum ad novos litus confugiat; demum sanato vulgò phlebotomiam & catharsim iterum adhibere mos est; inde balneo eluendus & pristino sanorum regimini restitendus est æger.

Est & hodie altera methodus minimè spernenda quæ à *Keisero* inventa consistit in usu pilularum ex sale quodam mercuriali hætenus arcano confectarum quæ quotidie vorantur aucto in dies numero, per mensem unum & semissem; illa quidem methodus nec præparationes tædiosas, nec ægrum cubiculo calido constanter incarceratum supponit, atque licet oris phlogosim passim excitet, in multis circumstantiis priori videtur vel æquiparanda, vel anteponenda, si longior usus ejus felices & constantes successus confirmet.

Verum de syphilidis & syphiliticorum morborum curâ absolutissimus *illustrissimi Astrucii liber de lue venerea* est consulendus; hîc enim summa rerum capita tantum attingere nobis licet, ne in molem nimiam liber excrescat.

Aliæ syphilidis species à venereâ differunt quod non afficiant genitalia, verum viru venereum lactendo, lactando, osculando susceptum genitalibus etiam parcit, & non minùs syphilidem procreat hydrargyrosi curandam; hujus itaque diagnôsis obscura manet, aut vix scriptis potest dilucidari; sunt enim in praxi plurima quæ longo usu & acri instinctu cognoscuntur, nec ullis terminis accuratè definiuntur.

In syphilide ulcera & caries ac exostoses inducente seu inveteratâ, confert sæpissimè remedium *illustriss. van Swieten*, seu mercurius sublimatus corrosivus, cujus grana sex in duodecim spiritus vini unciiis solvuntur, & hic

spiritus^{us} vini ad cochlear unum aut alterum sumitur superbibendo decoctum emolliens, ut radice althææ; hoc semel in die vel bis per menses continuatur, eodemque spiritu vini ulcera eluuntur. Hoc remedii genus plus valet in syphilide inveteratâ, cariôsâ scilicet & exulceratâ quàm in recenti, & valdè affine est remedio frambæsiæ Americanæ dudùm in Insulâ Hispaniola usitato.

In syphilide exulceratâ, cariôsâ, quæ hydrargyrosim ac trageas Keiseri elusit convenit usus sublimati corrosivi more Swieteniano; quibus irritis diarrhææ albæ, jussculis incrassantibus & diluentibus insistendum; juvat tamen quandoque panaceam, pilulas mercuriales, ligna sudorifica similiaque experiri antequam pro insanabili æger derelinquatur.

2. *Syphilis Polonica*. Vide Stabel. de plica histor. 1^{am}.

A viru trichomatis latente oriuntur phænomena quæ viru venereo incauti facilè adscriberent, ut dolores lancinantes capitis & artuum, continuò per annum torquentes, in naribus & faucibus ulcuscula fordida, nec non nodi & tubercula dura in manibus, pedibusque dispersa; si verò in his casibus adhibeatur hydrargyrosis malum pejus evadit, ossa narium cariôsâ evadunt, fauces, uvula putredine exeduntur; sudor foetidus è capite emanat, inquinamenti venerei nulla est suspicio, imaginatio vitiatur, appetitus depravatur, ungues scabri evadunt.

Curatur hic morbus medicaminibus plicam latentem à matre sæpiùs in utero mutuatam, evolventibus, ut sudoribus, catharticis intùs, extùs verò decocto lycopodii, quo caput fovetur.

Hoc virus quandoque per annos multos latet in sanguine ut venereum, deinde neglectum symptomata plura veneræ syphilidi affinia inducit, ut unguium lapsum, marasimum, narium erosionem, cephælæas, syrigmum, amaurosism nec non apoplexiam; quæ omnia quandoque contagio suscipiuntur mala, ut accidit pharmacopolæ cujus historiam refert Stabel. *dissert. citatâ histor.* 2^a. maximè si plica fuerit abscissa. A viru plicoso ut à Rachitico fiunt luxationes, fracturæ, caries diversorum ossium, vide Stabel. *dissert. histor.* 1^a. & undecima.

Ista species syphilidis contagiosa est, & à concubitu cum plicosis, nec non jure hæreditatis à parentibus in prolem transfertur; differt tamen maximè à syphilide venereâ, quippe ejus virus in liquoribus seminalibus minimè sedet, nec per coitum propagatur, nec genitalia afficit, sed ut virus venereum antiquum ossa corrumpit, dolores ossium creat, ossa cariôsâ & fragilia reddit.

3. *Syphilis Indica*; *Lues Indica* Guill. Pisonis; *Bubas* Hispanis; *Mia* Brasilianis.

Licet cum syphilide Europæâ in quibusdam conveniat tum accidentibus tum curatione, ab eâ tamen maximè differt; hæc non tantùm ab impuro coitu & hæreditate, sed ex leviori attactu nec non ex alimento foetido, falso, potuque rancido & corrupto oritur, faciliùs curatur, citiùsque contaminat, apud Afros, Americanos, advenas, indigenasque infestat.

Curatur decoctis falsæparillæ & caarobæ, præmissis balneis; si negligatur, dolores

dolores imò caries inducit. Ulcera pura, sed ab Europæis pro incurabilibus derelicta, curata vidit *Piso* unguentis quorum basis erat succus tabaci cum camphorâ & spiritu vini.

De syphilide Indicâ, Molucanâ, Americanâ, vix certi quidquam proferre possumus, cùm Medicina in hisce regionibus non adeò sit exculta, ut veram horumce morborum historiam sine præjudicatis opinionibus, & fabulis, inde vix debeamus expectare. Sinenses pari fortè præjudicio admittunt speciem syphilidis, quæ sine contagio venereo ex halitibus paludosis enascitur, ideò itaque has species hic appono ut Medici has plagas invisuri sagaciùs inquirent utrum diversæ reapse sint species.

XXVII. SCORBUTUS. *Ileos hamatites & magni splenes Hippocratis; Stomacace & Scelotyrbe Plinii; Morbus polyrixos & polymorphos Maynwardingii; Scorbeks, Lebendig Germanis; Blouewescheut, Bloeuveschuyt & Scharboek Saxonibus; Schoerbuck & Schorbuk Olai magni; Scheurbuyk & Scheurbek Flandris; Scurvy Anglis; Seascurvy Addingtonio; Black-leg Scotis; Gallicis Scorbui.*

Cognoscitur ex maculis lividis, flavis tiliarum, gingivarum cruentatione, tumore, foetore.

Principia Scorbuti sunt, 1° aër frigidus; 2° simulque humidus; 3° vita otiosa; 4° pathemata languida, ut mœror, metus; 5° cibus crassus, viscosus absque vegetabilibus. Neutrum ex his principiis solum sufficit, plura simul concurrere debent. Scorbutus autumnò & hyeme præparatur, vere excluditur, æstate mitescit. Nautæ præter hæc principia scorbutum experiuntur, quia pane mucido, aquis, piscibus, carnibusque corruptis utuntur; materia perspirabilis frigore, humiditate, otio, mœrore, diætâ crassâ supprimitur, corrumpitur, alkalescit, eaque acrimonia singularis putrida est causa scorbuti.

Principia prædisponentia sunt morbi chronici prægressi, febres intermittentes, usus medicaminum metallicorum; *procatartica* sunt navigatio difficilis, obsidio urbis, concurrente vegetabilium inopiâ, metu, mœrore, exercitii defectu, aëre frigido humidoque.

Scorbutus accidentalis dicitur quem in sanis non prædispositis principia procatartica excitant; *constitutionalis* verò quem principia proëgumena præparant.

Scheurbeck Flandris ulcus oris & gingivarum significat, *Bloeuveschuyt* Saxonibus & *black-leg* Scotis ob cæruleas, nigrasque tiliarum maculas; *Scheurboe* ob dolores osteocopos & *schorbuk* ob tormina & gastrodyniam, nuncupatur.

Morbus hic ante decimum sextum sæculum vix erat cognitus, & intra duo ultima sæcula centum ferè tractatus de eo sunt scripti, nullus verò antea.

Tres periodi in scorbutò observantur, unde scorbutus dicitur incipiens, crescens, & inveteratus.

a. *Scorbutus incipiens.* C.

Pallor, levisque intumescencia faciei, labiis, carunculisque lachrymalibus viridescentibus, color corporis initio pallidus, successivè obscurus & lividus evadit. Animæ mœror & prostratio, pigritia, lassitudo, cum genuum stupore & debilitate. Dyspnœa à quovis motu & lassitudo increscens, gingivarum pruritus, dein tumor & facilis cruentatio; foetet tunc anhelitus, gingivæ atrorubræ, molles, spongiosæ, dein putres & fungosæ. Hæmorrhagiæ gingivarum aliarumque partium accedunt: Cutis hætenus sicca, vel lucens & glabra vel aspera & serpentina, jam maculæ subrubræ, subcæruleæ, lividæ, vel nigræ, aliæ lenticulares, aliæ palmares, frequentes in tibiis, non raræ in trunco, brachiis, cruribus, nusquam ferè in facie.

b. Scorbutus crescens.

Tendines flexorum tibiæ, scilicet seminervosi & semimembranosi potius quàm gracilis & bicipitis, retrahunt tibiam versus femur, rigescunt; genua tument, dolent, harum partium motus perit, hæc est gonagra scorbutica. *Asthénia* seu languor accedit magnus, & cum diù à motu abstinere ægri, ex minimo motu incidunt in syncopem; ægri libero aëri expositi, non rarò statim moriuntur; color faciei plumbeus. Pleurodyne seu dolores pectoris accedunt. Hæmorrhagiæ narium, gingivarum, hæmoptyses, hepatirrhœæ merè cruentæ, ulcerum cruentatio. Sensus interea & appetitus ciborum bene se habent, licet corpore & animâ prostratis; nullus dolor nisi à motu.

c. Scorbutus inveteratus.

Veteres ulcerum cicatrices si quæ sint aperiuntur, cutis in tibiis crepat; ibi tumor mollis, lividus, dolens, ulcera fungosa, cruenta. Synochi putres cum petechiis, sudore frigido, menorrhagiæ lethales, aurigo, ascites, hypochondriasis, contracturæ, pleurodyne pectus constringens, constipatio alvi pertinax, dyspnœa subito enecans, urinæ paucae, foetidæ, rubræ, animi deliquia, mors.

Quare dum gingivæ putrescunt, palatum immune est? Quare sola genua, soli tendines flexorum tibiæ, non aliarum partium contracturis laborant? Quare facies à maculis libera & animæ functiones quoad cognitionem, iudicium, appetitus integræ?

Affinitas virus scorbutici cum gravitate specificâ determinatarum partium facit ut in illas agat, illis scilicet præ aliis adhæreat. Vide *dissertat. de medicament.*

Scorbutus contagiosus non est in castris, obsidionibus; illis parcit, qui victu selecto utuntur, ut militum ducibus; milites verò in locis frigidis humidisque jacentes, pane crasso, potu vitioso utentes, sordidos, mœrore confectos excruciat.

Scorbuticum viru recens lympham glandularum mesenterii, synoviam genuum, sebum cryptarum cutis in tibiis inspissat; vetus cruorem dissolvit, solida cordis, pulmonis, gingivarum, muscutorum, apophyses ossium, costarum extrema corrumpit; vix unquam ossa maxillaria carie afficit, nunquam cerebro nocet, fluida verò ita acria reddit ut cruor atramenti instar niger evadat, in musculis, & sub cute ut serum effusum, in pectore, abdomine

mine manus anatomicorum immerfas inflammet & epidermidem auferat, medullam offium liquefaciat.

Cruor in cute effusus maculas lividas, nigrasve efficiens resolvitur; unde si incipiant flavescere maculæ in ambitu, mox color diluatur, bonum signum est.

Curatio generica. Indicanur, 1° ea auxilia quæ liberam humorum putridorum excretionem juvant per alvum, renes, cutim, ne ab hujus virus stagnatione major & acrior corruptio fiat; 2° ea auxilia quæ hujus virus correctionem diluendo, edulcorando, vel specificè destruendo, moliri possunt.

Auxilia diætetica. Victus sit ex vegetabilibus recentibus quibuscumque, aut si possibile est ex acetariis refrigerantibus & acidis, sed copiosè assiduò sumptis; inter oleracea laudantur lactuca, endivia, brassica, avena, hordeum; inter acida præstant limones, citri, aurantia, grossularia, acetosa, portulaca, pyraceum, pomaceum, vinum album; inter edulcorantia, lactinia omnia, cremores ex oryzâ, avenâ, hordeo, sagou, panis triticeus, benè coctus, carnes recentes.

Inter acria cæpa, allium, porrum, fumaria, sylimbrium aquaticum, cochlearia officinarum, armoracia, synapi, cardamindum, beccabunga, sedum minus, raphanus, menianthes; optimum est vesci ægrotantes jusculis & offis ex carne juniorum animalium, aut quavis recenti; non salitâ, fumove exsiccatâ, cum multis vegetabilibus, partim acidis, aut alkalescentibus, partim insipidis & oleraceis.

Auxilia gymnastica. Æger aërem humidum, frigidumque vitet, jaceat in locis ficcis; aëre calido, vestimentis non humidis utatur, exercitio moderato fruatur, omni ope perspirationem restituat; ad hunc finem animæ tranquillitas, libertas, lætitia maximè conducunt.

Auxilia chirurgica hic nulla ferè sunt, phlebotomia valde noxia est, in scorbuto inveterato pessima.

Auxilia pharmaceutica optima ex vegetabilibus instar alimentorum assumptis repetuntur; aut in diversis morbis scorbuticis diversa sunt; maximè verò conducunt quæ alvi laxitatem excitant, ut tamarindi, pruna, apozemata, juscula ex oleraceis, cremor tartari; quæ perspirationem juvant, ut aqua picata, *l'eau de goudron*, decoctum juniorum ramorum abietis piceæ; quæ urinas movent, ut oxymel scilliticum, quod parcâ dosi, sed pluries in die assumptum, ita ut intra diem uncia una circiter hauriatur, quo eximio medicamine alvus laxatur, dolores mitigantur, omnes excretiones juvantur.

Narcotica nocent maximè, utcumque dolores sæviant; vires enim prosternunt, cruorem dissolvunt; metallica omnia vitanda, imprimis hydrargyrum, ferrum, antimonium; nocent & cathartica fortia, aut mediocria, sola prosunt eccoprotica.

Ad os eluendum oleum vitrioli ad guttas decem ter in die in vehiculo, & gargarismus hoc oleo acidulatus præstant cæteris; deinde prosunt succus limonum, aurantiorum, folia cochleariæ, sylimbrii aquatici, &c; vide

Stomacacm. Alternis verò sudor proritetur initio fumendo bis, vel ter in die grana 12 pilularum scilliticarum, vel bolum ex theriacâ & camphorâ, superbibendo ptisanam ex lignis sudorificis; hæc remedia sedato etiam morbo diu sunt continuanda, ut recidiva vitetur.

Lactis potissimum caprini serum, sale polychresto parvâ dosi addito, succis antiscorbuticis medicatum, optimè convenit ad sanguinem lixivio acri per renes depurandum; postea verò lac integrum reliquias edulcorat.

Balnea tepida plantis aromaticis incoctis, modò nullus sit hæmorrhagiæ metus, diaphoresim juvant, humores diluunt, & stuphis vulgò ad sudorem eliciendum adhibitis, præstant; ex scorbutis sequentibus quatuor frigidi, quintus calidus & dolorificus est.

d. Scorbutus lividus Abraham. Nitzsch. tract. theoretico-practic. de scorbuto exercitûs Russici 1747.

Hæc species notatur magnis vibicibus nigrescentibus circa tibias & articulos, non rarò circa palpebras, & in ipso albo oculorum, oculi tument, rubent, & ophthalmia chemosi laborant; gingivæ valdè tument, decolorantur, remollescunt, expressæ fundunt ichorem flavum, foetidum; parotides tument; urina intensè rubet; cutis vibicibus obscuris, subrubris, vel lividis virgata cum febre & acutis doloribus, hujus speciei character est. Viguit verò Wiburgi & Petropoli annis 1732. & 1733.

e. Scorbutus petechialis Abrah. Nitzsch.

Maculæ magis atro-rubræ, dein brunneæ & subflavæ, exiguas lentes, vel petechias referunt; hinc dolor cutis quæ in parte tibiæ anticâ, & circa malleolos his afficitur; interea genua à vibicibus subrubris non sunt immunia; harum partium tumor & dolor, ac pulsûs frequentia crescunt pari passu quo macularum rubedo intenditur, gingivæ minùs spongiosæ quàm in scorbuto livido, ast superius excoctæ; urinæ rubræ; genas intùs obsident verrucosa tubercula, quandoque fungosa, quarum alia versus fauces producta; sputa frequentiora, anhelitus foetidior, crotaphites musculus infra zygoma quandoque tumet, nunquam verò parotides; viguit in castris Ust-Samaræ anno 1737.

f. Scorbutus pallidus Abrah. Nitzsch. Duæ varietates.

Nullæ in hac specie sunt maculæ, viget phlegmatia pallida, quæ sensim flavescit auriginis instar, dum viget lymphæ ranciditas, adeps sebi instar induratur; tunc autem brachia & tibiæ mirè tument & indurantur; observantur supra manus & tibias concretiones tophaceæ; genæ magis inflantur, genua magis contracta, gingivæ minùs molles, minùsque putridæ, quandoque ex angulo mandibulæ inferioris excrescunt fungi, maxillæ invicem apprimuntur, parotidibus, crotaphitis & masseteribus simul quandoque induratis; hinc *scorbutus pallidus tophaceus*.

Cùm verò serum vappidum in textu celluloso cumulat, anasarca scorbutica est; si in pulmonibus, asthma & hydrothorax scorbuticus; si in abdomine, ascites; si in intestinis, diarrhœa, atque cùm acrior evadit hæc lymphæ, dolores erodentes sparsim dirissimos inducit; at non vigent magis quàm

quàm ubi costæ sterno junguntur; hinc dira pleurodyne caries costas ita cor-
rumpit, ut ipsæ secedant à cartilaginibus, unde quidam strepitus inter re-
spirandum, sed prius asthma spasmodicum, suffocans, diarrhoea colliquati-
va, & torminosa, vel ascites lethalis; hæc species *scorbutus pallidus muri-
aticus* dicitur; in genere verò scorbutus pallidus aliis est diuturnior, cum totâ
æstate, & usque ad autumnii finem perduret. Tophaceus observabatur Bor-
go in Finlandiâ 1742, & muriaticus Aboæ 1743.

g. *Scorbutus ruber* Abrah. Nitzsch.

Debilitas extrema, cutis admodum rubra, genæ tumidæ & pendulæ,
cachexia profunda, gingivæ maximè fungosæ, putres, foetidæ, purulentæ,
genua contracta; hæc species etiam lenta in castris Ust-Samaræ obser-
vata.

h. *Scorbutus calidus* Abrah. Nitzsch.

Nulla intumescencia, corpus potius macilentum, gingivæ nec fungosæ,
nec foetidæ, sed calent admodum, ita dolent & turgent, ut levem tactum
æger non toleret, dolores non ita fixi ac in scorbutis frigidis; æger con-
tinuò querulus statum suum suspirando deplorat, febre exacerbante anomalâ
affligitur; dolores vagi nunc dorsum dimittunt, & dimidium caput vel in-
tegrum, necnon collum & dentes excruciat, vel illicò intra vel extra tho-
racem se proripiens orthopnoeam & pleurodynem excitat: si verò fixi sint,
abdomen colicis, nephralgiâ, ischuriâ & spasmis extrema torquet; genua
valdè rigida, & contracta, minus tamen tumida & inflammata quàm in
scorbutis frigidis, nullæ maculæ; urinæ demùm ac febris hanc speciem dis-
tinguunt; urinæ scilicet sedimentum crassum & arenulosum, atque pellicula
tenuis, alba, adiposa, supernatans. Observata Wiburgi est hæc species.

XXVIII. ELEPHANTIASIS; *Elephas* Levretii lib. 6, Plinii hist. natur. lib.
26 cap. 1; *Elephanti morbus* & *Elephantiasis* Aretæi de morbis diuturn.
lib. 2 cap. 13; *Lepra Arabum* vulgò; *Ladrière*. Ejus varietates *Satiri-
asmi* ac *Leontiasis* nomine insigniuntur. *Ægri Elephantiaci*. Gall. *Ladres*,
Eléphantiques.

Morbus est Ægypti endemius, nunc in Europâ exoletus, chronicus,
contagiosus, cujus symptomata characteristica sunt, 1° cutis elephantina, du-
ra, unctiosa, hîc & illic crassa, rugosa, rimosa, aspera, anserina, nigri-
cans, pilis destituta; 2° stupor, anæsthesia potissimum in tibijs, manibusque
acûs puncturam vix sentientibus; 3° deformitas faciei horrenda, genæ atro-
rubræ, rugæ frontis leoninæ, aspectus fixus, oculi rotundi, nasus resimus,
nares foetidæ, crassæ, intus obstructæ, rictus satyrorum, mentum compla-
natum. His adde vocem nasalem, raucam, mores dolosos, malos, somnia
terrifica, gravitatem corporis, pustulas ficas & vitiliginem, scissuras, seu
rhagades in pedibus, cariem vomeris, glandulosam dispositionem, urinam
jumentorum, aliaque bene multa apud *Gordonium*, *Marcellum Donatum*,
aliosque autoptas invenienda.

Hic.

Hic morbus uti syphilis, alique hujus ordinis, cum inveterascit exulceratur, ossa cariota reddit cum foetore horrendo, mediantibus his miasmatis contagiosus est, ulcere & carie delabuntur extremæ partes, ut digiti pedum, manuumque.

1. *Elephantiasis Orientalis*; *Morbus sancti Lazari* Aretæi de morbis diurn. cap. 13; Prosper. Alpini de morbis Ægyptiorum; *Lepra Arabum*. C.

Ea est quæ ex oriente, tempore migrationum in Palæstinam Religionis causâ institutarum, in Europam secundâ vice allata fuit, & ducentis abhinc annis exolevit; ea verò minimè à lue syphiliticâ ortum duxisse censenda erat, cum hæc lues tunc temporis nondum in Orientem, nec in Europam irrepisset.

Hanc tribuit *Alpinus* piscibus lutulentis quibus vescebantur Ægyptii, iisque salitis, & aquæ cœnosæ quam potabant. Symptomata hujus morbi alia in incubatione, alia in vigore, alia in fine. 1° Elephantiasis occultæ signa sunt, juxta *Gordonium Professore* *Morispeliensem*, color faciei rubens, vergens ad nigredinem, anhelitus immutatio, vox raucescens, capilli graciliores & rariores, perspiratio & anhelitus subfoetidi, mores melancholici, mali, dolosi, somnia terrifica, ephialtes, in quibusdam pustulæ scabiosæ, & morphæa per totum corpus, foeditas cutis, sed nondum corruptâ figurâ corporis, æger non est judicandus ad separationem, seu mittendus ad Lazaretum, sed est fortissimè comminandus.

2° Signa infallibilia manifestæ elephantiasæ sunt depilatio superciliarum, eorum crassities, rotunditas oculorum, dilatatio narium exterius, & coarctatio interiùs cum dyspnœâ; accedit vox nasalis, color faciei luridus, lucidusque, vergens ad fuscedinem mortificatam, terribilis aspectus faciei, fixus intuitus, gracilitas & contractio lobi aurium; ex concursu aliquot signorum æger elephantiacus judicatur; sunt autem plura minùs constantia, v. g. pustulæ & excrescentiæ, consumptio musculorum, potissimum illius qui est inter pollicem & indicem, insensibilitas extremitatum, scissuræ & infectiones cutis, contenta in sanguine nigra, terrea, aspera & arenosa, & multa alia ab Auctoribus relata.

3° Signa lepræ inveteratæ sunt corrosio & casus vomeris, unde nasus deprimitur; rhagades pedum & manuum, eorumque casus; crassities labiorum; dispositio corporis glandulosa, qualis in suis leprosis; dyspnœa, & vox rauciloqua, catulina; faciei aspectus terribilis, colorque niger, pulsus occultus, parvus; his addit *Gilbertus* cutem lucidam & firmam ad instar corii politi, distorsionem juncturarum, facilem refrigerationem cutis, ejus insensibilitatem, aut stuporem cum sensu fornicationis; nasi, oris, oculorum distorsionem, veneris appetitum ardentem. Plures hujus morbi varietates, aut si Arabibus credamus, sunt species quarum nomina & signa ex *Gilberto Anglo* mutuabimur loco lepræ elephantiasim nominando.

2. *Elephantiasis legitima*; *Lepra elephantia* Gilberti compend. medicin. libro 7 fol. 337. Species in portu Martigues Gallo - Provinciæ hodiernum endemia. Journ. de Med. Aout 1765 p. 558.

Melaficterus seu color faciei & totius corporis lividus, nigricans, ruborve turbidus, seu maculosus ex levi de causâ accedens. Aspectus horridus, oculis rotundis, palpebris corrugatis, cutis universalis dura, squalida. Anæsthesia major quàm in reliquis speciebus. Scrophula copiosa, strumis duris, linguâ granulosa. Ægri tristes, famelici, constipati, cute unctuosâ. Supercilia arcuata, nares constrictæ. Manus, coxæ, pedes nodosi, muscoli consumpti, pustulæ duræ, turpes maculæ, verrucæ nigræ. Labia, nares, frons rugis exarata. Impotentes sunt ad gradiendum & ad opera solita. Fissuræ & separationes crebræ. Urina glauca & tenuis, sanguis niger & densus.

3. *Elephantiasis leonina*. *Lepra leonina* Gilberti Angli; affinis est lepræ allopiciæ dictæ, procedit à regimine calidiori, ut piperatis, alliatis, vino, &c. C.

Adest superciliorum depilatio; facies ac totum corpus flavescit ac rubet; est dolor pungitivus in palpebris, oculorum instabilitas, tremulus motus, ac rotunditas; nares sunt constrictæ ac compressæ; vox est gracilis & aspera quasi catellorum; rhagades labiorum, crepatura cutis ac omnium juncturarum in manibus, pedibusque separatio; cutis diversis maculis adinstar leonum est variegata; gingivarum adest corrosio ac cruentatio à levi pressione, ægri sunt sitibundi, clamosi, veneri addicti, iracundiores cæteris; pectoris constrictionem, corporis gracilitatem, ventris stricturam patiuntur.

Impetigo, serpigo, morphæa rubra vel crocea accedunt, eâ inveterascente corroduntur extrema, sanguis fluxilis est, difficulter coagulabilis, progressus morbi est celerior quàm aliarum specierum, cura eadem ac allopiciæ lepræ.

4. *Elephantiasis tyria*. *Lepra tyria* Gilberti. C.

Dicitur à tyro serpente, quia in hac cutis facilè deponitur, citò enim putrescit cutis & caro adjacens; adscribitur piscibus & lacti corruptis; hanc præcedit pallor faciei, morphæa alba; facies est lucida, supercilium & mentum pilis carent, nullo sudore diffuunt, oculi parvi sunt, facies furfuracea, cutis humida, squalida, rugosa, unctuosâ; alvus laxa; ægri debiles; subtumida est facies, nasus crassus, crassa supercilia, palpebræ inversæ, oculis deinceps lachrymosi, nares oppilatæ, gingivæ & labia putrescunt, extremitates digitorum manuum & pedum incrassantur, putrescunt, crepant, finduntur, cadunt, pustulæ abundant, exscreationes & narium emunctiones plurimæ, à scalpitu cujusvis partis quasi farina, ac furfur excutitur, cruor est aquosus, glandulæ molles oriuntur, &c.

5. *Elephantiasis allopicia*. *Lepra allopicia* Gilberti; *alopecia* Græcis, ab *alopex* vulpes, cui, ait Auctor, supercilia glabra sunt.

Præcedit color faciei ex livido citrino & rubro variegatus, facilè mutabilis in pallorem; adest morphæa rubra, sudores multi foetidi, maximè circa pedes & axillas, oculi obliqui, lachrymosi, rubore suffusi, palpebræ invertuntur & incrassantur, nares obstructæ & depressæ foetent, è gingivis sanies emanat, imò ex cute, ubivis scalpatur; cutis minus dura, lucida, quasi oleo illita, urina rubra & pinguis.

Ex hac historiâ sequitur multas fuisse species diversorum morborum qui à

viru elephantiacono fovebantur, quas in hoc opere omisimus, quia vix unquam hodie observantur, ut sunt ex *prima* classe vitiligo, herpes, œdema, verruca, exarthrema, loxarthrus; ex *quartâ* strabismus, nyctagmus; ex *quintâ*, dyspnœa; ex *sextâ* anosmia, anæsthesia, paraphonia, asthenia; ex *septimâ* algor, lassitudo, stupor, pruritus; ex *octavâ*, satyriasis, panophobia; ex *nonâ* stomacace, epiphora, scrophula, syphilis, scorbutus, lepra, alopecia, ophiasis, aurigo & melasicterus, ita ut nullum sit virus, si syphiliticum excipiamus, quod pluribus diversis morbis ansam præbeat, unde à magnitudine *elephantia*, à violentiâ *Herculeus morbus* fuit nuncupatus.

6. *Elephantiasis syphilitica* Dominici Raymond. Traité des Maladies qu'il est dangereux de guérir, pag. 357. C.

Est ea quæ à viru venereo pendet, ac per hydrargyrosim sanari potest.

Mulier quinquagenaria, temperamenti melancholici, habebat oculos solito turgidiores & rubros cum debili visu, nulla cilia, nec supercilia, labia crassa, tumida, vocem debilem & raucam, nasum depressum, nares patulas; humorem foetidum exstillantes, frontem rugosam, caput omninò calvum, incessum gravem & tardum à sex circiter mensibus, cum pulsu parvo, debili, profundo, auditu obscuro, lobis aurium solito crassioribus, cute omninò glabrâ sine pilis, lucidâ, crassâ, asperâ, inæquali, pluribus in locis induratâ, aliquali pruritu in toto corpore, aghestiâ, anhelitu fordido, capitis gravitate, somno sufficienti, alvo liberâ; maritus syphilide laboraverat, & hoc solum morbi principium incusari in uxore poterat. Unde adhibita hydrargyrosi intra duos menses ea mulier omninò convaluit, cutis mollitiem, caput capillos suos, visus & auditus suam acutiem recuperarunt.

Quod autem elephantiasis orientalis alterius indolis sit, nec à viru syphilitico pendeat, confirmat altera *D. Raymond* observatio quâ docet mulierem Massiliensem quæ in Insulâ Cypro elephantiasim contraxerat hydrargyrosi cautè adhibitâ minimè sublevatam fuisse, & cum symptomatis veræ elephantiasis post aliquot annos obiisse.

7. *Elephantiasis Javanensis* Andr. Cleyeri Ephemerid. Naturæ Curiosorum decad. 2. ann. 2. 1683, Collect. Acad. Tom. 3 pag. 531.

Hic morbus novus est in Insulâ Javâ, ab anno 1660. Tribuitur usui piscium salitorum, piperis, & radicum ari immoderatissimo.

1°. Incipit à tumore tardigrado sed enormi aurium, nec non digitorum, manuum ac pedum, qui & faciem & brachia & crura aggressi hominis figuram mirè deturpant, tumores extremorum sensim crescunt, suppurant, & carie ossa corrumpunt, quæ caries in viciniam serpit, nisi pars amputetur; illi tumores sunt duri, scrophulosi, magni. 2° Intalis est anæsthesia tanta ut acubus perforati nil sentiant. 3° Similis est sensus abolitio in maculis lividis per cutem respersis, inde sequitur capillorum, barbæ, superciliarum defluvium, quod tamen non omnibus accidit.

Ex icone additâ hominis eo morbo affecti meliùs quàm ex descriptione cognosci potest hic mirus morbus, qui ob faciei deturpationem tumores

res scrophulosos, cariosos & maculas lividas nec non anæsthesiam ad elephantiasim accedit, ab eâ verò discrepat ratione mollitiei nativæ cutis; fortè novum genus constituit: quid genus morbi sit & quæ remedia conveniant in Insulâ in qua syphilis est febre vulgatiores quærit *ill. Cleyerus*. Respondeo sublimatum corrosivum more Swieteniano & pilulas de conio maculato more Storckii tentari posse.

8. *Elephantiasis simulata* Ambrosi. Paræi lib. 24 cap. 18.

Versipellis mendicus præ templi foribus merces suas explicabat, ricam nempè, doliolum ligneum, & crepitacula quæ elephantiaci manibus concutere soliti erant; facies illi crassioribus pustulis, rubro-lividis conspersa affurgebat; illæ pustulæ ex glutine fabrili erant effictæ; vocem raucam edebat, laneo collari fauces constringebat ut colorem faciei atro-rubrum sibi conciliaret. Paræi frater dolum suspicatus est, & magistratibus mendicum tradidit, qui eum flagris à tortore cædendum judicarunt; tortor verò per jocum non verebatur eum graviter cædere qui elephantiacum professus nil sentiret.

9. *Elephantiasis Indica* Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Insulâ Mascarinâ nullus morbus magis est isto formidandus simulque incurabilis.

Incipit à maculis paululum tumidis diversi coloris, nunc flavis, nunc rubellis, aliàs lividis in diversis partibus simul; in habitu corporis multæ glandulæ tument, ægro tamen de cætero vigente. Sensim phalanges pedum & manuum multum intumescunt, unde digitorum usus amittitur. Superveniunt in toto corpore tubercula dura, nec adhærentia nec dolentia, quæ crescunt & in pedibus brachiisque potissimum exulcerantur, & hæc ulcera cancrofa videntur, excepto quod non doleant; digiti pedum, manuumque hinc exedi & destrui solent; jam coryza ægrum adoritur, radix nasi incrassatur, ibi ossa cariosa fiunt, unde sanies foetidissima emanat, labia intumescunt; frons, cilia, palpebræ elevantur, facies abit in larvam horrendam. Macies marasmodea totius corporis adjungitur, cutis arida, aspera tactu, callis, maculisque lividis vel nigris respersa, sceleton involvit. Cum ulcera numerosissima, aspectu cancrofa, corpus totum obsident, nulla functio exercetur, inappetentia, agrypnia, cardialgia, nausæ continuæ cum torminibus, demum sine pulsûs mutatione, mors. Sanguis initio eductus optimus videtur, ast provento morbo nigricat consistentiâ gelatinæ corruptæ; puellæ hunc morbum ante pubertatem experientes imposterum catamenii carent. Morbus à parentibus in prolem & nutricibus in alumnos serpit, aliunde contagii expers.

Cura. Utuntur Indi cathartici repetitis, emeticis drastici, hydrargyrum in potu & litu, cum sudorificis omnigenis; his auxiliis depuratur cutis, maculæ quædam evanescent, quædamque tubercula, sed inde pertinacior atque velocior evadit morbus: causticis etiam maculæ & aperientibus calidis intus sumptis tubercula tolluntur, sed ulcera callosa magis evadunt, totaque pars sensum amittit.

Melius est ad vitandum morbum abstinere ab alimentis calidis, liquoribus spirituosus, aut utendum diluentibus subacidis initio, jusculis aperientibus atque lenibus catharticis.

XXIX. LEPROSA; *Leprosæ Græcorum, non Arabum; la lèpre.*

Cognoscitur ex pustulis verrucosis, duris, crassis, vel squamis ficcis in corymbos dispositis, per faciem & corpus dispersis cum pruritu harum pustularum: quædam exulcerantur & dein crustaceæ evadunt; hinc leprosa humida dicitur, si prævaleat illarum numerus; secus, sicca aut arida vocatur.

1. *Leprosæ Græcorum, lèpre ordinaire. C.*

Cognoscitur ex duris furfuraceisque tuberculis; verrucosis, seu verrucas crassas referentibus, subrubentibus, sine dolore faciem manus totum quandoque corpus afficientibus, quæ sensu carent, viciniâ tamen pruriginosâ; sæpius cutis vicina est subœdematosa, sensu ferè destituta, tibiæ phlegmatiâ tumidæ; hic morbus apud nostrates vix unquam videtur, nisi ægri ex Hispaniâ, ex Oriente, aut ex Americâ huc accesserint: Chronicus est, & sanatu difficillimus.

Hydrargyrosis hunc morbum exasperat, licet quandoque syphilidis suspicio sit; curatur felicius jusculis ex serpente vulgari seu colubro natrice; vel juscula paranda ex pullis viperarum carne saginatis.

Eum morbum etiam aggredi possumus ope bolorum ex calomelani granis sex, camphoræ grano uno, fiat bolus ex conservâ rosarum sextâ quaque nocte sumendus, superbibendo potionem catharticam vulgarem; diebus verò ab hoc bolo vacuis fiat bolus ex carnis viperinæ scrupulo uno, camphoræ grano uno cum conservâ rosarum sumendus horâ somni, dein aquæ marinæ semilibram sequenti mane potabit æger, quâ methodo intra mensem lepras aridas sanavit Russellus.

Mentagra Plinii nihil aliud est quam hæc leprosa mentum & faciem afficiens.

2. *Leprosæ Ichthyosis* Act. Lipsiæ 1688 pag. 617; *impetigo excorticativa* & *albaras nigra* Avicennæ, Tom. 2 pag. 244. Stalpart. Cent. II. Obs. 35; Hoffmann. disquisit. p. 138; Vater Philosoph. Transact. n. 140; Buffon Hist. natur. Tom. II p. 507. des maladies du Paraguay; Haller Physiol. Tom. V. p. 13. L.

Est ea in qua diversæ corporis partes teguntur squamis ficcis, albidis, successivè superincumbentibus, eodem ordine ac modo quo squamæ piscium; illæ, observante *Dovero*, amplæ sunt, & circulo rubro cinctæ apud Asiaticos.

Juxta *Avicennam*, *albaras nigra* nominatur, „ impetigo excorticativa & est „ scabiositas accidens cuti, aspera, vehemens, & facit squamas sicut sunt „ piscium, cum pruritu, & est de antecedentibus lepram, & est cum ma- „ litiâ. *Avicenna cap. 9. de morphæa.*

In observatione ichthyoseos Aët. Lipſienſium æger non ſolum ſquamis piſcium inſtar tectus erat, ſed etiam piſcium odorem ſpergebat.

3. *Lepra Indica* Boerhaave conſult. 4; *Impetigo Americana* Guill. Piſonis cap. 18; *Empigo* Luſitanis. C.

Cutis hîc illic cruſtacea, ſquamoſa; cruſtæ articulos & caput præcipuè invadunt, de cætero paſſim in totâ cute conſpicuæ, & ſi ſcalpantur, ichorem album emittunt. Hac ſpecie à pueritiâ per octodecim annos laborabat mulier in Barbadenſibus Inſulis nata, hyſteralgîâ & leucorrhœâ affecta cum doloribus vagis totius corporis, præcipuè capitis; noctes illi inquietæ, calores ſubiti invadentes & recedentes; frigoris impatiens, vultus olim vegetus, dein pallido-flavus, debilitas creſcens, ſaburra pituitosa in ventriculo.

Curatio. Abſtinuit venere & bacho, uſa lacticiniis, oleribus farinosis, nullâ carne; mitiora antiſcorbutica, obtundentia ſumpſit; dein uſu calomelani & hydrargyroſeos paſſa ptyaliſmum, inde cruſtis liberabatur cutis; dein per menſem uſa eſt decocto lignorum & corticis ulmi, medicamentis viperinis, pulveribus teſtaceis, ſed hyeme repullulavit morbus; vere ſequente ptyaliſmus excitatus mercurialibus, inde recuperata aquas Scarburienſes potavit, in mari balnea ſumpſit, hyeme verò reverſum eſt malum. Ad diætam lacteam vere conſugit, aquas & balnea Bathonica intra menſem adhibuit, ſed rurfus poſt ſex menſes lepra redivit.

Boerhaave tunc præſcripſit frictiones ex pannis aſperis fumo ſulphuris accenſi penetratis, ubique corporis: interea triduo ante novilunium & plenilunium purgetur ſic: Æthiopis mineralis, grana IX, refinæ jalapæ, gr. IV, ſacchari, gr. III; ſcammonii, gr. V. ſtibii diaphoretici, gr. XIV. fiat pulvis tenuiſſimus: vespere verò catharſim ſequente, ſumat aquæ meliſſæ, unc. II; ſpiritus vitæ Matthioli, drachm. II; ſyrupi diacodii, drachm. VI; tincturæ ſuccini, gutt. IX. cæteris verò menſis diebus quotidie ter ſorbeat ſingulis vicibus uncias V. decocti ex radicis bardanæ recent. unc. IV; graminis, unc. III; eryngii, unc. II; lapathi acuti, drachm. II; ſcabiola recentis, m. I; decoque cum aquæ fontanæ libr. V; interea corpus exerceat, abſtineat à ſaliſis, fumo induratis, & maximè à pinguibus ut lardo.

4. *Lepra Aſturiensis* Thiery apud Vandermonde Journ. de Med. May 1755 p. 337. *Mal de la Roſa* Hiſpanis. C.

Eſt lepra ſcorbutica, endemia apud Aſturiennes, cum tremore capitis & trunci partis ſuperioris, cicatrice manuum & pedum coloris roſei, collari herpetico, aliisque diris ſymptomatis.

Potiſſimum ſymptoma, quod *la Roſa* vocant Hiſpani, eſt cruſta arida, nigricans, ſcabra, rhagadibus variis ſulcata, valde dolorifica, viſu horrenda, & foetidiffima, cujus ſedes eſt in parte ſupina manuum vel pedum, non rarò in brachiis, cubito, capite, abdomine: huic ſunt valde obnoxii Aſturiennes, qui in vallibus præaltis humidis, ſoli ſerè imperviis habitant: vere accedit hæc cruſta incipiens à rubore aſpero, dein

crustaceo ; æstate crustæ delabuntur , supersunt vestigia cicatricosa , glabra , rubella , rosacea , pilis nuda , infra cutis libellam depressa , lucida , cicatricis ambustæ partis æmula ; hæc vestigia per vitam perseverant , crustæ verò quolibet vere revertuntur & plures simul partes afficiunt. 2° Alterum symptoma non infrequens est collare seu crusta cinereo-flavescens , duos digitos lata , è collo dependens , & bifariam divaricata , cum appendice juxta sternum descendente. 3° Tertium symptoma est tremor capitis & trunci continuus , instar arundinis vento agitatae , 4° Ardor oris dolorificus. 5° Lingua sordida. 6° Phlyctænæ labiorum. 7° Cardialgia à debilitate stomachi. 8° Asthenia universalis , non tamen lecto affigens , gravativa , potissimum in cruribus , unde inertia. 9° Calor lecti ipsis intolerabilis est , frigus tamen eos minimè juvat , moeror est continuus ; sine ratione & mentis compotes clamant quandoque & vociferantur.

Hactenus symptomata omnibus fermè ægris communia retulimus , rariora verò sunt paraphrosyne fugax , sensus alterutrius jactura , ut agheustia , anæsthesia partialis , crustæ , ulcera , erysipelata in diversis locis præter assignata , febres anomalæ , somnus inquietus , cutis decolor & primus gradus elephantiæcos.

Morbus terminatur ascite , scrophulis , vel atrophia ; ac æstate supervenit non rarò melancholia errabunda , quæ in desperationem conjiciens ipsis sæpè lethalis est.

Incurabilis censetur hic morbus : juvant tamen 1° diæta lactea ; 2 butyrum intus & extus adhibitum ; 3° pilulæ ex croco martis , æthiope mercuriali , antimonio crudo & balsamis ; 4° interposita cathartica : hæc refert testis *Illust. Thiery D. M. Paris.*

5. *Lepra Herpetica , Dartres encroutées , lépre humide.*

Cognoscitur ex herpetibus crustaceis , squamosis , albis , hyeme majoribus , & suppurantibus , noctu intolerabiliter prurientibus ; brachia ambo usque ad carpum , ambo femora , tibiae usque ad pedes quandoque tegentibus ; scalptu cruentatur hæc lepra ; poplites & cubiti vix flecti possunt , præcesserunt non rarò tineæ malignæ.

Adversus hunc morbum valet hic processus curatorius : 1° vena secetur ; 2° catharsis instituat ; 3° juscule decem sumantur cum ranis & uncia una ac semisse carnis colubri natricis , beccabungæ & cardamindi foliis ; 4° ingrediatur æger balneum per decem dies iterandum , bibendo libram feri lactis ; 5° iterato purgatus juscule priora repetet ; 6° & iterum purgatus balnea iteret ; 7° juscule dein ex testudine & cancris cum syfimbrio & cichorio sumat ; 8° jusculis finitis purgetur & balneis utatur ; 9° post sufficiens intervallum aquas sulphureas Euzetenenses per novem dies sumat , easque post octiduum iteret , & si ea methodus non suffecerit , ad litus mercuriales deveniendum erit.

6. *Lepra malum mortuum ; Malum mortuum Gordonii lilium path.* 1 rubric. 3 ; Astrucii de tumoribus libr. 1 pag. 401. *Le mal mort.* L.

Cognosci-

Cognoscitur ex pustulis crustosis, magnis; fœdis, sine sanie, cum quadam insensibilitate & turpi aspectu, in coxis & tibiis frequentius evenientibus. *Gordon.*

Mihi apparuit sub forma pustularum monetæ majoris aut minoris magnitudine, in brachiis, femoribus, rarò in facie: hæ pustulæ lineam & ultra crassæ, sunt siccæ, distantissimæ ab invicem, crustosæ, obscuri coloris, sine dolore, fixæ, pertinacissimæ, vix pruriginosæ, his elapsis cutis infra est granulosa, non exulcerata, rubra.

Immeritò hic morbus inter herpes crustaceos habetur, lepræ magis affinis est. Religiosæ orphanotrophii Monspeliensis, sine ullis causticis, hunc morbum sanare consueverunt, eodem modo quo sanatur tinea maligna, scilicet per picationem seu dropacismum.

XXX. SCABIES; *Pfora* Græcis; *Itch* Anglis; *Rogne* Occitanis; *Gale*.

Cognoscitur ex pustulis exiguis, lentis aut grani milii circiter magnitudine, scalpendo ruptis, & dein crustosis, insigniter prurientibus, manus potissimum infestantibus, contagiosis.

Hæc lues incipit in digitis, eorumque interstitiis; adsunt phlyctænæ seu vesiculæ acri sero plenæ, rubellæ, calentes, quibus per scalptum ruptis succedunt crustæ siccæ cum exiguis rhagadibus & pruritu importuno; si pustulæ unâ aut alterâ lineâ in diametro non sint minores & discretæ, scabies est *humida vulgaris*; si grano milii circiter æquales, densæ, dolentissimæ, intensiùs rubræ, scabies est *canina* vel *herpetica*.

Hic affectus vel sponte oritur & partes frigori expositas, ut manus, genua, cubitum potissimum afficit, inde per corpus dispergitur; sæpiùs contagio immediato suscipitur; sordidis, rusticis, montium incolis & juvenibus familiaris.

Differt à pruritu per pustulas; in pruritu enim ad summum cutis est leviter aspera, non pustulis exesa. Differt à lepra quod tubercula crustosa, verrucosa, multò latiora, & altiora potissimum in facie, eaque hic illic sparsa, vel squamosas pustulas gerat leprosus.

Scabies utcumque pruritu molestissima sit, nullum vitæ periculum importat, maximè si topica sit, nec sanguinem altè infecerit virus; imò datur scabies critica & salutaris in morbis gravioribus, ac apud Indos scabiosi à pluribus aliis morbis immunes sunt; inoculata graves quosdam morbos sanat.

1. *Scabies humida, benigna* Frid. Hoffmanni T. II p. 416; *Gale commune ou boutonée*. L.

Pustulis hîc & illic in digitis, carpo, interstitiis digitorum, initio rubellis, dein scalptu assiduo quem pruritus imperat humidis, cognoscitur. Noctu pruritus acrior est cum calore, æger unguibus partem quandoque cruentat, unde dolor.

Scabies illa vel spontanea est ab immunditie, retentâ perspiratione & regimine calidiori, ut fassamentis oriunda, eaque viru suo sanguinem inficit, diutius;

diutiusque resistit; vel est acquisita contactu scilicet scabiosorum indusiorum, chirothecarum gestatione, concubitu, eaque facilius abigitur.

Curatur utraque litu ex unguento sulphuris, verum prior exigit ut præmittantur phlebotomiæ, catharsis & iuscula diluentia & diuretica ex radicibus lapathi, enulæ campanæ, foliis syfimbrii aquatici, fumaræ, chærophylli &c: imò si æger sit macilentus & temperamenti calidi, præmittatur usus feri lactis per viginti dies, dein inungatur partitis vicibus totum corpus excepto capite, ita ut intra sex dies vespere lectum petiturus hoc opus absolvat.

Sulphuris vivi uncix tres bulliant cum olei olivarum libris duabus & fuisse ad quartæ partis consumptionem, huic linimento adde, si lubeat, nitri drachmas quatuor, succi citri uncias duas.

Interea aër frigidior vitandus; indusia verò imò vestes ita foetent à sulphure, ut vix tolerari possint, atque his etiam mutatis, odor per mensem alias vestes inficiet: de cætero tuta est hæc curandi methodus. Altera non minùs tuta methodus à *clariss. Chirurgo Monspel. D. Goulard* evulgata in libro cui titulus: *traité des effets des préparations du plomb* pag. 297, scilicet serò & manè eluat æger partes affectas aquâ sale saturni, vel, ut ait ipse, saturni extracto tinctâ seu dealbatâ, & post quatuor vel quinque dies, eruptione finitâ, aquæ ejusdem libris duabus salis marini semi-uncia addatur & lotio continetur, quâ solâ methodo, sine foetore, sine periculo intra decem circiter dies scabies humida & canina evanescunt.

Tertia methodus est eadem quæ ad syphilidem adhibetur; pomatâ scilicet mercuriali inungitur corpus, partitis vicibus, præmissis phlebotomiâ & catharsi, verum nisi æger balneis, iusculisque præparatus fuerit, sæpè pyralismus supervenit, & si aëri frigido se exponat, tremorem, pallorem aliaque gravia incommoda incurrit.

2. *Scabies critica. Gale critique.*

Ea est quæ sponte morbis tum acutis, tum chronicis superveniens, eos solvit, naturâ scilicet pravos humores morbificos ad cutim amandante; quam speciem minimè repercutere decet, sed correctâ ope diætæ & medicaminum internorum sanguinis acrimoniâ, demùm remediis specificis supra assignatis curare.

3. *Scabies canina. Gale de chien, sèche; Gratelle. L.*

Est ea cujus pustulæ sunt miliares & confertæ, cum rhagadibus & crustis siccis exiguis.

Ea est priori pertinacior & molestior, à sanguinis acrimoniâ singulari fovetur, atque ut hyeme luxuriat, ita difficulter hac tempestate sanatur, expectanda sæpè est æstas ut curetur: in hunc finem post phlebotomiam & catharsim usurpanda sunt balnea domestica cum iusculis diureticis & diluentibus, dein serum lactis succo syfimbrii, cichorei vel fumaræ alteratum diu est adhibendum antequam ad externa deveniamus.

Virus scabiosum topicis aggredi, ut suadet *Helmontius*, non satisedulcorato sanguine, periculosum est, inde enim superveniunt morbi convulsivi, febres

febrēs variæ, dyspnœa, cachexia, ascites, anasarca, deliria, hæmaturia nigricans, quæ cuncta debellantur resumptâ scabie, ex consilio *Zacuti Lusitani & Ettmulleri*, quod fit gestando indusium scabiosi non lotum.

4. *Scabies herpetica. Gale dartreufe. L.*

Cognoscitur ex signis herpetis & scabiei simul concurrentibus, seu ex confluentibus, in amplos corymbos coeuntibus, papulis pruriginosis, rubris, quæ squamas albas, farinaceas deponunt, de quo vide *Herpetem, Class. I. gen. 7.*

Illa species exigit remedia interna antiscorbutica diu usurpata, cum balneis, sero lactis, lacte ipso; demum aquâ saturni per plures dies eluuntur partes affectæ, quo facto adhibetur unguentum ex axungia porcinae libris duabus, sulphuris vivi unciiis quatuor, aluminis & extracti saturnini diluti ana unciiis duabus, misce, illinatur bis in die; vel denique pustulæ extracto saturni puro tangantur ope penicilli.

5. *Scabies scorbutica Balthazar. Timæi lib. 4 cap. 15. C.*

Valde dubium est utrum detur hæc species à prioribus distincta, de qua ne verbum profert eruditus in hisce *Lind*: imò scorbutum scabiei insitione sanari docet *J. Iperen Acta Soc. Harlem. Tom. VI p. 367.*

6. *Scabies Indica Bontii cap. 17. Herpes seu impetigo Indica, Courap indigenis dicta, Bontii.*

Ea ut plurimum alas, pectus, inguina, faciem, imò quandoque totum corpus, occupat cum pruritu intolerabili, adeo ut ægri à scalpendo dies & noctes manus abstinere nequeant; hanc voluptatem acerba poenitentia sequitur, dolor enim sequitur acer, & indusia partibus excoriatis adhærentia sine crustarum laceratione avelli nequeunt; deformis, scabra ac furfuracea cutis est: sed hoc affectu detenti ab aliis gravibus morbis immunes sunt, unde hujus cura vulgò negligitur.

Cura. Præmittatur catharsis repetita, interpositis jusculis diluentibus, diureticis, refrigerantibus, dein ad topicum sequens deveniatur, ex ferruginis uncia unâ, sulphuris drachmâ semisse, cum succo basilici, fiant pastilli quibus in aceto dissolutis illinantur partes scabiosæ.

Vel opii drachma una & semis, calcis vivæ ex conchyliis ustis scrupuli duo, fricentur in marmore cum succo pomi amoris; usus abrasis crustis herpetis illinat; ad eadem confert succus limonis cum tuthiâ aut cerussâ, quo solo topico præmissâ unicâ catharsi *Bontius* se ipsum curavit. Confert etiam oleum benzoini adjecto nitro, vel momento sublimati corrosivi.

Puella quæ à nutrice syphilidem contraxerat cum lacte, pustulis & ulceribus affligebatur, nono ætatis anno salivationem ex mercurio passa sanata videbatur, ast rediit scabies syphilitica & decimum octavum ætatis annum adepta sanata fuit ope pilularum de cicuta, quarum quinque vel sex granater de die sumebat; ea decocto cicutæ cum sapone utebatur; idemtidem jalappæ interventu purgabatur; sic intra quatuor menses sanata fuit. *Locher pag. 106.*

7. *Scabies catamenialis, Melch. Fribe Collect. Acad. T. III p. 122. L.*

Puella quolibet mense, cum menstrua suppressa erumpere debuissent, scabie tentabatur, quo tempore elapso, exsiccatis pustulis, convalescebat;

demum sumptis medicaminibus sanguini depurando aptis & catharticis, nec non bis sectâ pedis venâ, per medicamenta apposita restitutus est menstruorum fluxus, & tunc puella, quæ syphilide laborare à vicinis putabatur, sanata est.

8. *Scabies felina*, Georg. Wolfg. Wedelii Collect. Acad. Tom. III pag. 156. L.

Per duos annos in Westphalia viguit inter feles epidemica scabies quæ in quorundam milliarium spatio hanc animantium speciem ferè destruxit: hæc caput ad collum usque tantum obsidebat, oculi maculâ quâdam, visum tamen non præpediente, erant affecti, dein verò suppuratione absumebantur: omnes feles durante hoc morbo somnolenti erant, nec nisi ad pabulum captandum evigilabant; morbus contagiosus erat; interea qui seorsim custodiebantur ab hoc immunes non erant: paucissimi oleo balænxæ uncti evasere.

Ill. *Eques Linnaeus* observavit scabiem pecorum lepræ affinem ob tuberculorum crassitiem & duritiem, quæ fovebatur ab insectis intra tubercula latentibus: hæc verò insecta erant *fasciole Syst. Naturæ*: idem Ill. Author existimat cum *D. Deidier*, *Vercellono*, aliisque, scabies, lepras, aliaque impetiginum genera ab acaris, aliisque insectis produci.

9. *Scabies neogamorum*, Ephem. Nat. Cur. D. III Ann. I obs. 128.

10. *Scabies critica*, Ephem. Nat. Cur. in *empyemate*, Dec. I Ann. II obs. 146; in *menorrhagia immodica*, Dec. II Ann. VI obs. 107; in *dysenteria*, Dec. II Ann. X obs. 130; in *melancholia*, Dec. III Ann. V obs. 16; Fr. Hoffmanni p. 263; in *ischiaide*, Dec. III Ann. VI obs. 17; in *rheumatismo*, Fr. Hoffmanni de doloribus, p. 320 §. 18. in *epilepsia*, Fr. Hoffmanni de Epil. p. 13.

11. *Scabies vermicularis*, Ephem. Nat. Cur. Dec. II Ann. X p. 37.

Ea est quæ à sironibus cutem excavantibus producitur, quam frequentissimam putat *D. Linnaeus*; vide Ephem. Nat. Cur. Cent. XI obs. 21: ea erat humida. In scabie, lepra, herpetibus inveteratis nihil efficacius est longo usu extracti hyoscyami vel cicutæ intus sumpti.

XXXI. TINEA; Teigne.

Arabibus *sahafati siccum* & *sahafati humidum*. Græcis *psydracia*, *lichen*, *elcydria*, *achor*. Latinis *crusta lactea*, *ignis volaticus*, *favi*, *tinea*, *porrigo*, &c. Nostratibus *tigne*, seu *volage*, *rasque*, *rache*, *debord* &c.

Cognoscitur ex crustis & exulcerationibus tum faciei, tum capillitii, iisque vel siccis vel humidis.

Incipiunt hi affectus à pustulis vel vesiculis capitis vel faciei diversicoloribus, quæ rupræ exulcerantur & in crustas diversicolores, humidæ, vel siccæ abeunt; illæ omnes pustulæ confluunt in amplos corymbos quibus magna pars tum faciei, tum capillitii defœdatur.

Specierum characteres certiores desiderantur. Sedes est in cryptis seu glandulis

culis sebaceis cutis, in quibus secernitur unguentum cuti deliniendæ aptum, illud in capillitio copiosum, crassum, furfuraceum est, *strigmentum* dictum, quia strigili seu pectine everritur, Gallicè *crasse*; in facie verò illud est oleosum, tenuius. Incipimus à duabus tineis benignis.

1. *Tinea lactea*; *Achores* Græcis; *lactumina*, *crusta lactea* Latinis; Occitanis *tigne*; *croute de lait*; L.

Hæc species omnium mitissima, frontem, temporaque obsidet ut tinea volatica, sed infantibus tantum annuis, bimisve accidit, dum lacte utuntur, unde crusta lactea vocatur. Incipit à phlyctænis seu vesiculis numerosis oleoso succo turgidis, cohærentibus, albis, deinde flavescuntibus; illæ vesiculæ exsiccatae, corrugatae fundunt paucum humorem concolorem, blandum, qui exsiccatus crustas efficit easque vel siccas vel humidas, albescentes vel flavas, rarò brunneas; adest pruritus, unde scalpendo infans has crustas avellit, his ablatis, cutis substrata manet nitida, ast non rarò raris foraminibus circularibus pertusa, unde fluit humor viscidus iterum in crustas abiturus. Sanato morbo cutis illibata manet.

Serpit quandoque tinea lactea in partem capitis posticam, aures, mentum, collum, imò in totum corpus; huic obnoxii sunt alumni pingues, qui succo abundant lacteo, qui nutrices voraces, pingues, lacte turgidas fugunt; accidit hic etiam affectus pueris seminio scrophuloso ut ut nondum evoluto foetis, aut quorum sanguis acrimoniâ peccat ob errores nutricis iracundæ, vino deditæ, scrophulosæ &c.

Hic morbus ablactato infante, mutatæ nutrice, & lacte juniori, tenuiori, minus butyroso adhibito sanari consuevit; his infantibus serior est & difficilior dentitio; alvus ficiior, rachitis sæpius imminet; nisi imprudenter reperiatur eruptio, nec quidquam agendum nisi acrimoniâ humorum stipeatur, nimiumque in cæteras corporis partes serpat; nutrix in hoc casu eligenda junior, lac minus butyrosus, serosius, blandius, vel victu humectante nutricis edulcorandum, diluendum; alumnus identidem cum syrupo de cichorio composito vel florum persicæ purgabitur, somnus syrupo de papavere conciliabitur, pruritus oleo amygdalarum illito compescetur, abstinendum à tutia, cerussâ, ne reperiatur morbus, fluxus reperiçus foliis betæ faciei, capitive admotis renovabitur, &c.

2. *Tinea volatica*, seu *volage*. L.

Lichen Græcis, *vitiligo* & *mentagra* quibusdam, maximè dum mento inhaeret. *Sahafati* Arabum; *ignis silvestris* & *ignis volaticus* vulgò.

Accidit infantibus semestribus, dentitioni proximis, rarò etiam septenniibus dum primi dentes elabuntur novique succrescunt, quandoque hanc ætatem prætergressis; oriuntur in labiis ac mento vesiculæ gregales & corymbosæ, quasi verrucæ pure turgidæ, ex quibus serum purulentum dimanat; his elapsis, cutis substrata, erysipelatosâ, mucosa, parùm rimosa videtur; hic affectus herpetibus crustaceis affinis est, & ratione sedis ad tineas attinet: hoc sanato morbo nulla vestigia in cute supersunt cum sola epidermis læsa sit.

Morbus periculo vacat nisi incautè repercutiatur; inde enim ophthalmia, cophosis, synochus, diarrhœa, imò phthisis, ut ex repressâ tineâ lacteâ, oriri possent; fluxus verò percussus revocatur appposito emplastro pulvere cantharidum adperso, vel compensatur catharsi identidem adhibitâ aut cusâ occipitis fontanellâ.

Regimen humectans & blandum procedente ætate morbum tollit, interea si acrior sit materies, jusculis, fero lactis, lacte, balneis utendum est, imò ad usum millepedum, cancrorum, martialium, aquilæ albæ deveniendum est; inter topica usitatissimum apud nos est scoria ferri pulverata vulgò *machefer*; laudatur etiam oleum ex papyro, linteo, imò tritico combusto, & intra catinos suffocato, oleum olivarum cum pulpâ radicis lapathi vel axungia suillâ eidem pulpæ commixtâ; lapsum crustarum promovet cataplasma è foliis betæ & oleo liliorum vel cremor lactis, vel ceratum Galeni. *Astrucius*. Jam ad tineas malignas deveniamus.

3. *Tinea favosa Astrucii*; *Keria Græcorum*; *Meliceris Aëtii* lib. 6. an *Meliceris Celsi* lib. 5. cap. 28; *Favi Latinorum*; *Kerion Gorraei* definit. *Teigne humide à rayon de miel*; *Rache humide, debord*.

Distinguitur ab omnibus aliis speciebus parvis abscessibus apice albis, corio capillitii vix altioribus, piso non majoribus, qui citra ullam prægressam inflammationem in capite efformantur, faciliè & sponte vel levi digitorum pressione crepant & fundunt veluti pulvem albo-flavescentem, quæ exsiccata squamas griseas relinquit: hinc similis est alveolis favi melle albido turgidis, unde tinea favina vel favosa dicta est, totum capillitium hisce favis vel crustis sæpe est defœdatum.

Propter sorditiem & purulentiam putredinem acerrimè foetet caput tineâ affectum, & ob pectinationis defectum pediculi generantur, inde pruritus & scalptus dirissimus, inde pervigilium, macies, quandoque cum hecticâ, faciei pallore, quod de sequentibus speciebus maximè intelligendum.

4. *Tinea ficiosa Astrucii* tom. 1 pag. 380; *Teigne figueuse*. L.

Est pariter humida & à favosâ discrepat in eo quod in foveolis purulentis sint excrescentiæ turgidæ granis subrotundis, flavis quæ ficuum grana imitantur, unde nomen.

5. *Tinea humida Sahafati humidum*. *Teigne humide simple Astrucii* ibidem. L.

Incipit à vesiculis ut in herpete miliari, quæ in solo capillitio ad capillorum radices observantur, densissimæ; rarò supercilia & mentum attingunt; illæ vesiculæ humore corrosivo scatent, citoque abeunt in ulcera totum ferè caput obsidentia, hinc capillorum delapsus, quasi à tinea insecto erosi fuissent; differt hæc species à favosâ & ficosâ defectu favorum & granorum quæ in illis observantur; omnes tres humidæ sunt, unde differunt à sequentibus quæ siccæ & curatu difficiliores sunt.

Ad curandam tineam humidam non rarò sufficit capillitio tonso caput abstergere ope mellis, cataplasmatibus instar apposti, quod post sex horas circiter aufertur & iterum bis aut ter novum mel applicatur, & sic crustæ au-

feruntur.

feruntur; si verò cuticula rubeat, teneriorve sit, sufficit bis aut ter applicuisse butyrum, vel cremorem lactis: cutis sic deterfa sanatur & capilli dein succrescunt, quod vix aut rarò accidit in tineis ficcis quæ propriè apud nos *Rasques* nuncupantur.

In curatione tineæ ficcæ seu malignæ, si quoddam virus syphiliticum, scrophulosumve lateat, illi priùs occurrendum est remediis propriis; deinde verò si sola sit acrimonia sanguinis, ea corrigenda jusculis diluentibus, lenientibus, diureticis, additis etiam præparatis mercurialibus; phlebotomia & catharsis identidem repetuntur; in macilentis balnea, serum lactis, lac ipsum ante curam radicalem præscribuntur, quibus præmissis ad topica deveniendum est. Neccessaria est in hoc morbo pilorum eradicatio, quæ fit ope picis fusæ quâ lintea obducuntur; hæc verò in diversa loramenta divisa applicantur calidè capillitio tonso & per octo dies relinquuntur, illa cuti capillitioque fortiter adhærent & post octiduum avelluntur; verùm antea removendæ sunt omnes crustæ, ut in tineâ humida ope urinæ, vel butyri, mellis, vel cerati, vel foliorum sylimbrii in axungia suillâ decoctorum, eaque semel vel bis capiti per horas viginti quatuor imponi debent; factâ avulsione emplastri, tegitur caput vel unguento sancti Ludovici in Nosocomiis cogniti, vel foliis betæ butyro oblitis, quod iteratur per aliquot dies, usquequo inflammatio vel irritatio compescantur.

Sedatâ omnino inflammatione eluitur caput urinâ calidâ vel decocto brassicæ rubræ, aut fumaricæ, radicum lapathi, enulæ campanæ, imò è lixivio cinerum leviori, & dein ulcera curantur quotidie appositis plumaceolis, digestivo unguento onustis, deinceps verò solo balsamo Arcæi; pars capillitii quæ coloris est rosei sanationis spem proximam facit, at quæ albescit vel nigricat diutius resistit aut sanata revertitur.

Itaque hæc ultima loca tegenda sunt unguentis acrioribus, ut balsamo viridi vel fusco, quod ingreditur basilicum & præcipitatum rubrum: si quæ sint excrescentiæ, ut in lupinâ, eæ forficibus sunt resecandæ vel præcipitato rubro, imò lapide infernali sunt erodendæ.

Cùm tineæ cicatrice obducitur, cathartica identidem præscribenda sunt; in hac curatione tempestas mitis est eligenda, sæpè etenim vidi supervenire tussim, febrem ephemeram, & non rarò anasarcam, quibus non ita facile liberantur tineosi, dimisso ad aliud tempus tineæ curandæ negotio.

6. *Tinea porriginosa* Astruc. tom. 1. pag. 381. *Pityriasis* Pauli Æginetæ. *Furfurifca* Gilberti Angli. *Porrigo* multis. *Tinea furfuracea* Sennerti. *Teigne de son ou farineuse*; 1°. *Rache farineuse*. L.

Est ea cujus exulcerationes rimas quasdam altas tantummodò cudunt easque fccas & callosas, continuòque scatent furfure albescente copioso, & inter peccinandum deciduo. Juscula è colubris & lotio ex urina successit *Zacuto*.

7. *Tinea crustacea* Astruc ibid. *Teigne crouteuse*; 2°. *Rache sèche*. L.

Ea est cujus ulcera crustis cinereis nigricantibus vel lividis & foedissimis tecta sunt.

8. *Tinea lupina* Astrucii. *Teigne lupineuse ou écailleuse*, 3°. *Rache sèche*. L.

Est ea sicca tinea quæ gerit ulcera squamis & callis incrassatis, lupinorum vel cicerum instar capitatis, marginata.

Tineosi fœtent capite, sæpè pediculis obsidentur, scalptu squamas avellunt & caput cruentant, vix dormiunt, macilenti, pallidi, tabidi evadunt, ephemera sæpè tentantur; repressâ frigore tineâ potissimum pilis eradicatis incidunt plures in anasarcam initio febre stipatam.

9. *Tinea syphilitica* Heisteri Chirurg. part. 2. libr. 5. cap. 10; *Scabies venerea capitis*; *Rache vérolique*. C.

Ea species est crustacea, alba, farinosa circa tempora & frontem, cum coronâ veneris, seu varorum serie in ambitu frontis, nec non cum herpete farinaceo aurium; atque si malum inveteratum sit, cum tophis & gummatis infra cutem in diversis capitis partibus.

In hac specie non solum requiruntur remedia syphilidi propria antequam topica adhibeantur; verum inter ipsa topica prudens litus mercurialis sæpe necessarius est.

ORDO SEXTUS.

ICTERITIÆ;

D*Ecolorationes* Plateri; *Cachexiæ icteritiæ* Frid. Hoffmann.

Sunt morbi quorum præcipuum symptoma in constanti coloris nativi mutatione consistit. *Icteritiæ* vulgò vocantur, & icteri flavi, albi, virides, nigri &c.

Theoria colorum primaria seu Newtoniana horum diversitatem repetit à molecularum pollicis millionesimarum crassitie & densitate, verum à sensibus remotior ea est, quàm ut praxi medicæ possit applicari, adeoque ad humoris in cute prædominantis colorem tum nativum tum alteratum confugimus ut icteritiarum causas intelligamus: ex lymphaticorum & sanguineorum vasculorum proportionem sanâ pendet color roseus cutis, fibrarum verò omninò exsanguium color est albus ut scleroticæ, quod intestinorum, musculorumque constanti elutriatione comprobatur; si humor quem glandulæ sebaceæ cutis effundunt exsicceatur, sole torreatur aut pravâ sanguinis crassi vitietur, color nativus immutatur & in luridum, livescentem, flavum, bruneum abit, quod in morbis hujusce classis & potissimum hujus ordinis familiare est.

Rubescit cutis in phlegmasiis, quia cum cruor solito majori vi impellatur in vasa ultima, is lymphatica subit, cætera dilatatur, unde proportio nativa colorum mutatur, seu ruber horumce vasculorum color prædominium tenet. In hydropibus, ut anasarcâ pallor occupat artus, seu albescit cutis, quia non est sanguini vis sufficiens ut ad minima usque vascula cutis perveniat, hinc color albus nativus cutis & lymphæ prædominatur. In aurigine
etiam

etiam languet vis trusiva cordis, sanguis ad cutanea vasa vix pertingit, aliundè verò lymphæ est bilis colore perfusa, unde flavus vel luteus color eminet.

Pallor in omnibus ferè chronicis cachecticis observatur, quia robur facultatis vitalis in omnibus languet, unde cruor non sufficienti vi accedit ad vascula cutis, ut ea subire possit; sed per paulò patentiores venas ad cor revertitur, quæ cum venæ non sint pellucidæ adinstar minimarum, rubore suo cutem non suffundunt: quare verò tam facilè venas majusculas cruor subeat, non ita verò minimas? ratio est quia affrictus quos fluida patiuntur in tubulis sunt reciprocè ut eorum diametri, & quod globulorum cruoris diameter est major diametro globulorum lymphæ atque suæ divisioni hi globuli resistunt aliquantulum; unde patet quod vis quæ sufficit ad trudendum globulum cruoris indivisum per vas majus, insufficiens sit ad illum trudendum per vas multò minus, eumque in minores globulos dividendum: hæc theoria firmatur experimentis hydrodynamicis, quibus constat quantitatem fluidorum quæ ex eâdem altitudine delabens transit per vasa capillaria diversæ diametri esse in ratione triplicatâ diametrorum; quod certè non accidit nisi ubi vasa sunt capillaria; cum itaque ab eâdem vi trudente quantitas adeò exigua subeat vasa capillaria minima, evidens est multò majorem esse minimorum quàm majusculorum vasorum resistantiam ab affrictu oriundam.

Ex his patet cur vel languente vi vitali palleat illicò facies ut in terrore, metu, syncope; cur etiam crescente angustia capillarium, ut à frigore, cutis illicò palleat; cur demùm in chronicis cachecticis pallor sit symptoma familiarissimum.

Est & aliud symptoma chlorosi, aurigini inveteratæ, omnibus hydropibus tum partialibus tum universalibus familiare, quod leucophlegmatiam *Platerus*, nos verò phlegmatiam nominavimus, scilicet in his omnibus morbis, si inveterascant, extrema ima tument œdematosè, id est cum molitie; si verò subitò fiat tumor, ut in anasarcâ subitanæ, tumor est quidem albus, sed simul firmus; horum verò phænomenorum theoria vulgaris falsa mihi videtur. Ut rationem eorum intelligamus observandum est arterias non solum tenuioribus, sed laxioribus parietibus esse præditas quâ proportionem à corde recedunt, seu in capillares tubos tum sanguiferos, tum lymphaticos dividuntur; vis autem fluidorum adversus arteriolarum parietes, seu pressio lateralis continuò simul decrescit magis ac magis; ita ut quæ in aortæ trunco erat maxima & septem pedum altitudini æqualis, in venulis sit minima & saltem duodecies minor; sanguis ergo & lymphæ intra minima vascula minimè premit parietes suorum vasorum, liberrimèque versus majores venas progreditur: verùm si quædam pars omnium ramorum ejusdem arteriæ obstruatur, quod in hac classe vulgò accidit, tunc pressio lateralis sanguinis in sua vasa augetur, quia hærens sanguis experitur pressionem subsequens columnæ, quod non accidit quando uniformi cum subsequenti passu progreditur; hinc itaque fit ut à retro cumuletur, & si omnes ferè rami obstructi sint, tunc pressio lateralis in illis vasis non minor est quàm in trunco ip-

somet

fomet artēriæ. Cū itaque illa vasa capillaria sint tenuiora, vel laxiora trunculo arterioso, premanturque tamen non minùs quàm ipse truncus à fluido contento, illa mirè diduci & intumescere necessum est, cū intumescētia vasis sit proportionalis pressioni laterali, quam intùs patitur, & ejus extensilitati seu tenuitati & laxitati parietum.

Ex his intelligitur hærente quomodocumque fluido in minimis vasis, illud majori vi pressurum esse vasorum suorum parietes, quantò majorem à subsequente sanguine experitur pressionem, & quantò minus ab hac pressione id in venas promovetur.

Hinc etiam patet cur lymphæ, in cellulosi textus cavitatibus hærens, illum textum distendat, ita ut in anasarcâ subito factâ tumor cutis sit albus simul & firmus, quippe firmitas textus cellulosi à cute coerciti respondet pressioni majori quàm lymphæ illic congestæ experitur à retrosequenti fluido; cū verò successu temporis ipsius cutis textus flaccidus evasit per moram lymphæ serum suum dimittentis, tunc expansio textûs cellularis non coercetur, & elasticitate cutis deperditâ tumor est mollis & verè œdematosus.

Quorsum verò partes infimæ magis turgescant, ut pedes vespere & facies mane? vulgò putant Medici hoc pendere ex pressione quàm venæ ab aquis in abdomine effusis experiuntur, unde fit, aiunt, ut nec sanguis nec lymphæ possint ex extremis reverti ad cor eâdem quantitate quàm ad extrema deveniant. Verùm ubi nullus est ascites, ut in chlorosi, idem accidit & alia de causâ deducendum est; cū viget vis vitalis cordis, vis gravitatis lymphæ vix ulla est, si cum vi trusivâ cordis conferatur, adeoque vis vitalis lympham & cruorem expeditè circumducit; verùm si vis vitalis multùm decrescat, ut in longis morbis, sero simul abundante in sanguine, tunc vis gravitatis lymphæ non evanescit ad vim cordis collata, quippe respectivè ad statum sanum major evadit, & tunc temporis ea regit fluida in quibus vis trusiva cordis imminuta est, inde itaque fit ut lymphæ in partes imas & decliviores abundantius feratur quàm ut per vim cordis reduci queat ad superiora; lymphæ itaque per noctem defluit in partes decliviores, ut in manus, lumbos, faciem & post stationem diurnam pedes & tibias distendit.

Textus autem cellularis ubique corporis obvius viam præbet huic lymphæ serosæ, quæ fibras successivè emollit, unde debilitas major, anorexia, aliaque mala ferè insanabilia, quibus chronici morbi terminantur.

XXXII. AURIGO; *Ileus icterodes* Hippocratis de intestin. affect. pag. 556
Foessii; *Icterus flavus*; *Icterus viridis*; *Morbis arquatus flavus*; *Morbis regius*; *Icteria flava*; Anglis *Jaundice*; Occitanis *Estonrisses*; Gallicè *Jaunisse*.

Est scleroticæ primùm, deinceps verò totius cutis, color flavus, aut ejus viroris, quem Gallicè *feuille morte* appellant.

Unde differt à melasiçtero, cujus color est fuliginosus, atrolividus, aut
ex

ex viridi nigricans, ac partim verè ater; dicitur aurigo à colore aureo. In chlorosi cachexiâ dictâ foedus, obscurè luteus est sæpè cutis color, *bazanée*, sed sclerotica albissima remanet, unde ab aurigine discrepat.

Auriginis symptomata sunt color luteus in albo oculorum, in temporibus, collo, dein in toto corpore, imò in ipsius carnibus & ossibus; si inveterata sit, urina crocea, feces griseæ, alvus tarda, pigritia, animi languor, visus obscurus, ac rarò omnium objectorum apparens flavedo, teste *Hoffmanno*, pruritus & ariditas cutis; sæpiùs præcessere hepatalgia, flatulencia, & in cadavere quandoque obices effusioni & excretioni bilis oppositi, ac calculi cystici reperiuntur.

Hujus morbi species aliæ chronicæ, aliæ acutæ; dantur aurigines aliis morbis supervenientes, seu criticæ, sæpè fugaces, symptomatice Neotericis dictæ, aliæ constantes primordiales, seu verè morbosæ protopathicæ.

Principium auriginis est obstructio vasorum biliariorum, & bilis refluxus in sanguinem; ille verò refluxus fluidi adhucdum tenuis, seu liquidioris minimè repugnat legibus circulationis quæ à legibus motûs non differunt juxta quas bilis debet eò deferri, ubi minor est resistantia, si undequaque prematur; minorem quandoque esse resistantiam in refluxu, quàm in influxu, dùm vasa secretoria obstruuntur, & hepar membranâ spasmodicè contractâ premitur, faciliè intelligimus. Hunc motum retrogradum in ultimis vasis, quo cruor & lympa ex venulis in arterias repellitur, observavi sæpiùs ope microscopii in mesenterio vivorum animalium; an verò humor flavus, non biliosus, seu in hepate minimè elaboratus gigni possit in sanguine dubitant plurimi, licet similis in aurium cerumine, & in statu morbofo in cryptis palpebrarum, in linguâ, semine, pure, aliisque humoribus observetur citra ullius bilis indicium; omnia ferè ecchymomata antequam resolvantur è lividis flava evadunt, nec quisquam in his bilem incusare voluerit.

Hujus generis plures sunt species quæ propriam medelam expostulant; multiplex adeò malum, ait *Mead*; multiplicem curationem expostulat. Sic juxta ipsum datur aurigo frigida nobis dicta, in quâ feces sunt albæ, alvus constipata, & metus est ne æger in phlegmatiam delabatur; huic compentunt calida aperientia, saponacea & rhabarbarina, thermæ, &c. In specie verò nobis calidâ dictâ feces sunt liquidæ, biliosæ, acres, metus est ne æger in tabem abeat; & diluentia, serum lactis, sedantia, acidulæ, quandoque lac ipsum, conveniunt.

I. *Aurigo febrilis* Sydenham cap. I. sect. 5. A.

Est ea non quæ hepatitidi, nec quæ intermittenti, sed quæ febri continuæ, & sæpiùs tritæophyæ, seu febri biliosæ supervenit, sive criticè, sive, ut aiunt, symptomaticè.

Ea autem cognoscitur ex eo quod primis tribus diebus non accidat, sed subsequenter; si à quarto ad septimum, mali est ominis, seu symptomatica habetur; si verò septimo, nono, undecimo, aut decimo quarto, salubris est, seu critica.

Cognoscitur etiam ex eo quod in illâ nec alvus sit adstricta, nec feces griseæ, ut in aliis, sed biliosæ; nulla proinde incusari potest ductuum biliferorum obstructio, aut constrictio, sed bilis copia, & activitas major.

In hac specie alternatim præscribenda cathartica & levia aperientia hepatica dicta, inter quæ laudantur decoctum radicum fragariæ cum passulis, larga apozemata ex cichorio, endiviâ, taraxaco, agrimoniâ, anserinâ, additis si lubet floribus hyperici, calendule, croco, cremore tartari, aut tartaro vitriolato.

In aurigine salubri quæ sub declinationem morbi accidit, ægrum lecto detineri ut facilius perspiret, suadet tantum *Sydenhamus*.

Auriginem quæ ante septimum diem in acutis contingit, minimè perniciosa esse testatur *Averrhoes lib. 4. Colliget. cap. 43*: Confirmat ipse *Hollerius*, & constat ex *Epidem. ipsius Hippocratis*, modò tamen superveniat hæmorrhagia, vel sudor, &c. *Vide de his Schenckium lib. 3.*

2. *Aurigo accidentalis, Jaunisse critique & symptomatique. D.*

Ea est quæ morbis acutis supervenit, & fugax est; accidit intermittentibus ope kinkinæ suppressis, observante *Ramazano*. Talem vidi in tertianâ caroticâ dictâ, quæ septimâ die superveniens critica & salutaris fuit, ac præscripto cathartico intra triduum evanuit.

Quæ verò hepatitidi conjungitur singularem meretur attentionem, & pyrexia acutâ stipatur, de quâ alibi; accidentali annumeranda est quæ à gravi iracundiâ pronascitur, de quâ legatur *Frid. Hoffmannus*; item & quæ à commotione factâ per catharticum, aut emeticum, ob stricturam spasmodicam ductus choledochi, quæque facile & cito medicamentis debellatur.

Gravidæ sub gestationis finem aurigo quandoque invadit, quæ tempestivâ sanguinis missione faciliè supprimitur.

Eò etiam referri debet aurigo quæ in febribus, citra hepatidem supervenit, de quâ *Hippocrates, lib. 4. aphor. 64.* » Quibuscumque per febres die septimo, aut nono, aut undecimo, aut decimo quarto, » aurigo incidit, bonum & salutare est, nisi dextrum hypochondrium obduruerit.

Illæ omnes aurigines accidentales lenibus catharticiis tolluntur, urinæ crocæ fluxu copioso excitato, & sine notabili hepatis obstructione producuntur.

Aurigo critica in pleuritide biliosâ septimo accedens die. *Foresti observ. 35 libr. 16.*

3. *Aurigo Indica* Bontii lib. II cap. 8; Mead. monita pag. 163; Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Mascarinâ Insulâ incolæ procerâ & decenti staturâ gaudent, sed omnes colore luteo, vel aurigine habituali afficiuntur, & quovis morbo perierint, semper vitiosus reperitur hepatis status. Calor excedens, immodicus vini sacchari, aut vini, mellis, ac caffè usus est - ne incusandus? Hybridæ apud *Martinicanos*, vulgò *les Metifs*, utcumque benè se habeant, quoniam Indi vel Indæ proles sunt, quorum color est obscurè luteus,

teus, flavos habent oculos. *Labat Voyag. d'Ameriq. Mexicani* colore leonino, vel obscurè flavo donantur. In Insulâ *Lophao*, juxta Insulam *Timor*, color faciei est aurichalceus, seu cupri lutei, capilli nigri, effusi. In novâ *Guineâ* color cutis est brunneo-flavus, statura gigantæa, vigor, agilitas magna; nudi sunt nisi quod folium genitalia tegit; mulieribus mammæ ad umbilicum descendunt, coitus coram cœtu celebratur, nulum cultum servant. Apud *Molucanos* viri colorem pomi cydonii, sed paulò obscuriorem habent, oculos magnos, supercilia longa, capillos diffusos; mulieres verò sunt albæ. *Maldivenses* colorem olivaceum, cutem pilosam, corpus nudum habent, excepto cingulo *pagne* dicto; sed plures mulieres albæ sunt. *Siamenses* habent faciem rhombæam, oculos parvos, conjunctivam luteam, labia crassa pallido colore tincta, dentes nigros ob bethel quod continuò mastificant, faciem brunneam rubro distinctam, nasum brevem, aures longas, pendulas. Magnates pedes & tibias cæruleo tingunt.

4. *Aurigo à venenis* Etmulleri; *Cachexia icterica* Tom. I. p. 263. Marcell. Donau Hist. Medic. mirab. lib. I. cap. 7: à *fungis*, vide *Cholera*: ex *araneorum morfu* Joel Prax. de venen. p. 126: ex *viperæ morfu*, Zacuti Lusitan. Lib. V. Med. Princip. histor. 29; Chiracius viperæ demorsus hanc auriginem passus est, Haller Com. in Boerhaave Inst. Med. p. 797: à *thetide leporina*, Matthiol. de lepore marino: à *morsu canis rabidi*, Bartholini Cent. III. hist. 4; à *morsu sciuri* Ephemer. Nat. Curios. Dec. II. Ann. IX. Obs. 188. A.

Pathemata animi hos morsus comitantia aurigini excitandæ apta esse suadent observationes auriginis à meris pathematis excitatæ, ut ab *irâ River. centur. 2. observ. 9*; à *tristitiâ*, nuncio gravi, *Helmont. sextupl. digest. Act. Med. Hafniæ vol. 3*; Idem ferè testantur curationes auriginis quæ à pathematis suam tantum energiam habent; ut curata aurigo à pediculis vivis assumptis *Ephem. Cur. Dec. 2. urinâ in acervum formicarum emissâ*, applicato lucio pisce ad scrobiculum cordis, aliæque curæ sympatheticæ in *Ephem. Nat. legendæ*.

Auriginem à morsu viperæ oriundam *Mead* tribuit spasmodicæ constrictioni cystidis felleæ, & canalis choledochi; in illo casu demulcenda bilis acrimonia, & convulsivi motus anodynus, narcoticis sedandi. Vide *Mead mechanica accunt of poisons, essai 1. ejusque monita pag. 159*.

Galenus observavit Imperatoris servum qui viperas venari solebat ab hoc animali demorsum, viridi, porraceo colore totum corpus perfusum habuisse. *Galenus de locis affectis lib. 5. cap. 8*.

Lanzoni (*Act. Physic. obs. 96.*) observavit hominem in manu dextrâ à fele demorsum, insigni dolore & tumore manûs correptum fuisse, quibus aurigo succedit quæ per quadraginta dies duravit; & in altero quem canis momorderat, eundem morbum pertinacem observavit *Ill. van-Swieten, aph. 916*.

5. *Aurigo plethorica*; *A graviditate* van-Swieten in aphor. 950; *Icterus à plethor*

plethora Frid. Hoffmanni de cachexiâ ictericâ obs. 3; *A mensium suppressione* Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 4. L.

Inter principia auriginis primum est plethora, seu major sanguinis & humorum, quam natura fert, copia; cum enim circulatio sanguinis per hepar sit tardior quam in aliis partibus, quippe cum sit in venâ portâ jam retardatus, eum à mole nimia sanguinis cordi resistantiam offerenti ulterius in hepate retardari, & ipsum sanguinem inspissari necessum est, unde supprimitur bilis excretio.

Inter plethoræ principia non solum vita deses, victus opiparus, sed & suppressio evacuationum solitarum, ut catameniorum, & graviditas etiam accenseri debent; hæc verò species phlebotomiis diluentibus, diætæque severiori, ac exercitio cedere consuevit.

6. *Aurigo ab obstructione* Boneti Sepulchret. obs. 1, 4, 11, 13, 15, 30 appendic. 6. Foresti observ. 20; Amat. Centur. 4 observ. 83. C.

Ea est in quâ sensibilis est hepatis obstructio, renitentia vel durities sine tamen calculis cysticis, sine febre, quæque à bilis crassitie, spissitudine censetur pendere: hæc nauseam & gastrodyniam inducit. Si lobus anticus hepatis, & juxta Veteres, si pars hepatis concava afficiatur, ea hepatalgiâ apyretâ stipatur. Nausea autem vel est à distractione ventriculi sympathicâ, vel à cacochyliâ biliosâ eum onerante.

In primo casu emetica minimè conveniunt, sed phlebotomia, quam dolor hepatis indicat, videtur præmittenda, dein lenia cathartica & aperientia sunt præscribenda. Si verò nullus sit dolor hepatis, ne quidem à pressione hypochondrii, & tamen sint nausæ, præcesserit error in victu, indicantur emetica sed lenia; nam à fortibus non raro hepar inflammatur, & si sint calculi in cystide felleâ, illi ab emetico incuneati possent dolores atroces, seu hepatalgiam calculosam & periculosam inferre.

Illa aurigo posset subdividi in calidam & frigidam. *Calida* est quæ à calidis medicaminibus exasperatur ob siccitatem & acrimoniam humorum, tensionem & erethismum solidorum, bilis calorem & acredinem. In hac conveniunt juscula diluentia cum pullo, plantis cichoraceis, ut cichorio, endiviâ, taraxaco, serum lactis leviter chalybeatum, asellis onustum, cum succo syfimbrii, cichorii, &c, aquæ acidulæ.

Verum in aurigine *frigida* in quâ nullus dolor hepatis, temperamentum pituitosum, pulsus mollis & tardus, possunt adhiberi ptisanæ, juscula, aliaque medicamina fortiora, bili spissæ resolvendæ aptiora, quò spectant ballotes & marrubii albi verticilli in jusculo, radices brusei, asparagi, martialia, aquæ thermales, sapo etiam ad plures drachmas deglutitus.

7. *Aurigo purulenta* Boneti Sepulchr. obs. 22, 23, 25; Foresti observ. 10 lib. 19; Van-Swieten in aphor. 934. C.

Ea est species quæ ab hepate suppurato, ulceroso apostemate, vel vomicâ affecto dependet, quam in Indiis Orientalibus familiarem memorat

rat *Bontius*, lib. 11. cap. 8 ; de quâ speciatim agit Ill. Mead in *Monitis* pag. 163.

Præcedunt signa hepatitidis non resolutæ, adeoque pyrexia acuta, dolor hypochondrii dextri cum tensione; ventriculi dolor, nausea, &c: succedit hectica, macies; morbus chronicus est, & sæpè lethalis; ab ulcere totum jecur quandoque absimitur. Inveni in hoc casu hepar excavatum & fæctum, massâ flavescente crassâ, ovis intritis simili; nulla salutis spes est, nisi abscessus extrorsum vergens aperiatur, & inde pus foras emittatur, quæ operatio aliquoties successit. *Vide Hepatalgiam apostematam. Celsum*, libr. 4. cap. 8.

8. *Aurigo febricosa*, seu à febris intermittente Ettmuller. pag. 264; *Icterus periodicus* Frid. Hoffmann. obs. 5.

Est illa species quæ per periodos recurrit cum febris intermittenti. Fœmina quadragenaria per annum laborabat hac specie, quæ quolibet die solis cum paroxysmo febris, scilicet frigore, rigore, dein calore & vomitione revertebatur; aurigo per biduum durabat, & singulis hebdomadis revertebatur; eam verò à veneno febris intermittens erraticæ 2^a. *Class.* 2. pag. 335. oriri existimo.

Aurigo quartanæ succedens est omnium frequentissima. De aurigine quartanam suppressam subsequente vide *Junckerum de ictero*, cautela 19.

Aurigo intermittentibus autumnalibus sæpe succedit & à longo usu kinkinæ etiam pendere videtur, observante Ill. van-Swieten des *Malad. des armées* pag. 100 & 106: oculi scilicet flavescent, gastrodynia urget, urinæ luteæ, vomitio à pastu, hypochondria indurantur, dolent: tunc abstinendum à kinkina, & adhibendum oxymel scilliticum, cujus scilicet uncias duas cum salis polychresti drachmis duabus, tartari vitriolati drachma una, aquæ communis unciis octo, spiritûs menthæ uncia semisse, misce; hujus mixturæ cochlearia quatuor tertiâ quaque horâ bibat æger, superbibendo decoctum radicum recentium graminis, & taraxaci cum toto in sero lactis addito mellis pauxillo, ut ut febris inde reverti consueverit; sumat etiam æger saponis Veneti drachmam semissem serò & mane.

9. *Aurigo calculosa* Boneti Sepulchret. obs. 8, 9, 22, 23, 25, &c. *Icterus à colicâ convulsivâ* Mead *Monita*, pag. 159. *Icterus à spasms* Frid. Hoffmanni §. 1. à *colicâ biliosâ spasmodicâ*; id. obs. 1. à *colica biliosa* de Meyserey n. 419. C.

Est meo quidem judicio illa species quam calculi cystici excitant, dum natura eos interdum intra canalem choledochum trudere conatur; si enim ab his conatibus abstineat natura, nullus nec dolor, nec aurigo supervenit. Secto cadavere Consilarii D. Maurin invenimus centenos calculos pisiformes in cystide felleâ, qui nec auriginem, nec dolorem ullum unquam creaverant; is autem abierat dysuriâ calculosâ; verum dolorum spasmodicorum, qui in hepatalgiâ calculosâ vigent, atrocitas, pertinacia

& periodicus recursus cum aurigine, hunc morbum declarant; dolores illi in scrobiculo cordis versus hepatis vehementes sunt, simulque ad musculos thoracis extenduntur; illi ut plurimum excruciant paucis à pastu horis, cum bilem ad duodenum mitti opus est. Hujus curationem vide in hepatalgiâ calculosâ.

Frid. Hoffmannus & Mead existimant sine calculis etiam à colicâ flatulentâ, convulsivâ, ab irâ, à viperæ morfu, validam & subitam fieri constrictionem spasmodicam ductuum biliferorum; unde refluxus bilis in sanguinem, atque in hac specie phlebotomias, anodyna & diluentia convenire putant.

10. *Aurigo typhodes* Lining. Journ. de Medec. May 1758. pag. 408; vide Typhum icterodem Class. 2.

Morbus est in Carolinâ meridionali, aliisque Americæ plagis endemius, cujus primum stadium occupat ephemera trium circiter dierum, secundum stadium, tertiumque exierit auriginem cum febre malignâ conjunctam maximè lethiferam.

11. *Aurigo hepatica* Boerhaave de hepatide aphor. 914; Fernelii Pathol. A.

Est illa species quæ cum febre acutâ noctu exacerbante, dolore, tumore, vel tensione in hypochondrio dextro, sæpè tussi, dolore scrobiculi cordis, aliquali dyspnœâ, &c, accidit; illius species plures numerat Boerhaave quæ tantum sunt varietates. Maximè discrepat ab aurigine illâ quæ vel quartâ circiter die vel post septimanam supervenit tritæophyæ ardenti seu febribus biliosis, quæque à nobis inter fugaces accensetur: sed quidquid contrarium suadeat Boerhaave, rarissima est, ut notat Fernelius, & è decem hepatidibus vix una aurigine stipatur.

Curatio eadem est ac hepatidis, seu exigit phlebotomias repetitas, potum diluentem leviter resolventem & lenes catharses, si verò sanatâ hepatide supersit aut subsequatur aurigo, alia omnino species est.

12. *Aurigo Neophytorum* Juncker de ictero; Van-Swieten aphor. 950; Ettmuller Valetudinar. infantil. pag. 113. L.

In recens natis infantibus facillè curabilis aurigo accidit; ob meconium intestina infarciens, impeditur bilis effluxus in duodenum, unde aurigo; quandoque etiam in lactentibus colostrum caseosum eundem effectum inducit. Saponis Veneti scrupulus in aquæ unciiis tribus dilutus, addendo unciam syrupi cichorii cum rheo, si cochleatim detur sæpius de die, solvit hæc concreta, abstergit blanda intestini viscera, & simul hanc saburram per alvum expellit, aut leni cathartico saburra illa cum bile evacuat.

13. *Aurigo hysterica* Sydenhami de colicâ hysterica, cap. 3 sect. 4. *A colicâ hysterica* Sydenhami, Raulin des maladies vaporeuses pag. 17.

Illâ species paroxysmo gastrodyniæ hystericæ non rarè supervenit, sed intra paucos dies sponte evanescit; idem accidit in colicâ hypochondriacâ; si verò moras nectat, adhibeatur apozema sequens.

Recipe

Recipe *radicum rubiæ*, *curcumæ*, ana *unciam unam*; *chelidonii majoris* cum toto & *summitatum absinthii* ana *manipul. unum*; coque in *aqualibus partibus vini rhenani* & *aquæ fontanæ* ad *libram unam*, in *colaturâ* dissolve *syrupi de quinque radicibus uncias duas*; fiat *apozema* de quo capiat *libram semissem* *calidè manè* & *serò usquequo convaluerit*.

Juxta *ill. Raulin*, illa species non nisi *hystericis* longo morbo debilitatis, *hysteralgias* aut *ileum hystericum* passis, accidit cum *summâ animi*, & *corporis prostratione*; num à *ductûs choledochi spasmodicâ constrictione* ut putat *Frid. Hoffman*? Exemplum *processûs curatorii* in *aurigine* ab *obstructione*: Initium ducat *phlebotomia*, deinceps *semiuncia vini emetici* cum *olei amygdalarum unciâ unâ* aut *alterâ*, succedat per multos dies potus *copiosus* ex *decocto radicum fragariæ, acetosæ, althææ, glycyrrhizæ*: incoquendus in *quovis jusculo* *manipulus endiviæ, cichorii, alsines, chærophyl- li, acetosæ, betæ*; in alterutro ex his *jusculis* adde *cremoris tartari drachmam unam, nitri grana xv*: *vespere clyisma laxans*, & postea *purgandum* cum *salis Epsomien- sis & syrupi de rosis pallidis ana unciâ unâ*, vel cum *folliculis fennæ & tamarindis*; si resistat morbus, ad *aquas acidulas ferrugineas* devenias: in *temperamentis frigidis, pituitosis*, maximè si *quartana contumax præcesserit*, quod frequenter accidit, *aquæ thermales* per *triduum* *propinandæ*, *juscula* in quibus *verticillus marrubii albi* aut etiam *ballotes* *incoctus* sit *specifica* censentur *observante D. Baux Medico Nemauf. perce- lebri*; *elixirium vitrioli, terra foliata tartari* ab aliis laudantur. In *aurigine* *epidemicâ* quæ *Genuæ* vige- bat in *exercitu Hispanico Comes Ponticelli Archiater* *absumi* jussit *totum qui fuit in urbe saponem*, ipsum etiam quo *facies à barbitonsoribus delinitur*, & sic sanata est illa *epidemia*; vulgò nimis *indulgetur emeticis, catharticis acribus, & aperientibus calidis*, ubi *diluentia* *sufficiunt*.

Sydenhamus in *aurigine* *vulgari* præscribit *catharticum* quarto quoque die *repetendum*, & diebus *intermediis electuarius* ex *conservâ absinthii, corticis aurantiorum, angelicæ conditæ, nucis moschatæ conditæ, pulveris ari & chalybis, extracto gentianæ, cremore tartari & croco* cum *aquis mineralibus*. *Prosunt & pilulæ Ruffi ad grana xxx*, quæ *aloes partes quatuor, myrrhæ duas, croci unam* recipiunt.

14. *Aurigo rachialgica*, Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761, Janv. 1764 p. 41; De Meyserey n. 419. C.

Est *symptoma rachialgiæ vegetalis*, nec non *febricosæ & saturninæ*: *fugax* est, & *curatur apozematis ex plantis hepaticis, deinceps acidulis, aut sero lactis succo fumaris alterato*.

XXXIII. MELASICTERUS; *Melas icteros* Græcis recentioribus, *Melanchlorus* Fernelii Pathol. *Icteria nigra & viridis*, Foresti obs. 23 lib. XIII; *Icterus niger* Auctorum. *Ictère noir*.

Est morbus ut plurimum *diuturnus, apyretus*, qui *cutem* *ferè universam* colore

colore nigro , vel diffuso vel guttato & maculoso deturpat.

In melanchloro , ait *Fernelius* , coloris flos pro vivido obscurus primùm ; deinde sublividus & subniger , nulla evidenti occasione apparet ; corpus quidem minus quàm in aurigine ingravescit , mens tamen magis imaginibus perturbatur , quæ metûs & mœstitiæ plenæ sunt ; nec dejectio , nec urina de nativo statu manifestè decedit.

1. *Melasiçterus diversicolor*. *Ephem. Nat. Cur. cent. 5. obs. 41. pag. 61. C.*

Visa est aurigo totâ facie ad guttur viridi , dextrâ corporis parte atrâ , sinistrâ verò flavâ , urina verò modò atra , modò viridis excernebatur.

Auriginem totam viridem vide in chlorosi.

Auriginem dimidii corporis cum hemiplegiâ , *Ephem. Nat. Cur. centur. 3 & 4 observ. 64.*

2. *Melasiçterus à veneno* , *Marcell. Donat. lib. 1 cap. 9.*

A scorpionis ictu oritur , & totum corpus maculis nigris conspergitur , quod de scorpiis regionum calidarum valet ; de Bononiensi ægro agit *Doratus*. In nostris regionibus hæc infecta veneno carent , quidquid in contrarium afferat *ill. Maupertuis Mem. de l'Acad.*

3. *Melasiçterus periodicus* ; livor totius corporis periodicè recurrens *Mangeti Biblioth. Med. pract. de cutis morbis pag. 844.*

Accidit infanti unius anni benè valenti mense Februario derepente , sine ullâ præcedente causa , toto corpore factò livido , non aliter ac si strangularetur , integrâ tamen mente , sine ullo sensu doloris , nisi quod caput parum inclinarit ac si somnolentus esset , cùm antea infans ille eclampsîæ fuisset obnoxius quoties nutrix menstrua experiebatur , præscripsit *Raygerus* pulverem *Marchionis* cum speciebus de hyacintho & antimonio diaphoretico in aquâ ceraforum nigrorum ; livor ille evanuit , ast alternis diebus eadem horâ livor tertiâ , quartâ , quintâ vice rediit , minor tamen & sine ullo frigore , quod ultra horam perseverabat , sed adhibitâ catharsi & iterato priori medicamine , æger sanatus est. An eclampsîæ , an à tertianæ febris veneno ?

4. *Melasiçterus albus* *Collect. Academ. tom. 3. pag. 332. An melas Celsi lib. 5. cap. ultimo ? Morphæa nigra Carol. Rayger. Dartre noire. C.*

Cognoscitur ex maculis subrotundis , nigris , planis , glabris nec prurientibus , nec dolorificis per totum corpus dispersis ; hæ maculæ intra noctem accedunt. In duabus puellis has observavit *Raygerus* , atque eas pro scorbuticis habuit , quas spiritu cochleariæ in syrupo fumarîæ præscripto , intusque sumendo facilè fugavit. Cur verò herpetem nigrum has vocat non intelligo. Hic affectus à morphæâ Arabum multifariam discrepat , fugax enim est , nec maculæ sunt cutē depressiores , nec pilis albis obsitæ , eæque omnes aciculâ tufæ cruorem fundunt ; differt verò extensione macularum & colore à phænigmo punctato.

In hoc differt albus niger à morphæa nigrâ seu albaras nigra Arabum, quod in hac vitiliginis specie sint excoarctatio & squamæ, quæ in albo nigro non sunt. *Sennert. de vitilagine lib. 5.*

5. *Melasiçterus scorbuticus*; *Içterus niger scorbuticus* Boerhaave Conf. 16. *Blak-leg* Anglorum. C.

Vide arthritidem scorbuticam, class. VII. & catochum scorbuticum, class. IV.

Vel totum corpus nigrescit, ut in casu *Sennerti* seu *Eugaleni*, vel nigrescunt tantum tibiæ, æque maculis lividis sunt distinctæ, unde nomen *Blak-leg*, quod idem sonat ac tibiæ nigræ.

Facies ad nigrum vergit, residui corporis color intensè flavescit aut nigricat; in fecibus nulla flavedo, urina saturate biliosa, anorexia comes, sanguini extracto crusta tenax, phlegmatico biliosa adhæret, his adduntur scorbuti signa, ut maculæ lividæ amplæ in cruribus, excretio cruoris meri per anum sine diarrhœâ, oris spurcities, gingivæ molles. Desinere solet hic morbus in ascitem scorbuticum, & ascites tussî siccâ, dein hæmoptysi leni, polydipsiâ, aliisque symptomatis stipata citò in mortem ducit, tumore abdominis fluctuoso & pedum œdemate præsertim ascitem denuntiantibus.

Curatio. Hic profunt cathartica septimanatim repetita ex rheo & mannâ, syrupo de cichorio, si alvus libera sit; fortiora verò, si resistat; juscula aperientia balneo mariæ parata, si æger jam debilis sit, eaque ingrediuntur carnis vitulinæ talleolatim sectæ unc. xxiv, rhei, tartari vitriolati, aut salis mirabilis Glauberi, limaturæ ferri, ac pareiræ bravæ, ana drach. i; radicum cichorii, apii, lapathi acuti, ana, drach. iii; foliorum cochleariæ, cichorii, ex omnibus manipul. ii, aquæ cyathum i. fiat secundum artem jusculum quovis manè per xx. dies iterandum, interposito cathartico.

6. *Melasiçterus spleneticus*; Boneti Sepulchr. observ. 3. à Vesalio. *Içterus niger* Sennerti de morbis splenis. C.

Est ea species quæ hypochondrii sinistri tensione, tumore, dolore gravativo stipatur, & quæ juxta omnes Veteres & non paucos neotericos censetur pendere à vitio lienis.

Zacutus refert etiam quemdam melasiçtero defunctum caruisse liene, & inde deducit quare atra bilis in liene congeri solita, hujus defectu per corpus respersa fuerit. *Zacuti prax. obs. 13 lib. 3.*

7. *Melasiçterus hepaticus*; *Içterus niger à vitio hepatis* Manget. Biblioth. Medic. pract. pag. 1036, Plater. tract. 3 cap. 2 libr. i; Boneti Sepulchr. observ. 28. C.

Est illa species quæ inceptit ab aurigine, & in quâ oculi adhucdum intensè flavi & quasi coloris fuliginosi sunt, licet cutis nigredine inficiatur, urinæ sint coloris caffè. Talem describit ill. *Van-Swieten in aphor. 950.* quæ per duodecim annos duravit, pertinaci usu succi graminis, feri lactis verno tempore, æstivis mensibus aquis Spadanis, hyeme magna copiâ saponis veneti cum melle, tandem inceptit solvi impacta hepatis materies,

& secutus fuit alvi fluxus per integros sex menses durans cum levamine omnium symptomatum; evacuabatur autem materia argillacea, olidissima, granulis asperis, parvis, calculosis undique respersa, vires bono victu sustinebantur, & sic perfectè sanata est ægra.

Similem curavimus ægrum ill. Professore Juris D. Necker Genevensi, qui toto corpore niger & visu horrendus huc appulit; potissima verò medicamina quibus intra duos menses sanatus fuit, fuere juscula in balneo mariæ parata ex vitulina carne, foliis cichorii, fysimbrii cum rheo, croco martis, millepedibus, sale glauberiano, interpositis fero lactis chalybeato & lenibus catharticis.

8. *Melasiæderus Indicus.*

In Philippinis, qui vocantur *Bisayas*, incolæ nigri sunt, at colore magis atro ex cocco & moscho tinguntur, ut mulieribus placeant.

Zeilanenses nigri sunt & deformes.

In Regno Loango Africæ homines nascuntur albi, sed intra duos dies nigri evadunt, oculi grisei, capilli aurei, si cominùs aspiciantur, cadaverosus est color, & oculi immobiles, luscii; noctu & ad lumen lunæ clarè vident, interdiu obcœcantur; hos *Albinos* vocant Lusitani; *Negres blancs* Galli.

In Insulâ Hispaniolâ Nigritæ servi ex diversis Africæ regionibus oriundi numerantur plurimi, illi omnes nigricant, at qui vocantur *Bambaras* rufescunt, qui *Congos arada*, & *Senegalli* intensius nigricant, singulos tamen distinguit intensitas, gradus, vel nitor coloris; horum verò color minus nitidus, magis dilutus evadit ex febre, chlorosi, anasarcâ, & ex colore dilutiori ægritudines illæ facilè dignoscuntur; cicatrices à variolâ relicte albescunt, pustulæ verò durante inflammatione dilutius nigricant. Errant qui plegmones rubedinem ejus symptomatis essentialibus adscribunt.

In novâ Hollandiâ color est nigerimus, ut apud Guineenses, os magnum, nasus resimus, labra crassa, oculi semper clausi ut arceant noxamculicum, nulli dentes in maxillâ superiore, viri imberbes ut feminæ, & facies omnibus deformis, præterea Ichthyophagi sunt, nullis vegetabilibus vescuntur. *Dampier Voyages*: vide *Aurigo* 3^a.

XXXIV. PHÆNIGMUS. *Ictere rouge.*

Est morbus apyretus cutis rubedine diffusâ maculatâ virgatâ vel punctatâ notatus.

Differt itaque à purpurâ scarlatinâ, rubeolâ, aliisque phlegmasiis exanthematicis, quod nullâ febre stipetur. A guttâ rosæ, herpete, pernionem, aliisque vitiis maculosis, quod magnam cutis partem obsideat.

1. *Phænigmus petechialis*; *Purpura apyreta* Clariss. Cusson differt. de purpurâ. L.

Est exortus macularum purpurearum in universâ cute, qualis in purpurâ, sine pruritu, tumore, alioque symptomate. Differt à pulicum morfu quod

in maculis phœnigmi non sit puncturæ vestigium, ut in pulicum, apum moribus, quos delet cataplasma ex farina, aceto & oxymelite. Hunc affectum vidi aliquoties in pueris ob calorem æstivum enasci sine ullâ notabili functionum læsione, & potu refrigerante ac dein levi catharsi adhibitâ intra paucos dies, evanescere. *Illustr. verò Professor H. Haguén* similem observavit in tribus mulieribus, quas quidem ille morbus defœdabat, sed aliunde nullatenus molestabat, quique intra aliquot dies spontè recessit. *Sachs* observavit in feminâ maculas roseas diffusas undequaque, quarum nonnullæ sanguinem plorabant, & in puero similes, sine sanguinis stillicidio, ambæ antiscorbuticis cesserunt. Vide *Acta Phys. Med. Nat. Cur.* 1757 pag. 386.

2. *Phœnigmus Indicus.*

In Insulis Philippinis Indi sunt atrorubri, & ut pulchriores videantur plebei, dentes colore nigro inficiunt; ast nobiliores matronæ eos laminâ aureâ obducunt, residuum corpus colore nigro pingitur, & quò plures figuras in eo delineant, eò nobiliores & animosiores censentur, unde ab Hispanis *pintados* seu picti nuncupantur.

Patagones, qui degunt circa Fretum Magellanicum, colorem cupri rubri nativum habent; idem est color in Insulâ Nicobar juxta Sumatra. *Dampier.*

3. *Phœnigmus à vernice.* Duhalde histor. Sinæ pag. 317. A.

Apud Sineses qui ex arbore *Rhus vernix* Linn. dictâ vernicem Sinensem extrahunt, si ejus halitus excipiant, intra viginti quatuor horas colore rubro universali inficiuntur, quasi erysipelaceo, accedit faciei deformitas, cutis asperitas leprosa; rimas agit cutis multis in locis, & multum inde serum effluit; demùm cutis exsiccata, fortè epidermis, delabatur, novaque succrescit. An erysipelas sit hic morbus ignoro.

Curantur cathartico hydragogo; balneis calidis in decocto foliorum abietis, corticum castanearum cum nitro & basellâ, hujus decocti etiam stuphæ adhibentur, & basellæ cinis rimis cutis inspergitur.

4. *Phœnigmus à venenis illustr.* Hambergeri, de narcoticis dissert. A.

Est intensa rubedo totius corporis diffusa vel continua quæ illicò supervenit à venenis quibusdam narcoticis, & 1° quidem *ill. Hambergerus* aliquè observarunt eos qui baccas atropæ belladonæ voraverant incidere in rubedinem purpuream totius corporis, citra calorem ac febrem, quæ rubedo assumpto emetico intra paucos dies evanescit; hoc accidit filio janitoris Horti Regii Monspeliensis, atque confirmat opinionem *ill. Hambergeri*, qui putat à narcoticis ita dissolvi cruorem ut facile subeat vasa cutis lymphatica.

Idem morbus accidit à *Bias juxta Agatham* toti familiæ futoris, ab esu hepatis frixi piscis, qui vulgò Cattus marinus, Ichthyologis *squalus canicula* dicitur; quatuor diversæ ætatis assumpto hoc hepate caro correpti per biduum triduumve jacuere, & rubore purpureo intensissimo perfusi fuere, ex quo profundo sopore excitati pruritum persentiebant, & epidermis totius corporis, ne exceptis pedibus manibusque, in magnas, amplasque membranas à corpore separata abiit. Agatham accersitus paulò post, hos qua-

tuor accersivi, examinavi, & ipse ex mariti pede & ex uxoris manibus detraxi chirothecas cutaneas, quas servo; qui verò plus hujus escæ voraverant, diutius dormierunt quàm qui minus; puella non in toto corpore desquamata abscessum in crure passa est.

5. *Phænigmus plethoricus*. B.

Plethora *Ill. Linnæi*, quæ pendet à boni humoris abundantia, si tantum morbus spectetur, habet pro potissimo symptomate rubedinem corporis & potissimum faciei, cum dyspnœa & pigritia, seu inertia ad agendum: sed nobis plethora pro diversorum morborum principio, non pro morbo habetur, quia nullo symptomate constanti stipatur.

XXXV. CHLOROSIS, Sennerti qui falsò nomen Hippocrati tribuit; *Chlorosma* Hippocratis VI Epidem. obscuro significatu; *Iliscis* Avicennæ; *Febris alba* & *Virginum obstructiones* Mercati; *Cachexia* Plateri de Discoloratione; *Morbus virgineus* & *Febris alba* Rod. à Castro Lib. II cap. 5; Sennerti Lib. IV Sect. 3 cap. 2; *Fædi colores* Ballonii de morbis virginum; *Febris amatoria* Langii; *Icteria alba*, vel *Icterus albus* Ettmulleri. Gallicè *Chlorosis*; *pâles couleurs*.

Chlorosis est morbus cujus præcipuum symptoma est pallor faciei cum astheniâ habituali.

Plures species hisce duobus symptomatis addunt quamdam vesaniam singularem, ut picam, malaciam, polydipsiam, melancholiam, panophobiam &c, quæ vulgò chloroses propriè dicuntur: aliæ verò nullâ vesaniâ stipantur, & pallores vulgò dicuntur; sed non dantur inter has limites quibus accuratè distinguere queant; sunt qui *cachexia* nomine ultimum chloroseos gradum designant, verum phlegmatiam aut anasarcam hoc nomine intelligunt; & cachexia, ut patet ex *Gorrai* definitione, pro omnibus hujusce classis ordinibus designandis passim adhibita videtur apud Veteres.

Color pallidus pendet ex eo quod lymphæ in vasis cutaneis prædominentur, ita ut cruoris color præ illâ evanescat, vel ex eo quod epidermis opacior radios rubros cruoris subtus repentis non transmittat, quod ferè eodem recidit.

Pallor est vel albus vel cinereus, vel fuscus, cereus, luridus, & diversas hæc colorum commissuras verbis exprimere difficillimum est; ut itaque dum cutis flavescit vel ut aiunt viridescit, distinguatur chlorosis ab aurigine & melasiçtero, scleroticæ color observandus est, qui albißimus est in chlorosi utcumque cutis sit lurida, at flavus vel fuliginosus in aurigine & melasiçtero.

Chloroses veræ.

Sunt illæ quæ ut plurimum appetitu ciborum, potuum, veneris, vel quadam singulari & heteroclitâ aversatione stipantur; recens elapso sæculo unica hujus morbi species erat cognita, quæ chlorosis virginea est, seu febris alba

alba vulgò dicitur, virginibus viro maturis familiaris, quæque menostasiæ seu catameniorum emanfioni aut suppressioni tribuitur, verum observatio quotidiana docet ipsos infantes in cunis chlorosi cum picâ laborare; dantur & mulieres ubertim menstruatae quæ simili morbo cum picâ ægrotant; dantur denique viri, ut observat *Bonetus*, verè in hoc significato chlorotici, adeoque si hujus vocis significatus restringeretur, ut in scholis vulgò fit, plurimæ hujus species ignotæ vel exclusæ forent, aut nova genera citra necessitatem condenda manerent.

1. *Chlorosis Virginea*; *Fædi colores virginum* *Balloonii* de morbis virginum. *Pâles couleurs des filles.* L.

Est ea species quæ puellis puberibus ex menostasiâ accidit cum picâ. *Menostasia*, est catameniorum emanfio, imminutio, aut suppressio, seu mensium stasis. Pica verò chlorosim illam comitans est sæpius pica absorbentium, ut mortarii, gypsi, humi, carbonum, vel pica condimentorum, ut aceti, succi limonum, salis &c. *vide Classẽm VIII.*

Chloroticæ pallent, & in intenso & inveterato morbo flavescent ac luridæ sunt, oculis tamen albissimis, unde ab auriginosis discrepant; pulsus in illis frequens est & parvus, unde morbus improprie *febris alba* dictus, sed vires vitales sunt minores solito, adeoque non mutata est proportio inter illas & vires musculares, quod ad febrem ponendam requiritur. Respiratio in illis est difficilis, si paulisper moveantur, maxime si scalas ascendant, si currant, si conatus edant, quia tunc temporis à musculis contractis sanguis ubertim in pulmones irruit, eosque infarcit, quem tamen pari passu pulmo debilius compressus à musculis pectoralibus non potest cordi sinistro erogare, hinc palpitationes cordis, quas etiam vel levissimum pathema excitat. Debilitas verò musculorum pendet & à plethorâ seu mole movendâ majori, & à laxitate systematis solidorum: systema verò illud laxius est quia sero sanguinis retenti, eoque abundantiori & retardato ejus textûs elasticitas minuitur: hinc pigritia ad motum, hinc amor somni & vita deses, sedentaria; hinc fastidium omnium oblectationum quæ exercitio obtinentur, ut ambulationis, rusticationis, cantûs &c: hinc amor solitudinis, mœstitia; defectu exercitii & ob vitiosam sanguinis & succorum gastricorum crasim quæ serosa vel mucosa est fames imminuitur; appetitus verò, qui non alimenta in genere, sed sapes sectatur, Gallicè *l'appetit*, depravatur, quia saliva serosa gustui non arridet nisi condimentis acuatur, aut absorbentibus ejus fatuitas corrigatur, si mucosa sit; cùm alimenta consueta non arrident ad inassueta confugiunt, hinc progrediente morbo crescit plethora seu cachymia facta ex thrombo purpureo viscoso, crasso, malè elaborato & ex sero copioso, flavescente; crescit anorexia, digestiones multiplici titulo vitiantur, humores excrementitii retenti crasim sanguinis in dies pejorem reddunt, laxantur solida, textus cellulosus turgēt hoc sero vinoso, debilitatur cor cum omnibus aliis musculis, hinc pallor plumbeus, cereus color, quem viridescentem quidam nuncupant, tumescunt vespere pedes, vestigium calceorum & digitorum prementium retinent, mane palpebræ

tument & livescunt, sed adhuc carnes v. g. genæ sunt turgidulæ non marcidæ.

Cum verò eò usque procedit morbus ut genæ sint pendulæ, flaccidæ, labra attenuata, pallida, extrema œdematosè tumeant totâ die, digestiones omninò viscosæ, color plumbeus, fuscus &c, hic chloroseos gradus jam *cachexia* à Neotericis vocatur, & ægræ *cachectæ* dicuntur in quavis chloroseos specie.

Hic morbus ita evidenter pendet à menostasiâ ut restituto catameniorum fluxu evanescat; interea duplex est varietas menostasiæ, in praxi distinguenda; vel enim 1° ea initio stipatur solidorum tensione, erethismo, fluidorum siccitate & acri viscositate, & in hoc casu in morbo recenti nequaquam ad statum cachecticum pervento, emmenagoga debent diluentibus temperari, phlebotomiâ & catharsi præscriptis, jussula leviter incidentia ex radicibus fragariæ, graminis, foliis scolopendriæ, capillorum veneris, additâ paucâ dosi martis, debent præscribi; imò sæpius ad semicupia, serum lactis & lac asininum deveniendum est.

Si verò ægra sit temperamenti pituitosi, frigidi, paulò fortiora & calidiora medicamina sensim sunt adhibenda, ut major dosis præparationum martialium, radices aperientes brusci, ononidis, asparagi, de quibus consulantur processus curatorii *Ill. Jacobi Lazerme*, & *Ger. Fitzgerald de morbis mulierum* cap. 1.

Sæpius hic morbus usu limaturæ ferri intra primum offæ cochlear, vel potu assiduo aquæ ferratæ, ut aiunt, sanari consuevit; interdicens verò est omninò usus condimentorum & terreorum, quibus hæ virgines delectantur, atque exercitium est suadendum.

a. *Chlorosis amatoria. Febris amatoria* Langii. L.

Est prioris varietas quæ puellas amore percitas afficit, cum gravi melancholiâ, solitudinis amore, mœrore continuo, & continuâ de objecto cupito meditatione; ea chlorosis stipatur etiam ut plurimum menostasiâ; ast ea mensium emanatio potius huic supervenit, quàm pallorem præcedit, atque temperamento melancholico stipatur, proindeque primus curandi processus in chlorosi virgineâ descriptus magis convenit quàm secundus, & præterea matrimonium cæteris omnibus remediis longè præstat. *Vide Nymphomaniam, salacitatem dictam* *Class. 8. pag. 343.*

2. *Chlorosis à menorrhagiâ. Chlorosis muliebris à menstruatione difficili* Astruc de Chlorosi, tom. 2 pag. 2 & 43 spec. 2a. *Pâles couleurs des femmes.* C.

Ea est quæ mulieres annum quadragesimum prætergressas, quæque laboriosam menstruationem patiuntur, adoriri consuevit, sæpius cum uberiori sanguinis effluxu menstruo, appetitus depravatione, phlegmatiâ, torpore corporis, seu pigritiâ & debilitate inassuetis, atque ciborum assuetorum fastidio.

Menorrhagia seu vitiosa & morbosa catameniorum effluxio involvit catamenia doloribus hysteralgicis stipata, sive parca, sive solitæ quantitatis,
&

& catamenia profusa five dolorifica, five non dolorifica; in his omnibus casibus, potissimum verò cum menorrhagia est hysteralgica, supervenit chlorosis cum mœrore, & morositate multiplici, solitudinis amore, exercitii aversione, ciborum noxiorum appetitu, pigritiâ insolitâ, œdemate pedum, somnolentiâ, quæ nunquam ipsis expleta videtur, pervigilio conjunctâ, aut somnis inæqualibus & irregularibus; atque quoties menstrua accedunt, illa initio indolentia sunt, ast secundâ, tertiâve die doloribus assiduis, irrequietis crurum, natium, femorum, lumborum, uteri, vaginæ, stipantur, ita ut illi dolores subito ex unâ parte in alteram ferantur, uterus intumescat, mox detumescat, à tactu doleat, dum tumet, simulque eò majores sint dolores, quò plus sanguinis effluit; his adde sensum ardoris in vaginâ, jectigationes continuas corporis, quæ omnia imminuto fluxûs impetu evanescunt; ast sæpè fluxus sanguinis excipitur à fluxu seroso, seu à leucorrhœâ quæ plures dies perseverat, & identidem cruenta est, unde misera mulier debilis, pallida, ad levissimum motum anhelosa, œdematosa, insomnis, cibos averfans, singulis mensibus in pejorem statum abitura est, nisi succurratur.

Hic morbus pertinacissimus est, & ferè eas comitatur usquequo ætas ea advenerit qua naturalis catameniorum accedit cessatio; non satis apud Auctores descriptus reperitur; vulgò exigit rusticationem tanquam præstantissimum remedium; deinde verò exiguam dosim præparatorum martialium cum jusculis refrigerantibus, levibus antihysterics; nam affectus hysterici his malis sæpè accedunt; si verò stomachus lacti possit assuescere, nil eo melius judicaverim; hujus specialis historia & curatio desiderantur.

3. *Chlorosis gravidarum* Astrucii spec. 3^a. L.

Ea est quæ primis tribus graviditatis mensibus accedit cum malaciâ, seu appetitu absurdorum, & solitorum alimentorum aversione; malacia verò ad plura alia extenditur, quàm ad alimenta; etenim in hoc morbo mens debilis & morosa ad stultitiam usque, non rarò diversa appetit, vel averfatur, minimis repulsis excandescit, cum furore cupita sectatur. *Vide Picam* 3^{am}. *Class. VIII.* Sæpiùs gravidæ quæ priùs tabaco, caffè, vino delectabantur, jam ea averfantur; quæ haleces, clupeas, similiave averfabantur, jam perditè appetunt; quæ erant forti animo, jam à levissimis occasionibus turbantur; de cætero pallent, ad levem ambulationem anhelosæ sunt, torpidæ & graves, mœstæ & morosæ; verùm nec ab alimentis absurdis ferè læduntur, sed his denegatis pejus habent, ubi valet aphorismus *Hippocratis*: alimenta paulò pejora, sed jucunda, melioribus, sed ingratis sunt anteponenda. Hic affectus spontè circa quartum mensem evanescere consuevit; ast accedente ætate quâ catamenia cessatura sunt, non rarò inducit chlorosim à menorrhagiâ dictam.

4. *Chlorosis infantum*. Vide *Phisconiam infantum*. C.

Est ille pallor qui infantibus est familiaris, cum picâ absorbentium laborant, quo quidem morbo nihil est vulgatius; quippe innumeri sunt
qui

qui ab incunabulis solent humum, mortarium, gypsum vorare, quique inde pallidi, maridi, inò macilenti evadunt, & simul phisconiâ & ad-dephagiâ laborant; cùm itaque ad chlorosin requiratur tantùm pallor & pica, cur huic generi non accenseretur hic morbus, non video: curatur ut phisconia infantum martis & rhei usu.

Chlorosis spuria, seu pallores.

Sunt illæ quæ nullâ picâ, malaciâve stipantur, & *pallores Boneto* dicuntur; vide *Sepulchret. tom. 3 pag. 533*, & *Cachexia Felic. Plater. discolorationis genera*; talis est pallor fugax à frigore, à terrore, aliisque, qui syncopem, asphyxiam comitantur, nec non qui à morbo convalescentibus accidit. Pallor est symptoma omnium ferè cachexiarum, maximè verò tabis, ascitis, anasarcae, phlegmatix, scorbuti, syphilidis, tineæ malignæ, elcoseos, &c, nec non alvifluxuum, sanguifluxuum, & rachialgiæ ac melancholiæ.

5. *Chlorosis verminosa* Plateri observ. libr. 3. C.

Illà fovetur à copiosis lumbricis intra primas vias.

6. *Chlorosis viridis* Petr. Fabri Curat. 71. C.

An viror erât verus qualis herbarum recentium, an verò hoc nomine intelligat cum plurimis colorem luteum, *couleur de feuille morte*, inquirendum restat. Vulgò plebs virorem tribuit fecibus alvinis, sputis phthisicorum, cùm mihi tantum flavus color observatur. Color ille flavescens, sordide brunneus, est symptoma ascitis, tabis, hæcticæ, melancholiæ, necroseos Solonienfis aliorumque morborum chronicorum dum inveterascunt.

7. *Chlorosis ab hydrothorace.* Vide Boneti *Sepulchret. tom. 3 pag. 555 & 556. n° 1, 4, 20, 22, de pallore.* C.

Ille pallor non nisi ex cadaveris aperturâ hydrothoraci, aut pulmonum œdematiæ fuit adscriptus; si enim hydrothorax cognosceretur, tunc pallor tanquam ejus symptoma habendus esset; in his autem casibus chloroticus albescit. Discoloratio verò plumbea ac fusca spleneticos & hypochondriacos non rarò inficit.

8. *Chlorosis maculosa; Leuce* Galen. 3. de symptomat. causis; *Leuca* Celsi; *Elephantiasis alba* Plin. lib. 25 cap. 5; *Morbus Deliorum* Mercurial. var. lect. libr. 3. cap. 18.

Est morbus cujus præcipuum symptoma sunt *maculæ amplæ* per totum ferè corpus dispersæ, non squamosæ, ut in morphæâ albâ, sed glabræ & coloris verè albidî, qualis est ostreorum; his adde pilos albos, pectoris & colli tumorem, doloresque exiguos, sine febre; illæ maculæ albidæ faciem potissimùm deturpabant apud Delios, referente *Æschine*, qui hunc morbum contagiosum & pestiferum dicit; hic verò morbus hodiè est ignotus.

9. *Chlorosis Carthagenica* M. d'Ulloa *Histoire d'un Voyage en Amérique.* L.

Cartha-

Carthagini in Americâ calor atmosphæræ est ferè semper idem qui Parisiis diebus canicularibus; hyems dicitur tempus quod à Maio ad finem Novembris extenditur; *major æstas* vocatur ab initio Decembris ad finem Aprilis, quo tempore ventis flantibus calor mitior est; æstas minor est circa festum S. Joannis, tunc per mensem cessant pluvix; perspiratio ibi magna, continua, unde Incolæ colorem adeò pallidum & lividum habent, ut à morbo gravi convalescere videantur; actiones etiam molles, debiles, vox quoque tarda; de cætero bene valent: Europæi huc accedentes post tres, vel quatuor menses hunc pallorem contrahunt.

Afferunt etiam multi Tarbellis, seu *Dax* endemium esse pallorem, quem tribuunt vaporibus calidis, quos thermæ in mediâ urbe sitæ, & ad 50um & ultra gradum fervidæ, continuò fundunt.

11. *Chlorosis Bengualensis* Merolla Voyage à Angola.

In Regno Benguala apud Africanos color hominum est non minus pallidus ac mortuorum apud nos; ille verò pallor tribuitur aëris gravitati, &, ut aiunt, malignitati; imò vox eorum debilis est & tremula: apud nos qui oppida mari vicina habitant, pallidi sunt, & phiscones venis atrocæruleis per abdomen sparsis, unde vocantur vulgò *ventres bleus*, & quartanis sæpissimè laborant; hoc verò tribuitur & aëri è paludibus foetidis æstate exhalanti, & aquis cœnosis quibus utuntur.

Apud Darianos in Americâ fortè pallor endemicus à calore dependet, ut apud Carthaginicos, & unde procedat apud Cambayenses in Asiâ, ignoro.

12. *Chlorosis rachialgica* Ramazzini de morbis Artificum cap. 1. & 2. Strack Journ. de Med. Avril 1765.

Est pallor qui inficit metalli-fossores, inauratores, &c, quique potissimùm invadit cum tremore eos qui hydrargyrosim patientes, se frigori exponunt, in quo casu decoctum radicis chinæ & bardanæ utilissimum est. Hæc chlorosis flava vel olivaceum colorem referens in facie est unum ex signis pathognomonicis Rachialgiæ arthriticæ *D. Strack*, quæ curatur numerosis balneis, antimonii pulvere tenuissimo & decoctis sudoriferis.

ORDO SEPTIMUS.

CACHEXIÆ ANOMALÆ,

Seu quæ prioribus affines sunt, ita tamen ut in ordinibus prægressis non facile locum obtineant.

XXXVI. PHTHIRIASIS, *Maladie pédiculaire.*

COGNOSCITUR ab exortu insectorum pediculis affinium ex diversis corporis partibus; quas porrigne, ulcusculisque defœdant, aut puncturis, pruritu discruciant.

Dicitur *phthiriasis* Græcis, Latinis *morbus pedicularis*. Insecta hominem frequentius infestantia sunt pediculus, pulex & acarus, quæ supra corpus humanum hospitantur, & aptera sunt; quæ verò intra corpus hospitant, sunt gordius medinensis, furia infernalis, lumbricus humanus, ascaris recti, fasciola hepatica, fasciola intestinalis, hirudo stagnalis, tænia vulgaris, tænia solium, & tænia lata; extùs divexant nos alia insecta, & potissimum vespæ, apes, culices, tabani, scorpîi, araneæ, scolopendriæ, cimices, nepæ, dytisci, &c: Phthiriasis autem utut vulgò pediculis solis tribuatur, quandoque multis aliis insectis tribuenda, unde diversæ species morbi.

I. *Phthiriasis pedicularis. La maladie pédiculaire. L.*

Est ea quæ vel capillitium, vel etiam totum corpus infestat, & à veris pediculis excitatur.

Pediculus est insectum apterum pedibus sex, oculis duobus, aculeo in ore, antennis longitudine thoracis, abdomine depresso sublobato; species est pediculus humanus *Linnaei*, qui in capite frequentius habitat, & per vestes diffunditur; hujus ova, seu larvæ *lentes* nominantur; nidulatur in capillitio ubi pruritus excitat, pustulas cudit, fœtorem, sorditiemque capiti conciliat, cum porrigne. *Porrigo*, seu furfuratio est congeries squamarum grisearum, seu materie unguinosæ pulverulentæ, quæ secernitur in glandulis sebaceis capitis, quæque ob pectinationis defectum cumulat in capite, & crustam sordidam, fœtidam, sub pectine furfuris formâ delabentem constituit; ibi verò pediculi tuti hospitantur, & prolem copiosam nutriunt; illi oris aculeo quem exerunt cutim pungunt, & vulnusculi peripheriam albam faciunt, fortè quia inibi solum cruorem exsugunt; è contra vulnus à pulice inflictum rubet, quia sanguinem è vasis vulneratis effluentem non exsugit, sed lympham; corpus pediculi est totum hispidum, quibus villis verosimiliter pruritus excitat.

Phthiri-

Phthiriasis solius capitis est infantibus familiaris; & facillè frequenti pectinatione curatur; verùm apud eos qui indusiis tantum laneis utuntur, nec ea frequenter mutant, magna est pediculorum per vestes repentium progenies, & opus est non solum caput pectine expurgare, sed etiam medicamentis inspersis illud & vestes mundare. Laudatur in hoc casu pulvis hordei caustici, quod *cevadilla* vulgò audit, item pulvis seminum *Delphinii staphisagriae* dicti.

Phthiriasis olim inter morbos poenales habebatur, quo extinctos ferunt plurimos. Vide *Schenckium*, *Camerarium*, *Plempium*, &c.

2. *Phthiriasis interna*; *Phthiriasis funesta* Mangeti Bibliothec. de morbis pilorum; *Vermine interne*. C.

Ea est in quâ vel soli pediculi è diversis corporis locis exituriunt, ut ex oculis, naribus, ore, cum urinâ, sputo, fecibus, unde ægri miserè torquentur, emaciantur, & pereunt, vel in quâ præter pediculos diversa alia insecta ex omnibus corporis locis supradictis prodeunt, ut amicus meus *Ill. Lefevre*, *Academ. Regiæ Scient. Par.* & *Ucetia medicinam faciens* observabat; illi ægro anno 1728 & 1729 quotidie prodibant ex oculis, auribus, podice, urethrâ, vulnere phlebotomiæ, pediculi, pulices, forficulæ, araneolæ, lumbrici, scarabæoli, quorum icones mecum communicabat amicus: Varia tentata sunt remedia, & demùm ad litus mercuriales deventum est: æger per quindecim dies ptyalismum passus, immunis eo tempore fuit ab insectis; verùm finitâ hydrargyrosi insecta successivè rediverunt, unde æger insomnis, emaciatus, debilitatus demùm obiit.

Mangetus refert Chirurgum Genevensẽ ischiade per annos excruciatum in eodem femore sinistro passum esse eruptionem myriadis pediculorum, à quibus & à dolore liberatus est usu thermarum Aquensium in Sabaudia.

3. *Phthiriasis inguinalis*. L.

Est ea quæ fovetur à pediculis pubis, quos vulgò *morpiones* & *plattulas*, vel *pattas* nominant; illi catervatim cuti pubis, imò superciliis, capitique adhærent, & pruritus molestissimus excitant; ast partes non exulcerant, & facillè ope seminis staphisagriae, pulveris tabaci, aut unguenti mercurialis occiduntur; palpebris hoc affectu captis possunt applicari vel acetum scilliticum, in quo pauculum aloes sit dissolutum, aut oleum spicæ, &c.

XXXVII. TRICHOMA Jachii, à *trix*; & *coma* cæsaries, capillitium; *Plica Polonica* Starnigellii; *plica* à capillorum complicatione, vox æquivoca, adeoque nomen D. Jachii melius est; *Plica Belgarum* Schenckii; *Koltun* ac *Koltek* Polonis; *Coledon* ac *Gods*, vel *Gost* aliis; *Wichtel-zopff* Germanis; la *Plie* ou *Plique* Gallis. Ægri *Portepliques*.

Trichoma est morbus contagiosus, chronicus, Polonis endemius, cujus

præcipuum symptoma est capillorum conspurcatio, ac in cirros & funiculos diversæ figuræ, ac longitudinis conglutinatio, ac concretio.

Hujus morbi seminium ex Indiâ Orientali per Tartaros circa annum 1687 contagio in Poloniam, Silesiam, Hungariam, vicinæque loca translatum fuit: *G. Frid. Stabel, Dissert. de plicâ. Halæ 1724.*

Distinguendi sunt morbi à viru plicoso oriundi, & trichoma ipsummet; morbi plicosi, quos Polonicos cognominamus, sunt tùm acuti ut pleuritis, apoplexia, hæmoptysis, &c: tùm chronici ut syphilis, rachitis, cephalæa, aliæque multæ diversorum generum species.

Cognoscitur trichoma, si manifestum sit, ex capillorum in unum vel plures tophos convolutione, vel eorumdem in cirros viscosos, funiculos crassos elongatione, involutione. Si occultum, 1° ex hæreditariâ dispositione; quippe hic morbus à parentibus in prolem sic transfertur: 2° a contagio per pileolorum inquinatum gestationem, concubitum & sudorem: 3° per parium pilosarum examen, ut inguinis, potissimum capitis; in pilis enim pudendorum quandoque cirri plicosi nascuntur. Memorabilis est casus à *J. Paterson Hain* in *Act. Societ. Londinensis* relatus: 4° phantasie depravatio & potissimum appetitus errores attendendi sunt, unde adagium: *sub plica latet plica*: 5° sudores capitis, viscerum, glutinosi, capillitii spurcitie, & orti in illo furfures; 6° unguium incurvatio, scabrities, color mutatus, lividitas, corruptio.

Plicæ seu capillitii cirrosi eruptio est species excretionis salubris quâ partes internæ à viru latente perniciosissimo liberantur; illud quidem virus quandoque diutissime latet in corpore, ut venereum, veluti sopitum, & innocuum; sed sæpè strages edit eò majores, 1° quò partes affectæ nobiliores sunt & sensitivæ magis; 2° quò major humorum visciditas & acrimonia cum eo concurrat: 3° cum partes solidæ & potissimum cartilagineæ vel ossæ eo inficiuntur, tunc enim nulla ferè spes est reconvalescentiæ.

Hæc plicæ evolutio, excretiove, utcumque morbosa sit, est apud inquinatos summè utilis, adeoque juvanda & omni ope promovenda; nihil est autem perniciosius quàm capillos plicatos rescare, ejus plicæ excretionem frigore incautè suscepto, oleosis aut viscosis admotis reprimere, ejus exertum turbare.

Erravit Doctor quidam Scoto Britannus & *Chiracius*, qui procul à Polonia degentes, eum affectum pro simplici capillorum neglectorum spurcitie habuerunt, quasi pectinando posset averti & curari, imò qui fictum & non observatum esse morbum contendunt. Hos solidè confutant *Schulzeus*, *Pastorius*, *Stabelius*.

1. *Trichoma cirrosum. Plica major* vulgò. *Plique en cordons, plique mâle. C.*

Est species omnium vulgarissima, minus noxia, quæ distinguitur ex eo quod capilli in funiculos prælongos conjuncti & agglutinati sunt.

Symptomata ejus prænuncia sunt 1° pallor faciei; 2° asthenia ab articulationum laxitate; 3° dolores capitis, seu cephalæa Polonica; 4° dolores omnium

omnium artuum potissimum in articulis, pedibus, manibus, seu arthritidis Polonica; supervenit 5° syrigmus; 6° convulsio; 7° contractura; 8° rachitis, cum ossium fragilitate.

Symptomata salubria quibus priora tolluntur, sunt 1° plicæ eruptio; 2° phthiriasis cum foetore, porrigine; 3° demum alopecia; 4° an cruorem fundant derafi capilli nondum constat; 5° ea verò critica plicæ excretio non fit subito, sed post longum tempus absolvitur. Cognoscitur verò perfecta, cum omnia symptomata interna evanescent, & capilli sponte defluunt, deinceps iterum nascituri; hætenus verò, seu ante perfectam illam crism, eos refecare periculosum est; quandoque cirros illos per totam vitam gestare consultius est.

2. *Trichoma villosum*; *Plica femina* Schultzi, Collect. Academ. T. 3. pag. 285. *Plique femelle*. C.

Ea cognoscitur ex tophis villosis in quibus modo omnino inexplicabili capilli complicantur, five *dispersi* sint illi tophi, quales vidi, five *coaliti* in mitram seu birretum quo totum caput tegitur. Vide *Philosoph. Transact. Abridg. Vol. VI. fig. 73*, ubi icon plicæ istius, capillitium ibi delineatum, erat quatuor ulnas longum, palmum latum, & duos pollices crassum. Fœmina Polona quæ eam plicam per 50 annos gestaverat, toto hoc tempore arthritide Polonicâ cum contracturis laborans, in marasum incidit.

Hæc species resecto capillitio diriora invehit symptomata, potissimum verò unguum excrescentiam mirabilem cum scabritie & nigredine, ita ut illi ungues cornua hircina referant, hi demum ungues delabuntur, sed iterum sanato morbo revertuntur.

Curatio exigit 1° ut à phlebotomiâ, imò à catharticis saltem acribus abstineant: 2° Ut potus diluens leviter diaphoreticus adhibeatur, ut dentur decocta saffrafas, falsæparillæ, lapathi, quibus fluxilitas & blandities humoribus concilietur. 3° Mercurialia perniciofa semper fuerunt, ex *Schultzio*, licet ab affinitate syphilidis venereæ indicari videantur. 4° Ut plicæ exitus promoveatur, nihil est præstantius quàm fovere caput decocto tepido lycopodii clavati *Linnei*, quod idcirco apud Polonos *plicaria* nominatur, vel hujus defectu laudantur radices lupuli, acanthi, folia sempervivi majoris, &c: Licet dum plica erumpit cathartica, emetica, phlebotomia sint noxia; interea & emeticis & catharticis mitibus & phlebotomiâ utendum est in morbis plicosis, seu à viru tum latente, tum represso oriundis. Superstitiosa verò est plicæ transplantatio, & vana plura medicamina à *Bonsiglio*, *Sperlingio* & *Binningero* laudata.

De curâ morborum plicosorum videantur historiæ horum morborum à *Stabelio* relatæ.

An diversæ species quoad curam sint diversæ, uti sunt quoad symptomata, & prognosim ignoro.

a *Trichoma Polonicum*; *Plica* vulgò, Cartheuseri Principia Patholog. 1758 Tom. I.

Ex Tartariâ & Ucraniâ in Lithuaniam & Poloniam promanasse anno 1287 inde in Silefiam & Hungariam irrepsisse, testatur *Erndtel*. Cognoscitur potissimum ex capillorum complicatione, quæ molem dolorificam cuculliformem repræsentat, statim & unâ nocte se prodit; flocci hic & illic apparent ex capillis convolutis, hi flocci adunantur, adunati quandoque ad ulnas producuntur; pannum crassum villosum cucullus ille refert.

Plura alia symptomata rachitica, scrophulosa, syphilitica, phthiriasica syndromen efformant. Initio scilicet amphimerina lenta, tumores scrophulosi in diversis locis, artuum lordoses, contracturæ, ulcera, ungues pedum, manuumque incrassati, curvatura spinæ ossium, fragilitas, spasmus tendinum, dolores arthritici extremorum, occipitis, spinæ dorsi; color cutis lividus, ophthalmiæ, phthiriasis, tinea; demùm accedente capillorum convolutione, velut crisi sublevatur æger à symptomatis præfatis quæ citò remittunt.

Principia hujus morbi sunt abusus aquæ vitæ, alimenta acria & viscosa, & incredibilis horum populorum sordities. Rarò in exteros transit hic morbus. Vidi tamen Andusiæ Capitaneum D. Bezesse, qui è Poloniâ redux in patriam, tres plicæ floccos adsportavit, quos attentè examinavi; flocculi erant ex capillis minimè incrassatis, ultra radicem invicem adunatis in tophum, hos tophos à quibus nullum incommodum sentiebat usque ad mortem cautè servabat septuagenarius.

Therapeia; si tophi illi capillorum omninò & omnes subito tondeantur, citò omnia symptomata etiam adaucta revertuntur, imò cæcitas, aut apoplexia vel phthisis accedunt; capilli quidem repullulant & complicantur iterùm, sed hæc ad ægri levamen non sufficiunt, nisi monente *Fischero* synochus accedat, quæ humores peccantes absumat & morbum fanet.

Medicamina quæ indicata videntur, ut evacuantia per os & alvum; diuretica, sudorifica, mercurialia, nocent maxime, nec morbum minuunt.

Unicum prodest medicamentum, scilicet lycopodium, cujus decoctum intus & extus adhibetur, potu, clysmate, balneo; sunt qui laudant etiam decoctum acanthi mollis, quod, addito panis fermento, acescat: additis rosmarino, salviâ, aliisque plantis aromaticis, decoctum illud potius formâ adhibetur.

Consultantur *Erndtel Varsavia physicè illustrata; Historia naturalis Poloniae; Rzaczinsky Juch Professoris Erfordiani dissert. de trichomate; Bachstromi dissert. de plicâ Hafniæ 1725.*

Diversa esse symptomata plicæ eruptionem antecedentia pro diversis hujus morbi speciebus refert *Cartheuser*; ast quænam sint illæ species ignoro.

XXXVIII. ALOPECIA; *Ophiasis* Græcis; Gallis *Pelade*, *Alopecie*.

Alopecia ab *αλωπηξ* vulpes, quasi morbus vulpinus. Genus est morbi cunctis

eunētis animantibus communis, in quo pili animantium, capilli hominum, plumæ volatiliū epidermisque omnium decidunt; in avibus & quadrupedibus dicitur *la muë*; huic morbo homines silvestres vulgo *les Sauvages*, & ii qui pilosi undequaque sunt, obnoxii esse possunt. Cum verò tantum sinciput occupat alopecia, calvities nominatur, vulgò *la Chauveté*, cum epidermis decedit, *pelade*.

1. *Alopecia simplex. Defluvium capillorum*, Sennerti. L.

1° Quibus per tabem vel phthisim capilli defluunt, hi alvi fluxu superveniente moriuntur *Hippocr. aphor. l. 5 & coac. 436*. Illud symptoma nullâ ratione emendari potest.

2° Accidit & casus capillorum à febre acutâ, synocho ut vulgò dicitur malignâ: convalescentibus ad hanc speciem plura suadent jatroliptæ, ut fofus adstringentes, cutem corroborantes ex vino rubro cum decoctis salviæ, rore marino &c: lotus ex aquâ Reginæ Hungariæ, ex phlegmate ab aqua vitæ accensa residuo; adeps viperinus; succi raparum, ac scillæ, præscribuntur.

3° Accidit alopecia singularis sincipitis seu calvities senibus, ab aridura & siccitate bulborum capillorum; malum illud immedicabile est.

4° Cum à redundante sero, seu à laxitate pororum cutaneorum accidit, quod ex temperie phlegmaticâ dignoscitur, exsiccantia externa ut supra dicta, item frequens pectinatio, cataclysmus aquarum thermalium, tum cathartica interiùs usurpata, eaque phlegmagoga à *Galeno* feliciter adhiberi solent.

2. *Alopecia syphilitica* Nicol. Heinsii; Verduc Patholog. C.

In hac specie non solùm capitis, sed & totius corporis capilli decidunt; causa hujus est obstructio radicularum capillorum à veneno syphilitico, vel leproso; dignoscitur signis hisce morbis propriis; curatur litu mercuriali conjunctis fotubus capitis ex decocto emollienti radicum lapathi, foliorum malvæ; & præmissâ post catharsim lacteâ diætâ; altera methodus est per sudorifica, sed minus tuta.

3. *Alopecia Volatiliū Liger, la Muë*.

Aves hoc affectu laborantes mœstæ sunt, cibos non appetunt, his eriguntur plumæ, quas ob pruritus rostro avellunt & excutunt. Seriùs nati pulli circa Septembrem huic obnoxii sunt, pluresque moriuntur. Ad curam, aviariū sulphure accenso imbuendum, frigus vitandum, aves itaque Soli sunt exponendæ, oleo & decocto cumini, lupinorum ungendæ, eluendæ.

4. *Alopecia areata seu Area* Jonstoni. L.

1° Illa est species in quâ per areas tantum capilli deficiunt; alia alopeciæ nomen retinet, sub qualibet figura dilatatur, in barba & capillo fit, in qualibet ætate, &c, eaque difficilis curatu, si locus fricatus citò non rubescit, si inveteratum malum sit, si densa cutis, subpinguis & ex toto glabra; secus faciliùs curatur: cura ut sequentis. Hæc est symptoma tinearum, phthiriasis, elephantiasis &c.

2° Alia quæ *ophiosis* dicitur, incipit ab occipitio, duorum digitorum longitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec duo se capita in priorem partem committant, infantes maximè afficit; in ea etiam cutis superficialiter exoriatur, color ejus mutatur, & si pungatur, ferofus sanguis exit: curatur humoris viscosi evacuatione per purgantia & apophlegmatismos, ejusdem humoris, dùm in fluxu est, repulfione per adstringentia, ut est ladanum in oleo mastiches diffolutum, deterfione per abrotanum, radices arundinis uftas, dein per finapi, nasturtium, adipem urfinum.

Ophiosim actu in puero ferè trimo obferuo, cujus symptomata sunt cuticulæ capitis & totius cutis desquamatio cum asperitate, & squamulis farinosis albis, capillorum lapsu, atrophia, pervigilio continuo & anxietate irrequietâ; nulli sunt crinones, nullus apparet pruritus, nisi quod infans vel sibi ponè aures sæpissimè fricat, cutim & contrectat; nulla cutis rubedo præcessit, tuffis verò comes est, fames inconstans, alvus quandoque laxior, vomitio à cibis paululùm dyspeptis, rubedo alterutrius genæ, febricula anomala. Mensis est à quo hic morbus incepit; noctes integras eum infantem in cunis agitare necessum est; macies in dies crevit; præmissâ catharsi ex mannæ & syrupi de cichorio ana uncia unâ, eâque post usum jusculorum diluentium repetitâ, præscripsi usum lactis, vespere syrupi papaveris dosim, & litum cutis ex oleo; deinde verò his irritis lotionem cutis repetitam ex aquâ cum farinæ pauxillo.

Dicitur ophiosis à Græco *ophis* serpens, ob desquamationem cutis. Vide *Gorræi definitiones*. Ophiosis est etiam symptoma pruritûs, scabiei, lepræ, erysipelatis, rubeolæ, morphææ nigræ, herpetis, purpuræ verminosæ, atrophiciæ à crinonibus, bis vel ter accidit pueris recens natis, seu intra primos menses; phthiricos etiam non rarò afficit; an genus distinctum constituat inquirant, & determinent Nosologi; hanc *Gorræus* ad alopeciam refert.

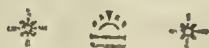
3° Alia leprosa est & incurabilis nec hodiè ferè cognita, sed eodem recidit, quæ syphiliticam causam agnoscit, & curatur ut syphilis.

5. *Alopecia porriginosa, Phthiriasis* Hippocr. *la Pithyriase*. L.

a *Porrigo* & *sursfuratio* Sennerti; ea est species morbi in quâ non solum pili deficiunt, sed cutis pilosa desquamatur; hoc hominibus in capite tantum accidit. Curatur præmissis catharticis & jusculis aperientibus, per discussionem & deterfionem cum pauculo adstringentium; decoctum cicerum & malvæ hîc locum habet.

b Si verò ut canibus & ovibus evenit, ex scabie vel herpete accidat; curatur lotionem ex absinthio, fotu ex oleo cadino, decocto calido sudorifico, unctiōe ex oleo cum sulphure, litu mercuriali &c.

Vide *Tineam*, *lichenes* &c. quorum alopecia est symptoma, & potissimum phthiriasim.

XXXIX. ELCOSIS; *Morbus Lazari* Frid. Hoffmanni; *Wurmshaden* Germanis; *Ulcère, exulcération.*

Ulcus est solutio continui in partibus mollibus cum substantiæ dissolutione à causis erodentibus, physicis facta.

Caries est solutio continui in partibus osseis cartilagineisve, facta à causis putrefacientibus vel erodentibus cum nativi coloris & textûs mutatione.

Si cutis, partesque cute denudatæ patiantur ulcera, cariesve, numero, extensione, duratione aliisque symptomatis notabiles, morbus inde exsurgens *Elcosis* vocatur, ægri verò *exulcerati*, *Lazari*, Gallicè *ulcérés, couverts de playes ou d'ulcères.*

Si ulcera ossibus ipsis adhæreant, ossa colorem nativum mutant, eroduntur, cariola evadunt; quædam etiam intumescunt seu exostosi afficiuntur; in omnibus his casibus ægri atrophi, macilenti, imò hecticâ accedente tabidi fiunt; hic verò morbus gravitate, frequentia, periculo, seu pertinaciâ suâ apprimè meretur locum inter eos, qui Medicorum curæ committuntur, dum ulcus in abstracto, ut fieri solet, spectatum vitiis seu affectibus chirurgicis tantum solet accenseri.

In elcosi est cutis corporisque deformitas, foeditas ob solutionem continui, foetorem, decolorationem; datur & symptomatum concursus, ut foetoris, fluxûs ichoris, tabi, saniei, sæpius cum carie, exostosi, callis, fungis; aliunde obstinata morbi duratio, periculum vitæ impendens illum cachecticis, chronicis adscribunt; hujus verò species plurimæ sunt & potissimum à virulentiâ quorumvis exanthematum acutorum tuberculorum & impetiginum foveantur; hortor itaque chirurgiæ peritos medicos ut genus hoc, ut par est, elaborent, quod tantum hic raptim delineamus: Vide *Fr. Hoffmann. c. 5. de pustulosis &c. p. 426. T. III.*

1. *Elcosis fistulosa; Fistules, abscess fistuleux. C.*

Ortum ducit ab apostemate sæpius neglecto, cognoscitur ex parvo foramine cutis, in sinum internum cavernosum ampliorem terminato, oris ut plurimum callosis, unde sæpius ichor purulentus exstillat, à suppuratione visceris aut partis internæ cujusvis residuus, adeoque est sequela morbi cujusvis inflammatorii suppurati, aut phlegmones, furunculi, bubonis, &c: in oculis creat epiphoram purulentam; in podice fistula ani vocatur, & cœliacam purulentam excitat; in empyemate, phthisi, tabe, diversas corporis partes perforat; sequitur etiam in artubus vulnera virulenta, vulnera quæ cariem ossis excitarunt, maximè si glans plumbea vel corpus quodvis peregrinum in fundo hæreat.

Curatio apud *Heisterum*, *Platnerum* &c, inquiratur. Potissimus scopus est ut puri liber exitus patefiat, ut sordes putridæ eluantur, aëris accessus arceatur, ut antisepticis putredo præcaveatur, caries si quæ sit destruat, & bona firmaque cicatrix inducatur.

2. *Elcosis variolosa*, Petit *Maladie des os* tom. 2. pag. 401 & 481. C.

Est exulceratio ut plurimum in genubus, tarsis, aliisque articulis exorta cum carie & pendarthrocace, à viru varioloso, sanatis variolis malignis, residua. In variola, ait *Petit*, superveniunt apostemata in quibus quàm citissimè fluctuatio percipitur, iisque apertis ossa detecta tumida & sæpè cariosa reperiuntur, quia ichor infra periosteum aut in ipso ossium textu latuit; hic affectus tabem aut anasarcam lethalem inferre conuevit.

3. *Elcosis Herpetica*; *ulcera serpiginosa* Heisteri; *ulcères dartreux*. C.

Sunt ea quæ intus rubra, calida, sicca, rodentia, in viciniâ sunt herpete, erysipelaceo tumore, pustulis obsita, cum pruritu ferino: unde differunt ab scorbuticis quæ pruritu & pustulis carent.

Illa succedunt morbis cutaneis magnâ sanguinis acredine, singulari, herpeticâ stipatis, nec sanari possunt nisi præmissis catharticis diureticis & edulcorantibus massa sanguinis correctâ fuerit; ulcus dein ipsum est lenissimis unguentis, ut cerato Galeni, & simul præparatis saturninis, ut albo Rhafis, diapompholyge tractandum, sæpius decocto emolliente radicum althææ, foliorum malvæ, aquis acidulis eluendum.

4. *Elcosis scrophulosa*; *Ulcères scrophuleux*. C.

Illa sunt ut plurimum sordida, humida, cum tumore labiorum pallido, crasso, pus verò mucosum copiosum fundunt, non rarò in ossibus contingit is exostoses, caries comites habent, digiti pedum, manuum his sæpius infestantur.

Vide signa apud *Petit Malad. des os* tom. 2. pag. 480. ubi *des exostoses scrophuleuses*.

Curatio exigit diætam & pharmaciam internam, qualis in scrophulâ, nec non chirurgiam & pharmaciam externam, de quâ consulatur *Petit* pag. 493 & *Heisterus* libr. 5. de *ulceribus*. Vide etiam *Russellum* de *usu aquæ marinæ* pag. 121, ubi de carie scrophulosâ; & *Storck* de *cicuta*, ac *Ill. van Swieten* de spiritu antivenereo hîc convenientissimo.

5. *Elcosis hydropum*, *Ulcères œdemateux*, *baveux*. C.

Sunt ulcera ut plurimum tibiis hydropum innascentia; oriuntur itaque in anasarcâ, phlegmatiâ, ascite, aliisque morbis hujus ordinis; initium sumunt à phlyctænis seu ampullis aquâ plenis, quæ crepant & multum serum exstillant: vicina ulceris est livida maculata; simplex datur excoriatio quæ non pus, sed ichorem serosum diutissimè fundit, & quæ in junioribus robustis benè constitutis quandoque morbum priorem solvit, ast in debilibus, senibus dudum cachecticis gangrænam quandoque & mortem accelerat. Huic ulceri occasionem præbet vel leve vulnus, vel scarificatio arte fact.

Summâ itaque prudentiâ opus est ut si utilis sit hæc fontanella, non resicetur maturius, inde enim hydrops recrudesceret, & ne in gangrænam abeat. Hæc elcosis rheumatismi crisis est.

6. *Elcosis*

6. *Elcosis scorbutica, ulcères scorbutiques.* Lind. de scorbuto: *Noma tibia-rum* Ill. Linnæi Gen. Morb. 251. C.

Ulcera scorbutica fundunt saniem tenuem, foetidam, cruore tinctam, deinde adest cruor coagulatus, putris, ulceri agglutinator; carnes hac crustâ tectæ, molles, spongiosæ, putridæ; margines ulceris lividi tumidi, carnibus spongiosis infra cutem enatis fardati; si comprimatur ulcus, gangræna imminet; vicinia semper œdematosa, dolorifica; è fundo succrescit fungus hepatis vitulini carni similis, qui utcumque receperur iterum mirè excrescit; hoc resecto periculosus sanguinis fluxus supervenit, hæc ulcera diu perstant ossibus intactis: tibiae potissimum afficiunt apud Suecos maritimos, ab erysipellate ortum sumunt, variis foraminibus dehiscunt, pertinacissima sunt.

Escharotica in hoc casu inutilia sunt; mercurialia, quæ in aliis ulceribus profunt, hic periculi plena sunt; hæc ulcera à levissimâ contusione sobolescunt.

7. *Elcosis syphilitica; Ulcères véroliques* Petit tom. 2 pag. 458, Heister cap. 4 de ulceribus venereis. C.

Ea sæpissimè caput afficiunt, prægressis tophis, quibus dolores nocturni, exulcerationes, caries laminarum cranii superveniunt, nec non adoriuntur extrema inferiora, ubi exostoses in spinâ tibiæ, osteocopi, deinde caries, medullæ corruptio, tabes aliaque mala se comites addunt, in perenne ægri supplicium.

Elcosis syphilitica & exostosis ejus frequens comes sæpè superveniunt antiquæ syphilidi imperitè curatæ, sive quia non sufficientes præparationes institutæ sunt ante hydrargyrosim, sive quia ptyalismus excitatus fuit, unde hydrargyrum è corpore elapsum est, sive quia non sufficiens dosis hydrargyri, nec sufficienti tempore litus adhibiti sunt, imò debellato viru syphilitico exostoses non rarò perstant; corruptâque medullâ ossium, fiunt caries, ulcera, quæ vix unquam sanari possunt, & æger tandem tabe absumitur. Vide *Petitum loco citato pag. 393, Astrucium de lue venerea lib. 4. cap. 10. §. 9.*

Apud Angolenses morbus est endemicus *Boast* dictus, quo affecti cum diris doloribus patiuntur jacturam pedum, manuum, nasi, aurium &c: an verò sit elcosis syphilitica non satis liquet. Vide *Dapper Histoire des Voyages.*

8. *Elcosis cancrofa; Ulcères chancreux.* C.

Illa sunt duplicis varietatis; vel enim sunt superficialia, crustosa, sicca, qualia non rarò labia naresque deturpant, & *noli me tangere* vulgò dicuntur, ea verò dolore lancinante, carniū duritie, scabritie, & mali pertinaciâ se produnt; si intra nares vel os serpant, ibi *humida*, foetidaque sunt. Vel ea cancriferos mammarum, parotidum, oculorum aliarumve partium tenerrimarum tumores ambiunt, seu sunt ipsi tumores exulcerati, labiis extrorsum versis, tuberosis, foetidis, atro-rubentibus, sanieque acrem suppeditant, unde æger pervigilio, hecticâ & tabe

senfim absumitur, & illa sunt ulcera carcinodea, humida, phagædenica &c.

In ambobus balnea, serum lactis, lac pro omni alimento, juscula edulcorantia è pullis, ranis conveniunt. In primâ varietate cum successu vidi illitum oleum olivæ intra quod infusa fuerant folia plumbaginis, ipsâ die infusionis illinitur pars cancrofa hoc oleo, & deinceps per quindecim dies semel quotidie iteratur ille litus; dolor à litu atrox excitatur, quousque ad septimam diem increfcit, dein verò quotidie decrefcit, decimâ sextâ die eschara nigra crassa absoluta est, & sponte delabitur; cutis substrata tenera est, sed integerrima, & sic æger sanatur.

In ulcere cancrofo humido nuper celebratur apud Suecos & Anglos pulvis D. Guy, atro - viridis, arcanus, quo inspergitur quotidie sulcus ope lapidis infernalis in cancri peripheriâ cusus usque quò separatus tumor excidat; hunc pulverem adhibere suscepi in cancro mammæ, sed frustra, sulcus enim carnibus fungosis quotidie excrescentibus obliterabatur.

Methodum palliativam curandi hujus ulceris passim Auctores referunt; usum cicutæ seu extractum conii maculati celebrat *Storckius*, ast nullus apud nos ejus adhucdum fuit successus; atropa belladonna & folia phytolaccæ Berolini laudata extûs admovenda majorem spem faciunt.

9. *Elcosis gangrænosa* A. non est hujus generis, quippe chronicorum morborum numero adscribi non potest.

Curatio Elcoseos exigit 1° ut crasis vitiosa sanguinis & humorum corrigatur per remedia generalia, ut cathartica, diuretica, edulcorantia, & per specifica ut antiscrophulosa, antiscorbutica, prout à viru scrophuloso, scorbuticove foveantur ulcera. 2° Ut vitium topicum quod ulceris cicatricem impedit removeatur, illud verò vitium topicum est sinuositas, callositas, caries latens, ficcitas, sordities & mucositas ulceris: sublatis scilicet impedimentis vasa tum animalium, tum vegetabilium facile vegetant, crescunt, & sic vulnera ac ulcera cicatrice obducuntur; cicatrix itaque non est opus naturæ seu illius principii sentientis, & moventis quod animalium tutelæ & medelæ invigilat, quippe in plantis in quibus illud principium deest, vegetatio, adeoque vulnorum, ulcerumque sanatio pariter succedit ac in animalibus, ut experimentis *D. Du Hamel* constat.

Sinuositas ulceris est cavitas ejus major quàm est orificium; illi sinus à pure, vel physicè, vel mechanicè cuduntur in textu cellulari, proindeque in muscutorum, tendinumque interstitiis: pus scilicet gravitate suâ cellulas imas subit, muscutorum ambientium pressione novas sibi vias cudit, ac erodendo, laxando, putrefaciendo cuniculos, cavernulasque extendit & auget; in his finibus calore & morâ pus majorem in dies putredinem, foetorem & vim corrosivam adipiscitur; unde summi momenti est illi sufficientem & liberum in loco decliviori exitum parare, ac quotidie pus illud expurgare; hoc præstant peritæ excisiones carniû succrescentium, quæ orificium

ficiunt minuunt, callorum erosiones, aperturæ ex adverso artûs apostematosi factæ, deligationes bis in die institutæ, puris ex sinubus expressiones, situs effluxui puris commodus in artu ægro servandus, quies hujus partis, ne pressione pus vias sibi aliorum cudad.

Callositas labiorum ulceris in diuturnis sinubus accedit ex eo quod aëris accessu partes exsiccentur, turundis, candelulis, firmioribus compressis dententur, apprimantur; eodem aëris accessu putrefactio puris acceleratur, rudiori deligatione, frequentiori & rudi deterfione colliquamenti purulenti, succrescens de novo caro dura, callosa, & ad excrescendum minus apta evadit; ergo satius est suspensa manu ulcera mundare, injectionibus leniter detergentibus uti & pus è sinubus everrere: calli verò vel emolliuntur, post leves scarificationes, appositis emplastris, & iterum institutis scarificationibus usquequò suppuratio callum auferat; vel emolliuntur appositis turundis ex sapone vulgari factis, & in sinu per noctem derelictis; vel demum utendum lapide infernali, qui escharam excitat & phlogosim, unde suppuration & calli destructio; de quibus consulantur Chirurghi.

Caries nascentis ex ossis decoloratione, periosteï separatione cognoscitur; *perfecta* ossis ulcus est, vel fragilitas & erosio; alia ossis lamina tantum exedit, altera in cavum medullare penetrat, & medullam inflammat, suppurat, putrefacit; quoties in fundo vulneris est os cariosum, frustra tentatur ulceris sanatio, nunquam firma caro succrescit, ichor ex carioso osse promans carnes erodit, emollit, & cicatricem impedit; ergo cariei prius est medendum, partem ossis cultris, malleolis, scalpris auferendo, residuam corrosivis ac septicis, imò igne actuali destruendo, usquequo succedat exfoliatio, seu partis teredinosæ nigræ in minima, vel majuscula fragmenta divisio, à supposito sano osse separatio.

Siccitas, rubedo & phlogosis ulceris facile cognoscuntur; dolore, pruritu, calore stipantur; ea impediunt carnis excrescentiam, adeoque indicant remedia emollientia, humectantia, ex decocto plantarum vulnerariarum, lotiones ex aquis acidulis, ex decocto hordei, oryzæ, potum similem, jussula refrigerantia.

Mucositas, sordities & putredo ulceris cognoscuntur ex abundantia puris viscosi, ferofi, foetidi, carnibus mollioribus, pallidis, fungosis; si negligantur hæc ulcera potissimum æstate, muscæ carnariæ in his ova sua deponunt, quibus exclusis larvæ vermiformes in ulcere nidulantur; hoc vitium avertitur frequenti deterfione, lotionem ex decocto plantarum amaro-re, succo resinoso gaudentium, unguentis, resinâ & balsamo scatentibus, præparatis saturninis formâ pulveris adpersis, aut unguentis viride æris recipientibus; nec non fungi cultro refecantur, aut alumine usto exeduntur.

In elcosi cancrôsâ, scrophulosâ, syphiliticâ, aliisque nullum salubrius auxilium quàm usus internus extracti cicutæ, id est conii maculati Linnæi; hujus extracti analysis ab Ill. Roberto Laugier instituta dedit ferè tertiam par-

tem, tum spiritus alkalini volatilis, tum salis ejusdem indolis, evaporato per coctionem spiritu rectore virulento plantæ.

Hujus extracti in pilulas redacti grana 10, 12, 14, mane & vespere deglutiuntur, ascendendo sensim ad majorem dosim, ut 30 gr. & raro ad drachmam unam; hoc verò medicamen per menses continuandum, interea dum ulcus decocto foliorum bis de die oblinitur, cum vel sine melle rosa-
ceo, & aliquot guttis spiritûs salis.

Hisce solis medicaminibus & congruâ Chirurgi operâ *Ill. Locherus Medicus Viennensis* non solum ulcera cancrofa, scrophulosa, cacœthæa quamplurima sanata vidit, sed etiam scrophulam, carcinomata, contracturam arthriticam, arthritidem veneream, scabiem veneream, phthisim scrophulosam, phisconiam, &c, sanavit. In juvenibus celerior est effectus quàm in annosis; dosis granorum 14 sæpius sufficit.

10. *Elcosis Ægyptiaca. Tarbo Ægyptiorum.*

Apud Ægyptios, ut mihi retulit *Illustr. Pery, Doct. Med. Anglus*, recens ex Ægypto redux, viget morbus endemius, *Tarbo* dictus, qui pedum, manuumque exulceratione, atque doloribus atrocibus est insignitus, quique successu temporis articularum affectorum successivum lapsum inducit; addit intermittentes febres ferè nullas in hac regione, ast scorbutos plurimos observari.

XL. GANGRÆNA, *Gangrène humide*; cujus ultimus gradus *Sphacelus* quibusdam dicitur.

Plura successiva signa gangrænam præsentem denotant; 1° mors partis; seu ejus anæsthesia, immobilitas, frigus; 2° textus facilis laceratu; 3° color lividus; griseus, deinde nigricans; 4° dissolutio putrida cum foetore cadaveroso.

Discrepat à necrosi 1° infarctu tumido, 2° putridâ dissolutione; color ex roseo nativo mutatur in atro-rubrum, vel in pallidum, deinde lividum, ac denique nigricantem, vel cineritium.

Calor nativus mitis abit in frigidum gelidum. Consistentia elastica mollis abit in flaccidam, lacerabilem, dissolutam. Motus proprius omnis est vel musculorum, vel arteriarum; motus muscularis partis gangrænosa cessat, licet pars tota ut manus motum habeat à vicinis musculis, ut à musculis ulnæ; pulsatio verò arteriæ quandoque subsistit, quandoque evanescit in parte gangrænosa.

Demum ocius, seriùs gangrænosa pars foetet, putrescit, dissolvitur; quod in necrosi non accidit.

Gangrænæ primus gradus vulgò à Medicis Scholasticis *gangræna* propriè dicitur, & partis mors definitur, in quâ tantum adest tendentia, & dispositio proxima ad putrefactionem; verum nomina morborum generica non debent mutari pro diversis eorum gradibus; secus triplicandus esset eorum numerus. Partes omnes molles, & potissimum fluidæ animalium,
maximè

maximè verò excrementitiæ, cruor etiam sponte tendunt ad putredinem, à quâ, durante sanitate, immunes fiunt, per novam chyli aciescentis admixtionem, continuam humorum resolutionem, & putrescentium excretionem, adeoque fluidorum circulationem, docet Physiologia potissimum Stahlina. Adeoque ubi fluida extra, vel intra vasa hærent, nec depurantur, ea tantò citius putrescunt, quò magis alkalescentia sunt, quò acriori calori exposita, & aëri pervia, nisi viscositas, siccitasque motum intestinum putrefactorium impediat; docent experimenta culinaria.

Putrefactio itaque, seu molecularum sulphurearum volatiliū, & alcalinorum volatiliū salium accessus, & lucta mutua est causa efficiens gangrænæ, ubicumque solita ejus impedimenta deficiunt.

Principia verò gangrænæ sunt quæ fluidorum depurationem impediunt, eorumque motui putredinoso favent, si tamen necrosim excipiamus, quæ alterius indolis videtur esse, adeoque diversum genus constituere debet.

Gangræna supponit fluida resolutioni apta, non verò glutinosa, adiposa, sebacea, maximè verò cruoris in vasis congestionem; ejus verò principia diversas species distinguunt.

1. *Gangræna à contusione* D. Quesnay cap. 2 de gangrænâ, pag. 1. A.

In carnibus valdè contusis vasa tenerrima lacerantur, fluida in textum cellularem delapsa coagulantur, cætera in textu vasorum intercepta hærent, hinc putredinis initium; at natura hos obices superatura majori nisi cruorem in has partes impellit, unde affluxus, infarctus, phlogosis, dolor obscurus; nervis scilicet à contusione solutis, mediante calore acceleratur vel suppuratio, vel putredo gangrænosa.

Contusionem sæpè comitatur *commotio* nervorum, unde eorum *stupor*; inde intercipitur fluidi nervei irradiatio vivifica, inde laxitas partis major, & novum gangrænæ principium, maximè si commotione per osseam compagem ad cerebrum perventâ delirium accedat; unde fit ut natura opus tum resolutionis, tum suppurationis negligat; inde stasis putrefactiva ulterius progreditur.

Si verò vulnus adsit, adeoque aëris accessus, si vulnus à sclopeto carnes altius penetret, sinusque cudat, ex quibus fluida vitiosa difficile elaborantur, ibique sit summa vasorum destructio, & fluidorum ignea acrimonia; inde principiis conjunctis fiunt gangrænæ celeriter depascentes. Tabum etenim gangrænosum vasa vicina emortua subiens, inficit, corrumpit; nil enim ad carnes dissolvendas & fluida corrumpenda aptius; nisi vis vitalis quæ suppurationem molitur, hoc tabum expellat, & contagii effectum arceat; ut à pomo putri pomum contiguum, ita à dente carioso dens vicinus, & caro sphacelatæ parti continua sphacelo inficitur, vasis capillaribus tabum veluti sugentibus, nisi fluido in circulum ex adverso truso repleantur; erythema ita tumidum cum textu carniū pastaceo, sine tensione, sine calore notabili citò livescit, vulnera contu-

sa ambit, circulo rubro sensim à centro recedente, & gangrænam designante.

2. *Gangræna ab infiltrationē* D. Quesnay part. 1ª cap. vi. A.

Quoties intra textum cellularem, in adipis locum succedit lymphæ, ferum, pus, lac, lochia, aliufve humor facile putrescibilis, toties intumescencia mollis, flaccida, vix dolens, infiltrationi tribuitur, quæ à quadruplici principio dependet; scilicet 1° à laxitate præviâ partis infarciendæ; 2° à copiâ fluidi infarcturi; 3° ab obstructione vasorum sanguiferorum ut plurimum erysipelatofâ; 4° vel à venarum strangulatione tum per externam pressionem, tum per spasmodicam constrictionem quam inducit irritatio.

Hæc infiltratio phthisicis, scorbuticis, convalescentibus plures hæmorrhagias, diarrhœas, phlebotomias passis, morbis chronicis cum amphimerinâ junctis, ulceribus, erysipelatibus à magnâ tensione ortis, vulneribus venenatis, lactis & lochiorum refluxibus, hydropicis morbis, &c, supervenit; quoties enim cruor venas difficilius subit, & à retro pellitur, toties ibi stagnans in extremis arteriis sanguineis lymphatica diducit, & lymphaticus humor, quo onustus est, uberius subit textum cellularem, ex quo vix reverti potest in circulationis vias; adeps quidem inibi lentè progrediens à putredine immunis fermè est, utpotè viscidus; verùm humores serosi ibi stagnantes solida relaxant, & si calor accedat & acrimonia, demùm putrescunt, & gangrænam excitant.

3. *Gangræna ab strangulationē*, D. Quesnay, cap. x & xi. A.

Si vasa sanguifera, tum venosa, tum potissimum arteriosa ab aponevrosibus, membranis, calyptrisve, ligaturis, compressionibus, nervorum vulneribus, acri irritante quovis, coarctentur, languet statim circulatio inter ligaturam & cor, & in ramis vicinis; unde gangræna, quam præcedit infarctus tumidus rubore & phlogosi fugaci stipatus, si venæ sint strangulatæ; hinc textus flaccidus, elapsâ inflammatione mollescens, pastaceus; si verò arteriæ sint strangulatæ ut in vulnere cranii, fasciæ latæ, vel nullus tumor extus appareat, sed tantum mollities, pallor rapidè crescentes, vel tumor inflammatorius, tensivus initio, sed citò in flaccidum oedema terminatus, & deinceps sphacelus ab stagnantis cruoris & lymphæ in textu celluloso decubitu.

Si ligaturæ tantum venas coarctent, inde tumor maximus & ab infarctu gangræna; si ligatura simul arterias coarctet, gangræna etiam sicca potest oriri. Idem præstare possunt tumores in inguinibus, & axillis positi; inde enim pressis venis tumor magnus, pressis verò arteriis atrophia & necrosis; vulnera sunt vel puncturæ, vel incisiones, vel contusiones vel lacerationes, quæ nervos tendinesve afficiunt.

Puncturæ à clavis, acubus, styli, spinis trachini, aculeis raïæ, ononidis &c, si nervos aut etiam fibras nerveas attingant, non vero transversim secant, si aponevroses irritent, eadem die sine infarctu tumido notabili, partium vicinarum gangrænam ab strangulatione inducunt, quam accele-

rant

rant spirituoſa & aromatica, tollunt profundæ incifiones, quæ laxant textum, ſedant olea tepida.

Verùm ſi gangræna non niſi poſt quatuor vel ſex dies à puncturâ ſe prodat, ſtrangulatio tunc oritur à cauſâ phyſicâ, ſcilicet à fluido quod in fundo vulneris corruptum membranas irritat, & inde ſtrangulatio gangrænam latè diffundens; perperam illæ gangrænæ tribuuntur degenerationi humorum, cacochymix, veneno.

4. *Gangræna à Veneno* D. Quesnay cap. 12. A.

Inter venenatos ſerpentes ſola vipera apud Gallos debet reponi, nec aliud eſt verè venenatum animal, ſi veſpam & apem excipias. Quidquid de aliorum huiusce regionis ſerpentium veneno traditur, error eſt plebis; ſoli ſerpentes duobus dentibus in maxillâ ſuperiore armati, venenum in morſu gerunt.

Vipera manum momorderat hominis, qui vulnus illicò ſuxit, aſt lingua ei, referente *Pareo*, multum intumuit, vix loqui poterat, inde in ſyncopeſ lapſus ferè moriebatur, brachium ad ſcapulam uſque emphyſematoſè tumuit cum dolore. Alter quem viperæ caput abſciſſum pupugerat cardialgiâ affectus, dein preſſionem pectoris ante & pone, quaſi ferreis vectibus vinctus eſſet, expertus, cùm eum pedes ſuſtinere recuſarent, deſectus eſt in lectum, ubi difficillimè reſpirabat; acceſſit magnum frigus per horas duodecim, pulvere viperino calor rediit, ſudore oborto brachium enormiter intumuit cum toto latere ad umbilicum uſque; acceſſit nigra ecchymofis in illis partibus, embrochationes ſpirituoſæ & theriacales per tres ſeptimanas uſurpatæ morbum fugarunt.

Aliis viperâ morſis magna debilitas, ſyncopeſ, ſudores frigidi, vomitus, ardor viſcerum quandoque ſuperveniunt, neglectis remediis pars demorſa & vicinæ gangrænascunt, niſi mors gangrænam prævertat: alcali volatile eſt ibi ſpecificum.

5. *Gangræna ab inflammatione*, D. Quesnay cap. 4.

Inflammationes gangrænam inducunt tum ratione infarctûs ſyſtrophici, tum ratione ſtrangulationis vaſorum à nervis & aponevroſibus irritatis; præſtant idem inflammationes puræ intenſiſſimæ quæ ſuppurantibus acribus pertractantur.

Inflammationes *malignæ* primo aſpectu videntur eryſipelaceæ, parum tumidæ, ſed tactu frigidæ, & veluti duræ, ſine ulla elafſicitate aut tenſione; adacto ſcalpello nullus ferè ſenſus, accedunt puſtulæ lividæ, pulſus ſenſim minuitur, mors accedit; has inflammationes *mortuas* nuncupat D. Quesnay.

Inflammationes *cauſticæ*, quales in anthrace obſervantur; quæ licet lapſu eſcharæ ficcæ & nigræ accedente ſuppuratione feliciter quandoque terminentur, aliàs tamen carnes ad uſque oſſa corrumpunt, ut anthraces illi quos obſervavit *Pareus*, & *malum ardentium* vocant Franciæ Hiſtoriographi.

Inflammationes *erysipelatosæ* acres gangrænam aliam inducunt, nam ardor inflammatorius alius pendet à principiis mechanicis seu valido arteriorum & fluidorum attritu, alius à physicis, scilicet à causticâ humorumaracredine ex quâ phlyctænæ erysipelatibus adnascuntur, calor urens adest: interea pars consistentiam œdematosam citò adipiscitur, & gangræna latè serpit.

Demùm inflammatio per nimium infarctum accersit gangrænam quæ cum magno tumore demùm livescente & remollescente stipata sit, distinguitur ab inflammatione malignâ; gangræna imminet si tumor deprimatur, rubedo obscuretur, calor extinguatur; elasticitas evanescat, carnes pastacæ, compactæ fiant, dolor abeat.

6. *Gangræna ex ambustione* D. Quesnay, cap. 16.

Pars ipsamet profundè ambusta sphacelo sicco seu necrosi afficitur, carnes vicinæ ob influxum sanguinis & systrophicam inflammationem, gangrænam patiuntur cum dolore atroci, pustuloso, quandoque erysipelate.

7. *Gangræna à gelu* D. Quesnay, cap. 18; *Gangræna à frigore nimio* Vandermonde Journ. de Med. Juin 1758. A.

Ille sphacelus incipit à dolore frigorifico atroci, quem sequitur stupor, pallor, aridura partis, potissimùm extremorum ut pedum, manuum, mentulæ, nasi &c: quæ partes dein œdematosè intumescunt cum motûs impotentiâ; & demùm gangræna etiam supervenit.

Adolescens cum pedibus nudis per nivem iter fecisset, dolores atroces pedum sensit, in Nosocomium delatus, igni admotus dirius doluit, palma pedum, subtus pallida, frigida, minimè tumida, supernè pedes rubri, tumidi, calidi, digiti pedum atrorubri, tumidi, vix sensu præditi, tibix tumidæ, cutis dura, purpurea, venis violaceis variegata, vestigium digiti servans, calida, dolor lancinans, pressionem linteorum non sustinens, alibi pruritus à frictione lancinans, pulsus durus, frequens, cephalalgia.

Intra situlam plenam aquâ frigidissimâ identidem renovandâ, cum nive & glacie ulteriùs frigefactâ, immissi sunt pedes per horam, inde levamen, deinde per bihorium, inde nigredo digitorum evanuit, tumor decrevit, dolores imminuti; balnea sexies repetita sunt, vespere frictiones ex aquâ frigida, dein vinum aromaticum & camphoratum; intra octiduum æger sanatus abiit.

8. *Gangræna à putredine*. D. Quesnay cap. 20.

Ea est quæ ab antecedente putredine dependet, 1° si à dissolutione putridâ humorum, gangræna sine dolore accedit, ac formâ emphysematis intensè rubri vel coccinei, quasi erysipelatosi, se prodit: ægri paucis diebus interpositis fato cedunt. Visa est illa gangræna in variolosâ per totum ferè corpus diffusâ, *Ephem. German. cent. 6. observ. 81*. Cutis pressa stillabat humorem sanguinolentum; omnis scarificatio in hoc morbo hæmorrhagias incoercibiles excitat, non secus ac in scorbuto.

2° Si à suppuratione putridâ pendeat, signum est tabum putre in massam sanguinis resorptum, principio vitali energiam suam abstulisse.

3° Si à congestione putridâ seu inflammatione systrophicâ, tunc pars remollefcit, sensum amittit, & rubedo in livorem mutatur.

4° Quandoque supervenit à fluidis extravasatis, ecchymomatis, excrementis in vesicâ, alvo retentis, in herniâ, ulcere cavernoso, &c, congestis.

In cadaveribus successivè putrescunt 1° abdominis viscera ob excrementorum putredinem: 2° partes fauciatæ & pulmones ob aëris contactum; 3° partes teneræ, ut collum, labia, genitalia, ubi etiam succi excrementitii.

Praxis.

In gangrænâ datur semper infarctus & tumor à sanguinis affluxu, quem natura concitat eo fine ut sanguis stagnans tum ulterius promoveatur, tum resolvatur à calore, tum demum ut suppuratione, tanquam tutissimo & felicissimo remedio, mortuum à vivo segregetur.

Infarctus verò & tumor vim vitalem suffocari aut citò suffocatum iri indicant quoties lividitas aut mollities pastacea, aut firmitas iners & tensione destituta accedunt, adeoque imminuendus est, quod præstant 1° diæta liquida, resolvens, phlebotomiæ repetitæ; 2° scarificationes quæ nunc ad textum cellularem tantum, nunc ad musculos ipsos infarctos, pro sede mali, debent pertingere, additis dein antiseptis & solventibus, necnon suppurantibus, si superficialia tantum immineat gangræna; sed si profunda sit, tantæque tabes solidorum ossium, artuum, ut nulla spes sit fore ut solvatur infarctus, ad imputationem deveniendum est.

Contusiones quò plus inflammatae sunt & tensæ ac dolorificæ, eò magis periculosæ; verum quò plus stuporis secum invehunt propter commotionem nervis aut quod pejus cerebro illatam, eò peiores sunt.

Si tumor vix elatus, calor suffocatus, firmitas iners & sine tensione, aut sensus imminutio cum mollitie pultaceâ inveniantur, *strangulatio* vasorum arteriosorum metuenda est. Si verò maximus tumor livescens aut atro-ruber à vulnere partem occupet, *strangulatio* venarum vel ligatura aut compressio significatur; in his verò casibus aromatica, calida stimulantia sunt perniciofa; una salus est in incisionibus, quæ tendinem, nervum omninò præscindant, & quæ aponevroses constrictas solvant: illæ verò incisiones ultra textum adiposum debent pertingere, cum illæ aponevroses ibi lateant.

Vulnera à *globis ignitis* inflicta sæpè, cum altè perfodiunt, artus commovent, compagem osseam, contundunt carnes & membranas crispant, tum illicò, tum post aliquot dies, unde stupor partis, omnium gangrænæ principiorum pessimum; præstat in hoc casu ita dilatare vulnus ut medicamina fundum vulneris subeant, ut materies putres eliminari queant; aper-

turæ ex adverso factæ, setaceum per vulnus trajectum, imò oleum terebinthinæ fervidum injectum his indicationibus satisfaciunt.

Infiltratio quæ à suppressis sanguifluxibus anasarcam excitat, quæ à repetitis phlebotomiis aut hæmorrhagiis fit, interna remedia & analeptica requirit, inde verò vix unquam timenda gangræna; verùm infiltraciones quas humorum dissolutio putris & ulcerosa creat, quas febris amphimerina, suppuratoria, caries & ulcera interna fovent, non rarò post longum tempus erysipelatofam excitant inflammationem, quæ gangrænam lethalem & immedicabilem accerfit; frustra diureticis catharticisque eam debellare conaris, inde vires prosterne; infelices sunt scarificationes quæ mortem accelerant; inutilia sunt, quæ à medicinæ & chirurgiæ penu petuntur, auxilia.

Erethismo seu crispaturæ aponevrosium tria possunt opponi remedia; 1° laxantia ut diætæ humectans, phlebotomiæ repetitæ & topica emollientia; 2° si ea non sufficiant, incisiones aponevroseos sunt instituendæ ad sufficientem altitudinem; illæ autem aponevroses utut sint in trunco tenues & in artubus magis crassæ, per totam corporis superficiem extenduntur; tales sunt quæ musculos humeri, ulnæ, femoris, capitis, colli, palmæ manuum & plantæ pedum vestiunt. Dantur aponevroses duplicatæ, quæ musculos temporales, quæ in dorso magnum dorsalem, sacrolumbarem, &c, in abdomine rectum &c, involvunt: solvendæ sunt illæ aponevroses, si ossibus infideant, ad os usque incisiones penetrare debent. 3°. Demùm sensibilitas partis irritatæ tollenda est, quod præstant caustica ut oleum terebinthinæ, caryophyllorum, cinnamomi, aut alterum oleum destillatum ex plantâ aromaticâ; sic oleo terebinthinæ curatus est Carolus Nonus à *Pareo*; sic curantur odontalgicæ cariosæ: si verò ea non sufficiant, oleum etiam fervidum adhibendum est, quod *La Peyronie* adhibuit in puncturâ tendinis *Principis de Dombes*; tendines verò majores ut & nervi puncti tum oleo fervido, tum excisione curantur.

Ubi gangræna à *morsu viperæ* metuenda est, debet pars dentibus viperæ, tanquam duabus aciculis, puncta, sine scarificationibus assuetis, foveri vino vel aquâ vitæ in qua dissoluta sit theriacæ drachma, simulque theriaca ad drachmam unam semel vel bis usurpari, qua sola methodo omnes sanare consueverat *Chirurgus La Motte*.

Inflammationes malignæ seu gangrænosæ vel ab externâ, vel ab internâ causâ pendent; si ab internâ pendeant, nunquam juvant scarificationes ad vivum usque protensæ.

Rursus inflammationes à causâ internâ sunt vel externæ vel internæ; internæ pendent à principio deleterio fluidis commixto, quod phlebotomiæ tollere nequeunt, adeoque phlebotomiæ vix unquam in illis conveniunt; solum perfugium est in antidotis, cardiacis, alexipharmacis, sed ita promptè hæ inflammationes internæ, sopito dolore, abeunt in gangrænam, ut nulli remedio locus supersit.

Externæ verò *inflammationes gangrænosæ* non ita certò mortem inferunt; dantur

dantur enim gangrænæ criticæ , & quæ criticæ non sunt , sæpè non ultra partis inflammatæ limites sese extendunt , imò obortâ suppuratione in marginibus spontè quandoque segregantur à vivis carnibus. Cavendum tamen ne tabum putre , quod efformatur , repat in vicinas partes , quod in inflammationibus gangrænosæ per infarctum ortis metuendum , multò minùs in gangrænis siccis , vel inflammationibus causticis quales sunt erysipelata , escharotica , anthraces , crustæ gangrænosæ , &c.

Ad suppurationem promovendam in mortuis illis inflammationibus , intus & extus usurpanda sunt quæ calorem & stimulum procreant , topica sunt aptissima resolventia & diaphoretica actiuosa , non rarò sinapisini facti ex fermento , camphorâ , sale ammoniaco , sinapis semine , cum aquis spirituosis & oleis essentialibus æthereis.

Si verò jam gangræna adsit , sperandum est , si fixi jam sint limites ejus , si margines inflammati suppurationi se accingant ; tunc partes mortuæ scalpello incidendæ vel excindendæ intactis vivis ; si verò cessante gangrænæ progressu nulla sit suppurationis spes , spiritu nitri debent partes mortuæ comburi , ut vivæ ad suppurandum excitentur , & tabum putre destruat.

In erysipelatibus gangrænosis infarctus est maximus vel valdè extensus ; horum verò cura exigit 1° ut carniū mortuarum phlyctænis , maculis lividis obstarum , infarctus solvatur ; 2° ut harum carniū succi à putredine immunes servantur , condiantur ; 3° ut carnes vicinæ stimulentur ad suppurandum ; 4° ad promovendam ope suppurationis mortuarum separationem à vivis.

Antiputrida quæ ibi conveniunt sunt 1° acetum , spiritus salis , sulphuris , vitrioli aquâ diluti , salia neutra , imprimis sal ammoniacum. 2° Spiritus terebinthinæ , essentia Rabel , spiritus nitri anaticis spiritûs vini partibus dulcificatus. 3° Sal marinus , nitrum. 4° Resinæ & balsama , terebinthina , myrrha , camphora , styrax , pix. 5° Vinum , aqua vitæ , spiritus vini. 6° Exsiccantia balsamica , ut myrrha , colophone , aloë , resina. 7° Rodentia urentia , ut oleum fervens , ferrum candens , ærugo , spiritus nitri hydrargyro foetus , aqua phagædenica.

Furunculi majores summè dolorifici non incidendi sunt quandiu crudi & dolentes , nisi in perinæo vel vulvâ siti sint , tunc enim metus est , ne pus sibi sinus cudat ; expectanda suppuratio quæ concreta solvat , & crassamentum maturet.

Erysipelata caustica quæ crustaceam escharam faciunt , pendent à vi materiæ lapidem causticum æmulantis ; harum crustarum separatio pariter debet promoveri per olea emollientia & digestiva , ut ceratum Galeni ; si eschara crassior sit , ea incidenda , & ubi secedunt , avellenda fragmenta ; vitanda spirituosas actiuosas ; juvant tantum topica resolventia , anodyna.

Anthraces eodem modo tractandi , vitanda sunt irritantia , monentem etiam *Pareo* ; lenia emollientia è suppurantibus eligenda ; tantum apex

emortuus oleo ferventi vel aquâ forti comburendus, dein expectanda suppuratio; retardatur etiam escharæ putredo ope spiritus terebinthinæ, essentiæ Rabel, spiritûs nitri dulcificati cum spiritu vini, sed caustica tutiora sunt.

In *ambustione* quæ cutem tantum erodit, non verò ultra penetrat, dolor & pertinacia majores sunt quam ubi carnes ipsæ comburuntur, quippe secretoria cutis irritata fundunt serum acre & copiosum, quo affectus perennat adhibitis unctuosus. 1° Antequam infarctus, vel tumor excitentur, igneæ partes extrorsum ducendæ solutione vitrioli, atramento, spermate ranarum, albumine ovi, nuce gallarum, vulnerariis, astringentibus herbis. 2° Accedente infarctu indicantur emollientia, laxantia, adiposa, unctuosæ, olea, butyrum. 3° Si inflammatio adveniat his missis, fomenta ex aquâ tepidâ, mucilagines, lacticia, farinosa usurpantur, & propter sævitiam doloris adduntur anodyna. 4° Quandoque anodyna paululum volatilia adhibentur, ut camphora, flores sambuci; folia tabaci, hyoscyami, sapo, stercus avium, &c; si dolor mitior sit, cæpæ coctæ vel tritæ conveniunt. 5° Cum pars ambusta suppurationem putrem suppeditat, antiseptica, ut vinum, aqua vitæ, nitrum, sal marinus indicantur.

Periti sunt qui tamdiu utuntur solo vino, quamdiu propter sensibilitatem non licet aquam vitæ addere, mox puram admove, usque ad integram sanationem. Juvat non rarò folia viridia tabaci, vel betæ apponere, & super splenia vino madida applicare, quæ sic vulnere non adhærebunt.

Si *frigori* vel gelu debeat sphacelus, amputatio non est instituenda quamdiu nulla est dissolutio putris, quæ sola viciniam inficit, & in vivo instituenda est amputatio, non in mortuâ carne. Pars *congelata* statim nive vel aquâ frigidâ est confricanda, ne subito regelascendo crepent vasa; interea cardiaca sudorifica intus usurpanda.

Si à *putredine* antecedenti humorum in vicinis partibus ortum duxerit gangræna, vel ea pendet à dissolutione massæ sanguineæ, & in hoc casu de ægro conclamatum est; vel pendet à peculiari acrimoniâ venenatâ, adversus quam dantur specifica antidota, ut in syphilide, scorbuto, scabie, & tunc illa antidota usurpanda sunt; si ab ulcere putrido oriatur, tunc adhibenda sunt antiseptica fortiora, ut 1° balsamica, quale est oleum terebinthinæ: 2° Salina, ut sal marinum, nitrum, sal ammoniacum, pulverata & magnâ dosi adspersa: 3° Escharotica, ut acidum nitri dulcificatum, aqua Rabel, imò oleum bulliens, unguentum Ægyptiacum, viride æris, aqua phagædenica, sublimatus corrosivus, &c: inde fit eschara quæ carnes à putredine defendit, usquequò suppuratio partem sphacelofam à sana separaverit; non tamen negligenda intus alexipharmaca.

XLI. NECROSIS , *L'Ergot ; le Feu St. Antoine , la Gangrène sèche , le mal des ardents.*

Morbus est chronicus , in quo artus , ut pedes , manusve , post stuporem & dolorem , ut plurimum sine tumore arescunt , exsiccantur , & sensu , motuque amissis spontè ut plurimum à corpore secedunt.

Differt à gangrænâ , 1° quòd in gangræna sit tumor ut plurimum inflammatorius. 2° quòd pars gangrænosa in putredinosam mollitiem foetidissimam vergat : 3° & quòd citam mortem intentet ; necrosis verò partes mumixæ siccæ similes reddat vix foetidas , nisi ubi mortuum à vivo separatur , ac per menses divexat. Differt ab arthritide scorbuticâ quâcum convenit ratione dolorum , quòd in arthritide illâ sint stomacaces signa , dolor noctu urgentior sit , nec artus excident.

Species hujus generis à nemine distinctè traditæ sunt , exceptâ necrosi ustilagineâ , de quâ nuper *Clariss. Salerne* plura docuit ; cæteras primus ferè *Ill. Quesnay* in eximio tractatu de gangrænâ siccâ tantum delineavit.

Sanguis viscosissimus , tenax , nigricans , & ea siccitate ad putrescendum ineptus , simulque in extremis partibus hærens , sero per calorem , ventilationem , diaphoresim evaporato , hujus morbi est materia morbifica , inde stupor , dolor , livedo , siccitas , mors partis , atque in limitibus superveniens suppuratio gangrænosa , corruptio tendinum & ligamentorum sine ullo dolore , artum nigrum , siccum , mortuum à vivo segregat.

1. *Necrosis ustilaginea. L'Ergot. C.*

Vide *Histoir. de l'Academ. R. des Sc. ann. 1740 , 1748 , 1752. & le 2e volume des Mémoires des Etrangers ann. 1755. à Clariss. Salerne ; Acta Lipsiæ 1708 à Langio & 1752 pag. 634 ; item Commentarios Lipsiæ Ludwigi anno 1757 pag. 72 & 601. Ill. Quesnay , de gangrænâ siccâ , pag. 355 & 407.*

An sit idem cum *malo ardentium* ? vide *Mezerai , Histoire de France ann. 1090.* licet morbus ardentium cum arthritide scorbuticâ magis affinis videatur.

Ustilago vulgò *secale cornutum* , Gallicè *ergot* , & *seigle ergoté* , de quo scripsit *Moellerus Comment. Lipsiæ anno 1752 pag. 634* , vocatur illud secale , cujus spicæ gerunt aliquot grana , sex vel septem lineas longa , cornuta , extus nigra , intus alba , Germanis *Brand & Mutterkorn* dicta , ab ustilagine *nigellâ* dictâ diversissima : nam in ustilagine tritici , avenæ , semen est intus nigrum & pulverulentum , non corniculatum. Secalis cornuti proventus uber est annis pluviosis , & in agris paludosis , quales sunt Soloniæ juxta Aureliam , inde fortè Secalauniæ Latinis dictæ , & agri Blesensis , Vastiniensis , Bituricensis Provinciæ hic morbus epidemicè grassatur , scilicet quoties deficiente tritico abundat hoc secale , quo pauperes panem conficere coguntur : unde viget epidemia statim post messem usque ad hyemem ; plures mares quàm foeminas adoritur , & sæpius apud Solonienses pedibus.

pedibus quàm manibus nocet; fortè quia in locis humidis illi laborare consueverunt.

Illa morbi species sine febre, sine tumore, pedes vel manus aggreditur, doloribus intensis stipatur, colorem nigerrimum & siccitatem summam partibus conciliat, ac demùm post plures menses artum mortuum à corpore segregat; visi sunt trunci cruribus orbat, alii uno crure & uno brachio, rarissimi ambobus cruribus & brachiis mutilati; pluries accidit ut digiti pedum insciis excidant, paucissimis extremus natus delabitur. Ægri Solonienfes in Nosocomium Aurelianense deferuntur, ubi observati sunt à *Chirurgo Noelio*, & nuper ab *Illustr. Medico Salerne*.

Incipit morbus à lassitudine, sine febre, sine inflammatione; rarò rubent partes extremæ; facies verò, totaque cutis pallet ac livescit, venter induratur & tumet, mens hebes est, & hebetudo crescit cum morbo; urina & feces ritè secedunt; feces tandem sunt foetidæ; corpus emaciatur; pedes & manus stupore afficiuntur, cum dolore deinde punctionio, qui cum atrox est, pulsus frequentiam fugacem cum sudore capitis & epigastrii excitat; secus pulsus est parvus, & ita debilis, ut vix percipi queat; appetitus interea non deficit, ab alimentis calidis læduntur & sudant, rarò accidit dolorem pedum, manuumque esse urentem & rubore stipatum, quod solus refert *Noelius*. Verum tamen est hosce dolores atroces intescere, si artus aëri frigido exponantur; interea frigescent & pallent ægri, difficulter se movent, dolor sensim assurgit à pedibus ad tibiam, crus, &c; à manibus ad ulnam, humerum, quæ partes successivè exsiccantur, & ita nigrescent, ac si fumo fuissent induratæ; tunc verò cum nigrescent, cessat dolor partis, imò sensus & pars mortua est, sed sicca, non foetens; cutis videtur corrugata, quasi, ait *Noelius*, diù in aquâ frigidâ stetisset. Necrosis illa demùm sistitur in tarso, tibia, genu, &c, & tunc linea quædam cuditur separans vivum à mortuo; qualis cuditur ope lapidis infernalis; illa sola linea humida est, putris & foetida; sensim per frustra aut artus integri mortui, carbonis instar nigri, à vivo segregantur, aliquamdiù verò hærent ligamentis, tendinibus laciniatis nondum omninò dissolutis. Si imperitè cataplasmata maturantia applicentur, acceleratur lapsus artuum, sed cum periculo, quippe gangrænascit etiam pars viva; si verò opus soli naturæ committatur, ægri quidem artum truncantur, sed sine dolore, sine ullâ hæmorrhagiâ, & sic mutilati per menses & annos vivunt.

Quare nulla sit hæmorrhagia, etiam dum crura ex acetabulis coxendicis separantur? quia sanguis est niger, viscidus & veluti siccus; talis enim ferme exit è venâ, cum initio morbi secatur ad dolores sedandos; tenacitas sanguinis quandoque ea est, ut non facilis secetur cultro quàm ipsa caro indurata; è centum & viginti quibus artus à Chirurgis fuerunt amputati, vix quinque ultra sex menses supersunt; ast qui opus naturæ commiserunt, plures multò evaserunt.

Hoc fecale cornutum anatibus, ac porcellis datum ab ipsis statim respuitur;

tur; hoc tamen urgente fame, & cum furfure mixto utentia animalia instar hominum malè afficiuntur, & enecantur.

De curâ hujusce morbi consulantur *Ill. Quesnay, Salerne, Sharp*. In summa suffecerit dixisse initio indicari parvam dosim theriacæ, unam, alteramve phlebotomiam, fotum ex aquâ vitæ camphoratâ; ast cum pars induruit, & nigrorem contraxit, fugienda maturantia; ubi exulceratur, sola antiseptica & exsiccantia conveniunt, oleum terebinthinæ, pulvis ex sale marino, vitriolo, ac demùm expectandum donec pars spontè excidat: kinkinæ in gangrænâ utilissimæ usum in necrosi damnat *Sharp*.

2. *Necrosis à viru* *Illust. Quesnay de gangrænâ ficcâ, pag. 362; Hildani centur. 4. observ. 92. C.*

Virus est humor venenatus in animali ipso quod laborat genitus, vel ab alio communicatus, unde à venenis per vulnus immixtis aut ab alio regno petitis differt; huc refer virus venereum, scorbuticum, arthriticum, herpeticum, cancrum, &c.

Virus quod necrosim inducit debet vel sanguinem ita inficere ut in extremis partibus coaguletur, exsiccetur, vel ut vasa ita corrugentur, ut exsuccæ ficcæque carnes evadant; debet itaque idem efficere intus quod extus patrant caustica, ut lapis infernalis; quippe in escharam mutari debent partes quæ necrosi afficiuntur; in senibus illa mutatio tantò facilius contingit, quò sanguis ad siccitatem & viscositatem magis est pronus.

Senex 72 annos natus podagricus mense Augusto frigus quoddam molestum ac stuporem in pede persensit, sine ullo dolore & tumore vel minimo; de his minimè sollicitus fuit, tandem aucto stupore pes ejusque digiti lividi deinceps nigri evaserunt, & necrosis sensim sese patefacere, sensimque versus genua serpere visa est. *Hildanus* accersitus mense Septembri, pedem & crus ad suram usque sphacelatum instar carbonis nigrum, frigidum, & supra modum ficcum, extenuatumque reperit. De cætero nullus dolor, inquietudo ferè nulla, somnus, fames, pulsus pro more. Rogarunt adstantes *Hildanum* ut crus amputaret, quod peritus ille Chirurgus recusavit, & cum quidam barbitonsor deinceps crus amputasset, gangræna serpsit citò in femur & truncum, quæ priùs steterat, ac æger intra paucos dies temeritatis illius culpam luit.

Differt itaque illa species necroseos ab ustilagineâ ratione originis, & ratione symptomatum seu doloris defectu, de cætero eadem est cura, scilicet omissiva.

3. *Necrosis febrilis, Lamotte observat. 298, ad 302. C.*

Ea est quæ typho potissimum, febribusque aliis malignis dictis supervenit, symptomaticè aut criticè, ut aiunt; illa verò non solum pedes, sed potissimum coccygem, nates & femora adoritur, & differt à gangrænâ ex eo quod ficca sit, cum gangræna dissolutionem putridam comitem habeat, præterea sine ullo dolore progreditur; distinguitur verò à priori per febrem comitem.

Hæc vulgò tribuitur vel sorditiei in quâ hæ partes ob alvi & urinæ fluxum obnoxie sunt, sed cum etiam pedes, ab immunditie illâ immunes, quandoque necrosi afficiantur vix illud principium potest admitti; pressioni etiam tribuitur, quippe his partibus in typho per mensem incumbit æger, & reapse pressio illa escharas siccas non rarò in partibus pelvis eminentioribus excitat; verum & vidi internas, externasque femorum partes in eo casu solùm aut primariò affici, quod nec pressioni, nec immunditiis erat adscribendum, maximè verò cum necrosis primis febris diebus supervenit, nec sordes nec decubitus incusari possunt, ut patet ex observationibus citatis.

Sanguinem in febribus triplò viscosiorem evadere quàm in sanitate probant experimenta *Cl. Langrish*, adeoque si concurrat simul materia febrilis inspissans, ut in typho, faciliè concipitur occasione decubitûs in vasis cutaneis coccygis, vicinisque illum hæsurum esse, & ratione siccitatis necrosim inducturum.

Hic affectus ita lethalis censetur ut *Hildanus* nullum per quadraginta annos evasisse suæ curæ commissum profiteatur; verum hæc lethalitas videtur potiùs curæ olim adhibitæ quàm morbi gravitati tribuenda, ut docent *Cl. Lamotte* observationes repetitæ; constat enim ex illis nihil esse perniciosius in hac specie necroseos quàm mortuas & putridas partes exsiccatas forcipibus auferre, inde enim sphacelus humidus evadit & ulteriùs ob aëris accessum serpit; quin fugiendæ sunt etiam simplices scarificationes, pars tantum est tegenda unguento de styrace, vel mundificativo, & si sit excoriata vel exulcerata, unguento Ægyptiaco, & expectandum donec febris remiserit vel cessaverit, tunc enim lapsus carniû putridarum sponte accidit & tutò potest solitis medicamentis adjuvari. Vide de his *Clariss. Quesnay de cura gangræna sicca pag. 583.*

4. *Necrosis scorbutica*, Tulpîi Lib. III. cap. 38; Du Pleßis Journ. de Med. Avril 1757 pag. 341: Vide *Melasiæterum scorbuticum* à quo differt tantum doloris defectu.

5. *Necrosis epidemica* D. Boucher Journ. de Med. 1762 pag. 327, 396, 504. A.

Morbus erat epidemicus apud Flandros annis 1749 & 1750, pauperes extra urbem, in aëre nebuloso soloque humido degentes devastans, post varias caloris & frigoris vicissitudines, bellicque ærumnas: tres erant hujus epidemiæ periodi.

1^a *Periodus*. Contracturæ spasmodicæ musculorum tibias, brachiave retrahentium, quandoque amborum simul, cum doloribus acutis, sæpe urentibus, per intervalla remittentibus: Rarius præcesserant dolores vagi dorsû, lumborum, qui dein in extremis artubus hærebant, cæteris functionibus, ut pulsu, fame, vix mutatis: hæc periodus ad duas tresve septimanas extendebatur.

2^a *Periodus*, decem diebus terminanda, notata erat stupore vel fremitu obscuro artûs affecti, cum sensatione frigoris fere glacialis, qui sensus incipiebat

piebat à partibus primùm contractis & definebat in pedes vel manus; inde artuum gravitas, movendi impotentia, anæsthesia, sed restituto calore dolores reviviscebant, membra erant pallida, frigida, cutis rugosa, pars macilenta; macies totum corpus dein afficiebat: pauperrimi, à primæ periodi symptomatis immunes, secundam tantum, sed tantò diutius, experiebantur.

3^a *Periodus*. Pars affecta stupore & frigore livescebat, mox nigricabat; quibusdam calor atro-cæruleus, quandoque cum sensu caloris urentis & formâ erythematis phlegmonodis, aliis cum sensu obscuro; quibus prima periodus defuerat, nigredo artuum nullo inflammationis signo præludebat; quibus verò præludebat erythema, phlyctænæ non rarò assurgebant, sub quibus pars erat omninò sphacelosa, musculis & ipso periosteo putrefactis: pulsus erat tunc debilis, prostratio virium magna, oculi languidi, facies marcida, rugosa, deformis & senilis. Necrosis quæ à digitis inceperat sensim ad carpum vel tarsum accedebat, rarò ultra cubitum aut genu reptans: deniùm gradum sistebat necrosis & tunc pulsûs vigor paulatim resurgebat: linea suppurans mortuum à vivo determinabat, & sensim artus mortuus, ficcus, cruore nigro, viscoso farctus delabebatur, extremo osse arido & instar carbonis nigro: artus necrosi affectus siccissimus, nigricans, odoris expers, mumix artui simillimus erat.

Quibus verò calor inflammatorius præcesserat, febris etiam supererat, quæ moderata non nocebat, sed violenta funestum mali exitum accelerabat.

Hujus morbi seminium est miasma quoddam sanguinem coagulans, unde præmissis phlebotomiis ex quibus pulsus prius languidus resurgebat, diluentia, dissolventia aromaticis, spirituosus, antisepticus juncta, intus sumpta, prodeunt; lapsus spontaneus artuum erat expectandus, aut nulla horum amputatio instituenda erat, nisi cùm natura mortuum à vivo separasset.

6. *Necrosis infantilis*.

Morbus est novus, seu nullibi descriptus, frequens tamen apud infantes quinquennes, potissimùm in orphanotrophio; illis vel in gena, vel in vulvâ apud puellas, supervenit, sine febre, macula rubra vel livescens, sine dolore, tumore, calore, quæ acu pertusa non dolet, post paucos dies sponte laceratur à levissimo tactu, sine ulla sanguinis vel alterius humoris effusione: sensim vicinæ carnes, gingivæ v. g. eroduntur, pulsu, fame, cæteris vix mutatis, & intra paucos dies facto cedunt, omninò absumtis, nigris, ficcis, vel vulvâ eodem modo *erosa*.

Pluribus scorbuticis superveniebat ad genam ulcus exiguum, album, in ambitu durum, quod neglectum livescebat, nigredine & foetore accedente, unde totâ genâ perforatâ, erosâ, dentes in conspectum se probebant; hujus ulceris indolentis, gangrænosus, sicci, progressus sistit spiritus vitrioli. Similes casus vidi pluries, sed gena sine ulcere statim livescebat, altero die perforata, sine dolore, inappetentia, febre, debilitate,

interiora oris patefaciebat, letho intra paucos dies subsequente : idem vidi apud virgunculas in vulvâ : *Poupart Hist. de l'Acad. R. des Sc. 1699, p. 175.*

Huc etiam posset referri necrosis à compressione, cujus exempla profert *Cl. Quesnay* ex *Hildano* & *Boerhaave* petita, fortè & aliæ species; verùm fatius est hoc argumentum peritis Chirurgis elucidandum relinquere. Nobis suffecerit in hoc genere aliisque benè multis novam viam tradendæ & illustrandæ Nosologiæ indicasse; singulorum generum elaboratio non est opus unius hominis nec fortè unius sæculi.

CLASSES MORBORUM ÆTIOLOGICÆ.

Scientia principiorum, à quibus morbi dependent, est *aitiologia* nosologia. Dispositio morborum secundum affinitatem principiorum & causarum à quibus dependent vocatur *methodus* morborum *aitiologica* juxta quam morbi qui à similibus principiis dependent, conjunguntur, & qui à diversis separantur; inde tot classes exsurgunt quot diversa sunt principiorum genera: ea quidem numerosissima sunt, verum tamen maxima morborum pars ad viginti quinque genera principiorum, totidemque morborum classes commodè reducitur. Horum principiorum alia sunt *physica* quoad agendi modum, ut venena, virus, miasmata, &c...; alia ex *legibus mechanicis & hydraulicis* agere videntur, ut tumores, calculi, vermes, conformationes vitiosæ, sanguis, pituita, serum, flatus; demùm sunt principia *moralia* hypermechanica, quorum actio ex psychologia aliquatenus intelligitur, ut naturæ conatus, spasmi, dolores, pathemata animæ, &c...

Eatenus verò ea censentur principia morborum, quatenus ex illis intelligimus hos vel illos morbos esse possibiles; nulla alia est connexio inter principia & morbos; & quam sæpius erramus in judicio, cum, ex eo quod illud præcesserit morbum, illud alterius esse principium inferimus; hoc scilicet sophisma, *post hoc ergo propter hoc*, in Medicina vulgatissimum est.

Accurata cognitio symptomatum, organorum quibus insident, legum physiologicarum juxta quas functiones, qualitates & excretiones per illa organa fiunt, & demùm dogmatum physico-mechanicorum ex quibus vis & energia horum principiorum concipitur, potest mentem Medici dirigere in veritatis indagatione, & nos inducere ad cognoscendum num datus morbus huic vel alteri principio sit adscribendus: Attamen his auxiliis adjuti summi Medici quotidie errant, ut patet ex eorum in praxi

diffidio; si fidem quibusdam adhibeamus, omnes ferè morbi à *faburra* dependent; juxta alios *plethora* est omnium ferè principium; sunt qui à vermibus eos deducunt; sunt qui à *salibus* acido vel alkali; non pauci à *spisso* & *acri* omnes chronicos derivant; à *spasmo* & *atonia* Baglivi; à *circulatione vitiosa* Deiderius; à *pituuta* Schneiderus; à *fero* Carolus Piso; à *flatibus* Polybus morborum iliadem, ut olim ab *humorum quaternione* Galenus, & à solo *vitio solidorum* plures Neoterici deducere amant. Non minus tamen verum est eatenus felicem esse therapeiam, quatenus Medicum origo morbi non fefellerit, ut ait *Celsus*, adeoque causam & principium morbi curandi cognoscere apprime utile est, imo necessarium; verum in hoc experientia fallax & judicium difficile.

Illustriss. *Archiater Senac* triginta consultationes scriptas viderat à totidem peritissimis Medicis circa eundem morbum, quem spissitudini sanguinis tribuebant, & neuter verum attigerat: secto enim cadavere, facile consenserunt omnes omnia symptomata aneurysmati interno esse tribuenda. Similem errorem trium percelebrium Italiae Medicorum, circa morbum viri præclari quem simul invisebant, *Illustrissim.* *Morgagni* enarrat; neuter verum morbi principium etiam conjectando præsenferat.

Si viri anatomiae, physices & mechanices periti, hujus sæculi præclaris inventis eruditi, singularem morbum accuratè perpendentes eumque diuturnum attentè considerantes, circa ejus principium à vero aberrant; quid expectandum erat ab Antiquis, qui omnes morbos ejusdem generis ab hoc vel illo principio pendere à cathedra docebant; &, verbi gratià, omnem tertianam à bile, quartanam à melancholia, catarrhum à pituita, vomitum à *faburra*, nephralgiam à calculo repetendam esse? Quid censendum de illustribus etiam Neotericis qui omnem morbum chronicum ab *spisso* & *acri* humore pendere pronunciant & huic theoriæ suam praxim adoptant? Ex sequentibus specierum enumerationibus evidenter patebit nullum esse morbi genus quod à diversis principiis non pendeat, seu cujus diversæ species à diversis principiis non sint repetendæ diversamque medendi methodum non expostulent? Sit vomitus in exemplo, licet ejus causa sit in omnibus speciebus eadem, scilicet conatus naturæ quæ, mediante vi stomachi expultrice, materies in eo contentas foras per os eliminat, nihilominus natura ad hanc stomachi contractionem excitatur, nunc à *faburra* cruda, quâ semel ejectâ morbus evanescit; vel à *faburra* putri, vel biliosa, vel viscosa, quibus rejectis remanent non rarò fomites in sanguine, hepate, colo, stomachi, diversis auxiliis impugnandi; vel vomitus ille fovetur à veneno quod labe constanti affecit stomachum; vel ab ulcere, quod curandum superest; vel à phlogosi ventriculi, quæ, nedum emetica & cathartica indicet, ab illis exacerbatur; vel à vermibus qui specificis remediis tantum cedunt; vel à metastasi humoris excrementitii, ut urinæ, puris, feri, cui humori exitus nativus parandus est; vel à plethora vasorum ventriculi quam vel menostasis vel vicini visceris obstructio, vel nimia ciborum euchymorum ingurgitatio sustinet; vel pendet à mechanica pressione quem stomacho
infert

infert cartilago xiphoidea depressa, pancreas tumidum, jecur induratum, vel ipsa gastrocele; mitto loqui de vomitu sympathico quem ictus capiti inflictus excitat, de vomitu marino quem succussio navis aut rhedæ determinat, de hysterico quem antipathia aut abditius etiam principium creat.

Quibus positis quid censendum de therapia quam viri aliunde oculatissimi quotidie in scriptis suis proponunt, in qua duas vel tres tantum vomitûs species curandas sistunt ratione totidem principiorum à quibus illas excitari putant, quasi omnis vomitus ab hac vel illa saburra penderet, & ferè omnis vomitoriis vel cathartice curandus foret: in quo quidem consentientes habent omnes ferè veteres artis antistites, qui errore mortalibus pernicioso cum ipsis laborant: quid enim est perniciosius quàm emetica indiscriminatim adhibere in vomitu quovis, ut nephralgico, ulceroso, phlogistico, hysterico, gastrocelico, marino, &c, in quibus ea certè veneni instar agere omnibus cordatis viris haud dubium videbitur: doctrina itaque causarum & principiorum, si fallax sit, funestissima est, eoque magis perniciofa quo ad plures morbi species extenditur: si enim quis in praxi ignoret verum principium unius vomitûs, & in nephralgico emeticum præscribat, ille unum tantummodo ægrotum in vitæ discrimen adducet; ast si omnem vomitum à saburra pendere docuerit, is tot ægros vomentes in idem periculum conjiciet, quo sunt diversi vomitus in quibus summam perniciem necessariò inferunt; aut in quibus diversissima & ad curam necessaria juxta hanc aitiologiam omittentur, ut phlebotomia, limonata, salia neutra, opiatica, balnea, quies, anthelmintica, chirurgica operatio &c.

Verum dati morbi principium cognoscere est certè in praxi omnino utile, imò necessarium; illud itaque est indagandum; sed tanto periculosius est illud ignorare, in eo inveniundo errare, falsis dogmatis circumventum esse; falsum autem est illud dogma quod ab obscuris ad clara, à minus cognitis ad magis certa sit procedendum: principia morbi sunt minus clara, minus evidèntia quàm morbus ipse seu quàm symptomatum illum constituentium concursus, ergo methodus aitiologica, quæ à principiis & causis abditis nos deducere debet ad morbi cognitionem, fallax est & erronea, multoque tutior est via quæ initium ducit à symptomatis sensuum ope compertis, ex qua cognitione deinceps, tanquam firma basi, assurgere possumus ad ejus morbi individui oblati principium. Evolvite omnes libros scholasticos de vomitu, nullibi ferè invenietis signa vel symptomata vomitum gastrocelicum, hysteri- cum, gastriticum, &c, designantia, quorum tamen fidelis & sagax descriptio & diagnosi ad eos dignoscendos ita utilis est, ut ex hac ferè solâ quænam sint indicationes curativæ eluceat: emineat tumor à partu crescens inter abdominis musculos, isque circumscriptus, quem ex signis cognoscimus esse à stomacho prolapsò vel hernioso, nonne vel medicinæ tyro vomitum inde oriundum esse judicabit & artificiosa repositione curandum concludet; sed si nullus Author in scriptis eum de hujus speciei vel existentia vel signis monuerit, is hunc morbum, sensibus, ut ut obvium, non agnoscet, summo ægroz

ægotantis detrimento : & tantò magis ab eo cognoscendo alienus erit, quò majorem adhibuerit fidem suis Magistris docentibus omnem vomitum à saburra pendere, & vomitum in genere vomitoriis esse impugnandum.

Has classes morborum aitiologicas ideo sistimus, ut cuique pateat nullum esse morbi genus cujus species ad diversa principia non attineant, adeoque ut deleatur illa præjudicata opinio, omne genus morbi uni vel alteri tantum principio tribuendum esse; ex his etiam classibus apparebit ab eodem principio diversos morbos exoriri, prout diversas corporis partes illud afficit, majori vel minori dosi, tempore, agit, aut diversa est recipientis dispositio; ita ut ex cognito principio vix possibile sit morbum inde eventurum prælagire: difficultas autem eo major est quo major numerus est circumstantiarum in eodem morbo concurrentium, unde ancipites hæremus utri ex his tribuendus sit morbus. Si quis vomitu divexetur, dubium est an voracitati prægressæ, an vitiosæ assumptorum qualitati, an pravæ digestionis, an cephalalgiae comitanti, an bili per vomitionem rejectæ, an sanguinis copiae ventriculum gravanti, &c, hic effectus tribuendus sit: quid verò nos ab his ambagibus extricabit? fida & sagax historia symptomatum cuique speciei convenientium; licet enim quævis species à principio ejus denominetur, ut vomitus gastrocelicus, marinus, &c, non ideo necessum est absolutè ut cognoscamus quomodo hocce principium agat in ejus morbi productione, modò ex signis & historia quid in eo casu agendum sit aut fugiendum sciamus: perinde est, v. g., utrum sciam aut ignorem quomodo stomachi phlogosis inducit vomitum, licet hoc scitu utilissimum sit, modò sciam quod dum adest epigastrii sensibilitas exquisita, dolor & calor, sitis, pulsus frequens & durus, sanguis extractus coriacea crusta tectus, &c, in hoc morbo repetitam phlebotomiam, aquam pulli & diætam tenuissimam ægro faciendo sufficere; emetica verò & cathartica acrimia perniciose esse: ast licet mera principii cognitio historica sæpe sufficiat ad curandum morbum, etiam si ignorem connexionem hujus cum symptomatis, nihilominus hujus principii cognitio philosophica est multò ad praxim utilior quam historica; utinam æquè certa foret!

Nullam speciem morbi accenserè volui, nisi quam aliqua constans observatio confirmavit, & ideo cum suo epitheto insignatam volui, tanquam testimonium veritatis; v. g. dum *vomitum urinosum* voco, his verbis intelligo eos vomitus, quorum descriptiones & historias tradit *Hallerus*, aut referunt Authores ab illo citati in *Physiologia majoris Tom. II. pag. 371*, qui sunt vomitus nephralgici, ischuriosi, &c: Utrum reapse urina, in nephritide ischuriaque retenta, in sanguinem refluat, inde in stomacho secernatur, nihil ad me; modò sciam fide historiarum in eo casu vomitum, non emeticis, nec catharticis, sed remediis adversus nephralgiam aut ischuriam indicatis debellandum esse; ideo Authores præcipuos citatos volui, ne tyrones Professorum dogmatis, ut pote compendiosis, serviliter adhæreant, & ut rem penitus in Authoribus examinare ac omnes circumstantias indagare queant, ne in verba Magistri jurent, nec in originibus historiarum inquirendis hæreant,

reant, ne demùm morbos possibiles tantùm pro realibus sibi oblatos putent, quod in scholis frequentius evenit apud Aitiologicos, quibus sufficit ut morbus sit possibilis, ad hoc ut eum inter morbos annumerent.

Nomina trivialia morborum, qualia hîc sistimus, id tantum usûs habent, quod ob brevitatem sint retentu facilia & commoda, minimè verò sola quid significant, adeoque semper inquirendus est significatus quem ipsi definitione addita tribuimus, quod de nominibus Classium etiam intelligendum.

Curare est satagere ut status morbosus in meliorem, &, si fieri possit, in sanum mutetur; *curatio* alia est *palliativa*, quæ tantummodo morbi causam tollit; *radicalis*, quæ simul & causam & principium ejus proximum ac proëgumenum aufert.

Certum est ex Pathologia causam veram & effectricem maximæ partis morborum esse conatum quo principium morbi vel corrigere vel foras amandare natura contendit; sic vomitionis causa est ille conatus naturæ qui stomachi contractione antiperistaltica, concurrente pylori arctatione & musculorum epigastricorum, ac diaphragmatis simultanea contractione, absolvitur: hanc causam tollit qui vires contractivas sufflaminat aut sensum stomachi obtundit; sed hæc curatio palliativa est & ut plurimum infida vel inanis, aut tantùm momentanea: sic prophylacticè in cholera à veneno narcoticis vomitionem suspendimus.

Principium morbi *proximum* est illud ex quo intelligimus naturam immediatè ad hunc producendum determinari; sic venenum deglutitum est principium vomitûs vel cholerae, quatenus intelligimus ex ejus actione in stomachum naturam sanitatis tutricem ad illius expulsionem insurgere, & in hunc finem organa huic scopo destinato in motum agere. *Curatio radicalis* est itaque illa quæ principium morbi proximum materiale removeere aut corrigere nititur.

Curatio quatuor auxiliis absolvitur, scilicet *diæteticiis*, *gymnasticis*, *chirurgicis* & *pharmaceuticis*, quæ auxilia partim à natura partim ab arte adhibentur: unde sequitur duplicem esse curationem, *naturalem* scilicet & *artificialem*, quarum mutua conspiratione medela vel levamen obtinetur.

Auxilia diætetica sunt esculenta & potulenta morbo curando convenientia: ea in morbis biliosis fervore, siti stipatis, ut in tritæophya, causo, præscribuntur, quæ refrigerant, diluunt, bilem enervant, ut aqua frigida, limonata, cremores avenacei, hordeacei, fructus acidi, blandi, & natura cum arte in his suadendis consentit; inde averfatio carniûm, acrium, calidorum, exsiccantium, & sitis seu appetitus frigidorum, diluentium.

Auxilia gymnastica sunt quies vel motus mentis & corporis in ambiente congruo; in morbis febre acuta stipatis, pyrecticis, debilitas & lassitudo artuum exigunt decubitus horizontalem quo vires superstites fervantur, quarum maxima pars cordi movendo & principio morbosico corrigendo ac expellendo necessaria est; decumbendum autem est in eun-

dem finem molliter in lectulo , & ambiens aër debet esse ita temperatus , ut nec calore nec frigore noceat , nec quietem animæ necessariam turbet.

Auxilia chirurgica sunt mechanica : 1° noxiorum exclusio ; sic natura foetum mortuum , feces , excrementa noxia foras amandat , calculos suis visibus è vesica , pus ex abscessibus , saburram è primis viis ejicit : 2° sanguinem superfluum ruptis per impetum vasis emittit in hæmorrhagia , artus necrosi corruptos à toto separat : 3° soluta consolidat , ulcera detergit , quod in brutis quotidie observamus , ita ut naturæ imitatrix sit ars chirurgica.

Auxilia demùm pharmaceutica sunt medicamina quorum moleculæ dissolutæ valent ratione cohæsionis cum nostris solidis fluidisve illis salubres mutationes inferre , si tempestivè applicentur : medicamina verò vel simpliciter corrigunt vitia nostri corporis & *alterantia* dicuntur ; vel alterant simul & ad evacuationes sollicitant naturam , & *evacuantia* sunt : natura autem , maximè apud bruta medicamina convenientia quærit , ut de canibus & bobus notum est : ars verò Medici multò tutius & multò plurima rationis interventu cognoscit.

Illa omnia auxilia eatenus salubria sunt , quatenus statum novum in corpore , priori morbofo contrarium , conciliant ; ergo ut rectè applicentur à Medico dogmatico , necessum est ut status morbosus individuus cognoscatur ; & vix medicata auxilii huic contraria sit comperta , secus fortuito vel empiricè adhibentur.

Sunt morbi quorum principia proxima obscurissimè cognoscuntur à Medicis , ut deleterii scilicet , venenati , virulenti , miasmatici , exanthematici & febricosi ; sed Divina Providentia nobis non pauca medicamina concessit adversus ipsos , singulari virtute prædita , his specificè contraria quæque *antidota* vocantur , ut in febricosis kinkina , in syphiliticis hydrargyrum , quorum agendi modus est obscurissimus.

Quorundam morborum principia proxima sub sensus cadunt , & minus ignotus est eorum agendi modus ; tales sunt morbi humorales , ut sanguinei , pituitosi , serosi , quorum principia ferè ex legibus hydraulicis agere videntur ; aliorum verò morborum , quales sunt acrimoniosi , purulenti , phlogistici , principia ex legibus physices & chemiæ intelliguntur : dantur etiam morbi , ut organici , traumatici , emphractici , calculosi , verminosi , quorum principia viribus mechanicis agunt in nos , eorumque auxilia ut plurimum sunt mechanica , sæpiusque chirurgica ; ast obscurissima sunt principia morborum spasmodicorum , atonorum & moralium , unde difficillimè curantur , eorumque auxilia partim empyrica sunt , partim philosophica seu moralia , ut in hysteria , hypochondriasi , melancholia , mania &c.

Præter remedia antidota quibusdam principiis morborum specificè debellandis convenientia , ut hydrargyrum in scabie , syphilide , hydrophobia ; kinkina in febribus intermittentibus ; moschum , camphoram , castoreum in hysteria

hysteriis & spasmodicis, dantur alia quæ certis corporis humani partibus specialiter prodesse putantur, quæ proinde à veteribus ophthalmica, otica, cephalica, cardiaca, thoracica, hepatica, &c, vocantur; unde non immerito juxta hanc opinionem morbi juxta methodum anatomicam disponebantur, ut cognita sede facilius detegerentur medicamina specifica; verum licet cephalica, aromatica, nervina, spirituosæ, ob specificam levitatem, qua affinitatem habent cum nervorum fluido & cerebri substantia, in cerebrum & nervos præ aliis partibus agant, ut cantharides in urinam & vias urinarias, & bechica in humorem bronchiale & pulmones, non inde sequitur quod, cognita sede morbi, inde cognoscatur medicaminis huic convenientis genus; quippe eandem sedem occupant morbi à principiis diversissimis oriundi, ut patebit ex hisce classibus: sic caput est sedes morborum à veneno, viru, miasmate, sanguine, sero, pituita, obstructione, vulnere, &c. pendentium; nullum est itaque medicamentum & auxilii genus quod in morbis eandem corporis sedem occupantibus non indicetur; & ut cephalica in serosis & pituitosis capitis morbis conveniunt, ita in phlogisticis, biliosis, purulentis ejus morbis nocent. Cum causa plurimorum morborum sit naturæ conatus, & natura, nunc segnius quam pars est, nunc vividius, adversus materies morificas insurgat, potissima auxilia, quæ omnium fere morborum causam attingunt, sunt, vel *sedantia*, ut anodyna, narcotica, quæ irritatæ nimium & vividioris naturæ conatus moderantur, tum sensum obtundendo, tum vires motrices compescendo; & *stimulantia*; quæ sensum excitando & fibras nerveas irritando, in motum agendo, valent naturæ conatus torpidos erigere, languentes stimulare, ipsisque veluti calcar addere; vis illa stimulans communis est omnibus alterantibus calidis, ut cephalicis, cardiacis, stomachicis, sinapismis, errhinis, &c; nec non omnibus fere evacuantibus, ut emeticis, catharticis, emmenagogis; eo tamen discrimine quod alterantia sæpius roborent, evacuantia verò stimulo excitent, evacuando naturam debilitent, nisi copiâ adauctâ peccent humores, quos foras amandat natura his remediis irritata.

In omnibus morbis curandis maxima habenda est facultatis motricis, ejusque virium ratio; quippe cum nullâ mutatio fiat in corpore nisi per motum, adeoque per vires motrices, quarum principium est natura vel libertas, nulla curatio, quæ mutatio est, absolvi potest, nisi per vires naturæ, adeoque illarum conservationi Medicus invigilare debet. Naturæ vires servantur, si perditæ reficiantur, quod præstant alimenta; & si præsentis non frustra absumantur, quod quies mentis & corporis, præcipuèque somnus exequitur: auxilia itaque diætetica & gymnastica viribus naturæ servandis potissimum inserviunt, & in omnibus morbis maxime sunt adhibenda, verum ea sigillatim in quavis classe morborum ætiologica enumerare non sinunt quos nobis proposuimus limites.

Sufficiat annotasse nullum fere esse auxilii genus, quod in quacumque morborum classe; imò genere, ad eundem curatorium scopum non possit

conspirare. Sic ad stimulandum & vires excitandas conferunt, non solum medicamina cardiaca, cephalica, tonica, non solum frictiones, siccae calidae, quae chirurgica sunt auxilia; sed etiam motus muscularis, vigilia, pathema vividum, quae sunt auxilia gymnastica; sed etiam potulenta fermentata, ut vinum, caffè, cocolata & esculenta aromatis condita, quae ad diætam attinent: idemque dictum esto de diversis auxiliis sedantibus, seu oppositos effectus producentibus.

SYNOPSIS CLASSIUM

ÆTIOLOGICARUM.

1. **M**orbi *venenati* sunt illi qui à veneno animali, fossili, vel vegetabili excitantur: Venena verò sunt corpora sensibilia quae parva dosi per principia physica agendo periculosas mutationes valent inferre, ut arsenicum, sublimatum corrosivum, &c.

2. *Morbi virulenti* differunt à venenatis in eo quod materies morbifica non extrinsecus accesserit, ut in venenatis; sed in corpore ipso genita sit, aut ab alio animali morbo communita, ut virus syphiliticum, hydrophobicum, &c.

3. *Morbi exanthematici* sunt illi qui à materie exanthematum erumpente, retenta, vel repulsa foveantur; ab *ex* extus, & *anthema* florescentia, quasi *efflorescentia*: tale est virus variolæ, rubeolæ, scabiei, herpetis, &c.: & in hoc, quod morbus primarius pustulas vel maculas cutaneas emittat, differunt à virulentis.

4. *Morbi metastatici* sunt illi qui producuntur à materie morbifica quae e parte translata fuit aut repulsa, cum in parte primario affecta ulcus, fontanellam, phyma aut simile tantum vitium, non verò morbum propriè dictum, intulisset; & in hoc differunt metastatici ab exanthematicis.

5. *Morbi febricofi* sunt illi qui à materie febrili, vel remittentium, vel intermittentium, producuntur, sub quo censu febres ipsæmet recenseri debent, nec non morbi etiam pyrexia destituti, qui ab eadem materie foveantur.

6. *Morbi miasmatici*, sunt illi quorum materies morbifica est miasma seu vapor moleculis deleteriis inconspicuis onustus, vel per aëra delatus, vel e mephitibus, cloacis, paludibus exhalans, ut omnes ferè epidemici & quidam sporadici.

Hactenus actum de morbis quorum principium est quidpiam subtile & tenuissimum, modo penitus occulto & deleterio morbos pessimos excitans; jam sequuntur morbi *humorales* dicti, quorum principium est humor quidam

dam *quantitate* sæpius peccans, ut sanguis, bilis, serum, pituita, lac, flatus; vel humor vitiosus *qualitate* potissimum noxius, ut acrimonia, pus, saburra.

7. *Morbi phlogistici* sunt illi quorum calor internus vel externus est comes aut principium, ut plurimum cum pyrexia acuta, sibi, ut tritæophya ardens, phrenitis pura, nephritis.

8. *Morbi sanguinei*, qui à plethora tum vera tum commota producuntur, ut hæmoptysis plethorica, &c.

9. *Morbi biliosi* qui à bilis quantitate, diffusionem & acrimonia foveantur, ut tertiana biliosa, cholera spontanea, &c.

10. *Morbi saburrales* qui à succis vitiosis, intra primas vias latitantibus, acidis, alkalescentibus, neutris excitantur, ut vomitus à saburra, synochus, typhus, &c.

11. *Morbi pituitosi* qui ab humore vel sanguine viscido, spisso, tenaci, mucoso, producuntur: qui tamen à sanguine spisso & sicco inferuntur, sæpius *melancholici* vocantur, si simul morales sint.

12. *Morbi catarrhales* quos perspirationis suppressio & frigus determinant, ut rheuma, coryza.

13. *Morbi lactei* quos lactis suppressio & in massa sanguinis redundantia producit, ut ephemera lactea.

14. *Morbi serosi* qui à sero seu parte sanguinis aquosa exundante dependent, ut hydrothorax, anasarca.

15. *Morbi flatulenti* ab aëre elastico intus contento producti, ut colica, flatulenta, tympanitis.

16. *Morbi purulenti* à pure, ulcere, carie dependentes, ut phthisis, tabes.

17. *Morbi acrimoniosi* acrimoniæ cuidam massæ sanguinis tribuendi citra ullam virulentiam, ut polydipsia; vel cum virulentia hereditaria, ut phthisis, arthritis.

Præter morbos humorales sunt alii quorum principia sunt mechanica, sed solida, non fluida, ut calculi, vermes, tumores, herniæ, corpora vulnerantia, &c.

18. *Morbi organici* à prava & conspicua organorum positura, figura dependentes, ut ab hernia, luxatione, ut ileus ab enterocèle, caligo à blepharoptosi.

19. *Morbi traumatici* differunt ab organicis quod pendeant ab unitatis quadam solutione, ut vulnere, fractura, ictu, contusione, commotione, ut carus à fractura cranii.

20. *Morbi emphræctici* sunt illi quos emphraxis seu obstructio chronica, aut non inflammatoria vasorum, canalium, fovet, ut ileus à calculo, paraphonia à polypo.

21. *Morbi verminosi* quorum principia sunt insecta, vermes, &c, ut conævulsio, vomitus à vermibus.

22. *Morbi calculosi* qui à concretionibus duris excitantur, ut nephralgia, calculosa, hepatalgia calculosa.

Denique dantur principia morborum ut plurimum non materialia ; licet à materialibus ipsamet excitentur , ut spasmi seu contractiones musculorum & membranarum , atonia seu earum laxitas , debilitas ; & animæ cupiditates aut aversiones effrænes , seu pathemata.

23. *Morbi spasmodici* qui pendent à convulsione hysterica aut hypochondriaca musculorum , ob nimiam nervorum sensibilitatem , dolorem , erethismum , ut hysteria , epilepsia à pathemate.

24. *Morbi atoni* à laxitate nervorum , fibrarum , vasorum & musculorum debilitate , inanitione , inedia , &c , ut exania.

25. *Morbi morales* ab errore , aversione , antipathia , appetitu & variis pathematis oriundi.

Limites harumce classium determinare non facile est , quippe pro sua quisque theoria , quem uni classi adscribo cum maxima Neotericorum parte , alter pari jure possit ad alteram classem amandare ; adde quod maxima morborum pars à principiis combinatis dependeat , ut febris intermittens in rigore ab spasmo , in calore à phlogosi & obstructione , non rarò à bile , in declinatione verò ab atonia ; sed si principium verè morbificum & characteristicum velimus assignare , certum est illud esse materiem morbificam sui generis , quæ specificis quibusdam , ut venena ab antidotis , scilicet febri-fugis debellatur.

Si quis verò clariùs horumce morborum convenientiam ratione principii ipsos foventis , & therapie ipsis congruentis velit introspicere , is cuilibet historiam in nosologia attento examini subjiciat , & diversas species ejusdem classis invicem conferat , & eam principiorum analogiam percipiet. Sic , licet apoplexia sit morbus apyretus summa immobilitate tractatus & synochus sanguineus sit morbus febrilis nullo sopore mitigatus , evidens est quod , cum uterque pendeat à plethora , utrique convenient remedia molem sanguinis detrahentia & diæta tenuis : sic in cardialgia & in convulsione quæ à vermibus primarum viarum , vel a materie verminosa dependent , adsunt plura symptomata communia , licet non essentialia , utrique generi , & cathartica , emetica ac anthelmintica utrobique indicantur.

CLASSIS PRIMA.

MORBI VENENATI ;

Maladies vénimeuses.

VENENA sunt fossilia , vegetabilia vel animalia. Fossilia sunt vel nativa ; scilicet cobaltum , vel arte facta , ut arsenicum album , flavum & rubrum , quorum cobaltum est minera ; præparata antimonialia , emeti-
ca

ca potissimum, vinum antimonii, hepar antimonii, sulphur auratum, crocus metallorum, pulvis agaroth, &c; præparata mercurialia, ut sublimatus corrosivus, præcipitatum viride, turpethum minerale, &c.

Venefici ut plurimum arsenico albo seu crystallino, aut sublimato corrosivo utuntur; cætera ab Empiricis imperitis in bonum finem præscripta non minus truculenta sunt.

Venena autem eatenus dicuntur, quia sub minima mole, si malitiosè aut inopportunè & nimia dosi usurpentur, strages in corpore excitant: licet minima dosi, & sapienter ac cautè correctæ in certis morbis & individuis sint eximia & energetica remedia, ne excepto quidem sublimato corrosivo omnium potentissimo. Venena *vitriolica*, ut vitriolum cupreum, martiale, lapis lazuli, ærugo vix unquam usurpantur, nisi adhibeantur vasa cuprea verè æruginosa; frequentius verò usurpantur venena lenta quidem sed perniciofa, quæ *saturnina* sunt præparata, scilicet cerussa, saccharum saturni, lithargyrium, vasa culinaria plumbo obducta & acido corrosa, quæ venena sunt adstringentia & rachialgiam producentia, quibus etiam *calx marmoris viva* corrodens addi potest.

Cobaltum & omnia arsenica sunt corrosiva & septica, quæ intus sumpta choleram, cardialgiam, citamque mortem creant; ast horum levis decoctio venenum est lentum, quod non nisi post menses & annos hæcticam, tabem, dysenterias lethales producit; quod autem determinato tempore venenum possit mortem inferre vix ullus peritus crediderit.

Arsenicum album crystalli instar nitidum, metalli instar ponderosum, à miscela sulphuris colorem flavum & rubrum induit, in aqua parum solvitur, inflammabile est & ejus fumus odorem allii spargit; sapor minimè injucundus est, saltem initio: vis ejus regulo cobalti unito cum sale speciali arsenicali tribuenda est. Nulla est minera metalli aut semimetalli quæ arsenicali materia destituatur, si fides *Junckero*, unde intelligitur cur mineræ fossiores, metallorum fusores, rachialgiæ, paresi, convulsioni sint obnoxii.

Sublimatus corrosivus est sal resultans ex unione chemica acidi marini cum hydrargyro: hydrargyrus purus omnino blandus est & veneni expers, quidquid crediderint veteres; ast acidum salis, nitri & vitrioli sunt venena urentia, corrosiva, & à metallis quibus uniuntur quandoque vires majores acquirunt: sublimatus extus escharas, intus ardorem, cardialgiam, choleram, ileum, dysenteriam, convulsionem, mortem eò citius excitat quò majori dosi & debiliori homini exhibetur: unum granum intus sine periculo vitæ sumi non potest, nisi stomachus pinguedine fusa, lacte, oleo, factus illud recipiens citò vomitione rejiciat, ut sycophantæ facere solent, qui sua antidota majori pretio stolicæ plebi vendunt. An spiritu vini vel addito vel desuper accenso sublimatus corrosivus aliaque fossilia venena mitigentur, magis quàm aquâ purâ dubium faciunt experimenta *Bonæ Itali*, qui sublimatum corrosivum aquâ purâ dissolutum præbet ad sextam gra-

ni partem pro cochleari aquæ adversus morbos venereos more *Ill. van Swieten*.

Venena mercurialia & antimonialia intus sumpta nauseam, cardialgiam, vomitum, diarrhœam, choleram, meteorismum, dysenteriam, &c, excitant: cuprea & vitriolica similes, sed debiliores effectus edunt sub pari dosi.

Metallici morbi dicuntur qui à venenis metallicis dependent, ut ab hydrargyro, plumbo, cupro, cinnabari; talis est rachialgia & omnes morbi rachialgici quibus metallurgi, pictores, mineræ fossiores, plumbarii, speculorum confectores, &c, sunt obnoxii.

Ab arsenicalibus & præparatis emeticis antimonii, mercurii,

Cardialgia 2 ^a ,	Tabes 18 ^a ,
Vomitus 8 ^{us} ,	Cholera 4 ^a ,
Ileus 14 ^{us} ,	Cynanche 11 ^a .

A cupreis, æruginosis, vitriolicis eadem, & præterea
Hepatalgia 5^a.

A plumbo, hydrargyro, saccharo Saturni, mineris metallicis,	
Rachialgia 3 ^a ,	Asphyxia 2 ^a ,
Tremor 5 ^{us} ,	Rheumatismus 10 ^{us} ,
Paralyfis 2 ^a , & 2 ^a a,	Cephalalgia 13 ^a ,
Pfellismus 7 ^{us} ,	Asthma 12 ^{um} ,
Hemiplegia 17 ^a ,	Peripneumonia 12 ^a ,
Paraplexia 5 ^a ,	Orthorpnœa 12 ^a .

Venena vegetabilia alia sunt acria, corrosiva, inflammantia, ut boleti, agarici quidam, ranunculi ferè omnes, maximè sceleratus dictus, anemones, euphorbiæ omnes, colocynthis, œnanthe cicuta Linnæi, mançanilla, chærophyllum hirsutum; ex horum usu interno fiunt

Cardialgia 2 ^a ,	Tremor 4 ^{us} ,
Gastrodynia 4 ^a ,	Trismus 18 ^{us} ,
Gastritis 3 ^a ,	Ecclampsia 12 ^a , 13 ^a , 14 ^a ,
Vomitus 8 ^{us} ,	Singultus 3 ^{us} , 6 ^{us} , 7 ^{us} ,
Cholera 2 ^a , a, b,	Typhus 9 ^{us} ,
Rachialgia 1 ^a ,	Amphimerina 11 ^a ,
Rheumatismus à sabina,	Erysipelas 3 ^{um} , 7 ^{um} ,
Dysphagia,	Abortus à sabina,
Meteorismus 4 ^{us} ,	Abortus ab adhatoda.
Convulsio 7 ^a , 8 ^a ,	

Alia verò sunt dementantia, temulenta, inebriantia, & majori dosi narcotica, ut opium, datura methel, datura stramonium, atropa belladono, hyoscyamus albus, niger, physalis narcotica, narcissus, crocus, lolium, conium Linnæi, solanum hortense, carbonum fumus, plumbaginis vapor,

Paraphrosyne 1, 2, 3, 4, 5,	Diplopia 10 ^a ,
Vertigo 6 ^a ,	Amentia 3 ^a ,

Amne-

Amnesia 7^a,
Lethargus 3us,
Asphyxia 2^a,

Carus 10us, 14us,
Paraplexia 5^a,
Dysphagia 11^a.

Ultima vires habent omnino singulares; nam à semine raphanistri in pane convulsio raphania, boulimia; ab ustilagine, secali cornuto necrosis, stupor; à gramine ossifrago asthenia; à boletis venenatis aurigo; à coffea tremor; à ranunculo scelerato trismus Sardonicus; ab odore santalorum amphimerina mimosa, à manihoc typhus; à coriaria eclampsia superveniunt.

Bulimia 6^a,
Hæmaturia 3^a,
Aurigo 4^a,
Necrosis 1^a,
Asthenia 9^a,
Stupor 4us,

Singultus 7us,
Trismus 18us,
Convulsio 7^a, 8^a,
Phoenigmus 3us, 4us,
Amphimerina 17^a,
Typhus 9us.

Venena animalia sunt multò rariora quàm creditur vulgò; ab hoc siquidem censu excludendi plures pisces, nec torpedinem, nec gymnotum tremulum his accenseas; nullum est venenum trachyni, scorpænæ, raïæ, quorum aculei puncturas mechanicas sine ullius liquoris instillatione cudunt; venenata sunt ova lucii & barbi, choleram enim inducunt; squali catabi hepar, mytuli in nescio quibus circumstantiis, erysipelas inducunt; tethys leporina demum & medusa quidpiam venenati habent. Avès omnes veneni expertes sunt; quadrupedia nulla venenum habent nativum, sed omnia acquisitæ hydrophobiæ sunt obnoxia, imò à vehementi irâ morsus sciuri, felis, hominis, venenatus evasit.

Insecta autem plurima vires ferè venenatas habent, scilicet apes, vespæ, culices, quorum aculei fistulosi liquorem acrem in vulnus infundunt; huc quidam araneas & scorpiones referunt, de quorum vi venenata dubitant plurimi; imò Neoterici à veneno tarentulam ipsam absolunt: tethys leporina & medusa, non piscibus, sed zoophytis debent adscribi. Cantharides & scarabæus Maialis venenata sunt insecta, eaque vesicatoria: his adde formicas *Journal de Medec. Septembre 1762.*

Supersunt demum amphibia, inter quæ bufò, salamandra, & lacerta veneno carent, quidquid dicant sycophantæ; carent etiam apud nos omnes colubri, solâ viperâ exceptâ; ast apud Americanos, Africanos sunt amphibia venenatissima, ut crotali omnes; chersea & aspis in Gallia Septentrionali & Suecia observantur; vipera autem nostra est coluber berus Linnaei, quo nomine à vipera Ægyptiaca discrepat.

Tarantismus 1us,
Hydrophobia 1^a,
Peripneumonia 10^a,
Phrenitis 8^a, 14^a,
Cholera 5^a,
Vomitus 5us,

Hæmaturia à cantharidibus,
Priapismus 1us,
Cystitis 1^a,
Arthritis 14^a,
Erysipelas 10um,
Syncope 10^a,

Asthma 4um,
 Cardialgia 10^a,
 Melasicterus 2us,
 Phoenigmus 4us,
 Aurigo 4^a,

Gangræna 4^a,
 Pneumatosis 1^a,
 Stomacace 3^a,
 Pruritus 2us.

Curatio morborum à veneno oriundorum, alia est *rationalis*, alia est *empirica*; rationalis sola valet, ubi nulla sunt cognita antidota; empirica in subsidium accedit, cum ea cognita sunt. Sumptis quibuscunque venenis, vel natura ea per vomitionem aut secessum foras amandare conatur; vel obruta, & somno vel delirio detenta quiescit: cum natura ejus eliminationem molitur quantocius ea juvanda est, vel per emetica vulgaria, ut tartarum, vinum stibiatum, si nulla sit ventriculi aut intestinorum inflammatio, quæ inde exacerbaretur; secus verò vel emeticum lenè, ut semen raphani, vel aquam tepidam, oleum, affatim bibere sufficit: idem dictum esto de catharticiis. Evacuato pro viribus veneno residuum promptissimè est corrigendum, idque diversis auxiliis pro veneni diversitate; scilicet oleosis, pinguibus, lacticiis, si venenum sit acre, corrosivum, cathartico-emeticum; acidis verò, ut aceto, oxycrato, aliisque specificis, si sit narcoticum; usu camphoræ si cantharides assumptæ, radicis senekæ si morsus chersææ aut viperæ medendus, & sic de aliis. Si venenum jam è primis viis in massam sanguineam irrepperit, cardiaca ad vires refocilandas, sudorifica, alexipharmaca ad sudorem promovendum, narcotica in eundem finem & ad dolores ac spasmos compescendos, intermixtis semper, si adsint, specificis.

Si verò venenum vulneri, puncturæ infusum fuerit, illud sucta, si tuto adhiberi possit, secus cucurbitulis scarificatis, foras illico est educendum; secus igne, causticis, specificis extus applicatis corrigendum; dein quod in massam sanguineam manavit debitâ methodo corrigendum & eliminandum; ut in hydrophobia per litus mercuriales, moschum, alkalinum volatile; in morsu viperæ per alkalinum volatile ad sudorem movendum, succum plantarum cruciforinium; in tarantismo per choream quæ sudorem excitet; in morsu crotali, chersææ per radicem senekæ, in morsu colubri, raïæ per ophiorizam.

Pro curatione cujusque speciei consulenda est nosologia in quolibet morbo superius citato; sic ad curam rachialgiæ methodicam quære rachialgiæ Saturninam, & ibi datur duplex methodus, drastica scilicet & lenitiva, quæ ad omnes morbos metallicos à plumbo feliciter adhibetur. Ad curationem morborum quos viperæ morsus excitat, lege quæ scripta sunt de punctura viperæ, de anxietate, aurigine, gangræna, syncope ab hoc veneno oriundis; curam hydrophobiæ videbis in classe vesaniarum de hydrophobia, nec enim ea hîc repetere permittit brevitatis cui consulere animus est; qui plura voluerit legat *dissertationem nostram de hydrophobia præmio Academia Tolosana decoratam; Dissertationem de venenatis Galliarum animalibus in Academia Rhotomagensi simili honore remuneratam*, & quod præstat

præstat eximia Mead, Brogiani de Venenis opera, Boerhaave Therapeuticen, Frider. Hoffmanni Pathologiam de Venenis &c.

CLASSIS SECUNDA.

MORBI VIRULENTI;

Maladies virulentes.

Virus est humor venenatus in homine ipso genitus, qui simili labe valet alios coinquinare per contactum. Morbi virulenti sunt itaque contagiosi; sed quoniam eorum virulentia non inficit aërem, illi Epidemici non eradunt, ut qui per miasmata communicantur, ut ut pandemii fiant: sic in obsidione Neapolitana syphilis, in navibus scorbutus pandemicè diffunduntur ab ægris in sanos.

Princeps virulentorum morborum est syphilis, quæ concubitu propagatur; scabies, lepra, elephantiasis, herpes simili modo se in sanos immediato contactu diffundunt. Farcimen, scrophula, rachitis, phthisis, arthritis &c, quidem contagio ab uno ad alium hominem non transeunt; verum non solum in eodem ægro à parte ad partem, sed etiam à parentibus ad prolem transeunt, & hereditarii sunt; imò scrophula & rachitis ex viru syphilitico de genere profluere quandoque censentur. Quoad virus scorbuticum, licet illud minime contagione propagetur, non minus more syphilitici & scabiosi diversa genera morborum à scorbutico diversorum excitat, ita ut, nisi Medicus prius noverit hos morbos ab illo viru latente foveri, is illis mederi minimè queat: sunt tamen plurimi qui scorbutum contagiosum esse putant, & eadem cautelâ in nosocomiis seorsim ab aliis ægris reponuntur scorbutici, ac syphilitici, & scabiosi.

Virus syphiliticum, prout recens est aut inveteratum, diversis corporis humani partibus fluidis solidisve adhæret, & sic diversos morbos inducit; recens quidem, coitu susceptum, feminalibus humoribus affine est, & syphilidem excitat, id est, ulcuscula, rhagades, cristas, verrucas, porros, ficus, thymos, gonorrhœam, bubones, phimoses producit, quorum symptomatum concursus vera est syphilis; inveteratum verò jam exulcerationes oris, veli palatini, amygdalarum, narium, polypos, caries vomeris, paraphoniam, ostocopum, rheumatismum, pustulas cutaneas, crustas leprosas, lepram, elephantiasim, cophosim, cepheam, dysenteriam, tertianam, quartanam, ophthalmiam, aliasque diversorum generum species excitat, quarum ignotâ origine curatio impossibilis est. Materia morbifica virulentorum, exanthematicorum, febricosorum, miasmaticorum, producit morbos

duplicis ordinis, scilicet *regulares* seu conspicuos, ut virus variolosum excitat pustulas variolosas; arthriticum dolores articulorum; syphilis vitia genitalium, &c: vel *delitescentes* anomalos, ut cum virus arthriticum caput pectusve afficit, scabies interiora occupat. Morbos tum regulares tum delitescentes simul enumerabimus.

A viru syphilitico producuntur.

Morbi syphilitici	{	Syphilis,	Asthénia,
		Tertiana,	Coryza,
		Quartana,	Ptyalismus,
		Aphtha,	Gonorrhœa,
		Trismus,	Amaurosis,
		Tetanus,	Anosmia,
		Priapismus,	Hemiplexia,
		Asthma,	Ostocopus,
		Angina,	Cephalæa,
		Caligo,	Ophthalmia,
		Pleurodyne,	Dysuria,
		Arthritis,	Dysenteria,
		Ischias,	Tabes,
		Dysœcœa,	Elephantiasis,
		Cophosis,	Tinea,
		Paraplexia,	Elcosis.

A viru scabioso inopportune repulso, aut sine prævia sanguinis depuratione, superveniunt plurimi morbi, qui, principio solo excepto, habent cum scabie affinitatem; qui ideò Medicos diu ancipites tenent, ægrosque discruciant, usquequò pustulæ excitatæ fuerint; & deinceps sanguine sufficienter edulcorato scabies tutò sanatur.

Quod de scabie dico, de lepra hodie rarissima & olim de elephantiasis dictum esto, quod etiam de ipso herpete valet.

Morbi scabiosi	{	Scabies,	Pica,
		Lepra,	Asthma,
		Elephantiasis,	Tussis,
		Herpes,	Amaurosis,
		Hæctica,	Hemiplegia,
		Tertiana,	Apoplexia,
		Quartana,	Pruritus,
		Gastritis,	Hæmaturia,
		Cynanche,	Angina,
		Peripneumonia,	Pleurodyne,
		Ecclampsia,	Hydrothorax,
		Palpitatio,	Ascites,
		Epilepsia,	Anasarca,
		Convulsio,	Dysuria,
		Arthritis,	Phthisis,
		Mania,	Rachitis.

A viru scorbutico producit scorbutus, qui maculas luteas, punctatas, vibices violaceos, nigricantes, in artubus potissimum infimis, & stomachicam conjunctam habet; sed præterea ab ipso viru latente, & quandoque sine præviis scorbuti symptomatis, superveniunt morbi, apud nautas & Septentrionales familiarissimi, scilicet,

Morbi scorbutici	{	Orthopnœa,	Ascites,
		Dyspnœa,	Melaficterus,
		Pleurodyne,	Rachitis,
		Ostocopus,	Paralysis,
		Arthritis,	Syncope,
		Rheumatismus,	Asthénia,
		Rachialgia,	Stomacace,
		Odontalgia,	Hæmoptysis,
		Lumbago,	Hæmaturia,
		Atrophia,	Lienteria,
		Hepatirrhœa,	Ptyalismus,
		Dysenteria,	Elcosis.
		Hæmatemesis,	

Curatio virulentorum morborum, ut & venenatorum, partim rationali, partim empiricâ methodo absolvenda est; quippe pluribus virulentis debellandis dantur antidota, ut hydrargyrum in syphilide; hydrargyrum, sulphur & saturni liquor in scabie & aliis affinis morbis; acidi fructus, & præsertim limones, in scorbuto. Cum autem omnis virulentia consistat in quadam acrimonia humorum, potissimum cutaneorum & lymphæ, operæ pretium est medicamentis rationalibus hanc acrimoniam evacuare & corrigere, antequam ad specifica deveniamus.

Acrimoniam corrigunt diluentia, quæ salibus enervandis sunt aptissima, ut decocta, juscula, apozemata ex foliis lactucæ, endiviæ, portulacæ, betæ; aquæ acidulæ Vallenfes, Alesienses, Lodoenses; balnea & semicupia: his adjungenda vel succenturianda evacuantia, potissimum diuretica, ut juscula aperientia ex radicibus fragariæ, graminis canini; foliis cichorii, sisymbrii, sili berulæ, chærophylli, petroselini; sale nitro, Glauberiano, polychresto; asellis: in eundem finem paratur serum lactis harum plantarum & asellorum succo factum, quod per viginti dies ad libram unam mane bibitur; præmissis & in fine additis catharticis medicamentis ex senna, rheo, cum manna in decocto prunorum vel tamarindorum. His verò sic peractis residuum est ut acrimonia superstes corrigatur & involvatur, quod usus diuturnus lactis asinini, caprilli, vel vaccini præstat. Si verò morbus recens sit, nec æger infirmus aut senex, ab initio mittendus est sanguis, ut residuum facilius resolvatur; & liberior aditus medicamentis pateat, atque excretiones cutanæ, renales, expeditius fiant.

Curatio verò cujusque morbi, præter hæc remedia generalia, exigat medicamina specifica; sic in curanda syphilide, præmissis repetitis bal-

neis, ad litum mercurialem devenire opus est; unguentum verò paratur ex sex unciiis axungiae & tribus hydrargyri, prius in pauxillo terebinthinæ extincti, assiduo tritu intimè commixtis; vel adhibetur, potissimum in antiquis morbis syphiliticis qui hydrargyrosum elusere, spiritus antivenereus Ill. van Swieten, cujus quodvis cochlear quintam vel quartam partem grani sublimati corrosivi soluti contineat, superbibendo magnam lactis vel decocti lenientis copiam; vel demùm adhiberi possunt trageæ *Keiserianæ* sub cautelis in ipso libello enarratis: sed de his vide quæ de syphilide scripsimus.

Curam herpetis & scabiei quod attinet, præter repetita juscula, aquas acidulas per novem dies epotas, balnea domestica, serum lactis, interpositis catharticis, deveniendum est ad litum ex unguento sulphuris; si verò factorem hujus æger exhorrescat, methodus à *Cl. Goulard* proposita potest adhiberi; secus ad hydrargyrosum deveniendum, quod non sine cautelis & tempestate opportunâ tentandum est; verùm tamen sæpius auxilia generalia ad herpetem & scabiem benignam sufficiunt. Verùm si morbi foveantur à viru herpetico, scabiosove repulso, nec cedant remediis generalibus, tunc scabies ipsa revocanda est; quod faciliè fit indutâ scabiosi tunicâ, eaque noctu interdiumque gestatâ, usque quò scabiosæ pustulæ effloruerint, quæ dein scabies vel sponte vel generalibus remediis præmissis sanatur.

Inoculatio scabiei est novum auxilium ad morbos chronicos, alia methodo insanabiles, superandos, licet à viru scabioso minimè pendeant; de quibus legi meretur historia anæsthesiæ à *Celeberr. Mutzello* sanatæ.

De curatione lepræ, elephantiaseos & scorbuti vide hos morbos in *Nosologia*, & curationes Ill. Professoris *Monspeliensis Jacobi Laxerme*, nec non quæ de usu cicutæ, hyoscyami in his morbis eradicandis nuperi Auctores tradunt.

CLASSIS TERTIA,

MORBI EXANTHEMATICI;

Maladies éruptives.

Sunt illi qui foveantur à materia morbifica exanthematum febrilium, ut variolæ, rubeolæ, miliaris, purpuræ, erysipelatis, scarlatinæ, &c, in massa sanguinis retenta, vel introrsum repulsa, difficilivse erumpente.

Horum morborum plurimi sunt contagiosi, vel per inoculationem communicari queunt, ut virulenti; sic juxta *Illustr. Deidier* experimenta, si bilis pestiferi injiciatur in venas animalis, illud animal peste corripitur; de

de inoculatione variolæ res est notissima ; de rubeolæ & miliaris contagio non ita certum videtur in omnibus, nec instituta est eorum inoculatio. Tanta est exanthematum & impetiginum affinitas, ut vix differant nisi ratione pyrexix exanthemata sæpius comitantis. In eodem genere exanthematici morbi dantur species apyretæ, aliæ typhodes malignæ perniciosæ, aliæ pyrexia acuta vivida stipatæ, quod in peste Massiliensi viderunt Medici Monspelienses, & in variolo ac pemphigo vulgò observatur. Sunt alia exanthemata quæ calido regimini tribuenda sunt, eaque valde anomala, ut miliaris quædam species ; alia verò regularia, quorum seminium est à calido regimine independens, ut variola, pestis ; à peste, variola & rubeola qui semel evasit, vix unquam huic morbo subjacet ; soluto tributo immunis est in posterum, quod de cæteris exanthematis nemo dixerit.

Eruptio variolosa, rubeolosa, herpetica, miliaris & phlyctænodes seu pemphigosa non rarò in aliis morbis epidemicis inconstanter efflorescunt & commiscuntur, ita ut in peste, præter bubones & anthraces, qui sunt ejus generis criterium, interveniant pustulæ horum diversorum generum ; in variola maligna intermisceantur maculæ petechiales, herpeticæ, miliares, erysipelaceæ, sed pustulæ variolosæ semper primas tenent ; & sic de aliis morbis epidemicis, etiam per se non exanthematicis, seu in quibus symptomatica sunt exanthemata ; sic in typho castrensi, in syncho miliari vulgo *suette*, in amphimerina Hungarica, durante morbi statu inconstanter apparent pustulæ miliares, petechiales, pemphingodes, & ob hanc inconstantiam hi morbi inter veros exanthematicos non numerantur.

Quod de exanthematis symptomaticis dico, de aliis phlegmasiis intelligatur : quippe in peste, variola, rubeola, prout materies morbigica, vel copiosior vel difficulter in cute erumpens, ad hoc vel illud viscus irrumpit, superveniunt phrenitides, peripneumoniæ, pleuritides, gastritides fugaces, symptomaticæ dictæ, quæ etiam in febribus, ut syncho, typho, ephemera, synocha, tritæophya, potissimum in statu & paroxysmis, quandoque apparent.

Symptomaticos hos morbos cum Medicis omnibus appello, quia per se non constituunt morbum primarium, sed sunt ejus partes adventitiæ, seu symptomata accidentalialia ; nequaquam verò rectè quis dixerit hæc symptomata esse primarii morbi effectus ; nam morbus primarius seu symptomatum congeries non est causa ipsorum : sic ex eo quod in procella ventus, grando, fulgur concurrant, nemo Physicus dixerit quod unum sit causa alterius, aut quod procella seu venti & grandinis concursus sit causa fulguris.

Materia morbigica exanthematum est quidem species virus quod tenuissimis moleculis, acribus, causticis, partes inflammat, erodit, pungit, exulcerat, putrefacit ; sed indolem cuique propriam nemo nisi ab effectibus cognoscit : in miliari alba, lactea, illud virus est acidum ; in purpura seu petechiis est putridum ; sed quot sunt acida in rerum universitate, tot sunt

sunt proprietates distinctæ; nec acidum vitrioli idem est ac acidum aceto-
sæ: acido limonum vomitum acidum etiam curamus; obscura est itaque
hactenus horum venenorum cognitio: hoc tantum scimus quod in exanthema-
ticis natura pyrexiae interventu materiem morbificam ad cutem protrudere
conatur, & quod Medicus, naturæ minister, eundem sibi scopum propo-
nere debet, non secus ac in virulentis impetiginosis; ast in istis non ideo
sanatur æger quod herpes, scabies, scorbutus in cute resideant; è contra
in exanthematicis factâ bene & completâ eruptione, æger solius naturæ ope
dein sanatur.

Numerosissima sunt symptomata quæ à cujuslibet exanthematis difficili
aut suppressa eruptione sobolescent in ipso morbi decursu; sed ea inter
morbos exanthematicos non reponimus, quia fugacia sunt, & cum aliis
ejusdem generis symptomatis, eodemque tempore apparent: sic in vario-
læ confluentis decursu cephalalgia, vomitus, somnolentia, quæ tribus pri-
mis diebus solent accidere succedente eruptione pyrexia acutâ, astheniâ,
unum tantum morbum, variolam dictum, constituunt: sed si subsequen-
te tempestate accedat Epidemicus morbus, in quo sit pyrexia acuta, cepha-
lalgia, vomitus, somnolentia, qui sine ulla eruptione per ptyalissimum solva-
tur, ut variola ab illo non differat, nisi per eruptionem cutaneam, *Syden-
ham* ipse hunc morbum synochum variolodem, seu à viru varioloso laten-
te excitatum, nuncupat, & propria methodo curandum esse monet. Est
itaque iste morbus distincta species synochi ab aliis, quoad symptomatum
seriem & therapeiam diversissima: hic morbus non est exanthematicus, sed
enanthematicus, seu intus efflorescens.

Quoties etiam in decursu Epidemiæ, v. g. pestilentiæ, observatur mor-
bus qui eodem modo incipit & crescit ac pestis, sed ob impeditam erup-
tionem bubonibus non stipatur, si hoc frequens & constans sit, inde exsur-
git hujus morbi vel species vel varietas notatu dignissima, ut pote quæ ab-
solutè & citò lethalis, quæ *pestis abortiva* vocatur, quæque species hujus
morbi *classis* non aptè à Clariss. Viris nominatur.

Morbi pyrectici ab exanthematis difficulter erumpentibus oriundi, sunt

Synochus variolodes,	Pestis interna,
Synochus miliaris,	Pleuritis miliaris,
Tertiana petechialis,	Gastritis exanthematica,
Tertiana miliaris,	Gastritis erysipelatoza,
Phrenitis miliaris,	Cynanche exanthematica,
Phrenitis morbillosa,	Peripneumonia exanthematica,
Phrenitis variolosa,	Aphtha omnis.

Morbi evacuatorii ex eodem principio dependentes,

Hæmaturia exanthematica,	Dysenteria miliaris,
Hæmaturia variolosa,	Diarrhœa variolosa,
Hæmoptysis variolosa,	Diarrhœa miliaris,
Dysuria herpetica,	Coryza variolosa.

Materies acris exanthematum morbos dolorificos excitat, quales sunt

Rheu-

Rheumatismus miliaris,
 Stupor miliaris,
 Pruritus exanthematicus,
 Catarrhus rubeolofus,
 Si ea materies in pectus vel pulmones influat,
 Asthma exanthematicum,
 Orthopnoea variolosa,
 Catarrhus rubeolofus,
 Si demum caput aut diversa organa affecerit,
 Amaurosis exanthematica,
 Hemiplegia exanthematica,
 Hemiplegia purpurea,
 Morbi verò exanthematici regulares sunt,
 Variola discreta,
 Variola confluens,
 Pemphigus major,
 Rubeola vulgaris,
 Rubeola variolodes,
 Scarlatina febris,
 Ophthalmia phlyctænodes,
 Ophthalmia pustulosa,
 Lumbago miliaris,
 Arthritis exanthematica.
 Angina exanthematica,
 Hydrothorax à rubeola.
 Carus variolofus,
 Cataphora exanthematica,
 Mania à metastasi.
 Scarlatina urticata,
 Miliaris benigna,
 Miliaris lactea,
 Purpura benigna,
 Erysipelas rosa,
 Effera vulgaris.

Illud discrimen est inter morbos exanthematicos puros & miasmaticos, quod miasmatici seminum suum ab aëre mutuuntur; exanthematici in ipso corpore habeant: sic variola benigna, ut ut epidemicè grassetur, suum seminum, velut innatum, habet in corpore humano, quod datâ tempestate evolvitur; sed variola maligna, præter seminum variolofum, habet etiam seminum ab aëre mutuatum, perniciosum, quod pyrexiam typhodem cum variola conjunctam inducit; illud verò ex eo probatur, quod si pus ex variola etiam maligna inferatur infanti sano, illud variolam benignam, non verò malignam, inferat; à seminiis itaque variolæ & typhi combinatis suum periculum habet variola maligna; quod de aliis exanthematis, nequidem peste excepta, intelligendum est: dari enim pestem benignam, seu quæ sine febre notabili, sine virium prostratione bubones suos tantum extrudit, docet Classis quinta Pestis *D. Chicoyneau & Verny* Massiliæ observata: & si pestis inoculatio fieret, verosimile est in subjecto præparato, ut in variolis moris est, eam speciem innocuam erupturam fore.

De Cura exanthematum vide Classem 3^{am} in Ordine 3°.

Cura verò exanthematicorum ad eum scopum vergere debet, ut foras ad cutem deferatur materia morbifica; quod, præmissâ unâ phlebotomiâ, & ut plurimum primis viis ano & cato expurgatis, natura sola præstat; interea adjuvetur in peste cataplasmatibus ad inguina applicatis; in variolis fomentis è vaporibus tepidis cuti admotis, & juxta quosdam balneis tepidis; in aliis verò morbis gravissimis, ut pemphigo Helvetico, admotis occipiti vesicatoriis, quorum usum etiam in miliari & variola adhibent Angli. Horum vesicatoriorum usus est necessarius quoties materies

exanthematis repressa vel retenta caput aut pulmones afficit, præsertim cum vires vitales languent, pulsus depressus est, calor imminutus; quippe horum usu ut plurimum pulsus resurgit, plenior & pacatior evadit, ut pluries in pleuritide expertus est *Clar. Raymond* Anglorum exemplo incitatus.

CLASSIS QUARTA.

MORBI METASTATICI;

Maladies métastatiques.

Metastasis est translatio materiæ morbificæ à parte in partem, in qua alterius generis morbus producit: sic ex fontanella resiccata, ex materie arthritica repulsa, ex ichore cancroso retento, si alibi superveniat, ophthalmia, hemiplegia, phthisis, &c: morbi illi à prioribus diversi per metastasim facti seu metastatici dicuntur; quod de scabie repressa & iterum resumpta dici non potest.

Virulenti plurimi quidem metastases faciunt, sed per metastaticos intelligimus eos qui virulentiae expertes sunt, licet à materia morbifica, ejusdem fere indolis ac virulenti, producantur, & qui reapse contagiosi non sunt; sic arthritis, scrophula, trichoma, rachitis, gangræna, carcinoma, elcoses, imò hæmorrhoids, exulceratio vesicatoria, ulcus fontanellæ, repressa morbos metastaticos inducunt.

Resumptio materiæ morbificæ fit per venas, tum sanguineas, tum lymphaticas, quæ instar tubulorum capillarium succos attrahere & vi circulationis in massam sanguineam reducere valent; inde verò materies illa, per arterias quoquoersum delata, ibi fecernitur ubi cum vasis secretoriis eorum exigit affinitas, eadem lege ac bilis in hepate, & urina in renibus, non verò reciprocè deponuntur.

Dantur morbi metastatici salubres, ut pyuria pus è thorace in vias urinarias deducens; hæmorrhoids in splenalgia & hypochondriasi; diabetes in anasarca; dantur & nocui, ut cephalæa arthritica, phthisis à plica; periculum etenim est si materies morbifica è colatoria foras mittenda intus retineatur; magis adhuc si in partes nobiliores mittatur: è contra bonum est eam ad cutem, extremas partes, aut ad colatoria amandari ut foras excernatur. Quò materies retenta magis est acris & deleteria eò metastasis pejor est; sic ab urinâ retentâ & in cerebrum translata convulsiones fiunt; à pure ulcerum retento & in pulmonibus deposito phthisis.

Curatio exigit ut materies morbifica ad colatoria consueta aut loca com-
moda

moda iterum amandetur, saltem ad cutem aut artus extremos; nec non ut simul corrigatur ejus acrimonia; verum ut illa revocetur materies morbifica ad excretoria, sæpius est naturæ quàm artis opus; intereà primò materia illa tenax viscida resolvenda est potu calido, movenda auxiliis circulationem accelerantibus, sudorificis, cardiacis; secundò minuenda resistentia in partibus ad quas amandari debet, fotu, balneo, cataplasmate, frictione, calore, stimulantibus, vesicatoriis, &c.

Sic ad revocandam podagram, pedes in aqua fervidissima retinentur; sinapismi ipsis applicantur, udones ex tela cerata gestantur, frictiones siccæ adhibentur, intereadum potu diaphoretico intra lectum calidum fluida diluuntur & commoventur.

Ad revocandam scabiem, cutis sorditie omni detergitur, balneo emollitur, pannis siccis fricatur, dein decocto ex foliis nicotianæ, hederæ arboræ, lauri, foveatur, vel quod tutius est tunica scabiosi crustis infecta noctu gestatur.

Si humiditas aurium revocanda, aures calidè foveantur, fricantur, sinapismo irritantur; aut demum emplastrum vesicatorium pone eas applicatur; fluxus verò inde exsurgens folio betæ, hederæ butyro illito servatur: ulcera maturiùs resiccata unguento digestivo teguntur, crustæ cataplasmatibus emollientibus foveantur.

Si non sint emunctoria artificialia ad vicina nativa materies est revocanda, quod præstant diuretica, sudorifica, cathartica; si fluxus mariscarum suppressus sit, is frictione, fotu, vapore calido, aut affrictis foliis ficûs, vel demum admotis hirudinibus revocatur aut suppletur.

Scrophula, trichoma, arthritis, carcinoma, gangræna, viru suo vagante inducunt morbos metastaticos sequentes:

Morbi metastatici	{	Paralysis scrophulosa.	Ostocopus clavus.
		Hæctica scrophulosa.	Necrosis cancrofa.
		Phrenitis à plica.	Arthritis rachitica.
		Dysenteria Polonica.	Paralysis rachialgica.
		Dæmonomania Polonica.	Chlorosis rachialgica.
		Cephalæa Polonica.	Scrophula farcimen.
		Ophthalmia cancrofa.	Dysuria rachialgica.
		Hemiplegia scrophulosa.	Elcosis cancrofa.
		Ophthalmia scrophulosa.	Peripneumonia rachialgica.
		Pleuritis Polonica.	Aurigo rachialgica.
		Paralysis Polonica.	Eclampsia rachialgica.
Morbi arthritici	{	Rachitis Polonica.	Contractura rachialgica.
		Phthisis à plica.	Rheumatismus rachialgicus.
	{	Quartana arthritica.	Asthma arthriticum.
		Peripneumonia arthritica.	Hemiplegia arthritica.
		Tussis arthritica.	Pruritus arthriticus.

Morbi arthritici.

Agrypnia arthritica.
 Diarrhœa arthritica.
 Diabetes arthriticus.
 Rachialgia arthritica.
 Palpitatio arthritica.
 Odontalgia arthritica.
 Tremor Asturiensis.
 Cynanche arthritica.
 Trismus arthriticus.
 Anorexia arthritica.

Paralyfis arthritica.
 Syncope arthritica.
 Ischias arthriticum.
 Cholera arthritica.
 Pryalismus arthriticus.
 Phthisis arthriticus.
 Ascites arthriticus.
 Cephalæa arthritica.
 Pyuria arthritica.

Morbi rheumatismales ab
arthritide rheumatica.

Hemicrania.
 Odontalgia.
 Angina.
 Pleurodyne.

Ophthalmia.
 Otagia purulenta.
 Carus.
 Peripneumonia.

C L A S S I S Q U I N T A.

M O R B I F E B R I C O S I , F E B R I L E S ;

Maladies intermittentes.

Illi sunt qui à materia morbifica febris, vel remittentis vel intermittentis, excitantur, sive sint cum ipsa febre, sive citra ipsam. Cognoscuntur ex eo quod 1° periodici sint cum intervallis vel lucidis vel saltem sensibilibus pacatis; 2° quod more accessuum febrilium quodam horrore, frigore, oscitatione, non raro & sine causa evidenti, veluti subito aggrediantur; 3° quod pariter sine causa evidenti post aliquot horas remittant aut intermittant; 4° quod urinæ sint ut plurimum lateritiæ, rubræ; 5° quod æger quandoque febri intermittenti vel remittenti fuerit obnoxius, vel actu sit detentus.

Primus qui hos morbos utcumque familiares prætervidit fuit *Mercatus*; hos acrius examinavit *Mortonus*, deinceps verò accuratè descripsit *Torti*, quos sequuti sunt *Werlhof*, illustris S... : ast Scholastici etiam nuperi eas sub malignorum & anomalorum morborum vana denominatione confundunt, aut ut rectius loquar non cognoverunt.

Febribus certè adscribi non debent omnes morbi; quippe nulla quandoque sunt febris signa pathognomonica, nec calor, nec horror præcedens, nec pulsus frequentia, sed facies alterius morbi, ut syncope, vomitus, cholera, carus, orthopnœa, apoplexia, pleuritis, unde per tot sæcula Medicorum sagacitas maximo ægrorum detrimento delusa fuit.

Illi morbi periculosissimi sunt, quoties ignoti; ast si mature cognoscantur

tur multo facilius quàm quis crederet debellantur; unicum autem est sed præstans antidotum, kinkina, quod non ad unam alteramve drachmam, sed ad semi uncias, quandoque quater in die, præscribi debet, si morbus urgeat & seriùs cognitus fuerit; ex hac quidem uberrima kinkinæ assumptione urinæ turbidæ evadunt, imo quandoque ischuria accedit, sed fugax, & cum æger à priori morbo in tuto collocatus est facilè superanda: vide *Typhomaniam febricosam tertianam*. Bolus febrifugus ex kinkinæ recens pulverati drachm. iij; florum chamæmeli Romani drachm. j; cremoris tartari scrup. j; cum syrupo de absinthio vel de cichorio fiant tres boli.

Datur etiam semen pastinacæ, ad drachm. j; testæ ovorum calcinatæ pro puerulis amara recusantibus, ad scrup. j; semen Hispanicum nondum satis cognitum, ad scrup. j. semel in die per triduum.

Flores matricariæ, chamomillæ ad drachm. sem. tertia die; radix pentaphylli, caryophyllatæ, anserinæ, in apozematis ad unc. j; cascarillæ pulvis ad scrup. j. præstans in intermittentibus.

Morbi febricosi

Ephamera menstrua.	Tetartrophya semitertiana.
Ephamera anniversaria.	Tertiana carotica.
Amphimerina syncopalis.	Tertiana hemiplegica.
Amphimerina phricodes.	Quartana nephralgica.
Amphimerina pseudo-hemitritæus.	Erratica vaga.
Tritæophya carotica.	Erratica septena.
Tritæophya deceptiva.	Tetanus febricosus.
Tetartrophya carotica.	Rigor tertianarius.
Quotidiana simplex.	Epilepsia febricosa.
Tertiana epileptica.	Scelotyrbe intermittens.
Quartana amens.	Oscedo febrilis.
Quartana comatosa.	Asthma febrilis.
Erratica quintana.	Orthopnoea febrilis.
Erratica nonana.	Amaurosis febrilis.
Rigor febricosus.	Paraplexia intermittens.
Eclampsia febricosa.	Typhomania febricosa.
Hysteria febricosa.	Apoplexia febrilis.
Ephialtes tertianaria.	Arthritis febrisequa.
Pleurodyne febricosa.	Cephalalgia intermittens.
Ephamera dichomene.	Hemicrania lunatica.
Amphimerina epiala.	Ophthalmia febricosa.
Amphimerina humorosa.	Gastrodynia.
Amphimerina hemitritæus.	Nephralgia 1 ^a .
Amphimerina spasmodica.	Rachialgia 2 ^a .
Tritæophya leipyria.	Amentia à quartana.
Tetartrophya maligna.	Vomitus febricosus.
	Diarrhoea febricosa.

Morbi febricofi	{	Aurigo febrilis	Ophthalmia febricofa.
		Syncope febrilis.	Cardialgia 4 ^a .
		Hemiplegia febricofa.	Colica 6 ^a .
		Catalepfis quartanaria.	Hysteralgia 9 ^a .
		Cataphora timor.	Paraphrosyne 6 ^a .
		Arthritis febricofa.	Hepatitis intermittens.
		Rheumatismus febrilis.	Cholera intermittens.
	[Cephalæa febricofa.	Ephidrosis febrilis.

C L A S S I S S E X T A.

M O R B I M I A S M A T I C I.

Maladies épidémiques, malignes.

Sunt illi qui ut plurimum acuta febre aut pyrexia stipati à regione in regionem grassantur interventu miasmata qualitatibus deleteriæ, gangrænosæ, phlogisticæ, qui ex cloacis, foricis, nosocomiis, carceribus, castris, sepulchretis exhalant, ut morbi maligni, putridi, pestilentes; vel ope miasmata singularis prorsus, vix cognitæ, indolis, ex quibus epidemiæ catarrhales, anginosæ, pleuriticæ procedunt; nec non plures phlegmasiæ exanthematicæ, ut variola, rubeola, miliaris & pestis ipsamet.

Principium horum morborum est commune, adeoque ab aëre, aqua vel cibo repetendum videtur; sed præterea illud à regione in regionem grassatur; quod de aqua & cibo vix intelligi potest, nisi ab influxu vaporum, roris maligni, mephitidum, ipse cibus & potus inficiatur; unde semper ad miasmata per aërem diffusa referendæ sunt epidemiæ, aut ad vapores ex locis infectis exhalantes: huic verò morbifico principio addendus est morror & timor, quo omnes ferè ejusdem regionis incolæ afficiuntur, maxime verò in annonæ caritate pauperes, in urbium obsidionibus mulieres, in terræ motu, fulgure & tempestate fere omnes.

Occasionem morbis epidemicis præbent 1° bella, 2° terræ motus, 3° exundationes, 4° annonæ caritas, 5° paludum exsiccationes, 6° constitutiones aëris; quæ omnes ærumnæ sæpius simul concurrunt aut se mutuo consequuntur.

Morbi castrenses sunt maxime ex malignorum & contagiosorum numero, & ex intima succorum vitalium corruptela procedunt: hujus verò corruptionis variæ & multiplices sunt causæ; ut fames quæ ad pessima & corrupta edulia capescenda cogit, assiduæ vigiliæ, fatigatio continua, metus, terror eorum qui obsidione detinentur, horrenda crudelitatis spectacula præ oculis observantia; in castris ipsis, sub tanta pecorum hominumque

numque multitudine, ær foetidis varii generis exhalationibus inquinatur. Vapor è latrinis exurgens, dum viget dysenteria, ingressu in intestinum rectum morbum aliis impertit. Post prælia cadavera insepulta terrore animum dejiciunt, foetore viciniam morbis malignis inficiunt. Terræ motus, præter terrorem & infortunia belli ærumnis familia, perniciosos ex specubus telluris halitus excitant; imò ubi magnæ fossæ & terræ subversiones fiunt, morbos epidemicos produci docet historia. Exundationes fluminum, urbes vicinas impetentium, omnes aquas potulentas luto inquinant, vicos & plateas eodem luto citò foetido replent, quo nihil aptius ad putredinem inducendam, ad omnia ibi immersa corrumpenda, ut Alefenses experti sunt; adde quod vina, olea, pecora, annona, cibaria submergantur, unde eorum corruptio vel penuria; inde ærumnæ, mœores, morbi epidemici. Verùm nihil aptius ad hos inducendos putrefactione piscium, insectorum, plantarum in aquis paludosis, cùm æstu solis, vel de industria hæc loca paludosa exsiccantur. Horrendus foetor ante aliquot annos ex lacubus duas leucas à Monspelio distantibus huc usque & ultra extendebatur, & dein pleuritides pestilentes oppida vicina invaserunt.

Putredine nihil est insensius, ad hanc vergunt omnes humores, potissimum excrementitii, & post eos ipse sanguis, multò minus lymphæ, omnium minimè pinguedo; sed hæc à fermentis deleteriis, à miasmatis putridis maximè exaltatur. In primis viis materies putrida ructus nidosos, nauseas, cardialgias, vomitus, choleras excitat; natura quippe totis viribus eam materiem eliminare contendit: verùm cùm similis materia inficit ipsum sanguinem, quid opis superest naturæ ut ab hac se liberet, nisi ut, excitatâ febre, ejus materiei stagnationem impediat; ut, excitatis sudoribus, diarrhœis, ejus excretionem in colo cutaneo intestinalive promoveat; hinc synochi, tritæophyæ, tertiana similiaque mala, *putrida* dicta. Si verò pejor sit indoles fermenti illius deleterii ita ut textum solidorum corrumpat & vapore mephitico fluidi nervei activitatem destruat, quod experimentis electricis consonum est, tunc viscera quandoque plura simul, ut pulmones, intestina, verâ gangrænâ afficiuntur; pulsus sanorum similis est aut multò debilior, inæqualis, intermittens; purpureæ maculæ, vibices efflorescunt, delirio turbatur anima, mors ostia pulsat, funera densantur, cadaverum abdomen meteorismo tenditur, foetor horrendus intra paucas horas ex illis spargitur, viscera remollita, nigricantia, tumores atri, brunnei, viridescentes, saniosi reperiuntur, & hi morbi *maligni* aut *typhodes* vocantur. Aliquid spei superest in his angustiis, si deleteria materies ejus sit indolis ut in emunctoriis à corde diffitis, si non excerni, saltem congeri possit, & procul à corde in parotides, glandulas inguinales, axillares aut cutaneas formâ anthracum, bubonum, pustularum amandari; sed cùm ipsa pestis epidemicè viget, non id felicitatis omnibus pestiferis accidit, ut venenum pestilens ad illas glandulas amandetur; quippe dantur pestes abortivæ in quibus bubones non erumpunt

punt & omnes ægri intereunt, ut in variola suppressa cujus pustulæ foras trudi non possunt, & materies deleteria viscera nobiliora, ut cerebrum, pulmones, stomachum infarcit, inflammat, gangræna afficit, unde mors.

His anomaliis inducti sunt quidam Medici ad credendum pestem epidemicam non unum genus esse morbi, sed plurimorum generum simul vigentium congeriem; sed nedum res ita sit, facile attendenti patebit pestem abortivam esse veram pestem, ut variola abortiva vera est variola, in qua tantum deficit eruptio, seu in qua æger ante eruptionem aufertur; & multò rectius, meo quidem iudicio, opinantur illi qui peste regnante omnia alia morborum acutorum genera silere contendunt, quod Alesix anno 1721 Collegæ mei sedulò observarunt.

Non me latet nostram theoriam *Chiracio*, *Deiderio*, aliisque sectæ mechanicæ fautoribus exhibitam fuisse: illi enim omnem acrimoniam, omne virus inter fabulas habent, & omnia malignorum morborum phænomena ex infarctu vasorum cerebri mechanicè & hydraulicè intelligi posse contendunt; vide *Chiracii Librum de Febris*, de quo ipse scripserit, *Exegi monumentum* illud tamen monumentum num vitabit Libitinam anceps est.

Curatio horum morborum hætenus æquè difficilis est ac eorum theoria obscura; errarunt Veteres in eo quod alexipharmacis sudorificis, per vim, nullâ habitâ stasis inflammatoriæ ratione, materiem morbificam eliminare voluerunt; ast tamen errando viam Neotericis præmonstrarunt: in hoc morbi illi periculosissimi sunt quod natura veluti perterrita nequidem adversus materiem morbificam pugnare aggrediatur, ut ait *Galenus*. Medici itaque hoc munus est, ut stases inflammatorias quantocius unâ vel alterâ phlebotomiâ everrat, quantocius saburram putrem è primis viis ope emeticorum & cathartorum everrat; dein verò antiseptici putredinem humorum corrigat; & si natura vergat ad glandulas inguinales, cutaneas, eò per apposita auxilia materiem morbificam ducat, cardiacis & alexipharmacis vires ejus reficiendo. Alterum verò Medici munus est ut prophylacticis remediis imminentes has epidemias avertat, & animos ægrorum, quos terror sæpius dejicit, exemplo suo erigat.

Alexipharmaca seu antiseptica maximè laudata, sunt camphora, nitrum, kinkina, acetum, succi fructuum acidorum, ut limonum; serpentaria Virginiana, contrayerva, theriaca; illa parçâ dosi, interpositis catharticis quæ etiam antiseptica eximia esse expertus novi. De iis vide *Curationem Pestis*, *Variolæ malignæ*, *Typhi*, &c.

Prophylaxis consistit in remotione occasionum; fugienda sunt scilicet loca in quibus aër est foetidus, putridus, cœnoscus; si vitari non possint aër est renovandus, refrigerandus, vapore aceti, aromatum accensione, pulveris pyrii deflagratione corrigendus: ventilatore carceres, nosocomia, naves, granaria sunt munienda: vestimenta lanea, lineæ, sæpius mutanda; aquæ puræ potendæ vel aceto corrigendæ; carniū esus
fru-

frugum usu commutandus. *Boerhaave Therapeut.* 1145 ; *Frider. Hoffmann.*
de Venenis in *Patholog.* c. 4. 9.

Morbi miasmatici.	Ephamera sudatoria.	Amphimerina epiala.
	Synochus dysenteriodes.	Amphimerina phricodes.
	Synochus ardens.	Amphimerina Hungarica.
	Synochus miliaris.	Amphimerina anginosa.
	Typhus nervosus.	Amphimerina paludosa.
	Typhus castrensis.	Tritæophya caufus.
	Synochus variolodes.	Tritæophya affodes.
	Synochus pleuritica.	Tritæophya leipyria.
	Synochus hyemalis.	Tertiana legitima.
	Typhus carcerum.	Tertiana carotica.
	Typhus comatosus.	Tertiana subcontinua.
	Typhus Ægyptiaca.	Pestis vulgaris.
	Typhus icterodes.	Variola miliaris.
	Amphimerina humorosa	Pemphigus castrensis.
	Amphimerina hemitritæus.	Rubeola anomala.
	Amphimerina miliaris.	Miliaris sudatoria.
	Amphimerina mimosa.	Purpura benigna.
	Amphimerina biliosa.	Phrenitis miliaris.
	Tritæophya Americana.	Pleuritis vera.
	Tritæophya carotica.	Pleuritis verminosa.
	Tritæophya deceptiva.	Pleuritis catarrhalis.
	Tertiana petechialis.	Cephalitis verminosa.
	Tertiana duplex.	Cynanche epidemica.
	Quartana legitima.	Cynanche exanthematica.
	Variola benigna.	Peripneumonia putrida.
	Variola confluens.	Peripneumonia catarrhalis.
	Rubeola vulgaris.	Tussis ferina.
	Miliaris benigna. Miliaris	Orthopnoea peripneumonica.
	maligna.	Angina bronchus.
	Miliaris nautica.	Catarrhus epidemicus.
	Purpura maligna.	Asphyxia à carbonis fumo.
	Phrenitis synochalis.	Stomacæce.
	Pleuritis biliosa.	Dysenteria castrensis.
	Pleuritis putrida.	Syncope ab antipathia.
	Cephalitis Ægyptiaca.	Scorbutus septentrionalis.
	Cynanche tonsillaris.	Cardialgia ab antipathia.
	Cynanche ulcerosa.	Asphyxia à mephitide.
	Peripneumonia vera.	Asphyxia à musto.
	Peripneumonia typhodes.	Amaurosis foricariorum.
	Peripneumonia exanthe-	Dysenteria æquinoctialis.
	matica.	Diarrhoea biliosa.
	Tussis convulsiva.	

Sudorifica.

Aqua generalis, theriacalis, imperialis, Carmelitarum, Reginæ Hungariæ à drachm. j—iv.

Syrupus de cinnamomo, de floribus aurantiorum, de kinkina, à drachm. ij—unc. j.

Elixirium proprietatis, theriacale, vitrioli à gutt. v—xx.

Oleum essentiale cinnamomi ad gutt. j in mixtura.

Spiritus vini camphoratus, à gutt. iv—x.

Acetum quatuor furum, à drachm. j—iv; acetum theriacale ad drachm. vj.

Essentia cephalica, à gutt. vj—xx.

Acetum destillatum ad drach. iv quovis quadrante horæ in mixtura.

Tinctura coralliorum à gutt. vj—xx.

Flores benzoini, sal volatile oleosum, sal volatile succini, à gran. ij—xij.

Guttæ Anglicanæ, Monspelienses, Generalis La Mothe, ætheris vitriolici, tinctura salis tartari, tinctura antimonii, à gutt. iv—xx.

Lilium Paracelsi, à drachm. j—iv.

Tinctura ambræ griseæ, à gutt. ij—viij.

Vinum de kinkina, ab unc. j—iv.

Theriaca Andromachi, Mithridatium, Confectio alkermes, Pulvis Comittissæ, Ambræ griseæ, pulvis aureus Zellii, à gran. xij—drachm. j.

Kermes mineralis, à gr. j—ij.

Pulvis diarrhodon, à gr. vj—xx.

Opiata Salomonis à scrup. j—drachm. j.

Trochisci de Catechu cum cinnamomo, num. iij—iv.

Syrupus de stœchade, de tunicis à drachm. j—iv.

Syrupus de citreo, à drachm. j—unc. j.

Extractum juniperi, ad drachm. j.

Cortices citri conditi, ad drachm. iv.

Pulvis viperinus, à gr. xij—xxx.

Sal volatile viperarum, cornu cervi, à gr. vj—xx.

Bezoarticum Orientale, à gr. x—xx.

Flores salis ammoniaci, à gr. vj—xij.

Camphora, à gr. v—xv. Coccinella à gr. iij—xx. Crocus à gr. iij—viij.

Flores sulphuris, à gr. x—drachm. j. Flores benzoini, à gran. iij—xxx.

Spiritus volatilis urinæ, ad gutt. vj. Aqua Lucis ad gutt. x.

Suffitus ex aqua vitæ, baccis juniperi, Karabe.

Stuphæ domesticæ, thermæ, amurca uvarum, folia ulmi.

C L A S S I S S E P T I M A.

M O R B I P H L O G I S T I C I ;

Maladies phlogistiques.

Dlcti sunt à Græco phlogizo , inflammo ; ardor verò flammeus quo stipantur , vel à causa externa , ut insolatione , igne ; vel à causa interna , seu vehementi partium ignearum & acrium evolutione & affrictu dependet. Vide *Phlegmasiarum theoriam*.

Qui coram fornacibus magnis laboribus se exagitant , vel Sole sub ardenti morantur , illi manix , tritæophyæ ardenti , ophthalmix sunt obnoxii ; & si , vel frigidam bibant , vel aëri frigido se exponant incautè , inde in pleuritides , peripneumonias , rheumatismos aliosque morbos inflammatorios se conjiciunt ; & apud Americanos plurimi inde tetano vel trismo convelluntur.

Verùm maxima pars phlegmasiarum à causis internis ortum habet , ut plethorâ , menostasi , pathematis , infarctibus viscerum ; unde febrilis conatus vehemens ad infarctus resolvendos , ad sanguifluxum ciendum ; & ex illo febrili conatu calor accenditur , infarctus inflammatorius concitatur ; adde quod rarò , saltem apud nos , inflammationes illæ puræ sint ; sed sæpius saburrâ primarum viarum stipatæ , vel putridæ ; puræ verò sunt non rarò apud rusticos , monticolas , duris laboribus exercitatos , diæta vegetabili utentes , aëris vicissitudinibus magis expositos , & fibra fortiori sanguineque calidiori donatos.

Cognoscuntur ex calore vehementi , dolore , pulsu veloci , tenso , frequenti , siti , siccitate , pervigilio ; & , si pars externa obsessa sit , adest tumor , rubor , tensio , quandoque pulsatio. Morbi illi ut plurimum acuti sunt ; iis obnoxii sunt robusti , exercitati , rustici , operarii ; adolescentes biliosi , sanguinei ; rariùs senes , infantes , debiles , pituitosi ; huc referendæ sunt phlegmasiæ puræ membranosæ , ut pleuritis , phrenitis , enteritis ; & parenchymatosæ , ut peripneumonia , nephritis , hepatitis ; & febres ardentes , ut synochus ardens , tritæophya , causus ; necnon rheumatismus inflammatorius , dysenteria &c.

Curatio exigit ut impetus sanguinis compescatur , quod largæ & repetitæ phlebotomiæ , diæta liquida , potus diluens , refrigerans , nitrosus , subacidus maximè præstant ; huc pertinent emulsiones , limonatæ vegetabiles ac minerales ; & leniter expurgatis primis viis per eccoprotica , conveniunt balnea , semicupia ; si verò natura aliquam criticam evacuationem molietur per sputa , enuresim , sudorem , alvi fluxum biliosum , catamenia , eò

ducendum est imminutis resistentiis ex parte colatorii, & pyrexia in justo tenore servatâ. Si verò inflammatio resolvi nequeat, tunc partis inflammatae suppuratio juvanda, puris ejectio, ulceris deterfio, cicatricisque efformatio promovenda: *Boerhaave Aphor. 370 & Aphor. 92 & 770 - 1006*: Vide etiam quæ de phlegmasiis dicta sunt in *Nosologia*.

Morbi phlogistici.

Ephamera à phlogosi.	Phrenitis vera.
Ephamera sudatoria.	Phrenitis synochalis.
Synocha tragoæda.	Paraphrenitis diaphragmatica.
Synochus ardens.	Pleuritis vera.
Synochus dysenteriodes.	Pleuritis mediaстина.
Tritæophya Americana.	Pleuritis biliosa.
Tritæophya elodes.	Gastritis legitima.
Tritæophya leipyria.	Cystitis spontanea.
Tertiana duplex.	Cephalitis spontanea.
Erysipelas rosa.	Carditis spontanea.
Phrenitis calentura.	Cynanche parotidea.
Paraphrenesis pleuritica.	Cynanche trachealis.
Paraphrenesis hepatica.	Cynanche prunella.
Pleuritis dorsalis.	Peripneumonia ardens.
Pleuritis hepatica.	Hepatitis muscularis.
Enteritis mesenterica.	Hepatitis cystica.
Gastritis sternocostalis.	Nephritis vera.
Cephalitis Ægyptiaca.	Asthenia Virginica.
Cephalitis Epidemica.	Carus ab insolatione.
Cynanche tonsillaris.	Lassitudo à calore.
Cynanche pharyngea.	Ardor externus.
Cynanche hepatica.	Ophthalmia chemosis.
Peripneumonia pura.	Rheumatismus acutus.
Peripneumonia phthysicorum.	Pyrosis à phlogosi.
Hepatitis erysipelatoza.	Anxietas febrilis.
Hepatitis pleuritica.	Paraphrosyne calentura.
Convulsio febrilis.	Chlorosis Carthagenica.
Lethargus cephaliticus.	Gangræna ab ustione.
Ephamera ardens.	Ardor internus.
Synocha ardens.	Ophthalmia humida.
Synocha cephalalgica.	Otalgia inflammatoria.
Synochus pleuriticus.	Rheumatismus calidus.
Synochus biliosus.	Cardialgia inflammatoria.
Tritæophya causus.	Paraphrosyne febrilis.
Tritæophya affodes.	Dysenteria æquinoctialis.
Tertiana legitima.	Chlorosis Bengalenfis.
Erysipelas ambustio.	Gangræna ab inflammatione.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI SANGUINEI;

Maladies sanguines.

Sunt illi qui determinantur à plethora, eaque foveantur, five quia ab assumptis copiosis, eupeptis, bene digestis, aucta est sanguinis copia, five quia à suppressis, imminutis solitis fluxibus, & potissimum sanguifluxibus, ut catameniis, hæmorrhoidibus, ejus moles major facta est. Differunt à phlogisticis in eo quod si plethora sit commota & febre stipata, febris illa non est inflammatoria seu peculiari partis inflammatione stipata.

Plethora dicitur illa boni sanguinis abundantia quæ sanitati nocet.

Menostasis est sanguifluxuum periodicorum, assuetorum, suppressio, vel retardatio aut imminutio.

Maxima pars sanguineorum morborum accidit apud mulieres à menostasia, tum vacuarum tum gravidarum; inde fit ut maxima pars morborum qui gravidas divexant phlebotomia curetur.

Plethora dicitur particularis si quædam pars majori copia sanguinis gaudeat quàm fert consueta proportio.

Vasa piæ meningis & cerebri post mortem reperiuntur fere semper turgida magis sanguine quàm cæteræ partes, quia ex aliis partibus pressione atmosphææ cutis coarctatur & sanguinem in venulas exprimit quoquo versum; cum autem theca cranii ab illa atmosphærica pressione cerebrum liberet, huc sanguis undequaque pressus facilius affluit nec ex eo exprimitur.

Morbi plethorici quæ tales curantur 1° abstinentia à cibis potissimum abeuchymis & multum nutrientibus, ut carnibus, pane, offis, in quorum vicem juscula diluta, pauca, cremores ex farinosis substituuntur: initio acutorum mera aqua & diatritaria diæta sufficit; vulnerati potissimum & febrientes solâ ptisanâ vitam per aliquot dies sustinent & citius curantur: 2° detractione sanguinis per phlebotomias repetitas è vena commodiori; nec enim delectus earum alio motivo fermè determinari potest, nisi præjudiciis adstantium aut veterum Medicorum obsequiose adhæreamus: si plethora partialis sit in certis partibus, nec ea sit vis pullus quæ phlebotomiam admittat, partis affectæ vicinæ hirudines admoveri possunt, quarum etiam pars postica refecatur ut uberiores exsugant cruoris copiam; quo facto, sale aspersæ cutem dimittunt: 3° demum detracta per cathartica aut emetica humorum è primis viis copiâ, imminuitur massa sanguinis,

ob evacuationem succorum qui hac occasione à sanguine secernuntur.

At si fluxûs cujusdam, potissimum sanguinei, suppressio plethoram fo-
veat, operæ pretium est eum revocare, quod ipsa phlebotomia e bra-
chio instituta in plethoricis non rarò præstat, pediluvia calida, juscula di-
luentia & aperientia, ambulatio & demùm emmenagoga forma jusculi vel
ptisanæ, in phlegmaticis verò martialia & resinosa efficiunt. Si hæmorrhôis
fluere desierit mariscæ sunt fotu emollienti præparandæ, usu aloëticorum in-
terno irritandæ, si turgeant lanceola vel hirudinibus admotis pertundendæ :
Boerhaave Aphorism. 106.

Qui fiunt à plethora tum universali tum particulari, tum verâ tum
commotâ seu apparenti, sunt

Morbi sanguinei

Ephemerâ plethorica.	Epilepsia plethorica.
Synochus sanguineus.	Tussis gravidarum.
Tremor à plethora.	Dyspnœa plethorica.
Eclampsia parturientium.	Orthopnœa peripneumonica.
Scelotyrbe plethorica.	Pleurodyne plethorica.
Tussis hæmoptoïca.	Amaurosis plethorica.
Asthma plethoricum.	Paralysis plethorica.
Orthopnœa cardiaca.	Asthénia febrilis.
Caligo hypohæma.	Catalepsis à menostasi.
Anorexia plethorica.	Carus febrilis.
Paraplexia sanguinea.	Rheumatismus acutus.
Syncope plethorica.	Rheumatismus calidus.
Carus spontaneus.	Cephalalgia hæmorrhôïdalis.
Apoplexia sanguinea.	Cephalalgia febrilis.
Rheumatismus vulgaris.	Cephalalgia gravidarum.
Cephalalgia plethorica.	Ophthalmia chemosis.
Cephalalgia catamenialis.	Odontalgia gravidarum.
Cephalalgia pulsatilis.	Colica gravidarum.
Hemicrania hæmorrhôï- dalis.	Colica phlogistica.
Ophthalmia choroidea.	Nephralgia rheumatica.
Cardiognus omnis.	Ischias sanguineum.
Colica plethorica.	Proctalgia à mariscis.
Nephralgia hæmorrhôïdalis.	Vertigo plethorica.
Mastodynia phlegmonodes.	Diplopia pyretica.
Ischias rheumaticum.	Syrignus cephalalgicus.
Proctalgia inflammatoria.	Syrignus bombus.
Suffusio myodes.	Paraphrosyne puerperarum.
Syrignus plethoricus.	Hæmorrhagia plethorica.
Synocha plethorica.	Hæmoptysis accidentalis.
Tertiana pleuritica.	Hæmoptysis habitualis.
Eclampsia plethorica.	Hæmoptysis Helwigiana.
	Hæmatemesis catamenialis.

Nausea

Morbi sanguinei	{	Nausea gravidarum.	Hæmoptysis catamenialis.
		Vomitus hæmorrhoidalis.	Hæmoptysis periodica.
		Dysuria hæmorrhoidalis.	Hæmatemesis plethorica.
		Leucorrhœa gravidarum.	Melæna hæmorrhagica.
		Ascites calidus.	Vomitus gravidarum.
		Hydrometra sanguinea.	Ephidrosis cruenta.
		Ischuria lunatica.	Dysuria neonympharum.
		Aurigo febrilis.	Phlegmasia à menostasi.
		Phœnigmus plethoricus.	Ascites sanguineus.
		Hæmaturia violenta.	Ischuria nephritica.
		Hæmaturia hæmorrhoidalis.	Aurigo plethorica.
		Menorrhagia immodica.	Aurigo typhodes.
		Menorrhagia stillatitia.	Hæmaturia spontanea.
		Menorrhagia lochialis.	Hæmaturia stillatitia.
		Hepaticorrhœa mesenterica.	Menorrhagia difficilis.
		Hæmorrhœis moderata.	Menorrhagia gravidarum.
		Dysenteria benigna.	Menorrhagia erronea.
		Dysenteria gravidarum.	Hepaticorrhœa cruenta.
		Hypochondriasis sanguinea.	Hæmorrhœis polyposa.
		Amnesia plethorica.	Hæmorrhœis immodica.
		Hæmorrhagia critica.	Dysenteria catamenialis.

CLASSIS NONA.

MORBI BILIOSI;

Maladies bilieuses.

Sunt illi quorum principium est bilis abundantia, ejusque acrimonia solito major, ut plurimum cum temperamento bilioso, ex cujus signis cognoscuntur: biliosi scilicet sunt sicci, calidi, alacres, audaces, vivido ingenio præditi, ad iram & rixas proni, activi, negotiosi; ipsis pulsus est velox, fortis; rubet facies; cutis strigosa, macilenta; sanguis fluxilis, acer; cor & arteriæ vegetæ sunt; in morbis levi de causa calent, sitiunt, bilem ano vel cato rejiciunt, morbis ardentibus, inflammatoriis obnoxii sunt; juvantur à frigidis, acidis; læduntur à calidis, acerbis, siccis.

Cùm in his morbis humores acrimonia alcalescente & siccitate peccent, & deficiat partium serosus latex, indicantur alimenta & medicamenta diluentia & refrigerantia, acida, tum fossilia sed multum diluta, tum vegetabilia; olera molliora; fructus aquosi, subacidi, cathartici.

ca diluentia, ut acidulæ minerales, tamarindi, pruna, cassia; necnon ea quæ secretionem bilis sollicitant, intestina expurgando, sanguinem diluendo; huc pertinent hepatica dicta aperientia, cichorium, taraxacum, lupulus, fumaria, agcinonia, rheum; imò fortiora si emphraxi frigidâ laboret hepar: *Vide Auriginis curam: Boerhaave Aphorism. 76. Institut. Therap. 788.*

Huic classi accensendi sunt morbi phlogistici febre aut pyrexia stipati.

Morbi biliosi.	Anorexia biliosa.	Melæna atrabilis.
	Asthénia Americana.	Vomitùs à veneno.
	Typhomania agrypnocoma.	Vomitùs atrabilarius.
	Pyrosis biliosa.	Vomitùs marinus.
	Gastrodynia biliosa.	Cholera à veneno.
	Cephalalgia stomachica.	Cholera auriginosa.
	Cephalalgia febrilis.	Cholera Indica.
	Hepatalgia calculosa.	Diarrhœa biliosa.
	Hepatalgia æruginosa.	Diarrhœa febricosa.
	Singultus inflammatorius.	Tenesmus spontaneus.
	Singultus a dysenteria.	Ptyalisinus viridis.
	Hypochondriasis biliosa.	Aurigo à vipera.
	Polydipsia febrilis.	Aurigo hepatica.
	Paralysis biliosa.	Dysenteria castrensis.
	Typhomania continua.	Dysenteria intermittens.
	Pruritus ictericus.	Vomitùs biliosus.
	Pyrosis Suecica.	Vomitùs à capitis ictu.
	Colica biliosa.	Vomitùs iliacus.
	Cephalalgia traumatica.	Cholera spontanea.
	Cardialgia à saburra.	Cholera dysenterica.
	Hepatalgia Petitiiana.	Cholera intermittens.
	Singultus criticus.	Nausea biliosa.
	Singultus exanthematicus.	Diarrhœa choleriodes.
	Vertigo stomachica.	Diarrhœa hypercatharsis.
	Paraphrosyne febrilis.	Anacatharsis biliosa.
	Polydipsia fluxuum.	Aurigo febrilis.
	Dysenteria epidemica.	Aurigo febricosa.
	Dysenteria æquinoctialis.	Aurigo ab obstructione.

C L A S S I S D E C I M A.

M O R B I S A B U R R A L E S ;

Maladies de saburre.

Vitiosi succi è reliquiis pravæ digestionis intra primas vias residui *saburram* constituunt, *que* vel *cruda* est si alimenta vix digesta natives qualitates servant; *acida* si ob moram & salivæ culpâ fermentationem iniverint, ut vegetabilia, inde flatus, ructus, morsus ventriculi, lactis coagulatio; *nidorosa* est si ex carnibus putrescentibus sint illæ reliquiæ, unde fœtor putris, nausea, horror jussulorum, acidorum appetentia, diarrhœæ fœtidæ, biliosæ; *saburra* in morbis est *primaria* si ipsis anam dederit ciborum major copia vel qualitas; *secundaria* verò est si alimenta ratione ægritudinis malè concocta fuerint.

Ita frequens est in morbis *saburra*, tum *primaria* tum *secundaria*, ut sint non pauci Medici qui hanc veluti omnium ferè inorborum principium habeant & *stercorarii Harveo* dicuntur. Fatendum est vix ullum esse morbum, sive acutum sive chronicum, in quo, initio vel in decursu, usurpari non debeant cathartica ad digestionem restituendas, obstructions viscerum referandas, cacochyliam in sanguinem transfusam aut *saburram* eliminandam; cavendum tamen ab irritantibus, ubi stomachus aut phlogosis, tensione, nimia sensibilitate, siccitate affectus; ubi adest similis status in intestinis; aut alvus est obstipata: præmitti debent in his casibus apozemata, jussula humectantia, clysmata emollientia, aqua pulli, phlebotomia; aut adhiberi tantum cathartica eccoprotica, pulposa, aquosa, gummosa, abstinendo à resinosis.

Ubi verò pondus stomachi, cardialgiæ, nausæ, oris amaror, vertiginosa cephalalgia, vomitoria adhibenda suadent, eadem cautelæ adhibendæ sunt, & emetica multum diluta partitis vicibus in usum vocanda: sic vini emetici uncia in aquæ unciis xij vel xv dividatur in duas doses; & dimidia pars omni quadrante horæ tepidè sumatur, facilis & plenaria inde excitatur vomitio; aut si grana quatuor aut quinque tartari stibiati in aquæ unc. xij diluta, in tres doses divisa, simili intervallo hauriantur; ypecacuanha etiam pulverata à gran. xv--xxv. ut plurimum adultos satis evacuat; in multis casibus oxymel scilliticum ad unc. j. idem præstat: dum vomitio accedit multo tepidæ potu ea juvanda est.

Boerhaave Aphor. 642. Therapeut. 1202 ad 1220.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

P p p p Ephe-

Morbi saburrales.	{	Ephamera nauseativa.	Nausea à saburra.
		Tertiana emetica.	Vomitus à saburra.
		Eclampsia à saburra.	Cholera à saburra.
		Ephialtes à saburra.	Diarrhoea vulgaris.
		Tussis stomachalis.	Ptyalismus nauseosus.
		Dyspnœa à stomacho.	Ptyalismus Laponicus.
		Agheustia à saburra.	Flatulentia nidorosa.
		Leipothymia à saburra.	Ephidrosis febrilis.
		Amphimerina singultuosa.	Cephalalgia stomachica.
		Tremor à saburra.	Colica accidentalis.
		Hysteria à saburra.	Vertigo stomachica.
		Oscedo stomachica.	Vomitus à crapula.
		Tussis convulsiva.	Vomitus rabiosus.
		Asthma stomachicum.	Diarrhoea stercorosa.
		Anorexia à saburra.	Diarrhoea febrilis.
		Syncope stomachica.	Ptyalismus à pyroxi.
		Câtarrhus epidemicus.	Flatulentia acida.
		Cardialgia à saburra.	Dysodia stomachica.
		Lumbago à saburra.	Ephidrosis à saburra.

Emetica.

Tartarus stibiatus à gran. j — v ; vel gran. ij , iv , vj in aquæ unc. xij : sumat quartam vel tertiam partem omni quadrante horæ , usquequò vomitio succedat.

Vinum emeticum à drachm. j. ad vj vel viij ; vel misce vini emetici unciam & semissem in aquæ cyathis tribus , quatuor ; sumat unum omni quadrante horæ.

Nunquam præscribantur emetica nisi explorato abdomine , num doleat , tensum sit ; utatur æger clysmatis , aqua pulli ; & sæpius phlebotomiâ præmissâ , si sit plethora.

Semen raphani contusum ad drachm. j , vel in decocto ad drachm. ij.

Oxymel scilliticum ad unc. j & semissem.

Aqua vitæ Germanica ab unc. semisse ad unc. j & semissem.

In chronicis ; syrupus emeticus Glauberi à gutt. iv ad xij pro pueris & mulieribus.

Ypecacuanha formâ pulveris à gran. iv ad xxv ; ubi adstringenda alvus. formâ infusi ad drachm. j in aquæ unc. viij pro duabus dosibus ; ad gran. ij vel iij acuit cathartica : ad gran. j. in opiatibus viscosa primarum viarum everit , tonum restituit usu iterato.

Turpethum minerale ad gran. ij vel iv in prophylaxi hydrophobiæ.

Extus Unguentum de arthanita forma litûs super abdomen.

Magna aquæ Vallenfis, Alesiensis copia confertim ingesta vomitionem excitat.

citat in chronicis non serosis sed ficcis : Bellilucanæ in serosis atonis.

Cathartica mitia in subjectis sensibilibus.

Extractum cassiæ à semiuncia ad unc. iij.

Cassiæ pulpa ad unc. ij.

Manna ab unc. j ad iij.

Tamarindi decocti pro aquæ cyatho ad unc. j.

Pruna Damascena cocta pro aquæ cyatho, num. xij.

Oleum amygdalarum dulcium in morbis inflammatoriis bis vel ter in die ab unc. j ad iij; sed recentissimum sit adeoque non limpidum.

Aquæ acidulæ Vallenfes, Alefenses, in morbis apyretis, intra bihorium ad libras viij calidè bibantur.

Aquæ thermales Bellilucanæ, in morbis frigidis, ad libras vj vel viij intra bihorium calidæ bibantur.

Aquæ acidulæ æstate apud biliosos, ficos, calidos, acuuntur manna, rheo, vel sale cathartico; thermales hieme apud frigidos, pituitosos, acuuntur sale cathartico, jalappa, scammonio, pulvere de tribus &c, tartaro vitriolato, cremore tartari.

Cathartica mediocria edulcorantur infuso florum violæ, malvæ, decocto cassiæ, tamarindorum, polypodii, cuscutæ, aliquot aquæ acidulæ cyathis simul assumptis: Initio acutorum acuuntur uno grano tartari stibiati vel vini emetici drachm. j, vel jalappæ gran. x, vel scammonii gran. ij, iij, vel salis cathartici drachm. j, ij, vel resinæ jalappæ, gr. j, ij, magnesiâ albâ ad drachm. j vel ij, terrâ foliatâ tartari ad drachm. j, ij.

Sal Glauberi, Epsamense, Sedlicense, Rupellense, polychrestum ad unc. j vel unc. j & semissem in aquæ libra una.

Medicamina vix apud nos formâ ficcâ præscribuntur, saltem in acutis & pyrecticis morbis; adhiberi possunt in pituitosis & frigidis.

Sennæ folia in aquæ cyatho infusa ad drachm. j, ij, iij: pulvis ingreditur pilulas cochias: corrigitur acrimonia sennæ si infundatur in limonata, decocto prunorum, dactylorum, sebesten, ficuum, cassiæ, tamarindorum. Folliculi sennæ eadem dosi ferè eadem vi agunt; horum infusum nigricat.

In chronicis, pituitosis, frigidis.

Aloës, pilulæ aloëticæ à scrup. j — drachm. j.

Pilulæ cochix, à semi-scrupulo ad ij.

Pulvis Cornachini vel de tribus, à scrupulo semisse ad drachmam j.

Tabellæ de citro, diacarthami, à drachm. ij — vj.

Rhei & cremoris tartari, ana, gran. xl, fiat pulvis.

Cathartica adstringentia ex rheo, rhapontico, myrobalanis.

Rheum in chronicis apyretis à gran. x ad scrupul. ij formâ pulveris:

P p p p 2

infu-

infusum pro aquæ cyatho à semidrachma ad drachmam unam & semissem, additur cremor tartari pari dosi.

Hydragoga.

Jalappæ scrupulus j diutissimè teratur in mortario cum sacchari pauxillo; sumatur pulvis, superbibendo potum theiformem.

Resinæ jalappæ gran. ij diutissime terantur in mortario cum sacchari frustulo & tribus amygdalis; adde syrupi capillorum veneris drachmam pro infante omnia cathartica recusante.

Resinæ jalappæ gran. xij, scammonii grana iij, contunde cum frusto sacchari in mortario marmoreo quam accuratissimè, fiat emulsio aquam superaffundendo ad unc. vj: potus purgans minimè ingratus.

Scammonii gran. x vel xv contunde in mortario marmoreo cum amygdalis dulcibus ij, vel cum succi limonum unc. j. superaffundendo emulsionis ex amygdalis & seminibus frigidis unc. x; fiant doses duæ.

Cremoris tartari uncia una injiciatur in lactis bullientis libra una; serum percolatum bibatur: purgat jucundè.

Syrupus de rhamno cathartico ab unc. j—ij.

In nostris regionibus apud juvenes biliosos, siccos, æstate, hæc cathartica acria, pulveris aut boli formâ, tormina, diarrhœas, dysenteriam excitant: præstant larga decocta vel infusa mediocrium & mitium adhibenda.

Arthriticis resina guaiaci à drachma semisse ad drachmam unam.

Pro infantibus manna in aqua soluta ad unciam unam, syrupus de cichorio composito cum rheo ad unciam unam.

CLASSIS UNDECIMA.

MORBI PITUITOSI;

Maladies glaireuses.

Pluita est humor mucilaginosus, viscidus, qui interiora narium, oesophagi, stomachi, intestinorum, vesicæ, pulmonis, &c, oblnit, à siccitate & acredine defendit; verùm si uberior fuerit ille mucus, insipidus, tenax, tunc nervosas papillas obducens, odoratum, gustum, famem, sitim obscurat vel tollit, stomachum aggravat, digestionem præepedit, vomitus, diarrhœas pituitosas excitat; in ureteribus, vesica, pyurias mucosas excitat; in articulis hyarthrum, in aliis alia incommoda producit.

Ad sanitatem requiritur ut succi digestivi, saliva, bilis, crassi salinâ, sapidâ gaudeant, ut dissolvant alimenta, motum peristalticum & famem excitent; si verò prædominetur mucus blandus, iners; in primis viis & in massa sanguinea, languent functiones ab his humoribus pendent; inde exsurgit digestio vitiosa, glutinosum chylum inducens, sanguis & omnes humores eandem indolem retinent; hinc urinæ cruditas, aquositas, faciei pallor, functionum tarditas, obstructions variæ.

Alimenta vegetabilia, acida, terrea, farinosa non satis fermentata, animalium partes gelatinosæ, pingues, mucosæ, idem vitium inducunt, maximè si concurrat vita deses, debilitas, senectâ, vasorum laxitas, nativa bilis, salivæ vapiditas, insipiditas.

Morbi, quos pituita copiosior excitat, dum est in massa sanguinea, sunt sequentes.

Morbi pituitosi.	{	Chlorosis pituitosa.	Arthritis chlorotica.
		Scelotyrbe pituitosa.	Paraplexia rheumatica.
		Catarrhus frigidus.	Hypochondriasis pituitosa.
		Anasarca Americana.	

Si in origine nervorum aut organis adsit, oriuntur

Morbi pituitosi	{	Cophosis à comate.	Pica, malacia.
		Apoplexia pituitosa.	Anorexia pituitosa.
		Coryza phlegmatorrhagia.	Epiphora sebacea.
		Coryza catarrhalis.	Ptyalismus gravidarum.

In pulmonibus, gutture, nascuntur

Morbi pituitosi	{	Tussis gutturalis.	Stertor asthmaticus.
		Dyspnœa pituitosa.	Asthma humidum.
		Dyspnœa hydatidosa.	Anacatharsis asthmatica.

Demum in primis viis fiunt

Morbi pituitosi	{	Vomitum pituitosum.	Cardialgia bradypeptica.
		Coeliaca mucosa.	Diarrhœa pituitosa.
		Colica pituitosa.	

Et in aliis organis

Ischuria phlegmatica.	Ischuria thromboides.
Leucorrhœa Nabothi	Pyuria mucosa.
Pyuria viscida.	Hydarthrus synovialis.

Ad curandos morbos pituitosos 1° prævertenda est mucosi illius humo-

ris productio usu cibi & potûs benè fermentati, fale & aromate conditi, stomacho grati; nec non victu ex carnibus animalium, avium, piscium, &c quæ ad alcalescentiam vergunt; 2° exercitio corporis & animi paulò vegetiori, quo calor generatur in corpore, mucus dissolvitur, crassa attenuantur, crasis salina extricatur, viscosa resolvuntur, & potissimum vasa & viscera roborantur; huc frictio, equitatio, deambulatio conferunt.

Medicamina verò quæ in his conducunt sunt 1° stomachica & omnia roborantia partibus aromaticis calorem & motum in fluidis viscosis excitantia, imprimis martialia, rheum, salia alkalina fixa & volatilia, saponacea, amara, ut enula campana, aloes, balsama, resinosa, demùm evacuantia quæ absterunt mucum à pulmonibus, ut bechica incidentia; à viis urinariis, ut diuretica calida; ab intestinis, ut cathartica salina, non neglectis tamen diluentibus calidis quæ pituitæ tenaci fluxilitatem conciliant.

CLASSIS DUODECIMA.

MORBI CATARRHALES;

Maladies catharrhales.

IN hoc differunt morbi catarrhales à pituitosis 1° quod à frigore perspirationem reprimente subito corpus calefactum adoriente nascantur; 2° quod lympham inspisset quidem illud frigus, sed levem simul phlogosum in vasis infarctis excitet, unde dolor, levis intumescencia, febricula; 3° quod materia sudoris aut perspirationis retenta (acredine sua dolores intendat: morbi itaque catarrhales recentes sunt phlogisticis sed mitioribus affines, inveterati verò pituitosi fermè evadant; curantur initio phlebotomiâ, diluentibus calidis, diaphoreticis, victu tenui; inveterati verò exigunt sudorifica, suffitus, ducias ex aquis thermalibus, tegumenta lanæ, calida, sicca; frictiones.

Morbi catarrhales.	{	Ephemera à frigore.	Asthma catarrhale.
		Synochus hyemalis.	Angina bronchus.
		Amphimerina catarrhalis.	Rheuma vulgare.
		Quotidiana catarrhalis.	Aphonia à raucedine.
		Peripneumonia catarrhalis.	Carus à frigore.
		Strabismus catarrhalis.	Catarrhus epidemicus.
		Rigor catarrhalis.	Stupor à frigore.
	{	Sternutatio catarrhalis.	Cephalalgia catarrhalis.
			Hemicrania coryza.

Colica

Morbi catarrhales	{	Colica à frigore.	neumonica.
		Diplopia à catarrho.	Angina nasalis.
		Hæmoptysis catarrhalis.	Anosmia catarrhalis.
		Diabetes Anglicus.	Paraphonia catarrhalis.
		Synocha catarrhalis.	Catarrhus ferinus.
		Amphimerina latica.	Catarrhus caninus.
		Amphimerina anginosa.	Algor externus.
		Pleuritis catarrhalis.	Cephalalgia anemotropa.
		Contractura catarrhalis.	Otalgia catarrhalis.
		Rigor à frigore.	Rachialgia ab adiapneustia.
		Pleurodyne catarrhalis.	Hypochondriasis algida.
		Tussis catarrhalis.	Ptyalismus catarrhalis.
		Orthopnoëa pseudo-perip-	Anasarca ab adiapneustia.

C L A S S I S D E C I M A - T E R T I A .

M O R B I L A C T E I ;

Maladies laiteuses.

Chylus in puerperis & nutricibus redundans, in sano corpore elaboratus, partim in mammis secretus abit in lac mammarum, & in colu-uterino lac uterinum præbet quod partim cum lochiis foras post partum emittitur. Utrumque lac, si foras non emittatur, & in massam sanguinis redeat, diversa producit incommoda & morbis lacteis materiem sup-peditat.

Lac autem, cum ad acidam fermentationem sponte vergat & ad coa-gulum, excitat in mammis tumores inæquales, dolorificos, inflammato-rios, inde abscessus scirrhusi, canceri; idem lac in glandulis axillarum, inguinum hærens, in textu celluloso aggestum, oedemata, phlegmatias, obstructions inducit; ast acore suo diversos dolores, exanthemata, aci-dum odorem inducit.

In alumno etiam lac acefcens, corruptum, coagulatum, vomitus, car-dialgias, diarrhoeas, aliaque genera morborum producit, qualia sunt

Vomitùs lacteus.	Colica chylosa.
Diarrhoea lactentium	Miliaris lactea.
Colica lactea.	Aphtha lactucimen.

In nutricibus verò & puerperis oriuntur à lacte suppresso

Ephamera lactea.	Tritæophya lactea.
Miliaris puerperarum.	Pleuritis lactea.
Metritis lactea.	Hysteralgia ab spargonosi.
Hysteralgia lactea.	Mastodynia pilaris.
Mastodynia ab spargonosi.	Mastodynia butyrosa.
Mastodynia à terrore.	Ischias ab spargonosi.
Mania lactea.	Ephidrosis lactea.
Epiphora lactea.	Enuresis ab spargonosi.
Pyuria lactea.	Galactirrhœa mammarum.
Galactirrhœa erronea.	Galactirrhœa serosa.
Phlegmatia lactea.	Ascites chylosus.

Indicationes adimplendæ sunt ut lac alumni suis præbeant matres ; adeoque excernatur per vias à Sapientissimo Numine stabilitas ; sic enim omnes morbi lactei prævertuntur , atque si jam suppressum lac in alias partes deviaverit suctu assiduo vel alumni vel catelli vel suætricis in mammas ejus fluxus est revocandus : Si verò tardiùs ad hoc remedium & frustra confugiat puerpera , nec multùm fluxerint lochia , ptisanis diureticis & catharticis est insistendum , modò nulla uteri phlogosis impediat , in quo casu phlebotomiæ præmittendæ sunt diætæque tenuis imperanda.

In morbis lactentium 1° cavendum ne lacte copiosiori ingurgitentur ; 2° ne nutrices pathematis , ebrietati indulgeant ; ne lac fluxilius , acre suppeditent ; 3° lenia purgantia in vomitu lacteo , diarrhœa lactea adhibentur ; ut syrupus de cichorio , manna ; 4° dein ad absorbentia terrea deveniendum est , ut cretam , oculos cancrorum , corallia , quæ ad scrupulos duos sumenda cum syrupo stomachico vel conserva adstringente , non acida. De his vide curas speciales *œdematis lactei* , *mastodynïe pilosæ* , *ephemeræ lacteæ* &c in *Nosologia*.

CLASSIS DECIMA QUARTA.

MORBI SEROSI ;

Maladies séreuses.

Seri nomine intelligimus humorem aqueum subpellucidum sero lactis similem , aut ipsam lympham qualis in patella à thrombo purpureo separatur , qui humor , cùm sanguis in patella per diem integrum remansit , est æqualis quoad pondus thrombo residuo ; verùm hæc proportio mutatur in morbis serosis ; in illis serum vel ubique exundat , vel in certis locis

locis contra sanitatis leges cumulat, vel in textu celluloso & inde anasarca, in scroto hydrocele, in cerebro hydrocephalus, in oculo hydrophthalmia, in pectore hydrothorax, in pericardio hydrocardia, & sic deinceps: cum autem serum sit vehiculum salium, ubi est acrimonia in sanguine serum acrius solito evadit, & urinæ ac sudori quam simile est, nisi quod igni expositum vel vini alcoholi mixtum concrefcit in albumen.

Cum sanguis per venas expeditè ad cor revertitur, serum è vasis lymphaticis redux has venas facile subit & cum eo circulatur; ast cum sanguis in venis hæere cogitur ob ligaturam, ut patet experimento Lowerrii, vel ob obstructiones, serum in suis vasis restitans, vel effunditur in cavis vicinis, vel intra textum cellularem cumulat. Hæc feri intra textum cellularem collectio in morbis chronicis familiaris est, quoties vires circulationis languidæ evadunt, serum enim illud propria gravitate vires circulationis in minimis vasis superans, eò versus tendit quò jubet gravitas, nec facilè à partibus imis ad superiores ascendit; hinc imarum partium phlegmatia sed œdematosus tumor qui horis vespertinis apparet, dum matutinis ea intumescencia pallida, pultacea, partes omnes, præsertim molliores ut palpebras, labra, invadit. Initio quidem anasarcae aut phlegmatiae quæ subito quandoque invadit, textus solidorum ab hujus feri stagnatione non est remollitus & facultas vitalis integra potest tolerare phlebotomiam, maximè cum à plethora pendet resistentia circulationi lymphæ ejusque est stagnationis causa; verum ubi remollitæ sunt partes solidæ, ubi chronicis morbis succedunt œdematosi tumores aut feri collectiones, phlebotomia est maximè noxia, quæ vires cordis languidas ulterius imminuit.

Hi morbi sunt sanatu difficillimi, qui natura organis flaccidis debili-ter utitur, & ea debet maximam in omnis morbi curatione operam præstare; hac cooperante prosperè cedunt omnia si morbus sanabilis sit; ea verò quiescente & debilitata frustranea sunt ut plurimum artis conamina.

Indicationes curativæ sunt 1° robur addere organis vitalibus quæ obstructionibus impedita vel sero dudum remollita languidè moventur; 2° obstructiones referare thrombum purpureum in his morbis densatum & cohærens attenuando, dividendo; utrumque præstant omnia martialia quæ solidis robur, fluidis attenuationem conciliant: idem sed debiliùs efficiunt stomachica, tonica, ut cinnamomum, cassia lignea, saffrafras, santalum album, china; pulvis ex cinnamomo & limatura ferri in his præstantissimus est; sumitur quotidie in offa ad gran. vi -- x &c; ex rhei & limaturæ ferri ana drachma j in aquæ libris ij infusa sit ptisana, cujus longus usus utrumque roborandi aperiendique, necnon digestivas vires reparandi scopum attingit. Aperiencia etiam seu diuretica calida crassum sanguinis textum attenuant; huc pertinent radices asparagi, rusci, foeniculi; cortices

radicum eryngii, ononidis, foeniculi, calcitrapæ; falia neutra, ut Glauberianum, Epſamenſe, Rupellenſe, tartarus crudus; imprimis verò terra foliata tartari, quæ à drachma ſemiſſe ad drachmam unam non ſolum obſtructa reſerat, verùm etiam urinas alvumque feliciter movet. Extus verò exſiccant & roborant partes phlegmatia remollitas thermarum lutum calide admotum, duciæ, arena maris calore ſolis fervida, furfur marcum calefactum, ſpiritus vini calefactus, ſacculi plantis aromaticis, ut ſalvia, thymo, ſerpillo, maro, ſtœchade, roremarino &c turgidi, frictiones ex pannis laneis ſiccis, calidis, fumus plantarum aromaticarum ſuper prunas ardentes projectarum, item fumus ex ſuccino &c.

Sed alter ſcopus eſt ſerum ſuperfluum foras amandare, & 2° novi ge-neſim præpedire. Serum exundans foras mittitur in robuſtis ope cathartico-rum & emeticorum, indebilibus ope diureticorum; huc etiam ſpectant tum paracenteſis in aſcite, tum ſcarificationes in quibuſdam caſibus.

Inter cathartica laudantur potiſſimum ſyrupus de rhamno cathartico ad uncias duas, vel purus, vel minori doſi catharticiſ vulgaribus addi-tus, aqua vitæ Germanica, ſuccus radicis iridis Germanicæ, ſambuci ab unc. j ad ij, baccæ rhamni cathartici, jalappa, ſcammonium acido citri mitigatum &c.

Inter diuretica aſelli decem aut viginti in ſero lactis; ſucci expreſſi ex recentibus herbis cichorii, apii, ſyſimbrii aquatici contuſis, & cum lima-tura martis ac aſellis aliquandiu relictis, qui dein expreſſi ad uncias iij hauriuntur; juſcula parata ex radicibus aperientibus, foliis cichorii, ſco-lopendriæ, additis cancriſ fluviatilibus, aſellis, ſale Glauberiano; ac oxy-mel ſcilliticum ad drachmas duas bis vel ter in die ſumptum; lixivium cinerum geniſtæ, ſtipitum fabarum ex vino albo ad uncias tres ſero & mane bibitum.

Sed ſi aſcites vel anasarca pendeat à morbo exanthematico repreſſo, ut ab ſcabe repulſa, à rubeola &c. *Vide curam exanthematicorum.* Si à virulento quodam morbo foveantur, ut ab ſcorbuto, hujus primarii morbi remedia adhibenda ſunt ſimul cum hidragogis. Si obſtructio, menoſtaſis hiſ anſam dederint, remedia hiſ propria advocanda ſunt.

Morbi ſeroſi.	{	Hectica hydropum.	Paraplexia ab hydrorachi-
		Convulſio ab hydrocephalo.	tide.
		Eclampsia ab hydrocephalo.	Aſthenia cachectica.
		Aſhma cachectium.	Syncope ab hydrocardia.
		Orthopnoea ab hydropneu-	Lethargus à frigore.
		monia.	Cataphora ſube.
		Hydrothorax vulgaris	Cataphora hydrocephalica.
		Amauroſis pituitoſa.	Carus hydrocephalicus.
		Cophoſis ſeroſa.	Pleuritis hydrothoracica.
	{	Anorexia cachectarum.	Tremor ab hydrocephalo.
	{	Hemiplegia ſeroſa.	Epilepsia ab hydrocephalo.
			Orthop.

MORBI SEROSI.

675

Morbi serosi.

Orthopnœa hydrothoracica.	Hydrocephalus interior.
Hydrothorax chylosus.	Ascites urinosus.
Amblyopia hydrophthalmica.	Hydrometra gravidarum.
	Hydrometra ascitica.
Dyssecœa ab hydrotympano.	Chlorosis virginea.
Anæsthesia ab hydrorachitide.	Anasarca periodica.
	Anasarca Americana.
Paralysis serosa.	Lumbago ab hydrothorace
Asthénia hydrocephalica.	Amentia senilis.
Asthénia infantum.	Menorrhagia decolor.
Lethargus febrisequus.	Melæna hepaticirrhoica.
Cataphora somnolenta.	Diarrhœa urinosa.
Cataphora scorbutica	Epiphora frigida.
Carus ischuriosus.	Ptyalismus urinosus.
Apoplexia pituitosa.	Diabetes artificialis.
Cephalæa serosa.	Enuresis catamenialis.
Amentia serosa.	Enuresis paradoxa.
Amentia morosis.	Dysuria gravidarum.
Hepaticirrhœa vera	Hydrocephalus exterior.
Diarrhœa serosa.	Ascites vulgaris.
Ephidrosis spontanea.	Hydrometra ascitica.
Ptyalismus à laxitate.	Hydrometra ovarii.
Diabetes hystericus.	Chlorosis ab hydrothorace.
Dyspermatismus serosus.	Anasarca à suppressione.
Enuresis critica.	Anasarca hystERICA.
Enuresis infantum.	Elcosis hydropum.
Otorrhœa serosa.	

CLASSIS DECIMA QUINTA.

MORBI FLATULENTI;

Maladies venteuses.

F Latus qui in humano corpore observantur fere omnes à ciborum fermentatione ortum ducunt, aut ab ipso aëre cum eduliis deglutito, qui ope bonæ digestionis & potissimum interventu salivæ debuerat intimè cum chylo dissolvi & elasticitatem deperdere, ut docent *Illustr. Pringle* egregia experimenta, quique hujus rectæ digestionis defectu integram elasticitatem conservat, aut calore loci majorem adipiscitur.

Deficiente itaque saliva quoad fluxilitatem & vim saponaceam benè constituta, quoties scilicet ea viscosa est, nec alimentis ritè dissolvendis apta, aër elasticus remanet, fermentatione in primis viis ex alimentis extrahitur, hinc ructus, borborygmi, dolores, tensiones, tympanites aliaque mala plurima: intestina his flatibus diu distensa laxantur, inde novas flatulentes patiuntur in his materiæ chymacæ, ubi iterum morâ fermentescunt.

Curatio itaque morborum flatulentorum eò dirigi debet ut salivæ & succi gastrici fluxilitas & vis dissolvens restituatur, quod potus diluens ex infusione chamomillæ, veronicæ, chamædryos; aquæ acidulæ sale Glauberiano scætæ, ut Alesiensis, Vallensis, efficiunt; sed si debitum exercitium, ut equitatio, deambulatio, ad solvendam fluidorum visciditatem, & aquei potûs cum ipsis intimam miscelam, non concurrat, frustranea sunt medicamina; magna etiam est habenda victûs ratio, imprimis tubercinatio, edulia non fermentata, dulciaria, pistorum fercula vitanda sunt; offis & carne tum assata tum elixâ ac potu aqueo vescendum, alvus laxa est servanda; catharticis exsiccantibus, rhabarbarinis rarò utendum; aquea & salina multo præstantiora sunt. Ubi vigent dolores, præmissâ phlebotomiâ largus ptisanæ emollientis potus calidus, ut aquæ pulli, est præscribendus, & si dolor non cesserit ad laudanum confugiendum est.

Alterius generis est meteorismus qui in febribus putridis & malignis accidit; à putrefactione expanditur aër & extrahitur in majori copia quàm absorbetur. Aërem a putridis vaporibus destrui docent experimenta *Halesii*; verum ubi sunt mixta putrescibilia multo aëri commixta calore & putredine ea statim rarescunt, ut patet ex meteorismo cadaverum, unde corrupta aquæ innatant; ipsæ carnes putridæ leviores evadunt aqua, ut *Illustriss. Pringle* expertus est.

Morbi flatulenti.	{	Enteritis flatulenta.	Physoметра humida.
		Dyspnœa tympanitica.	Tympanitis abdominalis.
		Pleurodyne flatulenta.	Tympanitis asciticus.
		Cardialgia lactentium.	Meteorismus stomachi.
		Colica flatulenta.	Meteorismus hystericus.
		Singultus flatulentus.	Hypochondriasis flatulenta.
		Dyspnœa à pneumatia.	Cholera flatulenta.
		Cardialgia flatulenta.	Flatulentia nidorosa.
		Gastrodynia flatulenta.	Flatulentia accidentalis.
		Asphyxia flatulenta.	Pneumatosis artificialis.
		Mastodynia emphysematosa.	Physoметра sicca.
		Ileus physodes.	Tympanitis intestinalis.
		Flatulentia acida.	Tympanitis enterophysodes.
		Flatulentia hypochondriaca.	Tympanitis Stewartii.
		Pneumatosis hysterica.	Meteorismus abdominis.
		Pneumatosis febrilis.	

Medicamenta carminativa.

Aqua menthæ composita, à drachm. ij ad unciam j.
 Aqua imperialis, generalis, theriacalis, à drachm. j ad iv.
 Aqua naphæ, aqua cinnamomi hordeata, à drachm. ij ad iv.
 Tinctura absinthii, balsamum vitæ Hoffmanni, à gutt. x ad xxx.
 Elixirium Garus, à drachm. ij ad iv.
 Syrupus de mentha, à drachm. ij ad unc. ij.
 Opiata Salomonis, à scrupulo j ad drachm. j.
 Oleum essentielle anisi, à gutt. ij ad vj.

Anodyna.

Syrupus papaveris albi, adultis, à drachm. iv ad unc. j.
 Syrupus de karabe, à drachm. iv ad unc. j.
 Caput papaveris albi decoctum, num. j.
 Extractum capitem papaveris rhœados, à gran. x ad x, xx.
 Extractum opii, à quarta parte grani ad gran. j, vel assuetis plura.
 Laudanum solidum eadem dosi; opium eadem dosi.
 Laudanum liquidum, adultis, à gutt. vj ad xx; & assuetis plures.
 Philonium Romanum, à scrupulo j ad drachm. j.
 Theriaca recens, à gran. xx ad drachm. ij.
 Pilulæ de cynoglossa, à gran. ij ad viij.
 Camphora à gran. iij ad xv, in hysteris, convulsivis, maniacis.
 Moschus à gran. j. ad xij.
 Sal sedativum, à gran. iij ad xx in hysteris.
Extus oleum chamæmeli, liliorum, anethi, fœli, amygdalarum; unguentum de Althea, ceratum Galeni; butyrum recens, de cacao; pinguedo ursi, porci, vituli, humana; lac. Semen lini, fœnugræci; flores & folia violarum, malvæ; radices althææ, bulbi liliorum.

CLASSIS DECIMA SEXTA.

MORBI PURULENTI;

Maladies purulentes.

PUs est humor albus, subviscidus, inodorus, aquâ ponderosior, qui ex partis inflammatae suppuratione exsurgit. *Ichor* est humor foetidus, liquidior, serosus, diversicolor, putris, brunneus, viridescens, luteus,

teus, nigricans, qui ex ulceribus cariebusve exstillat : si rubellus sit à tinctura sanguinis *sanies* vocatur ; si ex ulcere gangrænofo omnino putrido & nigricans sit, *tabum* dicitur.

Puris materia exsiccata *crusta* vocatur ; si à caustico facta sit, *eschara* est.

Quomodo verò distinguatur à pure humor sebaceus qui sine prævia inflammatione ex lupiis, favis, tineâ, cryptis tarforum, œsophagi effluit ; qui in morbis catarrhosis expectoratur viscosior pure, non ut pus resolvable in griseam pastam, hoc inquirendum restat.

Omnis humor purulentus, diu in corpore retentus, tandem foetidus, acer, corrosivus, putris evadit ; ex hujus præsentia irritantur nervi ; hinc obortâ pyrexia foras formâ sudoris enuresis, diarrhœæ, emittere natura conatur ; hinc oriuntur tabes, amphimerina hectica, diarrhœæ colliquativæ, sudores colliquativi, phthises &c. Si suppurentur pustulæ herpeticæ, variolosæ, leprosæ ; si phlyctænæ, erythemata, similiaque vitia cutanea puri originem præbuerint, pus illud est magis acre, magis virulentum ; si verò scrophulosi tumores, lupiæve, huic ansam dederint, pus est mitius, viscosius, à putredine magis alienum, nec pyrexiam lentam facile excitat.

In omni morbo purulento exitus est ocissimè puri facti, ichori, saniei, parandus ; ulcera detergenda ; fistulæ aperiendæ, dilatandæ, cuniculi referandi, ne in textum cellularem diffusa materies morbifica novas strages edat & ulterius diffundatur ; aëris accessus, quo putredo intenditur, cautè arceri debet, quod extus optimè præstant balsamica ; alkaliescentia & putredo arcenda, cui scopo diuretica, balsamica, vulneraria potu theiformi & lotu præstant ; deinde verò demulcentia, incrassantia, lacticia dissolutionem ulteriorem humorum avertunt ; successu enim temporis cum purulentia massam sanguineam infecit, hæc massa resolvitur, & lymphæ acris & dissoluta diarrhœas colliquativas, sudores foetidos, suberrimos excitat. Vide curam in acrimoniis dissolutis.

Morbi purulenti.	{	Ephamera vulneraria.	Peripneumonia phthisicorum.
		Amphimerina variolosa.	Convulsio à capitis ictu.
		Cephalitis spontanea.	Rigor à purulentia.
		Cephalitis cerebelli.	Singultus purulentus.
		Cynanche ulcerosa.	Dyspnœa à vomica.
		Hepatitis suppurans.	Dyspnœa à stomacho.
		Palpitatio apostematosa.	Orthopnœa à vomica.
		Eclampsia traumatica.	Orthopnœa ab empyemate.
		Tussis phthisica.	Pleurodyne phthisica.
		Dyspnœa à liene.	Empyema à peripneumonia.
		Dyspnœa traumatica.	Empyema mediastini.
		Amphimerina tabidorum.	Empyema intercostale.
		Tritæophya variolosa.	Amaurosis à synchysi.
		Cephalitis traumatica.	Paraphonia ulcerosa.
		Carditis spontanea.	Syncope ab apostemate.
			Hemi-

MORBI PURULENTI.

679

Morbi purulenti

Hemicrania ocularis	Pudendagra ab ulcusculis.
Hemicrania purulenta.	Hypochondriasis phthifica.
Ophthalmia unguis.	Agrypnia à pancreate.
Odontalgia cariota.	Hæmoptysis à tuberculis.
Dysphagia ulcerosa.	Hæmatemesis à pancreate.
Pyrosis ulcerosa.	Dysenteria à vomica.
Hepatalgia intercus.	Diarrhoea purulenta.
Splenalgia suppurata.	Lienteria ulcerosa.
Nephralgia à carie.	Tenesmus Indicus.
Hysteralgia ulcerosa.	Tenesmus à carcinomate.
Hysteralgia purulenta.	Epiphora ægilopis.
Mastodynia carcinomatosa.	Coryza purulenta.
Lumbago ab arthrocace.	Anacatharsis phthifica.
Lumbago apostematosa.	Anacatharsis puriformis.
Ischias ex abscessu.	Pyuria renalis.
Ptyalismus aphthosus.	Pyuria à thorace.
Proctalgia à fistula.	Leucorrhoea ulcerosa.
Proctalgia Brasiliensis.	Leucorrhoea syphilitica.
Pudendagra carcinomatosa.	Galactorrhoea purulenta.
Angina suppuratoria.	Gonorrhoea virulenta.
Pleurodyne ex abscessu.	Ædopsophia urethræ.
Empyema à vomica.	Dysodia pulmonica.
Empyema diaphragmatis.	Dysodia à tineæ.
Cataracta purulenta.	Tabes ulcerosa.
Anosmia ab ozæna.	Tabes renalis.
Hemiplegia apostematosa.	Phthisis humida.
Leihargus pulmonicus.	Phthisis asthmatica.
Hemicrania odontalgica.	Anasarca purulenta.
Ophthalmia elcoma.	Phlegmatia Malabarica.
Ophthalmia fistulosa.	Phlegmatia cruralis.
Odontalgia à parulide.	Hæmoptysis phthifica.
Dysphagia tussiculosa.	Stomacace purulenta.
Gastrodynia ulcerosa.	Menorrhagia ulcerosa.
Hepatalgia apostematosa.	Vomitus ab ulcere.
Nephralgia purulenta.	Cœliaca purulenta.
Nephralgia mesenterica.	Lienteria aphthosa.
Hysteralgia cancrota.	Tenesmus ulcerosus.
Hysteralgia ex abscessu.	Ephidrosis hæctica.
Mastodynia apostematosa.	Epiphora anchilopis.
Lumbago psoadica.	Coryza virulenta.
Ischias à carie.	Anacatharsis à vomica.
Ptyalismus purulentus.	Dysuria nephralgica.
Ptyalismus à pædanchone.	Pyuria vesicalis.
Proctalgia à rhagadibus.	Pyuria à mesenterio.

Leud

Morbi purulenti.	{	Leucorrhœa fungosa.	Frambæsia Americana.
		Leucorrhœa carcinomatosa.	Syphilis venerea.
		Gonorrhœa pura.	Tinea humida.
		Otorrhœa purulenta.	Lepa Asturienfis.
		Dysodia ozæna.	Elcofis variolosa.
		Dysodia ab otorrhœa.	Elcofis scrophulosa.
		Tabes à vomica.	Gangræna omnis.
		Tabes apostematodes.	Hydrometra puriformis.
		Phthifis ficca.	Ischuria cystopyica.
		Phthifis scrophulosa.	Malis cornupedum.
		Phthifis à vomica.	Frambæsia Guineensis
		Phlegmatia ulcerosa.	Syphilis Polonica.
		Phlegmatia elephantiasis.	Tinea favosa.
		Ascites purulentus.	Elcofis fistulosa.
		Ascites intercus	Elcofis herpetica.
		Ischuria nephropyica.	Elcofis hydropum.
		Ischuria urethropyica.	

CLASSIS DECIMA SEPTIMA.

MORBI ACRIMONIOSI;

Maladies acrimonieufes.

A *Crimonia* est in humoribus vel sanguine principiorum salinorum prædominium.

Principia salina sanguinis sunt vel acescentia vel alkalescentia, vel neutra ut muriatica; ast in sanguine vix unquam acor observatur nisi in morbis lacteis; acrimonia verò acida primarum viarum ad morbos faburrales attinet.

Hic itaque agitur de acrimonia alkalescente vel muriatica sanguinis & humorum, & huc referendi sunt morbi omnes virulenti, biliosi, necnon purulenti; horum quipiam *melancholici* à Veteribus habebantur, quo nomine intelligebant eos qui ab atrâ bile excitantur seu ab humore acrisimul & viscido, tum in primis viis contento tum in massam sanguinis diffuso. Alii verò morbi acrimoniosi sunt cum sanguine seroso seu dissolutum, & illi morbi possunt vocari lixiviosi, quia fluidum multo sale saturatum pro principio agnoscunt: sed lixiviosi recidunt ad *purulentos* vel malignos à dissolutione, ut sunt *scorbutici*, *exanthematici*, *castrenses* &c.

Acrimonia cum siccitate & ardore, qualis post labores immodicos, itinera ætate suscepta, usum potuum ardentium, condimentorum, ut salis, piperis,

piperis , maxime si concurrat genus vitæ quod fornacum , ignis præsentiam exigit , ut ars coquorum , vitriariorum , fabrorum ferrariorum , chymicorum &c , curatur diluentibus , qualia sunt in acutis infusa ex foliis floribusque emollientibus , violæ , malvæ ; potus nitrati ; aqua pulli ; emulsiones ; limonatæ vegetabiles ac minerales , phlebotomia præmissâ , ut calor , sitis , pyrexia contemperetur ; necnon præmissâ catharsi antiphlogistica ex tamarindis , cassia , manna . In chronicis juscula ex pullo , ranis , carne vitulina , cum radicibus graminis canini , fragariæ , feminibus frigidis majoribus ac minoribus quibus pulli venter infarctus sit ; serum lactis purum sero & mane per aliquot dies ad uncias xij haustum , aquæ acidulæ æstivo tempore per novem dies epotæ intra trihorium ad libras vj , vel pro potu ordinario ad libram j vel j & semiss. quotidie per mensem : balnea domestica præmissâ catharsi antiphlogistica per dies quindecim aut viginti , horis matutinis , in quibus per horam stet æger ; & si maniacus æger fuerit balnea frigida sunt ac frigida caput irrigetur .

Si acrimonia fuerit sine ardore aut cum sanguinis viscositate , pulsu tardo , duro , ut in melancholicis & hypochondriacis , massa sanguinis est diluenda sed simul resolvendo , adeoque jusculis addenda sunt folia ex plantis diureticis , antiscorbuticis ut cichorio , endivia , fysimbrio , taraxaco , additis cancris fluviatilibus , millepedibus , ut viscositas sanguinis solvatur : martialia etiam parvâ dosi ptisanis vel jusculis addantur : aquæ acidulæ sale Glauberiano fœtæ , serum lactis succo plantarum prædictarum onustum , æstate balnea domestica , cœlo sereno , rustico , exercitia moderata ut equitatio , deambulatio adhibenda sunt ; nec enim acrimonia sanguinis è viscoso potest educi , nisi viscositas medicamentis & exercitio resolvatur ; autumnò verò juscula ex testudinibus cum herbis nitosis , lacte saponaceo turgidis ; deinde verò lac asininum per mensem unum aut alterum usurpetur .

Huc referendi sunt omnes morbi virulenti , exanthematici , metastatici , biliosi , purulenti , & præterea

Morbi acrimoniosi.	{	Pruritus omnis.	Polydipsia hydrophobica.
		Cephalæa ab acrimonia.	Satyriasis neogamorum.
		Ophthalmia sicca.	Nymphomania salacitas.
		Ophthalmia trachoma.	Nymphomania fervor uteri.
		Pyrosis vulgaris.	Hæmaturia lateritia.
		Hysteralgia pruriginosa.	Dysenteria alba.
		Proctalgia intertriginosa.	Dysenteria atrabilaria.
		Pudendagra pruriens.	Diarrhœa Chiliensis.
		Pudendagra arsur.	Diarrhœa hypercatharsis.
		Pica chlorosiantium.	Epiphora calida.
		Boulimia canina.	Diabetes legitimus.
		Boulimia esurigo.	Dysuria à diabete.
		Boulimia ab acidis.	Dysuria primaria.

Morbi acrimoniosi.	{	Gonorrhœa libidinosa.	Satyriasis venerea.
		Gonorrhœa balani.	Satyriasis chronica.
		Flatulentia nidorosa.	Nymphomania furibunda.
		Chlorosis infantum.	Nymphomania pruriginosa.
		Anxietas tibiæ.	Hæmaturia spuria.
		Ophthalmia angularis.	Dysenteria à catharticis.
		Ophthalmia pustulosa.	Melæna atrabilis.
		Odontalgia hæmodia.	Diarrhœa febricosa.
		Colica lactentium.	Lienteria spontanea.
		Lumbago à satyriasi.	Epiphora ophthalmica.
		Proctalgia tenesmodes.	Diabetes à vino.
		Pudendagra gonorrhœica.	Dysuria herpetica.
		Pica infantilis.	Dysuria venerea.
		Pica antiscorbuticorum.	Gonorrhœa oneirogonos.
		Boulimia cardialgica.	Flatulentia acida.
		Boulimia addephagica.	Tabes rachialgica.
		Polydipsia febrilis.	

CLASSIS DECIMA OCTAVA.

MORBI ORGANICI;

Maladies organiques.

Sunt illi qui ab organorum, seu partium solidarum, viscerum, glandularum evidenti dispositione, figura, magnitudine, (tumore non inflammatorio nec purulento) deinde luxatione, hernia, prolapsu dependent.

Differunt ab emphracticis quod emphractici supponant obstructionem seu obturationem canalibus vitio fluidi crassi cujus transitus denegatur; organici vero supponunt figuram, volumen, situm cujusdam visceris aut organi, non verò vitium fluidi; differunt à phlogisticis defectu inflammationis, à purulentis defectu suppurationis.

Morbi organici sunt diuturni & curatu difficillimi, nisi vitium organicum operatione chirurgicâ tolli queat: sic cordis auricularum, aortæ aneurysmata, tumores, ossificationes, polypi, vomices, medicamentis nullis, nulli diætæ cedunt; & cum ars chirurgica nihil præstare possit morbi ab his principiis oriundi sunt immedicales, ut

Morbi organici.	{	Palpitatio.	Dyspnœa.
		Orthopnœa.	Pleurodyne.
		Syncope.	Lumbago.
		Cardialgia.	Dysphagia.
		Cardiognus.	Dæmonomania.

Idem

Idem dictum esto de morbis à viscerum sarcomate, excrescentia, scirrho, cancro, glandulis; à graviditate quatenus illi tumores pondere, pressione vicinas partes irritant.

Morbi organici.

Dysphagia à sarcomate.	Cardialgia scirrhusa.
Colica à pancreate.	Colica mesenterica.
Hepatalgia à sarcomate.	Hepatalgia Petitiiana.
Splenalgia sarcomatosa.	Nephralgia monstrosa.
Nephralgia scirrhusa.	Hysteralgia cancrofa.
Hysteralgia scirrhusa.	Mastodynia portentosa.
Dyspnœa hydropneumonica.	Dyspnœa à tuberculis.
Dyspnœa ab hydatidibus.	Dyspnœa à vomica.
Dyspnœa à liene.	Dyspnœa à carie.
Dyspnœa rachitica.	Orthopnœa à pinguedine.
Orthopnœa à bronchocele.	Orthopnœa cardiaca.
Orthopnœa à lipomate.	Orthopnœa thymica.
Orthopnœa polypofa.	Hydrothorax ab omento.
Hydrothorax hydatidosus.	Cataracta omnis.
Caligo à lupia.	Caligo à sarcomate.
Caligo à cancro.	Caligo à pterygio.
Caligo à pacheablepharofi.	Lumbago mesenterica.
Proctalgia à mariscis.	Proctalgia à cancris.
Pudendagra cancrofa.	Pudendagra à phimofi.
Amentia à tumore.	Nausea à scirrhuso.
Vomitus à steatomate.	Vomitus gravidarum.
Vomitus à pancreate.	Vomitus ab hepate.
Dyspermatismus refluus.	Dyspermatismus nodofus.
Tabes ab hydropse.	Tabes à pericardio.
Graviditas sarcoma.	Graviditas mola.
Rachitis nodofa.	Amblyopia hydrophthalmica.
Amaurofis scrophulofa.	Amaurofis venerea.
Anofmia à polypo.	Anaphrodifia à mariscis.
Paraplexia hydrorachitica.	Paraplexia ex gibbere.

Multi morbi pendent à partium vel offearum vel mollium è fuo loco dimotione.

Morbi organici.

Caligo à ceratocele.	Caligo à ftaphylomate.
Orthopnœa à gastrocele.	Asthma à gibbo.
Dyspnœa à gastrocele.	Enuresis hernioforum.
Ifchuria à cystocele.	Ileus herniofus.
Nausea à gastrocele.	Pudendagra herniofa.
Pudendagra à parorchidio.	

CLASSIS DECIMA NONA.

MORBI VULNERARI I ;

Maladies vulnèraires.

SEu qui à vulnere , fractura , ictu , contusione , &c , oriuntur ; horum diagnosi est facillima ut plurimum ; symptomata verò pertinent partim ad dolores , qui eò diriores sunt quò plures nervi læsi sunt , quò instrumentum secans est asperius & lacerare potiùs quàm secare aptum ; post vulnera lacerata , puncturæ cutis , extremorum digitorum , nervorum & tendinum atrociores dolores excitant ; ex his quandoque spasmi superveniunt ; tertium genus symptomatum ad inflammationem pertinet , hinc tumor , tensio , rubedo , calor , dolor ut plurimum cum pyrexia ; inflammatio verò vel resolvitur vel abit in suppuratum , vel demùm gangrænâ terminatur : ultimum genus symptomatum vulnera stipantium est sanguifluxus , qui eò major quò majora vasa transversim secta sunt , & sub pari diametro ter major est ex arteriis quàm ex venis.

Vulnera sclopetaria cæteris sunt pejora , maxime ob vehementem quam inferunt toti corporis compagi succussionem , inde erethismus , vasorum constrictio per fascias aponeurosesque irritatas , hinc stases sanguinis gangrænæ excitandæ aptissimæ , quibus maximè nocent spirituosa , dolorem , spasmus , gangrænam accelerantia.

Contusiones gangrænam faciliùs inducunt quàm vulnera ; imò si partibus mollibus ut abdomini inferantur , dum nulla sui in integumentis vestigia relinquunt , periculosas in vulnèribus impressiones transmittunt ; nam viscera undique contenta resistunt impetui & quæ magis resistunt ictibus ea magis patiuntur ; actio enim reactioni æqualis est

Morbi traumatici.	{	Pleuritis.	Peripneumonia.
		Cephalitis.	Gastritis.
		Carditis.	Cystitis.
		Ephemera vulneraria.	Ecchymoma.
		Phlegmone.	

Morbi evacuatorii qui vulnera sequuntur , sunt

Morbi traumatici.	{	Hæmoptysis.	Hæmaturia.
		Abortus.	Hepatitis hæmorrhœa.
		Vomitus sympathicus.	Hæmatemesis traumatica.
		Hæmatemesis aneurysmatica.	

Morbi

Morbi convulsivi etiam plures inde oriuntur.

Morbi traumatici.	{	Trismus.	Convulsio.
		Eclampsia.	Epilepsia.
		Tetanus.	

Ex ictibus capiti, medullæ spinali inflatis, oriuntur,

Morbi traumatici.	{	Amaurosis.	Aphonia.
		Dyssecœa.	Cophosis.
		Amentia.	Amnesia.
		Vertigo.	Mutitas.
		Hemiplegia.	Paraphonia.
		Asphyxia.	Carus.
		Apoplexia.	Rachialgia.

Ex vulneribus pectoris oriuntur,

Morbi traumatici.	{	Pleuritis.	Peripneumonia.
		Hæmoptysis.	Dyspnœa.
		Pneumatosis.	Carditis.
		Orthopnœa.	Empyema.

Abdomine verò contuso, vulnerato,

Morbi traumatici.	{	Cystitis.	Gastritis.
		Hepatitis.	Hæmaturia.
		Abortus.	Ascites.
		Hæmatemesis.	

In vulnerum curatione diæta æque tenuis est servanda ac in morbis inflammatoriis, & si gravia contusa penetrantia, primis diebus à jusculis abstinendum, & potus aqueus tantum concedendus; phlebotomiæ, nisi æger à sanguifluxu debilitatus sit, sunt adhibendæ & sæpe repetendæ, ut post operationes chirurgicas: expectanda etenim est pyrexia quam prævertere consultum est: pituitana herbarum vulnerariarum convenit, maxime si ecchymosis adsit; positura sanguinis & puris exitui commodior est servanda; dolores & spasmi phlebotomiis, emollientibus, solerti vulneris mundatione, peregrinorum corporum, ut frustulorum ossis, cruoris, puris, glandium plumbearum, &c, extractione, demum terebinthinæ in ovi vitello solutæ affusione ac narcoticis intus sumptis sedantur.

Si nervi vel tendinis punctura spasmi ansam præbeat, nec hæc symptomata prædictis auxiliis cedant, ad transversam nervi vel tendinis sectionem deveniendum est.

In vulneribus sclopetariis cavendum à spirituosiss & calidis, quæ augent erethismum: emollientia, sedantia, & si adsit ecchymoma solers scarificatio gangrænam tutius prævertunt. Sanguifluxus è vulnere, si exiguæ arteriæ & venæ tulsæ sint, permittendus ad arceandam inflammationem, si

uberius sit linteo carpto cohibendus ; aut si periculum urgeat arteria supra vulnus est comprimenda ; si ea majuscula sit & puncta , transversum secetur , quo facto retracta angustabitur , lamina boleti igniarii mollis , vulgò *amadou* vulneri appressa sine incommodo sanguifluxum cohibebit , modo appressa teneatur ; spiritus vini purus effusus cruorem coagulando & vasa crispando sanguinem sistet : sed è cavo pectoris abdominisve refluens sanguis non cohibendus est , quippe intro collectus in tabum putridum mutaretur , sed phlebotomiis , diætâ tenuissimâ , quiete mentis & corporis , maximè præcavendus.

Cætera ex scriptis *Heisteri*, *Platneri*, *Ludwigii*, aliisque eruantur : hîc enim summa rerum cacumina attingere tantum animus est.

CLASSIS VIGESIMA.

MORBI EMPHRACTICI ;

Maladies d'obstruction.

Sunt illi qui pendent à canalium , vasorum , meatuum obstructione , immobilitate , imperforatione. Plurimi quidem stipantur tumore , scirrhus , infarctive viscerum , & ad organicos videntur referendi ; verum organici pendent , non à causa obturante canales , sed ex eo quod tumores , si adsint , alio quocunque modo noceant , ut gravando , irritando ; & in hoc differunt ab emphracticis.

Aliæ sunt obstructiones evidentes , sensibus conspicuæ , ut pupillæ in cataracta , œsophagi in angina , alvi in constipatione , intestini in ileo hernioso ; aliæ sunt obscuræ & vi ratiocinii , quandoque hypothetici deductæ , ut nervorum in paralyfi , vasorum in febre , atque , si Neotericis quibusdam credamus , maxima pars morborum his obstructionibus debetur , hinc apparet quàm fallax sit methodus aitiologica.

Emphraxis pendet vel à vitio fluidi transitori , vel à vitio canalis transeundi , vel demùm à culpa principii moventis , sine quo nullus transitus seu nullus fluidi motus dari potest.

Medicus itaque obstructionem curaturus debet hujus causam prius indagare ; sit verbi gratia menostasie seu catameniorum emanatio vel suppressio : inquirendum est num uterus tono , rigiditate , dolore , spasmo contractus sanguini fluxuro exitum deneget , in quo casu semicupia , vapores humidi , fomenta emollientia , anodyna , antispasmodica hanc obstructionem sublatura sunt , quàm emmenagoga & calida irritantia valent intendere aut in pejorem statum mutare.

Si sanguis non adsit superfluous , ut in nutricibus , convalescentibus , impu-

impuberibus, quæ valent catamenia movere aut uteri obstructionem referre sunt analeptica, vires restaurantia. Si sanguis visciditate peccet, tunc diluentia, moventia, emmenagoga vulgaria fluorem sanguini conciliabunt, & nullum erit ex ejus crassitie fluxuris catameniis impedimentum; ac demum si inertia, languor, mœror, debilitas principii vitalis in causa sit cur sanguis uteri vasa non sufficienter distendat, tunc exercitia, stimulantia, ambulatio, equitatio catamenia restituant.

Sæpius verò plura principia concurrunt simul ad catamenia suppressenda, & tunc auxilia his vitiis impugnandis propria debent combinari; sic si sanguis sero destitutus, seu, ut aiunt, siccus concurrat cum solidorum strictura & tono majori, debent humectantia, diluentia cum anodynis maritari; si inertia principii vitalis cum plethora concurrat tunc phlebotomia, quæ plethoram tollit, tollit & resistantiam principio vitali oblatam, unde ab hac sarcina liberatum hoc principium velocius faciliusque impellet sanguinem quoquoersum & specialiter in uterum. Si fluidorum crassities & viscositas gummosa concurrat cum vasorum atonia & laxitate, tunc utrique vitio medentur martialia, castoreum, resinæ ferè omnes.

Hinc patet quantum illudant tyronibus, qui non satis distinctis ejusdem morbi principiis seriem formularum huic medendo destinant, quæ quantum in uno casu profunt, tantum in altero nocere possunt: Nulla itaque est methodus quæ sine sedula principiorum & causarum investigatione, seu solida & certa theoria nos possit in tutam praxim manuducere; sed ante omnia inquirendum est nomen morbi, id est signa cuique ejus specierum propria; signorum enim illorum concursus ut speciem ita & ejus principium proximum à Medico debellandum determinat.

Morbi emphractici	{	Hæctica infantilis.	Hæctica chlorotica.
		Tetartophya simplex.	Tetartophya splenalgica.
		Tetartophya hepatalgica.	Quartana legitima.
		Quartana splenetica.	Quartana duplex.
		Quartana triplex.	Erratica vaga.
		Palpitatio chlorotica.	Hysteria chlorotica.
		Hysteria emphractica.	Cataracta vera.
		Cataracta antiglaucoma.	Cataracta glaucoma.
	{	Cataracta membranacea.	Cataracta secundaria.

CLASSIS VIGESIMA PRIMA.

MORBI VERMINOSI;

Maladies vermineuses.

Quæcunque insecta in corpore genita morbos inducunt; hi morbi vulgò à Medicis *verminosi* vocantur. Inter vermes propriè dictos novimus tantùm gordium Medinensem, furiam infernalem, lumbricum strogylum, ascaridem vermicularem & lumbricoïdem, fasciolam hepaticam & intestinale, hirudinem medicinale, tæniam solium, tæniam vulgarem, latam & caninam: Insecta illa sunt apoda, artubus ossibusque destituta & in corpore humano nidulantur.

Verùm his affines sunt larvæ plurimorum insectorum volatilium; nam ova muscarum, v. g. ut papilionum, cùm primùm exclusa sunt, exhibent insecta vermiformia, vel apoda vel pedata, quæ post aliquot exuvias dimissas in volatilia mutantur, postquam sub forma nymphæ aut chrysalidis aliquamdiu veluti mortua vixerint: insecta verò volatilia nos sæpe importunè circumvolitant, os, nares, imò podicem, aures, ulcera, fistulas avidissimè subeunt; quædam, ut oestri, pecorum corpora perfodiunt, & ibi ova sua deponunt, unde nascuntur tot larvæ in sinibus frontalibus caprarum & hominum, in auribus purulentis, in pustulis variolosis, in ulceribus neglectis quæ pertinent ad muscam carnariam; illæ enim larvæ, si in phiala vitrea aliquamdiu steterint, in has muscas mutantur: sunt oestri qui sinus frontales potissimùm in ovibus subeunt, ut fasciola eorum ductum choledochum, & varenæ equorum stomachum in quo nidificant; ea omnia insecta vermibus satis affinia sunt; verùm ex his nascuntur alia insecta alata à vermibus valdè distincta.

Sub generico itaque licet improprio vermium nomine cætera insecta quæ hominibus intus nocent aut extus huc referimus, de quibus sigillatim consulendi veniunt *Andry & Le Clerc*, nec non J. B. Bianchi de morbosa generatione, ac præ omnibus *Equitis Linnæi Systema Naturæ*, & de noxa *insectorum dissertatio*.

Signa lumbricorum sunt consuetudo lumbricos ore vel ano ejiciendi, pruritus narium, alterutrius genæ fugax rubedo, dolores vagi vel mobiles abdominis, alvi laxitas noctu præsertim superveniens sed inconstans, odor oris proprius, sensus titillationis quasi vermis ad œsophagum, tussis sicca, febris cum pulsu non rarò inæquali, parvo, intermittenti, mutitas, caroticus affectus, convulsio, vomitus; sed hæc ultima signa cum rubedine fugaci genæ & tussi sicca sunt quandoque dentitioni difficili communia

munia sine lumbricis , adde famem seu esuriginem inconstantem , faciei pallorem , feces griseas , stridorem dentium , urinas turbidas ; signa in tænia sunt prioribus non dissimilia , excepto quod in tæniâ laborantibus cardialgia , bulimia , esurigo , cùm stomachus est cibus vacuus , frequentiores & majores sint , quod cucurbitini seu fragmenta tæniæ cum fecibus excerni soleant , quæ titillationem aut pruritus podicis , non secus ac ascarides excitant : huc attinent

Morbi verminosi	{	Cardialgia.	Amphimerina.
		Nausea.	Pleuritis.
		Colica.	Trismus.
		Diarrhœa.	Eclampsia.
		Hæctica.	Hysteria.
		Purpura.	Typhomania.
		Pleurodyne.	Dæmonomania.
		Panophobia.	Rheumatismus.
		Tetanus.	Tussis.
		Vomitus.	Mutitas.
		Ileus.	Atrophia.
		Bulimia.	Scelotyrbe.
		Dysenteria.	Chlorosis.

Morbi verò qui ab aliis infectis dependent varii sunt pro sede quam ea occupant & pro diversitate insectorum.

Morbi verminosi.	{	Phthiriasis à pediculis.	Pruritus à pediculis.
		Trichoma à pediculis.	Vertigo à larvis in sinibus.
		Hemicrania à larvis in sinibus.	Otalgia à larvis.
		Scabies à sironibus & fasciolis.	Herpes à sironibus & fasciolis.
		Malis à muscis.	Malis à pulice Americano.
		Malis à crinonibus.	Malis à dracunculis seu gordiis.
		Malis à ricinis Americanis.	Malis à furia.
		Atrophia à crinonibus.	Pruritus à crinonibus.
		Eclampsia ab ascaridibus.	Tussis ab ascaridibus.
		Tenesmus ab ascaridibus.	Ischuria ab ascaridibus.
		Pudendagra ab ascaridibus.	Hæmatemeses ab hirudinibus.
		Erysipelas à vespis , apibus.	Dysuria à cantharidibus.
		Priapismus à cantharidibus.	

Vermes è primis viis eliminantur vel enecantur : eliminantur per cathartica , potissimum sennam , rheum ; emetica , ut ope tartari & vini
Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II. S s s s stibia-

stibiati, aceti scillitici, asari. Enecantur interventu plantarum quæ gaudent sapore amaricante foetido, ut foliis & feminibus absinthiorum, præsertim absinthii santonici seu cinæ, scordii, tanaceti, santolinæ &c ad scrupul. j. forma pulveris: omnia amara prosunt, ut succus aurantii amari, aloes, kinkina; olea omnia ad uncias ij sumpta, præsertim oleum nucis, amygdalarum, sal marinum, pulvis corallinæ, succus limonum, radix filicis maris, mori, decoctum hydrargyri in aqua pro potu; mercurius dulcis ad grana xv præscripto mane cathartico, vespere injiciatur enema ex decocto passularum, ficuum, aliisque dulcibus ad inescandos lumbricos: aqua etiam frigidissima apud adultos: demum in debellanda tænia arcanum *D. Herrenschand nunc Regis Poloniae Archiatri*; vel quod tutius & lenius est illud *Da. Nouffre* quod possidet etiam *D. Pouteau Chirurgus Lugdunensis celeberrimus, dexterrimus.*

Quoad alia insecta quæ in diversis partibus nidulantur, ea decocto tabaci extus admoto, pulvere hordei caustici, vulgò cevadille, litu mercurialis unguenti enecantur. Vide *curas speciales in locis Nosologiæ allegatis.*

Extractum rhei, aloes, à gran. iv ad scrupul. j: pilulæ mercuriales à gran. vj ad drachm. j: extractum juniperi ad dragm. ij: tinctura absinthii ad guttas xxx: vinum absinthii, ad unc. iv; quinta-essentia absinthii ad guttas xx; pilulæ Becheri ad scrupul. j.

CLASSIS VIGESIMA SECUNDA.

MORBI CALCULOSI;

Maladies calculeuses.

Sunt illi quos excitat vel fovet concretio terrea vel salino-terrea vel resinosa in corpore humano latens; illæ concrectiones fiunt in omnibus ferè corporis humani partibus; in aure à cerumine indurato, unde dysecœa vel cophosis; circa dentes, unde labarium; in glandulis sublingualibus, colli, mesenterii à concreto muco scrophulosa; in cystide fellea ubi calculi sunt polyhedri ex stratis viridibus, luteis & nigrescentibus; in pulmone seu glandulis bronchialibus ubi tussim & dyspnœam creant; in stomacho ubi bezoartica nuncupantur; inde ea ex cystide fellea in intestina delabuntur, ubi ileum quandoque creant; in utero & circa pessaria intra vaginam, in articulis arthriticorum & illi sunt cretacei; demum in renibus, ureteribus, vesica & glandulis urethræ frequentissimi sunt, & illi sunt vel cretacei vel lapidei & inurales, atque vel arenulas, vel lapillos,

lapillos ; vel majores calculos sphæroideos referunt hæc concrementa.

Concretum cerumen in canali auditorio soni transiſſionem impedit , & vel auriscalpio foras educitur , vel aquis thermalibus , ut Bagnoliensibus injectis diſſolvitur.

Calculi dentium ferramentis aptis auferuntur , illi dysſodiam excitant gingivarum accretionem impediunt , unde ſucceſſu temporis dentes carni- bus denudati labuntur , & in radice ob putredinem humoris hærentis carioli evadunt ; dentes dealbant acida vegetabilia , ut acetosa , tum foſſilia , ut ſpiritus ſalis ; ſed dum lutum terreum his adhærens diſſolvunt hæc acida , ipſi vitreæ parti dentium rodendo nocent maximè. Solus fragarum uſus calculum dentium diſſolvit nec dentes flavos reddit.

Calculi ſeu tophi in geniculis enati (genicula voco loca ubi mutuò offa articulantur) nodos articulorum excitant , unde ancyloſes arthritico- rum : hi calculi ruptâ cute demum foras ſponte prorumpunt , curantur ut arthritis.

Calculi ſublinguales , gutturales , dysphagiam , anginam , ptyaliſmum excitant : hi ſectiōne chirurgica foras educuntur.

Calculi in bronchialibus glandulis enati multò frequentiores ſunt ; quidam diutiſſimè geſtantur ſine noxa , quia non commoventur ; alii verò hæmoptyiſm , phthiſim , tuſſim producant ; his lac , aquæ thermaleſ ſulphureæ remedio ſunt , quatenus horum expectorationem adjuvant.

A calculis hepaticis atrocia quandoque mala gignuntur , ſcilicet hepatalgia diſſiſſima rachialgiæ affinis , præter auriginem ; juvant in hiſ caſibus juſcula diluentia , aquæ acidulæ , ſaponacæ , ſapo ipſemet ad drachmas ij quotidie deglutitus , balnea domeſtica , quibus demum ipſi calculi in inteſtina delabi queunt , unde foras per alvum ejiciuntur.

Calculi inteſtinales ſunt ovis columbinis æquales aut majores , non aquæ innatant ut plures bilioſi , ex albo flavescunt , & iſdem auxiliis eorum per inteſtina prolapſus juvatur. Vide *Ileum calculoſum* , *vomitum bezoarticum* &c.

Frequentiſſimi omnium ſunt calculi in viis urinariis enati , in quorum cenſu reponenda non ſunt arenulæ tenuiſſimæ quæ in matula concreſcunt ad parietes , quoties urinæ acres , ardentes ſunt , ſalinis principiis nimium ſaturatæ : hæ arenulæ rubræ ſub digito crepitantes efformatæ ſunt in matula , nec erant in corpore ; verum ſunt lapilli lentis , piſi , ciceris magnitudine , rubelli & diſſiſſimi , quos ſenes nephralgici , arthritici ſæpius non ſine dolore ejiciunt , ſibi que tumulum ædificare dicuntur ; hi lapilluli rarò gravem iſchuriam inducunt , & diſſiſſimè ſi unquam diſſolvuntur. Vide *Nephralgiam arenofam*.

Calculoſi majores renum & veſicæ quod attinet , illi vel ſunt murales , ſicci , diſſiſſimi , & vix ullum eſt lithontripticum quo diſſolvantur : ſola ſupereſt vel nephrotomia in certis circumſtantiis tentanda , ut cum abſceſſus ad lumbos locum affectum indicat ; vel cyſtitomia , lithotomia vulgò dicta , quæ hodie per apparatus lateralem Monſpeliî feliciter in-

stituitur. Si verò calculus sit vel omninò calcareus vel ex lapillulis duris cretaceo glutine coagmentatis factus, tunc eximia remedia sunt infusum ex drachma j foliorum uvæ ursi in libra j aquæ bullientis factum, & quotidie sumptum ad uncias vj superbibendo jusculum emolliens: 2° usus quotidianus saponis vulgaris à drachm. ij ad xv: 3° lixivium ex aqua prima calcis vulgaris, quod remedium Ettmullero non erat ignotum, vel ex aqua prima calcis ostreorum, quod quotidie bibitur ab unc. vj ad xij per multos menses: de quibus vide eximium tractatum *Ill. Rob. Whytt*. Novi puerulum cui bis extractus est è vesica calculus, quique iterum calculo vesicæ afficitur; itaque lithotomia principium morbi non eradicat quod præstant lithontriptica.

Morbi calculosi.	{	Hæctica à calculis.	Nephritis calculosa.
		Convulsio nephralgica.	Dyspnœa à calculis.
		Asthma pneumonodes.	Angina calculosa.
		Amaurosis à calculo.	Psellimus calculosus.
		Hemicrania nephralgica.	Gastrodynia calculosa.
		Hepatalgia calculosa.	Nephralgia calculosa.
		Nephralgia arenosa.	Nephralgia à pancreate.
		Dysphagia pharyngea.	Hysteralgia calculosa.
		Hypochondriasis calculosa.	Hæmaturia calculosa.
		Nausea nephralgica.	Ileus calculosus.
		Tenesmus calculosus.	Vomitù bezoarticus.
		Ptyalismus à calculo.	Enuresis calculosa.
		Dysuria calculosa.	Dysuria nephralgica.
		Syncope Lanzoni.	Phthisis calculosa.
		Ischuria cystolithica.	Ischuria nephrolithica.
		Ischuria uterolithica.	Auria calculosa.

CLASSIS VIGESIMA TERTIA.

MORBI SPASMODICI;

Maladies spasmodiques.

OMnis morbus ab anima dependens in corpore fit interventu contractionis muscularis, sive totus musculus, sive tantum quidam ejus lacerati aut fibræ quædam contrahantur; hæc contractio à libertate non dependens in statu morbofo *spasmus* dicitur. Natura itaque in plurimis morbis spasmò utitur ad eliminandam vel corrigendam materiem morbificam, & quandoque per errorem, morositatem, pravam consuetudinem, ineptè hos spasmos

spasmos excitat sine præsentia materiæ morbificæ saltem Medicis cognitæ, ut in hysteriis, hypochondriacis affectibus, doloribus, anxietate, agone mortis, profusis evacuationibus. Non mirum itaque si quidam Neoterici, ut *Gandinius*, post Germanos maximam morborum partem spasmis tribuant.

Spasmos per sympathiam & sympathiæ leges explicare est obscurum per obscurius exponere, ac in mechanices & hydraulices leges impingere: omnis spasmus est contractio muscularis violenta, adeoque pendet ab influxu violento fluidi nervei in musculos; requiritur in motu musculari vis impressa fluido nerveo multoties major vi muscoli ipsius evidenti; nulla autem est vis motrix in homine præter eam quam animæ facultates exerunt, quæ musculos integros decurtet.

Licet Anatomici in membranis viscera involventibus fibras rubras non inveniant, inde non possumus inferre membranas illas vi musculari contrahi non posse, cum in morbis eas coarctari doceat observatio: dantur enim fibræ musculares albæ, ut in insectis ferè omnibus haud dubium est, dantur itaque contractiones spasmodicæ membranarum viscera involventium, ut meningum, pleuræ, peritonæi, necnon vasorum excretoriorum; fibræ sanguiferorum, intestinorumque in cadaveribus albissimæ sunt, & ex his spasmis supprimuntur excretiones, secretiones, fiunt humorum metastases, fluidi nervei influxus in partes supprimuntur, inde morbi qui convulsivis omninò oppositi videntur, ut carus hystericus, mutitas, amaurosis spasmodica.

Horum morborum curatio difficillima, quia theoria obscurissima est; alii enim spasmi excitantur occasione plethoræ, ut a menostasi, & illi exigunt phlebotomiam; alii ab inanitione dependent in quibus phlebotomia valde noxia est, & adhiberi debent analeptica, cardiaca, spirituosæ; quidam à dolore cientur & in his conveniunt anodyna, narcotica; plurimi à pathemate foveantur & in his cephalica, fragrantia, aromatica, camphora, moschus, alkalina volatilia conferunt, necnon auxilia moralia quæ animam à tristibus ideis divertunt, in quo censu reponi debent ambulatio, rusticatio, equitatio, musica, monita philosophica, religionis præcepta quæ in chronicis, hysteriis, hypochondriacis, melancholicisque morbis minimè spernenda sunt.

In spasmodicis morbis quædam auxilia generalia conveniunt, quæ à principio materiali morbi indicantur, uti emetica, cathartica cum saburra primarum viarum his ansam præbent; anthelmintica cum verminosa est materia morbifica; phlebotomia cum materia, febris vehemens, pulsus plenitudo suadent; præter ipsa cum spasmi perseverant ad anti-spasmodica medicamina sic dicta deveniendum est, qualia sunt *in hysteria*.

Sal volatile succini à gran. x ad xxx: Oleum succini ad gutt. xx.

Moschus à gran. ij ad xx, vulgò ad gran. vj.

Camphora cum aliquot nitri granis ad gran. j - iij.

S s s s 3

Aqua

Aqua artemisiæ in qua camphoræ frustum accensum dein fuerit extinctum.

Pulvis castorei à gran. j ad xij : Tinctura croci eadem dosi.

Tinctura castorei à gutt. xij ad xL : Tinctura myrrhæ ad gutt. xv.

Tinctura succini à gutt. vj ad xx : Balsamus vitæ Hoffmanni ad gutt. x.

Aqua menthæ, aqua generalis, aqua theriacalis, aqua Reginæ Hungariæ, aqua Carmelitarum, elixirium Garus à drachm. j ad iv.

Tinctura cinnamomi à scrupulo j ad drachm. ij.

Sal sedativum ad gran. xx.

Aqua rutæ, matricariæ, naphæ, melissæ simplex, ad unc. ij.

Sirupus de floribus aurantiorum, artemisiæ, balsami de Tolu ad unc. j -- ij.

Balsamus Commendatoris de Perna, ad scrupul. j.

Lilium Paracelsi, ad guttas xL ; Elixirium theriacale ad gutt. xx.

Pilulæ hystericæ, Pilulæ chalybeæ, à gran. vj ad scrupul. j.

Pulvis antispasmodicus, Pulvis de gutteta, Pulvis radice valerianæ sylvestris, à gran. vj ad scrupul. j.

Pulvis succini ad scrupul. ij : Aqua Lucæ ad gutt. vj.

Flores tilæ, lilii convallium, galli lutei, ad pugill. ij. in infuso theiformi, fero lactis &c : flores tunicæ, primulæ veris.

Ad odorandum aqua Lucæ, spiritus volatilis salis ammoniaci, sal volatile aromaticum oleosum, sal volatile aceti, aqua Carmelitarum, Reginæ Hungariæ.

In spasmis à dolore, pathemate anodyna.

Philonium Romanum, à scrupul. j. ad drachm. j.

Pilulæ de cynoglossa, à gran. iij ad x.

Theriaca cœlestis, à gran. j ad xx.

Syrupus de Nymphæa, ad unc. j.

Theriaca Andromachi, Orvietanum, Mithridatium, Diascordium, à gran. x ad drachm. j.

Sal sedativum, ad gran. xx.

Laudanum liquidum, à gutt. iv ad xx & ultra pro assuetis.

Syrupus de karabe, syrupus de papavere albo, à drachm. j ad iv.

Moschus ad gran. x. Crocus ad gran. x. Camphora ad gran. ij, iij.

Extractum hyosciami albi ad granum semisse.

Extus semina anethi, opium, camphora, castoreum, hyosciamus.

In Epileptis.

Pulvis foliorum aurantii ad gran. xx. Folia decocta ad manipul. semiss. pro duobus cyathis.

Radix valerianæ sylvestris pulveratæ, ad drachm. j ; in decocto ad drachm. j -- ij.

Radix pæoniæ in decocto, ad drachm. ij ; dictamni ad drachm. ij.

Viscus quercinus ad drachm. ij in decocto.

Casto-

Castoreum, ad gran. xij. Cinnabaris artificialis, ad gran. xij.

Hepar lupi exsiccatum, ad drachm. j.

Flores tiliæ, gallii lutei &c in potu theiformi.

Kinkina, ad drachm. j ter in die.

Flores hyperici in aceto infusi.

Spiritus aceti, ad cochlear j, ter in hora.

CLASSIS VIGESIMA QUARTA.

MORBI ATONI;

Maladies d'atonie.

Laxitas seu atonia partium procedit à minori fibrillarum eas componentium cohæsione, sive fluidum ipsis specificè levius ipsis interpositum sit, unde tollitur proximitas ad cohæsionem necessaria, cum vis cohæsionis cubo proximitatis respondeat; hinc laxitas corporis humani nimio calore resoluti, sive appressio mutua fibrillarum deficiat ob vasorum inanitionem sive fluidi ipsas distensuri defectum. Sic intelligimus ab alvi-fluxibus, sanguifluxibus, abstinentia laxari & debilitari vasa, tum totum corpus: verum sunt aliæ laxitatis causæ ad debilitatem referendæ, impetus fluidi nervei & sanguinis est causa canales distendens; quippe fluidum duplo velocius vas flexibile trajiciens quadruplo fortius in ejus parietes agit, ergo inertia, languor, tarditas fluidi nervei nervis, tarditas sanguinis sanguiferis vasis atoniam & debilitatem conciliat.

Animæ pathemata vivida, cupiditates intensæ, fluido nerveo, proindeque sanguini proportionatam velocitatem impertiunt, unde liquet cur languente animo omnia debilitentur, laxentur, ut patet ex leipothymia, syncope à metu.

Humores quidam corporis humani ratione voluptatis quam fœvent aut excitant, ut saliva suavi salito ferculi succo imprægnata, ut semen prolificum diu retentum, hunc animi statum vividum, hos appetitus excitant, ergo & vires motrices sustinent; his verò deficientibus languet anima, languet natus totius naturæ erethismus qui vigorem animæ & corporis committitur.

Nervorum obstructio, immeabilitas fluidi nervei est potissima paralyseos & immobilitatis muscutorum causa; an verò serum iners & pituita solo contactu nervis electricitatem aufert, ut filis ferreis electricitatis conductoribus? hoc suadet analogia fluidi nervei cum vapore electrico: An à pituita obstruantur pori nervorum? certè ligatis, compressis nervis, resolvi musculos appensos non dubium est: in tanta rerum obscuritate ignoramus

ignoramus quinam morbi causis internis tribuendi pertineant ad atonos ; quinam ad emphracticos , ad sanguineos , serofos &c , licet sub eadem Classe , imò sub eodem genere militent.

Morbi atoni.

Typhus exhaustorum.	Paraphonia stertens.
Convulsio ab inanitione.	Hemiplegia ab epilepsia.
Tremor à debilitate.	Lethargus omnis.
Hysteria menorrhagica.	Rheumatismus dorsalis.
Claudicatio à debilitate.	Lassitudo à fluxu.
Amblyopia crepuscularis.	Ephidrosis syncoptica.
Amaurosis congenita.	Abortus à laxitate.
Aghestia paralytica.	Enuresis infantum.
Cophosis à tympano laxo.	Leucorrhœa Americana.
Anæsthesia nascentium.	Diplopia à debilitate.
Anorexia exhaustorum.	Tabes dorsalis.
Asthenia abstinentium.	Tabes nutricum.
Anaphrodisia gonorrhœica.	Atrophia à ptyalismo.
Syncope à phlebotomia.	Anasarca à fluxu.
Mutitas surdorum.	Hemiplegia ab apoplexia.
Hæctica fluxuum.	Ecstasis resoluta.
Convulsio ab onanismo.	Apoplexia serosa.
Tremor paralytodes.	Lassitudo à labore.
Trismus diastrophe.	Amnesia à venere.
Scelotyrbe instabilis.	Hæmoptysis à diapedesi.
Amblyopia absoluta.	Diarrhœa acrasia.
Amaurosis à narcoticis.	Enuresis paralyticorum.
Paracusis Willisiana.	Dyspermatismus apractodes.
Cophosis congenita.	Syngismus à debilitate.
Anorexia paralytica.	Tabes sudatoria.
Anorexia neophytorum.	Atrophia nervosa.
Asthenia ab inanitione.	Atrophia ab alvi-fluxu.
Syncope ab inanitione.	Chlorosis à menorrhagia.
Adipsia primaria.	
Mutitas à narcoticis.	

Auxilia atoniæ debellandæ apta sunt diversa pro diversitate principii à quo pendent ; quæ pendet à laxiori fibrillarum cohæsione , quod ex partium mollitie cognoscitur & ex ignavia , vita sedentaria , abusu oleosorum , aëre calidiori , balneorum usu pendet , exigit auxilia gymnastica , ut exercitium paulò validius constanter repetitum , sæpius pro viribus auctum , ut potissimum equitatio , venatio , rusticatio , frictiones ex pannis calidis , volatili aromate , succini fumo foetis , balnea frigida æstate repetita , natatio , aër montanus , regio ventis austrinis minus exposita , frigida , usus vini generosi , ciborum aceto , succo limonum , sale

le conditorum ; hæc in chronicis benè multis necessaria sunt. Apud omnes ferè convalescentes hæc atonia viget unde ipsis victum reficientem, aërem purum, exercitium viribus proportionatum suademus.

Si atonia ex sanguifluxibus seu ab inanitione & collapsu vasorum pendeat, indicantur auxilia diætetica chylum & sanguinem reparantia ; si stomachi vires vigeant nec ulla saburra sit in primis viis, cremores oryzae, hordei, lacticina varia vires à sanguifluxibus exhaustas reficiunt, maximè si à diabrosi pendeant aut foveantur illi sanguifluxus, ut in menorrhagia ulcerosa, cancrofa, hæmoptisi phthificorum ; magna simul quies animæ & corporis requiritur, ne impetu sanguinis vasa nondum coalita dehiscant & novum sanguifluxum patiantur. Si alvifluxus persisterint vix unquam digestiones rectè fiunt ; illis itaque prospiciendum est per cathartica & stomachica ; dein verò cibus conveniens & quantitate viribus proportionata concedendus est, offæ, panatellæ, ova tremula genalitæ, decoctum album in his primaria sunt ; jura ex carnibus semi-affatis & taleolatim sectis, dum calent expressa jusculis addita succum eupeptum suppeditant ; conveniunt etiam condimenta aromatica, cinnamomum, cortex citri, condituræ ex aurantiis Sinensibus, nuce ; zingiber conditum ; juvant nux moschata cuius pulvere juscula condiuntur ; vinum generosum Burgundiacum, Alicantinum, aut Hispanicum aliud.

Si feminis profluvium quodvis morbo ansam dederit, ut in tabe dorsali, amnesia à venere, anorexia exhaustorum, lacticiniis, cremoribus jungenda sunt aphrodisiaca, ut chocolata cum vanilla, moscho, cremores ex salab addito ginseng, bulbi plurimarum orchidum in cremorem decoquendo mutati vires propius reficiunt : Huc pertinent morbi nutricum quas longior lactatio sæpè exhaurit, unde tussis, phthisis.

Si à fero stagnante in ventriculis cerebri, medulla spinali, nervorum laxitas procedat, catharticis, emeticis, diureticis illud foras est ducendum, vesicatoriis, fontanellis ad nucham tussis extus derivandum ; sudores ope ammochasæ, stupharum, balneorum thermalium, proliciendi ; thermæ autem eligendæ calidiores faleque potissimum scatentes, ut Balerucanæ, in quibus si per pauca minuta steterit æger, ephemera vehemens excitatur sudore uberrimo intra horam solvenda, cui potissimum febris & sudori tribuenda plurimorum morborum hujusce prosapiæ sanatio.

Illæ eadem aquæ thermæales epotæ stomachi & intestinorum atoniam, anorexiam, vomitum inde ortum sanant. Diarrhœas ab intestinorum atonia ortas pariter tollunt medicamenta tonica, stomachica, adstringentia, ut rheum, myrobalani, rhaponticum &c.

Rheum, ad gran. vj -- x : extractum rhei, ad gran. xij.

Extractum juniperi, à scrupulo j ad drachmam j : kinkina ad scrup. ij.

Vinum absinthites, de kinkina, ab unc. j. ad iij.

Tinctura absinthii, à gutt. x ad drachmam semissem.

Elixirium proprietatis theriacale, Garus à guttis xx ad drachm. ij.

Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.

T t t t

Con-

Confectio de hyacintho , alkermes ; theriaca , opiata Salomonis , ad drachm. j.

Trochisci catechu simplices , cum cinnamomo , cum ambara.

Aqua cinnamomi , à drach. j ad vj ; menthæ ad uncias iij.

Syrupus de cinnamomo , de cortice citri , de floribus aurantiorum , ad unc. j.

Extius Epithemata ex frusto panis calido cum pulvere nucis myristicæ , cinnamomi , piperis , oleo nucis myristicæ , vino generoso.

Si verò nervorum adsit obstructio à causa physica , à lymphæ spissa & acri , materie arthritica , rheumatismali , tunc conferunt irrigationes , balnea , fatus ex aquis thermalibus sulphureis , Bagnolensibus , S. Laurentii , Barregiensibus &c. Juvant etiam mirificè electrificatio , commotio electrica , scintillis ex nucha & ex artu paralyticoeductis , admotio idemtidem cono ferreo.

CLASSIS VIGESIMA QUINTA.

MORBI MORALES;

Maladies morales.

SUnt illi qui ab animæ facultatibus erroneè agentibus dependent tanquam à suis principiis proximis , ut ab imaginatione , appetitu , voluntate , judicio vitiatas : tales morbi vocantur ab Anglis & *Ill. Lorry morbi nervosi* , aliis *melancholici* , aut hypochondriaci , hysterici sine materia.

A prava consuetudine oriri plures morbos docet observatio : ruminationem voluntariam dein coactam in homine nuper observavit *D. le Nicolais* ; morbos diversi generis à mœrore , tristitia , ut anorexiam , agrypniam quotidie observamus , & hanc mœstitiam ratione superari posse quis negat ? à patriæ vel parentum effræni desiderio nostalgia , hectica & millena incommoda superveniunt quæ solâ spe adauctâ repetendi patriam sublevantur. Datur melancholia multiplex , mania , paraphrosyne sine materie , quæ initio averti & sanari potuissent , si ægri animam à certis objectis removissent : novi certè plurimas eorundem generum species esse humorales , sic nymphomania , satyriasis à seminis acrimonia oriuntur , sed dantur etiam merè morales , ut erotomania quâ uxorem suam Numinis instar habebat eique thus offerebat *Aristoteles* , quâ Principem Estensem vix visu cognitam prosequeretur Poëta Tassus , ut Dulcineam Eques Hispanus , à romanensium fabularum lectione ortum ducebat.

Verùm

Verum nec minus morales sunt morbi, etiam si in origine voluntas non peccaverit. Nuper vidi mulierem quæ à duobus annis quotidie convellitur ex quo fulminis fragore fuit perterrita. Quot epileptici à terrore facti sunt? certè ex decem epilepticis sex & ultra huic principio morbum suum debent. Quot strabones alterutrius oculi usum amittere, quod meliori tantum oculo objecta cernere vel lumen alterutro oculo inspicere consueverunt? Antipathiae effectus quis ignorat? inde subita aphonía, convulsio, syncope & alia mira symptomata.

Morbi simulati singularem attentionem merentur & sæpius Medicos decipiunt. Milites, ut honestam licentiam impetrent, morbos sæpissime fingunt: Moniales, ut è monasteriis dimittantur, miros morbos simulant: puerulos etiam quadriennes, quinquennes, quod vix antea credidissim, novi qui epilepsiam simulabant, ita ut præscriptis flagris illicò sanati sint, nec unquam eorum motivum hariolando nosse potui. Sunt qui morbos ut aiunt politicos, ut se à quodam munere, itinere eximant, vel ut alterius amorem tentent. Convulsiones fanaticorum cujuscunque Religio- nis, quis huic classi non annumeret? Hystericorum malorum iliadem pati apud plures mulieres decorum censetur, ut delicatioris ingenii character, ita ut ipsas puderet non animo linqui aut non vomere ad illepidi carminis recitationem, ad passeris obitum non convelli.

Ita autem frequentia sunt horumce morborum, quos vapores vocant, exempla, ut chronicorum morborum dimidiam partem constituent.

Morbi morales.

Synochus taranta us.	Melancholia omnis.
Tremor à pathemate.	Satyriasis omnis.
Epilepsia à terrore.	Hypochondriasis multiplex.
Hysteria multiplex.	Hæmatemesis simulata.
Strabismus Buffonii.	Gonorrhœa oneirogmos.
Hæctica nostalgica.	Chlorosis amatoria.
Rigor à pathemate.	Orthopnoea ab antipathia.
Epilepsia simulata.	Anaphrodisia magica.
Trismus hypochondriacus.	Aphonía attonitorum.
Strabismus myopum.	Asthénia à pathemate.
Strabismus caligantium.	Carus à pathemate.
Mutitas proeretica.	Dysphagia à nausea.
Aphonía ab antipathia.	Mastodynía à terrore.
Hemiplegia simulata.	Diplopia à pathemate.
Leipothymia à pathemate.	Pica voluntaria.
Lassitudo à pathemate.	Nostalgia omnis.
Dystocia à pathemate.	Paraphrosyne à pathemate.
Vertigo fugax.	Dæmonomania omnis.
Somnambulismus vulgaris.	Mania à pathemate.
Pica simulata.	Amnesia à pathemate.
Panophobia omnis.	Epiphora à pathemate.
Tarantismus omnis.	Agrypnia à pathemate.

Ut obscurissima est morborum moralium aitiologia, ita & difficillima sanatio & frustranea sæpe curatio.

Morbis animi obnoxii sunt aulici, qui fortuna lautiori utuntur & magnis simul curis exagitantur: *multi fateor*, ait *Baglivi*, *ob repletiones in morbos incidunt, sed multò plures ob animi pathemata, & potissimum si, aut patres familias, aut rei familiaris curâ distenti, aut in dignitate constituti fuerint, aut in aula vivant.* Mercatores quorum fortuna labascit, puellæ quarum honos jacturam patitur, quæque virtutem colere prius assuetæ fuerunt, artifices qui ab opinione plebis suum censum suasque divitias spectant & qui ab invidis aut malevolis detrectantur; pejus etiam habent qui ea patiuntur infortunia quæ in amici sinu exponere pudor esset; hinc morbi plurimi, eò sanatu difficiliore, quo rariùs à Medicis cognoscuntur quoad originem: tales enim ægrotantes principium sui morbi vel non agnoscunt, aut Medicos ipsos celant cautissimè.

Hystericæ, hypochondriaci, melancholici, qui animi affectus moderari nesciunt ob summam sensibilitatem cum infirmitate conjunctam, miseram vitam ducunt. Puellæ, v. g. amoris ignibus accensæ, inde chlorosim patientes, agrypnia, anorexiâ absumptæ. Qui laborant gravi animi pathemate conqueruntur 1º de stomacho, de anorexia, oris amarore, flatibus; his si Medicus ignarus catharticis & emeticis repetitis obviam eat, ægritudo in pejus ruit, & hoc nimis familiare est Medicos in omnibus repletionem & saburram inculcare.

Qui studio acriùs incumbunt corpus suum debilitant & in morbos animi faciliè dilabuntur, nisi per intervalla otio, ambulatione, rusticatione, amicorum colloquio vires animi fractas resarciant; his agrypnia, anorexia, melancholia, macies similiaque mala superveniunt, quibus quies, balnea, diætæ magis prosunt quàm medicamina.

A pathematis oriundi morbi aut ipsis supervenientes, si acuti sunt, ut plurimum cæteris sunt multò periculosiores; à catharticis & phlebotomiis non mitescunt ut cæteri; symptomatis peregrinis, miris sunt stipati; & quamdiu viget animi pathema, tamdiu ægrum divexant: in illis vires sunt cautè servandæ; medela blanda sit oportet; à nimia remediorum copia & vehementia abstinendum est: Infelices illi ægri qui non ingeniosum sed bardum Medicum advocant quâdam crassâ theoriâ scholasticâ circum-

Desideratur, ut ait sagax *Baglivi*, historia morborum cuique pathemati supervenire solitorum; à mœrore diarrhœa, synochus, typhos; ab ira vehementi diarrhœa biliosa; à terrore, qualis in terræ motu, urbium obsidione, abortus, epilepsiæ, tertianæ, aliique morbi solent accedere, quos *Telonius libro de terræ motu* enumerat.

Curatio morborum moralium ab auxiliis moralibus potissimum est repetenda: animi fortitudo, prudentia, tranquillitas sunt potissima illorum remedia & præsidia sine quibus vana sunt medicamina, quæ vulgò exhilarantia, antimelancholica in pharmacopoliis venditatur; solum pharmacopola-

copolam exhilarant ut plurimum ; exercitia tempeſtiva ; migratio in exterar regiones , equitatio , ruſticatio , uſus muſices , ſaltationis , luſus non lucri ſed delectationis cauſa inſtituti , ægros curis , negotiis implicatos , ſi ab his abſtinere poſſunt optimè juvant ; ſi verò negotia momentofa ſint , illa juxta prudentiæ leges prius componenda ſunt. Si verò infortunii nulla ſit medela , tunc forti animo religionis potiffimum auxilio ea infortunia ſunt ſuſtinenda : indignatio enim , impatientia , animi dejectio morbos multò graviores efficiunt , nedum ipsis medeantur. In hujusmodi ægris curandis præſtat Medicus qui remedia aut præcepta ea arte ac dicendi libertate proponit , quâ ipſum ad patientiam & tranquillitatem componere & ad ſummam medicamentis præſtandam fidem hortari valeat : ægri morbis animi dejecti , tanquam infantes , verbis , promiſſis , crepundiis duci ſe non rarò patiuntur ; magna curationis pars eſt eorum animum erigere , ſpem ſanitatis proximam facere , quod quidem in noſtalgia quotidie cum ſucceſſu factum videmus : qui enim morbo gravi à noſtalgia laborant , ſi repetendorum penatum ſpes acceſſerit , illicò melius habent , longo itineri ſuſtinendo pares evadunt , quos antea vix evaſuros putabant adſtantes. Curam horumce morborum ſpecialem videſis in ſingulis generibus , ut *melancholiâ* , *dæmonomaniâ* , *hysteriâ* , *noſtalgia*.

METHODUS ANATOMICA

MORBORUM.

CLASSIS PRIMA.

Morbi cutanei universales.

ORDO I.

Morbi decolores.

AUrigo.
Chlorosis.
Melas icterus.
Phoenigmus.
Scorbutus.

ORDO II.

Morbi eruptivi calidi.

Pestis.
Variola.
Rubeola.
Miliaris.
Scarlatina.
Purpura.
Pemphigus.
Erysipelas.

ORDO III.

Morbi eruptivi apureti.

Psudracia.
Eflera.

Scabies.
Frambæsia.
Lepra.
Elephantiasis.
Syphylis.
Tinea.
Pruritus.
Herpes.

ORDO IV.

Morbi tumidi.

Polyfarcia.
Pneumatosis.
Anasarca.
Phlegmatia.

ORDO V.

Morbi tabidi.

Tabes.
Phthisis.
Atrophia.
Aridura.

ORDO VI.

Morbi intemperiei.

Ardor.
Algor.
Ephemera.
Synocha.

Synochus.
Typhus.
Hætica.
Amphimerina.
Tritæophya.
Tetartophya.
Quotidiana.
Tertiana.
Quartana.
Erratica.

Erythema.
Oedema.
Emphysema.
Scirrhus.
Sarcoma.
Condyloma.
Verruca.
Pterygium.
Hordeolum.
Bronchocele.
Exostosis.
Cancer.
Scrophula.
Rachitis.
Leontiasis.
Epinyctis.
Varus.
Papula.
Pustula.

CLASSIS SECUNDA.

Morbi cutanei partiales.

ORDO I.

Morbi maculosi.

Leucoma.
Vitiligo.
Ephelis.
Gutta rosea.
Nævus.
Ecchymoma.
Alopecia.
Gangræna.
Necrosis.

ORDO II.

Phymata.

Phlegmone.
Bubo.
Parotis.
Furunculus.
Anthrax.
Cancer.
Paronychia.
Phimosis.

ORDO III.

Cystides.

Aneurysma.
Varix.
Hydatis.
Marisca.
Staphyloma.
Lupia.
Hydarthrus.
Hydrorachitis.
Apostema.
Exomphalus.
Oscheocele.
Hydrocephalus.
Physocephalus.
Ascites.
Hydrometra.
Physometra.
Tympanites.
Meteorismus.
Ischuria.

ORDO IV.

Ectopia.

Exophthalmia.
 Encephalocele.
 Blepharoptosis.
 Paraglosse.
 Proptoma.
 Exarthrema.
 Loxarthrus.
 Diastasis.
 Lordosis.
 Gibbositas.
 Exania.
 Exocyste.
 Hysteroptosis.
 Enterocoele.
 Epiplocele.
 Gastrocele.
 Hepatocele.
 Splenocele.
 Hysterocele.
 Cystocele.
 Parorchidium.

ORDO V.

Plagæ.

Vulnus.
 Punctura.
 Excoriatio.
 Contusio.
 Fractura.
 Fissura.
 Ruptura.
 Amputatura.
 Ulcus.
 Elcosis.
 Malis.
 Carcinoma.
 Frambæsia.

Tinea.
 Exulceratio.
 Sinus.
 Fistula.
 Rhagas.
 Eschara.
 Caries.
 Arthrocace.

CLASSIS TERTIA.

Morbi artuum.

ORDO I.

Morbi partium mollium.

Hemiplegia.
 Paralysis.
 Paraplexia.
 Beriberia.
 Tetanus.
 Rigor.
 Tremor.
 Scelotyrbæ.
 Crampus.
 Pandiculatio.
 Rheumatismus.
 Convulsio.
 Anxietas.
 Lassitudo.
 Ischias.
 Pernio.
 Sarcoma clavus.
 Paronychia.
 Arthritis podagra.
 Loxarthrus.
 Exarthrema.
 Exostosis.
 Hydarthrus.
 Phlegmatia.

Lordo-

Lordosis.
Contractura.
Aridura.
Claudicatio.
Carphologia.

Ulcus venereum.
Condyloma ficus.
Condyloma porrum.
Condyloma thymus.
Verruca venerea.
Rhagas venerea.

O R D O I I.

Morbi partium tendineo - ossæarum.

Arthritis.
Ostocopus.
Rachitis.
Claudicatio.
Contractura.
Exarthrema.
Loxarthrus.
Gibbositas.
Exostosis.
Paronychia.
Hydarthrus.
Lordosis.
Diastrasis.

O R D O I I.

Morbi virorum.

Phimosis.
Parorchidium.
Oscheocele.
Priapismus.
Oedema penis.
Satyriasis.
Dyspermatismus.

O R D O I I I.

Morbi mulierum.

Abortus.
Dystocia.
Leucorrhœa.
Graviditas.
Hysteria.
Hysteroloxia.
Hysteroptosis.
Physometra.
Hydrometra.
Menorrhagia.
Nymphomania.

CLASSIS QUARTA.

Morbi Sexuum.

O R D O I.

Morbi genitalium communes.

G Onorrhœa.
Enuresis.
Dysuria.
Pyuria.
Ischuria.
Hæmaturia.
Diabetes.
Ædopsophia.
Anaphrodisia.
Pudendagra.

CLASSIS QUINTA.

Morbi sensuum.

O R D O I.

Morbi oculorum : 1° interni.

A Maurosis.

Diplopia.
Suffusio.
Amblyopia.
Epiphora.
Vertigo.

Coryza.
Hæmorrhagia.
Sarcoma narium.

ORDO IV.

2⁸ *externi.**Morbi oris.*

Caligo.
Cataracta.
Exophthalmia.
Ophthalmia.
Hordeolum.
Pterygium.
Staphyloma.
Blepharoptosis.
Nyctagmus.
Strabismus.
Apostema hypopyon.
Apostema synchysis.
Apostema onyx.
Ecchymoma palpebrarum.
Ecchymoma hypopyon.
Phlegmone oculi.
Sarcoma encanthis.
Sarcoma oculorum.

Aphtha.
Ptyalismus.
Hypostaphyle.
Paraglosse.
Agheusia.
Psellismus.
Mutitas.
Adipsia.
Aphonia.
Paraphonia.
Polydipsia.
Stomacace.
Angina.
Cynanche.
Apostema parulis.
Odontalgia.
Caries dentium.
Dysphagia à labario.
Proptoma labii.
Pica.

ORDO II.

Morbi aurium interni.

Cophosis.
Dysecoëa.
Paracusis.
Syringismus.
Oralgia.
Otorrhœa.
Proptoma auris.

CLASSIS SEXTA.

Morbi Capitis.

ORDO I.

Externi.

ORDO III.

Morbi narium.

Anosmia.
Dysodia ozæna.
Paraphonia à polypo.

Alopecia.
Trichoma.
Tinea.
Hydrocephalus.
Physocephalus.

Phthi-

Phthiriasis.
Encephalocele.
Lupia testudo.

Colli.

Scrophula.
Catarrhus.
Bronchocele.
Angina.
Cynanche.
Trismus.
Obstipitas.

O R D O II.

Morbi capitis interni.

Mania.
Dæmonomania.
Melancholia.
Paraphrosyne.
Panophobia.
Phrenitis.
Cephalitis.
Agrypnia.
Amentia.
Amnesia.
Apoplexia.
Anæsthesia.
Carus.
Cataphora.
Catalepsis.
Catochus.
Ecstasis.
Lethargus.
Stupor.
Convulsio.
Eclampsia.
Epilepsia.
Ephialtes.
Hydrophobia.
Rabies.
Cephalæa.
Cephalalgia.
Hemicrania.

Tarantismus.
Antipathia.

CLASSIS SEPTIMA.

Morbi Pectoris.

1⁸ *externi.*

GAlactirrhœa.
Mastodynia.
Trismus.
Bronchocele.
Catarrhus.
Gibbositas.
Pleurodyne.

2⁹ *interni.*

Rheuma.
Tussis.
Oscedo.
Singultus.
Dyspnœa.
Asthma.
Orthopnœa.
Hydrothorax.
Empyema.
Pleuritis.
Peripneumonia.
Pleurodyne.
Paraphrenesis.
Hæmoptysis.
Anacatharsis.
Phthisis.
Stertor.
Paraphonia.
Aphonia.
Anxietas.
Asphyxia.
Syncope.
Leipothymia.
Palpitatio.

Cardiognus.

Carditis.

Asthénia.

Cholera.

Hypochondriasis.

3° *Intestinorum.*

CLASSIS OCTAVA.

*Morbi Abdominis.*1° *Externi.***L**umbago.

Rachalgia.

Exomphalus.

Gastrocele.

Hepatocele.

Enterocèle.

Epiplocele.

Splenocèle.

Cystocèle.

Erythema intertrigo.

Phisconia.

Hæmorrhoids.

Proctalgia.

Exania.

Marisca.

Tympanites.

Ascites.

Physo-metra.

Hydrometra.

Meteorismus.

Bubo.

2° *Stomachi interni.*

Anorexia.

Bulimia.

Nausea.

Pica.

Pyrosis.

Gastrodynia.

Flatulentia.

Vomitus.

Hæmatemesis.

Gastritis.

Melæna.

Ileus.

Dysenteria.

Diarrhœa.

Hepati-rhœa.

Lienteria.

Cœliaca.

Tenismus.

Colica.

Enteritis.

4° *Hepatis.*

Scirrhus hepatis.

Hepatalgia.

Aurigo.

Hepatitis.

Melasi-cterus.

5° *Lienis.*

Splenalgia.

Splenitis.

6° *Renum.*

Nephralgia.

Nephritis.

Ischuria falsa.

Pyuria.

7° *Vesicæ.*

Cystitis.

Diabetes.

Enuresis.

Pyuria.

Dysuria.

Ischuria.

8° *Epiplois.*

Epiploitis.

Phisconia.

Spasmi.

CLASSIS NONA.

Morbi ætatum.

ORDO I.

*Morbi Juvenum.**Vitia.*

HYdrorachitis, spina bifida.
 Pædarthrorace omnis.
 Erythema intertrigo.
 Erythema pernio.
 Exania ab alvi fluxu.
 Exomphalus aqueus.
 Enterocèle umbilicalis.
 Enterocèle inguinalis.
 Bubo crescentium.
 Parorchidium omne.
 Paraglosse omnis.
 Phimosis vera.
 Phimosis circumligata.
 Hydroa sudamen.

Febres.

Hæctica infantilis.
 Hæctica nostalgica.
 Hæctica verminosa.
 Hæctica scrophulosa.

Phlegmasiæ.

Variola omnis.
 Rubeola omnis.
 Aphtha lactucimen.
 Cephalitis siriasis.
 Cynanche gangrenosa.

Convulsio febrilis.
 Convulsio ab hydrocephalo.
 Convulsio verminosa.
 Eclampsia verminosa.
 Eclampsia à dentitione.
 Eclampsia ab hydrocephalo.
 Scelotyrbe chorea Viti.
 Ephialtes stomachica.
 Ephialtes verminosa.
 Tetanus verminosus.
 Trismus nascentium.
 Trismus verminosus.
 Strabismus omnis.
 Claudicatio rachitica.

Anhelationes.

Asthma à gibbo.
 Dyspnœa rachitica.
 Pleurodyne verminosa.
 Sternutatio rubeolosa.
 Tussis ferina.
 Tussis à dentitione.
 Singultus à gula.

Debilitates.

Anæsthesia nascentium.
 Anæsthesia hydrorachitica.
 Asthenia ab hydrocephalo.
 Asthenia infantum.
 Carus verminosus.
 Carus ab hydrocephalo.
 Amblyopia luscorum.
 Anorexia Neophytorum.
 Mutitas à glossolyfi.
 Mutitas surdorum.
 Mutitas elinguium.
 Psellismus omnis.

Dolores.

Agrypnia à dolore.
 Agrypnia à crinonibus.

Y v v v 3

[[Anxie]]

Anxietas à fasciis.
 Cardialgia verminosa.
 Cardialgia lactentium.
 Catarrhus rubeolofus.
 Colica meconialis.
 Colica lactentium.
 Dyiphagia à freno.
 Gastrodynia saburralis.
 Odontalgia dentitionis.
 Ophthalmia scrophulosa.
 Ostocopus ab orthopnoëa.
 Proctalgia ab exania.
 Pruritus pedicularis.

Vesania.

Bulimia verminosa.
 Bulimia esurigo.
 Bulimia addephagia.
 Nostalgia omnis.
 Panophobia verminosa.
 Pica infantilis.

Fluxus.

Diarrhœa acrasia.
 Diarrhœa variolosa.
 Diarrhœa verminosa.
 Diarrhœa lactentium.
 Dysuria calculosa.
 Enuresis infantum.
 Enuresis calculosa.
 Flatulentia acida.
 Flatulentia infantilis.
 Vomitus lacteus.
 Vomitus à saburra.
 Vomitus à dentitione.
 Vomitus verminosus.
 Ileus verminosus.
 Hæmorrhagia plethorica.
 Dysodia ab otirrhœa.
 Dysodia à tinea.

Cachexia.

Atrophia lactentium.
 Atrophia rachitica.

Atrophia à crinonibus.
 Atrophia verminosa.
 Aurigo neophytorum.
 Chlorosis infantum.
 Chlorosis verminosa.
 Eleosis variolosa.
 Hydrocephalus omnis.
 Malis à crinonibus.
 Phthiriasis pedicularis.
 Phisconia mesenterica.
 Rachitis nodosa.
 Rachitis Britannica.
 Scrophula vulgaris.
 Scrophula fugax.
 Scrophula mesenterica.
 Tinea omnis.
 Tabes mesenterica.
 Tympanitis verminosus.

O R D O I I.

*Morbi Senum.**Vitia.*

Herpes omnis.
 Marisca omnis.
 Oedema flaccidum.
 Gibbositas omnis.
 Condyloma clavus.
 Varix tibiæ.
 Oscheocele aquosa.
 Enterocele omnis.
 Epiplocele omnis.
 Hysterocele omnis.

Febres.

Typhus carcerum.
 Hectica cachectorum.
 Tetartophya simplex.
 Quartana omnis.

Spasmi.

Contractura omnis.
 Tremor omnis.

Claudicatio à dolore.
 Rigor catarrhalis.
 Hysteria emphræctica.
 Tussis catarrhalis.
 Tussis asthmatica.
 Dyspnœa rachitica.
 Asthma humidum.
 Asthma arthriticum.
 Asthma catarrhale.
 Orthopnœa pseudoperipneumonia.
 Rheuma catarrhale.

Debilitates.

Cataracta omnis.
 Caligo à rhytidosi.
 Caligo à nephelide.
 Amblyopia proximorum.
 Amaurosis multiplex.
 Dysecœa senilis 4.
 Dysecœa à tuba obstructa.
 Paracusis barycoia.
 Cophosis multiplex.
 Anaphrodisia multiplex.
 Psellismus à labario.
 Paraphonia stertens.
 Paralysis serosa.
 Hemiplegia ex apoplexia.
 Hemiplegia arthritica.
 Paraplexia multiplex.
 Asthenia cachectica.
 Asthenia ab inanitione.
 Cataphora somnolentia.
 Cataphora coma.
 Cataphora arthritica.
 Carus spontaneus.
 Apoplexia multiplex.

Dolores.

Arthritis multiplex.
 Rheumatismus arthriticus.
 Catarrhus benignus.
 Pruritus arthriticus.
 Algor externus.

Algor internus.
 Cephalæa arthritica.
 Ophthalmia trachoma.
 Nephralgia arenosa.
 Nephralgia calculosa.
 Nephralgia hæmorrhoidalis.
 Hysteralgia calculosa.
 Lumbago rheumatica.
 Ischias multiplex.
 Proctalgia ex mariscis.
 Proctalgia ab exania.

Vesaniæ.

Syrismus multiplex.
 Hypochondriasis melancholica.
 Amentia senilis.
 Amentia ex siccitate.
 Amnesia senilis.
 Agrypnia arthritica.
 Agrypnia senilis.

Fluxus.

Hæmaturia calculosa.
 Hæmorrhœis moderata.
 Vomitus pituitosus.
 Ileus à bubonocèle.
 Tenismus à scybalis.
 Epiphora multiplex.
 Anacatharsis asthmatica.
 Enuresis herniosorum.
 Enuresis paralyticorum.
 Dysuria hæmorrhoidalis.
 Dysuria à caruncula.
 Dispermatismus aphræctodes.
 Dyspermatismus serosus.
 Dyspermatismus cachexiæ.
 Atrophia senilis.
 Ischuria multiplex.
 Scabies herpetica.
 Gangræna senilis.
 Elcosis scorbutica.
 Scorbutus vulgaris.
 Ascites serosus.
 Phlegmatia ulcerosa.

T A B L E

Des Noms François des Maladies.

<p>A <i>Bfcès</i> , Apostema.
 <i>Accouchement</i> , v. Abortus , Dysto-
 cia.
 <i>Achore</i> , Tinea.
 <i>Affection scorbutique</i> , Stomacace.
 <i>Agitations</i> , Anxietas.
 <i>Aigreurs</i> , v. Flatulentia acida.
 <i>Alopécie</i> , Alopecia.
 <i>Alteration</i> , Polydipsia.
 <i>Amaigrissement</i> , Tabes , Atrophia.
 <i>Amblyopie</i> , Amblyopia.
 <i>Amertume</i> , v. Anorexia biliosa. Vomitus
 biliosus.
 <i>Ampoule</i> , Phlyctæna , Pemphigus ,
 Hydroa.
 <i>Anasarque</i> , Anasarca , Phlegmatia.
 <i>Aneurysme</i> , Aneurysma , Cardiognus.
 <i>Angine</i> , Angina , Cynanche.
 <i>Angoisse</i> , Anxietas.
 <i>Antipathie</i> , Antipathia.
 <i>Antracose</i> , Anthrax.
 <i>Anxiété</i> , Anxietas.
 <i>Aphonie</i> , Aponia.
 <i>Aphthes</i> , Aphtha.
 <i>Apoplexie</i> , Apoplexia , Carus.
 <i>Ardeur</i> , Ardor , Dysuria.
 <i>Ascarides</i> , vid. Tenesmus.
 <i>Ascites</i> , Ascite.
 <i>Asphyxie</i> , Asphyxia.
 <i>Affode</i> , v. Tritæophya.
 <i>Affoupissement</i> , Coma , Cl. VI.
 <i>Asthme</i> , Asthma.
 <i>Atrophie</i> , Atrophia.
 <i>Avant-cœur</i> , v. Pestis.</p> | <p><i>Avives</i> , Angina.
 <i>Avortement</i> , Abortus.
 <i>Bâillement</i> , Oscedo.
 <i>Bave</i> , Ptyalismus.
 <i>Bégayement</i> , Psellismus.
 <i>Berluë</i> , Suffusio.
 <i>Bévuë</i> , Diplopia.
 <i>Bile répandue</i> , Aurigo.
 <i>Blessure</i> , Abortus , Vulnus.
 <i>Boiteux</i> , v. Claudicatio.
 <i>Borgne</i> , v. Amaurosis , Caligo , Ca-
 taracta.
 <i>Bosse</i> , Gibbositas.
 <i>Bouffissure</i> , Anasarca , Phlegmatia ,
 Oedema.
 <i>Bouillonnement</i> , Ardor.
 <i>Boulimie</i> , Bulimus.
 <i>Bourdonnement</i> , Syrigmus.
 <i>Boursoufflure</i> , Emphysema.
 <i>Bouton</i> , Papula , Phyma.
 <i>Bredisseure</i> ,
 <i>Bruissement</i> , Syrigmus.
 <i>Brulure</i> , v. Erythema.
 <i>Bubon</i> , Bubo.
 <i>Bubonocèle</i> , Enterocèle , Epiplocele.

 <i>Cachexie</i> , Cachexia , Chlorosis.
 <i>Cacochymie</i> , Cachexia.
 <i>Cacophonie</i> , Paraphonia.
 <i>Caigneux</i> , v. Lordosis , Diastris , Ra-
 chitis.
 <i>Cal</i> , v. Condyloma.
 <i>Calenture</i> , v. Phrenitis. Paraphrosyne.
 <i>Calcul</i> , v. Dysuria , Nephralgia , Ne-
 phri-</p> |
|---|--|

phritis, Hepatalgia &c.	Cor, Condyloma.
Cancer, Cancer, Carcinoma.	Corpulence, Polyfarcia.
Carcinome, Carcinoma.	Coup de soleil, Cephalalgia, Asphy-
Cardialgie, Cardialgia.	xia.
Carie, Caries.	Coup de sang, Apoplexia, Phrenitis.
Carreau, Physconia.	Coup de vent, Pleuritis, Catarrhus.
Catalepsie, Catalepsis.	Courbature, Lassitudo, Rheumatismus.
Cataphore, Cataphora.	Couronne de Venus, Gutta rosea.
Catarrhe, Catarrhus.	Cours de ventre, Diarrhoea, Alvi flu-
Cephalalgie, Cephalalgia.	xus.
Cephalée, Cephalæa.	Courte-haleine, Dyspnœa.
Chancre, Aphtha, Ulcus, Carcinoma.	Crachement, Ptyalismus.
Charbon, Anthrax.	de sang, Hæmoptysis.
Chartre, Rachitis.	de pus, Phthisis, Anacatharsis.
Chassie, v. Epiphora, Ophthalmia.	Crampe, Crampus.
Chaudépisse, Gonorrhœa.	Cremason, Pyrosis.
Chauveté, Alopecia.	Crête, Condyloma.
Chique, v. Malis.	Crinons, vid. Malis.
Chlorosé, Chlorosis.	Croissants, Bubo.
Cholera morbus, Cholera.	Croute de lait, Tinea.
Chute, v. Ecchymoma.	Crudité, v. Nausea, Vomitus, Ano-
Chute de la lnette, Hypostaphyle.	rexia, Cardialgia &c.
Chute de la matrice, Hysteroptosis.	Crystalline, v. Oedema.
Chute du fondement, Exania.	Cucurbitins (vers) v. Nausea, Bu-
Claveau, Clavelée, Malis.	limia.
Cloche, Phlyctæna, Claudicatio.	Cyrons, v. Hordeolum.
Clou, Hemisrania, Staphyloma, Fu-	
runculus.	Danse de S. Guy, Scelotyrbe.
Cochemar, Ephialtes.	Dartre, Dertre, Herpes.
Cœliaque, Cœliaca.	Défaillance, Leipothymia, Cardial-
Colique, Colica.	gia.
Colique de Poitou, Rachialgia.	Dégout, Anorexia, Agheustia.
Colique du foye, Hepatalgia.	Délire, Paraphrosyne, Delirium.
Colique renale, Nephralgia.	Démangeaison, Pruritus, Scabies, Le-
Colique uterine, Hysteralgia.	pra.
Colique de misere, Ileus.	Démence, Amentia.
Colique d'estomac, Gastrodynia.	Dentition, v. Odontalgia.
Condylome, Condyloma.	Dépot, Apostema.
Consomption, Tabes, Phthisis.	Descente, Proptoma, Exania, Entero-
Constipation, v. Tenesmus.	cele &c.
Contracture, Contractura.	Détorse, Exarthrema.
Contusion, Contusio, Ecchymoma.	Dévoyement, Diarrhoea.
Convulsion, Convulsio.	Diabete, Diabetes.
Coqucluche, Catarrhus.	Diarrhée, Diarrhoea.
Sauvages Nosologia Methodica. Tom. II.	X x x x

- Dislocation*, Exarthrema.
Distorsion, v. Trismus.
Douleur, Dolor, Cl. VII.
 d'estomac, Gastrodynia.
 des dents, Odontalgia.
 d'oreille, Ootalgia.
Dragon, v. Malis.
Drapeau, vid. Pterygium.
Durété d'oreille, Dyssecœa.
Durillon, Condyloma.
Dyffenterie, Dyffenteria.
Dysurie, Dysuria.

Ebrouement, Apomyttosis.
Echauboulure, Hydroa.
Echaufement, Gonorrhœa, Tenesmus,
 Constipatio, Polydipsia.
Echimosé, Ecchymoma.
Ecorchure, Excoriatio.
Ecoulement de lait, Galactirhœa.
Ecoulement de semence, Gonorrhœa.
Ecrouelles, Scrophula.
Edematie, Phlegmatia.
Edeme, Oedema.
Effort, v. Hernia, Vomitus, Pleuritis,
 Lumbago.
Emphysème, Emphysema.
Empyème, Empyema.
Encanthis, Sarcoma.
Enchifrenement, Coryza.
Enflure, v. Phymata, Oedema.
Engelure, Erythema pernio.
Engourdissement, Stupor, Anæsthesia.
Enrouement, Paraphonia.
Entorse, Exarthrema.
Envie, Nævus, Pica.
Eparvin, Exostosis.
Ephelides, Ephelis.
Ephemere, Ephemera.
Epiale, v. Amphimerina.
Epilepsie, Epilepsia.
Epian, Frambæsia.
Epine venteuse, Arthrocace.
Epreinte, Tenesmus, Colica, Dysen-
 teria.

Epuisement, Asthenia, Syncope, Atro-
 phia.
Erailement, Blepharoptosis.
Ereintement, Lumbago.
Ergot, Necrosis.
Escare, Eschara.
Esquinancie, Cynanche.
Eternuement, Sternutatio.
Etourdissement, Vertigo, Cephalalgia.
Etranguillon, Dysphagia, Cynanche.
Evanouissement, Syncope.
Excroissance, vid. Class. I.
Exomphale, Exomphalus.
Exostose, Exostosis.
Expectoration, Anacatharsis.

Faim-canine, Bulimia.
Faim vale, Syncope.
Farcin, Scrophula.
Fausse-couche, Abortus.
Felure, Fissura.
Feu Persique, Erythema.
 S. Antoine, Necrosis, Erythema,
 volage, Erythema.
Fic, Condyloma.
Fièvre, Febris, Class. 2.
 ardente, Tritæophya.
 bilieuse, Tritæophya.
 cacochymique, Synochus.
 catarrheuse, Amphimerina.
 colliquative, Tabes, Phthisis.
 continue, Class. 2.
 épiale, Amphimerina.
 éruptive, Exanthematica.
 érysipelateuse, Erysipelas.
 inflammatoire, Class. 3.
 intermittente, Class. 2.
 lente, Hæctica, Tabes.
 maligne, Typhus.
 miliaire, miliaris.
 petechiale, purpura.
 pourprée, purpura.
 putride, Amphimerina, Synochus.
 quartaine, quartana.

Fièvre remittente, Class. 2.

rouge, Scarlatina.

scarlatine, Scarlatina.

tierce, tertiana.

Filet, Dysphagia, Psellismus.

Fistule, Fistula.

Fleurs blanches, Leucorrhœa.

Flux hépatique, Hepatrhœa.

Fluxion de poitrine, Peripneumonia.

sur les dents, Odontalgia.

sur les yeux, Ophthalmia.

sur la gorge, Cynanche.

sur l'oreille, Otagia.

Foiblesse, Asthenia, v. Class. 6.

d'estomac, Anorexia, Gastrodynia.

de la vue, Amblyopia, Caligo.

Folette, Amphimerina, Angina.

Folie, Mania, Melancholia.

Fortraiture, Hysteralgia.

Foulure, Exarthrema.

Fourches, Apostema.

Fraçture, Fractura.

Frayeur, Panophobia.

Frison, Rigor.

Froncle, Furunculus.

Fureur utérine, Nymphomania.

Furoncle, Furunculus.

Gale, Scabies.

Ganglion, Condyloma.

Gangrène, Gangræna, Necrosis.

Germe, v. Abortus.

Gersure, Rhagas.

Glaire de l'estomac, v. Vomitus.

de la vessie, Pyuria.

Glandes, Scrophula.

Glaucome, v. Cataracta.

Gonflement d'estomac, Meteorismus, Gastrodynia.

des articulations, Rachitis, Hyarthrosis, Arthrocace &c.

Gonorrhée, Gonorrhœa.

Gouëtre, Bronchocele.

Goutte, Arthritis.

Goutte-crampe, Crampus.

Goutte sciatique, Ischias.

Goutte sereine, Amaurosis.

Gratelle, Scabies.

Gravelle, Dysuria, Nephralgia.

Grêle, Hordeolum.

Grenouillette, v. Psellismus.

Grippe, Catarrhus.

Grossesse, Graviditas.

Grumelé (lait) v. Mastodynia.

Guêpes (piquure de) v. Punctura.

Hâle, Ephelis.

Haut-mal, Epilepsia.

Heçtique, Heçtica.

Hémiplegie, Hemiplegia.

Hémorrhagie, Hæmorrhagia.

Hémorroïdes, Marisca, Hæmorrhoids.

Hemvé, Nostalgia.

Hépatite, Hepatitis.

Herpe, Herpes.

Hoquet, Singultus.

Humeur froide, Scrophulæ.

Hydatide, Hydatids.

Hydrocele, Hydrocele.

Hydrocephale externe, Hydrocephalus, interne, v. Convulsio, Apoplexia, Eclampsia.

Hydromphale, Exomphalus.

Hydropisie générale, Anasarca, Pneumatosis, Phlegmatia.

de la tête, Hydrocephalus.

de l'oeil, v. Amblyopia.

de poitrine, Hydrothorax, Hydrocardia.

du bas ventre, Ascites, Tympanitis.

de matrice, Physometra, Hydrometra.

Hysterique passion, Hysteria.

Janon, Tarantismus.

Jaunisse, Aurigo.

X x x x 2

Îctère

- Ictère jaune*, Aurigo.
blanc, Chlorosis.
noir, Melasiæterus.
Iliaque passion, Ileus.
Inappetence, Anorexia.
Incontinence d'urine, Enuresis.
Incube, Ephialtes.
Indigestion, v. Gastrodynia, Vomitus, Flatulentia, Colica, Diarrhoea, &c.
Infiltration, Phlegmatia, Oedema.
Inflammation, Phlegmasia, Phlegmo, Erysipelas.
Inquiétude, Anxietas.
Insomnie, Agrypnia.
Intermittent (pouls) v. Palpitatio, Cardiogmus, Alvi fluxus.
Ischurie, Ichuria.

Ladrière, Elephantiasis, Phlegmatia.
Lait répandu, v. Ephemera lactea, Oedema lacteum.
Langue chargée, v. Synochus, Typhus, Anorexia, Vomitus.
Langueur, Asthenia.
Larmoyement, Epiphora.
Lassitude, Lassitudo.
Lentilles, Ephelis.
Lepre, Lepra.
Lethargie, Lethargus.
Leucome, Leucoma.
Leucophlegmatie, Anasarca.
Lienterie, Lienteria.
Lipothymie, Leipothymia.
Lipyrie, Triætophya.
Louche, v. Strabismus, Caligo.
Loup, Carcinoma, Ulcus.
Loupe, Lupie.
Lutte, v. Angina, Hypostaphyle.
Luxation, Exarthrema.
Lycanthropie, Melancholia.

Mal d'avanture, Paronychia.
caduc, Epilepsia.

Mal de cœur, Cardialgia, Nausea.
des ardents, Necrosis.
S. Antoine, Erysipelas.
S. Main, Scabies.
S. Lazare, Elcosis.
de mère, Hysteralgia.
mort, Lepra.
d'estomac, Cardialgia, Anasarca.
de tête, Cephalalgia.
aux yeux, Ophthalmia.
de gorge, Cynanche, Angina.
Malacie, Pica.
Maladie noire, Melæna.
pédiculaire, Phthiriasis.
imaginaire, Hypochondriasis.
Manie, Mania.
Marasme, Atrophia.
Mélancholie, Melancholia.
Membre retiré, Contractura, Ankylosis.
Météorisme, Meteorismus.
Meurtrissure, Contusio.
Migraine, Hemicrania.
Miliaire, Miliaris.
Misérere, Ileus.
Morphée, Vitiligo.
Morpions, v. Pruritus.
Morsure, v. Punctura, Hydrophobia.
Muë, Paraphonia, Alopecia.
Mule, Erythema pernio.
Mûre, Condyloma, Encanthis.
Mutité, Mutitas.

Nausée, Nausea.
Nephretique, Nephritis, Nephralgia.
Nerfs foibles, Asthenia, Paralysis.
Noctambules, Somnambulismus.
Noli me tangere, Carcinoma.
Nouage, Nouveure, Rachitis.
Noyés, v. Asphixia.
Nuage, v. Leucoma, Nephelium.

Obstructions, v. Class. X.

Odontalgie, Odontalgia.
Oedeme, Oedema.
Ombrage, Leucoma.
Onglet, Ophthalmia.
Oppression, v. *Class. V.*
Oreillons, Parotis.
Orgeolet, Hordeolum.
Orthopnée, Orthopnoea.
Oubli, Amnesia.
Ouïe trouble, Paracusis.
Ozène, Dysodia.

Pâles couleurs, Chlorosis.
Palpitation, Palpitatio.
Panari, Paronychia.
Paralyse, Paralysis.
Paraphrenésie, Paraphrenitis.
Paraphymosis, Phymosis.
Paraplegie, Paraplexia.
Paresse du ventre, v. *Tenesmus.*
Parotide, Parotis.
Pasme, Tetanus.
Passion cœliaque, Coeliaca.
 hystérique, Hysteria.
 hypochondriaque, Hypochondriasis.
 iliaque, Ileus.
 bovine, Malis.
Pendus, v. *Asphixia.*
Péripneumonie, Peripneumonia.
Perle, Leucoma.
Perte d'appetit, Anorexia.
 de gout, Agheusia.
 d'odorat, Anosmia.
 de sang, Hæmorrhagia.
 blanche, Leucorrhœa.
Pesanteur d'estomac, Gastrodynia.
 de tête, Cephalgia.
Petechies, Purpura.
Petite-vérole, Variola.
Phlegmon, Phlegmo.
Phlyctène, Phlyctæna.
Phrenésie, Phrenitis.
Phthisie, Phthisis.

Phymosis, Phymosis.
Piés enflés, Phlegmatia.
Pié-bot, Lordosis, Diastasis.
Pierre, Nephritis, Dysuria &c.
Pituite, Vomitus, Anacatharsis, Ptyalismus.
Playe, *Classis I. Ordo 7.*
Pleurésie, Pleuritis.
Plique, Trichoma.
Plomb, Asphixia.
Pneumatocèle, Oscheocèle.
Podagre, Arthritis.
Poil, Mastodynia.
Point de coté, Pleurodyne.
Poirreau, Condyloma, Verruca.
Pollution, Gonorrhœa.
Polype, Sarcoma, Palpitatio.
Poulain, Bubo.
Pourpre, Purpura.
Pousse, Asthma.
Priapisme, Priapismus.
Prurit, Pruritus.
Ptyalisme, Ptyalismus.
Puanteur, *Punaïse*, Dysodia.
Pulmonie, Phthisis.
Pustule, Pustula.

Quartaine, Quartana.
Quinte, Tussis paroxysmus.
Quotidienne, Quotidiana.

Rache, Tinea.
Rage, Hydrophobia, Rabies.
Ralle, Rallement, Paraphonia.
Rapport, Flatulentia.
Rateleux, v. *Splenalgia.*
Relachement de l'anus, Exania.
Reprise, Accessus, Paroxysmus.
Retention d'urine, Ischuria.
Rheumatisme, Rheumatismus.
Rhume, Rheuma.
Ricquets, Rachitis.
Ris sardonique, Trismus.
Ronflement, Paraphonia.

- Rot*, Flatulentia.
Rougeole, Rubeola.
Rougeur, Erythema.
des yeux, Ophthalmia.
Rouffeur, Ephelis.
Rupture, Ruptura.

Saignement de nés, Hæmorrhagia.
Salivation, Ptyalismus.
Sarcocèle, Oscheocèle.
Sarcome, Sarcoma.
Sarette, Trismus.
Satyriase, Satyriasis.
Scarlatine, Scarlatina.
Sciatique, Ischias.
Scorbut, Scorbutus.
Séchereffe de la gorge, Dysphagia.
de poitrine, Tussis.
Seing, Nævus.
Serpentine, Oedema.
Siam, Typhus, Pestis.
Sifflement, Syrigmus.
Skirre, Scirrhus.
Soif, Polydipsia.
Solitaire, v. Boulimia.
Soubresaut, Carphologia.
Souris, Nyctagmus.
Spermatocele, Oscheocèle.
Sphacèle, Gangræna, Necrosis.
Staphylome, Staphyloma.
Stérilité, Anaphrodisia, Dyspermatismus.
Strabisme, Strabismus.
Strangurie, Stranguria.
Stupeur, Stupor.
Subeth, Cataphora.
Suette, Ephemera, Miliaris.
Sueur, Ephidrosis.
Sueur Angloise, Ephemera.
Suffocation, Orthopnoea.
Superpurgation, Diarrhoea.
Suppression des mois, v. Hysteralgia,
Nausea, Dyspnoea, Anorexia.

Suppression d'urine, Ischuria.
Surdié, Cophosis.
Syncope, Syncope.
Synoque, Synochus.

Tache, Leucoma, Class. I. Ord. I.
Tania, v. Boulimia, Vomitus, Gastrodynia.
Tarantisme, Tarantismus.
Taye, Leucoma.
Teigne, Tinea.
Tenesme, Tenesmus.
Terreur panique, Panophobia.
Tetanus, Tetanus.
Tic, Trismus.
Tierce (fièvre) Tertianæ.
Tintouin, Syrigmus.
Tiraillement, Pandiculatio.
Torticolis, Obstipitas.
Toux, Tussis.
Tranchées, Colica, Dysenteria, Hysteralgia, Dystocia.
Transport, Phrenitis, Paraphrosyne.
Tremblement, Tremor, Rigor.
Trousse-galant, Cholera, Cephalitis,
Cynanche.
Tubercule, v. Phthisis.
Tumeur blanche, Hydarthrus.
Tympanite, Tympanites.

Vapeurs, Hysteria, Hypochondriasis.
Varice, Varix.
Varicocèle, Oscheocèle.
Vents, Flatulentia.
Vercoquin, Phrenitis.
Verette, Variola.
Vermine, Phthiriasis.
Verole, Syphilis.
Verolette, Variola.
Verruë, Verruca.
Vers, v. Gastrodynia, Ileus, Colica, Convulsio, Ecclampsia, &c.
Vertige, Vertigo.

Ulcère,

Ulcère , Ulcus , Elcofis.

Volvulus , Ileus.

Vomique , Apostema , Phthisis , Hepatalgia.

Vomissement , Vomitus.

de sang , Hæmatemesis.

Urine sanglante , Hæmaturia.

Urine purulente , Pyuria.

Vuë foible , Amblyopia , Caligo.

louche , Strabismus , Caligo.

Vuidanges , Menorrhagia.

Yaw , Frambæsia.

Yvresse , v. Apoplexia , Vertigo &c.

I N D E X

N O M I N U M G E N E R I C O R U M , S P E C I F I C O R U M & S Y N O N Y M O R U M &c.

— Numerus Romanus Totum , Arabicus verò paginam indicant.

- A** Bdominis dolores , II , 88. morbi , 708. spasmus , 417.
 Aberrationes , *Aberrations* , I , 171.
 ABORTUS , II , 312. effluxio , 313. octimestris , subsemestris , 314. subtrimestris , 313. ab uteri laxitate , 314.
Abcès , I , 166. 167. *fistuleux* , II , 609. *au foye* , 109.
 Abscessus , I , 167. mammarum , II , 134. pulmonum , I , 686. spirituosus , 162.
Abstinence longue , I , 769.
Accès de fièvre , I , 343.
Accouchement accompagné de convulsion , I , 570. *laborieux* , II , 117. *contre nature* , 120. *prématuré* , 312 , 314.
 Achlys , I , 125 , 726.
 Achor , Achores , II , 578 , 579.
 Acna , Acne , I , 136.
 Acrimoniosi morbi , II , 680.
 Acrochordon , I , 155.
 Adaimonia , II , 37.
 Addephagia , II , 217.
 ADIPSIA primaria , secundaria , I , 770.
 Adstrictio stomachi , II , 96.
 EDOPSOPHIA , II , 417. urethræ , uterina , *ibid.*
 Ægilops , II , 373.
 Ægis , I , 125 , 726.
 AERI-FLUXUS , II , 413.
 Aërophobia , II , 233.
 Ætus volaticus , I , 139 ; II , 47.
 Ætatum morbi , II , 709.
 Affectio oris scorbutica , II , 295.
Affections soporeuses , I , 822.
 Affectus superficialii , I , 96 ; eorum theoria , I , 100.
Agacement des dents , II , 77.
 AGHEUSTIA ; febrilis ; paralytica , I , 751.
 AGRYPNIA ; arthritica , II , 271 ; cephalalgica , 272 ; critica , 273 ; à dolore ; febrilis , 272 ; hysterica , 271 ; ab indigestione , 272 ; ab insectis , 273 ; ex pancreate , 272 ; à pathematis , 271 ; ructationi succedens , 272 ; senilis , 273 ; à vermibus , 272.
 Agrypnocoma , I , 830 , 832.
 Agues (the) , I , 343.
Aigreur d'estomac , II , 83.
 Aimatera , II , 321.
 Aimatismos , II , 284.
 Aimatos eccriformis , II , 296 , 306.
 Aimorrhoides , II , 323.
 Aimorroia , II , 306.
 Alalia , I , 775.
 Albara Avicennæ , I , 127 ; nigra , I , 127 ; II , 572.
 Albugo , I , 126 , 726.
 Albulæ , I , 722.
 Algarab , II , 373.
 Aigedo , I , 171.
 Algemata , II , 4 , 16.
 Algola Arabum , I , 455.
 ALGOR , I , 567 ; II , 44. externus , II , 44. febriculosus , 46. internus , 45.
 Alguada , I , 127.
 Alhasef , I , 136.
Alienation d'esprit , II , 240.
 ALOPECIA , *Alopecie* , II , 569 , 606 , area-
 ta , 607. porriginosa , 608. simplex ; syphilitica ; volatilium , 607.
 Alphus , I , 127 , II , 592.
 ALVI FLUXUS , II , 315 , 355. colliquativus , 358. puriformis , 361. profluvia , 315. profluvium album , 356.
 Alureschin Maahali , I , 432.
 Alysmen , II , 37.
 Amarry , I , 586 , 841.
 AMAUROSIS , I , 745 ab achoribus repressis , 748. ab aqua in cerebri cortice sinubusve , 746. arthritica , 749. ex bombardæ explosione ; à calculo juxta nervum opticum ; à capitis commotione , vulnere ; à catarrho , 746. congenita ; ab epilepsia , 747. exanthematica , 748. exhaustorum , 749. à febribus acutis , 746. foricariorum , 748. gravidarum ; ab hæ-
 morrhoid-

morrhoidum fluxu suppresso, 746. hysterica; intermittens, 749 à menostasia, menstruum fluxu suppresso, 746. à morbis convulsivis; à mayosi, 747. à narcoticis, 748. ab oculi interna suppuratione, 747. vulnere; pituitosa; plethorica, 746. à plica resecta vel retenta, 748. rachialgica, 749. à scabie suppressa, 748. serophulosa, 746. à spasmo, 747. ex scato-mate in cerebro, 746. à synchyfi, 747. traumatica; à tumore globoso nervis opticis infidente, 746. venerea, 748. ob vesicam nervis opticis incumbentem, 746. ab uvetæ phlogosin, 747.

Amblosis, II, 312.

AMBLYOPIA, *Amblyopie*, I, 730, 745. absoluta, 743. crepuscularis, 732. diffusorum, 735. hydrophthalmica, 744. luscorum, 742. meridiana, 734. proximorum, 740.

Amblyofmos, I, 743; II, 312.

Amblytes, I, 743.

Ambustio, I, 138, 451; II, 622.

AMENTIA, II, 248. calculosa, 251. à croco; ab hydatidibus, 249. ab ictu; microcephala; morosis; à quartana; rachialgica; 250. senilis; serosa, 249. ex siccitate, 250. à transfusione sanguinis, à tumore, à venenis, 249.

AMNESIA, II, 269. cephalalgica; febrile; quæ ab hæmorrhoidibus suppressis; à lochiis suppressis; à pathemate; plethorica; senilis; à temulentia; traumatica; à venere, 270.

Amor insanus, II, 252.

Amphemerina, AMPHIMERINA, I, 322. anginosa, 328. arthritica; biliosa, 331. cardiaca, 324. catharrhalis, epiala, 323. hemitritæus, 326. humorosa, 325. Hungarica, 327. latica, 322. miliaris, 327. mimosa, 329. paludosa, 330. peripneumonica, 329. phrenitica, 330. phricodes, 325. pseudohemitritæus, 326. scorbutica, 330. semiquartana, 332. semiquintana, 333. singultuosa, 328. spasmodica, 329. syncopalis, 324. tussiculosa, 328. variolosa, 331.

AMPUTATURA, I, 240.

Anabexis, II, 377.

ANACATHARSIS; II, 382. asthmatica, 383. biliosa, 382. phthifica; puriformis; à vomica, 383.

Anachrempsis, II, 377.

ANÆSTHESIA, I, 763. melancholica; nascentium, 764. plethorica; à spina bifida, 763.

Analepsia, I, 577, 581.

ANAPHRODISIA, I, 770. gonorrhoeica; magica; à mariscis, 771. à paralyfi, 770. ab urethræ vitio, 771.

Anaptyfis, II, 382.

ANASARCA, *Anasurque*, II, 470. ab adiapneustia, 472. Americana, 473. exanthematica; à febribus; à fluxu, 472. gravidarum, 473. hydropotarum, 474. hysterica, 473. metastatica; periodica, 471. purulenta; rachialgica; rinosa, 474.

Sauvages. Nosol. &c. T. II.

Anatropa, II, 336.

Anandia, Anaude, I, 775.

Anchylops, II, 374.

Anceur, I, 418.

Ancyloblepharos, I, 725; II, 193.

Andromania, II, 226.

Andrum; Anduvaiaku, I, 170.

ANEPITHYMIÆ, I, 765.

ANEURYSMA, I, 162. cylindroides, 163. præcordiorum, II, 85. spurium, I, 162. ventriculi dextri, II, 86. verum, I, 163.

Aneurisme, I, 162. *du cœur*, II, 85. *vrai*, I, 163.

ANGINA, *Angine*, I, 677. alba, aneurysmatica, 682. arthritica, 492. bronchocelica, 682. bronchus, 677. calculosa, 678. canina, 491. à deglutitis, 679. epidemica, 328. exanthematica, 681. ab hydrargyrosi, 493. hydrophobica; hysterica, 680. inflammatoria, 487, à laqueo, 679. salva larynge &c. 492. Loweriana, 678. morbillosa, 491. 681. mucosa, 677. nasalis, 681. œdematosa, 678. pituitosa, 677. polyposa, 681. scirrhusa, 679. scorbutica, 681. spasmodica, 682. 1a. species Boerhaave, 491. 4a. species, 492. 5a. species, 487. spuria, 492. suppuratoria, 680. symptomatica; thymica, 681. variolosa, 491, 681. venerea, 680.

Angoisses, II, 37. *de la mort*, 38.

ANHELATIONES, I, 594, 620. earum theoria, 596. OPPRESSIVÆ, 655. SPASMODICÆ, 628.

Anhelitus difficultas, I, 655.

Animi deliquium, I, 808.

Ankylosis, *Ankylose*, I, 537, 539. *vérologique*, 539. *de la cuisse*, II, 144.

Annulus, II, 69.

Anoia, II, 250.

ANOREXIA, I, 765. arthritica, 769. biliosa; cachectarum, 768. catamenialis, 767. exhaustorum, 768. febrilis; melancholica, 767. mirabilis; Neophytorum, 769. paralytica; pituitosa, 766. plethorica, 767. ob resolutionem nervorum stomachi, 766. à saburra, 768. Stewartiana, 769.

ANOSMIA; catarrhalis; ab ozæna, I, 750. paralytica, 751. à polypo; à siccitate; syphilitica; verminosa, 750.

ANTHRAX; I, 147; II, 621. malignus; Persicus, I, 147. pestilens, 417. simplex, 147, tarantatus, 148.

Anticardia, I, 418.

Antiglaucoma, I, 722.

ANTIPATHIA, *Antipathie*, II, 220. humana, 221.

Anus; ejus dolor; inflammatio, II, 145. inflammatio & ulcus, 364. intertrigo, 145. prolapsus, I, 182.

ANXIETAS, *Anxiété*, II, 37. agonistica; cardiaca; febrilis, 38. à morfu, 39. spasmodica, 38. tibiæ, 39.

Aphædros, II, 306.

[Y yyy] APHO-

APHONIA, I, 775, 779, 838, 845. aneurysmatica; anginosa, 780. ab antipathia, 779. catarrhalis; hysterica, 780. melancholica, 779. paralytica; pulmonica; temulentorum; traumatica, 780.

APHTHA, *Apthes*, I, 455. in adultis; Belgarum; cacoethes; febrilis, 456. infantilis; lactucimen, 455. maligna, 456. scorbutica; syphilitica, 457.

Apilepsis, I, 845.

Apicea, I, 841.

APOMYOTROSIS, I, 550.

Apophtora, II, 312.

APOPLEXIA, *Apoplexie*, I, 484, 791, 845. arthritica, 848. atrabilaria, 850. cerebelli, 815. epileptica, 849. exanthematica, 848. febricosa, 849. flatulenta, 815. 820. hypochondriaco-spasmodica, 841. hysterica, 847. inflammatoria, 850. mephitica, 851. metastatica, 848. minor, 837. minor sanguinea, 838. partialis, 797. periodica, 849. phlegmonosa, 846. pituitosa, 848. polyposa, 850. puerperarum, 847. purulenta, 484. sanguinea, 845. à scabie; scorbutica; serosa, 848. spasmodica, 841. suspiriosa, 850. temulenta, 847. traumatica, 846. vaporosa, 847. verminosa, 851.

Apopsychia, I, 808.

Aporia, II, 37.

Apositia, I, 766.

Apostasis, I, 167.

APOSTEMA, *Aposteme*, I, 166. abscessus; apostasis; diapyesis, 167. empyocele, 168. hypopyon; onyx; parousis, 167. phalangum; spina ventosa, 168. synchysis, 167. vomica, 168.

Apostume, I, 167.

Appetit dépravé, bizarre, II, 211.

Apsochia, I, 809.

Aqua, I, 719. Aquæ ex utero prægnantis effusio, II, 400.

Aquula, I, 157, 726.

Arcoussel, I, 293, II, 129.

Arctura, I, 150.

Arens senilis, I, 126.

Ardens (mal des), I, 147, 451.

Ardur de cause interne, II, 46. *d'urine*, 388.

ARDOR; externus; internus, II, 46. stomachi, ventriculi, 83. volaticus, 47. urinæ, 388.

Area, II, 607.

Argema, II, 69.

Argyrias, I, 721.

ARIDURA; ab arthrocace; hydropica; paralytica; rachialgica; scorbutica; spasmodica; traumatica, II, 464.

Arlura, II, 148, 390.

ARTHRITIS, II, 18. æstiva; alba, 22. Americana, 25. asthmatica, 24. Bahamensis, 26. chlorotica, 22. à colica; cuticularibus morbis subjecta; exanthematica; febricosa, 25. febrisæqua, febri vel continuæ, vel erysipela-

tosæ vel intermittenti quartanæ succedens, 24. hyemalis, 21. melancholica, 23. paturfæ succedens, 24. podagra, 19. rachialgica; rachitica, 25. rheumatica, 21. scorbutica, 23. syphilitica, 24. vaga, 28. venerea, 24.

ARTHROCACE, I, 242. II, 26, 464.

Artus vari, I, 232, 233.

Artum morbi, II, 704.

ASCITES, *Afcite*, II, 498. ab aqua sanguinolenta, nigrescente, 507. arthriticus; artificialis, 503. calidus, 504. chylosus, 507. à colliquatione, 502, 504. cruentus; à cruore mero; à cruore licturæ carminum simili, 507. ab exanthematis, 503. febrilis, 504. flatulento-peritonæus, 508. ab hepate, 500. ab herpetibus repressis, 503. ab inanitione & colliquatione, 502. intercus, 505. intermuscularis, 506. à liene, 501. à maculis repressis, 503. à mesenterio strumoso, 501. oleosus Baglivi, 508. omentalis, 506. ab oppilatione, 500. ovarii, 506. ab ovariis, 501. purulentus, 507. purulento-peritonæus, 510. à quartana, 504. à rubeola repressa, 503. saccatus, 506, 507. à sanguifluxibus, 502. sanguineo-intercus; sanguineo-peritonæus; sanguineo-uterinus, 508. à scabie repulsa, 503. scorbuticus, 503. serophulosus, 501. serosi abdominales, 498. serosi non abdominales, 505. non serosi abdominales, 507. nec serosi nec abdominales, 508. stomachi, 506. à vesica disrupta; urinosus, 507. uterinus, 505. vulgatiore, 498. ejus curationis praxis, 509.

Asef, I, 136.

Astia, I, 766.

Askites, II, 498.

Aspermatifimus, II, 411.

ASPHYXIA, *Asphyxie*, I, 815. à carbone, 821. cataleptica, 818. congelatorum, 817. flatulenta; foricariorum, 820. à fumis, 816. hysterica, 818. immerforum, 815. à mephitide, 819. à musto, 816. neophytorum, 821. à pathematè, 818, sideratorum, 820. spinalis, 821. suspensorum, 816. traumatica, 821. Valsalviana, 820.

Assè, II, 37.

Assodes, I, 337.

Assoupissement, I, 822. *carotique*, 837.

ASTHENIA, I, 801. abstinentium, 805. Americana, 807. cachectica; chlorotica, 803. febrilis, 804. hydrocephali, 802. hydrocephalica; hysterica, 805. ab inanitione, 804. infantum, 806. nativa, 808. ab osteosarcomi; ossifraga, 804. à pathematis, 803. Pannonica, 802. scorbutica, 803. syphilitica, 805. Virginica, 802.

ASTHMA, I, 661. arthriticum, 666. cachecticum; catarrhale, 669. continuum, 656. convulsivum, 664, 674. equinum, 667. exanthematicum, 668. febricosum, 670. flatulentum, 662. à gibbo, 667. humidum; humorale, 662. II, 383. hypochondriacum, 666. hystericum, 665. metallicum, 668. nocturnum,

turnum, 628. nothum, 666. occultum, 664. orthopnoea, 666. plethoricum, 669. pneumonodes, 662, 669. à polypo cordis; pulverulentorum, 667. sanguineum, 669. à scabie; siccum, 664. spurium, 656. stomachicum, 667. venereum, 669. uterinum, 671.

Asthme, I, 661. *adipeux*, 667. *ordinaire*, 662.

Atechnia, I, 770.

Atoni morbi, II, 695.

Atrebile, II, 333.

ATROPHIA, *Atrophie*, II, 460. ab alvifluxu, 461. *Anglica*, 460. à crinonibus, 462. à fasciis; febrile; infantilis, 463. lactentium, 461. lateralis, 463. à leucorrhœa, 461. à lue venerea, 450. *de la moitié du corps*, 463. nervosa, 460. nutricum; à ptyalismo, 461. rachitica, 462. à sanguifluxu, 461. scorbutica; senilis, 462. verminosa, 463. *Virginiana*, 460. à vomitu, 462.

Avant-cœur, I, 418.

Auditus difficilis, I, 751. *gravitas*, 755.

Avives, I, 487, 492.

Avortement, II, 312, 313.

Auricularum proptoma, I, 181, 182.

AURIGO, II, 584. *accidentalis*, 586. *calculosa*, 589. à colica hysterica, 590. *febricola*, 589. *febrilis*, 585. à graviditate, 587. *hepatitica*; *hysterica*, 590. *Indica*, 586. à mensium suppressione, 588. *Neophytorum*, 590. ab obstructione, 588. *periodica*, 589. *plethorica*, 587. *purulenta*, 588. *rachialgica*, 591. à spasmodis, 589. *typhodes*, 590. à venenis, 587.

Aurium fluxus; *humiditas*, II, 413. *inflammatio*, 71. *fluctuatio*, *sonitus*, *strepitus*, 193. *morbi*, 706.

B

Baillement, I, 631.

Balbuties, I, 782.

Bancroches, I, 232.

Barycoia, I, 755.

Bave, II, 377.

Bégaïement, I, 780, 781.

Bénéfice de nature, *de ventre*, II, 355.

BERIBERIA; *Indica*, I, 592. *spuria*, 593.

Berluë, II, 174. *étincellante*, *raisonnante*, 181.

Bêtise, II, 248, 250.

Bévuë, II, 190.

Bex; *theriodes*, I, 647.

Bicephaliun, I, 154.

Bicho, II, 146, 362, *del culo*, 364.

Biecho, II, 551.

Biliofi morbi, II, 663.

Bitios Angolensium, II, 146, 364.

Blaccix, I, 432.

Blæfitas, I, 782.

Blakleg, II, 476, 563, 593.

BLEPHAROPTOSIS, I, 176, 725. *ectropium*; *entropium*, 178. *genuina*; *Græcorum*;

Iagophthalmus, 177.

Bleffure, I, 235. II, 310, 312, 313.

Blestrismos, II, 57.

Bloodi flux, II, 324.

Blouwefcheut, *Blouwefchuyt*, II, 563.

Boast, II, 611.

Bocten Germanis, I, 422.

Boiteux, I, 565.

Bolismus, II, 215.

Bombi, II, 413. *bombus*, II, 199.

Borborygmi, II, 413.

Bosen halfe, I, 681.

Bosse de l'épine, I, 160. *de l'omoplate*, 161, 232, 233.

Bothor, II, 70.

Botium, I, 157, 158.

Botrium, II, 69.

Bouffissure, I, 142. II, 468.

Boulimiasis, *Boulimos*, II, 215. *Boulismus*, 216. *vid. Bulimia*.

Bourgeons, I, 131, 136.

Boursoffsüre, I, 142.

Boutons, I, 131, 136.

Bradypepsia, II, 91.

Bras tournés, I, 233.

die Braune, I, 493.

Bredissüre, I, 533.

Brening, II, 391.

Breségue, I, 455.

BRONCHOCELE, I, 157. *aquosa*, 158. *botium*, 157. *sarcoma*; *ventosa*, 138.

Bronchos, I, 786.

Brouissement d'oreille, II, 195.

Brulure, I, 138.

Bubas, II, 562.

Bubes, I, 131.

BUBO, I, 145. *axillaris*, 145, 146. *crescentium*; *pestilens*; *scorbuticus*, 146. *simplex*; *strumosus*; *syphiliticus*, 145.

Bubon, I, 145. *pestilentiæ*, 146. *serophuleux*, 145.

Bubonocèle, I, 190. 201. *altera*, 201. *epiploico-enterica*, 197. *intestinalis sive vulgaris*, 193. *omentalis*, 204. *prima*, 190.

Bubonorix, I, 200.

BULIMIA, II, 215. *ab acidis*, 218. *addephagia*, 217. *canina*; *cardialgica*, 216. *convulsum*, 218. *esurigo*; *verminosa*, 217.

Buphthalmia; *Buphthalmus*, I, 173.

Burning, II, 390.

C

Cacatoria, II, 354.

CACHECTICI MORBI, II, 433, 444. *eorum theoria*, 433.

Cachexia, II, 596. *icterica*, 587. *CACHEXIÆ*, 440. *earum theoria*, 433, 444. *ANOMALÆ*, 602. *ICTERITIÆ*, 562.

Cacophonia, I, 783.

Cacositia, I, 766, II, 334.

Cacurematis species, II, 394.

Y y y 2

Cadu.

- Caducus, I, 577. matricis, 671.
 Cæloma, II, 69.
 Cal, I, 155.
 Calcul des reins, II, 112.
 Calculosi morbi, II, 690.
 Calculus renum, II, 112. vesicæ, 391.
 Calentura, *Calenture*, I, 462. II, 247.
 CALIGO, I, 724. ab ancyloblepharo; à blepharoptosi, 725. à cancro; ceratocele, 728. à defectu humoris aquei, 729. ab ecstasi, 730. hypoxema, 729. hyposphagma, 728. lactea, 729. à leucomate, 726. à lupia, 727. à myosi, 730. à nephelio; à pachoblepharosi, 726. à pterygio, 728. à rhytidosi, 729. à sarcomate, 727. à staphylomate, 728. à symblepharosi, 725. à synifesi, 730. venerca, 729.
 Callositas, II, 613. *Callosité*, I, 154.
 Callus, I, 155, 722.
 Calor, I, 383. febrilis, 277.
 Calus, I, 155.
 Cambroul, I, 136.
 Cambuca, I, 146. 149; II, 549.
 CANCER; lupus, I, 148. mammarum, II, 129. *de la matrice*, 122. myrmecia; *occulte*, I, 148. *de l'œil*, I, 174; II, 67. palpebrarum, II, 67. phagedæna, I, 148. syphiliticus; *verolique*, 149. verrucosus, I, 148. *ulcéré*, II, 547. à *uterus*, II, 122, 399.
 Canfancio, II, 39.
 Caphora, I, 560.
 Capillorum defluvium, II, 607.
 Capiplenum, II, 49.
 Capitis ardor, I, 486. dolores, II, 47, 49. gravedo, 49. morbi externi, 706. interni, 707. Caput obstipum, I, 536.
 Caquesangue, II, 324.
 Carazzo, I, 417.
 Carbunculus, I, 148.
 CARCINOMA, II, 547. syphiliticum, 549. carcinomata venerea, I, 148. vulgare, II, 548.
 Carcinos Græcis, I, 148.
 Cardiaca, II, 93.
 CARDIALGIA, *Cardialgie*, II, 88. 93. arthritica, 91. atrabiliaris; biliosa, 94. brady-pepta, 91. à cardiognó, 93. à cruditatibus, 89. epilepsiam inducens, 94. febricosa, 90. flatulenta, 90, 94. hirudinosa, 92. hypochondriaca, 94. inflammatoria, I, 476; II, 93. ab ira effræni, II, 94. lactentium, 92. paralytica, 91. à saburra, 89. scirrhusa, 91. sputatoria, 84, 91. à veneno, 89. verminosa, 92.
 Cardilæa, II, 91.
 Cardiognos, II, 416.
 CARDIOGMUS, I, 560, 561, 812; II, 85, 92, 93. aortæ; auriculæ; cordis sinistri, II, 87. Leprotianus; Meckelii, 88. à mole cordis, 87. Palaggii; polypofus, 86.
 Cardionchus, I, 812. II, 85, 86.
 CARDIFIS; spontanea, I, 494. traumatica, 495.
 Carebaria, II, 42.
 Carie, CRIES, I, 242; II, 613.
 Carnevaletto delle Donne, II, 229.
Carnosité de l'urethre, II, 390.
 CARPHOLOGIA; delirantium; simplex spasmodica, I, 549.
 Cartilaginis mucronatæ prolapsus, II, 95.
 Caruncula virgæ, II, 390.
 Carunculæ lacrymalis inflammatio, II, 67.
 CARUS, caros, I, 837. apyretos, 841. arthriticus, 840. exanthematicus, 845. febricofus, 839. febrilis, 838. à frigore; ab hydrocephalo, 844. hypochondriacus, 842. hystericus, 841. ab insolatione, 842. ischuriotes, 839. à narcoticis, 843. nyctagmus, 844. à pathemate; à plumbagine, 842. spontaneus, 838. traumaticus, 840. variolosus, 841. verminosus, 840.
 CATALEPSIS, *Catalepsie*, I, 824, 828. delirans, 827. II, 207. à fumo, 826. hysterica, 825. melancholica; à menostasia, 826. prima, 845. quartanaria; à resolutione, 827. sanguinea, 826. secunda, 842. somnambulans, 827. verminosa, 826.
 Catameniorum fluxus immodicus, II, 306. v. *Menses*.
 CATAPHORA, I, 835. arthritica; chronica, 836. coma, 835. exanthematica; hydrocephalica; scorbutica, 836. somnolentia, 835. timor, 837.
 CATARACTA, *Cataracte*, I, 719. antiglaucoma, 722. argyrias, 721. clavata, 722. glaucoma, 722, 723. luxata, 722. membranacea, 723, nigra, 745. purulenta, 721. secundaria, 723. à synchyli, 722. à tela, 723. vera, 721. vera Veterum, 723. viva, 722. virgata, 721.
 Catarrhales morbi, II, 670.
Catarrhe, II, 35.
 CATARRHUS, I, 179; II, 35. benignus, II, 35. Bellinsulanus, 36. caninus, 37. epidemicus 36. ad fauces, I, 177. cum febre epidemica, 279. ferinus, II, 36. ad nares, II, 376. pectoreus, II, 37. ad pectus, I, 686. rubeolosus, II, 37. suffocativus, I, 667, 670. vesicæ, II, 396.
 Cataracta, II, 470.
 Catastagnus, II, 376.
 Catatropa, II, 335.
Caterre, II, 35.
 Catharsis diapharyngos, II, 377.
 Cathemerina, I, 322, 342, 347. cathemerinos pyretos, 347.
 CATOCHUS; cervinus, I, 545. cutaneus, 546. diurnus, 547. holotonicus, 545. scorbuticus, 546. suillus, 547.
 Cauma, I, 586. II, 46.
 Causus, I, 339.
Ceinture dartreuse, I, 134.
 Celes, I, 171.
 CEPHALÆA, II, 53. ab acrimonia scorbutica; arthritica; febricosa; à gutta rosacea repulsa; hypochondriaca; à materia salina; melana

melancholica; Polonica; à scabie repulsa; ferofa, 54. fyphilitica, 53.

CEPHALALGIA, II, 49. anemotropa, 52. catamenialis, 49. catarrhalis, 52. à constipatione, 49. febrilis, 50. gravidarum, 51. hæmorrhoidalis, 49. hysterica, 52. inflammatione, 52. metallica, 53. à phlegmone cerebri, 52. plethorica, 49. pulsatilis, 51. rara, 52. stomachica, 50. à vasis meningum sanguine turgidis, varicosis, 49. verminosa, I, 300, 558.

Cephalée; verolique, II, 53.

CEPHALITIS; Ægyptiaca, I, 484. cerebelli, 487. epidemica; Littriana; firialis, 486. spontanea; traumatica, 485. verminosa, 487.

Ceratocèle, I, 728.

Cercosis, I, 153.

Cerebri abscessus, I, 484, 485. phlegmone; sphacelismus, 484. sphacelus, 484, 485. ulcus, 484.

Chalafosis, II, 546.

Chalazium, I, 577; II, 66.

Chaleur excessive; externe; II, 46. *du foye*, I, 128.

Chalrab, II, 256.

Chancres, I, 455. *vénériens de la bouche*, 457; II, 381. *aux genitoires*, II, 148. *au gosier*, I, 680.

le Chapelet, I, 129.

Chapetonnade, II, 341.

Charbon, I, 147. *pestilentiel*, I, 147, 417.

Chartre, II, 545.

Chasemie, I, 750.

Chasmodia, I, 632.

Chaspe Rhafis, I, 422.

Chassie, II, 373, 375.

Chauchevielle, I, 628.

Chaudépisse, II, 403.

Chauveté, II, 607.

Chemosis, I, 176; II, 65.

Chiques, II, 551.

Chittesis, II, 211.

CHLOROSIS, Chlorosma, II, 596. amatoria, 598. Bengualensis, 601. Carthagénica, 600. gravidarum, 599. ab hydrothorace, 600. infantum, 599. maculosa, 600. à menorrhagia, 598. rachialgica, 601. muliebris à menstruatione difficili, 598. spuria, 600. vera, 596. verminosa; viridis, 600. virginea, 597.

Choirades, II, 542.

Choleptysis, II, 382.

CHOLERA, II, 350. arthritica, 354. auriginosa, 352. à barbi ovis, 353. crapulosa, 354. dysenterica; à flatibus: flatulenta; à fungis venenatis, 352. hæmatodes, 299. hypochondriaca, 352. Indica; inflammatoria, 354. intermittens; à lucii ovis, 353. sanguinea, 299. à sepiæ atramento, 353. secca, 352. spontanea, 351. suppressa, 352. à veneno; à veneno animali; à venenis scilicibus, 353. verminosa, 354. xere, 352.

Cholera-morbus, II, 350, 351.

Cholirica, II, 332.

Choloma, I, 565.

Chordapfus, I, 478, 479; II, 102, 344, 345.

Chorca S. Viti, I, 590; II, 230.

Chutes, I, 171. *du fondement*, II, 146. *de la matrice ou du vagin*, I, 189.

Cibi fastidium, II, 334.

Cicutrice, I, 126.

Circocèle, I, 170.

Circumligatura, I, 152.

Cirons, I, 135. *des paupières*, 157.

Cirfoceles, I, 154, 164, 170.

Cirfomphalus, *Cirfomphale*, I, 168.

Citta, Cizza, II, 211.

Clapier, I, 241.

Classium clavis, I, 79. & Ordinum synopsis, 92. ætiologicarum synopsis, II, 636.

CLAUDICATIO, I, 565. à contractura; à debilitate, 566. à dolore; à fractura, 565. à luxatione; mutilorum, 566. rachitica, 565.

Claveau, *Clavelée*, II, 550, 551.

Clavus, I, 154; II, 57. hæmorrhoidalis, II, 56. hystericus, 57. Clavi oculorum, I, 722.

Clou, I, 146. 165; II, 55. *hystérique*, II, 57. *ordinaire*, I, 146.

Cochemar, I, 628.

Cœcitas, I, 745.

COELIACA, II, 357, 360. passio; chylosa, 360. lactea; mucosa, 361. purulenta, 360. Cœliacos pathos, *ibid.* Cœliacus affectus, II, 97, 321, 360.

Coldness, II, 44.

Colebrilla, II, 553.

Coledon, II, 603.

Coleia, I, 565.

COLICA, II, 99. accidentalis, 106. ab acri & scorbutico humore; atrabilaris; biliosa, 102. calculosa, 105. catamenialis, 103. a colo obstructo, 100. Damnoniensis, 131. enterocelica; febricola, 107. figula, 131. flatulenta, 100. à frigore, 106. gravidarum, 105. hæmorrhoidalis, 103. hypochondriaca, 99. hysterica, 98, 105. Japonica, 103. inflammatoria, 345. ab intermittenti febre, 132. lactentium, 106. Lapponica, 103. meconialis, 106. in purgatione menstrua, 122. mesenteric; pancreatic, 104. ab impedita perspiratione, Tronchini spec. 5a, 136. phlogistica, 102. Pictonum, 132, 133. pituitosa, 101. plethorica, 103. plumbariorum, 131, 133. pulsatilis, 105. à scabie repulsa, 100. scirrhosa, 104. spasmodica, 102. spasmodica Angelimontanorum, 109. species 4a. Tronchini, 135. scorrica, 101. Surinamensis, 136. à veneno, 133. ventriculi, 93. ab ejus emphraxi, 99. verminosa, 101. à vesiculis ære turgidis, 100.

Colicus dolor Pictonum; Picorum & Figulorum, II, 131.

Conque, II, 99. *des Farbenilleurs*, 133. *bilieuse*, 94. *concrétée*, 102. *des enfans qui tentent*,

- tent*, 105. *d'estomach*, 93. *après le froid*, 106.
glairéuse, 101. *hépatique*, 107. *d'indigestion*,
 93, 106. *inflammatoire*, 102. *intestinale*, 99.
des mois, 122. *des Peintres*, 133. *de plomb*,
 133, 134. *de Poitou*, 131. *des Potiers*, 133.
renale, 112. *végétale de Poitou*, 131. *ventreuse*,
 94, 100. *utérine*, 122. *hystérique de l'uterus*, 124.
le Collier, I, 133.
Colli morbi, II, 707.
Color icterodes infantum, I, 129.
Colotes, I, 565.
Columella, *bicornis*; *columna*, I, 179.
Coma, *COMATA*, I, 822. *à repulso ery-*
sipelate, 836. *ex ischuria*, 839. *lethargicum*,
 831. *chronicum à repulsa podagra*; *scorbuti-*
cum, 836. *fomolentum*, 835. *foporiferum*,
 847. *vigil*, 830, 832.
Comacephalus, I, 484, 488.
Comedones, II, 552.
Compernes, I, 162, 233.
Conductiones, I, 526.
CONDYLOMA, *Condylome*, I, 154. *callus*,
 155. *clavus*, 154. *figus*, *ganglion*; *porrum*;
thymus, 155. *tylus*, 154.
Congelatio, I, 818.
Conion, II, 244.
Consumption, II, 451, 460.
Consternatio, II, 223.
Constipatio, II, 363.
Continens putrida, I, 301.
CONTRACTURA, I, 537, 794. *ankylosis*;
arthritica, 539. *Bohemica*, 538. *catarrhalis*,
 539. *dolorifica*, 538. *hypochondriaca*, 537.
paralytica; *rachialgica*; *scorbutica*, 538. *spas-*
modica; *syphilitica*, 539.
Conturbatio, II, 223.
CONTUSIO, *Contusio*, I, 130, 238. *par-*
tialis, 239. *universalis*, 238.
Convolvulus, II, 344.
CONVULSIO, *Convulsio*, I, 550. *abdo-*
minis, 554. *admirabilis*, 555. *à capitis ictu*,
 553. *febrilis*, 552. *gravidarum*, 556. *habi-*
tualis, 555. *hemitonos*, 558. *ab hydroce-*
phalo, 553. *ab inanitione*, 550. *Indica*, 554.
intermittens, 556. *laryngis*, 671. *nephralgi-*
ca, 553. *à nervi punctura*, 551. *ab onanif-*
mo; *pleurotonos*, 556. *raphania*; *Solonien-*
sis, 554. *Succana*, 569. *universalis*, 555. *ab*
ustilagine, 554.
Convulsio causée par la formation des dents,
 I, 572. *des enfans*, 568.
Convulsiones, *convulsi morbi*, I, 506.
earum theoria, 508. *clonica*, 547. 550. *in-*
freqentes, 555. *tonica*, 526. *vid. Spasmi*.
Convulsi motus, I, 547, 550.
COPHOSIS, I, 757, 775. *ab aphthis*; *à*
catarrho, 760. *à comate*; *congenita*, 762. *cri-*
tica; *febrilequa*; 760. *à meatu*, 759. *serosa*,
 761. *à steatomate*, 763. *syphilitica*, 761. *à*
tuba; *à tubæ polypo*; *à muco tubam replen-*
te; *ab angina tubis obstructis*; *à tumore pa-*
lati tubas obstruente; *à tympano*, 760.
Copos, II, 39.
Copricmesia, II, 344.
Coqueluche, I, 486, 488, 651; II, 36.
des enfans, I, 328.
Cor des pieds, I, 154.
Cordicma, I, 549.
Cordis & pericardii inflammatio, I, 494.
cordis vulnera, 495. *palpitatio*, 560. *dolor*,
 II, 93. *tremor*, I, 561.
Corpulence, II, 467.
Corpulentia faginosa, II, 467. *febricosa*,
 377.
Corybantiasmus, II, 260.
CORYZA; *catarrhalis*; *humida*; *phlegmator-*
rhagia, II, 376. *febricosa*; *purulenta*; *vario-*
lofa, 377. *virulenta*, 376.
Couches précoces, II, 314.
Cough, I, 647.
Coup d'arme à feu, I, 236. *de soleil*, I,
 842. *de la torpille*, II, 42.
Couperose; *dartreuse*, I, 129.
Coupure, I, 240.
Courap, II, 577.
Courbature, I, 289, II, 28, 34, 39.
Couronne de Venus, I, 129.
Cours de ventre, II, 355.
Courte haleine, I, 656.
Crachement de sang, II, 287.
Crachotement, II, 377. *Et aigreurs des fem-*
mes grosses, 381.
Crampe, *CRAMPUS*; *idiopathicus*; *sympa-*
theticus, I, 540.
Crancheit, I, 554.
Craspedon, I, 179.
Cremasom, II, 83.
Crepitus, II, 413, 414.
Crêtes, I, 155.
Cridones, *Crimones*, II, 552, 462.
Crocidismus, I, 549.
Croissances, *Croissans*, I, 146.
Crotaphus, II, 53.
Croute de lait, *Crusta lactea*, II, 578, 579.
Crystalline (la), I, 141, 422, 426, 427.
Cuelis, II, 491.
Curucucu, II, 296.
Cutanei morbi universales, II, 702. *partia-*
les, 703.
Cutubuth, II, 256.
CYNANCHE, I, 487. *arthritica*, 492. *ca-*
nina, 491. *contagiosa*, 489. *à deglutitis*, 493.
epidemica, 488. *exanthematica*, 491. *gangræ-*
nosa, 489. *hepatica*, 492. *laryngea*, 491.
maligna, 489. *mercurialis*, 493. *metastatica*,
 492. *parotidæa*, 493. *pestilens*, 489. *pharyn-*
gea, 492. *prunella*, 493. *purpuro-parotidæa*,
 494. *thymica*, 492. *tonillaris*, 487. *trachea-*
lis; *vera*, 491. *ulcerosa*, 489.
Cynorexia, II, 215. *Cynorexis*, II, 216.
Cyphosis, I, 160.
CYSTIDES, I, 162, II, 703.
Cystiphlogia, I, 483.
CYSTITIS; *à cantharidibus*; *spontanea*; *tran-*
smatica, I, 493.

Cystobubonocèle, I, 214.
CYSTOCELE, I, 211, 216. cruralis, 215.
enterocelica, 216. epiplocelica, 217. hypogast-
rica, 215. ab hysteroptosi, 217. inguinalis,
214. lumbaris, 217. perinealis, 215. vaginalis,
216. Cystoceles compositæ, *ibid.* simpli-
ces, 214.

Cysto-enterocele, I, 193.

Cysto-epiplocele, I, 206.

Cysto-merocele, I, 215.

D

DÆMONOMANIA, II, 260. à cardiogmo, 264.
fanatica; hysterica, 262. Indica, 263. Poloni-
ca, 264. sagarum; simulata, 260. à vermibus,
262. vampirismus, 260.

Danse de S. Guy, I, 590. II, 230.

Dartre, I, 132. boutonée, 134. encroutée,
132; II, 574. farineuse; miliare, I, 132. noi-
re, II, 592. rongeante, I, 133. sèche, 132.
vérolique, 133.

Dasympma, II, 60.

Deafnes, I, 757.

Debilitas, I, 801. febrilis, 804. habitualis.
801.

DEBILITATES, I, 711. earum theoria, 699.

Debord, II, 578, 580.

Decolorationes, II, 582.

Decolores morbi, II, 582, 702.

Défaillances, I, 799.

Defluvium capillorum, II, 607.

Defluxio, II, 35, 355.

DEFORMITATES, II, 433. v. *Cachectici*
morbi.

Deglutitio difficilis, II, 78. v. *Dysphagia.*

Dégout, I, 751, 765.

Dejectio cruenta critica, II, 326. mucosa
pro pure habita, 361. sanguinis periodica,
326. Dejectiones nigrae, 332.

Delachrymatio, II, 372.

Deliquium, I, 808.

Delire, DELIRIA, Delirium, II, 238, 240.
febrile, magicum, 245. ex narcoticis, 241.
senile, 249. ex venenis dementantibus, 241.

Demangeaison, II, 42.

Dem-el-muya, I, 484.

Dementia, Dementia, II, 248.

Demonomanie, II, 260.

Dendruipleéd, II, 362.

la Dentition, II, 76.

Dentium dolor, II, 73. podagra, I, 532, 533.
fridor à vermibus, 532, in morbis acutis,
533. stupor, II, 77.

Deperditio, II, 312.

Deplacement, I, 171.

Dépot, I, 166, 167. à la cuisse, II, 142.
dans l'hypogastre, 127. aux mammelles, 129.
laitieux sur le cerveau, II, 266. sur la poitrine,
I, 475. avec fièvre aiguë, 482.

Desaffosiego, II, 37.

Descentes, I, 171. de la matrice, 185. du
vagin, 188.

Desmayo, I, 809.

Desmochaunosis, I, 227.

Desmophlogia, I, 228.

Desséchement, II, 464.

Destillatio, II, 35, 376.

Devoyement, II, 355. *des enfans de lait*,
359.

DIABETES, II, 383. Anglicus, 384. ar-
thriticus; artificialis; febricofus, 385. hyste-
ricus; legitimus, 384. à vino, 385.

Diacausis, II, 46.

Diapycsis, I, 167.

Diaria, I, 289. ex balneo frigido, 292. in-
flativa, 290. ex mœrore; pluvia frigida; ter-
rore, 292.

Diarrhée, DIARRHOEA, II, 354. acrasia,
357. adiposa, 359. ab aphthis, 362. aquosa,
358. arthritica, 357. atrophicorum, 358. bi-
liosa, 357. carnosa, 356. cerebialis; Chilien-
sis, 358. choleriodes, 359. chymosa, 360.
cœliaca, 357. colliquativa, 358. à toto cor-
pore cum febre, 356. sine febre, 355. à
dentitione, 359. febricosa, 360. febrilis, 356.
ab hypercatharfi; lactentium, 359. lymphati-
ca, 358. à miliari, 356. mucosa, puriformis
& torminosa, 361. pituitosa, 356. pleuritico-
rum, 360. purulenta, 358. rubecolas subse-
quens, 356. serosa, 358. stercorosa; stomachi-
alis, 355. synthetica, 358. variolosa, 356. à
ventriculo & cibus corruptis, 355. vermino-
sa, 358. urinosa, 358, 383. vulgaris, 355.

Diarrhea Gilberti Angli, II, 355.

Diarroia ex oure, II, 383.

Diastase, DIASTASIS; à causa externa;
violenta; symphysium, I, 230. à causa inter-
na; raphica; futurarum cranii; harmonica;
ossium nasi; synosteocondrica; cartilaginis
narium, 231. epiphysica, epiphysium; syn-
chondroica, sychondrofeon, 232.

Diastrophe, I, 535.

Diathefis soporosa, I, 833.

Dichomene, I, 295.

Dievaren, II, 31, 554.

Difficultas intestinorum, II, 324.

Difficulté d'avaler, II, 78.

Digitium, I, 150.

Dinos, II, 166.

DIPLOPIA, II, 190. ab ancyloblepharo;
à catarrho; à contusione; à debilitate; à pa-
ralysi; pyrectica; remotorum; à spasmo; à te-
mulentia; à terrore, 193.

Dipsacus, II, 383.

Disnia, I, 656.

Dissolutio vitrei, I, 167.

Distorsio, I, 224, 226.

Doença de Richo, II, 364.

Dolor, I, 393. ejus theoria mechanica, II,
4. psychologica, II. capitis, cephalicus, 49.
v. *Cephalalgia.* cardialgicus, spasmodicus à ve-
neno, 133. coxendicus, 141. hypochondrii
dextri, 107. ischiadicus, 141, 144. lateris,
I, 682; II, III. à flatu, I, 682; 683. ne-

phriticus, II, 122. & spasmus otalgicus, 71.
 pleuriticus ex lumbricis, I, 682. de tripas,
 II, 132.
 DOLORES, II, I, 4, 16. ABDOMINIS,
 88. CAPITALES, 47. EXTERNI & ARTUUM,
 128. hysterici, 31. PECTORIS, 78. rheuma-
 tismales, 29. VAGI, 18.
 Dolorifici morbi, II, 4.
 Dormitatio gravis, I, 837.
 Dorfi dolor, I, 682.
 Dothien, I, 145.
 Double vie, II, 190.
 Douleurs, II, 4. d'accouchement, 139. des
 cancers des parties, 9, 148. des cuisses & des
 jambes, 142. du fondement, 145. du foye, 107.
 du gland provenant du phimosis & paraphimosis,
 148. des hemorrhoides, 147. de hernie, 148. des
 mammelles, 128. d'oreille, 71. des os, 26. des
 parties genitales, 147. de poitrine, I, 682. de
 la rate, II, 111. des testicules retirés, déplacés,
 II, 147. de tête, 53. au ventre, 99.
 Dracontium, II, 553.
 Dracunculus nostras, II, 552. Perfarum,
 553.
 Dragonneau, II, 553.
 Dragluta Suecis, I, 554.
 Drapeau, I, 156, 728.
 Dureté d'ouïe, I, 751, 757.
 Durillon, I, 154.
 DYSÆSTHESIE, I, 718.
 Dyscataposis, II, 80.
 DYSCHINESIE, I, 772.
 DYSECOEA, Disecoa, I, 751. febrilis; à
 kinkina, 755. malarum; à meatu obstructo;
 monoton, 752. à myringæ atonia; à myringa
 dura, perforata, 753. syphilitica, 755. à tu-
 ba obstructa; à tympani fistula, hydrotympano,
 754.
 DYSENTERIA, Dysentery, *Dysenterie*, II,
 324. æquinoctialis; alba, 328. atrabilaria, 327.
 benigna, 326. carnosa, 329. castrensis, 327.
 catamenialis, 326. à cathartico, 328. critica,
 326. epidemica, 327. febricosa, 330. febrilis,
 327. gravidarum, 326. hæmatodes, 324. he-
 patera; hepatica, 321. incruenta, 328. Indi-
 ca, 327. intermittens; miliaris, 330. Parisia-
 ca, 326. pecorum, 327. pestilentialis, *ibid.*
 Polonica; scorbutica, 330. simulata, 327.
 splenica, 332. spontanea, 326. syphilitica,
 328. vera Bontii, *ibid.* verminosa, 329. à vo-
 mica mesenterii, 328.
 DYSODIA, II, 418. axillarum; hircina; ab
 otirrhœa, 420. ozæna, 418. pedom; pulmo-
 nica, 420. à rhinostenote; stomatica, 419.
 stomachalis; à tineæ; urinosa, 420.
 Dysoresia, I, 766.
 DYSPERMATISMUS, II, 404. apractodes,
 410. catarrhalis, 408. epilepticus; hypertro-
 phicus, 409. mucosus, 408. nodosus, 407.
 phymosicus; præputialis, *ibid.* refluus, 411.
 serofus, 410. urethralis, 405.
 DYSPHAGIA, II, 78. aneurysmatica, 82.

à calculo palatum obsidente; à callo aortæ ad-
 nato, 79. canina, 82. à scirrhus cardiacum obfi-
 dente, 79. à datura; à deglutitis, 81. ab
 excrescentiis, fungis, verrucis œsophago in-
 natis, 79. hydrophobica, 80. ab hypostaphy-
 le, 83. hysterica, 78. inflammatoria, I, 492.
 à labario, II, 83. lactentium, 80. nauseosa,
 81. ab œsophago obstructo interventu scirrhi;
 ab œsophagi induratione cartilaginea; ab
 œsophager glandula; œsophagea, 79. ab offi-
 culo retro laryngem nato, *ibid.* paralytica;
 pharyngea, 79. a sarcomate, 81. à scirrhus,
 82. à siccitate, 83. spasmodica, 78. à thymæ
 incrassato; à tuberculo caneroso in œsophago,
 79. tussiculosa, 80. Valsalviana, 82.

Dysphonia, II, 37.

DYSPNOEA, *Dyspnée*, I, 656. aneurysma-
 tica, 661. ab auricularum aneurysmate, 659.
 ab aortæ angustia, 661. à bronchiis ossificatis,
 659. calculosa; à calculis pulmonum, à car-
 cinomate, 658. à corde; à costarum extremis
 ossis; à cartilagine costarum osses, longa;
 à statu in interstis, *ibid.* 659. Galeni-
 ca; à gastroecle, 660. à glandulis, 658. à
 graviditate, 659. ab hydatidibus, 658. à lie-
 ne, 660. à massa carnea erinita in abdomi-
 ne; ab insigni mesenterii tumore; ab omento
 crassiori, 659. à pericardii scirrhus, 657. à
 phlebonia, 659. pituitosa, 657. plethorica,
 661. à pleura ossificata; à pneumatia, 659.
 polyposa, 661. ab emphysemate pulmonum,
 659. à pulmonibus exsicatis, 657. rachitica,
 659. scorbutica, 660, 661. à steatomatis, 658.
 à sterni prava conformatione, 659. à stoma-
 cho; traumatica, 660. à tuberculis, 657. tym-
 panitica, 659. à vomica, 658.

Dyspnœici morbi, I, 620.

DYSTOCIA, II, 117. ab angustia; à colic-
 ca; à debilitate, 118. à fœtus culpa; mole,
 119. situ, morte, 120. ab hysteroloxia, 119.
 ex parte matris, 118. à mola, 121. à pathemate,
 118. à secundinis relapsis, 121.

Dystoëchialis, II, 59.

DYSURIA, *Dysurie*, II, 388. arsuria, 390.
 atretarum, 393. calculosa, 391. à caruncula,
 389, 390. à cystocele, 391. deceptiva à reni-
 bus, 389. diabetica, 393. gravidarum, *ibid.*
 hæmorrhoidalis, 390. herpetica, ab herpette
 vesicæ; hysterica, 389. ab hysteritide; ab hy-
 teroloxia, 391. ab infectis, lumbrico, tere-
 dinibus, 393. neonympharum, 393. nephral-
 gica, 389. primaria, 390. rachialgica, 391.
 syphilitica, venerea, 389. venerea sicca, 148,
 389. ab ulcere renum, 389. ab urethra per-
 cicatrice gonorrhœæ angustata; ab urethra
 phlogosi sine ulcere, *ibid.*

E

Eaux dans le cerveau, I, 556.

Ebrouement, I, 550.

Ebullition de sang, I, 136.

Ecartement

Ecartement des harmonies, I, 231. *des os*, 230. *des futures*, 231. *des synchondroses*, 232. *des synosteocondres*, 231.

ECCHYMONA, I, 130, 728. à compressio-
ne; hyponychon; hypopyon; hyposphagma,
131. ab ictu; melasma, 130. palpebrarum;
scorbuticum, 131. vibex, 130.

Ecchymose, *Ecchymosis*, I, 130.

Ecclastisma, *Ecclastismus*, I, 569.

Echarde, I, 237.

Echaubouillure, *Echauboulure*, I, 236.

Echaufement, II, 46, 49.

ECLAMPSIA, *Eclampsis*, I, 569. ab acho-
ribus; ab atropa, 573. à cicuta, 574. à co-
riaria, 575. à dentitione, 572. à doloribus,
571. exanthematica, 573. febricosa, 576. hu-
moralis, 572. ab hydrocephalo, 576. ab ina-
nitione, 573. ab ischuria, 571. à miliari,
573. neophytorum, 575. nephritica; ab odon-
talgia, 571. ab œnanthe, 574. ab otalgia,
572. parturientium, 570. à petechiis retrocessis,
573. plethorica; à purpura, *ibid.* rachialgi-
ca, 572. à rubeola, 573. à saburra, 572.
traumatica, 573. typhodes, 569. à variolis re-
trocessis, 573. verminosa, 570.

Ecorchure, I, 238.

Ecoulement des eaux, II, 400. *de lait des*
mammelles, 412. *des oreilles*, 413. *par le canal*
de l'urethre cru venerien par le malade, 395.

Ecpiesmus, I, 173. ex certamine atletico;
ex nisu parturititio; ex strangulatu, 176.

Ecplexis, II, 49.

Ecrouvelles, II, 542, 543.

Ecfesmata, I, 136.

ECSTASIS, I, 730, 815, 828. catalepti-
ca, 829. catoche, resoluta, 828.

ECTOPIÆ, I, 171, II, 704.

Êtresmos, II, 312.

Êtropium, I, 178; II, 374.

Edematie, *Edeme*. Voiez *Oedematie*, *Oedeme*.

Effemera, *Effimera*, I, 289.

EFFLORESCENTIÆ, I, 131.

Effluxio, II, 312.

Effort des reins, II, 140.

Eileos, II, 344.

Elaphia, I, 545.

Eleoma, II, 69.

ELCOSIS, II, 609. *Ægyptiaca*, 614. can-
crofa, 611. fistulosa, 609. gangrænosa, 612.
herpetica; hydropum, 610. scorbutica, 611.
serophulosa, 610. syphilitica, 611. variolosa,
610.

Elcydria, I, 131; II, 578.

Elcydriion, II, 69.

Elephanti morbus, *Elephantia*, II, 477,
568.

ELEPHANTIASIS, *Elephas*, II, 567. alba,
600. alopecia, 569. Javanensis, 570. Indica,
571. legitima, 568. leonina, 569. Orientalis,
568. simulata, 571. syphilitica, 570. Tyria,
569. oculi, I, 173.

Elevures, I, 131.

Sauvages Nosol. Meth. T.II.

Elodes, I, 336.

Emetos, II, 336.

Emoptoys, II, 287.

Emphractici morbi, II, 686.

EMPHYSEMA, *Emphyseme*; spontaneum, I,
142. univervale, II, 468.

Empigo, II, 573.

Empneumatosis, II, 468.

Emprosthotonus, I, 542.

Emptoë, *Emptoica passio*, II, 287.

EMPYEMA, I, 691. diaphragmatis, 692.
intercostale, 693. mediastini; à peripneumo-
nia; pleuræ; à vomica, 692.

Empyocele, I, 168, 171.

Empyomphale, *Empyomphalus*, I, 168.

Encanthis, I, 154, 727.

Encauma, II, 69.

ENCEPHALOCÉLE, I, 217. hydrocystica,
218. Lechellii, 220. simplex, 218.

Encephalonofos, I, 484.

Enchifrenement, II, 376.

Enfance (état d'), II, 249.

Enflure, I, 141. *des extrémités aux femmes*
grosses, II, 475. œdemateuse, 474.

Engelure, I, 139.

Engourdissement, II, 41,

Enrouement, I, 786.

Entelipathia, II, 226.

ENTERIGIS, I, 478. colica, 479. ente-
rocelica, 480. flatulenta; iliaca, 479. mesen-
terica, 480.

Enterobubonocèle, I, 190, 193.

ENTEROCÉLE, I, 189. appendicularis, 194.
bubonorixis, 200. completa, 194. cruralis,
195. cystocelen inducens; cystocelica, 198.
epiploico-completa & incompleta, 197. epi-
ploico-cruralis, 198. epiploico-ischiatice, 199.
epiploico-ovalaris, 198. epiploico-vaginalis,
-ventralis, -umbilicalis, 199. hydrocelica, 198.
hypogastrorixis, 201. incompleta, inguinalis,
193. ischiatica, 196. merorixis; omphalorixis,
200. ovalaris, 196. parorchidialis, 198. par-
tialis, perstrictoria, 195. vaginalis, 196. ven-
tralis, 197. umbilicalis, 196. labiorum vulvæ,
194. -- epiploica, 198.

Enterocèles infaccatæ, I, 199. faccatæ compo-
sitæ, 197. simplices, 193.

Enterocystocèle, I, 216.

Enteroepiplocele, I, 201.

Enteromerocele, I, 190, 195.

Enteromphalus, I, 196, 200.

Enterorofcheocèle, I, 190, 194.

Enterophlogia, I, 478.

Enthusiasmus, II, 230, 259.

Entorse, I, 224.

Entripado, II, 131, 132.

Entropium, I, 176, 178.

Envoie, I, 130; II, 60. *d'aller*, II, 362.
bizarre, II, 215. *de femme grosse*, 213. *de*
vomir, 334.

ENURESIS, II, 386. calculosa, 388. ca-
tamenialis, 387. à fistula, 388. gravidarum;
hernie

- hernioforum; infantum; paralyticorum, 386.
puerperarum, 387. à sparganosi, 388.
Eparvin, I, 158.
EPHELIS; Celsi; gravidarum, I, 128. ab igne, 129. lentigo; 128. lutea; scorbutica, 129. à Sole, 128. vibex, 129.
EPHEMERA, I, 289. ab ammochasia, 292. 293. Anglica pestilens, 294. anniversaria, 295. à balneo, 292, 293. ex cacochylia, 291, 292. à calore; cardiacis, 292, 293. casu ab alto, 294. cibis calidis, 290. contusione, 294. ex crapula, cruditate, 291, 292. dichomene, 295. à dolore, 294. ab exercitio violento, 292, 293. à fractura, 294. frigore, 292. furore, 292, 293. hæmathydrotica, 295. ab hypocaustis; ab insolatione; ab ira; à labore immodico, 292, 293. lactea puerperarum; nutricum à lactis refluxu; à lacte represso, 293. à liquoribus ardentibus, 292, 293. à luxatione, 294. maligna; medica; menstrua, *ibid.* natalitia, 295. nauseativa, 291, 292. ex oppilatione; ex perspiratione suppressa, 290. à pervigilio, 292, 293. à phlogosi, 294. plethorica, 290. ex satietate, 291, 292. sudatoria, 294. à sudorificis; à thermis, 292, 293. à vino, 290. à vulnere, seu vulneraria, 294.
Ephemera praxis, I, 295.
EPHIALTES, I, 628. ex hydrocephalo, 630. hypochondriaca, 631. plethorica; stomachica, 629. tertianaria, verminosa, 630.
EPIDROSIS, II, 369. acida; arenosa; cærulea, 372. cruenta, 371. exanthematum, 370. febricosa, 371. febrilis; hæctica, 370. lactea; lateralis; lutea; melica; nigra; oleaginosa, 371. à saburra, 372. à sale crystallisato, 372. scorbutica; spontanea, 369. syncopica, 370. vinosa; viridis; urinosa, 371.
Ephimera, I, 289.
Epiala, I, 323.
Epian, II, 554, 555.
Epibole, I, 628.
Epicauma, II, 69.
EPILEPSIA, *Epilepsie*, I, 577. ab achoribus & tineis repressis; cachectica, 585. à catameniis retentis; à crapula, 581. à dolore, 584. ab ebrietate habituali, 581. exanthematica, 585. febricosa, 584. à fistulis resiccatis, 585. ab hæmorrhoidibus retentis, 581. melancholica & hypochondriaca, 583. nephritica, 571. nocturna, 628, 629. à pathemate, 583. pedisympomatica, 582. plethorica, 581. rachialgica, 585. à sanguine crasso, polypofo, 581. serosa; symptomatica à repulsa scabie, 585. simulata, 582. stomachica, 581. sympathica, 583. symptomatica, 581. syphilitica; à lue venerea, 585. traumatica, *ibid.* à ventriculo, 581. uterina, seu ab utero, 582.
Epilepticus insultus, I, 569.
Epine venteuse, I, 158, 242; II, 26.
EPINYCTIS; pruriginosa; vulgaris, I, 234.
EPIPHORA, II, 62, 372. ex ægilope, 373. ab anchylope, 374. arthritica, calida, cruenta, 375. ab ectropio, 374. frigida, 375. lactea, 376. ophthalmica, 373. à pathemate; à rhyade; *ibid.* sebacea; serosa, 375. ex variolis, 373.
Epilepsia, I, 791.
Epiptobubonocèle, I, 201, 204.
EPIPOCELE, I, 201. completa; cruralis; 204. cystocelica, 205. hydrocelica, 206. hydrocelico-hydatidosa, 169. incompleta; inguinalis, labiorum vulvæ, 204. vaginalis; ventralis; umbilicalis, 205. Epiptocèles composittæ, 205. simplices faccatæ, 204. sacco destitutæ, 206.
Epiptocystocèle, I, 217.
Epiptointerocèle, I, 197. completa, *ibid.* cruralis, 198. incompleta, sive inguinalis, 197. ischiatica, 199. ovalaris, 198. vaginalis, 199.
EPIPTOITIS; vera, I, 480.
Epiptomerocele, I, 201, 204.
Epiptomphalus, I, 199, 200, 201, 205.
Epiptoon, ejus morbi, II, 708.
Epiptoscheocèle, I, 201, 204.
Epifarcidium, II, 470.
Epreinte, II, 362.
Epuisement, I, 801.
Epulis, I, 153.
Erailllement des paupières, I, 176, 178.
Erethismus, II, 620.
l'Ergot, II, 623.
Erotomania, II, 252.
ERRATICA; decimana; hebdomadaria; nonana; octana; quintana; septana; vaga, I, 359.
Eruption, I, 135. lacteuse à la peau, 440, 445.
Eruptivi calidi morbi, II, 702. apyretici morbi, *ibid.*
Eryge cnistodes; Erygmatores novos, II, 415.
ERYSIPELAS, I, 137. 449. ambustio, 451. Chinensis, 452. commune, 137. contagiosum, 452. perniciosum, 449. pestilens, 451. rosa, 449. symptomaticum, 452. typhodes, 450. à veneno, 451. à vespiis; zostre, 452.
ERYTHEMA, I, 137. ambustio, 138. gangranosum, 140. intertrigo, 139. paratrîma, 140. pernio, 139. à punctura, 140. spontaneum, 137. volans, 140. volaticum, 139.
Escarre, ESCHARA, I, 241.
Esclapete, I, 422.
Esclafados, I, 316.
Esquinancie, I, 487. Vid. *Angina*. *Cynanche*.
ESSERA, I, 135, 454. Sennerti, 135.
Essoufflement, I, 620, 655. *convulsifs*, 628.
Estomac glaireux, I, 766.
Estourisses, II, 584.
Estrigo, II, 217.
Eternuement, I, 631.
Ethisie, II, 446.
Etourdissement, II, 49.
Etranguillon, I, 487.
Evacuatorii morbi, II, 275, 278. eorum theoria,

theoria, 279. praxis, 281.

Evanouissement, I, 809. *vaporeux*, 842.

Euphlogia, I, 422.

EXANIA, I, 182. ab alvi fluxu; à calculo; à diflocia; paralytica, 183. primaria, 182. traumatica, 184.

Exanthematici morbi, II, 646.

EXARTHREMA, I, 224. à causa externa; luxatio; completum simplex, 225. subluxatio; incompletum simplex; distortio; incompletum instantaneum à vi externa, 226. complicatum; à causa interna; à convulsione, 226. à parali; desmochaunosii, 227. à desmophlogia, 228. pastaceum, *ibid.* tophaceum; exostoticum, 229.

Exarthrosis, I, 224.

EXCORIATIO; phlietanodes; viva, I, 238.

EXCRESCENTIÆ, I, 153.

Excroissances; *charnue*, I, 153. *du foye*, II, 109.

Exertio linguæ, I, 189, 190, 196.

EXOCYSTÆ; Noeliana; Solingeniana, I, 184.

Exomphale, EXOMPHALUS, I, 168. aqueus, *ibid.* alter, 201. cruentus; flatulentus, 168. intestinalis, 196. omentalis, 205. primus, 190. purulentus, varicosus, 168.

EXOPHTHALMIA, I, 173; II, 64. cancrofa, I, 174. à chemosi; à conatibus; critica, 176. hydropica, 173. hypopyica, 174. paralytica; à protuberantia, 175. purulenta, 174. à strangulatu; à staphylomate, 176. traumatica, 175.

Exostose, EXOSTOSIS, I, 158. benigna; cancrofa, 159. osteosteotoma, 160. rachitica, 159. scorbutica, 160. scrophulofa, 159. spuria; syphilitica; variolofa, 160.

Expectoration, II, 382.

Exfreatus, II, 377.

Exspuition, Exspuitio frequens, II, 377.

Extinction de voix, I, 780.

Extuberantiæ, II, 359.

Extumescencia linguæ, I, 180.

EXULCERATIO, I, 241, II, 609.

F

Faim canine, II, 215, 216.

Faimvalle, II, 216.

Fames bovilla; bovina; canina; lupina, II, 215, 216.

Fanatismus, II, 262.

Farcimen, II, 544. benignum; malignum, 545.

Farcin, II, 544. *benin*; *bifurqué*; *chancreux*; *cordé*; *interieur*; *malin*, 545. *des Moluques*, 547. *volant*, 545.

Fatuitas, II, 248.

Favi, II, 578, 580.

Fausse ouïe, I, 755.

Faux germe, II, 312, 313.

Febere, I, 240.

Febricofi morbi, II, 652.

Febricula vespertina, I, 317.

Febriles morbi, II, 652.

FEBRIS, I, 243, 245, 397. earum theoria, 245, 247. historia generalis, 246. praxis generalis, 263, 272. regulæ practicæ, 266. therapia Cluttoniana; Lobbiana, 360. Sylviana; Sydenhamiana, 361. Hecquetiana, 362.

Febris alba, I, 318; II, 596. algida, I, 325, 569. amatoria, I, 318; II, 596, 598. anginosa, I, 488. ardens periodica, 333. biliosa, 331, 349. biliosa, putridave paludum, 330. bullosa, 430. bullosa cum dysenteria, 432. carcerum, 309, 445. cardiaca, 324; II, 90. castrensis, I, 327, 331. catarrhalis, 323. catarrhalis epidemica, II, 36. catarrhalis maligna, I, 327, 328. catarrhalis & putrida, 445. cholericæ, 298. continens, 281, 298, 301. continens proportionata, 320. CONTINUA, 281, 302, 303. continua periodica, 320. continua putrida, 301. febrium continuarum principium, 284. febris continua & maligna, 328. continua tertio quoque die exacerbans, 333. culicaris, 436. depuratoria, 302. diaphoretica, II, 371. diaria, *vid.* *Ephmera*. dichomene, I, 295. dysenterica, 304. epanadida, 320. ephmera, *vid.* *Ephmera*. Epidemica urbevetana, 338. erysipelatosa, 449. effrofa, 435. exacerbans, 320. exacerbans Tymorensis, 329. exquisita, 322, 323. hectica maligna nervosa, 311. hectica lenta, *vid.* *lenta*. helodes, 441. hepatica, 322. horrida; horifica, 325. humorosa, 324. Hungarica, 327. icteriodes, 500. iliaca, 479. iliaca inflammatoria, 478. inflammatoria, catarrhalis & putrida, 445. inflativa, *vid.* *Ephmera*. INTERMITTENS, 343, 349. intermittens dolores partus simulans, II, 124. rheumatismum simulans, 32. intestinorum inflammatoria, I, 478. lactea, 338, II, 129. latica, I, 322. lenta, 318. *vid.* *Hectica*. lenta infantum, 317. lenta nervea, 320. lenticularis, 435, 447. lethargica, 352. leypyrria, 338. lymphatica continua, 322, 323. lyngodes, 328. maligna cum sopore; maligna spiritulosa, 312. maligna Ægyptiorum, 313. maligna, 325, 417, 450. maligna cerebialis, 463. malignans, 339, 353. mali moris, *vid.* *Typhus*. menstrua duplex, 295. miliaris, 435, 436. miliaris puerperarum, 435. morbillosa, 432. nautica, 444. nervosa, 311, 340. *vid.* *Typhus*. paroxysmalis, 320. periodica, 322. pestilens, 414, 417, 447. petechialis, 446, 447. petechizans, 328. peticularis, 447. phlegmatica, 322. pleuritica, 305, 466. pneumonica, 466. proportionata, 320. puncticularis, 435. purpurata, 435, 447. putrida, 301. putrida maligna, 441. querquera, 325. quotidiana, 347. *vid.* *Quotidiana*. quotidiana continua, exquisita, 322. recidiva, 331. REMITTENS, 320, 340. repletionalis, 325. rheumatica, II, 32. rubra, I, 453. sanguinis, 298. scarlatina, 453.

- spirituosâ, 312. spirituum, 340. stomachica, 476. subcontinua; subintrans, 348, 349. subcruenta, II, 322. sudatoria, II, 371. symptomatologica à doloribus orta, I, 300. syncope, 324, 813. synches, 320, 322. synocha, vid. Synocha. synochus, vid. Synochus. tertiana; tertiana carotica, I, 349, tertiana continua duplex, 326. typhodes, 500, 502. secunda variolarum confluentium, 331. verminosa & catarrhalis infantum, 328. vesicularis, 430, 435. vesicularis catarrhalis, 430. virginea, 318. urticata, 453.
- Fer chaud*, II, 83, 349.
- Feu St. Antoine*, I, 147, 449, 451; II, 623. *sacré*, I, 451. *volage*, I, 139; II, 578, 579. *Feux du visage*, I, 140.
- Fic*, Ficus, I, 155.
- Fièvre continue*, I, 281. *de St. Domingue*, 341. *éruptive*, 411. *jaune d'Amerique*, 314. *de lait*, 289. *syncope*, 340, 813.
- FISSURA, I, 240.
- FISTULA, I, 241; II, 609. *Fistula lachrymalis*, II, 373. *Fistule à l'anus*, 145.
- Flamboises*, II, 47.
- Flamma volans*, I, 140.
- Flammes passagères du visage*, II, 47.
- Flatos, II, 415.
- Flatulence*, FLATULENTIA, II, 413. *accidentalis*, 416. *acida*, 415. *convulsiva*, 417. *hypochondriaca*; *hysterica*, 415. *infantilis*; *lochialis*, 416. *nidorosa*, 415.
- Flatulenti morbi*, II, 675.
- Fleurs blanches*, II, 397, 398.
- Fluctuatio aurium*, II, 193, 195.
- Fluor albus*, muliebris, II, 397.
- Flusso bianco*, II, 399.
- Flux hépatique*, II, 321. *hémorrhoidal*; *immodéré*, 323. *de sang*, 324. *de ventre*, 355. *d'urine*, 386.
- Fluxio*, II, 35. *frigida*, I, 845.
- Fluxion sur la dent*, II, 75. *la gorge*, I, 677. *la poitrine*, 498.
- FLUXUS, II, 275, 278. *eorum theoria*, II, 279, 421. *praxis*, 281, 430.
- Fluxus alvi hepaticus*, II, 322. *cibalis*, 355. *colliquativus*, 358. *à dysenteria*, 321. *fulvus*, 397. *hémorrhoidalis*, 323. *hepaticus*, 321. *niger & fulvus*, 399. *spleneticus*, 332. *ventris*, 315. *virulentus*, 327. *varii mesenterii abcessum sequentes*, 322.
- Fœdi colores*, II, 596. *virginum*, 597.
- Foiblesse d'estomac*, II, 91, 93, 97. *des membres*, *des nerfs*, I, 801. *naturelle*, 808. *des sens*, 718. *de vue*, 730, 743.
- Folette*, I, 328. II, 36.
- Folie*, II, 251, 264.
- Fondement*, *sa chute*, I, 182.
- Fonte & dissolution du vitré*, I, 722.
- Formica*, I, 156. *ambulatoria Celsi*, 132.
- Formicatio*, II, 41.
- Formido*, I, 560.
- Fortraiture*, II, 122.
- Fossula*, II, 69.
- Fourbure*, II, 28, 31.
- Fourches*, I, 168.
- Fourmillement*, II, 41.
- FRACTURA; *scindens*; *atterens*, I, 239. *Fracture*; *tranchante*; *avec fracas*, *ibid.*
- FRAMBÆSIA, II, 554. *Americana*; *Guineensis*, 555.
- Frayeur nocturne*, II, 223.
- Friesel (des)* I, 435.
- Frigiditas stomachi*, I, 768.
- Frigus*, I, 567. *febrile*, 274, 567. *morbosum*, II, 44.
- Frisson*, I, 567.
- Froid excessif; de cause extérieure*, II, 44. *intérieure*, 45.
- Froideur*, II, 44.
- Fulgura*, II, 181.
- Fulmine icti & enecati*, I, 820.
- Fureur uterine*, II, 226, 227.
- Furfuratio*, II, 608.
- Furfurifca*, II, 581.
- Furoncle*, I, 146.
- Furor*, II, 264. *uterinus*, 226.
- FURUNCULUS, I, 146; II, 621. *dothien*; *terminthus*, I, 146. *phygetlon*, 147.

G.

GALACTIRRHOEA, II, 411. *atra*; *erronea*; *lutea*; *mammarum*; *purulenta*; *serosa*; *viridis*; *virorum*, 412.

Gale; *boutonnée*, II, 575. *de chien*, 576. *commune*, 575. *critique*, 576. *dartreuse*, 577. *sèche*, 576.

Galeanthropia, II, 258.

Gambarot, I, 538.

Ganglion, I, 155.

GANGRÆNA, II, 614. *ab ambustione*, 618. *à contusione*, 615. *à frigore nimio*, *gelu*, 618. *ab infiltration*, 616. *ab inflammation*, 617. *à putredine*, 618. *à strangulation*, 616. *à veneno*, 617.

Gangrène; *humide*, II, 614. *sèche*, 623.

GASTRITIS, I, 476. *erysipelatosa*; *exanthematica*, 477. *herniosa*, 478. *legitima*, 476. *sterno-costalis*, 478. *traumatica*, 476. *à veneno*, 477.

GASTROCELE, I, 206. *composita*; *simplex*, 207.

GASTRODYNIA, II, 93. *adstringens*, 96. *Americana*, 95. *atterens*, 97. *biliosa*, 94. *calculosa*, 96. *chlorotica*; *ab emphraxi ventriculi*; *febricosa*, 99. *flatulenta*, 94. *à frigore*; *gastrocelica*; *hypochondriaca*, 99. *hysterica*, 98. *metastatica*, 99. *à peregrinis*, 97. *peridynia*, 96. *pulsatilis*, 98. *laburralis*, 93. *à vasis cupreis*; *à veneno*; *ulcerosa*; *à viru*, 95. *à ventriculi*, *omentis*, *hepatis*, *pancreatis vitio*, *ibid.* *à xiphoide*, 97.

Genarum rigiditas, I, 532.

Genitalium communes morbi, II, 705.

Geron-

Gerontoxon, I, 126, 726; II, 69.
Gerfure, I, 241. *du fondement*, II, 146.
 GIBBOSITAS, I, 160. costalis; lordosis, 161. scapularis, 161, 232, 233. scirrhus, 161. spinalis, 160. sternalis, 161.
 Gibbus alatus, I, 161.
Glaire des reins, II, 395. *de la vessie*, 396.
 Glande, I, 144. Glandes, II, 544. Glandulæ induratae, 450.
 Glaucoma, I, 719, 721, 722, 723.
 Glaucofis, I, 719, 726.
 Gloffalgia, II, 77.
 Gloffanthrax, I, 418.
 Gloffocele, I, 180.
 Gloffolysis, I, 776.
 Gloffomegistus, I, 180.
 Glus, II, 396.
 Goal-fever, I, 455.
 Gods, II, 603.
 Gonagra, I, 166.
Gonflement hysterique, I, 142.
 Gonorrhée, II, 401. *pure du prépuce*, 404. *simple*, 401. *tombée dans les bourses*, I, 144, 171; II, 149. *virulente*, II, 403.
 GONORRHOEA, II, 401. balani, 404. chordeata, 403. habitualis; leprosa, 404. libidinosa, 401. oncirogenos, 402. pura, 401. sicca, 404. simplex, 402. spuria, 404. syphilitica, 403. in scrotum delapsa, I, 144, 171; II, 149, 403.
 Gorgoffet, II, 83.
 Gosc, II, 603.
 Gouetre, I, 157.
 Gout bizarre, II, 211.
 Goutte, II, 18. *vid. Arthritis. chaude*, 22. *aux lombes*, *aux reins*, 138. *ordinaire ou régulière*, 19. *rheumatismale*, 21. *sciatique*, 144. *vague*, 30. *volante*, 23.
 Goutte crampe, I, 549.
 Goutte-rose, I, 129.
 Goutte-sereine, I, 745.
 Grain de grêle, I, 157; II, 60.
 Gramia oculi, II, 375.
 Granchio, I, 540.
 Grando, I, 157, 722; II, 60.
 Granf, II, 42.
 Grasfondure, II, 359.
 Grassejement, I, 781.
 Gratelle, II, 576.
 Gravedo, II, 376. capitis, 49.
 Gravelle, II, 113.
 GRAVIDITAS, II, 491. molaris, 492. à falsa mola, 494. ovarii, 495. perennis, 493. farcoma, 495. tubalis, 494. vera, 491. vesicularis, 494.
 Gravitas, I, 837.
 Grep, II, 41.
 Gripping of the Guts, II, 328.
 la Grippe, I, 328, 688; II, 36.
 Grosseffe, II, 491.
 Gulæ spasmus, II, 78.
 Gummata, II, 27.

GUTTA ROSEA; febrilis; herpetica; simplex; syphilitica, I, 129.
 Gutta opaca, I, 719.
 Gutta serena; amaurosis, I, 745, 746; II, 94.
 Gynaicomania, II, 226.

H

Hæmalops, I, 131, 728.
 HÆMATEMESIS, II, 296. ex aneurysmate, 298. ab aorta compressa; atra; carnosocruenta, 299. catamenialis, 298. choleric; cruenta, 299. hæmorrhoidalis, 298. ab hepate, 300. ab hirudine, 298. à lumbricis, *ibid.* ex pancreate, 299. plethorica, 297. scorbutica; simulata; ex splene, 299. traumatica, 298. à veneno, 300.
 Hæmatocele, I, 171.
 Hæmatomphalus, I, 168.
 HÆMATURIA, II, 300. ex allii esu, 301. calculosa, 302. ex casu, 301. catamenialis, 305. deceptiva, 301. ejaculatoria, 303. ex equitatione, 301. in exanthematicis, 302. ex ficibus opuntiae, 301. hæmorrhoidalis, 303. lateritia, 304. nigra; à nifu, 305. purulenta, 302. ex rene, 303. ex rubis idæis, 301. spontanea, *ibid.* spuria; stillitia, 303. à transfusione, 305. traumatica, 305. variolosa, 302. à verme, 305. violenta ex vomitu, 301.
 Hæmodia, II, 77.
 Hæmoptoe, HÆMOPTYSIS, II, 287. accidentalis, 288. ascitica, 295. calculosa, 294. à casu ab alto, 293. catamenialis, 290. catarrhalis, 290, 294. à diapedesi, 289. à fluxione, 294. habitualis, 289. Helwigiana, 295. ab hirudine; Indica, 294. periodica; à menstruis suppressis, 290. à pectore contuso, percusso, 293. periodica; peripneumonica, 290. phthifica; à pulmonis scirrhus; sphacelo, 292. vulnere, 293. scorbutica, 290. splenetica, 295. traumatica, 293. à tuberculo, 292. variolosa, 290, vomicae prodromus, 292.
 HÆMORRHAGIA, II, 284. in chronicis; critica; febrilis, 286. ab hirudine, 287. infalubris, 286. intestinorum tenuium, 324. passiva, 285. plethorica, *ibid.* ex rene, 303. uterina, 306, 307, 310.
 Hæmorrhoides, I, 164. oris, II, 295.
 HÆMORRHOIS, II, 323. alba, 360. catamenialis, 323. ab exania, 324. immodica; moderata, 323. polyposa, 324.
 Hæsitatio, I, 781.
 Hale, I, 128.
 HALLUCINATIONES, II, 164.
 Hausan, I, 432.
 Haut-mal, I, 578.
 Heat, II, 46.
 Hebdomadaria, I, 359.
 HECTICA, I, 316. cachectarum, 320. à calculis, 318. catarrhalis, II, 450. chlorotica, I, 318. fluxuum, 320. hydropum, 318.
 Z z z z 3

- infantilis, 317; II, 463. lymphatica; nervea, 320. nostalgica, 319. à scabie, 320. scrophulosa; syphilitica, 318. verminosa, 319. vespertina, 317. à vomitu, 320.
- Heimweh, II, 221.
- Hemeralopia, I, 723.
- HEMICRANIA, II, 55. à calculis, 56. clavus, 57. coryzæ, 56. à febre intermittenti latente, 54. hæmorrhoidalis, 56. ab infectis, 57. lunatica; nephralgica, 58. ocularis, 55. odontalgica, 56. purulenta, 57. sinus, 56.
- HEMIPLEGIA, *Hemiplegie*, *Hemiplexia*, I, 791. ex apoplexia, 795. apostematodes, 796. arthritica, 794. ex epilepsia, 796. exanthematica; intermittens; purpurea, 795. saturnina, 796. scrophulosa, 794. scrofa; simulata, 796. spasmodica; syphilitica, 794. transversa, 793. traumatica, 796.
- Hemitritæus, I, 322, 326. legitimus, 326. major, 342. minor; nothus, 326. pestilens, 327.
- Hemoptysie*, II, 287.
- Hémorrhagie du nez*, II, 284.
- Hémorrhoides*, I, 164, II, 147.
- HEPATALGIA, II, 107. æruginosa; apostematosa, 109. calculosa, 107. deceptiva, 110. infarctus, 108. intercus, 109. Petitiona, 110. sarcomatosa, 109. scirrhusa, 107.
- Hepaticus fluxus, II, 321, 322, 324.
- HEPATIRRHŒA, II, 321. ex abscessu hepatis, *ibid.* cruenta; intermittens, 324. intestinalis, 321. mesenterica; scorbutica, 322. vera; à vulnere, 321.
- Hepatis atonia, II, 321. infarctus, 107. inflammatio, I, 500. intemperies, II, 108. morbi, 708. obstructio, 108. scirrhus, 107. tumor simplex, 108.
- HEPATITIS, I, 500; II, 321. biliosa; à bile, I, 501. cystica, 502. cryspelatosæ, 501. muscularis; obscura, 502. pleuritica, 473, 501. spuria, suppurans, 502.
- HEPATOCELE; ventralis; umbilicalis, I, 208.
- Hepiala, I, 323.
- HERNIA, *Hernie*, I, 189 - 201. cerebri; 217, 218, 220. colli emphysematica, 158. cystica uteri vaginæ prolapsui, inversioni accedens, 217. cystico-enterica, 198. cystico-epiploica, 205. enterico-cystica, 216. epiploico-cystica, 217. epiploico-enterica; - cruralis, 198. epiploico-enterica foraminis ovalis, *ibid.* in vagina eveniens, 199. gutturis, 157. hepatis, 208. humoralis, 171. hydrocelico-enterica, 198. hydrocelico-epiploica, 206. intestinalium completa; scrotalis, vel labiorum vulvæ, 190, 193, 194. rupto peritonæo, 200. incompleta seu inguinalis, 190. simplex & composita; faccata & infaccata, 189, 190. intestinalis & epiploica in inguine, 197. completa, 197, 198. intestinalis cruralis, 190. rupto peritonæo, 200. intestinalis foraminis ovalis, 196. ab ilei diverticulo, 194. ischiatica, 190, 196. ovalaris seu foraminis ovalis, 190, 196. parorchido-enterica, 198. partialis, perstrictoria ab altero intestini pariete, 195. in vagina eveniens, 190, 196. ventralis, 190, 196, 197. rupto peritonæo, 201. hernia lienis, 209. omenti completa, scrotalis vel labiorum vulvæ, 201, 204. incompleta, *ibid.* omenti cruralis, 201, 204, 205. rupto peritonæo, 200. omenti inguinalis rupto peritonæo, 200. omenti & intestini dorsalis, ischiatica, 199. omenti & intestini ventralis; umbilicalis, 109. omenti vaginalis, 201, 205. ventralis, 201, 205. rupto peritonæo, 200. sanguinea, 171. stomachi, ventriculi, 206, 207. vesicæ urinariæ, 211, 214-217. uteri, 209, 210.
- Hernie fausse*, I, 168. *intestinale de l'aine*, 193. *de l'échancrure sciatique*, 196. *du nombril*, *ibid.*
- Herpe, HERPES, I, 132. collaris; depascens; cthiomenos; exedens, 133. Indica, II, 577. miliaris, I, 132. periscelis, 133. pustulosus, 134. serpigo; simplex, 132. syphiliticus; venereus, 133. zoster, 134.
- Hiccock, I, 634.
- HIDROA; alba; sudamen, I, 136. symptomatologica, 137.
- Hieranosos, I, 555.
- Hippus, I, 548.
- Homa, II, 476.
- Hoquet, I, 634. *vid. singultus*.
- HORDEOLUM, I, 157; II, 160. chalazium; grando; hydatidosum; siro; steatomatosum; verrucosum, I, 157.
- Horripilatio, Horror, I, 567.
- Hotme, II, 103, 378.
- Humiditas aurium; *humidité des oreilles*, II, 413.
- HYDARTHROS; flatulentus; synovialis, I, 166.
- Hydatide en chapelet*, I, 165. Hydatides, I, 430.
- Hydatidocèle, I, 169.
- HYDATIS; cellulosa; corollata; hygroma, I, 165. scroti circoceli succedens, 169.
- Hyderos, II, 468.
- Hydrachnis, I, 422.
- Hydroa, I, 430.
- Hydrocardia, I, 690.
- Hydrocèle; ab hydatidibus funiculi spermatici; omenti prolapsi; Malabarica, I, 168, 169.
- Hydrocephale*, II, 495. *des tégumens*, 496. *des ventricules*, *ibid.*
- HYDROCEPHALUS, II, 495. artificiosus, 497. exterior; interior, 496.
- Hydroencephalocèle, I, 218. spinæ bifidæ mixta, 220.
- Hydroenterocèle, I, 193.
- Hydroepiplocele, I, 206.
- HYDROMETRA; ascitica, II, 510. gravidarum, 511. hydatica, 512. ovarii; puriformis; sanguinea

fanguinea, 512.

Hydromphalus, I, 168.

Hydronofus, I, 294; II, 372.

HYDROPHOBIA, *hydrophobie*, II, 232. contagiosa, 233. spontanea, 235. vulgaris, 233.

Hydrophthalmia, I, 173, 744; II, 64. ferose vitrei turgescientiae mixta, I, 173.

Hydropisie, Hydrops; abdominis, II, 498. ascites, *ibid.* cerebri; *du cerveau*, I, 834. *enkistée*, II, 505. *par infiltration*, 470. *de matrice*, 510. *de matrice des femmes grosses*, 511. ad matulam, 384. *de l'œil*, I, 173, 690. PARTIALES, II, 495. pectoris, *de poitrine*, pulmonis, I, 686, 688. *du peritoine*, II, 505. ficcus & flatulentus, II, 513. *du ventre*, II, 498. *de vents*, 513. vera, 470. vesicæ, 520. à viscerum obstructione, 500. universalis, 470. uteri, 510. uteri vesicosus, 512.

Hydropneumonia, I, 657.

Hydropyretion, I, 294.

HYDRORACHITIS, I, 798; II, 497.

Hydrofarcocoele, I, 169.

HYDROTHORAX, I, 686. chylosus, 687. febricosus, 688. hydatidosus; mediastini, 689. ab omento, 687. pericardii, pleuræ, 690. à scabie, 691. vulgaris, 687.

Hygroma, I, 165.

Hygrophthalmia, I, 173.

Hyperauxesis, I, 729.

Hyperemesis, II, 339.

Hyperostosis, I, 158.

Hyperfarcosis, I, 154. ulcerosa pedum, II, 477.

Hypnobateses, Hypnobatæ, II, 205.

Hypochondriaca passio, Hypochondriacismus, Hypochondriacus morbus, HYPOCHONDRIASIS, *Hypochondrie*, II, 199. algida, 205. asthmatica, 204. biliosa, 201. calculosa, 204. calida & humida, 202. calida & sicca, 201. frigida & sicca, 202. hysterica, 203. melancholica, 202. muliebris, 203. phthilica, 204. pituitosa, 203. fanguinea, 202. tympanitica, 204.

Hypochyma, II, 174.

Hypochylis, I, 719. hæmatodes, 729.

Hypocophosis, I, 751. iridis, 738.

Hypogastricocele prima, I, 190, 197. epiploico-enterica, 199. intestinalis, 197. altera, 201. omentalis, 205.

Hypogastrorixis, I, 201.

Hypohæma, I, 729.

Hyponychon, I, 131.

Hypophthalmia, I, 131, 729.

Hypopyon, I, 131, 167, 728. ecchymoma, 131.

Hypofarca, Hypofarcidiosis, II, 470, 478.

Hyposphagma, I, 131, 728.

HYPOSTAPHYLE, I, 179; II, 83. ab inflammatione; à laxitate, I, 179.

HYSTERALGIA, II, 122. ex abscessu, 125. calculosa, 127. canerosa, 122. febricosa, 124.

ab hysterocoele; ab hysteroloxia; ab hysterop-
tosi, 122. imprægnatarum, 125. lactea, 126.
lochialis, *ibid.* à menostasia, 122. ab osse;
pruriginosa, 124. ab sparganosi, 127. vapo-
rosa, 124. ulcerosa, 123.

HYSTERIA, I, 585. ab acutis morbis; à catharticiis repetitis, 588. chlorotica, 587. emphræctica, 589. febricosa, 590. à leucor-
rhœa, 588. libidinosa, 589. à menorrhagia,
588. ab obstructionibus; ab ovariis infarctis,
589. à partu difficili; à phlebotomiis repeti-
tis, 588. à semine acri retento, 589. stoma-
chica, *ibid.* verminosa, 587.

Hysteritis, I, 481.

HYSTEROCELE, I, 209; II, 122. ingui-
nalis; ventralis, I, 210. hysterocoeles nudæ,
185.

Hysterocystocoele, I, 217.

HYSTEROLOXIA; anterior, I, 220. citra
graviditatem, 222. lateralis, posterior, 221.

Hysteromania, II, 226.

HYSTEROPTOSIS, I, 185; II, 122. vagi-
næ prolapsus, I, 188. uteri inversio, 187.
prolapsus, 185. composita, 189, 217.

Hystralgia, II, 122.

I

Jail distempers, I, 309, 445.

Janon, II, 229, 232.

la Jarretière, I, 133.

Jaundice, *Jannisse*, II, 584. *Jannisse cri-
tique & symptomatique*, 586.

Jekon, II, 553.

Ictère noir, II, 591. rouge, 594.

Icterismo, I, 586.

ICTERITIÆ, II, 582. Ictertia alba, 596.

flava, 584. nigra & viridis, 591.

Icterodes infantum color, I, 129.

Icterus, II, 584. albus, 596. à colica bi-
liosa, spasmodica, 589. à colica convulsiva,
ibid. flavus, viridis, 584. niger, 591, 593.
à vitio hepatis, 593. niger scorbuticus, 593.
periodicus, 589. à plethora, 587. à spasmis,
589. à vitio hepatis, 593.

Idroa, I, 136.

Idropisia minaciante, II, 502. tympaniti-
ca, 517.

Ignis S. Antonii, I, 141, 449, 451.
Perficus, 147. facer, 449, 451. sylvestris, II,
579. volaticus, I, 139; II, 578, 579.

Ileos hæmatites, II, 295, 563.

ILEUS, II, 344, 470. ab anarrhopia hu-
morum, 346. à bubonocoele, 347. calculosus,
349. à callosa coli structura, *ibid.* à colo pi-
tuita infarcto, 347. à cydoniato obturantes
à fecibus induratis, 346. herniosus, 347. ic-
terodes, 584. imperforatorum, 349. Indicus,
ibid. inflammatorius, 345. ab intestino com-
presso, 346. à recti intestini coalitu, 349. phy-
fodes, *ibid.* spasmodicus, 346. à veneno,
350. verminosus, 350. volvulus, 348.

- Iliaca passio, II, 344. à vermibus, 350.
 Iliscis, II, 596.
 Illachrymatio, II, 372.
 Ilug Gabelchoveri, I, 139.
 Imantium, I, 179.
 Imbecillité, II, 248.
 IMPETIGINES, II, 557.
 Impetigo excorticativa, II, 572. Americana, 573. Indica, 577. scroti, 148.
 Impuissance virile, I, 770. d'éjaculation, II, 404.
 Inappetence, Inappetentia, I, 765. à bile, 768.
 Incendium virgæ, II, 148.
 Incontinence de ventre, II, 357. d'urine, 386. après les couches, 387.
 Incube, Incubus, I, 628. vigilantium, 631.
 Infarctus, II, 108, 619.
 Infiltration, I, 141; II, 620. des jambes, II, 474. laiteuse, I, 142; II, 126, 475. se-reuse, II, 474.
 Inflammation du fondement, II, 145.
 Inflammationis causa, I, 400. theoria, 373. therapia, 408. symptomata, 381.
 Inflatio, II, 94. linguæ, I, 180. ventriculi, II, 519. uteri, 510, 512.
 Infreddatura, II, 35.
 Influenza, I, 328.
 Ingenii stupiditas, stupor, tarditas, II, 250.
 Inquiétude, Inquietudo, II, 37.
 Infania, II, 264.
 Insomnie, II, 271.
 Inspirationis vitia, I, 655.
 Insultus epilepticus, I, 569. à vermibus, 570.
 Intemperiei morbi, II, 702.
 Intercus, II, 505, 470.
 Intertrigo, I, 139; II, 145.
 Intestin (pincement de l'), I, 195.
 Intestini tenuis morbus, II, 344. intestino-rum inflammatio, I, 478. laxitas, II, 461. morbi, 708. phlogosis, II, 102.
 INTUMESCENTIÆ, II, 465.
 Ionthos, I, 131, 136.
 Iotacismus, I, 783.
 Ipocondria, II, 199.
 Irk Medini, II, 553.
 Ischiagra, ISCHIAS, II, 141. ex abscessu, 143. arthriticum, 144. à carie, 143. à fractura, 144. Gallica, 143. gravidarum; hysteri-cum, 142. intermittens, 141. rheumaticum, 144. sanguineum; à sparganosi, 142. à sub-luxatione, 144. syphiliticum; verminosum, 143.
 Ischnophonia, I, 781.
 Ischouria, ISCHURIA, Ischurie, II, 520. aspadialis ab urethræ clausura, 538. atrecta-rum, urethro-cystica à menstruis in vagina re-tentis, 533. carunculosa, à morbis urethræ, 536. cryptopyica, à penis intra corpus retrac-tione, 537. cysto-lithica, à vesicæ calculo, 528. cysto-phlegmatica, à vesicæ muco, 532. cysto-plegica, à vesicæ paralyfi, 530. cysto-proctica, à recto turgente, 532. cystopyica, vesicalis purulenta, 531. cysto-spastica, à ve-sicæ sphincteris spasmo, 529. cysto-thromboi-des, vesicalis à sanguinis grumo, 531. cysti-tica, à vesicæ inflammatione, 528. ectopo-cystica, à vesicæ ectopia, 532. hydrocelodes, ab urethræ ruptura in scrotum hianté, 537. hystero-cystica, vesicalis ab utero, 532. neph-relmintica, renalis verminosa, 524. nephri-tica, à renum inflammatione, 522. nephroli-thica, à renum calculo, 522. nephro-phleg-matica, renalis pituitosa seu mucosa, 525. nephroplegica, renalis paralytodea, 525. ne-phroplethorica, renalis à plethora, 523. ne-phropyica, à renum purulentia; nephrospasti-ca, renalis spasmodica; nephrothromboides, renalis à sanguine congrumato, 524. notha, 521. paradoxa, 534. peridesmica, à vinculo strictori peni injecto, 538. perinæalis, ure-thralis à perinæi tumore, 534. phimofica, u-rethralis à phimosi, 538. polyurica, à vesica lotio diutius cohibito distenta, 531. renales, 522. renalis innatica, 523. suppleta, renalis ab alia evacuatione suppleta, 525. vera, 520. vesicales, 528. ureterice, 526. ureteritica in-flammatoria, 527. ureterolithica, ureterica calculosa, 527. uretero phlegmatica, ureteri-ca à pituita, 527. ureteropyica; ureterica purulenta, *ibid.* ureterostomatica, ab orifi-cii ureterum inferioris clausura; uretero-thromboides, ureterica à sanguinis grumo, 527. urethrales, 534. urethrelmintica, ure-thralis verminosa, 535. urethritica, ab ure-thræ inflammatione, 536. urethro-carunculosa, à morbis urethræ, *ibid.* urethro hydrocelodes, ab urethræ ruptura in scrotum hianté, 537. urethro-hymerodes, à membrana in urethram impacta, 535. urethro-lithica, à calculo ure-thræ impacta, 534. urethro-phlegmatica, à mu-co urethram insarciente; urethropyica à pure urethram obstruente; urethrothromboides, à sanguinis grumo urethram opplente, 535.
 Itch, II, 575.
 Ivaru, II, 553.
 Juvenum morbi, II, 709.
 Ixia, I, 563.

K

- Kæringbad, II, 47.
 Kasmodia, vid. Chusmodia.
 Keria, Kerion, II, 580.
 Kingconck, I, 651.
 Kings evil, II, 542.
 Kinorexia, vid. Cynorexia.
 Kinos, I, 163.
 Kion, I, 179.
 Kirfocele, Kirfomphalus, vid. Cirfocele.
 Kistes, I, 162.
 Koiaffi, II, 477.

Kolten, Koltun, II, 603.

Krithe, I, 157; II, 60.

Kryos, II, 44.

L

Labarium, II, 83.

Labii inferioris proptoma, I, 181.

Lacrymæ morbosæ, II, 372. sanguinæ, 375.

Lactei morbi, II, 671.

Lactis concretio, II, 129. effluxus, 412. redundantia, 129, 411.

Lactucimen, I, 455.

Lactumina, II, 579.

Ladrerie, II, 546, 567.

Lagophthalmie, Lagophthalmus, I, 176, 177, 529; II, 68.

Lagostoma, I, 783.

Lait répandu, I, 142. grumelé, II, 129.

Lallatio, Lambdacismus, I, 781.

Langue, vid. Lingua.

Languor virium, I, 801. Pannonicus, 802. scorbuticus, 803.

Lapsus palpebræ superioris, I, 177. vaginæ, 188. uteri, 185.

Larmes de sang, II, 375.

Larmoyement, II, 372.

Lassitude, LASSITUDO, II, 39. cachectica, 41. à calore; febrilis; à fluxu, 40. à labore, 39. ostocopus; à pathemate; à plethoræ; scorbutica; ulcerosa, 40.

Lassitudines spontaneæ, I, 804.

Lateris dolor, II, 111. à flatu, I, 683. laterum dolor, 682.

Latica febris, I, 322.

Latyphrosyne, II, 269.

Laxitas intestinorum, II, 361.

Lebendig, II, 563.

Leberflechte Solenandri, I, 128.

Leienteria, II, 361.

LEIPOPSYCHIÆ, I, 799, 809.

LEIPOTHYMIA; à pathemate; stomachica, I, 808.

Leipyria, I, 338.

Lemæ, Lemia, II, 375.

Lentigo, Lentille, I, 128.

LEONTIASIS, II, 549, 567. corniculata, 550. hystrix; vitulina, *ibid.*

LEPRA, Lepre, II, 572. allopecia, 569. Arabum, 567, 568. Asturienfis, 573. Elephantia, 568. Græcorum, 572. herpetica, 574. humide, *ibid.* ichthyosis, 572. Indica, 573. des Juifs, I, 127. leonina, II, 569. malum mortuum, 574. ordinaire, 572. Tyria, 569.

Lethargie, LETHARGUS, I, 822, 831, 832, 834, 835. apostematodes; arthriticus; cephaliticus, 834. à febre, 833. à frigore; ingens, 834. litteratorum, 835. à narcoticis, 833. periodicus, 834. pulmonicus, 833. traumaticus; typhodes, 834.

Sauvages Nosol. Meth. T. II.

Leuca, Leuce, I, 127; II, 600.

LEUCOMA, I, 125, 726. albugo; cicatrix; gerontoxon, 126. nephelium, 125.

Leucomoria, II, 256.

Leucophlegma, Leucophlegmatica, II, 470. 474.

Leucophlegmatie hystérique, II, 473. urineuse, 474.

LEUCORRHOEA, II, 397. Americana; cancrofa, 399. fungosa, 398. gravidarum, 400. Indica, 399. Nabothi, 400. scirrhomides, 399. syphilitica, 398. ulcerosa, 397.

Lichen, II, 578, 579.

Lien ingens, II, 112. lienis inflammatio, I, 503. morbi, II, 708. obstructio, 111.

LIENTERIA, *lienterie*, II, 361. aphthosa, 362. primaria, 361. scorbutica; secundaria, 362. spontanea; ex stomachi irritatione; ex ulcere ventriculi, 361.

Linguæ contractio, I, 181. exertio, extrusio, 180, 181. extumescencia; *Wernia*; inflatio; intumescencia; magnitudo; voratæ resolutio in fauces, 180. retractio, 180, 181. tumor, 180.

Liparoccle, I, 171.

Lipoma, I, 166.

LIPOTHYMIA, I, 808.

Lippitudo, II, 375. Celfi, II, 53. sanguinea, 373. serosa, 372.

Lipyria febris, I, 326.

Livor Sennerti, I, 130. totius corporis periodice recurrens, II, 592.

Lochia, II, 311. catharsis, *ibid.* immodica, 306.

Loimos, I, 414.

Longue abstinence, I, 769.

LORDOSIS, I, 161. compernium, 162. gibbositas, 161. valgorum, varorum, 162.

Lorum, I, 179.

Louche, I, 742.

Loupe, I, 144, 165. graisseuse, 166.

LOXARTHROS, I, 232. anisotonicus; gibbosus, intrarticularis; perversivus, 233.

Ludibria Fauni, I, 628.

Lues Indica, II, 552. vaccarum Tubingenfis, 327. venerea, 559.

Luette basse; sa chute; inflammation; paralytic; relâchement, I, 179. luette tombée, I, 179; II, 183.

LUMBAGO, II, 138. ab aneurysmate; apostematosa, 140. arthritica, 138. ab arthrocace, 141. catamenialis; febrilis; à fluore albo; hæmorrhoidalis, 138. ab hydrothorace, 141. miliaris; à nifu, 140. partus, 139. plethorica, 138. pseudo-ischuria, 141. psoadica, 139. rheumatica, 114, 138. à saburra, 139. à fatyriasi, 141. scorbutica, 139. sympathica, 140. à tubo intra musculos effuso, 138. variolosa, 138.

LUPIA, I, 144, 165, 727. cancrofa, 148. meliceris, 165. featoma, 166. lupiæ species, II, 497.

Lupus, cancer, I, 148.

Lusciopitas, I, 742.

Lusitas, I, 527, 742.

Luxatio, I, 171, 224. à capitum offis & acetabulorum intumescencia, 229. à causâ externa, 225. interna, 226. completa, 225. complicata, 226. incompleta, 225. instantanea à vi externa, 226. à ferola ligamentorum laxitate, 227. à phlogodea ligamentorum intumescencia, 228. à musculorum convulsione, 226. paralyti, 227. simplex, 225. symphygium, 230. à synoviae lentescencia concretionem, copia, 228.

Luxationes, *luxations*, I, 171.

Lycanke, I, 680; II, 235.

Lycanthropia, Lycaon, II, 258.

Lycorexus, II, 215.

Lygmon, Lyngon, I, 634.

Lypiria, I, 326, 338.

M

Machoire de travers, I, 233.

MACIES, II, 445.

Maclet, II, 138.

MACULÆ, I, 124. hepaticæ, 128. volati-
æ, 139.

Maculosi morbi, II, 703.

Mal des ardens, I, 147, 418, 451; II, 625. *caduc*, I, 577. *de cerf*, 545. *au cœur*, II, 88. *aux dents*, 73. *d'estomac*, 473. *de gorge*, I, 489, 677. *St. Jean*, I, 577. *de la Luna*, 561. *de mer*, II, 343. *de mère*, I, 586, 841; II, 122. *mort*, II, 574. *de Paris*, 326. *di punta*, I, 466. *des reins*, II, 138. *de la rosa*, 573. *de Siam*, I, 418. *subtil*, II, 451. *de la terre*, I, 577. *à la tête*, II, 49. *des femmes enceintes*, 51. *aux yeux*, 58.

Malacia, II, 211, 213.

Maladie de geole, d'hôpital, I, 309. *particulière des glandes*, II, 36. *imaginaire*, 254. *noire*, 332, 333. *du pays*, 221. *pediculaire*, 602. *des prisons*, I, 309. *sacrée*, 555. *des somnambules*, II, 205.

Malhundo, II, 146.

MALIS, II, 550. *acridophagorum*, 552. *Americana*; *cornipedum*, 551. *à crinonibus*, 552. *draconculus*, 553. *furialis*, 554. *humida*, 327. *hypodermatitis*, 550. *pratenfis*, 553. *Transylvanica*, 554. *verminosa*, 551. *Welthphalienfis*, 554.

Malvat, I, 148.

Malum biliosum, II, 131. *hysterico-hypochondriacum*, I, 585. *ischadicum*, II, 141, 144. *mortuum*, 574.

Mammaram abcessus, II, 134. cancer, 129. *proptoma*, I, 181.

MANIA, *Manie*, II, 251, 264. *ab amore*, 265. *à belladonnæ baccis*; *à daturæ femine*, 267. *à graviditate*; *ab hemisrania*; *ab herpete represso*; *hysteralgica*, 267. *lactea*, 266. *sine materia*; *à melancholia*, 265. *à*

menstruis retentis; *metastatica*, 267. *à pathemate*, 265. *periodica*, 267. *à plica resecta*; *à scabie repressa*; *à semine retento*, 267. *à terrore*, 265. *à venenis*; *ab ulcere siccatum*; *vulgaris*, 267.

Manquement de soif, I, 770.

Maransis, II, 462.

Marasme, II, 460. *Marasimus senilis*, II, 462.

Marcor, I, 830, 837.

Margarita, I, 126, 726.

MARISCA, I, 164.

Marmaryges, II, 181.

Musclous, II, 552.

MASTODYNIA, I, 144; II, 128. *apostematosa*; *butyrofa*, II, 130. *cancrofa*, 129. *emphysematosa*, 130. *phlegmonodes*, 128. *pilaris*; *polygala*, 129. *portentosa*, 131. *puberum*, 128.

Mater puerorum, I, 577.

Matrice, vid. *Uterus*.

Maxillæ spasmus à vulnere; à luxato scapuloide pedis, I, 531. *tetanus in infantibus*, 530. *inferioris tortura*, 233.

Mefete, I, 819.

Megalosplachna, *Megalosplachnos*, II, 487.

Megalosplenia, I, 144.

MELÆNA, II, 332. *atrabilis*, 333. *febricosa*, 334. *hæmorrhagica*, 333. *hepatirrhoica*; *prima Hippocratis*, 334. *scorbutica*, 333. *splenetica*, 332.

Melaina-noufos, II, 332.

Melanchlorus, II, 591.

MELANCHOLIA, II, 251. *amatoria*, 252. *Anglica*, 258. *Argentis*, 254. *attonita*, 256. *enthusiastica*, 259. *errabunda*, 256. *hippanthropica*, 257. *hypochondriaca*, 199. *imaginaria*, 254. *moria*, 255. *nervæa*, I, 585. *phronitis*, II, 259. *religiola*, 253. *saltans*, *Seythiarum*, 257. *superstitiosa*, 253. *uterina*, 226. *vulgaris*, 252. *zoanthropia*, 258.

Melas, I, 127; II, 592.

MELASICTERUS, II, 591. *albus*; *diversicolor*; 592. *hepaticus*, 593. *Indicus*, 594. *periodicus*, 592. *scorbuticus*; *spleneticus*, 593. *à veneno*, 592.

Melasma, I, 130.

Meliceris, I, 165; II, 580.

Mellifavium, I, 165.

Melon, I, 728.

Membres bots, I, 232.

MENORRHAGIA, II, 306. *decolor*, 311. *difficilis*, 306. *erronea*, 308. *gravidarum*, 310. *ab hysteroptosi*, 309. *immodica*, 307. *lochialis*; *ex mariscis*, 311. *stillatitia*, 306. *ulcerosa*, 312.

Menses antevertentes, inordinati, II, 307. *cum molestia fluentes*, 306. *vitiosi*, 311. *mensum per aliena loca excretio*, 308. *fluxus nimius*, 307. *stillicidium*, 306.

Menstruatio difficilis, II, 306.

Mentagra, II, 579.

Mentis alienatio, II, 240.
 Merdechi, II, 354.
la Mère, I, 586.
 Merocele, I, 190, 195. altera, 201. epiploica, 204. epiploico-enterica, 198.
 Merorixis, I, 200.
 Mesenterii abscessus, II, 328. phlegmone, inflammatio, I, 480.
 Metastatici morbi, II, 650.
Meteorisme, METEORISMUS, I, 478, 479, 670; II, 518. abdominis, II, 519. hystericus, *ibid.* à manzanilla, 520. ventriculi, 519.
 Methemerina, I, 322.
 Methodi Jonstoni & Sennerti conspectus, I, 14.
 Methodus anatomica morborum, II, 702.
 Metosis, I, 747.
 METRITIS, I, 481. lactea, 482. puerperarum; typhodes, 481.
 Metromania, II, 226.
Meurtrissure, I, 130, 238.
 Mia, II, 562.
 Miarola, I, 435.
 Miasmatici morbi, II, 654.
 Mictus cruentus, sanguineus, II, 300. ex calculo renum; menstruus; in morbillis, 302. ex renum ulcere, *ibid.* simplex; spontaneus, 301. in variolis, 302. ex vesica ejusque sphinctere, 303. vermiformis, 301. ex vesicæ hæmorrhoidibus, 303. violentus, 301. ex urethra, 303. lumbricorum, 301.
la Miliaire, MILIARIS, Miliarium morbus, *Millet*, *Millot*, I, 435. acutior, 437. benigna, 336. Boia, 439. Britannica, 445. critica, 439. diuturnior, 437. Germanica, 442. lactea, 440. maligna, 437. nautica, 444. puerperarum; purpurata, 445. recidivans, 437. scorbutica, 444, 446.
 Mill-reech, II, 133.
 Mill-reeck, I, 558.
 Mirachia, II, 199.
Miserere, II, 344.
 Modorra, Modorrilla, I, 830.
 Mogilalia, I, 782.
 Mola vesicularis, II, 494.
 Mollium partium morbi, II, 704.
 Molten grease, II, 359.
 Monotes, I, 752.
 Morales morbi, II, 698.
 Morbilli, I, 432. vid. *Rubeola*. confluentes, vid. *Scarlatina*.
 Morbus arquatus flavus; II, 584. Brasiliensis, II, 146. caducus, I, 577. carcerum, 444, 445. comitalis, 577. costalis, 466. coxarius, II, 141. curæ gravis, 259. Deliorum, 600. dissolutus, 324. divinus, I, 577. frigidus, II, 462. Hercules, I, 577. Hungaricus, 802. hypochondriacus, II, 199. S. Lazari, II, 568, 609. major, I, 577. niger, II, 332, 341. pilaris, II, 552. pœnalis Gerhamensium, I, 182. polymorphos, polyrizzos, II, 563. regius, 584. sacer, I, 577. solisti-

tialis, 485. fonticus, 577. virgineus, II, 596.
 Morbi detegendi methodus, I, 81.
 Morbi dyspnœici, vid. *Anhelationes*. febriles, I, 245. inflammatorii, 366. vid. *Phlegmasiæ*.
 Morborum classes ætiologicæ, II, 629. praxis generalis, I, 268. principia, 70. methodus anatomica, II, 702.
 Mordetchin, Mordexin, II, 349.
 Morfondure, II, 376.
 Moria, II, 255.
 Morosis, II, 250.
 MOROSITATES, II, 208.
 Morphæa; *Morphée*; alba, I, 127; nigra, I, 127; II, 592.
 Mors apparens, I, 815. subita, subitanea, 815, 837.
 Morsus ventriculi, II, 88.
Morve, II, 376.
 Morns, I, 727.
Mouvements convulsifs, I, 569.
Mue de la voix, I, 784. *des oiseaux*, II, 607.
Mule aux talons, I, 189.
 Mulierum morbi, II, 705.
Mure, I, 154, 727.
 Muscæ, II, 176.
 Musomania, II, 231.
 Mutacismus, I, 782.
 MUTITAS, *Mutité*, I, 775, 777. elinguium, 777. à glossolyfi, 776. hysterica; à narcoticis; proæretica; à siccitate; silentium; spasmodica; surdorum, 777. traumatica, 776.
 Mydriasis, I, 744.
 Myocephalum, I, 728.
 Myopia, *Myopie*, Myopismus, I, 735.
 Myosis, I, 730, 747.
 Myræcia, I, 148.

N

NÆVUS; lenticularis; maternus; sigillum, I, 130.
 Nakir Albucasis, II, 32.
 Napta dorsi, I, 153.
 Narium morbi, II, 706.
 Narke, II, 41.
 Nasitas, I, 781.
 Natta, I, 153.
 NAUSEA, *Nausée*, Nauseosis, Nautia, II, 334. ab apostemate circa cardiam, 336. biliosa, 335. ex cacoehylia; ex gastritide; 336. ex gastrocele; gravidarum, 335. marina, 336. nephritica; à pancreate; ab enormi renis abscessu ventriculorum comprimente, 335. à semine corrupto, 336. à tania, 335.
 Nebula, I, 125, 726.
 NECROSIS, II, 623. epidemica, 626. febrilis, 625. infantilis, 627. scorbutica, 626. à viru, 625. ustilaginca, 623.
 Nephelium, I, 125, 726.
 NEPHRALGIA, II, 112. arenosa, 113. arthritica, 114. calculosa, 112. à carie, 116. febricosa;

bricosa; gravidarum; hæmaturia, *ibid.* hæmorrhoidalis; hysterica, 114. à lienis luxatione, 116. mesenterica, 115. miliaris, 116. monstrosa; à pancreate, 115. plethorica, 114. purulenta, 115. rheumatica, 114. scirrhus; scorbutica, 116. verminosa, 115.
 Nephriticus dolor, II, 112.
 NEPHRITIS, I, 503. arthritica, 505. calculosa, 504. spuria, II, 114. vera, I, 504.
 Nervus Medinensis, II, 553.
 Niviserie, II, 248.
 Nigredo à Sole, I, 128.
 Nigror, I, 130.
 Noctambulatio, Noctegergia, Noctisurgium, II, 205.
 Nodus, I, 158.
 Noma tibiæ, II, 611.
 Nomenclatura Nosologica, I, 26.
 Nosologiæ historica, I, 11. Philosophica fundamenta, I, 34.
 Nosologica methodus, I, 12. nomenclatura, 26.
 NOSTALGIA, II, 221. complicata, 222. simplex, 221. simulata, 222.
 Nostomania, Nostallia, II, 221.
 Nouage, II, 539. *Nouveau scrophuleux*, 541.
 Nuage, I, 125.
 Nyctalopia, *Nyctalopie*, I, 732, 734.
 Nyctobasis, Nyctobatis, II, 205.
 Nylsbred, I, 845.
 Nymphocluia, NYMPHOMANIA, II, 226. fervor uteri, 228. furibunda, 227. pruriginosa, 228. salacitas, 227.
 Nymphotomia, II, 226.
 NYSRAGMUS, I, 548, 844. bulbi; catarrhalis; epilepticus, 548.

O

Obanditio, I, 755, II, 197.
 Obdormitio, II, 41.
 Obesitas, II, 467.
 Oblivio morbofa, II, 269.
 Obscurissement de la vue, I, 724.
 OBSTIPITAS; annuens catarrhalis, I, 536. gibbosa, lateralis, 537. renuens, 536. spasmodica, 537.
 Obliterationes viscerum naturalium, I, 807.
du foye, II, 108. *de la rate*, 111.
 Oculi elephantiasis; expressio; magnitudinim; prolapsus, I, 173.
 Oculi lacrymosi, II, 372. graniosi, 375.
 Oculorum dolor, inflammatio, II, 58. morbi externi, 706. interni, 705. *vid. Ocul.*
Odeur de bouc, II, 420.
 Odontagra, II, 73.
 ODONTALGIA, II, 73. arthritica, 77. cariola, 74. catarrhalis, 75. dentitionis, 76. gravidarum, 74. hæmodia; hysterica, 77. scorbutica, 75. stomachica, 77.
 OEDEMA, I, 141; II, 505. crystallinum; flaccidum, I, 141. hystericum; lacteum, 142.

periosteï, 141. purulentum, 142. serpentina, 141. variolosum, urinosum, 142. uvulæ, 179.
Oedematie, I, 141, II, 474. *des femmes grosses*, II, 475.
Oedeme; commun, I, 141. *du poulmon*, 657.
Oeil; cancer; chute, I, 173, 174. *fondue*, 167. *sa grosseur contre nature; hydropique*, 173, 174. *de lièvre*, 177; II, 68. *poché*, I, 728.
 Oestro di ballare, II, 229.
 Offuscatio, I, 745.
 Olfactus amissio, I, 750.
 Ombrage, I, 125.
 Omenti inflammatio, I, 480.
 Omphalocele prima, I, 190, 196. rupto peritonæo, 200. altera, 201, 205.
 Omphalorixis, I, 200.
 Oncirosmos, Oncirogonos, II, 402.
 Onglée, II, 41.
 Onglet, I, 156, 728.
 Onyx, I, 167, 728; II, 69.
 Ophiasis, II, 606.
 OPHTHALMIA, *Ophthalmie*, II, 58. ab acrimonia sanguinis, 61. angularis, 67. angulos oculi afficiens, 61. *bourgeonnée*, 62. cancrofa, 67. catarrhalis, 59. chemosis, 65. choroidea, 66. à cornæ fistula, 70. ab elcomate, 69. crysipelatosa, 62. febricosa, 71. Gallica, 64. herpetica; humida, 62, 373. interna, I, 144. *interne de la retine ou de la choroide*, II, 66. à lagophthalmo, II, 68. metastatica, 71. notha, 59. phlyctænodes, 70. pustulosa, 62. scrophulosa, 63. sicca, 61. à synechia, 68. syphilitica, 64. taraxis, 59. tenebricosa, 64. trachoma, 60. traumatica, 65. trichiasis, 59. tuberculosa, 60. venerea, 64. vera, 62. ab ungue, 69. *uveæ*, 70.
 Ophthalmoponia, II, 58.
 Ophthalmoptosis, I, 173.
 Opisthotonus, I, 542.
Oppressions de poitrine, I, 655.
 Orcheocele, I, 168.
 Ordinum synopsis, I, 92.
Oreillon, I, 146, 193.
 Orexia, II, 83.
 Organici morbi, II, 682.
Orgeolet, *Orgueil*, I, 157; II, 60.
 Orina di sanguis, II, 300.
 Oris hæmorrhoides, II, 295. tortura paralytica, I, 535. affectio scorbutica, II, 295. morbi, 706.
Orthopnée, ORTHOPNOEA, I, 666, 670. ab ancurysmate, 672. ab antipathia, 673. à bronchocele, *ibid.* cardiaca, 671. à deglutitis, 672. ab empyemate, 673. febricosa, 674. à gastrocele, 673. ab hydrocephalo, 676. ab hydropneumonia, 673. ab hydrothorace, 671. hysterica, 671. ab inanitione; à lipomate, 674. peripneumonica, 670. à pinguedine, 672. polyposa, 677. pseudo-peripneumonica, 675. scorbutica, 676. sicca, spasmodica; à terrore, 671. traumatica, 673. à vaporibus, 674. variolosa, 676. à vermibus, 674. à vomica, 672.
 OSCEDO,

OSCEDO, I, 632. febrilis; hysterica, par-
tialis, stomachica, 633.

OSCHEOCELE, I, 168, 194, 204. adipo-
sa; ab algedine, 171. altera, 201. aquosa,
169. cruenta, 171. epiploico-enterica, 198.
flatulenta; hydatidosa, 169. intestinalis, 194.
Malabarica, 169. omentalis, 204. prima, 190.
purulenta, 171. feminalis; variolosa, 170.

Oscheo-hydrocele, I, 169.

Osceitatio, I, 632.

Osphialgia Hippocratis, II, 138.

Offium dolor, II, 26. recessus, I, 230.

Osteosarcosis, I, 304; II, 28, 137.

Osteosteoma, I, 180.

OSTOCOPUS, II, 26. ab arthrocece, *ibid.*
cancerosus; à gummatibus, 27. ab osteosarco-
si, 28. à pædarthrocece, 26. scorbuticus, 28.
à spina ventosa, 26. syphiliticus, 27.

OTALGIA, II, 71. catarrhalis, 72. inflam-
matoria, 71. ab infectis; ab intrusis, 73. no-
tha, 72. verminosa, *ibid.*

OTORRHOEA; menstrua; purulenta; fero-
sa, II, 413.

Oubli, II, 269.

Ouie double, I, 756. engourdie, 757. fausse,
755. tendre, 756.

Oule, I, 126, 726.

Ourles, I, 493.

Oxycoia, I, 756: II, 198.

Oxyregmia, II, 416.

Ozæna, I, 750: II, 376, 418.

P

Pacheoblepharosis, I, 726.

Pachu, II, 498.

Pachytes, I, 726.

Pædarthrocece, I, 158, 159: II, 26, 477.

Pales couleurs, II, 212, 596. *des filles*, 597.
des femmes, 598.

Palette démise, II, 343.

Pallores, II, 600.

Palmos, I, 559, 560.

Palpebræ superioris casus, lapsus, retrac-
tio, I, 176, 177. palpebrarum extroversio,
introversio, 176.

PALPITATIO, I, 560. ab aneurysmate
cordis, 561. ex aortæ aneurysmate, angustia,
563. apostematosa, 562. arthritica, 564. cal-
culosa, 561. chlorotica, 564. à corde ossifica-
to, 561. febricosa, 565. hysterica, 564. me-
lancholica; à pancreate, *ibid.* à pericardii ab-
scessu; à polypo; polyposa, 562. tremula, 561.

Palnimos, II, 215.

Pamaison, I, 809.

Panaris; cutané, I, 149.

PANDICULATIO, I, 549. febricosa; hys-
terica; torpidorum, 550.

Panicophobos, II, 223.

Panis, Panus, I, 247.

Pannus, I, 156, 728.

PANOPHOBIA; hysterica, II, 223. infan-

tum, *ibid.* phrõntis; à rabie, 224. vermina-
sa, 223.

Pantophobia, II, 223, 233.

Papulæ, I, 131.

Paracoë, PARACUSIS, I, 755; II, 197.
barycoia, I, 755. duplicata; oxycoia, 756.
Willisiana, 757.

Paracynanche, I, 677.

Paracyfma, I, 755.

PARAGLOSSE; deglutitoria, I, 180. exer-
toria, 181. glossomegistus, 180. retractoria,
180.

Paralampsis, I, 126, 726.

Paralyse, PARALYSIS, I, 788. biliosa; à
colica biliari, 790. corporis inferioris, 797. fe-
brilis, 790. *de la langue*, 776. *de la lutte*,
179. metallariorum, 790. nervea, 791. ple-
thorica, 789. Polonica, 790. rachialgica, 789,
790, 791. rheumatica, 790. scorbutica; fero-
phulosa; ferosa, *ibid.* spuria, 798. traumatica,
790. *du ventricule*, II, 91. universalis, I, 797.
à vomica, 791.

Paralytodei morbi, I, 699, 711.

Paranoia, I, 152. II, 248.

PARAPHONIA, I, 783. catharralis, 786.
gutturalis, 787. nasalis, 786. à polypo, 788.
puberum, 783. fibilans, 788. stertens; ulce-
rosa, 787.

Paraphrenesis, PARAPHRENITIS, I, 483.
diaphragmatica, 464. hepatica, 465. pleuri-
tica, 464.

PARAPHROSYNE, I, 463, II, 240. ab atro-
pa belladonna, 243. calentura, 247. à conio,
244. à coriaria, 242. critica, 247. à datura
methel, 241, à datura stramonium, 242. fe-
bricosa, 247. febrilis, 245. ab hyosciamo nigro,
242. hysterica, 247. magica, 245. ab opio,
243. à pathemate, 246. puerperarum, 247. à
solano hortense, 242. temulenta, 241. à
venenis, *ibid.*

Parapleuritis, I, 686.

PARAPLEXIA, *Paraplexie*, I, 797. equina,
799. intermittens, 798. rachialgica, *ibid.*
rheumatica; sanguinea; scorbutica, 797. à
spina bifida, 798. syphilitica, 799. traumati-
ca, 798.

Parapoplexia, I, 338, 797.

Pararthrema, I, 224. pararthremata, 171.

Parasynanche, I, 492, 677.

Paratrima, I, 140.

Paresis, I, 791; II, 386.

PARONYCHIA, I, 149. arctura, 150. ar-
tificialis, 151. cutanea, 149. digitium; pe-
rioste; pressura; tendinis, 150.

PARORCHIDIUM, I, 222. ab intropressio-
ne; à retractione, 223. à sero descensu, 222.

Parorchido-enterocele, I, 198.

Parotide, PAROTIS; benigna; febrilis, I,
146. pestilens, 147. *simple*, 146.

Paroulis, Parulis, I, 167.

Partus difficilis, II, 117. *vid. Dystocia.*

Pasme, I, 543.

- Passio bovina, II, 550. Passio cœliaca, *Passion cœliaque*, 360. Passio hydroleus, 256. Passio hysterica, *Passion hystérique*, I, 585, 586. Passio iliaca, II, 344. pleuritica, I, 466. Pavor nocturnus, in somno, II, 223. *Paupières, leur érailement*, I, 176. *superieure, sa chute, sa relaxation*, 176, 177. *Peau de poule*, I, 137. Pectoris dolor, I, 682. morbi, II, 707. externi; interni; *ibid.* Peju de S. Thoma, II, 477. Peimuk, II, 553. *Pelade*, II, 606. Pelidne, Græcis, I, 130. Pelo, II, 129. Pemphigos puretos, Pemphigos, PEMPHIGUS, I, 430. Brasiliensis, 432. castrensis, 430. Helveticus, 431. Indicus, 432. major, 430. Pemphingodes Galeni, I, 455. *Pendeloques*, I, 155. Penis nodus, II, 407. Percussio, I, 897. Percupino-man, II, 550. *Perforation de la vessie*, II, 387. Perical, II, 477. Periodynia stomachi, II, 96, 97. Periphimosi, I, 152. Peripleumonia, I, 495. PERIPNEUMONIA, *Peripneumonie*, I, 472, 495. ardens, 496. arthritica, 498. biliosa, 496. catarrhalis, 498, 675. epidemica, 472. erysipelatosa, 497. exanthematica, 499. *fausse*, 675. gastrica, 500. hydrophobica, 500. hyemalis, 675. maligna, 497. à miliari, 499. notha, 498, 675. pestilens, 497. phthisicorum; pituitosa, 498. pura, 495. putrida, 496. rachialgia, 500. à rubeola, 499. typhodes, 497. à variola, 499, vera, 495. Peripneumonitis, I, 496. Peripneumopleuritis, I, 466. Perirrhœa, II, 386. Periscelis, I, 133, 134. *Perle*, I, 126. Pernio, I, 139. Perosia, I, 722. Perse, II, 362. *Pertes d'appetit*, I, 765. *d'odorat*, 750. *de sentiment*, 718. *de voix*, 779. *rouges des femmes*, II, 306. *des femmes grosses*, 310. *de sang*, *ibid.* Pertussis, I, 651. Perversio osium capitis ac musculorum ap-
 pensorum, I, 232, 233. Pervigilium, II, 271. febrile, 272. Pes febricitans, II, 477. *Pesanteur d'estomac*, II, 93. *de tête*, 49. Pestilentia, PESTIS, I, 414. Ægyptiaca, 421. Aleiensis, 416. anticardia, 418. benigna, 416. bovilla, II, 327. carbunculosa, I, 417, 421. glossanthrax, 418. Indica, 417, 421. interna, 416. Londinensis, 414. Massi-
 lensis, 416. remittens, 419. retrocedens, 416. scorbutica, 420. Siamæa, 418. sporadica, 417. vulgaris, 414. Petechiæ, Petechialis febris, vera, I, 144. Petechiæ benignæ, 417. *petechies accidentelles*, 443. *Petite-verole*, I, 422. Phagedena cancer, I, 148. Phagedena Cælii Aureliani, II, 215. Philopatridomania, II, 221. PHIMOSIS, I, 151. circumligata, 152. hydrocelica, 151. infantum, 152. syphilitica, 151. vaginæ, 152. vera; *verolique*, 151. PHLEGMASIÆ, I, 364, 410. theoria, 366. therapeia, 408. EXANTHEMATICÆ, 411. MEMBRANOSÆ, 457. PARENCHYMATOSÆ, 483 &c. PHLEGMATIA, Phlegmatites, II, 470, 474. cruralis; Deliculis, 478. elephantina, 477. exanthematica, 478. gravidarum; hysterica; lactea, 475. Malabarica, 477. à menostasia; ulcerosa, 476. vulgaris, 474. Phlegmatica, I, 322. Phlegmatorrhagia, II, 376. *Phlegmon*, PHLEGMONE, I, 144. axillaris, 145. membranæ costas succingentis, 466. mammarum; musculorum, oculi, 144. testis, 144, 145. Phlogistici morbi, II, 659. Phlogosis, II, 102. Phlyctænæ, *Phlyctenes*, Phlyctides, I, 131; II, 70. cornæ, II, 70. Phobos, II, 223. PHOENIGMUS, II, 594. Indicus, 595. petechialis, 594. plethoricus, 596. à venenis; à vernice, 595. Phrenesis, I, 459. Phrenitalis, PHRENITIS, I, 458. aphrodisiaca; apureta, 451. à calentura, 462. comatosa, 832. à dolore, 462. essentialis, 459. hectica, 485. hydrophobica, 463. idiopathica, 459. inanitorum, 463. Indica, 462. latrans, II, 233. miliaris, I, 460. morbillosa; à plica, 461. symptomatica, 459, 460. synochi pleuritica, 459. synochi sanguineæ, 460. à tarantismo, 462. variolosa, 460. vera, 459. verminosa, 461. Phricasmus, Phrice, Phriciasis, I, 567. Phricodes, I, 325. Phrontis nousos Chalepe, II, 259. PHTHIRIASIS, II, 602, 608. funesta; inguinalis; interna, 603. pedicularis, 602. *Phthisie*, PHTHISIS, Phthoë, II, 451. asthmatica; calculosa, 456. cellularis, 460. chlorotica, 457. chylosa; exanthematica, 459. à febribus, 458. hæmoptoïca, 456. hepatica, 459. humida, 454. hypochondriaca; icteritia; impetiginosa, 459. incipiens, 453. à metastasi puris, 457. nephritica, 447. nervosa, 460. notias, 447. à peripneumonia, 458. à plica, 460. primaria, 452. pulmonalis, 451. pupillæ, I, 740, 747. rheumatico-arthritica, II, 458. à scirrhis pulmonum, 453. scorbutica;

ea ; scrophulosa ; secundariæ , 455. fenilis , 456. ficca , 453. syphilitica , *vérolique* , 457. à vomica , 460.

Phthora , II , 312.

Phygetlon , I , 147.

PHYMATA , I , 137 ; II , 703.

PHYSCONIA , II , 478. ab adipe subcutaneo , 486 , 490. calculosa , 478 , 480. concreto-glomerata , 484. emphractica , 480. ab excrecentia , 491. externa hydatidosa , 489. externa lupialis , 488. externa scirrhouidea , 489. fungosa , 482. hepatica , 478. hydatidosa , 478 , 481 , 486. intestinalis , 484. lupialis externa , 488. megalosplachna , 487. mesenterica , 481. omentalis , 485. ab ovario , 481. polysplachna , 436. renalis , 480. sarcomatocystica , 480 , 481 , 484 , 486. scirrhouidea , 478 , 480 , 481 , 486. simplex , 490. splenica , 480. steatomatosa ; strumosa , 481. syphilitica , 490. visceralis , 487. uterina , 481.

PHYSOCEPHALUS ; artificialis , II , 497.

PHYSOMETRA , II , 512. humida ; ficca , 513.

le Pian , II , 25 , 554 , 555.

PICA ; Picaceus appetitus , Picatio , II , 211. antiscorbuticorum , 214. chlorosantium ; infantilis , 212. malacia , 213. simulata , 215. voluntaria , 214.

la Picote , I , 422.

Picottin , I , 343.

la Pièce , I , 500.

Pieds bots , I , 232 , 233. *enflés* , II , 474.

Pikal , II , 477.

Pincement de l'intestin , I , 195.

Piquure , I , 236. *venimeuse* , 237. *de guêpes* , *cousins* , &c. 135.

Piffement de pus , II , 394. *de sang* , 300.

Pithyriase , Pityriasis , II , 581 , 608.

Pitta , II , 211.

Pituita , Horatii , II , 58. alba , 470.

Pituitosi morbi , II , 668.

Pladarotes , I , 727.

PLAGÆ , I , 234. II , 704.

Plateialma , I , 782.

Playe simple , I , 235.

Pleura furens , I , 466.

Pleuresie ventouse , I , 684.

Pleurësis , Pleuritica febris , PLEURITIS , I , 466. biliosa , 470 , 472 , 473. catarrhalis , 472. convulsiva , 473. dorsalis , 469. erysipelatosa , 472 , 473. cum febre ardenti , *ibid.* febricosa , 473. flammosa , 467. hepatica , 473. hydrothoracica , 474. impura , ingluviola , 471. intermittens , 351. lactea , 475. mediastini , 469. miliaris , 476. pericardii , 470. periodica , 473. pestilens , 474. phthifica , 684. Polonica , 475. pulmonis , 468. pura , 467. putrida , 471. sanguinea , 467. secundaria , 471. ficca , 473. splenica , 476. spuria , 682. stomachalis , 471. sympathica , 472. symptomatica , 471. traumatica , 470. vera , 467. verminosa , 471.

PLEURODYNE , I , 682. ex abscessu , 685. ex aneurysmate , 684. arthritica , 685. à ca-cochylia , 684. catarrhalis ; febricosa , 685. flatulenta , 683. hypochondriaca , hysterica , 684. miliaris , 685. à rupto œsophago , 686. ab officulo , 685. parapleuritis , 686. phthifica , 684. plethorica , 682. rachitica , 685. rheumatica , 683. scorbutica ; à spasmate , 684. venerea , 683. verminosa , 682. à vomica , 686.

Pleuroperipneumonia , I , 468 , 470 , 471 , 495 , 497.

Pleurototonos , I , 556.

Plica , II , 605. Belgarum , 603. femina , 605. major , 604. Polonica , 603.

Plie , *Plique* , II , 603. *en cordons* , 604. *femelle* , 605. *mâle* , 604.

le Plomb , I , 819 , 820.

Pneumatia , I , 659.

Pneumatocele , I , 169.

Pneumatomphale , Pneumatomphalus , I , 168.

PNEUMATOSIS , II , 468. febrilis ; hysterica , 469. à veneno ; à vulnere , 468.

Pneumonia , Pneumonitis , Pneumopleuritis , I , 495.

Enigalion , Pnigamon , I , 628.

Pnix hysterica , I , 671 , 841.

Podalgia , Podagra , II , 19. capitis , 54. dentium , I , 532 , 533.

Pœnalis morbus Gerhamensium , I , 182.

le Poil , I , 293 ; II , 129.

Point de côté , I , 468 , 682.

Poireau , I , 455.

Poitrine ailée , I , 232 , 233.

Pollution involontaire , II , 402.

POLYDIPSIA ; febrilis , II , 218. fluxuum ; hydropica , 219. à morfu dipfadis ; à veneno , 220.

Polype du nez , Polypus narium , I , 153. uteri , *ibid.*

POLYSARCIA ; adiposa , II , 467.

la Porcelaine , Porcellana , I , 135 , 454.

le Porc épy , II , 550.

Porphyra , I , 446.

Porrigo , II , 578 , 581 , 608.

Porrum , *Porreau* , I , 155 , 156.

Posthia , II , 60.

Pothopatridomania , II , 221.

Poulain , I , 145.

Pourpre , I , 446. *blanc* , 455.

Pouffe , I , 661 , 667.

Præfocatio uterina , I , 671.

Præputii prolapsus , proptoma , I , 181 , 182.

Præputiolum , II , 60.

Pragmon , II , 344.

Presbyopia , Presbytia , I , 740.

Pressura , I , 150 , 837.

PRIAPISMUS , I , 540 ; II , 224. à cantharidibus , 541. dysuricus ; à frigore ; gonorrhœicus , 540.

PROCTALGIA , II , 145. Brasiliensis , 146. cancerosa , 145. diarrhoïca ; equina , 147. exania , 146. fistulosa ; inflammatoria ; intertriginosa

aosa, 145. ex mariscis, 147. ex rhagadibus, 145. tenesmodis, 147.
 Proctocele, I, 182.
 Productio uvulæ à pituita, I, 179.
 Prolapsus, I, 171. vid. *Proptoma*.
 Prolegomena, I, 1.
 Propendentia uvulæ paralytica, I, 179.
 PROPTOMA, I, 181. auricularum, 182. labii inferioris; mammarum, 181. præputii, 182. scroti, 181.
 Prosphysis, I, 725.
 Pruna, I, 147.
 Prunella, I, 487, 493.
Prurit, PRURITUS, II, 42. arthriticus; exanthematicus; fugax, 43. gravidarum, 44. ictericus; infantum, 43. ex modica; ex opio, 44. *des parties naturelles*, 148. pedicularis, 43. syphiliticus, 44. uteri, 124, 228.
 PSELLISMUS, I, 780, 782. balbuties, 782. iotacismus, 783. ischnophonia, 781. lagostamatum, 783. lambdacismus, 781. metallicus, 783. mogilalia, 782. natalitas, 781, à ranula, 783. rottacismus, 781. traulotes, 782.
 Pseudo-asthma, I, 656.
 Pseudo-pleuritis, I, 682. *bis*.
 Pflora, II, 575.
 Psychos, II, 44.
 PSYDRACIA, I, 135; II, 578. ab acaris, I, 135. acne; diurna, 136. porcellana; à vespis; urticata, 135.
 PTERYGIUM, I, 156, 728. pannus; ungula, I, 156.
 Ptilosis, I, 726.
 Ptofes, Ptofis, I, 171.
 Ptuellismus, PTYALISMUS, II, 377. aphthosus, 381. arthriticus, 380. artificialis, 378, à calculo. 382. à carie; catarrhalis, 381. febrilis, 382. gravidarum, 381. hypochondriacus; hystericus, 380. Lapponicus; à laxitate, 378. melancholicus, 380. mercurialis, 378. nauseosus, 377. ab oris ulcusculis, 378. plithificus, 380. purulentus, 381. à pyrofi, 378. à saburra nidorosa, 377. scorbuticus, 379. symptomaticus, 378. syphiliticus, 382. variolosus, 379. viridis, 380. urinosus, 382.
 Puanteur, Punaïsse, II, 418. *des aisselles*, 420. *de bouche*, 419. *des camards*, *ibid.* *d'estomac*; *des oreilles*; *des pieds*; *de la tête*, 420.
 PUDENDAGRA, II, 147. arsuræ, 148. ab ascaridibus, 149. cancrofa; à gonorrhœa; herniosa, 148. à parorchidio, 147. ex phimosis; pruricus, 148. testium, 149. ulcusculosa, 148.
 Pudendi nova distortio, II, 407.
 Puerperia, II, 311.
 Pulmonaria, I, 495, 669.
 Pulmonia, Pulmonie, I, 495; II, 451. lethargica, I, 833.
 Pulsatio, I, 388.
 de Pulsûs frequentia, I, 259.

PUNCTURA; à cuspide fracta; simplex, I, 236. venenata, 237.
 la Punta, I, 467.
 Puris profluvium, II, 360.
 PURPURA, I, 446. accidentalis, 443. alba, 435. apyreta, II, 594. benigna, I, 447. maligna, 435, 447. miliaris, 435. puerperarum, 435, 445. rubra, 436. scorbutica, 445. symptomatica, 448. verminosa, 449. urticata, 453.
 Purulenti morbi, I, 677.
 Pustulæ, *pustules*, I, 131; II, 70. oris, I, 455.
 Pyreta dialcira, I, 343. epanadida, 320. synechonta, 281.
 PYROSIS, II, 83. biliosa, 84. à conceptione, 85. à phlogosi; Suecica; à visceribus inflammatis; ulcerosa, 84. vulgaris, 83.
 PYURIA, II, 394. arthritica; chylosa, 396. à corde, 395. lactea, 396. à mesenterio, 397. mucosa, 396. nigra, 397. renalis, 394. à thorace, 395. vesicalis, 394. viref-cens, 397. viscida, 395.

Q

QUARTANA, *Quarte*, *Quartaine*, I, 355. amens, 357. arthritica; cataleptica, 357. comatosa, 358. duplex, duplicata, 356. epileptica; hysterica, 357. infantum, 358. legitima, 355. maligna, 342. metastatica, 359. nephralgica, 357. scorbutica, 358. splenetica, 356. syphilitica, 357. triplex, 356. triplicata, 358.
 Querquera febris, I, 325.
 Quintes, I, 651; II, 36.
 QUOTIDIANA, I, 347. catarrhalis, 349. cephalalgica, 348. continua, 322. deceptiva; epileptica; hysterica; ischiatica, 348. legitima, 347. nephralgica; partialis, 349. simplex, 347. soporosa; stranguriosa, 349.

R

Rabies canina, II, 233.
 Rache, II, 578. *farineuse*, 581. *humide*, 580. *sèche*, 581. *vérolique*, 582.
 RACHIALGIA, II, 131. ab adiapneustia, 136. arthritica, 135. febricosa, 132. metalli-ca, 133. osteosarcolis, 137. Pictonum, 131. Saturnina, 134. Saturnina, 136. traumatica, 137.
 RACHITIS, II, 539. Britannica, 540. Calmucana, 541. à castratione; elephantia, 542. incipiens, nodosa, 539. Polonica; à scabie, 542. strumosa, 541, 545.
 Racosis, I, 181.
 Radoterie, II, 249.
 Raffreddatura, I, 686.
 Rage, II, 232, 260. *de l'Hamack*, 263.
 Râle, *Ralement*, I, 656, 787.
 Ramex varicosus, I, 154.

Raphania, I, 554, 569.
 Rapport, II, 413. d'œufs couvés, 415.
 Raptus posterganeus, I, 542.
 Rascatio, I, 650.
 Rasque, II, 578.
 Rattling, I, 656.
 Ravaglio, I, 422.
 Raucedo, I, 786.
 Refrigeratio, II, 44. flatuosa, I, 841.
 Refroidissement, I, 567.
 Reins entr'ouverts, II, 140.
 Renchos, Renxis, I, 656.
 Renum inflammatio, phlegmone, I, 503.
 ulcus, II, 394. morbi, 708.
 Respirandi difficultas, I, 656. respirationis
 læsiones, 655.
 Restlenefs, II, 37.
 Retention d'urine, II, 520.
 RHAGAS, I, 241.
 RHEUMA, I, 686. catarrhale, 687. epide-
 micum, 688. gastris, II, 354. ophthalmion,
 372.
 RHEUMATISMUS, *Rhumatisme*, II, 28, 30,
 354. acutus, 28, 33. arthriticus, 30. calidus;
chaud, 28, 31. *simple chronique*, 29. convulsi-
 vus, 34. cruralis, 30. dorsalis, 34. equinus,
 31. febricosus; flatuosus, 32. fugax, 34.
goutteux, 30. hystericus, 31. à lymphæ spissâ
 & acri, 31. metallicus, 33. miliaris; necro-
 feos, 34. odontalgicus, 73. saltatorius, 32.
 scorbuticus, 30. verminosus, 32. cum ulcere,
 324. uteri, 397. vulgaris, 29.
 Rhigos, I, 567.
 Rhodes, II, 315.
 Rhume de cerveau, II, 376. d'estomac, 354,
 381. de poitrine, I, 686.
 Rhytidosis, I, 729.
 Rickets, II, 539. 540.
 Riedtkuchen, II, 108.
 RIGOR, I, 567. catarrhalis, 568. febrico-
 sus, 569. febrilis, 567. à frigore, 568. à pa-
 themate; à purulentia, 568. tertianarius,
 569.
 Riptafmos, II, 37.
 Rifus caninus, I, 535.
 Rogne, II, 575.
 Romadizo, I, 686; II, 35.
 Ronchos, Ronchus, *Ronflement*, I, 656,
 787.
 Rosa saltans, I, 135. Rosa Sennerti, 449.
 Roseola, I, 432.
 Rothlauff, I, 439.
 Rots, II, 413. aigres; pourris, 415.
 Rottacismus, I, 781.
 Rougeole, I, 432. boutonnée, 435.
 Rougeur, I, 129.
 Rouffeur, I, 128.
 Rubedo, I, 387.
 RUBEOLA, I, 432. anginosa, 435. anoma-
 la; confluens; epidemica & maligna, 433. re-
 gularis, 432. variolodes, 435. vulgaris, 432.
 RUPTURA, *Rupture*, I, 240.
Sauvages Nosol. Meth. T. II.

Ruptures, I, 199, 200, 201, 206. vid.
Hernia.
 S
 Saburrales morbi, II, 665.
 Sahafati, Arabum, II, 578, 579. humi-
 dum, 578, 580. ficcum, 578.
 Salacitas, II, 227.
 Salivatio, *salivation*, II, 377. anginosa,
 381. ab hydrargyrofi, 378. mercurialis, *ibid.*
de la petite vérole confluyente, 379.
 Saltus Valentini; Viti, II, 230.
 Sanglot, I, 634.
 SANGUIFLUXUS, II, 282.
 Sanguiluvio, II, 399.
 Sanguinci morbi, II, 661.
 Sanguinis post partum effluxus nimius, II,
 311. profluvium, 284. sputum, 287. stillici-
 dium, 284. ab utero, 306.
 Sanguifugum, I, 656.
 Sarcites flatuosus, II, 468.
 Sarcocèle, I, 154.
 SARCOMA, *Sarcome*, I, 153, 727. bicepha-
 lium, 154. bronchocele, 158. cercofis, 153.
 encanthis, 154. epulis, 153. fungosum, 154.
 narium; natta; oculorum, 153. seroti, 154.
 varicocele, *ibid.* uteri, II, 495. vulgare, I,
 153.
 Sardiasis, I, 535.
 Sarrette, I, 530.
 Satyriase, SATYRIASIS; acuta, II, 224.
 chronica, 225. hydrophobica, 226. muliebris,
 227. neogamorum, 226. très singulier, 401.
 venerea, 226.
 Satyriasmus, II, 141, 567.
 SCABIES; benigna, II, 575. canina, 576.
 capitis venerea, 562. catamenialis, 577. cri-
 tica, 576, 578. felina, 578. herpetica, 577.
 humida, 575. Indica, 577. neogamorum, 578.
 scorbutica, 577. venerea, 559. vermicularis,
 578.
 SCARLATINA febris, I, 453. anginosa;
 intermittens; porriginosa; variolodes, 454. ur-
 ticata, 453.
 Sceletyrbe, SCELOTYRBE, I, 590; II,
 563. chorea Viti, I, 590. festinans, 591. in-
 stabilis, *ibid.* intermittens, 592. pituitosa, 590.
 verminosa, 592.
 Scharboek, Scheurbeck, Scheurbuyk,
 Schoerbuck, Schörbuck, II, 563.
 Sciatica, *Sciatique*, II, 141.
 Scirrhe, Scirrholis, SCIRRHUS, I, 143.
 au foye, hepatis, I, 143, II, 107. à la ra-
 te, lienis, I, 143; II, 111. lupia, I, 144.
 de la matrice, II, 123.
 Sclerophthalmia, II, 60.
 Sclerylma, I, 143.
 Scoliosis, I, 161.
 Scorboks, II, 563.
 Scorbutica oris affectio, II, 295.
 Scorbut, SCORBUTUS, I, 805; II, 563.
 calidus, 567. crescens, 564. incipiens, 563.
 B b b b b inve

- inveteratus, 564. lividus; pallidus; petechialis, 566. ruber, 567.
 Scordinema, Scordinifmos, I, 549.
 Scotodinos, Scotoma, II, 166. Scotoma Henruii, 174, 176.
 SCROPHULA, Scrophulæ, II, 542. Americana; chalaïs, 546. farcimen; fugax, 544. leprosa, 546. mesenterica, 545. Moluccana, 547. periodica, 546. vulgaris, 543.
 Scroti proptoma; *Scrotum sa relaxation*, I, 181. Scroti impetigo, II, 148.
 Scurvy, Sealscurvy, II, 553.
 Seasoning, I, 320.
Secheresse de la gorge, I, 647, 655. *de poitrine*, 647.
Sein, I, 130.
 Seminis tarda emissio à corporum cavernosorum nodis, II, 407. ab epilepsia spasmodica in coitu adveniente, 409. à genitalium ignavia, 410. à validiori penis erectione, 409. ab angustiori præputii orificio, 407. à morbis urethræ, 405. à muco urethram infarciante, 408. Seminis in actu venereo retentio, 409.
 Semitertiana, I, 326.
 Senium, II, 462.
 Senium morbi, II, 705.
 Senum morbi, II, 710.
Senteur du pied de muletier, II, 420.
Separation des épiphyses, I, 232.
 Septimianaria, I, 297.
 SERIFLUXUS, II, 365.
 Serosi morbi, II, 672.
Serpentine, I, 141.
 Serpigo, I, 132.
 Setæ, II, 552.
 Sexuum morbi, II, 705.
Le Siam, I, 314, 418.
 Sibilus, I, 788; II, 195.
 Sideratio, I, 484, 820, 845.
Sifflement, I, 788. *d'oreille*, II, 195.
 Sigillum, I, 130.
 Silentium, I, 777.
 Singhiozzo, I, 634.
 the Singles, I, 134, 452.
 SINGULTUS, I, 328. 634. accidentalis, ab acrimonia alimentorum, 634. ab adiapneustia, 644. ab alimentis, 634. ab alvi fluxu, 641. ab aphthis, 644. arthriticus, 640. cachecticus, 646. à cacochylia, 635. à cerebro, 645. criticus, 640. à dolore, 642. epileptico-maniacus, 647. exanthematicus, 640. ab excoriatione œsophagi, ventriculi, 644. febrilis, 638. à flatibus, 636. à gangræna, 643. à gula, 634. ab hernia, 642. hypochondriacus, 646. ab inanitione, 637. ab inflammatione, 639. ab ischuria, 641. mechanicus, 646. à medicamentis, 636. à menostasi, 641. à metastasi, 640. nervosus, 646. periodicus, 638. à pressione, 646. purulentus, 643. transitorius, 634. typhodes, 638. à venenis, 637. à vermicibus, 636. virulentus, 645. à vulnere, 642.
 Sinuofitas, II, 612.
 SINUS, I, 241.
 Siriasis, I, 484, 486.
 Siro, I, 157. Sirones, I, 135.
 Sirlen, I, 458.
 Sitis febrilis; morbosæ, II, 218.
 Small-pox, I, 422.
 Soda, den Solt, II, 83.
Soif excessive; des febricitans, II, 218.
Somnambule, SOMNAMBULISMUS, II, 205.
 catalepticus, 207. vulgaris, 206.
Somnolence, Somnolentia continua, I, 835.
 Sonitus aurium, II, 193. à plethora, 195.
 Sopor, I, 837.
 Soporosi morbi, I, 822.
Soubresaut des tendons, I, 549, 552.
Souci, II, 224, 259.
la Souette, I, 294.
Souffles convulsifs, I, 628.
Sourdité, I, 757.
la Souris, I, 548.
 Sparganosis, II, 127, 129, 142, 411.
 SPASMI, I, 506, 525, 547. eorum theoria, 508, 510. GENERALES CLONICI, 567. PARTIALES CLONICI, 547. GENERALES TONICI, 541. PARTIALES TONICI, 526.
 Spasmodici morbi, II, 692.
 Spasmos, I, 550.
 Spasmus, I, 543. cynicus, 534, 535. flatulentus, 540; II, 32. gulæ, II, 78. maxillæ à luxato sesamoide pedis; à vulnere, I, 541.
 Sardonicus, 535.
 Spermatocèle, I, 170. syphilitica, 171.
 Sphacelismus cerebri, I, 484.
 Sphacele, Sphacelus, Sphacerus, I, 484.
 Sphygmoccephalus, II, 51.
 Spina bifida, II, 497.
 Spina ventosa, I, 168; II, 26, 497.
 Spinola, II, 95, 497.
 a Spittle of unusual colour, II, 382.
 Spleen, I, 585.
 SPLENALGIA; infarctus, II, 111. sarcomatosa, 112. scirrhusa, 111. suppuratoria, 112.
 Splendores, II, 181.
 Splenes magni, II, 563.
 SPLENITIS; phlegmonodea, I, 503.
 SPLENOCELE; inguinalis; ventralis, I, 209.
 Sputatio arthritica, II, 380.
 Squinantia, I, 487.
Squirre; au foye; à la rate, I, 143.
 Staphyle, I, 179.
 STAPHYLOMA, I, 165, 176, 228. II, 69.
 Steatoma lupia, I, 166.
 STERNUTATIO; catarrhalis, I, 631. critica; epidemica; periodica, 632. à ptarmicis; rubeolosa, 631. spontanea, 632. à vermicibus, 631.
Sterteur, STERTOR, I, 656. apoplecticus; asthmaticus, I, 656, 787.
 Stillicidium ardens, II, 388. urinæ, 386.
 STOMACACE, II, 295, 563. ab hæmorrhoo; purulenta, 296. scorbutica, 295. universalis, 296.
 Stoma-

Stomachi adstrictio, II, 96. attritio, periondynia, 97. dolor, 93. morbi interni, 708.

Stomalgia, II, 77.

Strabisme, STRABISMUS, I, 527. æquinoctialis, 529. Buffonii, 528. caligantium, 529. catarrhalis, 528. à crystallino, 530. lagophthalmos, 529. à luscitate, 527. myopum; orantium, 529. à paralyfi; spasmodicus, 528. symptomaticus, 529. vulgaris, 527.

Stracchezza, II, 39.

Strangulatio fuspensorum, I, 679. uterina, I, 671, 841.

Strangulationis metus in scorbuto, I, 676.

Stranguria, *Strangurie*, II, 388. colicum popularum concomitans, 391.

Strepitus aurium, II, 193.

Stridor dentium in morbis acutis, I, 533. à vermibus, 532.

Strophus Celsi, II, 101.

Strumæ, II, 542, 544.

Stupiditas, *Stupidité*, II, 250.

Stupeur, STUPOR, I, 764, 837; II, 41. formicans; à gelu, II, 41. miliaris; à necrosi, 42. à pressione, 41. rachialgicus; faburralis; à torpedine, 42.

Svanimento, I, 809.

Subeth afarim, I, 835. sahara, 830, 835.

Subluxatio, I, 224, 225, 226.

Substillum urinae, II, 388.

Subsultus tendinum, I, 549, 559.

Subunguium, I, 131.

Sucebus, I, 628.

Sudamen, Sudamina, I, 136.

Sudatio morbofa, II, 369.

Sudor criticus, I, 294. apyretos sponte perseverans, II, 369. criticus, 370. diaphoreticus, febrilis, 370. morbosus, 369. syncopeticus, 370.

Sudoriferus morbus, I, 294.

la Suette, I, 294, 301, 435, 441; II, 372. *miliaire*, I, 441. *pes Picards*, 336.

la Sueur, II, 369.

Suffocatio, *Suffocation*, I, 670. *hysterique*, mulierum; uterina, 841, 818, 671.

Suffusio, I, 719; II, 174. colorans, II, 186. coruscans, 183. Danaës, 185. dimidians, 185. objecta fulgurans, 183. metamorphosis, 188. multiplicans, 190. myodes, 176. nutans, 190. radians, 181. reticularis, 180. scintillans, 181, 185.

Sugillatio, I, 130, 131, 178.

Superficiali affectus, v. *Vitia*.

Suppression, II, 508.

Suppuration lymphatique du poulmon, II, 383.

Surdastris, I, 751.

Surditas, I, 757. ab atonia, 761. congenita, 762.

Suspitium, I, 661. irruptum, 501.

Sufurrus, II, 195.

Swealing sickness, I, 294.

Sycosis, I, 155; II, 60.

Symblepharosis, I, 725.

Synanche, I, 487.

Synchysis, I, 167, 722, 747. apostema, 167.

SYNCOPE, I, 809. ab antipathia, 812. ab apostematis, *ibid.* arthritica, 813. cardiaca, 671. à cardiogmo, 812. à dolore, 810. epileptica, 811. exanthematica, 814. febricola, 813. febrilis, 811. ab hydrocardia, 812. hysterica, 811. ab inanitione, 810. Lanzoni; metastatica; pathetica, 814. à phlebotomia; plethorica, 811. à polypo, 812. scorbutica; à sphacelo; stomachica, 813. à veneno, 812. verminosa, 813.

Syneches, I, 322. vomitum simulans, 351.

Synechia, II, 68.

Synifesis, I, 730.

SYNOCHA, vel continens febris, I, 297. ardens, 298. catarrhalis, 299. causodes; causonides, 298. cephalalgica, 300. dolorum, 300. inflata, 298. miliaris, 301. plethorica, 298. putrida, 299. sanguinea, 298. scorbutica, 300. simplex, 298. tragæda, 299.

Synochoi, I, 281.

SYNOCHUS, I, 301. anniversaria, 307. ardens; biliosa, 305. cardiaca, 494. catarrhalis, 306. dysenteriodes, 304. hiemalis, 306. imputris, 297. miliaris, 308. nostalgica, 319. pleuritica, 305. putris, 301. rheumatifans, 306. sanguinea, 302. à scabie, 308. scorbutica, 307. simplex, 297. soporosa, 307. spermatica, *ibid.* sudatoria, 303. tarantata, 307. variolodes, variolosa, 304.

Synthexis, II, 358.

SYPHILIS, II, 558. Indica, 562. Polonica, *ibid.* Venerea, 558.

Syrgima, I, 788.

SYRIGMUS, I, 782; II, 193. bombus, II, 199. catarrhalis; cephalalgicus, 197. criticus; à debilitate, 194. à causa frigida; à frigiditate; ab hypochondriasi, 197. ab oxycoxa, 198. à perspiratione suppressa, 197. plethoricus; sibilus; sufurrus, 195. à ventriculo, 197. vertiginosus, 198.

T

Tabardillo, I, 447.

TABES, II, 446. apostematodes, 448. catarrhalis, 450. à diarrhoea, 461. dorsalis, 447, 451. à dysenteria, 461. à fluore albo, 461. gallica, 450. glandularis, 449, 450. à gonorrhoea, 461. hepatica, 449. ab hepatis scirrhus, *ibid.* ab hydrope, 448. à lenteria, 461. mesenterica, 449. nervea, 460. nutricum, 448. ab oneirogmo, 461. pectorica, 462. à pericardio, 449. rachialgica, 451. renalis, 447. scrophulosa, 450. à stomacho, 451. sudatoria, 448. syphilitica, 450. à veneno, 451. ulcerosa, 448, 450. à vomica, 451.

Tabidi morbi, II, 702.

Tache blanche, I, 126. *de brulure*, 129. *de la cornée*, 726. *hépatiques*, 129. *de rouffeur*, 128.

B b b b 2

Tadium

- Tælium vitæ*, II, 258.
Tarantifine, TARANTISMUS; Apulus, II, 229. enteneasimus, 230. mufomania, 231. à scorpio Apulo; simulatus; à Tarantula alba, stellata, uvea, 230. Tingitanus, 232.
Taraxis, II, 59.
Tarbo Ægyptiorum, II, 614.
Tarfen, I, 728.
Taye, I, 125, 726.
Teico araba, II, 364.
Teigne, II, 578. *crouteuse*, *écailluse*, *fari-neuse*, 581. *figueuse*; *humide à rayon de miel*; *humide simple*, 580. *lupineuse*; *de son*, 581.
Teinesmos, II, 362.
Telum, I, 466.
Temulentia, I, 847; II, 240, 241.
Tenasimo, II, 362.
Tendineo-ossearum partium morbi, II, 705.
Tenesme, TENESMUS, II, 362. ab ascari-dibus, 363. biliosus; calculosus, 362. à car-cinomate; dysentericus, 363. à dysuria, 362. hæmorrhoidalis, 363. Indicus, 362. legiti-mus, 363. Orientalis, 364. à pituita acida, falsa, 362. à scybalis, 363. spontaneus, 362. à vesicularum feminalium phlegmone, 362. ulcerosus, 363.
Tensio, I, 391.
Tentigo, II, 226.
Teredon, II, 26.
Terminthus, I, 134, 146.
Terreur panique; *de vapeurs*, II, 223, 224.
TERTIANA, I, 349. accidentalis, 352. apoplectica, *ibid.* arthritica; asthmatica, 351. cardialgica, 354. carotica, 352. cholericæ, 354; II, 353. continua, I, 333. continua duplex, 326. Danica, 352. diaphoretica, 354. duplex; duplicata, 353. dysenterica, 354. e-metica, 351. epileptica, 353. erratica, 352. extensa, 350. hemiplegica, 354. hypochon-driaca; hysterica, 352. intermittens, 349. le-gitima, *ibid.* lethargica, 338. lipyria, 354. maligna, 333. malignans; 353. miliaris, 354. perniciofa, 333. petechialis, 350. pleuritica, 351. à scabie, 352. scorbutica, *ibid.* soporo-fa, 338. spuria, 350. subcontinua, 350, 353. syphilitica, 353. triplex; verminosa, *ibid.* ur-ticata, 354.
Testiculorum serior descensus, I, 222. in inguen intrusio, 223. retractio, 222, 223.
TETANUS, I, 541. anticus; dorsalis; em-prosthotonicus, 542. febricosus; hemiplegicus, 544. holotonicus, 543. hystericus, 545. Indi-cus; lateralis, 543. metallicus, 538. miran-dus, 545. opisthotonicus, 542. rheumatifma-lis mirandus, 546. syphiliticus, 544. tonicus, 541. traumaticus; verminosus, 544.
Tetartaios, I, 355.
TETARTOPHIA; carotica; hepatalgica; maligna; semitertiana; simplex; splenalgica, I, 342.
Theligonia, II, 226.
Thorybos, II, 223.
Thymus, I, 155.
Tic, I, 530, 532, 533; II, 251. *doulo-reux*, I, 533. *de l'œil*, 548.
Tierce, I, 549.
Tigne, II, 578, 579.
Timor, I, 837.
TINEA, II, 578. crustacea, 581. favosa; ficosa, 580. furfuracea, 581. humida, 580. lactea, 579. lupina; porriginosa, 581. syphi-litica, 582. volatica, 579.
Tinefms, II, 362.
Tintoin, II, 193.
Tiraillement, I, 549.
Tise, Tifichezza, II, 451.
Tophus, I, 722.
Tormentum, II, 349. acutum, 344.
Tormina, II, 324. rceus natorum, 106.
Torpor, I, 837.
Torticolis, I, 536.
Tosse, I, 647.
Tournoyement de tête, II, 166.
Toux, I, 647. *de renard*, 653.
Trachoma, II, 60.
Tracophonia, I, 783.
Tranchées des enfans, II, 106. *naturelles des accouchées*, 126.
Transport au cerveau, I, 458; II, 240.
Traulotes, I, 782.
Traumatici morbi, II, 684.
Tremblement, TREMOR, I, 557. Asturien-sis, 559. coactus, 558. à coffea, 557. cordis, 561. à debilitate, 557. ab humiditate; ab hy-drocephalo; metallurgorum, 558. palpitans; paralytodes; à pathemate; à plethora, 559. rheumatifmalis, 560. à saburra; scorbuticus, 559. senilis; à ficcitate; temulentus, 557. tendinum, 559. traumaticus; typhodes, 560. vertiginosus, 558.
Trichiaise, Trichiasis, II, 59, 129. *avec introversion des tarses*, II, 176, 177, 178.
TRICHOMA, II, 603. cirrosum, 604. Polonicum; villosum, 605.
TRISMUS, I, 530. arthriticus, 532. 533. Balearicus, 530. cacoëthes, 532. capistratus, 533. catarrhalis, 534. crepitans, 532. cyni-cus, 534. cynogelos; diastrophe, 535. dolori-ficus, 533. equinus, 532. febrilis, 533. hy-pochondriacus; inflammatorius, 532. maxilla-ris, 533. nascentium, 530. occipitalis, 533. fardonicus, 535. scorbuticus, 532. traumati-cus, 531. verminosus, 532.
TRITÆOPHYA, I, 333. Americana, 341. affodes, 337. carotica, 337, 338. caufus, 333. comatosa, 337, 338. deceptiva, 339. diaphoretica, 335. elodes, 336; II, 371. lac-tea; leipyria, I, 338. subcontinua malignans, 339. syncopalis, 333. typhodes, 335, 340. Uratiffavienfis, 334.
Tritæus, I, 347.
Tritaiophyes puretos, I, 333.
Tritaios, I, 349. syueches, 333.
Trombosis, II, 129.
Tromes,

Tromos, I, 557.
Trouffe-gulant, I, 487. bis; II, 350.
 TUBERA, II, 539.
 Tuberculum crudum, II, 453. pulmonum I, 686; II, 453.
Tumeur blanche, I, 166. bis; *chancreuse*, 148. *scrophuleuse*; *squirreuse*, 144.
 Tumidi morbi, II, 702.
 Tumor, I, 395. genu loco puris ventum emittens, 166. phlegmonodes, 144.
 Tumores capsulati, I, 162. hæmorrhoidales, 164.
 Turpitudinis symptomata, II, 226.
 TUSSIS, I, 647. accidentalis, 648. arthritica, 654. calculosa, 655. catarrhalis, 647. clangosa, 651. convulsiva, 651, 653. à dentitione, 651. exanthematica, 654. ferina, 651. gravidarum, 652. gutturalis, 650. hæmoptoica, 653. hepatica, 650. humida, II, 382. hypochondriaca, I, 650. hysterica, 648. metallicolarum, 652. mucosa, 647. phthifica, 653. à polypo, *ibid.* purulenta, II, 383. rheumatica, I, 654. à scabie repulsa, *ibid.* serosa, 647. sicca; simulata, 648. stomachalis sicca, 650. verminosa, 654. xeropharyngea, 655.
 Tyloma, Tylus, I, 154.
 Tylosis, II, 60.
 Tympania, Tympanias, Tympanita, *Tympanite*, TYMPANITES, II, 513. abdominalis, 515. asciticus, 517. enterophyodes, 516. fugax, 417. intestinalis, 514. *de la matrice*, 512, 513. spasmodicus, 517. Stewartii; verminosus, 518. universalis, 468. uteri, 512. 513.
 Typhodes, I, 308, 335, 340.
Typhomanie, TYPHOMANIA, I, 830. agrypno-coma, 832. continua, 831. febricosa, 830. Martinicana; verminosa, 832.
 Typhos quartus, II, 513.
 TYPHUS, I, 308. ejus therapia Hocquetiana, 313. Typhus Ægyptiaca, *ibid.* carcerum, 309, 486. castrensis, 313. comatosus, 312. exhaustorum, 316. hysterico-verminosus, 312. icterodes, 314. à manipuera, 316. nervosus, 311.

V

Vaginæ inversio; lapsus; prolapsus; relaxatio, I, 188. prolapsus completus vesicam deorsum abripicns, 189. vid. *Uterus*.
 Vaiola, Vaiolo, I, 422.
 Valgi, I, 162, 233.
 Vampirismus, II, 260.
Vapeurs, I, 586. *épileptiques*, 578. *hypochondriaques*, 842.
 Vapor moletrinx, II, 133.
 Vapours, I, 585.
 Vari, I, 131, 136., 162, 232, 233.
Varice, I, 163.
 Varicocele, I, 154, 170.

Varicomphale, Varicomphalus, I, 164, 168. bis.

VARIOLA, Variolæ, I, 422. anomala, 425. aquosa, 422. aurca, 423. confluens, 427. confluens cohærens, 428. confluens corymbosa, *ibid.* confluens crystallina, 427. confluens hæmatodes, 428. confluens Japonica, 427. confluens nigra, 428. confluens maligna; regularis, 427. confluens sanguinea; scorbutica, 428. discreta, 422. discreta benigna, 423. discreta complicata, dysenteriodes, 425. discreta miliaris; sicca; filiquosa; verrucosa; vesicularis, 426. halitiosa, 422. hermaphroditica, 435. insititia, 424. lymphatica, 422. regularis, 423. volatica, 422.

VARIX, I, 163.

Varus, I, 131, 136.

Vecordia, II, 248.

Weisse-Ruhr, II, 328.

Vena Medeni, vena Medina, II, 553.

Venenati morbi, II, 638.

Venter propendulus, I, 220.

Ventofité, II, 415.

Ventriculi ardor, II, 83. debilitas, I, 769. dolor, 476; II, 93. inflammatio, I, 476. inflatio, II, 519. languor, I, 769. morsus, II, 88. morbus rarus, 91.

Ventriculosa passio, II, 360.

Ventris fluxus, II, 315. profluvium, 355. dolor ob apostema pancreatis, 104.

Ver de Guinée, II, 553.

Vercoquin, I, 461.

Vermine interne, II, 603.

Verminosi morbi, II, 688.

Vermis cerebri, I, 327. Vermis morbus dictus Brasiliensibus, II, 146. Vermes malum hystericum mentientes, I, 587.

Verole, II, 558. *commune*, 559.

Verole (petite), *Verolotte*, *Verrette*, I, 422. vid. *Variola*.

VERRUCA, *Verrue*, I, 155. cancrofa, 148. gregalis, 156. *des paupières*, 157. simplex, 155. syphilitica, 156.

Vertige, VERTIGO, II, 166. accidentalis, 173. à cerevisia; à coriariæ foliis, 174. ab ebrietate, 172. fugax, 173. à fumo lithantracis & calcis, 174. hypochondriaca; hysterica, 173. ab ictu, 174. idiopathica, 171. ab ingluvie, 172. à lolio; ab opio; ovilla, 174. plethorica, 171. stomachica; sympathica, 172. syphilitica; ex tabaco; à venenis; à vino, 174.

VESANIÆ, II, 150, 152, 181. earum theoria, 153. praxis, 158. VESANIÆ ANOMALÆ, 268. HALLUCINATIONES, 164. MOROSITATES, 208.

Vesicæ urinariæ inflammatio, I, 483. catarhus, II, 396. hydrops, 508. inversio, prolapsus; ejus colli inversio; ejus tunicæ interioris inversio, prolapsus, I, 184. morbi, II, 708. morbus rarus, 396. ulcus, 394.

Vesiculæ Divæ Barbaræ, I, 427. gingivarum,

- varum, 455.
 Vespertina acies, I, 734.
 Vetrinus, I, 820.
 Vibex, I, 129. Vibices, 130.
 Vigiliæ immodicæ; vigiliū morbosum, II, 271.
 Virgæ caruncula; incendium, II, 390.
 Virginum obstructiones, II, 596.
 de Viribus animatis, I, 49. inanimatis, 60.
 Viridellus, I, 577.
 Virium debilitas ab animi affectu, I, 803.
 Virorum morbi, II, 705.
 Virulenti morbi, II, 643.
 Visus confusus, I, 743. debilis, 730. diurnus, 732. duplicatus, II, 190. hebetudo, I, 730. juvenum, 735. nocturnus, 734. obtusus, 743. senilis, 740.
 VITIA, I, 96, 124. eorum theoria, 100.
 VITILIGO, I, 127; II, 579. albus, I, 127. hepatica, 128. leucæ; melas, 127.
 Vitré (*extension non naturelle du corps*) I, 173.
 Vitrei dissolutio, I, 167. turgescencia serosa, 173.
 Ulcère, ULCUS, I, 240; II, 609. baveux, 610. de la bouche scorbutique, I, 457. cancéreux, ou chancreux, II, 547, 610. carcinomateux de la matrice, 399. cerebrum depascens, I, 484. dartreux, II, 610. fongueux à la matrice, 398. au gosier vérolique, I, 680. gutturi, 787. hydropum, II, 610. laryngis, I, 787. de matrice, II, 123, 397. du nez, 418. œdemateux, 610. aux reins, II, 394. scorbutique, 611. scorbutique, 610. serpiginosum, ibid. tracheæ, I, 787. vérolique, II, 611. vérolique à l'utero, II, 398. à la vessie, 394. ureterum, 394. uteri; uteri simplex, 397.
 Ulcuscula oris, I, 455, 457.
 Ullem, II, 103, 378.
 Umbilici vitium, I, 196.
 Unguis, I, 728; II, 69.
 Ungula, I, 156, 728.
 Vulvulus, II, 344.
 Vomica, Vomique, I, 168; II, 383, 460. pulmonum latens, I, 658, 686.
 Vomissement, II, 336. de sang, 296.
 Vomiting of blood, II, 296.
 Vomito prieto, II, 341.
 Vomituritio, II, 334.
 VOMITUS, II, 336. atrabilaris; bezoarticus, 341. à calculo; à carbunculo pestilenti, 342. cephalalgicus, 343. à crapula, 337. cruentus, 296. cruentus à plethora, 297. à dentitione, 338. febricofus, 340, 344. gastricus; gastrocelicus, 342. gravidarum, 340. hæmorrhagicus, 344. sanguinis ab hæmorrhoidibus, 298. ab hepate, 342. ab hernia, 343. hypochondriacus, 340. iliacus, 343. lacteus, 337. marinus, 343. sanguinis à mensibus suppressis, 298. sanguinis menstrualis, ibid. nephriticus; ab œsophago obstructo; à pancreate, 342. pituitosus, 344. cruentus à plethora, 297. à pustulis rubris lividis, 342. à pylo calloso, 340. rabiosus, 341. ruminatio, 339. à saburra, 337. sanguinis, 296. à veneno, 339. à ventriculi herpette, 342. steatomate; ulcere, 340. verminosus, 338. urinosus, 344. à cartilagine xiphoidea, 343.
 Voracité, II, 217.
 Ureterum ulcus, II, 394.
 Urethræ ædopsophia, II, 417.
 Urina cretacea, II, 396. nigra, 305. rubra, 303, 304. ejus ardor, 388. incontinentia, 386. profluvium, 384. retentio, 520. stillicidium; 386, 388. substillum, 388. suppressio, 520.
 Urines blanchâtres & troubles, II, 396. brisées, rouges, 304.
 Uteri vel vaginæ depressio, I, 187. uteri dolor, II, 122. hæmorrhoides, II, 311. inclinatio, I, 220, 221, 222. inflammatio, I, 481. inflatio, II, 510, 512. intemperies humida, 311. inversio, I, 187. inversio completa vesicam deorsum abripiens, 189. uteri vel vaginæ inversio, 185. lapsus, ibid. uteri obliquitas, 220, 221, 227. perversio, 187. procidentia completa vesicam deorsum abripiens, 189. uteri vel vaginæ procidentia, prolapsus, 185. uteri pruritus, II, 124, 228. reclinatio, I, 220, 221, 222. uteri vel vaginæ relaxatio, 185. uteri rheumatismus, II, 397. sarcoma, 495. ulcus, 397.
 Uva, I, 179.
 Vuë basse, I, 743. de chat, 734. confuse, 730, 743. courte, 735. double, II, 190. françoise, I, 729. de hibou, 734. de lièvre, 529. longue, 740. louche, 742. à la Montmorenci, 527.
 Vuidanges, II, 311.
 Vulnerarii morbi, II, 684.
 VULNUS, I, 235. sclopetorum, 236. simplex, 235. virulentum, 236.
 Vulvæ strangulatus, I, 841.
 Vulvæ casus; catarrhus; inflammatio; œdema; paralyxis; productio à pituita; prolapsus; propendens, I, 179.
 Wampirismus, II, 260.
 Water-galle, II, 343.
 Water pocken, I, 422.
 Weariness, II, 39.
 Weisse-Ruhr, II, 328.
 Wichtelzoppe, II, 603.
 Worm, II, 146.
 Wurmschaden, II, 609.

X

Xerophthalmia, II, 61.

Y

Yaw, II, 554, 555.

Ydros,

Ydros, II, 369.

Yvresse apoplectique, I, 847.

Z

Zoanthropia, II, 258.

Zona, I, 133, 134, 452. ignea, 134.

Zoster, I, 133, 134, 452.

Zerzera, I, 325.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. N.Y.C.

